

قاموس الباكورة

عربي - كردي

گيو الموكرياني

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

زنجیره ی روشنبیری

*

خاوهنسی شیمتیاژ: شهوگهت شیخ یهزدین

سهرنووسه: بهدران نههمهده ههیب

***

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی نارس، گهپهکی خانزاد، ههولتیر

ناوی کتیب: فەرھەنگی نۆبەرە (الباکورە). فەرھەنگی عەرەبی - کوردییە

دانانی: گیو موکریانی

بلاوکراوەی دەزگای ئاراس - ژمارە: ۳۶۴

دەرھێنانی ھونەری ناوھو: بەدران ئەحمەد + حاجی دلاوەر

دەرھێنانی بەرگ: ئاراس ئەکرەم

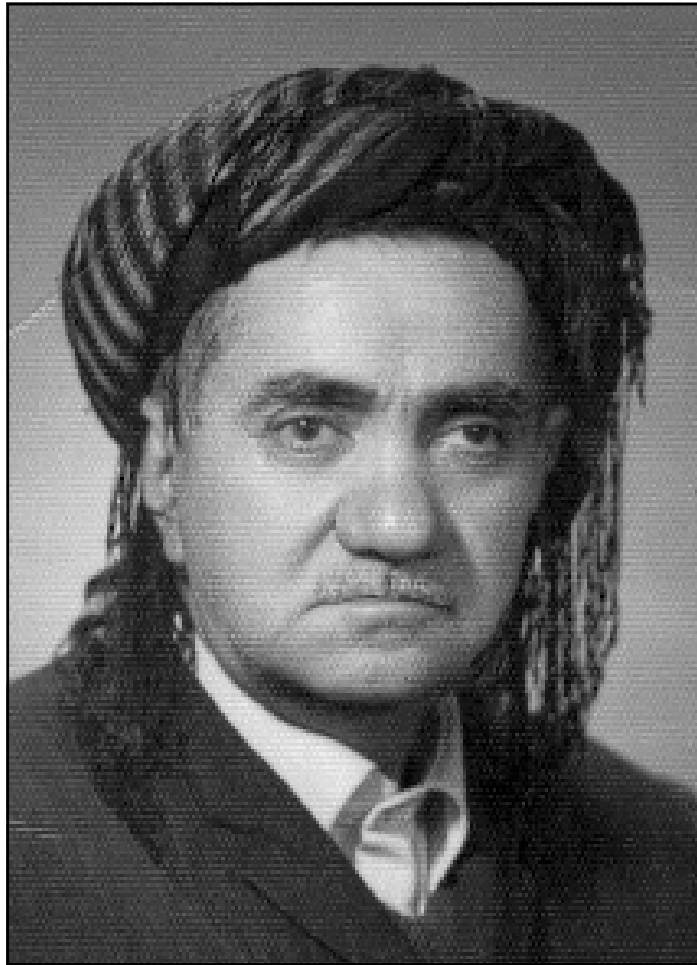
بیت لێدان: رەھبێل رەشید + ئەمیر داود

ھەڵبەگری: شیرزاد فەقی ئیسماعیل + مەلا شاخەوان

سەرپەرشتیاری چاپ: ئاوەرھمانی حاجی مەحموود

چاپی یەکەم، ھەولبەر - ۲۰۰۵

لە کتیبخانەی بەرتووبەراییە تیبی گشتییی رۆشنبیری و ھونەر لە ھەولبەر ژمارە (۲۰۷) ی سالی ۲۰۰۵ ی دراوەتی

گيو موکريانی

الباكورة

قاموس مدرسي عربي - كردي

سيرة جيو الموكرياني في سطور

اسمه عبدالرحمان بن سيد عبداللطيف من اسرة (خزايي- الغزائي) المعروفة في مهاباد المركز الرئيسي في كردستان ايران، ولد عام ١٩٠٣ ودرس العلوم الاولية لدى اخواله وفي مجال العلوم الدينية وصل الى دراسة كتاب النموذج كما ودرس في المدارس الابتدائية ايضاً.

ولما بلغ الحادي عشر من عمره صحبه اخاه الاكبر حسين حوزني -داماوا الى حلب في سوريا وهناك استمر في الدراسة حيث قبل في الصف الرابع الابتدائي، ولضعف تحفته باللغة العربية اضطر أخاه ان يسحبه من المدرسة ويعول على تدريسه دراسة خاصة وفي نهاية السنة الدراسية قدم الامتحان النهائي للصف السادس الابتدائي خارجياً ونجح بتفوق ثم دخل المتوسطة الفرنسية ونال الشهادة اللغوية الفرنسية كما ودرس سنتين في المرحلة الاعدادية مختصاً في الكيمياء وبعدها دخل الكلية الطبية الفرنسية ببيروت وبعد سنتين ترك الدراسة ليصحب أخاه بالتوجه الى بغداد.

صحب جيو موكرياني أخاه سيد حوزني في نقل مطبعتهم من حلب الى راوندوز وتعاونوا في نشر مجلة (زاري كرمانجي - اللغة الكردية) وقاما بطبع مجموعة من الكتب الكردية ايضاً. في عام ١٩٣٥ ترك جيو موكرياني راوندوز وتوجه الى مدينة (أربيل) واشترى مطبعة من عيسى محفوظي (فضيل) حيث قام بنصبها في هذه المدينة ونشر منها مجلة (النور- روناكي). وبعد وفاة أخيه حوزني الموكرياني عام ١٩٤٧ انفرد بادارة المطبعة ونشر العديد من الكتب واستمر في خدمة الكلمة الكردية وفي الاعوام ١٩٥٤-١٩٦٠ قام بنشر مجلة ههتاو - الشمس من مطبعته بأربيل.

كما وقام بطبع العديد من نتاجاته القيمة ودواوين شعرية عديدة لشعراء الكرد الكلاسيكيين.

يوم ١٩٧٧/٧/٢٤ توقف قلب جيو موكرياني الكبير وودع الدنيا الفانية بعد ان ترك اثراً لا يبلى.

وحول لقبه الادبي سرد لي قائلاً: «وصلت مع أخي حزني الى حلب وكانت الالقاب الادبية متداولة فعرض لي أخي جملة ألقاب منها: جيو، گودرز، پژمان، روستم، دارا، الخ... لأختار واحداً منها وكنت صبيهاً يافعاً لم استوعب معاني هذه الالفاظ فأثرت السكوت فأحس أخي بذلك واختار لي اللقب الادبي (جيو) الذي تلقبت به في أعماله الادبية كافة».

جيو موكرياني الصحفي:

أسهم المرحوم جيو موكرياني باصدار المجلات الآتية:

١- زاري كرمانجي (باللغة الكردية) - مجلة أدبية، تاريخية، فنية، اجتماعية. كان جيو موكرياني (مدير إدارة) فيها وكان اخوه حزني الموكرياني صاحب امتيازها ورئيس تحريرها. صدر العدد الأول منها في حزيران

١٩٢٦ والعدد الأخير الذي كان يحمل رقم (٢٤) صدر في ١٩٣٢/٧/٣١ والمعروف أنها كانت تصدر في رواندوز.

٢- روناكى (النور) مجلة، اسبوعية، اجتماعية، علمية، أدبية، صاحب امتيازها المحامي شيت مصطفى ويديرها حزني الموكرياني وكان جيوى موكريانى يقوم بالتحريير فيها وطبعها ونشرها، صدر العدد الأول منها في ١٩٣٥ /١٠/ ٢٤ و صدر العدد الأخير والذي كان يحمل الرقم (١١) في ١٩٣٦/٥/٢٦ ومن الجدير بالذكر ان هذه المجلة كانت تصدر في مدينة أربيل.

٣- هه تاو - الشمس، مجلة، اسبوعية، أدبية، صاحب امتيازها ومحررها الرئيس جيوى موكريانى صاحب إمتيازها المحامي ابراهيم عزيز دزهى ثم تولى محمد شهاب الدين الدباغ امتيازها الرسمي ومن ثم الرائد المتقاعد جلال قادر صدر العدد الاول منها في أربيل في مايس ١٩٥٤ و صدر العدد الأخير ١٨٨ في أربيل أيضاً في ١٩٦٠/١٠/٣٠.

من نتاجات جيوى موكريانى المطبوعة:

- ١- رسالة جيوى (جيونامه) كراسة لغوية تاريخية صدرت سنة ١٩٦٠ في مطبعة (كردستان) بأربيل ويتضمن (٤٠) صحيفة.
- ٢- الألفباء الكردية المصورة بالاحرف اللاتينية طبعها في مطبعته بأربيل عام ١٩٦٠ كما وقام عام ١٩٧٢ بطبع كتاب آخر للالفباء باللهاجات الكردية السورانية والبادينانية والهورامية والفيلية وبأربعين صفحة.
- ٣- قاموس كردستان - قاموس كردي - كردي المطبوع في دار اراس للطباعة والنشر في اربيل عام ١٩٩٩
- ٤- كيف تتعلم اللغة الكردية في ثلاثة اشهر فقط وبدون معلم، يتضمن الكتاب نماذج لغوية باللغتين العربية والكردية، ومن الجدير بالذكر ان هذا الكتاب طبع ثلاث مرات في الأعوام ١٩٦٣، ١٩٦٩، ١٩٧٤ في مطبعته بأربيل.
- ٥- الاسماء الكردية للبنين والبنات، قام بطبعه مرتين ١٩٥٨-١٩٧١.
- ٦- تعبير الرؤيا (خهون نامه) لابن سيرين، قام بترجمته من اللغة العربية، طبع في أربيل عام ١٩٧١ وبحجم ٣١٠ صحيفة.
- ٧- الطرائف والنكات طبعها مرتين وفي عامي ١٩٦٥ و ١٩٧٥.
- ٨- نكات الملا نصرالدين (جحا) قام بترجمته وطبعه عام ١٩٦٧ واعاد طبعه عام ١٩٧٥ ايضاً وفي مطبعته بأربيل.

أما الدواوين الشعرية التي قام بجمعها وكتابة المقدمات لها وطبعها على نفقته في مطبعته كردستان فهي:

- ١- ديوان الحاج قادر الكويى قام بطبعه ثلاث مرات وأخرها عام ١٩٦٨.
- ٢- (مم وزين) للشاعر احمد الخاني طبعه ثلاث مرات وأخرها عام ١٩٦٨.
- ٣- ديوان الشاعر (دلدار) عام ٢٥٧٣ الكردية.

- ٤- ديوان الشاعر (كردي) طبعه ثلاث مرات آخرها عام ١٩٧٣.
  - ٥- ديوان الشاعر الملقب به (أديب) طبعه مرتين ثانيهما عام ١٩٧٦.
  - ٦- ديوان (نالي) طبعه مرتين ١٩٦٢، ١٩٧٣.
  - ٧- ديوان الشاعر مصباح الديوان الملقب به (أدب) قام بطبعه ثلاث مرات آخرها عام ١٩٧٦.
  - ٨- ديوان الشاعر (طاهر بك الجاف) طبعه ثلاث مرات آخرها عام ١٩٦٦.
  - ٩- ديوان الشاعر (احمد مختار الجاف) طبعه مرتين آخرهما عام ١٩٦٩.
  - ١٠- ديوان الشاعر (ملا محمد الكويبي) طبعه أربع مرات آخرها عام ١٩٦٩.
  - ١١- ديوان الشاعر (سالم) طبعه مرتين، ثانيها عام ١٩٧٢.
  - ١٢- ديوان الشاعر (صافي) طبعه ثلاث مرات آخرها عام ١٩٧٣.
- ومن المعروف ان جميع الدواوين والكتب قام بطبعها في مطبعته (كرديستان) بأربيل.

نتاجاته الغير مطبوعة:

- ١- تأريخ الادب: يتضمن سيرة الالاف من الشعراء وادباء الكرد من جميع ارجاء كردستان والمئات من صور لاولئك الادباء.
- ٢- طبابة گيو: تتضمن المسودة الازهار والثمار والشجيرات الطبية التي تستخرج منها الادوية الشعبية الكردية المجربة لمعالجة المئات من الامراض والاورام.

نۆبەرە

فەرھەنگی قوتابخانەیی عارەبی - کوردییە
نزبکە ٢٥٠٠٠ وشە، دانراوی گیو موکریانییە.

گیو موکریانی لە چەند دیرنگدا:

نیوی عەبدورەحمانە کوری سەید عەبدوللە تیفە و لە بنەمالەیی خەزایییە . لە ساڵی ١٩٠٣دا پیتی ناوەتە سەر رووی زەوی و لەلای خالەکانیدا خۆتندووویەتی . لە زانستی کۆندا (ئۆمۆدەج)ی تەواو کردوو و لە قوتابخانەیی سەرەتایییدا خۆتندووویەتی .

لە تەمەنی یازدە ساڵیدا لەسەر خواستی کاکای حوسین حوزنی (داماوی موکریانی روو دەکاتە حەلەب لەوێش لە خۆتندندا بەردەوام دەبێ و لە پۆلی چوارەمی سەرەتایی دادەندریت، لەبەرئەوەی نەیتوانیوە بەزمانی عەرەبی بخوینیتەوه، بەلام قسەیی پێ کردوو و یستووایە ببەنە پۆلی دووهم . بەهەشتی داماوی کاکای لە قوتابخانەیی دەردینی و مامۆستاییکی تایبەتی لە مالهەو بو دەگری لە کۆتایی ساڵدا یەكسەر تاقیکردنەوهی پۆلی شەشەم بەسەرکەوتوویی دەدا . روو لە قوتابخانەیی ناوەنجیی فەرەنسی دەکات . جالیسییەیی فەرەنسی تەواو دەکا . دوو ساڵ لە بەشی کیمیا دەخۆینی و داخلی کۆلیجی پزیشکی فەرەنسی دەبێ لە بیروت . دوو ساڵیک لەویدا دەمیتیتەوه بەسەریدا دینە بەغدا و خۆتندنی لێ تیک دەچێ .

گیوی موکریانی لەگەڵ داماوی کاکای ، ئەو چاپخانەیی، که لە حەلەبەوه هینابوویان لە رەواندوز دای دەمەزین . گوڤاری زاری کرمانجیی پێ بلاو دەکەنەوه و چەند نامیلکەییەکی تریشی پێ چاپ دەکەن، گیوی موکریانی لە سالانی ١٩٣٤-١٩٣٥ رەواندوز بەجێ دێلێ و روو دەکاتە هەولێر و چاپخانە بچووکەکیان هەر لە رەواندوز بەجێ دێلێ و چاپخانەییکی گەورەتر لە موسڵ لە فضیل (عیسا مەحفوظی) دەکری و گوڤاری روناکیی پێ چاپ دەکەن . لە دواي کۆچکردنی داماوی کاکای لە ساڵی ١٩٤٧دا خۆی بەتەنیا هەلسووړاندنی چاپخانەیی کەوتە ئەستۆ و لە خزمەت و پراژەکردنی وشەیی کوردیدا بەردوام دەبێ . ئەو بوو لە ساڵی ١٩٥٤ تا ١٩٦٠ گوڤاری هەتاوی پێ بلاو دەکەوه . چەندین دیوانی شاعیرانی کلاسیکی کوردی کۆکردەوه و چاپی کردن، بێ لە بەرھەمە بەنرخەکانی خۆی . لە ١٩٧٧/٧/٢٤دا دلی گیوی موکریانی لە لیدان وەستا و مالتاواویی لە جیهانی روشن کرد .

نازنیوی ئەدەبی ئەوردەمانی موکریانی

وێکو خۆی بۆی گیراومەتەوه . کاتێ دەگاتە حەلەب . کاکای ، نیوی خواستەمەنی زۆر دەبێ وەکو، گیو، گودەرز، پۆمان، روستەم، دارا... و داواي لێ دەکا که لەوانەدا نیتیک بۆ خۆی هەلبژیری، ئەویش منال دەبێ نازانی کامیان هەلبژیری بۆی بێ دەنگ دەبێ لە ئەنجامدا بەهەشتیی کاکای یەكەمین نیوی خۆی پێ دەبەخشی که گیو بوو .

گیویموکرانیسی فەرھەنگ نووس

ھەر که گیوی موکریانی له حەڵەب دەبێ شارەزای زمانی عەرەبی و فەرەنسی دەبێ، چاوی بە فەرھەنگی زمانانی دی دەکەوێ، کە لێکەڵی فەرھەنگ دانانی دەکەوێتە مێشک و ماوەبێکی زۆر بە لادێتەکانی کوردستاندا دەسووریتەووە بۆ کۆکردنەوێ وشە کوردی، ھەر وەک لە خۆبیم بیستوووە ھاندەری یەکەمی ئەم کردەوہیە کاکێ دەبێ لە ئەنجامدا ئەم فەرھەنگە چاپکراوانە رێک دەخات:

- ۱- فەرھەنگی رابەر - المرشد: فەرھەنگێکی عەرەبی - کوردییە لە شاری ھەولێر لە ساڵی ۱۹۵۰دا لە چاپخانەی کوردستاندا چاپی کردوو، کە نزیکەی ۱۵ ھەزار وشە یە.
- ۲- فەرھەنگی کۆلکە زێرینە: ئەم فەرھەنگە بە زمانی کوردی، فارسی، عەرەبی، فەرەنسی و ئینگلیزییە لە ساڵی ۱۹۵۵دا لە ھەولێر لە چاپخانەی کوردستان بۆ چاپی یەکەم ۱۳۲ لاپەرەکانی ناوەنجی لێ چاپکراوە. بەلام چاپی دووہمینی لە ساڵی ۱۹۶۶دا بە "۲۴۰" لاپەرە دەرچوو.
- ۳- فەرھەنگی مەھاباد: فەرھەنگێکی "کوردی - عەرەبی" یە لە ھەولێر، لە ساڵی ۱۹۶۱ لە چاپخانەی کوردستاندا چاپ کراوە، ۸۰۰ لاپەرەکانی ناوەنجییە و نزیکەی "۳۰" ھەزار وشە یە.
- ۴- فەرھەنگی نۆزەرە - الباکورە: ئەم فەرھەنگە عەرەبی کوردییە. ئەم فەرھەنگە لە سەر دەستووری فەرھەنگەکانی رۆژئاوایییەکانە، تا ئەگەر قوتابییێکی سەرەتاییش ئارەزووی ھەر وشەبێکی عەرەبی بکات بەبێ ماندوو بوون و زۆر بەشوتن داگەران زوو بیدۆزیتەووە بە پێچەوانەی (المنجد) و فەرھەنگەکانی دیی عەرەبی، کە کەسیکی تەواو لە رێزمانی عەرەبی پەسپۆرتیکی پوخت نەبێ ناتوانی زۆرتەری وشە پێویستەکانیان تێدا بدۆزیتەووە.

گیو موکریانیسی رۆژنامەوان:

ئەو گۆڤارانەی گیوی موکریانی ھاوہەشیی دەرهێنانی کردوون ئەمانەن:

- ۱- زاری کرمانجی: گۆڤاریکی کۆمەڵایەتی و ئەدەبی و مێژوویی و ھونەری بوو. گیوی موکریانی بەرپۆزەبەر بوو و داماوای موکریانی خاوەنی ئیمتیاز و سەرنووسەر بوو. لە حوزەیرانی ۱۹۲۶دا یەکەمین ژمارە ی و لە ۱۹۳۲/۳۱دا دوای ژمارە ی دەرچوو. ئەم گۆڤارە تەنێ ۲۴ ژمارە ی لێ بلابوو.
- ۲- رۆوناکی: گۆڤاریکی ھەفتەیی و کۆمەڵایەتی و عیلمی و ئەدەبی بوو. لەبەر چەند ھۆبەک پارێزەر شیت مستەفا خاوەنی ئیمتیاز بوو. بەلام بەرپۆزەبەری راستەقینە ی حوزنی موکریانی بوو و گیویش یاریدەدەر و چاپکەری بوو و بەوتاریش ھاوکاری کردوو. یەکەمین ژمارە ی لە ۱۹۳۵/۱۰/۲۴ و دوای ژمارە ی لە ۱۹۳۶/۵/۲۶ چاپ کراوە ھەمووی ۱۱ یازدە ژمارە ی لێ دەرچوو.
- ۳- ھەتاو: گۆڤاریکی ئەدەبی ھەفتەیی کوردی بوو، ھە گیوی موکریانی خاوەنی ئیمتیاز و ھەلسوورپنەری بوو. سەرنووسەری پارێزەر ئیبراھیم عەزیز دزەبی، لە دوا ی ئەودا پارێزەر محەمەد شەھابەدین دەباغ بوو و دوا سەرنووسەری ئەفسەری خانەنشین رەئیس جلال قادر بوو. یەکەمین ژمارە ی لە مانگی مایسی ۱۹۵۴دا و، دوا ژمارە ی لە ۱۹۶۰/۱۰/۳۰دا بلابوو، کە ژمارە ۱۸۸ بوو.

بهره‌مه چاپکراوه‌کانی دی:

- ۱- گیسونامه: نامیلکه‌یه‌کی چل لاپه‌ره‌بیه، میژوویی و زمانه‌وانییه . له سالی ۱۹۶۰د له شاری هه‌ولیر له چاپخانه‌ی کوردستاندا چاپی کردوو .
- ۲- ئەلف و بیی کوردیی وینه‌دار به‌پیتی لاتینی: له هه‌ولیر له سالی ۱۹۶۰ چاپ کراوه له ژیر هه‌مان نینویشاندا کتیبیککی دیی له‌سه‌ر ئەلف و بیی کوردی، که به‌شیه‌کانی سۆرانی و بادینی و هه‌ورامی و فه‌یلییه دانا، ۱۶۰ لاپه‌ره‌ی قه‌باره‌ی ناو‌نجییه له سالی ۱۹۷۲د ده‌رچوو، نزیکه‌ی چل لاپه‌ره‌یه‌کیشی بۆ کورته‌ی ریزمان ته‌رخان کردوو .
- ۳- تعلم اللغة الكردية: که بۆ فیربوونی زمانی کوردییه له ماوه‌ی سێ مانگدا به‌بێ مامۆستا . هیندی باه‌تی ریزمانیشی به‌زمانی کوردی و عه‌ره‌بی روون کردوو ته‌وه . ئەم کتیبه‌ سێ جار له سالانی ۱۹۶۳، ۱۹۶۹، ۱۹۷۴ له هه‌ولیر، له چاپخانه‌ی کوردستان چاپ کراوه .
- ۴- ناوی کچ و کورانی کوردی: له هه‌ولیر دوو جارن چاپ کراوه له سالانی ۱۹۵۸ و ۱۹۷۱د که سه‌دان نیوی کۆن و نوێی کوردی تیدا‌یه (*).
- ۵- خه‌ون نامه: له زمانی عه‌ره‌بیه‌وه وه‌رگێردراوه‌ته سه‌ر زمانی کوردی، له هه‌ولیر له سالی ۱۹۷۱د له چاپخانه‌ی کوردستان چاپ کراوه که ۳۱۰ لاپه‌ره‌یه .
- ۶- بۆ بیکه‌نین: چاپی یه‌که‌مین له سالی ۱۹۶۵ و چاپی دووه‌مین له سالی ۱۹۷۵ چاپ کراوه .
- ۷- مه‌لای مه‌شه‌وور: چاپی یه‌که‌مین له سالی ۱۹۶۷ و چاپی دووه‌مین له سالی ۱۹۷۵ له هه‌ولیر چاپ کراوه .

ئهو دیوانانه‌ی کۆی کردوونه‌ته‌وه و پێشه‌کیی بۆ نووسیان و چاپی کردوون:

- ۱- دیوانی حاجی قادری کۆبی، هه‌ولیر چاپی دووه‌مین، ۱۹۵۳، چاپی سێیه‌مین ۱۹۶۲
- ۲- ئەحمه‌دی خانی: مه‌م و زین، هه‌ولیر چاپی سێیه‌مین، ۱۹۶۸
- ۳- دیوانی دلداری، هه‌ولیر، ۲۵۷۳
- ۴- دیوانی کوردی، هه‌ولیر چاپی دووه‌مین ۲۷۱۳ چاپی سێیه‌مین ۱۹۷۳
- ۵- دیوانی ئەدیب، هه‌ولیر چاپی یه‌که‌مین ۲۵۷۳، چاپی دووه‌مین ۱۹۷۶
- ۶- دیوانی نالی، هه‌ولیر چاپی سێیه‌مین، ۱۹۷۳
- ۷- دیوانی ئەده‌ب، هه‌ولیر چاپی سێیه‌مین، ۱۹۷۶
- ۸- دیوانی تاه‌ره‌گی جاف، هه‌ولیر، چاپی سێیه‌مین ۱۹۶۶
- ۹- دیوانی ئەحمه‌د موختار به‌گی جاف، هه‌ولیر، چاپی دووه‌مین، ۱۹۶۹
- ۱۰- دیاری مه‌لا محه‌مه‌دی کۆبه، هه‌ولیر، ۱۹۶۹ چاپی چواره‌مین
- ۱۱- دیوانی سالم، هه‌ولیر، ۱۹۷۲، چاپی دووه‌مین
- ۱۲- دیوانی صافی: هه‌ولیر، ۱۹۷۳، چاپی سێیه‌مین

بەرھەمە چاپنە کراوە کانی دی:

۱- میژووی وێژە (تاریخ الأدب): که شوێنەواری ھەزاران ھەستیاری و داھینەر و زانا و دانەرانی ھەموو گوشەییکی کۆن و تازە ی کوردستانی تێدا یە و، وینە ی چەند سەد بوێژتیکی تێدا یە (**).

۳- پزیشکنا مە ی گیو: لە و گژو گیایانە ی کوردستان دەدو ی، که بو گە لیکی نە خو شی تا قی کراونە تە وە و چارە سەری گە لیکی دەرد و ئازار و پرینی لە شیان پین کراو و دە شکریت.

کوردستانی گیوی موکریانی

(*) لە دوای پید اچوونە وە مەدا بو سببە مین جار لە چاپخانە ی خو ماندا ھەر لە ھەولیر لە سا لی ۱۹۸۵ دا چاپ کرایە وە.

(**) بەرگی بە کە مە ئەم شوێنە واره بە نیتوی کە شکۆ لی گیو لە بە ھاری ۱۹۸۶ دەرچوو و لە بە غدا چاپ کرا.

سەرنەمىك لەلایەن دەزگای ئاراس-هوه

كاتى خۆى كه دەزگاكەمان فەرھەنگى كوردستان-ى مامۆستای گەورە گىو موكرىانىي لە چاپ دا، پەنای بۆ ئەوه برد لێژنەيەك بۆ تەتەلە و پاكنووسکردن و پرکردنەوهى كه موكرىانىيەكانى ئەو فەرھەنگە پێكەوه بنى. لە پێشەكیى چاپى فەرھەنگى كوردستاندا، بەرپز د. كوردستان موكرىانى كه سەرپەرشتىارى لێژنەى ناوبراو بوو، ئاماژەى بەكارى لێژنەكە داوه، بەلام لە چاپكردنى ئەم فەرھەنگەدا نەمانتوانى لێژنەيەكى هاوشیوه بۆ ھەمان مەبەست دا بنیینهوه ئەویش لە سۆنگەى كەمى كادىرى پسپۆر یان دەست نەكەوتنى كەسانى خۆماندوو كەر لەم بوارەدا.

كیشەى ھەرە ئالۆزى ئەم فەرھەنگەى بەر دەست، ناخۆشى دەسختى مامۆستا گىو بوو. جگە لەمە، لە پاش و پێشكردنى وشەكاندا ناریكۆپى بەدى دەكرا و وشەى دووبارەش زۆربوون. ھەرھەچە چەندان وشەى ئاخاوتنى گەلێرى عارەبیش (واتە: زمانى عامى) خرابوونە ناو فەرھەنگەكەوه كە دەبوايە لا بدرین. ئیمە وەكو دەزگا ھەموو ئەم كارانەمان بەجى گەياند و كاتىكى زۆر و ماندوو بوونىكى زیادەمان بەخت كرد بۆ پیت لیدان و نووسینەوه و ھەلەبژێرى ئەم فەرھەنگە. لەم پێناویدا چەندان سائە ژمارەيەك لە كارمەندانى دەزگای ئاراس بەدلسۆزىيەوه كار لەم فەرھەنگەدا دەكەن و ناوبەناویك پشووێك دەدەن ئینجا دەگەرێنەوه سەرى. ھەرچەندە لەو باوەرەشدا ئین كەوا ھیشتا كە موكرىانى لە كارەدا ماون لەبەرئەوهى وەك گوتمان كە سێكى تايبەتەندمان دەست نەكەت. لێرەدا دەبێ ئاماژە بەرۆلى كارمەندى لێھاتوو كاك شاخەوان كەركوكى (مەلا شاخەوان) بكرى كە ئەركى پیداجوونەوه و ھەلەبژێرى لەم فەرھەنگەدا كیشاوە. شاھەنى ئاماژە پیدانە، تەنیا چەند پیتىكى سەرەتای ئەم فەرھەنگە لە سالانى ھەشتاكانى سەدەى رابردوودا لەلایەن زانكۆى سەلاحەدینەوه چاپ كرابوون، بەلام ئەوانیش ھەر پرپوون كە موكرىانى.

بۆئەش ئەم سەرنجانەمان لێرەدا نووسى تا ئەگەر یەكێك لە دواوژدا سەرنجى دەفتەرە دەسختەكانى مام گىوى نەمر بەدات، ئەم راستىيانەى سەرەوهى لەبەرچاوبیت. ھەلبەتە گىو موكرىانى لە كاتىكدا ئەم كارە بۆ وینانەى ئەنجام داوه نە كەسى لەگەلدا بوو ھاوکارى بكات و نەھىچ كەرەستە و ئامێرىكى پێشكەوتووشى لەبەردەستدا بوو كارەكەى بۆ ئاسان بكات. ئەو تەنیا وچان نەدان و دلسۆزى و خۆبەخت كردن پشٹیوان و ھاندەرى بوون.

دەبێ رۆلى خاتوون كوردستانیش لەبەر ئەكەین كە زۆر ھاوکارى دەزگاكەمان دەكات بۆ چاپكردن و چاپكردنەوهى بەرھەمەكانى حوسپین حوزنې مامى و گىو موكرىانى باوكى. سوپاسى دەكەین و ھەر سەرکەوتووبیت.

بەدران ئەحمەد حەبیب

ھەولێر ۸/۴/۲۰۰۵

- أ: بيتی یه که مین (تابی) ی عه ره بییه .
- أ: اداة الاستفهام مثل: **اليس كذلك؟** آیا و نییه؟ آیا، ئه ری، داخووا، چما، ما، چمان، ناخو، ناخووا، هه بی، هه یاران.
- انتلاف:** هۆگر بوون، رام بوون، هۆگری، رامی سازان، راهاتن، کۆک بوون، لودان، هۆگری یه کتری بوون، ته بایی.
- أب (ج). آباء:** باب، باوک، باث، باو، تاته، تاتۆ.
- **زوجة الاب:** زردایک، باوهژن.
- **أب الزوج أو الزوجة:** خه زوور.
- أب (أغسطس):** مانگی گه لایژئی، پووشپه ران، له (۲۱ ی ئاب تا ۲۰ ی ئه یلول) مانگی هه شته مینی رۆمییه و ۳۱ رۆژه.
- أباعة:** بیزارای، مل نه دان، قایل نه بوون، سه ریچی، که ده ری و وهرز بوون.
- أباییل:** په ره سلیرکه، دهسته دهسته.
- إباحة:** ره وادیتن، به دروست دانان، ره و ابوون.
- إبادة:** له ناو بردن، قه لاجۆ تیخستن، دوا برینه وه، له نیتو بردن، زینده وار نه هیتستن، نه جکاندن، له ناوچواندن، قری تیخستن، لئاث برن، ته فروتوونا کردن.
- **بالسيف:** به شیری قری تیخستن، قه لار کردن، قری کردن.
- **البکاره:** تۆله شانندن، کچی تی بردن.
- **أباً عن جد:** پشتا و پشت.
- إبالة:** کۆل پیدان.
- إبان:** هه رهت، کات، جهنگه، بافت، تاث، تانگ، گۆنه ر.
- **في ابانه:** له کاتی خۆیدا.
- إبانة:** ئاشکرا کردن.
- ابتداء:** دهست پیکردن، مل لیئان، دانه بهر، هه ری کردن، سه ره تا، به ری، بهر، داگیراندن.
- ابتدائي:** به رای، پیشایی، سه ره تایی.
- الابتداع:** داهیتان، له نوویوه ده ریتان.
- الابتدال:** چوانندن، به کار بردن، کۆن کردن.
- الابتدال:** شه بوون، بی نرخی، کۆنی.
- الابتدرا:** وه جاخ کۆتر، کوور دوواندن، دار کور، که م و کوریدار، دوا بریباگ، دوو بریباگ، قسوله، کلک بر او، کوله قسولت، دوو ف، کورت، قونده.
- **طائر أبترا:** بالنده ی قوند، قوله.
- الابتراء:** دادانی پینووس (قه له م).
- الابتسام:** زه رده، نهرمه پیکه نین، زه رده خه نه، زه رده لیوی، بزه، بزه خه نه، گوژینه وه، زه رده هاتن.
- الابتسامه الرقيقة:** شه کره خه نه، شه کره خه نده.
- الابتعاد:** دوور که وتنه وه، ده رکران، زه ران ته وانگ، شه لپینی، ده ربه ده ری، لاجوون، وه لاکه وتن، هه لاکه وتن، دووری کردن، خو دوورخستنه وه.
- ابتعد:** دوور که وه، لاجۆ، هه لاکه وه.
- الابتغاء:** ویستن، خوازتین، ئاره زوو کردن، ویستن، قیان، قین، قین.
- الابتکار:** پروانه ابداع.
- الابتلاء:** پیوه بوون، هه لوه دابوون، دوو چار بوون.
- **الابتلاء بنكبة:** تووشی نه گبه تی هاتن.
- **الابتلاء بالمرض:** تووشی نه خووشی هاتن، نه خووش که وتن، ته فزین.
- الابتلاع:** قووت دان، هه للووشین، لرفدان، لرفکردن.
- الابتلاء:** دروستبوون، بناخه دانان، دروستکردن.
- الابتهاج:** که یفه اتن، دلخووشی، شادوخه رۆبوون، پشکووتن، گه شبوونه وه، که یفه خووشی، خه نی بوون، دلخووش بوون، دل روون بوونه وه.
- الابتهاج:** پارانه وه، لالانه وه، دادوهارا کردن، نزووله، نیشتووی شیر.
- الابتیاع:** کرین و فروشتن.

الابهة: ١- فەر، گه وره يي، مه زني، شكۆ، جواني، نرخداري،
٢- فيز، ههوا، لووت بلندي، شانازي، مه زناهي،
الابهل: روي كتيوي .
الابهيم: زمان گيراو، زمان به ستراو، زووان به سه .
أبهى: جوانتر، رووناكتر، نرخدارتر، رهنده تر، نه وارتر،
ره وشه نتر .
ابوالهول: ئايبيده يه كه له نزىك اهرامى مصرى، ناوى
بوو ئيتي كيشه .
ابهمان: ههرهس، هه سه م (تهافت الثلج من الجبل) .
ابو: وشه يه كه ده خريته سه ر نازناوى عه ره بى وه كو (ابو الحسين) .
ابوان، ابوين: دايك و باوك، باب .
ابو البراقش: قه له موونه، بووقه لمون، به قه له موون .
ابو بريص: شه وگه رد، مارميتلكه .
ابو البشر: باوكى مرويان (تادهم) .
ابوة: بابته، بابيتى، باقيتى .
ابو الحسنا: بووكه سووره، بووكه سوور، كه بالنده يه كى به رزگ
سووره .
ابور: زۆرخۆر، خۆزا، چلّيس، نان كوژ، چلّ، چلّكه، فره خۆر،
تيرنه خۆر، خووارا، زاخۆزان، بلامكه ر .
ابو سريع: گووژالك (گيايه كى زۆر تاله) كالكه مارانه .
ابو مليح: جوړره كلاونه، جوړره پۆينه .
الابيض (م) بيضاء: سپى چه رموو، چه رمگ، چه رمك، چه رمى،
چه رمووك، كهژ (ته نيا بو مالاته) .
- **ابيض شفاف:** دوپرى .
آت: هاتوو، هاتيار، (كه سى كه بيت) .
الاتان: ماكه ر، مۆكه ر، ماخه ر .
- **احتكاك نكتى الاتان وقت اللقاح:** قه وچه، قه وچه قه وچ،
له وچه له وچ .
الأتاحة: ماوه دان .
- **اتاحة الفرصة:** ده رفه تدان، ماوه دان .
أتباع: زّيرده ستان، ده ستوپيونه ند .
اتباع: وه دووكه وتن، شوئينكه وتن، وه دوواكه وتن، په يره ويكردن،
پروانه (اقتقاء) .
الاتجاه: ئاست، به رامبه ر، راست، رووكار، ريتباز، ريره و، رووه و،
به ره و ئاقار، حاست، قهراقه ر، كه رخ، هيتزا، هه ناس، ئاراست .
- **الاتجاه العكس:** پشته وئيل .
- **اتجاه العمل:** ريتبازى كار، رووى كار، ئاستى كار .
- **على اتجاه:** رووه و، به ره و، به رامبه ر .
- **وحدة الاتجاه:** يه كروويى، يه كره نكي، يه كرايى .
اتجاهي: ريتبازى .

- **راعي الابل:** وشتره وان .
الابلاء: گرفتار كردن، پيوه كردن، له كاره ساته وه دان .
الابلاس: ناهوميت كردن .
الابلاغ: راگه ياندن، وه لام دان، گه ياندن، پى زاناندن، وه لام
دانه و .
الابلاغ: زمان پاراو تر .
الابلق: به له ك، بازو، ئه به له ك، بازگ، ئه به له ق، باز، بازى،
كهژ، شلّ، كاسه له، سوورسن، دوو رهنك، پلپلى .
الابلق: سووسكه، سووره باله (بالنده) .
الابله: گيئل، گه مشو، چه پنگ، ديلا نه، گه وچ، لازودان، لاژگ،
بى ميشك، نه هشين، هه پله گون، بى هوش، هيتي، حۆل،
سه رچل ده به نك، هۆر، كه وده ن وئحى .
الابليس: شه بيتان، ديو، په ربه شك، ئايته ر، شيدان- مرگ،
په ريرگ، په رى رهش .
ابناء: دروست كردن .
ابن (ج) ابنا: كوړ، كوړك، قلووس، پز، پسر، وه چه، به چه،
وه ند، رۆله .
- **ابن الاخ:** برازا، كوړى برا، برازايى .
- **ابن الاخت:** خوشكه زا، خووارا، ماله زا، كوړى خوشك .
- **ابن الزوج والزوجة:** زركوړ .
- **ابن الحال:** خالۆزا، لالۆزا، كوړى خال .
- **ابن السبيل:** پارهو، ريره و .
- **ابن العم:** ئامۆزا، پسمام، پزممام، هاپوزا، كوړ ئاب، كوړه
مام .
- **ابن العمه:** پورزا، پلكزا، تيبكزا، ميمكزا، كوړى پوور .
الابناء: كوړگه ل، كوړه ك .
ابن آوى: چه قه ل، توورگ، وادى، دووخۆر، تيروو .
- **اللغة:** هاو زمان .
الأبنة (ج) الأبن: ميخه كه، بزمار، گرئ .
ابنة: كچ، كيژ، دۆت، كه نئى، تره، كناچه، كه نيشك، دوويت،
دوويت .
- **ابنة الاخت:** خوشكه زا (كه كچ بى) .
- **ابنة الحال:** خالۆزا، (كه كچ بى) .
- **ابنة الاخ:** برازا (كه كچ بى) .
- **ابنة الزوج او الزوجة:** زركچ .
ابن عرس: مشكى داره خورمايه، پاسوو،
ابهاج: شاد و گهش كرده وه .
الابهام: قامكه گه وره، تيبلا په رانئ، كه له به رانكى، په نجه كه له،
تلبا كردى، تلبا گزئ، په رانك، تيبلا به رانكى، كلكه گه وره،
شهس .
مبهم: گوژنك، نه ناسراو، نه زانراو، ناديار، پۆشراو .

- الاتحاد:** يه کيستی، يه کگرتن، کۆکی، هاودلی، ته بایي هه قالبه ندي، هه فدانی، هه فدلی، يه ک دهستی، بين هه مبهري، ته فایي، جووتی، رایي يه کی .
- اتحاد الصناعات:** يه کگرتنه بی پيشه سازگان .
- اتحاد:** دیاری ناردن .
- الاتخاذ:** راگرتن، گرتن، گیران .
- الاترنج:** ترنج .
- الاتزان النفسي:** له نگهري دهروونی .
- الاتزان العقلي:** له نگهري هوش .
- الاتساع:** فراوان، گوشار بوون .
- الاتصاف:** هه لزان، پچ هه لکوتران .
- الاتصال:** جووتبوون، گه بيشته يه کتری، ریککهوتن، ناشنایی، نيزیکی، نیوان، به نديواری .
- اتعاب:** فلکردن، ماندووکردن، شه کستکردن، کفتکردن، له بکاندن، قهرملاندن، قهرهاندن، وهستاندن، نازاردان، هه فاندن .
- الاتعاض:** په ند وه گرتن .
- الاتفاق:** ریککهوتن، سازان، ته بایي، پیکهاتن، ریکبوون، يه کبوون، يه کدلی هه قالبه ندي، هه لکهفت، يه کدهسی، هه لکهوتن، پاکهوتن، يه کیتی، دهسته ندي، ریکی .
- الاتفاق السري:** کهین و بهین .
- نعم الاتفاق:** خواوراستان، خوش به ختانه، خواکرد .
- الاتفاقية:** ته پانامه، په پانامه .
- الاتقاء:** خۆپاراستن، خووه دان ئاليلی، بهرادان، ریزکردن .
- اتقاد:** کلپه کردن .
- درجة الاتفاق:** پلهی کلپه کردن .
- متقد:** داگیرساو .
- اتقان:** شاره زایی، به له دبی، کارزانی، هوشیاری، پوختکردن، کارچاکی، باشکردن، دامه زاندن، پاوه جیکردن .
- اتقان الدرس:** وانه ره وانکردن .
- المتقن:** کارزان، کارناشنا، کاریین، به له د، شارهزا، سالتوز، فیرس، جه رجهه، کارچاک، نکول .
- أتقن العمل:** شاکار، شاکردار .
- اتقی:** پارێزگارتن .
- اتكاء:** پالدهانهوه، پشت پیوهدان، پشت پیوهنان، پالدهوهدان، به لاداهاتن .
- اتکال:** پشت پیبهستن، پروا پیهاتن .
- الاتکال علی الله:** پشت به خودا بهستن .
- اتلاف:** له ناو بردن، له ناوچواندن، نه بووکردن، ته فروتونا کردن، له نیتو بردن، پتیوار کردن، قه مهاندن، کزیر کردن، له دهستان .
- أتم:** ته واوتر .
- اتمام حجة:** راملخستن، خستنه مل .
- اتمام:** ته واوکردن، ره به فکرکردن، به سه بردن، بریاندهوه، برینه وه، ته کووزکردن، دوايي پیه پیتان، کۆتایی پیدان، به ته نجام گه یاندن .
- اتون:** ئاوه دان، ئاگرخان، تون .
- اتون الحمام:** تونگخانه، کولخن، کولخانه .
- اتهام:** بوختان پیکردن، دانه پال، شلتاخ، توانج پیکردن، خستنه ملی، گومانباری، نانه پال، به دناو بوون .
- اتي (م) آتية:** هاتوو، هاتیار، دوارۆژ دادی .
- اتيان:** هیتان، هاوردن، هیتاندن .
- اتيت به:** هیتاومه .
- أثاث:** که لویهل، پرتووک، چمهک، شمهک .
- الاتاث البيتية:** ناومال، نیتو مال، بارخانی، پرپۆل، نیشمال، بزگور، خرتویرت، دهروودۆر، که له پوور، که له لویپل .
- اثاث البيت القديمة:** پاتال .
- اثاث المهد:** مه ده بند .
- آثار:** که رخ، شوینه وار، کاته وار، کۆینه، دیرینه، یادگار .
- آثار الحرب:** پیوشوینی شه ری .
- آثار الكهرباء:** کاره کانی کاره با .
- آثار قديمة:** که له پووری دیرینه، شوینه واری هه نتيکه، شوینه واری کۆینه .
- مديرية الآثار القديمة:** به ریتوه به رایه تی پاشماوه و شوینه واره کۆنه کان .
- أثارة:** شویشکردن، ورووژاندن، فیستدان، کار تیکردن سه ریچ بزواتن، هه لساندن، هه لگافتن، هاندان، پۆچی پساندن، لام و فهک پیکرن، آران، خروشاندن، زلکردن .
- أثارة الحرب:** شه ری به ریاکردن، شه ره له لایساندن .
- أثبات:** به له گه هیتانه وه، سوورکردنه وه، ساخکردنه وه، راکراو کردن، پچ سه لماندن، پچ له جی راگرتن، چه سپاندن، روونکردنه وه، قژیلانندن، وه راستگی پان .
- اثر (ج) آثار:** شوین، نیشانه، سوسه، بافت، دهووس، که رخ، ته زوو، پرتووک، پیوشوین، تانی، تاو، شوپ، شوین، فه رمایشی پیغه مبه ر .
- الاثار الحراري للتيار الكهربائي:** شوینکا گه رمیی ته زووی کاره با .
- أثر:** شوین، دوايي، به دواي، دوا، پاش .
- أثر القدم:** پاچن، جی پا .
- أثر يؤثر تأثيرا:** بروانه (تأثير) .
- اثر-أثر:** به رین، پان .

اثرء: هه بون، دنيدارى، مالدارى، گردو كۆ .
أثري: كهفتار، ئهنتيكه، دېرىن، كۆنبنه، دېرى .
أثففة (ج) اثافي: سى كوچكه، سى پا، سى پى، دوستان، سه رئاوره، كوچكه بهرد .
اثرال: گرانبار .
- حامل الاثرال: بارهه لگر .
أثكل: پياوى رۆله مردوو .
أثل: گهز، ته رگهز .
الثلثاء: سى شه مه .
أثلم: كهل، كه لؤس .
- أثلم الاسنان: ددان كهل .
اثم (ج) أثم: گوناهارى، شه فرۆشى، گوناھ، سووچ، تاوان، پيازه، سه وس .
أثم: گوناھبار . تاوانبار، سووچدار .
أثيم: گوناھبار، تاوانبار، پيازه .
اثمار: بهر هيتان، بهرانين، بهردان، وه بهر هاتن، هاتنه بهر .
اثمء: كل، سورمه .
اثناء: دهم، كات، ههل، چاخ، گاو، گاڭ، هنگا، له كاتى .
اثناء عشر، (اثنى عشر): دووا زده .
اثناء عشرية: ريخۆله دريژه .
اثنان واثنين: دوو، دووئ، ددؤ . دوان .
اثنان وثلاثون: سى و دوو .
الاثنين: دووشه مه . دووشه نيه، دووشه م .
- يوم الاثنين: رۆژى دووشه مه .
اثير: خهفه .
اثير: ۱- بهرز . ۲- بلند، هه لئارده . ۳- ترووسكهى شيبير .
۴- له كۆن دايه و وشه يه گوتراوه كه چۆلايى نيوان زهوى و ئه ستي رانى پر كروهه . ۵- شله يه كه كيشى نيبه .
اجاءة: هيتان، هانين، هيتانندن، هاوردن .
الاجابة: وه لامدانه وه، هه رىكرن، به ليانندن، بهر سيقدان، وه گرتن .
اجاج: تالو، ئاوى تال، شو راو .
اجارة: كرى، جه مهك، پيمزك، به كرىدان .
اجازة: ده سوور، بار، ريدان، ده ستوور، ودم، ورمخ، خو لگ، ريدان، هيتزه، پايدوستى، پاى دؤستنامه، وچان، رى .
- الاجازة الاعتيادية: وچانى ئاسايى .
- الاجازة الدراسية: وچانى خويندن .
- منح الاجازة: پاسدان .
مجاز: (به ميمى بؤردار) ده ستوردار، ريدراو، ودمدار .
اجاص: هه لئوچه، هه لئوژه، كارچف، كارچك، گاشكه .
اجاص الاسود: هه لئوچه ره شه هه لئوژه په شكه، گاو بار .

اجانة: ته شت، سوويته .
اجبار: روو ليكردن، بيگار پيكردن، ناچار كردن، سه پانندن، به سهردا- سه پانندن، زۆره ملي، زۆره كى، زۆر بگير .
اجباري: زۆره كى، زۆر بايى .
- التجنيد الاجباري: قاف كردن .
اجتباء: خرى كرده وه، كۆكرده وه، ورووژانندن، هه لئارندن، شه هه وانندن، زجيف كرن، شه يدان .
اجتذاب: كشان، راکشان، كشران، كيشه مان، كيشان .
اجتراء: زات كردن، ويران .
اجترار: كاويژ كردن، كاوينه وه، كاين، پؤرساندن .
اجتلاب: كشران، كيشران، كيشان .
اجتماع: كۆيوونه وه، گرده وه بون، مرؤشيان، گرديبونه وه، مؤل بون، هه قجشان، سلسات، هوومين، ويككه وتن، په رگهان جشان، جشان، خريبونه وه .
- اجتماع الضدين: كۆسه وريش .
- اجتماع المواشي في المآوي وقت الظهر: مؤل بوونه وه .
اجتماعي: كۆمه لى، بهر گهايى، جفانى، كۆمه لايه تى .
- الشؤون الاجتماعية: كاروبارى كۆمه لايه تى .
- العدالة الاجتماعية: دادى كۆمه لايه تى .
- مديرية الشؤون الاجتماعية: بهر تي وه بهر ايه تى كاروبارى كۆمه لايه تى .
اجتناء: خرى كرده وه، كۆكرده وه، ميبه چنين، چنينه وه .
اجتناب: دوورى كردن، لادان، ته وه سان، ته كينه وه، خو يارازتن، خۆدوورخستنه وه، پارتي زكردن، خۆدوورگرتن .
اجتهاد: تيكوشين، هه و لئان، كۆشه وه كردن، لؤشه كردن، ته قه لادان، قه پچانندن، خهفتان، خه بات كردن، خه بتين، كوشين، ولاين، خه بتان، خهفتيان، قه پچين، كوشان .
اجتياز: رابردن، تيبه رين، رته بون، وياران، تيكشان، ته ورين، تيبه ربون، ره وان بوو .
اجحاف: زۆر بى دادى كردن، پى له بهر تيبه رانندن .
اجداد: باب و باپير .
اجدع: گوروى براو، لووت براو .
اجذم: گول، دووزام، پيسسك به لوه شين، گه ر، يه كدهس، ده ستبراو .
اجر: اجور، خشت .
أجر (ج) اجور: خير، دفنان، تۆله ي چاكه، پاداش .
اجراء: به جيه هينان، جيه به جيه كردن، راييكردن، گه رانندن، پيكيه يتان، شه نجامدان .
- لاجراء اللزوم: بؤ جيه جيه كردنى پيويست .
- لاجراء القياس: پيوان، شه ندازه گرتن .

اجراز: کاویژکردن، کاوینهوه، پۆرساندن .
اجرام: بروانه (جرم) .
اجرام سماوی: ئەستێرەکان .
اجرب: گەر، لەشگەر، گروو، گروئ، گوری، پیشکی .
اجرة: کری، مز، جەمەک، پیتمک، مزە .
اجرة الحمولة: کرێبار .
اجرة العمل: کارانه، کرێی کار، دەستکری .
اجرة الاعمال البدوية: دەسکر، دەسکرد، کرێ دەست .
العمل بالاجرة: کرێکاری .
اجرة الماء: ئاوانه، کرێی ئاو .
اجرة الكهرباء: کرێی کارەبا .
اجرة يومية: رۆژانه .
اجرس: زیت، رزت .
اجزاء: بروانه جزء .
الاجسام المضادة: دژە لەش .
اجفال: رەوینهوه، رەوانهوه .
آجل: داهاوو، هیتزیک لەمەوپیش .
اجل: هۆ، بۆ، لۆ، ئەرای بۆ، پەری، لە پیناوی، ژ بۆ .
لأجل: لەبۆ، لۆ، لەبەر، سەبارەت، بەهۆی .
لاجلک: بۆتۆ، لۆتۆ، تەرا، ژبۆ .
الاجل: مله خره، گەرووخره .
أجل (ج) اجال: مەرگ، ئاکام، دواگیان، واده دواینی رۆژگاری ژیان، ئەنجامی ژیان، مەودا، مۆلەت .
الاجل الاخير: دوا مەودا .
أجل: ۱- بەلێ، ئاری، ئا، ئەری، لەبێ، با، هائەری، ئەدی، ئەددی، ئەی ئەی، ئەبێ . ۲- گەورەتر .
اجلاء: لە مال و نیشتمان دوور کەوتنەوه .
اجلاس: دانیشاندن، نیشاندن .
اجلس: دانیشه، بنیشه، پۆنتی .
اجلاف: ئەلۆ جەلۆ، هەرزەو خوتیپان .
اجلال: بەشانوشکۆبی، ریز و قەدرگرتن .
أجم: مێشە، بێشە، دارستان، جەنگەل .
حيوان الاجم: کۆل، بێ شاخ (بۆ نێرانە) .
اجماد: بەستن .
اجماع: هەچانندن، بەدۆستی گەل کارکردن، رێلجاری ۱-
 کۆمەک گرتن، کۆمەک بەستن، هیتواندن . ۲- بەرەهەقبوون، کۆپونەوه، خپکردنەوه .
اجمال: کورتکردنەوه، قولەکردنەوه، سەردهوس، کورتکردن .
اجمة (ج) آجام: قامیشەلان، تەل، بێشە، دارستان .
اجمل، الاجمل: جوانتر، جوانترین

اجنبی (ج) اجانب: بیگانە، بیانی، هاقی، وەدەر، کەلتەوهن، ئاوارە، تاجیک، نەناس، نەناسراو .
اجهاء: رەواندەوهی هەور و چتی تر .
اجهاد: ئەرک کیشان .
اجهار: ناشکرا کردن، دەنگ هەلنێنان .
اجهاش: قەلبە ی ئاوی، قەلبە ی گریانی، ئیسک، ئیسکۆتک .
الاجهاض: لەبەر چوون، بەرھاوێژتن، دوور خستەوه، لەبارچون، بەرخستن، لەباربردن .
الاجهر: رۆژکۆتەر، کەسێکە بەرۆژ چاوی نەبینی .
الاجهرة: مشتوکوشت، (گەمەبەکە) .
اجهزة: نامراز .
اجهزة اطفاء الحريق: دەزگای ئاگر کۆژێنەوه .
اجرس: زرت، چاوزیبت .
اجوف: پووتەل، پووج، بەتال، هۆلۆل، نیتوبەتال .
اجوي: رەشتالە .
أجير (ج) اجراء: کرێگرتە، پالە . رەنجبەر، رینجبەر، کرێکار، نۆکەر، رەنجدەر، مزوور، مزەوور مزبەر، مزەبەر .
الآح: سپینە ی هیتلە .
احاد: یەکان، یەکەکان، یەکەبەکە، یەکیەک، یەکیەکە، لە راویژی ئەژمێریدا، دەستە ی بەرایبە لە (۱) تا (۹) . احادی پێ دەلێن .
احادي العدد: یەکانی ژمارە .
السكر الاحادي: تاکە شەکرە .
احاطة: هەوشەدان، گرتنەبەر، دەورەگرتن، گرتنەناو، داگرتن، دەورەدان، دانەبنار، گەرگرتن، زانین، ئاخشەدان، تەنورەدان، تەوهنەدان .
احالة: گێران، هەوالە کردن .
احياء: دۆست و برادەران .
احبار: زانایان، کۆچکانی ئایینی .
احبال: زگ پریوون .
احبولة: داو، داڤ .
احتباس: گیران، راگیراوەکران، چوونە گرتووخانە .
احتباس البول: لە (بول) دا بیدۆزەوه .
احتجاب: پەناگرتن، چوونە ژێر پەردەوه، پەناگیری، رووگرتن، پەنھان برده .
احتجاج: لێ گرتن، تۆران، رق بوونەوه، بێزاری، بەدەستە لێ هەلستان .
احتجام: خۆتێن بەردان، خۆتینی خۆ گرتن .
احتدام: بروانه (اضطرام) .
احتراز: پارێزگاری: خۆپاراستن، پارێز کردن، دووری کردن .

- محترز: پارٽيڪار .**
- احتراس:** ديدهواني، پاسهواني ڪرڻ، ڪيشڪچيه تي، پارازڪ ڪرڻ، ڪيشڪفاني ڪرڻ، خويارازي .
- احتراف:** بوونه خاوهن پيشه .
- احتراق:** سووتان، گرگرتن، سوتهي، سوتن، سوچيائي، سوزان، سووتن، سووتيان، شهوتان، شهوتين، سووزيان، سزيان، سوتهن، پرووزيان، چزيان، سوزيان، دايلوخان .
- احتراق ذاتي:** سووتاني خويي .
- احتراق قم المعدة:** دلّه ڪڙي .
- احتراق القلب:** دلّسووتان .
- صوت احتراق الخشب:** لزمه .
- الاحتراق الداخلي:** سووتاني ناوهڪي .
- سريع الاحتراق:** خوش سووت .
- صوت احتراق الوقود وغيره:** ڪيسڪ، لرفه .
- احترام:** رٽرگرتن، قهدر و نووداگرتن. رووگرتن، خه ماندن، دڪراندن بهرايڪرڻ، بهز، رٽز، سهنگيني، گراني، سهلاري .
- احتساب:** بڙارڻ، ڪونگرڻ، بڙارڻ، بهشبوون، تيڙايي .
- احتشام:** بوونه خاوهن نوڪهر و شڪويون، بهشڪويي .
- عدم احتشام:** هه رزان، بچ رٽزانه .
- احتضار:** گياندان، گيانه لالا، گيانكه نيشت، ناووزينگدان، بهلادا هاتن، دوا گيان، ههوزينگدان، دهمي سهره مه رگ. گياندان (ناماده بوون)، (چه نه گه هه لته ڪانڊن) .
- احتضان:** له باوه شگرتن .
- احتضان الدجاجة:** ڪورڪ بوون، ڪر ڪهفتن .
- احتفاظ:** پارٽيڪاري، هه لگرتن، پارٽيڪران .
- احتفال:** ٺاهه ننگ، ڪويونوهه، ڪڙمه گ، بهستن، جفات بهستن، زيوه ڪرڻ، ره بسين، رٽوه گرتن .
- احتفال بجنابة:** چه مه ربهستن، شينوشه پوڙ، شيوهن ڪرڻ، چه مبه ر .
- احتقاب:** هاو پيشتي، دوو پيشته ڪي .
- احتقار:** به چاوي سووڪ ته ماشا ڪران، سووڪ و ڪه نهفت بوون، به گچڪه و سووڪ ته ماشا ڪران .
- احتقان:** خويتن تيڙان، په نران، تيڙان، شاف، حوقنه له خوڏان .
- احتقان من الجلد وتورمها على شكل عقد:** لير، لر، لرگ .
- احتكار:** مالگرتن، شتوومهڪ بو گراني هه لگرتن، نوته نوته ڪرڻ، به ڪپه لي، قورخ، ڪشف .
- احتكاك:** ليخشان، ليڪخشان، سووان، هه لگيران، ليخشانڊن .
- احتكاك الجلد:** سبهره .
- احتلال:** داگيرڪراو، داگيراو، زهوتڪراو تيڙان، دهست به سه رداگرتن، فه گرتن، داگيرڪرڻي ولات و ولاتگرتن .
- احتلال عسكري:** سوپا گيري .
- احتلام:** خهون ديتن، له خهوندا ٿاو هاتنه وهه .
- احتماء:** پارٽيڪاري، خو دوورخستنه وهه .
- احتمال:** ويچوون، لاوابوون، پيچ و ابوون، بارهه لگرتن .
- احتواء:** داگرتن، دهوره گرتن، تيڙابوون، ڪوڙدنه وهه، داگيرڪرڻ، ڪويونوهه، له ناوخوگرتن .
- احتياج:** نياز، نيازمه ندي، ڪيماسي، دهسڪورتي، ٺاتاجي، ڪه ماسايي پيداوستي، ٺاوسه رڪه مي، ڙاري، هه ڙاري، بارچه وتي، پيويستي، نه داري، خزان، داموي .
- احتياط:** يه دهه، يه دهڪ، يه دهگ، دهڙ، يه دهگ، نوستو، پيش بيني تيڙيني، دووربين، پارٽيڪارڪرڻ، به ته گبير و پارٽيڪاري ڪرڻ .
- احتياط عسكري:** پالگه و پشتيواني له شڪري، پالگه ي سوپايي، پشتيواني سوپايي .
- ذو احتياط:** دووره پارٽيڪار .
- عدم احتياط:** نا پارٽيڪاري .
- المحتاط:** چه گناس، پيش بين، دووربين .
- احتياطي:** سپيڙ، بچ عهر، دهڙه .
- احتيايل:** فيلڪرڻ، ته فره دان، له خسته بردن، فيلڪبازي، ته له ڪه بازي، ده بيه ڪرڻ، شووين گو مه ڪي .
- احجار ڪريمه، احجار ثمينه:** بهرداني نرخدار وه ڪو نه لئماس و ٿيتر .
- احجية:** مه ته ل، مه ته لوڪ، مامڪ، قه وسه له، تشتانوڪ .
- احد:** ڪه س، هيچ ڪه س .
- احد (ج) آحاد:** يهڪ، تاق، تاڪ، يه ي، يهڪ، ٿيڪ .
- يوم الاحد:** روڙي يه ڪشه ممه .
- احد الاحدين:** هه لڪه وتوو، بليمهت، يه ڪي، ڪه سي .
- احداً:** هيچ ڪه س، ڪه س .
- لم أرى احداً:** ڪه سم نه ديت .
- لا احد:** هيچ ڪه س، توو، توو ڪه س .
- احداثي:** ته وهر .
- الاحد:** يه ڪشه ممه، ڪيبراڪي .
- احدب (ج) الحدباء:** ڪوڙف، چه ماوه، ڪوڙم، ڪوور، ڪوماوه و پشت خوار، پشت ده ربه ريو و پشت ڪوور .
- احداث:** قهومانڊن، قچانڊن، به رپاڪرڻ، پهيداڪرڻ، ده رهاوردن، هه لڙخستن، خانوبه ره داهيتان، وهه رهاوردن، داهاروڊن .
- احداث الافقي:** دوري بو .
- الاحداثيات:** دوري تانو پو .
- احداث الفتنة:** گيجه ل هه لاييسانڊن .
- احد عشر:** يازده .
- احدوثة:** وهلام ي تازه .

- احدی:** يەك بۆ مېيىنانه .
- احدية:** يەگانەگى، يەكئىتى، يەكتايى .
- احرى:** باشتر، لىيەشاوۋەتر .
- بالاحرى:** باشترىن، بەلىيەشاۋەتر .
- احراج:** دەغەلى .
- احراز:** پارازتن، پارىزاندىن، چىناندىن، بابىن، چەپالەدان، دەسكەوتىن .
- احراش:** گۆگيا، مېشە، دەۋەن، لىير، لىيرەۋار، جەنگەل .
- الاحراق:** سۈوتاندىن، ئاور تىببەردان، چىزاندىن، چىزە لىيەھاتىن، ئاگردان، شەۋوتاندىن، كەماندىن، كزانەۋە، سۈوتاندىن .
- احراق القلب:** بىروانە (شەققە) .
- احراقية:** سۈوتەمەنى، ئاوردوۋ، ئارگوۋو، ئاگر دوۋو .
- احرام:** ۱- نارەۋاكردىن . ۲- چۈۈنە ناۋداب و دەستورى جەجەۋە .
- احساء:** دەرخوارددان .
- احساس:** ھەستىكردىن، زاندىن، دلىيىن، دىتىن، دەستىكەۋتىن، دونگەكردىن، ھەست و خۆش وىستىن .
- ذو احساس:** ھەستدار .
- عدم احساس:** گىيل، دەبەنگ .
- احساس القلب:** بەدلداھاتىن، دل گەۋايىدىن، تىير دلىن، دل لىيدان .
- الاحساس بالجميل:** پىتراندىن .
- الاحساس الكىمىيائى:** كىمىكە ھەست، ھەست كىمىيائى .
- احسان:** خىير و چاكەكردىن، بەخشىن، جوامىيرى، رەندى، چاكە، چاكى، چاكىتى .
- احسن:** باشتر، ئەشپ، چاتر، چاكتر، قەنجتر، جۈانتىر .
- الاحسن:** چاترىن، باشترىن، خاسترىن، قەنجترىن، جۈانتىرىن .
- احسن الاعمال:** شاكار .
- احسنت:** ئافەرىن، بەھبەھ، چاكت كرىد، لە منت كەۋى .
- احشاء:** زىر قىچك، ورگ رىق، ھەناۋ ئىوزگ، گىپىال، ناۋزگ، ھەناش، ھورگ .
- العضلة الاحشائية:** ھەناۋە ماسۈلكەيى .
- احصاء:** ئەژماردىن، بىژاردىن، ئامار، ھەلبىژاردىن، ژىير كۆ، سەرژماردىن .
- احصاء النفوس:** سەرژمىير، سەرژمارە، سەرنۈۋوس .
- احصان:** تىكەلاۋ كرىد، ژن لىك ھىنان .
- احسان:** قايىكردىن، پارىزگارى .
- احضار:** ئامادەكردىن، سازكردىن، دروستى خۆكردىن، چەكاندىن، تەدارەك كرىد، بەردەست كرىد، سازدان، ھىنان، ھانىن، ھاوردىن، ھىناندىن .
- الاحضار مجدداً:** ئامادەكردەۋە، ھىنانەۋە .
- احضارية:** ئامادە نامە .
- احطاب:** زەنگە .
- احفاد:** نەۋان، كورەزايان، نەفى، چىرك .
- احق:** شانتر .
- احقاب:** سالانى درىژ يەك لە دۋاى يەكترى .
- احقاد:** رىق ھەلساندىن .
- احقاق:** گەرەككردىن، داۋاى مافكردىن .
- احقر:** پەستىر، گچكەتر .
- احكاك:** لىخستىن .
- احكام:** قەبرىن، قايىكردىن، دامەزىراندىن، پاۋەجىكردىن .
- احكام:** بىروانە حكىم .
- احلاء:** شىرىنكردىن .
- احلاف:** سۈۋىتەدان .
- احلال:** رەۋاكردىن، رەۋادىتىن .
- احلام:** ئاشۈپ، پاشۈۋ، (خەۋنانى پەشىۋو ئالۋزان) .
- احلى:** شىرىنتر، جۈانتىر .
- احليل (ج) احليل:** جۈۋ، چۈۋك، سىرەت، شۈينى مىزىپىدا كرىد لە لەشى مرۆقدا . ۲- شۈينى شىر لى ھاتىن لە مەمك دا .
- احماء:** داخستىن .
- احماض:** ترشكردىن .
- احمال:** بارخانە .
- احمال واثقال:** بارخانە، گرانبىر، باروبارخانە: بارۈبە .
- احمد:** پىچ ھەلگوتراۋ، ھەلئراۋ، زۆر ھەلئراۋ .
- احمر (م) حمراء:** سۈۋر، سۆز، گۈلى .
- احمر غامق:** سۈۋرى تۆخ، سۈۋرى تىير .
- احمر فاتح:** ئال، سۈۋرى كراۋە، سۈۋرىكى گەش، پىۋازى، پىكازى .
- احمر اللون:** سۈۋرخون .
- احمرار:** سۈۋر ھەلگەپان، سۈۋرۈۋنەۋە .
- درجة الاحمرار:** پلەي سۈۋرۈۋنەۋە .
- احمض:** ترشتر .
- احمق (م) حمقاء:** گىيل، گەۋج، قەھىكەر، خۆل، ھەرىي ھەرى، بى مېشك، نەزان، كەر كەرە، پالە، ئەشكەفتە، بۈدەل، تۆلاز، خىپۆ، رىژگال، رىژگاۋ، رەۋتەلە، كەر كوتىن، كەر كەدان، زەرزىب، بى كەلگ، گەلخۆ، نەزانكار، لەگام، نەھشىن، كەمھۆس، زەرزىپ .
- كالاحمق:** گەۋجانە .
- احنة (ج) احن:** قىن، رىق، رىك، پىشم، پروۋشە، دەخەز، كەپ .
- احنف:** گىير، چەۋىل .
- احنى:** كۆم، كوۋپ .

- احور:** چاوجوان، چاومامزی، چاوپرهش.
- احوال:** پروانه حال.
- احوط:** نزیکتر، دوورین، قایمتر.
- احول (م) حواله:** خیل، چاولههوا، قچر، چه مچک، کاش، چاقشاش، چاولار، چاهاول، تیل، قیچ، خویل.
- حول العين:** خیلی.
- احول العين اليسرى:** چهپ خیل.
- احوی:** رهش، سیا، سیاون.
- احیاء:** زیندهوار، زیندهوهر، زیندوو، زیندی.
- **أحیاء الراقية:** زیندهوهره بهرزهکان.
- **الاحیاء الدقیقة:** زیندهوهره وردهکان.
- **الاحیاء المجهريه:** ورده زیندهوهر.
- احیاء:** زیندووکردنهوهر، بوورژاندنهوهر، گیان وه بهرهیتانهوهر، فهژاندن، په رنساندن، فهژاندن، ژیاندن، ژیاندهوهر.
- **احیاء الذکری:** بیروهوهری زیندوو کردنهوهر.
- **احیاء الفتنة:** گیتچهل هه لایساندهوهر.
- احیان (حین):** گه لی.
- احیاناً:** جار جار، بهین بین، جارناجاری، جاروبار، گاگا، نیو نیوه، تاوتاه، ناوناوه، هاوورهاوور، بین بین، بهه لکهوت.
- احیف م. حیفاء:** زهویبه که بارانی نه گاتی.
- احیل:** فیلبارتر.
- آخ:** ناخ، داخ، داد.
- أخ (ج) اخوة، اخوان:** برا، برادر، هاوال.
- **أخ الزوج:** شوویرا، هیوهرتی، ژنبرا.
- **أخ الزوجة:** ژنبرا، بوورا.
- **أخ في الرضاعة:** برای شیری، شیریرا.
- **أخ الصهر:** برازاوا.
- **أخ من احد الابوين:** زبررا.
- **أخ الالب:** براباب، براباث، باقبرا.
- **أخ الكبير:** کاک، کاکه، کا، کهک، کهیان، کهیو، کهیین، کریف، براگهوره.
- أخ:** ئیخه، بیخ، بیخه.
- اخاء:** برابیه تی، برادرابه تی.
- أخافة:** ترساندن.
- أخباء:** دامرکاندن، وامکردن، داکاساندن.
- أخبار:** دهنگویاس، ههوال.
- اخبار:** ناگادارکردن، پییراگه یاندن، وهلامدان، پی زاناندن، وانه زانین، دهنگ کردن، راگه یاندن، فهژاندن.
- أخبث:** پیستر.
- أخبوط:** جانوهوهرتیکی ده ریا بییه چهنگالی بلندی ههیه.
- اغت (ج) اخوات:** خوشک، واله، خوچکه، خووههر، خوار، والی، خیشک.
- **اغت الزوج:** دش، بالتور، شووخوشک.
- **اغت الزوجة:** ژن خوشک، گورم، خوشکی ژن.
- **الاغت من الرضاعة:** خوشکی شیری، شیر خوشک.
- **اغت الكبرى، اغت الكبيرة:** دیت، تات، تاته، تاتک، خوچک
- **اغت من احد الوالدين:** زر خوشک.
- الاغتباء:** خوشاردنهوهر، خوچه شارن.
- اغتبار:** تاقیکردنهوهر، بهراوهرد، شاره زایی.
- **انبوية الاغتبار:** بووری تاقیکردنهوهر.
- اغتبط:** جله.
- اغتتام:** براندنهوهر، کو تاکردن، کو تایی هاتن، بهدوا لی گه یاندن، بردنه سهر، برینهوهر، دوایی پی پیدان، سهرهاتن، بهرچوون، موکران، تهواو بوون.
- اغتتان:** خه تنه کران.
- اغتراع:** داهیتان، ره خساندن، هه لیهستن، نشاری، بهرده باری، ده رهیتان، له نووژنهوهره دروستکردن، داهاووردن، هه لنان، ناقه ریدکردن، مژدانهوهر.
- اغتراق:** ریگا کردنهوهر، در پیدان، شهق کردن، برین، پیداجوون، دران، پارچه بوون.
- اغترام:** برین، له بن دهرهیتان.
- اغتزال:** لی کردنهوهر، که مکردنهوهر.
- اغتصار:** کورترکردنهوهر، کو تاکردن، کوته برینهوهر، سهردهوس، ری
- برین، سهریورت، قولله کردنهوهر، کو تابهوون، کو تاکردن.
- **باغتصار:** به کورتی.
- اغتصاص:** پسپویری، پسپویریتهی له مه ره بوون، ره چه له کناسی، ره گه زناسی.
- اغتصاصی:** پسپویر.
- اغتصام:** دوژمنایه تی کردن، دژی به کتری بوون.
- اغتطاف:** رفاندن، رفاندن، رفیتران، رفیتران.
- اغتفاء:** خوشاردنهوهر، په نهان بوون، په ناگرتن، بهرزه کرن، خوژدینهوهر، شاره رانهوهر، شاریان.
- مختفی: بزر، گوم، ون، بهرزه، شاردراره.
- اغتلاج:** پلدان، پلدان، هه لته کان، له رزین و پلدانی لهش، دهمار لیدان، په رین.
- اغتلاس:** دهست پیسی، دزین، چت به دزی شاردنهوهر، خو نابوو تکردن، رفاندن، دزی، دزیتی.
- اغتلاط:** تیکه لی، تیکه لای.
- اغتلاف:** ناتابهایی، ناکوکی، نارپکی، جیاوازی، لنجی، بهژکی، بی سهرهوهری، ناله باری، جووایی، که شمه کهش، که شماش، گیره و کیشه، نایه کسان، جووایه زی.

- اختلاف: ساخته.**
- اختلال:** پشیمانی، شیواوی، نالتوی، خهسجر، نازاوهایی، نیگهرانی، نازاوهله، شپیریوی، سهخلهیی، شپرزهبی، زلهقیان، بهریاد.
- اختناق:** خهفهبوون، خنکان، خهندکیتین، گهرووگیران، خهتسین.
- اختیار:** سهرشته، ههلبژاردن، پیسیبر. ههلبکیشاندن، سه ریشته داری، پهسندکردن، نارهزوو، دهسته لاتنداری، توانایی، دهسته لات.
- اختیال:** قوودهیی.
- اخشم:** کهسپیکه کهپۆی پان و نهستور بی و یا بۆن نهکات، کهپۆ فلج.
- اخداغ:** بروانه (اغفال)
- اخدر:** شهوی تاریک.
- اخدغ:** فریبازتر.
- الاحدری:** کهره کیتی.
- اخدود (ج) اخادید:** چال دریتدووکه، شووین لیدانی لهش بهقامچی.
- الاحدود:** گۆل، قهلهشتی زهوی، کهندری.
- **اخدود طولی:** دریتزه کهندهک.
- **اخدود العرض:** پانه کهندهک.
- اخذ:** وهگر، وهرگیبر.
- **اخذ الدم:** خوین وهگر.
- اخذ:** وهرگرتن، گرتن، گرتنهوه، گیردان، بردن، بهردهی، سهندن، سهنن.
- **اخذ الضریبة:** باج ناستاندن، باج وهرگرتن.
- **الاحذ غضباً:** ستاندن، نهستاندن.
- **اخذ الاستمرارية:** بین گرتن.
- **أخذ الشيء بشدة من شخص آخر فجأة:** راپسکاندن.
- **اخذ وسلب:** گیردار.
- أخر:** دواخستن، گلدانهوه.
- آخر (ج) اواخر:** دواپی، نهنجام، دهمایی، پاشین، پایان، بنه بان.
- آخر (ج) آخرون:** ئیدی، ئیستر، ئیکه، دیتتر، تیریکه، دواپی، دوا دانه، تر، دی، که، پاش، پایان، دیی، پامسان، پاشین، دواپین، دواپین.
- **آخر الامر:** له نهنجامدا، سهر نهنجام، دواپی کار.
- **آخر انتاج:** پاشهروک، دواپهر، پاشه نهر.
- الآخر:** نهوی دی، نهویستر، تر، دن، دواترین، یهکیستر، ئیستر، ئیدی.
- الآخری:** نهوی دی، نهویستر، تر، دن، دواترین، یهکی تر، ئیستر، ئیدی.
- اخراب:** ویرانکردن، کاولکردن.
- اخراج:** راوانان، دهکردن، دههیتان، قوادان، دههپهراندن، پاسدان، وهدهرنان، کییشانهوه، لیدان، دواندن، رادان، شهوتاندن، جهلباندن، درانین، دوا، ویتتن، دهچواندن، وهدهرخستن، دهردان، دههکییشان، دوورهانین، دوورهاوردن، کرن دهر.
- **اخراج تمهیل:** دههیتان.
- **اخراج کمرکی:** وهدهرهاوویتتن.
- اخراجات:** دهرکرد.
- اخر:** خراپتر، ویرانتر.
- الاحرة:** پهسلان، رۆژی ههدهدواپی.
- **يوم الاحرة:** رۆژی دواپی.
- آخر حد:** تا- هه تا.
- آخرین:** بروانه (ساترین).
- اخرس (ج) خرساء:** لال، بی زمان.
- **اخرس الله لسانه:** لالایی گاتتی.
- اخرم:** کهسپیکه کهپۆی کونکراپن، له زاراوهی عرووصیدا ههلبهستیکه که لهوانه بی دهستی تبهوردری.
- اخری:** ئیدی، ئیستر، ئیکه، که، ئیدیکه، دن، دیتتر.
- **مرة أخرى:** ههه جارێکی تریش.
- اخری:** پهسلانی.
- اخرق:** کهمهژش.
- أخس:** زهبوون و هیچ و پووچتر.
- اخصار:** دۆراندن، لهدهست چوون.
- اخصاء:** زیق.
- اخشم:** کهسپیکه کهپۆی گهورهبی یا ههستی بۆنکردنی نهبی، که پۆفش.
- اخصاء:** خهساندن، ئیختهکردن.
- اخصائي:** پسپۆر. رهچهلهکناس، رهگهزناس.
- اخصاب:** لیگرتن، پیتین.
- اخصاع:** سهر پچ شوپکردن، سهروپچ نزم کردن، بهردهست کردن، رامکردن، سهر پچ دانهواندن، سهر پچ چهماندنهوه، پچ دانهواندن، هیتانهپهر.
- اخصر (ج) خضراء:** سهوز، کهسک.
- اخطاء:** سووچ و تاوانکردن، سووچاربوون، سووچارایی، پیازه، بهزه، سهردوس کردن، بهرزکردن.
- اخطار:** پیترراگه یاندن، پیتراناندن، ناگادارکردن، لبهرکهتن، ته ریرکردن، راگه یاندن، هاگردن، ناگادارکردن.
- **الاطار النهائي:** دوواراگه یاندن.
- **اخطارية:** ناگانامه، یادنامه.

- اخطبوط:** پروانه (اخبوط) .
- اخفاء:** شارندهوه، حاشاردان، قهشارتن، قهشارن، وهشاردن، پهنهانکردن نهديوکردن، باندان، بزکردن گومکردن، تاقهت کردن، وهشاردنهوه، هونداکرن، هويلاتن، زيترهوکردن .
- اخفاف:** سووکبار بوون، سووکبوون .
- اخفاق:** بهزين، بهزان .
- اخفش:** ژيتر کهوتن، چاوپچووک، شهو کتوکوتر، چاوپهيتن، ناوی پهکيتکيش بووه له زانا گورهکان، زانباری (نحو) .
- اخفض:** نرمتر، نهووتر .
- اخفی:** پهنهانتر .
- اخلاء:** چولکردن، بهتهنهایی دانيشتن . گوشهگیری .
- اخلاص:** دلپاکي، پهکروویی، کار راست، دل پاککردنهوه، دلئسوژی و پاک و خاوین کردنهوهی دوستانهتی، جهرگسوژ، جهرگسوژی .
- اخلاصية:** تاسواس .
- اخلاط:** چتانی تیکهک و پیکهک (له پيشدا بهخوین و زرداو و سهرادو و بهلغهميان) گوتوه .
- اخلاط اربعة:** پيشوونيان مهبه ستیان له خوین، سهفراسهودا، بهلغهم(بووه)
- اخلاف:** جی گبيران، جی نيشينان .
- اخلاف:** بهپهيمان رهفتار نهکردن، بهپيچهوانهی بهلین جولانهوه و رهفتارکردن .
- اخلاق:** رهوشت، خو، له (خلق) دا بيدوزهوه .
- اخلاق حسنة:** خوئشوویی، هيچاکي، هيمن .
- ذو اخلاق حسنة:** مهند .
- اخلاق سيئة:** بهدخوویی، بهدتووزمی .
- سيء الاخلاق:** بلح، بهدخوو، بلحهروو، نهفاچل .
- اخلال:** زبان و گهندي گهپانندن .
- مخل:** زبانهر .
- اخلاص:** دلپاکتر، خاوینتر .
- أخلف:** چهپه، چۆپه، خیل، گیل .
- اخماد:** دامراندن، کوژاندنهوه، خهفکردن، رهفتهادن .
- اخصم القدم:** قوولایی پین، لواسری پین، دلی پین، چالاتی پین، لهپان .
- اخن:** منگن، خمم .
- اخفاق:** خنکاندن .
- أخس:** کهسيکه کهپوی رهچوویی و سهری کهپوی قییت بووبیتتهوه .
- أخوان:** برایان، برادران .
- أخوة:** برایهتی، برادهرایهتی، دوستانهتی، هاوهلايهتی، برایی .
- أخوص (ج) خصوص:** چاوله قوول رهچوو، بای گهرم
- أخوف:** سامناکتر .
- أخوي:** برایانه، ناوالانه، دوستانه، برایهتی، برایی .
- أخيار:** چاک کارزان، ههلیتر دراوان .
- أخیر (ج) آخرون:** دوايي، پاشینی، پایان، دووماهکی، پادمان، پاشت، ئی ههره دوايي، دوادانه .
- الأخیر:** پاشترین، دواترین، پاشینه .
- بالأخیر:** له نهنجامدا، دوامین، ههره دوايي .
- الی الأخیر:** ههتا سهر .
- أخيراً:** له کوژتايیدا، له دوايیدا، له نهنجامدا، پاشکی، دواجار، له دوايه، له پاشان .
- الأخیر:** ههره دوامین، ههره دوايین .
- أخيف:** کهسيکه چاویکی رهش و نهوی تری شین بچ .
- اداء:** پیکهپینان، بهجنگهپانندن، قهرزدانهوه، جبهپینان .
- اداء الدين:** قهرزدانهوه .
- آداب:** رهوشوین .
- أداة (ج) ادوات:** مراز، نامراز، نهمرز، نامیر، دهزگا، دیش، ناوراز، پیت، پهل .
- الادوات:** کهلوپهل .
- اداة الاندهاش والتعجب:** نامرازی سهسورمان .
- اداة انکاری:** هه، تهو .
- اداة التعريف:** نامرازی ناسیوای، نامرازی ناشایی، نامرازی شوناس .
- اداة التعريف المعين:** نامرازی ناسیوای، ناشکرا .
- اداة تعريف غير معين:** نامرازی شوناسی ناشکرانهکهر .
- اداة التعليق:** نامرازی پهيوهندي .
- اداة التمني:** نامرازی ناوات .
- اداة التنكير:** نامرازی ناشایی، نامرازی نهناسراو .
- اداة الجر:** نامرازی پهيوهندي .
- اداة الربط:** نامرازی پچ بهستن (اداة العطف) .
- اداة الطرب:** لوخا .
- اداة الرجولية:** چوو، چووک، قهميمش (کيتر) .
- اداة العطف (الربط):** نامرازی بهستنهوه، پیتوهند، نامرازی هودانهوه .
- اداة النكرة:** نامرازی ناديار .
- ادارة:** راپووردن، بهسهردن .
- ادارة:** بهرپوهبهرایهتی، سهريهرشتی، ههلسووراندن، بهرپوهبردن، گيتران، رابهرتن، سهخبیترن، دههم، کوچهل، * خولدان، سووراندن، بهرپوهبهرایهتی، کهوه، کوچهل، بهنهری دیوان، ناواز .

- **الادارة المحلية:** بهر يوه بهر ايه تي ناو خوي، گيتراني ناو خوي.
- **ادارة العمل:** دهزگا گيتر، کارگه ره نيوهيتان، بهر يوه بردي کارگه.
- **نظام الادارة:** رژيمي کارگيتر.
- **قسم الادارة:** کارگيتر، بهشي کارگيتر.
- **ادارة الحکومة:** پروانه (دائرة الحکومة)
- **ادارة القرية:** ديداري.
- **ادارة الحکومة:** دهرمال، دهوله تگيتر.
- **ادامة:** بيخور، نان و خورشت.
- **ادامة:** له سهر رژيستن، له سهر رژيستن، کيشان، پايداري، بهليانندن، خاواندن، شه برين، پي خاواندن، خايان، خاواندن، دريژه پيدان.
- **اطول ادامة:** دريژه خايه نتر.
- **ادامه الله:** هه برين، پايداري.
- **ادانة:** گونا حکردن.
- **أدب (ج) ادبيات:** ويژه، نور، هوزانقاني، مويج
- **علم الادب:** ويژه، زانياري ويژه، شيو، نهريت، سه لاري، ره ووش.
- **قليل الادب:** بترهک، جار قاپ، کانج، چاونز.
- **الأدب التمثيلي:** ويژه مير ميريتي.
- **أدب الخطابة:** ويژه دوان.
- **الأدب الرمزي:** ويژه نيشانکاري.
- **الأدب الشعبي:** ويژه خه لک.
- **أدب السؤال:** ويژه پرسيار، ويژه چاک.
- **أدب القصة:** ويژه چيروک.
- **أدب المسرحي:** ويژه تهماشگا، ويژه تهماشا.
- **أدب الذکور:** چوو، سيرين.
- **أدبار:** پشت تيتکردن، نه هات، روو وهرگيتران، بهخت وهرگه يران، نه هاتي، بهدبهختي.
- **ادبي:** ويژه بي.
- **المقالة الادبية:** وتاري هونه ري.
- **ادحاض:** هه لداستن.
- **مدحض:** هه لدير او.
- **ادخار:** پاشه کوهوت کردن، هه لگرتن، هه مارکردن، نوته کردن.
- **ادخال:** تيخستن، داخوون، تيروکردن، تينان، بردنه ژووو، ده نيونان، پيدا کردن، هه لچه قانندن.
- **ادخال بتعسر:** تيترنجانندن، تيتيرين، ره تيندن ناخنيه وه، وسانندن، خرسانندن، تپه ستاو تن، هه لاختن، ناخانندن، تيتناختين، هه شانندن، هه لاختين.
- **ادخال مخزني:** داخو نکردن.
- آدور:** قور، گونک، وهتبه، اگوندار، گونکه، گونن، گونديراو، ريکو، ده به.
- ادرة:** قوري، گونکي، وهتبه بايي، ورگ دران.
- ادرار:** ميترکردن.
- ادراك:** زانايي، له بنه باناي شت گه يشتن، فني که تن، نونگ، نيانه وه، زانين، زانانندن، په ي پيبردن، تيگه يشتن، پيگه يشتن و شياري، حالي بوون، ري تيتيردن، سهر ليخ ده رچوون، سهر ليخ ده رکردن، ويکه وتن زيبره کي، هه سترکردن.
- **ذو ادراك:** زيبره ک، زرنگ، مدرک، و شياري، ري پيبره، پريشک، تيگه يشتوو.
- ادع:** بانگ که، گازکه، چره، بچره.
- ادعاء:** داوا کردن، داخوازي، داواکاري، گله يي، گازتن، گازنده، خو نيشانندن.
- ادغام:** تي هه لکيشان، پيتيک له پيتيکي تر و بيوونه بهک.
- ادغم:** خمخ، منگن، نه سپي دريژ، نه سپي کفنگ رهش.
- ادفر:** بؤگه ن.
- أدق:** باريکتر.
- أدکن:** رهنگ تاريک. رهنگيکه رهش بنوتني.
- ادلاء:** ره هيشتن، داکيشان، داهيشتن، داهيلان، شورکردنه وه، دالوسکانن.
- **ادلاء للحيل:** گوريس شورکردنه وه.
- ادللاج:** شه و ده بران. له بهري به ياندا. شه وه گه ل خستن.
- آدم:** مرو، يه که مين مرو، ميتردي (هوا)، ره شتاله.
- ادم:** چهرم، پيست، کهول.
- أدمان:** له سهر رژيستن. هه ميشه گي.
- **أدمان في المسكرات:** مه بخوري.
- الادمة:** بن توويژ.
- أدناء:** که نهفت، نرم.
- ادناه:** نزیک کردنه وه.
- أدنى (ج) أدانى:** نه م په ر، به ست و نرمتر.
- ادهاش:** سه رسام کردن، واق و پرکردن، په شوکانندن، حه په سانندن، قورسانندن، تو قانندن، کلمسانندن، ترسانندن، زراو بردن، زهرله بردن، په شيوانندن، ته وسانندن، قوشقي کردن.
- ادهان:** چهور کردن، ناپاکی کردن، ناواني و ته پرهش کردن، رو ن له بهري پيدان.
- أدهم:** رهش، سباو، ره شتاله، نه سپي رهش، زنجير.
- الادوات الاحتياطية:** نامرزي يه دهک.
- ادوية للطعام:** هه ربينه.
- الادوية الطبية:** دهرماني پزيشکي، دهرمانيت نووشداری.
- الاديب (ج) ادباء:** ويژه دار، ويژه دار، توورقان، دووزانقان.

- ادیم (ج) آدم:** چهرم، پیست، پۆست، گوویین، پووس، پیستنه، کووین، گووین.
- اذا:** نه گهر، گهر، كه، نهگر، ههكه، ههگهر، نه، تا، كانی.
- اذا:** كه وایه، كه وایوو، كه واته، كه واییت، ههركاتی.
- اذن:** ههركاتیکی، ههركا هنگی، ئیدی، ههته و نه، ئیستر، ئیکه، جا، سا، دهس، دهجا ههینج، ههنگینی، نه و دهمی، ههنگی، هنگافی، ای، نهی، پهس، خو، دا، دهبا، دهوجا، دهسادهی، ههوجا، پیا، ئیدی، ئیتر.
- اذابة:** تواندنهوه، تاواندنهوه، بقاشتن، بقهشاندن.
- اذار:** مانگی سییه مه له دیریکی رۆمی دا بهرامبهری سهری سالی کوردییه كه جهزنی نه ورۆزه، ههرمی پشکوان، خاكه لیوه.
- اذاع:** بلاوی کردهوه.
- اذاعة:** پهخش و بلاو کردنهوه، پشاندن، ئاشکرا کردن، پهخشین، ویستگهی رادیو.
- اذاقه:** بیچ چیتتن.
- أذان:** بانگ، گاز، چرین، ههرا له، بانگدان بو نویتز و هی تر.
- اذان الثور:** زمانه گا، گیایه كه به ده زمانی دهشی.
- اذان العشاء:** بانگی خهوتنان.
- اذبال:** ژاکاندن، گه چراندن، ههلاله، ژاکانن، گه چراندن، سیسانن، چرچانن، کرچاندن.
- اذخار:** هه لگرتن.
- اذخر:** گیایه کی بوخۆشه له حیجازی ههیه.
- الاذخرة:** په ریز.
- اذ ذاك:** نه و دهمی، نه و سا، ههنگینی.
- اذخر:** بوخۆشتر، بۆن توندتر.
- اذعان:** دان پیدانان، ملکه چکردن، گویدیری کردن.
- اذكاء:** داگیرساندن، هه لگرتن، پیکردن، رهوشه نکردهوه.
- اذلال:** سووک و نرم کردن.
- اذن:** دهستور، ریدان، ئانههی، ورمی، ههیتتن، ههیشتن، هیلان، خولک، دهسوو دهسور، ودم، بار.
- أذن:** چلمن.
- أذن (ج) اذان:** گوئی، گویتچکه، گن، گۆج، گۆ، گیتچووک، گوچک، گووش، گوھ.
- شمع الاذن:** میوی گوئی.
- مقطوع الاذن:** گوئی براو.
- اذن يسرى:** گوئی چهپ.
- اذن الايمن:** گوئی راست.
- ثقیل الاذن:** گوئی گران.
- حلمة الاذن:** هه لیلوک.
- قصير الاذن:** گوئی کورت، قوته.
- الم الاذن:** گوئی ئیشه.
- مائل الاذن:** گوئی لار، کافی.
- حمرة الاذن:** کهرکی.
- الاذهاب:** رهواندن، بهرپیگردن، رهتکردن، راخستن، خستنه ری.
- اذهب:** برۆ، بیچۆ، هه ره، بیچه، پری، پشو، بلۆ، لاچۆ.
- اذواء:** پروانه اذبال.
- الاذية:** ئازار، رهنج، چهرمه سهه، نه رک، شکه نه، ئیش، ئوزۆر، پیچ و تاو، وهزه، جهربهزه، چهرمه سهه ری، ده رده سهه ری، سزا، جهزروه، جهزربه، کویره وه ری.
- الاذین:** گویتچکه له.
- الأراء:** نیشانان، پیشانان، هینانه پیتش چاو، نمان نمانان، نمانان، وتارا نواندن، پیتشچافی کرن، رایکردن، سهه واندن.
- أرانة الطريق:** رابه ری، ریه ری، ری نیشانان.
- الارائك:** تهختی دانیشتن.
- اراحة:** ئاسووده کردن، سهه ساندنه وه، ژووژانن، شه سه ساندن، قهرساندن، هاورانن.
- الارادة:** ویستن، خواستن، قبان، فان، کاو، ئاره زوو کردن، وایستن، بزبان، فهرمووده، قشین، گه رهک، ویست، خواست، خوازت.
- قوة الارادة:** خووه یقین فرمان، قین، ئاره زوو، مگیتزقان، هه وهس.
- صاحب الارادة:** به هۆره.
- الارادي:** خوویست.
- لا ارادي:** خوئه ویست.
- الحركة الارادية:** خوویسته جووله.
- الاعمال الارادية:** کرداری خو کرد.
- الاعمال اللارادية:** کرداری خو نه کرد.
- الأراقسة:** رۆتن، رهتن، ده رنخوین، ده رنقه ووتکردن، ده رنخوونکردن.
- الارب:** که نار.
- الأرب:** پیداو ویستی، مه بهس.
- ارياً ارباً:** پارچه پارچه، کوتکوت، کهرکه ر.
- الأرباب:** خاوه ندان.
- الارباک:** سهه رشیانان، سهه رشیشیانان، شله ژاندن، په ریشان کردن.
- الاربية:** گری پووچکه.
- الاربطة:** به ستره.
- الاربطة الضاغطة:** به ستره شه ته کده ره کان.
- الاربع (م) أربعة:** چوار، چار، چه هار.

- **الجهات الاربعة:** چوارلا .
- **الاطراف الاربعة:** چوارلا .
- الاربعة:** چوار شەممە، چارشەممە، چارشەممە، چارشەممۆ .
- **اربعة الاف:** چوار ھەزار .
- **اربعة عشر:** چوارده، چارده .
- **اربعمائة:** چوار سەد .
- **اربع مرات:** چوار جار .
- **اربعة معارف:** چوار پێیان .
- **اربعة ملايين:** چوار کرور .
- **اربعة واربعمون:** چل و چوار .
- **اربعمون واربعمون:** چل .
- **اربعمية الشتاء:** چلە ی زستانی، سە یەک .
- **اربعمية الصيف:** چلە ی ھاوین .
- **الاعمال الاربعة:** چوار کردارەکان، چوار کردار .
- الارث:** یەکانە، نێرە ی بەرازییە .
- الارتباء:** دیدەوانی، چاودێری، دوودلی، نیگەرانی .
- الارتباط:** بەیوەندی، بەندیاری، فەری، تەقەجشان، بەستەن، نێزیککی، نێوانی دۆستایەتی، کەین، ناس، بەستران .
- ارتباك:** شلەژان، پەشۆکان، فەخورمینی، لێ تێکچون، لێ شێوان، سەر سویمان، بێ ئارامی، سەر لێشێوان، سەر شێواوی، پەربشان بوون .
- الارتجاج:** ھومبەدەوار بوون، ھېواداری .
- الارتجاج:** جوولانەو، لەرزین، بزکان، لپان، چەمچقین، لپان، لەریانەو، ھەلورکە .
- الارتجاج:** گەرانیو، گل خواردن، فەزقین، فەزقران، چەرخانەو، ھەلگەرانیو، گەرانیو، سەردۆخی پێشوو، رووگەردانی، بادانەو، پەشیمان بوونەو، ھەلتەقینەو، ھەلبەزینەو، کۆنەپەرست .
- الارتجاج:** ھەلەرزین، ھەلچووگان .
- **ارتجاج الیدین:** دەست لەرزین .
- الارتجال:** بێ بیرکردنەو، ھەلکوتانەسەر، کارێکی سەرپێیی، سەرپایی، بێ بیرکردنەو، گوتن .
- **الارتجال:** بەسەرپێیی .
- **الارتجال:** سەرپێیی .
- الارتجال:** کۆچکردن، بارکردن، بیناندن، جێ گۆڕی .
- ارتخاء:** خاوبوونەو، سست بوونەو، جەفلین، سیس بوونەو .
- **ارتخاء العضلات:** خاوبوونەو ی ماسوولکەکان .
- ارتداء:** پۆشین، لەبەرکردن، لخواکرن، بەرگ پۆشین، دەبەرکردن .
- **ارتداء لباس الحداد:** پەشپۆش .
- ارتداد:** ھەرگەژانەو، سەرکێشکردن، پۆیساندن، گەرانیو، گاوریوون، وەرگەرانی، رووگەرانی * پەنگاوخواردنەو .
- ارتداع:** واز لە کارێکی ھێنان، تێوھ چوون .
- ارتداع:** زاد داواکردن، وە دووی رۆزی کەوتن .
- ارتسام:** نەخشە بەستەن، نیشانەدانان، فەرمانبەردن .
- ارتشاء:** بەرتیل خواردن، لێتەتخواردن .
- ارتشاف:** مژین، نۆشین .
- ارتضاع:** شیر خواردن، مرین .
- ارتضاء:** پەسەندکردن، قایلبوون .
- ارتظام:** بەرەنگاریوون، ئاوپۆش بوون .
- ارتعاد:** پاتەکاندن .
- ارتعاء:** لەوەرانی، لەوەرین .
- ارتعاب:** ھەلژەقین، ترسان، زەھلەچوون، بزدان، ئەترەش چوون، زارەترەک بوون، زیندەن چوون، زارەترەکی بوون .
- ارتعاش:** خریبە، خوریبە، پاجلەکین، پاجلەکان، رەپەرپ، خریبەخرپ .
- ارتعاش:** لەرزین، ھەلجان، تەزووپیداھاتن .
- **الارتعاش من البرد:** پێکەین .
- **ارتعاش القلب:** دلە لەرزێ، پاجلەکان، پاجلەکین، دلە تەپێ، دلە ترەپێ .
- ارتفاع:** بەرزێ، بەژن، بەندی، بەندی، بەرزبوونەو، گیتل گیتل بوونەو، ھەلبەزین، ھەلبەزینەو، ھەلگەرانی، بەندیبوون، گشان، ھەندەف، بەرزین، دەھار، کەمباز .
- **الارتفاع الجانی:** بەرزێ تەنیشت .
- ارتفاق:** ھاوڕێییەتی، سازش، لەسەر تانیشتک پالدانەو .
- ارتقاء:** سەرکەوتن، وەسەرکەوتن، ھەلچوون، بەر بزووچوون، بەندیبوون .
- ارتقاب:** دیدەوانی کردن، چاوەرێ پێکردن .
- ارتکاب:** ھەلکوتانە سەرکارێکی، سوواریوون، سواری کاربوون، دەست بە کارێکی کردن، کار ئەنجامدان .
- **ارتکاب العمل:** ھەلکوتانەسەر .
- **ارتکاب الذنب:** ھەلکوتانە سەر، گوناھ، بەگوناھەو لکان، بەتاوانەو نووسان، گوناھکردن .
- **ارتکاب عمل خطیر:** قەومانن، قچاندن .
- ارتکاز:** چەقسان، چەقین، جێگیریوون، لەزەین گرتن، خۆپاگیرکردن، لەسەر وەستان .
- **نقطة الارتکاز:** پنتی داگیروون .
- الارتقاء من محل مرتفع:** تەقین .
- ارتماس:** بینەکیشان، بەژیر ئاودا پۆنیشتن .
- ارتهاپ:** بروانە (ارتعاب) .
- ارتهاک:** لە پاکەوتن، لە پێ کەوتن .
- ارتهان:** بەگرتیو وەرگرتن، بەبارمتەو وەرگرتن .

ارسال: ناردن، ڀروانه ڪردن، هه ناردن، ڀيڪرن، به ڀيڪرن، وهڀڙي خستن، ڪلڪردن، ڪيانهي، شانندن، ڀڙيانندن، به ڀيڪستن، شانانندن، شهانندن، ڪياسنهي، ڪيانهي، گيانندن، ڀاخستن، ڀيگه خستن، به ڀڙي ڪردن.

ارش: خڙو بينايي.

ارشاء: به رتبيلدان.

ارشاد: رڙي به ڀڙي، ڀابهري، ڀينويڙي، ڀابهريڪردن، ڀاره زاکردن، رڙي نيشانندن، رڙي ڀڙديتنه وه.

ارشاد: گه وره تر، نازاتر، ڀاره زاتر.

– **رجال الارشاد:** ڀياواني ڀوانگه.

ارصاد: ڀاوه ڌڙي، له ڪه مين دانيشتن.

ارض (ج) اراض: زهوي، خاڪ، ٺهرڊ، ههرڊ، بهڙ، گنا، ٺاخ، تهرز، زهڙي، عهرڊ، ڪاو، حهرڊ، حهرز، بووم، زه مين، زهوين، زه وو، زه مي، ڪه لاک.

– **ارض بعد وقوع الجمره والارض:** ڪڙ.

– **ارض ترابيه:** زهوي خڙه ڀه تان، زهوي نهرم.

– **ارض حجرية:** به رده لان، ههرده، زبران، ڪه ڀه، گه ڀگه ڀي، ڪڀڙن، ڇه ڦڀڻ.

– **ارض ديمية:** زهوي ڊيم، ڊيمه ڪار، بهڙي.

– **ارض رخوة:** زهوي فشه ل، ڀشوش، فشه ل، زهوي سسته ڪ، ڀه شوش، زهوي ڀشوش.

– **ارض رملية:** زيخه لان، زيخال، بسيلاک، زاخڙي، زاخڙان.

– **ارض زلخة:** زهوي خليسڪ.

– **ارض سهل:** دهشت، دهشتايي، دهشتاني، ڀيڊهشت.

– **ارض شوڪي:** ڪه رته ش، شه ڪڙو ڪه (گيا ڀه ڪه).

– **الارض الصلبة:** رهقان، رهڦڦڻ، ڇه ڦڦڻ، جهتان.

– **ارض الغرقة:** ناومال، زهوي نيڙو ووران.

– **الارض القاسية:** شوڙه ڪات، شوڙه زار.

– **على الارض:** سه رخاڪ، سه رزه وي.

– **ارض ڪلسية ذات احجار خامية للجص:** گه ڇڙ.

– **ارض مڪلسة:** نڪاروڪ، گه ڇڙ.

– **ارض متموجة:** ته ڀاوته لان، زوورگ، زوورگاوي، زووبيري، ڪه نه ڪ، ڪه نڊوور، ڪهن و ڪو سڀه، نه وال، هه لته، ههرڊ و هه لته.

– **ارض محروثة:** شوڙم، شوڙو، شوويم.

– **ارض مستقيمة:** ڀاستان.

– **ارض ملحية:** شوڙه ڪات.

– **ارض وعرة:** ڇه ڦه ل، ڇه، رهقان.

– **ارض وهدة:** نمڪان، نمڪاني.

– **الارض الجرداء:** رووته ن.

ارتھاس: ڀه ڀه زني، خڙه ننگاوتن، ڀاشووليڪدان.

ارتياح: سووده بوون، شادبوون.

ارتياذ: ڊارڊوڙي.

ارث، ميراث: ڀاشماڪ، شڀه، ڇتتيڪه له ڀاش مردووان به جي بيڙي، شڀه گرتن، ڪه له ڀوور، ميراث، مرده رڙي، سه ربه ش، ڪالتيڪي، ڪه له ڀوور، جيماو.

ارث: شوڙينه واري نه ته وايه تي و ناخوشييه.

ارثي: ڪالڪي، ميراتي.

ارج: ڀڙي خوش.

ارجاء: سه رانسهر، هه موو لايه ڪ، ده ورو به ر.

ارجاع: نارڊنه وه، ڊانه وه، ويڊانه وه، گه ڀراندنه وه، گيڀرانه وه، وه رگه ڀراندن، ڊانه دواوه، زڦيراندن، ڊانه وه، مه وه ڙو، مه وه رڊ، تي گه ڀراندن، ڀوباري ڪردن، ڊانه وه، زڦيراندن، ڪيڙانه وه، وه ڇه رخاندن. ڀه شيما نڪردنه وه.

ارجاف: ڀاڀه ڀراندن، به نارڀاستي ڊاڇونه خواره وه.

ارجال: ڊابه زانندن، هيتانه خواره وه.

ارجح: ڇاڪتر، ڀه سنڊتر، ڇيتر، باشتر.

– **على الارجح:** تومه ز، تمه ز.

أرجوان: ٺهرخه وان.

– **ارجواني:** ٺهرخه واني.

ارجل: ٺه سڀيڪه ده سڀيڪي يا ڀيڙيڪي سڀي بيت.

ارجوحة: جوڙانه، هه ره زاني، ڊيلانه، جو له، هيتوڪ، ڊنگه لته، جيلا نه، ڊنگلاڦٽان، ڊيله ڪانج، ڊيلانج، ڀاڀينوڪ، له لو، له بلووک، هه لوورڪ، هيلان، هيتانوڪ.

ارجوزة: به سته، هه لڀه ستي ڪورت.

– **ارجوزة الانعام:** به سته ي هه واپان.

أرجال: ناردن، ڀيگه خستن، به ڀڙي ڪردن، ڀه وانه ڪردن.

ارحم: به زه ڀيڊارتر، ڊلسوڙتر.

ارخاء: سست و خاو ڪردنه وه، شلڪردنه وه، له دوودان، نماندن، ڊاهيڙستن، ڊاڪيڙشان.

– **ارخاء العنان:** جله و شلڪردن، له دوودان، جله و شوڙڪردن.

– **المرض:** خاو و ست ڪه ره وه.

اردا: خراڀتر، گه نڊتر، به ڊتر.

الاردا: خراڀترين، گه نڊترين، به ڊترين.

اردب (ڪيل): ته غار، ڪه (٢٤) ڀه ڀه.

اردف: قوو، بالنده.

ارذل: نزمتر، سووڪتر.

ارز: رز، برنج.

– **رز صحيح غير مڪسور:** برنجي ڪه له.

ارساء السفينة: له ننگه رها وڙتني ڪه شتي، له ننگه ر ڀو هيشتن ي گه مي.

- **أرض لا زراعة فيها:** به یار .
 - **الارض التي لا تثبت:** رووتنه .
 - **الانبات الارضية:** زهویه پروان .
 - **الكرة الارضية:** گوی زهوی، خرکهی زهوی .
 - **طبقات القشرة الارضية:** چینه‌کانی زهوی .
 - **احياء الارض الميتة:** فه‌تاندن .
 - **قطر الارض:** قه‌بارهی زهوی .
 - **أراضي بور:** زهوی به‌یار، زهوی نه‌چیتراو .
 - **أراضي حجرية وعرة:** شکار، که‌ره، کوسپار .
 - **أراضي مرتفعة:** قوچکه .
 - **التضاريس الارضية:** به‌رز و نرمی پرووی زهوی .
 - **أراضي مسطحة:** زووبری، ته‌ختانی، راستانی .
 - **أراضي مسقية:** به‌راو، وه‌راو .
الارضاء: له‌که‌میندابوون، چاوه‌پیتی .
الارضاء: قایلکردن، به‌شاندن .
الارضاع: شیردان، مه‌مک دان .
الارضه: مؤزانه .
الارعاء: له‌وه‌راندن، (به‌زه‌یی پیداهاتن) .
الارعب: ترساندن، تو‌قاندن، جه‌فلاندن، زراو بردن، دل‌هاندن،
 هه‌ژفاندن فه‌رهاندن، به‌هتاندن، چه‌نقاندن، بزاندن، بزاندن، بزاندن،
 چنقاندن، ره‌هله بردن، زراو‌چواندن .
الارعداد: شریقاندنی هه‌ور، شه‌کردن .
الارعاش: پاچله‌کاندن، خوریاندن، داخوریاندن .
الارعاء: دا‌پساندن .
الارعن: نه‌فام، بی‌هیبیر، ناهیبیر، نا‌ژیر .
الارغاب: پروانه (ترغیب) .
الارغام: نازاکردن، ره‌نجاندن، دل‌شکاندن .
الارغد: دل‌گرتن، په‌سندتر .
الارغن: مرا‌زتیکی شایلو‌غانییه .
الارفاف: نه‌رمی و سازش کردن .
الارفاة: سووده بوون .
الارفع: بل‌تندتر، به‌رزتر، باریکتر .
الارق: بی‌خه‌وی، بی‌خه‌و، خه‌وزران، بی‌داری .
الارقاص: هه‌لپه‌راندن، له‌یزاندن، هه‌لپه‌زاندن، هه‌لپه‌راندن .
الارقام الكسرية: ژماره‌کانی که‌رتی .
الارقان الزرع: پیسی، ژه‌نگی ده‌غلان .
الارقش: خال‌خالی سپی و ره‌ش له‌ مرؤ یا له‌ مال‌اتان .
الارقط: چبیل، کونج، ره‌شیکه‌ تیکه‌لاوی سپی بووبی .
الارقم: که‌ومار، ماری ره‌ش، هه‌رچتیکی تر، که‌ په‌له‌ی سپی له‌
 له‌شدا بی .
- ارقی عمل:** شاکار، شاکردار، به‌رزترین کار .
ارکاب: سوارکردن .
ارکاد: دابینکردن .
ارکاض: غاردان، به‌زاندن، راپه‌راندن، ره‌تاندن، لینگدان .
 - **ارکان:** سه‌ره‌زار، سه‌ردار .
ارکان الحرب: سه‌رداری جه‌نگ .
ارم: (به‌هه‌شت)ی شدادی، ناوی شاریکه‌ که‌ شداد له‌سه‌ر پرووی
 زهوی دروستی کردبی .
آرمادة: که‌شتیگه‌ل، ده‌سته‌گه‌مییه‌که‌
ارمد: چا‌وکول، چا‌ث پل، چا‌ث په‌لمچی، چا‌ث کول، ره‌نگ
 شه‌کر .
ارمل (ج) ارامل: بی‌وه‌میتیر، بی‌ژن، بی‌وه‌میتیر .
ارمل القوم: نه‌ته‌وه‌یه‌ک تو‌شه و زادیان برایی بی .
أرملة: بی‌وه‌ژن، ژنه‌بن، میتیر مردوو، ژینتی .
الارمود: هه‌رمی .
ارنب (ج) ارناب: که‌رویشک، هه‌ره‌ژلشه، کی‌رووشک،
 کو‌پرتیشک، خو‌شبه‌ز، که‌فرؤیشک، هه‌وریتسه .
 - **صوت الارنب:** شاقین .
الارنة: لورک .
ارهاب: ترساندن، تو‌قاندن .
ارهاق: ماندووکردن، که‌نه‌فتکردن، که‌فتکردن، هه‌ستاندن،
 که‌شه‌نگکردن .
ارواء: ناوه‌دان، داشتن، ئاقدان، پاراوکردن .
 - **ارواء حقول الدیم:** قورافستان .
 - **ارواء الحقل قبل حرثها:** نی‌سکردن .
ارواح شریرة: ختیو .
ارواث: که‌لوپهل .
ارود: سست، هیتدی، له‌سه‌رخو، هینمن، به‌کاوه‌خو، له‌سه‌ره‌خو،
 مو‌فر .
أروی: به‌رانه‌کتیوی .
أروية: مه‌ره‌کتیوی .
الاروية (ج) ارابي: واراو، وراوی، بزنه‌کتیوییه، بو‌نیر و می‌بان
 به‌کارده‌بریت .
اریب: ناتاج، پیداو‌یست، ده‌ستکورت، ژار، هه‌ژار، ناوسه‌رکه‌م .
اریب: دانا، زانا، زرنج .
اریح: جیتی گوشاد .
اریحي: خو‌شخود، به‌هو‌ش .
اریضة: مره، مرکه، مؤزانه‌ی گلی، مؤرکه، مه‌ریکانه .
اریكة (ج) ارائك: ته‌ختی پادشایی .
ازاء: به‌رانبه‌ر، به‌رامبه‌ر، ئاقشار، به‌ریه‌هه‌ف، راست، حاست،
 هه‌ناس، فه‌راقبه‌ر، ته‌راز، به‌پۆز، هه‌مه‌ر، جووته‌نی .

- ازاحة:** لادان، نههيتلان، لابردن .
- الازار:** نيتوانی ناوک و نهژتۆ، شوپين نه نامی شهرم، دهري، شه لوار .
- ازارة:** يارمه تي، هاريكاري، هممه ياري، ياردووم، ياريدهدان .
- ازالة:** لابردن، وه لائان، كلاکردن، راکرن، هلبرن، سه لپانندن، راکردن .
- ازالة البكاره:** کچيني بردن، قوله شکاندن .
- ازالة الشعر بماه ساخن:** دارنين، ناوه پرووتکردن پرچکاندن، رينينه وه، په رتاندن، پرتکاندن .
- ازحاف:** خوشاندن، ماندووويون، ماندووکردن .
- ازدحام:** که له که، کۆبوونه وه، که له که کردن، که رسيسه کردن، چره، ته چران، جه نجال، پاله و په ست، تیکچران، حه شامه ت، خه لپه، مرينکه، ژلوو قيان، که له که له سه رکردن، که له کۆمه، که له کۆمه گ، مرۆشيان، ئاپۆره، په شايي، په شه دار .
- ازدراء:** ده کن .
- ازدهار:** که شه سه نندن، خه ملين، که شه بوونه وه، فه که شه بوون، که شه کردن، په وشه ن بوون .
- ازدواج:** جووتبوون، تیکه لا و بوون، ده رکردن، ژنه پنان، ژنه اوردن .
- ازدواج:** له راويژي (بديع) دا نه وه په، که بوژ له هه لپه سستی خویدا دوو وشان بينيته وه که له شيوه دا وه کوو په کتری بن، به لام و اتايان ليک جوودا بيتت وه کو له فارسي دا ئه ليتت: نهی دوله علی تاته شينه ت ده رک دلی گولنار قار غيری دل بردن نداری نهی بوتی مکار کار .
- الازدواج الحراري:** ته رمۆکه پل .
- ازدياد:** پتر بوون . په ره سه نندن، په ره سه کران .
- ازرار:** دوگمه ی قۆچمه، پشکووژ .
- ازرق (م) زرقاء:** شين، که وه، که وو، شينکه، که سيک، هه شين .
- ازرق سماوي:** ئاسماني، شيني ئاسماني .
- ازرق غامق:** مؤر .
- لون ازرق:** ژهنگالي، ژهنگاري، شين .
- ازعاج:** وه رکردن، که وه ری کردن، وه ره سه کردن، هه راسانکردن، تووړه و چاره سه رکردن، سه رگرتن، سه ر لی سه نندن، بوژه کردن، بيتزارکردن، په ست کردن .
- الازلي، ازلية، ازل:** هه ميشه کی، کۆنینه، جاويدان، هه ميشه بی، هه ربووه، هه ربووه، هه ربووه و هه ده بی، به ره ودوايي نييه، سه ره تا و بنه بانی نييه .
- القسمه الازلية:** به شخوا .
- الازلاق:** خلیسکاندن، هه لخلیسکاندن، خزاندن، زه لاندن، ته هساندن، خشکاندن، مشتخاندن، هه لداشتن .
- الزال:** بروانه (ازلاق) .
- ازمة:** تهنگانه، تهنگايي، سه ختی، سه خله تی، تهنگاوی، تهنگاهي، تهنگي، گبروگرت، گولپژه .
- الازمة السياسية:** تهنگوچه له مه ی رامیاری .
- ازمنة الماضي:** چه ندانی پيشوو .
- ازمیل:** نامرازی چه رم بريني، کارگه ی که وش دروان، قه له می ئاسن يا پۆلايه، ئاسن و داری پی هه لده که نری، مه کاره، نه سه که نه، هۆره .
- ازيد:** پتر، پيتتر، پتر، زه هقتر، فره تر .
- الازيد:** پترين، پيتترين .
- ازيز:** قرم و هوړ، گيژه، گيژه گز، گڼه، گيڼه، وزه، کززه کز .
- ازيز الرصاص:** گزه و وزه ی گولله ی .
- ازيز الرياح:** دووڅ، سبيره، گشه .
- ازيز الحجر الملقى وغيرها:** فږه، څنگه، څنگه څنگ .
- ازيز الرصاص:** ويزه ی گولله ی، ويزه ويز، هاشه ی گولله، قومه قوم .
- ازيز الطلقات الذرية:** فاژه، گيژه، ويزه .
- آس:** مؤرت، مؤرتک، مؤرد، موورتک (ريحان الشامي) .
- أس:** تروان (له فيزيادا) .
- الأس (ج) أساس:** بناخه، بنه رت، بنچينه، بنيات، بنياد، جا .
- أس أساس:** بناخه دانان، بنچينه دامه زانندن .
- أساعة:** خراپه کردن، گه نده ژه وه، گه نده کردن، به دکاری .
- أساعة السمعة:** به دناو کردن، ناووزانندن .
- أسارة:** ديلى، ئخسيري، ژتير دهستی .
- اساس:** کرۆک، بناوان، بنه وان، بنچينه، بنيات، بنه رت، بناخه، هيم .
- اساس الجدار:** بنچينه، بنه، بنه هم، نه غمه، ده هکه ر، بنه، کانگه، گه وه ر .
- اساس المصدر:** بناخه ی چاوگ .
- وضع الاساس:** بنچينه دانان، ته مه ل دانان .
- اساسي:** بنياتی، بنه گه ی، بنياديني، ده هکه ی، بنچينه بی، بنيادی، بنه رته تی، ئاردم .
- الفكرة الاساسية:** بي ره بنه رته تيه کان .
- حقيقة اساسية:** راستيه کی بنه رته تی .
- أسامة:** شيری ناوجه نکه لپيه .
- الاسامة:** له وه رانندن، چرانندن، چه ريانندن .
- السيابة:** تپلا شادئ .
- الاسباب المباشرة:** هۆيه راسته وخوکان .
- الاسباب غير المباشرة:** هۆيه کانی ناراسته وخو .
- اسباناخ:** نه سپه ناخ .
- آس بري:** ريحانه کينويله، پيتکۆله، کونچره .

الاستخلاص: پخته کردن، سرد در کردن، رزگار کردن.
الاستدارة: خری، کهوری خویشواردن، وەرگه ران، بادانه وه، پیچکردنه وه.
الاستدامة: داوای همیشگی کردن و له سهر رویشتن.
الاستدانة: قهرز کردن، قهرزخواستن، وەرگرتن.
الاستدبار: روانینه نهجی کار.
الاستدراج: نزدیک کردنه وه، که مکمه بلند کردن، که مکمه نزدیک کردنه وه، بهرز کردنه وه، دهرخستن، که مکمه خوازتن.
استدراج الطیر للمصيد: چیر کردن، دانه خۆره کردن.
استدر: وهر سووری.
استدرک: پیگه یشتن، زانین، دیتن، رابینین.
الاستدعاء: ویستن، خوازتن، بانگ کردن، په لاته، سکالا، سکالانامه، ویستننامه.
استدلال: به لگه هینانه وه، به لگه خوازتن، رتبه دیکردن.
الاستدزار: به خال بوون.
الاستدراء: رویشتن، دارویشتن.
استراحة: ناسوودهیی، حه سانه وه، پشوو، پشوودان، وچاندان، ته واسان، ژووژیان، سانه وه، سهر و تن، سهر وان، سهر وانه وه، لاگرتن، رنجی.
استرح: بحه سیوه، نارامبگره، سیوه، نارام به، پشووده.
استسقاء: رگه ماسی، ناوبه ند، نیسقای.
استسلام: گوویدیر بوون، فرمان بهریت کردن، خۆبه دهسته وه دان، سهردانان، جله و بو شل کردن، ناشتی خوازتن.
حلول الاستسلامية: چاره سهرکردنی خۆبه دهسته وه دان.
الاستسلام دون قید او شرط: خۆبه دهسته وه دان، هاتنه رای.
الاستراق: چیراندن، دزین.
الاسترجاع: وهرگرتنه وه، گه پانه وه، گلدانه وه، داوای وهرگرتنه وه کردن، وهرچرخان، بادانه وه، قه زوین.
الاسترداد: وهرگرتنه وه، گه پاندنه وه، گلدانه وه، سهندنه وه، لی وهرگرتنه وه، لی سهندنه وه.
استرحام: به زهیی خوازتن، میهره بانی خوازتن.
استرخاص: دهسترو ویستن، پایدو زخواستن.
استرخاء: خاو و سست بوونه وه، جه فلین، له شگرانی.
الاسترضاء: داوای قایل و په زامه ندی کردن.
الاسترعاء: چاودیری و یارمه تی خوازتن.
الاستزاق: روژی خوازتن.
الاستزاد: پتر کردن.
استشارة: پرس پیکردن، راویژ پیکردن، پرس پیخستن.
الهيئة الاستشارية: دهستی راویژ کار.
استشراق: روژه لاتناسی، خاوه رناسی.

استشفاء: داوای چابوونه وه کردن.
استشفاع: داوای به خشین کردن، داوای پارانه وه کردن.
الاستشمام: بو نکردن، هه لمژین به که پو.
الاستصباح: به بیان کردنه وه، چرا هه لکردن.
غاز الاستصباح: گازه سووتاندن.
استصراخ: فریا کردن، وییقاندن، قیژاندن.
استصحاب: هاو پیتی خوازتن.
استصواب: به باش زانین، چاک دانان.
استشهاد: راستبیزی ویستن، دهست له ملدان ویستن، له پتی خوادا بوونه قوربان، له راویژی به (دیع) دا ئه وه به که هونه ره له په نای شتیه دا، دهستور (مراسم) نازناوی خوی به بیان بکات و هکو امامی رازی به فارسی دهلی:
ته گهر دوشمنه نه سازه د باتو ته یدوست تومی با به دکی با دوشمنه بسازی و هگهر نی چه ند روژی صبر میکنون نه تو مائی نه ئونی فخری رازی
ورقة الاستشهاد: راستبیزی، نامه.
استضائة: رووناکی خوازتن.
استضعاف: بی تین بوون، بی هیز زانین.
استطابة: به پاکی و چاک زانین.
استطاعة: دهست رویشتن، دهست روین، راکرن، زانین، تواناگی پیکران، له بارابوون، ته وان، کارین، تاوای، شیان ژی هاتن، بدهری.
استطالة: دریژ بوون، سهرکتشی کردن، لاکیش، دریژ بوون.
استطراد: له هونه ری (دیع) دا ئه وه به که بویت له په نای پی هه لگوتندا به سه روگوتلاکدا دانه دات، یا غه زه لدا له پارچه ی مه به ست دهرکه وی و ه دهرگای واتایه کی تر بکاته وه دوایی بگه ریتسه وه سهر بهیتی پی شسو، له پیش دوژمن هه لاتن بو له خسته بردنی.
استطراف: تازه په یادکردنی شتیک، به سه بر زانین.
استطلاع: سووسه کردن، قوته قوت کردن، ناگایی خوازتن.
استطلاع الجیش: دیده وانی، پیش له شگری.
استطلاق: رزگاری خوازتن، زکچوون.
استظلال: سایه نشینی، په نابردنه بهر سینه ر.
استظهار: یارمه تی خوازتن، نخوماندن، له بهر کردن، له یادگرتن.
استعادة: گه پاندنه وه شتیکی خوازتن.
استعاذ: پروانه (التجاء).
استعارة: خوازتنه وه، خوازه، دهسته وایی.
محل الاستعارة: خوازتنه، جیگی خواستن.
استعاضة: پی بژاردنه وه، بژاردنه وه.

الاستخلاص: پخته کردن، سرد در کردن، رزگار کردن.
الاستدارة: خری، کهوری خویشواردن، وەرگه ران، بادانه وه، پیچکردنه وه.
الاستدامة: داوای همیشگی کردن و له سهر رویشتن.
الاستدانة: قهرز کردن، قهرزخواستن، وەرگرتن.
الاستدبار: روانینه نهجی کار.
الاستدراج: نزدیک کردنه وه، که مکمه بلند کردن، که مکمه نزدیک کردنه وه، بهرز کردنه وه، دهرخستن، که مکمه خوازتن.
استدراج الطیر للمصيد: چیر کردن، دانه خۆره کردن.
استدر: وهر سووری.
استدرک: پیگه یشتن، زانین، دیتن، رابینین.
الاستدعاء: ویستن، خوازتن، بانگ کردن، په لاته، سکالا، سکالانامه، ویستننامه.
استدلال: به لگه هینانه وه، به لگه خوازتن، رتبه دیکردن.
الاستدزار: به خال بوون.
الاستدراء: رویشتن، دارویشتن.
استراحة: ناسوودهیی، حه سانه وه، پشوو، پشوودان، وچاندان، ته واسان، ژووژیان، سانه وه، سهر و تن، سهر وان، سهر وانه وه، لاگرتن، رنجی.
استرح: بحه سیوه، نارامبگره، سیوه، نارام به، پشووده.
استسقاء: رگه ماسی، ناوبه ند، نیسقای.
استسلام: گوویدیر بوون، فرمان بهریت کردن، خۆبه دهسته وه دان، سهردانان، جله و بو شل کردن، ناشتی خوازتن.
حلول الاستسلامية: چاره سهرکردنی خۆبه دهسته وه دان.
الاستسلام دون قید او شرط: خۆبه دهسته وه دان، هاتنه رای.
الاستراق: چیراندن، دزین.
الاسترجاع: وهرگرتنه وه، گه پانه وه، گلدانه وه، داوای وهرگرتنه وه کردن، وهرچرخان، بادانه وه، قه زوین.
الاسترداد: وهرگرتنه وه، گه پاندنه وه، گلدانه وه، سهندنه وه، لی وهرگرتنه وه، لی سهندنه وه.
استرحام: به زهیی خوازتن، میهره بانی خوازتن.
استرخاص: دهسترو ویستن، پایدو زخواستن.
استرخاء: خاو و سست بوونه وه، جه فلین، له شگرانی.
الاسترضاء: داوای قایل و په زامه ندی کردن.
الاسترعاء: چاودیری و یارمه تی خوازتن.
الاستزاق: روژی خوازتن.
الاستزاد: پتر کردن.
استشارة: پرس پیکردن، راویژ پیکردن، پرس پیخستن.
الهيئة الاستشارية: دهستی راویژ کار.
استشراق: روژه لاتناسی، خاوه رناسی.

استغفر الله: خواجه داوای به خشین ده کم، له خوا داوای به خشین ده کم.

الاستغلال: هیئانه بهره ده ست، ده خل خړی کرده وه، بهر و بو خواردن، بهر هلج وهر گرتن، ئینانه بهر.

الاستغناء: بی نیازی، ده ست لی هه لگرتن، واز لی هیئان، پی نویستن.

استغنام: تالان ویستن.

استفادَة: که لک، سوو وهر گرتن، هۆ، قازانج کردن، هافل، بهر هه بردن به خوده ری، که لک بردن.

استفاضة: بهر هه خوازتن.

استفناء: دهنگ وهر گرتن، را وهر گرتن، را کو کردن.

استفتاح: کرده وه، پاره به که به بیانان له به که مین جاردا له بری شتی فرؤشراودا وهر ده گیرئ، داشت، سفتاح.

استفتاح صاحبة في الكسابة: سفتاح، په لیار، به توره.

استفراغ: هه لئینانه وه، هیلنج هاتنه وه.

استفزاز: وروژانندن، پلماندن، داچله کین، ده مار گرتن.

استفسار: لی پرسین.

الاستفهام: پرسیار کردن، داوای تیگه یشتن کردن، پرس کردن.

الاستقالة: ده ست له کار به ردان، ده ست له کار هه لگرتن، که نارده گیری.

الاستقامة: راست پاوه ستان، راست بوون، راسته دوئ، پایه داری، فریشکی، مشواری، راسا، راسته وه بوون، سه قام گیری، راسته و راست.

الاستقامة في السير والخلق: راست رویشتن، فریشک.

ذو الاستقامة: پایه دار، چر، خوگر، بهر گه گر، مشوار، شاره هه ناسه، نویشک، فریشک.

استقباح: به خراب زانین.

الاستقبال: پیشوازی کردن، به پیره وه چون، بهر وه پیر، له مه و دو، ده ما پاشین.

غرفة الاستقبال: ژووری میوانان.

استقدام: چوونه پیش.

استقرار: آرام و ئوقره گرتن، سره وتن، هیدیتی، جینگیر بوون، هیمنی، دارمان، داکاسان، وهر ده گرتن، روته فتان، هه داوان، تونگه گرتن، جاگیری.

عدم الاستقرار: شله ژاوی، قارینی.

استقرار: قه رز کردن.

الاستقصاء: به پایان گه یشتن، کوشش کردن، کو تایی به کار و بار دان.

استقصاء: داوای تو له کردن.

استقطاع: برین، لی که مکردنه وه.

استعاضة في الهندسة: خستنه بری.

بالاستعاضة: به خستنه بری.

الاستعانة: یارمه تی و کو مهک خوازتن.

الاستعباد: به بنده گیری پی کردن، کرده به بنده، کرده کو له، کو له کردن.

استعجاب: سه رسو و پیمان، واقمان.

استعجال: له زکردن، له زیان، له زین، تالو که کردن، په له پهل و ده ست و برد کردن، خیرابوون، و په له فازه که وتن، په له کردن، ده ست و برد کردن.

استعجل: زو که، خیرابه، وه سی.

استعداد: ناماده بی، له باری، ئه یقه زین، راشدانن، ته داره ک کردن، په رداخی، پلوویا، هونه ر، خو هه لگرتن، زاج، رشت رشد، رشدی، هه رس، سه ریه ست.

استعد: ناماده بی، وریابه.

استعراب: بوونه عه رب، لاسایی عه ره بی کرده وه.

استعراض: نواندن، رانواندن، نماسی، پیش چاشی کردن، نیشاندان، خو پیشانندان، رایی کردن.

استعصام: ده ست لیدان، بو پاریزگاری خو ده ست به شتی که وه گرتن.

استعطاف: میهره بانی خوازتن.

استعظام: به گه وره زانین، داوای گه وره بی کردن.

استعفاء: داوای به خشین و لی بووردن کردن.

استعلاء: داوای به رزی کردن.

استعلاج: دهر مان کردن، داوای چاره کردن.

استعلام: وه لام پرسین، سو راکردن، ناگاهی خوازتن.

استعلامات: پرسگه.

استعمار: ناوه دان کرده وه. داوای ناوایی خوازتن.

استعمار: به بنده گه ری، که له گایی، تروه، پی بهر کردن، داگیر کردن، بی به ری، ده ست به سه ردا گرتن، ولاتیکی هوزتیکیه له لایه ن هیژیکی بیانیه وه.

استعمال: به کار بردن، ره نیو هیئان، به کار هیئان، ریزک.

استغاثة: هانا ویستن، هاوار بردنه بهر، داوینگی بوون، فه ریاد کردن، زیاد کردن، لالانه وه، دادو هاوار، نزا، هالا، هاوار و بانگ کردن، داوینگرتن، نزا، نزو له.

الاستغراب: سه رسو و پیمان، په شوکان، واقمان، چاشبوون، چه په سان، سه راسیمه بوون، هیدمان، واق و پیمان.

استغراق: هه مو لا داگرتن، ته واو له کار وه چون، وشیان، خنکان، له ناودا نفووم بوون، خایاندن، کیشان.

استغراق: پیچوون.

الاستغفار: په شیمانی له گونا هان، توبه کردن، پاشگه زبوونه وه، داوای لیبووردن و به خشین کردن، گه رانه وه، بادانه وه.

- **استقطاع الراتب:** موچه بربین .
- **استقطاعات:** دابربین .
- **استقلال:** نازادی، سه‌ریه‌خوایی، شاهیتن، سه‌ریه‌ست و نازاسه‌ریبون، خو سه‌ری، سه‌رازیی، سه‌رخوایی، شاهین .
- **استقلال الذاتي:** سه‌ریه‌خوایی .
- **استکبار:** خو به گه وره زانین، فیزوخوئواندن .
- **استکتاب:** داوای نووسین کردن .
- **استکراه:** ناپه سه‌ندکردن، له به رچاو که وتن .
- **استکشاف:** به چاو کردن، به دی کردن، پیکه وتن، ویکه وتن .
- **استکشاف الجغرافي:** دوزینه وهی ئه‌ردناس .
- **استکمال:** ته‌واو کردن، داوای کوتایی پیدان کردن .
- **استلام:** وهرگرتن، وهرگیرو .
- **استلزام:** به گه رهک زانین .
- **الاستقاء:** به پشت داکه وتن، له سه‌ر پشت راکشان، له سه‌ر پشت نوسن، هه‌لاژان، هه‌لاژیان .
- **الاستمارة:** به رژه نامه .
- **استمارة القبول:** خوازنامه، داخوازنامه .
- **استمارة النقل:** گوازنامه .
- **استماع:** گوئیگرتن، بیستن، گویدان، گوئیگرتن، ژنه‌فتن، ئه‌ژنه‌فتن، بهستن، ژنیه‌ن، ژنه‌وین، گوئیدیرویون، ژنه‌وتن، ژنه‌وای .
- **استمالة:** دل‌دانه وه، به لای خوئدا خوارکردنه وه .
- **الاستمتاع:** به ره ویستن، به رخورداری .
- **الاستعداد:** یارمه‌تی خوازتن، هاناویستن، کومه‌گی خوازتن، هاوارب رنده‌به‌ر، هاوار و بانگ کردن .
- **استمرار:** له سه‌ر رویشتن، له سه‌ر روئین، په‌یتا په‌یتا، پیدا چونه خواره وه، خایاندن، ره‌وان بوون، پیدا چونه وه، درتیزکیشان، پیداهاتن .
- **بأستمرار:** په‌یتا په‌یتا، بیوچان، په‌کیینه .
- **بأستمرار دون توقف:** له په‌ستا .
- **استمرارية:** پایه‌داری، به‌رده‌وامی .
- **اخذت الاستمرارية:** بینی گرت .
- **استخراج:** ژیر زمان پشکنین، له ته‌ندورستی که سیک بیرسی، ژیروژوان چه‌ژتن، بن زمان تا قیکردنه وه، زوان تا قیکردن .
- **استمساک:** پشت‌گیری کردن، نه‌هیژتن، ده‌ست لیدان، به‌ده‌ست گرتنی شتیک .
- **استملاك:** شوئیتیک داگیر کردن، سلک خوازتن .
- **استمنا:** ده‌سته‌ری .
- **استناد:** پال‌دانه وه، هه‌له‌په‌ساردان، پشت پی به‌ستن، پال‌پیوه‌دان راگیرویون .
- **استناد العسكري:** پشت میرو، پال ویران .
- **استنارة:** داوای روئشایی کردن .
- **استنباط:** تیگه‌یشتن، ده‌ره‌یتان، سه‌ر لی ده‌رکردن، بوچوون، به‌ره‌س کردن، وه‌زانین، به‌هیژی تیگه‌یشتن، شتی له شتیکی تر ده‌ره‌یتان .
- **استنتاج:** هه‌له‌یتان، لی په‌یدا کردن، لی ده‌رخستن، به‌روبوخوازتن، ده‌رئه‌نجام .
- **استنتاج بكثرة:** هوره .
- **الطريقة الاستنتاجية:** شیوهی به‌روبو لی ده‌رخستن .
- **استنجا:** خو له پیسایی پاک‌کردنه وه به‌تاو یا به‌به‌رد یا سنده‌گل، چونه سه‌ر پیشاو .
- **استنساخ:** روونووسکردن، له‌روو نووسینه وه، له سه‌ر نووسینه وه، روونقبس، هه‌له‌یتان .
- **ورقة الاستنساخ:** گوه‌ازتن .
- **الاستنشاق:** هه‌لمژینی تاو یا هه‌وا، هه‌لمرووسین، هه‌لمژین، هه‌رمیلین، هه‌رمیلیسین، به‌که‌وه‌له‌ووشین، لووشین .
- **الاستنصار:** یارمه‌تی خوازتن .
- **أستنطاق:** لی پرسین، پرساندن، دواندن، پرس ژئی کردن، په‌یشاندن، پرس ژئی کرن .
- **استنقاذ:** رزگار کردن، قوتار کردن .
- **استنقا:** تاو‌گیریون، خووسان، ره‌نگ گوزان و زه‌رده‌له‌گه‌ران، زونکاری .
- **استنکار:** ملئوموش، لالووتی، لووته‌لایی، لووتگرتن، هه‌تهق .
- **استنکاف:** بیزهاتن، که‌ناره‌گیری، لووت گرتن، لادان، خو دوورخسته‌نه وه، که‌ناره‌گرتن، وه‌لاکه‌وتن، شایف بوون، گوشه‌گیری، له‌به‌رفیزوه‌ه‌وا، بیتز لی بوونه وه .
- **عدم استنکاف:** بیزه‌هاتن .
- **استهال:** له‌خوریان، به‌خوداریان، فیراندن .
- **استهجان:** ناحه‌زی، به‌دزیزانین .
- **استهداف:** کرده‌نیشانه .
- **استهداء:** رابه‌رخوازتن .
- **استهزاء:** فشه و گه‌مه پیکردن، گالته، گه‌مه، تیز، زرتک، ته‌وزه، زرتوله پیکردن، گه‌پ پیدان، نیبز پیکردن، گه‌پ پیکردن، مه‌زاق پیکردن، قه‌شمه‌ری .
- **استهلاك:** له‌ناویردن، به‌کاربردن، له‌ناوچوواندن .
- **استهلال:** واق و دیق، له مانگی نوی گه‌ران .
- **استهواء:** په‌ریوه .
- **استواء:** کولان، پوخت بوون، که‌لمژان، رتیک و به‌رانبه‌ر، ته‌ختایی و رتیک، وه‌کو په‌کتری بوون . نیوه‌راست، ناوه‌راست .
- **خط الاستواء:** هیتلی ناوه‌راست، پشتینه‌گزی زه‌وی، کاتی نیوه‌ریوه .

- الاستيطان:** نيشته جيبي .
- استياء:** بيزاري، وهرس و جارس بوون، پڙڪه پڙڪ، سيواوك .
- الاستياك:** سيداوك ليدان .
- الاستيراد:** مال له دهرهوه خوازتن، كه لوپهل له دهرهوه هيتان، هيتانه ناو، هاوردوو .
- استيضاء:** داواي رهوشه ن كردهوه، له سه ره پويشتن، كردن .
- استيعاب:** داگرتن، ماف وه درگرتن .
- استيفاء:** داواي به ته واوي .
- استيقاظ:** بيدار و وشيار بوونهوه، ناگاهاتن، بيداري .
- استيلاء:** داگير كردن، زهوت كردن، فه گرتن، پاسه كردن، له هاندن، دهست به سه رداكيشان، چه شانندن، داگران، گرته به ره، دهست ناويژتن، خرستانندن، دهست به سه رداگرتن .
- اسد (ج) اسود:** شير، نيوي كه لوو (بورج) تيكيشه كه خور هر مانگه به سه ر يه كيكياندا تيده په ري، مانگي پينجه ميشه به پيئي ژمارياري بورجي سال .
- عرف الاسد:** ملك .
- مربي الاسد:** شيره وان .
- اسدال:** شور كردهوه، به رانه وه، خسته خوار، داكيشانندن، راكيشانندن، رهويشتن .
- اسدال الستار وما اشبه:** دادانه وه .
- اسدال الثوب المستمر:** دادانه وه .
- أسر:** ميژگيران، به سه واني، به ديبل و ئيخسير گرتن، به يدهست كردن .
- الاسرة:** خانه واده، خيزان، بنه ماله، بندار، مرؤفاني په رگال .
- اسراء:** گه راندن .
- اسراح:** به ره لاكردن، تازاد كردن، به سه ره سه ست كردن .
- اسراج:** چراخان، شه وگير .
- اسرار صغيرة:** ورده راز .
- اسراف:** دهست بلاوي، پي پاته، دهست بلاقي، به پروودان، دهست بلاويكي بي نه ندازه، دهست شري، دهست سلي .
- أسرع:** زووتر، گوژمه تر، چالاكتر، گورجتر، به له زتر .
- أسرع:** زووكه، تالووكه بكه، دهی په له بكه، دهسا دهی .
- اسروجة:** شات شات و شوت .
- الاسرع:** زووترين، گورجترين، خيرترين .
- اسرى، اسراء:** شه ورپوي .
- استطيل:** پروانه (اصطبل) وشه يه كي يونانييه .
- اسطراب (نوستورلاب):** وشه يه كي يونانييه ناوي نامرازتيك بووه بو دوزينه وه بلندايه تي نه ستيران .
- اسطوانة:** كوله كه، نه ستونده، پاژر، وردينه يي پيشه گهران، لوله، لوله ك .
- اساطين:** مرؤ و هي رو ژيراني ره ژگار .
- اسطوانة التسجيل:** قه وانه .
- اسطوانة الحاكي:** قه وانه .
- اسطوانة ذات مقطع منتظم:** لوله ي پرگه ي چون يه ك .
- اسطوانة المدرجة:** لوله ي پله دار، لوله كي پله پل .
- الاسطوانة (في الهندسة):** لوله ك، لوله .
- الاسطوانة الوعائية:** ناوهنده ستون (بوري) .
- اسطواني:** لوله يي .
- ختم اسطواني:** موري لوله يي .
- اسطورة (ج) اساطير:** نه فسانه، داستان، چيرؤك، قه واتي، خپرؤشك، چرچروك .
- اسطول (ج) اساطيل:** كه شت بگهل، دهسته گه ميبه كه، هيتي دربايي .
- اسعاف:** چاره سه ري، فرياكه وتن، بارمه تي، به فرياكه يشتن، ياردوم، هه نا، به هه ناگه يشتن، پيويستي پيكه هيتان، ده رما كردن، پيتر اگه يشتن .
- الاسعافات الاولى:** فرياكه وتني سه ره تايي .
- اسعال:** كوڅانندن .
- اسعال الابيض:** جيقنه سپيلكه (نه خوشتيكي بالندانه) .
- أسف:** داخه كه م، به داخه وه .
- أسف:** ماتي، په روژش، خه فته، داخ، كزي سوو، خه م، پوشكول، په ژاره، ناو، ناهين، جه خار، نالوس، خه فته تداري، داخداري، سووي، موخابين، دهر، ناخ، دوومانه .
- شدة الاسف:** حه ژمه ت .
- مع الأسف:** داخه كه م، داخه گرانم، په ككو، داخه ناچي، داخه داخانم، موخابين، دهستي شكاهوم، حه يف، واي لمن نه زؤ، ناخ، داي، داخ .
- وا أسف:** په كوو، په ككو، په ككو پوك .
- أسفار:** پارچه يه كه له پارچه كاني ته ورات .
- اسفل (م) سفلي (ج) اسافل:** زيرته، ژيرتره وه، ژيرگ، ژيرگين، ژير، دا، لاي هه ره خواره وه، په ستتر، نزمتر، به ره وه تر، خواره وه تر، ژيره وه، ژيره وه تر، ژيرو، ژيرئ .
- الى الاسفل:** به ره و خوار، به ره ويه ره وه، سه ره ره و ژير .
- من الاسفل:** له ژيردا، له ژيتلا .
- طرف الاسفل:** خواروو .
- اسفلت:** زفت .
- اسفنج:** هه ور، كه في دريا، هه وري زري، له شتيكي كون كونه له ته ركي درباياندا پيده گات، سوونگه ر، كه في دريا، له شي مرؤقان و ناسنجاوي پي ده شون، كه ره وه ر .
- اسفنجي:** هه وري .

- **الخلايا الاسفنجية:** نَسْفَه نَجْه خانَه .
اسفندار: نَسْفِينْدَار .
اسفنداج: سَفِيَاو ، سَفِيَاث .
اسفندار: نَسْفِينْدَار ، سَفِيْدَار .
اسفين: هُوْرَه ، پُوَاز .
اسفين: قَاش .
اسقاء: تَاوَان ، نَاقْدَان ، بَارَاوَكْرَدَن ، نَاوَدِيْرِي .
الاسقاط: خَسْتَن ، كِه وَاَنْدَن ، نَيْخَسْتَن ، خِه وَاَنْدَن ، وِسْتِهِي ،
وَهْن ، لِيْجْ خَسْتَن ، بَهْرَدَانِهْوَه ، پِيْرَاهِيْتَان ، كِه فَاَنْدَن ، گِلَانْدَن ،
دَاخَسْتَن ، فَرِيْدَان ، وِهْرَسِيَانْدَن .
اسقاط الجنين: بَهْرَاوِيْرِيْتَن .
اسقاط الرأس: زَايِيْنِكِه .
الاسقربوط: نَسْكِه رِيوْت (زَارَاهِي زَانِيَارِي) .
الاسقف (ج) أساقفة: پِيْوَهْر (خَطِيْب وِ وَاَعْظ) ي عِيْسَايِي لِه
كِه شِيْشْ گِهْوَرَه تَرَه .
الاسكات: بِيْ دِهْنِك وِ كَرِي وِ دِهْمَكُوْتَكْرَدَن ، قَرْتِه بَرِيْن ،
دَاْمِرْكَانْدَن ، خَاْمُوْشَكْرَدَن ، دَاكَاْسَانْدَن ، دَانِيْشَانْدَن ،
دَاكِه سَانْدَن ، سُوْسَه بَرِيْن ، كَپْ كْرَدَن ، وِس پِيْكْرَدَن .
اسكت: وِس ، وِسْت ، بِيْدَه نَكْ .
اسكاف: كِه وِشْدُرُوْن ، قُوْتَدِه رَچِي ، كُوْشَكَارِي ، سُوْلْدُرُوِيْن ،
سُوْلْكِه رِي ، پِيْنِه چِيْتِي .
اسكافي: كِه وِشْدُرُو ، پِيْنِه چِي .
اسكان: دَانِيْشَانْدَن ، رُوْنِيْشَانْدَن ، نَارَام وِ هِيْدِي كْرَدَن ، دَاْمِرْكَانْدَن
دَاْمِرْانْدَن ، دَاكَاْسَانْدَن ، جِيْجِي نِيْشَكْرَدَن ، دَاْمِهْرَانْدَن ،
تَاْفَه نَكْرَدَن .
سكن (ج) مساكن: نِيْشَنِكِه .
اسكله: نِيْسْتَكَاي كِه شِيْيَان لِه كِه نَار دِهْرِيَا ، وِشِه يَكِي نِيْتَالِيْبِيَه .
اسل: دَاْرَه گِهْز ، رَم ، لِهْوَانِه ، جِه گِهْن ، نِيْزَه ، دِرُوو .
الاسلاف: پِيْشُوْوَان ، پِيْشِيْنَان .
اسلاك: پِيْوَه كْرَدَن ، بَهْرَشْتِهْوَه كْرَدَن .
اسلاك المقاومة: تَه لِي بَهْرَه لَسْت .
اسلام: مَلِكِه چِي ، خُوْيه دِه سَسْتِهْوَه دَان ، چُوْوَنِه ژِيْر بَارِي هِيْمَنِي وِ
نَاشْتِيْبِيَهْوَه ، نَاشْتِيْبِيَهْوَه كِه لِه (٦) ي بُوُونِي دَا لِه وِلَاتِي
عَهْرَه بَانْدَا سَهْرِي هَه لِدَاوَه .
اسلت: لُووْت بَرَاو .
اسلم: نَاشْتِي وِ سَاخْتَر .
اسلوب (ج) اساليب: شِيْوَه ، رِهْوَشْت ، رِيْگَا ، رِهْفَتَار ، رِيْگِه ،
تَهْرَز ، يَاسَا ، پَه يَكِهْر ، بَاو .
اسم (ج) اسماء: نِيْو ، نَاو ، نَاقْ ، نِيْثَف .
اسم الآلة: نَاقِي ثَالَاث .
- **اسم التصغير:** نَاوِي بَچُوو كَاْر ، نَاقِيْن بَچُوو كَاْهَر .
اسم الجنس: نَاوِي گِشْتِي ، نَاقِي جِه لَهَب .
اسم الخاص: نَاوِي تَايْبِه تِي ، نَاقُو كَاْجِي .
اسم الذات: خُوْنَاو .
اسم الزمان: دِهْمَنَاقْ .
اسم وصفي: نَاقُوْك .
اسم العام: نَاوِي گِشْتِي .
اسم العلم: نَاوَادَر ، نَاوِي تَايْبِه تِي ، نَاقِيْن بَهْرِنَاس ، دِيَارِن .
اسم الفاعل: نَاوِي بَكِهْر .
اسم الفعل: نَاوِي فِهْرْمَان .
اسم مستعار: نِيْوِي لَاه ، پَاچِنَاقْ .
اسم المفعول: نَاوِي كَرَاو .
اسم المكان: جِيْ نَاقْ ، نَاقِيْلُووْس .
مجهول الاسم: نَاوِي كُوْتِرِه بُووهْوَه .
بسم الله تعالى: نَامِه خَوَا ، بَه نَاوِي خَوَاي بَهْرَز .
اسم وصفة: نَاقُوْك .
المماثل في الاسم: هَاوْنَاو ، هَه فَنَاقْ .
الاسماك الغضروفية: مَاسِيْبِه گِرْگِرْ كِه دَاْرَه كَان .
الاسماك الرئوية: مَاسِيْبِه سِي دَاْرَه كَان .
اسمال ممزقة: رِيْنْدُوْل .
اسماعيلية: بَه شِه نَاشْتِي كِه كِه بَه اِمَام مُوسِي كَاطِم بَرُوَايَان نِيْبِيَه وِ
بَاوَهْرِيَان بَه (اِسْمَاعِيْل) ي كُوْرَه كِه ي تَرِي اِمَام جَعْفَرِي صَادِق
هَه يَه گُوْيَا كِه اِمَامِه ، نَهْوَانِه ي كِه شُوِيْن حَسَن صَبَاح كِه وِتُووَن
لِه لَآي عَهْجَه مَان بَه بِيْ دِيْن دِه نَاسَرِيْن .
الاسمدة الخضراء: سَهْوَزَه پَه يْن ، پَه يْنِي سَهْوَز .
اسمر (م) سمراء: گِه نَمِي ، بُوْر ، رِه شَتَالَه .
اسمر اللون: بُوْر .
اسمن: قَه لَهْوَتَر .
أسن: بُوْچَال .
اسناد: پَالِشْت دَان ، هَه لِه پَه سَارْدَن ، رَاگِيْر كْرَدَن ، دَانِه پَال .
الاسناد بشي: گِيْر سَانْدَن ، گِيْر سَانْدَنِهْوَه ، دَانِه پَال .
اسهال: زُوْرِيْلِيْبِي ، بَه خَشْنْدِه يِي .
اسهال: زَگْچُوْوَانْدَن ، رِهْوَان كْرَدَن ، رِهْوَانِي سَهْرِيْبِيْبِي ، سَهْرِيَايِي ،
كَاْر كْرَدَنِي زَگْ ، زَگِه شُوْرَه ، زَگِرُوِيْن .
اسهال: فِيْرَانْدَن .
ذواسهال: رِهْوَان .
اسهل: نَاسَانْتَر ، سَاْنَاتَر .
اسوأ: خِرَاطِر ، بَه دَتَر ، خِرَاوَتَر .
الاسوأ: خِرَاطِرِيْن ، بَه دَتَرِيْن ، خِرَاوَتَرِيْن .
اسوار: بَاْرَنَه ، دِه سَسْتِهْوَانِه ، (ج) اِسَاوِيْر .

خوتینده واران بۆ لای و اتایه کی ناپیتوبست راکیتشی به لام له دواییدا ناشکرای کات .

اشتعال: سووتان، ناور تیبه ربوون، گرگرتن، گرسان، داگیرسان، هه لیبوون، قیکه تن .

اشتعال النار: داگیرانی ناور، داگیرسانی ناگر، هه لگییرسان، هه لایسان .

قابل للاشتعال: بسووت .

اشتغال: خه ریک بوون، کارداری، هۆزگران، خنه خن .

اشتقاق: داتاشران، وته سازی، لک له بوونه وه، وه کوو: کردم، کردت، کردی، دهکا (له کردن دروست کراون) .

اشتكاء: گله یی کردن، گازانده کردن، دادو گلهه کردن .

اشتمال: دهوره گرتن، له بهر گرتن .

اشتهاء: نیشتییا، مه گرانی، مگیز، بیزوو، که ووژ، هۆک، بیز، مزیز، تاسه، دل بۆ چون، قیل، دلبردن .

شدة الاشتهاء الى الطعام: تامه زوو، سو مایی، مرخ .

تحدید الاشتهاء: کامه کامه .

اشتهار: نیویانگ کردن، ناو داربوون، نیو په یاد کردن، سهروه ده ربوون، سهروه ده ری، ناوبانگ ده کردن، ناشکرابوون .

اشتواء: برژان .

اشتیاق: ئاره زوومه ندی، تاسه، تاسوخ، ئه لها، داوودلی، ئاره زوو کردن، پینه کاری، خوین تیکه لی، ئاره زوو دیدار کردن، گه ژوو، مریکاری، دل به سته گی، دل لیبوون، که لکه له .

شدة الاشتیاق: مهراق .

اشجع: ئازاتر .

أشد: سه ختتر، قایمتر،

اشراب: ئاودان، ئاوده ر خواردن .

اشراب الطفل الحدیث من اللبن (اللبناء): گۆچکه کردن، گۆشکردن .

اشرار: شه رفروشان، خراپان .

أشراف: خانه وادان، خانه دانان .

اشراف: له بلندییه وه روانین، چاو تیبوه بوون، چاو لیبوون، ئاگاداری، بهر چاو کردن، چاودیری، سه ره رشتی، له ژیر قۆلدا .

اشراق: روونا کردن، دره وشانندن، رهوشانندن، هه لکردن، روژدار کردن، رقیب .

اشراقیون - اشراقیین: دهسته یه که له زانا و بلیمه تان، که په یوه ندیداریان به ئه فلاتوونه وه هه یه وه له سه ره ئه و باوه رهن که ادراکی راسته قینه (حقایق) له ریگای خوریه ی دل (الهام) وه ده بی نه که به به لگه و پیزان (دلیل) .

اشراك: بوونه مشرک (هاوال بۆ خودا په یاد کردن) .

اشراس: به دخوو، توندخوو، ئازا .

اسود (م) سوداء: رهش، سیاو، سیا، سیاوی، مشکی، قونوس، سیا .

الاسود الحالك: قریبی .

اسود قاتن: سیونه نگ .

اسود اللون: بام .

اسود الوجه: روورهش، شه رمه زار .

اسود غطیس: رهشی تاریک .

اسود للفرس: قه مهر .

اسوداد: رهش هه لگه ران، رهش بوونه وه، رهشه وه بوون .

أسی: خه م، خه فه ت، موخابین .

أسی أساء: خه مگین و په روژشداربوون، سوو له بوونه وه، خه فه تخواردن .

شدة الاسی: هه ژمه ت .

أسیر (ج) اسراء: یه خسیر، ئیخسیر، به یده ست .

اشارة (ج) اشارات: ریک، موور، هیمان، نیشانه، ریزانی، نیشانده ک، سه ره له قانندن، ده ست وه یا چاوه لته کاندن، هیمه، چاوپرکیتن، گریشمه، دیاردی، پیشانندان، داواشتن، ئیما .

اشارة الى: نیشان به .

اشاری: نیشانده ری .

اشاطة: پرووزاندن .

اشاعة: واته وات، قاوه قاو، قاو داخستن، ناشکرا و بلاو کردن، وه بهر وخستن .

اشباح: ساف، سام، ساو و ترس .

اشباع: تیب کردن، ته واوتوانده وه .

اشبع رغیة: (نال مرامه) ده ماگی خوئی ته خت کرد .

اشباه: ویچوواندن .

اشبینه: سه رسپی .

الاشتباه: گومان بردن، دوودلی، خه و خاندن، سوسه کردن، ژری شاش بوون، دل ره راو کچ، نه ناسینه وه، له گۆزا، نیگه رانی .

اشتباه: تیبک به زانندن، له نیوه به کتری چون، تیبک ئالوزان، تیبک ئالان، تیبک هه لانگوتن، تیبک به زین، تیبک به ربوون .

اشتداد: سه خت و قایم بوون .

اشتراء: کرپن، سه ندن، کرپن و فروشتن .

اشتراط: مه رج و په یمان به ستن . په یمان کردن .

اشترک: هاو به شی، به شدار کردن، هاوکاری، کاربرایی، هه قپایی، نیوه کاری کردن، هه قانی کردن، به شداری .

اشترکی: هاو به شی، به شداری، هه قپایی، هاوکاری .

الاشتراکية: هاو به شیتی، هاو به شایه تی .

اشترک: له هه لیه ستاندا که له به کار بردنی ئه و وشانه ی که واتایان وه کو یه که، مه به سستیگ ده بری، تا هوشی

- اشرف:** بهرتر، خانه دانتر.
- اشعار:** ئاگاداری، پیتره باندن، درکاندن، درکانن، درکه.
- اشعاع:** تیشکدانهوه، رهوشه نکرده، گیرساندن، تیشک ئاویرتن.
- اشعال:** هه لکردن، گیرسانن، پیکردن، رهوشه نکرده، داگیرساندن، شهوقاندن، ئاور تیبهردان، ئاورهه لکردن، گه شانندن.
- **اشعال النار:** ئاگر هه لکردن.
- اشعة الشمس:** تیشکی رۆژ، تاو.
- الاشعة فوق البنفسجية:** تیشکی روو وهنه وشه بی.
- اشعر:** بویرتر، هه ستدارتر.
- الاشعر:** تووکن، پرچن، قژن.
- اشغال:** خه ریککردن، خووه بی کردن، له کاره وه دان، وشیان، راگیر و زه وتکردن، دابرین.
- اشغال ناعمة:** ورده کاری.
- اشفاء:** چاک و خووشکردنهوه، ساپترکردن، ساخکردنهوه.
- اشفاق:** میهره بانیکردن.
- اشقر:** شل، شی، خه نه بی رهنگ، سوور هۆل، سوورفل، سوورفش، هۆل، دهه بهر، سووری شل، رهنگیکه له نیوان سوور و زهردا.
- **اشقر اللون:** شی ئه رپوون.
- **اشقر الوجه:** چاره شل.
- اشقی:** سه ریزیتور.
- اشکال:** دژواری، پیسیبر، کۆتهک، سه ختی.
- أشل:** گۆج، رهقیته، شه پله لیدراو، پینجۆ، که سیکه دهستیکی له کار کهوتی.
- اشمزاز:** بیتزکردنهوه، بیتزبو لیکردن، قیز لیبوونهوه، بووشل، مۆنج، هه راسان، جارس، بیتزراو، که وه ری بوون، بیتزاری، بیتز، مۆنجکردن، بیتزهاتن.
- اشمط:** بۆر، بۆره، ره شه گه ور، گه وور، خاکی، بۆز، سه ریزو، گه وورک.
- أشنان:** ئه سپۆن، گرۆکه، زۆری، سپۆن.
- أشهب شهباء:** شتی که رهنگی رهش و پیس بی، سپی پات، ئه سپیکیشه که بهو شپوهیه بی، ره شپۆر.
- أشهر:** به ناویانگتر.
- أشهل (م) شهلاء:** چاویه لهک، چاڤ به لهک، چاویل، که سیکه چاوه کانی رهش بن وه به شینی بنوتین.
- أشوز:** به فیز، به ههوا، فیزدار، خالۆز، بروغ، ئامسار، کاو، باسه ر.
- أشوس:** قیج.
- اشیم (ج) شیم:** خالدار.
- أصابة:** دووچاربوون، گرفتاریبوون، تووشبوون، پیوه بوون، تیگیان، ههنگوتن، نهنگوتن، بهرکه وتن، پیکه وتن، فچان، خرچان، پیکان، وه بهرکه وتن، گلاندن، ههنگوتن.
- **أصابة الهدف:** له نیشان دان، نهنگوتن، پیکان، پیکاندن، خرچاندن، بهرکه وانندن.
- **أصابة بالبرد:** سه رما بوون، سه رما خواردن.
- **الاصابة بالبرد او الريح:** با په رپوون.
- **الاصابة بالروماتيزم:** باداری.
- **أصابة الشلل:** شه پله لیدران، ئیفلیج بوون.
- **أصابة بصدمة:** لی قه ومان.
- **أصابة المرض:** نه خووشی پیوه نووساندن، نه خووشکه وتن.
- أصابع:** چنگ، په نجه.
- أصابع العروس:** (جۆره ترپیه که) ریشیاوا، ریشیا.
- أصالة:** نه ژادی، ره سه نی، خانه دان.
- أصبح:** خووشه وو، خووش سیما، رووخوش.
- أصبح:** ۱- گه یشته به یانی، هه ستان له به یاندا. ۲- بوون، گه راره، به سه رداها توو.
- **أصبح عالماً:** بوته زانا.
- أصبع (ج) أصابع:** قامک، په نجه، تلی، تپل، تله د، پل، تلیک، کلک، گوت، تل، نهنگوست، به تک، بتیوی، تیلک.
- **أصبع المحروقة:** مه بییر، بوژانی.
- **أصبع الإبهام:** په نجه که له.
- أصح:** راستتر.
- أصحل:** دهنگ گری.
- أصحی، اصحاء:** پروانه (صحوا، صحوا).
- أصدار:** ده رکردن، ناردنه ده ره وه، ناردن، ده راویژتن، گه راندنه وه.
- أصداف:** ماره کردن.
- أصرة:** ئاوینه به ند.
- **أصرة أيونية:** ئه یونه به ند.
- **أصرة كيميائية:** کیمیا به ند.
- أصرار:** بنا رکردن، جه ختکردن، رهک، رکه گرتن، له سه ره چوون، رکو گرتن، له سه ره ریزین، پیندا گرتن، له سه ره ریشتن، میج له سه ره رگرتن، رکه رگ، هه فرک، هه تهر، بنا رکردن، رکو، په لپگرتن، له به ردان، رکیگری، رکان، له سه ره ریزین، پیندا گرتن، هه ته رکردن.
- **سبب الاصرار:** له بن سه ری خوژدانان.
- أصطبار:** دان به جه رگی خوژدانان.
- أصطرخ:** ئه ستیر، کۆل، هه سیل، ئه ستیل، ئه ستیرک.
- اصطدام:** لیککه وتن، ویککه وتن، تیک هه له نگوتن.

- اصطبل:** تهويله، كهرخان، كوڤ، هل، پاگه، ههرخانه، تهوله، تاوله، شتير، كۆليت، گهور، گهلهخان، ئاخير، پانگهه، خۆله، پشتير.
- أصطبل الاغنام:** گوڤ، ما، هۆل.
- أصطبل البهائم:** گاگهلدان.
- رئيس الاصطبل:** ميرئاخوپ.
- اصطلاب:** يه دانه.
- اصطلاح:** ۱- زاراهه، راويڤ، دهستور، زانادا، واتا لينا، زاراڤ ۲- پينكهوه ناشت بوونهوه.
- اصطلاح اللغوي:** زاراهه، زاراڤ.
- اصطناعي:** دهستكرد، دهستكار، خۆكردی.
- التنفس الاصطناعي:** هه ناسه پيدان.
- اصطفاء:** ههلبژدان، ههلوهژاردن.
- اصطفاف:** ريزبوون.
- اصطف:** ريزبه.
- اصطكاك:** ليكدرانی دوو شت، ليك خشان.
- اصطكاك الاسنان من شدة البرودة:** چۆقه چۆقی دان، ددانه چيره، ددانه رچه، ريج.
- اسطوانة:** لولواک.
- الاصطياد:** راوکردن، نيچيرگرتن.
- الاصطياد على الثلج:** چه لاپه.
- اصطياف:** هاوينه ههوار، هاوينه خۆری.
- اصعاد:** وه سهر خستن، برده سهر، سهر بهرز كردنهوه.
- اصعب:** سهختتر، دژوارتر.
- الاصعب:** سهختترين، دژوارترين.
- اصغاء:** بيبست، ژنه قاتن، گويدان، گوپراگرتن، ژن بهن، شنه فتهی.
- اصغر (م) صغرى:** پچوكتتر، كچكه تر، چكۆله تر، تووژگتر.
- الاصغر:** كچكه ترين، پچوكتترين.
- الاصغر في السن:** هه ره بچووك، گچكه ترين.
- أصف:** كه وهر.
- اصفر (م) صفراء:** زهر، زهر، نارنجی، نه باتی.
- اصفر برتقالي:** زهردی پرته قالی، نارنجی.
- اصفر اللون:** زهرده له.
- اصفرار:** زهرده له گه پان، زهردايي، زهردی، زهراهی، زهرايي، زهرديبون، زلهمين.
- مائل للاصفرار:** زهر دباو.
- اصل (ج) اصول:** هه لكارين، دهول، بنج، بنچينه، زگما، دههكهر، بنچكه، نهژاد، كووك، رهگ، رهگهز، رهسهن، بنه رت، سه رچاوه، مايه، رهگوريشه، بنه وان، پامار، پاتاخ، پاتاگ، بنه جه لهگ، وه جاخ، دهستور، نارين، رهجه لهگ.
- أصل الشيء:** بنه رت.
- اصل الفخذ:** قولتهی رانی.
- دني اصل:** ناكهس، نه كهس.
- عديم الاصل:** بي مايه، بي رهجه لهگ.
- طبق الاصل:** دهق، كتومت، يه كسان.
- اصلا:** هيچ كاتينكى، ههر، له هيچ ده ميكدان، زگماه.
- اصلاح:** گونجاندن، ناجي كردن، چاره سه ر كردن، وه درنيا كردن، خۆش كردن، بيزار كردن، ميراس كردن، بيزارتن، بهر نيا، وه ره نيا، ته يار كردن، دروست كردن، جيهه جيت كردن، ريك خستن.
- الاصلاح الديني:** دهستكاري ئايين كردن.
- الاصلاح الزراعي:** چاره كردنی كشتوكال.
- الاصلب:** رهقتر، رهقترين.
- الاصلع:** چاكتر، قنجتر، باشت، شايسته تر.
- الاصلخ:** پروانه (اگرش).
- اصلع (م) صلعاء:** سه ر تاوس، كلؤل، تاس، كه سيكه پيشی سه ری تووكی پيتونه بي.
- اصلع الرأس:** سه ر پووتاوه.
- الاصلم:** كه ر، گوپراو.
- اصلم الاذنين:** قوت، كوريش.
- أصلي:** نه ژادی، بنچينه بي، بنجی، بنياديني، زگماکی، زگماهی.
- الاصلية:** بنه رت.
- أصم (م) صماء (ج) صمم:** كه ر، بيگوي، كه هير، نه ژنه و، كرووس، كريل، گوپگران.
- اصماء:** كپ بوون.
- اصمت:** زووان به سهر، زمان به سته، زمان به ستراو.
- اصهيب (م) صهبا (ج) صهب:** شتی رهنگيتکی سوور و سپی تيكه لاو بی.
- اصوب:** باشت، چاكتر، قنجتر.
- اصول:** شيوه، دهستور، باو.
- اصيل:** رهگه زياش، خانه دان، رهگه زچاك، كا پۆش، تۆرن، هير، جس، رهسهن، خاوهن رهسهن به داياك و باوك و باپيرانه وه.*
- غير اصيل:** زي، پياره، دوره، نارهسهن.
- أضى أضاً:** زۆر ليكردن، به زۆرگرتن.* بازاردان، رقه بهری.
- اضاءة:** رووناك كردنهوه، رووناك و رهوشه نكردن، روژنایی كردن، رقيبنكردن، روژناهي كردن، هه لپوون، رقيبنكردن.
- اضاعة:** به بادان، قه مهاندين، بزروگوم كردن، هونداكردن، دانان، دۆراندن، له دهست ده رچوواندن.
- اضافة:** رووكيش، خستنه سهر، دانسه رت، پالپشت، سه ره ر، سه رياره، خستنه سهر، ميوانداری كردن، تيوه دان، دانه سه رت، خستنه پال.

- **اضافة الى:** سهره پاي نه وه .
- **العمل الاضافي:** زياده كاري .
- اضطراب:** پاژۆ، دهسه، دهسته .
- **الاضطراب الشخصية:** پاژۆي كه سيبتي .
- اضطراب:** راکشاندن، قوونه وتلوركرده وه .
- أضجم:** زار خوار، ملخۆدار .
- اضحاك:** پيئكه ناندن، وه پيئكه نين هيتان، وه پيئكه نين خستن .
- اضحوكه:** قهشمه رجار، شتيكه مرو به پيئكه نين خات .
- اضحية:** قورباني .
- أضخم:** زلتر، زهلامتر، گه وره تر .
- أضحى:** جهژني قورباني .
- اضر:** زيانده تر .
- اضراب:** ركه گرتن، هه لنيسكان، هه لتيزان، گت، خۆدوورخستنه وه، دهست له كار هه لگرتن، دهست له كار بهردان، مان و ورك گرتن، مان و سل بوون، منه كردن، مانگرتن .
- اضراب:** زبان پيئكردن، تيجواندن، تي شكاندن .
- اضراس:** خليته، كاكيله، ددان كاكيله .
- اضرام:** بروانه (اشعال) .
- اضطجار:** بيتزاري .
- الاضطجاع على البطن والوجه على الارض:** له په وروكه وتن، راکشان، رووكه وتن، پالكه وتن، دلور كهفتن .
- اضطجاع:** پالدانه وه، پالپيئوه دان، له سه لا تهنيشت دريژبوون، خۆراكشان، پالكه وتن، هه لۆژان، هه لۆژيان .
- اضطراب:** تهنگ و چه له مه، بگروه بهرده، سه رليشسيوان، شپه زه بي، نيگه راني، پشيو، ناژاوه بي، په شوكان، په ريشان، تيئكچون، ناشهف، شه ژاوي، چله كان، هۆژان، شوپش، هه لاجان، شلووقيان .
- **اضطراب القلب:** دلته ته پيئ، دلته كوتن .
- **اضطراب المعدة:** خيسانه وه، تهبعي .
- اضطرابات:** بگروه بهرده .
- اضطراب:** ناچاري، نارو و دهر بهست بوون، تهنگاوي، نه ژمهت، هه زمهت، بي چاره بي، دهستكورتني، پيداويستي، دهر بهس .
- اضطراب:** سووتان، زمان كيشاني ناگر، زله زل، سووربوونه وه له ناگردا .
- اضطهاد:** چهوسانه وه .
- اضعاف:** دوو يا چند چندان كردن، يهك يا چند جار پتر كردن، چند جاره، چه نجاره * بي تين كردن .
- **اضعاف المتر:** چند جاره مي مه تر .
- اضغاث:** باقه گيبي ته پي و وشكي تيئكه لاو .
- اضغاث احلام:** خه ونی ئالۆز و په ريشان، ناشووپ، پاشوو، ناشوپاش .
- **صاحب اضغاث احلام:** نه مار .
- اضل:** گومپا تر .
- اضلال:** لاريئكردن، له خشسته بردن، له ريئگاي راست لادان، ته فرهدان، شوپكردن، له ريئ دهرخستن، له ريئ بردن، گومپا كردن .
- اضمار:** له دلدا شاردنه وه .
- اضمحلال:** له نيئوچوون، ته فروتوونا بوون، به شپان، ريب بردنه وه، پرووكانه وه، كه مين دانان، له پيئ كه وتن .
- اضيق:** تهنگتر .
- اطار (ج) اطر:** زيوار، دۆوايه ند، كه لله، په راويژ، په روازي ويته و بتر، چوارچيئوه، چوارشيئوه، چه مبه ره، چه مبه ره، چارچيئوه .
- كۆريه، كه لله ي دهف و هيتله گ .
- **اطار السيارات:** پيئج، پيئجك، تايه ي ئوتۆمبيل .
- اطارة الطيور:** هه لفراندن .
- اطاعة:** گوئيديري، فه رمان به ري كردن، سه ردانه واندن، سه رشوئي كردن، دانه واندن، گوئيدان، به گوئي كردن، كه مبه ره ستن .
- باربه ري، باربردن، گوئي به له لي. گوئي شلكردن، په رستن، فه رمان بردن، گه ردنكه جي، فه رمان به رداري .
- **عدم اطاعة:** لاساري .
- مطاع:** راژه كراو، گوئي پيدراو . كه سيئكه مه ردوم گوئيديري بكه ن .
- اطالة:** دريژپيدان، خاياندن، كيشان، خاواندن، جيروكه دان، خاوانن، كيشاندن .
- **اطالة اللسان:** زماندريژي، گه زاره كيشان .
- اطباق:** پيئكه وه نان، پيئوه نان، مچاندن، دانه يهك .
- اطراء:** پيئ لي هه لنان، له سنووري راسته قينه به دهر، كه سيئكي هه لگوتن .
- اطراد:** دهر كردن، دوورخستنه وه .
- اطراف:** سنوور، دهر بهر له (طرف) دا بيئدۆزه وه . سه رانسهر، چوارده ور، ده وروپشت، سووروپشت .
- اطرش:** كه پي، كه هير، بيئ گوئي، كرووس، كريل، گوئيگران، كاس .
- **الغنم الاطرش:** كه پي .
- اطرية:** هه رسته .
- اطعام:** دهرخواردن، خۆراك و خوارده مه نيدان، ناندان .
- اطفاء:** گومپا و ياخي كردن، سه ركيش پيئكردن، سه ر بيئ بزواتن .
- اطفاء:** كوژاندنه وه، خه فه كردن، فه مراندن، دامركاندن، خاموش كردن، داکوژاندن، دامراندن، فه كوشتن .
- **رجال الاطفاء:** ناگركوژيئنه وه .
- **اطفاء البطيء:** دانه وي له سه رخۆ .
- **اطفاء السريع:** ناگر كوژاندنه وي خيرا .
- **جهاز اطفاء الحريق:** ده زگاي ناگر كوژاندنه وه .
- اطفائية:** ديواني ناگر كوژاندنه وه، ناگر كوژيئن، خه فه خانه، ناگركوژيئنه وه .

اعارة: دهسته‌وا، به‌دهسته‌وايييدا، دهستياو خوازتنه‌وه، دهستاو، ترومپا، دهستيار، دهسباو.

اعاشة: به‌خيتوكردن، په‌روه‌رده‌كردن، وهيكردن، به‌پړې بردن، حاواندنه‌وه، ژيانندن، ژياندنه‌وه، بژيوي، قه‌فاندن، زينده‌گانيكردن، ژيانندن، گوزه‌راندن.

مدير الاعاشة: به‌پړتوبه‌په‌ري به‌خيتوكردن.

اعالة: به‌خيتوكردن.

اعانة: باربوو، پيش، پيتاك، پارووبوو، پوښلانه، كيشككردن، تروانه، پوښله، ياريكاري كردن، كيشه، ياريدده‌دان، دانش، به‌راري، باره‌بوو، ناوړ ليدانه‌وه، ميجببتي، يارمه‌تيدان، لاکوش، ياريدده، كومه‌كردن.

اعبار: په‌راندنه‌وه، تتيپه‌راندن.

اعبته الموت: جوانه‌مهرگ.

اعتاق: نوکەر نازادکردن.

اعتبار: باوه‌ري پيكردن، پشت پي به‌ستن، باوه‌ري كردن، بايه‌خ، به‌قا پيكردن، په‌ند و عيبه‌رت گرتن، و ليكدانه‌وه، بايه‌خ پيكردن.

الاحذ بنظر الاعتبار: په‌چاوگرتن، په‌چاوگرتن.

اعتجار: سه‌روكوفي به‌ستن (بو نافرته).

اعتداء: دهستدريژي، بيدادي.

اعتداء السياسي: دهستدريژي رامباري.

اعتدال: راستبوونه‌وه، مه‌يانه‌يي، به‌ره‌دايي، ناوه‌نديتي، جه‌سپه‌ري، قيت بوونه‌وه، به‌رانبه‌ري، راست بوونه‌وه، ميانه‌ره‌وي، ميتونجيتي.

اعتدال الربعي: به‌رانبه‌ريتي، شه‌و و پوژ له به‌هاردا.

اعتدال القامة: به‌ژن ناوه‌نجي، بالا شوشي، دهسته.

اعتدال الماء والهواء: فينكيتي.

اعتذار: ته‌واژوخوازين، ته‌گه‌ره تيخستن، بيانوو هيتانه‌وه، پاكانه‌كردن، لتيبووريخوازي.

اعتراض: په‌خنه‌گرتن، به‌ژاقيت، له‌قه‌م، له‌قه‌م گرتن، ورده‌گري، هه‌ل‌دان، لي هه‌ل‌دان، به‌ليل رابوون، په‌خنه، به‌هانه، په‌ليگرتن، مهانه، په‌لپ.

اعتراف: دركندن، ددان بيدادانان، پي لينان، ده‌برين، تره‌كاندن، له‌دهم ده‌رجوون، تره‌راندن، پيدناس، تركاندن، زانين، ناسين.

الاعتراف بالخطأ: پي له هه‌ل‌نان.

الاعتراف بالذنب: پي لينان.

اعتزاز: شانازي كردن، خو سه‌ره‌به‌بلند زانين.

اعتزال: كه‌ناره‌گيري، گوشه‌گيري كردن.

اعتساف: زور و بيدادي كردن.

اعتصاب: ده‌ست له‌كاركيشانه‌وه، بو ته‌وه‌ي كه‌ كار كه‌م بكن و موچه‌يان پتر بكرت، ده‌سته‌ندي.

اطل الدم: خويين به‌خوړايي و به‌فيرو چواندن.

اطل الزمان: نزيك بووه.

اطلاع: پيژانين، حالبوون، دانه زانين، ناگاداري، ناگايي، په‌ي پي بردن، ناگاكردن، ناگاداركردن.

للاطلاع: بو ناگاداري.

اطلاق: نازاد و سه‌ره‌به‌ستكردن، له به‌ند نازاد و رزگاركردن، به‌ردان، به‌ره‌لاكردن، نازادكردن، راپسكاندن.

اطلاق سراح: به‌ره‌لاكردن، په‌هاكردن.

اطلاق البطن: بروانه (اسهال).

اطلاق الرصاص: گه‌لاويژ، گولله ناويژتن.

اطلاق عدد من العتاد: دهستريژ، شيلنگ، شيلينگ.

اطلاق النار في السلاح: ناگرداني چه‌ك، ته‌قاندن.

اطلاق وابل من الرصاص: شيلنگي گوللان.

اطلس: وشه‌په‌كي يونانيه، نه‌خشه‌نامه، نه‌خشه‌نامه.

اطم (ج) آتام: قه‌لات، دژ، برج.

اطماع: كه‌سيك خسته‌سه‌ر هه‌واي قرم (طمع).

اطمة: ناورگ، ناگردان، كوانوو.

اطمئنان: دلتيابي، نارامي، دلته‌ختي، نه‌رخه‌ياني، باربردن، ناوخوردنه‌وي دل، قيم، پال ليدانه‌وه، شينه‌يي، سه‌وگرين، شمانه، منه‌وگرين.

الاطناب: دريژيري، دريژوكردن.

اطهر: پاكتر، خاويوتر.

اطول: دريژتر، دريژترين.

اطول ادامه: دريژخايه‌نتر.

اطيب: پاكتر، بوخوشتر.

اطلال: سيبه‌ر هاويژتن، نيسج كردن.

اظهار: ناشكرا كردن، ده‌رخستن، ده‌برين، ده‌هيتان، دياريدان نوانن، نوانن، به‌رزاني، وه‌دنه‌نان، ونا، ناقيژه‌كرن، به‌ره‌س كردن، خسته‌ده‌شت، خسته‌روو، ده‌ره‌انين، ده‌ره‌اووردن، قيشراندن، وه‌ديه‌تبان، ياوه‌رزين، هه‌ل‌رشتن، پيشاندان، په‌وشه‌نكردن، وه‌رزين.

أظهار التكبر: فيزيشاندان، به‌فيزيوون.

اظهار: ناشكرا تر.

اعادة: ۱- ويداونه، پيدانه‌وه، گلدانه‌وه، هاوردنه‌وه، گپانه‌وه، گه‌راندنه‌وه. ۲- دانه‌دواوه، ناردنه‌وه، فرشراندن، دووباره‌كردنه‌وه، دانه‌وه، هه‌لگه‌راندن، هه‌لگه‌راندنه‌وه، وه‌رنه‌گرتن، هناردنه‌وه.

اعادة كتاب رسمي: ناردنه‌وه.

اعادة للتوظيفة: گپانه‌وه.

اعادة القول والحكاية: گپانه‌وه، دووپاتكردنه‌وه، فه‌گه‌راندن.

اعادة الدرس: به‌سه‌رداچونه‌وه، ده‌وركردنه‌وه.

اعجم، وعجم: کهسیکه نه توانی به راستی و شهلوئی (فصاحت) بدوی، کهسیکه نه توانی به زمانی نارہوی بدوی ۲- نوخته و سہر و بۆر و ژیر بۆدانان.

اعجمی، عجمی: بههه موو کهسیکی دلین که عہرب نہی.

اعجوبة: سہرسام کار، واق و پھینہر.

اعجوبة الباب: دہرگا گالہ دان.

اعد: دەسی، دەسا، دەسادہی، دەیجا.

اعداد: پەرداخدان، تەدارە ککردن، چاخکردن، گەلالہ ککردن، نامادە ککردن.

اعداد المعلمین: نامادە کردنی فیکار.

اعداد: گەلنی (عدد) ه.

- **الاعداد الاولیة:** ژمارەکانی سەرەتایی، ژمارە ی خۆیەش.

- **الاعداد الغیر اولیة:** ژمارەکانی دابەش.

- **الاعداد التخیلیة:** ژمارە ی بەبیبیر.

اعداد الشيء او السلاح للاتفجار او للاطلاق معد: نامادە.

اعدادي (ثانوي): نامادەیی.

اعدام: خنکاندن، لە داردان، لە سیدارەدان، لە سەردان.

اعراب: بزینە (سەر و بۆر و ژیر) دانان، دەر خستن، دیاریدان، وەر زین، دیاردان، بە شەهتۆتی (فصاحت) ئاخافتن، شەنە ککردن، شە ککردن.

اعراب: نارەوانی چۆلگەرد، بیابان نشین.

اعراب (ج) اعراب: بیابان نشین، عارەوی چۆل نشین.

اعراض: روو لئ وەرگێران، پارێز و دووری ککردن.

أعراض: ئاهۆ، شتیکیکە پایە دار نہی.

أعراض المرض: نیشانەکانی نہخۆشی.

اعراف: دلین جیگایەکە لە نیوان بەهەشت و جەهەننە میدایە، ئەوانە ی فەرمانی خودایییان پێ نەگەشتووہ یا زۆر باش و دادگەر بوون دەبێنہ ئەوی.

اعرج: شەل، لەنگ، کولەک، قلوپ، مفرۆ، پیلەنگ، پالەنگ.

اعرض: پانتەر، بەرینتر.

اعرف: ناسراوتر، بەناوبانگتر.

اعز: خۆشەویستر.

اعزاز: قەدرزانی، ریزگرتن.

اعزام: رەوانە کردنی کەسیکی بۆ شوئینیک، ناردن، راخستن، ریکستن، ریککردن.

اعزب: بیئەمبێرد، بوخجە ی نەکراوہ، بێ ژن، رەبەن، رەبەنۆک، کوریکە ژنی نہهینای.

اعزل: بێ چەک، هەوری بێ باران.

اعسار: دەست تەنگی، تووشی ئاتاجی بوون.

اعسر: چۆپە، چەپە، چەپلەر.

اعتصام: دەستدان، بەچنگی گرتن، بە دەستی گرتن، پەنابردن، دواین گرتن.

اعتقاد: باوەرکردن، پروا و بە قاکردن، باوەر مەندی، باوەری، پروا، باوەر.

اعتقال: لە دوورەوہ لە بەندکردن.

- **معسكر الاعتقال:** وارگە ی بەندیان.

اعتكاف: لە شوئینیکدا مانەوہ، گۆشە نشینی بۆ خواپەرستان.

اعتلاء: بێند و بەرزبوونەوہ، گەورەبوون.

اعتلاق: بەستران، سەوداسەر بوون.

اعتلال: نہخۆش کەوتن، بەهائە هینانەوہ، هۆ و پەلپ لئ پەیدا بوون.

اعتماد: رادیتن، تیکرادیتن، پشت پێوە بەستن، قسیم، پشت ئەستووری، ئەولەیی، باوەرکردن، رابینین، بایەخ پیکردن، پشت گرتن، بایە خداری، پروایی، پێ خورین، راپەر موون، راپەرین.

- **الاعتماد علی النفس:** لەخۆرادیتن، بەخۆدا راپەر موون، پشت بەخۆبەستن، پشت راست.

- **اعتماد مالي:** پشتیوانە، پشتگرتن.

اعتناء: هۆل، پەرۆش، ئاوریاندانەوہ، یارمەتیدان، خەمخۆری، لئ خەفتان، چاوتیوہ بوون، خۆ تیکەندن، هەول بۆدان، خەم لئ خواردن، بە تەنگەوہ بوون، ئاگاداری، چاودێری، چاودێریکردن.

بدون اعتناء: سەر سەرەکی، گوہرەیی، دلپەر بەند.

اعتناق: دەست لە گەردنی پەکتی کردن، فەرمانیک خستنە ملی خۆوہ، دەستە ملان بوون.

اعتیاد: راھاتن، رام بوون، پێ فیکر بوون، خوو پیکرتن، ئۆگربوون، پرەنگین، چاشبوون.

اعتیادي: ئاسایی، ساکار، رەمەکی، هیت، دەمانگەھ، رەشوکی، زەوتەلی، شەپ.

- **ظرف اعتیادي:** باری ئاسایی.

- **بصورة اعتیادية:** بە شتیوہیەکی ئاسایی.

- **العمل الاعتیادي:** کاری رەمەکی.

اعتیاض: تۆلە وەرگرتن، پریار لە سەر تۆلە ئەستاندنەوہدان.

اعجاب: بە دلداچوون، کەسیکی وەسەر سویمان خستن، پێ خۆشبوون، خۆبێن، بەخۆفشین.

الاعجاب بالنفس: ۱- خۆبێن، فەشەوہ بوون. ۲- سەر سامکردن، بە سەیر (عجائب) زانی.

- **عدم اعجاب:** پێ ناخۆشبوون.

اعجاز: ناتەوان، پەست ککردن، بە جیھتینانی کاروباریک کە لە توانای کەسیکی تر دا نہی.

اعجب: سەیرتر، سەر سامی هینەرتەر.

کردن، دست به زاخاکردن، تاو دادن، تیخستن، حاواندن، خله تاندن، خه جانندن، خلافانندن، دست له بنه په ته وه برین، دوشین، له ریگه دهر بردن، که له ک لیدان، هه له خه له تاندن.

الاعلاء: گرانکردن.

الاعلاق: قایمکردن.

الاعلاق: پیوه دان، پیوه نان، ده رگابه ستان، داخستن، رایبو، پیوه داین، نچکه دان، مسچکرن، به ستان، پیقه دان، ژهن، قایمکردن.

- اغلاق الباب: ده رگه داخستن، قولفکردن.

الاعلال: ناپاکی کردن.

الاعلوطه: شتیکه مرؤف له چه وتی هه لبحات.

اغلب: گه لی جار، زور جار، په ریحار.

اغلب الظن: تومه ز، تمه ز، جیره ش.

اغم القفاء: هیس، له هوش چوون، له هوش خو چوون.

اغماء: تاسان، بوور دنه وه، له خو چوون، به ته پاکه وتن، بی هوش بوون، بوور دنه وه، گه شکه و فح له خو گرتن، دلته پین.

- اغماء من الفرح: شاگه شکه بوون، گه شکه، شامی شایی.

- مرض الاغماء: پیران.

- مغمی علیه: بی هوش.

اغماز: ره خنه گرتن، له فه مگرتن، به زافیت، بی ریز و سووک کردن، به لیل رابوون.

اغماض: چاو لی پوشین، به خشین، لیبووردن، وه شکردن، خوشبوون، بازبران، بو خه و چاو له سه ر به کتری دانان.

اغمام: چه مؤله، چه مبوله، بووک، وه زکدان، گه شکه.

اغن: گن، منگن.

اغنام: په ز، مه ریزن، ناژال، ناژهل.

اغناء: ده وله مه ندرکدن.

اغنية (ج) اغاني: گورانی، ستران.

اغنی: ده وله مه ندرت.

اغواء: بروانه (اغفال و اغراء) گومراکردن، فریودان، فریواندن.

اغیار: بروانه (غیر).

أف: ئوف، وای، وهی له کاتی بیزاری و زویریدا.

افادة: ده رخستن، وه ریزن، دیاردان، هه لپشتن، سکالا، ده ردی دل، که لک دان، به هره دان، هه ودانه وه، سوود پیگه یاندن، قازانج و که لک دان.

افندة: دل له (فؤاد) دا بیدوزره وه.

افاضة: نامان هینده پر کردن، به هره پچ گه یاندن.

افاقه: وه خو هاتنه وه، به هوش هاتنه وه، هاتنه وه سه رخو، خوش و ساغ بوونه وه، له نه خوشی راست بوونه وه، سه رخو هه هاتن.

اغارة: تالانکردن، چه پاو و فه ره وود کردن، پیدادان، دانه سه ر، به سه ردادان.

اغاطة: رق هه لساندن، ره نجانندن.

اغبر: بو ره، خو لوی، تو زوای.

اغتباط: شادی، خوش، که یفخوش، به شادی و ناره زو گه یشتن.

اغتراب: تاران، توران، ناو ااره بوون، ده ربه ده ر بوون.

اغترار: فریوخوردن، به فیز و هه و بوون، ژورقه چوون.

اغتراق: خنکان، خه ندرکین.

اغتسال: خوشوشتن، مال او.

اغتشاش: پشیوی، لی شو، خه وخی، شیبوان، خو ته فره دان، فیل له خو کردن.

اغتصاب: لی نه ستاندن، زه و تکردن، داگیر کردن، راکیشاندن، به سه ردادان، لی نه ستیران.

الاعتصاص: غه مناک بوون، په رو ش بوون.

الاعتماس: چوونه ناو ناو وه.

الاعتیاب: له پاش مله ی که سیکی دوان.

الاعتیاض: هه لرتین، به قین هاتن، ره نجال، پیش خوار دنه وه، هه ربه ندما ن

اغتيال: ده ستکوژی، له نا کاو کوژتن، سه رن گون کردن.

اغتمام: غه مگین بوون.

اغتنام: به ده رفه ت زانین.

- اغتنام الفرصة: هه ل ده ستکه وتن.

أغر (ج) وگران: باز، نه بله ق، قه ش، جووان، سپی بی په له، قه شکه، مارو.

اغر الناصية: قه ش، قه شان.

اغراء: تیر کردن، داسپاردن، دامو چاندن، هه لخراندن، هاندان، ناودان، فیستدان، ناخراختن، بزفاندن، ناوان، به لشانندن، مکوونوک کردن، ده ف گه رم کردن، بزنگ کردن، تیبه ردان، شه هتاندن، شو راتن.

اغراق: پیوه نان، فی شال کردن، ترو تو پکردن، لاف، له ناو قوم کردن و خنکاندن.

- الاغراق في علم الاقتصاد: لووشدان.

اغرب: سه رتر.

أغسطوس: مانگی هه شته می رومییه وه به شیکی له مانگه کانی گه لاویژ و پووشه پری داگرتووه.

اغسل: بشو، بشوره.

الاعشبية الانتقائية: په رده ی هه لرتیر، هه لرتیره په رده.

الاغفال: خافلانندن، خه ریک کردن، ته فره دان، لاسدان، فوودان، فریودان، ده سه رخه پر کردن، تاو دادن، خایاندن، ته پ پی کردن، له خسته بردن، قول شکاندن، ده ست برین، شوپ، پشگاوی

- آفة (ج) آفات:** گيچهل، كه لهك، كارهسات، نهستيل، بهلا، رووشه، قوړت، ئاسبو، گونگهل، چورتم، كوږه وهري، سهريپ هاتن، دهره، گهزه ته، شوورته، نادير، ناھو، گل، ته له زگه، گرداڅ، هيش، كوسپه، گهرداو، وهی، گوسرمه.
- افتاء:** قوړل بؤ كيشان، (فتوادان) ناشكرا كړدنی فرمان (حكم).
- افتاق:** رهواندنه وه.
- افتتاح:** كړدنه وه، ناوه لا كړدنه وه، كړانه وه.
- افتتاحية:** دهرگاڅه نانه، دهرگوشادانه.
- افتخار:** شانازی، به خوښين، خوښركانندن، خوڅه لكيشان، نازپيوه كړدن، پي خوږين، كوڅه كه كړدن، پيدا خوږين، نازين، سه ربه رزی، سه ريلندی، كوڅه كړدن.
- افتراء:** بوختان پي كړدن، هه لبه ستن، شلتاخ، هه لبه ست ريكخست، تومانج كړدن، ده له سه، گيچهل گه ر، گر، گزنی، بوختان.
- افتراس:** تيكشان.
- افتراق:** ليكبوونه وه، ليك كړدن، ته رازان، ليك ه لبرين، هه ردين، داترازان، ژي قوتيوون، هه لبران، ليك ه لبران، تاك بوونه وه، ليوون، ليوونه وه، داپران، ده سته ريوون، بلاو كړدن، په شان، په شلين.
- افتضاح:** نابرووچون، نابروويران، به په ندچوون، ريسوايوون، تاڅرووچوون، راز ناشكرايوون، په رده له سه ر راز لاچوون.
- افتعال:** بوختان و درؤ بؤ كه سيكي هه لبه ستن.
- افتقاد:** گوم كړدن، دلخواز.
- افتقار:** هه ژار بوون، ليقه ومان، ئاتاجی.
- افتكار:** به بيراها تن، بيرا كړدنه وه.
- افتكاك:** ليك هه لبران، هه لبران، ليوون، جوتيوونه وه، هه رژين، داترازان، ژهه قيوون، ليك بوونه وه.
- افتلال:** بادران.
- افجار:** ته قه كړدن.
- افحام:** بؤردان، به زانندن، كوڅل پيدان، قردان، قوړ كړدن.
- افخم:** پايه به رزتر، گه ووره تر.
- آقد:** به تالووكه و تنگا و.
- افراج:** به ردان، به رلا و تازا كړدن.
- افراح الزفاف:** سووران، سوورانه.
- افراخ:** هه له تينان، هه لا وړدن.
- افراد:** ته نها كړدن.
- افراز (ج) افرازا ت:** جوت كړدنه وه، ليك كړدنه وه، ليك ترازانندن، جودا كړدنه وه، داپرين، ژهه فكرن، ژي قوتو كړن، دهردان، داپردان، ئيق كړدنه وه.
- افراط:** گاله كړدن، پيوه نان، فيشال كړدن، له نه اندازه پتر كړدن، زه هف كړن، گاله، به تاناچوون، وه تاناچوون، بافيش كړدن.
- افرض:** وا بزانه، وا بگره، وا دابني.
- افرع:** تووكن، كوڅكن، تيسكن، مووين.
- افراغ:** چوڅل كړدن، دهر او يو تن، به تال كړدن، راته كانندن.
- افرق:** هه زار پيوه، جوړه كه له شيرتېكه.
- افزاع:** تۆقانندن، داخوړپانندن، زراو برندن، دل داخوړپانندن، ترسانندن، داچله كانندن، بزوانندن، نه يو دان، خوړپه له دل خستن، به هانا و هاواری كه سيكيه وه گه يشتن.
- افساء:** فسانندن.
- أفسأ:** بروانه (اخطاء).
- افساد:** رزانندن، كه رخانندن، دووزمانی، دووړوويی، پي كولو تپچانندن، شوڅواری، هه شانی، بؤلپل كړدن، ئايه ته ری و هه شان كړدن، له ناوه وه دان، بؤلكه كړدن، تپكدان، دارزانندن، زمان ليدن، مه ركانندن، له ناو برندن، تپكدان، دارزانندن، كه ند كړدن، به رتيل كړن، كرتووپان، دانه تادن، داوه شانندن، داقتانندن.
- افساد الحليب وغيره:** هه لبروكانندن، هه لبروسكانندن.
- افشاء:** ناشكرا كړدن، فش كړدن، بلاو كړدنه وه، له دم دهرچوانندن، خستنه روو، په رده له سه ر لا برندن، قيشقرا نندن، قه بچورانندن.
- افشاء السر:** راز ناشكرا كړدن، زار شری، دم شری.
- أفشغ:** ددان شاش، دبان شاش.
- أفصح:** دهمه وهر.
- افضاح:** نابروو برندن، نه تك كړدن، به په ند كړدن.
- افضل:** باشتر، چاكتر.
- الافضل:** باشترين، چاكترين.
- افطأ:** وركن، زگ دهر په پيو، زگهانك، گدگن.
- افطار الصائم:** روژووشكانندن، ناشتاشكانندن، به ريانگ كړدنه وه، سه رشتيو، به رشتيو.
- افطاس:** فلج كړدنه وه.
- افطح:** كه پوڅلج.
- افطس:** فس. فلج، كه پوڅلج، لووت پان.
- افعال:** له (فعل) دا بيدوزه وه.
- الافعال الالية:** ئاميره فه رمان.
- الافعال الانعكاسية:** په رچه كړدار.
- افعل:** دس بكه، ده بكه.
- افعی (ج) افاعي:** هه يقی، هه ژديه ا، هه زيا، فشاب هه قی، هه قی، نه ژده ا، هه رديا، نه ژده ر.
- افعی ذو سبعة رؤوس:** ماری حهوت سه ر، هه ژديه ا حهوت سه ر.
- افق (ج) آفاق:** ئاسو، سوو، سووي، كهل، كه له مل، ئاسو وگه، سيله، كه لوه، ديارگه، ديارگا، كه له، بستوو.

- افقاد:** گومکردن، ونکردن.
- افقاد الشعور:** تاساندن.
- افقار:** ههژارکردن.
- افقي:** قیبت، ئاسۆیی، ده‌ریاگه پۆییت، سوویتی.
- الاحداث الافقي:** دوری پۆ؟
- افقیاً:** ئاسۆیانه، لابه‌لابی.
- أفك:** درۆ، فپ.
- افلاس:** نابوت بوون، مایه پووچ بوون.
- افلاطون:** له پلاتون وهرگیراوه، ناوی یه‌کێکه له زاناکانی یۆنان، قوتابی سقراط و ئه‌رستۆطالیس بوو.
- افلج:** ددان شاش، ده‌ست و لاق بلاو، رینجۆ، شه‌پله دراو.
- افناء:** قورکردن، گیکوژی، قران تیخستن، له نیبۆردن، مه‌زاخستن، نقووم کردن، له‌ناو‌بردن، ئه‌جکاندن، سه‌رخواردن، سه‌رگومکردن.
- افهام:** تیگه‌یانندن، حالی کردن.
- افول:** ئاوابوون، ئاقابوون، ون و بزبوون، په‌ناگرتنی مانگ و رۆژ.
- الافیون:** تریاک، ئه‌سرار، شه‌ری ژیاکی، شه‌ری خاشخاس، ئه‌سرار.
- اقامة:** پشانه‌وه، شه‌راندن.
- اقالة:** تیکدان، فروشتن، له‌ناو‌بردن و سه‌ودا.
- اقامة:** راوه‌ستان، هه‌لستان، خۆجیبه‌تی، قه‌ومانندن، پنگرتن، راگرتن، جیگرتن، هه‌لسان، ئارامی، نیشته‌جیبوون.
- اقامة عمود:** هه‌لسانی ستونیتیک.
- اقامة الاحتفال:** په‌ساندن.
- اقباض:** گرتن، هه‌تانه‌ ژیر ده‌ست.
- اقبال:** رۆ تیککردن، هاته‌په‌ش، به‌ره‌و‌چوون، لا لیک‌کردنه‌وه * به‌خت، هات، فریشته.
- ذو اقبال:** به‌خته‌وه‌ر، به‌ختدار.
- جدید اقبال:** نۆ‌به‌خت.
- اقبح:** پیستەر، ناشیرینتر.
- أقة (من الموازين):** هۆقه، هۆقه، سه‌ج دوو کیلۆ.
- الافتاد:** درک، دروو، ستیری، که‌له‌م.
- افتباس:** قازانج وهر گرتن، لی وهر گرتن، زانست فپیربوون، زانیاری وهر گرتن.
- الافتیاض:** چمه‌ک و که‌لوپه‌ل وهر گرتن، بادانه‌ ده‌ست.
- الافتحام:** تیخ‌زان، خۆ له‌نا‌نامه‌وه‌دان * بی بی‌کردنه‌وه‌ خۆ له‌کارێکی هه‌لقورتانندن و تووشی‌نازار و سه‌خه‌تی کردن.
- الافتداء:** په‌په‌وی کردن، وه‌شوین کوه‌تن، په‌دوو‌کوه‌تن، وه‌دوو‌کوه‌تن.

اقدرد: تواناتر.
اقدس: پاكتر، خاوتنتر، پيروژتر.
اقدرد: پيشووتر، بهرووتر، بهتر، كوئتر، وهبهتر.
الاقدم: پيشووترين، بهرووترين.
اقرأ: بووان، بخوتنه.
اقرار: پيچ لينا، دانپيدان، دركاندن، ترکه زانندن.
اقرارع: پشك ناويژتن، (قرعه) پيشاگيري كه سيكي كردن له كاريكي.
اقر الله عينك: چاوت روون.
اقران: هاوتا، هاوسهر، هاوشان، هاوال، هاوژي، ناوتا، نامتا.
اقررب: نزيكتن.
اقربا: خزم و خويشان، نزيكان.
اقرح: مارؤ.
اقرع: كه چهل، سهرداقناو، سهرقؤق، يالگه نيك.
اقرن: به شاخ، شاخدار، قؤچدار (بو نيران) مروقي برو په يوه ست.
اقساط: واره واره.
اقتصر جلد: پيستي هه لقرچاوه، رهنكي گؤرا، زهبريو، شهيك هاتن، قرچاني.
اقتصر شعره: مووي راست بوته وه له سهرمان يان له ترسان، يان له يقان.
اقتصرار: مووي راست بوته وه.
اقتصاء: دوور، ئهوپهري.
اقتصر: كورتتر.
الاقصى: دوورترين، ئهوپهري.
اقتصى اليهود: ئهوپهري هه ولدان، خوكتان.
اقتط: كه شك، په نير.
اقتطاع: به شسيكه له شت برين، زهوي يا سامان به كه سيكي به خشين.
اقتطاعي: دهره به گ.
اقتطع: يه كده ست، ده ستيراو، بيچ بال، يه كده س، چونه.
اقتطاء: هه لئوتروشكاندن، هه لئوتوتره قانندن.
اقتعاد: دانپيشانندن.
اقتعل: پروانه (اقتطأ).
اقتفال: كلؤمدان، گاله دان.
اقتفس: كاره كه رزاده، شتي دريژ و چه ماوه.
اقتل: كه متر، كي متر.
الاقئل: كه مترين، كي مترين.
على الاقل: لاي كه مي، به لاي كه مييه وه.
اقتلا: هه رنه بي، ئه گهر هه رنه بي، بالؤ ده سكه م، لاي كه م، به لاي كه مييه وه.
اقتلاق: پهرتشان كردن، شله ژانندن، كه ورتي كردن.
اقتلال: كه مكرده وه، كه مايه سي، هه ژاري، ده ستكورتني، كي ماني، كه مايه تي، كي ماسي، ناوسه ركه مي.
اقتلية: كه مايه تي، كي ميايي، كه مايي، كه مايه سي، كه مييه تي.
اقتلية قومية: كه مه نه ته و ايه تي.
اقتليم (ج) اقاليم: خاك، ولات، كيشوهر، هيتل، كافار، نادان، هه ريم.
اقتمر: سبي پات.
اقتنط: ناهوميتد كردن، هيو ايرين.
اقتناع: دابنين كردن، تيگه باندن، دلنيا كردن، هينانه باوهر، قايل كردن، فه ريقه تكرن، داكاسانندن، سه لمانندن، پيچ سه لمانندن، سهره لپرانن، فريودان، هه لئه له تانندن، لاسدان.
اقتنعة الغازات السامة: كلاوي ژهره گاز.
اقتواء: پيداويستي، نيازمه ندي، ناتاجي.
اقتوى: به هيتتر.
اقتار: بيتستانه وان، زهوي كيتل، تووچين.
اقتاسرة (ج) كسرى: پاشا يه كاني ساسانين، له خوسره وه وه كراو ته تاره وي.
اقتاف: كورتان، كزيان، سه كار، شبري، پالان.
اقتاف: كورتاندر وو.
اقتال: خوژا، زؤرخؤر، فره خوژ.
اقتال: خوژه (سهره نان).
اقتبر: گه وره تر، مه زنتر، گرت، زل و زه لامتر.
الاقبر: گه وره ترين، مه زنترين، گه ورؤنه، هه ره گه وره تر.
اقتبر الكبار: گه وره ترين گونا ه.
اقتبر في السن والقيافة: هه راش.
اقتتاب: ناو نووسين بو كؤمه گ، كؤمه ك، ساليات، باربو، دووبقه يه.
اقتتحال: چاورشتن، كل له چاو كردن، چاو رژتن.
اقتتراض: وركن بوون.
اقتتساء: له بهر كردن، پؤشين، پؤشان، داپؤشان.
اقتتساء بالملايس الجيدة: كوكي، پؤشته بي، پؤشناخي.
اقتتساب: مالداري كردن، كوكرده وه، گرده وي، سه ودا گه ري، قازانج كردن، گرد و كوكرن، وه ده ست خستن.
اقتتساح: راپيچان، ره پيچه كدان، مالئران.
اقتتشاف: دؤزينه وه، داهيتان، پيدا كردن، ره خسانندن، هه لبه ستن، هه لئان، به رده باري كردن.
اقتتشاف الطريق: ريگا دؤزينه وه.
اقتتعيد اليد: كوئل.
اقتتفاء: به س بوون، به سكرن، تي هه لئان، تيرابوون، تيراهيتان.

اقدرد: تواناتر.
اقدس: پاكتر، خاوتنتر، پيروژتر.
اقدرد: پيشووتر، بهرووتر، بهتر، كوئتر، وهبهتر.
الاقدم: پيشووترين، بهرووترين.
اقرأ: بووان، بخوتنه.
اقرار: پيچ لينا، دانپيدان، دركاندن، ترکه زانندن.
اقرارع: پشك ناويژتن، (قرعه) پيشاگيري كه سيكي كردن له كاريكي.
اقر الله عينك: چاوت روون.
اقران: هاوتا، هاوسهر، هاوشان، هاوال، هاوژي، ناوتا، نامتا.
اقررب: نزيكتن.
اقربا: خزم و خويشان، نزيكان.
اقرح: مارؤ.
اقرع: كه چهل، سهرداقناو، سهرقؤق، يالگه نيك.
اقرن: به شاخ، شاخدار، قؤچدار (بو نيران) مروقي برو په يوه ست.
اقساط: واره واره.
اقتصر جلد: پيستي هه لقرچاوه، رهنكي گؤرا، زهبريو، شهيك هاتن، قرچاني.
اقتصر شعره: مووي راست بوته وه له سهرمان يان له ترسان، يان له يقان.
اقتصرار: مووي راست بوته وه.
اقتصاء: دوور، ئهوپهري.
اقتصر: كورتتر.
الاقصى: دوورترين، ئهوپهري.
اقتصى اليهود: ئهوپهري هه ولدان، خوكتان.
اقتط: كه شك، په نير.
اقتطاع: به شسيكه له شت برين، زهوي يا سامان به كه سيكي به خشين.
اقتطاعي: دهره به گ.
اقتطع: يه كده ست، ده ستيراو، بيچ بال، يه كده س، چونه.
اقتطاء: هه لئوتروشكاندن، هه لئوتوتره قانندن.
اقتعاد: دانپيشانندن.
اقتعل: پروانه (اقتطأ).
اقتفال: كلؤمدان، گاله دان.
اقتفس: كاره كه رزاده، شتي دريژ و چه ماوه.
اقتل: كه متر، كي متر.
الاقئل: كه مترين، كي مترين.
على الاقل: لاي كه مي، به لاي كه مييه وه.
اقتلا: هه رنه بي، ئه گهر هه رنه بي، بالؤ ده سكه م، لاي كه م، به لاي كه مييه وه.

اكتفال: دوو پشته کی، هاو پشته کی.
اكتناز: به سمه نده کردن، پاشه که و تکریدن.
اكتمال: پروانه (انتهاه).
اكتناف: له ته نیشته خۆگرتن.
اكتناه: گه ییشته نه نجامی شتی.
اکثر: پتر، زۆرتتر، پیتر، زه فتر، فره تر، گوزمه تر، زۆرمه، قایمه، زۆریه.

اکلیل (ج) اکلیل: تاجی گه وه ره به ند، تاجی پادشایان، که به گه وه ره رازابیته وه، تاجی گولان، تاجه گولینه، باقه گول، باقه ی گول، باقه ی گولان، چه پکه گول.
اکلیل الملك: شلیبه، گوله شلیبه.
اکمال: ته و او کردن، گه لاله و جیبه جی کردن، کۆتاکردن، به جیبه پینان، بردنه سهر، گه یاندنه سهر، برینه وه، ته کوزکردن، کۆتایی پیدان، فه راندن، دوایی هینان، هه لهارودن، کزوری کردن.

اکمه (ج) اکمات: پشته، گرده، ته په.
اکمه: پروانه (اعمی).
اکمش: کورته بالا، چاوکز.
اکمل: ته و او تر.
اکهب: دیز، دیزه.

اکول: زۆرخۆز، فره خۆز، فره ده ر، نهوسن، زگه رۆ، چاوچنۆک، چاو برسی، بخۆز، چاونزیر، چلیس، چل، خووارا، بلامکار.
اکولة: دابهستی، دابهستوو، ئه ره به سته دانی، زاخۆران.
اکید: سوور، قایمه که ر، پشته که، پالشده ری قایم.
اکیدا: به راستی، به راست.
اکیل: هاوکاسه.

ال: نامرزی ناسیاریه وه کو: **رأيت الرجل:** پیاوه که م دیت.
آل: مال و مندال، سه رقانی، مرۆقانی، خانه واده، په رگار، که سوکار، خزم و ده ر، خۆم و خویش، سه راو (سراب).
أللا: (ان لا) که نه، هه روه کو (امرني) امرني الا قول: فه رمانی پیدام که ئه لیم.

آلا: ئاگاداریه، ها، ئه ی، وشیاره * وا نییه، وه نییه.
الا: بیجگه، مه گه ر، بل، به ده ر، بژ، به رجا، هیله، که متر، بیژگه، بیژه.

آلا: به هران، دۆ، به خشش.
الآلاف، الألوף: هه زاران.
الآلة الحاسبية: پیژمار، مراره ژمیتر.
الاثنين: دووشه مه، دووشه نه،
الآن: ویستا، ئیستا، هه ر ئیستا، نه هۆ، هه نگافی، ئیستا که، هه نگاوی، نوکه، هه ر ئیسته، ویسا، ویستی، هیمانه، فینگافی، هه نوکه، هیمانه.

الآن: لخد الآن: للآن، الى الآن: تا ئیستا (له ان) دا بیدۆزه ره وه.
قبل الآن: له مه و پیتش.
من الآن فصاعداً: له مه و لا، ژ نهۆ پاش.

الب: قولانج.
البان: شیرمه نه ی، ریچال، سپیایی، سپیاهی.
آلة (ج) آلات: مراز، نامراز، ئامیر، ئالاف.

اکثر تعقید: ئالۆزکاوتر.
اکثر من: له وه پتر.
الاكثر: زۆرتترین، پترترین.
على الاكثر: به زۆری.
اکثرية: زۆریه تی، زۆری، په رویه تی، زۆریه تی.
اکثم: ورگن، زگتیر.
اکحل: چاوه رش، چاو پکه هه ر له خۆیه وه به بی کل ره ش بیت.
اکد: پروانه (تاکید).
اکذوبه: وشه ی درۆ.

اکرام: ریتزگرتن، ئۆداگرتن، خه مناندن، قه درگرتن.
اکرامية: به خشیش، شاباش، خه لات، چیشته نه، پیتمزک، پاداش، ریزانه.
اکراه: بیژوبۆ لیکردن، هه ز لی نه کردن، نه ویستن، بیژان، بیژبان، قیز لیبوونه وه.
اکراش: ورگ زل.
اکرم: به ریتزتر.

اکساء: پی پۆشین، پۆشاندن، پۆشته کردن، داپۆشین.
اکسجين: ئۆکسیژن.
ذو اکسجين: ئۆکسیفیریندار.
اکسیر: ده لئین ده رمانیکه له زبوی بدری ده یکاته زتیر.

اکسدة: ئۆکساندن (کیمیاء).
آکل: خۆز، بخۆز، خۆرا، خۆ.
آکل الربا: سووتخۆز، مرده خۆز.
آکل الاعشاب: گیاخۆز.
آکل الحرام: پیسته خۆز، نارپه و اخۆز.
آکل اللحوم: گوشت خۆز.
آکل السور: به رماوه خۆز.

الاکل: خواردن، هه ردن، خارن، وارده ی.
قصعة الاکل: قاره وانه.
اکل احتیاطی: تیشوو، تۆشه، زاد، زه واد.
اکل العشاء: نانێ شه وئ.
الاکل قلیلا: پرووشه کردن.
وجبة الاکل: جه م، ژه م، ژه مه ن.

- **آلة الحفاض:** نامیتری ژه نندن.
- **آلة اطفاء الحریق:** نامرازی کوژینه وه.
- **آلة موسیقیة:** نامرازی شایلوغانی، سازوسه متور.
- **آلة التصوير:** نامرازی وینه گری، دووربین.
- **بسیطة:** ساده نامیتر.
- **الفراز:** نامیتری دهردهر.
- **آلة التناسل او الرجولية:** قامیش، چوو، کیتر.
- **للرجولة:** نامرازی پیاده تی (کیتر).
- **الکبس:** نامیتری په ستاوتن و گوشین.
- **الطابعة:** تلنیفیس (تایپ رایتهر).
- **الترشیح:** پالوینه.
- **للقیاس:** نامرازه کانی پیوانه.
- **الآلات القاطعة:** تیخ.
- **آلات الكهربائیه:** نامرازه کانی کاره بایی.
- **آلة مركبة:** نامیتری پیکهاتوو، نامیتری لیکدراو.
- التأم:** په بوهه ستوبون، ساریژیوبون.
- **التأم الجرح:** ساریژیوبونی برین.
- التیاس:** کار یا شتییک له که سیتک شارده وه، گوزان وریانی، نافداش.
- التجاء:** په نابردن، هانا بردن، سه ردی هینان، په نابهر.
- التجاج:** جوش و هه ستانی شه پؤلانی دهریا په.
- التحاد:** له تایین وهر گهران.
- التحاق:** پیگه یشتن، پیگه یین، پیتر اگه یشتن، پیسیاگه یشتن، پیتر اگه یین، راکه ییبین، راکه یشتن، ره گهل که وتن.
- **التحاق بالوظيفة:** چوونه سه رکار.
- التحاف:** تیخزان، له لیفه خزان.
- التحام:** گه یشتنه وه په کتری.
- **التحام الجروح:** گوشته زوون هینانه وه، له حیم کران.
- التزاق:** پیته نووسان، لکان، پیته لکان.
- التزام:** لایه نگرتن، وه خوگرتن، دهسته بهری، له سه رخو به گه ره ک زانین، دهسته بهری، قه باله بی.
- التساع:** پیته دران، گه زران، جزیان.
- التصاق:** پیته نووسان، پیته انوسان، پیته لکان، چه سپان، چه سپین، لکان، نووسان.
- التفاف:** کوپوونه وه، تییک نالان، هه لپچران، قشقره، گیتی کردن، پیچرانه وه، پیچران.
- **التفاف الحية حول نفسها:** بروانه (التواء الحية).
- التفتات:** لا لیکر دهنه وه، لاهه کردن، رووتی کردن، ناوړلیدانه وه.
- التقاء:** پیکیگه یشتن، په کتردی، تووشی په کتری بوون، به یه ک گه یشتن، راسته اتن، په کتر دینی.
- التقاط:** په یدا کړدنه وه، هه لگرتنه وه، چنینه وه، دوزینه وه، هه لگرتنه وه.
- **التقاط الحب:** چینه کردن، (بو بالندان).
- **التقاط السنبل:** چنینه وهی گوله گهنم و ئیتر.
- التماس:** پارانه وه، لالانه وه، تکاکردن، ویستن، خوازتن، لاقه لاث، لایه، لاله، لالیان.
- التهاب:** سو، نه ستوورایی، یه غان، سووتاندنه وه، ته شه نه، گرسه ژو، گرژه، هه رکردن، که رسه ژو، تاقویی، گه رمه ژنه، گریه، گریه گرپ، ناوسان، سووربوونه وه، پر، پرک، له، کف هه لاتن، گرگرتن، بلتسه دان، شید، چورته، خورشت، گر، دووتهق، کلژگرتن، قرجه، کلپه کلپ، گرجه، گرجه گرث، کوژکردن.
- **التهاب الجرح:** ناوه دژیوبون، ته شه نه.
- **التهاب الجسد:** داگیرسانی له ش.
- **التهاب الجفون:** پیلو نه ستورگه.
- **التهاب المحافر:** سم داهاتن، سم سووتاندوه، سم هه وکردن.
- **التهاب الخصية:** گون نه ستوری، هه فگ، گولنگ.
- **التهاب الرحم:** ناوسانی پسدان، نه ستورایی پزدان، بیچوودان په نمآن.
- **التهاب الشدید:** گرین.
- **التهاب الضرع:** گوان نه ستورگه.
- **التهاب العين:** داگیرسانی چاو، سووتانه وهی چاو.
- **التهاب الفم:** بزقژه، پیژوکه ی دهم.
- **التهاب القضيب:** چوو ناوسان.
- **التهاب الكبد:** جهرگ ناوسان.
- **التهاب الكتف:** جهده وهی، شان کوژ و ولاخ و ناژه لان.
- **التهاب اللثة:** پووک ناوسان، ناوسانی پووک.
- **اللوزتان:** مه لاشوو که وتن، مه لازه که وتن، نالوو که وتن، سوئی مه لازه.
- **المثانة:** ناوسانی میزه لان.
- **المخ:** ماخولان.
- **المعدة:** گه ده ناوسان.
- **المفصل:** جومگه ناوسان.
- التهام:** لرفاندن، هه للووشین، له فکردن.
- التواء:** پیچرانه وه، تیکنالان، پیچران، پیچخواردن.
- **التواء الحية على نفسها:** په پوکه خواردنی مار به په په، گینگول خواردن، په پکه، په پوکه، نوردی، تیکنالان، پیچ خواردنی مار.
- **التواء المفاصل:** وه په رانی جومگه کان.
- التي (ج) اللواتي:** نه ووتو، وه تو، که، یه ته (بو میته) یا کو بو (نیتر).

- التیام:** ویکھاتن، پھیوہستیبوونہوہ، ساریٹیبوون، چاک و خوشبوونہوہی برینان، گوشتہ و زوونہ ہیٹانہوہ، ویکھاتنہوہی زاری برینان.
- الجماء:** ناچارکردن، پھنادان، کاری خۆ بہ خۆدا ئہسیاردن.
- الحاج:** رکہ، پیداکرتن، رکۆ، بناکردن، پیٹگیری، پیدانووسان، ہہرتہگرتن، لہسہر رۆیشتن.
- الاحلاج الشدید:** جہربہزیی.
- الحاد:** بیٹایی، گومرایی.
- الحاق:** پتہ گیاندن، پتہ راگیاندن، وھووختن، رھگہل خستن، دوا بہدوا.
- الحاقاً بکتاب:** پاشرۆی نامہمان، پاشہنگی نامہمان، دوا بہدوای نامہی ئیمہ.
- الح، (الی آخره):** ہتد، (ھہتا دووایی).
- الحق:** خۆش تاوازتہ، زاناو زیرہک، بہئاگاتہ.
- الحق:** چہنہباز.
- الد (یا) اندر:** خہرمان، جۆخین.
- ألد:** بہتامتر، خۆشتر، خۆش مہندہتر.
- الذي (ج) الذين:** ئہوہتۆ، ھۆتۆ، وھتۆ، (کہ بۆ نیرانہ) کوو، ئہوتۆ، ھہچی، وا، کہ، یا.
- الزام:** بہزاندن، بۆردان، قژکردن، دابینکردن، گاردان، کۆلپیدان، چپیزنای، تۆزدان، بہسہردا زالبوون، پیویستکردن، سووکردنہوہ، گہرہک کردن، خستنہ ملی کھسیکی.
- السن:** دہمہوہر.
- السنة:** وھنہوزہ، چورت.
- الشخ:** کھسیکہ بۆ خۆیتندنہوہ زمانی نالہباریی.
- الصاق:** گرساندن، نووساندن، پیوہنووساندن، چہسپاندن، والکاندن.
- الصاق التهم:** بہسہردا برین، پیوہنووساندن.
- الطف:** نھرمتہ، خاوتینتر.
- العروبة:** قہشمہرجار.
- الغاز:** بہربہست، قسہکردن.
- الغاء:** رھشکردنہوہ، پوچکردنہوہ، پیکدان، پوچاندنہوہ، لہکارختن، لابردن، ھلہوہشاندنہوہ.
- آلف:** خووگر، ھۆگر.
- الف (ج) الوف، الاف:** ھہزار (دہ جارن سہد).
- الف:** بروانہ (تألیف).
- الغات:** وشباری.
- النظر:** وشبارکردنہوہ، سہرنج پاکیشان.
- الغان:** دوو ھہزار.
- ألفه:** ھاوخیوی، ھاوایی، ھۆگری، رامبوون، راھاتن، ٹوگری، ٹوگریوون، خۆیی، رپزانی.
- عدم الالفه:** نہبانی، نہداوونی.
- القاء:** تاویژتن، ھلداشتن، ئاقیتن، ھلخستن، شانین، پھردان، فرپدان، توردان، دافرتاندن، تورہلڈان، داخستن، دانان، دانیان، دافراندن.
- القاح:** ناوسکردن.
- الکن (ج) لکن:** پسک، پس، فسہزمان، لالہپہتہ، زووانگر، فسۆس، گہیگر، گیراوی، تورہکی گیر.
- الله:** خودا، خودی، خوا، خا، خولا، یہزدان، داوہر، خوواوہند، پھروہردگار، یہکتا، بینایی چاوان، خوواقہند، خووہدی.
- اللهم:** خودایہ، ئہی خولایہ.
- الله يساعذك:** مانوونہبی، شقی تہ.
- والله:** بہخوا، بہیہزدان، (لہ کاتی سوویندا).
- يا الله:** خودایہ، ئای خوایہ، ئہی خولایہ.
- بسم الله:** ناوہخودا، بہناوی خوا، وھناوی خولا.
- الم (ج) آلام:** ٹیش، گل، نازار، سوئی، دہرد، ژوودار، سو، کزہ، کولی، ھہو، ٹوف، سروسک، کزہ، تہزوو، ژہہرک، ژہہری، ئہشکہنجہ، زامہت.
- ازالة الآلام:** کفتوکۆ دامرکاندن.
- المشارك في الآلام:** ھاوہرد، ھاوار.
- رجوع الم:** کولانہوہ، ژانہاتنہوہ، ئارہان، ٹیشانہوہ، چورزانہوہ، ھہوکران، کزانہوہ.
- ذو الم، ذات الم:** بہٹیش، زامدار، بہژان، بیٹش.
- الم الاذن:** گووی ٹیشہ.
- الماس:** ئہلماس.
- المام:** شمارہزایی، سہر لی دہرچوون، لیزان، ئاشنایی، بہلہدی، لہسہر رۆیشتن.
- عدم المام:** ناشیٹی، نہشارہزا، ناٹاشنایی، لی نہزانین.
- ألمنيوم:** ئہلہمنیوم، فافۆن.
- اله (ج) الهة:** پروانہ (الله).
- اله العدل والحق:** ئاھوورہ، خودای دادوراستی.
- اله الواحد:** ئادرامزدا، خوی تاک و تہنیا.
- الهام:** خورپہی دل، لپدانی دل، دل لپدان، خورپان، پھپام، دل خورپہ، سروس، خورپہ، دل بۆچوون، دل ھلاویژتن، دلہخورپہ، دلہتہپہ.
- الاهيات:** زانیاری لہ بارہی خواوہ.
- الواء:** زووان لاختن، درۆکردن.
- الوان:** پروانہ انواع.
- ألوف:** لہ دہستوری ئہژماریدا لہ (۱) وھ تا (۹) احادیہ و لہ (۱۰) تا (۹۰) عشرات وھ لہ (۱۰۰) تا (۹۰۰) مئات وھ لہ (۱۰۰۰) وھ بہرہوژووتر (الوف) ی پی دہلین، ھہزاران.

- ألوف:** هۆگر، ئۆگر.
- الوهة (ج) الوهية:** شېئوی ئاکاری خودایی، خولایه تی، خویه تی، پایه یی یه زدان، شئیوه ی کردگار.
- الافعال الالیه:** ئامیره فه رمان، کرداری ئامیران.
- ألوی:** ملگیر.
- آلی (م) آلیه:** بهو له شانده دلین که چه ندين ئامرازيان هه یه.
- الی:** بۆ، لۆ، رای، ئه رای، له بۆ، ژۆ، ژ، ژبۆنان، ئه را، به رهو، بۆنا، په ری، په ری، سی، نا، لای.
- الیه:** لای، لای وی.
- الیک:** بۆتۆ، ته را، ژبۆتۆ، هه تا.
- الی الاسفل:** به رهو ژۆتیر، به رهو نشیو.
- الی الآن:** تا کو ئیستا، هه رتا که، هه تا کی.
- الی الاعلی:** سه ره رهو ژوو، به رهو دوایی.
- الی الابد:** بیری بیری، هه مبه شه، هه تا هه تای، تاسه ر، هه تاسه ر، هه ره وه ر.
- الی الامام:** بۆ پی شه وه.
- الی ان:** تا کو، دا، هه تا، تا کی، هه تا کوو.
- الی این:** بۆ کوئی، بۆ کوینه ری، کینه، له کوینه ری، هه تا کوئی.
- الی متی:** تا که ی، هه تا که ی، تا که نگی.
- آلی:** ئامیرچی.
- الیاف صناعیه:** ریشالی ده سترکرد.
- العصبیه:** هه سته ریشال.
- العضلیه:** ماسوولکه ریشال.
- النساء:** شه وانکه.
- النباتیه:** ره وه که ریشال.
- الیه:** دونگ.
- جلد الالیه:** به ردوونگ.
- الیه الانسان:** که فله، سورین، سورین.
- الیس:** ده نانا؟ ئه دی نا، وا نییه؟
- الیغ:** لاژک، گیل، که سیکه نه توانی باش بدوی.
- الیف:** هۆگر، شه یدا، هاوخوو، هاوری، هاوهۆ، هه قهره، گرو، هاوال، هامرا، هاورا، براده ر، که سو، متو، هاوخوو، ئۆگر، خه رو، خو شپام، ملکه ج، مالی، که وی، رام، ده سته مو، خانه کی، خه رو، راهاتوو، که مو، خووگرتوو.
- غیر الیف:** نه بان، نه وادوون، ناسو، هۆگر نه گرتوو.
- الیق:** شایانتر.
- ألم:** به تیش، پرژان، ژودار.
- ألین:** نه رمتر.
- أم (ج) امهات:** دایک، داک، دی، دایه، دیی، دا، ئه دا، دیادادا، دادک، دا.
- الأم الحنین:** دایکی دلنه رم.
- أم اربعة واربعین:** هه زاریه، که شه، زیو، هه زاریا، ماره زیو، دووسه ره، زیف، شه مار، زیقه، زیوی، که ره که ده ن.
- أم الخل:** هه وینی سرکه.
- أم الصبیان:** ئاله.
- أم القبیان:** شه وه ئاله.
- الام القاسیه:** دایکی دل ره ق.
- أم الزوج او الزوجه:** خه سوو.
- أم القرى:** شاری مه که که.
- أم الكتاب:** سووره تی فاتحه.
- أم النجوم:** ریتیگی کاکیشان.
- أم:** یا، یان، خویا، ئانه، یا کو، یام.
- ام:** ویست، خواست.
- أما:** وا نییه؟ وه نییه؟ ده نانا.
- أما:** به لان، به م، ته نانه ت، ئه مان، وه لی، هه رچی کوو.
- اما:** یان، ئان، یاخۆ، ئانه، پام، یا کو، یا، ده نا.
- امات:** دایکان، بۆ ولاح.
- اماته:** مراندن، مه رنای، له نیویردن، تیتداچوون.
- أمار:** زۆر فه رمانده.
- امارة (ج) امارات:** میریتی، میرنشین.
- أمارة:** میرایه تی، میریتی، خونکاریتی، سه رکرده بی، میرنشین، شانشین.
- أماطة اللثام:** دامالین، سه رراکردن.
- امالة:** لارکردنه وه، هه لچه رخانندن، سابۆناو، یا ده رمانتیکی شلتر به هۆی حوقنه وه له خو، یا له که سیکی تر کردن.
- أمام:** پیش، پیشه وه، به رده م، به ر، پیشگا.
- أمام العیون:** له پیش چاو ان.
- أمامك:** له پیشه وه، له بارایی تو.
- أمام الدار:** پیش مال، به رمال، وه روویانا، ده روو به ری.
- الی الامام:** بۆ پی شه وه.
- امام (ج) أئمة في الصلاة:** پیشه وا، پیش نویتزی، کاری پیش نویتزی، پیشه وا، کۆمه لیککی ئایینی.
- امامة:** پیشه وایی، پیش نویتزی.
- أمان:** ئارامی، هیمن، ئارامیتی، هانا، به ترستی.
- في أمان الله:** به خوام ئه سپاردن، ئیتر خو شیتان، میمن به خیر.
- امانة:** سه رراستی، راست کرداری، دلپاکی، سه رراستی، دروستکاری، ده سته پاکی، ده ست سپاردی، شامبوژی، ئه سپه رده، سپارده، ته لپ، سپه رده، ئیره تی، سپارده، گرگ.
- امانة في المعاملة:** سه رراستی.
- امانة العاصمة:** پایته خته وان، پایته خته وانیتی.

- امانی:** نارەزوودان، هیوایان.
- الامبراطور:** شاهه‌نشاھ، میری میران.
- الامبراطوری:** شاهه‌نشاھی، میری شاهانه.
- الامبراطوریة:** قەرالستان.
- امت:** خوار، لار.
- امة:** شوینی فراوان و گوشاد.
- امة (ج) أم:** نه‌ته‌وه، په‌گه‌ز، هۆزگه‌لیکی هاو‌زمان و هاو‌نه‌ژاد، نه‌قچیرک، په‌په‌وه، کۆمه‌له‌ مرۆقیکه‌ په‌په‌وه‌ی ئایینیکی بکه‌ن.
- **مجلس الامة:** کۆمه‌له‌ نه‌ته‌وه.
- **عصبة الامم:** کۆمه‌له‌ نه‌ته‌وه‌کان.
- **هيئة الامم المتحدة:** ده‌سته‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌ک‌گرتوه‌کان.
- الامتثال:** گوویدیتری کردن، فه‌رمانبه‌رداری، هه‌ل‌ب‌ستن، گیترا‌نه‌وه، ده‌رخستن.
- الامتحان:** تاقیکردنه‌وه، نازموون، ده‌وقانندن، دووپیچ کردن، ئاردین، به‌راورد.
- **الاکمال:** دووا نه‌زموون.
- **الامتحان بالفضل:** هۆناندن، هۆناندنه‌وه.
- **امتحان الشفوي:** تاقیمانهای سه‌رزاره‌کی.
- **نصف السنة:** تاقیمانهای نیوه‌ی سال.
- **الامتحان النهائي:** تاقیمای کۆتایی.
- **الوزاري:** تاقیمانهای وه‌زاری.
- امتخاط:** فنکردن، سه‌په‌وه‌ی لوت.
- امتداد:** کشان، درێژیوون، کیش هاتن، کیشران، خۆراکشان، درێژه‌کیشان، دووش، درێژه، درێژی، درێژیوونه‌وه، ده‌هم.
- امتزاج:** تیکه‌لا‌بوون، تیکه‌ل‌بوونی شتی له‌گه‌ل‌شتیکی تر.
- امتساک:** ده‌ست له‌شت دان، هه‌ل‌گرتن، ئاگاداری شت کردن.
- امتصاص:** مژین، مژن، مژان، هه‌لمژین، هه‌لمژتن.
- امتلاء:** په‌په‌وه‌ی بوون، پمپ، ته‌ژی بوون، (سوء الهضم) به‌هۆی په‌په‌وه‌ی سک.
- **البطن:** تیری، ته‌سه‌لی، ته‌پاوت‌ه‌پ بوون.
- **الوجه:** رووپ.
- امتلاك:** هه‌بوون، خاوه‌ندبوون، دارایی، هه‌بیین.
- امتناع:** نه‌ویستن، خۆ‌لێ‌پارازتن، لێ‌لادان، دووری کردن، سه‌رکیشی کردن، سه‌رگرانی.
- امتنان:** سوپاسکردن، پیتزانین، سوپاس، سوپاسبیتژی، مالا‌وایی، مالی‌وایی.
- امتياز:** به‌سه‌ردا هه‌بوون، نیماد (اویستا) نارباری، به‌رباری، دامان، برشت، هه‌لب‌ژێردان، ده‌مان، جوو‌ب‌بوونه‌وه، جو‌دایی، جیا‌و‌ازی، جیایی، تاییه‌تی بوون، ته‌رخان.
- امث:** وشتر خۆره.
- امجاد:** پتی هه‌ل‌گوتن، زۆریه‌خشین.
- امجد (ج) اماجد:** جیگه‌به‌رزتر، پایه‌به‌رزتر، بلندتر، خانه‌دانتر، بلندجه‌تر.
- الامجد:** به‌رزترین.
- امحاء:** ته‌فروتنووناکردن، له‌نیو‌بردن، قه‌رکردن، له‌ناو‌بردن، دو‌ا‌برینه‌وه، په‌شکردنه‌وه، قه‌لا‌چۆ‌تی‌خستن، له‌ناو‌چوودان، هه‌شقانندن، بافت برین، دو‌ا‌برینه‌وه.
- أمد (ج) آمد:** دوایی و بنه‌بانی شتیکی.
- امداد:** یارمه‌تیدان، فریاکه‌وتن، به‌هانا‌و‌هاوار گه‌ب‌ستن، یاریه‌دان، یاریکاری کردن، هه‌مه‌ یاریکردن، به‌فریا گه‌ب‌ستن، کۆمه‌گ‌گرتن، کۆمه‌کی گرتن، یاریه‌دان.
- أمد بعيد:** ده‌میکی دوور، رۆژگارێکی درێژ.
- أمر (ج) امراء:** سه‌رداری، سه‌رۆکی، سه‌رکار، سه‌رکرده، فه‌رمانده‌ر، هۆمان، به‌گ‌بخۆر، فه‌رمانده.
- **أمر الحامية:** سه‌رپاریژگه، سه‌رئۆردی.
- **المحرس:** سه‌ریاسه‌وان.
- **الحضيرة:** سه‌رده‌سته.
- **السرية:** سه‌رلق.
- **الفصيل:** سه‌رپه‌ل.
- **فوج:** سه‌رله‌شکر.
- **لواء:** سه‌رتیب.
- **المقر:** فه‌رمانده‌ی بنکه.
- أمر (ج) أمور:** فه‌رمان، کاروبار، که‌د، هه‌رمان، کار، ئیش، پێگال، فه‌ریایش، فه‌رمووده، زه‌وینه، پان، که‌و (ماده).
- **امور ادارية:** فه‌رمانی کارگێری.
- **امر رسمي:** فه‌رمانی میری.
- **وزاري:** فه‌رمانی وه‌زاری.
- **عارف الامور:** کارزان، کارناس.
- **امر الحكم:** چۆ.
- **ولي الامر:** کاربه‌ده‌ست، سه‌رکار.
- **نفس الامر:** تۆمه‌ز، وتمه‌ز.
- أمر (ج) اوامر:** تێخوورین، تێداخوورین، خشا، فه‌رمانداری، خوورین، فه‌رمان ده‌رکردن.
- **وامر الله:** فه‌رمانی خودایی.
- امراة:** ژن، ئافه‌ت، پت، ژهنک، پتۆ، پتکۆ، پتکۆ ژهنی، که‌نی.
- **امراة الاخ:** براژن.
- **امراة شرسة:** نه‌به‌کار، زمان شپ.
- **امراة في العادة الشهرية:** بی‌نوێژ.
- **امراة متزوجة:** ژنی به‌مێرد.

- **امرأة النصفة:** سهرهژن.
 - **امرأة في النفاس:** زه پستان.
امرار: ره کردن، رابواردن، تپه پانندن، ره تکردن، پیداشاندن، بی خیاباندن، رو یابندن.
امراض السارية: په تا، په تو، درم، درمانه، درمی، تهنینه وه، گره وه، نه خویش پیدرتیز.
أمرء: لووس، ره وال، به چه، لووسکه، نگل، نیرینه ی موو لی نه هاتوه، ده که ل، بی ریش، بی تووک، کۆسه.
امرؤ: پیاو.
أمریة: فرمانداری.
 - **أمریة الموقع:** فرمانداریتی سویایی ناوچه.
أمس: دوینج، دوهی، دوه، هیتس، دوهینج، دژ، دوونج، دووینکه.
 - **أول امس:** پیرئ.
 - **الامس الاول:** پیرئ.
 - **ليلة امس:** دوینج شهو، دوئ شهوئ.
امساء: کردنه شهو.
امساک: رۆژگ، رۆچه، خوراک نه خواردن، رۆژوو، پاریز، په رهیز، راهستاندن، راگرتن، ویستان، نه هیشتن، به ندرکردن، خوگرتن، رۆژووگرتن، گرفت، گیری، روودل، گیراوی.
امشي: برؤ، بچؤ، هه رۆ، بچه، بلؤ، بووریه، بشؤ.
امضاء: راپه رانندن، ره وانه کردن، کاروبار پیکهیتان، واژؤ، مؤر، مؤرکردن.
امطار: باران، باراندن، واراندن، بارانه باری به لیزمه، داگرتنی باران.
امعاء: ریخۆله، رووقیسۆر، رۆدی، رتیوی، ریخه لوو، ریخه لۆک، ریفتیک، تترۆک، رتیوی، لیخه رۆ.
 - **امعاء الارض:** گتخۆرکه.
 - **الامعاء الدقيقة:** ریخۆله باریکه کان.
 - **الامعاء الغليظة:** ریخۆله نه ستووره کان، رووقی رهش، زیق، زه بله ک.
 - **الامعاء المستقيمة:** راسته ریخۆله کان.
امعان: سهرنج دان، لی وردبوونه وه، قوول تیرامان. دوورامان.
 - **امعان النظر:** لی وهستان.
امعة: هه میشه وهوی.
امکان: گونجان، دهستان، لووان، سازان، بوون، کرده نی، تاته، تاسان بوون، راسته کت، فیسان، راسته اتن، توانا.
امكانية: لووان، گونجان.
أمل: ئومیده وار، به هومید، به هیوا، داخواز، هه ویادار.
- أمل (ج) آمال:** ئومید، هیوا، ههویا، هیف، هومید، هیوی، ئاره زوو، پونگال، ئومیده واری، کام، داخوازی، هیقه، هه ویاداری.
 - **قاطع الامل:** بی هیوا، هیواب، ناهومید.
 - **ذو أمل:** هومیده وار، هه ویادار، هیقی دار، هیقی کار.
الاملاء: پرکردن، تهژی کردن.
الاملاء في الكتابة: رینوس، نووسه وهی، هۆرکردن.
املاح: شوئی.
املاس: تاسدان.
املاق: بی شتی، هه ژاری، نه داری.
املاء: پروانه (ارغام).
أملس (ج) امالس: لووس، پووس، لووس و پووس، تاس و لووس، شاهیک، هلوو، هلووس، شوت، شایک، لووسکه، هیته، هه ولوو.
الاملاح المعدنية: خوئی کانی، خوئی کانزایی، میتاله خوئ.
املح: تیرخوئ، به تام، جوانتر، باشتر.
ام لیلی: مهی رهنگ رهش، مهی ره شه رهنگ.
أمن: بی ترس، هیمن، بی باک.
امن (ج) امان: سهر راستی، دهستپاکی، ئارامی، ئاسایش، ئاسوودهیی، ئاشستی، بی ترس، هه واری، دنجی، هیسدیتی، هیمنایی، به لیبۆز، شوفارخانه.
 - **دائرة الامن:** فرمانگه ی ئاسایش، هیمن.
 - **مجلس الامن:** نه نجوومه نی ئاسایش.
أمنًا وصدقنا: بروامان بی هینا و باوه رمان کرد.
أمنية: هیمنایه تی، هیمن، تهوتینی، بی ترس.
أمنية: ئاره زوو، ئومید.
امهال: ماوه دان، مادادان، مهیدان دان، ماوه پیدان، ئاستن.
أمهل: بلا، بلا.
امومة: دایکیتی، دالکی، دایین، دایکایه تی.
الأمومة والطفولة: دایکایه تی و ساواپه روهی.
امونیا: نۆشادر، نه مۆنیا، نۆشادر، نۆشادر.
 - **محلول الأمونیا:** نۆشادراو، گیراوه ی نۆشادری.
أموي: نهو که سهیه که به ندیواری و پالپشتی به (بنی أمیة) وه هه بی.
أمي: نه خوینده وار، بی سیواد.
الامیة: نه خوینده واری.
 - **مشروع مكافحة الامیة:** پرۆژه ی نه هیشتنی نه خوینده واری، پرۆژه ی قه لآچۆکردنی نه خوینده واری.
آمر (ج) امراء: فه رمان رهوا، سالار، سه رۆک، سه ردار، سه روهر، سه رکار، سه رکرده، فه رماندهر، هۆمان، خسه ئیته، می، میرزا، شازاده.

- **اناء واسع الفم:** گاوشه، گادوشه، قاپی زارفراوان.
انابة: په شیمانی، ژبیوانی، پیت له پاش، سه رخوڅه هاتن، بادانه وه، پشستی دهست گه زتن، پاشه ککشه کردن، ژووقانی، پو شمانی، پاشگه زبوونه وه، سه ره له به رد دان، پیت له پاش، گه پانه وه، بادانه وه، وادانه وه، پژمان، تی هه لچوونه وه. کردنه نووینه.
أناة: مؤلته، ماندان.
الاناث (لبعض الطيور): ماري.
الاناخه: بیخدان.
الاناشيد الدينية: سه لا.
الاناشيد الوطنية: سرودی نیشتمانی.
انارة: پروانه (ایقاد).
انارة: روونا ککردن، ره وشه کردن، چراخان.
اناطة: هه لا وه سین، پیوه کردن، لیک به ندر کردن.
اناقه: شوخی، شهنگی، جوان، قوزی، چله نگی، قهرف، چوله، ئالووسی، قه شهنگی، که شخه یی.
أنام، أنام: مرؤف، پیوا، مرؤک، میرهوڅ.
انامة: نواندن، خه وانندن، خه فاندن، وهرخستن.
انامل (ج) أملة: سه ری قامکان.
أنان: نووکن، نوو کدار.
أناني: خوویساتن، خوین، من منی، خو په سنه کار.
أنانية: خوینی، خو په رستی، خو کایی، بهخ، بشار، خو خو یی، ملیخ، ملیخ، منه منه، منی منه.
أن: پروانه (اتین).
أنباء: پروانه (نبا).
أنبار: نه نبار، نه مبار، کوگا، مه سنا.
أنبار الماء: نه ستیر، نه ستیرک، نه ستیل.
أنباط: زرینگاندنه وه.
انبثاق: هه لقولین.
أنبر: زریشک.
- انبر باريس: زریشکی پارسی.
انبساط: شادی، دلخوڅی، هه دار، که یفخوڅی، ته پسین، خه پو بوون، دلخوڅ بوون، دلکرانه وه، دلواز بوون، ناختران، داخران، ته پسین، کشان، خاوبوونه وه.
انبعاث: ناردران، ره وان بوون.
انبعاث: قویان، قویان.
انبوب (ج) انابيب: لوله، بزړی، قه فی قامیش، کیسین، کهنج، بزړیک، بابول، به ریانگ، لوله.
- انبوب اختبار: لوله ی خاوین کردنه وه، بزړی تاقیکردنه وه.
- انبوب التوصيل: بزړی گه یانندن.
- جانبي: بزړی لاته نیشت.

- **أمر البحر:** سه روک ده ریا، سه رداری زرئ.
- أمر الفرسان: شاسوار، که له سوار.
- أمر اللواء: میرنالا، هومان.
- أمر الماء: میراو.
- أمر النحل: شای هه نگان، میری هه نگان، شاههنگ.
أميرة: شازاده، شائز، شادوویت، دوشمیر، میرزا، ژمیر (پو نافرته).
أمين: یاخولا وایی، یاخودا وایی.
أمين: مه ند، هیدی، هیمن، دلپاک، دنج، رووسور، ئاسووده، بی ترس، دلپاک، بی پیژن، دلارام، سه قامگیر، مه شکین، دروستکار، ده ستپاک، باوه ریپیکراو، پشت راست، شامبوژ، راست، راستکردار، سه ر راست.
- امين في المعاملة: سه ر راست، دهست پاک، شامبوژ.
- امين الصندوق: گه نجینه دار، صندوق مه ند، سندووقدار، باوه ریپیکراو، خه زنده دار.
- امين السر: رازگر، رازراگر.
- امين العاصمة: شاره وانی پایته خت، سه رداری پایته خت، پایته خته وان.
- الامين العام: نه مینداری گشتی.
ان: که، نه که، نه گهر، کوو، نه گهر، هه گهر، هه که، گهر، وهر.
- وان: هه رچی، ناچار، هه رده بیته.
ان: به راستی.
أن: به راست.
- مع أن: له گه ل نه وه شدا.
- ولو أن: له گه ل نه وه شدا.
- غير ان: به لان، به لام.
- بما ان: لی، چونکوو، مافر.
- لان: لی، چونکوو، له به رنه وه ی.
انا: من، نه ز، بونه، نه من، بو، م، وه ز.
- انا بنفسي، انا شخصياً: من خو م.
انا: نیمه، نیمه، مه، مه، نه مه، نه م.
اناء (ج) أنية، أواني: قاپ، ئامان، حاجه ت، سافو، کرکاسه، ده فر، هیته.
- الأواني المستطقة: ده فر، کونا وده رکان.
- الاناء الخزفي: کاشی، ده فری گلینه.
- اناء الاستلام: ده فری وهرگرتن.
- اناء جمع الماء: کوئاو.
- اناء الشاي: قوری، قوریه، چادان، چاپه ز.
- الاواني المعدنية: قاپی مس، په خنی کیش.
- اناء من الفخار: کاسه و قاپی چینی.

- **للسجائر:** سۆدنه، دارجغاره.
- **الخيطة:** ماسۆله.
- **الانبوب الشعريه:** لوللهى سوديئى.
- **الانبوب الرئيسى:** بۆرى سهرهكى.
- **انبوب القصب:** قهفى قاميش، ماسوور.
- **الانبوب المائي في الطاحونة المائية:** قهه.
- **مقمع:** بۆرى رهحه تيدار.
- انبويه:** لولله، لوللهى ئافتاوه و لوللئنه و ئيتر.
- **ذات شعبتين:** لوللهى دووپهل.
- **مقمع:** رهحه تى لاسكدار، بۆرى رهحه تيدار، رهحه تى لاسك دريژ.
- انبوي:** مرازى ئاوتكاندى، ئاوتكين.
- انت:** تۆ، ته، ئەتۆ، تهوه، (بۆ تير و بۆمى).
- انتاج:** پينگه ياندى، دهرهيتان، دهستاو، هۆدانهوه، لى پيدا بون، هوركردن، بهرههه هيتان، ههوكردن.
- **انتاج بكثرة:** هوركردن، بهرههه ميكي زورهيتان، وهبا لى پيدا كردن.
- **انتاج حسن:** هۆدانهوه، ههودانهوه.
- **الانتاج السنوي:** بهرههه مى سالانه، ساله بهرههه.
- **الانتاج النباتي:** رووهكه بهرههه.
- **انتاج الغدان:** بهرههه جوت، بهروبو، بهربوو.
- **ذو انتاج:** بهرههه مدار.
- **آخر انتاج:** دوايه، پاشه رۆك، پاشه بهر.
- انتباه:** وشياربوونهوه، وهئاگاهاتن، هۆشيار بوونهوه، چاوكردنهوه، هاتنه وهسه رهخۆ، بهرى خواردن، داچله كان، سه رنجدان.
- انتبه:** ئاها، ها، ئا، هاها، ئەگلوو، دهك، ئەى، هۆى.
- انتحار:** خۆكوژتن، ورگى خۆدپاندى، زكه دري.
- انتحال:** خۆ به تايبيتيكه وه به ستان، قسه يا ههلبه ستى كه سيكي وه پال خۆدان.
- انتخاب:** ههلبژاردن، لى بژاردن، ههژماردن، بژاره كردن، دهست نيشان كردن، لى ژماردن، وژاندن، بژار، هه لچين، ههلبژارتن.
- **الانتخاب الاصطناعي:** ههلبژاردنى دهستكرد.
- **الانتخاب الطبيعي:** ههلبژاردنى خۆرسكى.
- **المناطق الانتخابية:** ناوچهى ههلبژاردن.
- انتداب:** چاوديريكردن، دهست به سهرداگرتن، بوونه نوويتنه ر
- انتزاع:** هه لكه نران، هيتانه دهر، دهرهيتراو، بۆتكردن، دارپان، لى بوونهوه، شله ژان، كهه بوونهوه، لى كرانهوه.
- انتساب:** خۆمىل بوون، له مههه رپوون، به شدارى، ئاره زووبوون، خۆهه لدان.
- انتساب الى:** سهه به.
- انتاج:** چنران.
- انتساخت:** له بهر نووسينه وه، له روو نووسينه وه، روونوس كران.
- انتساق:** ريكخران، وه لاييهى.
- انتشار:** په ره سه ندى، په خش، بلا بوونه وه، په رت و هه شه رپوون، پژان، ته نينه وه، په ره گرتن، په ره شه ستان، په رتى، داگيران، دهنگدانه وه، دهنگشه دان، فش بوونه وه، بلا بوونه وه.
- انتصاق:** كهش هاتن.
- انتصاب:** دامه زران، به ندبوون، ويستان، پاوه جى بوون، دهسته كاربوون.
- انتصاب:** قيسى، قيت بوونه وه، قوت بوونه وه، ره پ بوون، ره ق بوون و هه ستانى ئەندامى شه رمى مرۆيان.
- انتصاح:** نامۆزگارى و په ندوه رگرتن.
- انتصار:** پيرۆزى، سه ركه وتن، سه ركفتن.
- انتصاف:** داد و مرۆيه تى، دهسته كه وتن، دادويست، به نيوه كه يشتن.
- انتظار:** چاوه رپيى، چاوه رانى، هه له شه ستان، چاوه چاوى، پايين نيتر نيترى كرن، به ندبووى، به نده مان، پونگالى، چاوه رپيى كردن، چاوه نوارى، چاوه دوويى، دلواپه سى، رپيئى.
- انتظام:** خنجى، نه ريتى، شه مام، ريكى، ريكويكى، كۆكى، خشتى، به سه رو به رى، پوختى، دروستى، سه ره ه قى، پوخت بوون، پوخته يى، شه گز كرين، ده بارى، به رشته و كرانى، مروارى، ده بار، ره قفاندى.
- انتعاش:** ژيانه وه، بووژانه وه، قژانده وه، شه ژين، وه هيز كه وتنه وه، شه گه شيوون، فه راژى، بلند و پندربوونه وه.
- انتفاء:** له ناوچوون، دووركه وتنه وه.
- انتفاخ:** پاكردن، ماسيان، هه لپه ندىمان، هه لئوقان، ماسان، به رچقن، هه لاسان، نه ستوربوون، په نمان، ئاوسان، هه لمسان، به لبوون، هه ربه رچفتن، هه وكردن، په نمين، هه لپه نمان، هه ربه رچوون، پژبوون، ئاماسيان، قزين، ته پاوته پ بوون، ماسين، هه لئله پان، كوويه هان.
- **انتفاخ البطن:** زگ هه لامسان، گرتهك، باكردن.
- **انتفاخ الشفتين والنف من اثر الحمى:** هه لازران، هه لپه شكوتنى لئو و كه پۆ.
- انتفاش:** گفى، گفىن، فش بوونه وه.
- **انتفاش الحديد بالنفخ:** گووپ هه لدان، لام.
- انتفاض:** راته كان، هه له رين، راوه شاندى، ته كاندى، هه له شه شان، داوه شاندى، ته كان، داته كان.
- **انتفاض من البرد:** لئوه له رزه، لئوه له ره.
- **انتفاض الماء:** پژان.

- **انتفاض الملابس وغيره:** تهكاندن.
- انتفاضة:** راپه رين، راپبون، راپه نين، راپله كين، هه لوه شان، هه لوه رين، راپه شان.
- انتفاع:** سوود و قازانج كردن، بهر خواردن.
- انتقاد:** لي گرتن، لي دووان، ره خنه گرتن، به ژاڤين، ورده گري، پولي چاك له هي خراب دوور خستنه وه.
- انتفاض المجرح:** كولانه وه، وه بندانه وه ي برين.
- انتقال:** گواستنه وه، كوچ كردن، هه لگه و اشن، راپوان، تاوتن، جينگورين، گل و خوئل، گوزانه وه، گوازتنه وه، گيزانه وه.
- **انتقال الصوت:** دهنگ رويين.
- **انتقال العدوى:** لي گرتنه وه.
- **نقطة الانتقال:** خالي گواستنه وه.
- انتقام:** توئه، توئه نه ستانده وه، توول كردن، توئه كرده وه، ئاڤدين، خستنه وه جي، سزادان.
- انتكاه:** هه و كردن، هه لامسان، ئاوسان.
- انتكاس:** نه خن، لي هه لده وه، سه ره و ژيتر بوون.
- انتم:** ئيه، هن، هه نگو، هه نگو، هه نگو، هه نگو، هه نگو، وه، نه نگو، شمه، (بو نيرانه).
- انتما:** ئيه (بو دوو كه سي ناماده يه كه نير بي يا مي).
- الانتماء:** خو خستنه ناو، گه شه كردن، هاتنه ريز.
- انتن:** ئيه، (ته نها بو گه لي ميينه يه).
- انتهاء:** پايان گه يشتن، كو تايي، برانه وه، به سه بردن، بريانه وه، بريان، ته واو بوون، شه مرين، گه يشتنه دو ايي، دو ايي هاتن، كو تايي هاتن.
- **انتهاء الخدمة:** كو تايي رازده.
- انتهاج:** تالانكران، چه پاو و فره و د كردن.
- انتهاز:** دهره فته ده ستخستن، مري، هه ل به كار هينان، پيتر اگه يشتن.
- **الفرصة:** به هه لگه يشتن، دهره فته ده ستكه و تن، دهره فته دو زين وه.
- انتهازي:** هه لپه رست، هه لخواز، دو وروو.
- انتهاس:** كراندنه وه.
- انتهاك:** ئا بروو بردن، رسوا كردن، به په ندچوو، رسوا بوون، پيكران.
- انتهى:** ته واو بوو، كو تايي هات، په پوو.
- انتواء:** ستار بوون، ستار گرتن.
- انتقاب:** قو قلاين.
- انثناء:** نوشتانه وه، دانوشتانه وه، فيچانه وه، فيچان.
- أثنوي:** ژنانه، ژناني، ژنانيله، مي بيانه، رهنك، مهييك، مي بيينه.
- انثى (ج) اناث:** ما، ماچه، (بو ولاخ و گويدرنيژ) مي بييه، ماچه، ميچكه، ما بيينه، ژن، دهل، ژناني، ژنييله.
- **كالاناث:** مي بيانه، ماگه.
- انجاء:** رزگار كردن.
- انجاب:** وه چه خستنه وه.
- انجاح:** پينكه ينياني ئامانج.
- انجاز (ج) انجازات:** كار پينكه ينيان، رايي كردن، ئاتاج پينكه ينيان، نه انجام دان.
- انجاس:** پيس كردن.
- انجب:** خانه دانتر.
- انجداث:** هه نگووان.
- انجذاب:** كشران، كيشران.
- انجراج:** كولبوو، بريندار بوون.
- انجرار:** كيشران، ره وان بوون.
- انجراف:** رامالران، رامالين، راپيچران.
- **التربة:** راماليني خوئل.
- انجلاء:** دوور كه و تنه وه، ته وانگ، ترووسكان، تروسكه دار بوون، خو نواندن، ره وشه ن بوون، وهران.
- انجماد:** به ستن، مه يين، رچيان، ته رسين، فه رسان، گرسان، گرسياگ بو ناو شله مه ني، بوونه سه هوئل، به ستران.
- **انجماد الماء:** ناو به ستن.
- انجيل (ج) اناجيل:** په رتووكي كه به سه ره اتني ژياني عيساي تيديايه و اتايه كه ي مزگي نيسييه له بنچينه دا، يو تاني بووه، گرنه گه كانيان نه م چوارهن، متي، مرقوس، لوقا و يوحننا.
- انحاء:** سه رانسهر، نه ملاولا، لا يان، گه لي.
- انحباس:** گيران.
- **البول:** ميز گيران، به سته وانتي.
- انحداب:** قوقزي.
- انحدار الارض:** لي تزي زه وي.
- انحدار:** به ره و خوار هاتن، لي تزي، لي تزي بوونه وه.
- انحدل:** په ستران.
- انحراث:** كيتلران.
- انحراس:** قرنجان.
- انحراف:** لادان، لاهه و تن، هه لچه رخان، كلابوون، لار بوونه وه، خوار بوونه وه، به لاداهاتن، كور بوونه وه، كه چروين، لار، لابه لا، لاهه و نيوه بوون، لاري گرتن، لاهه و تن، دوور كه و تنه وه، رابه ران، داگه ران.
- **انحراف الصحة:** ناسازي، نه خو شتي.
- انحشاء:** ناختران.
- **انحشاء بتعسر:** هه لاختران.
- انحصار:** كورت بوون، كورت هه لينان، كوشران، گوشران، كورچه لي تاييه تي تووتني بييه، تاييه تي كردني كاريك، پيشه بييك و بازرگاني و ئيتر بو خو ي.

انحصار الماء: په ننگ خوار د نه وه، په ننگانه وه، په ننگاو خوار د نه وه.

مدیرية انحصار التبغ العامة: به پټیوه به رایه تی تووتنکاری گشتی.

مدیر الانحصار: به پټیوه به ری کۆچله تی تووتن.

انحطاط: نزم بوون، تیکچوون، وهرگه پران، په ست بوون، سهره وه ژټیربوون، ډاکه ووتن، بهخت وهرگه پران، لیکه ووتن، دواکه ووتن، بهخت وهرگه پران.

الحظ: کۆست که ووتو.

انحفار: کۆلران، هه لک کۆلران، هه لکه نران، هه لکه ندران.

انحکاک: هه لکران، خشتکان.

انحلال: هه لوه شان هه، خاوبوونه وه، توانه وه، تاوانه وه، تیوانه وه، تۆلانه وه، تللیشان هه، هه لوه شان، کرانه وه، له ناوچوون، جیگا گرتنه وه، لیک بالاوبوونه وه. جیگا گرتنه وه.

انحلال الجسم: داوه شای، داوه شان.

العصلات: خاوبوونه وهی ماسوولکه کان.

انحناء من الضعف: نوو پچدان.

انحناء: کۆم بوونه وه، کوربوونه وه، داهاتنه وه، دانه دان، دانه وین، داچه مان، داچه مان هه، خواربوونه وه، زمیانه وه، نقرچوون، فیجان، فیچانه وه، قولزین، کۆمانه وه، کۆمه وه بوون، نووچانه وه، چه میانه وه، خه مه و بوون.

انحياز: په گه ل که ووتن، چوونه پال.

عدم انحياز: نه چوونه پال، په گه ل نه که ووتن.

انخدر: کاس بوون، بچ هوش بوون.

انخداس: رووشان، رووکیان.

انخداع: تهره خواردن، پیچوون، هه لکه له تان، فریو خواردن، خچان، خاپیان، خله تان، له خشته چوون، گول خواردن، هه لفریوان.

انخذال: سهر شوپی.

انخراط: پټیوه کران، پټیوه بوون (مووروو) پټیکه ووتن، تیتوه چوون، روونانه وه، روونانه وه، باریک بوون.

انحزاق: دران، دربان، تللیشان.

انخساف: گیرانی مانگی، کوټیربوون.

انخفاض: نزمی، نهو رای، نه ری بوون، نه وین، نقشه چوون، هه زان، لیژیایی، نزمی.

انخلاع: هه لکه نران، جه مام بوون، له جی چوون، له جیگه ی خۆده رها تن، لی که ووتن، له فهرمانی میری دوور خراوه.

انخلاع المفاصل: دهرچوونگه ی له ش، له جی چوون.

انخلاع فخذ الدابة: نیوتنک.

انخياط: درووان، هه لدرووان.

اندثار: شووین پریوون، له ناوچوون، دوا پران.

اندراس: کۆنی، کۆن بوون، تیکدان، نه ستران.

اندفاع: داجمان، له تربردن، به لاداهاتن، دوورکه ووتنه وه.

اندقاق: کوتران، لیبدران.

اندلاث: ملنیان، سهرنانه وه، ملنان.

اندماج: تیتوه چوون، چوونه ناو ده وه، لیکیداتوانه وه.

اندمال: ساپیژبوون.

اندهاش: سهرسامی، سهراسمه بوون، سهرگره دانی، واق و پرمان، بللیسین، تاسان، تهواسان، وری، چه په سان، زراوه تره کان.

انذار: له نه نجام گه بیانندن، رووشکاندن، ناگادارکردنه وه، ترساندن، هاگردن، پټراگه بیانندن، دهنگدان، گهف، تهریر.

انذار القرعة: دهنگدان.

صفارة الانذار: زهنگی ناگاداری.

انزاء: لی کشان.

انزاء الذکر: په پراندن، که لدان، به که لدان.

انزاع: داووتاندن.

انزال: داگرتن، هیتانه خوار، دابه زانندن، میچکاندن، بردنه خوار، دا کوتاندن، دانه واندن، دوازیانندن، وه رزه راندن.

انزجار: نازادکران، پی کران، جنیو پیتان، چارس، هه راسان بوون، دانزلین.

انزحاف: داخران، داخرین، وه رس.

انزعاج: وه رزی، وه رس بوون، که وه پیپی. گلاراو، کلارای، شپریوی، نازاوه بوون، ناآرامی، وهرکران، هه لکه نران، هه راسانی، بیزار، داچله کان، سه خله بی، پی ناخوش بوون.

انزلاج: هه لخلیسکان، له خشیان.

انزلاق: هه لخلیسکان، خزان، له زین، زه لین، خلیسکان، هه لزه لین، ترشین، شمنین، خزین، خشکین، گلیان، له خشیان، هه لذران.

انزواء: گۆشه گیری، دووری کردن، که ناره گیری، چۆله بری، په ناگیری، لابه لایی، تهریک بوون، ته ناھی، چۆله چوونی، لاپلایی، گۆشه نشین.

انس: پروانه (انسان).

أنس: هاوده می، خوگرتن، هۆگری، پیکه وه رباوردن، ژبانیکی تیکه لاوی، رامی، ناودهنگی، هاودهنگی.

أنس مؤانسة: هاوده می، همده می، هاقده می، هاوده مایه تی، هاودهنگی، پیکه وه رباوردن، خلا فان.

انساب: پالیشندان.

انسان: مرؤ، مرؤف، ئادم، مهردوم، مرؤک، ئاده میزاد، میتر، میترهؤف، ئاده ی، مه ریته.

انسان العين: گلینه.

انحصار الماء: په ننگ خوار د نه وه، په ننگانه وه، په ننگاو خوار د نه وه.

مدیرية انحصار التبغ العامة: به پټیوه به رایه تی تووتنکاری گشتی.

مدیر الانحصار: به پټیوه به ری کۆچله تی تووتن.

انحطاط: نزم بوون، تیکچوون، وهرگه پران، په ست بوون، سهره وه ژټیربوون، ډاکه ووتن، بهخت وهرگه پران، لیکه ووتن، دواکه ووتن، بهخت وهرگه پران.

الحظ: کۆست که ووتو.

انحفار: کۆلران، هه لک کۆلران، هه لکه نران، هه لکه ندران.

انحکاک: هه لکران، خشتکان.

انحلال: هه لوه شان هه، خاوبوونه وه، توانه وه، تاوانه وه، تیوانه وه، تۆلانه وه، تللیشان هه، هه لوه شان، کرانه وه، له ناوچوون، جیگا گرتنه وه، لیک بالاوبوونه وه. جیگا گرتنه وه.

انحلال الجسم: داوه شای، داوه شان.

العصلات: خاوبوونه وهی ماسوولکه کان.

انحناء من الضعف: نوو پچدان.

انحناء: کۆم بوونه وه، کوربوونه وه، داهاتنه وه، دانه دان، دانه وین، داچه مان، داچه مان هه، خواربوونه وه، زمیانه وه، نقرچوون، فیجان، فیچانه وه، قولزین، کۆمانه وه، کۆمه وه بوون، نووچانه وه، چه میانه وه، خه مه و بوون.

انحياز: په گه ل که ووتن، چوونه پال.

عدم انحياز: نه چوونه پال، په گه ل نه که ووتن.

انخدر: کاس بوون، بچ هوش بوون.

انخداس: رووشان، رووکیان.

انخداع: تهره خواردن، پیچوون، هه لکه له تان، فریو خواردن، خچان، خاپیان، خله تان، له خشته چوون، گول خواردن، هه لفریوان.

انخذال: سهر شوپی.

انخراط: پټیوه کران، پټیوه بوون (مووروو) پټیکه ووتن، تیتوه چوون، روونانه وه، روونانه وه، باریک بوون.

انحزاق: دران، دربان، تللیشان.

انخساف: گیرانی مانگی، کوټیربوون.

انخفاض: نزمی، نهو رای، نه ری بوون، نه وین، نقشه چوون، هه زان، لیژیایی، نزمی.

انخلاع: هه لکه نران، جه مام بوون، له جی چوون، له جیگه ی خۆده رها تن، لی که ووتن، له فهرمانی میری دوور خراوه.

انخلاع المفاصل: دهرچوونگه ی له ش، له جی چوون.

انخلاع فخذ الدابة: نیوتنک.

انخياط: درووان، هه لدرووان.

- **تماسك الانسان او غيره بشيء:** گيرسانه وه.
- **انسان وحشي:** ديو، دپټ، دهو.
- انسانيه:** پياو هتي، مرؤفاني، سهردايه تي، پياگي.
- **عدم انسانيه:** ناپياو هتي، نامرؤفقيه تي.
- آنسة (ج) اوانس:** هاوده مي شهوئ، نارامي دلان، خاتوون (بو کچان به کار ده برئ)، که چبانو، خاتوون، دقه، کناچه.
- انسجام:** رټککه و تن، گونجان، لټوه شان، فیس بوون، له گه لټ به کتری رټککه و تن، ناخټو تن، گونجان.
- انسجام الدمع:** فرمیسک هه لوه راندن، ره وان بوونی ناو و فرمیسک، تاریکی، ناله باربوون.
- الانسجة الناقلة:** شانه گوټره وه وه کان.
- انسحاب:** کشانه وه، گه رانه وه دواوه، پاشه کشه، گورمه، پاشه و پاش، گه رانه وه، خشان، دامالان، گیتلانه وه.
- الانسحاق:** دارووشان.
- الانسحاق:** هارپان، هیرپان، پلخان، گژمرین، مرچین، مخمخین، په راشبوون، پلیشانه وه، ساویان، وردبوون، کوتران، هاردران.
- انسداد:** داخران، به ستران، پیوه دران، قوچان، گیران، لټکتران، نووقان، ژنیان، پیوه دران، داخران، گاله دران.
- انسدال:** دامالان، شوټوونه وه.
- انسراج:** به رووتی له سهر پشت نووستن به لنگ لټک کراوه بی، به ره لایبوون، نازادبوون.
- انسفک:** رژان، هه لژان.
- انسکاب:** هه لټیژان، رژان، رژیان.
- انسلاخ:** دامالان، دامالیان.
- انسیاب:** تټکشان، داجمان، داخران، داخرین، داپژان، داکشان.
- انشاء:** دروستکردن، دهست پټکردن، دانان، دامه زرانندن، چټکرن، درکانندن، به ستن، ساماندان، رټکخستن.
- انشاء في الادب:** داپژین، وټرکټین، نووسین، داپژین، نووسه وه ری، داپژین،
- **دار الانشاء:** نووسینگه، نووسینخانه.
- **انشاء البناء:** دروستکردن.
- **انشاء الحصون:** سهنگه دامه زرانندن.
- انشاد:** خوټندنه وهی سروود، رابه ری.
- انشراح:** له خوټشیان دلکرانه وه، دلوازیبوون، له خوټشیان که شکه گرتن، کرانه وه.
- انشعاب:** تیره تیره بوون.
- انشعال:** پټکران، گیرسان، داگیرسان، هه لکران.
- انشقاق:** قه له شان، قه له شین، دهره زبردن، دهرزین، قلیشان، ههرس بردن، ناو له بوون، زارکرانه وه، هه لدران، دران، دریان، تلټیشن، هه لټیشن، تره کیان.
- انشودة (ج) اناشید:** سروود.
- انشوطة (ج) اناشیط:** گری قولفه، گری به قولفه.
- انصار:** دهستویتیوهند، داردهسته، ژټردهسته.
- انصاف:** مرؤیه تی، داد، داددان، سیانه ره وی، دادپه ره وه ری، راستپه ره وه ری.
- انصباب:** چوټرانه وه، رژان، داپژان.
- **الانصباب في:** داپژان، تټیژان، لوووه.
- **صوت انصباب الماء:** قولټه قولټ.
- **انصباب الماء بالقوة:** به خوټهاتنه خواره وه.
- انصداع:** سه رتیشن، قلیشان.
- انصراف:** دهست له کاره لگرتن، واز له کاره یتان، رټیشتن، دهست لټ به ردان، به جټیشتن، لټ گه ران، دهستی خو وه ژټی کرن، گه رانه وه، واز لټ هیتان.
- انصرام:** بران، دران.
- انضمام:** له گه لټ که و تن، هاتنه ناو.
- انصار:** شل بوونه وه، تاوانه وه.
- انضباط:** رټکوپټیک بوون، پارټیزان.
- الانضغاط:** په ستاو تن، په ستنه وه، په سټیوران.
- انضراب:** لټی دریان، کوتیان، کوتران، زهرپیان.
- انطباع:** تی چه سپان، چاپ بوون.
- انطباق:** په سووان، به رامبه ربوون، مت بوون، قه دبوون.
- انطحان:** هاردران.
- انطفا:** کوژانه وه، دامرکان، خه فه بوون، دامرانه وه، قه مرین، نه قرین، کوژیانه وه، خاموش بوون.
- انطماس:** داپوټشان، له بهر چاو ون بوون.
- انطلاق:** رایی بوون، رزگاربوون، به ره لایی، راپسکان، نازادبوون، به ره لایبوون، راهی بوون، نازادبوون، به ردران، دهره پین، گوټی، ره وان بوون.
- **التهيء للانطلاق:** گوریه ستنه وه.
- **انطلاق البطن:** زگ چون، سک رټیین، فرکاندن، فرته بوون، ره وان، میرکاندن.
- انعاش:** ژیانندنه وه، بووژاندنه وه، پندرکردنه وه.
- انطواء:** نووشتانه وه، هه لټیچران.
- أنعام:** مالات، زینده مال، گایندار.
- أنعام:** خه لات، به خشیش، شاگردانه.
- انعدام:** نه بوون، نه مان، خنکان، قری تټیکه و تن.
- انعزال:** لټیکه و تن، گوشه گیری.
- **من الوظيفة:** لټیکه و تن، لټیکه تن.
- انعطاف:** خواریوونه وه، به لاداهاتن، کلابوون، لادان، به لاداجوون، موجیبانه وه، وه ره رانه وه، هه لچه رخیان.

- الانفقاد:** به ستران، گریدران، گرسان، ریکه و تن، سازان، کۆبوونه وه، پیکهاتن.
- الانعکاس:** به رواژی بوون، دامان، دانه وه، تروسکان، نواندن وینه بهک له شتیکی تر دا وه کو ئاوینه و شتی تر، رهنگدانه وه.
- **الافعال الانعکاسیة:** په رچه کردار.
- **انعکاس شعاع الشمس:** تیشکدانه وه، چوم، دامان.
- **انعکاس الصوت:** دهنگدانه وه، پیژهن، شه پۆل، دانی دهنگ، رازهر، دهردهنگ، دهنگ قهدان.
- **الضوء:** بریق و باق، شه بهق، پروناکی دانه وه.
- **الکلی:** سه ره پاسه دانه وه.
- **قوس الانعکاس:** په رچه که وان.
- انغراس:** داچینران، چه قاندران، چه قیندران.
- انغراق:** نقووم بوون، قوم بوون.
- انغسال:** شوران، شوردران.
- انغلاق:** پیوه دان، قوچان، داخران، گاله دران، لیکزان، نووتان، به ستران.
- انغماس:** نقووم بوون، هه لسه پان، ژیر ناوچوون، قولستان به تاودا.
- انف (ج) انوف:** که پۆ، که پوو، لووت، دفن، دم، بووز، پۆز، که پک، پت، لیت، که پ، که پی، لوویت.
- **رغم انفه:** به کویریایی چاوی وی.
- انفاد:** ته و او کردن، له ناو بردن.
- آنف الذکر:** پیژنا، له پیژندا باسکراو.
- آنفا:** بهو زووانه، که میکی له مه و پیش، له مه و بهر.
- انفاخ:** فوو کردن، باکردن، ده ماندن.
- انفاض:** له قانندن، هه لته قانندن.
- انفاذ:** پروانه (تفیذ).
- انفاق:** به خشین، رۆزیدان، مهز.
- انفتاح:** ئاوه له بوون، کرانه وه، وازیوون، شه بوون، قالاھی، قالا بوون، داچه قان، وهر بوون.
- انفتاق:** ره واننه وه.
- **الملايس ونحوها:** هه لپه چران.
- الانفجار:** ته قین، په قین، گرین، دهرچوونی چهک و ته قه مه نی، ته قان، تره قان.
- **انفجار الضحك:** پرکه، پرکه.
- **مادة انفجار:** ته قه مه نی.
- **مادة شدید الانفجار:** ته قه مه نی سهخت.
- انفحام:** بوورخاردن، بهزین، قژیوون.
- الانفحة:** مایه، ئامیان، ریتکه، هه وینی په نیسری، ژیلک، ژیلوک، فرچک، فرسک، فرشک.
- انفراج:** داچه قان، کرانه وه.
- انفراه:** یه کانی، یه کتایی، ته نهایی، ته نیایی، جودایی، ته ناھی، ته نانه تی، قه له نده ری، ره به نی.
- الانفراش:** داخران، راخران.
- الانفصاح:** ناوه لای بوون، قالا بوون، قالاھی.
- الانفصاخ:** ره وینه وه، ره واننه وه، هه لوه شان وه، له گه چوون، له جی چوون، له خرته که چوون.
- انفشاش:** سیسیوون، وشکیوونه وه، چرچیوون، دامردن.
- انفصال:** جودابوونه وه، جوتیبوونه وه، ده سته ربوون، لیکبوونه وه، پچران، ژه هقیبوون، پسان، دابران، هه ردین، ترازان، ژی قوتبوون، هه رژین، به ربوون، لیکبران، جیابوونه وه، ژیبوون، هه لا ویراندن، راقه تاندن.
- **البيت عن العائلة:** ماله کردن.
- انفصام:** شکان، دابراو، جوی، جیا، ژی بوو.
- انفصاص:** داچۆران، چۆرانه وه.
- انفصاح:** ژلیشقیان، تلیقیان، فلیقان، فلیقانه وه.
- انفطار:** درزبوون، قه لشین.
- أنفح:** پرسوودتر، به که لکتر.
- انفعال:** شه رمه زاری، چاوشوژی، په شیمانی، ته ریقی، چاوله به ری، رووساردی، پیچوون، سه رداخست، به خۆداشکانه وه.
- انفکاک:** جیابوونه وه، هه لوه شان، ده ست هه لگرتن، ترازان، هه رژین، لیک جوتیبوونه وه، جودابوونه وه، کرانه وه پروانه (انفصال).
- انفلاق:** زلیقان، ژلیشان، فلیقانه وه، هه لته قین، دافلیقان، شلیقان، داشلیقان.
- **الحب:** قرتان.
- أنفیه:** تۆزیکه بو پزمین و ئاسووده بی میشک جارجاره که م که م له لووت ده کری و هه لده مژری.
- أنق أنقا:** جوان و خو شه ویست بوون، ناسک، ناسکۆله بوون، که یفخۆش بوون.
- انقاء:** خاوتینکردنه وه، پاککردنه وه، خۆروو ئاقیژه، به رچه فانکردن، پییک و خنجیله کردن.
- الانقیاد:** ملکه چی، فه رمانبه ری، گویدی ری، گویدان، که مه ره ستن، فه رمانداری.
- منقاد:** گویدی ری، فه رمانبه ر.
- انقاذ:** رزگارکردن، دهر باز و نازدادن، قوتارکردن، راپه راندن، په راندنه وه، چاره سازی، چاره کاری.
- انقاص:** که مکردنه وه.
- انقاض:** پاشماوه ی شتی رووخوا، داروپه ردوو.

- انقباض السطوح:** كه واشه .
- السقف:** پهردوو .
- اللبن:** كه ستهك .
- انقباض:** گرفت، روودل، دلته لاتن، گيرى، دل وده تنگ هاتن .
- انقباض القلب:** دلگوشران، دلته لاتن .
- انقتال:** كوژران، هاتنه كوشتن .
- انقراض:** قران، له ني سوچوون، بنه بر بوون، ليكه ووتن، قران تيكه ووتن، تهر ووتوونابوون، قه لاچوكردن، هره شين .
- النسل:** به قريچوون، قري تيكه ووتن .
- انقسام:** دابه شبوون، دابه شكران، فله قين، قه تيان، كه رتبوون .
- انقشاع السحاب:** هه لبركان، هه لبرينكاندن، هه لبرينگاندن .
- انقص:** كه موكوپيدارتتر .
- انقضاء:** دوايي هاتن، تپيه پيني كات، ته او كو تاپوون، لاچوون، به سه رچوون، له ناوچوون، هه لاتن، به سه ره اتن .
- انقضاء:** پردان، پريپيداكردن، نه وين، له پرفشاندن .
- انقطاع:** ليكبران، ليكه هه لبران، دابران، پسان، پسانه وه، تاريوون، پسيان، ليكبوونه وه، جوويبوونه وه، بران، له تبوون، ژي قوتبوون، بر بوون، بريان، پچريان، هه لپسان، بران، پچران، رانه وه، پروزه كان، شكان و بلاو بوونه وه .
- عن العمل:** له كار دابران .
- انقطاع الوكاف:** وشكبووني دلويه، چكبوون، قوران .
- بدون انقطاع:** بئ پسانه وه، بئ برانه وه، په يده رپه ي، په يتا په يتا، بئ سه رو دوايي، بيتا، بيته، تم، بئ وچان، سه رومر، ليكدا ليكدا، تم و تم .
- عدم انقطاع:** نه بران .
- انقطاع اللب:** وشكايي داهاتني شير، وشكبووني شير .
- المطر:** هه لبران .
- الانقلاب:** هه لگه پانه وه، شلووقيان، شوورش، شيسان، نخوونبوونه وه، وه رچه رخان، وه رگه ران، ئاژاوه، ئاشوويه، بريوي، بزه ي، پشيوي، ئا ئارامي، ئاخوران، شله ژان، هه لاوبگري .
- انقلاب:** سه رانگري بوون، سه راوژير بوون، سه رمه و قولات، شووريان، ژليته ژليته .
- انقلاب الرحم:** پسدان وه رگه ران .
- الشتوي:** سه رته تاي زستانبييه، كه جياوازي و نارتيكي شه و روژان ده گاته پله ي هره دوايي .
- الصيفي:** سه رته تاي هاويني، كه شه و روژ به رانه رى به كترى بن .
- المستقيم:** كوم دهره اتن .
- انقلاب:** هه لگه نران، له ريشه وه دهره نران، بو تکران، ورکه نران، هه لگه نران، هه رکه نران، هه لگه نران .
- انقليس:** مارماسي .
- انقماص:** گوئيديري، باربردن، سه رنزمي، رام و ملكه چ بوون، كه نه فت و په ريشان بوون .
- انقي:** سبي، بئ په له .
- انكاء:** نارهان، كولانه وه ي برين .
- انكاح:** به شوودان، ماره برين .
- انكار:** خو لي نه زان كردن، بئ باوه رى، بئ به قايي، بئ بروايي، لاگرتن، نه ناسين، باوه رنه كردن .
- انكباب:** قلپ بوونه وه، مجيانيي .
- الانكباب على الوجه:** له په روو كه ووتن، وه ردا .
- صوت انكباب الماء:** قلپه .
- صوت انكباب من الفوران:** هو رشين .
- انكباس:** ئاخزان، به ستران، دابه ستران، به سترانه وه .
- انكر:** نه ناستر، ئاشيرين تر، ناهه زتر، دزيوتر .
- انكساح:** مالئران، مالئران .
- انكسار:** شكان، قه تيان، مه رباي، په رين، داشكان، درزين، شكيان، توو تووخين، قه رسين، پشت كردنه وه، هه رستن * هه لاتن، شكان، ته قه تيكه ووتن، په وين، تاران، پشت دان، راكردن، پشت كردنه وه .
- انكسار الحاطر:** دلشكان، دلگيري .
- القلب:** دلشكان، دلشكيان، دلخوهرى .
- اليد:** ده ست شكان .
- صوت الانكسار:** قرچه قرچي شكان، قرمه قرمي شكان .
- انكساف:** گيراني خو ر .
- انكشاط:** دامالئران، دامالئان .
- انكشاف:** دهر كه ووتن، ئاوله بوون، دياربوون، په يدا بوون، ئاشكرا بوون .
- انكع:** سوورتيكه توئيزي لووتى فري بدات .
- انكفاء:** وه رگه ران .
- انكماش:** ويكه اتن، كرژم هه لاتن، زيپك، چوونه پال به ك، چوونه وه يه ك، ژوور كه رده ي .
- ان لم:** دهن، نه گهن، نه گهنه، ئان، نه گه رنا .
- انما:** ده يي هه ر، نيه مه گه ر .
- انماء:** رساندن، روواندن، نمودان، زور تروپتريوون، رو بين، په ره پيدان، هه شقين، ئاشكرا كردن .
- انمحاء:** له ناوچوون، تهر ووتوونابوون، هه شقين، دواپراوى، قه راجو تيكه ووتن، قريبوون، قريه اتن .
- انمخاض:** ژاندران، ژه نبران، ژنيان، شله فان .
- انمحاء:** نه ستران، خنكان، هه شقين .
- انمؤذج:** نمونه .

اننا: هەرچیتکو ئیمه یین.

انها: وه لامدان، پیتراگه یاندن، ئاگا پیتدان، ئاگا کردن، ئاگاداری، به ئاگا هیتنان، کو ما کردن، کو تایی پیتدان، دوایی پین هیتنان، بردنه سهر، گه یاندنه سهر، به ری یان گه یاندن.

انها الخدمه: پایدوستی، برینه وهی راژه.

بسرعة: راپه راندن.

العمل: دهست له کاره لگرتن، دهست له کار به راندن، هه لچینی کار.

انهاض: راپه راندن، داپه راندن، جماندن، هه لستاندن، هه سانن، هه ستاندن، هه لسانن.

انهاك: رسوا کردن، پرووکانن.

انهدام: رووخان، ریمان، ته پین، په کان، کاولیوون، هه رفتین، هه ره شان، داته پین، ته بقبوون، ویرانبوون، هه رستن، دارووخان، داکه وتن، داکه فتن، هه رمان، هه رمیتن، هه رافتن، کووپان، ویرانبوون، ریمیان.

البيت: مالتیرانی.

انهزال: ره تبردن.

انهزام: تی ته قاندن، ته ورتین، ره وین، تاربوون، ته قین، ره وینه وه، شکان، هه لاتن، ژیرکوه وتن، شکیان، ده رچوون، راکردن، شکست خواردن، به زین، شکسته، هه راکردن، ره منه، دو او ره ورتین، سه ر خواردن، کشانه وه، ره قین.

انهزام الناس امام الاعداء في الحرب: هه لاتن، هه لات.

انهشام: ئه نجران، ئه نجران.

انهضام: هه بیرون بوونی خواردن له گه ده دا، له چیکلدانه دا.

انهلال: رزین، بارین، دابارین، دارشتنی باران، ریژان.

انهماك: کو ششکردن له کار تیکیدا، سه رگه رمبوون.

انهواء: به بیرونه وه، که وتن، که وتنه خواره وه، شو ریوونه وه.

انهيار: بروانه (انه دام).

أنواء: پۆل، پشکو، تووا.

الأنواء الجوية: پۆل، پۆلی، ته شق، تووا، که ش، پشکو، ته شقی هه وا، پشکووی هه وا، که ش هه وا، پۆلی.

أنواء الكشافة: شهوق ئادیت.

أنواع: ره نگا وره ننگ، جو راو جو ر.

أنواع مختلفة: هه مه چه شنه، هه مه جو ره.

انوثة: ژنیتی، ئافره تیتی، ژنیه تی.

أنور: رووناکتر، ره وشه نتر.

آني: ده مه کی، سه رده می.

أنیاب: که لبه کان.

أنيثة: میچکه.

أنیث: ژنانیله، ژن په ننگه.

انیس: بالنده یه کی ناوی لاق دریتزه، هاو ده م، هاو ده ننگ، هاو آل، هاو نشین، به رده فک، هو گهر، متوو، هاو ده م، ئاوده ننگ، خو شرام، مالی، هه مه ده م، هاو هو.

انیسون: رازیانه، هه بو سان، وه کو هه زیی وایه، رازیانه ی ره می.

انیق: شوخ، شه ننگ، جوان، ژیکه له، خو شه ویست، خه ملیو، نه شمیل، قشت، نه خشین، پت، په پروو، پتو، رهند، خشت، په ریزاد، خن، رووال، ده لال، سپه هی، پوخته، شه پال، شوخ نه ندام، قنج، قشتیلانه، زیوا، ناسک، شبرین، قه شه ننگ، پتکو پتکو.

الأنیما: که مخوین.

انین: نکه، نکه نک، نقه، نقه تق، له چه، نارین، نالین، نالاندن، ناله، ئاه، ناله وهاوار، نرکه، نرکه نرک، نکاندن، نقاندن، نج، ناله نال، قنه قن، کرووز، کرووزانه وه، گیژ.

انین شدید: نزه، نر خاندن، نر کاندن.

من التعب والمرض: نقاندن.

اه (للتعجب): وای، وای وای، وه یوای، ئاه کی شان.

اهابه: ترساندن، ده نگدانی مه ران.

اهال عليه بالضرب: راوه شاندن، وه شاندن.

اهانة: سووک و رسوا کردن، جنیودان، زمان کیتشان، په لاختن، وته ی سووک پین گو تن، دو ژمندان، په لچقاندن، نال کردن.

الاهالي: دانیش تان، هاو نیشتان، هاو لاتی.

الاهباط: نه وی کردن، نزم کردن، دابه زاندن، هیتانه خو ار.

أهبل: گیل و پین هو ش.

اهتيل الفرصة للصيد: پاریز.

اهتداء: ری پیبردن، یارمه تیدان، ری نیشاندان، شاره زا کران، به ماف گه بشتن.

اهتزاز: له رینه وه، هه ژان، جولان، له رانه وه، له رانه وه، له رزینه وه، له رزین، خیز کردن، چه مچقین، لپان، فرقرین، لثلقین، بزقان، راته کان، جمان، شه کان، شنه، هه ژبان، هه ستوخوست، هه لوورکه، هه ژبان، له خش بوون.

اهتزاز الاوتار: له رینه وهی ژنیه کان.

الذنب: کلک جولاندن، کلکه سووته.

الشيء في الهواء بقصد الإشارة وما اشبه: راوه شان.

الاهتزاز الاضطرابي: له رینه وهی نا چاری.

النباتات عند هبوب الرياح: که رویشکه.

اهتمام: مشوور، بو ته دان، خه م لی خو اردن، به ته ننگه وه بوون، ده ربه ندی، ده ربه سستی، گوئی لیگرتن، منشوورداری، گوویدان، نه خسته نه پشتگوئی، هو ل، خه مخوری کردن، بایه خ پیتدان، له به راندن، ده ربه سستی، بایه خ، لی خه فتان، ته قه لادان، ته لاشکردن.

اننا: هەرچیتکو ئیمه یین.

انها: وه لامدان، پیتراگه یاندن، ئاگا پیتدان، ئاگا کردن، ئاگاداری، به ئاگا هیتنان، کو ما کردن، کو تایی پیتدان، دوایی پین هیتنان، بردنه سهر، گه یاندنه سهر، به ری یان گه یاندن.

انها الخدمه: پایدوستی، برینه وهی راژه.

بسرعة: راپه راندن.

العمل: دهست له کاره لگرتن، دهست له کار به راندن، هه لچینی کار.

انهاض: راپه راندن، داپه راندن، جماندن، هه لستاندن، هه سانن، هه ستاندن، هه لسانن.

انهاك: رسوا کردن، پرووکانن.

انهدام: رووخان، ریمان، ته پین، په کان، کاولیوون، هه رفتین، هه ره شان، داته پین، ته بقبوون، ویرانبوون، هه رستن، دارووخان، داکه وتن، داکه فتن، هه رمان، هه رمیتن، هه رافتن، کووپان، ویرانبوون، ریمیان.

البيت: مالتیرانی.

انهزال: ره تبردن.

انهزام: تی ته قاندن، ته ورتین، ره وین، تاربوون، ته قین، ره وینه وه، شکان، هه لاتن، ژیرکوه وتن، شکیان، ده رچوون، راکردن، شکست خواردن، به زین، شکسته، هه راکردن، ره منه، دو او ره ورتین، سه ر خواردن، کشانه وه، ره قین.

انهزام الناس امام الاعداء في الحرب: هه لاتن، هه لات.

انهشام: ئه نجران، ئه نجران.

انهضام: هه بیرون بوونی خواردن له گه ده دا، له چیکلدانه دا.

انهلال: رزین، بارین، دابارین، دارشتنی باران، ریژان.

انهماك: کو ششکردن له کار تیکیدا، سه رگه رمبوون.

انهواء: به بیرونه وه، که وتن، که وتنه خواره وه، شو ریوونه وه.

انهيار: بروانه (انه دام).

أنواء: پۆل، پشکو، تووا.

الأنواء الجوية: پۆل، پۆلی، ته شق، تووا، که ش، پشکو، ته شقی هه وا، پشکووی هه وا، که ش هه وا، پۆلی.

أنواء الكشافة: شهوق ئادیت.

أنواع: ره نگا وره ننگ، جو راو جو ر.

أنواع مختلفة: هه مه چه شنه، هه مه جو ره.

انوثة: ژنیتی، ئافره تیتی، ژنیه تی.

أنور: رووناکتر، ره وشه نتر.

آني: ده مه کی، سه رده می.

أنیاب: که لبه کان.

أنيثة: میچکه.

أنیث: ژنانیله، ژن په ننگه.

اهمال: خستنه پشت گوئ، ناستن، ماوژو، خو تئ نه گه ياندن، به لاوه نان، هيشتنه وه، نه کردن، هه لباردن، خه مساردی، که مته رخنه می، ده قساندن، دهستی دهستی پیکردن، مادژو، بواردن، خوژنگ، خاویلکه یی.

اهمیه: باک، گرنگی، هوژ، بایه خ، هه ند، به هه ند گرتن، گرنگیتی.

اهمیه تجاریه: گرنگیتی بازرگانی.

اهناء، اهني: خوژتر، مه زهدارتر، وه شتر.

اهناء: پیروزیایی کردن، نوشی گیان کردن، نوشی گیان و به گیان خوژشکه وتن، نوشی گیان لی کردن.

اهناف: پروانه (تکلج).

اهني: پروانه (مستنقات) له (استنقاع) دا.

اهون: ناسانتر، سانانتر.

أو: یان، یا، یاکوو، یاخو، ئاخو، یام، یاکوم.

أوار: ئاوور، ئاگر، گهرمایی ئاگر.

أوام: تینویتی، نهینیتی.

اوان: رۆژگار، چاخ، سه ردهم.

بلا اوان: بی گاشی.

اوان الحصاد: نوخشی دهغلی.

أواني: قاپ و قاجاغ، قاپ و مس.

أواني خزفية: گلینه.

أواني مستطرفة: دهفره پیچ پیچه کان.

أوب، اوبأ: رِق ههستان، قین ههستان، به پشم بوون، کوپ بوونه وه.

اوباش: پروانه (جلف).

الواتار الصوتية: دهنگی ژئی.

اوب: رِکن، لا، که نار، قه راخ. رِئ، که نار، په رده یه کیشسه له ئاوازی موسیقا.

اوثق: قایمتر، پته وتر.

اوج: به رزی، بلندی، گشانده، درۆک، به ریه روو، سه ره پویه، ته وقه سه ری چیا و هه موو شتیکی بلند، قه له پویه.

أوحد: تا قانه، تاک، یه گانه، هه لکه وتوو، بلیمهت.

اوداء: خوار، چه وتو کور، چه ماو، لار، شه فتول، شوورک.

اوراق الاشجار المتساقطة في الحريف: خه زه ل.

اوروبا: (ئه وروپا).

توازن الاوروبي: له نگه ری ئه وروپایی.

اوزة، وزة: قاز.

اوساط: پروانه (وسط).

اوسع: فراوان و گوشادتر.

اوضح: ئاشکرانتر.

قليل الاهتمام: که مته رخنه م.

اهتواء: پیوه کردن، گیروده کردن.

اهتياج: نه لۆری.

اهداء: پیشکه شکرده، کردنه دیاری، به خشین، دیاری ناردن، به دیاری پیشکه شکرده، یارمه تی داوان، رابه ریکردن.

اهداب: برژانگ، مژول، موژانگ، موژه لانگ.

السنابل: بژی گوله گه نم و جو و هتد، چقل، قه لاس، قه لچخ، قه لچخ. قه لئاس، قه لئاسوو.

اهدار: تیکدان، پووچکرده وه، به خو پرابی چوواندن خوتینی که سیکتی.

اهدب: مژول دریژ، مژول زۆر.

اهدل: لچ شوژ.

اهرام الثلاثة: سی گۆرستانی به ناویانگه له نزیک شاری قاهیره

که میسرانی پیشوو بۆ پادشایانیاں دروست کردوه، گه وره ترینه که یان هه ره می (ختوپسه) به بلندی (۱۴۶) مه تر،

که سه ده هزار کارگه ره له نیتوانی (۳۰) تا (۲۰) سالاندا دروستیان کردوه.

اهل (ج) اهالي: دانیشتوانی دئ یا شار.

البلد: شارستانی، هاوشار، خزم و که سوکار.

النار: دۆزه خی.

اهل: راهاتن، هوگر بوون، رامبوون، که ویبوون، ترسشکان، پره نگین، شایان بوون.

اهل به: خو شهاتنی کردن، به خیره اتنی کردن.

اهلا وسهلا: تووشی ئاسوده یی و گوشادی هاتوویی له گه لئ

بسازی و رایی و کیوی و رهمه کی مه به، به خیره بیی.

اهلاك: له ناو بردن، ته فروتوونا کردن.

اهلال: داوه راندن.

الاطفال: واقه واق.

اهلب: مروقی تووکن.

اهل البيت: مال، مندال، خمزان، خانه واده.

اهل الخبرة: به سه لیه، کارزان له (خبره) دا بیدوژه وه.

الصنعة: پیشه گه ر، پیشه سازی، پیشه کار، پیشه وهر.

أهلي: کهوی، مالی، راهاتوو، دهسته مو، خانه کی، رام، که نی، لیینی.

أهلية: شیاوی.

اهليج: هه لیله.

اهليجلي: هیلکه یی.

اهم الاهم: گرنگتر، گرنگترین، نوتر، به رکه تی ترین، گر گره تر، پیشه متر، پوته که تر.

- اوطاد:** کیتوان، چپایان.
الواعية الخشبية للعروق: دارلوهلهی دهمارهکان.
 - الخشبية: دارلوهلهکان.
اوعية دموية: بۆری خوین، خوینهرۆ.
أوعية شعرية: موو لوولهکان، موو، لووله.
الواعية اللغافية: لفتهلووله.
 - الشعرية: لیمفه موولوهله.
اوقاف: ئەو سامانهیه که بۆ ههژاران تهرخان دهکری.
اوقیانوس: دهریا، زری.
 - المنجمد: زرتی بهستوو.
 - الهادي: زرتی هیتمن.
 - الهندي: زرتی هیندی.
اوقية: وهقی، وهقیه، یهکیکه له دوازه پارچهکانی رهطل.
اوکسجین: ئوکسجین.
 - ذو الاوکسجین: ئوکسجیندار.
اول اوکسید الکاربون: کاربۆنی مۆنۆئوکساید.
الاوکسید: ئوکساید.
 - المؤکسد: ئوکسیدکار.
اوکسید الرصاص: لید اۆکساید.
اول: اوائل: ۱- بهرای، سههرتا، سههرنووک، پیشایی، سههر، سههریه یهکه، مۆنۆ (له کیمیادا). ۲- لهسهه رهیشتن، نوخسه.
الاول: یهکهمین.
اوائل: بهرهبهیان.
اول مولود: نۆبهههی منالان.
الواعية اللحائية: نیازنهلوولهکان.
اولاد: مندال، بهچکه، زاووزو.
اولا: دهوول، رهچهلک، دواندن، زاووزو.
اولا: لهپیشدا، پیشان، له بهراییدا.
اولاد العم: ئاموزا، ماموزا، هاپوزا.
اولئک: ئەوان، ئەفانه، هۆوانه، ئەواهین، وان (بۆ دوور).
اولئک الآخرین: ئەوانی دی، ئەوهکانی تر، هۆوانهه دیکه.
أولو: خاوهندان، خیتویان، خوداتان، مالتخویان.
اولو الابصار: خاوهندی بینائیان.
اولو الالباب: زانایان، هۆشمندان.
الوهية: خولایهتی، خودایهتی، خوابی.
اولی: خۆبهش.
أولی: چاکتر، باشتر، قنچتر، ئەشپا، سههرکی، واتر.
الاولی: یهکهمین.
الاولی: خۆبهش.
- أولی:** یهکهمین، سههرتایی (بۆ مێینه)
اولی (ج) اولیات: یهکهمین، بهرای، سههرتایی، پیشاهی، سههرانگاهی، وهلینه.
 - العدد الاولی: ژمارهه خۆبهش، (له جههبر)دا.
اولی: بۆ گهلی نیره که دوورین.
أوم: دووکهلدان، دوودان.
أوی. یاوی: پهنابردن.
أویستا: ئاویستا، ئاقیستا، ئاویستا، پهرتووکیتی کوردی ئاسمانی پیرۆزه بۆ زهردهشت هاتۆته خوارئ.
اوه: ئۆه، ئاه پروانه (وی).
 * ئاه کیشان.
الاونین: ههگبه، خورج، پاشکۆ.
أویس: کۆگ.
أوی: وای (للتوجع).
أی: واتا، یانی.
أی: وهها، دهمی.
أی: کام، کیهها، چی، ههر، کامیان، کامه، کیشک، چ، تو، کیشان.
أی ان: ههر دهمیکی، ههر کاتیکی.
أی حین: ههر گا، ههر کاتیکی، ههردهمیکی.
أی شخص: کهسیکی، ههر کهسیکی، کهس، کن، چکهس.
أی شیء: چی، ئا، شتیکی.
أی نوع: ههرجۆرتیکی، کامهجۆر.
أی واحد: کامه، کامیان، کیهها.
أی واحد منهم: کامیان، کیژک، کیشان، ههر کهسیک لهوان.
أیا: هۆی، های، هیتی، ئۆی، هاو، (بۆ بانگ کردنه له دوورهوه)، * مهگهر.
أیا: بۆ، لۆ، ئەرا، ژۆ، ژبۆنا، پهری.
ایاک: بۆ تو، (ایای)، بۆ من، (ایاه)، بۆ وی.
ایاب: گهرانهوه.
ایار: مانگی پینجهمین رۆمییه و (۳۱) رۆزه مانگی سیتییه بههارتییه.
ایالة (ج) ایالات: ولاتیکی پان و بهرینه که چهندی شارئ تیدابئ.
ایام: رۆژگار، رۆژیار، دور، دهوران، چاخ، گاف، کات، چهرخ.
ایام: بروانه (أوم).
ایام الاسبوع: رۆژانی ههفته.
ایام البيض: ئەو رۆژانهیه که شهوهکانی ۱۳-۱۴-۱۵ی ههموو مانگیکی رووناک و مانگهشهوه.
ایان: کهی، کهنگی، کهینی، چ کاتیکی.

ایقاپ: هه‌لستاندن، هوشیارکردنه‌وه، وه‌ئاگایه‌ئینان، وریا و وشیارکردنه‌وه، بیدارکردنه‌وه، له‌خه‌وه‌ه‌لساندن، هه‌لپه‌ئماندن، هه‌لساندن.

ایقاف: راوه‌ستاندن، ویتستاندن، وه‌ستاندن، راگرتن.

ایک: وارستان، لیتره‌وار، جه‌نگه‌ل.

ایکاء: هه‌لسپاردن، هه‌لئه‌سپاردن.

ایکال: ده‌رخواورد-دان.

ایل (ج) ایائل: شوور، گاکیتی، گاکیتی، فیله‌گیچه، فیله‌گرد. نیرییه‌کتی، هه‌قووری، ئاقو، که‌ل، ئه‌قوز، هه‌قو.

ایلاج: ده‌نیونان.

ایلان: حه‌وانه‌وه.

ایلام: ئیش پیگه‌یانندن، ئیشاندن، تۆزاندنه‌وه، دل‌گیڕکردن، هه‌تشاندن، دل‌مه‌ندکردن.

- **الرأس:** سه‌رئیشاندن.

- **القلب:** دل ئیشاندن.

ایلول: مانگی نۆیه‌مینی رۆمییه.

ایم: په‌بن، زگورت، بی ژن و مندال، شوومردگ، بیوه‌میئرد، بیوه‌بیوا، ژمروگ، ژمردوو، شوومردوو.

ایماء: گه‌یانندن، درکاندن، موور (اشاره‌کردن) درکانن.

ایمان: باوه‌ری، بروایی، به‌قارکردن، دل‌نیایی.

ایمن: راست، راسته، لای راسته.

- **البطن الامین:** زگۆله‌ی راست.

این: کوا، کوانی، کا، کانی، کوئ، کیده، کوئنده‌ری، کۆن، کوره، ها له‌ کوئ، چیری، کۆگه، کینده‌ری، هه‌ر کۆیه‌کی، هه‌ر کۆینه.

- **این هو:** له‌کوئیه، چکۆن.

- **الی این:** بو کوئ، کینه، کاند.

- **من این:** له‌کوئوه، له‌کینه‌ریوه.

ایناس: خلاقاندن.

اینما: هه‌ر کوئ، هه‌ر کوئیه‌کی، هه‌ر کوئینه.

ایهام: نیگه‌ران کردن، خستنه‌گومان.

ایها (للنداء) ایها الرجل، ایها الاشخاص: گه‌لو، کابرا، هوئ.

ایهام التناسب: له‌شئوه‌ی (به‌دیج) دا هه‌ئنانی چهند وشه‌یه‌که له هه‌ل‌به‌ست له په‌خشاندا به‌چه‌شئیکی واکه قه‌لافه‌تی ظاهری لیک بوه‌شئینه‌وه، به‌لام واتایان لیک دوور له‌وان هه‌ست بکری، وه‌کو:

چنان سایه‌کسترد بر عالمی

که‌زالتی، نه‌یندپشداز روستمی

ایواء: حه‌وانه‌وه، حه‌وانه‌وه، جی‌کردنه‌وه.

- **الدواب في الحاضرة:** داکردن.

ایوان (ج) اواین: هه‌یوان، ته‌لار، ئه‌یوان، هه‌یوان.

الایون: ئایۆن، ئه‌یۆن، (کیمی).

ایان: هه‌ول کات، کات.

آیه (ج) آیات: ناوئیشان، نیشانه، به‌لگه.

ایثار: خۆنه‌ویست، به‌خشین، بلاوکردنه‌وه، پژاندن، په‌خشکردن، وه‌لاوه‌کردن.

ایجاب: که‌ره‌ک کردن.

الحیاد الایجابی: بی لایه‌نی کاریگه‌ر.

ایجاد: په‌یداکردن، ئافه‌ریدکردن، هه‌ئانه‌دی، داهه‌ئنان، ره‌خساندن، پیکه‌ئینان، دۆزینه‌وه.

ایجاز: کورت و قوله‌کردنه‌وه، سه‌رده‌س، کورتی‌ری.

ایجار: به‌کرتیدان.

ایحاء: وحی کردن، خورپه‌خستنه‌دل‌وه.

اید: بروانه (تأیید).

ایداع: سپاردن، سپارتن، سپارده‌کردن، دانان.

ایذاء: ئازاردان، چه‌وساندنه‌وه، گوئل کرن، ئه‌نراندن، ئازارکردن، ده‌وساندن، ته‌ریلاندن، شه‌بکاندن، وه‌زه‌تی.

ایراث: که‌سپیک کردنه‌شه‌گر.

آیس: ناهومئید، دل‌سارد.

ایراد: ده‌رامه‌تکردن، داهات، هه‌ئنان، هه‌ئانه‌سه‌ر، ده‌رامه‌ت.

ایسر: لای چۆپه.

ایصاء: وه‌سپیتکردن، نامۆزگاریکردن.

ایصال: گه‌یانندن، گه‌هاندن، راگه‌یانندن، ویکه‌ئینان.

ایضاً: دیسان، ئه‌و جاره‌یش، هه‌میسا، له‌نۆیوه، هه‌میسان، هه‌میسانه‌وه، ئیکه‌ش، جارێکی دیکه‌ش، هه‌م، دیسانه‌وه،

دیسا، هاوژین، سه‌ره‌له‌نۆی، دووباره، ژ، ژی، هه‌ما، پیچ، پیچه، هه‌روه‌ها.

هو ایضا: ئه‌ویش.

ایضاح: روونکردنه‌وه، دیاریدان، قه‌پچراندن، والا‌کردنه‌وه.

- **وسائل الايضاح:** هۆیه‌کانی روونکردنه‌وه.

ایعاز: به‌گوئ دادان، به‌گوئ هه‌ل‌ئینان.

الایعازات العصبية: ده‌ماره‌راگه‌یانندن.

ایفاء: به‌لین، په‌یمان، به‌جیه‌ئینان.

ایفاد: ناردن، ره‌وانه‌کردن.

ایقاد: ناوره‌ه‌لکردن، ئاکرگه‌ردنه‌وه، داگیرساندن، گه‌ش کردنه‌وه، هه‌ل‌گیرساندن.

ایقاع: خست، پیراهه‌ئینان، که‌وتاندن، له‌په‌خست، وست، وستهی، قچاندن، گلاندن. قه‌وماندن، کیشه‌هه‌لایساندن.

گلاندن، ته‌نگاوتن.

- **ایقاع في البلاء:** تیتختن، پیتوه‌کردن.

- **في الحيرة:** سه‌رسام کردن.

ب

- ب:** دووهمین پیتی (ثابی) عه‌ره‌بیبیه .
- * به ، ده ، وه‌کو (ضربه بالسيف) (به‌شیر لیتی دا) ، (سار باللیل) له شه‌ویدا رۆیشت .
- البائت:** پاشماوه‌ی شه‌وئ، چیشستی شه‌وی رابردوو ، گنج ، کتووت .
- باند:** دواپراو ، سه‌رنگوون ، سه‌رنخوون .
- باتر:** وئیران ، کاول ، به‌یار .
- البائر:** بایهر ، به‌یار .
- بائس:** بیزار ، له ژبان بیزار ، به‌خت وه‌رگه‌راو ، به‌ده‌خت ، که‌نه‌فت ، هه‌ژار ، چار ، چاره‌ره‌ش ، رۆژره‌ش ، کزۆک ، ناهومید ، که‌زیکوور ، به‌له‌نگاز ، دل‌بیش ، بی باران ، به‌تار ، شووره‌ت ، بی به‌خت ، به‌خت ره‌ش ، به‌له‌نگاز ، په‌پوک ، خاک به‌سه‌ر ، خۆل به‌سه‌ر ، زه‌بوون ، شهل و کوئیر ، شه‌پزه .
- البائس الذي لیس له احد:** بی نه‌وا ، بی که‌س ، په‌به‌ن .
- باع:** فرۆشیار ، فرۆشه‌ر ، بفرۆش .
- **التبن:** کافرۆش .
- **الخضروات:** سه‌وزه‌فرۆش .
- **الحبوب:** ده‌خل فرۆش ، ده‌خل و دان فرۆش .
- **الفواکه:** میوه‌فرۆش .
- **البضائع:** کوتال فرۆش ، په‌رۆک فرۆش ، گه‌ز فرۆش .
- **بالجملة:** ده‌سته فرۆش ، رسته‌فرۆش ، بنکه‌دار ، کۆفرۆش .
- **بالمفرد:** دانه‌فرۆش ، تاکفرۆش .
- **المتجول في القرى:** دێوه‌ره ، چه‌رچی .
- **باع الزهور:** گۆل فرۆش .
- **النفس:** خۆفرۆش .
- بائن:** ئاشکرا ، دیار .
- باب (ج) ابواب:** دهر ، دهرکه ، دهرگا ، دهرگانه ، دهرگه ، دهرک ، دهری ، دهروو ، به‌ره ، به‌ر .
- **في كتب:** گات ، به‌ند ، که‌رت ، بابه‌ت ، باوه‌ت .
- **صغیر:** هوخ ، ده‌ریچه .
- **صغیر في باب کبیر:** کیشا .
- **المدینة:** ده‌روازه .
- **کبیر:** ده‌روازه .
- **قرع الباب:** لیدانی دهرگه .
- **رحیل الباب:** گرێژنه ، گیتچه‌نه .
- بابل:** شارێکه نه‌مروود له قه‌راخ فورات دروستی کردوو .
- بابونج:** به‌بیوونه ، بابوونه ، بووژان .
- باشر (ج) بواشر:** شیر پرنده .
- باحث:** لیکولینه‌ر ، لیدوو ، توژهر .
- باحوراء:** چله‌ی هاوینه ، سه‌ختی گه‌رمای هاوینه لای وان بیست رۆژه .
- باخرة (ج) بواخر:** که‌شتی ، گه‌می ، گه‌مییه .
- بادر:** ده‌س ، ده‌ساده‌ی .
- بادر، مبادرة:** زوو ده‌ست به‌کارکردن ، راپه‌راندن ، ده‌ست پیتش که‌ری ، تالوکه‌کردن .
- بادرة:** چه‌که‌ره .
- بادن:** قه‌له‌و ، به‌ته‌ن و مه‌ن .
- بادنجان:** بادنجان ، باینجان ، باینجانی ره‌ش .
- بادي:** سه‌ره‌تا .
- بادية:** بیابان ، چۆل ، ده‌شت ، ئاران ، شسپنه ، که‌وش ، سارا ، بیاوان .
- بازل:** ده‌ست ئاوه‌له ، ده‌ست گوشاد ، به‌خشنده ، دلفراوان ، ده‌ستبلاو .
- بئر العظیم:** گاچاله .
- بئر (ج) آبار:** چالاو ، بییر ، ده‌قی ، قولیت .
- بارج (ج) بوارج:** که‌شتی شه‌ری .

- بارح:** مرؤ، وهيا ولاختيکه که له لای چه په وه دیت. * فال و نوخشه ی خراب.
- بارح (ج) بوارح:** بای گهرم.
- بارحة:** دویتنی، دووهی، دوه، دووی، دووینی، هیتیری، شهوی رابردوو.
- **اول البارحة:** پیتړی.
- **اول البارحة الاولى:** پیتړی شهو.
- بارد (ج) بوارد:** سارد، سار، سؤله، چه بیگ.
- **الحرب الباردة:** شه په قسه.
- **المناطق الباردة:** سارده سیتړ.
- بارز:** ناشکارا، بلنډ، قیت، زهق.
- بارز، مبارزة:** یو شه ری په کتری دهرچون، پتکه وه شه پرکردن، لیتکدان، هه لپژان، ناوری شی په کتری بوون، پتکه ه لپژان، دبه ره ه فدان، هاو نه به ردی، سه پیدانداری.
- بارع:** پیاوی بهرز، سه رکه وتوو، ژوو رووتر، پر هونه رتر.
- بارق:** تروسکه دار.
- بارقة:** هه وری تروسکه دار.
- بارک الله:** نافه رین، خوا پیروزی کات، ئوخه ی، ئؤف، خه ی.
- بارود:** بارووت، دهرمانی تفهنگی.
- **صانع البارود:** بارووت بیژ.
- **معمل البارود:** بارووتخانه.
- بارودة:** شینکه.
- بارومتر:** په ستان پیو (له فیزیکدا).
- باري:** خوا، خودا، خولا، خواوهند، یه زدان، په روه ردگار، نافه ریده.
- باريس:** زرشک.
- باز:** باز.
- باز الملوك:** شاباز، بازار.
- بازغ:** هه لاتوو، دره وشهر.
- بازلیا:** پؤلکه، که لی، شؤقل، پاقله کینوی، بازی.
- باس:** سام، ساف، هیت، هیتز، زرنک، پیگه نی، چاف سؤری، زاور، قه یکردن، زات، توانایی، باک، زهبر.
- **لاباس:** قه ی ناکا، قه ی دی ناکات، به لا، بلا، با، ده با، بلا.
- بئس:** خراب، گهند، بهد، خرا، خراو گهنه ژه، توون، ناباری.
- **بئس المصير:** ناو و ناو چچ، چش، قیروسیا.
- **البدل:** جیگای کهند، تۆله ی خراب.
- باسط:** راخهر، گوشاد، شادمانیدهر.
- باسل:** گورد، پالنه وان، قاره مان، نازا، مه پیدانداری، میترخاس، دلیر، دلنازا، چارشا، دل قایم، وهن، مهرد، میترخاس، زاخ، زیخ.
- باسلیق، باسلیق:** شاره گیتکه له باسکدا.
- باسور (ج) بواسیر:** بیتوه سیری، مایه سیری.
- باشا:** پاشا.
- باشر مباشر:** راسته وخو دست پتکردن، دانه بهر، وه بهردان، هه ری کردن، ده ست پتکردن، مل لیتان.
- باشق:** باشوو، باشوکه، قالاو، باشق، بلنډ، داری بهرز.
- باصر:** بینا، بیننده، بینهر، چاو، چاوساخ.
- باصرة:** چاو، چه م، چه و، چه هف، چاښ، بینایی، سؤما، هیتیری دیتن، مرازی بینایی، دیده.
- **قوة الباصرة:** هانا.
- **لم یبقی قوة باصرة في عينه:** چاوی هانای نه ماوه.
- باض:** هیلکه کردن.
- باطل (ج) اباطیل:** ناره وا، هیچ و پوچ، هه لیتو په لیت، هیچ، پروو پوچ، له کارکه وتوو، پرؤز.
- باطن:** نیسو، ناو، ناویژه، ژوو روه، ناوهند، په نهان، نهان، دهر وون هه ندور، نیو له ش یا خانوو یا چتیک کی تر.
- **باطن الرکبة:** ره مانه، قارچه.
- **باطن الرجل:** ژیر پا، بن پی، بهر پی.
- باطني:** نیهانی، دهر وونی، ژووری.
- باطنية:** دهسته یه ک بووه له تیره ی اسماعیلیه، که حسن صباح له سه رده می مه لیک شای سه لجوقی دا پتیک هی نا بوو به و دهسته یان و توه فیدایی، که گوئی دیرتیک کویرانه ی سه رکرده ی خو یان بوون به ده ستوری نه وان گه لیک کاره ساتی ناره وا رووی داوه.
- باطية:** بادیه، قاپ، جام.
- باع:** هه رین، بال، جهنگ (گه زیکه به دیرتیی دووه ده ستی ناو له وراست پاکشاه).
- باعث (ج) بواعث:** هؤ، بؤنه، دؤز، مایه، ده ستاویژ، ناوهندی، پاگر، داینه گر، ناوه نی، روو.
- باعث الضياء:** شهوق ناویژ.
- باغ (ج) بغاة:** زؤردار، تاوانکار، سووچکار، بی ره زا، ژی هاتی، ژال، خورت، ملهور.
- * **داوین پیس.**
- مباغثة:** خورتی، زؤرداری، زالی، شه و نخوونی، پیش ده ستی کردن، ده ست وه پیش خست، داوین پیس کردن. * **به سه ر** دوژمانداد، شه و نخونی، شه فنخونی.
- باغة:** باغه (نه خو شیبه که).
- الباغي:** سه رکتیش، گهردن کیش، زؤردار، له ری لادهر.
- باقعة:** باقه، دهسته، ده سک، چه پکه، قهفت (هی گول و گژوگیا).

- **باقة الازهار:** دەسكە گۆل، چەپكە گۆل.
 - **باقة ورد:** دەسكە گۆل.
 - **باقة كبرىة:** گورزه.
 - **باقة من النبات او الزهرة:** قولچە.
باقر: زۆرزان و ساماندار، ئاوەلگەرەو.
الباقعة: دنیادیتو، گیتی دیتوو.
البقلاء: پاقلە، باقلە.
باقله: كاكروۆس.
باقي (م) باقية: ماوہو، نەمر، ماوہمەند، ھەمیشە، جیماو، مانگار، پاشماو، مانوہ، ماوہ، ماگ.
باكر: بەیانی، سۆزی، سبەینج، نەخری پەزوودان، سبەی.
باكرأ: (صباحاً باكرأ) قوبار.
الباكرة: خام، بندار، كچینی، كچ، مۆر نەشكاو، كچیتكە شووی نەكردبێ.
باكور، بكور: پەلە، ھەوڵ بارانەى بەھار و پایز كە زەوی ئاودات.
باكورة (ج) بواكير، باكورات: نۆبەرە، نوخشە، نەخری، مەرەخیشە، پێشەبەر، مەرە، سەرگۆل، خبیثە.
 - **اولاد:** نۆبەرە، نەخری.
 - **الشباب:** نۆبەرەى جەھیتلی، سەرەتای گەنجی و جەھیتلی.
باكي: گرینۆك، گرۆز، بەگریان (نیرینە).
باكیة: گرینۆك، گرۆز، بەگریان (مێینە).
 - **خطر بيالي:** بەدڵمدا ھات، بۆم ھات.
بال: دل، پیر، باد، براھى، ویر، ھویر، نەھەنگ، گرنگ، پێشەم، بۆتەكە.
 - **خالي البال:** بارسووك، بارسك.
 - **خلو البال:** بارسوكى.
 - **طويل البال:** ھشكوو.
بالة: تا، لا بار، لنگەبار، بەستەك.
بالغ: گەبشتوو.
 - **بالغ في السن:** بالقی، بانگ، قراسە، سەرە (بۆ نیرانە)، سەر، خۆناسیبوو، شەیتان پێ كەنبوو.
بالغة: بەدبەخت، گەورەكچ، بانگ.
بالوعة: ژێراو، رەھەن، شارھەن.
بالك: ئاگادار بە، بریویرو.
بالي: دارزاو، داوہشاو، دارزیلگ، دراو، دریاگ، پیر و لە كار كەوتوو.
باميا: بامیە، بامج.
باني: دامەزرتنەر، دروستكار، سازگار، دروستكەر، سازكەر، بنیاتدار.
- باهت:** كال.
باهر: زال، چەر، رەوشەن، رووناكى، تروسكەدار، ئاشكرا، جووان، دیار.
باهر مباحرة: شانازیکردن، نازین، پێ خۆرین، خوشكاندن، ھەلکیتشان، بەخکردن، شوگایى، قونەت، شانازی، سەرلەندی.
باين - مباينة: لیکتزازان، ھەلبران، لیکبوونەو، لیک جووی بوونەو.
بايع: فرۆشیار.
بیر: بەرو، بەقر.
ببغاء: توتوتی.
بتاتا: بەھیچ جۆرێك.
بته بتاتا: بەئینجگاری، لەبنی، ھیچ كاتینكى، ھەو، بپرای بپرای.
بتر: برین، لەریشەوہ دەرهێنان.
بتك: پەتك.
بتول: خاوتین، پاك، بێ پەلە، خوداپەرست، ئاڤرەتیکە، گۆشەنشین بێ و شوو نەكات، خام، بندار، كەچین، كچی، كچیتیدار.
بث: ئاشكراکردن، دەربیرین، پژاندن، پەخش و بلاوکردن، پەخشکردن.
بشر (ج) بشور: زیپكەى لاویتى، زیپكە، قنچكە، زیتكە، گرمژە، گرمژۆ، جوانهژۆ، جۆش، تیشپوك.
بشرة في العين: باپشكیتو، قنچەسلاو، فزدووك، سینچكە، چنچكە، سپچكەسلاو، سیتكەسلاو، زیپكە.
بثور، اكزا: والامەنى.
بجعة: ماسیگرە، ماسیگرەك.
بجوم: ژیریوونەو.
بحار: زریوان، دەریاوان، دەریادار.
بحارة: دەریاوانی.
بحاث: زۆر لى دوو.
بحة بحاحة: دەنگووسان.
بحیوحه: نیتوہراست، جەگەر، چەق، نیتو، ناو، ناوپارە.
بحت: پەتتى، سادە، رووت، راست.
بحة الصوت: دەنگووسان، گری، گریوون.
بحث: باسکردن، لى دووان، دەنگ، گەران، پشکنین، پشکاندن، كەپچاندن، كنه، دۆزین، سۆزاخکردن، دۆزینەو، ویکەوتن، تۆزینەو.
البحث عن: لەگەران.
بحر: ھەلتیشاندنی گوتی مالاتان.
بحر (ج) ابهر وبحور: دەریا، زری، زەریا.

- **البحر المتجمد:** زرى بهستوو.
- **بحر الشمال:** زهرياي باكور.
- **بحر المتوسط:** زهرياي ناوهراست.
- **بحر المحيط:** دهريا داگر، زرتي داگر.
- **حصار البحري:** گه ماروي زريهين.
- **ريف البحر:** قهراغ دهريا، كه نار دهريا.
- **المد البحري:** هه لكيشاني ناو، هه لكيشاني ناو.
- **شاطيء البحري:** كه ناري دهريا، قهراغي زهريا.
- بحري:** دهريايي، زهريايي.
- ملاحة بحرية:** گه ميبي دهريا، كه شتي دهريا، مهله وانيتي دهريايي.
- بحوح:** گري.
- بحيج:** دهنگ گري، دهنگ گري.
- بحيرة:** دهرياچه، زرتيچه، زريوار، گولاو، گول، گوم، زريبار، زري.
- **بحيرة عميقة في الجبال:** هورن.
- بخ:** به خبه خه، نهها (مرحبا).
- بخ:** به خه.
- بخار (ج) ابخرة:** هه لم، هه لم، بوخ هه لماتك.
- **بخار الماء:** هه لاف، هه لم، بوخ، بوغ.
- **بخار الحمام وغيره:** برگ، بوغ.
- **قدر البخار:** مه نجه لي هه لم بهست.
- البخر:** بوني دهم.
- بخس:** لاختان، هه رزان.
- بخسي:** ديم، ديم، ديمه زار.
- بخش:** كونكردن، وله كردن، قوقلاندين.
- بخالة:** بهرچاوته نكي، به چلي، كوندي، خه زياندين، گزافي، چكوس، چاف ته نكي، درزانگ، درژيي، كونديني، له چهري، نه كيشان، قرچوكي، چاوپيا هه لته هاتن.
- بخل:** پروانه (بخالة).
- بخنق:** كوچكه ي مندالانه، كوچكه، كوچكه.
- بخور:** جيوه، شتيكه كه بسوتني و بوني خوش بدات.
- بخيل (ج) بخلاء:** له چهر، ماسك، نه كيش، مه نده بوز، مه نده سور، نه گريس، رژد، بهرچاوته ننگ، بهرچل، چكوس، دهستگرتي، قرچوك، گزاف، نازوهر، چه مته ننگ، به دره سهن، به چل، پورژ، بيسوك، چافته ننگ، ده زگرتي، چاوبرسي، بيسكه، چيخوز، نهو كه سه يه پياو ته له دهست نايه، چاوپين هه ل نه هاتوو، دنيا نه دي.
- بدأ:** دهست پيكردن، دانه بهر، ههري كردن، خو له بهر نان.
- **من البدء حتى النهاية:** سهراپا.
- بداية (ج) بديهة:** دهست پيكردن، ههري كردن.
- بداة:** سهه رتا، هه وهل، له پيشدا، له بهر اييدا.
- بدائي:** سهه ركي، سهه رتايي.
- بدائية:** سهه رتايي.
- بدال:** گوهارتو.
- بدالة:** بگوري ته له فون.
- بدانة:** قهله وي، به ته نومهن.
- بداهة:** ناشكرايي، بي رمان، ناخه فتن، له ناكاو هاتني شتيك.
- بداوة:** چوله نيشيني، چولبري، كوچهري، چولگهري.
- بدر:** مانگي چارده، مانگي چوارده.
- **ليلة البدر:** شهوي چوارده.
- بدره:** هه مبانه، كيسه ي زيري.
- بدرقة:** بهر پيكردن، بهر پيختن، رابهري، جهرده، رتيگر.
- بدع:** نافرينكردن، هه لنان، له خووه شت دروستكردن، بهر ديار بكردن.
- بدعة (ج) بدع:** شتي نه شياو و پين نه چوو، داهاتن، شتي تازه په يدا بوو.
- بدل (ج) ابدال:** له بهري، له جياتي، برتي، شتي دراين، يا وهر گيتراين له گورينه وهدا، زانه و تير، وهج، وه جهل، برتي، بر، له باتي، له جياتي، پيناويري، نالوگور، وه جو هجه.
- **بدل من الملابس:** واشور، يه دهگ.
- **بدلا عن:** له باتي، له بري، له جياتي، له برتي.
- بدلة:** قات، دهسته جلويه رگنيك.
- بدن (ج) ابدان:** لهش، به دهن، قالب، رتزه، جهسته، لهخت، به شهن، چك، تن، لاش، مر، په يدا بوون، سهه ره لدان، ديارى بوون، سهه رتا، خو يابوون.
- بدون:** بين، به بين، بي جگه، جگه، بينه.
- **بدون طعام:** بين تام، ته له.
- **بدون معرفة:** له خووه، به نه زاني.
- **بدون شك:** بين گومان، بين سوو.
- **بدون عوض:** له (عوض ج) اعواض) دا بيدوزوه.
- **بدون منفذ:** كيپ.
- **بدون علامة:** بين نيشان، بين خال.
- بدوي:** چولپه رست، چولنشيين، بيابانگهري، كوچهر، چولگهري، دهشتي، ده وارنشين، ده شته كي.
- البديع:** هه ليتنهر، نووي درخهر، قه داندهر، سهير، تازه، نووي.
- **بديع الحسن:** شيرين، جوان، جوانچاك.
- بديل (ج) بدلاء:** له جياتي، جيات، بري.
- بديهة:** پروانه (بداهة).
- **سريع البديهة:** زوو تتيگه يشتن.

- **براعة الذوق:** گۆپكەى چيژتن.
براق: تروسكەدار، درەوشاۋە، برەوش، ھۆلۈوس، بريسكەدار،
 ورشەدار، بەلۆق، پەرداخدار.
برال: مەتە (دارسى دارئاسان).
براني (ج) برانيون: چۆلپەرست، كۆچەر، چۆلگەر، چۆلنشین.
 * بېگانە، بيانى.
بربط: جۆرە سازىكە لە تار دەچى.
برتقال: پرتەقال.
برتقاله: پرتەقال، نارنج.
برتقالي: (اصفر اللون) پرتەقالى، نارنجى، نارنجووك.
برثن (ج) برائن: چنگورگ، نەپەرۇشك، چەپۆك، چەنگ،
 چەنگال، چنگ، چنگالى، بالئندە و جانەوهران.
برج (ج) بروج: بروج، كۆنگرە، بارود، كەلوو، بەژ، بورگ،
 قۆنگرۈك، قەلاتىكى خې و قامبە لە جىگى بەرز و بلند و
 ستەم دروست دەكرى.
 - **برج صغير:** پىك، قۆنگرۆكە.
 - **برج الفلك:** كەلوو، كۆنگرە.
 - **منطقة البرج:** ھەرىمى كۆنگران.
برجد: جاجم.
برجل: پەرگار.
برجم (ج) براجم: چەمۆلە، چەپۆك.
برجيس: مشتى (ئەستېرەى مشتى).
برج: كۆتابون، برانەو، لاچون، كەمكردنەو، لەكورتيدان.
برد: ساردى، سېرى، سەرما، سارى، سېرى.
 - **البرد الشديد:** تۆف.
 - **برد العجوز:** سەرماى پېرېژن.
 - **البرد القارس:** سېرى، سەرماوسۆلە، سەرماى سەخت،
 چەبېگ.
 - **شدة البرد:** سەختى سەرما.
 - **المواقع التي تجمدت مياهاها من البرد:** يەخبەندان،
 سەھولبەندان.
برد: تەرزە، تەگر، تەرگ، تەرزە تەوەرگە، گژك، ترگژۆك،
 تەرك، تەيرۆك، فېرېۆك، گارىسۆك.
 - **برد الصغير ينزل قبل سقوط الثلج مباشرة:** گلېرە.
بردا: باپەرى.
برج الحمل: كۆنگرەى بەرخ، بەرخى چەرخ.
برج الثور: كۆنگرەى گاي.
برج الجوزاء: جوتە ئابېدەى چەرخ.
برج السرطان: كۆنگرەى قرژال.
برج الاسد: كۆنگرەى شېرى.

بديهي: ناشكرا، ديار، پەيدا، پەرت، دەرکەوتوو، ئاقتاۋى،
 بەردەر، خوانى، بى بەلگە.
البديهية (في الهندسة): بەلگەنەويست، بى نياز لە بەلگە.
بذاة: زمان پېسى، بى شەرمى، بى ئاپروۋى، روودامالراو،
 ددان سېى بوونەو، ددان چەرمگ بوونەو.
بذاخته: سەرىلندى، پايەبەزى، سەرکەوتن.
بذار: تۆچىن، تۆمچىن.
بذال: دەستېلاو.
بذر (ج) بذور: تۆو، تۆم، تۆف، تۆمە، تۆخ، توۋىم.
 - **زرع البذور:** تۆچاندن، شاندىن.
 - **زرع البذور بعد المطر:** (البلة) گەرد و وەرد.
 - **بذر البنج:** شەدانە.
 - **البذور الصيفية:** تۆوھاۋىنە.
 - **بذر القطن:** پەمۆدانە.
 - **بذر القنب:** شەدانە.
 - **بذر الكتان:** تۆكەتان.
 - **بذرة نابتة:** تۆۋى روۋاو.
بذر، مېذر، بذراً: چاندن، شاندىن، وەشاندىن.
 - **نثر البذور:** چاندن، شاندىن، تۆۋى تۆۋى.
بذل: بەخشىن، بەخشىشاندان، خەلاتدان، بەخشىنەو، دەسەنە،
 دەسەو دەھنە.
 - **بذل المال:** دانەبا، دەستېلاو.
بذية (ج) اذياء: بى ئاپرو، زمان پېسى، زمان رەق، بى شەرم،
 روودامالراو، روودامالباگ.
بر (ج) ابرار: جوۋامىر، كارچاك، خولا پەرست.
بر: گەنم.
 - **بر ديمي:** گەنمە دىمى، گەنمە دىمەكار.
 - **بر طبيعى:** گەنمى خۆروو.
بر: سوۋىند راکرتن.
بر: موزقاىەتى، پياۋەتى، خېر، خېرەومەند.
بر (ج) برور: بەژ، وشكانى، چۆل، بيابان، ئىشكانى.
براء: ھەۋەل شەۋى مانگىيە.
براعة: گەردن ئازادى، پاكى، پاكانە پاكانەكردن، پارېژران،
 رزگارى، دوورى.
 - **براعة الذمة:** لە ئەستېۋونەو.
برادة: پىشتى بەرگدروو، ئاسنگەر، ئانە.
 - **برادة الحديد:** پىشتى ئاسنگەران.
برء برأ: لە نەخۆشى راستبوونەو، رزگارېوون، چاك و خۆش
 بوونەو، قوتارېوون.
براعة: لەلايەن زانايى و ھونەرمەندى و ئىبترەو بەسەردا ھەبوون.

- برج السنبله:** هيتشوسوی چهرخ، کۆنگرهی گولدهخل.
- برج الميزان:** کۆنگرهی تهرارزوو.
- برج العقرب:** کۆنگرهی دوپشک.
- برج القوس:** کۆنگرهی کهوانه، کهوانه چهرخ.
- برج الجدي:** کۆنگرهی دهغدان، دهغدهغان.
- برج الدلو:** دۆلکه چهرخی، کۆنگرهی دۆلکه.
- برج الحوت:** کۆنگرهی نهههنگان.
- بردي:** زهل (گيايهکه).
- بردون، برزون:** رهسهنیکه له لای باوکه وه بیه.
- برزون:** یهخته، ئیخته، بارگیر، بارگین.
- برز بروزا:** پهیدا بویون، ده رکه و تن، ئاشکرا بویون، وه دیار که و تن.
- * بهرز بویون.
- برزاء:** بهزاوژو، زه ووک.
- برزخ:** تینحه، تیغه، ده په، بهرچیت، ناقرتیک، په رده په که له نیتوان دوو شتدا، ناویره.
- برزعة (توضع تحت النیر):** کۆپه لآن، کۆپه ران.
- برسیم:** ویتنجه.
- برسکوب:** زه و بیین.
- برشان:** به لکه، ئه بله ق، بازگ، باز، په له په له، پنگ، پهنی.
- برشمة:** زه ق، زیت، زرته.
- برص:** گولی، دوو زامی، گه ری، پیسکی، به لکه کی، په له ی سپیبه له سه ر پیستی له ش دیت.
- برص برطیل:** به رتیل، ژیر زمان، ژیر زمان.
- برعم (ج) براعم:** گۆیکه ی دار، پشکاداری، پشکۆزه، خونچه، پشکۆ، کۆیه، گۆ، چرۆ، چرۆ دار، چه و دوو گمه ی دار، پشکۆژ، دوگمه.
- برعم زهري:** گولده گۆیکه.
- برغش:** میتشوله، پیشکه.
- برغل:** ساغار، په تله، قلو ش، ساوهر.
- کبة البرغل:** کفته ی پرویش، کووتلک.
- برغوث (ج) براغیث:** کیتچ، کهک، که که پی، قیتچ.
- برغي (ج) براغي:** پیچ، مهنگه نه، بورخی، جه ر.
- برق:** بروسکه، هه وره بروسکه، بلاچه، دره و شان، تروسکان، هه وره تریشقه، چه خماخه.
- دائرة البرق:** تیلخانه، بروسکه خانه.
- دائرة البرق والبريد:** تیلخانه و چه په رخانه.
- دائرة البريد والبرق العامة:** به رتیه به رایه تی بروسکه و چه په ری گشتی، به رتیه به رایه تی بروسکه و ته قه ری گشتی.
- الرعد والبرق:** هه وره تریشقه.
- برق:** روو پۆش، روو به ند، په چه، پیچه، چاره پۆش، خافک، گه ز، خیلی، که تان.
- برقع الشفاف:** تارا، دیواخ.
- برقیة:** بروسکه (ته لگراف).
- برکار:** په رگار.
- برکان:** ته مبات، ئاگر پیتین، کیتوی ئاگرین، چیا ی ئاگرین، بورکان.
- المقذوفات البرکانیه:** هه لپه ژاوی ئاگر پیتین، کیتوی ئاگرین.
- برکه:** برکه ی خه یار و ئیتر.
- برکه:** ریتزه، فه ر، پیت، برشت، ریتزه، فه روفیت، پیتز، خیتز، ریتزه ن.
- ذو البرکه:** برشتدار، خیتردار.
- برکه:** چه وز، گولتک، رفکه، ئه سیرک، ئه ستیل، مه سنا، مه هه ر، ئاقرتیل، به نداو، گۆم، قوری، گۆلنگ.
- برلمان:** کۆزی نه ته وه.
- البرلمان النموذجي:** کۆزی نه ته وه بی بی هاوتا.
- برم:** بادان، وادان، هاچناندن، فادان، چه شاندن، پیچدان، هه لئوچاندن.
- البرماني، البرمانيات:** وشکایی و وشکانی.
- البرمانيات:** ته ر و وشکی.
- برمید الصودیوم:** سویدیوم برمايه.
- برمیل:** چه له نگ، نیره، دووبه، کۆد، شکه ف، کوو په دارینه، کوپه ناسینه، پیپ.
- برنامج:** به رنامه، بارنامه، ریتراز، ریتنامه، ریتباز.
- برنیطة:** سه پکه، شه پقه، شه فقه.
- برهان (ج) براهين:** به لکه، پاژه، پرتو، گه زه ک، سه لماندن، سه لمانگه، پاژه.
- برهة:** جار، که ره ت، چه ل، چه ل، دم، گه ر، دان، ناوه هل، قاسکی، گاغا، ده میکی، تاویکی، تاوی، گاو، نیتوان، ماوه.
- بعد برهة:** له پاش ده میکی، کیتلی کردن.
- برواز:** په رواز، چوارچیتوه ی ناسک.
- برودة:** ساردی، ساردایی، ساردوسری سه رما خوار دووی.
- تأثير البرودة:** ته زوو.
- شدة البرودة:** ته شقی سه رماو سو لئه.
- بروز:** به رز بونه وه، ئاشکرا بویون، ده ربه رین، دیار بویون، شتیار، به رده ر، خووانی، پهیدا بویون، قیتیرین، وه دیار که و تن.
- بروك:** له په و پروو.
- برونز:** مه فره ق، برۆنز.
- بري:** وشکانی.
- بري (ج) أبرياء:** پاک و خاوین، تیله، ئازاد، بی سوچ و تاوان، پاک، بی گونا ه.
- بري القلم:** قه له م برین، پیتنوس دادان، چریاندن، قه دکردنی قه له م.

- برية (ج) برايا:** مرو، مروث، مهردووم.
برية: چؤل، بيبان.
بريد: چوپهر، پهيك، تاوشه، شاتره‌نه‌وهن.
 - **عامل البريد:** پؤسته‌چی، وهلامبه‌ر.
 - **ساعي البريد:** پؤسته‌چی، وهلامبه‌ر.
 - **سعاية البريد:** شاتری.
بريق: بريسک، تروسکايی، ترووسکه.
برية: سمو.
بز: کووتالی لؤکه و ئيتر، چهک.
بزاز: کووتالفرؤش، پارچه‌فرؤش.
بزاز: پروانه (بصاق).
بزال: مرازيکه داری پي کون ده‌کريت.
بزاليا: پؤلکه.
بز يز: به‌زين، غاردان.
بزراء: زگکار، به‌زاووزؤ.
بزر القطن: په‌مؤدانه.
بزر جمهر: بوزرگ ميه‌ر، بوورزرک، ميه‌ر.
بزلية: پروانه (بازليا).
بزموت: بزموس.
بزو: چه‌شن، ويته، نازين، دهق، پيسته‌نه، تزبور.
بزوغ: به‌رزبوونه‌وه، هه‌لاتنی خؤز، ده‌رکه‌وتن، گزنگ.
بزي: برا، يا خوشکی شيريه.
اليزغ: قسه‌قوت.
بساط: زهوی فراوان و گوشاد، شنگ، رايه‌خ، وره، به‌رگ، به‌په،
 فهرش، گلیم.
بساط بالي: شنکه‌شي، راييخی شروشؤل.
بساطة: ساده‌یی، ساده‌کاری، ساده‌گی.
بسالة: نانسایی، پالوانی، دلنازایی، دلنايمی، دلیری.
بسام: رووخؤش، زه‌رده‌گه‌ر، زه‌رده‌کار.
بسيسة: پش‌پش، پشه‌پش.
بستان (ج) بساتين: بيستان، باخ، باخچه، ده‌هل، سه‌رجه‌م.
 - **بستان الدبش والبطيخ:** مه‌ختی.
 - **بستان الکرم:** ره‌ز.
 - **بستان المخضرات:** سه‌وزيخانه، کشتوكياز.
 - **تنقية البساتين:** بزار، وزار.
بستاني: باخه‌وان، باخچه‌وان، باغه‌وان، بيستانه‌وان.
بسط: وشر.
بسط: راخستن، داخستن، تۆلکردن، راييخستن، رامه‌زاندن،
 رامران، ته‌پساندن، فه‌کششاندن، راکرن، فه‌کشاندن،
 هه‌لخستن، ته‌پساندن، داکيشان، سه‌ره له‌جه‌بردا،
 پانکرده‌وه، پانه‌وکردن، دريژکيشان.
- بسکريت:** باقسات.
بسم: له (باسم) کورت‌کراوه‌ته‌وه.
 - **بسم الله الرحمن الرحيم:** به‌ناوی خودای به‌خشنده و ميه‌ره‌بان.
بسم: زه‌رده‌خه‌نه، نه‌رمه‌پيکه‌نين، بزه، گرژينه‌وه، زه‌رده،
 زه‌رده‌که‌نی، رووبه‌پيکه‌نين، ليتوبه‌بزه، رووخؤش.
ميسم الغليون: ده‌منه.
بسمار: بزمار.
 - **دق البسمار:** ره‌قاندن.
بسمة: بزه، زه‌رده، دانه.
بسملة: بسم الله گوتن.
بسياسة: کاده، نيتوساجی، ناوساجی، ناوتوايی، پشی، بژی.
بسيط، بسطاء: ساده، سه‌ده‌ل، که‌مه‌ؤش، ته‌خت، ساده‌کار،
 ساکار، ساويلکه، قه‌له‌نده‌ر، ناسان، سانايی، سايه، ساده،
 له‌وح.
 - **بسيط المستوي:** ته‌خت، گوشاد.
 - **بسيط اليدين:** ده‌ستبلاو، ده‌سه‌رده‌س.
بشارة: مزگينی، دلخؤشکردن، دلروونکردنه‌وه، مزگانی، موژده،
 نوقلانه.
بشاش: رووخؤش، ليتوبه‌بزه.
بشاشة: رووخؤشی، شادی، که‌يفخؤشی، دلخؤشی، بسکه‌بسک،
 خؤش‌روویی، دلته‌ری.
بشوش: رووخؤش، رووگه‌ش، دم به‌پيکه‌نين، دلته‌ری،
 ماشره‌فخؤش، ميره‌وان.
بشاعة: ناحه‌زی، کریتی، ناشيرینی، دزيتوی.
بشر: مرو، مروث، مه‌ردوم، پياو، ناوهم، ناوهمزاد، مه‌ريته،
 مي‌رهؤث.
بشر: پروانه (تبشر).
بشرة: پيسته، پيسته‌لیش، دتوويژه، تۆک.
بشری: مزگينی، مژدانه، موژده، دلروونی، ده‌مخؤشانه.
بشیر: موژده‌ده‌ر.
بشع، بشيع: ناحه‌ز، دزيتو، کریت، ناشيرين، بي ره‌زا، گوشت
 تال، خوين تال.
بشکیر: پيشگير، خاولی.
بصارة: ديتن، زانين، هه‌ست پيکردن.
بصاق: تف، خوزی، خؤريس.
بصبص: زمانلووس، چاپلووسی، پيترامووسی، کلکه‌سووته،
 ماستاوکردن، رووالته، روويایي کرن.
بصر: بينايی، بينين، چاوليکردن، تيگه‌يشتن.
 - **تميز البصر:** هه‌ته‌ر، هه‌ته‌رکردنی چاو.
 - **فقدان البصر:** کوويتری، کؤزی.

- بصر (ج) ابصار:** چاو، بینایی، چه، دیده.
- **ضعیف البصر:** کوتوکوتیر، چاوکز.
- **حدید البصر:** چاوتیژ، چاٹ تیژ.
- **تطبیقات بصریة:** بینینه هینانه دی.
- بصل:** پیواز، پیغاز، پیاز.
- **بصل احمر:** سوورہ پیاز.
- **بصل اخضر:** تہرہ پیاز.
- **بصل الذنب:** کیفوک، پیفوک.
- **رأس البصل:** سہلکہ پیاز.
- **تقاوی البصل:** فسقہ، فیسکہ پیاز، قنچک، قسکہ، قنچک، کخس، قلیسک، قیز.
- بصلة:** سہلک.
- **نباتات بصلیة:** رووہکی پیازی.
- بصیر (ج) بصراء:** بینا، بینندہ (دژواتای کوتیر)، چاوساخ.
- * **وشیيار، وربا، تیگہیشستوو، زیرہک، دوورین، کارکردہ،** شازہزا.
- **غیر بصیر:** ناشازہزا.
- بصریة:** چاوساخی، شازہزایی، سہر لی دەرچوون.
- بصیص:** تروسکہ دار، وشہ دار، درہوشہر، بروسکہ دەر، برہوش، بہلوق، هولولوس.
- بصیلة الزئبق:** جیوہدان.
- بض:** شل و مل.
- بضیض:** نەرم و شل، نەرم و نۆل.
- بضائع:** کالا.
- بضاعة (ج) بضائع:** کووتال، چتمہکی بازرگانی، شہرہ پرہ، کالا، والا، تفاق، کہلوپہلی بازرگانی.
- **بائع البضائع:** کووتالفرۆش، پەرۆفرۆش، گہزفرۆش.
- بضع بضعا:** برین، لہ تکردن، ہہلدیرین.
- بضع:** پارچہ.
- بضع:** یہک تانو.
- بضعة:** ہیندیک، چہندیک، نہختیک، ہہنج، ہہن، ہینہک، ہنکا، نہختی، توژی.
- بط (ج) بطوط:** مراوی، مہراقی، وہردہک.
- **ذکر البط:** سونہ.
- بطاء:** نارام، ہیدی، ہیتور، بہکاوہخۆ.
- بطانة:** سستی، خاوی، درہنگی، درہنگی بہسہرداھاتن.
- بطاریة:** پاتری، پیل.
- بطاریة کهربائیة:** پاتری کارہایی.
- بطاطة:** پەتاتہ، گازوولہ، خرکہ گازوولکہ، سیتوکہ.
- بطاطس:** بروانہ (بطاطہ).
- بطاقة:** پسسولہ، خہت نیشان، بلیت، پرتال، چہتی. کارت، کہرت.
- **لوحة البطاقات:** کارت بہند.
- **البطاقات الفارغة:** کارتہ سپیہکان.
- بطل:** بیج کارہ، بیج فہرمان، گردہنشین، پالوتہ، تہنبہل، تہوہزل، ولوژل، چرۆت، پالوتہ، بیج کارہ، دہست بہتال، بیج کار، پالہوان، قارہمان، زۆر نازا.
- بطالة:** بیج کاری، بیج فہرمانی، تہوارہیی، گردہنشینی، تہنبہلی، تہوہزلی، پالہوانی، قارہمانی.
- بطانة:** ناوپۆش.
- بطانة التباہ:** بہری کہوی و سیخمہ و قاپووت و ئیتر.
- بطانیة:** جاجم، پیخہف، مہوج، پەتوو، بہتانی.
- بطح:** گہوزان.
- بطحاء:** خری، دۆلٹیکہ وردہ بہردی زۆرہ.
- البطة:** مراوی.
- بطر:** ناسوپاسی کردن، لہخۆ دەرچوون، شاگہشکہیی.
- بطران:** لہخو دەرچوو، خوویتری.
- ب طریق (ج) بطارقة:** پیٹشہوای رۆمی، جۆرہ مہلٹیکہ پشتی رەشہ و سگی سپیہ و لہ ہہریمی ساردی سہروودا دہژی.
- بطريك (ج) بطاريك:** پیٹشہوا (خطیب)ی فہلانہ.
- بطش:** زہبروزہنگ، سام، ساف، سہختی.
- بطل (ج) ابطل:** پالہوان، قارہمان، نازا، مہیداندار، دلاوہر، دلیر، گورد.
- بطل العوبة:** دہسکہلا، دہستکہلا، کہللا.
- بطل الکعاب:** دہسکہلا.
- بطلان:** تیکچوون، پووج بوونہوہ، بیج سوودی، پووجی، بہتالی، پووجاتی، پووجاہتی، پووجانہوہ.
- بطم:** قہزان، کہسکان، وہنی، کہزان، قہسکووان، کہزوان، قہسکان، قہسوان، قہسقان، وہن، وہنۆلہ، وہنی.
- بطن (ج) بطون:** زگ، سک، ئۆچک، ئوور، بہران، ورگ، لہمہ، لہم.
- **اضطرابات البطن:** باپیچ.
- **وجع البطن:** سگ ئیشہ، لہم ئیشہ.
- **الجوف البطني:** بوٹشایی سگ، چۆلایی زگ.
- **انطلاق البطن:** زکچوون، سکچوون، فیراندن، فیرکاندن.
- بطوء:** بہکاوہخۆ، لہسہرہخۆ.
- بطيء:** لہسہرخۆ، مہند، مہن، ساوہساو، کہپہر، سست، تہپ، خاو، تہنبہل، دہستاوہدست، خاولیچ، خاوخلیچک، خرس، دہستویب سبی، سیخن، ہیدی، ہیتور.

- **بطيء الانتقال:** که مهوش، گیل.
- **بطيء المشي:** کهم رهوت، سست رهوت.
- **بطيء العمل:** خاو و خلیج، دهستویی سپی. سسته پهله.
- بطیخ:** کالهک، گندوره.
- بطیخ أحمر:** شامی، شووتی، شفتی، شتی.
- **جزء من البطیخ وغیره:** کووز، قاش.
- **بطیخه غیر ناضجه:** گرکه، گزرک.
- بطین:** ورگن، زگن، سکن، گزرک، گزل.
- بطین الأیسر:** زگولهی چهپ.
- بطین الأیمن:** زگولهی راست.
- بظ:** زربنگاندنهوه.
- بعاق:** ههوری ریژنه بارانهیه.
- بعیج:** بارهبار، باقهباق، باقه.
- البعث:** وهئاگاهینان، لهخه وهستاندن، ژبانوه.
- بعث:** ناردن، هه ناردن، رهوانه کردن، وهری خسستن، شانندن، کیاستهیی، شه هاندن، گیلان، کل کردن، زیندوو بوونهوه، هوشاریوونهوه، نیراو، نیرراوه.
- **يوم البعث:** رۆژی پهسلان (قیامت).
- بعثة:** ههستاندنهوه، بیدارکردنهوه، نارد، هه نارد، ناردمهنی، شانند، نیرزه، نیرزه، نیرزه، نیرزه، نیربهراو، دهستهیی ناردمهنی، ههستانهوه، پیغه مبرایه تی.
- بعثرة:** تیکه وه دان، هه لگتیر و وه رگتیر کردن، ژیر و ژوور کردن.
- البعج:** قوباندن، قوباندن.
- البعجة:** سه قاقوش، (بالتدیه که).
- بعد:** هین، هی، هینا، هه نی، نه مسا، هیتلا، هیشتا، هی، هیت، هیمان، هی، هیشتان، پاشان، پاش، چیژ، چیدی، دوایه، له پاشان، دپشتقه، نه وسا، دوو، دوما، دوماهک، هه نی، دوا، وپشت، په سهر، پشتی سهر، پهس.
- **بعدئذ:** له مه دودوا، پاشدان، له پاشان.
- **بعد الآن:** له پاش ئیستا، هیشتا، هیشتان.
- **بعد برهة:** کتلی که دن.
- **بعد ذلك:** پاش نهوه، دواجار، دواي نهوه، دواجار، دواتر، په نی، هه نی، له وه دودوا، له وه پاش، له دوايي، له پاشدا، له دوايیدا.
- **بعد ساعة:** له پاش کاتر میتریکي.
- **بعد غد:** دوسبهی، دوسوو.
- **بعد قليل:** له پاش توژیکی.
- **من بعد:** لیره به دواوه، ژنها پیقه، له پاش، له وه دوا.
- **فيما بعد:** له مه دودوا، له وه پاش.
- بعسد:** دووری، ماوا، ماوه، دوورینی، دواهی، ژیتلا، دۆژ، دوودانه، دووریت، دوورایی.
- **عن بعد:** له دوورهوه، دووراو دوور.
- **بعد الحقيقي:** دووری راست، دریتی راست.
- **على بعد:** له دوورهوه.
- **بعد الكروي:** دووری خرۆک.
- **بعد النظر:** پاش بین، پاشه رۆژ بین.
- **بعد القطبي:** دووری پیتنه.
- بعد بعداً:** دوورکه وتنهوه، ده ران، ته وانگ، شلیپین.
- البعر:** دیم (زهوی).
- بصرة (ج) البعار:** پشکه ل، کشپه ل، قشپه ل، پشقه ل، پشکول، پشکول، قشپل، پشقل.
- بعض:** هیتدیک، هیتدیک، هن، هنکا، هه ندی، هه ند، هنک، نهختیک، چه ندیک، نهخت، واده، هیتد، بره کهم.
- **بعض الاحیان:** هه ندی جار.
- **بعض اوقات:** جار جار، گاگا.
- بعضاً:** هه ندی، هه ندیک، هیتدیک، هیتدی، جار جار، جار، ناجاری، نیونیوه، ناوانوه، هاوړهاوړ، بیتنه بیتنه، که می، که میتک.
- بعل:** میتد، شوو.
- بعله:** هاوسهر، ژنی به میتد، هاوخهوه، هاوسه ند.
- بعوضه:** میتشوله، پیشوو، هورده، مۆر، په خشه، مه شووله، ته پۆ، پیشکه، که لمیش، پشووله، ناخوله، گمۆره.
- بعوضه كبيرة:** وړه.
- بعید:** دوور، دوویر، دیر.
- **بعید النظر:** پاشه رۆژ بین، پاش بین، دواړوژ بین.
- **من البعید:** له دوورهوه، له ژیتلا.
- بعیداً:** له دوور، له دوورهوه، له ژیتلا.
- **بعید الحصول:** دووره دهس، دووره دهست.
- **بعید الوصول:** دوور دهس، دوور دهست.
- **بعید الوقوع:** دوورائی، دووره رووداو.
- **بعید الهدف:** ریدوور، دوور تامانج.
- بعیر (ج) أباعیر:** وشتی نیر و مییه؟ وشتی، حیشتی، هه شتر، ناروانه، نارقنه، هیشتی، شووتو.
- بغاء:** ویستی، خوازتن، ناره زوو کردن، فیان، قلین، وایستن.
- بغاء:** داوین پیسی.
- بغال:** ولاخدار.
- بغته:** له پرا، لووت و بزوت، له ناکاو، له هیکرا، نیشکفه، کوتوپر، ره خسان، ناگا، ناگهان، هه نی.
- بغداد:** بهغا، بهغدا، بهغداد، باغی داد.
- بغض:** رق، قین، رک، یشم، چه ند، که رب، غهید، کین، دهخه، گریگرتن، نه یاری، دوژمنایه تی، زگرهش، گهی، گچک، مان، رۆژ، رۆژک، زار چاو.

بغضاء: رِق، دوژمنایه تی سهخت.
بغل: ئیستتر، هیستتر، ههستتر، ههسهره، مزره، هیسر، ئهستتر، نیرهکی.
بغلة: ماچه، ئیستره ماچ، ئیستره میچکه.
بغی بغاء: ئاره زووکردن، ههلدان، ویستن، داوین پیسکردن، خوواردهیی، سهلیتهیی.
بغی: ئازار، سته مگه ری، جهور، زۆر، خورتی، زرته جوئی، مشتومر، بیدادی.
بغی (ج) بغایا: قاحبه، جنده، سوزمانی، سهلیته، خووارۆ، ترۆ، ئافرهتی حیز.
بغیة: پیما، مهراز، مه بهس، گوم بوویه که وه شووتنی بکهون، تا، تاکوو، ههتا، هه تاکوو، بۆ ئه وهی.
بق: بروانه (بعوضه).
بقاء: مان، مانه وه، ماین، مانن زیندوویی، مه نن، هه میشهیی، زنه ی، ژیان.
بقاء في الحياة: ژیان، زینده گانی کردن.
ابقاه الله: خودا هه ر بیهیتلی.
عدم البقاء: فت، قتی.
بقا: گادان، گادار.
بقال: ته ره فرۆش، چه رچی، دیوه ره، سه وزی فرۆش، سه وزه فرۆش.
بقبة: قلپه قلپی گۆزه و ئیبدیکه.
بقجة: بوخچه.
بقدونس: جافه ری، جه عفه ری، که ره ووز.
بقر: گا، مانگا.
بقر الدوس: گاگیره.
خوار البقر: بۆره، بۆره بۆر.
رعاية البقر: گاغانی، گاوانی.
راعي البقر: گاوان، گاغان.
قطيع البقر: گاهه ل، گاپان، ناخر.
بقر الوحش: گاکتیوی.
بقرة: مانگا، چیل، چیله ک، چی بۆک.
بقرة حلوية: گۆره مژ.
بقرة لبونة: که نده ژ.
بقرة او نعجة غير عاطفة نحو ولدهما: نه بان، نه اوون.
البقس: شمشال، شمشاد.
بقعة (ج) بقع، بقاع: هه ریم، په له، پنک، خال، پارچه یه که له خاکیکی هه ش، لثکوک، پنۆک، پنتک، پنتکیتک.
ذات بقع: په له دار، په له په له، کانگ.
البقعة في الملابس: نتک نتک.

بقل (ج) بقول: که لوو، که لی، سه وزه، ته ره کاری، ئه و گیایانه یه که له تووی ده ردین.
بقلة الملك: شاته ره، گابرینه.
بقلة الحمقاء: په لپینه.
بقلاوة: پاقلاوه، جووره شیرنیاتیکی پان و ئه ستور و شیله داره له رۆن، شه کراو، ئارد و بادام و یا گوتزی دروست ده کری.
بقية (ج) بقایا: پاشماوه، ماوه وه، ماوه، پیما، بهرما، بهرماوه، پاشماک، گشت، ماو، مه ند، په شمه نه.
بقیع: ۱- جیگایه که دارانی ره نگاوه رنگی لی بی. ۲- ناوی گۆرستانیکی شه له مه دینه.
بکاء: گریان، گرتوان، فرمیسک هه لوه راندن، گرین، زوورانن، کسکسین، گری، گریه، کالین، گیرستن، کاره کار، فیینکه، زاری، شیوه ن، فیکه، فینکه، کژ، گره وای، گره وای، رۆرۆ، دادوورۆرۆ، زاری، گری، گریه، زاریان.
بکاء: گرینۆک.
شدة البکاء: پرهمی گریانن.
سريع البکاء: گرینۆک.
الغصة بالبکاء: هناری.
بکارة: کچینی، جامی، بنداری، که چانی، بن، له چه ک، که چیلی، که نیشکی، بنی کچانه تا ئافره ته ئه وای هه بی هه ر کچه.
فض البکارة: ژاکاندن.
بکر: ۱- نۆیه ره، نه خری، مه ره، نۆییشه، خیشه، مۆر نه شکاو، بۆ مندال و هه موو چتیکی نووژنه ده بی. ۲- کوپ یا کچیکه هاوسه ریتسییان نه کرد بی. ۳- بندار، خام (کچ) مۆر، مۆر نه شکاو. ۴- ده ست لی نه دراو، ده س نه خوواردگ.
بکرة: سبه ی، به یانی، سبۆزی، سه دای، ساره، سبزوو، سۆزی، سبه، سبه یه، سبه ی، سبیانن.
بکرة: غه رغه ره، گه رگه ره، چرک، خرخره، خرپله، قیرقه، چچرک، خاوک، خوخلوۆک، گه رگه رۆک، خلینکه، خلۆکه، گرگره، ئارماز، چه رخ، چه رخی سه ر بیه و چالاو و ئیبدیکه.
بکرات مفردة: خلینکه تاکتاکه کان، کۆمه له ی خلینکه ی تاکتاک.
البکرة الثلاثية: خلینکه گه له سیبانه
بکلوریا: تاقیمانیه ی شالیاری.
بل: به لکو، به لکی، به لکم، به شکم، به شکم، ته قسۆ، به چه کم، چکوو، به ژکی، به شکوو، به شکه، به لکه، به لان، به لام.
بل بلا و بلولا: خۆشبوونه وه، له نه خۆش راست بوونه وه.
بل بلا: ته ره کردن، نمدارکردن، شل کردن، هیمن کردن، ئافی کرن.
بلا: به بی.
بلا عوض: به خۆرای، خۆراو بۆرا، خۆرا، رایگان.

بغضاء: رِق، دوژمنایه تی سهخت.
بغل: ئیستتر، هیستتر، ههستتر، ههسهره، مزره، هیسر، ئهستتر، نیرهکی.
بغلة: ماچه، ئیستره ماچ، ئیستره میچکه.
بغی بغاء: ئاره زووکردن، ههلدان، ویستن، داوین پیسکردن، خوواردهیی، سهلیتهیی.
بغی: ئازار، سته مگه ری، جهور، زۆر، خورتی، زرته جوئی، مشتومر، بیدادی.
بغی (ج) بغایا: قاحبه، جنده، سوزمانی، سهلیته، خووارۆ، ترۆ، ئافرهتی حیز.
بغیة: پیما، مهراز، مه بهس، گوم بوویه که وه شووتنی بکهون، تا، تاکوو، ههتا، هه تاکوو، بۆ ئه وهی.
بق: بروانه (بعوضه).
بقاء: مان، مانه وه، ماین، مانن زیندوویی، مه نن، هه میشهیی، زنه ی، ژیان.
بقاء في الحياة: ژیان، زینده گانی کردن.
ابقاه الله: خودا هه ر بیهیتلی.
عدم البقاء: فت، قتی.
بقا: گادان، گادار.
بقال: ته ره فرۆش، چه رچی، دیوه ره، سه وزی فرۆش، سه وزه فرۆش.
بقبة: قلپه قلپی گۆزه و ئیبدیکه.
بقجة: بوخچه.
بقدونس: جافه ری، جه عفه ری، که ره ووز.
بقر: گا، مانگا.
بقر الدوس: گاگیره.
خوار البقر: بۆره، بۆره بۆر.
رعاية البقر: گاغانی، گاوانی.
راعي البقر: گاوان، گاغان.
قطيع البقر: گاهه ل، گاپان، ناخر.
بقر الوحش: گاکتیوی.
بقرة: مانگا، چیل، چیله ک، چی بۆک.
بقرة حلوية: گۆره مژ.
بقرة لبونة: که نده ژ.
بقرة او نعجة غير عاطفة نحو ولدهما: نه بان، نه اوون.
البقس: شمشال، شمشاد.
بقعة (ج) بقع، بقاع: هه ریم، په له، پنک، خال، پارچه یه که له خاکیکی هه ش، لثکوک، پنۆک، پنتک، پنتکیتک.
ذات بقع: په له دار، په له په له، کانگ.
البقعة في الملابس: نتک نتک.

- بلاء:** رووشه، گيتچهل، تهلزگه، وهی، قورت، گهزه نه، گه داو، که له مه، ئاپوره، مه خسه ره، په تهر، ئاسیو، پند، چهل، شوردهت، مه بنهت، وه پيشوومه.
- **الواقع في البلاء:** تیکه وتوو، پتوه بوو، تپوه چوو.
- بلاد الاكراد:** كوردستان.
- بلاد جبلية:** له (جبل) دا بیدوزه وه.
- بلاد حارة:** گهرمیتن، گهرمه سیر، گهرمیان.
- بلاد الصين:** ولاتی چین.
- بلاد ماين النهرين:** میژ پوتامیا.
- بلاد:** حولی، ده بنه گي، سه ركوتیری، كه وده نی.
- بلاستيك:** پلاستیک (کیمیا).
- بلاط:** سه را، ده ربار، باره گا، ئهرك، خه وگا، باره گای میری.
- بلاط الملكي:** باره گای میری، ده رباری خونکاری، سه راه پرده ی پادشایی، سه رای میری، شانشین، میرنشین.
- بلاغ:** وه لامدان، ناگا په خشکردن، پیتزاناندن، پیتراگه یاندن، ناگادارکردنه وه، راگه یاندن، وه لامیکه بگه یه نری.
- **بلاغ حربي:** لاله زان، راگه ی شهرئ، راگه
- **بلاغ نهائي:** دوا راگه یاندن.
- بلاغه:** ره وانپیتزی، رتیکی کات و شووین، زمانلووسی، به زمانی، بزمانی، دهمه وه ری، زمان پاراوی، شه هتوتی ئاخه فتن و دوودانی به جی، ره وانپیتزی.
- بلام:** که شتیبه وان، گه میبه وان.
- بلاهة:** گه وجی، گیللی، نه زانی، گیتی، وری، هیتری.
- بلّة:** په له، هه وهل بارانی پایز و به هارانه.
- بلبل (ج) بلابل:** بولبول، هه زار ئاواز.
- بليلة:** خوخلوله، لوله ی ئافتاوه و ئیتتر.
- بلح:** به ری داره خورمایه له پیتش گه یشتنیدا.
- بلد (ج) بلاد:** شار، باژیر، بازار.
- بلد الامین، بلد الحرام:** مه که.
- بلدة:** شارستان، شارسان.
- **اهل البلد:** شارستانی.
- بلدي:** خومالی، خوجیبی، خوکری، شاری.
- بلدية:** شاره وانی، بازارگیتری.
- **رئيس البلدية:** سه روکی شاره وانی، سه رشار، بازارگیتری، باژیرگری.
- **رئاسة البلدية:** بازارگیتری، باژیرگیتری، سه روکیابه تی شاره وانی، شاره وانیتتی.
- بلیسن:** نیسک.
- بلشون، بلسون:** شاه، شاهو، شینه شاهو، شینه شاهه، شایین.
- بلط بلاطاً:** بهرچن کردن.
- بلطة:** ته وهرزین.
- بلع:** کونی ناشی.
- بلع:** قسوتدان، لرفدان، هه لئووشین، چوقدان، دابه لیاندن، هشتاقین، داقورتان، داووران، کلوفدان، ره هیتستن، لووشدان، هه لچنین.
- بلعم:** زورخور، که سیکه خوارده مه نی به توندی قوت بدات.
- بلعوم:** گه روو، بیتن، سوورینچه، قاقه رینچک، قاقری، قورگ، گلوی.
- بلغ بلوغاً:** پروانه (بلوغ).
- بلغ:** پروانه (تبلیغ).
- بلغم:** به لغهم.
- بلقمیس:** ناوی شازنی شاری (سه با) به و میردی به سلیمان پیغه میهر کردوه.
- بلل:** ته رایبی، ته بیری، نمداری، هیوی، ته ریتی، هیمیتی.
- بلم:** که شتی چکوله، جووره ماسیپکی گچکه شه.
- بلمره:** په لمه رین (له گه ل خوی که گرتن)، خوی که گرتن (کیمیا).
- بلهارزیا:** میزی خویناوی، میزی خوریتین، خویینه میزه (به لهارزیا).
- بلور:** بللور، بلوور، به لوور.
- **مبلور:** کلتو، مینا.
- **الخاصية البلورية:** ره وشتی کریستالی.
- بلور:** بلووتیر.
- بلورة:** کریستال، ته ورک
- بلورة مائية:** کریستال ناوی
- بلوط:** به پروو، ده مهل
- **شاة بلوط:** شابه پروو
- **طاقية البلوط:** قوولکه جهوت، قه پووچکه
- بلوعة (ج) بواليع:** بوزی ناوی، لوله، سه نه وه، به ریانگ، کیتسین، بوزیک، بووریک، کیتسین
- بلوغ:** گه یشتن، گه یین، گه هیتستن، گهایی، یادای، راگه اندن، لی که تن، گه وره بوون.
- بلوغ في السن:** بالتق بوون، خوناسین، په رفین، گه یشتنه سنووری خوناسیبین، سه ریوون، بالتق بوون
- بلوی:** پروانه (بلاء)
- بلی:** به لئ
- بلية (ج) بلايا:** پروانه (بلاء)
- بليد:** گه وچ، که وده ن، گیل، کول، هوپ، فش، بی میتشک، هیتری، نه زان، نیازان، گوئی پهل، باله، حول، نازیره ک، قه هیکه ر، نیازان، نه کام، سه رچل، که رکوتین، ره وته له، بۆدل، که لحو، تۆلاز، هه ری، زه زیپ، خریۆ، که ره که ره، که ره که دان، ده بنه گ، سه رکووتیر، ولحی، هه ری، دلنردوو، بیتدل.

بلیغ ج بلغاء: زووان ناوهر، زوواندار، زمانتتهر، زمانلوس، بهدهم، دهمه وهر، بهزمان، شههتوت، بزمان، قهل و دهل، زمان پاراو، قسهزان، دهم و پل پاراو، چیران، وتاربهرز، رهوانبیتز، رهوانوتیز.

بلیلة: داكولانه

بم: ئەستورترین، داویکه بهیهکیک له سازانی موسیقییهوه، درتترترین داموسکیکه بهیهکیک له نامرازانی شاملوغانهوه، شتیپوری ههره گهورهیه.

بم و بما: ۱- نابوچی، لوچی، چرا، چهرا، ئەراچووی، وهرهچیش، چهو، پچی، پهیهچیش، چره، بو، چوتیم. ۲- چلون، چۆن، کوو، چهوا، چاوا، چاوانکی، چوویتیم، کووسا، کووسان، کوسه، چتۆ، چهنی، چهچور، چاوا، چاوان.

بما آن: چونکوو، بههوی ئەهوه، چونکه، چونکی، لو، لهوړا، پاشکو، چکو، چمکو، لی، مافر، لهوړا، لهوما.

بن: قاوه.

بني: قاوهیی رهنگ، شیتاری، گهفی، گهنم رهنگ.

بني اللون: قاوهیی رهنگ

بني: زهرده ماسی.

بناء (ج) ابنية: دانان، بهرباگردن، نیان، دانیان، بن، بنک، بنگا، بنکه، بنهوه، بناخ، ساخ، بنیان، خانوبهوه، خانی، دامهزراندن، ساختمان، کردنهوه، خانوو، بنکه، بنچینه.

بناء: خانوساز، بنیات کار، بنیات ساز، ئاقاهی کهر، بیناساز بهنا، کولۆکار، زک کار، گلکار، بهنا، بنیات نهر.

مهنة البناء: بهنایی، بنیات سازی.

تشيد البناء: لی ههلسختن.

البناء الاقتصادي: دامهزراندنی ئابوری

بنات النعش: سهوتهوانان، سهفتوورم، سهوتبرا، چارهگا، سهفتوورم، سهفتهوانان، سهوتهوانه.

بنان (ج) بنانات: سهری پهنجان، نووکی قامکان.

بنایة: ساختمان.

بنت (ج) بنات: کچ، کیژ، دۆت، دویته، کناچه، کهنیشک، ته، کهنی، کهچ، کهچک، دمه، دوویت، دوویت.

اخلاق البنات: کیژی، کیچینی

بنت الاخ: برازی.

بنت الخال: خالۆزا (که کچ بی)

بنت العم: ئامۆزا، دۆتام

بنت الملك: دهلکه، دۆمبیر

بنت وردان: جوهره قالۆچهبیکی بوگه نه له ناو زیل و پیساییدا رادهبووی.

بنتية: کیچیتی، کهنیشکی

بنت السنين من النعاج: بهردیل.

بنج: بهنگ، کهنۆ، چهرس

بنج: بنچینه، بنج، سهراچاوه، بناوان، بهههت

بند (ج) بنود: بهند، بهسته، زنجیر، فیل

بنجر: چهوهندهر

البند: بهند

بندر: له کهنار دههراياندا جیگای داوهستانی گه مپیان.

بندقية: تفهنگ

مصلح البنادق: تفهنگساز

بندقية الصيد: چفته، تاپر

حامل البنادق: تفهنگچی

قبضة البندقية: قۆنداغهی تفهنگی

كعب البندقية: قۆنداخ

بندوة: باینجانی سوور، باینجانی فهرهنگی، ته ماته

بنصر (ج) بناصر: براتوته له، توته له، براچ، دلی راسینی، تلیبا بابلیچک، تلیباهر کلیچک، بابله لیچ، بر، برای توته،

تپلا زۆمی، برای توته له.

بنفسج: وهنه وشه، بنه وشه.

بنفسج الافرنجي: وهنه وشه ی فهرهنگی.

بنفسجي: وهنه وشه یی.

فوق البنفسجي: سهروو بنه وشه یی.

بنك: بانک.

بنكرياس: شیلوووک، شیلک، ژیلک، فریشک.

بنطلون: پانتۆل.

البنیان الاقتصادي: بنیاتی ئابوری.

بني اسرائيل: عبرانیان، جووله که.

بنية صغيرة: کیژکۆک، تووانایی، زووخ، گیسر، هیز، تین، بهههت، بناغه، بنیان، چه له م، زووخ.

بنية: بونیه، لهش، بنچینه، بنیات، بنگه.

سليم البنية: لهش ساخ.

ضعيف البنية: دالگۆشت، لاواز، له پر، مردگ، بی تووک، پووت، گه رنیهسه، چه کال، مسری، له خهر، سیسه له، گرنیهسه

ضعف البنية: لاوازی، دالگۆشت، له پری

قوي البنية: لهش ساخ و پتهو، له دههۆر، ئیقنۆته، مه ندین.

بهاء: شوخی، جوانی، قازاخی، قۆزی، پرووناکی

بهايم ضخمة: هووله

بهاجة: دلخۆش، شادی، دلکرانهوه، جوانی، قۆزی، شهنگی، دهلالی، قهنجی، چه لهنگی، ئالوسی، قازاخی، سپه هیتی.

بهارات: ئالات، ده زمانگه رم، ئالهت.

بهة: سامداری، سه رگه رانی، واقمان، بوختان

بهوت: سه رسام، مات، سه رگه ران

بهتان: بوختان

- بهجة:** جوانی، دلخوشی، شادی، شادمانی
- بهدل:** که متەر خه می، شری، بی سه روبه ری
- بهر:** هانکه، هانکه هانک، هه نه هه ن، هلکه هلک، هه ناسه برکه، هینکه بر، هینه هین.
- البهطة:** شۆرباو، شۆروا
- البهق:** که روو، که ره کیفه
- بهلوان:** پالنه وان
- بهلول:** رووبه پیتکه نین، کابرایهک بووه خه ربکی کاروباری پیتکه نین هینه ر بووه.
- البهو:** دیوه خانه، ناوکۆ، تالار، دیوانخانه
- بهي (م) بهیة:** جوان، قازاخ، نه شمیله، قۆز، دهق، چه له ننگ، شه ننگ، خن، قشت، قشتیله، ته وار، قه نج، ده لال، قنج، قشتیلانه.
- بهیج:** شاد، شادمان، که یفخۆش، به که یف
- بهیمة:** زمان به ستراو، زووان به سته، زووانگیراو
- بهیمة (ج) بهائم:** چوارپن، چاریا، ولاخ، پیترو، ولس، واخ، ولس، ده وار، مالات، بی تک، ولت.
- البو:** ده یلاخ، گوویک guwik، تۆرم
- بوابة (ج) بوابة:** ده رکه وان، ده رکه فان، ده رکه هان، ده رکه وان
- بوء بوء العين:** به به له ی چاو، بیبکه، بیبیک، که نیشکی چاو، کناچله ی چه م، بیبۆک، کیچک، که چکاچاڤ، بیبیله، بیبیک، بیبۆک، کناچله ی چه م، هه ژاری، نه بوونی
- بوس:** کویره وه ری، به ده به ختی، ناهومیدی، چاره ره شیتتی، دلئیشی، قه له نده ری، هه ناسه ساردی، مالویرانی، ژاری، زگاری، به له ننگاری، په ریشانی،
- بوات:** دیرهک، کۆله که، ستوونده ی ختیه تان
- البوتاسا الکاویة:** داخه پۆتاس
- البروتقة:** بۆته
- بودقة:** بۆته
- بودقة خرفیة:** بۆته
- بور:** بوور، بایه ر، زه وی نه کیتلراو، به یار.
- بور:** بیور
- بورة:** تیشکۆ
- بورق:** بۆره، ده رمانیکه
- بورک:** که روو، که ره کیفه
- بوري:** جووره ماسیبه که
- بوریه، بوریا:** بوریه، چه سیری قامیش
- بوز:** پوو، پۆز، لموز، لمبۆز
- بوسیر (ج) بواسیر:** بیوه سیری، مایه سیری
- بوصله:** باشوور نووین، (قیبله ما)
- بوصله بحریة:** قیبله نووینی ده ری
- بوصلة الملامة:** رانوما، سووی نووین
- بوق (ج) ابواق:** زوونا، شتیپوور، بۆری، که ره نا، شه بیپوور
- بوق:** زورنا لیدان
- بول:** ژارو، میز، قۆک، پیشاو، گمیز، زارو
- البول السکری:** شه کره میز
- المجرى البولي:** میزه رۆ، ده راوی میزی
- احتباس البول:** میزگیران
- حصر البول:** به سته وانی
- المصاب بحصر البول:** میزگیراو، میزه سپینه ک
- سلس البول:** چرته میزه، میزه چۆرکی، میزه چرکی.
- عسر البول:** میزگیران
- حرقه البول:** سووزنه ک
- البول المرضي:** نه خۆشه میز
- بولیصة:** به رات، ریسید
- بوم (م) بومة:** کوند، کونده بو، بهم، تۆت، تۆتک، تۆتاک، کونده گا، کونه بوو، کونه به بوو.
- البومة البيضاء:** کونده به بوو
- بویضات:** گرد، گه را، و لوله.
- بویضات القمل والبرغوث:** گه رای نه سپی و کیچان
- بیات:** شه ونخوونی، خوارده مه نی ماوه وی شه وی
- بیاض:** سپیایی، سپیتی، چه رمگی، سپیاهی، چورتم، سپینه
- بیاض البیض:** سپینه ی هیلکه ی
- بیاض الرأس:** سه رسپی، سپیتی سه ر
- بیاض الرصاص:** سپیایو ئافره تان
- بیاض العين:** سپینه ی چاو، سپیلکی چاو
- بیاض الفجر:** سپیده.
- بیاع:** فرۆشه ر، فرۆشیار
- بیان:** ده رخستن، هه لپۆتن، وه زرین، ئاشکراکردن، زار، دیاردان، راقه کرن، خستنه ده ست، دیارکردن، ده برپن، ده ریخستن، به رزانی، نارا، وه لامه، درپۆه پیدان، له سه ر پۆشتن
- بیان قیام الزوجیة:** وه رزینی خیزانی، خیزاننامه
- البیان (علم):** ره وانپیتزی، ره وانپیتزی
- بیئنة:** ناوپاره، ناوچه، ده وره بر، ناوه ند، شووینه وار، ده ورپشت، ناو و خاک، ژینگه، ژیانگه
- البيئة الاجتماعية:** ناوپاره ی کۆمه لایه تی
- البيئة الطبيعية:** ناوپاره ی خۆرسکی
- بیئة مائیة:** خاکو
- بیت:** دوو خشته کی
- بیت (ج) بیوت:** مال، یانه، خانه، په رگال، دپلیز، ژوور، دیو
- البيت ومتعلقاته:** خانومان
- البيت الاحزان:** خه فه تخانه

ت

ت: پیتی سیتیہ مینی ثابتی (تارہوی) یہ
تا: مرازی ریک (اشارہ) یہ بۆ مینیانان و بۆ دوورہ

تانب: پھشیمان، ژبیوان، پاشگہز، گہراوہوہ، بادہرہوہ، ژبیکان، پھشیمان لہ تاوانان

تاج (ج) اتباع و توابع: ژیرجہم، ہاوپشتہ، دارودہسہ، ژیردہسہ، تابون، بہرہ، دووارۆ، پاشرۆ، وەدووکەوتوو، دەستە کۆمەگ، پاشەرۆ، پیرہو، دەستویپتوہند، میمل.

تاج الدیك: پۆپہی کەلہ بابی، برہک، تانج، پۆپہ، پۆپیتسہ، پۆپانہ، سنگ، برہک.

تابعین: ئەو چینانہن کە کەوتوونہ تہ دواي ئەصحابان.

تاج العمود: کۆتەرہ، تاتالہ، کیسہلہ، سەرکۆل، کۆترہ.

تابل (ج) توابل: ئەو دەرمانانہیہ کە لەناو چیشستی دہکرتین وەکوو ہیل و دارچین و زەردەچیوہ و ئیتیر.

تاجر (ج) تجار: بازرگان، سەوداگەر.

تاجر الاغنام: جەلہ بدار، جەلہ بی، چەلہ بی.

تابوت (ج) توایب: دار تہرم، دارہبازہ، چوواردارہ، دار مووق، سەرہجہ، داربہستی، دارباس، داربازہ.

تاجیر: بەکرتیدان.

تاجیک: تاژیک.

تأبید: کردنہ ہہمیشہ بی.

تأخیر: بروانہ (تأخیر).
تأخر: دواکہوتن، کشکشین، پاشکەوتن، جییمان، بەجی مان، شارقلین، قہرقلین، وەدەنگ کەوتن، درەنگی بەسەرداھاتن، سستی کردن، قارقلاندن، دواکەفتن، پاشکەفتن، وەدرەنگ کەوتن.

تأین المیت: کۆتہل گپران، شیوہنکردن، بەمردوو ہەلکوتن، کاتی بیرہوہری مردوو دیاریکردن.

تأخی: برادہرایہ تی، ہاوالایہ تی، برایہ تی.

مواخاة: دۆستایہ تی، برادہرایہ تی.

تأتم: کەسپکە لہ خویندەنہوہدا پیتی دوو یا چەند پاتہ کاتہوہ.

تأخیر: دواخستن، وەدرەنگخست، بەندکردن، گلدانہوہ، کاشکرن، قارقلاندن، پاشخستن، یەک خستن، تەگەرہ تی خستن، دلۆ تی خستن، قہتیس کردن، گردان، گرکردن، ہلبەستن

تأثر: دلپری، دہمارگیران، کارتیتکران، کارلیتکران، تەزووپیتدا ہاتن، پەست بوون، پیش خواردەنہوہ، لەدل گرتن، دل تەنگ ہەلاتن، دل وەتەنگ ہەلاتن، دلہەلاتن، رەنجان، دلسووتان، دل ئیشان، سەخلت بوون، دلشکان.

موقع التأخیر: کارمەندگہ، گیرگہ.

تأدب: شتوازی، بەشتوواز بوون.

تأدیب: شتوازدان، تۆرەدان، بەشتووازکردن.

تأدیة: دان، پیکھیتان، ئەنجامدان.

تأذي: نازارکیشان.

سريع التأثر: سەرپل.

التأثر من كلام الغير: تەنگەگرتن، کارتیتکردن.

تأثير: تەزوو، کارلیتکردن، نیشانہکردنی چتیک، تاو، ناوړنگی چتیک، کارکردن، کەلیش، کارتیتکردن، دەوساندن.

تأثيرات التيار الكهربائي: شووینکارہکانی تەزووی کارہا

تأثير المغناطيس للتيار الكهربائي: شووینکارہ شووینکارہ

موگناتیسیبہکانی تەزووی کارہا

- تار: فريدان.
- تارب (م) تاربة (ج) اتراب: تاووزي، تاوزه، هاووزي.
- تارة: نيوتيوه، جارجاره.
- تارة اخرى: جاريكي تر پروانه (ايضا).
- تارك: به جتي هيل، وازلي هينهر.
- تارك الدنيا: دل مردوو، وارهسه.
- تارك الوطن: تاوارة، مشهخت.
- تاريخ: ديروك، ديريك، ديروك، ميژوو.
- تاريخ (العلم): زانياري ميژوو، زانياري ديريك، ميژوو، ميژويي.
- تاريخ الامم: ميژوو، ميژويي.
- تاريخ الادب: ميژويي ويزه.
- تاريخ الميلادي: ميژويي بوونج.
- تاريخ الهجري: ميژويي كوچي.
- تاريخ الايام: بهروار.
- تاريخ الزمن: بهروار.
- علم التاريخ: ميژووزاني، ميژويي ناسي.
- التاريخ: خهوزراندن.
- تازة: تازه، نوو، نووي.
- تارز: يارمه تيدان، هاو پشتي، ياريكاري كردن، ياربه دان، گهل كرن، ناري و هاهم ياري كردن، پالپشت.
- تأسيس: دامه زران، ريككه وتن، زنج داکوتان، هيوورين، فه گزگزين، چه قين، چه قان، تاقه تکران.
- تاسع: نويه م.
- تاسوعا: روزي نويه م مانگي محه رمه م.
- تأسف: سوو لي بوونه وه، په روش خواردن، وه زگان، هه ناسه لهه كيشان، به په روش بوون، په روش داري، خهفه تخواردن، تاوداخ كيشان، داخ خواردن، داخكيشان، به په روش بوون.
- حالة التأسف: داخداري.
- شدة التأسف: سووي بوونه وه.
- تأسي: په پره وي كردن.
- تأسيس: دامه زران، ريكخستن، هه لبه ستن، بناغه دانان، هه ودانين، زنج داکوتان، هيووراندين، هيمدانين، فه گزگزاندين، داکوتاندين، چه قاندين.
- تأسيس العرش: گوزوو.
- تأشير: نيشانه كردن، ريك كردن، ددان تيز كردن.
- تأصل: جسمن بوون.
- تاعس: له په وروو.
- تافه: بي تام، بي نخ، هيچ و پوچ، هيچ و پوت، بي مهزه.
- الكلام التافه: جرتوفرت، زرتويرت.
- تاك: ريك (اشاره) به بو ميبييان له دوور.
- تاكسد: زهنگ گرتن، بوونه توكسيدين (كيما).
- تاكل: خوران، داخوران، دارزان.
- تاكيد: قايم كردن، جهخت كردن، له بهر ددان، پالشتدان، بايهخ پي دان، دوويات كردنه وه، هه ته ركردن، لبه ردان.
- تألف: هوكري، نوكري، رام بوون، هوكري يه كتری بوون، راهاتن، پرهنگين، پرهنگاندين، پيراهاتن، دهسته ره بوون، راهي، پيداخويرن.
- تألق: دره وشانه وه.
- تألم: دلگيري، دلمه ندي، دردمه ندي، رايكردن، خه مناكي، نيشان، پي ناخوشبون، دلگيري، په روش داري، دلمايي، خهفه تخواردن، نه نرانين، بروسكان، په ست بوون، چه وسانه وه، دره دناكي، دل نيشان، نازار كيشان.
- التألم من البرد: له سه رمان رهق هه لاتن، كه سيره بوون، سربوون، بشه بښ.
- كثير التألم: كزوك.
- تالي (م) تالية (ج) توالي: دومايي، دووم، دوايي، نه وه ي دادئ، قريه له دوادا هاتوو، نه وه ي له مهو دواديت.
- تأليب: هاندان.
- تأليف: ريكخستن، چت بلاو كوكردنه وه، سه رو به ركردن، دانان، داكرن، پرهنگاندين، هوكركردن، دهسته به ندي، رام و هوكركردن.
- تأليف الكتاب: په رتووك ريكخستن و دانان.
- تأليف ونشر: دانان و بلاو كردنه وه.
- تأليف الانسان والحياوان: راهيتان، رام كردن، هوكر و كه ويكردن.
- تام: ته واو.
- غير تام: ناته واو، نيوه چل.
- تأمر: پيلان، فوفيل.
- تأمل: سه رنج، وردبوونه وه، لي وردبوونه وه، بيسر لي كردنه وه، وير كردنه وه، داندن، به راوورد، رامان.
- به هه ويا بوون، هوميدده واري بوون.
- تأميم: گهلاندين، خومالي كردن.
- تأمين: نارام كردن، هيووركردن، هيمن كردن، دلنيا كردن، سه وگراندين، هيدى كردن، دا بين كردن، قايم كردن.
- تأمين المعيشة أو الحياة: ژياندين.
- تان: ريك (اشاره) به تافره ت و بو دووره.
- تأنس: رام و هوكري بوون.
- تانك: ريكه (اشاره) به تافره تان و بو دووره.
- تأني: شينيه يي، له سه ره خو يي، هيووره، هي، شيناهي، هيبكايي، مؤله ت.

<p>تباین: جياواز، پيٽجه وانهی يه کتری</p> <p>تبشير: هه لزاندن</p> <p>تبجیل: ریتز و قه درگرتن</p> <p>تبجیح: خو هه لکيشان، خو فرۆش، لاف، هووشه، خوڤ، فيشال، درۆ، جرتوفرت، جرتوپرت، كيفه كيف</p> <p>تبحر: بوونه دهريا، زۆر زانا بوون، وشه ووش</p> <p>تبخر: کهش و فش بوون، لاروله نجه</p> <p>التبختر بدلال: لاروله نجه</p> <p>تبخر: بوونه هه لم، بوونه هالاو، بوون به هه لم</p> <p>تبخير: هه لم اندن، کردنه هه لم، هه لمين</p> <p>تبخير الشيء بالدخان: قانگدان</p> <p>تبدد: جوو بوونه وه، تيبکه تيبکه بوون</p> <p>تبدل: گۆران، واريای، تيبکچوون، گۆريان، هه رافتن</p> <p>تبدل للحليب: هه لگه ران، برکانه وه</p> <p>تبدیل: گۆرين، گۆرينه وه، تيبکدان، گۆراندن، ده ستگۆر، گوهارتن، گوهيپين، گوهيپراندن، ئالشت، گهۆرين</p> <p>التبدیل عمداً: ده ستگۆر</p> <p>تبدیل الهواء: هه واگۆرکي</p> <p>تبدية: داشۆراندن</p> <p>تبدیر: ده ست بلاوی، پيچ پانه، ده ست پيئونه گرتن</p> <p>تبر: شووشه ی زيروزيه که به کار نه برابن، يا که دارزابن</p> <p>تبر: بهری بوون، بيزار بوون</p> <p>تبرئة: پاکانه کردن، ريتگا پاک کرده وه، سوپند خواردن، په راندنه وه</p> <p>تبرد: سارد بوونه وه</p> <p>تبرع: به خشين، خه لاتکردن، باربوو، ميچيبتن، پيتاک</p> <p>- جمع التبرع: باربوو و پيتاک کو کرده وه</p> <p>تبرعم: زريان، گۆپکه پشکووتنی دارانه، زنيان، تره کين، گۆبيسته ده رکردن</p> <p>تبرک: به پيرو زانين</p> <p>تبرم: دلته نگبون، سه رسوورمان</p> <p>تبري: بيژاری، خو دوورخستنه وه</p> <p>تبرية: پروانه (تبرئة)</p> <p>تبريد: سارد کرده وه</p> <p>تبرک: پيرو زبوون</p> <p>تبريك: پيرو زبايي کردن، پيرو زبايي، پيرو زکردن</p> <p>تبريك العيد: جهژنه پيرو زي کردن</p> <p>تبسم: زرده، نه رمه پيکه نين، زرده خه نه، گرژينه وه، بزه کردن، زرده هاتن، زرده خه نه گرتن، بزه، زرده که نی، ليو خه ند، ده فکه نی، زرده ليو.</p> <p>التبسم مع البكاء: فرميسک بزه</p>	<p>- بتأني: له سه ره خو، به کاوه خو بي.</p> <p>تأنيب: به چاودادانه وه، سه رکۆنه کردن، وه روودادانه وه.</p> <p>تأنيث: کردنه مي.</p> <p>تأنيس: هوگر و رام کردن.</p> <p>تأهب: وه خو گرتن، ناماده بوون.</p> <p>تأهل: ژن هيئان، ژن هاوردن، هاوسه رخوازتن.</p> <p>تأهيل: شيانندن.</p> <p>تاوه: ئوه، ئاه، ئوف کردن.</p> <p>تأويل: وه زرين، گدی کرن، په رچدانه وه، وه رگيراني وته، خه ون ليکدانه وه: رافه کرن</p> <p>تأيد: که سدين، لاغيران، لايه نگري کران</p> <p>التأين: ئايون بوون، ئه يونين (کيميا)</p> <p>تأييد: لايه نگري، ملگري، لايه نگيري، لاگرتن، لاگيري، پشتيواني کردن، پشت گرتن، پالشت دان، جه ختکردن به هيژ و توانا کردن، که سدانن، تيندان، پشتگيري</p> <p>تبادر: پيشده ستی کردن، تالوکه بو پيشگرتنه وه کردن</p> <p>تبادل: پيک گۆرينه وه، نالوگۆر</p> <p>التبادل الغازي: گازگۆرکي</p> <p>تبادل البضائع، مبادلة: که لوپه ل پيک گۆرينه وه</p> <p>تبادل الغازات: گۆرينه وه ی گاز</p> <p>تبادل (الوظيفة): جي گۆرکي</p> <p>تباطوء: سست بوونه وه، خاوبوونه وه</p> <p>تبار: کاول و ويتران کردن</p> <p>التباطوء في العمل: سيخه سيخ، نيخه، نيخه نيخ، خاوه خاو</p> <p>تبارز: پيکه وه شه ر و هه را و به ره ره کانييتی کردن</p> <p>تباشير: مزگيني، پينووسی گيچی</p> <p>تباعاً: په يتا په يتا</p> <p>تباع: په يره وی کردن</p> <p>تباعه: په يره وی کردن</p> <p>تباعد: خو دوورخستنه وه، ليک دوورکه وتنه وه، جووايه زيونه وه</p> <p>تباغض: دوژمنايه تی يه کتری کردن</p> <p>تباكي: به درۆ گريان و فينکه کردن</p> <p>تبان: کافرۆش</p> <p>تباني: پيکه وه دروستکردن، له گه ل يه کتری سازان</p> <p>تباهي: شانازی کردن، فاک و فيک، هاش، هارت و هورت، سه ريلندی</p> <p>تبايع: کړوه فرۆشتن</p> <p>تباين: ئاشکرا بوون، دياربوون، جووايه زيوون، ليک جوويي بوونه وه، ويکنه چوون، هه لبران، جوو ابوونه وه، له په کنه چوون</p>
---	--

تبشیر: مزگیننی دان، موژده دان	تبیع: به رکه ل، پارگوویر، پارین، پانیر، موزک
تبصص: رووالت، مرایی، روویایی، کلکه سووته، کلک	تبیعة: پارگووییری یه کسالانه ی مبییه
جوولاندن، چاپلوسی، مه رای، مه له چهک	تبیض: سپی کردنه وه
تبصرة: تیگه یاندن، ناگادارکردن، چاوکردنه وه، بز زانین	تبیین: ناشکرا و رووناک کردن
تبطنة: نیخاندن، سستی کردن	تبلور: تهورک بوون، بوونه بللور، بوونه کلتوی تروسکه دار، بوونه کریستال
تبطوء: خاوه خاو کردن	ماء التبلور: کریستاله ناو، کریستالو.
تبطین: ناوپوشین	تتابع: پهیره وی کردن، وه دووی یه کتری که وتن
التبع (کثیر الاتباع): که سیکه دهسته و دهستویته وندی زوری	تتابع: وه شوین چتیک یازانینی چتیک کی که وتن، به دووداگه ران، وه شوین که وتن
تبع: چنگنه، پند، پنت، حه محهم	تتدلی: شوپوته وه
تبع (هو تبع الکره): نهو سهودا سهروگرای دلفراوانییه	تتمة: کو تایی، نه نجام، پاشماوه
تبع تبعاً: وه شوین که وتن، وه دوواکه وتن، په دووکه وتن، سهرله دوونان، پاشوویی	تتمیم: ته اوکردن، برانده وه، کو تاکردن، ته کبوزک، پاندرروس
تبعة: پهیره وه، بهرده ست، دهستویته وندی، ژیرده ست	تتویج: تاج له سهر دانان
التبعية الاقتصادية: پاشکوویه تی نابوری	تتاقل: گران بوون، قورس، په زاگرانی
تبعثر: په خشان، په رت، بلاو	تتاقلی: په زاگرانی، قورسه کی
تبعیة: نوکه رایه تی، ژیرده سستی، دهرودور، سهر وه که سیتیکی	تتاؤب: باویشک هاتن، هوئترین، بهنترین، ژارک، ناروشک، هیتترین.
بوون، پاشوویی، دوواری، شوین هه لگرتن	التثبت فی: تی چه سپان، قایم بوون، راگیران
تبعید: دوورخستنه وه، شاریه دهرکردن، دهریه دهرکردن، چه پاله دان، دهراندن، شه لپاندن، رامالدان، رامالین، راوانان	التشبیح: چه سپاندن، گونجاندن، راگیرا وکردن، دامه زراندن، پایه دارکردن، به لیاندن، چه سپاندن، فه برین، فارسه ک، سوور
تبعیض: جووی کردنه وه ی هیندیکی له هیندیکی تر	کردنه وه، جیگیر بوون، وه راستگیران (للوظيفة)
تبع: تووتن، ته ماکو	تثریب: به سهرویشتن، سهرخستنه سهر، سهرزه نشکردن.
بائع التبغ: تووتن فروش	تثقب: کونکردن، کونبوون.
تبعی: مانه وه، جیمان، به جیمان	تثقیب: کونکردن، قوقلین، قولاندن، سمین، قولیرکردن.
تبعیة: هیشتنه وه، پاشه که وتکردن	تثقیف: خوینده وارکردن، فیری ره وشه نیبری کردن.
تبلیط: راختن، به سهردا پانکردنه وه	تثلیث: کردنه سه سب بهش، سیکو شه کردن.
تبلیط بالحصو: چه وریژکردن	تثمین: نرخ برین، قرساندن.
تبلیط بالرمل: خیزریژکردن	تثمیر: پتر کردنی مال و به بهر و به هره دارکردن.
تبلیط الطريق: قیله تاوکردنی ریگا، قیره تاوکردن	تثنیة: دوو تاکردن، ته وچاندنه وه، موچاندنه وه، سووچپانه وه، دوو باره کردنه وه، نوشتانه وه ی که ناری جلوه برگ، نیشانه ی
تبلیغ: گه یاندن، راگه یاندن، پیگه یاندن، گهاندن، پیتر اگه یاندن	میینه یه به دوای وشه وه دنووسی.
تبئ: کا، سمه ری، کجا، کو، کی	تثنی: ته میانه وه.
تبئ الرز: کابرنج	تجدال: پیله بازی له گه ل یه کتری کردن.
مخزن التبن: کادان، کادین، لوده	تجاذب: کشان، کیشه کیش، کیشی یه کتر کیشان.
بائع التبن: کافروش	تجارب: پروانه (تجربة).
تبنی: کردنه کوپی خوئی، خستنه سهر شانی خو، خستنه سهر ملی خو، به ختیوکردن	تجارة: بازرگانی.
تبول: جی گرتنه وه، شوین گرتن، لی داشتن	التجارة الحرة: بازرگانی نازاد.
تبولاً: جی گرتنه وه، شوین گرتن، لی داشتن	التجارة المقيدة: بازرگانی به ستر او.
تبولاً مقام أبانه واجداده: شوینی باوک و باپییره کانی خوئی گرتنه وه	
تبول: میزکردن، میزتن	
تبیان: رووناک و ناشکراکردن، دیاربوون، ناشکرا بوون، وه دیارکه وتن	

تجسس: دانوسان، سووسه کردن، قوته قوت کردن، خوگرتن، گه ریال، ماشاندن، بهدودا گهران، زیرهوانی، ملووموش، سیخوری، دزنیرویی، دیدهوانی، شوقاری، ژیر زوانی.

تجسس: گه وره و بهرزکردنه وه، گه سیکی له نیو گه لیکیدا هه لبراردن.

تجشم: له بازار که وتن.

تجشوء: قرقینه، قرخینه.

تجشوء للقیء: هیلنج هاتنه وه.

تجصیص: گه چکاری، گنجکاری.

تجمعد: گززی، گلواز، پیچ پیچ بوونی مووی سهر.

تجمید: کرووزه کرن، گونگل کردن.

تجمید الشعر: گلواز، کاکول کردن.

تجفف: پندرو کزبوونه وه، وشکبه لانتن.

تجفف: وشک کردنه وه، پندر کردنه وه، چکاندن، گهرنچاندن.

تجفف الخشب: قه ماندن.

تجلب: کشان، کیشران.

تجلب الانتباه: سهرنج راکیشان.

تجلی: رووناک و ئاشکرابوون، ده رکه وتن، برووکانه وه، هاتنه کایه وه، تروسکانه وه.

تجلید الکتب: بهرگساز، بهرگ گرتن.

تجلیل: ریز گرتن، گه وره کردن.

تجمد من البرد: رچان، ته زین له سهرما.

تجمد: بهستران، بهسترانی ئاو، رچیان.

تجمع: کوئبوونه وه، گردبوونه وه، خرپوونه وه، مؤلبوون، رینکه دان، داوورین، هیوارن، جه نجالی.

تجمع حول: داوهرزین، دادورانه وه، تیهو رووکان، داوهروکان.

تجمع المواشي في المأوی: مؤلبوون.

تجمل: خوآزاندنه وه، خوآتاسدان، رازان، بهدهوری خوآه لانتن، خوآتاس و لووس دان، خوآوانکردن.

تجمهر: کوئبوونه وه.

تجمهر حول: تیهو رووکان.

تجمید: رساندن، قهرساندن، مه یاندن.

التجمید في الاحزاب: له کۆمه له دورخستنه وه، هه لپه ساردن.

تجمیع: کۆکردنه وه، نژاندن، گه لاله کردن، کناندن، مؤنتاژ.

تجمیل: رازاندنه وه، خه ملاندن، تاس و لووس دان، سپه هی کرن، جوانکردن.

مواد التجمیل: ده رمانی رازاندنه وه جوانکردن.

تجنّب: دورکه وتنه وه، دوربوون، نامویی، خوآلادان، وه لاکه وتن، ته وسانه وه، په مکردن، خوآ دورخستنه وه، خوآپارازتن، که لی بوون.

مدیرية التجارة والاحصاء: بهرپوه بهرایه تی بازرگانی و ئاماره یی.

تجاری: بازرگانی، بازاری.

تجاریف: که له بهر.

تجاسر: پرکیشان، زاتکردن، پین ویران، چرچی، چرچ لوچ، چین.

تجاعید: چین، قهرمچه ک.

تجاعید الوجه: له روو وهرگه رانه وه، زاتاری.

تجافی: لالووتی، ئارام نه گرتن له شویتیکی دا.

تجانب: دووری کردن.

تجانس: به کسان، هاوشیوه یی، به کشیوه یی.

تجاه: له رووکاری، له بهرامبه ر، له راست.

تجاهر: کاروبار به ئاشکرکردن.

تجاهل: خوآه زانی و ناش کردن، سالوس، خوآه زانکار.

تجاوز: پیدریژی، له سنوور تیهه رین، پر کیشان، پۆشکاندن، پیدریژی کردن.

تجاوز: دابردن، تیهه رین، دابردن.

تجاوز عن حدود الأدب في الكلام والعمل: پین لی هه لبرین، شولی هه لکیشان، پین لی هه لکیشان.

تجبير: تۆله کردنه وه، تی هه لپانه وه.

تجبير العظام: ئیسک هه لپه ستنه وه، شکاوه لپه ستنه وه.

تجدد: تازه بوونه وه، کوریانه وه، شیوه و په وشتی نوی خوآزتن، تازه په رست.

تجدید القرحة: هه لدانه وه ی برین، وه بندانه وی برین.

تجدید: تازه بوونی کردنه وه، پۆشه کردن، نشار کردن، له سهره تاوه دهست پیکردنه وه.

تجرئة: روودان، بهدهمه وه دان، له دودان.

تجربة وتجارب: تاقیکردنه وه، منه کردن، تاقه مه نی، دوو پینک، زمراندن.

قلّة التجربة: ساده کاری، تازه قه لایی.

قلیل التجربة: ساده کار، تازه قه لا.

تجرده: ته نهایی، سه لتی، سه لتیستی، ده به نی، ته نیایی، رووتبوونه وه.

تجرید عن العمل: ره به ن، سه لت.

تجوع: هه لقویراندن، قومومه خوآردنه وه.

تجری: زاتکردن.

تجرید: رووتکردنه وه، شیلاندن، داپلۆسین، داپلوسکاندن، دا رووتاندن، رووتانه وه، ته روچکاندن.

تجزء: که رتبوون، له تبوون.

تجزئة: که رتکردن، له تکردن، پارچه کردن، که رتبوون، له راویژی کیمبیدا جوآردنه وه ی پارچه کانی له شه به به کتری.

- تجنس:** ره‌گه‌زگري، نه‌ته‌وه‌گري، خۆ‌کردنه‌هاوره‌گه‌ز و هاونه‌ته‌وه‌ی هۆزتيكى يا ولايتيكي، هاوره‌گه‌زيبون.
- تجنيد:** پيشمه‌رگه‌گرتن، پيشمه‌رگه‌تۆمارکردن، سه‌ربازگيري.
- التجنيد الاجباري:** قانکردن، پيشمه‌رگه‌گرتنى زوربايي.
- تجنيس:** كردنه‌هاوره‌گه‌ز و هاوولاتى.
- تجهز:** ئاماده‌کردن.
- تجهيز:** سازو ئاماده‌کردن، چه‌كدارکردن، پيران، خه‌ملاندن، رازاندنه‌وه.
- تجهيزات:** سامان، ته‌روتفاق، په‌خت.
- تجهيز الميت بالكفن والدفن:** په‌ختکردن، په‌ختکردن.
- تجوال:** خي‌خواردن، گه‌ران، سوران، سووپ‌خواردن.
- تجول بلا فائدة:** گينگله.
- تجول:** گه‌ران، گه‌ريان، گه‌ردوخول، گه‌ردش، چه‌رخان، خولانه‌وه.
- تجول عن:** تينگه‌يان، چه‌رخان.
- تجول في البيوت:** ماله‌وما‌لكردن.
- تجويد:** چا‌کردن، باش‌کردن، ده‌نگى هه‌ر پسته‌ی له‌شۆينى خۆيدا خويندنه‌وه.
- تجويز:** دروست‌کردن، دروست و په‌واديتن، په‌جواببين.
- تجويز الاطباء:** ده‌مبوري (ره‌چيته).
- تجويف:** به‌تال‌کردن، خالي‌کردن.
- تحداث:** له‌گه‌ل‌يه‌كتري دووان.
- تحدارب:** پيکه‌وه‌شه‌پکردن.
- تحداسب:** قرونوس له‌گه‌ل‌يه‌كتري كردن.
- تحداشي:** دوور‌كه‌وته‌نه‌وه، ته‌وانگ، كه‌نارگيري، خۆلادان، لاکه‌وتن، ده‌ران.
- تحداكم:** پيکه‌وه‌چوونه‌دادواني (محاکمه).
- تحدالف:** سوپند بو‌يه‌كتري خواردن، په‌كتتر گرتن، په‌يمان پيکه‌وه‌به‌ستن.
- تحداور، محاوره:** پيکه‌وه‌دوان و گفتوگو‌کردن.
- تحدت:** بنه‌وه، ژير، بن، ته‌رك، چي‌ر، خوارى، خواره‌وه، له‌ژير، له‌بن.
- **تحدت الحدنك:** ژير چه‌ناگه، لاي‌خواره‌وه، ژيرچه‌نه.
- **تحدت الابط:** گرجو.
- **تحدت البحري:** ژيرده‌ريايى، ژيراوى.
- **تحدت الحداجة:** گيراو، له‌پيداويستيدا.
- **تحدت الحدماية:** له‌ژير پاريزگاري، ژيربال.
- **تحدت الحدمل:** به‌ربار.
- **تحدت الحدسلاخ:** له‌ژير چه‌كداد.
- **تحدت الحدشعاع:** كه‌سيك يا شتيك له‌به‌رانبه‌ر له‌خۆي باشتر و گه‌وره‌تر بوه‌ستى.
- **تحدت الحدمراقبه:** ده‌سته‌به‌سه‌ر.
- **تحدت الحدرقابه:** ده‌سته‌به‌سه‌ر.
- تحدتاني:** خواره‌وه، ژيرگ، ژيروو، ژيرگين، ژيرخان.
- **الطابق التحدتاني:** نه‌هۆمى خواره‌وه.
- تحدتم:** گه‌ره‌كبوون.
- تحدتوي:** بریتيه‌له‌...
- تحدتجب:** په‌رده‌به‌سه‌ردادن، خۆ‌خسته‌په‌ناوه.
- تحدتجب القمر:** په‌ناگرتنى مانگ.
- تحدتججر:** گه‌راوه‌به‌رد.
- تحدتجدب:** پشت‌كوري، كوورپوونه‌وه.
- تحدتجدث:** رووده‌دات.
- تحدتجدث:** دووان، ئاخه‌فتن، ليتدووان.
- تحدتجدي:** به‌ره‌نگاريبوون.
- تحدتجديب:** قوپاندن، قوپاندن.
- تحدتجديد:** ده‌ستنيشان‌کردن، ديارب‌کردن، سنووردانان، شووره‌دانان.
- تحدتجديد السكين وغيرها:** تيبژکردن، چه‌قوسوونه‌وه، مالمشتدان، سوون، هيسوون، ساودان.
- تحدتجديد الاجرة:** برينه‌وه‌ی كرى.
- تحدتجديد الشفرة:** ده‌مه‌زه‌ر كردنه‌وه.
- تحدتجديد الفرس:** سندم‌کردن.
- تحدتجديق:** چاو‌تتيرين.
- تحدتجذير:** ترساندن.
- تحدتجحر:** نازادى، پرگاري، به‌ربوون، به‌ره‌لايى.
- تحدتجحرز:** پاريز‌کردن.
- الحركة التحدتية:** جوولانى نازادى، بزاڤا پرگاريبوونى.
- تحدتجحرس:** خوپارازتن.
- تحدتجحرش:** شه‌رفروژش، شه‌گه‌فزين، ملگري، ملگرتن، به‌ره‌نگاريبوون، ئاوريشبوون، پيکه‌ياهاتن، به‌ره‌نگارهاتن.
- تحدتجحرک:** بزووتن، جوولانه‌وه، ئاخيز‌کردن، له‌بتين، زۆرانه‌وه، بزقان، جه‌مين، جه‌مجفين، زلقدانه‌وه، لقلقين، جه‌ره‌زه‌يى، جميان، له‌خشبوون، لشان، لقيان، هه‌ژين، هه‌ژان، هه‌ژانه‌وه، هه‌لشنگان، هه‌ژان، جوليان، جولان.
- التحدت الكثير:** قوته‌قوت‌کردن، بزۆزى.
- تحدتجحري:** بشکاندن، ليتكۆليني‌وه، پشكنين، گه‌ران، منه‌کردن، پشكفاندن.
- تحدتجحرير (ج) تحدتجحريرات:** نووسين، نقيسن، نقيساندن، نازاد و پرگار‌کردن.
- **دار التحدتجحرير:** نووسينگه، نووسينخانه.
- **مدير التحدتجحريرات:** به‌رپه‌ويه‌رايه‌تى نووسين.
- تحدتجحريري:** به‌نووسين، نووسيارى.

- عدم التحمل:** دهرنه بردن، بهرگه نه گرتن.
- تخمید:** هه لئان، پت هه لگوتن، (بروانه توصیف).
- تخمیس:** ۱- خرۆشاندن، ده مارگرتن. ۲- هه لگزاندن، بۆدان، برژاندن، سوورکرانه وه، بۆندان.
- تخمیص:** هه لگزاندن، سوورکردنه وه، بۆدان، برژاندن.
- تخمیض:** ترشاندن، هه لگناندن.
- تخمیق:** گه و جکردن.
- تخمیل:** ۱- بارکردن، باریه ستکردن، بارلینان، پت هه لگرتن.
- ۲- خستنه سهر، خستنه سهریه ک.
- تحن:** میهره بانی کردن، دلسوژی کردن.
- تحنیه:** دانه واندن، چه مانه وه، خوارهاوردن.
- تحنیط:** مؤمباکردن.
- تحوّل:** لاکه ووتن، له باریکه وه گتیرانه وه سه رباریکی تر، وهرگه ران.
- تحویل:** گۆپین، گۆزینه وه، گۆزاندن، وهرگتیران.
- تحنیه:** ریتز، سویاس، رۆژباش، سلاو، سلاڤ، به ختیرها تن کردن، شه وپاش.
- تحنیه المودع:** مالا وایی.
- تحمیر:** واق ورمان، په شوکان، هیدمان، سه رسام بوون، تاس بردنه وه، چه په سان، تهوسان، دۆش دامان، رامان، دامان، کاسان، له گۆ چوون، سهرگه ران بوون، هۆت بوون، کلمسن.
- تحمیز:** لاگرتن، لایه نگیبری، پشتگرتن، لاگیبری، لان، لایه نگیبری، هه فالداری.
- تخاذل:** خۆکه ساس و زار و بی چاره کردن.
- تخاریب:** بروانه (تخریب).
- تخاصم:** رقه بهری، دۆژمنایه تی له گه ل یه کتری کردن.
- تخاطب:** پینکه وه ناخه ووتن.
- تخالف:** ناپیکی، لنجی، ناکۆکی، به یه که وه ناکۆکی کردن.
- تخنیة:** خۆشاردنه وه، مه لئاندن، نه پاندن، نه و بوو کردن، شه شارتن، داپۆشین، شاردنه وه.
- تخت (ج) تخوت:** ته ختی دانشتن یا نووسین.
- تختة (لحیط):** ته خته تیره، گوشيله، ته خته ساف.
- تختر:** مه یین، تور، توندبوونه وه.
- تختر الدم:** خۆین مه یین، قه مووشک.
- تختیر:** مه یاندن.
- تخجیل:** شه رمه زار کردن.
- تخدر:** سپی، سپوون، رچیان، کاسان.
- التخدر من شدة البرد:** قه سران، قه سرین، ته زین، قه فلین.
- تخدر الرأس:** سه رته زین، سه ریووشین.
- تخدش:** داپوشان، روکیان، ریزان.
- تخدیر:** کاس و سپ کردن، بی هۆشکردن، ته زاندن.
- التخدیر بالبرد:** قه سراندن، قه فلاندن، قه ماندن.
- تخدیش:** روشان، داپوشان، رینین، رن.
- تخرج:** دهرچوون.
- تخرخر:** مشتومر، وشتومر.
- تخروب (ج) تخاریب:** شانیه مییش هه نگیون.
- تخریب:** ویران و کاولکردن، که لاندن، هه رقاندن، هه رماندن، تیکدان، تی کویه کاندان، خاپوورکردن، داپووخاندن، مه زاختن، کامباخکردن، به ریادکردن، سامانکردن، بی سه قامکردن.
- تخریج:** دهرکردن، وه دهرنان.
- تخریم:** مه رین، پارچه کردن، شپ کردن، دپاندن.
- تخزیم:** مه هار کردو، خه زیم له که پوو کردن.
- تخزین:** خه فه تبار کردن، ره نجانندن.
- تخسیر:** زیان پت گه یاندن، تی شکاندن.
- تخصر:** ده ست به که مه ر گرتن.
- تخصص:** پسپۆزی، کارداری، ته رخان بوون، تاییه تی بوون، له کارتیکیدا سه لیه که په یداکردن، وردیینی.
- تخصص:** ته رخانکردن، سه لیه که پیدان، کردنه تاییه تی.
- تخصض:** شه قان، ژینران.
- تخصع:** خۆ به که م زانین.
- تخصیص:** شله قاندن، ژاندن.
- تخطئة:** تاوان و هه له کاری گرتنی که سیک.
- تخطی:** پیدانان، تاوانکردن، له سنوور تی په راندن.
- تخطیط:** هیلکاری، نه خشه کیشان، ره نگرتیژی، خه تخه تکردن، دیغ کردن.
- تخفیف:** سووککردن، کلۆلکردن، روونکردنه وه.
- تخفی:** خۆشاردنه وه.
- العوبة التخفی:** ته ره ته ره.
- تخلخل:** خله خل لیوه هاتن، جوی بوو، زه ی شتی له یه کتری.
- تخلص:** ۱- نازاد و قوتار بوون، خۆرزگارکردن، له کۆلبوونه وه، بران، راهی بوون، نه لین، رزگار، فه رسینین، رایی بوون. ۲- نازناو.
- تخلف:** دوکه ووتن، کشانه وه پاش.
- تخلق:** هاو خو بوون، خۆره فتار کردن.
- تخلي:** واز لیته یان، له گه ران، گۆشه گیرا بوون.
- تخلية:** چۆلکردن، به تالکردن، به جیه پیتشتن.
- تخلید:** زیندوو کردن، نه مرکردن، پابنده کردن.
- تخلیص:** ۱- رزگارکردن، له کۆل بوونه وه. ۲- ویتزه و پوختکردن، پاککردنه وه.
- تخلیط:** تیکه لاکو کردن، جه مجفاندن، که رجاندن، به رنانا قاندن.

تدبیر: ته‌گبیر به‌راورد کردن، راویژکردن، تانگ، ته‌قدیر، ته‌وم، به‌راورد، تانگ کردن، ته‌دقیق، چاره‌کردن، چاره‌سازی، ژیری، راویژ .

التدبیر المنزلي: بناوانی .

تدجین الطیور: په‌له‌وهر به‌ختیو کردن .

تدحرج: خوللوزیوونه‌وه، تلانه‌وه، خل بوونه‌وه، بانگراو، ته‌گه‌ربوون، تلوزیوونه‌وه، قرقین، گریل بوونه‌وه، گلیان، گلیر، تلدان .

تدحض: هه‌لدیران .

تدخل: خو‌تی هه‌لقوتانندن، ئافتوروش .

تدخین: دووکه‌لکردن، جگاره‌کیشان، سیفارکیشان، مژله جگه‌ره‌دان .

تدرب: هوژان، هوژانه‌وه .

تدریب: مه‌شق پی‌کردن، هوژانندن، راهیتان، فیبرکردن، مه‌شق .

دارالتدریب: مه‌شگا، هوژانگه .

تدرج: پله‌پله، که‌مکه‌مه‌چونه‌لای، ته‌زه‌رود، چور .

تدرجا: ورده‌ورده، واره‌واره .

تدرس: له‌یاد‌گرتن، وانه‌خوینندن .

تدریج: که‌مکه‌مه‌چونه‌پیشه‌وه، پله‌دروستکردن .

تدریجا: به‌ره‌به‌ره، که‌مکه‌م، بره‌بره، پله‌پله .

تدریس: وانه‌گوتنه‌وه، وانه‌بیترتن، وانه‌بیترتی، وانه‌بیترتی، وانه‌ویترتی، وانه‌وتنه‌وه، ئاموژگاری، ئاموژباری .

تدفئة بالغطاء: نخانندن .

تدفئة: گهرم‌کردنه‌وه .

تدقیق: هه‌لقولین، لیشاو، ده‌ره‌پین، بلقانندن، بلقه .

تیار المائي او الهواء: ته‌وژمی ره‌تی ئاوی یا هه‌وایی .

الاسهال: فیپانندن .

الدم: فیچقه‌کردنی خوین، مرکه‌کردنی خوین، فیچقه‌به‌ستنی خوین .

تدقیق: هه‌لقولانندن .

تدقین: له‌خاکدا‌شاردنه‌وه، ژیر‌خاک‌کردن، ناشتن، نیژانندن، سپه‌ردن، به‌خاک‌سپاردن، نیژتن .

تدقیق: ورده‌کاری، وردبین، باریک‌بین، گه‌لقانندن، لی‌تکدانه‌وه، لی‌وه‌ستا، کنه‌کردن به‌سرنج‌لیدان، لی‌وردبوونه‌وه، به‌راوه‌رد، وردکردن، هارپین، باریک‌و‌زراوکردن .

تدل: نازکردن .

تدلیه: ره‌هیشتن، داهیشتن، داهیلان، شو‌رکردنه‌وه، داکیشتن .

تدلی: شو‌ربوونه‌وه .

تدلیس: ساخته‌کاری، په‌نهانکردن .

تدلیل: لا‌وانه‌وه .

تخلیج: لیک‌جودا‌کردن .

تخلیف: جیه‌هیشتن، به‌جیه‌هیشتن، کردنه‌جیه‌هیشتن .

تخلیل: جیه‌هیشتن، کردنه‌جیه‌هیشتن .

التخمة: تورخه، ئینته‌لا، زورخوری .

تخمر: ترشان، هه‌لکفان، هه‌لترشان .

تخمر العجین: هه‌لاتنی هه‌ویر، هه‌ویر هه‌لاتن .

تخمر الکحول: کهوله‌گه‌نین .

تخدش: پروانه‌تخدیش .

تخمن: ورگ‌لی‌هاتن .

تخمیر: ۱- ترشانندن، هه‌لکفانندن. ۲- هه‌ویر‌کردن .

تخمیس: کردنه‌پینج‌بش، پینج‌خسته‌کی‌کردن .

تخمین: نه‌هانندن، واگرتن، نهانندن، گو‌تره، وه‌زانین، وه‌گرتن، دانان، قرسانندن، مه‌زنده، خه‌مل‌کردن، سه‌نگانندن، خه‌ملانندن .

تخمین الوزن: هه‌لسه‌نگانندن .

تخمیناً: له‌گو‌تره، گرمان، گرمیان، مه‌گرتی، نزیکا، ده‌میر، به‌مه‌زنده، وه‌بزانه .

تخنیق: خنکانندن، خه‌نه‌کردن .

تخوف: ترسان، هه‌ژقین .

تخویف: بزدان، ره‌واندنه‌وه، ترسانندن، نازاردان، زراو‌بردن، سله‌مانه‌وه، هه‌ژشانندن، زه‌له‌بردن، تو‌قانندن، ئاوی‌دمدان، بزدانندن، چه‌نقانندن .

تخویل: پیدان .

تخویل الصلاحيات: ده‌سه‌لات‌پیدان .

تخیل: وازانین .

تخیبط: هه‌لدروون، داگرتنه‌وه، دوورانندن .

تخییل: بوختان‌بو‌که‌سیکی‌کردن، خه‌یال‌کردن .

تدابیر: پشت‌له‌پشتی‌یه‌کتری‌کردن .

تداخل: ده‌ست‌تیوه‌دان، خو‌له‌کاروباری‌که‌سیکی‌تر‌گه‌یانندن، ده‌ست‌تیدان، خو‌تی‌هه‌لقوتانندن .

تدارك: ئاماده‌کردن .

تداعي: له‌گه‌ل‌یه‌کتری‌شه‌ر و کیشه‌کردن .

تدافع: به‌ره‌ره‌کانیتی‌یه‌کتری‌کردن، پال‌پیکه‌وه‌نان .

تداول: یه‌ک‌له‌دووی‌یه‌کتری‌هاتن، دانه‌ده‌ست‌یه‌کتری، هه‌له‌پین، ده‌ستا‌وده‌ست‌پیکردن .

تداوي: ده‌رمان و تیمارکردن، چاره‌کردن .

تدبر: رامان، له‌دواروژ‌بیر‌کردنه‌وه، ئاموژگاری، چاره‌سازی، ته‌گبیر .

تدبج: ئاشه‌به‌ته‌نووره (یاربیه‌کی‌مندالانه) .

- تدلیک:** دامالین، ھۆنوں، ھەلسوون .
- تدلیک بالدھن:** چەور کردن .
- تدمر:** ریمان، رسین .
- تدمع الدائم:** گرە کوویرە .
- تدمیر:** رووخانندن، کاوولکردن، وئیرانکردن، ھەرفشانندن، ھەرفسانندن، خاپوورکردن، ریمان، تیکوپییکدان، پتیبوارکردن، کاباخکردن .
- تدنی:** ھاتنە خواریوە، کەمکەمە نزیک بوونەوہ .
- تدنیس:** پیس و چەپەل کردن .
- تدھور:** تیکچوون، رۆچوون، پشتدان، زیان تیکەوتن، لەناوچوون، شکان .
- تدھین:** چەورکردن، رۆن تیدان .
- تدوخ:** گێژبوون، کەوشین .
- تدور:** خولانەوہ، سوورپانەوہ .
- تدویخ:** گەوژاندن، گێژ کردن، سەر ئیشاندن .
- تدویر:** لاواندنەوہ، خولاندنەوہ .
- تدوین:** ریتخستن، کۆکردنەوہ، نووسینەوہ .
- القانون:** یاساکۆ .
- تدین:** ئایینداری .
- تذاکر:** لەگەڵ یەکتەری وتووێژ کردن .
- تذبذب:** لەرەلەر، دوودلی، نیگەرانی .
- تذبذب السياسي:** جوولانەوہی رامباری .
- تذیل:** ژاگاندن، کەچواندن .
- تذرية:** بەباکردن، شەنکردن، بەبادان، ھەلتەکاندن .
- تذرع:** پەلپ و بەھانە گرتن، سارکردنەوہ .
- تذکار:** یادگار، یادکردن، بېرھاتی، سررپۆری .
- تذکر:** یادکردن، چیل کردن، وێبەرھیتن .
- تذکرە:** ناوئیشان، یادھیتنەرەوہ، پاس، دیاری، پەتە .
- تذکرە العمل:** چەتی .
- تذکیر:** وەبادخستنەوہ، وەبادھیتنانەوہ، وەبیرخستنەوہ .
- تذکرە:** سەرپۆتانە، یادگار .
- تذکرە المرور:** پەسولە تێپەربین .
- تذلل:** لالانەوہ، پارانەوہ، لافلاڤ، کەنەفت بوون، لالەژن .
- تذلیل:** سووک و چروککردن، دەلەکردن، گۆزاندنەوہ، زبوونکردن، کەنەفت کردن .
- تذمر:** ورتەورت کردن، بۆلە، بلمەبلم، بۆلەبۆل، پلتمان، پلتمانن، تێتەر، پلانن، پۆکەپۆکە .
- تذمیم:** لەپاشو لە دوان .
- تذنیب:** کلکدارکردن .
- تذھیب:** ئاوەزێکردن .
- تذوق:** تامکردن، چێژتن، چەشتن، مێزەکردن، چەژتن .
- تذویب:** تواندنەوہ، ماشاندن، تاواندنەوہ، خێورانن .
- تذویل:** لە داوین نووسین، داویندارکردن .
- تراب:** تەلوک، کەلەکە، لاتەنیشت .
- تراب:** گۆل، خاک، خۆل، گنا، گۆل، زەوی .
- تراب احمر:** گلەسوور، سوۆرک .
- تراب رمیم:** زەندول، خۆلی زریب .
- تراب القدم:** خاکی بەرپێ، خاکی پێ .
- معدن التراب:** گلەجان، گلەکەند، گلینجان .
- ترابیة البیادر:** سەرخرەمان و بنخرەمان .
- تراث:** کۆننە، کەلەپوور، سامان .
- تراث القومي:** سامانی نەتەواپەتی .
- تراجع:** گەرانەوہ، بادانەوہ، کشانەوہ، گیلانەوہ، زقران، قەزفرین، قەگەران، داگەراندن .
- التراجع عن الخطأ:** لە ھەلە پاشگەزبوونەوہ، پەشیمانێ .
- تراجم:** جینیو پیکدان، یەکتەری بەردەبارانکردن .
- تراخ:** تەمبەلی، تەوزەلی .
- تراخوما:** دانە چاوی .
- تراخی:** سستی، خاوی .
- ترادف:** ھاوتایی، لنگەیی، سوواربوون، یەک لەدووی یەکتەری، بەدوو پەشتەکی .
- تراضي:** لە یەکتەری دلنیا و قایل بوون .
- ترافع:** پیکەوہ گلەوگانزەکردن لە دادگاڤا .
- ترافق:** ھاوڕێبەتی یەکتەری کردن .
- التراکض:** غارغارین، تەرپاتین .
- تراکم:** کەوتنە سەر یەکتەری، پەنگ خواریدنەوہ، بەسەر یەکتەریدا کەلەکەکردن و کۆبوونەوہ، جەنجالی .
- تراکم الماء:** واشکردن .
- تراویع:** کۆرپەستن، لەپاش چوار رکاعەت نوێژی شەوی رەمەزان، ھەشت رکاعەت، وەیا ۲۰ رکاعەتی بەپشوو .
- ترب:** دودانە، ھاوتەمەن، بەژا، ھاوژا .
- ترية:** خاک، خۆل .
- انحراف التربة:** رامالانی خۆل، رامالینی خۆل .
- تربص:** بووانە (انتظار) .
- تربوي:** پەرورەدەیی، شێوازی .
- تربی:** پەرورەدەبوون .
- تربیة:** پەرورەدە، بەخێوکردن، ۱- خۆشکردن، حاملاندن، رەنپوھیتنان، بەرپیکردن، داشدیاری ژبان . ۲- تورە، شێواز . ۳- ئاموزگاری .
- تربیة الاطفال:** مندالّ حاملاندن و پەرورەدەکردن .

- **تربیة البدنية:** ته‌نپه‌روه‌ری.
- **تربیة البيت:** کابانی، که‌بیانوو.
- **التربیة الكشفیة:** په‌روه‌رده‌یی دیده‌وانی، په‌روه‌رده‌یی پیشه‌نگی.
- **التربیة الریاضیة:** په‌روه‌رده‌یی وهرزش.
- **التربیة المدنیة:** په‌روه‌رده‌کردنی نیشتمانی، پیڅه‌پاندنی شارستانی، ناموژگا، ناموژگاری.
- **تربیة المواشی:** راداشتن، داشت، ولاخ و مالات په‌ختیوکردن.
- **تربیع:** چوارگوښه‌کردن، چوارگوښ، دوو‌جاکردن، دوو‌جا.
- **تربیع العدد:** دوو‌جاکردنی ژماره‌یه‌ک.
- **التربیع الكامل للعدد:** دوو‌جای ته‌واوی ژماره‌یه‌ک.
- **ترتب:** راست و ریڅوپیڅ بوون، راست و دروست.
- **ترتیب:** ۱- دامه‌زړاندن، سازکردن، سلماندن، سه‌روه‌رکردن، قران، ده‌سته‌کردن، سازدان، دروستکردن، ریڅخستن. ۲- شیو، نه‌ریت.
- **ترتیب الحروف:** پیت چین، تیپ کوژکرده‌وه.
- **ترتب (للمحالیل):** نیشاندان.
- **على الترتیب:** (له‌نه‌ندان‌زایدا) به‌یه‌ک باردا.
- **ترتیل:** دهنګ نزمکردن، له‌راندنه‌وهی گورانی و شستی تر، لاواندنه‌وه.
- **ترجل:** پیاده‌یی، دابه‌زین، هاتنه‌خواره‌وه.
- **ترجمان:** زمانان، وهرگیتی، زووانان، که‌سیکه‌زمانیک یا چند زمانیکی بیگانه‌بزانی و له‌نیوان دوو یا چند که‌سیکدا پاچقه‌یی بکات.
- **ترجمة (ج) تراجم:** وهرگیتی، پاچقه، زمانزانی، پاچقانی، هه‌ل‌گیتراپانه‌وه.
- **ترجمة الحیة:** به‌سه‌رهات، سه‌ربرده، سه‌رپه‌وورد.
- **ترجمة الحال:** سه‌ربرده، به‌سه‌رهاتی، میژووی ژیان، سه‌ریوری، به‌سه‌رقه‌هاتی.
- **الترجمة او التقلب المرة الثانية:** وهرگیتراپانه‌وه.
- **ترجمي:** به‌هیواوون، هیوبکر، تکا، هیثی.
- **ترجیح:** به‌چاک‌ترزانی، هه‌قبازکردن، په‌سه‌ندکردن، به‌سه‌رداپترکردن.
- **ترجیح:** هه‌ل‌گه‌رانه‌وه، وهرگیتراپان، اووتی، سه‌ننه‌وه، وه‌لامی ناخوتن و گورانی و هه‌لبه‌ستدانه‌وه.
- **ترحال:** کوچکردن.
- **ترحال دائمی:** کوچهری.
- **ترحم:** به‌زه‌یی پیداهاستن، زگ پیچ سووتان، دل پیچ سووتان، دل‌سوزی، دل‌وفانی.
- **قابل الترحم:** قهره‌لایی، شایانی به‌زه‌یی پیداهاستن.
- **ترحیب:** به‌ختیهاستنکردن، خوښه‌اتنکردن.
- **ترحیل:** ناردن، به‌پتکردن، ریڅه‌خستن.
- **ترحیم:** میهره‌بانیکردن، به‌زه‌یی خودا و په‌وانی دروود بو مردوو ناردن.
- **ترخص:** ده‌ستور ده‌ستکه‌وتن.
- **ترخي:** سستی کردن، نیچاندن، شل کردن، کاسولی کردن.
- **ترخیص:** ۱- ده‌ستووردان، ورمدان ۲۰- نازادکردن، سه‌ره‌ست و به‌ره‌لاکردن ۳۰- هه‌زارنکردن.
- **ترخیم:** کلک برین.
- **تردد:** هاتوچو، تاموشو، هاموشو، دوودلی، نیگه‌رانی، دامان، راوتیشکه، وه‌گومانکه‌وتن، هه‌رینا، سه‌لمینه‌وه، هه‌لسله - مانه‌وه، هه‌لسله‌مینه‌وه.
- **تردد التیار:** له‌ره‌ی ته‌زوو (فیزیاء).
- **تردید:** نیگه‌رانی، هه‌رینا دل‌پراوکتی، دوودل و نیگه‌ران کردن، باوه‌ر گومانی، شت له‌دلدا هیتان و بردن، پووگومان، سچ و دووکردن، سه‌ماندنه‌وه، گه‌راندنه‌وه.
- **بلا تردید:** بیچ سود، بیچ گومان، بیچ شک.
- **ترسي:** سفره‌ماس، جله.
- **ترسي (ج) تراسي:** مه‌تال، زسپه‌ره، قه‌لخان، سه‌رتال، سوپه‌ر، سپه‌ر، سه‌نگه‌ر، سوپه‌ر.
- **متراس:** تالاو.
- **ترسي السلفاة:** قاپتلیکی کیسه‌لی.
- **ترسب (ج) ترسیات:** نیشتن.
- **ترسیات:** نیشته‌مه‌نی، ته‌له‌به‌وه.
- **ترسیات محلیة:** نیشتووه خو‌مالییه‌کان.
- **ترسیب:** نیشاندن.
- **ترسیم:** نیشانه‌دانان، خه‌تکیشان، نیگارکیشان، شیوه‌کیشان، شیوه‌نوساین.
- **ترشح:** فداری، شه‌داری، شیخ ده‌لاندن، نم، ته‌رایی، ته‌ریوون، لیچوون، ئاو و ته‌رایی دایان.
- **ترشیح:** جوانکردن، نیولیتان، پالوتن، پالاندن، ده‌لاندن (کیمیاء).
- **آلة الترشیح:** پالوتنه.
- **ورقة ترشیح:** قاقه‌زی پالوتن.
- **ترصد:** دیده‌وانی، چاودیری، چر چاوه‌ریبیتی.
- **ترصیص:** قایم و مه‌حکه‌مکردن، یه‌کترپیتگرتن.
- **ترصیح:** گه‌وه‌ریه‌ندکردن.
- **ترضیة:** دلنه‌وازی، دلدانه‌وه، دلنه‌واپی.
- **ترضیع:** شیردان، مه‌هی.
- **ترطیب:** ته‌ر کردن، شل کردنه‌وه، شو‌دان.

- ترعة (ج) ترع:** کارتز، بهست، درنال، درگه، کهنداو، رووبارتيکی گهوره یه که له نیتوان دوو دهريادا دروست کرا بیت.
- ترعة:** قلب، هیلنج، قرقینه، له سهه تاي رشانه وهدا پهيدا ده بیت.
- ترعدد:** جولان، ههژان.
- ترعیب:** ترساندن، نهیودان، هه ره شه، هه ره شه و گوره شه.
- ترغیب:** پروانه (تشویق).
- ترف:** بههره، ئاسووده بی.
- ترفه:** ئاسووده بی، ژيانی پر گوشاد و ناز و بههره.
- ترف:** گهوره بوون، بلتدبوون، هه لمالدان.
- ترفق:** نهرمی و میهره بانی نواندن.
- ترفیع:** پله پیتدان، سهه رختن، بهرزکردنه وه.
- ترفیه:** سهه سانه وه، ئاسووده کردن، سهه وانه وه، سهه واندن، سهه وانه وه، به خویشی پین رابواردن.
- ترقب:** چاوه پروانی، چاوه نواری، دیده وانی، پاسه وانی، دیاردی کیشان، کیشک.
- ترقص:** هه لپه پین، له بییزین.
- ترقوة:** چه له مهي سهه رشان، قوولکه نه ستو.
- عظم الترقوة:** ئیسکی چه له میشکینه، دهنده ی سنگ.
- ترقي:** پيششکه و تن، سهه که و تن، سهه که فتن، پيششقه چوون، هه لگه ران.
- ترقية:** راکیشان، دریتز کردن، نوراندن.
- ترقيص:** هه لپه راندن، هه لته کاندن.
- ترقيع:** پینه کردن، شلاله کردن، شاپپوز کردن.
- ترقيم:** نووسین، نقیسین، نقیساندن، ره نووس کردن.
- الترك:** واز لیتهینان، به جی هیشتن، هیشتن، گلدانه وه، مارزو، واز هاوردن، دهست لی هه لگرتن، دهستی خوژی کردن، هیلانه وه، هیشسته وه، دهست لی بهردان، په راندن، به جی هیشتن، روو لی وه رگبران.
- ترك الدنيا:** دل مراندن.
- تركة:** شره، پاشماگ، میرات، پاشماوه، ژیمایی.
- ترکيب:** سوار کردن، بنیات، قه لافهت، پیکه و هنان، ریکه خستن، پیکه پیتنان، لیکدان، میفن، گه یاندنه وه ی شتی به شتیکی تره وه، تیکه لکردن، تیکه لاو کردن.
- ترکيب (في الفيزياء):** پیکهات.
- الاسنان:** دانسازی.
- الضوني:** رووناکی پیکه پیتنان، تیشک پیکه پیتنان، به تیشکی رۆزگار و کرداری پیکه پیتنان.
- القوة:** پیکه پیتنانی هیز.
- التركيب الذري:** گه ردیله پیکه پیتنان.
- ترکيب (في الرياضيات):** هه لپه ستنه وه.
- تراکيب الجذر:** ره گ پیکه پیتنه ره کان.
- ترکيز:** دامه زراندن، چه قاندن، سهستی (کیمیا).
- ترمس:** تاله، هه رزه له.
- ترميم:** ریکه خستن، پینه کردن، چاک کردنه وه، دهست پیداهیتان.
- ترنج ه:** ترنج.
- ترنج:** وه لادان، به لاداهاتن.
- ترنم:** لاواندنه وه، لای لایه.
- الترنم بالغناء:** گاسکه.
- ترنج:** داره داره ی مندلان.
- ترنيم:** له رانه وه ی دهنگ.
- ترنيمه الام:** لای لایه، لایه لایه.
- ترهب:** بوونه ره بهن (راهب).
- ترهه (ج) ترهات:** پروپوچ، وته ی بی جی، هیچ و پوچ، پروژ، تاو، چه ور.
- ترهيب:** ترساندن.
- ترهيب:** پروانه (ارعاب).
- ترهيوه:** لاره لار.
- تروي:** بیهرکردنه وه له کاروبارتيکیدا.
- تروية:** تیراو کردن، له کارتيکیدا بیهرکردنه وه، ئاو بو رپیسواری هه لگرتن.
- ترويج:** بره پیتدان، وه باو خستن، وه پیتن خستن.
- ترويج:** ئاسووده کردن، بۆن خویش کردن.
- ترويد:** ره واندنه وه.
- ترويض:** گوئکاری، باخچه وانی.
- ترويق:** روونکردنه وه، پالوتن، داوه رشاندن، پالین، ترهاندن، نسلاندن.
- ترياق:** تریاک.
- تريبة:** چه له مه، چه له، ئیسکی سنگ.
- لعب التريبة:** چه له مه شکانی، چه له مشکیتنه.
- تزامم:** تیکه چرژان، کۆبوونه وه ی مه ردوم له شو تینیکدا و یه کتر سه خله تکردن.
- تزار:** نه راندن.
- تزاوج:** جووتی، هاوسه ری.
- تزاور:** پروانه وشه ی (تردد).
- تزايد:** پتریوون.
- تزجیة الوقت:** رابواردن.
- تخلق:** ترازان، هه لخلیسکان، خو هه لخلیسکاندن.
- تززية:** پروانه (ازراء).
- تزريق:** ده رمان به هو ی ده رزی پزیشکییه وه.
- ترعزع:** له قین، جوولان، ته کاندانه خو،

تذفير: ههسكه، ههسكه ههسكه.
تذكیه: پاك كردهوه، پهسه نكردن، بچ گروگول كړدن، زهكات دان، مالى خودادان.
تذكیه النفس: هولمان، پاك كړنهوه.
تذقزق: فيق و هوړ.
تذكیه: پهسه نكردن.
تذزل: له رزبن، جولانهوه.
تذلق: خزانه لاه، خشانه لاهوه.
تذهد: دلنراندن، خوداناس كړدن.
تذهر: كزربوون.
تذهر (في كيمياء): كزربوون.
تذوج: ژنه پنهان، ژنه ووردن، شوو كړدن، جووت بوون.
– المرأة: ميتر كړدن.
تذوج: ماره پيرين، جووت كړدن.
– المرأة: به ميتر ددان.
تذور: نركانندن.
تذوير: ساخته كړدن، دروړ ازانندنهوه، ماستاوو كړدن، دووړوويي، راوړوو، چاپوچوپ، سهخته كاري، فه بووان، ساخته.
تذيد: پتر كړدن.
تذين: خوړ ازانندنهوه، خوچوودا كړدن، خو تاسدان، خه ملين، خه ملان، پازان، پازبانهوه.
تذيت: تې هه لسوون.
تذنين: پازانندن، پازانندنهوه، خه ملانندن، ئال و والا كړدن، خه مل، شيرين كړدن، تاسدان، جوان كړدن.
تذنين الرأس: كرووزه كړدن.
تذائل: ليك پرسين.
تذابق: پيش يه كتری كهوتن.
تذاقط: كهوتن، هه لوه رين، هه لوه ران.
تذامح: مسامحة: چاو لي پوښين، به خشين، لي بسوردن، به ددهمه وده دان، هانو هوون، بووردن.
تذامي: بلنديوو، هه لچوو.
تذامي: (له كيميا) هه لمين، هه لچووون.
تذاهل: ناساني، ساناهي، سانايي، هانو هوون.
تذاول: پرسين.
كثرة التذاول: پيريس.
تذاوي: يه كسانی، به رانیه ری یه كتری بوون، به قه و یه كتری بوون.
تذبيب: هوو بوونه پیداكړدن.
تذبيب: هوو دروست كړدن.
تذبيب: پاكی كړدن، به پاكی یادی خوا كړدن، ناوی خوا بردن.

تستر: پوښران، داپوښران.
تسجيل النفوس: زا به ندى، زا به ندى كړدن.
تسجيع: دوايې وشه ريكخستن، وته، دوايې وشه، هه لبه ست به چه شنيكي ريكوييكي و هاوكيش، هاو ئاههنگ، ريكخستن و كو تايي پيدان، گمه گم كړدن.
تسجيل الاحوال المدني: تو مار كړدى بارى شارستانى، زا به نكردن.
– في تسجيل: تو مار كړدن، زا به نكردن، په پماندان، قاي كړدن.
– شرط التسجيل: نه وارى تو مار كړدن.
تسجين: كرتن، له به نكردن.
تسحيح: داروشان.
تسحير: جادوو كړدن، جادوو گه رى.
تسخير: رام و كهوى بوون، گيران.
تسخير: خستنه ژتيربار، رام كړدن، كه وي كړدن، هيتانه ژتير ده ست، جادو ولي كړدن.
تسخين: گهرم كړدن، داخ كړدن، گهرمبوون، گهرمى.
تسدد: به ستران.
تسديد: به ستن، گرتن، پيوه دان، قاي كړدن، نيشانه گرتن.
– الديون: قهر زداندهوه.
تسديس: شه شگوشه كړدن، شه ش سووچ و شه ش لا كړدن.
التسرب: ته شه نه بوون.
تسرح: به رة لا بوون، چونه له وه رى.
تسريح: نار دنه له وه رى، په وانه كړدن، له وه رانندن، نازاد كړدن، به رة لا كړدن، ده ر كړدن.
تسريع: تالوو كه كړدن، په له كړدن.
تسطيح: ته رازوو كړدن، داره را كړدن، سه ريان داپوښين، ريكخستن، ريك كړدن، خست كړدن، يه كسان كړدن.
تسطير: نووسين، خه تكيشان.
تسع: نويه م.
تسع: نويه ك.
تسعة: نو، نهه.
– عشر: نو زده.
– وتسعون: نه وه د و نو.
تسعل: كوڅين، كوڅه كوڅ.
تسعانة: نو سه د.
تسعون: نه وه د، نو ت، نه هه د، نه هيت.
تسعير: نرخ دانان، نرخ برين، نرخ كړدن.
التسعير الرسمي: نرخ برينى ميري.
تسفل: نزم بوون.
تسفير: ره وانه كړدن، وه ريكخستن، خستنه رى، رايي كړدن، نار دن.

- تسقیة:** تیرا کردن.
- تسقیف البیت بالاخشاب:** داره را کردن، سه ریان داپوشین، سه رگرتن، سه رداپوشین.
- تسقیم:** نه خۆش خستن.
- تسکین:** نارام کردن، دامرکاندن، هیتدی و هیتمن کردن، داکاساندن هاریژ کردن، هاله وه کردن.
- تسکین الاجواع:** کولوکۆ دامرکاندن، هه وراندن
- تسلح:** پری چه کی، چه کداری.
- تسلخ:** که ولکران، رووتانه وه، ژبه ته کران، ژ خو دانین.
- القشرة والجلد:** که ولکران، مهرتین، رووتانده وه.
- تسلسل:** به روودوا، یهک له دووی یه کتری، زنجیره.
- التسلسل السایکولوجی:** زنجیر و رسته ی سایکولۆجی.
- تسلط:** توانایی، دهسه لات، دهست رویشتن، دهست به سه ر داشکان، هه لکوتانه سه ر، جیره بوون، زالی، وه سیاو.
- تسلف:** قه رز کردن.
- تسلق:** هه لگه یان، پی هه لگه یان.
- تسلل:** که مکه مه هاتنه دهر له په نهانی و نه دیویدا، به ره لای بوون.
- تسلم:** وه رگرتن، بوونه مسولمان.
- تسلی:** دلخۆش دانه وه، دلدانه وه، فه رامۆش، نه ترین، هاله و بوون، ته بتاندن.
- تسلية:** دلنه وایی، دلدانه وه، گه شکه، دلخۆشدانه وه، پرسه، سه رخۆشی بانگ، فه رامۆش پیدان، دامرکاندن، نه تراندن.
- القلب:** دلدانه وه، دلارامی، هاله و کردن.
- تسلیح:** چه کدار کردن، پچه ک کردن.
- تسلیح:** لووچکاندن، که فلاندن، که ول کردن، پیست دارین.
- القشرة والجلد:** مه رتاندن.
- الملايس عن الغير:** جلک پیداکه ندن، ره وت کردن.
- تسلیف:** سه له م دان، پیشه کی پاره دان.
- تسلم:** بزنی، ساخ و خوش.
- تسلیم:** گه یاندن، رام کردن، دانه دهست، پی نه سپاردن، پیدان، چی شکران، سپاردن، سه رسپاردن، چی خ کردن، سه ر پی شۆر کردن، شه گگه و پۆزباش و شه و باش.
- تسم:** ژه راوی بوون، ژارخواردن، ژه هرخواردن، دهرمان خواردی بوون.
- التسمم الغذائي:** به خۆراک ژه راوی بوون.
- تسمن:** قه له و بوون.
- تسمية:** ناو بردن، نیو بردن، ناو لینان، ناقرین، نا فاندن، ناوانان.
- تسمید:** په یین کردن، زیل پیژی کردن
- تسمیم:** دهرمان خوارد کردن، ژاردان، ژه هر دهرخواردان، ژه هر خواردن.
- تسمین:** قه له و کردن.
- تسن:** سووان، سوونه وه، سووتن، ساوین، تیز کردن، هه سووان، هیتسون، هیتسین، ددانه ددانه کردن.
- تسهیل:** ناسان کردن، سانا وهاوار کردن، گانگاز کردن.
- تسهیم:** کراش و هه موو جۆره پارچه یه کی نه خش کردن.
- ٢- به شبهه شکران.**
- تسور:** به دیوار هه لگه یان.
- تسوس:** کلۆری بوون.
- الحافر:** سم گه نان، سه رزین، سم کلۆری، سم پۆرتی.
- تسول:** سوآل کردن، دهرۆزه و گه دایی کردن.
- تسوية:** راست کردن، ری ک کردن، راسه و کردن، ته ختکاری، ته خت کردن، کۆک کردن، ری ک خستن.
- رئيس التسوية:** سه رۆکی ته ختکاری.
- مديرية التسوية العامة:** به ریویه رایه تی کۆک کردنی گشتی، به ریویه رایه تی ته خت کردنی گشتی.
- تسویع:** سوواخدان، سوواغدان، شمشه کردن.
- تسويد:** ره ش کردن، له بهر نووسینه وه.
- تسويق:** نه مرۆ به سبه ی پی کردن.
- تسويق:** ساخ کردن وه.
- تسویل:** گو مران کردن، رازاندنه وه.
- تسبیر:** سوویراندن، سوویراندنه وه.
- تسبیح:** سوواخدان، تی هه لسون.
- تشائم:** به دبینی، نه خشه ی خراب لیدان.
- تشابك:** ئالۆزی، ئالان، تیک ئالان، ئالۆس.
- تشابه:** ویکچوون، پیکچوون، لیک کردن، هاوشیوه بوون، لیک کردن، پیکچوون، یه کچوون، ناقله ف.
- تشارج:** له گه ل یه کتری کیشه کردن، ناکۆکی، شه ر له ته ک یه کتریدا کردن.
- تشارك:** له گه ل یه کتری هاویری بوون، هاویری ته تی.
- تشاعر:** خۆ به بوویژ نیشانان.
- تشاغل:** خنه خن، خۆ به کاریکه وه خه ربیک کردن.
- تشاکل:** یه کجۆری، هاوشکل بوون.
- تشاکی:** له یه کتری گازانده کردن.
- تشاوری:** له گه ل یه کتری راویژ کردن.
- تشاوس:** لی سۆری بوونه وه.
- تشائم:** قراندن، به دبینی، نوقلانه ی خراب.
- تشبث:** داوینگرتن، دهسته و داوین بوون، داوینگری، دامانگیری، دهست و داوینگری، تکا کار.
- تشبع:** تیربوون.

- تشبه:** پیتچوون، لیتچوون.
تشبيک الاصابع: په نجه تیک هه لکیشان.
تشبيک: نالاندن، تیک نالاندن.
تشبيب: یادی گه نجی رۆژگارانی لاوتیتی کردن.
تشبيه: ویکچواندن، پیتچواندن، لیچ چوون، لیک چواندن.
تشت: بلاوی، پهرش و بلاویونهوه، پهرانگه نده بوون، تاروماریوون، ولاویوون.
تشتیت: پهرش و بلاوکردن، بلاوکردنهوه، هه لاهه لا، پارچه پارچه کردن.
- البال: رته بلاو.
تشجج: قرنجان، قنجان.
تشجیع: هاندان، دهست له پشت دان، گالدان، فیت و گالدان، تاودان، چرچاندن، شرفاندن، نارن، تاخراختن، به لشانندن، ناف تیدان، به جاندن، بونگ کرن، هانه هانه.
تشحیم: پیولی دان، رۆن تیدان.
تشحید: تیشکردنی شیر و خه نجه و چه قۆ... هتد..
تشخیر: مه شه مش، لرخه لرخ، مترکردن، لرخه کردن.
- کثیر التشخیر: به مشه مش، به لرخه لرخ.
تشخص: گه وره بوون، سه ریشک (ممتاز) بوون.
تشخیص: دیاریکردن، ناشکرکردن، هه لاواردن، دیاریدان، که سناسی، دۆزینه وهی نه خوشی، له نه خوشی سه رده رکردن.
تشدد: سهختی، دژواربوون.
تشدید: سهخت و دژوارکردن، توندکردن، مه حکمه کردن، قایمکردن.
تشذیب: هه لپه پاچین، هه لپه رتاوتن، هه لپه ردواتن، لق و پۆپ کردن
تشرد: دهریه دهری، عه ودالی.
تشرّف: گه وره، سه ریلندبوون، به هه ره وه بوون.
تشریب: پین خوارنهوه، پین نووشاندن، شوریا.
تشریح: پارچه پارچه کردن، لهت و کوتکردن، توی توی کردن، نه شسته رکاری، به لقتاندن، په لپه لکردن، ناشکرکردن، ده رختن، په گالاکردن.
- آلة التشريح: نه شته ر.
- علم التشريح: تویکاریزانی، زانیاری تویکاری.
تشرّد: حه بدالی، حه ودالی، هه تره بوون، هه تله، شاره دهریوون، بی نهوایی، ویتلی.
تشرید: تاراندن، دهریه دهرکردن، هه تره کردن، هه لپرواندن.
تشریح: رچه دانان، رتگای تایین دانان، یاسادانان.
- علم التشريح: یاساگری.
- الجمعية التشريعية: کۆمه لهی یاسادانان.
- تشریف:** گه وره کردن، بلندوبه رزی کردن.
تشریف: رووناک کردن.
تشریک: کردنه هاوال.
تشرین الاول: مانگی دهه مینی رۆمییه ۳۱ رۆژه له ۲۱ مانگی گه لاریزان دهستییده کات، خه زه لهور، چریا پیش.
تشرین الثاني: مانگی یازده مینی رۆمییه له ۲۲ ی سه رماوه زیدا دهست پییده کات ۳۱ رۆژه، سه رماوه ز، که وه دار.
تشطّر: که رتیوون.
تشطیر: که رتکردن.
تشعب: لیکه وتنه وه، لیتپه یدا بوون، لیبوونه وه.
تشعشع: تروسکانه وه، رووناکی دان.
تشعیب: جووی کردنه وه، چین چین کردن.
التشعیرة: به جۆ که وتتی و لاخ و ره شه و لاخ و نازه لان.
تشفی: چابوونه وه، ساخ و خوش بوونه وه.
تشفیغ: بۆ پاراندنه وه.
تشقق: قه لشان، قه لشین، که وتین، شه قبوون، شه قبردن، به چشین، په رشین، درزبردن.
- الجلد: تره کین، تره کان، ژه کاندن، دهرزبردن، هله کین.
- الثدی: گووان کولی.
- الحافر: سم قلیشان.
تشقیق: قه لشان، هه لپه کاندن، شهق کردن.
تشکر: سپاس کردن، مالتیوایی، پیتزانین، سوپاس کردن، مالاقایی کردن، مالاقایی.
تشکل: دامه زان، رتیکه وتتن، فه گزگژین، هیتوران.
التشکي: گلهیی کردن، گلهیی بردنه بهر دادگا، گلهیی و گازانده کردن، فیزارکردن.
تشکیک: دوو دول کردن، گوماندارکردن.
تشکیل: فه کشتزاندن، دامه زانندن، سه رویه رکردن، رتیکه خستن، هیتورانندن، فه گزگژاندن، هه وداین، پتیکه تینان، شکل و ویتنه به شتتیک دان.
- الحكومة: ده ولته دامه زانندن.
تشمّر: هه لکران، هه لماران.
تشمیر: هه لکردن و هه لدانه وهی قۆل و داوین، هه لماشتن، سیواخکردن.
- الساعد: قۆل هه لدانه وه، قۆل هه لمالین، قۆل هه لکردن.
تشمیع: میتو لیدان، میتو تی هه لسوون، میتودان.
تشمیم: بۆ پینکردن.
تشنج: گزژیوون، گزژه لانتن، هه لپتیکان، ترنجان، کیتشرانی نه نداسی لهش، کشرش بوون، هه لقرچان، گزژیووم هه لانتن، قورمچان بوون له سه رما یا له گه رما، فلین، جمام بوون.

تصادف: تووشبسون، هه لکه فتن، هنگفین، هه لکه وتن، بهرهنکاربوون، ریکه تن، هه لکه وت، پهرگهین، نچاندن، پاکه فتن، پهرگی، دووجار ریکه وتنه سهر، تووشیاری.

تصادم، مصادمة: لیکه وتن، بهر یه که وتن، تیکه له نگووتن، بهرهنکاری یه کتری بوون، لکوماندن، هه لنگوتن، لیکدان.

تصاريف: گهران و پشیتی رۆژگار.

تصاعد: هه لبه زینه وه، چوونه سهر، بهر زبوونه وه.

تصاعدي: بهر هه ژوور (ماتماتیک).

تصافح: مصافحة: دهستی یه کتری گوشین له کاتی دیدنی و تووشهاتندا، دهست دانه دهست، دهست له ناو دهست یه کتری نان.

تصالح: یه کبوون، یه ککه وتن، یه ککه فتن، ناشتی، سازان، ساخت و پاخت، سازویان، خلینه و بلیینه.

تصب: چۆره چۆر، شۆره شۆر.

تصبيرة: شه و چله، شه و چهره.

تصحیح: راستکردنه وه، ساخرکدنه وه، چه وتی لاپردن، هه له لیکرتن، بیرازکردن، ریککردن، وه راستگیان، هه لیکرتی.

تصحيف: له کاتی نووسیندا یا خویتنیدا گۆپین و هه له کردن.

- **الکتب:** شیرازه کردن.

تصدع: سهریشان.

تصدق: خیرکردن.

تصدی: هاتنه پیش، دهستپیکردن، ئاووریشبوون، رووبه رووبوون.

- **بوجه المعتدي:** دهستکردنه وه.

تصدیر: نامه یا شتی تر ناردنه دهره وه، هه ناردن، له ژوورووی کۆردا نیشانندن.

تصدیع: دهره سه ری دان، سهرئیشانندن.

تصدیق: قۆل بۆ کیشاندن، مۆرکردن، باوه پیکردن، باوه به بیرورا، وه یا تهی که سیکی کردن، بروا پیکردن، راستاندن، به راست زانین.

- **سريع التصديق:** خوش باوه ری.

تصرف: جله و، سهر ریشه، ئازادی، له کارویار و له دهست تپیداندا، سهر ریشه داری، دهستکاری.

مطلق التصرف: دهست بهردان.

تصریح: درکاندن، هه لیشتن، دهرخستن، ئاشکراکردن، پراویژکردن، دهر برین.

تصرف: چوواندن، گۆزینه وهی دراوی سپی چ قاقهز و چه کی بانک ۲- گۆزین کردانه له زانیاری پزیماندا، فاقیرکردن.

تصرف: چونگه (بانک).

تصریح الجلد: هه لیتانه وهی پیست.

تصعيد: هه لگیان، بردنه سهر، سهرخستن.

- **الاعصاب:** باولج، جهمام بوون.

- **العضلات:** ماسولکه رهقه.

- **العضلي:** ده ماروهرگه پان.

- **القلب:** دلنه کزی، دلزافکردن، قرچ بوون.

- **المفاصل:** جهمام بوون.

- **اثر تشنج الاعصاب:** ته زوو.

تشنع: دووری کردن.

تشنع: جنیودان، کاری ناشیرین کردن.

تشهد: ئاگاداری و چاوپهوه بوون و خوازتن، ئاگاداربوون، (لا اله الا الله) گوتن.

تشی: ئیشتیا، مگیز، ئاره زوو.

تشير: شه رمه زار کردن، شیوان، زله قبان، ریک (اشاره) کردن.

تشوش: په ریشان، په شیتی، شپرزهی، شیوان، شیواوی، ژوولیان، په ژویان.

تشوط: هه لکران.

تشوف: خوواندن، خو پازاندنه وه، خو جوانکردن، به دهوری خو هه لاتن.

تشوه: شیوان، شله ژان.

مشوه: شیواو، شله ژاو، په شیتی.

تشویش: شپزه کردن، په ریشان کردن، نا آرام و شپرتوکردن، ژلیواندن، سهر لیشیواندن، شیواندن، شلووقاندن.

تشویط: کراندنه وه، هه لکراندن.

تشویف: و نارا، پانان، پاناندن، پاخرواندن، نمائی، نمائی، نواندن، پیشاندان، نیشاناندان، راپکردن.

تشویق: وه هوهس خستن، وه ئاره زوهینان، هاندان، هاندان، دهست له پشتان، ده فگه رم کردن.

تشویه: شیواندن، لیکدان.

تشویه الحقائق: درۆکاری، گیره شیتی.

التشیخ: فنکه فنکی، فینکه.

التشیخ: پیروون، له نپه وه چوون، سه ربوون، داکه وتن، بوونه پیر، خو کردنه پیر (شیخ).

تشیط: هه لپرووزان.

تشیع: وه دوو ککه وتن، بوونه شیعه.

تشییك: په نجه له یه کدان، قامک له یه کدان.

تشید: دامه زراندن، قایم کردن.

- **البناء:** هه لخشنتی خانوبه ره، لی هه لخشنت.

تشییط: هه لپرووزاندن.

تشیع: له گه ل مردوو ریشتن، وه پی خستن، به پیکردن، ره وانه کردن، له ته کا ریشتن.

تصاحب: خاوه ندی کردن، بوونه خاوه ندی شتی.

تصغیر: چکولہ و گچکہ کردن، تیز کردن.

تصفیح: تہ ماشا کردن، لاپہرہ لاپہرہ لیج وردیوونہ وہ.

تصفر: رہنگ زہردہ لگہ لگہ ران، رہنگ پیرین.

تصفیة: پالاوتن، پالاندن، پالین، داوہرقانندن، نسلاندن، ترہاندن، بہرچہ تانکردن، پوختکردن، لابہ لاکرندن، خاوتینکردنہ وہ، داوہرانندن، پاککردنہ وہ، پوخت و خاوتینکردنہ وہ، پالاوتن، روونکردنہ وہ.

تصفیة الأمر والوضع: بہ کلاکردنہ وہ.

تصفیة المواد باذابة أو الطهر: قائل کردن.

تصفیة الحساب: پاک و بہ کلاکردنہ وہ، پاکہ و پاک، پاکتاو کردن.

تصفی: پالاوتگہ، پالافتگہ.

تصغیر: فیکہ لیدان، تیج تووراندن، فیکانندن، کووفین، فیکین.

التصغیر المتكرر: فیکہ فیک.

تصغیر الحیة: فیکہ مار.

تصفیف: ریز کردن، بہ ریز دانان.

تصفیق: چہ پلہ لیدان، چہ پک، فرہ فرہ، شہ قہی بالی بالتندان.

من الجماعة: چہ پلہ ریزان، چہ پلہ کوتان.

صوت التصفیق: دیوول.

تصفیل: مالشتدان.

تصلب: رہق و پتہ و بوون، وشک بوون.

الشرايين: رہق بوونی خوینبہر.

تصلح: چاک بوون، ریک کہوتنہ وہ.

تصلف: مرایی، چاپلوس، لاق لیدان.

تصلیب: لہ سیدارہ دان، خنکانندن، بہ داردا کردن، ہلئواسین، رہقبوون.

تصلیح: چاک کردنہ وہ، بیراز کردن، ریکخستنہ وہ.

تصمیم: نہ خشہ کییشان، نہ خشہ دانان، بریار لہ سہردان، لہ سہر بریاری خو رۆشتن، ہرئ کردن، تہ مہل دانان، بیلان دانان.

عدم تصمیم: ہریتنا.

التصنت: گوئی گرتن.

تصنع: دروستکران، بہ دہوری خو ہلالتن، خو رازاندنہ وہ، ساختہ کاری.

تصنیع: نامادہ کردن.

تصنیف: بابہ تکرندن، پۆلینکردن، چین چین کردن، دہستہ دہستہ و پۆل پۆل کردن، ہاویوول و ہاویابہ تکرندن، ریز کردن، ریکخستن، پہرتووک دانہر، دانہر.

تصوب: نیشتنہ وہ.

تصور: گومانکردن، گومانبردن، راگرتن، رامان، ہینانہ پیش چاو وینہی کہسی یا شتی لہ دل گرتن، وازانین.

تصوف: خو چاک نیشاندان، دہریشی.

تصوب: رہوادیتن، شایان دیتین، لارکردنہ وہ، بہ چاک زانین، پہسندکردن، لہ سیرہ دان، نیشانہ گرتن.

تصویت: دہنگ دان، دہنگ دہرخستن.

تصویر: وینہ گرتن، نیگاگیری، ہینانہ دی، ٹافہ ریدکردن.

آلة التصوير: نامرزی وینہ گرتن.

دارالتصویر: وینہ گرخانہ، وینہ خانہ.

التصویر الشمسي: وینہ گرتنی ہہ تاوی.

فن التصوير: ہونہری وینہ گرتنی.

تصبيد: راو کردن.

التصبيد خفية: قہمچ کردن.

تضائق: تہنگاوی.

تضائل: کزبوون، لہ کہمی دان.

تضاحك: بہ پیکہ وہ پیکہ نین.

تضاد: دژ کاری، دژ پیکتری، لہ گہل پیکتری ناووک بوون.

تضارب، مضاربة: لیکدان، کوئوکاری.

تضاريس: ددانان.

التضاريس الارضية: بہر زایی و نزمایی سہر زہوی، ہلہت.

تضاريس الاسنان من البرد او الغیظ: دان سکی، دانہ چیرہ.

تضاعف: دوو بہر بہر و دوو چہندان، لیج پیسکردن، ورژانگ (نہ خویش).

تضامن: بہ کگرتن، بہ ککہوتن، بوونہ دہمان، (کہ فیلی)، ہاونہرک.

تضاهي: شان لہ شانندان، بہ رامبہری کردن.

تضایق: تہنگہ تاو بوون.

تضجر: نالین، نالاندن، بی نارامی.

تضعج: پالڈانہ وہ، پہ لیدانہ وہ.

تضحك: خہنن، پیکہ نین.

تضحیة: قوربانکردن، کردنہ قوربان، بہ قوربانکردن، خو بہ خستکردن، قوربانی و گاو و گہردوون کردن، خو لہ پیناودان، لیج بووردن، بوورین.

التضحیة بالنفس: خو کردنہ گاو و گہردوون.

تضخم: رسکان.

الکبد: جہرگ رسکان، جہرگ ٹاوسان.

تضرر: زیانکردن، تیج شکان، نہووم کردن.

تضرس: کول بوون، ہالہو بوون.

تضرع: کرووزانہ وہ، قہرہ قاضہ، کرووزہ، لالانہ وہ، لالیان، نووزانہ وہ، واریانہ وہ، ورک، ہہ لزووران، ژارین، پارانہ وہ لہ بہر گریان، واریانہ وہ، زوروانہ وہ.

تضرط: ترکہندن، راہیشتن، جرٹ کیشان، شیراندن.

تضریب: سہخت لیدان، گتچہل ہہ لایساندن.

تصغیر: چکولہ و گچکہ کردن، تیز کردن.

تصفیح: تہ ماشا کردن، لاپہرہ لاپہرہ لیج وردیوونہ وہ.

تصفر: رہنگ زہردہ لگہ لگہ ران، رہنگ پیرین.

تصفیة: پالاوتن، پالاندن، پالین، داوہرقانندن، نسلاندن، ترہاندن، بہرچہ تانکردن، پوختکردن، لابہ لاکرندن، خاوتینکردنہ وہ، داوہرانندن، پاککردنہ وہ، پوخت و خاوتینکردنہ وہ، پالاوتن، روونکردنہ وہ.

تصفیة الأمر والوضع: بہ کلاکردنہ وہ.

تصفیة المواد باذابة أو الطهر: قائل کردن.

تصفیة الحساب: پاک و بہ کلاکردنہ وہ، پاکہ و پاک، پاکتاو کردن.

تصفی: پالاوتگہ، پالافتگہ.

تصغیر: فیکہ لیدان، تیج تووراندن، فیکانندن، کووفین، فیکین.

التصغیر المتكرر: فیکہ فیک.

تصغیر الحیة: فیکہ مار.

تصفیف: ریز کردن، بہ ریز دانان.

تصفیق: چہ پلہ لیدان، چہ پک، فرہ فرہ، شہ قہی بالی بالتندان.

من الجماعة: چہ پلہ ریزان، چہ پلہ کوتان.

صوت التصفیق: دیوول.

تصفیل: مالشتدان.

تصلب: رہق و پتہ و بوون، وشک بوون.

الشرايين: رہق بوونی خوینبہر.

تصلح: چاک بوون، ریک کہوتنہ وہ.

تصلف: مرایی، چاپلوس، لاق لیدان.

تصلیب: لہ سیدارہ دان، خنکانندن، بہ داردا کردن، ہلئواسین، رہقبوون.

تصلیح: چاک کردنہ وہ، بیراز کردن، ریکخستنہ وہ.

تصمیم: نہ خشہ کییشان، نہ خشہ دانان، بریار لہ سہردان، لہ سہر بریاری خو رۆشتن، ہرئ کردن، تہ مہل دانان، بیلان دانان.

عدم تصمیم: ہریتنا.

التصنت: گوئی گرتن.

تصنع: دروستکران، بہ دہوری خو ہلالتن، خو رازاندنہ وہ، ساختہ کاری.

تصنیع: نامادہ کردن.

تصنیف: بابہ تکرندن، پۆلینکردن، چین چین کردن، دہستہ دہستہ و پۆل پۆل کردن، ہاویوول و ہاویابہ تکرندن، ریز کردن، ریکخستن، پہرتووک دانہر، دانہر.

تصوب: نیشتنہ وہ.

تصور: گومانکردن، گومانبردن، راگرتن، رامان، ہینانہ پیش چاو وینہی کہسی یا شتی لہ دل گرتن، وازانین.

تصوف: خو چاک نیشاندان، دہریشی.

- تضريس:** ددانه، ددانه كردن .
- تضعيف:** لاواز و بچ تپين كردن، هه چناندن، دوو يا چهند چندان كردن، دوو بهر ابرهه كردن .
- تضليل:** سه رليشيوانندن، گومرا كردن، لاريكردن، تووشي زيانكردن .
- تضم:** له ناو خو گرتن .
- تضمن:** له ناو دابوون، چه مك .
- تضميد:** برين تيماركردن و پيچان، ده رمانكردن، تيماركردن، زام به ستان، كه وانهن .
- تضمين:** پيچ بژاردن، كردنه دهسته به ره، كردنه دهه مان، تيخ هه لكيشان، خستنه په ناو خووه، تاوان، سزا خستنه ملي خو .
- تضييع:** گومكردن، له ناو بردن، به رزه كردن، فليقاندنه وه، دوواندن، له دهست دان .
- تضييق:** ته ننگاو كردن، ته ننگه تاو كردن، ته ننگ پي هه لچنين و ريك كوشين، زيپ، په ستاندنه وه، په ستاو تن .
- تطابق:** بهر امبهري، بهر انبهري، جووت بوون، هاوتايي، يه كچين بوون .
- الوقوع في حيز التطبيق:** هاتنه كردن .
- تطاول:** ده ستدرتيژي كردن، سه ريزتوي، سه ركيش .
- التطاول بالكلام في حضور شخص ما:** له روودا هه لگه رانه وه .
- تطائر:** په رش و بلاو بوون .
- تطبيب:** خو كردنه پزيشك، داواي پزيشكيتي كردن .
- تطبيق:** پيچ گرتن، بهر انبهري يه كتري كردن، سه ربيكهيان، نانه وه، داپوشين، چوون كردن، بهر انبهه ر كردني دوو شت يا پتر، هيئانه دي .
- تطبيقات البصرية:** بينينه هيئانه دي .
- تطبيقات:** راهينان، به جني هيئان .
- تطحن:** هارپران، هارپان .
- تطرف:** پيچ دريژي، شوو لي هه لكيشان .
- تطرق:** ريگا دوژينه وه به روشتي .
- تطريب:** گوراني گوتن، ناههنگي به زم و رهم دامه زرانندن .
- تطريد:** ده ر كردن .
- تطريز:** چنين، گولچين، رازاندنه وه ي پارچه پوشاكيتك به ناو ريشم به دهوريا به ره ننگا ورهنگي جوان له سه ر چنين .
- تطريف:** په اويز دانان به تاييه تي بو بوخچه ي ژنان و هتد...
- تطعيم:** ده ر خواردان، كوتان، په يوه نكردن، موتره كردن، ماك تيكردن، په يوه ستكردن، سه ردانان .
- مادة التطعيم:** ماكي كوتاني .
- تطفل:** خو تيبهه لئوتانندن، هه وانته خوژي، مه لاس، خو كردنه مندال، ناخونه كي .
- تطبيق:** بهر هلا و نازاد كردن .
- التطبيع:** وه قرم خستن .
- تطهير:** پا ك كردنه وه، خو وه روو كردن .
- تطواف:** گري خواردن بروانه (تحوال) .
- تطور:** گوزان، ره ننگا ورهنگ بوون، فرازي بوون .
- تطور تقدمي:** پيشكه وتن .
- تطوع:** گويتديري، خو پيشكه ش كردن، كاربه دل و داو كردن، فه رمانبه رداري .
- تطوير:** گوپين، پيشخستن .
- تطوير:** گه رانندن، كه وتنه سه ر .
- تطويل:** دريژكردن، دريژه پيدان، دريژكردنه وه، دريژه وكردن .
- تطبيب:** خو چاك بوون، خو ش كردن .
- تطير:** هه لقرانندن، نه خشه ي خراپ ليدان .
- تطير:** فريني بالندان، نه خشه ي خراپ ليدان .
- تطيب:** پا ك كردنه وه، بو نخوش كردن .
- تطير:** هه لقرانندن، فيراندن .
- تطين:** سوواقدان، كهف مالكردن، شمشه كردن . سوواقدان .
- تظاهر:** خووانندن، قونه قونكردن، پشت به پشتي يه كتريبه وه نان، ئاشكرا بوون، رواله تبازي، دوو پروويي .
- تظلم:** هاوار و داد له دهست بيدادي كردن، لالانه وه، پارانه وه، داد له بهر زوري داخوازي .
- تظليل الحيوان:** قه بار كردن، قه باره و سمكردن .
- تظليل:** سيبه ر كردن، نسي كردن، سهه كردن، سيبه ردار كردن .
- تعاقب:** سه رزه نشتي يه كتري كردن، به سه ريه كتري رويشتن .
- تعاجر:** كرووز .
- تعادل:** هاوكيش، هاوتايي، يه كساني، بهر انبهري، ته رازوومه ندي، ته رازي، بهر انبهه ر .
- تعادل الكهربائي:** هاو بارگه ي نه لكترتيكي .
- تعارج:** به شه له شه ل روشتن .
- تعادي:** دوژمنايه تي يه كتري كردن .
- تعارض:** به پيچه وانهي يه كتري جولانه وه .
- تعارف:** يه كتر ناسين .
- عدم التعارف:** نااشنايي، يه كتر نه ناسين .
- تعاسة:** به ديه ختي، كلولي، كوتيره وه ري، چاره ريشي .
- تعاسر:** له گه ل يه كتر سه ختگيري كردن .
- تعاشق، معاشقة:** سه و داسه ري يه كتري بوون، گراوي يه كتري بوون .
- تعاضد:** هاوكاري يه كتر كردن، يه كيتي، يه كدلي، رتيكي، هاوقولي .

- تعاطف:** میبهره‌بانی له‌گه‌ل یه‌کتری کردن .
- تعاطم:** که‌ش و فش، خو‌نواندن، گرو‌فی .
- تعاقب:** شو‌تین که‌وتن .
- تعاقد:** په‌یمان پی‌یکه‌وه به‌ساتن .
- تعال:** وهره، بیخ، به‌و، بی‌ره، بووری، ناوهره، قهره .
- تعال بسرعة:** زوو وهره .
- تعالوا:** وهرن .
- تعالی:** بل‌ند بوون .
- تعامد:** هاوستوون .
- تعامل، معامله:** ئال و ویتل، چه‌ندو چوون کردن، سه‌وداگه‌ری، مه‌زنده کردن، سه‌ودا .
- تعاند:** ناکوکی له‌گه‌ل یه‌کتری کردن .
- تعانق، معانقة:** ده‌ست له‌ ملی یه‌کتری کردن .
- تعاهد:** که‌سه‌یکه له‌گه‌ل یه‌کیتی تر په‌یمان بی‌ه‌ستی، هاوپه‌یمان .
- تعاون:** هاوکاری، ده‌ستیاری، زبانه، هه‌ره‌وه‌زی، ده‌ستی یارمه‌تی به‌یه‌کتران، هه‌ره‌وه‌زی یه‌کتری کردن .
- التعاونية:** هه‌ره‌وه‌زی .
- تعاوید ضد الغفاریت:** دپویه‌ند .
- تعب (ج) اتعاب:** سزا و چه‌رمه‌سه‌ری، جه‌ور، ئاهینی، گلاراو، وه‌ستان، ماندوو‌بون، فل بوون، ئازار، ماندوو‌یتی، سه‌خ‌له‌تی، وه‌ستای، ناخوشی، مانه‌کی، ده‌رده‌سه‌ری، له‌شگرانی، شه‌که‌تی، رهنج، هیلاکی، شه‌قینی، گارنگ، کفتی، ئه‌رک .
- التعب:** وه‌ستان، وه‌سیان، ماندوو‌بون،
- اتعاب:** مرخیش مرخیش .
- حالة التعب:** شه‌که‌تی، کفتی .
- تعبئة:** داگرتنه‌وه، ئاماده کردن، هه‌ل‌ستاندن .
- تعبان:** شه‌تی، شه‌لاکه‌ت، کفت، مانیا، ماندوو‌یتی .
- تعبد:** به‌نده‌گیری کردن .
- تعبد القدم:** کۆنه‌په‌رستی .
- تعبس:** گفی، مؤزیوونه‌وه، ترش‌وو‌یی .
- تعبئة:** ئاماده‌کردن .
- تعبيد:** کردنه به‌نده .
- الطرق:** وشکه‌سی، ریگا دروستکردن .
- تعتم:** لیبل بوون، تاریکی .
- تعيسر:** کردنه به‌ند، ده‌ریپین، بوراندن، په‌راندنه‌وه، په‌تکردن، تیپه‌راندن، ئاشکرا کردن .
- الرؤيا:** خه‌ون لی‌کدانه‌وه، په‌وشه‌نکردن .
- كتاب تعبير الرؤيا:** خه‌ون نامه .
- تعثر (للفرس وغيره):** سه‌رسم دان .
- تعجب:** واق ویرمان، سه‌رسوو‌یرمان .
- متعجب:** واق ویر، سه‌رگه‌ردان، سه‌رسوو‌یرماو .
- تعجيب:** سه‌راسیمه و سه‌رگه‌ردان .
- تعجرف:** فیزداری، بی باکی، هه‌وادار، بایی .
- تعجيز:** سه‌خ‌له‌ت و تووره‌کردن .
- تعجيل:** تالوو‌که‌کردن، په‌له‌کردن، له‌زاندن، هنجیراندن، تاودان .
- التعجيل في الفيزياء:** تاودان .
- المنظم:** تاودانی چوونه یه‌ک .
- تعجيل غير منظم:** تاودانی ناچوونیه‌ک .
- التعجيل السالب:** تاودانی خاو .
- تعجيل الجسم الساقط:** تاودانی ته‌نی که‌وتوو .
- التعجيل التقصيري:** تاودانی خاو .
- تعجين:** هه‌ویر کردن .
- الادوية لعمل الحبوب:** هه‌رفتاندن .
- تعداد:** ژماره، فه‌ژماردن، ژمانن، هه‌ژمارتن، بژاردن .
- تعدد:** فره‌یی، هه‌ل‌ژمار، ژماره پتریوون، هه‌ل‌ژماردن .
- تعدي:** ده‌ستدریژی، جه‌ورکردن، بی‌دادی، دامانگیری، ده‌ست هاو‌یتزتن، ئی‌سخه‌گیری، پی له به‌په‌ی خو‌پتر پاک‌یشان، تیپه‌راندن، له‌ئه‌ندازه تیپه‌راندن .
- تعديّة:** هوگر کردن، په‌رنگاندن، راه‌یتان، بژاردن .
- تعديل:** راستکردنه‌وه، راسه‌وکردن، گو‌رین، هاوکیشکردن، به‌هانه‌گرتن، راستکردن، بیانووه‌یتانه‌وه .
- تعدين:** کانزاکردن، میتالین، پوخته‌کردن (له‌ کیمیا‌دا) .
- تعذب:** ئازار کیشان .
- تعذيب:** ئازاردان، چه‌وساندنه‌وه، زه‌پاندن، گفاندن، کیشه‌ماندن، دل کیشاندن، دل‌گیر کردن .
- تعذر:** په‌لپ گرتن، به‌هانه هیتانه‌وه، ته‌وازو‌خوازتن .
- تعذیر:** به‌خشین، لی بووردن، واز لی هیتان، ته‌وازو‌خوازتن .
- تعرب:** بوونه عه‌ره‌ب، خووره‌وشتی عه‌ره‌بان گرتن .
- تعرض:** به‌ره‌نگاریوون، ده‌گژرا‌هاتن، داوین گرتن، ئاوریش بوون، دامان گرتن . به‌گژدا‌هاتن، ئه‌تک‌کردن .
- متعرض:** داوین گیر، دامان گیر .
- تعرف:** ناسران .
- تعرفّة:** ناسیاری، ناسیارانمه، ناوونیشاند، خه‌ت، خه‌ت نیشان، بارنامه، نیشان، دیاری .
- تعرق:** کراندنه‌وه، ریشه‌داکو‌تاندنی رووه‌ک، ئاره‌ق کردن .
- تعري:** رووتکران .
- تعريب:** کردنه ئاره‌و، کردنه ئاره‌وی، مه‌به‌ستی‌ک وه‌رگیترا‌نه سه‌ر زمانی ئاره‌وی .
- تعریة:** رووتکردن، شه‌لانیدن، رووتاندنه‌وه، دامالین، رووتکردنه‌وه، سه‌رراکردن، وارنن، دانکردن .

تعريض: پانکردن، په ناندن، ۲- پلار تیتگرتن .

تعريف: پي ناسين، به ناسين دان، پي ناساندن، پي هه لگوتن، ديارى كردن، پي ناسه له (نه دازيارى) دا .

تعريق: نارده په پي كردن، مهى كه ميټك تيكه له به تاو كردن .

تعزية: سه ره خوښى، چوونه سه ر پرسیه، سه ردان، بانگ كردن، پرسه، بنهاری، تازیه، دلته وایي .

تعس: چاره ره ش بوون، تینداچوون، كلټولى، له نيټو چوون، به سه ر روودا كه ووتن .

تعسر: دژواری، سه ختی .

تعسف: زور بيدار يکردن، كار ليكردن بي ليكدانه وه .

تعسير: سهخت و دژوار كردن .

تعشوق: دلدارى، دل بازي، موزى، هه وایي، په چا و كړدن، سه و دایي .

تعشير: ده په كى مالى كه سيټك وه رگرتن .

تعصب: ده ماريزووتن، ده مارگيران، جواميږى، به ربه ره كانى كردن، خو په رستى .

التعصب القومي الاعمى: نه ته وه په رستى بي شيو از و بي سنوور .

تعصب الرأي: سه ريټچان .

تعصیب: هه لبه ستنه وهى شكاو .

تعطف: ميه ره بانى كردن .

تعطيف: ميه ره بانى نواندن، چه ماندنه وه .

- **تعطيف الحيوان على غير ولده:** باناندن .

تعطل: رامان، په ك كه ووتن .

تعطير: بوټ خوښ كردن، خوښوټن كردن .

تعظيم: گه ووره و مه زن كردن، قه در و ريتزگرتن، توداگرتن، شه مناندن دكراندن .

تعفف: داوټين پاكى، پاكى .

تعفن: بوگن بوون، كف بوون، گه نين، كه رو وه لټيان .

- **الثمر الناضج وفساده:** بل بوون .

- **الظلف:** شه لكه، بوگن بوونى سم .

تعفين: بوگن نكردن، كه رځاندن .

- **أكل المتعفنات:** گه نده خوټر .

تعقب: رده ووه كه ووتن، وده ووى كه م و كورى هم و نه و كه ووتن .

تعقد: به ستران، گري لي دران، گري تي كه ووتن، تالوزى .

تعقر: قوپان، قوپان .

تعقل: هوښيارى، هوښمندی، هوښ په بیدار كړدن .

اكثر تعقيدا: تالوزكاوتر .

تعقيب (للمعاملة): دوو كه ووتن، وده ووه كه ووتن .

تعقيب: له سه ر روټيستان، وده ووه كه ووتن، لي گه ران، لي پيټچانه وه، راوانان، په يجوټر كرديي، شوټين كه ووتن، به پي و شوټينه وه چوون، سوټراخ كردن، په يده ووزى، رده ووه كه ووتن، توټانه وه، په نجوازي .

- **للتعقيب:** بو پيټچانه وه .

- **الاثر:** نارټو، په ي بردن .

تعقيد: تالوز كردن، شيواندن، گري لي دان .

تعقيم: له زاوو زو كردن (په كخستن) نه زو كردن، خاوين كرنه وه، برژاندن، پاك كړدنه وه، ميكرؤب كوشتن .

- **تعقيم الجروح:** برژاندنه وهى برين .

تعكر: ليټى، شلوټ بوون، ليټل بوون .

تعكيس: هه لگه راندنه وه، ديو او ديو كردن، ديو انديو .

تعلق: هه لسايران، به نديوارى، نه قچشان، په يوه ندى .

تعلل: ورك گرتن، بيانو هينانه وه، لام و جيم، هوټانه وه، هوټا - بوون، هينابوون، هين بوون .

تعلم: فيټر بوون، هير بوون، راهتن، هه وسين، هه قسين، داهاتن، شير هوټاك .

تعليب: له قووتوونان، په ستنه وه .

تعليية: هه لټيان وه .

تعليف: ناليك به ولاخ دان .

تعليق: نيبانه وه، پيټوه هه لوه ستان، ويخستن، هه لسااستن، هه لساين، هلاوه ستان، پيټوه نان، په يوه نديكردن، پيټوه به ستنه وه، دالقاندن، له سه ر روټيستان، دلوت يخستن، قوټ و ته گه ره تي خستن .

تعليقة: نه وه په كه له داوټيني په رتووك و نامه و شتى تر دهنووسري .

تعليل: به لگه هينانه وه، بيانو، به لپ گرتن، به هانه هينانه وه، ورك گرتن، به هانه گرتن، پاساودان .

تعليم (ج) تعليمات: فيټر كردن، هه قيساندن، هير كردن، مه خش، مه شخ، موټريارى، راهيتان، هه رساندن، ناموټر گارى، حاملاندن، رټينه بهر، هه وساندن، مه شق، رټينه بهر، هوټان، هوټاندن، مه خش .

تعليم العسكري: مه شقى پيشمه رگه يي، مه شقى سه ر يازى، رټينه بهر .

تعليمات: ده ستوورى كار .

- **الوسائل التعليمية:** هوټه كانى فيټر كردن .

تعهد: به قه ستنى شتيك كردن، ده سگوټر .

تعحق: قوول پيداچوونه خواره وه، كنه كردن، ليټكوليټنه وه، بير لي كړدنه وه .

تعمل: به سه ختى كار نه نجام دان، سه خله تي كيشان .

تعمية: كوټر كردن .

تعريف: پي ناسين، به ناسين دان، پي ناساندن، پي هه لگوتن، ديارى كردن، پي ناسه له (نه دازيارى) دا .

تعريق: نارده په پي كردن، مهى كه ميټك تيكه له به تاو كردن .

تعزية: سه ره خوښى، چوونه سه ر پرسیه، سه ردان، بانگ كردن، پرسه، بنهاری، تازیه، دلته وایي .

تعس: چاره ره ش بوون، تینداچوون، كلټولى، له نيټو چوون، به سه ر روودا كه ووتن .

تعسر: دژواری، سه ختی .

تعسف: زور بيدار يکردن، كار ليكردن بي ليكدانه وه .

تعسير: سهخت و دژوار كردن .

تعشوق: دلدارى، دل بازي، موزى، هه وایي، په چا و كړدن، سه و دایي .

تعشير: ده په كى مالى كه سيټك وه رگرتن .

تعصب: ده ماريزووتن، ده مارگيران، جواميږى، به ربه ره كانى كردن، خو په رستى .

التعصب القومي الاعمى: نه ته وه په رستى بي شيو از و بي سنوور .

تعصب الرأي: سه ريټچان .

تعصیب: هه لبه ستنه وهى شكاو .

تعطف: ميه ره بانى كردن .

تعطيف: ميه ره بانى نواندن، چه ماندنه وه .

- **تعطيف الحيوان على غير ولده:** باناندن .

تعطل: رامان، په ك كه ووتن .

تعطير: بوټ خوښ كردن، خوښوټن كردن .

تعظيم: گه ووره و مه زن كردن، قه در و ريتزگرتن، توداگرتن، شه مناندن دكراندن .

تعفف: داوټين پاكى، پاكى .

تعفن: بوگن بوون، كف بوون، گه نين، كه رو وه لټيان .

- **الثمر الناضج وفساده:** بل بوون .

- **الظلف:** شه لكه، بوگن بوونى سم .

تعفين: بوگن نكردن، كه رځاندن .

- **أكل المتعفنات:** گه نده خوټر .

تعقب: رده ووه كه ووتن، وده ووى كه م و كورى هم و نه و كه ووتن .

تعقد: به ستران، گري لي دران، گري تي كه ووتن، تالوزى .

تعقر: قوپان، قوپان .

تعقل: هوښيارى، هوښمندی، هوښ په بیدار كړدن .

اكثر تعقيدا: تالوزكاوتر .

تعقيب (للمعاملة): دوو كه ووتن، وده ووه كه ووتن .

تعمید: پرووتیکردن، بهدل کاریک کردن، شوشتنی مندالانه به پیرهوی ئایینی فهلان یا ئەوکه سانهی دهچنه سه ر ئایینی وان له ناو هه لکیشان .

– **غسل تعمید:** له ناو هه لکیشان .

تعمیر: ناوهدانکردنهوه، ناواکردنهوه، ئاڤاکردن، پینهوپهروکردن، پینهوپهرو دار و دیوارکردن، زۆر ژیان، ژیاندن .

تعمیق: قوولکردن، ساکول و سوو تال کرن، فهدراتن .

تعمیم: کردنه گشتی، بههه موو لابهکی راگه یانندن، به پیچچه وانهی تایبه تی .

تعنت: نازار پیگه یشتن .

تعند: خه زربن، رکه و جهنه گرتن .

تعینف: سه رزه نشکردن، له گه ل که سیکی به سه ختی و زبری رهفتارکردن .

تعهد: به لئیندان، وهستوی خو گرتن، په میان دان، هه رینی دان، وه خو گرتن، بریه دان، گرتنه مل، تازه کردنهوه، گه ردن گرتن، په میان به ستن، دهسته بهری .

تعوج: چه مین، چه مینهوه، خواریونهوه .

تعود: راهاتن، پی فیر بوون، هوگر بوون، لی راهاتن، چیژ بوون، پوهنگین، فیربوون، ویراهاتن، پام بوون، داهاتن .

تعوض: گۆریان، گۆریان .

تعوق: راگیر بوون، راگیران، قارفلین، دواکهوتن، پاشکهوتن .

تعویج: خوار کردنهوه، چه ماندنهوه، چه وتان، داهیتانهوه، کوورکردنهوه، شهفتول و هیش کردن .

تعوید: راهیتان، فیر کردن .

تعویذ (ج) تعاویذ: جادوو، ئەفسوون، نوشته، قهرز، نوشتوو، ئەوهیه بو چاوه زار له مل دهکری وهیا له باسک ده به ستری .

– **کاتب التعاویذ:** کۆلینانی .

تعویذ: په نادان .

تعویذ العیون: نیشتوی چاو و زار، نیشتوی چاوچله .

تعویض: تۆله دانهوه، بژارده، بۆژاردن، خستنهوه جی، خستنهوه سه رگسۆرین، گسۆراندن، تۆله بو کردنهوه، هو دانهوه، جی گرتنهوه، خستنه بهری .

تعویق: وه درهنگ خستن، دواخستن، رههت کرن، قارفلاندن، گلدانهوه، گیرده کردن .

تعویل: به دهنگی بلند گریان، له سه لادان .

تعویب: زهده دار کردن .

تعویب: سه رزه نشت کردن .

تعیس: به دبهخت، بی نهوا .

تعین: دامه زرانندن، نرانهوه .

تعیین: دهست نیشانکردن، دامه زرانندن، دانان و دیاری کردن، نانهوه، تان تههت کردن، تانکردن، دیار کردن .

تغابن: زمان پیک گه یانندن .

تغافل: ناخوش کردن، خو نابه له دکردن، خو ناساره زا کردن، خه له تان .

تغامز: چاو و برو به کتری هه لته کاندن .

تغایر: جیاوازی، جودایی .

تغذی: خوړاک خواردن .

تغذیه: خوړاک دان، خواردن .

– **سوء التغذية:** بهد خوړاکی .

تغرغر: ناو له گه روو وهردان، گه رگه ره کردن .

تغريد الطيور: خویندنی بالنده .

تغریر: فیل کردن، هه لفریواندن، شتییک خستنه مهیدانی، له ناو بردن و له ناو بو ئاویژتن .

تغریق: خنکاندن .

تغريم: پی بژاردن، تۆله لی ئەستاندن، پی ئەژماردن، پی دانان، زرمستان کردنهوه .

تغزل: دلداریتی کردن، هه لبه ست خویندنهوه .

تغسل: شوژان .

تغسل: شوژین، شوشتن .

تغشیه: داپوشین، داگرتن .

تغضب: ریق هه ستان، غه زربن .

تغظنه: داپوشین، تهفراندن یا تهفراندن، باندان، نحافتن، سه رنانهوه، پی دان، داپوشینهوه، راپانندن .

التغطي: داپوشان، به خوژادان، پوشران .

تغلب: چه بوون، هه لکوتانه سه ر، سه رکهوتن، سه رکهفتن .

التغلب عليه: به زانندن، رابه زانندن، پیوهستان، ده رهقهت هاتن .

تغلغل: خوژشانندن، په لهاویژتن .

تغلي: پروانه (تغلیه) .

تغليب: چه ره کردن، زال کردن، پشت شانکندن، ده سه لات به سه ردا په پیدا کردن .

تغلیه: دۆزین .

تغلیط: هه له پیکردن .

تغلیظ: ئەستورکردن، وتهی راست گوتن .

تغلیق: داخستن، ده رکه پیوه دان، به ستان، پیوه نان، نچکدان، دادان، داپویتیقه دان .

تغمز: نازکردن .

تغمیس: شله پانندن، هه لشله پانندن .

تغنج: نازولار و له نجه کردن .

تغنی: گۆزانی گوتن، سترین، ستراندن .

تعمید: پرووتیکردن، بهدل کاریک کردن، شوشتنی مندالانه به پیرهوی ئایینی فهلان یا ئەوکه سانهی دهچنه سه ر ئایینی وان له ناو هه لکیشان .

– غسل تعمید: له ناو هه لکیشان .

تعمیر: ناوهدانکردنهوه، ناواکردنهوه، ئاڤاکردن، پینهوپهروکردن، پینهوپهرو دار و دیوارکردن، زۆر ژیان، ژیاندن .

تعمیق: قوولکردن، ساکول و سوو تال کرن، فهدراتن .

تعمیم: کردنه گشتی، بههه موو لابهکی راگه یانندن، به پیچچه وانهی تایبه تی .

تعنت: نازار پیگه یشتن .

تعند: خه زربن، رکه و جهنه گرتن .

تعینف: سه رزه نشکردن، له گه ل که سیکی به سه ختی و زبری رهفتارکردن .

تعهد: به لئیندان، وهستوی خو گرتن، په میان دان، هه رینی دان، وه خو گرتن، بریه دان، گرتنه مل، تازه کردنهوه، گه ردن گرتن، په میان به ستن، دهسته بهری .

تعوج: چه مین، چه مینهوه، خواریونهوه .

تعود: راهاتن، پی فیر بوون، هوگر بوون، لی راهاتن، چیژ بوون، پوهنگین، فیربوون، ویراهاتن، پام بوون، داهاتن .

تعوض: گۆریان، گۆریان .

تعوق: راگیر بوون، راگیران، قارفلین، دواکهوتن، پاشکهوتن .

تعویج: خوار کردنهوه، چه ماندنهوه، چه وتان، داهیتانهوه، کوورکردنهوه، شهفتول و هیش کردن .

تعوید: راهیتان، فیر کردن .

تعویذ (ج) تعاویذ: جادوو، ئەفسوون، نوشته، قهرز، نوشتوو، ئەوهیه بو چاوه زار له مل دهکری وهیا له باسک ده به ستری .

– کاتب التعاویذ: کۆلینانی .

تعویذ: په نادان .

تعویذ العیون: نیشتوی چاو و زار، نیشتوی چاوچله .

تعویض: تۆله دانهوه، بژارده، بۆژاردن، خستنهوه جی، خستنهوه سه رگسۆرین، گسۆراندن، تۆله بو کردنهوه، هو دانهوه، جی گرتنهوه، خستنه بهری .

تعویق: وه درهنگ خستن، دواخستن، رههت کرن، قارفلاندن، گلدانهوه، گیرده کردن .

تعویل: به دهنگی بلند گریان، له سه لادان .

تعویب: زهده دار کردن .

تعویب: سه رزه نشت کردن .

تعیس: به دبهخت، بی نهوا .

تعین: دامه زرانندن، نرانهوه .

- تغنیة:** گۆرانى گوتن، ستراندن .
- تغور:** قویان، قۆیان، نغۆبۆون، نیشتن، رۆچوون .
- تغوش العین:** رەشکە و پیتشکە کردنی چا .
- تغوط:** چوونە سەر پیتساوی، گوگردن، ریان، فیپاندن، ریتن .
- تغیر:** گۆران، تیکچوون، واریای، گۆریان، هەلپلاندن .
- للحليب:** هەلگەران، بڕکانەو .
- التغیر الطردی:** گۆرانى یەكسانی، گۆرانى راستەوخۆ .
- العکس:** گۆرانى پیتچا .
- دائم التغیر:** گۆریۆک .
- تغیر:** گۆرین، گوهارتن، گۆراندن، گۆهێراندن، هەلگەواستن .
- تغیظ:** رقی هەستان، زۆربوون، تۆران، دلەندی .
- تغیرات فیزیائیة:** گۆرانە فیزیاییەکان .
- تفاح:** سیو، سیف، ساوی .
- التفاح البری:** گیتۆ، بلج، بلجەسوورە .
- الارضی:** سیوی بن زەوی، گزەری، گولە بن زەوی .
- تفاح حلو:** شەکرە سیو .
- تفاحش:** شتی ناشایستە وتن، لە سنووری خراپە و ناھەمواری تییەری .
- تفاخر:** لاف، بەخۆفشیین، شووت، نازین، هاتووت، هووشەکاری، خۆھەلکیشان، خۆھەلنان، پیتاخویرین، هەلشەنکان، شانازی، شاتوشوت، خۆفروش، ناز پیتوکردن، خۆف، خۆھەلدان، هاشە، هوشە، بافیش لێدان، بافەدەنگن، کرووز .
- تفاسخ:** هەلۆھەشاندنی کاروبار و کڕ و فرۆش .
- تفاضل:** لەسەردابوونی شتی بەسەر شتیکی ترا .
- تفاعل:** کارلێ کردن، کارلێکران، (کارلێک) .
- کیمای:** کارلەییەکردنی کیمیاوی .
- التفاعل الموضوعی:** شووینە کار لێ کردن .
- ذات تفاعلی:** دوو کارلێک .
- تفاعلات کیمیاوی:** کیمیا کار لێ کردن .
- تفانی:** خۆکردنە قوربانی کەسیکی .
- تفاهة:** هیچ و پوچ .
- تفاهم:** لێک گەیشتن، رێک کەوتن، لێک نزیك بوونەو .
- تفاوت:** نێوان، ماوە، جودایی، چروابەزی، ناقبەر، ناقبین .
- تفاؤل:** فال گرتنەو، نەخشەلێدان، نوقلانە، دووریینی .
- بالخیر:** نەخشەى چاک لێدان .
- بالشر:** نەخشەى گەند و شوم لێدان .
- تفتت:** داڕزان، داڤرتان، داڤتان، رزان، داوهرین، داوھشان، داڤتان، رزانەو .
- حجر سریع التفتت:** رڤاک .
- تفتح:** کرانەو، گەش بوونەو .
- الازھار:** پشکوتنی گول، پشکوان، چیت .
- تفتق:** شەق بوون، شەق بردن، هەلۆھشان، پشکفن .
- تفتل:** بادران .
- تفتیت:** تولاندنەو، تولخاندنەو، دارزاندن، دافەتاندن، داڤتاندن، هەلا هەلا کردن، رزانەو، داوھشاندن .
- الخبز في الطعام:** تێ گۆشیین .
- تفتیش:** پشکنین، وشکاندن، بەسەرکردنەو، گەران، منە کردن، پشکشاندن، پەنجووری، چاقزیای، کەنە کردن، لێکۆلینەو، منەیی پیلانگەیشتن .
- تفتیش الاموال:** مال پشکنین .
- دفتر التفتیش:** پەراوی بەسەرکردنەو .
- تفتین:** دووزمانی کردن، بۆلێدان، داچاندن، داچین، شوڤاری، داگیرساندن، زمان لێدان .
- تفجر:** تەقین، تۆقین .
- التفجیر:** تەقاندن، ترەقاندن .
- تفحش:** بەدگۆیی، خراپە کردن .
- تفحص:** لێ پرسین، تاقی کردنەو، گەریان، پشکنین، مل و مووش .
- تفحم:** بوونەخەلۆز، رەش داگیرسان .
- تفخم:** گەورە بوون .
- تفدیة:** قوربان دان، قوربانکردن .
- تفرج:** گۆشاد و کەیفخۆش بوون، سەیرانکردن، گەران، تەماشاکردن .
- تفر:** قولانج .
- تفرد:** تەنھابوون .
- تفرس:** تەنھا بوون، بەزرنگی تینگەیشتن و حالی بوون .
- تفرع:** لک لێ بوونەو، هەلدانەو، دار پەل ھاویژتن .
- تفرغ:** جووی بوونەو، داتەکان، لە کاربوونەو .
- تفرق:** لێک هەلۆھشان، جووی بوونەو، جیاجیا، تارومار، هەپەمە .
- تفرقة:** پەراگەندەیی، جوداکاری، ژئیفە، قرتاندن، جودابوون، جووی بوونەو، جەھێ بوون، من و تویی . پەنجە تەقاندن، قامک تەقاندن .
- تفریح:** کەیفخۆشکردن، دلخۆشکردن، دلروونکردنەو .
- تفریح:** جووچکە هەلێنان .
- تفریش:** راخاستن .
- تفرید:** گۆشەگیری کردن .
- تفریح:** بەتالکردن، چۆلکردن، داکووتان هیناو، ئالا کردن، حالی کردن، داگردن .

- الحساب:** پر کردنہوی ژمیترباری .
- تفریق:** جودا کردنہوی، جیا کردنہوی، لہیک بہردان، گہمیراندن، فہرک، قہدان، قہنکردن، داترازاندن، جواہیزکردنہوی، لیتک کرنہوی، ترازاندن، ہہلاوردن، بٹھشانندن، بہشلاندن، جیاکاری، دابردان، دابریکاری، دابریکردن، دابریاندن، دابریں، ہاویپرکردن تیتک ہہلہوشاندن، ہہلیراندن .
- التفریق بین الاثنین:** لیتکردن، لیتککردن .
- تفریع:** ترساندن .
- تفسیح:** پزان، پزانہوی، پزین، قنانهوی، بؤگہن بوون، داپزین، داقرتان، داقتان، داوہشان .
- تفسیح:** داپزاندن، دافہتاندن، پزاندن، بہلگہی شارہزایی .
- تفسد:** کھرخبین، مہرکین، میتپوزی .
- تفسیر:** لیج دووان، ناشکرا کردن، راقہکردن، واتادؤزینہوی، راقہ، واتالیتکدانہوی، راقہ کردن، پدوشہن کردن .
- الكتاب:** پازہند .
- تفسیق:** بہلاری و داوین پیس لہ قہلہم دان .
- تفصیل:** دریتہ پین دان، پیتدا چوونہوی، راقہ کرن، ناشکرا کردن، لہسہر پڑیشتن، دریتہ کردنہوی، رابریں، ہہلپڑتن . ۲- دابریں، رابریں، دابریاندن، دابریان، جوی کردنہوی .
- تفصیلات:** دریتہ پیتدان، پیتدان، پیتدا چوونہوی .
- تفضل:** چاکہ و مرؤشایہتی کردن . میہرہبانی و گہورہیی نواندن .
- تفضل:** فہرموو .
- تفضیح:** رسوا کردن، ٹاپروو بردن .
- تفضیض:** زیوکیش کردن، ٹاویزیو کردن، بہزتیو پرووکیش کردن .
- تفضیل:** باشتر ہہلپڑارن، پہسہند کردن بہپتر و باشتر زانین .
- تفطر:** شہق بردن، قہلہشان، قلیش .
- الجرح:** ٹاوددزبونوی برین .
- من كثرة الهم:** تہق بردن، شہق بردن .
- تفطن:** بہزرنگی لہ شت گہیشتن .
- تفہید:** لیج پرسین، لیج گہران، بہسہرکردنہوی، سہردان .
- تفہقہ:** زانباری و ٹایپین فیر بوون .
- تفہس:** شکاندن، ہیلکہ ہہلینان، ہہلینانی ہیلکہ .
- تفکر:** بیسرکردنہوی، لیتکدانہوی، دامان، رامان، پونجین، سہرکردنہوی، سہرہاوردن و بردن .
- عمیق مع ذہول الذہن:** تاس بردنہوی .
- تفکک:** لیتک بوونہوی، شی بوونہوی، ہہلہوشان، لیتک ہہلہوشان .
- تفکیر:** وہیاد خستنہوی، وہبیر ہینانہوی .
- تفکیک:** لیتک ہہلہوشاندن، لیتک کردنہوی، پیکاوتن، دابریاندن .
- تفلیق:** فلیقاندنہوی، پرچقاندن .
- تفان:** ہونہرنواندن، ہونہرمہندی، مہحلاتی، کارزانی، پالہ میتری، کارناسی .
- تفہم:** تیتگہیشتن، لہ یاد گرتن، ہہوسین، کھوتنہ ناو میتشکہوی .
- تفہیم:** تیتگہیاندن، حالی کردن، ہہوساندن، بہگووی دادان .
- تفوق:** سہرکھوتن، بہزر بوونہوی، زالی، دہستدریتہی، بہسہردا بوون، زال بوون، سہرکھفتن، راسہری، چیرہبوون .
- تفوه:** ٹاخوتن، لہزارہاتنہدہر (وشہ)، نکہنککردن، نکاندن، نقاندن .
- تفویض:** کار بہکہسیکی سپاردن، تہرخانکردن، کردنہسہریشک .
- تقاء:** پارٹیزگاری .
- تقابل:** بہرامبہری، پرووبہپروو بوون، زانہویز، بہرامبہری .
- تقاتل:** لیتکدان، یہکترکوژتن .
- تقارب:** لیتک نزیک بوونہوی .
- تقارن:** لیتک نزیک کردنہوی .
- تقاض:** لہ یہکتری تۆلہ ٹہستاندن .
- تقاضی:** تکاو ہیوا کردن، خوزاتن، گہرہک .
- تقاطر:** تنؤک تنؤک، تکان .
- تقاطر الطیور علی الحبوب:** تیتپرووژاندن، ہورووژاندن .
- تقاطع:** یہکبری (لہ ٹہندازہدا) پیتکہوی برین، لیتک کردنہوی .
- تقاعد:** کارکہناری، کہنارگیری، لیج کھوتن، خانہنشین، لہ کار و فہرمان دوورکھوتنہوی .
- تقاعس:** سنگ دہرپہرین و پشت پڑچوون، گہورہیی .
- تقالید:** نہریت .
- تقاوی:** بہناوی یارمہتی و دہست گروہی، تۆ بہباخچہوانان دان .
- تقاری البصل:** قیسکہ پیاز، خیسکہ، فسقہ، فسکہ، قنجک، قنجکہ .
- تقبص:** مؤرپوونہوی .
- تقبض:** ژوولیان، قرچان، یہکچوون، گرزبوون .
- تقبیل:** وہرگیران، ہہلگرتن، ہہری کردن .
- تقیح:** دزیو و ناشیرین کردن، ناحہزکردنی و تہ .
- تقبیل:** ماچکردن، راموسان، راموساندن، راموسین، رامیسیان، مؤچکردن .
- صوت التقبیل:** ملچہ ملچ، مرچہ مرچ .
- تقبیل الایادی:** دہست ماچ کردن .
- تقدس:** پاکانہ، پاک و پیروز بوون .
- تقدم:** پیتشکھوتن، پیتشکھچوون، پیتشکھستی، تہک پیتوہدان، رہپیتشکھوتن .
- متقدم:** پیتشکھوتوو، سہرکھوتوو، لہ پیتش .

تقطيع: پارچه پارچه کردن، په لپه له کردن، پچړاندن، پچکړاندن، فهرژاندن، شته وپه تکریدن، هه لپه کاندن، لهت و په تکریدن، پچه پړاندن .

تقبيل: کۆلوم دان .

الباب: گاله دان .

تقلب: ۱- گۆران، شیبوان، هه لیلان، پیکانه وه، وه رچه رخانه وه، تیکچون، گه فلین، گه وز، گه وزان، گه زواو، گه وزین، وه رگه ران، گلما ۲- دوو رووی، دوو زمانی .

تقلبات: هه لپه زه و دابه زه، هه لپه زین و دابه زین .

تقلد: فه لاهه له مل کردن، لاسا کرانه وه .

تقلص: کورژبوون، ریکه اتنه وه، کرژه هلان، کروژم هه لانت، قرچان، قرچ بوون، کرژبوون، هه لقرچان، دیکه اتن، چونه بهک، چونه وه بهک، فلین، قوفلین، کم بوونه وه .

التقلیب: وه رگه پړاندن، وه رگه پړاندن، هه لگه پړاندن، هه لانه وه، هه لگه پړان، تیکه وه دان، گه رساندن، ژیروژوور کردن، گلماندن، هه لگه پړان و وه رگه پړان کردن .

التقلیب والترجمة مرة ثانية: وه رگه پړانه وه .

تقلید: لاسایی کردن، له چا وکرده وه، تیتالی، دمه لاسکی، چاولیکه ری، چه نایی، چاولیکه ری، باسکردن، وه دوو کوه وتن، دمه زه، ده ستخان، دمه لاسکانی، په سخته لیکه ری، نه ریت، به نگو کرده یی ملیوانه که له مل کردن .

تقلیص: کور تکریده وه، ویکه پینان، که مکرده وه، هه لقرچاندن .

تقلیع: له ره گو پړیشه هه لکه نندن .

تقلیل: که مکرده وه، بیره شکردن، په چکاندن، ئالولکردن، داتاشین .

تقلیم: قه له مکریدن، هه لپه رداوتن .

الاشجار: قه ل تکریدن، قه لت و بړکردن، قه له مکریدن، هه مپه رداوتن .

الاطفار: نینوک کردن .

تقنین: یاسادانان، ده ستووردانان .

تقهقر: پاشه و پاش گه پړانه وه، به ره دو اکشان .

الى الورا: پاشه و پاش گه پړانه وه، سله مینه وه .

تقوس: چه مانه وه، بوونه که وانه .

العظام: گپړی .

تقوی: خو پاریزی، پاریز له خراپه کاری به دل و لهش، ناوینهن، به راوانی، پاریزگاری له خراپه، له خوا ترسان، له خراپه لادان .

تقویة: به هیز کردن، ده ستیاری، یارمه تی دان، خو وه رود کردن .

تقویم: رۆژنامه، رۆژمیتر، سالنامه .

على اى تقدير: بارئ .

تقديم: پیشکده ش کردن، هینانه پینش و پیشخستن، ره پیشخستن، ره پینش کردن .

تقرب: نزیک بوونه وه، نزیکه وه بوون، نزیکی کردن، ده ستکوتان، تخونکه وتن، خشانه لاهه، فه ره .

تقرب: هه لقرچان .

تقرر: بربار له سه ر دان، نارام بوون .

تصرف: هه ل ترووشکان، هه لچپچکان، هه ل ترووکان، هه ل تروشان .

تقرب: نزیک کردن .

تقرباً: نزیک، نیزیکی، نیزیکی، بگره، هاما، هه ماهه ما .

تقریب: قرحاندن .

تقریر: ۱- هه لرشتن، ده رخستن، وه رزین، راقه کردن، ده ست له ملدان، گونجاندن، بربار نامه، بربار له سه ردان (رپوژرت) .

۲- ده ست له ملدان، ستوفدان ۳- دامه زراندن، دانیان، باوه جیکردن .

تقریظ: برین، به که سیکی هه لگوتن، به دگوتن .

تقسیت: جووی کرده وه، به شبه شکردن، لی به شکردن .

التقسیم: به شکردن، دابه ش، به شین، به شینه وه، دابه شین، دابه شینه وه، قه لقاندن، قه تاندن، لیکه کرن .

تقشر: رووشان، دارووشان، لووچکین، هه لمالران، پینست و تیکول فریدان، تیکولیکه ری، هه لمالران، پینست و

تقشیر: دارووشاندن، لیکه ری، پاک کردن، تیکول کرده وه، که پتانندن، لووچکاندن، دپاندن .

تقشیر الجرح: کولانده وه .

الجلد: دامالین، هه لمالین .

الرز والحبوب: پاک کرده وه، گرگاندن، تیکول لی کرده وه .

تقضي الليل: راشکانی شهو .

تقطر الماء قليلا: چکه چک .

تقطر: چو پړانه وه، لپچوون، داچو پړان، شوژه تکان، چکان، هه لچو پړان .

التقطر في: تی چو پړان .

تقطع: بچه ران، فهرژین، لهت بووت، پچپړان، هه لته کین، هه لاهه لاهوون، پچکپړان .

التقطير الاتلافي: له ناو به ره دل پینان، دل پینان داوه شانندن .

تقطیر: تکاندن، چو پړانه وه، داچو پړاندن، پکاندن، دل پینان، هه لچو پړاندن .

تقطیر تجزیي: دل پینه د جیا کرده وه .

تقفع: له گوجوون .

تقویم: له گوبردن .

- تکلم:** دوان، ناخافت، ناخوتن، په یقین، چلمین، بیژتن، په یف ویشتن، ناخوتن، گاله، گوتن، وتن، واچه، ویژتن .
- التکلم بالهمس:** چه پانندن، چرپانندن .
- بالسخافة:** فلتانندن، فلتنه کردن .
- تکلیف (ج) تکالیف:** روولیتنان، به نهندهزه ی توانا، کسار به که سیکسی سپاردن، مه زاخت، ئه رک .
- جندی مکلف:** پیشمه رگه ی زوریایی، سه ربازی زوریایی .
- تکلیل:** تاج له سه ر دانان، رازاننده وه، فروسکانندن .
- تکمل:** دوانندن، دوانن .
- تکمله:** ئه وه په که شتیکی پیچ ته واو ده بی، ته واو کردن .
- تکمیل:** ته واو کردن، کو تا کردن، به دهق، کوزیر، ته کووز کرن، داکووژانندن، سه ربیدن، به نهنجام گه یانندن .
- تکنیس:** گه سگ لی دان، ماشتن، مالشتن .
- تکهن:** له نه دیوی دوان، له نه یینی دوان، پی شگوتن (پروانه تنبو) .
- تکوم:** هه لدرانه وه ی خه رمان و هتد .
- تکومه:** کوژکنده وه .
- تکوم:** کوژکردن .
- تکون:** هاتنه دی، دروست بوون، ئافه ربیدبوون .
- تکون:** له نه بوونه وه دروست بوون، هه ست پیچ کردن، هینانه دی، ئافه ربید کردن .
- تکیه:** پشت به شتیکه وه دان .
- تکیف:** راهاتن، گونجان .
- تکییف:** راهیتنان، گونجانندن .
- التکیف بالوظیفه:** به فه رمان گونجان .
- تل (ج) تلال وتلول:** ته پوژکه، گُرد، مله ته ل، ته لال، نه په گردوژک، هه ره، کوویک ته پلاک، باسک، یال .
- تل مرتفع:** که له .
- صغیر:** ته پوژکه، پستوو، بستنی .
- فرع التلال:** باسک .
- تلال صغیره:** گردوژکه .
- الرملیه:** گردوژکه ی زبخی، یان جی .
- تلادم:** زرم و کوت، زرم و هوژ .
- تلاحق:** به شوین په کتریدا هاتن .
- تلازم:** به نندیواری په کتری بوون .
- تلاشی:** بلاو بوون، له ناوچوون، به ش بران، لیچوونه وه (جوغرافیا) .
- التلاؤ:** پرشه پرش، پرشنگ .
- تلاؤ:** درهوشان، تروسکان، ورشه دان، شنه شن، ترمسکه دار .
- تلاحق:** به په کا لکان .
- تلاطف:** دل دانه وه ی په کتری .
- ملاطفه:** دل دانه وه، دلخوشی دانه وه .
- التلاطم:** زلله و شه په لاه لیندان، شه پوژ لیندان، پیلیتیلوژک .
- چکووین، تیکه ه لایوژتن، زرم و کوت، فه رته نه، فرتینه .
- تلاعب:** گه مه کردن، یاری کردن، ده ست تیچ دان .
- تلافي:** ده ست که ووتنه وه، تیهه لینانه وه .
- تلاقیق:** پیچوپه نا .
- تلافي:** پیچ گه یشتن، په کتریدن، دووچاربوون، گه یشته یه کتری، ویک که ووتن، هاتن هه ف، تووشیاری، دووچاری
- تلامس:** هاتنه وه په که، هاتی هات، لیک خزان .
- تلاهي:** پیکه وه یاری کردن، پیکه وه گه مه کردن .
- تلاوة:** خویندنه وه ی په رتووک .
- تلبس:** بهرگ پوشتن .
- تلبی، تلبیه:** به لی گوتن .
- تلبیس:** پیچ له بهر کردن، روو کیش کردن، شاردنه وه .
- تلقیق:** شکاننده وه .
- تلجأ:** حه واننه وه، فریو فیل له که سیکسی کردن .
- تلجلج اللسان:** بغه بغ، پلته ی زار، بقه بق، قوره تور .
- المصباح:** پلته ی چرا .
- تلحن:** ئاوازانده ر، ئاوازه بیژی .
- تلخیص:** پوخسته کردن، سه ربوژنگ کردن، کورترکردنه وه، گه لاله کردن .
- تلذذ:** مه زه ی خوژ چیتن، خوشی دیتن .
- تلسکوب:** ته له سکوب .
- تلسن:** زووان لاختن، درو کردن .
- تلطف:** نه رمی، میه ره بانی، دل سوژی، لاوانه وه .
- تلطیح:** مالین، ساوین .
- تلطیف:** لاواننده وه .
- تلعة:** هه وراز، کو سپه، که رقا ز .
- التلاع والعقیات فی رؤوس الجبال:** یال .
- تلعلع:** گاسکه .
- تلف:** له نیچوون، تو فدان، بیچوون، تیدا چون، قه مهین، له ناف - چوون .
- تلفت:** ئاووردانه وه .
- تلفزیون:** ته له فرزیون .
- تلفظ:** کرک کرن، وشه به زاری گوتن، کرک، چرکه .
- التلفظ بالمکتوب:** سایه، کرک کرن .
- تلفون:** ته له فون، دووره ده نگ، دووریز، دوورگو .
- تلفیف:** تیوه گرتن، تیوه پیچان .
- تلفیق:** پیکه ییتنان، گه یاننده وه په که، ریکختن .

تلون: ره‌گاوره‌نگ کردن، نه‌خشاندن، ره‌نگانندن، چه‌ودانه کردن، مالتستن، ئال و والا کردن، مه‌قلانندن، ره‌نگ کردن.

تلین: نهرم بوون، شلک بوون.

– **الجلد:** وهرزی.

تلین: نهرم کردن، نهرمزاندن، نماندن، گه‌لفانندن، گه‌لفچانندن شلک کردنه‌وه، شل کردنه‌وه.

تم: سووره قولیننگ (بالنده).

تم: ته‌واوبوو، برابه‌وه، کو‌تایی هات.

تمائل: ناوتایی، هاوتایی، هامتایی، ئەمبایی، هه‌مبه‌ری، ویچوون، ویناهی، هاوجو‌زی.

تمادی: هه‌میشه، کاتدار، به‌دریژی.

تمادی: دریژ بوون، کشان.

– **في الوقاحة:** شیرگیری.

التمار: خورمافرۆش.

التمارض: خو‌نه‌خۆش که‌تن، خو‌نه‌ساغ کردن.

التمارح: گه‌مه و گالته له‌گه‌ل یه‌کتری کردن.

تماس: لیتکه‌وتن، ده‌ست لیدان، به‌رکه‌وتن.

التماسک: یه‌ک گرتن، شیرازه‌ی کار.

تماسک الانسان وغيره بشي: گیرساوه.

تماشي: پیتکه‌وه ری‌یشتن.

التمالك: بوونه‌خواه‌ندن، بوونه‌خواه‌ند سامان.

تام: ته‌واو، گشت، ره‌به‌ق، تیکرا، پاک، سه‌ریاک، هه‌موو، ته‌ف، گزورور، ته‌کومرز، راپه‌رین، گوزبری، سپ، هه‌می،

گزوری.

تاماما: به‌ته‌واوی، به‌تیکراییی، سه‌ریاکی، بی‌که‌م و کوری، کوت و مت.

التماهل: دریغی، سستی، ماوه‌ساری.

التمایز: لیتک بوونه‌وه، لیتک جوودابوونه‌وه.

تمايز: لیتک جوایه‌ز.

تمايل: ئاره‌زووکردن، ویستن، به‌لاداهاتن، وه‌لاداهاتن، چه‌مانه‌وه، خواربوونه‌وه، لاریبوونه‌وه، شنیان، کیئل بوونه‌وه، گهردیان، له‌تر

بردن.

تمتع: که‌لک و سوود وه‌رگرتن، سوود و چیژ وه‌رگرتن، به‌ر خورداری.

تمتین: قایم کردن، گیروبه‌ند کردن.

تمثال (ج) تماثيل: په‌یکه‌ر، کو‌ته‌ل، شتیوه.

تمثيل: لاسایی، نواندن، میرمیرانی، میرمیرینی، زارقه‌کری، ویچوواندن، جیلوه، لیتکچواندن، زبنده‌بال، وینه‌هینانه‌وه،

ده‌ستتییژی و فی‌یزی شتییکی نواندن، گزورین، نواندن، زارقه‌کری، میرمیری.

تلقاء: له‌خویه‌وه، به‌ره‌ووو، ژووانگه، دیدار، رووبه‌وووبوون، رووکار.

تلقائي: خویی (ذاتی).

تلقب: بوونه‌خواه‌ند ناوبانگ.

تلحق: سمین، په‌رین، په‌راندن، له‌یه‌ک دان.

– **الکلیه:** واگرتن، به‌با بوونی سه‌گ.

– **الاشجار:** په‌یوه‌ندکردن.

تلقت: قۆزتنه‌وه، گرتنه‌وه، له‌به‌ر کردن.

تلقلق: له‌قه‌له‌ق، له‌ق و لۆق بوون.

تلقي: دیتنه‌وه، به‌سه‌ر گرتنه‌وه، دیتن، دۆزینه‌وه، به‌سه‌ر هه‌لبوون، دینه‌وه.

تلقيح: کوتان، بارزدان، ماک کوتان، ماک تیکردن، لکاندن، په‌راندن، له‌یه‌کدان، لکاندن، موتوربه‌کردن، په‌یوه‌ندکردن،

چاککردن، پیوه‌ندکردن.

التلقيح الذاتي: خو‌په‌راندن.

تلقيح ذاتي: له‌خۆوه په‌رین.

– **في الحيوانات:** جووت بوون.

– **خلطي:** تیکه‌له‌په‌رین.

التلقيح المختلط: تیکه‌له‌په‌رین.

تلقيق: سمکۆل کردن، پیکۆل.

تلقين: تیج گه‌یانندن، ئاگادار کردن، حالی کردن، به‌گوئی هه‌لینان.

تلك: ئەو، ئەواهی، ئەوئی، فئی، وئی (بو‌میانه).

تلك الجهة: هۆولایه.

تلكؤ: په‌لپگرتن، بیانوو هینانه‌وه، بیانوو گرتن، سستی کردن.

التلم: گۆل.

التلم: هیل، خاز.

تلمع: ترووسکان، پرشنگان، پرشه‌پریش.

تلمیح: تیل نیشان، هیمما، ریک (اشاره) کردن به‌لای چتیکه‌وه.

تلمیع: مریکاندن، دره‌وشانندن، برتانندن، ره‌نگاوره‌نگ کردن، ره‌ونه‌قदार، ترووسکاندن، چرساندن، زاخاودان، په‌له‌یه‌که

به‌له‌شی و لاخه‌وه بیت که له‌ره‌نگی له‌شی جیابیت.

تلهب: هه‌لبوون، زمانه‌کیشانی ئاور.

تلهف: خه‌م خواردن، به‌په‌رۆش و موخابین بوون.

تلو: دوارۆ، ده‌یلاغیکه‌ به‌دووی دایکی خۆی بکه‌وئی.

تلون: پیس بوون، تیبوه‌چوون.

تلون: ره‌نگاو ره‌نگ، ره‌نگین، تیکه‌لا‌بوون.

تلویث: پیس کردن، قوراو کردن، تیبوه‌دان.

تلویح: له‌په‌نای ئاخه‌وتن و نووسین دا، مه‌به‌ستیک به‌(اشاره) ده‌ربرین.

التمزيق: دراندن، دادپين، پارچه پارچه كردن، دادپانندن، تويي كردن، هه لاهه لا و كوت كوت كردن، قلايشانندن، فه رژاندن، راستانندن، هه لهلانندن، رژاندن، فه رسين، هه لهپه رتانندن، هه پرون به هه پرون كردن.

التمساح: سيسه مار، قوړی، مارمارووك، نه هه نگی وشكاني، گيرنگرك.

تمساح: قوړی.

تمسح: سپان.

تمسك: گرتن، چنگ لي دان، دهست هاويوتتن.

- **شديد التمسك:** گيرا.

تمشي: روښستن، چوون، پاگرتن، ريگه روښين، ريگه بېرین.

تمشية: په واندن، رواندن.

- **الاعمال:** رواندن ئيش و كار.

تمشيط: شانه كردن، داهيتان، داهوردن.

تمضمض: ئاو له دم وهردان.

تمضية الوقت: رابوردن.

تمطر: باران بارين، بارين.

تمطط: كيشه مان.

تمطي: لاق راکيشان، پت دريژ كردن.

تمغنت: مه گنه تېن، بوونه موگناتيس (له كيميا دا).

تمكث: مان، گت، منه كردن.

تمكن: گونجان، لي وه شانه وه، پي کران، له دهست هاتن، جيگا

گرتن، پايه بهرز بوون، قايم و مه حكه م بوون، جيگا گرتنه وه،

دهست روښين، هه لوران، لوان، دهست دان، جي گرتن، نيان.

- **عدم التمکن:** هه لته سووران.

تمكين: دانېشتن، پي له جيگادانان، خاوه ند جيگا و پله و شان

بوون.

تملئة: پي كردن، داگرتن.

تملص: خوذزينه وه، رزگار بوون، فرتوفيل كردن.

تملق: مه راښي، مه راښي كاري، زمانلووس، چابلووس، كلکه سووته،

روواله ت، شه پوړ، خو لي پيټلو سكردن، رووپايي،

ماستاو كردن، ده له چه كي، رووپايي.

تملك: هه بوون، بوونه خاوه ند سامان.

تمليك: كرده خاوه ند سامان.

التم: قاز.

تمني: ثاره زوو، دلخواز، نياز، ئاوات و هيو، هيفي، ئاواته

خوازي، لاق كردن، مه هدر، لاقتر، نياز كردن، هيو كردن،

داخوازي.

تمني الحال: نوه گوتيا، لاقر.

- **الشر:** پي هه ركالان، تووك لي كردن.

تمثيل الهزلي: په سخه لي.

تمثيل القوة بالرسم: نواندني هيز له نيگاردا.

تمثيلية: ته ماشانامه، كرداري نواندن.

تمثيل الغذاء: گوزيني خواردن.

- **الادب التمثيلي:** ويژه ي نواندن.

تمجيد: نيكاندن، رينگاندن، مخه، منجه، منجه منج، مينگه

مينگ، بو له بو ل كردن.

تمجيد: پي هه لگوتن، هلنان.

تمخيض: چلم سپين، فنگ كردن، هنگ كردن.

تمدح: به خو هه لگوتن، خو هه لگيشان.

تمدد: كشان، كشكشين، راکيشان، ته فزين، خو له بهرگ

كيشانه وه، كيشمه كيش، كيش هاتن.

تمدد حجي: قهواره كشه.

تمدد الطولي: دريژ - كشه.

تمدد السطحي: روويه ره كشه.

تمدد المدة: مهيداندان.

تمديد: كيشان، كشانندن، خستنه سهر، به ده مه وه دان، دريژه

پيدان، دريژه و كردن، مهيداندن.

تمدد الغازي: گازه كشه.

تمدن: شارنشينی، شارستانيه تي، شارستانيتي، خو و شپوه ي

شارستانيان گرتن.

تمر: خورما.

تمر الهندي: خورماي هيندي.

تمرده: سه رچلي، مل نه دان، هه لگه رانه وه، سه رپيچي،

سه ركيشي، سه ريزيوي، ياخيتي، هه لگه رانه وه، نافه رماني،

هه لگافتن، تهرن، چه مووش، پت پساندن، ياخيگه ريتي.

تمرص: پروانه (تمارض).

تمرغ: پلکانه وه، له خاك و خو ل داگه وزين له بهر دهر د و پيچي ناو

له ش.

تمرکز: هاوچه قي، جيگرتن، ئارام بوون، هه وانه وه.

تمرن: راهاتن، خووگرتن، هوگر بوون.

تمرید: دارووتاندن.

تمریض: نه خو ش خست، نه خو شه واني، رازه ي نه خو شان كردن،

دهرمانداری.

التمرین: مه شق كردن، رينه بهر، هوژاندن، دهر كردنه وه، راکوش،

راهيتان، مه خش، كو شش، سه رمه شق، رام كردن، فير كردن.

التمزق: دران، دادپان، دارزان، بچپان، زفار كردن، داتليشان،

فه رژين، هه لاهه لا بوون، هه ندران، هه له لين.

- **الثوب:** جلک شي، جل شي.

- تمهل:** دره‌نگ کردن، له‌سهرخۆ جوولانه‌وه و سستی کردن .
- تمهید:** پیک‌خستن، ئاسانکردن، ئاماده‌کردن، هه‌موار کردن، راخستن .
- تمهید‌الطریق:** ریگاپاک کردنه‌وه .
- تمهیل:** مؤلّه‌ت و ماوه‌دان .
- تمهیم:** لایی لایی کردن، لۆراندن، لۆرین .
- تموء:** میاواندن، میاوه‌میوا، ناوین، نه‌ونه‌و، ناوین .
- تموج:** شه‌پۆل لێدان، چلوورین، په‌خشان، پیتل پیتلۆک، هووژه .
- تموجات‌الصوتیة:** شه‌پۆلانی ده‌نگ .
- تموج‌الشعر:** گوریز، گوریزه، گرژال .
- اللهب:** هیله‌هیل، فیله‌فیل .
- تموز:** مانگی حه‌وته‌مینی رۆمییه له ۲۱ی پوشپه‌ر تا ۲۰ی مانگی خه‌رمانان ده‌ست پێده‌کا ۳۱ رۆژه، سه‌رسنگ، میوه‌گه‌نان .
- تمول:** مال‌داری، گرده‌واری، گردووکۆ، ده‌وله‌مه‌ند بوون، پسکان، دارایی، هه‌لگیران، هه‌لانگران .
- جدید‌التمول:** نوێ کیشه، تازه‌ده‌وله‌مه‌ند .
- تموین:** به‌خێو کردن، به‌ده‌سته‌نه‌تفاق دانان، ئازووقه‌دانان .
- مدیر‌المیره‌والتموین:** به‌رێوه‌به‌رایه‌تی ئازووقه و تفاق .
- تمویه:** به‌رێز رووکیش کردن، ناراست و ساخته کردن .
- تمیمة:** تیغ به‌ند، نۆیه‌تی بر .
- تمیز:** هه‌لا‌وێردان .
- البصر:** هه‌ته‌رکردنی چاو، هه‌ته‌رما .
- تمیم:** سه‌خت و مه‌حکمه و ته‌واو، ناوی خیتلیکی عه‌ره‌ب نشینه .
- تمیمة:** مۆره، یا ته‌له‌سمیته‌که بۆ چاوه‌زار له ملی مندال ئه‌کرئ، تیغبه‌ند .
- تمیز:** جودا کردنه‌وه، لێک کردنه‌وه، هه‌لا‌وردن، گه‌مه‌برانندن، قه‌تکردن، هه‌ق‌باز کردن، بژار کردن، بژاره‌کردن، پالاوتن، چه‌رتکردن، جیا کردنه‌وه، هه‌لا‌واردن، دۆزینه‌وه .
- تمیج:** یه‌قکردنه‌وه .
- تمیج:** شل کردن، خا‌و‌کردنه‌وه، خووساندن، نرم کردن .
- تناثر:** هه‌له‌وه‌رین، هه‌له‌وه‌ران، هه‌له‌پرووکان، وه‌رین، داوه‌رین .
- ورق‌الاشجار:** گه‌لا‌رێزان، گه‌لا‌وه‌رین .
- تنادی:** بانگی یه‌کتری کردن .
- تنازع:** له‌گه‌ل یه‌کتری کیش کردن .
- تنازل:** سه‌ردانه‌واندن، میورزی، سه‌ر شوێ کردن .
- تنازلی:** به‌ره‌وژێر .
- تناسب:** ته‌راز، سازان، لێوه‌شانه‌وه، لێهاتن، له‌گه‌ل یه‌کتری ریکه‌وتن، پیراهاتن، لێوه‌شان، لێوه‌شانه‌وه، گونجان .
- تناسخ:** روونوس، لێک وه‌رگرتن، یه‌ک له‌ناو‌بردن .
- ۲- گوزانه‌وه‌ی گیان له له‌شیکه‌یه‌وه بۆ له‌شیکه‌ی تر .**
- تناسق:** ریکه‌ی، خشته‌ی، پێوه‌بوون، سه‌ره‌ه‌ف، ریکه‌پیکه‌ی .
- تناظر:** هاوتایی، ئاوتایی .
- تنافذ:** ته‌ماشای وشه‌ی (نفوذ) بکه، پێداچوون، تیچوون .
- تنافر:** لێک دوورکه‌تنه‌وه، بێزوبۆ لێکردن، دوور که‌وتنه‌وه .
- تنافس:** رقه‌به‌ریتی یه‌کتری کردن، هاوچاوی به‌ره‌ره‌کانی یه‌کتری کردن .
- تنافی:** به‌پێچه‌وانه‌ی یه‌کتری جوولانه‌وه .
- تناقض:** نادروست، شتیکه‌ به‌پێچه‌وانه‌ی نه‌یاری شتیکه‌ی تر بێ .
- تناهی:** پایان، شتیکه‌ به‌ره‌و دوا‌یی، پایانی هه‌بێ .
- لایته‌ناهی:** بێ پایان .
- تناول:** وه‌رگرتن، لێک وه‌رگرتن .
- تناوب:** به‌ره‌و‌دوا‌بوون، به‌نۆبه‌کارکردن .
- تناهد:** دانگانه، دانگی دانگی .
- تناسل:** لێ که‌وتنه‌وه، زاووزی، زاووزۆ، یه‌کتری کردن، زه‌د، زه‌ووزۆ، زه‌ه، زه‌ه، توخم .
- تنیح‌الصوت:** ده‌نگ گر بوون .
- تنیه:** ها‌تنه‌وه سه‌رخۆ، ئاگاداربوون، بێداری، وربابوونه‌وه .
- تنیؤ:** پێش زانی، هه‌ست پیکردن، برێشان، پێش بینی، رۆدا، نه‌خشه، نوقلانه، له‌ نه‌هینی دوان .
- تنیه:** وشبارکردن، هه‌نی، بێدارکردنه‌وه، وه‌ئاگه‌هینان، ئاگادارکردن .
- تنجیة:** بروانه (انقاذ) .
- تنجیم:** نه‌ستیره ناسی .
- تنجیس:** پیس و چه‌په‌ل کردن .
- تنح (لالمر):** لاچۆ، کلابه .
- تنحیح:** کۆکه‌کۆک، کۆخه‌کۆخ، کۆکین، کۆک .
- تنخیل:** دا‌بێژتن، ئالا‌بێژکردن .
- تندم:** په‌شیمانی .
- تندیة:** شو‌دان، ته‌رکردن .
- تندیم:** هه‌لگه‌تیرانه‌وه .
- تنزل:** ها‌تنه‌ خوار، میورزی، خو‌ به‌که‌م زانین، سه‌رکزی سه‌رچه‌ماندنه‌وه، خو‌ که‌م کردنه‌وه، سه‌ردانه‌واندن، سه‌رشۆرکردن .
- تنزه:** پاک و خا‌وین بوون، گه‌ران، سه‌یران کردن، گه‌نجه‌فه، پێ گه‌رموک .
- تشریف:** خا‌وین کردنه‌وه، پاک کردنه‌وه .
- تنزیل:** هینانه‌ خوار، داگرتن، بردنه‌خوار، داچاندن، داشکاندن .
- الدرجه:** پایه‌شکاندن .
- تنزیه:** پاک کردنه‌وه، خا‌وین کردن، دوورکردن له‌ که‌م و کوری .
- تنسیب:** دانانی چاره‌کی .

- تنسيق:** رتيك کردن، پيټوه کردن، خشت کردن .
- تنشئة:** پيگه باندن .
- تنشيق:** هه لمژين .
- تنشيه:** شوډان .
- تنشيط:** وه كه يف هيتان، وه هه وهس هيتان .
- تنشيف:** وشك كرده وه، ئيشك كرده وه .
- تنصر:** بوونه فه له .
- تنصر:** كرده فه له و ديان، يارمه تي دان .
- التنصيف:** له تكردن، دوونيوه كردن .
- نقاط التنصيف:** خاله له تكه ره كان (له بيركاري دا) .
- تنطط:** هه لبه زانه وه، هه لبه زينه وه . هه لپه زان، هه لپه زه لپه ز .
- تنظيف:** پاك و خاوين كرده وه، هه لوه ژاردن، قه وه ژارتن .
- البيت:** مال هه لگرتنه وه .
- تنظيم:** پيټوه كردن، كوڅ كردن، به رسته وه كردن، نه گشزاندن، دهست پيډاهاتن، رتيكخستن، سازدان، به سه رويه ر كردن، نه ژگژندن، رتيكخستن، ره قفاندن، ساماندان، شه قام دان .
- تنعم:** مالداربوون، مالداري، دهوله مه ندي، خوداپيډان، به ناز و سامانداری په روه رده بوون .
- التنعم - بالنعم:** چزوبز، به ناز و خوراك په روه رده بوون .
- تنعيل:** نال كردن .
- تنفخ:** فشين، با ده خو كردن، هو كردن، با كردن، هه لده له پان، هه ليزان .
- تنفذ:** دهسته لاندان .
- تنفر:** بيژاري، جارس، بيژ و بولتي كردن، پروتج نه كردن، دل نه گرتني شتي .
- تنفط:** بلوق كردن، بلتي كردن، هه لتيوقان .
- تنفس:** پشوودان، حه سانه وه، هه ناسه دان، ته واسان، گه شكه، مشاندن، وچاندان، بيډان، هه لكه، تاهه كييشان، لووشه كردن، هه ناسه هه لكييشان .
- عسر التنفس:** پشوو سواري .
- المسالك التنفسية:** رتيبازي هه ناسه دان .
- متنفس:** پشوهه لکيش، گياندار، زيندوو .
- التنفس الخارجي:** هه ناسه داني دهره وه .
- الاصطناعي:** هه ناسه ده ستکرد .
- الهوائي:** باهه ناسه، هه ناسه داني هه وايي .
- الحلوي:** (خانه هه ناسه) .
- اللاهوائي:** بيح با هه ناسه .
- الداخلي:** هه ناسه داني ناوه وه .
- المجاري التنفسية:** بوري پشوودان .
- سرعة التنفس:** هه ناسه برکي .
- الجهاز التنفسي:** نامرازي هه ناسه .
- تنفيخ:** ئاوساندن، نه ستوور كردن، فوو كردن، وه رماندن، هه لامساندن، هه لپه نماندن .
- تنفيذ:** به جي هيتان، جي به جي كردن، پيکهي تان، كار هه لسووراندن .
- تنقع:** خووسان .
- تنقل (ج) تنقلات:** جي گورين، گوتزانه وه گوتزانه وه، جي گوتزانه وه، شه هگواستن .
- تنقنق:** قيره قيري بوقي .
- تنقيب:** كولين، كولينه وه، هه لکولين .
- تنقيه:** پاك و خاوين كرده وه، ويژه كردن، قه وه ژارتن، برجه قاندن، بزار كردن، برجه قاندن .
- البستان:** بزار، وژار، وجز .
- تنفيح:** خاوين كرده وه، بزاره و خورو كردن، بزاره كردن .
- (التيف):** بزار .
- تنقيد:** لي گرتن، ره خنه لي گرتن، منا كردن، شهن و كهو كردن، نه وس لي دان، تانوت لي دان .
- تنقيش:** شيوه كييشان، شيوه نووسين، نه خشاندن، رتيكويينك كردن .
- تنقيص:** كه مكرده وه .
- تنقيط:** خالبه ندي، نوخته دانان، هه لباردن، لي بژاردن .
- تنك:** تهنه كه، (كوردیه و له تهنكي وه رگيراوه) .
- تنكا:** هاتنه وه سو .
- تنكر:** خو ناشي كردن، خو نه ناس كردن .
- للفضل:** نانكوتر، سپله .
- تنكيس:** شوډر كرده وه، سه ره ووژير كرده وه، هيتانه خوار .
- تنكيل:** به په ند بردن، تازار كردن .
- تنمية:** به رز بوونه وه، پتروفراژي بوون .
- تنهد:** ئاخ كيشان، هه ناسه هه لکيشان، تاهه كيشان .
- تنود:** له ق بوون .
- تنور (ج) تنانير:** له نندوور، ته نوور، نارگون، نارتوون، كينون .
- تنور:** پاك و رووناك بوونه وه .
- التنوط:** گزوه ويته، گزوبه چنه، (بالنده) .
- تنوع:** ره نگاوره نگ بوون، جوړاو جوړ بوون .
- تنوه:** به رز بوون .
- تنوير:** رووناك كردن، ديار كردن، رووندار كردن، ره وشه نكردن، پاك كردن، تاگادار و شاره زا كردن .
- تنويم:** نواندن، خه واندن، ثقاندين، خه فاندن، رازاندن .
- التنويم المغناطيسي:** نواندني ميگناتيبي .

توین: له‌دوای هیندیک وشه‌ی نارهووی که دوو سه‌ر یا دوو بوژ یا دوو ژتیری بی وه‌کوو (ن) کرک ده‌کرتین وه‌کو: **ظاهراً، عید، جند،** واتا دوایی وشه‌که کردنه نوون (ن) .

تنویه: به‌باش باسی که‌سیکی کردن و هه‌لنانی .

تین (ج) تانین: هه‌ژدیها، هه‌زیا، هه‌یقی، هه‌فی، نه‌ژدر، نه‌ژده‌هار، شامار .

تهاجم: په‌لامار بردنه سه‌ر به‌کتری .

تهافه: داوه‌شان، داپزان، دافه‌تان .

تهاون: هه‌یمن، سستی، به‌ناسان و سووک زانین، سووک و نرمی ته‌ماشاکردن .

متهاون: سووک، سست، هه‌یمن .

تهانی: پیروژ بایی به‌کتری کردن .

تهاتف: پروانه (تکلیح) .

تهایج: ژنیوان .

منهتک - مهتوک: رسوا، نابرووچوو .

تهتک: نابرووچوو، نابروو بردن، په‌رده‌دران .

تهجر: شه‌و بیداری بو‌نوژ و خودا په‌رستی .

متهجر: شه‌وزینده‌دار .

تهجی: حوئجه‌کردن، چه‌چه‌کردن، فاقیر کردن .

حروف تهجی: پیته‌کانی ئه‌لف و بیبه‌ له (م) ده‌ه تا (ی) .

تهجیة: حوئجه‌کردن، فاقیر کردن .

تهجیر: دوورخستنه‌وه، په‌تانندن، هونکانندن، لاکاساندن، هیل کردن، دابین کردن، به‌وجین .

مه‌دد: راوکه .

ته‌دد: زرنگانه‌وه‌ی ده‌نگ، زرنگانه‌وه، زریانه‌وه .

ته‌دید: پیشوو هه‌لنه‌ستن .

ته‌دید: ترساندن، هه‌په‌شه‌ لی کردن، هه‌په‌شه، هه‌پو گیف، گوپه‌شه‌ لی کردن، گه‌فه‌کردن، مراندن، پیتدا خویرین، هاره‌هار، قرماندن، گهن، گه‌فین، گه‌فوگور، گووره‌گور، گوورین، هه‌په‌شه و گووره‌شه .

مه‌دد: ترسینه‌ر، هه‌په‌شه‌کار .

ته‌دید: زه‌به‌ر کردن، هه‌رماندن، هه‌ره‌فاندن، ویران و کاول کردن، خاپوورکران، پماندن، رووخاندن، به‌یه‌کادان .

ته‌ذب: پاکخویی، په‌وشه‌ن بیری .

ته‌ذیب: پاک‌کردنه‌وه، ویتزه‌کردن، بیرازکردن، په‌وشه‌ن بیری کردن .

- الاخلاق: خو و ره‌فتار باش کردن .

ته‌ره: رزان، دافه‌تان، داوه‌شان .

ته‌رب: خو‌دزینه‌وه .

ته‌ری: داپلوخان .

ته‌ریب: قاچاخ، قاچاخی کردن .

ته‌ریة (ته‌ریة): هه‌پروون به‌هه‌پروون کردن، تو‌ل خاندنه‌وه .
تولاندنه‌وه، داپلوخانندن، داپزانندن، دافه‌تانندن .

ته‌ری الثیاب: پوورتکان .

الته‌ریج: چاوه‌شی .

ته‌زیم: راوانان، کولل پیتدان، هه‌لبیرین، هه‌لچنین، به‌زانندن، په‌تانندن .

ته‌شم: وردبوون .

- الحراری: گه‌رمی تیتکشکان .

ته‌شیم: وردکردن، هارین .

ته‌کم: تیز، قه‌پ، قه‌شمه‌ری، رک و قین گرتن .

ته‌لکه، مه‌لکه: به‌ته‌له‌زکه، بقه، ترگزه، له‌ناوچوون، ته‌له‌زگه‌دار .

ته‌لیل: (لا اله الا الله) گوتن .

ته‌مه: بوختان، شلتاخ، تو‌مانج، درو و ده‌له‌سه، ده‌ست هه‌لبه‌ست، بی به‌ختی، پاشل پیسی، ده‌س هه‌لبه‌س .

- الصاق التهمة: به‌سه‌رداپیرین، بوختان پی کردن .

ته‌هنه: پیروزی بایی کردن، نوشی گیان کردن .

ته‌هور: بی باکی، ویرانی، چیره‌یی .

ته‌وع: دل هاتنه‌یه‌ک، دل تیکچون، دل‌ه‌لانن، قه‌ی کردنه‌وه، دل هه‌لشیتوان .

ته‌ویه: هه‌لخستن، هه‌لخستنی جلی شو‌راو، هه‌واگورین، هه‌واگورکی .

ته‌ویر: رو‌چوانندن، ته‌یف کردن .

ته‌ویل: ترساندن .

ته‌وین: سانا و ئاسانکردن، سووک کردن .

ته‌ی: وه‌خوکه‌وتن، راپیتچان، خو‌راپیتچان، ئاماده‌بوون، په‌خسانندن، گه‌لاله‌بوون، لی بران، که‌وتنه‌ خو، ده‌ست و باسکی خو لی هه‌لکردن .

ته‌یه: دروستکردن، په‌خساندن، ئاماده‌کردن، ته‌داره‌ک کردن، چاخ کردن، سازدان، ریکخستن، په‌رداخ کردن .

ته‌یج: چووژانه‌وه، خو‌شان، هاندران، فیت دران .

ته‌یج: بزواتن، بزوداندن، هاندان، تاودان، گالندان، میتندان، سه‌رکیشی پی کردن، ئاران، ئافراختن، بونگ کردن، بزافتن، ژلووفاندن، فیتدان .

الته‌یؤ للضرب: راسان .

تواب: به‌خشنده، تو‌یه‌ودرگر .

توابل: ئالات، به‌هارات، ده‌رمانگه‌رم .

تواتر: ده‌نگه‌ده‌نگی به‌گه‌ل یه‌ک به‌دووی به‌کتری، ده‌نگ و دؤل، ده‌نگ و باو .

تواجه: پرو تی کردن .

توارث: میرات لیک گرتن .

توین: له‌دوای هیندیک وشه‌ی نارهووی که دوو سه‌ر یا دوو بوژ یا دوو ژتیری بی وه‌کوو (ن) کرک ده‌کرتین وه‌کو: **ظاهراً، عید، جند،** واتا دوایی وشه‌که کردنه نوون (ن) .

تنویه: به‌باش باسی که‌سیکی کردن و هه‌لنانی .

تین (ج) تانین: هه‌ژدیها، هه‌زیا، هه‌یقی، هه‌فی، نه‌ژدر، نه‌ژده‌هار، شامار .

تهاجم: په‌لامار بردنه سه‌ر به‌کتری .

تهافه: داوه‌شان، داپزان، دافه‌تان .

تهاون: هه‌یمن، سستی، به‌ناسان و سووک زانین، سووک و نرمی ته‌ماشاکردن .

متهاون: سووک، سست، هه‌یمن .

تهانی: پیروژ بایی به‌کتری کردن .

تهاتف: پروانه (تکلیح) .

تهایج: ژنیوان .

منهتک - مهتوک: رسوا، نابرووچوو .

تهتک: نابرووچوو، نابروو بردن، په‌رده‌دران .

تهجر: شه‌و بیداری بو‌نوژ و خودا په‌رستی .

متهجر: شه‌وزینده‌دار .

تهجی: حوئجه‌کردن، چه‌چه‌کردن، فاقیر کردن .

حروف تهجی: پیته‌کانی ئه‌لف و بیبه‌ له (م) ده‌ه تا (ی) .

تهجیة: حوئجه‌کردن، فاقیر کردن .

تهجیر: دوورخستنه‌وه، په‌تانندن، هونکانندن، لاکاساندن، هیل کردن، دابین کردن، به‌وجین .

مه‌دد: راوکه .

ته‌دد: زرنگانه‌وه‌ی ده‌نگ، زرنگانه‌وه، زریانه‌وه .

ته‌دید: پیشوو هه‌لنه‌ستن .

ته‌دید: ترساندن، هه‌په‌شه‌ لی کردن، هه‌په‌شه، هه‌پو گیف، گوپه‌شه‌ لی کردن، گه‌فه‌کردن، مراندن، پیتدا خویرین، هاره‌هار، قرماندن، گهن، گه‌فین، گه‌فوگور، گووره‌گور، گوورین، هه‌په‌شه و گووره‌شه .

مه‌دد: ترسینه‌ر، هه‌په‌شه‌کار .

ته‌دید: زه‌به‌ر کردن، هه‌رماندن، هه‌ره‌فاندن، ویران و کاول کردن، خاپوورکران، پماندن، رووخاندن، به‌یه‌کادان .

ته‌ذب: پاکخویی، په‌وشه‌ن بیری .

ته‌ذیب: پاک‌کردنه‌وه، ویتزه‌کردن، بیرازکردن، په‌وشه‌ن بیری کردن .

- الاخلاق: خو و ره‌فتار باش کردن .

ته‌ره: رزان، دافه‌تان، داوه‌شان .

ته‌رب: خو‌دزینه‌وه .

ته‌ری: داپلوخان .

ته‌ریب: قاچاخ، قاچاخی کردن .

- تواری:** ناواری، دهر به دهری، پنهان، پوشارو، پوشاران .
- تواری:** له یهک کاتدا گه یشتن .
- توازن:** ترازوو بهرامبهری بوون، بهرانبههری لهنگه رگرتن، کیشران، هاوکیش بوون، هاوتابوون .
- توازن الدولی:** بهرامبهری نیوانی دهوله تان .
- الاوروی:** لهنگههری ئه وروپایی .
- السیاسی:** لهنگههری که موئی .
- مختل التوازن:** لاسهنگ، سهنگ لا .
- عدم التوازن:** لاسهنگی .
- توازی:** ریکی، هاوویکی، تهریب بوون، بهرانبههری یه کتری بوون
- الاضلاع:** لاتهریب .
- المستطیلات:** تهریب، لاکیشی .
- تواصل:** بهیه کتره گه یشتن، پیکه گه یشتن .
- تواضع:** خو به کهم زانین، خو کهم کردن، هیمینیتی، سه شوپ کردن، سه مرکز، دلزامی، پهستی، سه چه ماندن .
- تواطؤ:** له گهله یه کتری سازان و ریک که و تن .
- تواعد:** په یمان پیکدان .
- توافر:** پتر و فره بوونی شتیکی .
- توافق:** ریک که و تن، لیک نریک بوونه وه، کوک بوون، سازان، یهک که فتن، لووان، ساز بوون، ساخت و پاخت .
- عدم التوافق:** لنجی، ناکوکی .
- توافه:** پروبوچی .
- توافی:** له گهله یه کتری ئه مه کداری نواندن .
- توالد:** زاکردن، سک و زاکردن، له یه کتری بوون، زاووژیکردن، زان .
- توالی:** یهک له دووی یه کتری هاتن، په یته په یته .
- علی التوالی:** به ره دووا، یهک له دوای یهک .
- توالیت:** بری، پوت، لور، ناوده ستخانه .
- التوائم:** هاووا، هاوژگ، لفه، جووتیک به یهک سک بووین، دوانه جمک، هاوژی، جیوک، هه قال جیوک، جمژگه، جمکا، هه قالزا، جوملانه، جومرانه .
- توأم للامتار:** شهنگه به ره، شملی به ره که، سه براکه، شهنگه به ره .
- توأمان:** دوو مندالن که به یه که وه بووین، دوانه، جفت، لفانه، لفه دووانه، ناوزه، جمژگه، شهنگه به ره که ته، ناوژی، جوملانه، جیوی، جمک، جومگه لانه، جمکه، جمکانه، جووته لانه، جیوک .
- توارة:** ته نیه لی، سست، ته وه زلی .
- تویة:** په شیمانی، پاشگه زبوونه وه، وه رگه رانه وه، کشانه وه، گه رانه وه، بادانه وه، پاشه کشه، سه رخو شه هاتن، ژیشانی، ژیوانی، کشانه دواوه له گوناوه و کرداری خراب .
- تویة نصوص:** پاشگه زبوونه وه یه کی راسته که هیچ نه ی شکینی .
- تویخ:** سه رکونه کردن، سه رزه نشت کردن، به سه ره ریشتن، هه لشیلان، پیکردن، شیلان .
- توت:** توو، تووی، تی، تفی (بهری داری تووی) به .
- احمر:** تووی سوور، شاتوو، گاتوو، بهنو .
- افرنجی:** تووی فهرهنگی، جله .
- الشامی:** شاتوو .
- العلیف:** تووترک، توودرک .
- توتیا:** توتوتیا، کانتیکی سپیه، دهرمانی چاو .
- توتر:** کشان، کرژی .
- الاعصاب:** ده مار گیران، په ست بوون .
- الدولی:** ناکوکی دهوله تان .
- السطحي:** کرژی سه روو .
- التوتر السطحي في الفيزياء:** کرژی سه روو .
- توثیق:** قایم کردن، مه حکم کردن، راگیر کردن، ته فزاندن
- توجع:** ئیشان، کیشان، بازار کیشان، بروسکان، چروسکان .
- الرأس:** سه رئیشان .
- توجه:** روو تیکردن، لاکردنه وه، دانه لا، روو کردن .
- الی جهة:** روو تیکردن، بهری خو دان، دانه لا .
- توجیه:** روو پت له شتیکی کردن، لی دوان، خستنه پیش چاو، رابهری، قه درزانی، ناراسته کردن، له مه بهستیکی باش دوان، رازاندنه وه .
- سنة التوجیه:** سالی ناراسته کردن .
- سنة التوجهية:** سالی ناراسته کردن .
- توجهی:** ریتوینی .
- توح:** بروانه (ضلال) .
- توحش:** سله مینه وه، ره وینه وه، نامویی، سله مانه وه، که و تنه شه لاسکه، سه نگرانه وه، هه سله مینه وه .
- توحم:** مه گیرانی، بیزو .
- توحید:** کردنه یهک، به تاک و ته نییا زانین، خودا به تاک و بی هاوتا زانین .
- توحید المخرج:** یهک کردنی ژیره له بیرکاری دا .
- تودق:** فالگرتن (بو ناژه له) .
- تودیع:** ئه سپاردن، پت سپاردن، سپارده، وه ره سیاندن، به ری کردن، به ری خستن، به خودا سپاردن، ریشتن، ریباندن، له ته کا ریشتن .
- توراة:** تهورات، په رتووکیکی ئایینی جوله کانه که له موسا پیغه مبه به جیمواوه .
- تورط:** تیهو چوون، تیهو گلان، تیدابوون، تیکه و تن .
- تورع:** پاریزگاری .

- تورم:** هه‌لایسان، نه‌ستووربوون، ناوسان، سیان، په‌مان، په‌نمان، هه‌ریه‌رجفتن، هه‌وکوردن، په‌ل بوون، بژپوون، چکورانندن، ناماسان، نه‌شتوری، باکردن، کیس کردن، ماسین، هه‌ریه‌رچوون، هه‌لپه‌نماندن، هه‌لتوقین .
- تورم الکبد:** جه‌رگ ناووسی .
- التورية:** توانج، پۆش، داپۆشین، به‌رگ بیج به‌ر کردن، شارنده‌وه، به‌پینچه‌وانه‌ی راستی نواندن .
- توریت:** کردنه میراتگر، کردنه شه‌رگر .
- تورید:** گول کردنی دار، روخسارکرانه‌وه وه‌کوو گول .
- توریط:** تیتوه‌دان .
- توریح:** په‌نمان، هه‌لاسان، هه‌لپه‌نماندن، هه‌لمساندن .
- توزیع:** په‌خش و بلاوکردن، دابه‌شکردن، په‌خشین، په‌رشکردن، چه‌ژانندن، پیشانندن، چه‌فرانندن .
- توزیع الماء:** دابه‌شینی ناو .
- توزین:** خو‌نامه‌دی پیکه‌پینانی کاریتک کردن وه‌یا پیشوازی به‌سه‌رها‌تیککی سه‌نگین کردن .
- توسخ:** پیس و چلکن بوون، چلکن کردن، سه‌لپانندن، که‌مپانندن، له‌وتانندن .
- توسط:** دامانگرتن، نه‌فچیق، ریتبه‌ری، نیوژی، رابه‌ری، نیونجیه‌تی، به‌ره‌وانی، داوتین گیری .
- توسع:** فراوان بوون، گوشاد بوون، بلاوبوون، په‌ره‌سانندن، فره‌بوون، په‌ره‌سندن، بژبوون .
- توسل:** پارانه‌وه، لالانه‌وه، شاکه‌شاک، ناورانده‌وه، لاشاکرن، داربانه‌وه، تکاکردن، ده‌سته‌وداوتین بوون .
- التوسم:** به‌زرنگی له‌شت گه‌یشتن و په‌ی پین بردن .
- التوسم في النفس:** له‌خو‌پادیتن .
- توسیط:** شتتیک له‌نیوه‌راستدا کردنه دوو به‌ش، کردنه نیوژی کار .
- توسیع:** فراوان و گوشاد کردن، په‌ره‌پیتدان، هه‌فوداردن، بوو رووبه‌ره، پیسه‌ندن .
- توسیم:** نشانکردن، داغ کردن .
- توشح:** هه‌مایه‌ل و نوشته‌له‌مل کردن، پازاندنه‌وه، مسور و نیمزاکردنی ناسه .
- توسیم:** خال کوتان .
- توصل:** به‌شتتیک گه‌یشتن .
- توصية:** رانه‌سپاردن، راسپیری، قه‌ویتی لیج کردن، بازگور کردن داموچانن، اسپاردن، سپاردن، داسپاردن .
- توصية لصنع الشيء:** به‌رادیی دان .
- توصیف:** پین هه‌لگوتن، چاگکه‌وتن، به‌تان و پۆیدا چوونه خوواره‌وه، رانان، رانانندن، ده‌سپاکردن، هه‌لدان .
- توصیل:** گه‌یانندن .
- توضؤ:** ده‌ستنوویژ شوشتن، ده‌ست نوویژ هه‌لگر .
- توضیح:** ناشکرا کردن، له‌سه‌ررپۆیشتن، رافه‌کرن، روونکردنه‌وه، دالاکردنه‌وه، ره‌وشه‌ن کردنه‌وه .
- توطئة:** راختن، ناماده کردن، سه‌ره‌تا خو‌کردنه‌وه، نرم و ریتک خستن .
- توطن:** جیگیگر بوون، نیشستمان گرتن، نیشسته‌جی بوون، جی گرتن .
- توطن:** نیشسته‌جی کردن .
- توظيف:** کار پین کردن، موچه خو‌کردن، کردنه فره‌مانبه‌ر، دامه‌زنانندن .
- توعد:** ترساندن، په‌یمان و به‌لیندان .
- توغل:** دوورکه‌وتنه‌وه، به‌قۆلی له‌زانباری و نیتر پامان .
- توفر:** زۆروزه‌وه‌ند بوون .
- توفي:** مرد، کۆچی دواپی کرد، مافی خو‌ی ته‌واو وه‌رگرت .
- توفیر:** پتر کردن، پاشه‌که‌وت کردن، گلدانه‌وه، وه‌رام کردن، کۆکردنه‌وه، ته‌که‌پووز و پاشرۆزی کردن .
- توفیق:** سه‌رکه‌وتن، پیروزی، ریتکه‌وتن، یارمه‌تی دان، یاریکاری کردن، سازانندن، پیکه‌پینان .
- توقد:** گه‌شبوونه‌وه، هه‌لگیران، هه‌لکران .
- توفر:** هیتن، نارامی .
- توقع:** ئومیده‌وای، هه‌ویاداری، چاوه‌پروانی، پزنگان، ئومید، داوا کردن، قه‌ومان، روودان .
- توقف:** راوه‌ستان، هه‌لوه‌ستان، ویستان، لاگرتن، ویستان، هه‌لویتسته، راگیران، مدران، مدرای، ویسان، هه‌لویتست سه‌نگرانه‌وه .
- توقف عن العمل:** په‌ککه‌وتن، کنانه‌وه .
- توقف عن النمو:** کنانه‌وه .
- دون توقف:** بیج وچان .
- توقف نزيف الدم:** خوین گیرسانه‌وه .
- توقیت:** کات دیارکردن بو‌ئه‌ندامانی کاروبار .
- توقی:** پاریزکردن، خو‌پارازتن .
- توقیع (ج) تواقیع:** مسور کردن، ئیمزا، واژو، دیتخنوس، شیر تیزکردن .
- توقیر:** پزیزگرتن .
- توقیف:** راگرتن، وه‌ستان، راوه‌ستاندن، به‌ندکردن، گرتن .
- توکل:** پشت پین به‌ستان، پاله‌وه‌دان، یاوه‌ری، پشت گرتن .
- توکل علی الله:** پشت به‌خوا به‌ستان .
- توکید:** جه‌خت و قایم کردن .
- توکید المعنوي:** پاناوی خو‌یی .

توليد: زاياندىن، پيڭكەيتىن، پەيدا كىرىدىن، پيڭكە ياندىن، لى پەيدا كىرىدىن .

- مهنە التوليد: يەژاجى .

تونىس: خۆش راپواردىن، كە يىف كىرىدىن، گە نچە فە .

توهج: بلىسىسە سەندىن، گە شە، گىشە گىش، درە وشانە وە .

توهش: بى كە وش، پىت خاوس، سىوان، رۆيشتنى گرانبار .

توهم: گومان بىردىن، دردۆنگ بوون، دوودل، دوودل بوون، گومان كىرىدىن .

توهيم: خىستىنە گومان، وەئە ندىشە گرتىن .

توهين: بروانە (اهانە) .

توكيل: كىرىدىنە نوتىنەر، لە جى دانان، كار پىت سىپاردىن، كىرىدىنە بىندار .

تولد: زان، زايىن، مىندال بوون، زگ دانان .

تولد الكلب وغيرها: ترە كىن، ترە كان .

تولي: سەردارى كىرىدىن، پىشت ھەل كىرىدىن .

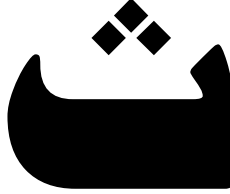
تولي، تولية: كىرىدىنە وەلى، دۆستايە تى كىرىدىن، فرمانى كە سىيىكى تر دىتىن .

تولية: دەستمان .

تولى توليا الامر: لاسا كىرىدىنە وە، چا و لى كىرىدىن .

تولى عنه: لى لادان، واز لىتھىتەن .

تولية: كىرىدىنە والى، سەرىپە رىشتى كاروبارىتىكى بە كە سىيىكى ئە سىپاردىن .

ث: پيٽي چواره ميني ٺه لف بيتي عه ره بيبه .

ثائر: خوين ٺه ستين، هوت، ٺه سين، شوڙشگير.

الثابة: گه وور، گه له خان.

ثابت: ۱- جيگير، پايه دار، راوه ستاو، خوگر، بهرگه گر، فرشک، شه بري، بهليانندن، بئله فت، راگر، خوڙاگر، راگراو، سه قامگير، کورس، نه گور، پي له جي، چه سپاو، په کبار، چه سپيو، بنگرتوو، دامه زراو، جيگرتوو، بنگرتي، دابنيکراو، تاقه تکراو. ۲- سوور بووه وه، روون و تاشکرا بووه.

- **غير ثابت:** شلوق، گورينوک، وازي وازي، ناپايه دار.

ثابت جنس العام: نه گوري گشتي کيش، نه گوري کيشي گشتي.

ثابت التناسب: نه گوري گونجان.

- **لون ثابت:** رهنگي خوگر.

- **اساس ثابت:** بنچينه نه گوري.

ثابتة: ٺه ستيره بيته له شويني خوي ناجوولي.

ثابر، مثابرة: گه ياندنه سهر، به پايان گه ياندن.

ثاخن: توند.

ثأر: ٺوله کوڙاو کرده وه، خوينخوري کردن.

ثار ثورا: قهومان، بهرپابون، گزگزين، ورووژان.

ثافل: ٺه وديه که له بن ناو و شتي ترده نيشن.

ثاقب: کونکه، رووناکي دهر.

ثاکل: زگسووتاو.

ثالث: سببه م.

الثالث: سببه مين.

ثالث عشر: سبزه مين.

ثالث الجذر التكعبي: سي متاره ک.

ثالوث: ٺه وديه که له سي چيتان رتيک که وتووه. له لاي فه لان

(أب، ابن، روح القدس).

ثام: لوبيا.

ثامن: هه شته م، هه شته مين.

ثانوي: ناوونجي.

ثاني: دووهم، دووهه م، داي.

ثان: دووهم، دووهه م.

ثاني اوكسيد الكاربون: ٺوكسيد کاربوني دووهم.

ثاني اوكسيد الكبريتيك: سولفر، سولفر دايكسايډ.

ثالث اوكسيد الكبريتيك: سولفر ترايؤكسايډ.

ثاني عشرة: دووازدهم.

ثاني كبريتيد الكاربون: کاربوني داي سه لفيډ "اوكسايډ"

ثانيا: دووهمين

ثانية الساعة: چرته ي کاترٺميري، چرکه، ۶۰ چرته يک خوله که،

۶۰ خوله که يک کاترٺميره، شپست يه کی خوله کيکييه.

ثبات (ج) ثبوت: ٺارامي، دلنياسي، جيگيري، پايه داري،

راگري، مانه وه، شين بوونه وه، چه قين، شواز، چه کهر،

به خورداري، خوگرتن، فريشک.

ثبات: ٺومارگر، کارگه ي نيگا هيکييه که هه نامه يتيکي بيت له

به راويکيدا ٺوماري بکات.

ثبت: ۱- نووسين، چه سپانندن، ٺومارکردن. ۲- قايکردن.

ثخونة: ٺه ستوري.

ثيل: پاشاو.

ثبوت: خوڙاگرتن، راگريون، راگراوي، کورس بوون،

سووربوونه وه، يه کلاکه وتن، راست هاتن، فزيليپن، ديلهاتن،

دينهاتن.

ثخين: ٺه ستور، ستور، کانه، يانچ، کولوفت، هه قه تي، تبه،

کلقت، هوڙ، توند.

ثخين العنق: ملهوپ.

ثخين القوام: خهست، په يت.

ثدي (ج) أئدي: مه مک، مه مه، بهروو، پيسير، پزي، داو،

مه مي.

ثدي المرأة: چيچه، چيچکه، چيچله.

- الثلاثاء:** سبب شمه، سبب شهمب، سبب شهم، سبب شهمبه.
- ثلاث وثلاثة:** سبب، بهري، سبببان، سبب دانه.
- ثلاث اضلاع متساوية:** يهكسانى سبب لايهكانيين.
- ثلاث آلاف:** سبب ههزار.
- ثلاث عشر:** سببزه، سببنازده.
- ثلاث وثلاثون:** سبب و سبب.
- ثلاث مائة:** سبب سهده.
- ثلاث واربعون:** چل و سبب.
- ثلاث مرات:** سبب جاران.
- ثلاثي:** سبببانه، وشه سبب پييتي.
- ثلث:** سبببكه.
- ثلاثة:** رۆزانىك، بهفرخهروه، بهفركار، سههولكار، سههولبينه، سههولدان.
- الثلة:** ران، ميگهل، پرويل.
- ثلة:** دهسته، كومهله.
- ثلج (ج) تلوج:** بهفر، وهفر، رور، فهور، وهروه، فهرفه، وهرب.
- ثلج جاف:** بهفري وشك.
- **كبة الثلج:** كلوفه بهفر، كولوو.
- **قطعة الثلج النازلة:** كولوو، كومه بهفر.
- **عاصفة ثلجية مع المطر:** شرا پيترك.
- **الماء المثلج:** بهفراو، ئاقه بهفر.
- **الريح مع الثلج:** كريتوه، پيچ، باپيچ، باپووك، دث.
- **هبوط الثلج والمطر معاً:** شلتيوه، ليناث.
- الثلج المتراكم الجامد:** كورشه.
- **الوحد والثلج المخلوط:** لورخ.
- **تهافت الثلج من الجبل:** ههدهس، ههدهسم.
- **معرفة الثلج:** بيللى بهفري، وهروه.
- الثلمات في المنشار:** كونجر، ددانهكانى مشارى.
- ثلمة:** بهخنه، زبان.
- ثم:** لهوي، وي، ويشهري، وييرى، لهوي، ئاگه، نهينه، لاي هي، وهردى، لهوي، لهينه.
- **من ثم:** لهوي، لهويوه، لهلايى هي.
- ثم:** لهپاشان، دووآجار، لهوه پاش، لهمهودووا، نهنجا، ئينجا، پاشدان، لهپاشان، دووايه.
- ثمالة:** دۆك، كهف و كولى سهر رۆنى كههه تواوه.
- ثمانائة:** ههشت سهده (۸۰۰).
- ثمانون، ثمانين:** ههشتا (۸۰)، ههشتا دانه.
- ثمان، ثمانية:** ههشت (۸).
- ثمانية عشر:** ههزده (۱۸).
- تمد:** دؤلاو، دؤله.
- ثمر (ج) اثمار:** بهر، ميوه داران، بهره.
- ثمرة الفؤاد:** جگهر گوشه.
- **كثير الثمر:** پير بهر.
- الثمرة الاخيرة:** پاشهروك، خاپهروك.
- ثملان:** سهرخوش، مهست.
- ثملة:** پاشماوه.
- ثملة:** چارهكه، چاروكه.
- ثمن:** ههشتيهك.
- ثمن (ج) اثمان:** نرخ، بهها، مهزنده، بايى، كريتوك، مهزنده.
- مقدار الثمن:** بايى.
- ثمود:** هوزتى كههه بهه له پييش ئيسلاماندا، كه صالح پييشهويان بووه.
- ثمور:** بههينان.
- ثمين:** گران، نرخدار، گرانباه، بههادر، پير بهها، هوگ، ناگوره، گرانبهها، ناياب، بهنرخ.
- ثن:** بنوشينهوه، بنوشينهروه.
- ثناء (ج) اثنية:** پيى ههلكوتن، نهفراختن، پاسين، ههركوت، سوپاس، ستايش.
- ثنائي:** ۱- دوو قولى ۲- دووانه، وشه دوو پييتي.
- ثنائي القاعدة:** دووانه تفت، داي بيزيك.
- ثنايا:** بروك، كانكهه، ددانه تيرهكانى پييشهوهه زار، كهه. دووانيان له سهري و دووانيشيان له خواري.
- **ساقط الثنايا:** كهه، كهلئوس، كهلووت.
- ثنوي:** نهو كهسهه بهه پرواي بهدوو خوايان هههه.
- ثنية البقر:** نوهوك.
- ثني:** شكهن.
- ثني الشهي:** نوشتاندنهوه، دانوشاندنهوه، پيچانهوه، دهق كردن، مهركونه، مووچهندن، پيچاندن، فيچاندنهوه، وهريچان، قهكدردن.
- ثني الذراعين:** نوشتانهوهه باسكان.
- ثنية الملابس:** كوريشك، گنج، قهه، گرژى.
- ثنية:** وشترى (۵) سالانههه.
- ثنتين:** دوو (بؤ ميبانه).
- ثواب:** خيتر، دفنان، مزدان، لولهه چاله.
- ثوابت:** بههه موو نهستيرهكان دهلين ثوابت بيچگه له گهريدهكان.
- ثواج:** قاراندن، قاروقور.
- ثواقب:** نهستيره تروسكه دارهكان.
- ثوب (ج) ثياب:** بهرگ، جل، جلک، پوښاک، کنج، رهقى، پوښتههههه، جل و بهرگ.
- ثوب الطويل:** بهرگى دريتر، جلکى شوپر.

- الثوب المتوسخ:** بهراث، بهرشو.
- ذيل الثوب:** داوین، شاقه‌ل.
- ثوب الحية:** كراسه مارانه، كیفی ماری.
- قصر الثياب:** جلکه شوشتن، گازر، كۆل.
- ثوباء:** باویشك، ژاژك، باووشك.
- ثور (ج) ثيران:** گا، گاو، بوغ، گاجوت، مانگی دوومه به پیتی ژمیتیری سالی بورجی.
- ثور جبلي:** گاکیتی، گور.
- الثور الحديث:** نۆه‌ند، نۆه‌ند، نۆه‌ن.
- الثور الشاب:** جوانه‌گا، نۆکه‌ل، نۆه‌ند.
- الثور في مركز الدوس:** گای بنه.
- الثور الاسود:** دۆنه.
- الثور الفحل الغير مخصى:** كه‌له‌گا.
- ثوران:** هه‌لسانی ته‌پ و تۆز.
- ثورة:** ۱- مانگا، چیل ۲- شوپش، سه‌ریزیوی، شپرزهی، ئاخۆران، شلوقیان، دانه شاخ، دانه چیا، شه‌قره‌س ۳- چه‌ته، به‌زاج، لامۆفه‌ک.
- اسباب الثورة:** هۆیه‌کانی شوپش.
- الثورة الصناعية:** شوپشی پیشه‌سازی.
- حالة الثورة المباشرة:** باری شوپشی راسته‌وخۆ.
- الحالة الثورية:** باری شوپش.
- ثوري:** شوپشگیتی.
- ثولول:** بالۆکه، گه‌نجه.
- ثول:** ۱- شیتی، جوړه نه‌خۆشیه‌کی نازله‌ نیشانه‌ی ئه‌وه‌یه‌ که تووشی هات ده‌رده‌که‌ویتی‌ه‌وه، شه‌لغه، پووره شه‌لخه، ده‌سته‌میسی هه‌نگونیکیه ۲- گرو ۳- ده‌مچه‌وتی.
- ثوم:** سیر.
- ثيب:** بی ژن، پیاوی بی ژن.
- ثيل:** فریز، هه‌رز، چایه‌ر، حایبیر هه‌ریز، هه‌ریس.

ج

ج: پیتی پینجه مینی "ئا بی" عه ره بییه .
جاء: هات.

جائر (ج) جورده: زۆردار، سته مگهر، له جهورکار وهرگیراوه.
جائز: ۱- ریدراو، راست، رهوا، دروست، شان، شیان، شیوا
۲- رهوایه، دهسج.
- غیر جائز: نادروست، نارپوا.

جائزه (ج) جوائز: بهخشش، خهلات، شاباش، دیاری.
دهستخوشانه، دههخوشانه.

جائع (ج) جیاع: برسی، برچی، ئاورا، ورسی ورسی، رهوودین،
سیرووژه، ئه پورا.

جائب: پروانه جایی.

جابر: شکست ههلبهستهوه، شکاو پیکهوه نه رهوه .

جایی: رادار، قۆلچی، مهکانگر، پهته بر، باجگر، باجگیر، باج
ئهستین، باجهوان.

جائم: کهسیکه سینگی لهسه ره زوی دانج و لهسه ره سینگ بنوی
جائوم، والجشام: مۆته، کابوس، دیوه زمه، مۆته که، تهنته،
میرده زمۆکه، کاموسهک.

جأجأ: سهگی بی بانگ دهکری، کوتکوت، کوچکوج.

جأحد: بی باوه، بی قانه کار (منکر).

جأحظ: پیسای چاو زهق، نازناوی (أبو عثمان) بووه که له
زانایانی معتزله بووه له سهدهی سبی کۆچیدا بووه.

جأدة: شهقام، شاری، شاریگا.

جأذب (ج) جأذب: کیشهر، بکیش، کیش، راکیش، راکیشهر.

جأذب القلب: دلگیر، دلکیش، دلپهر.

جأذبه، جأذبه: کیش، گیر، کیشهر، راکیش، رفین.

جأذبه الارض: کیش.

جأذبه: راکیشان، هیزی راکیشان، سرن، تینی کیشانییه له
لهشدا وهکو له کاره بادایه.

جأر (ج) جیران: هاوسا، هاوسج، دراوسج، ئاو مال، هه مسایه،
هه مسا، ئامسا، ئاوسج، دراوسج، شهب، هۆن، هاوکه شهن.

جأرة: پروانه (جأذبه).

جأرحة (ج) جوارح: ۱- چهقو: تیغ ۲- درنده، بالتندی راکهر،
گۆشتخۆر ۳- پهل، ئه ندام.

- الطيور الجارحة: بالتندی گۆشتخۆر.

جأرف: پروانه (طاعون).

جأروس: کارۆش، کاریش.

جأروش (ج) جواریش: دهستار، هپیدی، گپرونه، هاری دهس.

جأروش او طأحونة تقشیر الرز: گرگی.

جأري (للماء): رهوان، جهلال، له بهر رۆیشتنی کیزین، خورپ.

جأریة (ج) جوارى: کاره کهر، کهنیز، کهنیزهک، کلغهت، دهرمال،
بهرمالی، قهیان، قهره واش، خاسهکی، زهر کرید، زهر خرید.

جأزم: بریاردهر.

جأسر: نازا، دلپهر.

جأسوس (ج) جأسیس: شۆفار، نیراو، شاندی، زیرهوان، جاو،
ئهراکیل، سوسه کار، سیخور، دهمریاست، دزنبه، دیدهوان،
زمان لیدهر.

جأسوسية: سیخوری.

جأعل: ئافهرینه، وهرگیتر.

جأغز: چیکلدانهی بالتده.

جأف: وشک، ئیشک، هیشک، ویشک، بی شی، رقرقۆک،
ههوشان، دپین، زوها، دیم، تهرسی.

- عمود جأف: پیل.

جأفل: ترسه نۆک، رهمکار، رهمکه.

جألب: ۱- راکیش، بکیش، کیشنده ۲- بۆ لای خۆکیش.

جألب الانتباه: سهرنج راکیش.

جألس: دانیشتوو، رۆنیشتوو، رۆنشته مان، رۆنشتی.

جألی: تروسکه دارکردن، ژهنگ له ناوبردن، دهربه دهکردن.

جألیة: دهسته کهسیکه له ولاتی خۆی دوور کهوتیبته وه و له
شوینیکی تردا دانیشتی.

- جام:** شووشه.
- جالينوس:** يه كيتكه له زانا و پزيشكه كانى يونانى.
- جامع:** سهر رېق، سهر كيتش، كه لله رېق.
- جامد (ج) جوامد:** رېق، وشك، رېق و تهق.
- الجوامد:** رېقه مهنى.
- كائنات جامدة:** بى گيان.
- جامد الفؤاد:** بى دل، دلنردوو، دلنردگ.
- جامع:** ۱- كوكه روه، گردكه روه ۲- مزگهوت ۳- داگرتوو.
- جامع (ج) جوامع:** مزگهوت، مزگهفت، مزگى، مالا خودى.
- جامع الحروف:** له زانبارى (بدیع) دا ئهويه كه له تاكه.
- هه لېه سستى كيدا به بى دوپاته بى هه موو پيسته كانى ئه لف و بى جى بكا ته وه.
- جامعة:** ۱- زانستگا، زانستگه، دانشگا، هيرگا، زانستكو، زانكو ۲- دهسته مرؤيهك.
- جاموس:** گاميش، مادهك، بو كه ل و گاميشه.
- خوار الجاموس:** هوقه، هوقه هوق، هوقاندىن.
- صوت الجاموس:** هوره.
- جاموس ينعر:** گاميش دهوقينى.
- جان:** جندوكه، خيتو.
- جانب (ج) جوانب:** لان، لايه، لب، لب، نهوك، كى، لا، كه نار، لاي، كل، جهم، ته نيشت، لبا، رېخ، قهره، تهك، ئال، ئالى، بنپال، رېخ، لاته نيشت، سوو، شپيه، بهر، لاشان، كن، نك، روو كار.
- جانب آخر:** ئه ولا.
- ذو جانب واحد:** يهك لا.
- جانب (ج) جوانب:** دهو روپشت، كيتكه.
- بجانب:** مهن، هند، له ته نيشت، جهم.
- جانبي:** لاته نيشت.
- جانبي الغم:** لالغاوه.
- الارتفاع الجانبي:** بهر زى ته نيشت.
- جانس، مجانسة:** ويچوون، ليكردن، هاوچه شن، تزبوور، ههقرانى، ههه جى.
- جانبي، جانية:** تاوانكار، گونا هبار، فينو، سووچدار، وه بالكار، خووه پوچ، پاشه ل پيس، ناپاك، خوتنخو، وه بالبهز.
- جانية:** ئافره تى گونا هبار، تاوانبار، گرنده كار.
- جاه:** پايه، ئاپرومه ندى، پايه بهر زى، شان و شكو.
- جاهد:** بروانه (مجتهد).
- جاهل (ج) جهلاء:** نهزان، ناشى، نه خوتنده وار، نادان، ناشنا، نيازان، ناشاره زا، شووانه وي له، ئه شكه فته، بى سيواد، بهت.
- جاهلية:** ۱- نه زانى ۲- به سه رده مى پيش ئيسلاميش ده لىن كه عه رهب بى ده په رست.
- جاوب، مجاوبه:** وه لامدانه وه، دنگدانه وه، لى قه گيران.
- جاورس:** ۱- كارووش، كاريش، ونان (گيا) ۲- دارو و جان.
- جاوز:** بروانه (تجاوز).
- جب:** ۱- دۆله ۲- بېر، چالو، دهقى، قۆليت، دۆلاو، دۆليان.
- جب:** بېر، چالو، دهقى، قۆليت، دۆلاو، دۆليان.
- جبار:** ۱- زۆردار، دهستدرېژ، خووت، زال، بههوا ۲- شكست هه لېه سته وه، هه ستى قه گر.
- جبارة:** شكست هه لېه سته وه.
- جبال انكسارية:** چياى شكاهه.
- جبان (ج) جبنا:** ترسنوك، زه بوون، بى زال، بى جهرگ، دلكه چك، قرحاله، بى زات، چاڤ ترسه نوك، رهوك، نه ويز.
- جبن:** ترسه نوكى.
- جباية:** باج، په ته برين، رادارانه، مهكات، قۆلچيه تى، وه ليه فته
- جبة (ج) جبب:** پۆشاكى فراوانه له سه روه وى جالندا ده پوشرى.
- الجبر (ج) جبور:** ۱- شكاهه لېه سته وه، ئيسكى شكاهه لېه سته وه، گرته وه ۲- دلدانه وه، دلخوش دانه وه، ته تياندىن، چه چماندىن.
- جابر:** زۆرى، كه له گايى، خورتى، زۆر، زۆردارى، كه له زهرى، تۆيزى، كوتهك، گرسه ندىن، زۆره مىلى، زۆره مله، نوو دلانه، دلنه خوازانه.
- جبرا:** به زۆرى، به كوتهك، به تۆيزى، به كه له گايى.
- علم الجبر:** به سه رگرته وه، قوڤاك.
- الحد الجبري:** رابه، راده وى جهبرى له (فيزيك) دا.
- جبر ومقابلة:** به شىك له زانبارى ئه ژمار و شتى ونى پى ده دۆزريته وه.
- درجة الحد الجبري:** واتاى جهبر.
- درجة المقدر الجبري:** واتاى چه رده وى جهبر، واتاى هه ندى.
- جبر:** جهبر.
- معادلة في الجبر:** هاو كيتش.
- جبران:** تۆله كردنه وه.
- جبرائيل:** گه ورائيل، فرېشته يي كه كه په يامى له خوا وه بو پيغه مبه ران هينا وه.
- جبروت:** گه و ره بى، توانايى، هيز، فيز، زهبروزه نك، ههوا، فيزدارى.
- جيس:** گيچ، بۆرهك.
- جيسن:** گيچ، بۆرهك.
- جمل (ج) جمال:** كيو، چيا، شاخ كه ل، كو، ماه، كه ژ، كيتف، كاو، بهن، بهنى، بانى، كودو، سه هه ندى، زهره، كوڤه، كو مسار، كو سار، كىلى.
- فرع الجبل:** باسك، مله.

- **سلسلة الجبال:** زنجیره‌ی کتیوان، بهنی، بهن، ریزه چیا، سفان، سفین
- **سفع الجبل:** قه‌دی کتیوان، قه‌دپال، بنار.
- **قمة الجبل:** سه‌رک‌ل، که‌مک، کلاوه، سه‌ری چیا، ته‌په‌لۆکه‌ی چیا.
- جبل وعر:** شکیر، ماه.
- جبل صغیر:** زین، زینوو.
- جبل صخري وعر:** نورد.
- جبل حجري:** ماه.
- جبل منخفض:** که‌له‌مله.
- **کتف الجبل:** مله، باسک.
- **حد الجبل:** شان.
- **متسلق الجبال:** شاخه‌وان.
- **بلاد الجبال:** کتیویه، کۆپاره، کیوستان.
- **الاماکن الوعرة والمنیعة في الجبال:** یاس.
- **متن الجبل والتلاع:** پال.
- **التلاع والعقبات في رؤوس الجبال:** پال.
- جبله:** خو، سرشت، بنجینه.
- جبلی:** چیاپی، شاخی.
- جبلی:** زگماک، خۆرسک، خیرۆک.
- جبن:** په‌نیر.
- جبن:** بروانه (خوف).
- جبهه:** پروانه (جبن).
- جبهه:** بهر، ده‌سته پیتشگه، پیتشنگا، به‌رایبی.
- جبهه (في السياسة):** ده‌سته، به‌ره.
- جبهه حریه:** به‌ره‌ی شه‌ری.
- جبهه قتال:** پیتشگه‌ی شه‌ری.
- الجبهة الوطنية الموحدة:** به‌ره‌ی نیشتمانی یه‌ک‌گرتوو.
- جبهه:** یادارانه، باج.
- جبهه:** شه‌به‌که، ئەو پارچه‌ی دراوه‌تەنک و درێژانه‌یه‌که‌ دوا‌ی هه‌لبه‌ستنه‌وه‌ی ئەندامی شکاو له‌ده‌وره‌ی داده‌نیتن و ده‌یه‌ستن.
- جبین (ج) أجبن:** نیوچاوان، ناوچاوان، تیتوول، ته‌قییل، ئەنی، پیتشه‌نی، هه‌نی، پیتشانگی، فه‌رشه‌نی، ئانی، ته‌قییل، توئه، تووتیل، ناوچه‌وان، ته‌وتیل.
- جت:** وینجه.
- جثام:** مۆته، مۆته‌که، مېرده‌زمه، شه‌وه، ئاله.
- جثة (ج) جث:** له‌شی مرۆی مردوو، چه‌لم، که‌له‌خ، میتن، جه‌نده‌ک، لاک، لاشه، که‌لاک، که‌له‌ش، که‌لاش.
- جثة الحيوانات:** که‌لان، که‌لاخ، له‌خت.
- **عظیم الجثة:** له‌نده‌هۆر، زه‌به‌لاح، زه‌ها، فیرس، قۆلماتی.
- جثوم:** گورب، نیشتن.
- جثوم الطائر:** هه‌ل‌نیشتن، لیسمان، هه‌لووردن.
- جحش:** جاش، جاشک، داش، داشک، جاشه‌که‌ر، جاشه‌هه‌ر، ده‌هشک، کورین، جاشکۆله، هۆلی، جاشولکه.
- جحد:** وه‌ درۆخستنه‌وه، باوه‌ر نه‌کردن.
- جحفل:** له‌شکرێکی زۆر.
- جحد:** درۆکردن، بئج باوه‌ریی.
- جحر:** لانه‌ی درینده و کوندی زینده‌وه‌رانی زیانده‌ر.
- جحیم:** ۱- بروانه (جهنم) ۲- ناگری زۆر سه‌خت.
- جحی، جحا:** ناوبانگی مه‌لای مه‌شه‌هوره‌که‌ گۆیا شتی سه‌یر و واق و ره‌ینه‌ری لئ ده‌گێنه‌وه.
- جخ:** قوونه‌وتلوور، قنگه‌وتلوور.
- جد (ج) اجداد:** ۱- کاله، باپیر، پیره‌باب، بابا، کالک، کالۆ ۲- ره‌چه‌له‌ک، باوا، بنیات، بنه‌تار، بنیان.
- الجد الاعلی:** باپیره‌گه‌وره، نیا، باوه‌گه‌وره.
- الجد البعید:** باب کالک.
- جد:** پراونه (جهد)، تیکۆشین.
- جدا:** ۱- به‌راستی، ئیجگار، ئیجگار ۲- ئیجگار زۆر.
- جد:** بییری کۆن.
- جدار التحصين:** دیواره‌ پارێزه‌ر، چه‌په‌ر.
- جدار (ج) جدران:** دیوار، تاک، تیکار، کۆسه‌ر، که‌نک.
- **الغشاء الجداري:** دیواره‌ په‌رده، ناویۆشی سنگ.
- **شق الجدار:** قه‌واره‌ی دیواران.
- **اساس الجدار:** کانگه، گه‌وه‌ر.
- جدارة:** شایان.
- جدال:** به‌تاو ئەسپ غاردان، تاودان.
- جدال:** کیشه، ده‌مه‌قال، پیله‌گرتن، رکه‌به‌ری، گاشه، دوشتور، قیره، قره‌ق، سه‌ریندۆ، به‌ره‌که‌ به‌رک، که‌شاکه‌ش، کیشه‌کیش، به‌شین، زرمه‌لج، هه‌راهه‌را، ده‌مبازی، پیله‌بازی، قه‌وشه.
- جدب:** وشکه‌ سال، سالی وشک و که‌م باران.
- جدث:** بروانه (قبر).
- جدة (ج) جدات:** نه‌نک، داپیره، مام، پیره‌دا، دادا، پیرک، نه‌نه، ئادا، پیره‌دایک، داک، داپیر، مامه.
- جد جد:** مه‌شکه‌ دره، نزار، قجیله.
- جدري:** خروێرکه، ئاوله، هه‌لوی، خروێکه، خوروکه، خوروکه، خوریکه، خوری، هاوئه، هوروی، گرویتیی.
- جدري البهائم:** گورگه‌ر.
- جدري الدجاج:** خروێرکه‌ی مریشکان، دانکه.
- شبه جدري:** میکوته.
- **شبه جدري للطيور:** دانکه.

- **الكلب المجذور:** سهگی گرۆل.
- جدع:** كه پۆ و لووت و گوئی برین، گرتن، له بهند كردن .
- جذف، جذف:** ۱- سپله یی، نانگوویتی، به دمهك ۲- سهوله، سهوله لیدان، سولیاندن.
- جدل، مجادله:** ههرا ههرا، كیشه، وشته ومی، دوژمنایه تی، بنار، گاشه، پیله گرتن، تیتك گیران، به ربه ركهانی، مل له بهرملان، فه پۆلان، قه قه، بهشین، مشتومر.
- جدول (ج) جداول:** ۱- جۆگه، جۆگه له، جلال، جان، جه مۆگه، جۆ، جۆی، خه راف، جۆبار، خړ ۲- لژگه، پیتشوین خشته، خشته خانه ۳- چهند دیغیتکی راست و قیسته له سهه ر قاقه زی ده کیشری.
- جدول الضرب:** خشته ی لیکدان.
- جدول الدروس:** لژگه ی وانان، خشته ی وانان.
- جدول الدروس الاسبوعیه:** خشته ی وانه کانی ههفته یی.
- جدول الرياضیات:** خشته ی بیرکاری.
- جدول الاشغال:** خشته ی کردار، پیتشوینی کاروبار.
- جدوی:** به خشش، خه لات، سوود، که لک.
- **بدون جدوی:** بئ ما یه، داد نادات، سوودی نییه، بئ که لک، وه له، بئ به رههم، کار تیل، کاریگ، کار ژۆله، کار ژیه.
- جدي (ج) جدیان:** کار، کار یله، گیسک، بزله کار ژۆله .
- جدي صغير:** کار ژۆله، کار ژیه.
- **الانثى من الجدي:** کاره، کاره می.
- **ذکر الجدي:** کاره نیر.
- **راعي الجدي:** کار یله وان .
- **راعي الجديان:** کاره وان .
- الجدي (قطب الجدي):** ۱- ئه ستیره ی رووکه، دهغدان، دهغدهغان، ئه زمین، (ئه ستیره ی قبيله به)، ئه ستیره ی کورهک.
- الجدي (قطب الجدي):** هیتتم، دگدگان ۲- کۆنگره (بورج) تیکه له کۆنگره کانی ئاسمان، مانگی ده یه مینه به پیتی ژمیریاری کۆنگران.
- جدي:** له پرووی راستیه وه به پیتجه وانه ی گه مه، مرۆی دلگه رم، سهه رگه رم، خوین گه رم، به جۆش و خورۆش.
- جدیه:** دلگه رمی، سهه رگه رمی، خوین گه رمی، جۆش و خورۆش .
- جدید (ج) جدد:** نوئ، نوو، نغار، نووچه، نهو .
- جدید التحول:** نو.
- جدیر:** خورهن، شایان، شایسته، شیاو.
- جدیر بالحیاه:** ژنگرتی.
- جدیر بالذکر:** شایانی لیج دوان.
- جذف:** سهوله لیدان.
- جذ:** برین، شکاندن، له رهگ و ریشه هه لکه نندن، کیشه، راکیشه، دلگر، به کیش، کیشنده، لاو، راکیش.
- جذاب القلوب:** دلگر، دلکیش.
- جذام:** گول، دووزام.
- جذائم وجذامه:** گولی، دووزامی، گه ری، پیسی، به لووشین، پیسی، خۆزه، خۆرک، خۆرکه، لفتی، تالفتی، ئالفتی
- جذب الارض:** کیشی زهوی.
- **المجذوب بالهوب:** که مان کیشراو.
- جذب:** کیشان، راکیشان، خرکاندن، کیشیای، دهشتین، راکشاندن، کیش، کیشه، کیشه مان، هه لکیشان، کیشکردن
- **مركز الجذب:** کیشگا.
- جذر (ج) جذور:** رهگ، ریشه ی داران، بنجینه، رهغیز، کرۆک، کۆک، بیخ، بنج، یاتار، یاتاخ، یاتاک، رهگ، ریشه، ناخ، ناو جه رگه.
- جذر:** دانه (عدد) تیکه له خۆیدا لیکده درئ.
- جذر الاصم:** کویره رهگ.
- جذر التخیل:** ژماره ی بیرکاری، ژماره ی به بیر.
- جذر التکعیبی:** سئ یه م رهگ، ریشه ی ههشت گۆشه، ریشه ی خشت، رهگی سئ خشتی.
- جذر التریبیعی:** ریشه ی چوار گۆشه، رهگی دوو خشتی.
- جذر الفعل:** رهگی فه رمان، ریشه ی کردار.
- جذر المصدر:** رهگی چاووگ.
- جذر المعادله:** رهگی به رابه ری.
- جذرة:** ته ماشای (الجذر) بکه.
- جذور:** رهگ، بنه چه که.
- جذور النباتات:** کوپرک، لکی رهگه کان، ریشه، ته وه خوز، رهغیز، ره، ری، ته تهک، رهگ.
- **شعيرة جذرية:** موو، بۆری خوین.
- **المجموع الجذري:** کۆمه له ی رهگ.
- جذري:** ریشه یی، رهگی، بنجی.
- جذور:** کۆک، گۆنه، گۆنج.
- جذع:** داری داره رانه، کۆلکه دار، لهش و به دهنی مرۆ.
- جذع الشجرة (ج) جذوع:** قه دی داران، کۆلکه، کۆته، کۆلک، کۆته ره، کۆلکه دار، دار.
- جذع (ج) جذوع:** شهک، هۆلۆج.
- جذعة:** کاو ره میتی یهک سالانه یه.
- جذع الغنم:** شهکه مه ری، به ردیل.
- جذعة:** وشتری چوار سالانه یه.
- الجذع المقطوع:** قۆج.
- جذف:** سهوله لیدان.
- **مجناف:** دار سهوله.
- جذل:** ریشه و لهشی دار به بی لق و گه لالا.

- جدلة:** كۆلكەدار، كۆتكە، كۆتك.
- جذم:** برين.
- جذمور:** مۆرە.
- جدوة:** پۆلوو، سكل، پشكۆ، ئەسكل، پەل، پەرەنگ، كۆز، تراد، گوزمە، پەنگرى گېدار.
- جذور:** كۆك، گۆرە، گۆنج.
- جر:** كيشان، پاكيشان، خركاندىن، دەقتين، كيشيىاي، خشاندىن، كەشكەشان، كشكاندىن.
- جر وأخذ:** كيشە و بەرە.
- جر الحبل بشدة:** پاتەكاندىن.
- جراف:** هۆكەر، هۆكار.
- جرا:** ئەنجام.
- جراب:** تيشوودانە، تيشووبەرە، تۆشەبەرە، ھەمانە، تۆشەدانە، ھەمانە، ھەوانە.
- جراة:** ئازابى، زاتكردىن، زات، پركيشان، زەندەق، پەردە لەسەر روو ھەلاويژتن، ئەترەش، پركيش، لەروو ھەلاتن، رووھەلاويژتن، رووھينان، ويران، نەترسان، بى باكى، زاتدارى، توانايى، يارا، زاوەرە، زاوور.
- جر الانتقال:** قورس ھەلگر، گرانكيش، قورسايى، ھەلگر
- جراح:** نەشتەردار، نۆژدار، زامكار، نۆژدار، تيمارگەى برينان، برينكار، برين ھەلدر، كار و پزىشك.
- جراسم الجراحة:** بەشى نۆژدارى، بەشى برينكارى.
- جرالعمليات الجراحية:** نۆژدارى، برينكارى.
- جراحة:** ۱- نۆژدارى، كار و پزىشك، نەشتەرگەر، برينكارى، تيمارگەى برينان، برين سازى ۲- كىم، ھەوا، زامەت، زەلژە.
- جراف:** لكى برينكارى.
- جراد:** كوللە، كلۆ، كولۆ، كولپ، كوله، كولى.
- جرار:** پاكيشەر، كيشدار، بەكيش.
- جرار القطار:** قەتار كيش، پيشەنگى قەتار.
- جرارة:** ۱- جۆرە دوو پشكيتكى گەورە و زەردە كە بروا كلكى. لە دووى خۆى دەكيشش و خەتتەك لەسەر زەوى دەكا و زەھردارە ۲- لەشكرتكى ئېگجار زۆر و زەوھندە.
- جراب:** پروانە (تجرية).
- جرب:** گەپى، گروپىيى، گەپۆلى، خارشت، گەپواتى، وشكەگەپى
- الجرب الطفيلي:** گەپكە، وشكە گوپى.
- الجرب المحتم:** وشترگە، نەخۆشپيىكى مالاتانە.
- جرباء:** گپكە زەوى.
- جربياء:** گزەب، باگزە.
- جرة:** مەسيىنە، ئافتاۋە، كووپەلە، گۆزەلە، جەرە، تونگە.
- جرثوم (ج) جراثيم:** مايەى نەخۆشپيىان.
- جرثومة:** ماك، ميكروپ، مينكە، بنچينە، ريشە.
- جرثومة النمل:** شارە ميپروو، ميپرووستان.
- جرجر (ج) جراجر:** جەنجەر، مۆشەنە.
- جرجير:** تەرەتپىزە، تەرەتوورە.
- جرجير الماء:** كووزەلە.
- جرح (ج) جروح:** برين، زام، ريش، كۆقان، قەسفووس، زەخم، قەسفووس، كووفان، كولك.
- جرح الجروح:** قامووشك، قەتماغە، قەتمزە، قەبار.
- الجرح الملتئم:** سارپىژ.
- جرحاً:** نەكردن، ھەوكردىن، ھەوكردەنەو.
- جرحاً:** فراع الجرح: قەوارەى برينان.
- جرحاً:** تجديد الجرح: كولاندنەو.
- جرحاً:** تقشير الجرح: كولاندنەو.
- جرحاً:** فتح الجرح: ئاخقاندىن، كردنەو، برين.
- جرحاً:** جرد: گرگە زەوى كە گياى لى نەبىن، كراسى كۆن.
- جرحاً:** ۱- (لاماء ولا كلاً) زەوى بى گيا و وشك و رەق و تەق، چۆل ۲- خواردن بەبىن پيخۆر.
- جرحاً:** الارض الجرداء: رووتەن.
- جرحاً (ج) جردان:** جرح، بانبانك، پزك، رسك، بانەوانك، رزق، رشك، شكە كوتيرە.
- جرحاً:** گورز
- الجرح:** چەرەز، چەرەس، شەوچەلە، شەوچەرەز، چرۆ،
- جرس (ج) أجراس:** زەنگ، چينگ، جان، جانقوس، تەواش، زەنگ و قۆز، زەنگ و ھۆز، ويژداموور، زىل.
- جرس الكنيسة:** جمغار، زەنگى كليسا.
- جرس كهربائي:** زەنگى كارەبا.
- جرس:** دق الجرس: زەنگ ليدان.
- جرش:** دەنگى ماريبە كاتتېكى لە كراسى (كراژى) دەرەچى.
- جرشة - جرشاً:** تيكول لىكردنەو، گەنم کوتان.
- جرعة:** قووم، گووپ، چۆز، فر، قورت، گۆلپ، گولپ، ملق.
- جرعة من الماء:** قوميتك ئا، فرەك ئا.
- جرعة من الدواء:** قوميتك دەرمان.
- جرعة قليلة:** گوپيتك
- جرف:** ۱- پىن ھەلگرتن، رادان، قور پىگرتنەو، راپيچان، راپيچكران ۲- كەندن، ھەلكەندن.
- الجرف:** كەن، كەند، كەندەلان.
- الجرف في الوادي:** كۆريان.
- الجرل:** رەقبن، رەقەن.

- جرم:** برینى داره خورما.
- جرم:** مایه شتی، لهش، لهشی مالاتان.
- جرم (ج) اجرام:** تاوان، سووچ، پیازه، سهووش، بهزه، وهپالپهزه، چهلم، وهبالکار، وهپالپهز.
- جرم (ج) اجرام:** لهش، قالب، چهلم، تیه نه.
- اجرام فلکیه:** نهستیرهکانی ناسمانی.
- جرن:** مشتاغی قهسپی، نرهیت، کوژتان.
- جرن (ج) اجران:** کوژتان، جوئی، دینگ، دیبهگ، سوئی، دهنگ، سوئی.
- جرو (ج) جراء:** گوجیله سهگ، گجوله.
- جرو الکلب:** توتکه سهگ، توله، بهچکه سهگ، گوجیله، توتته کوژله، بوچک، توتته له.
- جرو الخنزیر:** کووده له به راز.
- جرو:** نهسپی سه رکیش.
- جروم:** قشلاخ، زسانه وار، کوتک.
- جری:** مارماسی.
- جری جریا:** رهوان و جهلال بوون، کیزین.
- ماجری:** سه رهات، به سه رهات، سه برده.
- جریه:** چاونه ترس، زاوهدار، دلدار، نه ترس، زه نه قدار، نازا، بهزات، زاتدار، به جهرگ، پرکار، پرکیش، بوک، بی باک، بی ترس، شیتگیسر، شیلگیسر، شیرگی، وهکار، فیله تهن، چاوقایم.
- جریان:** رهوانی، جهلالی، رهوت، گلهگل، رهوان بوون، کیزین، له بهر رویشتن، رهوان، ناو ویتیر.
- سریع الجریان:** خویر، خیرا رهو.
- جریان الکهرباء:** رهوتی کارهبا.
- جریان الماء:** لینگیزی ناوی، ناغ، جهلال بوون.
- جریان الماء بهدوء:** مهیاف.
- جریب:** گاوان.
- جریب:** زه خمدار، بریندار، زامار، زامدار، کووفاندار، که لهل.
- جریده، جریده:** لقی داره خورمایه.
- جریده (ج) جرائد:** روژنامه.
- جریده:** گونا، تاوان.
- جریش:** کزنیزه، پرویش، هولوشه، فلوشه، گه می نیوه کوتراو، په لخور، هووروش، گهغه سووتاو.
- جریم:** گهوره، لهنده هور، گوناکار.
- جریه (ج) جرائم:** تاوان، سووچ، پیازه، وهپالپهز، سهوس کرن.
- جرین:** مشتاخ، خه رمان، جوخین، خه له و خه رمان.
- جز:** هه لپاچین.
- جز الاغنام:** ناژه ل برینه وه، هه لپاچین، جهوبری برینگ کاری، برینگه، قرخ.
- جز الصوف:** بهرلی کرن، جهوبری، داپاچین، برینه وهی خوری.
- جز جزا:** برینگ کاری، جهوبری.
- الغنم المجزور تماما:** ساپاچ.
- الاجزاء:** پارچهکان (ماتماتیک).
- جزء (ج) أجزاء:** ۱ - پارچه، بهش، بهشیک، پارو، کهرت، توژتیک، نهختی، پاژ، چمکی، پارچولکه، پهرت، قسیچ، ریز ۲ - کوت، توژی.
- جزء صغیر جداً:** گهرد، توژی.
- جزئیة (ج) جزئیات:** (بو مبینانه) که مییک، نهختیک.
- جزئیة في الكیمیا:** گهردیله.
- جزئی (ج) جزئیات:** پارچه بییک، چکی، بهشیک، نهختیک، توژتیک، پتیک، قسیچیک، خسیچیک، گهردیله، ناستهم، پشکی، هنکی، پاژ، که می، پارچولکه.
- جزئیات:** پاژان، پاژگه ل، گهردیلان.
- جزاء و مجازات:** توله، سزا، نه مهگ، سه رانه، بدهم، توله و سزاوانه، گونجه، توله لی کردنه وه، پاداش، توله نه ستاندن.
- جزاء الخیر:** پاداشتی چاکه.
- جزائی:** سزایی.
- جزاء:** ۱ - مالانکوژ، مالان سه بر، سه بر، گوشتکار، گوشت فروش، کوژتکار. ۲ - نهو که سه یه و شتری ده کوژی.
- جزاء:** برینگچی، برینگه وان.
- جزاة:** برینگچی تی.
- جزاف:** گوژته، له بریه، کرین و فروشتنی چتیک به بی کیشان و بژاردن.
- جزافاً:** بی هووده، به خویری، له گوژته.
- جزالة:** پاراوی، گه ورده بی.
- جزة:** له له.
- جزة من البطیخ وغیره:** قاش، کووز.
- جزدان:** کیسه ی پارهی.
- جزر:** گیزه، گه زه، کارووت، کاروت.
- جزر:** سه برین، سه رژی کرن.
- جزر:** کشانه وه و که مبوونه وهی ناو، نیشتاو، چوونه ناو، نیشتاو
- جزر ومد:** بهرزبوونه وه و نیشتنه وهی ده ریایه که به هوئی هیزی خوژ یا به تایبسه تی مانگ له پرووکاری ده ریایه روو ددات له (۲۴) کاترمیر (۵۰) خولهکاندا دوو جاران بهرز ده بیته وه و ده نیشیتته وه، نهو جوولانه ریکه که هه ریبه که ی له (۶۰) که ژمیران پتر ناخاینی (جزرومد) ی بی ده لین.
- جزع:** رهنگی زه غه رانی.
- جزع:** په له ی چاو.
- جزع:** داد، شیوه، نویزه، ترس، نوز، نوزو نووز، مزه مز، نزه، نوزانه وه.

- جعلی:** ساخته، دروست کراو، ههلبه ستراو، دهسهه لبهست، ساختهگی، دهسی، دهستی، دهستپن، دهسهه لبهس.
- جغرافی:** ئهردناس، کیشوهرناس.
- جغرافیا:** زهوی ناسی، ئهردناسی، ئهرنیگاری، وشه بهکی فهره نسایی به.
- **علم الجغرافية:** پیناس، زهوی ناس
- الجغرافية السياسية:** زهوی ناسینی رامیاری
- الجغرافية الطبيعية:** زهوی ناسینی خۆرسکی.
- **الاستکشافات الجغرافية:** دۆزینه وهی ئهردناسی.
- جف:** وشک، نیویه تال، پیری داکه وتوو.
- جفاء:** جهور، زۆر، سته م.
- جفاف:** وشککه ره وه.
- جفاف:** وشکی، هیشکی، تهسی، چکان.
- جفاف الحلق:** په لاس.
- جفر (ج) جفار:** چالی فراوان. ۲- زانیاری پیتانه، زانیاریکه که شاره زایانی دی له سه ره ئه وهن که له نهیینی و دواپۆژ ناگاداری ده دات.
- جفل:** لاخستی.
- جفن (ج) جفون:** پیلوو، په لکی چاوان، پیتله، په ره، خلیف، قه پیتلک، پیتوو، پشت چاڭ، کۆیک.
- **دمل الجفن:** باپشکیو، قیچکه سلاوه.
- جفنة:** ۱- کالان، کیتلان. ۲- کاسه، پۆته، هه ورترش.
- جفنة خزفية:** فینجان.
- جفوة:** ناپیای.
- جفول:** تاران، دهره دهر و ئاواره بوون، سله مانه وه، سله مینه وه، ره وینه وه، پاشه کسه، خۆ دوورخستنه وه.
- جفول:** دووری کردن.
- جل:** جلی و لاخان.
- جلاء:** په ونه قدار کردن، زاخاودان، رووناک، دیاری، مه خه ل، کل مشت و مالدان، سوورمه.
- جلاء:** دووری، ئاواره بی.
- جلاء عن البلدة:** له ولات دوورکه وتنه وه، دهرچوون.
- جلاب:** گولاو.
- جلاب:** راکیشه، که سه پیکه بهنده و ئیتر شار به شار بۆ فرۆشتن بگه ری.
- جالاجل:** ۱- زهنگ و هۆز، زهنگوله ی به رسینگ و لاخ و وشترانه، زهنگ، قۆز ۲- زهنگوله ی شایلوغان (موسیق) به.
- جلاد:** ۱- سه ره پ، نه سه قچی. ۲- داروه شین، لیده، ئازاردهر.
- جلادة:** چه له پ، قۆخاخی، گورجی، گوریزه، ئازایی، دلیری، زرنگی، زیره کی، گبروفه ن.
- جلافة:** نیوان به تال.
- جلال (م) جلاله:** گه وره بی، شکۆ، فه پ، شان و شکۆ، پایه به رزی، مه زناهی، هنگ و رینگ، ده بده به، زهنگو قۆز، زرنگ و هۆز.
- **صاحب الجلالة:** خاوه ن شکۆ، سه روهر.
- **ذو جلال:** هه بده دان.
- جلالة:** بالنده یه کی پیس خۆز.
- جلاھق:** گولله.
- جلب:** کیشان، هیتان، هاوردن.
- جلب:** ۱- چتی قه لپ و گۆراو، ژنی خراپ، گیتچه ل و کیشه. ۲- ئه وهی له ولاته تیکه وه بۆ ولاتیکی تری به ن وه ک ناژهل... هتد
- جلباب (ج) جلابیب:** شه تری.
- جلبان:** کزن، گلینه.
- جلبة:** هه راوه وریا، هه راوه وریا، هه راهه را، هاوار هاوار، گاز، گازه گاز.
- جله، جلة:** خانه دان، ئابروومه ند.
- جلجل (ج) جلاجل:** زهنگوله ی گچکه.
- جلجله:** زه زه ز، زرنگ و هۆز، که ور، که ورک، زرنگ و هۆز، زرنکه زرنگ، زه زه ز، زرنکه ی یه ک له دوا ی به کتری.
- جلجلان:** گژنیژ، گژنه.
- جلد:** به هیتز، چالاک.
- جلد:** کیف.
- الجلد:** مشکه کویر.
- **صحة الجلد:** پیست دروستی.
- جلد (ج) جلود:** پیست، که وول، که قل، پۆس، پۆست، پووس، که ور، که ورک، که ور، پیسته، چه رم، که قل، قه لتاخ.
- تقریم الجلد:** هه لیتانه وهی چه رم.
- **قطعة طويلة من الجلود:** زۆله چه رم، زوویر.
- **سلخ الجلد بدون تشقیق:** گروون.
- الجلد المدبوغ:** پیستی بونگ (دیخ) کراو، قایش، سه ختیان.
- الجلد المدبوغ الرقیق:** تیمانج.
- **تقیحات جلدية:** ئاوره، ئاگره.
- جلدة:** قامچی.
- **العقوبة بالجلدة:** دارکاری، به قامچی سزادان.
- جلد جلدأ:** به قامچی لیدان.
- جلذ (ج) مناجذ:** مشکه کویره.
- جلس:** پروانه (جلوس).
- جلساء:** هاو نشینان.
- جلسة:** جاره دانیشتیکی.
- جلف (ج) اجلاف:** پووج، سووک، نیو به تال، زۆر وشک، گه وج، تی نه گه بیستوو، ئه لۆجه لۆ، جه لۆجه لۆ.

جماعة الاقتصاديين الطبيعيين: كۆمەلى ئابوورى ناسانى

سروشتى

- العمل الجماعي: هەرەۋەزى**جمال:** جوانى، قەنجى، قۆزى، قازاخى، شۆخى، شەنگى،

چەلەنگى، سپەھىتى، جوانچاكى، رووپەرى، دلرفىتى

جمال: وشتەۋان، ھېشتەرقان، خوشتەۋان، سارەۋان، سېۋانەك**جماهير الشعب: جەماۋەرى گەل****الجمهية:** بەشى گرنگى ھەموو شتىك، چالى پىر ئاۋ**الجمهية الظليلة: نزار، نزار، نەزار، نىل****جمجمة:** كاسەى سەر، قالكامەژى، كامبىرە، كپۆز، نەغزە،

كاتتېر، پتەپت، قەپۆز، قالكامەژى، كەللە، كاژەلە، كاپۆل،

كاپۆلك

جمد: سەھۆل، كاك، كرە، رنە، بەيسە، يەخ، شەختە، قاق،

قەشا، قىر، رەچ، خورسك

جمد ابيض: خوۋەيسك**جمد جموداً:** بەستى، بوۋنە سەھۆل، مېر، قىرساين، رچمان،

قەرساندن

- المواقع التي تجمدت مياهها من البرد: يەخبەندان، سەھۆل

بەندان

- مخزن الجمد: سەھۆلخانە**جمرة:** پۆلو، پشكۆ، پەرەنگ، كۆز، گووزمە، تىراۋ، پەنگر،

سكل، بۆل، ئەسكل، پۆلك، پەل، پۆكى، سكل، كۆز

جمرة الارض: كۆز**- الارض بعد وقوع جمرة الارض: كۆز****جمرة خبيثة:** جۆرە نەخۆشپىيەكە**جمرة العرضية:** لاپەشە، ددان خىنىك (نەخۆشپىيەكى مالاتانە)**جمرة الهواء:** تەشقى ھەۋا، پۆلى، پشكۆ، تواناى ھەۋا، تەۋزىمى

ھەۋا

جمرة الهواء والماء: پۆل**جمع:** كۆكردنەۋە، كۆمەلكردن، برھاف كرن، پەرگھاندن، خستەنە

سەرىەك، دانھەف، زجىف كرن، قەھەۋاندن، يەكەۋنىان، ۲-

تۆپ، كۆما، گردە، گلېر، گەل، كۆ، ھەنگ

جمع التبرع: پىتاك كۆكردنەۋە، سالىيان**الجمع في النحو: گەل****جمع الاعداد:** گردكردنەۋە، كۆكردنەۋە**جمع الشيء:** كۆكردنەۋە، گلېر كۆكردنەۋە**جمع الكسور الاعتيادية:** كۆكردنەۋە كەرتى ئاسابى**- عملية الجمع:** كۆكردن، كۆكردنەۋە**جمعاً:** تېكرا، بەگشتى، بانىەك**جمعة:** ھەينى**جلو: قلبە.****جلوة: ۱-** سەرمەشكانە، ئەۋ دياربىيەكە كە لە ھەۋەل شەۋىدا زاۋا

دەيداتە بوۋكى. ۲- ئاشكرا كرن، شىيان.

جلوس: دانىشتن، رۆنىشتن، رۆنىن، نىشتەيدەرە، ئەرەنىشتەى،

نىشتن، نىشتەى.

جلوس الطير على غصن الاشجار وغيرها: قەنان، ھەلنىشتن،

لىسمان

- اجلس: دانىشە، بنىشە، رۆنى، روونى**جلم: ۱-** ماسىگرە، ماسىگرەك، باشوۋكەى ماسيان، چارە ۲-

ھەۋرىنگ، برىنگ، جەۋپ، قەلەخ، جەۋ

جلمان: ھەۋرىنگ، برىنگ، جەۋپ، جەۋ، قەلەخ**جلي:** رووناك، ئاشكرا، رقىن، مشت و مال، جىلى**جلنار:** گولنار، گولئەنارى**جلي جلياً:** مشت و مال كرن، رەۋارتى، (تېخ) ھولۋوكرن،

پەرداخ كرن، پەرداخدار كرن، زاخاۋدان

الجملة: مېۋەۋل**جلية:** ۋەلامى راست، ئاشكرا، بنچىنەى فرمان**جلید: ۱-** ھېزدار، زرىنگ، چوست، قۆچاخ، چالاک، تەردەست،

زىرەك، نازا، وربا، پىشنگ، گورج، گورج و گۆل، پشووۋدار،

بەپشوو، چاپوۋك ۲- سەھۆل، شەختە، بەيسە، كرە، قاق،

قەشا، قىر

جلمود (صخر قوي متين): ھەلان**جلید مجروش:** پارچە سەھۆل**جليس:** ھاونشېن، برادەر، ھاورى، ھاۋدەنگ، بەردەفك، ھەمدەم**جليس السوء:** ھاۋدەمى خراۋ**جليس الصالح:** ھاۋدەمى چاك**جليف:** مرۆى بەدخو، گېل، گەۋج، زۆردار**جليل:** گەۋرە، مەزن، پايەبەرز، بەقەدەر، شان بلند**جليلة:** ئافرەتى گەۋرە و پايەبەرز، وشترىكىشە نەزابىن**جم:** زۆر، فرە، فراۋان**جما:** كول، كوتمە، كۆلىس، بىن شاخ**جماد (ج) جوامد:** رەق، پتەۋ، وشك، كوچك، چتى (شتى)

بىن گيان

جمادي الاول: مانگى پىنچەمىنى قەمەرىيە**جمادي الآخر:** مانگى شەشمىنى قەمەرىيە**جماز:** توندىرۆ، تىپرۆ، وشترى خۆشرو**جماع، مجامعة:** جۋوتىۋون، كۆۋونەۋە، دەست تىكەل كرن،

سەرجىبى كرن، تخوۋنكەۋتن، سەرجىبى

جماعة، (ج) جماعات: كۆمەلە، گەل، ھۆگە، دەستە، ئەلالەت،

بتۆم، جقات، دەستەمرۆيەك

جمیعاً: گشتی، هه مووی، تیکرا، خری، سه راپا، رایگه م.
جمیل: ۱- چاک، باش، قازانج ۲- جوان، ده لال، نه شمیل، قۆز ته واو، جان، شیرین، قۆدل، خن، قه شهنگ، کۆک، لال، ئالووس، پهری، جوانچاک، جوانکه، چه لهنگ، سپه هی، شهنگ، نه شمیله، یه قهن، قشت، قشتیله، شه پال.

جمیل الصورة: روو جوان، جوان، شوخ، شهنگ.

رد الجمیل: هۆدانه وه.

جمیلة: جوان، ده لال (بۆ مئییینه یه).

جن: ۱- که سیککی که لکه له یی یه له نیوانی مرۆ (انسان) و گیانداراندا نابینریت. ۲- جندۆکه، خییو، جنۆکه، جن، دیوه لۆکه، قژنه سه ره.

جن جنوناً: شیت بوون، دین بوون.

جنائی: تاوانداری، تاوانباری، سووچداری.

التحقیقات الجنائیة: تاوان په سا.

جنائی: باخه وان.

جناب: ۱- به روونکار، هاف، هه مبهه ر، ئاغا، باخی، سان. ۲- لا، کی، نک، دیار، ئاستانه. ۳- دراوسپه تی

جناب: ره شمه، ریشمه، دهسکه وسار.

جنابة: لهش پیسی.

جناح: گوناح، سووچ، تاوان، گوناھ.

جناح (ج) اجنحة: دهست و باسکی مرۆبان، دوو لای له شکر که له مهیدانی شه ریتدا له لای راست و چهپ داده مه زرتین، بال، شاقه ل.

القوادم من الاجنحة: شاهه ر، سه رپال.

ذوجناح واحد: یه کپال.

جنار: چنار.

جنازة (ج) جناز: تهره م، جهنده ک، تابووت، به له شی مردووه وه به ست.

احتفال بجنازة: چه مبهه ر، چه مهه ر به ستن.

جناس: به شاقه ند، تۆرم، ره گه زدۆزی، هاو جنس، له یه کچوون.

جناس: له (بدیع) دا ئه مه یه که هۆنه ر دوو وشان له تاکه. هه لسه سستیکییدا بیتی که هاو کرک (تلفظ) بن به لام و اتایان لیک جوایه زیت.

جنان: به هه شت.

جنان: دل، خه رمانی پۆشراو، ناوشتیکی.

جنان: جنانه، سوپه ر.

جناية (ج) جنایات (مصطلح قانوني): سووچ، تاوان، که تن، هارس.

جنب: ئاواره، دوور، مرۆی ده ره دهه ر، بیگانه، لهش پیسی.

جَنب (ج) جنوب: لا، ته نیشت، رهخ، پال، کن، لاتنه نیشت، تهک، نهوک، بنپال، تی، رۆخ.

نهار الجمعة: هه ینی، ئینی، ئین، ئین، هه ینه
جمعیة: کۆمه له، جقات، ههنگ، ئه نجومه ن، کۆمه گ، په لاتمه مان، سلسات، هوومین، ئه لاله ت، بتۆم، زتیه، پالووته، پووره، دهسته

الجمعیة التشريعیة: کۆمه لئ یاسادانان، کۆمه لئ دهستوور دانان

جمعیة حایة الاطفال: کۆمه له ی پاراستنی ساوایان

جمعیة مکافحة السل: کۆمه لئ نه هیشتنی ده رده باریکه.

جمعیة الهلال الاحمر: کۆمه لئ مانگی سوور.

جمل: وشتر، هیشتر، لۆک، حوشر، ئاروانه، ئارقانه، هه شتر.

جمل بسنام: وشتریکه یه ک دووگی هه بی.

جمل بسنامین: وشتریکه دوو دووگی هه بی.

جملة: ۱- گشت، هه موو، خری، تیکرا، هه می. ۲- (مصطلح لغوي) رسته، گرده، گه له وته، به ند، تنه، هه قۆک، بۆل، کۆنک، په قۆک. په قه ک.

جملة اسمیة: رسته ی ناوی، په قه ک ناقدار، په قه کهک ناقدار.

جملة برکنیها: رسته به دوو پایه که به وه.

جملة فعلیة: رسته ی کرداری، په قه ک پیشکار.

جملة في الحساب: مایه سوو.

شبه جملة: دهسته واژه، شاریسته.

الجملة المثبتة: رسته ی ئاکار.

الجملة المعقدة: رسته ی ئالوزاو.

الجملة المنفیة: رسته ی ناکار.

جملة (مصطلح اقتصادي): سه روپه ر.

جماهير: زۆریه ی گه ل.

جمهرة (ج) جماهير: کۆبوونه وه، ورووژان، تیبوه رووکان، کۆکردنه وه.

جمهور (ج) جماهير: ۱- گه ل، کۆمار. ۲- مه یی کۆنه.

جمهوري: کۆماری، مه یی سه رخۆشیده ر، مه یی کۆن.

جمهورية: سه ربیانی، پیتشه وایی، کۆمار، شیبوه ی کۆماری.

رئاسة الجمهورية: سه ر بیانی، سه رکۆماری.

رئيس الجمهورية: سه رکۆمار، سه ربیانی، سه ره ک کۆمار.

(یه کتیکه له جیاتنی پادشا له لایه ن گه له وه بۆ ماوه بیکی ده کرتته سه رۆکی کۆمار).

جموح: سه رکیشی.

جمود: به ستران، بوونه سه هۆل.

جموع: دهستان، به ران.

جموعاً: گه ل گه ل.

جميع: هه موو، هه می گشت، خری، سه راپا، لووس، رایگه م، هه می، خشت، تهف، تیکرا، تهفده، دههف، هه کس، هاماو.

جميع الايام: هه موو رۆژی، گرۆژی.

جنیبة (ج) جنائب: ۱- کۆل، کۆتەل، جۆره شیوه نیتیکی تایبه تیبیه، زینی سهر پشستی ئەسپی به جله کانی مردوو دهرازی تیبیتتهوه به ناو شار و ری و کۆلان و که نار شاریدا دهگتین، ژن و پیاویش به گریان و پتی هه لگوتن به دوویدا درۆن. ۲- ئەسپی یه دهک.

جُنیه: لیره به کی میصری یه له هی ئینگلیزی گرانتره.

جنین (ج) اجنة: ۱- منال، مندال، سهخل، زار، زایه، زک، زگ، بار، پس، پز، تۆله، مندالتیکه هیشتا له زگی دایکی دایی، ئاولمه، کۆریه له. ۲- شتی داپوشراو و نه دیو.

- اسقاط الجنین: بهراویژتن.

الجنین المجهض: بهراویته.

- تحرك الجنین في بطن والدتها: هه لیزووکان.

- الدماء النازلة مع الجنین: گریمان، لیمانه.

جنينة: باخچه، لاتک، پالیر، پاریز، ته بار.

- حارس الجنينة: باخچه وان.

- راعي الجنينة، مربی الجنينة: باخه وان، باخچه وان.

الجهة السفلی: ۱- ژتیرایین، لای خواره وه. ۲- لای نزمی، وار.

جهة (ج) جهات: ۱- لا، کی، که نار، رووکار، ته نیش، تهک، نک، لال، لایه، جهم، رهخ، قسه، گفک، ئاست، بنیال، هه، هه ناس، سهمت، نه خود، لان. ۲- بابهت، باره، روو.

جهة طبيعية: لای خوړسکی، ئەوه یه که نه گۆری.

الجهات الستة: شه شهدر، شه ش لا (راست، چهپ، پیشه وه، پاشه وه، سه ره وه، خواره وه).

الجهات الاربعة: چوارالا (رۆژه لالت، رۆژئاوا، باکوور، باشوور).

جهات الاصلیه: چوار سووتی راسته قینه.

الجهات الفرعية: چوار لایه له نیتوانی چوار سووتیه راسته قینه کان وه کو: باکووری رۆژه لالتی، باشووری رۆژه لالتی، باکووری رۆژئاوایی، باشووری رۆژئاوایی.

جهاد: کۆشش کردن، تیکۆشان، شه پتیکه له پیتانوی ئاییندا.

جهار: ئاشکر کردن.

جهاز دوران الدم: رشته ی خولی خوین.

جهاز (کمصطلح طبي): رشته.

جهاز (ج) اجهزة: ۱- که لویه لی ریبوارانه، که لویه لی نیتوماله، باوانی، که رهسته، که رهسته ی بووکان، دهزگا، کۆئه ندام، دهستگا، ئامراز، مراز. ۲- کفن، خه لالت.

الجهاز البولي: مراز میز کردن، رشته ی میز کردن.

الجهاز التنفسي: مراز هه ناسه، رشته ی پشوودان.

الجهاز التناسلي: رشته ی وهچه، رشته ی زاووزی، کۆئه ندامی جووت بوون.

جهاز الدوران: ئامراز سوورانی خوین، کۆئه ندامی سووران

- ذات الجنب: برک، ژان و برک.

جنباژ: جامباز، جانباژ، گرانفۆش.

جنبة: لا، که نار، که نارگیری.

جنبد: خونچه، هه جه، بشکووف، بیرووف.

جنه: جندۆکه.

جنه: قه لخان.

جنه (ج) جنات و جنان: ۱- به ههشت، بیستان، باخ ۲- باخ، ته یار، دهه ل.

جنه: سوهر.

الجنجل: مارچیتوه.

جنحة (کمصطلح قانوني): گوناھی گچکه، گوناح.

جند: له شکر، سوپا.

جندار: جاندار، گیاندار، پاسه وان ی پادشایان.

جندل، جندلة (ج) جنادل: گاشه بهرد.

جندور: گنۆر.

جندي (ج) جنود: له کاتی صلاح الدین ئەبوی دا که له کوردستاندا دیتها تانیان ده کرده هه یته (پیشمه رگه) گوندییان پتی دهگوتن، گوندی، هه یته، سه رباز و پیشمه رگه، سه گمان، ئەسکه ر، هه یته، سه رواز، سوپاهی، له شکر، سوپا.

جندي مکلف: قاف، پیشمه رگه ی زۆریایی.

جنود المظلات: چه ترپاز.

جنزیر: زنجیر.

جنس (ج) اجناس: ۱- جۆر، چه شن، ره گه ز، ره سه ن، جس ن، توخم، نه ژاد. ۲- بابهت.

جنسية: هۆزیتتی، نه ژادی، ره گه زنامه، زید یاری.

- شهادة الجنسية: باوه رنامه ی ره گه زناسی.

- الخلايا الجنسية: ره گه زه خانه.

- حالة الهيجان الجنسية للماعز وغيرها: ته گه.

جنو: پروانه (قفوف).

جنوب: راژتیر، ژتیروو، ژتیر، باشوور، وهشت، ژتیروو، نیوورۆ، نیورهف، خواروو (به رامبه ری باکووری) یه، بای دهشت.

جنوبي: باشووری.

- الريح الجنوبي: قایوهشت.

جنون: شیتتی، دینی، شه پدایی، جنداری، دیتوانه یی، دینیتتی.

جن: چنن، که نندن، که نن، لیکردنه وه.

جني جنياً: چنن، رنن، لی کردنه وه، کۆکردنه وه.

جني الازهار: گولچنن، گولچنی، گولچینی.

جني الاثمار: میوه چنن، میوه رنن، کۆکردنه وه.

جنيب: یه دهگ، ولاخیتکی دهژ.

- جوع البقر:** هميشه برسيه تي، قهت تير نه خواردن.
- جوع الكلب:** نه خوشيه كي چيكلدانه يه مرو هه رجه ندى بخوا تير نابي.
- جوعان:** برسي، ناورا، شيرووژه، برچي، ورسى، رهددين، هه ورا.
- جوف (ج) اجواف:** نيسو، ناو، ده، دور، تووي، زيوار، زيوان، ناوزگ، زگ.
- الجوف البطني:** ناوزگ، چؤلايى ناوزگ.
- الجوف الجنبي:** چؤلايى په رده ي سيبى.
- الجوف الصدري:** چؤلايى ناو سنگ، بؤشاييى ناو سنگ.
- مياه جوفية:** ناوى ژير زهوى.
- الجوق الموسيقى:** دهسته ي شايلىغان، تووتك و باله بان، ئۆركيسترا.
- جوقه:** دهسته، بهره.
- جولان، جولة:** جولان، گه ران، چه رخين، شه لخين، له جولان وه رگيراوه.
- جولة:** جووله، زبوه.
- جولق (ج) جوالق:** جه وال، دهفر.
- جولق ذو عدلين:** تيرى.
- جولق من القنب:** گونبه، ته ليس.
- جوالق مملوءة وغيرها:** ميرووك.
- الجومة:** مه كو.
- جوهر (ج) جواهره:** زاخ، گه وه هر، بله خش، پييزه، نه ژاد، زاخ، خشل، سقن، شمشه، گوهر.
- جوي:** هه وايى، هه وايى.
- الضغط الجوي:** هه واپه ستان، ته وژمى هه واپه.
- جيء جيء:** كووتكوت، سه گى پي بانگ ده كرى.
- جيب (ج) جيوب:** گيرفان، بهرؤك، قولك، كوورك، بهرك، بيرووك، باشيل، به خهل.
- جيد:** چاك، باش، قهنج، خاس، رهند، چا، پوخت، چن، خو، شمين، قؤز، نه هيته.
- جيد جدا:** زؤرياش.
- جيد (ج) اجياد، جياذ:** گهردن، ههوك، ناف، خه ن، مل.
- طويل الجيد:** گهردن بلند، مل دريژ.
- جير:** قير.
- ماء الجير:** قيراو.
- الجير المطفا:** قسلى كوژاوه وه.
- جيران:** هاوسايه، دهراوسى.
- جيرة:** شه پك.
- جيره:** ته نيشت، كه نار.
- جيش (ج) جيوش:** له شكر، بتوم، سپا، سويا، پيكه ه، هؤردوو، قوشه ن، هؤردى.
- رئيس الجيش:** سه ر له شكر، سويا سالار.
- قيادة الجيش:** سوپاراني، سويا سالارى.
- حامي الجيش:** سوپادار.
- مقدمة الجيش:** قه لاويز.
- حماية الجيش:** سپادارى، سوپادارى.
- جيشان:** هووروزان.
- جيفة (ج) جيف وأجياف:** مردار، مرار، لاشه، كه لاه، كه لاه، كه لاه شى مردوو، كه له شى مردار.
- جيفة الحيوان الناق:** له شى مردوو، كه له شى مردار.
- مرمى الاجياف:** شيو مردير.
- جيل (ج) اجيال:** ۱- تيره، به ره باب، ره چه له ك، نقش، به ره. ۲- سه ده، چه رخ، نه ته وه، هؤز.
- الجيلم:** مانگى چارده.
- جيلوة:** سه رمه شكاني.
- الجيولوجي:** زهوى ناسى.

ح

ح: پیتی شه‌شمینی ئه‌لف و بی‌ی عه‌ره‌بییه.
حاند: لاشهر، گۆشه‌گیر.

حائر (ج) حوران: ۱- واق ورماسو، ئاواره، سه‌رگه‌ردان، ئه‌راکیتل، ئه‌راگیتل، سه‌رسام. ۲- ستبیر، گۆل، رڤکه. ۳- په‌نا، په‌سار، په‌سیو، هه‌نووان.

حائز: دارا، داگرتوو، داگیرکار.

حائض: بیته‌یژ، تی‌که‌وتوو، مه‌هک، ئافه‌ته‌ی له‌بج‌ نو‌یژی که‌وتوو

حائط (ج) حیاط، حیطان: ۱- دیوار، تیک، تیکار، کۆسه‌ر، جیوار. ۲- هه‌سار، هه‌وش.

حائط من الاحجار فقط: غه‌ره.

حائك (ج) حیاکه، حیاک: جۆلا، کۆرسکه‌ر.

حائل (ج) حوائل: کۆسپه، به‌ره‌ه‌لست، تیغه.

حائم: ۱- فه‌رماندار، پیتشدار، هۆمان. ۲- جوامیتر، په‌ند، پیاوچاک.

حابل: راوکه‌ریکه‌ راووته‌پکه‌ی بنیته‌وه.

حابلة: بروانه‌ جیلی.

حاج (ج) حجاج: ئه‌و که‌سه‌یه که‌ حه‌جی کردبی.

حاجب (ج) حواجب: برۆ، قاشی برۆ.

حاجب العین: پیتلوو.

- **حواجب متصله:** سیتونه‌نگ، برۆی په‌یوه‌ست.

- **بین الحواجب:** نیوانی برۆیان.

حاجب (ج) حجاب: درده‌دار، تیغه‌دار.

حاجة (ج) حاجات وحوائج: پیداویستی، ئاتاجی، ده‌ستکورتی، هه‌ژاری، ده‌ست ته‌نگی، بارچه‌وتی، نیاز، نیازمه‌ندی، نه‌داری، ویسته‌مه‌نی.

- **تحت الحاجة:** گیراو.

حوائج: به‌سات.

حاجر (ج) حجران: زه‌وییه‌که‌ ده‌روبه‌ری به‌رز و نیوه‌پاستی قوول بی.

حاجز (ج) حواجز: پیتشگیر، به‌ره‌ه‌لست، به‌ریه‌ست، به‌رده‌ست، ته‌یار، راگر، لاده، له‌مپه‌ر، ماخ، ناقریک، ناویره، نه‌رده، ماوول.

حاجور: به‌ن، بنکه، ئاوباره، به‌ند، به‌نگه، به‌ست.

حاخام: مه‌لای جوه‌له‌کانه.

حاد، حادة: ۱- تیژ، کژ، خو، خورا، زینی، نووکی تیغ شیخی، ریک، برنده. ۲- تیژ، تووژ، توند... (بیبار). ۳- په‌یک

حاد البصر: چاو تیژ، چاژ تیژ.

- **غیر حاد:** کول، که‌رخ.

حادث: تازه، نوئ، رووداو، په‌یدابوو، تازه په‌یدابوو، تازه داها‌توو.

حادثة (ج) حوادث: ۱- گیتجه‌ل، ته‌گه‌ره، به‌ته‌ر، توژت، چورتم، سه‌ریته‌اتی، تازه په‌یدابوو، ئاسیو، گرداف، کۆسپ، که‌له‌ک، رووداو، رووشه، قه‌وماسو، گونگه‌ل، هه‌نگامه، هیتل، به‌سه‌ره‌ات، کۆلاو، بوونه‌بوون، وه‌ی، کاره‌سات، سه‌ریه‌ی هاتی، بابه‌لیچک، باس، گۆیه‌ند، گۆیه‌ن، گۆسرمه، تاویر، گل، شوورته، په‌ند، ته‌له‌زگه، داو، کلتۆلی، نووچه. ۲- نووژهن، شتیکه‌ له‌نو‌یوه‌ په‌یدا بی، تازه، نوئ.

حادورة: لیژ.

حادي عشر: یازده، یانزه.

حاذق (ج) حذاق: به‌مشوور، نکوول، زیره‌ک، وشیار، کارزان، زیخ، کاربین، فیتس، شیاو، هونه‌رمه‌ند، به‌سه‌لیقه، به‌هه‌ورده، به‌پرشت، شاباز.

- **غیر حاذق:** ناشاره‌زا، بی‌هونه‌ر.

حار: هار، (له‌ناگر وه‌رگیراوه) گه‌رم، داغ.

- **الجو حار:** هه‌وا گه‌رمه.

- **بلاد حارة:** گه‌رمیتن، گه‌رمه‌سیر، گه‌رمیان.

حارب، محارب: جه‌نگاوه‌ر، شه‌رکه‌ر، به‌ه‌نگ، په‌یکاوه‌ر، شه‌پانی.

- حارة:** گهړهک، کولان، کووچه.
حارة: زهوی رېق و بهرده لان.
حارث (ج) حراث: زهوی کیتل، کیتلهر، جووتیتر، شو مال، شیفبار، فهله خووی، جووتیار، وهرزیر، فهلا، تووچین.
حارس (ج) حراس: کیشکچی، پاسهوان، نوبه تچی، وان، نووژشان، چهرخچی، دیدهوان، کیشکشان، پهیا، پههشان، ئیشکگر، پاریزگار، وهردیان، پواندار.
حارس البستان: باخهوان، باغهوان.
حارس الجنينة: باخچهوان.
حارس الطريق: رادار.
حارس الليل: شهوگهړ، پاسهوانی شهوئ.
حارش، محارشة: دارسکان، دارسان.
حازم: زاناو هو شیار، دوورین، توندوتول، کهسیکه کاروباری خوئی بهر تکی و پوختی نه نجام بدات.
حازورة: هلهپنی مه تل.
حازوقة: نزگهړه، نزگهړه.
حاسب، محاسب: نه زمیر، زمیر، زمیریار، زانای زمیریاری.
- مديرية المحاسبات العامة: بهر توبه بهر تیبی ژماره گه رتیبی گشتی.
حاسة (ج) حواس: هیززی ههستکردن، ههستی مییینهی.
ههستیار، ههستکار، له پینج جزر پیکهاتووه نه مانه ن: بیستان، دین، بونکردن، چیرتن، دهست لیدان).
حاسد: بروانه (حسود).
حاسر (الطرفین للناسب): سهرپه تی.
حاسر الرأس: سهر رووت، سهر قوت.
حاسم: کاریگهړ.
حاشا: دوورله، دوولله، جی لی نه بچ، په رژی نی قایم، پی له راستی نه نان.
حاشا من: دوور له، دووله.
حاشية (ج) حواشي: ۱- دهستویپوهند، دارودهست، دهستوی، مفردی، زیتواره، دهستویای چه مک. ۲- قهراخ، که نار، په راویزی کهوا و په رتووکان.
حاشية الثوب: ۱- زیتواره، سبانده، سنجاف، په راویز، زیتوار. ۲- کوب، سبانده، سنجاف.
حاشية الكتاب: په راویز.
حاشية الملابس: سبانده.
حواشي الحوض: که نار هوز، هه زاره.
الحاصه: مورزه، تووک هه لوهراندن.
حاصد: دروینه کار، براندوخ، سهپان، دروینه وان، ترپا تکتیش.
- قائد الحاصدين: سهرپاله.
الحاصد بالاجرة اليومية: قه باره.
- الحاصد الذي يحصد بالاجرة:** کر تباله.
حاصر، محاصرة: چوار لا گرتن، گه ماروژدان، دهوردهان، هه وشه دان.
حاصل (ج) حواصل وحاصلات: دهرامهت، ماوهوه یا نه نجامی شتی داهات، باره چه، ده زگیر، دهستکهوت، سهر نجام، کایه.
حاصل الضرب: سهره نجامی لیکدان، نه نجامی لیکدان (ماتماتیک).
حاصل (في الحساب): نه نجام.
حاصل الضرب (في الحساب): سهره نجام.
حاضر: ۱- ناماده، په رداخ، ساز، ته یار، چک، ده بار، نه یقه ز، به ردهست، به رهه ف، پی ششدهست، چاخ، دیار، ژیر دهست، حازر. ۲- وانه ی رهوان. ۳- ئیستا.
- الزمن الحاضر: کاتی ئیستا، هه نووکه، نووکه، نه یز.
حاضن: هه لگر، هه لگیر، به خیتوکار، به خیتوکه ر.
الحاضنة: ۱- دایه ن، دایان، داپیر، ممه، تابه ن ۲- مریشکی کورک.
حاف: دهوردهان، چاو تیبیرین.
حاف و حفاة: ۱- پیخواس، پاپه تی، زووا، پیخاوس. ۲- ویشک، ئیشک، هیشک، دین، ههوشان، هینک، زوها، زووه ل.
حافة (ج) حوافي: که نار، قهراخ، لیوار، روخ، دهماوول، قه یار، زیتوار، زیتواره، لیج، هه زاره، ئال، لا.
حافة الجدول والنهر: سکر، که نار ی جزوکه و رووباری.
حافة السطح: پاسار، گوئسووانه.
حافة الوادي: سهر شیو.
حواف الاطار: شپیان.
حافد (ج) حفد: بروانه (حفید).
حافر: به کسم.
حافر (ج) حوافر الدابة: سم، جم، تووک.
- ضرب الارض بالحافر: سمکول، سم داهاتن.
- التهاب الحافر: سم داهاتن، سوئی سم.
حافرة: به رایبی هه ر شتیکی بیج په سه ن، په چه له ک، بن و بناوان، سرشتی پیشایی.
الحافر، المحفر: هاندر.
حافظ، محافظ: ۱- پاریزگار، ناگادار، پاریزه ر، واژه ر، بی بهر، وانه، پاراژو، نقاندا، تووژشان، پاراژو، وانه ر، پشتمیر. ۲- له بهرکار، وه یادگار، له یادگر.
حافظة: بیس، بیره وه ری، بیراهی، باد، هز، هوور، وبر، هوویر، بهرکهوت، هیززی بیره وه ری.
حافي (ج) حفاة: پیخاس، پیخاوس، خاوس، پیخاوس، پاپه تی، بیج ناس (بو ولاخی بهرزه).

حالب: تهرزه، گريژک، ته گسر، ته وهرک، زيپک، ترگريژک، عولولیک، ته وهرگه، خريخريژک، ته يريژک، گاريسوک، کوزلوک.

حالب صغير ينزل قبل سقوط الثلج: گليتره.

حالم: لوزک.

حام (ج) حماة: پاريزهر، پاريزگار، نقاندا، کيشکچي.

حامد: پين هه لنگو.

حامض: ترشي، تورشي، ترشاو، نه سيد

الحامض الاميني: ترشه لوزکي نه ميني.

الحامض المعدني: ميتاله نه سيد (له کيميا دا).

حامض الاستيك: تيزاو.

حامض الخليك الثلجي: به فره نه سيپتيک نه سيد (کيميا).

حامض الكبريتيك: ترشي گوگردی (سولفريک نه سيد).

حامض الكبريتيك المركز: ترشي گوگردی خهست.

حامض الكبريتوز: سه لفه روزه نه سيد.

حامض الليمون: ناواري ليمو.

حامض الكاربونيك: کاريونيك نه سيد.

الحوامض الشحمية: چه وره ترشه لوزکه کان.

حامض النتريك: ترشي نه تريک، نه تريک نه سيد.

حامضية: ترشيتي، نه سيديتي.

حامل، حاملة: ۱- هه لگر، باربه. ۲- بانگيري، بانگوش، باگردان گيري. ۳- سي پا (له کيميا دا).

حامل البنادق: تفه ننگچي، تفه ننگدار.

حامل حديدي: هه لگري ناسن.

- **المرأة الحامل:** ناوس، زگدار، هاوس، زکپي، ناقس، تلدار، تولدار، توپر، به تول، دووگيان، به تيشست، به زگ، تينگاو، تينگ هاتوو.

حامل الحزمة: پشتي کيش، کول هه لگر.

حامل الرأية: نالا هه لگر، به يداخدار.

حامل الزهرة: گول هه لگر، گولگر.

حامي (ج) حماة: لانگير، هه فالدار، پاريزهر، پين بهر، لاکوشکه، دهسته مان، پاريزگار.

حامي القلعة: دژدار.

حامي الحصن: قه لا پاريز.

حامي الجيش: سوپادار، سوپا سالار.

حامية: پاريزگه.

- **أمر الحامية:** سه پاريزگه.

حان: نزيکه، کاتي وديه.

حان، حانة: مه يخانه، مه يستان، مه بانگ، مه يهنگ، مه ي گه پين.

حانوت (ج) حوانيت: دووکان، تکان.

حافية (ج) حواف: ته نيشست، ده وروپشت، کيلهک.

حاق: نيوان، نيوه راست، ته اوو.

حاقد: بروانه (حقود).

حاکم (ج) حکام: ۱- دادکار، دادپرس، دادوان، چييران، دادوهر، ناويژي کار، دادپهرست، دادپرس، ماف پرس، فه رمانه روا، فه رماندار. ۲- فه رماندهر، فه رماندار، فه رمانه روا، پيشدار، هومان، ده وله تگيري.

حاکم التحقيق: دادپرسی په سادان.

حاکم الجزاء: دادپرسی سزا.

حاکم الصلح: دادپرسی ته بایی و ناشتی.

الحاکمية: دادوهری.

حاکي (ج) حکاة: ۱- گيپه وه، وه گيپه وه، گيپه ره وه، چيرژکبيژ. ۲- سندوقي گرامافون.

اسطوانات الحاکي: قه وانه.

حال (ج) احوال: ۱- زيوار، حاويي، دلقي، بار، سه روسه کهت، دوخ، که يف، مه ره، دهق، پاودان، ره ويهت، دژن، چلوني، چلونييتي، دووخ، هال، هالا، هه وال، هال و هه وال، چونييتي. ۲- نيستا، ويستا.

حال (في قواعد الصرف): نيستا، ويستا، نوکه، هه نوکه، ره دوش.

الحال: هه رنيسته، هه رنيسته.

حال (ظرف الزمان): نيسته، هه نوکه، ويستا.

حالا: هه رنيستا، ده م و دهست، تافل، هه ني.

- **على اي حال:** به هه رچونيکي بي، له هه ره ده قيتکي دا بي.

- **على كل حال:** به هه رباريکي دا بي، هه تري و مه تري.

- **في الحال:** دهسته جي، گه رماوگه رم، ده مودهست، تافل، ده رده م.

- **مشئت الحال:** په ريشان، شيواو.

حالب: شيردوش، ده راويکيشه له نيوانی گورچيله و ميزدانيتي دا.

حالة الثورة المباشرة: باري شورشي راسته وخو.

الحالة الثورية: باري شورشي.

- **في الحالتين:** له هه ر دوو باره که دا.

حالة جديدة: باري نوي.

حالة الرقابة: دهست به سه ريتي، باري چاو تيبيرين.

حالة طبيعية: باريکي ناسايي، باري سروشتي.

حالة متوسطة بين الحر والبرد: فينک، فينکي.

حالة الطوارئ: باري ناکاي.

حالك: رهوشي تاريخ، رهشي گهور.

- **الاسود الحالك:** رهشي تاريخ.

حالما: به و زوانه، له و نزيکانه.

- حانوت مدرسي:** دووکانی قوتابخانه، دووکانی فیرگه.
- حانوتی:** دووکاندار، دووکانچی.
- حاور، محاوره:** گفتوگوکردن، ناخافتن، وتوویتز، ناخاوتن.
- حاول، محاوره:** ۱- ههولدان، تهقهلادان، خهباتکردن، تینکوشین، لی خهفتان، تاوتووئ کردن، خهفتان، تاوتی. ۲- ویستن، ئارهزووکردن، بژیان، دل ههبوون.
- حای:** راگر، دهورو بهرگر.
- حاید، محاید:** گۆشهگیر، لاشه، بی لایه.
- حب (ج) حبوب:** دان، توو، توخم، دانک، رهژک، دانه، خهله، چینک، رژک، قل، قلی، لف.
- حب:** دانه یوو، زیپکه.
- حبوب، حبوبات:** دانهوئله، دانا، ئازوخه، دانهوئیر، دان هیرک، دهخلودان.
- حبوب (علف للواجن):** دان.
- حب الرمان:** هه نار دانه، دهنکی هه نارئ.
- حب البقر:** گادانه.
- حب السفرجل:** بیدانه.
- حب الشباب:** شانک، جوانکه، جوانه ژۆ.
- حب الکشری:** هه جوو جک.
- حب القطن:** په مؤدانه.
- حب العروس:** که بابه ی چینی.
- حب المکوک:** گیلان، گیلیاز.
- حب الملوک:** شیکتک (گیاهه کی شرداره)، کیتلاس، گیلیاز.
- حبوب اللقاح:** هه لاله.
- حبوب المحمصه:** شامی نوک، که لینوک.
- حبوب المزرعة قبل المطر:** وشکاووس.
- مخزن حبوب (سایلو):** هیزره.
- محیب:** دهنکدار.
- حب ومحبیه:** خو شه ویستی، دو ستایه تی، ئەقینی، ئەیی، ئەیی، هه قینی، هه یقین، قیان، هه ز، ولین، هه وینی، هاودلی، هه قینی، هه ز، هه ژ.
- حب الاستطلاع:** قهره هه والی.
- حب القلب:** به دل خو شو یستن.
- حب الوطن:** خو شه ویستی نیشتمان، نیشتمانپه روه ری.
- الوقوع في الحب:** دل له دهست دان.
- حباء:** ۱- دان، به خشش، خهلات. ۲- ماره بی.
- حباب الماء:** بلق، پوقره، په قپه قوک، به قلیقوک، بکلیقوک، به قیژوک، پلخ.
- حباحب:** جو ره میشتیکی رهنگاو و رهنگه له تاریکیدا پاشلی ده درهوشی.
- حبار:** مالووسکه.
- حباری:** چیرگ، میژسی، چرگ، بهت، هوره.
- حباك، حياك:** چه پهر، چیخ.
- الحبال الصوتية:** داوی دهنک.
- حباله (ج) حبال:** داو، تهله، تالهه، تهپکه، سووته، مهسهف، جهنهر، داف، دافک. دههشک، تاله، توو.
- حبه:** زیپکه، گهرمه ژۆ.
- حبه (ج) حبات، حبوب:** دانه، دهنک، دان، کولتو، لب، تهل، قلی، قل، رهژک، تهل، نوک، دهنک، دانک.
- حبه الخضراء:** قه زوان، که سکوان.
- حبه السوداء:** رهشکه، سیاوله.
- حبه العنب:** گلوو، کلوه تری، پوله تری، تریسک، تلی، تلهه، گلار.
- حبه اللقاح:** گهردی هه لاله.
- حبه واحدة:** دهنکیک، گلوویک، قلیک.
- بائع الحبوب:** دهخل فرۆش، دهخل و دان فرۆش.
- حیذا:** خوژگه، کاش، کاشکی، بهخودا، بریا، چند خوش و باشه، چند چاکه؟
- یا حیذا:** خوژگه، کاش، کاشکی، بهخودا، بریا
- حبر الكتابة:** مهره که ب، زوخالو، نووساو، هور نقیسه
- قلم حبر:** (په ندان)، قهله می خو نووس.
- حبر (ج) احبار:** ۱- زانا، پریبر، تیگه یشتوو، پیگه یشتوو، پیگه بیوو. ۲- پیشه وای نایینی فه لانه.
- حیس:** ۱- گرتن، به ندوزیندانی کردن، گل دانه وه، گیردان، گیرکردن، راگرتن. ۲- گیراو.
- حیس المنفرد:** سالووک.
- حیس البول:** میزگیران.
- حیس السیاسی:** گیراوی رامیاری.
- حیش:** تیره تیکی مرۆفانه له پیست ره شان.
- حیق:** ریحانه، ریتون، ریان، ریتون.
- الحیق:** گول چاوتیشسه، به بیوون.
- حیکه:** دۆخین، هۆجه نه، به نه خوئین.
- حبل (ج) حبال:** گوریس، پهت، تهناف، پیداری، رشتسه، وه ریس، که ندر، که ندریل.
- حبل مفتول من اللیف:** که ندر، کندر.
- حبل الوريد:** ده ماری گهردن، شاره گی گهردن.
- حبل:** ئاووس، دوو گیانی، بار، پز، پس، منال.
- حبل مفتول:** خرینه.
- لف الحبل وتکویه:** هه لوتیزین.
- حبل:** ۱- پهس، پز، مندالیکه هیشته له زگی دایکی دابی، زگ. ۲- زانا، هوشمه ند.

- حبله:** گه شهى مینوی.
- حبلی (ج) حبالی:** ناووس، زکپ، تۆلدار، تلدار، ئاقس، به تۆل، دووگیان، هاوس، به تیشست، به زگ، تینگاو تینگ هاتوو، تۆلپر، بهردار.
- مرض الحبلی من الحمل:** نه بیرانی پروانه (مرض الحبلی).
- الحبلی علی وشك الولادة:** هه راش ناووس.
- حبن:** پروانه استسقاء.
- الحین:** ژاله، کهرکوژ، لوورک، کودان.
- الحیوب:** دانه ویتله.
- حبوب العجن (قطائف):** پریۆله.
- حبوب المزروعة قبل المطر:** وشکاووس.
- حبیب (م) حبیبه (ج) أحباء:** دۆست، یار، خۆشه ویست، یۆز دۆس، هاودل، دلدار، (بۆتیرینه).
- حبیبه:** دۆست، دلبر، دلدار، یار، مه هوش، دلارام، جان جانانه، دۆس (میپینه).
- حبیبات اللقاح:** تۆوی نیره کی.
- حت:** بزاندن، هه لۆهراندن، داوه شانندن.
- حت:** کراندن، هه لۆهراندن.
- حتف:** مهرگ، مردن.
- حتم (ج) حتموم:** قایم کردنی کار، پیوست و گهره ک کردن، گهره کی.
- حتماً:** هه رده بی، ده بی هه بی، قایم و گهره ک کردن.
- حتى:** هه تا، تا، تاکوو، تاکی، ته نانه ت، دا، هه یا، هه یانی، هه رتا، هه رتاکه، هه رتاوه کو، ئه وپه ری، به رزی و نزمی شتیکی
- حتى الامکان:** تا له توانا دای.
- حتى المقدور:** به نه ندازه ی توانایی.
- حت:** ۱- هاندان، دهست له پشتی دان، کارتی کردن. ۲- پرواندن
- طريقة الحث (التأثير):** پتگی کارتی کردن.
- حثة:** خهوش، خشت و خال، خلته، گرک، لیشمه.
- حثة الناس:** سه سه ری، گه مۆر، خویری، نزم، هیچوپوچ، بی سه روین، هه رچی و په رچی، بی سه روین، زیف، قرقیره، تریۆ، حالۆر، جینگه نه، سه رچل، گاگۆزی، باپیکان، خهش، خۆزی، زۆلک، قرقرو.
- حثة البیدر:** بن خه رمان، په سمه نه، پاشماوه.
- حثة الدهن:** گپری.
- حترم:** هه نگدان، هه نگخانه.
- حثة:** گۆلم، لامشت، لاگوویل.
- حثیر:** دۆک، کهف و کولی سه ری کهری تواوه به.
- حج:** پروتی کردن، دیدنه ی کردن، به به لگه و راپه ر به سه ر. که سیکیدا چیره بوون، چوونه دیدنه ی مالی خودا.
- حجاب:** په رده دار.
- حجاب (ج) حجب:** ۱- په رده، چادر، نه شله، هجال ۲- شه رم، نابروو، ناوړوو ۳- نشتوو، هه تۆته، نقشستی، هه مایه ل، نوویشته، نووشته.
- حجاب العروس:** تارا، دیتواخ.
- الحجاب الحاجز:** ناوپه نه چک، په رده به که له نیتو کهرسته ی زگ و سینگدا.
- الحجاب الطولي للقلب:** دریتزه تیغه ی دل.
- حجابه:** په رده داری.
- حجار:** به ردتاش، به ردتاش، که قرتاش، کوچک تاش.
- حجاز:** په رده به که له ئاهه نگانی گۆرانی و شایلوغان، ناوی پارچه خاکیکه له ولاتی عه ره باندا.
- حجّام:** خوینگر، خوین به رده ر.
- حجامة:** خوین به ردان، چه تمیش کردن، خوین گرتن.
- حجب:** پۆشین، په نه هان کردن.
- حجة (ج) حجج:** ۱- قه باله، قه واله، قاقانی. ۲- به لگه، بیانوو، په لپ، پرتۆ، گه زه ک، وړک.
- ذو الحجّة:** مانگی دوازه مینی قه مه ربیه، مانگی دواپی ساله.
- حجة:** سال، وهرز، په لپ، به لگه.
- حجر:** کونه مار و میروو.
- حجر الثعابين:** هۆله مار.
- حجر (ج) احجار:** به رد، که فر، که ور، کۆش، کوچکه به رد، ته قه نی، ته وه نی، مه نگ، که مه ر، په ل، کوچ، که نه ک.
- الحجر الاسود:** به ردیکی ره شه له دیواری که عبه گیراوه، ده لیتن له کاتی خۆیدا ئیبراهیم پیغه مه به ر (د.خ) له ده می دروست کردنی دیواری که عبه ی دا له ژیر پیتی خۆی دانا بوو.
- حجر الجص:** به رده گیتج.
- حجر جهنم:** به ردی جه هه نده می.
- حجر الخنطي (الخنطاي):** به ردی گه نم (رهنگی وه کو گه نمی وایه).
- حجر الریح:** به رداش، به رداسیاوان، هاراسیاو، هاره ئاساو.
- حجر الزجاج:** ریتزه، کوچک ریتزه.
- حجر الفضي:** به رده زیو.
- حجر الكلس:** به رده قسل، سه مه به رد.
- حجر لقدح النار:** به رده ستی.
- حجر مك الید:** کۆپه ل، هپتک، خپکه، خپکه به رد.
- حجر الاملس:** لیسۆکه.
- حجر ملون:** شه و به نده رۆژ.
- حجر الهدایة:** به ردی ری نما.
- حجره كبرى:** هپرک.

- اراضي حجرية: زوورگ، شكار.
- الفحم الحجري: بهرده خه لوز، ره ژووی بهرد.
- كومة الاحجار: كه له ك، كه له كه بهرد.
- حجرة: ديو، ژوور، چاوه.
- حجرة: مايين.
- حجر: هوش (عقل).
- حجر: بهرده رگا، كوسپه ی پیش دهرکی.
- حجر: پاشول، شه نجان.
- حجر: باوهش، نامیتر.
- حجر: دهست به سه راگرتن، زهوتكردن، داگیرکردن، زهفتكردن.
- حجل: كهو، زه ره ژویی، قتك، كو، نیره كهو، زه ره ژو.
- حجل (ج) حجل: خشخاش، پاوانه، خالخال، پاموره.
- حجلات: ههنگله شهله، ههنگله شهتی.
- حجلة: ماكهو.
- حجلة (ج) حجال: پهرده، شه قستان، شه قستان، شه شویته په كه به پهرده بو بوكان ده رازیتیتته وه.
- حجم (ج) احجام، حجوم: ریتس، قلهت، بارست، بارستایی، بارسا، قه باره. تیهن، چاپان، كه رخ، قهواره، قه به یی، ره ووق
- وحدة الحجوم: به كه ی قه واره كان.
- حجن: خوادایی، چهفتی، بهوار.
- محجن: گۆچان، چهوگان، ههچك، گۆپال، ههچی، چیتو، گالوكه، قاشو، قه لخان، مه تال، مهرتال، هاچو.
- حجیر: خری.
- حجيرة: سانچه، سیل.
- حد (ج) حدود: ۱- سنور، تخوب، ناقار، راده، شور، كه رخ، كوچ، جه سپه، چيله، قه مته ره، بهنگ، هوم، مهرز، زه ریپ، تخوب، پهرده، تیغه. ۲- پایان و كه نار ی هه رشتیك بی.
- ۳- نه ندازه، به ره سه، راده، وزه.
- لاحد له: ریتی ناكه وی، بی وره به، بی نه ندازه.
- راس الحد: سه ره پرگه.
- حد الاعتدال: سنوری مه یانه یی، سنوری نیوه نجی.
- الحد الجبري: تاكه ی جه بری، راده ی جه بری.
- الحد العام: تاكه ی گشتی، راده ی گشتی.
- الحد المطلق: راده ی بین زانراو.
- حد النسبة: دووتای ریژ.
- الحد الآن: هه تا تیستا، هیشتا، هین، هیژه، هیشتان.
- حد: ۱- تیژی. ۲- سزای ثابینی.
- الحد: گورپچه.
- حدأة (ج) حدأ: كۆلاره، كۆلاره ماره، داله سور، كۆر كۆزه.
- حدائة: تازه یی، تازه گی، نووژنی، له نویتوه په یدابوون.
- حداجة (ج) حدانج: كه ژاوه.
- حداد: ناسنگه ر، ناسنكوت، هه سنگه ر، هیسننگه ر.
- ملابس الحداد: كووتین.
- حداد: ره شپوش، قه لآخی بوون، ره شپوشین، بو خوشه ویست له دهست چووان
- حداد: گۆرانی وشتره وانانه له کاتی ناژوشتنی وشتران دهچرن
- حدادة: ناسنگه ری، هیسننگه ری.
- معمل الحداد: کورده ی ناسنگه ری.
- حدب: کۆم بوونه وه، داهاتنه وه، چه مانه وه، کۆماوی، کۆمی، کوروی.
- حدبة: کوروی، کۆخی، وشتر، وشتره.
- حدة: ۱- تاک، تاقانه، ته نی، ته نها. ۲- توورپیی، توندوتیژی، سلی، رقداری، قه لسی، توندی، رگ، قین. ۳- تیژی، مووکردن.
- حدث: روودان.
- حدث (ج) احداث: نو، تازه، فه رمانی تازه په یدابوو.
- حدثان: سه ره تا، به رایی شتی.
- حدج: خوجه، کرجه، دهنگی برین و لهت بوونیییه، زرک، زرکه، زرگ، کاله کی نه گه یشتوو.
- حدد: تیژکردن، سوونه وه.
- حدر: لیژ.
- حدرة: نزگه ره.
- حدس: گورج وهرگرتن، زوو تیگه یشتن، گومان و ته خمین کردن، زوو وهرگرتن، گومان بردن، دل لیدان، ته خمین کردن به هوش، تیگه یشتن.
- حدسیات: نهو کارانه په كه به هوی ورایییه وه په یی ده بریت
- حدقة العين: ۱- کلینه ی چاو، گلاره، گلیله، قافی گولا. ۲- میترگیکی ناوداره.
- حدل: بانگوتیران، بانگوشین.
- حدواء: بای شه مال.
- حدوث: روودان، په یدابوون، به ربابوون، تازه په یدابوون، هاتنه بوون، قه ومان.
- حدوث الفتنة: هه لاییسانی گیتجه ل.
- حدود: سه رحه د، ناقار، چه سپه ر، شووره، سنور، چيله، درسه نگ، تخوب.
- الحدود الرياضية: راده کانی وهرزش.
- حدود البلاد: سنوری ولات، قه له مره و.
- الحدود الطبيعية: سنوری خورستی (فیزیکی).
- حدود قطعة من الارض: سه رتاسمه.

- **راس الحدود:** سه رجه د، سه رسنور.

حدیث (ج) احادیث: ۱- وته، كوته، قهواتی، كهفته، شوب، فه رمایش، فه رموون، فه رمووده، قسه، واته، راز، گفتوگو.

۲- شتی نئی، نو، فه ریک، تازه.

- **تنشئة الحدیث بالحلیب (اللبأ):** كوشكردن، گوجكردن، گوجكردن.

- **صوت الحدیث:** گغه گ.

حدیث العزة: نۆهخت.

حدید: ناسن، ههسن، هیتسن، فهروم.

- **حامل حدیدی:** هه لگری ناسن.

حدید الصلب: ناسنی دارپتراو، ناسنی رهق.

حدید مغلون: ناسنی روو كیش كراو، ناسنی روو پوئراو.

- **زهر الحدید:** ناسنی جوئدراو.

الحدید المطاوع: ناسنی گونجاو.

- **خبث الحدید:** گووناسن، كووراسن.

حدیدة المحراث: گاسن.

- **سكة الحدید:** رینگای ناسن.

حدیدی: ناسنی، ههسنی، هیتسنی.

حدیدی المزاج: تووره، توندوتیئر، قهلس، سه رگه رم، رآگهش، توند، دهه ری.

حدیقة (ج) حدائق: باغ، دههل، سه رجه م، باخچه.

حدیقة الاطفال: باخچه ی ساوايان، سه لیلانك.

حدیقة الازهار: گولستان، گولزار، لاله زار.

حدیقة الحيوانات: باخچه ی ولس و جانه وهران.

حدیقة الكرم: رهز

- **حراسة الحدیقة:** باخه وانی.

الحدیقة العامة: باخچه ی گشتی.

حذاء (ج) احذية: كهوش، سؤل، پیتلاو، پیتتاو، سؤلک، پاپوش، بی پوش، پیتلاف، تایاخ، دؤم، قؤندهره.

الحذاء الطویل: جزمه، چه كمه، مارنه گهز.

- **بائع الاحذية:** كهوش فروش.

- **صانع الاحذية:** كهوشدروو، قؤندهره دروو.

- **احذية خشبية للذهاب على الثلج:** لیپان.

- **رباط الحذاء:** بهندی قؤندهره.

الحذاء العتيق: شه قال.

- **سیاح الحدائق:** په رزین، تانوك، هه مان، هؤلک

حذاء: نهك، نههك، ئهككوو، ئا، ئاها، وهك، وهك، وهك، ئاگاداریه.

حذاقة: شاره زایی، زیره کی، وریایی، کارسازی، کارناشنایی، سه لبقه، فه رسی، مه حالنی، شیاوی.

حذاقی: زمان پاراو، دهم دهر، قسه زان.

حذر: بیدار بوونه وه، وشیاری، ئاگا له خزیوون، نهوا، نهوه كو، نهوهك، ئاگاداری، ترسان.

حذف: فرهی دان، لیبدان به په له پیستكه، په راندن، برین، هه لقه تاندن، ژئی ناویرتن، ده رخستن، كهوشاندن، لآبردن، دووراویژتن.

- **احذف:** لاده.

الحذقة: مراوی، سؤنه.

حذو: به رانبه رکردنی دووشتان، به رانبه ر، رووبه روو.

حر (ج) احرار: رزگار، سه ربه ست، سه ربه خو، ئازاد، ته رخان، پایدوست، ئازاسه ر، به ره للا، پایدوس، راستو.

حر (عن العمل): پایدوس، پایدوست.

حر: گه رما، شه را.

حراء: کیتوکه له (مه که).

حراب: نیتزه، فزک.

حراث: که ندری.

حراثة: کیتلان، جووتیئر، فه له خوویی، جووت، به نده بی، جووت کردن، زهوی کیتلان.

- **آلات الحراث:** ئاقیله و ماقیله.

- **ادوات الحراثة:** جووت، نیرو ئاموور.

حراج: له سه ر به کتری پترکردن.

حراج: جلو به رگی ته ره له سه ر ته نافی هه لده خری بؤ وشک بوونه وه

حراجة: شیتواوی، پیشیوی، ئازاوه بی، ئازاوله، ئاارامی، شلووقی، بی ئارامی، ته نگاوی.

حراجة الموقف: ته نگانه.

حرارة: سؤز، جوئش، گری، گه رمی، گه رمایی.

حرارة: گه رما، تین، تاو، گه رمشته، خارش، گه رماهی، گه رماث، هه لآو، گرمزه، گه رمه ژو.

- **مطامع للحرارة:** گه رمی کار تیکه ر.

- **غير مطامع للحرارة:** گه رمی کار تی نه که ر.

حرارة في الجلد: خارش، خورش، خوروو، گریک.

- **شدة الحرارة:** سه ختی گه رما، گران.

حرارة الحمى: تاوله رز، یاووتا.

الحرارة الكامنة: ماته گه رمه.

- **التهشم الحراري:** گه رمی تیکشکان.

- **منظم الحراري:** گه رمی پیکه ر.

حرارة قوية: که لکه ل.

حرارة نوعية: گه رمه خو.

حرارة النار: هه لمی ئاگری، تینی ئاگری.

- **الطاقة الحرارية:** گه رمه وزه.

کیو الموکریانی

- معتدل الحرارة: شرتين.
- السعرة الحرارية: كالتوري.
حراسه: كيتشكگرتن، كيتشكچيه تي، ناتورقان، پاسهوان،
يشكگرتن، هيشك، نويه تجيه تي، يارازك، ئيشكچيه تي،
پاس، ديده واني، پاسگرتن، پاسگردن، په هقسانى، رتيوان،
شهواره، دياردى.
- المناوية في الحراسه: نويه گوريينه وه، هه لگه راندن.
حراسه الستان: باخه واني، باغه واني.
حراشيف، حراشف: پوله كه.
حراق: سووتينى، سووتينه ر.
حراك: جوولان.
حرام: نار هوا، نه شياو، نادروست، پيسته.
- بلد الحرام: مه كه.
- ولد الحرام: بيژوو، زؤل، بيژى، بيژمۆته، بيژيلهك، بينج،
بيژك.
حرام: جاجم، به تانى.
حرامي: ۱- دز، دهست پيس، دزوك، نه بابوز، دزهك ۲-
جهرده، نژده، ته تهر، رتيگر، ته ريده، كه لهش، كرۆكه، دهست
پيس
حران: گه ي گرتن.
حركان: مروى زور تينو، ناوى شارتيكه له (بين النهرين).
حرب: شهر، جهنگ، كيشه، لهج، كوماندا، رهم، ژه نين، نه بهرد،
نه وهرد، دنگه شه، چه له سى.
الحرب الباردة: شه ره قسه.
الحرب الصاعقة: شه ري برووسكه.
- احياء الحرب: شهر هه لاييساندن.
- حيلة الحرب: دياره.
- ساحة الحرب: مه يدانى شه ري، شه رگه، جهنگه.
الحرب بالاحجار: شه ره بهرد.
الحرب بالاسلح الابيض: شه ره نيزه.
الحرب بالبنادق: شه ره تفهنگ.
الحرب بالمدافع: شه ره توپ.
الحرب بالعصا: شه ره دار.
حرباء (ج) حرايي: ۱- جوژه قومومه يتيكه هه ميشه روى خوئ
له خوئ دهكات، رۆژ پهرست، سووسه مار، رۆژگار پهرست،
رۆجبار پهرست، بزن مشك، شينشينك، قوري، جانه وه رتيكه
له پيش رۆژ (خور) په ننگي ده گوري. ۲- بزمارى زري.
حربة: نيز، قه مة، زهرگ.
حريش: به چكه مار.
حربي: جهنگكار.
- خبير حربي: جهنگناس.
حرة: ئافره تتيكه نازاد بي و بهنده نه بي.
حرة: تينو تتي.
حرة: زهوييه كه پري له بهردى رهش.
حراث، حراثا: كيتلان، جووت كردن، خه واندن، شووپرين، شيف،
شيو، گيس.
الحراث الثاني للأرض: وهرد، وهردانه وه.
- قابل الحراث: كهش، كهش هاتن.
- أرض محروث: شوم، شوو، شوويم.
- الحقل المحروث: شيوهرد.
حرج (ج) احراج: ۱- تهنگانه، پشيو، شلووقى. ۲- سووچ،
تاوان، گوناج، گونا. ۳- دارستان، جهنگه.
الحرج الكثيف: شه خه.
الحرج: تهنگاو، شياو، شلووق.
- الموقف الحرج: تهنگاوى.
الحرج الموقف: تهنگاو.
حرد: زيزى، زوويرى، سلى، توران، خه يدين، سوورى، نه زين،
نه نگران، دلتمان.
حردان: زيز، نه بان، نه واوون، رووپه ري، تووره، زوير، تورباو،
نه نگر، توواو، دلماو، سرک، غه يدوك، مازورى.
حردقة: كه له باه ي گه رد نتيه كه له هينديك كه سان ده رپه رپوه.
حردون: دولقه دهره، قومومه، قوموموك، خه مه گروو، بزن مژه،
بزن مژك، بزن مشك، قوري، قمموك.
حز (ج) احتراز: پارازتن.
حز (ج) احراز: ۱- په نا، په ناگا، جيگاي قايم و مه حكه م. ۲-
دوعايه كه له سهر قاقه زى دهنوسن و هه لى ده گرن.
حرزة: پشت ئيشه.
الحرس: پيشتمير.
حرس: كيشك گرتن، پارازتن، ئاگادار كردن، پاسه واني.
- أمر الحرس: سهر پاسه وان.
الحرس الاخير: دوو قدان.
حرس المؤخرة: دوو قدان.
حرش: به رده نگارى.
حرش (ج) احراش: دوهن، ميشه، دارستان.
حرشون: هه رواله، پييكول، قونجركه، نووسه كه، سه رواله،
په زشكه.
حرس: هه تهرى، قارنانى، چاوبرسي تتي.
الحرض: نه سپون.
حرف: لاته نيشت، هه ندى جاريش به واتاي (لج، ليو) يش دئ.
حرف: دارنين، گورين، گويزتته وه.

- حُرُف:** بچ ھوش و نەزان.
- حرف:** زەوی پان.
- حرف:** ناخۆتتی خۆشی.
- حرف (ج) حروف:** پیت، تیپ، نووکه.
- حرف التعریف:** زیتدار.
- حرف المعین:** زیتدارا پەندی.
- حرف الجر:** پیت بەست، ھۆکار، نامرازی پەیوەندی.
- حرف الربط:** واژە بەس، تیپی پەیوەندی.
- الحروف الصحيحة:** پیتە ساخەکان، پیتە دەنگییەکان، پیتە دەنگدارەکان.
- حرف العطف:** پیتەست، پیتە بەستەنەو (بروانە أداة العطف).
- حروف العلة:** پیتە بزۆتینەکان.
- حروف المتصلة:** پیتە لکاوەکان.
- حروف المنفصلة:** پیتە نەلکاوەکان.
- حرف النداء:** نشکۆک.
- الحرف الهندسي:** لیواری ئەندازەیی.
- حرف الوصل:** پیتە ویتکخەر.
- حرفاء:** ھاو پیتە.
- حرفه (ج) حرف:** پیتە، پیتەسازی بروانە (صنعة).
- الحرفه الثقافية:** پیتە خۆتیندەواری.
- الحرفه العملية:** پیتە دەستکرد.
- أهل الحرفه:** پیتەساز، پیتەوەر، پیتەگەر، پیتەساز.
- الحرق:** سووتاندن، گر تە بەردان، سوزاندن، تاگر تە بەردان، کەماندن، شەوقاندن.
- حرقان:** چووزانەو، شەوت.
- حرقان خفیف:** کەمین.
- حرقه:** قەرچە، کزە.
- حرقه والتهاب:** قەرچ و ھۆر.
- حرقه البول:** سووزەنەک.
- همود الحرقه:** دامرکانی لەشی سووتاو.
- حرقده:** کەلەبابەیی گەردنی.
- حرقه:** ۱- کۆم (نیتو قوونی مرۆیان). ۲- نیتک، قولقوڵە، کۆلمک.
- حقوق:** نیتک، کۆلۆک، نیتەک، کۆلک.
- حركة (ج) حركات:** جوولان، بزۆتن، جوولانەو، گل، لەخش، بزاف، جم، چرچە، زلق، فزە، رەوت، ھەژان، جمان، بزاووز، وەرزان، ناخیز، تاو، تەکان، جوولە، چرکە، متەق، ریبە، ھوژە، ژلیتە.
- الحركة الارادية:** خۆبەستە جوولە، جوولانی خۆبەست.
- الحركة الدورية:** سوور خواردن.
- الحركة التحررية:** بژاڤا ریزگاربوونی.
- الحركة الانتقالية:** جوولانەو بە جێ گۆڕین.
- الحركة التوافقية:** جوولانەو بە یەک کەوتن.
- الحركة الدورانية:** جوولانەو بە خول خواردن.
- الحركة الروحية:** جوولانی دەستاری، دەستارە جوولە.
- الحركة المطلقة:** جوولانەو بە سەر بە خۆ.
- الحركة في النحو:** بزۆتینە، بزۆتین، بزۆتە، سەر و بۆر و ژێر و زەنە.
- بدون حركة:** مات.
- حرم:** دۆزاندن، لە دەست دەرچوون.
- حرم:** ۱- ئەو یە کە مرۆ پارێزگاری دەکات. ۲- ژوورەوێ مالتی، ناوخواووخیزان، ژن. ۳- کەعبە.
- حرمة (ج) حرم:** ریز، پەرای، یەزە، ھیند، پەرە، رازە، ئوودا.
- حرمان:** ناھۆمبەدی، سەر لە بەردی دان، بەشپراوی، بچ ھیتیتی، بچ بەشی، بەشپران، بەشخوراوی، بچ بەری بوون، بچ بەشبوون.
- حرمل:** رەشکە، سیاوڵە.
- حرمل:** ئەسپەندەر (گیا).
- حرن:** کەبەر، کەبەر.
- الحروب الصليبية:** شەری خاچپەرستان.
- الحروف الصامتة:** پیتە بچ دەنگ.
- حروف معجم:** پیتە نوختەدارەکان.
- حروق:** سووتان.
- حروقة (نبات شائك):** پووشو.
- حروقة:** سایە، ئاردوولە، ئاردی بۆدراو لەناو ئاوی داغ دەکرێ و رۆتیشی بەسەردا دەکرێ.
- حرون:** سەر بە کیش، ولاخی، تۆر و سەرکیش.
- الحري:** شایان، شیاو، یاسان.
- حريب:** تالانکراو.
- حرية:** سەر بەستی، سەر بەستیتتی، ئازادی، ئازاسەری، سەر بە خۆیی، تەرخانی، بەسەر خۆی، سەر بەس، پایدۆستی.
- حرية التملك:** سەر بەستیتتی دارایی.
- حرية الرأي:** سەر بەستیتتی بیرو، ئازادیتتی بیرو باوەر.
- حرية المسكن:** سەر بەستیتتی نیشتە جیتی.
- حرية شخصية:** سەر بەستیتتی خۆیی.
- يوم الحرية:** رۆژی ئازادی.
- حريش:** ئاوریشم، ئارموش، ھەوریشم، ھەقرووشم، کەژ، ھەقیشم.
- حريش الطبيعي:** ئاوریشمی سروشتی، کەژۆک.
- حريش:** پارچە ئاوریشمی، ئاوریشمی فرۆش.
- حريش صناعي:** ئاوریشمی دەستکرد.

- حریسة: هۆلى مهړان**
حريش: ۱- كهرگه دهنى ناوټييه. ۲- پروانه (ام أربعة ورعين).
حريش: ماری زل و ړهش و سپی.
حريص: چاونز، قارنان، هه رته ر، سه رگه رم، چیره، شیلکر، شیرگیر، سووړ.
حريص على المادة: وده جه م ناوړه.
حريف: هاوکار، هاو پيشه، پيشکيه، هاو پيشه، هاو قه تار.
حريف: تېږ، توند، وده کو بيار.
حريق: سووتان، سووتانی ناگر، ناگرکه و تنه و.
حريم: نافرته تې نيو مالتيه، دهورويه رى خانو وده شوټيټيکي وا ړه وانه يي که سى لاوه ي بچيټي، شوټيټيکي پيوسته له خانه واده دا.
حزام: گيشه کهر، مه لؤ نير.
حزام (ج) أحزمة: پشتيند، که مبه ر، نيوقه دويه ند، ته گبه ند، پږيټين، شوټک، فکيل، بيبين، قولان، ناقده نگ، شينک، هه فتاک، ترمه، شوټک، شال. ۲- ته نگه ي ولاخان.
حزام السراج الخلفي: پاشبه ند، ناقره.
حزام الفرس وغيره: ته نگه.
حزام (للرأه): هه ياسه.
- موقع الحزام في الجسم: که مبه ر، نيوقه د، ناوقه د، ناوټه نگ.
حزانة: خيژان، ژنى به ميږد.
حزب (ج) أحزاب: کومه له، به ره، هوومين، باسک، گه فدل، گرو، جفات، کومه گ، زيتو، که رت، نه لاله ت، بتوم، پالووته، سلسات، پووره، جووم، چين، دهسته، دهسته به ندى، پارت...
حزب الاحرار: به ره ي نازادان، پارتى سه ربه ستان، پارتى ليبرالى
حزب اليساري: باسکه چه يي، پارتى چه پ.
حزب اليمين: پارتى راسته.
- متحزب: لاگر، لاگير.
- رئيس الحزب: سه ردهسته، سه روکى پارت.
حزبي: کومه لى، نه ندامى پارت.
حزة: قاش، کووز.
حزة من الديش: قاشى شووتى.
حزرة: نه اندازه گرتن، له خورا ته خمين کردن، ميوه چنين.
حزقل: به دخوو، ناوى پيغه مبه رتيکيش بووه.
حزم: دلنيايى، نارامى، قايمکردنى کاروباريک.
حزمة (تحمل على الظهر): پشتى، کول، تل، رسته، رهه ل، بوخچه، گورزه
الحزمة من الحصد التي تقبض باليد فقط: مه لؤ
الحزمة من الورد والحشيش وغيره: سوواله، باقه، چه پکه، قول، چه پک، دهسته، دهسک.

- **أحسب:** ۱- بژمیتره ۲- وابزانه، وا دانج، وهبزانه.
- حسادة:** نه کیشان، چاو له دووی، بهرچاو تهنگی، له چهری، قرنووس، چاو پی هه لئه هاتن، رژدی، به دخوازی، خووه زۆکی، چاوپیس، چکۆسی، خه زیاندن، دهخس، دهخساندن، دهخسین، کندۆسی، گزافی، داخساندن، رشک، چاولیکه ری، ملتۆمی.
- حساس:** ههستیاری، ههستهوهر، ههستدار، ههستکار.
- **المیزان الحساس:** تهرازووی ههستدار.
- حساسه:** ماسی گره.
- حساسیه:** ههستیاری، ههستیاریتی.
- حسام:** شیر، شوور.
- حسب:** بهس، هه ند، وهس، تیرا.
- حسب:** ره چه لئه ک، سۆلان.
- حسب، یحسب:** ژماردن.
- حسب:** له چاو، قه دهر، به پیتی.
- **یحسب:** به پیتی، دیش.
- **هذا یحسب ذاك:** ئه مه له چاو ئه وی.
- حسب حال:** سکاالا، دهردی دلّ، زووخاو، دهردی دهروون.
- حسب الامر:** به پیتی دهستووری، به پیتی فه رمانی.
- حسبان:** ۱- ئه ژماردن، ئه اندازه گرتن. ۲- گومان کردن.
- حسیه:** خیر، ناژتنی مردوو.
- حسد:** بروانه (حسادة).
- حسرة:** په رۆشی، هه ژمهت، جه زهیی، داخ، ئاوات، تاو، جخار، په ژاره، تاسووخ، جه ژمهت، سووی، سوو، حه یف، جه خار، خه م
- **شدة الحسرة:** سووی بوونه وه.
- **من شدة الحسرة:** له سوویان.
- حسرة الملوك:** جه رگ و دلّی سوورکراوه وه.
- حسك، حسكة:** درک و دالّ، دروو، دربی.
- حسك حسكاً:** ۱- رق ههستان، قینسوونه وه. ۲- به که نارێ شتیکی کرتانندن شکانندن.
- حسم:** له رز و تا برین، ده ماری پراو به ئاسن داغ کردن تا خوتنی بوهستی.
- حسم الدعوی:** کیشه کۆتایی پیدان، کیشه برینه وه.
- حسن (ج) حسان:** ۱- جوان، چاک، باش، شهنگ، چه له نگ، ئالووس، جوانچاک، شوخ. ۲- قه نج، قنج، سپه هی، یه قهن، باش، چاک.
- **أحسن:** چاکتر، باشتر، جوانتر.
- **الاحسن:** چاکترین، باشترین، جوانترین.
- **انتاج حسن:** هه ودانه وه، هۆدانه وه.
- **اخلاق حسنة:** رهفتاری باش، کرده وهی چاک.
- **ذو اخلاق حسنة:** رهفتار باش، کردار باش.
- حُسن النية:** دلّ و دهروون پاک.
- حُسن الظن:** دلپاک، دلپاکیتی.
- حُسن (ج) محاسن:** جوانی، شه پالی، چه له نگ، ئالووس، په ربرووی، جوانچاک، جیلوه، شیرینی.
- **بدیع الحسن:** جوان، جوانچاک، شیرین.
- حُسن الحظ:** خولا و راستان، خودا کرد، خۆشبه ختانه، هات.
- حسن السلوك:** ره وشت باش، کرده وه باش.
- حسنا:** ئافرده تی جوان.
- حسن الصدف (من حسن الصدف):** خولا و راستان.
- حسنة (ج) حسنات:** خیر، چاکه، دفنان، پیاو هتی، جوامیتری، خاصی.
- حسني (م) حسناء:** باشتر، جوانتر (بۆ ئافرهت).
- حسود:** به دخواز، چه نچووس، درژ، خووه زۆک، گزاف، ده زگرتی، کندۆس، چکۆس، رۆژد، په رچل، پووردژ، چاوپیس، زړگی، دهخس، چاو پیته لئه هاتوو، نه کیش، زگره ش.
- حسون:** فیستقه گوله، فرنه گوله، فنده گوله، فیرنه گوله.
- حسیب:** ۱- ئه ژمیتر. ۲- گه وره، بهش، مرۆی خاوه ند شیباوی و سه لیه.
- حسیل:** نه وه ند، نۆهن.
- حسین:** جوانکیله، له ناوی (حسینی) ی گچکه کراوه ته وه.
- حشاء:** تووی، زگ، زک، نیتوزگ، که لوبه لی نیتوزگ.
- حشائش:** گژوگیا، گیاو گۆل.
- حاشة:** نیوه گیان.
- حشد:** گهل، کۆمه ل، دهسته، کۆمه لکردن.
- حشر:** کۆمه لبوون بۆ پرسینه وه، کۆکردنه وه، هه لستان، زیندوو بوونه وه، راستیو بوونه وه.
- **يوم الحشر:** رۆژی په سلان، رۆژی کۆکردنه وه.
- حشره عن وطنه:** له نیشتمانی خۆی دوورخستنه وه.
- حشرة (ج) حشرات:** زینده وار، زه لوو موور، مۆریان، میروو، جرو، جانه وه، موور، بۆز، میش، مه گه ز، زینده وه، کیسک، گۆسان، میش و مه گه ز.
- حشرة القراد:** کرپه، قرنوو.
- حشرة المنّ:** مه گه زی گه زۆ، میشی گه زۆ.
- **بيض الحشرات:** گه را.
- **مكافحة الحشرات:** نه هیشتمانی زینده وارن، قه لاجۆکردنی زینده وارن.
- **مبيد الحشرات:** مه گه ز قریکه ر.
- **ازدهام الحشرات:** هووژه، هووژهم.
- **أكلة الحشرات:** میروو خۆره، زینده وار خۆره.

حشرات غریبه: درخت.
الحشرجة: ئاویلکهی مهرگی، ههوزینگ، پهله پرووزه.
حشف: خورمای زور خراپ، مه مکی وشک.
حشفة: سه ری سپرته تی مرۆبانه.
الحشفة: پهریز.
حشم: ۱- دهست و پتیه ندان، نۆکه ران، داروده ست ۲- ده بده به، زه پرووزه نگ، شکۆ، هنگ و دنگ.
حشمة: ۱- شکۆ، زه پرووزه نگ، ده بده به، هنگ و دینگ، هینگو دنگ، شان و شکۆ. ۲- شه رم، که م پرووی، تووندی، تووریدی، گه وریدی.
- ذو حشمة: به شکۆ، هه ییده دان.
حشو: ناخینه وه، تی په ستاوتن، هه لاختن، ناخاندن، هه شانندن، پیکردن، مرۆی سووک و نرم.
حشوی: که سیکه له ناو ناخاوتنیدا هه لپتچراوی زور بی.
حشی: ناوژگ.
- احشاء: هه ناو، هه ناٹ، هه ناٹ.
الحشی: رنینه وه.
حشیه: دۆشه گ، شلته.
حشیه صغیره: دۆشه گه له.
- غطاء الحشیه: سه ر دۆشه گ.
حشیش: پووش، پووار، گیای وشک.
الحشیش المتفسخ: گیای بوژۆ، بوژه.
حشیشه: ۱- تاکه پووشیک. ۲- به نگ، که نوو، چه رس.
حشیشه الحیه: گیامار.
- سيقان الحشیش: لاسک، قامک.
حشائش غیر مفیده: هه ژگ، هه ژگ و بژا، هه ژگ و هه ژال.
حصاة (ج) حصی، حصیات: ۱- ئاکاری بژاردن، هۆش. ۲- ورده به رد.
حصاد: دروینه، دره، دره ونی، دروینه کردن، سه پانی، رنینه وه، وه رزیاری، وه رزیری، دره ومه تی، براندۆک.
حصاد: دروینه کار، پاله، سه پان، وه رزیر.
حصادة: پاله یی، دروینه کاری.
- کومة الحصاد: شارا.
- أوان الحصاد: نوخشه ی دهغلی.
حصار: ۱- شووره، دوه ری سه وشه و ئیستر. ۲- دوه رده دان، گه مارۆدان، دانه بنار، گرگرتن، سووردن.
حصاصة: پاشه به ره، دوا به ر، پاشه رۆک.
حصان (ج) حصن: هه سپ، هه سپ، ولاخی به ره زه.
- خادم الحصان: مه یته ر، شه ودیز.
حصان اسود: شه ودیز.

الحصان یسهل: نه سپ ده حیلینی.
حصبة (ج) حصباء: ۱- سووریزه، سوورکه، سوورخیه جه، سوورینه جه، هه شینۆک، سوورک، (تیفوئید). ۲- ورده به رده.
حصة (ج) حصص: به هره، به ش، پشک، پیش، دۆ، قول، ماف، مل، مله، مووچه، جوون، قننه ت، بایی، په یا، پا، به ر، به رکه وت، پر، بژه.
- ذو حصة: هاوبه ش، به شدار.
- اخذ الحصنة: به رکه وتن، وه به رکه وتن.
- حقل محصول: کلۆش.
- الحصول علی حصنة: به رکه وتن، وه به رکه وتن.
حصد: دروینه کردن، سه پانی، پاله یی، دروون، دره وکردن، دووراندن، دوورانن، دریوی، دریونا گه نم و گیا.
حصر: دوه رگرتنی که سیتیکی یاشتیکی، ته نگا وکردن، وه ته نگ هه لیتان، وه ته نگ هیتان، قه تیس کردن، گه مارۆگرتن.
حصر البول: میزگران، به سته وانی.
حصر (للتبع): گیردان.
حصرم: قۆره، په سیره، په سیله، هاله، په سیره، بی سیره، هالی.
- حرق الحصرم: هالاو.
حصص: به شبه ش، مووچه مووچه.
حصف: گرمه، گه رمه ژۆ، گه رمه ژهن.
حصن (ج) حصون: قه لای، قه لای، که لای، سه نگه ر، دژ، بووح، برج، پاریزگا، سپیر.
- حامي الحصن: قه لاپاریز.
- انشاء الحصن: سه نگه ر دامه زراندن.
حصناء: ژنی پاریزگار و شوودار.
حصو: چه و، ورده به رد، چه گل.
حصور: مرۆی دلته نگ.
حصول: ده سته ووتن، ده سته گیربوون، په یا بوون، په یا بوون، وه ده سته ووتن، به گیرکه ووتن، بوون، وه رگرتن، سه رگرتن، سه رگرتنه وه، پیکه اتن، ریکه ووتن.
حصول علی الحصنة: وه به رکه ووتن، به رکه ووتن.
حصول المن: پیکان.
حصيد: کرشه، درواوه وه.
الحصيد المکوم: قرشه.
حصیر: سه سیر، سه سیل، که زی.
حصین: قایم، مه حکه م، سه خت، کۆرس، قه لای ته بند، قرار، پکیت.
حض: ۱- هاندان ۲- هه ت (بو سه گان).
حضاج: پشت دهر په ریو، زگ لی هاتوو، سکن، ورگن، گرگ.

حشرات غریبه: درخت.
الحشرجة: ئاویلکهی مهرگی، ههوزینگ، پهله پرووزه.
حشف: خورمای زور خراپ، مه مکی وشک.
حشفة: سه ری سپرته تی مرۆبانه.
الحشفة: پهریز.
حشم: ۱- دهست و پتیه ندان، نۆکه ران، داروده ست ۲- ده بده به، زه پرووزه نگ، شکۆ، هنگ و دنگ.
حشمة: ۱- شکۆ، زه پرووزه نگ، ده بده به، هنگ و دینگ، هینگو دنگ، شان و شکۆ. ۲- شه رم، که م پرووی، تووندی، تووریدی، گه وریدی.
- ذو حشمة: به شکۆ، هه ییده دان.
حشو: ناخینه وه، تی په ستاوتن، هه لاختن، ناخاندن، هه شانندن، پیکردن، مرۆی سووک و نرم.
حشوی: که سیکه له ناو ناخاوتنیدا هه لپتچراوی زور بی.
حشی: ناوژگ.
- احشاء: هه ناو، هه ناٹ، هه ناٹ.
الحشی: رنینه وه.
حشیه: دۆشه گ، شلته.
حشیه صغیره: دۆشه گه له.
- غطاء الحشیه: سه ر دۆشه گ.
حشیش: پووش، پووار، گیای وشک.
الحشیش المتفسخ: گیای بوژۆ، بوژه.
حشیشه: ۱- تاکه پووشیک. ۲- به نگ، که نوو، چه رس.
حشیشه الحیه: گیامار.
- سيقان الحشیش: لاسک، قامک.
حشائش غیر مفیده: هه ژگ، هه ژگ و بژا، هه ژگ و هه ژال.
حصاة (ج) حصی، حصیات: ۱- ئاکاری بژاردن، هۆش. ۲- ورده به رد.
حصاد: دروینه، دره، دره ونی، دروینه کردن، سه پانی، رنینه وه، وه رزیاری، وه رزیری، دره ومه تی، براندۆک.
حصاد: دروینه کار، پاله، سه پان، وه رزیر.
حصادة: پاله یی، دروینه کاری.
- کومة الحصاد: شارا.
- أوان الحصاد: نوخشه ی دهغلی.
حصار: ۱- شووره، دوه ری سه وشه و ئیستر. ۲- دوه رده دان، گه مارۆدان، دانه بنار، گرگرتن، سووردن.
حصاصة: پاشه به ره، دوا به ر، پاشه رۆک.
حصان (ج) حصن: هه سپ، هه سپ، ولاخی به ره زه.
- خادم الحصان: مه یته ر، شه ودیز.
حصان اسود: شه ودیز.

- حضارة:** شارستانییتی، جهازی، شارنشیینی.
- حضارة:** له باوهش گرتن، له ئامییزکردن، هه لگرتن، به ختوکردن.
- دار الحضارة:** دایه ننگه.
- حضر:** نزیک. ده رگا، شار، نهوا، ئاوه دانی، نیشته جیبی.
- حضر:** مفتته خۆر.
- حضرا:** به غار، به پیرتاوی (بو و لاخ).
- حضرة:** ۱- مهزن، زۆرگه ووه. ۲- هاف، دیار، بهروونکار، نزیک.
- حَضَن:** هه مبیژ، هامبیژ، باوهش، ئامییز، ئاووش، واوشه، ته لیک.
- احضنة للدجاجة النائمة على البيض لقيسها:** کرکه فتن، کورک بوون.
- حضور:** ۱- ئامادهیی، دیاربوون، پیتش چاو، پینشگا، بهرچاو، حازربوون، ۲- بهروونکار، دیار، هاف، حساست، ئاست، دیهن، هه مبهه، پیتش، رووه پروو، بهره و پروو.
- حضور:** بهره و پروو.
- في حضورنا:** له هه مبهه ری مه دا، له پیتش ئیمه دا.
- حضورن:** کورک بوون، کرکه و تن، کرکه فتن.
- حضيرة (ج) حضائر:** ۱- کۆمه له، دهسته، گهل، چبخ. ۲- گه له خان، په چه، هه سارگه، کۆتان، کووتان.
- أمر الحضيرة:** سه ره دهسته.
- حضيض:** نزمایی، داویتی کتوان، نشیو.
- حط:** بارخستن.
- حط حطا:** ۱- هاتنه خوار، په یابوون، دابه زین ۲- هیشسته ووه، به جیه تیشتن. ۳- دانان، رۆنان، دا کرن، دانیان، نهانندن.
- حط و حطوط:** هه زانی بوون، نرخ هاتنه خوار.
- حطاب:** دارشکین، دارکیش، دارفرۆش.
- حطام:** ورده، نه ختی، پتی، که می له هه موو شتی، شتی ورد و شکاو مه بهس له سامانی گیتییه.
- الحطامة:** ورتکه نان، ورده نان، ریزه وول.
- حطب (ج) أحطاب:** ۱- داری سووتان، چۆ، ئییزنگ، چپو، زه نکه، برک، بی و لک، داری پراو، قه تا، چیلک، کززه، ئه نجینه. ۲- قسه چینی.
- كومة من الحطب:** کۆلندهر.
- حَطْم:** شکانندن، راشکانندن.
- حطمی:** ورده بهرد.
- حظ (ج) حظوظ:** بهخت، به هه مه ندی، هات، بار، به هه ره، ده رب، نه رد، چاره نووس، چاره، کۆست، کام، په ل، بهش، قدۆس، به هه وه ری.
- حسن الحظ:** خۆشه ختانه.
- سعيد الحظ:** بهختیار، به هه وه ره، بهخته وهر.
- سعادة الحظ:** بهخته وهری، بهختیاری.
- انحطاط الحظ:** کۆست که و تن.
- عديم الحظ:** به دبهخت، کلۆن، شوورته، کیمکه تی، لی، قه و مان.
- سيء الحظ:** به دبهخت، کلۆن، بی هیزی، چاره ره شیتی.
- حظيرة (ج) حظائر (للحيوانات):** په چه، هۆر، کۆزه کانی ئاژه لان.
- حظيظ:** به هه مه نده، به شدار.
- حظ:** باره، به هه ره.
- حضر:** نه هیشتن، په کخستن، له قه لیدان، دلۆ تیخستن.
- حفاء:** ۱- پیخواسی، پی خواسی، پاپه تیتی. ۲- بی نالی (بو و لاخ)
- حفاة:** وشک، دین.
- حفار:** هه لکه ن، هه لقه ن، هه لدر، هه لکۆل، چال هه لکه ن.
- حفار الاختام:** مۆر هه لکه ن.
- حفار القبور:** گۆر هه لکه ن.
- حفاظ:** ئه وانن که له بهر ده خوتین.
- حفاظة:** ئاگا داری.
- حفاوة:** زۆر خۆشهاتن کردن، مبه ره بانی کردن، له هه وال پرسین.
- حفاية:** ۱- پیخواسی، پی خواسی، پاپه تیتی. ۲- بی نالی (بو و لاخ) ۳- رینه ووه.
- حفة أو حقة:** فه رخه و شتری سی سالانه یه.
- حفت:** هه زار لۆخانه.
- الحفر:** هه لکه نندن، هه لقه نندن، هه لقه نانندن، کۆلانندن، کۆلین، هه لکۆلین، ئاشیف کرن، پۆت کرن، قه وارتن، مه ره بخ کرن، دانه ووه، کۆلان، کیلان.
- حفر القبر:** گۆر هه لکه نندن.
- حفر الآبار:** بیر لیدان.
- حفرة (ج) حفر:** قوولکه، چال، قۆرت، کۆرت، رته، که ندال، کۆرتک، قۆتک، خله، گادری، لادری.
- حفرة صغيرة لدخول الدعبول:** مات، تکه.
- حفر محفورة في حجر الحام (للماء):** مه سنا.
- تم حفره:** لی درا (جوغرافیا).
- الحفر الفردية:** چاله یه که سییه کان.
- حفر:** بزوانندن.
- حفظ:** پارازتن، ئاگا لی بوون، پاریزگاری، پاراستن، پاریزانندن، چنانندن، چه پاله دان، پاس، داشت.
- الحفظ عن ظهر قلب:** له بهرکردن، دبه رکردن.
- حفظ الاوراق:** هه لگرتن.
- حفظ الدرس:** وانه له بهرکردن، له یادگرتن.
- حفظ الشهية:** ئیشتییا و ئاره زوو پارازتن.

حفظ الصحة: تەندروستی پاراستن، لەش ساخیتتی پارازتن، چاودێری لەش ساخیتتی کردن.

- **من الحفظ:** لەبەر، لەیاد.

حفل حفلاً: کۆبونەوه، خڕبونەوه، پەرگهین، جشین، بەرهه‌قبوون

حفلة: ۱- ئاهەنگ، کۆمەڵە، دەستە، کۆمەگ، هوممیتن، سلسات، جفات، زێوه، بتۆم، ئەلالەت، پالووتە، جووت ۲- گۆی مەمک.

حفلة الرقص: گۆڤەند.

حفلة العرس: زەماوەند.

حفلة موسيقية: ئاهەنگی مۆزیکا.

حفنة: مست، گۆلم، گووتیل.

حفي (ج) حفوا: زۆر لاوتنەوه، کەسپکە لە باری کەسپکی تر پتر پرسیاری بکات.

حفيد (ج) احفاد وحفداء: نەوه، نەوی، نەقی.

حفيدة: نەوه (بۆ مێ).

- **اولاد الاحفاد:** نەتەوه.

حفيرة (ج) حفائر: چال، قوولکە، بیری، گۆز.

حفيف: بڕوانە (حافظ).

حفيف الثعبان: جیری، جیری ماری.

حقاء: هۆجەنەگا.

حق (ج) حقوق: ۱- ماف، بەش، بەهره، تەنخوا ۲- راست، دروست، بەجێ ۳- داد، پەوایی، شایان، پەوا ۴- مز، نرخ، کرێ، بەش، بەهره.

حقائق ناصحة: راسته‌قیبە.

حقاً: بەراست.

- **في حقه:** لە راستی وی دا، لەبارە وی دا.

- **في حقي:** لەبارە مندا.

حق السعي: پامز، کالەدرانە، پیتلاو درانە.

حق الزحمة: دەستەمزد، مزی دەست، پێگە.

- **لائق الحق:** بافت، شایانی ماف.

حقوق المرأة: مافی ئافەرت.

حق تقرير المصير: مافی بپاری چاره‌نووس، مافی پاشە پۆژی دانان.

حق العبور: باجی تێپەربین.

حق القلم: سەر قەڵمانە.

حق العمل: کرتی کار.

حق الید: دەسمز، دەسمورد، مزی دەست.

حق القدم: پارەبێتیکە بەپزیشک بدری لەکاتی سەردانی. نەخۆشیکدا.

حقارة: نرمی، کەمی، پەند، بەن، نەبوون، سووک کردن، زەبوونی

حقاني: راستی پەرست.

حقانية: ساخی، ساخیتتی.

حقب (ج) احقاب: تەمەن، ژبی، سیر، چاخیکێ درێژ.

حقه: هۆڤه، سێ.

حقد: گجگ، پۆڤ، پۆڤک، لەدلگرتن، لێ لەدلگرتن، پقداری، مان، نکە، بڕوانە (بغض).

حقد حقداً: رقی لێ هەلگرتن، لێ لەدلگرتن.

حقل (ج) حقول: کێلگه، مەزرا، زەوی، زەقی، کشتگه، کۆلەوه‌س، کەرته، خانە، دەشت، زەوی خۆشکریاگ، زەوی خۆشکراو.

حقل للنفط: چال، کێلگه‌ی نەوتی.

حقل للمزرعة: دێبەر، کێلگه.

حقل خاص للخضروات: دالیه.

الحقل المحروث: شێوەرد.

الحقل المحصود: کلۆش، کۆلۆش.

حقل للدواجن: کولین.

حقول الشلب: مەرەزه، چەلتوو کچاری.

حقلة، محقلة: گەنم یا نيسکیتیکه بە بۆنە سالی تازه‌وه کە نەورۆزی پیرۆزه لە قاپ و دەفراندا سەوز دەکریت.

حقن: دەستور، تێراکردن.

حقنة: دەستور، دەرمانیکه بکریته نێوزگی نەخۆشەوه بۆ پەوانی لە دامینێ یه‌وه.

حقنة شرجية: دەستور.

حقنة جامدة: شاف.

حقو: ۱- سەر قاپ، لای هەرە خوارەوه‌ی، پشتینە، خالگه، کەلەکه، تەلۆک، هالینگا، کێلەک، هالیگا ۲- نێڤه‌ک.

حقود: رقی ئەستور، دەرمان، ئەرتۆ، کینۆ، دلتاریک، پقدار، کینه‌دار، هیتچی، بەرق.

حقوق: ماف، ئەمەگ، ئەمەگداری.

حقيمية: باولێ، چامەدانی، هەگه، پاشکۆ، خورج، خورجین، جانتا، هەڤان، هەبان، هەوان، تەرکە، چەمەدانی، ریک، تېشوو‌دان، نووتشوو‌دان.

حقيبة كبيرة: هۆز.

حقير: کەم، ترم، پەست، سووک، پنتی، زپه‌هره، بێ قەدر، بێ رێزه.

حقيقة (ج) حقائق: چۆنیه‌تی، راستی، دروستی، ئاواره، بەراست، راسته‌قیبە، بنج و بناوان، بنچینه‌ی شتی، راست و دروستی، راسته‌کینه.

- **في الحقيقة:** تەمەز، خۆ، و تەمەز، توومەز، بەراستی، راستیه‌که‌ی.

حفظ الصحة: تەندروستی پاراستن، لەش ساخیتتی پارازتن، چاودێری لەش ساخیتتی کردن.

- **من الحفظ:** لەبەر، لەیاد.

حفل حفلاً: کۆبونەوه، خڕبونەوه، پەرگهین، جشین، بەرهه‌قبوون

حفلة: ۱- ئاهەنگ، کۆمەڵە، دەستە، کۆمەگ، هوممیتن، سلسات، جفات، زێوه، بتۆم، ئەلالەت، پالووتە، جووت ۲- گۆی مەمک.

حفلة الرقص: گۆڤەند.

حفلة العرس: زەماوەند.

حفلة موسيقية: ئاهەنگی مۆزیکا.

حفنة: مست، گۆلم، گووتیل.

حفي (ج) حفوا: زۆر لاوتنەوه، کەسپکە لە باری کەسپکی تر پتر پرسیاری بکات.

حفيد (ج) احفاد وحفداء: نەوه، نەوی، نەقی.

حفيدة: نەوه (بۆ مێ).

- **اولاد الاحفاد:** نەتەوه.

حفيرة (ج) حفائر: چال، قوولکە، بیری، گۆز.

حفيف: بڕوانە (حافظ).

حفيف الثعبان: جیری، جیری ماری.

حقاء: هۆجەنەگا.

حق (ج) حقوق: ۱- ماف، بەش، بەهره، تەنخوا ۲- راست، دروست، بەجێ ۳- داد، پەوایی، شایان، پەوا ۴- مز، نرخ، کرێ، بەش، بەهره.

حقائق ناصحة: راسته‌قیبە.

حقاً: بەراست.

- **في حقه:** لە راستی وی دا، لەبارە وی دا.

- **في حقي:** لەبارە مندا.

حق السعي: پامز، کالەدرانە، پیتلاو درانە.

حق الزحمة: دەستەمزد، مزی دەست، پێگە.

- **لائق الحق:** بافت، شایانی ماف.

حقوق المرأة: مافی ئافەرت.

حق تقرير المصير: مافی بپاری چاره‌نووس، مافی پاشە پۆژی دانان.

حق العبور: باجی تێپەربین.

حق القلم: سەر قەڵمانە.

حق العمل: کرتی کار.

حق الید: دەسمز، دەسمورد، مزی دەست.

حق القدم: پارەبێتیکە بەپزیشک بدری لەکاتی سەردانی. نەخۆشیکدا.

حقارة: نرمی، کەمی، پەند، بەن، نەبوون، سووک کردن، زەبوونی

- حقیقۃ الشیء:** بن و بناوان.
- أهي حقيقة:** ئایا راسته؟ به راستی؟
- الحقیقۃ الاساسیة:** راستیه بنه رته که.
- حقیقی:** راسته قیینه، راسته کی، راستی، راسی، دوستی، به راستی، راسته قانی، راستیه که ی.
- حك:** خوراندن، هه لکراندن، کرکاندن، کرتاندن، کلاشین، ساوین، خشتکاندن، ورباندن، کراندن، خشکاندن.
- حك الشیء بشیء:** لی خشانندن.
- حکار:** که سیئکه شتومه کی بو گرانى هه لگري و نه یفرؤشئ.
- حكاك (ج) حكاكين:** مؤر هه لکه، که نده کار.
- قلم الحكاكين:** قه له می مؤر هه لکه نان.
- حكاكة:** که نده کاری، بنکری.
- حكاكة:** بنکری ژبیر پلاوئ.
- حكاية:** ۱- چیرۆک، داستان، بهیت، قه وانى، چرچرۆک، راز، تیزک، که فته شوپ، سه بهی ۲- گیترا نه وه.
- حكة:** خارشت، خۆره، خۆرک، خۆرکه. ئالۆشى، خوربان، بیرو، خوروو.
- حكة المجد:** خوران، خارشت، خۆرک.
- حكك:** دووبه، بهردی دووبه، مه رمه ری خاو.
- حكم (ج) احكام:** فه رمان، فه رماندان، ده مپۆری، سه ربیانی، ده ستور، ئیشکیل.
- حكم ازلي:** چاره نووس، چاره، سه رنوویشت.
- حكم الذاتي:** سه ره خوئی، فه رمانداری، خوهر، سه ره خووه بی، خوگیتری.
- الحكم الملكي المطلق:** ئۆتۆکراتیه ت.
- حكم:** سه رپشک، ناقر، ته رخان، دادکار، به ره وان، به ره فان.
- حکم:** قسه ی نه سته ق.
- حكمة (ج) حکم:** ریتۆنی، زانین، ژیری، کاردروستی، کرده وه ی دروست، وتاری راست، هه بت، داد، زانیاری، پیتستۆلی، راستی، دادگه ری.
- حكومة:** ۱- فه رمان دان، تیراخورین ۲- ده ولت، به نده ری، ده ولت گیتری، میرته تی، فه رمانه وایی، فه رمانگیتری، میری، ده سته و فه رمانداران، میری گبرادار.
- ادارة الحكومة:** ده رمال، ده ولت گیتری.
- دار الحكومة:** سه را، داوه ری، په لاتمه مان، دیوان.
- حكومة الادارة:** ده ولت تی به رتیه بردن.
- حكومة المؤتمر الوطني:** ده ولت تی کۆنگره ی نیشتمانی.
- حكومي:** ده ولت تی، دیوانی، میری
- حكيم (ج) حکماء:** ۱- زانا، دادگه ر، پشوودار، ژیر، وته راست، ته گبیرکار، هۆزاک ۲- پزشکی ۳- ریتۆنه وان، ریتۆنه ران، ریتۆنی زان.
- حل:** په وا بوون.
- حل:** بارخستن.
- حل:** ۱- ده رهاوردن، ده رهیتان، هه له هاوردن، شیکردنه وه، هه لدان، هه لنان، کردنه وه، شیکاری، چاره سه ر، گری کردنه وه ۲- شیکاری ۳- تواندنه وه، هه له شه اندنه وه، تاواندنه وه، فه رکاندن، گری، هه له پشکاوتن.
- حل السؤال:** لیکدانه وه ی پرسیار، شیکردنه وه ی پرسیار.
- حل اللغز:** هه له ینانی مه ته ل، هه له ینان، هه لاوردن، هه له هاوردن.
- حل المشكلة:** سه ره په تکرده وه.
- حلاب:** شیردۆش.
- حلاج:** هه لاج، په رکه ر، که فانه ن، په مۆکوت.
- حلاجة:** هه لاجی، په ره که ریتتی.
- حلاف:** زۆر سویندخۆر.
- حلاق:** سه رتاش، سه رتراش، پۆر قۆت، هه له قاجین.
- موس الحلاقة:** گوێزان.
- حلال:** که ره وه، ئاوه له که ره وه، گری که ره وه .
- حلال:** په وا، دروست، شان، پیتشان، شیان، شیاو، شایان، رجوا په وه پیتی شیای.
- حلاله:** خه ره ک، دووخ، چرک، چرغ، چیکه نه، دۆلاش، دووک.
- حلاوة:** شربنیات، شه کرۆکه، نوقل، شیرین، شیرینی.
- حلب:** شیرى دووشراوى ئازده ل یا مالآت.
- الحلب:** دۆشین، دادۆشین، دۆتن.
- حلب الثدي:** مه مک هه له دۆشین.
- حلبه:** کاخلی، شملی، هه وینج.
- حلباب:** لاواوه، لافلاک، سیانه (گیا).
- حلة (مجموعة من الخيم):** ۱- گه ره ک، هۆبه، ئۆبه، زۆمه، زووم ۲- ناوی شارۆچکه بیته که له (بین نه رین) و لکیکیشه له ناوی فوراتتی.
- حله:** کراسی درتیز، چه ک (تیغ).
- الحلج:** هه لاج کردن، په ره کردن .
- حلز:** بروانه (بخیل).
- حلزون:** شه بیتانۆکه، قه پوچکه، قه پووشکه، چه قچه قۆک، قاقله جنۆکه، قاقلوکه شه بیتان.
- قوقع حلزوني:** هیلکه شه بیتانۆکه.
- حلزوني:** مارییج، چه قچه قۆکه، پیچ پیچۆکه، قه پوچکه، قه پووشکه، مبه زگا، پیچ لوللی.
- حلزون الكبد:** مارییچی جگه ر.
- حلس:** نه دزین.
- حلف:** ۱- سویند، سووند، کیس، درامه تی، سه قامات ۲- په بیان

حلف اليمین: سویتند خواردن، پاکانه کردن، کیس خواردن
حلفاء: جه گهن، له وهن
حلق: ۱- تاشین، تراشین، داتاشین ۲- گهروو، گلوی، قورگ، بئین، خرخرۆکه، ئهوک، تینتۆکه، گهلوو، قاقریچک، بئین، قاقری، سوورینچه، قورچاچکه.
حلق اللحية: ریش تاشین.
حلقه: گهو، ئالقه، خه لهک، کوولی، چه مپیل، کهوه، جه غز، چخز، قاف، قهف، بازنه، قۆلف، قۆلفه.
حلقة الوصل: سه ره به ند.
حلق السبع: دهمه شیر، زارهه ژدیها (گول).
حلقوم: گهروو، گهلوو، گلوی، قورگ، بئین، خرخرۆکه، تینتۆکه، ئهوک، قاقریچک، گهوره، قورقورچاچکه، قورقورچاگه، قورقورچاچکه.
حلم: خه، خهون، خه و بینین.
حلم: دلنه رمی، سه نگی و گرانی، میهره بانی، پشوودریژی، پشووداری، بارقۆلی، بئیند ریژی، سه نگی، گرانی، مه ندی.
حلم: برینگ، (هی ناژهل برینه وه).
حلم (ج) احلام: شه یسانی بوون.
حکم: کاله ی چه رمین.
حلمة: گۆ، گۆبکه، میج.
حلمة الاذن: نهرمه ی گوی، به لگه ی گوی، گه لا، هه لیلۆک.
حلمة الثدي: گزی مه مک، چیچیله، چچک، چیچکه، خیچه، سه رچیچکه.
حلو (ج) حلويات: شه کرۆکه، نوقل، شیرینیات، شیرانی، شیرینی.
حلو: ۱- شیرین، شیرین ۲- وهش، خۆش.
- بائع الحلويات: شیرینیات فرۆش.
- صانع الحلويات: شیرینیات ساز.
حلو النوى: چه قاله شیرین، هه لۆینی، ناوکه خۆشه.
حلو المنطق: شیرین زمان، شیرین زووان.
حلواء: شیرینی، هه لوا، ئاوار، ئارده پیچ.
حلواني: قه نات، شیرینیات فرۆش، سلۆبی.
حلول: هاتنه خوار، وهربوون، سه روژیروون، به رقه ژیریوون
حلولة: رازبانه.
حلوان: به خشش شیکه له به رام بهر په راو کار تیکیدا به که سیکی بدریت، ناوی به کیکیشسه، لهو پارچه خاکانه ی که له مه ر کرماشان، ناوی چۆمیکیشسه که له ته ختی گرا ده ست پین ده کات و به قه سری شیرین دا تیده په ری.
حلواني: هه لواساز، خه لکی حه لوان.
حلول استسلامية: چاره سه رکردنی خۆ به ده سه ته وه دان.

حلو: هه لوا، ئاوار، ئاردی، ئارده پیچ، هه لیل.
حلي: خشل، زیزو زیور.
حليب: شیر، شۆن.
الحليب الفاسد: شیری هه لیزرکاو.
- فساد الحليب ونحوه: هه لبرسکان، هه لبرکان.
- منتوجات الحليب: سپیایی، به رو بوومی شیری.
حليبي: چور، شیری (رهنگ).
حلیة (ج) حلي: خشل، چهک، کا، گولی، رده ت، زیور، بژانک، ته فته ند، گولی.
حلي النساء: خشل، گولیفک، هولوو.
حلیف (ج) حلفاء: هاو په یاند، هاو په یان، به کگرتوو، ریککه وتوو، هاو پشت، هه واله به ند.
حلیل: میتد، شوو.
حلیلان: پیشۆک، پیفۆک.
حلیلة (ج) حلال: ژنی ماره کراو، ژنی به میتد، ژنکا پشت له ئه ردی، هاو خه ف، خیتزان.
حلیم (ج) حلما: مه ند، له سه رخۆ، هیمن، نهرم، گران، ئووده، سه نگی و گران، دلنه رم، میهره بان، ئارام، بارقۆلی، به کا وه خۆ
حلیمة: ژنی سه نگی و گران و له سه رخۆ و پشوودریژ.
حم: خه سوو، خه زوور.
حماء: ناگاداری، پارتیزگاری.
حماء: قوری رهش، سیان، سیاناو.
حمانل: ۱- به ندی شیری و شتیکی که له بهر بکری، نه شله
 ۲- نشتوو.
حمأة: که پوو، لووت، پۆز، پووز، مه شکه لاق، مه شکه لولاک
حمأة: نهرمه ی به له کتیبه.
حمأة (ج) حموات: خه سوو، هه سهروه، هه سهروه، هه سه ره و، خو وه سوو.
حمار: کهر، هه ر، گویدریژ، که هر، گۆدراز، نیره کهر.
حمارة: ما کهر، مۆ کهر.
- احتكاك فكي الحمارة وقت اللقاح: قه وچه، له وچه، له وچه، قه وچه قه وچ، له وچه له وچ.
الحمار الوحشي: که ره کتیی، که ره کولان، گۆر.
- سرب الحمارة: که رگه ل، هه رگه له.
حمار: که ره وان، که ره له و پین.
حمارية: که رانه، که راهی.
حماسة: ئازایی، خۆرتی، په رۆش، دلیری، دلگه رمی، مرۆجه، جۆش، جۆشان، توندوتیژی له کاردا، خرۆش، خۆینگه رمی.
- ذو حماسة: خۆینگه رم، دلگه رم.
الحماض: تورشکه، تورشینک.

حلف اليمین: سویتند خواردن، پاکانه کردن، کیس خواردن
حلفاء: جه گهن، له وهن
حلق: ۱- تاشین، تراشین، داتاشین ۲- گهروو، گلوی، قورگ، بئین، خرخرۆکه، ئهوک، تینتۆکه، گهلوو، قاقریچک، بئین، قاقری، سوورینچه، قورچاچکه.
حلق اللحية: ریش تاشین.
حلقه: گهو، ئالقه، خه لهک، کوولی، چه مپیل، کهوه، جه غز، چخز، قاف، قهف، بازنه، قۆلف، قۆلفه.
حلقة الوصل: سه ره به ند.
حلق السبع: دهمه شیر، زارهه ژدیها (گول).
حلقوم: گهروو، گهلوو، گلوی، قورگ، بئین، خرخرۆکه، تینتۆکه، ئهوک، قاقریچک، گهوره، قورقورچاچکه، قورقورچاگه، قورقورچاچکه.
حلم: خه، خهون، خه و بینین.
حلم: دلنه رمی، سه نگی و گرانی، میهره بانی، پشوودریژی، پشووداری، بارقۆلی، بئیند ریژی، سه نگی، گرانی، مه ندی.
حلم: برینگ، (هی ناژهل برینه وه).
حلم (ج) احلام: شه یسانی بوون.
حکم: کاله ی چه رمین.
حلمة: گۆ، گۆبکه، میج.
حلمة الاذن: نهرمه ی گوی، به لگه ی گوی، گه لا، هه لیلۆک.
حلمة الثدي: گزی مه مک، چیچیله، چچک، چیچکه، خیچه، سه رچیچکه.
حلو (ج) حلويات: شه کرۆکه، نوقل، شیرینیات، شیرانی، شیرینی.
حلو: ۱- شیرین، شیرین ۲- وهش، خۆش.
- بائع الحلويات: شیرینیات فرۆش.
- صانع الحلويات: شیرینیات ساز.
حلو النوى: چه قاله شیرین، هه لۆینی، ناوکه خۆشه.
حلو المنطق: شیرین زمان، شیرین زووان.
حلواء: شیرینی، هه لوا، ئاوار، ئارده پیچ.
حلواني: قه نات، شیرینیات فرۆش، سلۆبی.
حلول: هاتنه خوار، وهربوون، سه روژیروون، به رقه ژیریوون
حلولة: رازبانه.
حلوان: به خشش شیکه له به رام بهر په راو کار تیکیدا به که سیکی بدریت، ناوی به کیکیشسه، لهو پارچه خاکانه ی که له مه ر کرماشان، ناوی چۆمیکیشسه که له ته ختی گرا ده ست پین ده کات و به قه سری شیرین دا تیده په ری.
حلواني: هه لواساز، خه لکی حه لوان.
حلول استسلامية: چاره سه رکردنی خۆ به ده سه ته وه دان.

- حماضة:** ترشۆكه، شۆز(گيا).
- حماق:** زيبكه، دريئه، گرمزه.
- حماقة:** گهوجى، گهوجيه تى، نه زانى، گيلى، هيتري، له گامى، هورى، بۆدله يى، بۆدلى، بى ميشك.
- حمال:** حه مبال، كۆله لگر، داگرتهك، كۆلكيش، باره لگر، بار بهر.
- حمام:** گه رماو، گه رماف، كراشو.
- حمام حامض:** گه رماوى ترش (ئه سيد).
- حمام رملي:** گه رماوى لمى، گه رماوى زبخى.
- حمام ماني:** گه رماوى ئاو.
- حمام:** كۆتر.
- حمام:** مردن، مهرگ.
- حمامة (ج) حمام:** ۱- كۆتر، كه مووتر، كاواترى، به هيف، كه شۆك، كه مووتر ۲- به هه موو بالتند هيبكى تووكداريش ده ليين .
- حمام بري:** كۆتره كيبوله، كۆتره شاخى.
- الحمام الداجن:** كۆترى مالى.
- الحمام الزاجل:** كۆترى نامه بهر.
- هديل الحمام:** گمه، گمه گمى كۆترى.
- حماية:** دهستهه مانى، چاوديزى كردن، پارازتن، ئاگادارى، ئاگا لى بوون، وانه يى، دهست به سه رداكيشان، به روه وانى، بى به رى، لاکووشى، پاريزگارى، دابه ستن، لايه نگرتن، وانى، هه فالدارى، هه مرابى.
- الحماية الذاتية:** خوياراستن، خويارازتن.
- حماية الجيش:** سوپادارى، له شكردارى، سپادارى.
- الحماية الشخصية:** ته نپاريزى، كه سىتى، پارازتن.
- تحت الحماية:** ژيبيال، له ژيتر پاريزگارى.
- الحماية العامة:** پاريزگارى گشتى.
- حمة:** چزووى دوو پيشك و ئيتر، چز، باوه زيرك، ژهر.
- حمحم:** زمانه گا، كولزووانه، گاوه زوان (گيا).
- حمحمة:** شريخه شريخ.
- حمد:** بى هه لكوتن، هه لنان، ئه فراختن، ستايش، سوپاسكردن، وه سپ، خاسه، به تانا چوونه خواره وه.
- حمدان، حمدون:** سبیره تى مرويانه.
- حمراء:** سووركه، سووركه له.
- الحمرة:** سوورى، سوورپزه، سوورپتى، باى سوور.
- حمرة الاذن:** كه رگى.
- حمزة:** ۱- ته ره تووره، ته ره تپزه ۲- ناوى نپيرنانه، شپرى درنده
- حمس:** پروانه (حمس).
- حمس واحمسة:** هانى دا.
- حمص:** نۆك، نخه، نووهى، نووخه، نوخه.
- حمص المجروش:** له په، ئالينۆك، له تکه نۆك، ئارينۆك.
- حمص المحمس والمربي في الحليب:** له بله بى.
- فريك الحمص:** نۆكه فه ريكه.
- حمض:** ترشى، ترشاو.
- الحمضيات:** مزرايى، مزره مه نى، مزره مپوه، مزره لۆك.
- حمق:** پروانه (حماقة).
- اثر وعلامة الحمق:** هۆره.
- حمل (ج) احمال:** بار، به نده كه، كۆل، فه نه رين، فه ناندن، بارگ.
- الحمل:** بارهه لگرتن، بار بردن، كۆل هه لگرتن.
- الحمل والنقل:** راوارتن، كيشه و به ره.
- مخزن الاحمال:** بارخانه، باروبارخانه.
- قابل الحمل:** هه لگرته نى، بقورسى، بكورسى، فه كووداد.
- تيارات الحمل:** ته وژمى هه لگرتن.
- تحت الحمل:** به ريار.
- حمل الخطب:** باره دار.
- حمل الشىء:** هه لگرته نى شت، راكرن، كيشى.
- خفة الحمل:** بارسووكى، بارسشكى.
- خفيف الحمل:** بارسووك، بارسشك.
- انزال الحمل:** بارداگرتن، باره يئانه خوار.
- حمل:** بهر، زگ، رۆله، پس، به رى داران، مندال.
- وضع الحمل:** باردانان، له بار بوونه وه.
- حملة:** ۱- هيترش، په لامار بردن، شالاو، هه لكوته سه ر، هه رشه م، په هين دان، شاتال، شاتاوول برده سه ر، هه له مه ت، پيئادان، دو كووم، حه مپارووزى، به سه ردادان، ره و ۲- كۆل، بار
- حملك:** چاو زه ق كردن، چاوبزكرده وه.
- حملكة العينين:** چاو به مؤله ق وه ستاو، مؤله ق.
- حمل:** ۱- به رخ، وه ره، وه رك، ئه ملى ۲- مانگى يازده مه له ژمارارى بورجاندا ۳- نيوى بورجيكيبه.
- الحمل لم يكمل سنة واحدة من عمره:** كاوپ، كه هير، كه هير.
- الحمل الاثنى:** كاوپه مى، به رخی مى.
- الحمل المذكور:** كاوپه نپير.
- حمل ذو سنتين:** شه كه نپير، هۆگج، هۆگج.
- الحمل المعد للفحل:** كاوپه به ران.
- قطع الحملان:** به ركه گه ل، هه قشى.
- حمو (ج) احماء:** خه زوور، خزمانى، ژنپيه.
- حمورابي:** هاموورابى، پادشايه كى كۆنى بابلييه نزيكه ي دوو هه زار سالان پيش عيساى بووه.
- حموضة:** ترشى، ترشپتى، تورشى.
- حموضة المعدة:** ده لکزی، هه لترشانى ئاشگه.

- مولد الحموضة:** ترشى په يداکار.
- حمولة:** ۱- ولاخانی بارکیش، بارکیش، ولاخی باری ۲- بارگه، قورسایي، سهيزخانه، نهو بارهيه که کهشتی و ئیتر هه لیده گرن ۳- ناوه لگر (جوغرافیا).
- حمولة التجار:** بارگه، تيله، سهيزخانه.
- اجرة الحمولة:** کر تيار.
- ناقل الحمولة بالأجرة:** کر تيارچی.
- حمى (ج) حميات:** تا، نۆيه تى، ياو، په رتج، تاښ، سمه، تيبى **الحمى الرجعة:** تهو.
- حمى تيفوئيدية:** گرانه تا، که وتوويى.
- الحمى المطبقة:** که وتوويى، که فته يى، گرانه تا، گرانه تى.
- حمى الليل:** شهوتا.
- حمى خفيفة:** گه نده تا.
- الحمى النافضة:** له زوتتا.
- الحمى القلاعية:** ته بهق، نه خو شى سمي ولاخانه.
- حمى (للأشباب):** پاوان، پاوهن، پاوهند، قه دهخه، هه جه.
- الحمية:** جواميرى، مرو قايه تى، پياوه تى، جۆمه ردی.
- حمية:** پاريزى نه خو شان.
- حميدة (ج) حمائد:** چاکه، پياوه تى، په سندکراو.
- حميد:** پي هه لگوتراو.
- حمير:** خيل تى که به زى عه ربه قه حطانيه له يه مهنج، چند دهوله تى که گچکه يان هه بووه وه کو (سبأ)، (تبايعه) له سه دهى شه شى عيسايدا له ناوچوون.
- حميراء:** سوورى چکۆله، ئافره تى روو سوور.
- حميسة:** قاورمه.
- ماء الحميس:** خو پناو، هووناو.
- حميل:** توول، پز، پس، بز، زگ.
- حميم (ج) حمائم:** ۱- خزمان، نزيکان ۲- ناوى گهرم.
- حناء:** خه نه، خه نه، هه نه، خه نه.
- حنائي:** خه نه يى، فرگولى، خه ناويى، سوژان، که ژ، پهنگى خه نه يى.
- حناط:** که ستيکه له شى مرده ووان مؤميا بکا تا نه رزى، گه نم فرۆش.
- حنان:** ميه ره بانى، دلنه رمى، به زه يى، دل سوژى.
- حنان:** به خشنده، ئاره زوو کردن، کړووزانه وه، به کول گريان، هاوار کردن له خو شيان يا له ترسان.
- حناق:** گه رووه خره.
- حنبل:** کورته بالا، ورگن.
- حنجرة (ج) حناجر:** گه روو، خرخره که، قورقور اگه.
- حندقوق:** بالا بهرز، شتواو، گيل، ناوى گيايه که چوليشه.
- حندقوق:** ستيه ره، شه ورگ، شه وري، کنيه (گيا).
- حنش:** شيني گابانگيو، جوومار، گه وره مار.
- حنطة:** گه نم.
- الحنطة المزروعة قبل البيلة (المطر):** کۆله وهس.
- حنطة شامية:** گۆله پيغه مبه ره.
- مخزن الحنطة:** نه نبارى ده خلى.
- حنظل:** ۱- گووژالک، گووژاک، کاله که مارانه، گيژه لۆک ۲- گيايه که زور تاله برکه که وهى شهوتى و به ره که شى وه شه مامه ي ده چي به ده رمان بو زور نه خو شيان به کار دى.
- حنفي:** يه کتيکه له چوار مه زه به کاني سونبيان.
- حنفية:** شيره، شيره، راناو، شيرده م.
- حنك:** دنيا ديتوو، جيهان ديه.
- حنك (ج) احناك:** مه لاشوو، گو شه ک، ملاشک، ئاسمانه ي دم، هه نه که، ئارينگ، شکه فته، کاژي، شه ويلکه.
- تحت الحنك:** ژيتر چه نه، ژيتر چه ناگه.
- حنكليس:** مارماسى.
- حنون:** ميه ره بان، به زه بيدار، دلده ره وه.
- حنوط:** موورد، موورتک (دار).
- حني:** چه مانه وه، چه مانده وه، چه ميان دن، چه ماندن، فساندن، دانه واندن، فيچاننده وه.
- حني الرأس:** سه رداخستن.
- الحنية:** که مهر، قه ف.
- حنية السرج:** ته که لنتوو، قالتاخ، قه لتاخ.
- حنية المحجن:** قه فى گۆچانى.
- حنيف (ج) حنفاء:** راست، پايه دار، له سه ر ئاييني که ستي که نه ته وهى ئيبراهيمى و خودا په رست بي.
- حنين:** نالان دن، ناله، ناله نال، نالين، نسکاندن، نسکه، نسکه نسک، نکه، نکه نک، زارى.
- حواء:** په شمال، ده وار، کووین.
- حواء:** مارگر، مارگير.
- حواء:** ژنى گه نم پهنگى، خي زانى ئادم بووه و ده لئين دا يکى هه موو ئاده ميزادانه.
- حوار:** گفتوگو، وتوويز، وتوويز.
- حواري (ج) حواريون:** ياريدده ر، ئاموژگار، ئاموژيار، ياراني عيسا.
- حوالة:** ۱- به رات، رووبار، گه واله ۲- شتيک به که ستيک نه سپاردن يا بو په وانده کردن.
- حوالة بريدية:** گه واله ي پو سته ي.
- حواس:** بروانه (حاسة، حس).
- حوالي:** بهر، به رانه بر، ده رو بهر، قه راخ، قه وورخه، چوار ده وره، نزيکه، ده ورانده ر، گرد، گهرد، گرداگرد.

- الحواس الخمسة:** هيزی (دیتن، بیستن، بۆنکردن، چیرتن، دهست لیدان).
- حواشی الحوض:** هه زاره.
- حواشی السطح:** گۆرگه.
- حوامض:** ترشیات، حهفته، مزرمه نئی، مزره لۆک.
- حوت (ج) حیتان:** ۱- نههنگ، ماسی هه ره گه وره ۲- ناوی بورجیکه له دوازه بورجه کانی چه رخ ۳- ناوی مانگی دوازه مینه به پیتی ژمار یاری کۆنگران.
- حوت سلیمان:** باقۆ.
- حودان:** کلاوسوره (گیا).
- حودي:** عه ره بانه چی، فایتونچی، گالیسکه چی.
- حور (ج) حوراء:** چا و رهش، چا و جوان.
- حور:** سو و رانندی، خولانندی.
- حوراء:** ئافه تهی چا و رهش و جوان، چا و جوان.
- حوریه، حوری:** پهری، زهری.
- حوری الجسم:** پهری ئه ندام.
- حوری الطلعة:** پهری په یکه، پهری روو، پهری رو خسار.
- سلالة الحور:** په ریزاده.
- الحوریه:** پیره وکه.
- حوش:** حه وش، حه سار، هه سار.
- حوصله:** ۱- پشو و درتیژی، له سه ره خزیی. ۲- چیکلدانه، چقه تۆره، چینه دانه.
- حوصله الطائر:** سیه تۆره، چقه تۆره، سیه تۆره.
- حوض من الماء (ج) احواض:** ئه ستیل، ئه ستیلک، برک، حه وز، ئه ستیپک، ریفکه، مه سنه، مه هه، قورنهت، ئافزیل، ئافه فهک، جه قین، گۆلنک، مه سنا، ئا و گر، کلۆت، ئه ستیپر.
- حوقلة:** (لا حول ولا قوه الا بالله) گوتن.
- حول:** ۱- گرد، ده و رو پشت، چوار ده و ره، ده و روبه، ها و بر دۆر، بابهت، با و ته، ده و ره، قه ره، سو و ر، خول. ۲- باره، باره ی، له باره ی، له رو و ی، له بابهت. ۳- سو و ر، خول. ۴- سال، وهرز، و هند. ۵- توانایی، هیتز، قه ره، به نده ری، دهسته لات، سه لیه.
- حوّل:** که پو خوار، خیل، لۆج بونی چا و.
- الحول:** خیل.
- احول:** خیل.
- حوّل:** بروانه (تحویل).
- حولي (م) حولیه:** پالاخ.
- نباتات حولیه:** ساله رو و هک.
- حوصلات رئویه:** سیکلدانۆچکه.
- حوصلات هوائیه:** سیکلدانۆچکه ی هه وایی.
- الحویصلة:** چیکلدانۆچکه.
- حویک الکلب:** گه زگه زک، گه سکه سک.
- حي (ج) احیاء:** ۱- زندی، زندو، ژیندار، زیندو، گیانله بهر، زنه، گیاندار، تناوهر، ژیاندار، نهمر، گیانه وهر، جاندار، زینه ۲- هۆز، خیل، تیره ۳- گه رهک، کۆلان.
- غیر حی:** بئ گیان.
- الاحیاء الدقیقه المجهریه:** ورده زینده وار.
- الاحیاء الراقیه:** زینده وهره به ره زکان، بالا زینده وهر.
- الاحیاء المجهریه:** ورده زینده وهر.
- حی:** وهره، گورج وهره، زو وهره.
- حي على الصلاة:** وهره بۆ نویتزی.
- حیاء:** ۱- شه رمداری، رو و سبایی، پۆت، قهیت، ئافرو، ئاوی روو، شه رم، شه رمه زاری، شه رمه ساری، که مرووی، شه رمئی، رو و ده ربا یستی، رو و سبائی، فرهۆ، ئابروو، ئابرو و مه ندی، ئابرو و ۲- په شیمانی.
- عديم الحیاء:** بئ ئابروو، ئاوه سو، بئ فه هیت، بئ چا و رو و، بئ شه رم، چه قه سوو، چه قاه سوو.
- قليل الحیاء:** بئ شه رم، چه قه سوو، چه قاه سوو.
- قلة الحیاء:** بئ شه رمی، چه قه سووی، بئ ئابرووی.
- هتك الحیاء:** ئه تک کردن، ئابرو و بردن، سو و ک کردن.
- حیا:** بروانه (مظر).
- حیاء:** ژبار، ژینداری، ژین، سه رینی، ژیان، زینده گانی، قویت، زینده گی، زیندووی، ژیاندار، گیان، نژگ، مانه وه، زندی زیست، زینگی، زینگانی، بژیو، ژبو و ر.
- حیاء الترحال:** کۆچهرتی.
- ذو حیاء:** زیندو، داله داز، ژیاندار، گیاندار.
- مضاد الحیاء:** دژه ژیان.
- الحیاء الاجتماعیه:** ژبانی کۆمه لایه تی، ژینگاری، زینده گانی.
- المعلومات الحیاتیة:** زانستی ژبو و ره کان.
- غني بالمواد الحیاتیة:** بژیوین.
- حیاء قاسیه:** سه گمه رکی.
- بقاء في الحیاء:** ژیان.
- دورة الحیاء:** سو و ری ژیان، خولی زینده گانی.
- حیاء:** گۆشه گیری، لاشه ری، به زاج، بئ لایه ن، که نار ه گرتن.
- الحیاء الايجابي:** بئ لایه نیی کاریگه ر.
- حیاء:** که نار ه گیری، گۆشه گیری، لاشه ری، جۆپری.
- الحیاء:** خستنه دهست، خپرک دهنه وه.
- حیاء:** حه وشه، هه وشه، حه سار.
- حیاء:** بروانه (حانک).
- حیاء الله:** ئافه رین، بژی، ئۆف، ئۆخه ی.

حیاکە: جۆلایی، تەونگەری، تەون، ھەزمە.

حیال: ساختەچی، ساختەکار، فێلداخپاز، قەشقە، سەرەسۆدرە، زەغەل، زەوتەک، فەنباز، دوغەل، ریبۆ.

حیە (ج) حیات: مار، ئەژی.

حیە رقتا: کەوماری شل.

حیە سودا: رەشمار.

حیە الماء: مارماسی، ماری ناوی.

- **التواء الحیة علی نفسها:** نووردی، جینگل خواردنی مار.

- **فحیح الحیة والسلفاة:** کیفە، کیفەکیف، کیفاندن.

حیث: جی، شوین، لا، ھەرشوینیکی، کووی، کوورە، کۆ، ئەوتۆ، لەجیگای ئەوتۆ.

- **من حیث:** لەبەرئەو، چونکە، بەھۆی ئەو، چونکە، چونکی.

حیثما: ھەرکۆتیبەکی، ھەرچیگایەکی.

حیثیة: چۆنیستی، ناموس.

حیدان: لەرێ لادان.

حیدر: شیرێ بەژن کورت.

حیران: سەرسام، سەرگەردان، واق ورمای، پەشوکاو، سەرمەند، حەبدال، باھتیر، حەودال، سەراسیمە، شەیدا، عەبدال، گیژ، گێژ و یژ، واژ، والە، والّح، هاژ، هاژوواژ، سەرگەشتە، وەیلان، دەسەسەر.

حیرة: سەرسووڕمان، شەیدایی، واق، سەرسامی، سەرگەردان بوون، کاسی، پەشوکاوی، گیلی، پەشوکی، حەبدالی، دووگومانی، سەرگەردانی، ماخولیبایی، ھۆت، واق ورمای.

- **ایقاع فی الحیرة:** سەرسامکردن.

حیز: جی، جیگا، لا، کن، شوین، تەفگەر، کەلین، کەلەن، بۆشایی.

الحیس: چنگال و رۆن، چنگال، کایلۆش.

حیص: کەوتنە کەنارە، یەکلایونە، وەرگەرپان.

حیص بیص: ھەراھەرا، تەنگانە، سەختی.

حیض: بێ نوژی، کنج، مەھک، تیکەوتن، خۆتینیکە کە ھەر مانگێ چەند رۆژێکی لەبەر ئاfrەتان دەپوات.

حیف: حەیف، موخایین، بەداعو، زۆر بێدادی.

حیقان: بۆر، زپەکەو.

حیقطان: بۆر، زپەکەو.

حیلة (ج) حیل: فیل، فەرەج، فەنبازی، فەر، فێلداخ، قۆلبیری، قوماربازی، کەلەک، گورگە، ھەوانتە، بەندوباو، لیت، فیل و فەرەج گەر، لەپۆکی، تەلەکە، گزە، سەرنە، کەرۆژی، چف، خاپ، دەک، تیسٹال، شوپ، تەوق و بەست، ئاردا، فرت، فیل، فەند، دەھۆ، بەند، ئەروەند، پلان، تەفرە، پیتج و پەنا، تەلە، گزی، داو، راو، دادوحوقە.

حیمن: تۆ، توخ، م.

حین (ج) احیان: کات، دەم، چاخ، ھەل، پیل، بافت، ژووم، گاه، ھەرەشە، رۆژگار، سەردەم، کوو.

- **فی کل حین:** ھەموو دەم.

- **ای حین:** ھەرکاتێ، ھەرکاتێکی، ھەرگا.

- **ذلك الحین:** ھەنگی، ئەودەمی، ئەوسا.

حینئذ: ۱- ئەودەمی ۲- ئیدی، ئیتر، ئیکە، دۆتر، ئانگۆ، پاشین، ئەوسا، پاشینی، پەس، ئیجا، ھەنگی، ھەنگین

حینما: ھەرکاتێکی، ھەرچاخێکی، کوو.

حیوان (ج) حیوانات: وڵاخی بەرزە، گامیش، کەل، وڵاخ، وڵس، مالات، زیندەمال، ئازەل، گیانەوەر، ئازال، وڵت، وڵس، زیندەوار، رەشە وڵاخ، زیندەمالتی، ئازەل و وڵاخ و زیندەوێرانی ناو مال، چوارپێ، گیانەبەر، زیندەوەر، گیاندار، زیندگ، زیندی، زینە، زینگ.

حیوان الیف: مالتی، دەستەمۆ، کەوی.

الحیوان الاجم: وڵسی کول، بێ شاخ.

الحیوان الناطق: مرۆش.

الحیوان المفترس: دڕندە، جانەوەر، خۆتینخۆر.

حیوانات متوحشة: دەعبایانی کیتی.

الحیوان الناق: مردار، تۆپیو، ھەرمین.

علم الحیوان: گیانەوێرناس، وڵس ناس، زیندەوێرزان.

الفحم الحیوانی: ئازەلە خەلووز، خەلووزی ئازەل.

حیوی: ژبانی، ژبانەخش، زیندەگی بەخش، ژبوانی، زیندەکاری، زیندوو.

حیویة: زیندوویتی، زیندەگی، زیندوویتی.

خ

خ: پیتی ههفته مینی ئه لف بیتی عه ره بییه .

خائب: ناهومید، هیواپراو، بچ به هره، ره نجه رۆ.

الخائب في عمله: باره نج.

خائس: که ساد.

خائف: باکدار، به بابک، ترسنۆک، ترساو، دلست، په مکار، ره مکه.

خائن (ج) خون و خونة: ناپاک، بچ به خت، دهستبر، دهست پیس، یانی گر، نهینگر، نهینر، په دمهک، ئاوان، به دکار، ته پردهش، هه مانه، دلرهش، دلرهق، زگرهش، نگریس، نادروست، نهانگیر، نیمگیر.

خابئة (ج) خوابی: کوویه، جه ره، لیبینه، دهن، کهرگه، کهوار، کۆلین.

خابئة صغيرة: کوویه له.

خابط: سه ر شپۆتین.

خاتل: فریوده ر.

خاتم (ج) خواتم: ۱- ئه نگوستیله، په نجه دانه، ئه نگوسته ری، ئه موسستیله، کلکوانه، گوستک، گوستیله، گوستیلک، ههنگوستیله ۲- مینه که، قووتووریتی دارتیکه به پارچه ی ددانی فیلی و یا ئیسک رازابیتته وه .

خاتم: دوایی، به بانای شت.

خاتمة: دوایی، ئه نجام، به بانای شتی، به تا، کۆتایی، سه ره نجام، پایان، دواگین.

خاتون (ج) خواتین: خاتوون.

خاثر: ماست، ترۆله، میت، ماس، ههس و هۆل، هۆل.

خادر: کاس، ور، گێژ.

خادع: فریوده ر، ته فرده ر، هه له له تین، له خسته بهر، فریویاز، خه له تین، هه له فریوتین، گیره شپۆتین، دهست شکین.

خادم (ج) خدام و خدم: کاره کهر، نوکه ر، پاکار، کۆیله، خولام، کۆله، به نده، به نی، پیتشکار، که دی، به رده ست، ژێرده ست،

بنده ست، هۆکه ل، پیتشه ست.

خادم الاطفال: له له.

خادم الحصان: مه یته ر، شه ودیتز.

- **مهنة الخادم:** نوکه رایه تی.

خادمة: کاره کهر، ته بیان، دایهن، کلفه ت، قه ره واش، ده رسال، به رسالی، که نیز، که نیزه ک، دایین، تاییین.

خاذل (ج) خذال: که سیکه له یارمه تی په کیتی تر سستی بکات. خار: مرخن.

خارج (م) خارجة: ۱- ده ره وه، هه نده ران، ده ری، ده رفه، وه ده ر، ده رکه وتوو ۲- ده رچوو.

خارج القسمة: به رکه وت.

خارجاً: له ده ره وه، له هه نده ران.

خارجي: بیتگانه، هاشی، بیانی، تاجیک، ده ره کی، که سیکه. بروای به ئایینی بیتگانان هه بی.

الخارجية: ده ره وه.

خارصين: توتیا (کیمیا).

خارطة: نه خشه، خسته.

خارطة العالم: نه خشه ی جیهان.

- **على الخارطة:** سه ر نه خشه.

- **مقياس الخارطة:** پیتوانه ی نه خشه.

خارق (ج) خوارق: نه کراو، نه دیتراو، وینه چوو، دپین.

خارق العادة: فه رمانتیککی سه رسام هیتنه ر، کارتیکه به پیتچه وانه ی خو و هه لکه وت بی.

خازن (ج) خزان: گه نجدار، گه نجینه دار، گه نجینه وان.

خازوق، قازوق: هۆزه سنگتیککی دریتزه له قوونی تاوانباران. ده کورتا.

خازي: ریسوا، ئابرووچوو، بچ شه رم

خاسر: زیان کردوو، زیان لیکه وتوو، تیشکاو، تیراشکاو.

خاسف: سه رچاوه بیتیکه ناوه که ی نیشیتتی و رۆچوو بی.

- خاشع:** بروانه (خاضع).
خاص (ج) خواص: ۱- مهر، له مهر، ئی، هی، هین، خۆمالتی ۲- تایبیه تی، جوداگان، خۆسه ر، خۆمالتی، تایبیه خۆ، تانویۆ، بژارده.
اسم الخاص: ناوی تایبیه تی، ناخۆکا جی.
بصورة خاصة: بهرادان، بهرادایی.
خاصة: ته نانه ت، نمازه، نه مازه.
خاصة (ج) خواص: ۱- تایبیه تی، نزیکان، که لک، سوود ۲- گهوران، ناوداران ۳- نه خوازه لا، نه خوازه.
الخواص: چاکان، ناوونیشان، شتیوه.
الخصائص القومية: ئهوانی بهندیواری به نه تهوه داوه وهک و جلو بهرگ و... ئیتر.
بالخاصة: به تایبیه تی، نه خوازه لا.
خصائص (صفة): خۆمالت، ئه دگار، شتیوه.
خاصة: خالگه، خافهک، که له که، کیلهک، سه رقاپ، پالتو
خاصة المواشي: پۆته که.
خاصية: ۱- ماخ، خۆ، سۆ، ناوونیشان، چۆنیه تی، خووره وشت ۲- سوود، که لک. ۳- هیتز، تین، نازایی ۴- خۆمالتی، خۆمالت.
الخاصية البلورية: ره وشتی کریستالی.
خاضع: خۆنزمگر، خۆبه که مزان، رام، گهردن که چ، گویدیر، ملکه چ، گوئ له مست، دلنزم.
خاضع: کرۆژ، داکرۆژ.
خاطنة: بروانه (خاطيء).
خاطب المرأة: ژنخواز، ژنقیان، داخواریکار.
خاطب: ده زگیران، زاوا، زاما، زاقا، یه زنه، زهما، کوپتیکه که کچیتیک به ته مای هاوسه ری بی.
خاطر (ج) خواطر: دل.
في خاطر: له بهر، له یاد، له بیر.
خاطف: رفینهر، فیتین، فرینهر.
خاطيء (م) خاطنة: گوناهاکار، تاوانبار، تاوانکار.
خاوض: شۆرکه ره وه، رۆهیلهر، نه رمیۆ.
خافق: له رزین، هه ژین.
خافقان و خافقین: رۆژهه لات و رۆژئاوا.
الخافور: مرۆر، تاله که.
خافي: په نهان، نهیتنی.
خافية: په نهانی.
خاقان (ج) خواقين: میر، خونکار، شا، پادشا، له پيشان بانگی پادشایانی چین و ترکستانی بووه.
خال: ۱- خالتی روو و لهش ۲- به تال، چۆل، والا، قالا، دیم ۳- برای دایک، خال، هالۆ، لال، خووال، لالۆ، ئالۆ، لاله
- ابن الحال:** خالۆزا، لالۆزا، هالۆزا، پسخال.
- زوجة الحال: هالۆژن، خالۆژن.
خالب: پیای فریوده ر.
خاله: پوور، پلک، میمک، میم، میمی، تیتک، ئامک (خوشکی دایک).
- اولاد الحالة: پوورزا، تیتکزا.
خالد و مخلص: نه مر، هه میسه بی، چاوید، حاویدان، هه میسه.
خالص و خلص: بی خلته، ساده، پاک و خاوین، که ر، وشک، یه کپروو، ویژه، خۆپروو، په تی، برچه فشان، خوریان، ده ست نه کری، رووت، زهنگ، زه لال، خاوین و به هیچ تیکه ل نه کراو.
الخالصة: به ره جووت، به ربیتل.
خالف مخالفة: ناکۆکی، هرمانه، ریک نه که وتن، روو په رنی، به رگیری، به پیچه وانهی کارکردن، دووبه ندی، هه مانه.
خالق (ج) خلاق: داهیتنهر، فه داندهر، دروست، کار له نه بووه وه، ئافه رینده، ئافرانده ر، په روو ده رگار، هیتنهر بوون.
خالی: چۆل، به تال، باهر، هالتی، هۆل، په پوو، پووچ، وه تال، هیتسا.
- خالی من السكن: خامۆش، چۆل، فه مریای.
خام: ۱- خاو، کال. کال و کرچ، میوه و ته ره ی پیته گه یشتوو ۲- خام، جاو، مه رمه رشا.
مواد خام: که ره سته ی خاو.
الخام الاسمر: جاو، چاپان، جانگ، هه لاله.
خام ابيض: مه رمه رشا، هوما یوون، هووین.
خام الحديد: ئاسنی خاو.
خامد: دامردوو، دامرکاو، داکاساو، خامۆش، بی ده نگ.
خامس: پیته جه م.
الخامس: پیته جه مین.
خامل: ۱- خوویتری، بی سوود، تۆری، گه لۆر، هیچ و پووچ، بی کاره، بی نیو، نزم، شه ختۆ، قه لته بان، بی قوونه بان، گومناو، سست ۲- کوژراوه وه، دامرکاو.
خامن: بروانه (خامل).
خان: خان، کاروانسه را.
خانق: ۱- خنکین، خنکینه ر ۲- ریگای خه فه که ر و ته نگ.
خانق: خه فه کار، ریگا و کووچه ی باریک.
خانقاه: خانه قا، خانه گاه، خانوویکه به تایبیه تی شیخ و سوفیان تییدا راده بوترین و یادی خودا و پیغه مبه ر و پیره کانیانی تییدا ده که ن.
خاوية: زهوی چۆل و بی ئاوه دانی.
خب: رووان، رسان، هه لچوون، نفوورات.
خبا: ره شمال، ده وار.

خبط: بهسه رچوون، له بیریچوون، لی تیکچوون، لاری بوون، به بی سله لیکه دهست له کار تیکبیه وه دان.

خبل: سر، گۆت، گۆجی، گینج، مهنک، ور، واق ورم او.

خبن: شکه ن، لۆج، چین، داشکاندن، نوشتاوهی لیواری جلوه رگ و ئیتر.

خبو: دامرکان، داکاسان، نارامگرتن.

خبیته: داپوشراو، شارراوه وه.

خبیث: پیس، گهنده، گلاو، لیستۆکه، ئاشوو، ئاوه گل، چه پهل، ناپاک، ههرمین، بهد، پیسکیر.

خبیثه (ج) خبائث: شتیکه هه ژاران له کاتی گرانیدا له کهشکی یا له پهنیری دروستی دهکن و زور ناخۆشه.

خبیر (ج) خبیرا: ئاشنا، بهسه لیکه، پسیور، سه لیکه دار، کارناس، ناگادار، بهله د، شاره زان، کارزان، کارئاشنا، زورزان، ژیهاتی، شاباز، کارکرده، وه ناگا، بهمشور، کارامه، زانا، بههورده.

خبیر اقتصادی: پسیوری ئابووری، پسیوری وهرامی.

خبیر عسکری: پسیوری سوپایی، پسیوری لهشکری.

خبیر باللغة: زمانزان.

خبیر النباتات: پسیوری گیایان، گیاناس.

خبیژه: پروانه (خبیژه).

خبیصه: نیمرو، هیلکه و روون، خورما و روون.

ختار: دهستیر.

ختاع: باله، دهسته وانهی قایش.

ختام: دواپی، نه نجام، پاشین، کۆتایی، بنه بان، دهمایپی، دووماهکی.

الختان: خهته نه، خرۆبران، سوورانه.

ختان: خهته نه کار، خرۆبر.

ختم (ج) أختام: مۆر، سهردهق.

الختم: مۆرکردن.

ختم: به پایان گه یاندنی کار، مۆرکردن.

ختن: خهته نه کردن، خرۆبران، ههسووره، پرینی سه رکیفی چووی کورانه، سوورانه کردن.

ختن: زاوا، زاما، زاقا، یهزته، زهما.

ختن (ج) اختان: خه زوور، باب و برای ژنی یا هی میتردی.

ختنه: خهسوو، خووه سوو، ژن خوشک.

ختنه: ژن خوشک، خوشکه ژن.

الختنه: چیلکه، دهسته چیله.

الختنه: هه وین.

ختور: گرسان، هه سین.

الخبثورة: سه رتووی، توژک.

خبأ خبأ: ونکردن، شاردنه وه، گومکردن، باندان، داپوشین، تاقه تکردن، مه لخانندن، هه شاردان، راپاندن، قه شارن، ته پاندن.

خبائة (ج) خبائث: پیسی، ئاسوو، پیسکیری، گهندی.

خباز: نانکه ر، نانه وا، نانفرۆش، نان پیتر.

خبازة و خبازي (نبات): توژکه، تولکه، نانی حاجی له گله گی (گی).

خبازة: نانکردن، نانه وایی، پاتن.

خباط: شیوان، باریکه نزیکی شیتییه.

خبب: رینگۆل، ریندۆل، که لویه لی شر.

خببة: گهرداو.

خبث: ناپاک، پیسی، کۆزه پروانه (خبائث).

خبیر: فه رمایشی پیغه مبه ربیه (د.خ).

خبیر (ج) اخبار: دهنگویاس، کوته، په یام، ناگا، خوواس، هه وال، ناگاهی، ویه سوال، شتی نو، دهنگوناو، باس، په یخام، باس و خوواس، سالتخ.

أخبار: هات و هاوار، قاو، قاو قاو، نوچه، باسو خوواس، دهنگویاس.

خبیر منتشر: قاو بلاوه.

خبیره: هوورده پی، سه رشته، سه لیکه، کارزانی، کار شاره زایی، ئاشنایی، بهله دی، زورزانی، کارناسی، شاره زایی، سه رله ده رچوون، تاقیکردنه وه.

الخبیره الاقتصادية: ئابوری زان.

اهل الخبیره: پروانه (خبیر).

الخبیره الفنية: شاره زایی هونه ری.

- **ذو خبیره:** پروانه (خبیر).

خبیز: نان.

خبیز التنور: نانی ته ندووری.

خبیز التین: نانی هه نجیری، خهروه، له پورت.

خبیز الرقاق: نانی تیری، نانی ساجی.

- **فتات الخبیز:** ورتکه نان، کورته ل.

- **فتات الخبیز في التنور:** هۆرته فان.

- **کساره الخبیز:** ورتکه نان، کورته ل.

- **مسحوق الخبیز:** سووهی نانی.

خبیز محشی بالبصل والثوم واللحم والتوابل ثم یحمس في الدهن: که لانه، کیتلانه.

خبیز خبیزا: نانکردن، په هتن.

مخبیز: نانه و اخانه، شوینی نانکردن.

مخبیز: په هتن.

- **مخبیز الخبیز:** نان دین.

خدعة (ج) خدائع: فهن، تفره، فهند، رهنك، دهستبري، دهستبرين، فرلداخ، سهمهنده كرؤژي، فروفيل، ريب، دهؤ، پلان، چف، ته شقه له، داو، ته له، شوپ، به رديل، بلتمات، ئارداق، فهرج، تهون و بهست، ئهروهه، گزه، گهر، فه نيازي، دهك، فرتو، ته له كه بازي، به ندوباو، په رايي، پيچ و پهنا، قاو، ته يو ته پكه، فيروبازي، ته پكرن، تبتال، چهپ و چووپ، حؤقه، خاپ، خشته، قوماربازي، لپ، ساخته چيه تي، كه لهك، فيل، داو و حؤقه.

خدعة الحرب: دباره.

خدم، يخدم: راژه كردن، په راي كردن، ريزگرتن.

خدمة (ج) خدم: ريز، باس، په ره، په راي، په ري، هيند، يهز، ئوودا، راژه، بندهس، بندهسي، وان، نوكره ري.

خدمات الاغاثة والاعانة الخيرية: كارگوزاري فرياكه وتن و باربوو.

خدمات صحية: راژه ي ته ندروستي، كارگوزاري ته ندروستي.

الخدمة العسكرية: سه ربازگه ري، سه ربازكار، راژه ي پيشمه رگه يي.

خديج: نه به كام.

خدبة (ج) خدائع: بروانه (خدعة).

خديوي: خودي، خودان، خاوهه، خيوي، مير، پادشا، (هي ميصري).

خذ: ها، بگره، هه، هاني.

خذروف: په پوله، په روانه.

خذف: به رد به په له پيټكه ئاويژتن.

خذل: به جتي هيشتن، واز لي هينان، مارزو، خو تي نه گه ياندن، پشت تي كردن، يارمه تي نه دان.

خذلان و مخذول: كه وتوو، كه نهفت، خووتري، به جي هيشتراو، واز لي هينراو، يارمه تي نه دراو، سه رشو بوون، به جي هيشتن، يارمه تي نه دان، ماندويتی، بين به هره يي.

خذبة: كفته، شفته.

خر: دلؤبه ي كرد، ليبي چوو.

خراء: گوو، پيسايي.

خراة: گوو كردن، پيسايي كردن.

خراب: ويران، كاول، كافل، كامباخ، فيهوورجؤ.

خرابة (ج) خرائب: ويرانه، كاولگه.

خراج: شتيكه له زهوي و كشتوكال، يا داهات وهرده گرن، باج، رادارانه.

خُراج: قوونير، ناشين.

خرارة: فرقه، گيزگيزه.

خراز: ورده فروش، مووروفروش، كه سيكه مووروو ئاويته و ورده والهي بفروشي.

خشي البقر: شياكه، ته پالنه، تل، گارنگ.

خجارة: كه م، كه ميك، گمه و قه شمه ري.

خجاله: شه رمه زاري، چاو به ره ژيري، ته ريق، چاوشوري، چاو له به ري، سه رداخستن، سه رشوري، فه دي، شه رمه ساري، فه ديتي.

خجل، خجلاً: چاو شوپوون، چاو به ره ژير و ته ريق بوونه وه، به خو داشكانه وه، شه رمه زار بوون، چاو له به رخونان و پوت كه تن، رووساردبوون، پوت خستن و بوونه ئاو.

خجلان: شه رمه زار، بچ روو، ته ريق، چاو له به ري، رووزهره، رووهره، شه رمه سار، رووسار، رووسارد.

خجلة: شه رمه زاري، سه رشوري، سه رداخستن.

خد (ج) خدود: روومهت، لامچي، لام، ئه ليك، گونا، گونه، هئارووكارووي، ديم، روو.

- **انتفاخ الخد بالنفخ:** لام، گووپ هه لدان.

- **صفحة الخد:** لاجانگ.

- **صوب داخل الخد:** گووپ.

- **ضخم الخدين:** كولمن، گووپن.

خداع: فيله زان، فرلداخباز، فه نياز، ته شقه له باز، فيلباز، ته له كه باز، فريوباز، ته فرده، زانه خرو، قولبر، بدهك، تافته خور، چاپوك، باسه ر، فريوده، ساخته چي، له خشته به ري، له باك، له پوك، كه سه گ، كه زوون، هه زار فه ند، هه له خه له تين، خابينوك، چفو، ته پو، ته پكه ر، خه پو، دهستبري، چهپ نه نداز، خاپو، ته له كه باز، حوقه باز، زهوتهك، سه مه نده كرؤژ، فرلداغ باز، دهست شكين.

خداع: فروفيل، فيلبازي، فيل، حوقه بازي بروانه (خدعة)

خدالم: نوكره.

خدة (ج) خدد: لؤ، چين، لؤچي روو، گرژي، روخسار، قورمبچهك، قورمبچاك، گرژي، گرنج، گرنج، چرچي روو.

خدر: ۱- گيژ، گيچ، گيچ، گيژو ويژ، سستي ۲- دايبوستي

خدر: په رده، چادر.

خدر: سست.

خدر: گوچي، په قيتته.

خدرنق: كه ره جنه، چنگه، شيرپه نجه، نيره ي جالجالووكه يه.

خدش: رنين، ئالوش لي په يداكردن، پيست دامالران، دارووشان، رووشان، برينداركردن، رووشاندن، رووشاوي.

الخدش بالخلب او الاظافر: به نينوكي رنين، به جه نگوړكي رنين.

خدشة: رنران، رووشان، رووك، رووش.

الخدع: له خشته بردن.

- خَرَّاس:** خمچی، خمفروش.
- خراط:** لهخه رتدهر، خه رت لیدهر.
- خراطین:** گلّه خۆرکه (کرم)
- خرافة (ج) خرافات:** تووردهات، پرووپووج، زیف، ریف، هه لیت و په لیت، وته ی بی سوود.
- خراب:** کاو لکردن، ویرانکردن، تیکدان.
- خریة:** ویرانه، کاول، کامباخ، که لاهه، که بیل، که یله کۆن، که مباح
- خریش:** تیکدان، رین.
- خریط:** شتیواندن.
- خریق:** خه ربه ند.
- خرت:** کونی دهرزی و سووژنی.
- خرتیب:** که رگه دهن.
- خروج:** ۱- باج، بیس، خووه، خوویک، ایدارانه ۲- چواندن.
- خُرج:** خورج، خورجین، پاشکو، هه گبه.
- خرخر:** خره خر، خله خل، (دهنگ).
- خرخرة:** (بروانه خور).
- خرده:** خورده، ورده، ورده واله.
- خردچی:** خورده چی، ورده واله فرۆش.
- خردوات العطارية:** هورده واله، هورده وات.
- خردق:** ساچمه.
- خردل:** خه رته ل، خه رده اله، گورمه زه، دانه قیسته، توورۆکه، خه رته له... (گیا) په که.
- خرز:** ۱- چنن، ته نین، اچاندن، دوورانندن، دوورانن ۲- مووروو، موورگ، ورده، ورده واله.
- خرزة:** زهنگیانه، مۆرک، مۆری، مووروو، میروو.
- خرزة ناعمة:** زهنگیانه، خاکی.
- خرزة الحمار:** موورووه که رانه.
- الخرزة أو الخرزة:** پشت نیسه.
- خرس:** لالی، بی زمانی.
- الخرسانة المسلحة:** کۆنکریتی ئاسنریت.
- خرساء:** ئافره تی بی زمان و لال.
- خروشوف:** بروانه (ارض شوکی).
- خروشوم:** بروانه (عرناس)، که پکه، بلۆسک، پۆم، لووتکه ی چیا
- خرصین:** تووتیا.
- خرط:** داری ته ره.
- خرط:** لهخه رته دان.
- خرطوشة:** فیشه ک، فیشه نگ، شهنگ.
- **ظرف الخرطوش:** قهوان، قابوچ.
- **فشفشة الخرطوش:** فشه فشی فیشه ک.
- خرطوم (ج) خراطيم:** قورتم، قورقی فیلی، لووتی فیلی.
- خرطوم الخنزير:** شلفه.
- خرع:** جیقنه.
- خرف:** خه رفاو، بی هۆش، پیری شتیواو.
- خرق:** هه لدرین، دراندن، درین، تیکشکاندن.
- خرق الصفوف:** درندان، درپیدان.
- خرقاه:** که مههۆش.
- خرقة (ج) خرق:** ۱- په رۆ، پاته، پاچک، په رۆک ۲- سه رکه وا، پالتو، پالتاو.
- خرقة سوداء:** په لاس.
- خرقة تمسك بها المواein الحارة:** دهسگره، دهسگره.
- خرقة ممزقة:** پرچک، زیوار.
- خرقة صغيرة ممزقة:** پرزۆله.
- خرم:** گوئی یا که پۆ هه لئیشاندن، هه لدرین، برین، کونکردن.
- خرمش:** بروانه (خریش)، پیست دامالران.
- الخرنق:** بیتچووه که رویشک.
- خرنوب:** خرینوک، خه رنوک، مجه جه حان.
- خرنوب یابس:** مه حجه چه.
- خروج:** ۱- قه وتین، لووای به ره وه، ده رکه وتن، وه ده رکه وتن، هاتنه دهر، چوونه دهر، ده رچوون، ده ره اتن، به رسیی هی، ده ره برین، کنیان ۲- پیسایی مرۆقان.
- خرور:** مره ی پشیله یه، مره، مره مرری پشیله.
- خروع:** که رچه ک، که نه که رچه ک، کزنگ.
- خروع:** ژنی لهش نهرم که به ئاسانی هه ستی و دانیشی.
- خروف (ج) خراف:** به رخ، وه ره، ئه ملک، مازماز، به ره، وه رک، وه ره نیر.
- خروفة:** وه ره ما، به رخه می.
- خروف ذو سنة:** کاو، کافر، که هیر.
- راعي الخرفان:** به رخه وان، به رقان، وه ره وان.
- خریر:** مرخه، مرخانندن، نرخه، نرخه نرخ، پرخه، پرخه پرخ، خپه، خپه خپ، لرخ، لرخه لرخ، مرخه مرخ، مشه مش.
- خریر المياه:** خویره، خویره خو، قزین، هاژه ی ئاوی، هاژه هاژ، هاشه، هاشه هاش.
- خريطة (ج) خرائط:** نه خشه، خسته ۲- کیسه ی چه رمی و ئیتر
- الخريطة:** تیشوودان، توویشوودان، باوول.
- مخاريط:** قووچه که.
- على الخريطة:** سه رنه خشه.
- خریف:** پایز، په یز، په هیز، گه لا ریزان، باریزان، گه لا ریزان.
- خریق:** بای سهخت و سارد.
- خز (ج) خزوز:** جوژه پارچه بییکه، پارچه ی ئاوریشمی.
- الخرزارة:** کرپژ، کرپش.

- خزاف:** دیزه و گۆزه کار، ههورگر، دیزه و گۆزه فرۆش.
- خزام (م) خزامه:** خه زیم، ئه رانه، لووته وانه، خزمه، چولیت، مه هار.
- خزامی:** گیامسک، گوله، باخ، لاله.
- خزان:** گه نجینه دار.
- خزانة (ج) خزانن:** ۱- ئه نباری ئاوی، سارداوه ۲- دۆلاب، گه نجینه، سندووقی پاره و شتمه کی تر.
- خزان الالبسة:** جلدانک.
- خزان مانی:** ئاوگر، ئه ستیپرک.
- خزانة السلاح:** قۆرخانه، له (سلاح) دا بیدۆزه وه.
- خزانة الملابس:** دۆلابی جلویه رگان.
- خزانة الکتب:** په رتوو کدان، نامه خانه، په رتوو کخانه.
- خزر (ج) خزرات:** مت و موورو، مبیبه، مت و مووره.
- خزعل:** که متیار، گۆزه لکه نه.
- خزف (ج) اخزاف:** ۱- فه خفوری، هارگینه، که وانه، قاپ و دیزه و گۆزه و شتی تر له گلی سوورکراوه یه ۲- سوآله ت، که وانه، لقن، هه رگینه.
- **جفنة خزفية:** فینجان.
- **کور و آواني خزفية:** کل.
- خزن:** گرتن، کۆکردنه وه، داگردن.
- خزينة (ج) خزانن:** گه نجینه، سامانگه، مال و سامانیکه بۆ رۆژی رهش هه لگبیرئ.
- خزانن مدفونة:** گه نجینه، گه نجینه یه که بۆ رۆژی رهش هه لگبیرئ.
- خزی:** سووک، نزم، ریسوا، بیتچاره.
- خزينة (ج) خزانن:** گه نجینه.
- خس:** کاهوو، کاهی.
- خسارة:** زیانکردن، دۆراندن، له دهست چوون، که تن، زیان، وهی، نه ستییل، بر، وهزه، وهزه، (بروانه خوارئ).
- **الواقع في الخسارة:** تیکه وتوو.
- الخسارة في اللعب:** دۆراندن.
- خساسة:** بروانه (خسة).
- خسارة:** تیدداچوون، چیک، له سه ردانان، تیرا شکاندن، دۆراندن، فه تاره ت، تیشکان، فه تهرات، نهووم، زهره، وهزه نده، زتیون، خبینه ت.
- خسة:** له جهری، به رچاوته نگی، قسرنوسی، رژی، به رجلي، نزمی، ساتوولی، گرژه، چکۆسی، گرزه یه تی، قسرجۆکی، هه رزه بی، په ستی.
- خسة النفس:** سه ربۆری، که می و بی نرخی مرۆف.
- خسر:** زیانکردن.
- خسران:** زیان کردوو، زیان لیکه وتوو، له دهست ده رچوون، زیان بردن.
- خسران في اللعب:** دۆراندوو.
- خسف:** گوویش.
- خُسف:** بردنه ناو، ونکردن، نزمی، لاوازی.
- خسوف:** گیرانی مانگ، په ناگرتنی مانگ، مانگ گیران.
- خسیر:** زیانکردوو.
- خسيس:** ۱- نزم، ریشۆ، له چهر، رژد، چاوله دوو، به رچاوته ننگ، پیسکه، سه ربۆر، ناکه س، هیچ و پووج، به رجل، قسرنوس، جه نچووس، چکۆس، ده ستپه ش، قسرجۆک، نه گریس ۲- نزم، سووک.
- خسيس النفس:** سه ربۆر، به دنیه اد، مرۆی که م و بی نرخی.
- خسيف:** چالی پر ئاو له ناو زهوی به رده لاندنا، هه وری بارانه.
- خش:** خۆشی، خزی.
- خشاب:** دارشکین، دارپ، دارفرۆش.
- خشاة:** پیتما، پاشماوه.
- خشارة:** پاشماوه، پیتما، پاشخوان.
- خشب (ج) اخشاب:** زایله م، داری خانوان، داری وشک و پراو.
- **فحم الخشب:** خه لۆوزی داری.
- **لوحة الخشب:** شه پیک، شه پکه دار، ته خته.
- **نشارة الخشب:** ئارده دار.
- خشب الاشجار:** ته خته دار.
- خشب المسحاة:** کلکه بیل.
- خشبة الوطب:** داردۆزه ننگ، ناو نیرک، نیره ژهن، ناودۆک، ناو تیزک.
- خشبي:** داری، دارین، داروین.
- خشخاش:** خاشخاش، خه شخاش، گوله خاشخاش، بووکۆکه، گورزی رۆسته م (کۆکه نار).
- خشخش:** خشه خش، دهنگی چه کییه.
- خشرم:** پوره، شه لخه، شه لغه، زه بی، (پۆلی میشی هه نگوینانه).
- خشع خشوعاً:** خۆیه که مزانین، خۆنزم گرتن، گوویدیری، فه رمان به رداری کردن، سه رچه ماندنه وه، سه رشۆر کردن.
- خشف:** به فر به سه ر.
- خشف:** دانار.
- خشف خشفة:** کارمامز، بیتچوه ئاسک.
- خشل:** خشل، چه ک، زه روزه یوه ر.
- خشم، خيشوم:** بنه بانی لووتیبه، لای هه ره ژووری که پۆیه.
- خشن:** ۱- گرپی، گرپی گرپی، هه نجار، دی، ناهه مووار، زوور، زهر، گر. که مانج، نه راوورتی، رووش، دین، زقر، قانج، کانه، گرنج، گرنج گرنج، ۲- درشت، گه وره.
- خشوع:** گوویدیری، ملکه چی (بروانه خضوع).

- خوشونه:** ۱- درشتی، ردهقی، سهختی، زبری، زووری، گرنجی، زبری ۲- تووردهیی، توندی، قسه ردهقی.
- خشیه:** بروانه (خوف)
- خشین (م) خشینه:** ردهنگ ته لڅ، ردهنگ شین و سپی.
- خص:** ئی، هی، هین.
- خصاء:** خصسان، خصساندن، گون دهره پینان.
- الخصاف:** پینه چی.
- خُصاصة:** دوابهر، پاشه بهره، پاشه روک.
- خصام:** دوژمنایه تی کردن.
- خصب:** ۱- هه ززانی، گوشادی ۲- چاکی سال، زوری گیا، مشه بوونی داهات، گیاجار، میترگ، فهروفیت، شین، پیت، پیژ، برشت، ریژوه.
- خصب (ج) اخصاب:** پییتین.
- خصر (ج) خصور:** که مهر، ناوقه د.
- خصف:** په لئه په لئه، ره شبه لئه ک، رهش و چه رمگ.
- خصل:** له نیشانه دان، گریو له سه ره ننگاوتن و یا قوماری.
- خصلة:** گلوئه، گولوئه.
- خصلة:** کاکوئل، تیسک.
- خِصلة (ج) خصال:** خووره وشت، یاسا، پیشه، ردهفتار، ری و شویتین.
- خصلة البقول:** بر، برکه، گروژ.
- خصلة النباتات:** بر، برکه، گروژ.
- خصلة الحیار والقثاء وغيره:** بر، برکه، گروژ.
- خصلة (ج) خصائل:** مومی ئالوز، تیکه وه پیچراو، هیشوو، دهسکه گیا و شتی تر.
- الخصم:** داشکاندن.
- خصم (ج) خصوم:** دوژمن، ناحهز، میتمل، نه یار، پیله باز، شه پرفروش.
- خصوبة الزراعة:** هاتی کشتوکالی، پیت و فه ر.
- عديم الخصوبة:** بی پیژ.
- خصوص:** تاییه تی، رادایی، دانسته، خومالی، به لاه، دانسقه.
- خصوصاً، مخصوصاً:** به تاییه تی، به رادایی، ته نانه ت.
- بخصوص:** له بابه ت، له باری، له پرووی.
- خصوصية:** تاییه تی، رادایی.
- خصومة:** دوژمنایه تی، شه پرفروشی، دوژمنی، نه یاریتی، نه یاری.
- خص الثعلب:** هیلکه ریوی (گیایه که).
- خصي:** خصساو. خصسینراو، ئیخسته.
- خصيب:** زهوی پر ئاو و له وهر و گزو گیا.
- خصية:** هیلکه ی گون، باتوو، دووم، وده، گون.
- خصيم:** دوژمن، نه یار، ناحهز، شه پرفروش.
- خص:** ژانندن.
- خضاب:** خه نه، هه نه، ردهنگ.
- خضاج:** زگ لی هاتن.
- خضارة:** سه وزی.
- خضارمة:** دهسته کوردیکه له سه ره تایی ئیسلامیدا چونه شامی.
- خضاري:** کهنده سمه، ههنگوچنه، ههنگه خوژه، ردهنگاله، خه نجه ر بالا، ردهنگه ورپیژه، گروگاله، قازقازه، ههنگه چینه، ردهنگیکی زهرده مه یله و کهسکه.
- خضاض:** متوومووروو، مت و موورووک، میره.
- خضاع:** ملکه ج.
- خضب:** ردهنگ کردن، ردهنگانندن.
- خضغض:** شله قانندن، شلپانندن، شله پانندن.
- خضر:** سهوز، ته ره ی سهوز، شیناوه ردی.
- خضر:** ناوی پیغه مبه رتیک بووه.
- خضر (ج) خضروات:** هه شیشاتی، سهوزه وات، شینایی، جبال، سهوزی، سهوزایی، سهوزه ردهنگ، سهوزه، شیناهی، زهره زفات، پنجار، دهرامه ت، هه جهل.
- خضراء:** ۱- ئاسمان (گیای سهوز) ۲- سهوز، کهسک (بو میینه یه).
- خضرة فاتحة:** کهسکی کال، کهسکی.
- تکاثر الخضري:** سهوزی زوربوون.
- خضم:** کرمه، کرماندن، کرؤژتن.
- الخضمة:** په تلئه.
- خضوع:** سه ره شوژکردن، سه ره چه ماندنه وه، سه ره نانه وه، به رده سستی، سه رده نانه واندن، لووت هاتنه خوار.
- عدم الخضوع:** سه ره شوژنه کردن.
- عدم الخضوع للحق:** لامنجی.
- خضيب (ج) خضب:** ردهنگ کراو، ردهنگین.
- خط (ج) خطوط:** ۱- جغز، داخ، دیخ، چیر، خیز، قور، خه ت، هیل، خیت، شفت، شفت، بو چوم ۲- نیشانه، شوینه وار، چرخ، چیر ۳- خه ت، نووسراو.
- خط الاستواء:** جه غزیکه خه یالیسیه زهوی ده کاته دوو بهش: باکووری، باشوری خه تی ناوه راستت، که مهری زهوی.
- خط بياني:** هیلتی پروونکرده وه.
- خط افقي:** هیلتی ئاسویی.
- خط تقسيم المياه:** هیلتی به شکردنی ئاو.
- خط بطلان:** نو.
- خط جوي:** هیلتی هه وایی، پیی ئاسمانی، هیلتی ئاسمانی.
- خط حلزوني:** گامیزه.
- خط دائري:** جه خز، جخز، شخت.

خطبة النكاح: خوازینتی، هیجژی، ژن خوازتن، شیرینی خواردن.

خطبة، خطابه: بیروو، دووان، پیوور، وتار، پیووره، په یقین، ناخافتن، ناخوتن، دوواندهری.

خطة (ج) خطط: جه خز، شوین، پلان، پیلان، دۆلاب، رهنگ، ری و شوین.

- **وضع الخطط:** پیلان دانان.

خطر (ج) اخطار: ترسناک، تله زگه، ترکز، قهره فیه، تله که، تله گره، گیتجه ل، په تهر، ئیره تی، سامدار، تهر گزه، شوورده، گونگه ل، بقه، مه ترس، وسمه، به ترس.

- **محل الخطر:** گیتزه نگه.

خطط: جه غز و دیری کرد، سنوری دانا.

خطف: فراندن، رفاندن، روواندن، ره قانندن، قه پانندن، نه رفای، هه تفاندن، پر پیدا کردن، چرپانندن، ترافاندن، راپانندن، په لامار دانی شتیک و بردنی به ده ستورید.

خطف النساء: ژن هه لگرتن، ژن قه پانندن.

خطل: بین ناقلی، گیلی.

خطم: پوز، پوز، که پوز، لووت، قه پوز، له وس، دهوری دهم.

خطل: دهم پیکدادان، دهم به یه کا هاتن ژاوه ژاو کردن.

خطمي، خطمية: هیرۆ، هیرۆ، هه لمه له (گول) ه.

خطوة (ج) خطوات: هه نگاو، لوق، گاو، شه قساو، پیتنگاف، شافا، هه نگام، قوله نج.

- **واسع الخطوة:** لوقدریژ، لوقن.

خطور: ۱- به دلدا هاتن، وه یاد هاتن، وه بیر هاتنه وه ۲- قهومان، رووشه، گیتجه ل، شوورده.

خطورة: پیشه می.

خطیئة (ج) خطايا: تاوان، سوچ.

خطیب (ج) خطباء: ۱- دووین، پیوور، زماندار، وتاردهر، دوواندهر، ناخه فتهر ۲- ده زگیران.

خطیبة: ده زگیران، ده رگستی، خوستی، نیشانی، ده ستگیرانی، ناوبراو، وهوی (بو نافرته).

خطیر: گه وره، گرنگ، پوته که، نوبیا گرگه، پیشه م، پوته، بهر که تی.

خطیر: بروانه (مخوف).

خُف: پیتی فیل و وشتریبه، پیلانو، که وش.

خُف: سولیککی سووکه، ئیمه نی، گوره وی چه رمین و بی تووکه.

خف: سووکی.

خفاء: په نهانی، نهانی، نه پیتی، نادیار، هوندا.

خفار: کیشکچی.

خفارة: پاسه واننی، کیشکچیتی، بارازک، کیشکفانی

خط شاقولې: هیتلی شاقولتی، هیتلی شادولتی.

خط الطول: هیتلی دریژی.

خط العرض: هیتلی پانی.

خط في المراته: هیتل، هیتش.

خط عمودي: هیتلی ستونوی.

خط مائل: هیتلی لار.

خط مستقیم: دیری، هیتلی راست.

الخط المستقیم المتعامد: هیتلی نه ستونوه.

الخط المتوازي: هیتلی تهریب.

الخط المستقیم المتوسط: هیتلی ناوه ندی.

الخط المنحني: هیتلی چه ماوه وه.

الخط المنکسر: هیتلی شکاوه.

الخطوط المتقاطعة: هیتلی په کتریر.

الخطوط المتلاقية: هیتلی به یه کتر گه یشتوو یا به یه کتر گه بیو.

الخطوط المتوازية: هیتلی تهریبی، هیتله تهریبی به کان.

الخطوط الوهمية: تارما ییبه هیتل.

خطوط العرض والطول: هیتلی پانی و دریژی.

- **على طول الخط والجهة:** سه راسه ر.

خطأ: گونا، گونا، هه له، سوچ، چه وتی، قور، له سه رچوون، هارس، هه له کاری، بناس، جووریان، په شوکیان.

- **التراجع عن الخطاء:** له هه له پاشگه زیوونه وه.

الخطاء المتوي: هه له سه دانه.

خطأ: نادرست، ناراست.

خطاب: گنتوگو، ناخوتن، دووان، ناخه فتن، گو فتوگو، وتوو ویزی رووبه روو.

خطاب: که سیکه زور بدوی، ناخوهر، دووین، بیروو خوتین.

خطابة: بیروو خوتینده وه.

- **أدب الخطابة:** ویزی دووان.

خطار: میوان، میه شان.

خطاط: خو شنوس، خه تخوش، خو شنقیس.

خطاف: ۱- په ره سلیرکه، په ره سیلکه، بالتی سوولنه، پلیزگرد، پلیسر، پلیسرک، پلیسرگ، په ره نه ستریلکه، هه چه چک

سیپرووسنه ک، حاجی ره شک، پاییز گرد، په ره نه ستلیرکه ۲- نه وکه سه یه زور بر فینتی.

خطاف السمک: به لینا (بالنده یه).

خطام: هه وسار، قه راسه، هه فسار، قه وچه، لغان، گوره سار، هه فسار، گویره وسار.

خطب (ج) خطوب: باروشان، کاری گه وره.

خطب: زاوا، زافا.

خطبة النساء: خوازینتی، هیجژی، ژن خوازتن، شیرینی خواردن.

خفاش (ج) خفافیش: چه کچه کیله، پارچمک، جلیجلی، چه کچه کۆله، شه مشه مه کویره، شه قشه قۆک، شه مه له کۆره.

خفاف: کهوشفرۆش، سۆلفرۆش، کهوشدروو، کهوشدووژ.

خفایا: پاتار، پاتاخ، پاتاک.

خفة: سووکی، سئکی، سووکایه تی.

خفة الحمل: بار سووکی، بارشکی.

خفخفة: رةقه، رةقه رةق، تهقه تهق.

خفر: ۱- کیشک گرتن، پاسه وانی کردن ۲- کیشک گر، ئیشک گر، پاسه وان.

- **مفوض الخفر:** سه رکدهی ئیشکچی، سه ریاسه وان.

خفض: نرم و هیدی کردن، هینانه خوار.

خفق: خریه، ته په، ته پته په، ته پ ته پ، ره پره پان.

خفقان القلب: دلّه کوتی، دلّه ته پی، دلّه ره پی، دل بووردنه وه، دل بوورین، دل لیدان، دل هه لاویژتن، سینه تهنگی.

خفیه: به بیج دهنگی، به نهیته.

خفیه (ج) خفایا: په نهانی، له پاله وه، ژیرجله کی، نهیته.

خفیر: گاو، په نادر، به په نهانی.

خفیف و خفاف: نرم، سووک، سئک.

خفیف الدم: رهزا سووک، ئیسک سووک.

خفیف الروح: قه له ندر.

خفیف السمع: گوئی سووک.

خفیف العقل: گیل، گهوج، ره مته له، ره وته له.

خفیف المنظر: رهزا سووک.

خفیف الوزن: سووک (به پیچه وانه ی قورس).

خفیف الید: دهست سووک، ته ره دهست، ته ره دهس.

خل: سرکه، سمک، ئافترش، سهک.

- **ام الخل:** هه وینی سرکه.

خل یخل: ئاژنینه وه، نه ژنینه وه.

خلاء: چۆل، به تال.

- **بیت الخلاء:** پیشاو، ئاوده ستخانه، ئافریژ، ئافریژن.

خلاب: دیه نی دلگر، جادووگر، دلرفین.

خلایة: بروانه (حیلة).

خلات: نه سیئات.

خلاص: ۱- رزگاری، قوتاریبون، رسگاری، ده رازیبون، ده رچون، ۲- ته واکردن، کۆتاکردن.

خلاصة: نوویشک، کورک، هه لبراره، کاکل، قاقل، کاردۆژه، سه ره شسته، سه ریوتک، خۆرووی پالافته، پالافتراو، دووب، کرۆک، پاگز، په تی، ئاواره، ره واق.

خلاصة الحسابات: پوخته ی ژمیاری.

خلاعة: وه دوی هه و هه وهس که وتن.

خلاف: ۱- بی، داره بی ۲- ناریتی، ناکۆکی، ناته بایی، پی گیری، جودایی، جوویی، ناسازگاری.

خلاف المرسوم: نابار.

خلاقة: جی گیری، جی نشینی، جیداری، شوتنگری.

خلال: ددان ئاژن، دیانیا کهوهر (چیلکه یا پووش).

خلال: له نیوانی، له میانی، ده، ژیلی.

الخلايا الجنسية: ره گه زخانه.

الخلايا الحسية: ههسته خانه.

الخلايا الاسفنجية: نه سفه نه خانه.

الخلايا الطويلة: درپژه خانه.

الخلايا العصبية: ده ماره خانه کان.

الخلايا العمادية: شاووله خانه.

خلب خلباً: به چنگورکی رین، چنگورک لیدان.

خلة: خۆشه وستی.

خلة: خه لئانه.

خلجان: په رینی په لکی چاو، له رزین، په رینی پیتلوی چاو، پشیتی.

خلخال: خرخال، پوانه، پامور، خاشخاش.

خلد (ج) خلود: ۱- هه میشه بی، هه رگافی، مانه وه، هه رچاخی ۲- به هه هشت.

خلد: جرجی کویر، خه له تکۆر، مشکه کویره.

خلر: خلیره، گلیره.

خلس: بروانه (خطف).

خُلص: برجه فان، ناوک، مه غز.

خُلصه: رزگاری کرد.

خلط: تیکه لاوکردن.

خلع خلعاً: ۱- خه لاتکردن، به خشش دان ۲- پرووتکردنه وه، داپلۆسین، شه لاندن، چه ل کردن، داکه ندن، شیلاندن، راکه ناندن، دارین، ژبه رفه کرن، ژخووه دانین، هلبرن ۳- له جی چواندن، له گه چواندن، له خرتکه چواندن.

- **اعادة الخلع:** هینانه وه جی.

خلع كافة الملابس: رووتبوونه وه.

خلعة: خه لات، به خشش، پیشکهش، پیشکیش، دیاری.

- **اهداء الخلعة:** خه لاتکردن.

خلف: په یسه ر، دوواری، پاشه وه، پاش، دوووه، پشته وه، دوو، دوو، دیاوه، پشت، له پشت.

- **نحو الخلف:** به ره وه دوو.

خلف: به جی هیشتن، وه دوو دان، وه پاشخستن.

خلف: مندال، نه ته وه، نه فچیرک، وه دوو که وتوو.

خلفی: دووایی، پاشه وه.

خفاش (ج) خفافیش: چه کچه کیله، پارچمک، جلیجلی، چه کچه کۆله، شه مشه مه کویره، شه قشه قۆک، شه مه له کۆره.

خفاف: کهوشفرۆش، سۆلفرۆش، کهوشدروو، کهوشدووژ.

خفایا: پاتار، پاتاخ، پاتاک.

خفة: سووکی، سئکی، سووکایه تی.

خفة الحمل: بار سووکی، بارشکی.

خفخفة: رةقه، رةقه رةق، تهقه تهق.

خفر: ۱- کیشک گرتن، پاسه وانی کردن ۲- کیشک گر، ئیشک گر، پاسه وان.

- **مفوض الخفر:** سه رکدهی ئیشکچی، سه ریاسه وان.

خفض: نرم و هیدی کردن، هینانه خوار.

خفق: خریه، ته په، ته پته په، ته پ ته پ، ره پره پان.

خفقان القلب: دلّه کوتی، دلّه ته پی، دلّه ره پی، دل بووردنه وه، دل بوورین، دل لیدان، دل هه لاویژتن، سینه تهنگی.

خفیه: به بیج دهنگی، به نهیته.

خفیه (ج) خفایا: په نهانی، له پاله وه، ژیرجله کی، نهیته.

خفیر: گاو، په نادر، به په نهانی.

خفیف و خفاف: نرم، سووک، سئک.

خفیف الدم: رهزا سووک، ئیسک سووک.

خفیف الروح: قه له ندر.

خفیف السمع: گوئی سووک.

خفیف العقل: گیل، گهوج، ره مته له، ره وته له.

خفیف المنظر: رهزا سووک.

خفیف الوزن: سووک (به پیچه وانه ی قورس).

خفیف الید: دهست سووک، ته ره دهست، ته ره دهس.

خل: سرکه، سمک، ئافترش، سهک.

- **ام الخل:** هه وینی سرکه.

خل یخل: ئاژنینه وه، نه ژنینه وه.

خلاء: چۆل، به تال.

- **بیت الخلاء:** پیشاو، ئاوده ستخانه، ئافریژ، ئافریژن.

خلاب: دیه نی دلگر، جادووگر، دلرفین.

خلایة: بروانه (حیلة).

خلات: نه سیئات.

خلاص: ۱- رزگاری، قوتاریبون، رسگاری، ده رازیبون، ده رچون، ۲- ته واکردن، کۆتاکردن.

خلاصة: نوویشک، کورک، هه لبراره، کاکل، قاقل، کاردۆژه، سه ره شسته، سه ریوتک، خۆرووی پالافته، پالافتراو، دووب، کرۆک، پاگز، په تی، ئاواره، ره واق.

خلاصة الحسابات: پوخته ی ژمیاری.

خلاعة: وه دوی هه و هه وهس که وتن.

خلق: نافه ريده كردن، له نوپوه دروست كردن.

خلق (ج) اخلاق: خوو، رهوشت، ئه دا، تووزم، جر، پيشه، رهفتار، رهوش، شپوه، نه ريت، رهويهت، هو، مه شرف، كه نشت، گه شكه، هيم، هي، بانهك، كردار، توويزم، ده ستلفوك، تووره، سنجيه، سينچي.

- **اخلاق حسنة:** خو شخويي، هيمني، خو ش رهفتاري.

- **ذو اخلاق حسنة:** خو شخوو، هيمن، خو ش رهفتار.

- **ذو اخلاق سيئة:** به دخوو، به درهفتار.

- **سئ الخلق والاخلاق:** به درا، گومرا، به دره وشت، نه فاجل، بهد تووزم، به دخوو، كافر، بيماد.

- **اخلاق سيئة:** بهد تووزمي، به دره وشتي.

خلق: هيئانه دي، نافه ريده كردن، راهيتان، له نه بووه وه دروست كردن، ئه فراندن، هيئانه بوون.

خلقة: سروشت، نافه ريده كردن.

- **سوء الخلقه:** به دكاري.

- **ضعيف الخلقه:** دالگوشت، رهقه له، گه رپيسه بي تووك.

- **نقص الخلقه:** شه هتي.

- **عجيب الخلقه:** هووت.

- **ذو خلقه عجيبة:** هووتاب.

خلق ردئ: به دخويي.

خُلقي: زگماك.

خَلل: زبان، كه تن، نه ستيل، وه، چه پك، چپك، نهنگ، گه ند.

خلم: چلم، رقي، كين.

خلو: به تالي، خاليتي، فالاهي.

خلو: به تال، چول بوون.

خلوة: ۱- به تال بوون، جينگاي چول ۲- ته نهايي، جينگاي چول، دووبه دوو، بي دهنك، ته نها پيكه وه، به جوته، ديده ني، دوو به دوو، ديده ني نهيتي.

خلود: نه مر، هه ميشه يي، هه ر بوون، مانه وه له هه ر مالتكي داين، نه مري، هه ر مان، هه ميشه يي.

خلوص: ساده يي، پاكی.

خلوق: رووخوش، خوباش.

الخلي: ئه ژنيته وه.

خلي: لي گه ران، واز لي هيئان، به لاه نان، به جئ هيستان.

خلي خليا: گيا رپينه وه.

خلية (ج) خلايا: ۱- خليف، هه نگخانه، گوربك، كه ندوي ميش هه نگويي، گوزه هه نگ ۲- سيل، ساج، خانه ۳- مال، خانه.

- **ذات خلية واحدة:** به كخانه

خلية النحل تظهر بين شق الاحجار: هه نگخانه، كوچميش، هه نگدان، شانهي ميش هه نگويي.

خليج (ج) خلجان: ئاودر، ته ننگه، ته نكاو، كه نداو، دراف، ئاودر، ده لاف، گه ر، چه مبل، كه ند، كوزبان، ئاودرگه، خري، ديراغ، چوم، شاخاو، شوپيتي كه له كه ناري ده ربايه كه رووباري تي كه له ده بي، به شه ده ربايه كه كه له وشكاني چوبيتته پيشه وه

خليص: گياي وشك.

خليفة: ئاويتته، هه ر هه مه، تي كه له، تي كه لاو، تي كه لكارو، هاو كار، ميترد، شور.

الخليط: سوواخ، كاگل.

خليع: مندالتي كه باوكي ئه وي ده ركد بين.

خليفة (ج) خلائف: جينگر، جينشين، وهرت، بنه گر، جاگير، شوپنگر، جيندار، جينگر، دوواري.

خليق: شايان، خو شخوو، خو شروو.

خليفة: خووو سروشت.

خليل (ج) اخلاء وخالن: دؤست، راست، يار، هاو ده م، ميه ر ه بان.

خم: قولكه، چال.

خمار: مه ست، سه رخوش، سه ر مه ست.

خمار: ژانه سه ري دواي سه رخوش و مه ستي، سه رخوش.

خمار: سه رپوش.

خمار: مه يفروش، شيره چي، مه يخور.

خمارة: مه يخانه، مه ي بانگ، مه يستان، مه ي گه رين، شيره خانه، مه يبه ننگ.

خماسي: پينج كلي، وشه ي پينج پيئي.

خماشة: دارووشان.

خمال: ته خمين كار.

خمخمة: منه، منه من، منجه منج، منگه منگ.

خمد خموداً: كوژانده وه، دامر كانه وه ي گري ناگر.

خمر: مه ي، شيره.

- **مخمور:** مه ست، سه رخوش.

خمرة: هه وين، هه قين، هه مه، هوومه، مايه، هاقين، هامين، شردان، ئاميان، ئاقتين، ريتكه.

خمرة الحليب: هامين، هه وين شيري.

خمس: پينج يهك.

خمسة: پينج، پهنج (۵).

خمسة وخمسون: په نجاو پينج (۵۵).

خمسة عشر: پازده، پانزده، پانزه (۱۵).

خمسائة: پينج سه د (۵۰۰).

خمسون وخمسين: په نجا، پينجا (۵۰).

خلق: نافه ريده كردن، له نوپوه دروست كردن.

خلق (ج) اخلاق: خوو، رهوشت، ئه دا، تووزم، جر، پيشه، رهفتار، رهوش، شپوه، نه ريت، رهويهت، هو، مه شرف، كه نشت، گه شكه، هيم، هي، بانهك، كردار، توويزم، ده ستلفوك، تووره، سنجيه، سينچي.

- **اخلاق حسنة:** خو شخويي، هيمني، خو ش رهفتاري.

- **ذو اخلاق حسنة:** خو شخوو، هيمن، خو ش رهفتار.

- **ذو اخلاق سيئة:** به دخوو، به درهفتار.

- **سئ الخلق والاخلاق:** به درا، گومرا، به دره وشت، نه فاجل، بهد تووزم، به دخوو، كافر، بيماد.

- **اخلاق سيئة:** بهد تووزمي، به دره وشتي.

خلق: هيئانه دي، نافه ريده كردن، راهيتان، له نه بووه وه دروست كردن، ئه فراندن، هيئانه بوون.

خلقة: سروشت، نافه ريده كردن.

- **سوء الخلقه:** به دكاري.

- **ضعيف الخلقه:** دالگوشت، رهقه له، گه رپيسه بي تووك.

- **نقص الخلقه:** شه هتي.

- **عجيب الخلقه:** هووت.

- **ذو خلقه عجيبة:** هووتاب.

خلق ردئ: به دخويي.

خُلقي: زگماك.

خَلل: زبان، كه تن، نه ستيل، وه، چه پك، چپك، نهنگ، گه ند.

خلم: چلم، رقي، كين.

خلو: به تالي، خاليتي، فالاهي.

خلو: به تال، چول بوون.

خلوة: ۱- به تال بوون، جينگاي چول ۲- ته نهايي، جينگاي چول، دووبه دوو، بي دهنك، ته نها پيكه وه، به جوته، ديده ني، دوو به دوو، ديده ني نهيتي.

خلود: نه مر، هه ميشه يي، هه ر بوون، مانه وه له هه ر مالتكي داين، نه مري، هه ر مان، هه ميشه يي.

خلوص: ساده يي، پاكی.

خلوق: رووخوش، خوباش.

الخلي: ئه ژنيته وه.

خلي: لي گه ران، واز لي هيئان، به لاه نان، به جئ هيستان.

خلي خليا: گيا رپينه وه.

خلية (ج) خلايا: ۱- خليف، هه نگخانه، گوربك، كه ندوي ميش هه نگويي، گوزه هه نگ ۲- سيل، ساج، خانه ۳- مال، خانه.

- **ذات خلية واحدة:** به كخانه

- خمل:** پروانه (خمن).
الخملة: خاوتلی، پیشگیره.
خمن: خهملاندن، وهگرتن، دانان، خهمل، وادانان، نهاندن، خهملکردن، تهخمینکردن، قرساندن، قرس، قهرسان، قرسان.
خمود: کپ بوون، کپی، خاموش بوون.
خمود اللهب: دامردن.
خمود النار وغیرها: دامران، خهفهبوون، کوژانهوه، دامرکان، دامرکانهوه، رفتهفتان.
خموع: لاره لار.
خمول: ۱- کم، بیخ نیو، نزم، بیخ سهرو سهودایی. ۲- سستی، تهوهزلی، خاوی، تهنهلی، خامی، ساوه ساوی، لهشگرانی: خاوبوونهوه.
خمیر: ههویر، ههمیر، ههقییر.
خميرة: ههوتین، ههقیین، ههویر ترش.
خميرة الخبز: ههویر ترش، ههمیرترش، ئافین، ههقییرترش، شردان، ماک.
الخمیس: ۱- پینج شهمه، پینج شهمه، پینج شهمه، بهنشهمه ۲- لهشکر.
خن خنأ: خهنین، پینکهنین.
الخنزیر: لوو، تشیو.
خناس: دیوی سهرکیش، شهیتان، مروی بهدکار.
خناف: فن، فنهفن.
خناق: گهرووخه، ملهخره، دووشاخه، وهناخ، وهناق، تاس.
خناق المواشي: وهناق.
خناق الخیل: مرخه.
خنة: منگهمنگ.
خنان: مقاو.
خنثی: ۱- نه میتر، نییرهموک، نییرهمو، نه ژن نه میتر. ۲- بیخ کاره، بیخ سوود.
خنث: سویند خست.
مخنث: ۱- ژنانه، ژنانیله پروانه (خنثی) ۲- نامهر، نامر.
خنجر (ج) خنجر: خهنچهر، خهنجهر.
خنخنة: منگه، منگهمنگ، منگاندن.
خندق (ج) خنادق: کهندهک، خهندهک، کهندی دهوری شاری، سهنگهر، سوپهر.
خندق جرفه السیل: کهنهلان، کهند، کهندهلان.
الخنقاق الشعبیة: سهنگهره کومه لیبیهکان.
خنزیر (ج) خنازیر: بهراز، وهراز، خووک، خووک، گوراز، یه کانه.
خنزیر البری: بهرازی کیتیوی.
- خنزیر الالیف:** بهرازی کهوی.
خنزیر الوحشی: گذرانه.
خنزيرة: بهراز (بهرازی من) مالوس، ماوی، ساگهوان.
خنزيرة وحشية: مههوو.
- جرو الخنزیر: کوودهله بهراز.
- زئیر الخنزیر: کووفکووف.
- صوت الخنزیر: ناروونه.
- حنطية الخنزیر: پوز، لموزی بهرازی.
خنصر: قامکه توتوله، تلیاقهره قوچک، توتو، توتوله، قجقجیلک، تلیا قلیچکی، کلکه پوتو، قلیچ، کلکه توتوله، قهلینجهک، توویتو، قسجیلک، قلینجگره، بابلیچک، تلیا بهر کلیچک، توویتو، قهلینجهک، قوولیچک، تپلا زومی.
خنصيص: فهرخه بهور.
خنفس (م) خنفساء: جوژه قالیچه بهکه.
الخنق: ۱- خنکاندن، تاساندن، فهتساندن، لهداران، له سیداردان، خهفه کردن ۲- له خنخوکه (گهروو) وهرگیراوه.
خنوس: پهنهان کردن، شاردنهوه.
الخنوص: کوودهله بهراز، بیچووه بهراز، گوجیله بهراز.
خوار البقر ونحوه: بویره، بویره بویره، بویره، قویره قویره، قویراندن، بویراندن، بویره ره شه ولاخان.
خوار الجاموس: هوقه، هوقه هوقه، هوقاندن.
خوارج: گهلی (خارجه) یه، دهسته بیته که له موسلمانان و بهشیکیشه لهو لهشکر یانه علی ابی طالب دوا یه توه که فریبان خوارد و، له ژیر فهرمانداری علی ده رکهوتن و به پیچیه وانه ش جوولانهوه، نهوانه که بهر بهر کانیته تایینی و دهسته لاتنی ئیسلامی دهکن.
خواص: نهو که سه یه که له پووشی خورمایه قهرتاله ی دروست. بکات.
الخواص: تاییه تیهکان، شتیوه.
خوافة: بیخ زاله، ترسه نوک.
خواف: تووکی بالی بالندانه، کوک.
خوآن: ناپاک.
خوان: خوان، خوانچه، سینی، سفره.
خوانة: سفره، خوانچه.
خوخ: خوخ، شهفتالوو، ههشتالوو، ههشتاوی، قوخ، هولوو.
خوذة (ج) خوذة: کلاوزری.
خور: خویرگه، ریژگه یه دریا یانه.
خوران: بهلقاندن.

خيانة: ناپاکی، ناپاکیتتی، دلپهشی، دلپهشییتی، بهدنهکی، دۆگمانه، ئاوانی، بهدکاری، تهپرهشی، خشانه لاوه، زگرهشی، خزانه لاوه، دهست لیخ خشانندن، دهست پیسی، دهستبری، دهستکوتان.

خيبة: ناهومیدی، دلساردی، بی هیثیتی.

خیر: چاکه کار.

خیر (ج) خبور: چاکه، باشی، خۆشی، میهره بانى، سایه، سایا.

خیر (ج) أخیار: چاکتر، چاکه کار.

- **ارادة الخیر:** خیرخوازی.

خیری: همیشه بههار، شه بوؤ.

خیزران: چه یزه ران، لول، جیل، ته رکه ز.

خیشوم: لوت، که بوؤ.

خیاشم الجبال: لووتکه ی کیتوان.

خیط (ج) خیط، خیطان: ده زوو، مه چیر، دهسکه، که ندری، نه ی، بهن، ده زک، ده زگ، فریت، کشته ک، داو، داف.

- **کبة الخیط:** گلۆله.

خیط البکرة: که ندر، ده زوو.

خیف: نزمی و بهرزیه له دوائینی کیتواندا.

خیفاء: ژنیتکه چاوتیکی رهش و ئه وی تری شین بین.

خیل: چلم، مال، چاره وا، ره وه ئه سپ، ولاخی به رزه، دهسته سوار.

- **بانع الخیل:** جامباز.

الخیلاء: فیز، هه وا.

خيمة (ج) خیم وخیام: چادر، خیتوه، بارگه، خه رگه، هه واری، ره شمال، سیامال.

خيمة سوداء: ره شمال، سیامال.

- **سرادق الخيمة:** کۆمانج.

- **طائفة من الخیم:** کوره نگ.

- **مخیم:** خیتوه تگا، چادرگا.

خيمة صغيرة: جاتول.

خيمة الملوك (البلاط): خه رگا، شاسه یوان.

- **المقیم في الخيمة:** خیتوه نشین.

خورتق: خۆرگه، خواردنگه، سه راپه رده و کۆشکیتی زۆر خۆش. بووه، له (حیره) که به فه رمانی (نعمان کوری منذر) ی بو بارامی گۆر دروستکراوه و ئه وسا بین هاوتا بووه.

خوز: دوژمنایه تی. نه یاری.

خوص: گه لای داری خورمایه.

خوصاء: ژنیتکه چاوه کانی رۆچووین، بای گه رم.

خوض: ناو تیتکه لکردن، تیسرامان، چوونه ناو ئاوه وه، تیتدا وردبوونه وه.

خوفا: له ترسان.

خۆک: به هره ی خودایی له مال و به نده و که نیزه ک و نۆکه ر و شان و شکۆ.

خویط: ده زووله.

خیار: ۱- خه یار، هاروی، هاروو، ناروو ۲- بژارده، چاکترین.

خیار شنیر أو (شمیر): خه یار چه مبه ر.

خیاط: ده رزی، سووژن.

خیاط: به رگدروو، جلدروو، به رگساز.

خیاطة: دروومان، دروار، دروومار، به رگدروویتی، وراسه ی، ورازین، به رگساز، جلدروویتی، دالکاندن، هه لدروو، دروون، دووران، قراسه ی، قرازیان، دروومانکردن.

خیاطة حلزونية: دروومانی شه فتوور، دروومان شه فتوول.

الخیاطة المؤقتة: شه لاله، شلاله.

خیاطة في خط مستقیم: کۆک.

خیاطة الشيء بعد اللف والحنى: نوویرسه.

- **مهنة الخیاطة:** به رگدروویتی، جلدروویتی.

خیال: ۱- ره شانگ، تاپو، ئاسۆ، سه ی، سیبهر، نیسی، سه هین، تارمایی ۲- که لکه له، دوژاره، دوژاره، جه نده خه ون

۳- رامان، گومان ۴- هزر، بیر، یاد، ویر، هویر.

- **صورة خیالية:** پیره بووک.

خیالات فارغة: کاویا.

خیال: سوار، سوویار، دهسته سواریک.

خیام: خیتوه نشین، خیتوه تدار، چادر هه لدر، کۆچهر، چادر. نشین.

ساکن الخیام: خیتوه نشین، ده وارنشین.

د

- د:** پيټي ههشته می نا بيتی عهده بيبه .
- داء (ج) أدواء:** دهر، نه خوښی، ژهری، مهړه، ژهرک، دهغه، مروو، ټاهو.
- داء الأسد:** گولی، دوو زامی، خوږه، کفتی.
- داء الثعلب:** مودرږه، تووک هه لوه راندن.
- داء الحمراء:** پای سوور، سووره با.
- داء الحمية:** کیف فیدان، تووږی لهش ټاوږتن.
- داء الذئب:** نه خوښی برسپه تی، هه برس، تیر نه خواردن.
- داء الخنازیر:** گهرووه خوږه، مله خوږه.
- داء الصدف:** هه لقرچان.
- داء في اللسان:** لُوخه لُوخه، لُوغه لُوغه.
- داء الفيل:** لاق نه ستور بوون.
- داء قتال:** سندان، دهر دی کوژنده.
- داء الكلب:** هاری.
- داء المفاصل:** با، باداری.
- داء ممیت یصیب أنف الحیوان:** نینوک.
- دائخ الرأس، مدوخ:** گيژ، کاس، هوړ.
- دائرة إنحصار الدخان:** نه تره، ریچی.
- دائرة حصر الدخان:** نه تره، ریچی.
- دائر:** گه پین، بگهړ، گه پنده.
- دائرة (ج) دوائر:** دیوان، کهوه، بازنه، کارگه، فرمانگه، ټاخله، تهنوره، جهغزی خړی، کهمهړه، گهړی، خشت، چهمهړه.
- دائرة البرق:** تیلخانه، برووسکه خانه.
- دائرة التماس:** بازنه ی لیکهوت، بازنه لیکهوت که.
- دائرة البرید:** چه پرخانه.
- دائرة إحضار الأرواح (أولو العزم):** خته نه تره، نه تله.
- دائرة البلدية:** شاره وانی.
- دائرة الحكومة:** سهر، فرمانگه، دهسگاو بهره، کهمه، داوهری، په لاته مان.
- دائرة صغيرة:** سهر اچه.
- الدائرة الداخلية:** بازنه ناوینه که، بازنه که ی ناووه.
- دائرة الشرطة:** که لانتهری، داروخه خانه.
- دائرة كهربائية:** بازنه ی کاره بایی، سووړی کاره با.
- دائرة العلاقات:** شوفاړیانه.
- دائرة الكمرك:** رادارخانه.
- دائرة المعارف:** بهر ټیوه بهریتي زانستی، بهر ټیوه بهریتي زانیاری، دیوانی فهره ننگ، که شکوټلی زانیاری، که شکوټلی زانست و هونه، فهره ننگیکه ته وای وشه و زار اوه کانی زانیاری و وټیوه یی زمانیک دابگری به شپوه ی پیته کانی (نا بی) (نه نسیکلو پیديا).
- **دوائر الدولة:** دیوانانی دهوله تی، کارگه کانی میبری، سهر، دهر مال.
- **الدائرتان المتمركزتان (أو متحدتا المركز):** دوو بازنه ی هاوچه ق.
- الدائرة المفروضة:** بازنه دراوه که.
- **نصف دائرة:** نیو بازنه، نیو جهغز.
- **قطر الدائرة:** قه باره، (قهواره) ی جهغز.
- **قطعة الدائرة:** پارچه ی بازنه.
- **محیط الدائرة:** چه نهر.
- دائس:** پیچ لینهر.
- دائم:** هه میشه، ههر، قه بری، هه میشه یی، سهره مر، شه ووړوژی، هه مووړوژی، به بیچ پسانه وه.
- دائماً:** هه موو دهه، هه میشه، بیتنا، دهما، دم، هه رچاخ، هه مه شه، هه رگاښ، هه رږو، تم و تم، یه کیبینه، هه ره بی (له کاتی سوپاس و نزاذا).
- دائمی:** هه میشه یی.
- دائن:** قه زده ر.
- دأب:** داب، باو، شووین، بافت، یاسا، را، ره وشت، شپوه

دار الرضاة: شیرخوارگه، شویتیکیکه مندالی شیرهخوری تیدا پهروورده دهکری.

دار الحکومة (صغیره): سهراچه.

دار الخلد: پهسلان (رؤزی قیامت).

دار السلام: بههشت.

دار السلطنة: بارهگای میبری، بارهگای شای دهریار، سهرای میبری.

دار الشفاء: نهخوشخانه.

دار الشوری: تهگبیرگه، راویژگه.

دار الضرب: سکهخانه.

دار الضیافة: میوانخانه.

دار الطباعة: چاپگه، چاپخانه، مهزرگه.

دار العجزة: نهخوشخانه، ههژارخانه، نهبووخانه.

دار العزاء: شیهونگه، شیهونگا، چهمه رگا.

دار الفنون: قوتابخانهی هونه ران، هونه رخانه، هونه رگه، هونه ریانه.

دار القرار: پهسلان.

دار المجانین: شیتخانه، دینخانه.

دار المساکین: ههژارخانه، ههژاریانه.

دار المعلمین: قوتابخانهی ماموستایان.

دار المعلمات: پیگه بیینگهی ماموستایان.

دار المكوس: لۆک.

دار الملك: پایتهخت.

الدار الصغیره: سیلاهی، قوخل.

دار الوثائق: نامهخانه.

دار الولادة: زانگه.

– **فناء الدار:** ههوشه، ههوشه، ههسار.

– **أمام الدار:** پینشمال، بهرمال، دهروبه رهی، وهروویانا.

دارج: وهروپیرک.

داری: پروانه (عالم).

دارین: گیتی و پهسلان (دونیا و ئاخیرهت).

دارصینی: دارچین.

داس دوساً و دیاساً: پین لئ نان، پین لهسه ر دانان، شیتلان، شیتلای.

– **مداس:** سؤل، کهوش.

داشن: بهرده رگانه، پینشده رگا.

داعیه مداعیه: دهستبازی کردن، دهستوازی، سه ر لهسه رنان، فشه پین کردن.

داعي ج دعاة: ئاواته خوواز، ئاواتواز، شهوه ن، خواسته ر، تکاکار، داخواز (بۆ نیرینانه).

الدابة ج دواب: (۱) داعبا، داعبا، جانه وه ر، گیاندار، زینده وار، چاروا، ولاخ، چاره و ا، چاره وه. (۲) ولاخی سواری و باری، بارکیش، بارگیر، بارگین.

الدابة البيضاء الوجه أو الجبهة: چار.

الدابة المخصية: یهخته.

دابوق: دهمکانه، دهموکانه.

الدواب: مالآت.

الدواب ذات الحوافر: یه کسم.

داج: نۆکه ر، تاریک.

داجن (ج) دواجن: بالنده ی کهوی، خانه کی، چینه که ر، دهسته مۆ، مالی.

داجی: پروانه (دیجور)، شهوی تاریک، شهوه زهنگ.

داحس: موو (نهخوشی و کولکیکی پیس و به ژان و ژواره).

داحول: ته له، داهۆل، سه رکه ر، که لله، مه ته رس.

داخل (م) داخله: (۱) نیو، ناو، دور، هوندور، ژور، ژوره وه، ژوروی، ناویژه. (۲) ژورور کهوتوو، وهژورور کهوتوو، نهو کهسه یه بیچینه ژوروی. (۳) نهو کهسه شه که یه کیکی تر بیاته ژوروی.

داخل البيت: نیشمال.

– **في الداخل:** له ژوره وه، له ژوروی.

داخلاً: له ناو.

داخلي: ناوه وه، نیسه وه، ناوه کی، ژوروی، خوُملی، هوندوری، وکووف، ناوخوی، دهروونی.

داخلیة: خوُملی، ناوخوی، وکووف.

– **الأنباء الداخلیة:** دهنگ و باسانی وکووف.

داخیه: دووکه ش، دووکه لکیش.

دار ج دیار: خانوو، خانوبه ره، خانی، یانه، قوخل، خینیک، مال.

دار الإمارة: سه رای فه رمانه و ا.

دار الأمان: جیگایه که شووتینی ئارامی و هیمنی بی.

دار الإنشاء: نووسینخانه.

دار الأیتام: له (یتیم) دا بیدوزه وه.

دار التحرير: نووسینگه، نووسینخانه.

دار التدريب: ههژانگه، مه شقخانه.

دار التصوير: وینه گرخانه.

دار الحزن: مالیکیه کارساتیکی بهسه ر هاتی.

دار الحضانة: دایه نگه.

دار الحکومة: باره گ، دیوان، سه را، ده رمال، نه رک، داوه ری، باره گای میبری، په لاته مان، سه رای میبری.

داغصه: كەشكەزۆنۆ، كەشكەزەنگول، كەشكەزىرانى، كەشكەلە، كەشكەلان، كەشكۆى زىرانى، كىلاوھى ئەژنۆ، كۆزىرە، دەرقىيتىك، كىلاوھى وژنگ، كىلاووزىرانى، كىلاوھى چۆكى، كىلاوھى زىرانى، گۆزۆنير.

دافع مدافعة: پيشگرتن، دەستكردنەو، بەرەست كردن، لادان، بەرەركانى، دەستەووەكەرى.

دافع، مدافع: لاپەر، دورەووەخەر، لادەر، پيشگەر، بەرەركەست.

دافق: رېژنە، ئاويرېژ، ئاوى رەوان، ئاوى بېژ.

دافي: گەرم، شىلەتەين، شىرەتەين، شلەتەين.

دال: رېتەر، راپەر، نيشاندەر، شارەزاكار.

دالە: پايەند.

– **كون الشىء دالە:** پايەندى.

– **غير دالە:** پايەنەندى.

دالفا: لەقەلەق.

دام دواماً: پايەدار بوون، رايگىراو بوون.

داما (لعب الداما): دامە، دامىن.

دامس: پروانە (ئاسود)، رەش، تارىك.

دامغة: چىز.

الداموس: كۆلىت، مەردەزە، مەردەزىندە.

دامى: خووتەين، خووتەناوى.

داناچ: دانا، زانا.

دانق: دانگ، شەشەك.

داني: پروانە (قريب).

داهن مدهنة: چاپلوووسى، مەرايى كارى.

داهي (م) داهية، (ج) دواهي، دهاة: زىرەك، زانا، هير، ئاشنا، نفورەت، هۆشيار، تېر هۆش، بەتەگبىر، مامۆتك، شامبۆز، بلىمەت، بەكەللە، زۆر زىرەك.

الداهي في المعاملة: شامبۆز، زىرەك لە تىكەولتەكەدا.

داول مداولة: لەھلاندىن، بەكاربردن، لەدەستەووەدان، دەست بەدەستپەيكردن.

داوم مداومة: لەسەر رۆيشتن، بەرقەرارى، گىرەبون، وىستان.

دب: خىزىن، خوشيىن بەسەر زەويدا.

دب ج دبية: (۱) وىچ، ھەرس، ھەشە، ھەرس، خەرس، حەش، (۲) حەوتەوانان، حەفتۆرم، حەوتەبرا، چارەگا، حەوتەوانە.

الدب الأصغر (بنات النعش صغرى): چەند ئەستىرەبەكە.

الدب الأكبر (بنات النعش كبرى): ئەو حەوت ئەستىرانەى ديارن لە نىزىك (دب)ى گچكە.

دباية: لاپرئ گەر، زۆر گەر، ھەلخەش.

دپاس: دۆشاوساز، دۆشاوئۆش.

دباغ الملود: تىششوو، بۆنگىچى، چەرمىچى، دەباخكار، چەرمخۆشكەر، گەماركەر.

دباغة الجلد مع التلین: وەرزاندىن، بۆنگ، بوغ، بۆنگ كردن.

دباغة: بۆنگچىتى، پىستە خۆشكردن، پىشوتىتى، دەباغچىتەتى، چەرم خۆشكردن، بۆنگ كردن، گەماركەن، دەواخى.

دببة: دەمبلى دەمباو، دەنگى دەھۆل و تەپل و ئىتەر.

دببية: تەپە، تەپەتەپ، گەرم، گەرمگەرم، زىرە، زىرەزىرە، دەنگى پىتى كەسى يا كەوتنى چتى قورس.

دبر: پروانە (تدبير).

دبر: (۱) قوون، ھولە، قىنگ، پىل، عىن، عىنە، قىن، تىن، كىنگ. (۲) دوواو، لای پىستەو.

دبس: دۆشاو، دۆشافت، شۆك، مۆنى.

دبشي: پروانە (رقى).

الدبغ: دەباغكردن، پويىن، بۆنگ كردن، خاراندنى چەرم، خۆشكردن، بوغ.

دبى: چرىش، سرىش، شىلەى چتى شىرىن و ئىتەر.

الدبى: دەمكەنە، دەمكەنە.

دبكة: ھەلپەرىن، ھەلپەركى، گۆقەند، گۆوئەند، سەما.

دبلماسى: پىيانباز، پىلانزان، پىلانباز، بە دۆلاب.

دبور: رەشەباى لای رۆژاواپە، وپە.

دبوس: (۱) داردەست، كوتەك، گورز، گۆپال. (۲) دەرزىلە، سىنچاق، چەتبان.

دبوسة: زەرگ، دەرزىلە.

دثار: كراس، رووئۆش.

دثر دثوراً: (۱) كوژتن، كوشتن. (۲) داپۆشەن، دەبەركردن.

دثور: كوژتن، كوشتن.

دجاجة ج دجج: مرىشك، مامەر، كەرگە، كەرىگ، مەر، درىق، كەرىسك.

الدجاجة التي تبحت عن مأواها: ھىلانەدۆز.

– **وضع الدجاجة على البيض لإحتضانها:** دانانەوھى مرىشك.

الدجاج البانض: سەرەمرىشك.

الدجاج الصينى: مرىشكە چىنى، چىن و ماچىن.

– **كوخ الدجاج:** كۆلىت، كۆلىتە.

الدجاجة الراقدة على البيض لتفقيسها: كورك.

– **قرق الدجاج:** قرتەقرت.

صياح الدجاج: قرىشتە، قرىشتەقرىش، قرىشت و ھۆر.

دجاجة جبلیة: مرىشكە كىتوى.

دجال: (۱) ججال، جەجال، دەلەين لە ئەنجامى رۆژگاردا لە پىش (محمەد مەھدى) دا يەككىك بەناوى دجال پەيدا دەبە زۆر ساختەچىيە و خەلكى زۆر تەفرە دەدا و لە خىشتە دەبات. (۲) درۆزن، ساختەكار، فىنلەز.

دجلة: زى.

دبى: چرىش، سرىش، شىلەى چتى شىرىن و ئىتەر.

الدبى: دەمكەنە، دەمكەنە.

دبكة: ھەلپەرىن، ھەلپەركى، گۆقەند، گۆوئەند، سەما.

دبلماسى: پىيانباز، پىلانزان، پىلانباز، بە دۆلاب.

دبور: رەشەباى لای رۆژاواپە، وپە.

دبوس: (۱) داردەست، كوتەك، گورز، گۆپال. (۲) دەرزىلە، سىنچاق، چەتبان.

دبوسة: زەرگ، دەرزىلە.

دثار: كراس، رووئۆش.

دثر دثوراً: (۱) كوژتن، كوشتن. (۲) داپۆشەن، دەبەركردن.

دثور: كوژتن، كوشتن.

دجاجة ج دجج: مرىشك، مامەر، كەرگە، كەرىگ، مەر، درىق، كەرىسك.

الدجاجة التي تبحت عن مأواها: ھىلانەدۆز.

– **وضع الدجاجة على البيض لإحتضانها:** دانانەوھى مرىشك.

الدجاج البانض: سەرەمرىشك.

الدجاج الصينى: مرىشكە چىنى، چىن و ماچىن.

– **كوخ الدجاج:** كۆلىت، كۆلىتە.

الدجاجة الراقدة على البيض لتفقيسها: كورك.

– **قرق الدجاج:** قرتەقرت.

صياح الدجاج: قرىشتە، قرىشتەقرىش، قرىشت و ھۆر.

دجاجة جبلیة: مرىشكە كىتوى.

دجال: (۱) ججال، جەجال، دەلەين لە ئەنجامى رۆژگاردا لە پىش (محمەد مەھدى) دا يەككىك بەناوى دجال پەيدا دەبە زۆر ساختەچىيە و خەلكى زۆر تەفرە دەدا و لە خىشتە دەبات. (۲) درۆزن، ساختەكار، فىنلەز.

دجلة: زى.

- دجنة ج دجن:** تاریکایی.
- دجی:** تاریکی، تاریکایی، تاریکییتی.
- دحراج:** گلان.
- دحرج:** خلۆربوونهوه، گل و تل و تلۆر بوونهوه، گزین، گومین، باگلۆربوون، بانگروۆز کردنهوه، سلار کردنهوه، گروۆز، گرێل.
- الدحرجة:** سلار کردنهوه، قهزه لاندن، قهقراندن، گرێل کردنهوه، گزین.
- دحض:** پهله قازن، له ناوبردن.
- الدحل:** زاخه، زاخوۆ.
- دحله:** لاوړ.
- دخ:** دووکهل.
- دخاله:** دهست و داوین گرتن، هانا.
- دخان:** دووکهل، کادی، ژهنگار، کادوو، تهم، دومان، دوو.
- دخان التبغ:** زاخ.
- رواسب الدخان:** ژار، خلتته.
- الملطخ بالدخان:** دووکه لاوی.
- نفس من الدخان:** قومیتک جخاره.
- دخل:** سوود، داهات، دهرامهت، دهستکهوت، دهسکهوت.
- الدخل اليومي:** داهاتی پوژانه.
- الدخل السنوي:** داهاتی سالانه.
- ضريبة الدخل:** باجی دهستکهوت.
- الدخل القومي:** دهسکهوتی نهتهوهی.
- دخن:** پروانه (تدخین).
- دخول:** چوونه ژوور، وهژوور کهوتن، ئاماوه چووه، کوپیان، هاتنه ژوور.
- الدخول في:** تپچوون، پیداجوون، تپوه چوون.
- الدخول بتعسر:** قورسان، تی ترنجان.
- دخيل:** (۱) کهسیکه خۆی له کاروباری کهسیکی تر وهردات و خۆی تی ههلقورتین. (۲) کهسیکه چووبیتته ژووری. (۳) دهست و داوین گر، پهناپهر. (۴) کهسیکه چووبیتته ناو هۆز و نهژادیتکی دیکهوه.
- دو:** دوو، دانه (بهردیتکی نرخداره)، مرواری، گهوههر.
- دو:** پروانه (حلیب).
- دو الثبات:** گیا هاته دهو.
- دراج:** پوړ، کناچه، کهناچه، زره کهو.
- دراجة:** پاسکیل، ئهسپه ئاسنینه.
- دراسة:** خویندن، خویندنهوه، خویندهواری، لی ورد بوونهوه، وانی، کوژینهوه، لیکۆلینهوه، وانهیی.
- سیر الدراسة:** پهوتی خویندن.
- دراسات علمية:** لیکۆلینهوهی زانیاری.
- عالم في الدراسات الكردية:** کوردناس.
- الدراسات الكردية:** کوردناسی.
- عالم في الدراسات الكردستانية:** کوردستان ناس.
- الدراسات الكردستانية:** کوردستان ناسی.
- دراق:** خۆخ، قۆخ، ههشتالوو.
- دراية:** تیتگه یشتن، تیتگه بین، شاره زایی، زانیایی، زانین، په ی پیت بردن، سه لئ دهکردن، ناخوه وهندی.
- درب ج دروب:** ده رگای گهوره، دهروازه، ری، ریگا.
- دربه تدريباً:** پروانه (تدرب).
- دربان:** ده رکه وان، ده ربان.
- دربزين ودرايزون (ج) دربزونات:** سیننج، ده راقووک، تارمه، محه جهری.
- دربكة:** یه کیته که مراره کانی که رهستهی شایلوغانی (موسيقا).
- درة:** قامچی.
- درة ج دُرر، درات:** دووړی، مرواری درشت.
- دَرَج:** ده ناوان، تپوه پیتجان، خستنه ناو.
- درج (ج) أدراج:** قوتوو، سندوقی گچکه.
- درجة (ج) درجات:** پلیکان، پایه، پله، دۆخ، پت پیلکه، په رهسه، دۆخین، پابلقه، پهیداری، پت بلقه، پت په لاس، پت پلیکانه.
- درجة (للوظيفة أو المركز):** پایه، ئافه ند، شان.
- درجة الإنقاذ:** پلهی کلپه کردن.
- درجة الإحمرار:** پلهی سوو ربوونهوه، پلهی سوو ره لگه یران.
- درجة الإجماد:** پلهی بهستان.
- درجة التقدم:** پلهی پیتشکه ووتن.
- درجة الحد الجبري:** واتای جهبر.
- درجة المقدار الجبري:** واتای جهردهی جهبر.
- درجة الحرارة:** پلهی گهرمی، پلهی گهرما.
- درجة الذوبان:** پلهی تووانه وه.
- درجة السلم:** پلهکان، پلیکان، نیردیوانی.
- درجة الغليان:** پلهی کولان.
- درجة المعادلة:** وابه رابه، پلهی وابه رابه.
- الدرجة المتوية:** پلهی سه دی، پلهی کولان.
- درجات ذات سطح:** بهرگه یر.
- درداء:** ژنی بین ددان.
- دردريات:** چه رهس، چه ژ، ئاجیل، شه وچه له.
- درز:** دروون، دوو رین، له ده رزی و ده رگه راوه.
- درزن:** دهسته (دوواژه دانه).
- درس (ج) دروس:** وانه، وژه، فیر کردن، لیکۆلینهوه، فیره خویندهواری کردن، کنه کردن، له بنجینه ده رهتبان.

- درس البحث:** له بنچينه دهرهيتان.
- درس الحساب:** وانهى ژماره.
- درس نمودجي:** وانهى نمودجي.
- **إتقان الدرس:** وانه په وانكردن.
- **إعادة الدرس:** به وانه دا چوونه وه، دهور كورده وه، به سه ردا چوونه وه.
- دروس الأشياء:** وانهى كه لويه لان.
- دوع (ج) دوع:** قه لخان، زرى، زره، كلاوزرى، كراس زرى، كراس و سه ركلاوى ته نراوه به زنجيرى ناسن.
- الدوع الكامل:** زرى، كوم زرى.
- دوقه:** سويه ر، سه نگره.
- دوقلة:** بروانه (هرولة).
- درك:** ناخى قوللى، بنى قوللابى، قوچان، قه باله.
- درك:** تينگه يشتن، رى بردنه سهر، رى پى بردن، ههست، زى، سوما، هوش، به شارهت، دونگه.
- دردن ج ادران:** چلك، چرك، قريژ، بوډين.
- دردنة:** سه لك، گري.
- دردنفس:** جهر بادهر، پيچ بادهر.
- الدردنيك:** په تنويه.
- دردم (ج) دراوم:** له (دراخم) ي يونانى وهرگيراره. به قه د قرائتيكييه: پوول، پاره، دراو، پهره، دره، مهنگه له، په نجايى، چه نوور.
- **كيس الدراوم:** كيسه ي پاره ي.
- درويش ج دراووش:** دهر ويز، دهر ويش.
- دري:** دهبان، دهبان، دهوان، تيغى جه وهه ردار.
- درياق:** ترياك.
- دريئة:** ديوجامه.
- دريس البيدر:** پاخواو.
- دس:** بروانه (دسيه).
- دساس:** ساخته چى، فيتلباز، ساخته كار، لچار، به دولا ب، له ماك، بنجامه، گزهون، به زاج، حوقه باز، شه مچك، قومار باز، گورگه، له ماز، دهر خهل.
- دست الملابس:** دهسته جل، دهسته جلويه رگ، قات.
- دستور (ج) دساتير:** دهستور، ياسا، بربار.
- دستور القانون:** چو.
- الدستور المؤقت:** دهستورى جاره كى.
- الدسكرة:** شاره دى.
- الدسم:** بو، چه ورى.
- دسو:** دواوه دان، گه پانه وه دواوه، پاشه كشه، له كورتى دان.
- الدسومة:** بو چه ورى، زوم، زهوم.
- دسي:** بروانه (دسو).
- دسيه (ج) دسانس:** ساخته، كه له ك، فيل و فهره ج، فرو فيل، ته له كه بازي، گزه، بنجامه تى، به ندوباو، جوقه، فيل، فيتلبازى، فيتلزانى، قومار بازي، ته له كه، گلته و فلتته.
- الدسم:** چه ور، قه له و.
- دسم الظل:** سايه چه ور.
- دشاة:** قرب، قرخينه، قرقينه، قورقينه.
- دشر:** واز لى هينان، به جى هيشتن، لى گه پان، دهست خوه ژى كرن.
- دع:** لى گه وى، واز بيته، په لا، بلا، با، دهب، بلا.
- دعاء (ج) ادعية:** نياز خوازتن، له خولا پارانوه، لالانه وه، سكاللا، نزا، تاوات، نزووله.
- دعاء الخير:** نزاى به خيتر.
- دعاء الشر:** پى هه لكالان، تووك لى كردن، له سينگى خو دان، قرائندن.
- **ادع:** بخوازه، بيارپوه، چره، بچره.
- دعاية:** فشه، گمه.
- دعامة (ج) دعائم:** كوله كه ي داره، پايه، پايه به كه له خشت يا له به رد بى، پشتوك، پشتيوان، چه تال.
- دعامة كبيرة توضع في السطح لخط العواميد فوقها:** راجه، كاربته، ني له مل، مرگه.
- دعامة من جذع الإسفندار:** لوس.
- دعامات صغيرة:** ركه.
- دعاميس:** سه ره مي كوته.
- دعاية:** چاو و راو، چاو و راو، پالگاشه، هاته هات، هه مه مه، هاش و هووش، بانگاشه، ترو توپ، چراوه چراوه، درو ده له سه، قاوه قاو، قاو، بانگاشه.
- دعابة:** گمه، گالته، فشه، كايه، يارى.
- دعوب:** ريگا، را، شو سه.
- دعبول:** مه رمه ي، هه لمت، كه لا، ته به ل، بيل.
- **اللعب بالدعبول:** ماتانج، ماتين، مه رمه ي، هه لمتان، هه لمتين.
- الدعث:** موچرك، موچركه، ته زوو، ته ز.
- دعر:** خو خور.
- دعس:** پى لى نان، شيلان، پى په ست كردن، په لاخن، پيدانان، ژير پى كردن، ژير پا كردن، پامال كردن، پايه مال كردن.
- دعك:** پشافتن، پشاوتن، گلوفتن، هه لبشافتن، هه لبشافتن، هه لفيقانندن، هه لگلوفتن.
- **رأس الدعكة:** سه رچوبى.
- دعك الملابس في الماء:** هه لسه پانندن.

دعم: یاریده‌دان، راگرتن، لیتکدان، بۆزبان، بۆهیز، لیتککوتن
دعن: دامه‌که.
دعوة (ج) دعوات: بانگه‌یشت کردن، لی گیترا نه‌وه، فه‌خوواندن، بانگ، داوا، وه‌ند، داوا کردن، چه‌رخانه‌وه.
دعوة للمأدبة (الی الولیمة): فه‌خوواندن، بانگه‌یشت کردن بۆ نانی.
دعوی: قیره، جه‌نگ، ده‌نگه‌شه، لیچه‌ل، چه‌چهل، حوله‌سی، دۆز
دعوی ج دعاری: دادخوازی، گله‌یی، گازانده، باسمیلی، چه‌چهل، داواکاری، قیره، گازنده، داوا، دۆز.
دعی (ج) ألعیا: کوریکه یه‌کیکی تر کردییتی به‌کوری خۆی.
دغدغة: قرمه، ترس و نیگه‌رانی، ده‌قدقاندن، فرته‌فرت، خت خته، ختکه، ختیلکه، خدیله‌که، ختوکه.
دغش: تاریکایی.
دغف: هه‌لپچراندن.
الدغفل: بیچووه‌فیل.
دغل (ج) أدغال: ده‌غهل، ساخته‌چی، خرا، خراب، گه‌ند، زه‌غهل
دف: شه‌قه‌ی بالی بالئدانه، بال لیتکدان.
الدف (ج) دفوف: ده‌فه، که‌ره‌سته‌ی به‌زمییه.
دفاع، مدافعة: به‌رگری، به‌ره‌به‌ره‌کانی، سه‌ره‌لانین، سه‌ربلئند کردن، به‌رانیه‌ری، ده‌ستکردنه‌وه، پرواتیانی، ده‌سته‌وه‌که‌ری، چار، خۆپارازتن، لاکۆشی، لانگرتن، هه‌فالداری، ده‌رکردن، دوورخستنه‌وه.
دفاع دامی: خیپ، به‌رگری خویناوی.
دفاع مدنی: به‌رگری شارسنانییتی.
منظمة الدفاع المدني الدولي: ریکخراوی به‌رگری نه‌ته‌وه‌یی نیوانی ده‌وله‌تان.
دفاع: ده‌فه‌ژهن، ده‌فه‌لیدهر، ده‌فه‌ساز.
الدفة: تاقه، تاقچه، که‌نار، ته‌نیشته.
دفتر (ج) دفاتر: په‌راوی، ده‌فته‌ر، په‌لدانک، ده‌سه‌ک.
دفتر إحصار الدروس: په‌راوی وانه‌تاماده‌کردن.
دفتر الأستاذ: سه‌ر په‌راوی.
دفتر الأعمال: کارنامه، په‌راوی کار.
دفتر التفتیش: په‌راوی پیشکنین، په‌راوی به‌سه‌رکردنه‌وه.
دفتر الخدمة: رازه‌نامه، په‌راوی رازه.
دفتر دار: ده‌فته‌ردار، په‌راوی دار.
دفتر النفوس: سه‌رنامه، خۆنامه.
دفتر الهوية: ناسنامه، ناسیای نامه، بلیتی ناسینن، په‌ته.
الدفع: دان، دابین، پیدان، پال پیتوه‌نان، کزری، له‌تر، چه‌پاله‌دان، داخزاندن، ده‌ست پیتوه‌نان، پالتان، دوورخستنه‌وه
دفع السوائل: پالتانی شله‌مه‌نی.
دفع الفلوس: پارهدان.
الدفع الی جهة: دانه‌لا، پال پیتوه‌نان.
دفعات: واره‌وار.
دفع المرض: ده‌وره‌دان، چاره‌ی نه‌خۆشی.
دفعه (ج) دفعات: جاریککی، چه‌لیکی، هه‌لیکی، که‌ره‌تیکی، چه‌ل، یه‌کسه‌ر، هه‌یتی، یه‌کجاره‌کی، یه‌کچه‌کی، جار، چه‌ل، که‌ره‌ت، نۆبه، چین، هه‌ل، کایه، گل، که‌ش.
دفعتان: دوو جار، دوو جارن.
دفعه واحدة: که‌ره‌تیکی، یه‌کسه‌ره.
دقق: پڑاندن، پڑاندن.
دققات الماء: تافه‌تاف.
دقلي: ژاله، که‌رکوژ، روول، روولک، قرژاله، لوووک، خه‌رزاله، قرحیلی، قه‌ژیه‌له.
دقن: سپاردن، له‌خاکدا شارنده‌وه، داپۆشین، به‌خاک ئه‌سپاردن، ناژتن، ناشتن، ژیر خاکه‌وه‌کردن، ئه‌سپه‌رده، خاکه‌سارکردن
الدفن تحت التراب: خاکسارکردن.
دقوء: گهرمی.
دقی: گهرم بوون.
دقین (ج) دفناء: شارراوه، له‌ژیر خاک نراو.
دقینة (ج) دفائن: گه‌نج، گه‌نجینه، گه‌نجینه‌ی ژیر خاکی، به‌خاک ئه‌سپیرراو، گۆزه‌له‌ی دراوی، گه‌نج یا پوول و چتی نرخداره‌که له‌ژیر خاکدا شاردرابیتته‌وه.
دق: پروانه (مطر).
دق: دیق و ده‌رده‌باریکه، سیل.
دق: کوتان، لیدان، ته‌قه‌کردن، په‌پاندن، گه‌لفاندن، داکوتان، داکوتاندن، زه‌ریانن.
دق الباب: له‌ده‌رکه‌دان.
دق الجرس: له‌زه‌نگ، زه‌نگ لیدان.
دق القلب: دل لیدان، دل‌ه‌کووتن.
دقات القلب: ترپه‌ی دل، شواری، دل لیدان.
دقاتق: وردکه، ورتکه.
دقاتق (المواد): وردیله.
دقاق: لیدهر، کوتهر، بکوت، ئارد فرۆش.
دققة: ورد بوونه‌وه، به‌وردی ته‌ماشاکردن، سرنج، وردی، وردبین، خورده‌بین، کنه، سه‌رنج، پاخاش، به‌هوورده‌یی، هووره‌نییری، باریکی، باریک بوون، باریکایی، نه‌رمی.
دقة الملاحظة: خورده‌ناسی.
دقدقة: قدیلکه، قدغه.
الدقن: چیتوبه‌س.
دقق: پروانه (تدقیق).

دعم: یاریده‌دان، راگرتن، لیتکدان، بۆزبان، بۆهیز، لیتککوتن
دعن: دامه‌که.
دعوة (ج) دعوات: بانگه‌یشت کردن، لی گیترا نه‌وه، فه‌خوواندن، بانگ، داوا، وه‌ند، داوا کردن، چه‌رخانه‌وه.
دعوة للمأدبة (الی الولیمة): فه‌خوواندن، بانگه‌یشت کردن بۆ نانی.
دعوی: قیره، جه‌نگ، ده‌نگه‌شه، لیچه‌ل، چه‌چهل، حوله‌سی، دۆز
دعوی ج دعاری: دادخوازی، گله‌یی، گازانده، باسمیلی، چه‌چهل، داواکاری، قیره، گازنده، داوا، دۆز.
دعی (ج) ألعیا: کوریکه یه‌کیکی تر کردییتی به‌کوری خۆی.
دغدغة: قرمه، ترس و نیگه‌رانی، ده‌قدقاندن، فرته‌فرت، خت خته، ختکه، ختیلکه، خدیله‌که، ختوکه.
دغش: تاریکایی.
دغف: هه‌لپچراندن.
الدغفل: بیچووه‌فیل.
دغل (ج) أدغال: ده‌غهل، ساخته‌چی، خرا، خراب، گه‌ند، زه‌غهل
دف: شه‌قه‌ی بالی بالئدانه، بال لیتکدان.
الدف (ج) دفوف: ده‌فه، که‌ره‌سته‌ی به‌زمییه.
دفاع، مدافعة: به‌رگری، به‌ره‌به‌ره‌کانی، سه‌ره‌لانین، سه‌ربلئند کردن، به‌رانیه‌ری، ده‌ستکردنه‌وه، پرواتیانی، ده‌سته‌وه‌که‌ری، چار، خۆپارازتن، لاکۆشی، لانگرتن، هه‌فالداری، ده‌رکردن، دوورخستنه‌وه.
دفاع دامی: خیپ، به‌رگری خویناوی.
دفاع مدنی: به‌رگری شارسنانییتی.
منظمة الدفاع المدني الدولي: ریکخراوی به‌رگری نه‌ته‌وه‌یی نیوانی ده‌وله‌تان.
دفاع: ده‌فه‌ژهن، ده‌فه‌لیدهر، ده‌فه‌ساز.
الدفة: تاقه، تاقچه، که‌نار، ته‌نیشته.
دفتر (ج) دفاتر: په‌راوی، ده‌فته‌ر، په‌لدانک، ده‌سه‌ک.
دفتر إحصار الدروس: په‌راوی وانه‌تاماده‌کردن.
دفتر الأستاذ: سه‌ر په‌راوی.
دفتر الأعمال: کارنامه، په‌راوی کار.
دفتر التفتیش: په‌راوی پیشکنین، په‌راوی به‌سه‌رکردنه‌وه.
دفتر الخدمة: رازه‌نامه، په‌راوی رازه.
دفتر دار: ده‌فته‌ردار، په‌راوی دار.
دفتر النفوس: سه‌رنامه، خۆنامه.
دفتر الهوية: ناسنامه، ناسیای نامه، بلیتی ناسینن، په‌ته.
الدفع: دان، دابین، پیدان، پال پیتوه‌نان، کزری، له‌تر، چه‌پاله‌دان، داخزاندن، ده‌ست پیتوه‌نان، پالتان، دوورخستنه‌وه
دفع السوائل: پالتانی شله‌مه‌نی.

دقق النظر: لى وردبونهوه.

– **مدقق:** سهرنجدهر، وردبىن.

دقيق ج دقاق: (۱) هور، ورده، هورده، هورد، هووير، ور. (۲) رقت، باريك، زراو، زراف، لهوهند، زيراف، زيراف، فين، رچه، بههورده. (۳) نار، نارده، هارد، كسويزه. (۴) وردبىن، هوردهبىن، سهرنجدهر، خوردهبىن، فين.

دقيق الرمل: رهم، رهم.

دقيق الفحم: گهرده، خاكه ي رهژووى.

دقيق الملاحظة: خوردهناس، هوردهبىن، وردبىن.

– **الأحياء الدقيقة:** زيندهوره وردهكان.

دقيقة (ج) دقاتق: خولى، خولهك، خول، شهست يهكى كاتزيميرى، تاو، دم، چاو ترووكاندنيك.

دقيقة للوقت: ورديله، وردهك.

دقيقة مادية: ورديله.

دك: ويرانكردن، کوتان و نهرمكردن، لهگه ل خاك كردنه يهك.

دكاع: مقاو.

دكان (ج) دكاكين: دووكان، تكان.

دكة: دؤخين، دؤخ، گونجه، بهنشهروال، هؤجه، بهنهخوين، تل، شهوالبىن، كؤل، مت، هؤجهنه، هؤلك.

دكة: سهكو، زك، تووم، تل، دكان، تكان، قهرشات، هؤلك، كؤل، مت، ههره.

دكتاتور: كهلهگا، بيداد.

دكتاتوري: كهلهگايى، بيدادى.

الدكتاتورية: كهلهگايى، خودسهرى.

دكتور: پزىشك، پزىشك.

دكدكة: وهردينه ي چاو.

دل: ناز، چف، وىم، گوبهند، گريشمه.

دلاك: كيسه كيش، لهش شور.

دلال: (۱) نازدار، عيشهوهگر، دهلاو، لاوه، لهنجه. (۲) ناز، چف، كهشم و نهشم، نازو نوز، نازو نيو ناز، وهىم، وىم.

دلال: رابهرى ناو بازار، دهلال، جامباز، دهستفرؤش، ناوچى.

دلال السيار: دهستگيتى.

– **مهنة الدلال:** بهلگه دارى، روودى، ريزانى.

دلالة (ج) دلائل: ريگا نيشاندان، رابهرى، پيناوى.

دلالة: كوستهكى، دهلالى، پيناوى.

دلب ودلية: چنار.

دلبوت: شالانگ.

دلة قهرة: جزوهى قاوهى، قاوهدان.

دلتا: دوو تاوان.

دللد: سيخور، سووچر، سووچر، ناوى ئيستريكيشه كه ئيمامى عهلى سوارى بووه.

دلص: بهرازى مى.

دلغ الكلاب: له پانندن.

دلغ: دهلهكه، كووزده، كوشك، كوشك (زگ و مىل سبيبه).

دلغ: دهست پيدا هينان، دامالين، شيلان، كوشين، كهلهزوسك، لى خستن.

دلك الحيوان: بالفرجون، شال ليدان، رنهك ليدان.

دلل: لاواندنهوه، دلدانهوه، رووييدان، گوزاندنهوه.

دلو: (۱) سه تل، دؤلجه، رزك، پهقره ج، ئافدانك، سبتل، بيت دؤش، جر، مه، دهوهل، دهولك، دؤلك، دؤلكه، مهجرهفه، مهخمه. (۲) ناوى يهكيكييه له (۱۲) بورجهكان و مانگى يازدهمينيشه به پيتى ژماره گهرى كونگران.

دليق: دهلهك.

الدليك: چنگا، چنگال و پون.

دليل (ج) أدلاء، دلائل: (۱) ريبهر، رابهر، رى نيشاندهر، رى نووين، شارهزاكار، پيشرو، پيزان، پيشرهو، بهلهد، شارهزا.

(۲) بهلگه، پاژه، پرتو، ريزان.

دليل القافلة: كاروانچى.

دليل القوم: ژيرك، پيشهوا، رابهر.

دليل كيميائي: رابهرى كيميائى.

الدم (ج) دماء: خوين، خين، ونى، هون، خون.

دم العذراء: چاره، خوينى كچينى.

– **تدقق الدم:** فيچقه بهستنى خوين.

– **نزف الدم:** خوين بهريوون، دارسان.

– **ثقليل الدم:** بهد فهسال، خوين تال، رهزا گران، كهپهزه.

– **ضغط الدم:** تهوورژمى خوين، خووين پهستان، زهبرى خوين.

– **خفيف الدم:** ئيسك سووك، رهزا سووك.

– **غليان الدم:** مرؤجه مرؤج.

– **مصل الدم:** پلازما، زهرداوى خوين.

– **فقر الدم:** كه خوينى.

– **النزف الدموي الوراثي:** زگماكه خوين بهريوون.

– **الدماء النازلة مع الجنين:** گريمانه، ليमानه.

– **الدورة الدموية:** سوورانى خوين.

– **توقف نزف الدم:** خوين گيرسانهوه.

– **الشعيرات الدموية:** دهزولهى خوينين.

– **مانع الدم:** خووين بهخش، خوين دهر.

– **الدورة الدموية الصغرى:** سوورى گچكهى خوين.

– **الدورة الدموية الكبرى:** سوورى گهرهى خوين.

– **جهاز دوران الدم:** نامرازى سوورانى خوين.

دمار: كاول، ويرانكردن، تيكدان، رووخاندن، هيراندن، ناگبارانه.

- دماثة:** خوشخویی.
- دُمَاع:** ژهراو، ژههر، ژاراو، ژهراوی، ژهحر، زهرداویکی تالّه که گژو گیاو دار و درهخت دهری دهکن.
- دماغ (ج) آدمغه:** میسک، مهژی، دماغ، مهژگ، ژهم، مۆخ، ژهمه.
- الأعصاب الدماغية:** میسک دهمار.
- دماغه:** نهززی ناو دهريا، لووتکهی چپای ناو دهريا.
- دماغه:** ملاشک.
- دمدما:** جرت، مینگاندن، مینگه، مینگه مینگ.
- دمال:** پهین.
- دمج:** لیتکدان، تیکه لک کردن.
- دمر:** بروانه (تدمیر).
- دمع (ج) دموع:** فرمیسک، نهسر، ههرس، هه لسی، هیسر، نهسرین، رۆندک، ههرس، نهسرین.
- سفح الدمع:** فرمیسک هه لوه راندن.
- دمعة:** تنۆکیک فرمیسک، نهستیر، گۆل.
- الدمق:** کرپوه، تۆف.
- دمل (ج) دمامیل:** قوونیر، کولک، ناشین، بیروژف، گره، کول، سووره کووان، کووان، کولکه، کوونیر، خه یاره، مووچ، په قه قۆک، په قه قۆک، کوله باب، خه یاره، خه یارۆک، ماده، دمه ل.
- فتح الدمل:** ناخاندن، زاری قوونیر کردنه وه.
- دمل الجفن:** باشکینو، قینچکه سلاوه.
- دملة خبيثة:** کووان.
- دمل المواشي:** هه ننگ، هینگ.
- دمن دمنأ:** بروانه (مداوم).
- الدمنة (ج) دمن:** که لاهه، که یله کۆن، که ییل، زبخانه، بروانه (مزيلة).
- دمور:** له ناوچوون، تیکچوون.
- دموي:** خویناوی، خوینین، پر خوین.
- الوعاء الدموي:** بۆری خوین.
- دمية (ج) دمی:** بووکه شووشه، بووکه هه مندالان، تابیدهی مه پمه ر.
- دمياء:** پیت و پیروژ.
- دن (ج) دنان:** کوویه می، هۆمه، هوبه.
- دَن:** گیزه، گیزه گیز، گیزاندن.
- دناة:** نامه ردی، زه بوونی، ناکه سی، پهستی، سووکی، حیزه بخویی، هه ندیبی، گره بیستی، گره به تی، ساتوولی، پیسی، پیسکه بی، سوو کایه تی، هه رزه بی، رژدی.
- دناة الطبع:** سه رخراو که فتی، سه ربوچکه که فتی، به دخویی.
- دناسا:** پیسی، چلکنی، دژوینی.
- الدندن:** دارووجان.
- دندنة:** سرکه سرک، وره ور، ورته، رته ورت، سرته، ده مووره، رینگه رینگ، پرته پرت، ژاوه ژاوه، بۆله بۆل.
- دنس:** چلک، پیسی، ناپاکی.
- دنس:** کۆنه بۆش، نه گریس.
- دنس الذیل:** پاشل پیسی.
- دنس:** لیستۆکه.
- دنو:** نزیکبوونه وه.
- دنوب:** بروانه (دلو).
- دنی:** هاکا.
- دنيء:** نامه رد، نامه رۆ، سووک، نزم، پیسکه، سه رپۆر، گره، ریشۆ، به دره سهن، پیچ، پیسوک، تۆزی، شپۆل، شپوشپۆل.
- دنيء الاصل:** ناکه س، به دره سهن، به دره چه لکه.
- دنیا:** گیتی، گیهان، خوستان، که یهان، جیهان، دنن، دونن، رۆژگار، رۆجیار، زنده گای ئیستا، گهردوون، چه پگه رد.
- تارك الدنيا:** دل مردوو.
- دنیا الجزاء:** جیهانی پاداش (په سلان).
- دنیوی:** که یانی، هه گیتی.
- دنین:** کیف، جیزه، گیزه، گیزه گیز، گیزاندن، ویزه.
- دهاء:** که مۆبی، زیره کی، هۆشیاری.
- دهاق:** پر، لیتوپر.
- دهان:** رۆندار، رۆن تیسدهر، چه وره ننگ کار، تی هه لسووین، چه وورکار، هه نووین.
- دهدوهة:** لاتار، هه تار.
- دهر (ج) دهور:** کات، رۆژگار، ته مه نی رۆژگار.
- دهري:** بی ئاین، خوړسک په رست، دهیری، که سی که له سه ره نه و باوره به بی که گیتی په روه رگاری نیه، پیری کۆنه سال.
- دهس:** پی لی نان، ژیر پا کردن، خسته ژیر پیبانه وه.
- دهشة:** واق ویمان، سه رسو ویمان، زاره تره کی، زاله، سامداری، واقمان، سه رلیشویان، دهس و پا گومکردن، ترسان، دلنه مان.
- دهلیز (ج) دهالیز:** دالان، بنده رکه، زقاق، ناقدهر، نیشکۆ، هه ودان، راره وی نیوان هه وشه و ده رگای ده ره وه.
- دهن (ج) أدهان، دهان:** روون، رۆن، بۆ، قاماش، رووه ن.
- دهناء:** بیابان، چۆل.
- دهن ترینین:** بتم.
- دهن الخروع:** رۆن گه رچه ک.
- دهن الزيت:** رۆنی زه بیتی، رۆنی زه بیتوونی.
- دهن السمسم:** رۆنی کونجی، رۆن کونجی.
- دهن اللوز:** رۆن بادام.

- دهني الملمس:** چهور.
- دهنية:** چهوري.
- دهي (ج) أدوية:** زيردک، وشيار، وربا، بيرباش.
- دهنج:** دانه، ژهنگار، زاخي سهوز.
- دهين:** چهور، خهروبهز، قهلهو.
- التدليك بالدهن:** چهورکردن، هه نوون، هه نوين، هه نين.
- دواء (ج) أدوية:** دهرمان، داروو، داووده رمان.
- دواء الشفاء:** هه تنوان، نووژداری.
- دواء العطاس:** کونوش.
- دواء القابض:** دهرمانی گير، زگ راگير.
- دواء القبوضية:** دهرمانی گيری.
- تعجين الأدوية لصنع الحبوب:** هه رفتانندن.
- أدوية للطعام:** هه زبیتنه.
- دواب:** چارهوا، چوارپي، ولاخ.
- دواب الحمولة:** پيترۆ.
- الدابة:** نه گريجه.
- دواجن:** چينه کهر، بالندهی کهوی، خانه کی.
- دوار:** سهه سووران، وری، گيژی، سهه سهووره، سهه سهه گيژه، گيژیبون.
- دوار:** گيژنده، بگيژي، گه رنده، دهه ستيگيژي، دهه ربه دهه، سهوورخۆر، فره گهري، هات و چۆ کار.
- دوار الشمس:** گوله به پۆژه، پۆژيار په رست، پۆژگار په رست.
- دوار الليل:** شه وگهري.
- دوارة:** په رگار، سهه رگيژي.
- دوأس:** گيژه کار، گيژه فان، گيژه وان، پيشييلکار.
- دوام:** هه ربون، دريژه کيشان، له سهه ريشتن، هه ميشه يی، بابه داری، بهر خور داری، راهه ستان، مان، دريژه پيدان، مانه وه.
- أدامك الله:** بهر خور داری.
- دوام الحال:** راگيری، راگيرای.
- دوام رسمي:** مانه وهی ديوانی.
- دوامة:** گيژگيژه، مه زهق، گلگلوله، گلگلوله، خوخلوله.
- دوامة مائية:** گهري، نشووف، گيژا، گيژاو.
- على الدوام:** هه ميشه.
- دواية:** سهه توو، سهه توي، سهه تويژ.
- دوباس:** ميرووی داره خورمايه.
- دوحة (ج) دوح:** داری گهوره و بلاوی سيته رداره.
- الدحلة:** قهرتاله، سهه وهته، سهه بهته.
- دوخ:** سهه ريشانندن، سهه ريشتيوانندن، گيژ و هيتپرکردن.
- الدوخة:** سهه سهه گيژه، سهه سهووره.
- دوخان الرأس:** سهه سهووري، گيژي، ماخوليايي.
- دوداة:** هه لادوشه، هه لهق مه لهق، جۆلانه.
- دودة (ج) ديدان:** کرم، کورم، قورم، کرمژن، کرموژن، کرموژل، کرميتون.
- دودة الأشجار:** ماشووت.
- دودة الثلج:** کرمی به فری.
- دودة السمك:** پرگ.
- دودة القز:** کرمی ناو ريشمی، که کلی.
- الدودة الوحيدة:** گوريسه چوو (کرميکی دريژه له نيتو زگی مروياندا تا ۶۰ مه تر دريژه دهين).
- دودة الأرض:** کرمی زهوی.
- دودة المعدة:** ريخه رهش، فرکه (هی مالانان).
- دودة الكبد:** کيسه له.
- الزائدة الدودية:** به له ريخۆله.
- حالة المدود:** کرميتوني.
- الدور الأول:** نۆيهی يه که مين، نۆره يه که م.
- الدور الثاني:** نۆيهی دووه مين.
- دور (ج) أدوار:** (۱) دهور، دهوره، گردن، چهرخ، پهري، په پانپهري، قهراخ، قهوورخه، گرد، گرداگردی، گهرد. (۲) چاخ، سوور، نۆيه، نۆره، خول، دهه دهه، دم، تاف، سهوورپو پشت، سهه قامات، سنور، سووران، پۆژگار، دهوران، سهه دهه، کات.
- الدور:** سيهره.
- الدور والتسليم:** دانستان، وهه رگرتن و پيدانه وه.
- دور السبات:** ماوهی سپيون.
- أدوار الإستحالة:** سهوورپو گۆزان.
- دوران:** گرواز، گل و خول، سهووران، گهريان، چهرخدان، خوخلواردن، گرواز، زقيران، پيچ خواردن، جولا نه وه، سهوورپو خواردن، خولا نه وه، زۆراندنه وه، زۆرانه وه، سهوورپانه وه.
- دوران الفلك:** چهرخ، خولانی چهرخ، خولا نه وهی چهرخ.
- دوران السنة:** سال سهوورپانه وه.
- دوران الطاحونة:** مۆره.
- دورة:** خول، سوورپو، چاخيله.
- دورة حياتية:** سهوورپو ژيان، خولی زينده گانی.
- دورة الماء:** سهوورپو ناو.
- الدورة الكبرى:** سهوورپه گهوره.
- الدورة الصغرى:** سهوورپه گچکه.
- دورق:** گه مۆله، فلاسک، گومگومه (سوراحی).
- دورق تحفيف:** فلاسکی وشک کردنه وه.
- دورق زجاجي:** فلاسکی شووشه (له فيزيادا).
- دورق مخروطي:** نه رلنمايه ر (کيميا).
- دورق معوج:** گه مۆلهی ملخوار.

- دوریه:** ئیشکچی، چۆکدار، هه‌فاو، نۆبه‌تچی، نۆتۆرقان، کیشکقان، جه‌زایه‌رچی، چه‌رخه‌چی، پاسه‌وان، دیده‌وان.
- دوس:** هۆله، دادورۆله.
- الدوس:** پین لئی نان، شیتلان، گبیره.
- الدوس والحمل:** گبیره و کیشه.
- دوسر:** دووسهر، دووسهره، دووگوز (گیابه‌که).
- دوشک:** دۆشه‌گ.
- دولاب (ج) دوالب:** دۆلاب، دۆلاو، دۆل، چه‌رخه‌ی ناش، پیچ، پیچک، چه‌رخ.
- دولة (ج) دول:** ده‌ولته، به‌نده‌ری، فه‌رمانه‌روایی، فه‌رمانگبیری، میری، ده‌ست گرتنه‌ به‌سه‌ر زۆر له‌ ده‌ولته و مالاته و سامان وه‌رگبراهه، دارایی، مال.
- رئیس الدولة:** ده‌وله‌تگبیر.
- التوازن الدولي:** به‌راهه‌ری نیتوان ده‌وله‌تان.
- دون:** (۱) بیتجگه، جگه، به‌ده‌ر، بی له، هه‌ی له، بیتژگه، زیل، بی، به‌بی. (۲) نزم، سووک، که‌م.
- دون:** پروانه (تدوین).
- الدوی:** شیره، شیره‌شیر، گرمه، گرمه‌گرم، گرماندن، دنگه، دنگه‌دنگ، شریقاندن، شریقه، شریقه‌شریق، گرمه، لرمه، چت و ده‌نگی نارپیک، گووی زینگانه‌وه، گرمه‌ی هه‌وری.
- دیار:** ولات، هینله.
- دیه (ج) دیات:** پاره‌یه‌که له‌ بری کوژتنی که‌سپیک بدری
- دیار:** هه‌یج که‌س.
- دیاسة البیدر:** هۆله‌کردن، گبیره‌کردن.
- دیانة:** نایبنداری، یه‌زدان په‌رستی.
- دیباچ (ج) دبابیج:** زه‌یافت، کری سیمداری رازاوه، دیبا، جوژه پارچه‌یه‌کی نرخدار و باشی ناویشمییه، زتیرپاف.
- دیبق:** دیوا، دیبا.
- دیباچه:** پیتشه‌ستی، پیتشه‌کی.
- دیجور:** شه‌وه‌زەنگ، تاریکه‌ شه‌و، تاریکی، شه‌وی تاریک.
- دیر:** دیر، کلیسا.
- دیزانتری:** زه‌حیری، زکچوون به‌خوینه‌وه، خواتیندار، نیتتن.
- دیزج:** دیزه، په‌نگی ره‌ش و بۆر.
- دیک (ج) دیوک:** که‌له‌باب، که‌له‌شیر، قالك، قانک، که‌له‌شه، کوچ، دیقل، دیکل، چپله، که‌له‌کووک.
- الدیک البری:** ته‌زه‌روو، چۆر.
- الدیک الرومی:** ئەلۆ ئەلۆ، قه‌له‌موون.
- صیحة الدیک:** قووکه، قووکه قووق.
- الدیم:** دیم، به‌ژک، پشتاو.
- زراعة دیمية:** دیمه‌ کیتل.
- الدیاس:** زاخه، زاخو، پروانه (سرداب).
- دیمه:** خورپه‌مه‌باران، ریتزه‌وی بی پرووسکه و گرمه.
- الأرض الدیمية:** به‌ژی.
- دیمقراطية:** دیمۆکراتی.
- دین (ج) أدیان:** دین، نابین، نه‌ته‌وه، خوداپه‌رستی، رینگا، ری، را، په‌ووش.
- دینی:** نایبینی.
- دین (ج) دیون:** قهر، قهرز، قهرد، ده‌سی، وارپه، قهرزو قۆله.
- أداء الدین، تسدید الدین:** قهرزدانه‌وه.
- دینار (ج) دنانیس:** له‌ پیتشه‌دا جوژه لیسه‌یه‌که بووه له (دیناریوس) ی لاتینی وه‌رگبراهه.
- دیوٹ:** بی نامووس، گه‌واد، ته‌ره‌س، قورمساخ.

ذ

- ذ:** پیتی نۆیه مینی (ئا بېن) ی عەرەببیه .
- ذا:** خاوند، خېوی، خودان، ماخۆ، خووهی.
- ذا (ج) أولاء:** ئەو، ئە ئەو، ئینە، ئەی، ئاذی، ئەقېه، ئید، یه (بۆ نزیکه).
- ذائب:** تئاوهوه، تئاواوه.
- ذائع:** به ناوبانگ.
- ذائقة:** هېزی چیتتن، چیتگه، چست، مېزه، هیتیکه له پېنج ههسته کانی مرۆف که به هۆی وی تامی چتان ده زانئ، مرازی ویش زمانه (پروانه ذوق).
- ذئب (ج) ذئاب:** گورگ، وەرگ، گور، کووری، قەرگ، گور.
- بصل الذئب:** کیفۆک، پیفۆک.
- ذابل:** ژاکاو، گه چراو، ژاکیاگ، سیس، نهژد، قرنی، چرچ، دالگۆشت، بېن تووک، له رو لاواز.
- الورد غير ذابل:** گۆلی نه گه چراو، هه لئه وه رویو، شهق.
- ذات (ج) ذوات:** (۱) بنچینه، به ره تهی چتی، ئەوهی که ههیه، رهگ و رېشه ی چتی. (۲) خېوی، خاوند، خودان، خو، خېو، دارا، ماخۆ، کەس، کرۆک، ئاواره.
- ذات الجنب:** برک، ژان و برک، نه خووشی پالوو، سینه پالوو، ئاوسانی پهردهی ژووره وهی که له یه دیشی و تاشی دیتتی نه نگه نه فهس ده بېن و ده کۆخ.
- ذات التفاعلين:** دوو کارلینک (کیمیا).
- ذات الرئة:** ژان و بهرکی سییه، نه خووشی سییه، دهردی سییه لاکبیه، سی ئه ستوورک، سی ئاوسان به هۆی سه رماوه په یدا ده بېن.
- ذات البمين:** بۆ لای راست.
- ذاتي:** خۆبی، خۆسه ری، سه رخۆ.
- الحکم الذاتي:** سه ره خۆبی.
- ذاتياً:** له خۆوه.
- الذاتية:** هه نه سستی، رازگه، رازنوس، خۆیه تی، که سناسی، فه رمانبه ری.
- ذاتية الإبتدائية:** که سناسی سه ره تایی، خۆیه تی سه ره تایی.
- ذاتية الأساتذة:** فه رمانبه ری مامۆستایان.
- ذاتية الثانوية:** که سناسی دوا سه ره تایی، خۆیه تی ناوه ندی.
- ذاك (ج) أولئك:** هۆوه، ئەواهی (بۆ دووره).
- ذاك الوقت:** هه ینئ، هه نگینئ، ئەوسا، ئەو ده می.
- لذلك:** له بهر ئەوه.
- ذاکر (م) ذاکرة:** بېردار، به بېر، بېر لی که ره وه.
- ذاکرة:** یاد، بېره وه ری.
- ذو ذاکرة:** به بېر، به بېره وه ر، بېر مه ند.
- قوي الذاکرة:** به یاد، بېر تیژ.
- ذان:** رېکه (اشارة) بۆ نزیک و نېرانه.
- ذانك:** رېکه (اشارة) بۆ دووره و نېرانه.
- ذاهب:** ره وه ن، ری بگار، رېبوار، رېبشتوو، له سه ر کۆچ، دوور رۆبېن.
- ذاهل:** فه رامۆشکار، له بېرکار.
- الذئب:** گا کتوی.
- ذاي:** چرچ، سیس، سیسک، ژاکاو، ژاکیک، چرچیاک.
- ذئب:** ده رکردن، دوورخستنه وه، پېشگرتن.
- ذئاب:** مېش، مه گه ز، مه شی، مه یه س، مه وز، مه وز، مه گه س.
- ذئاب كبير يقع على الدواب:** مۆز، مېشه که رانه، گه وگه و، مېشه گه ز.
- ذئاب الكلب:** مېشه سه گانه.
- قائمة الذئاب:** مېش گره.
- ذئابة:** فیتیل، پلیتته، پۆرگ، سه ری پلیتته ئەوی داده گیرسی، سه ره پلیت.
- ذئع:** سه ررېن، سه ر ژئ کرن، کوژتار، کوشتار، هه پلۆک، گه روو پېن.
- ذئع کامل:** گۆشا و گۆش سه ررېن.
- الذئحة:** گه روو ئېشه.
- الذئحة الصدرية:** سگه کوژئ.

ذېذبه: (۱) له رانندنه، هم ژانندن، له ره، له نگانندن، له ره له، له رینه وه. (۲) هه ژاننی چتی هه لاهه سراو، بزووتن، له رینه وه، شنین، شنیان. (۳) نهو قلقله و بلبلانه یه، وه که ژاوه و چتی تر ده خړی.

ذېذبه کامله: له رینه وه یه کی ته واو.

ذېل: ئیستی پستی کیسه لئی، گوئی ماسی، سه ره تای لای.

ذبول: سیس و چرچ بوون، قسرنی، گه چران، گه چلان، چرچه، چلمساو، دامردن، چرچی، ژاکان.

ذبیح: سه رپراو.

ذبیحه (ج) ذبائح: کوژتی، دابهستی، دابهستوو، دابهسته، نه ره بهست، کوشت، قوربانی.

ذحذحه: خرته خرت.

ذخر (ج) ذخائر: گه ننج داگرتن.

ذخیره (ج) ذخائر: تفاق، زاد، دانه و پلله، نازوخه، داناش، دانه و پیر، دان هتیرک، نازوخه، نازووقه.

ذراع (ج) أذرع: نه ره ج، باسک، باهوو، زه ند، زوله، چه میل، نه رین، گه ز، بال.

ذراع القوة: باسکی سه رگر.

ذراع المقاومة: باسکی به رگر.

ذرع: ورد، نهو توژه وردانه یه که له تیشکی بهر هه تاوی ده بیبرین، توژ، گه رد.

ذرة (ج) ذرات: توژقال، گه ردیله نه توژم، توژسقاله، ئاستهم، ریشک، گلگل، که موسکیتک، نه توژم، گه ردیله، مؤلیکول، ریزلانه، ریزول، ریزه، ژه نیک.

العدد الذري: ژماره ی نه توژمان.

الطاقة الذرية: وزه ی نه توژمانه.

ذرات الغبار: ریزه.

الذرة: گوله پیغه مبه ره، گهغه شامی، گارس، شامی، گلگل، گوله کابه، گوله دان.

الذرة الصفراء: گهغه شامی، گارس، شامی، گلگل، گوله کابه، گوله دان.

ذرع ذرعاً: پیتوان، پیتان.

ذرع: گه ز، بال، گاز.

ذروة: که پک، قولله، ته پوله که، لای هه ره ژووروی هه مسوو چتیکی، توقه سه ر، سه رقل، قه له پویه، سه رقله پویه کیتوان.

ذور الشمس: گزنگی خور، گه زینگ.

ذري: ده بان، ده بیان، ده وان.

التركيب الذري: گه ردیله پیکه اتن.

ذرية (ج) ذاري: مندال، نه ته وه، ریشته، دوندان، ریشه، تیره، ده وول، ره چه له که، به چکه، زاووزو.

ذریعة: به لگه، هؤ.

ذعر: ترسان، توچین.

ذرة: کلک هه لته کینه، قوون هه لته کینه، کلک ته قیتنه، کلک هه لسه نگیته.

ذعن ذعناً: سه رشور کردن، درکاندن، ددان پیدانان.

ذقن (ج) ذقون، أذقان: چه نه گه، چه ناگه، په رزینگ، زنج، زه نی، نارچهن، نارزن، کاکیتیک، نه رزینگ، چهن، چه نه زنج، زنخدان، چانه.

ذکاء: زور، خور.

ذکاء: زیره کی، وربایی، هوش، سه لیکه، بژی، چه رچه بی، زرنکی، گیتو فه ن، وشیار، ژیری، هوشیار.

ذکاء طبعی: دوزدار.

مراكز الذکاء: مه لیه نده کانی زیره کی.

ذکاة: زیره کی، تیره هوشی، بروانه (ذکاء).

ذکر: یاد، هه رچی به سه ر زماندا پروات، یاد کردن، چیل کرن، ناو بردن، نیر، هه لدان، هینانه وه یاد.

ذکر الشيء في غیابه: له پاشمله دوان، ناو بردن.

بذکر: به هینانه وه ی، به یاد هینانه وه ی.

ذکر: چوو، سیره تی نیرینان.

ذکر الأطفال: چوچ.

ذکر النحل: نیره هه نگ.

العضو الذکری: چوو، نیره نه ندام.

ذکر (ج) ذکور: نیرینه، نیر، که ل.

اولاد الذکور: مندالی نیرینه.

ذکر الجاموس: که ل.

ذکر الجدی: کاره نیر.

ذکرة: شن.

ذکری: یاد، یادگار، بیبه وه دی، بیبه اتی، یادگاری، ماوه ی بیر، چیل.

ذکری السلف: بیبه وه ربی باستانی.

إحیاء الذکری: بیبه وه دی زیندوو کردنه وه.

ذکریات: بیبه وه دی.

ذکوة: سه رپرین، کوژتنه وه.

ذکی ج أذکیاء: جه رجه ه، سه لیکه دار، پیاوناس، به بیبه وه، ژیرک، به کار، بشاک، زیخ، چه سپان، مه حلان، زرنک، وشیار، شیار، فه له یته، قوچاخ، زیره ک، کاربین، هوشیار، وریا، به هوش، بژی، شایاز، بریف، جه رجه ه، ستیله، به خوره ژبو، په یک، ده گه ل، گوریز، زرنک، زیت، ژیر، به سه لیکه، شاک، له بخان، هوشدار، چه پخوون، بلیمه ت، تیگه یشتوو.

ذېذبه: (۱) له رانندنه، هم ژانندن، له ره، له نگانندن، له ره له، له رینه وه. (۲) هه ژاننی چتی هه لاهه سراو، بزووتن، له رینه وه، شنین، شنیان. (۳) نهو قلقله و بلبلانه یه، وه که ژاوه و چتی تر ده خړی.

ذېذبه کامله: له رینه وه یه کی ته واو.

ذېل: ئیستی پستی کیسه لئی، گوئی ماسی، سه ره تای لای.

ذبول: سیس و چرچ بوون، قسرنی، گه چران، گه چلان، چرچه، چلمساو، دامردن، چرچی، ژاکان.

ذبیح: سه رپراو.

ذبیحه (ج) ذبائح: کوژتی، دابهستی، دابهستوو، دابهسته، نه ره بهست، کوشت، قوربانی.

ذحذحه: خرته خرت.

ذخر (ج) ذخائر: گه ننج داگرتن.

ذخیره (ج) ذخائر: تفاق، زاد، دانه و پلله، نازوخه، داناش، دانه و پیر، دان هتیرک، نازوخه، نازووقه.

ذراع (ج) أذرع: نه ره ج، باسک، باهوو، زه ند، زوله، چه میل، نه رین، گه ز، بال.

ذراع القوة: باسکی سه رگر.

ذراع المقاومة: باسکی به رگر.

ذرع: ورد، نهو توژه وردانه یه که له تیشکی بهر هه تاوی ده بیبرین، توژ، گه رد.

ذرة (ج) ذرات: توژقال، گه ردیله نه توژم، توژسقاله، ئاستهم، ریشک، گلگل، که موسکیتک، نه توژم، گه ردیله، مؤلیکول، ریزلانه، ریزول، ریزه، ژه نیک.

العدد الذري: ژماره ی نه توژمان.

الطاقة الذرية: وزه ی نه توژمانه.

ذرات الغبار: ریزه.

الذرة: گوله پیغه مبه ره، گهغه شامی، گارس، شامی، گلگل، گوله کابه، گوله دان.

الذرة الصفراء: گهغه شامی، گارس، شامی، گلگل، گوله کابه، گوله دان.

ذرع ذرعاً: پیتوان، پیتان.

ذرع: گه ز، بال، گاز.

ذروة: که پک، قولله، ته پوله که، لای هه ره ژووروی هه مسوو چتیکی، توقه سه ر، سه رقل، قه له پویه، سه رقله پویه کیتوان.

ذور الشمس: گزنگی خور، گه زینگ.

ذري: ده بان، ده بیان، ده وان.

التركيب الذري: گه ردیله پیکه اتن.

ذرية (ج) ذاري: مندال، نه ته وه، ریشته، دوندان، ریشه، تیره، ده وول، ره چه له که، به چکه، زاووزو.

ذو عروتین: دوو ههنگل، جووتقولف.

الذوق الأدبي: چهژگه‌ی وئیره‌یی.

الذوق السليم: ههستی ساخ، چیتژگه‌ی پوخت.

ذو قافیتین: هه‌لبه‌ستیکه دوو جووری پاشبه‌ند هه‌بی.

ذوو: بروانه (ذو).

ذی جاه: خاوه‌ن جی و پایه.

ذی القری: خزمان.

ذی قیمه: گران.

ذو قَدْر: به‌پیز، پیزدار.

ذو القرنین: سه‌رناو (لقب) ی ئەسکه‌نده‌ری ماكدوونیییه.

ذوابة (ج) ذوائب: نه‌گریجه، پرچ، بسک، په‌لکه.

ذوآب: تاوین، تووینه‌ره‌وه.

ذوب: توانه‌وه، تاوانه‌وه، هۆرتینی، خیتورانه‌وه، تولانه‌وه، بشه‌شین

ذو ذنب: هه‌ساره‌ی جوچکه‌دار.

الذویان: توانه‌وه، تاوانه‌وه، خیتورانه‌وه.

– **درجة الذویان:** پله‌ی توانه‌وه.

الذوق: چیتژتن، میزه‌کردن، هیتزی چه‌ژتن، هه‌ستی چیتژتن،

چه‌ژگه، چه‌شه، چه‌شگه، خستکرن، چیتژ، میلاتق کرن، تام،

تام کرن، چه‌شتن.

- ر: پیتی دهیه مینی (نا بچ) ی کوردییه.
- رائب: ماست، ترۆله، میست.
- الرئة (ج) رئات: سی، سیپه لک، سیپه لاک، شوش، شش، پیلانشوومی، سپی، پشا سپی، سوویه، سو، سووی، سه پهلک، شمش، شوشی، شو، پش.
- قصبه الرئة: زمانۆک، کاکری.
- حویصلات رئویة: سیکلدانۆچکه.
- الفصوص الرئویة: پله کانی سی.
- الغشاء الرئوی: سیبه په رده، دیواره په رده.
- زرق الرئة: سی چاندن.
- إلتهاب الرئة: سی سووتانه وه، سی هه وکردن.
- السل الرئوی: دیقی سیبه لاک.
- ذات الرئة: سینه پالوو، نه خۆشیی سی.
- رائد: دلخوار، شۆفار، سیخو، واردۆز.
- رائج: به بهر، به پرمین، باودار، رهوان، به هه پرمین، به هودار، خۆشپه.
- رائج: بۆلکه ر، بۆندر.
- رائحة (ج) رائح: بۆن، بێن، بێهن، بۆ، بووه.
- رائحة الأجسام الوسخة: بۆ دین.
- رائحة إحتراق الشعر: کپووز، بۆ کپووز.
- رائحة كريهة: بۆگه، زنج.
- رائحة الفم الكريهة: بۆنی ده، بۆگه نی ده، بۆگه نی زار.
- طيبة الرائحة: بۆنخۆش.
- ذوو رائحة: بۆندار، بێندار، به بۆن.
- رائض: که سیکه جووانووی فیره یتگا رۆیشتن بکات، رام کار.
- رائع: به شکۆ، به ده بده به، بهر بچا، بهر بچه، شین، دل بهر.
- رائق: روون، رهوشه، شل.
- رائق مخفف: شل، روون.
- رأب: دروونه دی چتی کۆن و دراو.
- الراب: زریاب، زریابوک، باوه پیاپه.
- الرابة (زوجة الأب): زدایک، باوه ژن.
- رابة الزوجة: زرخه سوو.
- رائح: قازانجکار، باودار، به هه پرمین.
- رابط: (۱) مرۆی پارێزگار و خودا په رست. (۲) لێک گرتده، گرتده.
- رابطة (ج) روابط: په یوه ندی، به ندیواری، کهین، داف، رایه ل.
- رائح: چواره م، چاره م، تیترا.
- رائح کلورید الکاربون: کاربۆن تیترا کلوراید.
- الرائح: چواره مین، چاره مین.
- الرائح المتناسب: چواره مین هاو پیتزه، هاو پیتزه ی چواره مین.
- رائتج رابط: رانتجی لیکده.
- الرابعة: کرمی شینک.
- رائعی: چواره می، نه خۆشییی کی و لاخ و ناژالانه.
- راتب (ج) رواتب: جیره، مووچه، دهقن، رۆژانه، سالانه، چه مه که، ده به.
- راتب شهري: مووچه ی مانگانه.
- راتب أسبوعي: مووچه ی ههفتانه.
- راتب سنوي: سالانه.
- راتع: له وه رکار، له وه رکه ر، په له وه ر، له وه رنده.
- رائی: دوولکه بیتز.
- رائج: هومیده وار، به هه ویا، هه ویا دار.
- رائج: باشت، پیتز.
- رائج: رجزدانه ر، که سیکه که هه لبه سستی له ده رای (رجز) دابنی.
- رائج: گه راوه وه، گه پره وه، گه پینه وه.
- رائج، مراجعة: پاشپن، ده ور.
- رائجل: پیاده، په یار.
- رائجی: تکاکار، هه ویا دار، مه هه رقان، هیوادار، هیفی دار.
- رائح: مه ی، ئاسووده یی، که یفخۆشی، له پی دهس، ناوله پ.

- راحة: ئاسوودەيى، ھىمنى، سانەو، وچان، ھەدا.
- راحة اليد: بەرى دەست، لەپى دەست، بەرە لەپ، ناو مشت، لەواسەى دەستى.
- راجل: كۆچكردوو.
- راحلة: زاد، تۆشە، تىشوو، بەروبو، خولندۆت.
- راحلة (ج) رواحل: ولاخى بارى.
- راحم: مېھربان، بەزەبىدار.
- راخي: خاو، خام.
- رادع: پارگ، پېشگر، نەھىل.
- راديو: راديو.
- رأراء: زرت، چاوزيت.
- رازق، رزاق: رۆزبەدر، قووتدەر، رۆزى گەيىن (خودا).
- رازقي: بى تىن، سست، رېشبايا، رېشباوا، جوورە تىببەكە.
- رازقية: كراسى سېپى كەتان، مەى.
- رأس (ج) رؤوس: سەر، سار، كەللە، ملە.
- رأساً: يەكسەر، راستەورپ، يەكشەق، راستەوخۆ، راستەوراست، يەكسەر، راست و رەوان.
- قمة الرأس: پۆلك، تۆقى سەر، تەپلى سەر، گاسك.
- ذات رأسين: دوولۆ، دووسەر.
- رأس: نووك، نوويك.
- رأس البصل: سەلكە پېواز.
- رأس الشيء المدبب: نووك.
- رأس المال: دەستمايە، مايە، سەرمايە، دەسمايە، بەلگە.
- الرأسالية: سەرمايەدارى.
- رأس الرجاء الصالح: سەرلوتكەى ھيوا.
- تخدر الرأس: سەرتەزىن.
- رأسمالي: سەرمايەدار، خاوند مايە.
- رأس الحد: سەرپەگە.
- رأس الدعكة أو الدعكسة: سەرچۆبى.
- رأس سكر: كەللە شەكر.
- رأس السنة: سەر سال، سەرى سال.
- رأساً على عقب: سەرەوژىر، سەرەنگرئ، سەرەوبىن، سەرەوژىر.
- ذو رأس المال: سەرمايەدار، خاوند مايە.
- بياض الرأس: سەر سېپى.
- تزيين الرأس: كپووزەكردن.
- توجع الرأس: سەرئېشان.
- دائخ الرأس: گىژ، كاس، ھور.
- رفعة الرأس: سەرپەرزى.
- رفيع الرأس: سەرپەرز.
- علو الرأس: سەرپەرزى، سەرپەرزى، سەرپەرزى.
- شعر الرأس: قز، پىچ.
- عالي الرأس: سەرپەرز، سەرپەرز، سەرپەرز.
- على الرأس: لە سەر سەرەوان.
- على الرأس والعين: لە سەر سەرەوان چاوان.
- قشرة الرأس: كپىژ، كپىژ، كەفشك، كەلپك، كىشار، پروانە (قشر الرأس).
- لفة الرأس: سەرپىچ، پىچ.
- قحف الرأس: تاقى سەر، قاقلۆك، كاسەى سەر.
- مسقط الرأس: شوتنەزا.
- نكوس الرأس: سەر نزمى.
- منكس الرأس: سەر نزم.
- وجع الرأس: سەرئېشە.
- هز الرأس: سەر لەقاندن، سەر ھەژاندن.
- هيئة الرأس المعتجر: سەر گوتىلاك.
- رواسب: نېشستەمەنى.
- رواسب السمن المغلي: دۆن، دۆك، دۆكە.
- راسب (م) راسية: نېشتگ، نېشتوو، نېشتە، كەوتوو، كەفتوو، بەلغ، پاشكەوتوو، خرچاو، خلتە، خلتەى نېشتوو.
- رئاسة: سەردارى، سەركردهيى، سەرۆكى، سەرورەى، گەورەيى، سەرۆكاتى، سەرميانى.
- رئاسة البلدية: بازارگىرى، سەرۆكايەتتى شارەوانى.
- رئاسة الجامعة: سەرۆكايەتتى زانكۆ.
- رئاسة الجمهورية: سەرۆكمارى، سەربىيانى.
- رئاسة الصحة: بەرپەزەبەرتتى پزېشكارى.
- رئاسة العمل: سەركارى، سەركارىتى.
- رئاسة الوزراء: سەرەك وەزىرى.
- راحم: دلسۆز، بەزەبىدار.
- رثوة: زىتەزىت، زەقەزەق (بۆ چاوا)، زرتەزرت.
- رادع: پەكخەر، نەھىل.
- راسخ: پايدەدار، قايم، پتەو.
- راشح: پالاو، پالتىو.
- راشد: رابەر، رىگا نېشاندەر.
- راشن: كەسكە بەبى بانگەتشتن بېتە مېواندارى، شاگرد.
- راشوم: شەقلى دەخل و خەرمانانە.
- راشي: بەرتىلدەر.
- راصد: چاودىر، دىدەوان.
- راضي: قايل، شا، بەدل، پەسندكار، پىخۆش، خۆشحال، دلخۆش، بەدل و گيان، رازى.
- غير راضي: ناقايل، نابەدل.
- راضع: مندالى شېرە خۆرە، مرۆى نزم و لەچەر.
- راعي: شوان، شقان، ھۆلك شان، چاودىر، گەلەوان، چۆيان، بەرقان، مېگەلەوان.

راقد (ج) رواقيد: كوپه، دن، كه رگه، كه وار، كولين، هوممه، كوپه ي گه وره.

الراقي (م) راقية: بهرز، بلند، بالا، سه ركه وتوو، پيشكه وتوو - **الأحياء الراقية:** بالا زنده وهر.

الراقيء: پينه چي.

راكب (م) راقبة (ج) ركاب: سوار، سوو بار.

راكد: مات، ويستياگ، نارام، وهستاو، راهستاو، نارامگرتوو، مهن، مهند، پهنكاو خواردووه، مهن، مهن، ناوي مهند.

الماء الراكد: كاماش، مهند، پهنكاو خواردوو.

راكم: چه ماوه وه، چه مينه وه.

رأم (ج) آرام: ناسكي سپي.

رامي: نيزدار، هاويژه، تير نه اندازه.

ران: پوزه وانه، بهلك پيچ.

راهب (ج) رهبان: عهدال، رهبان، رهبن، ره بنوك، له ناييني فه لاندراهب نه كه سه يه ژني نه هيتي.

راهبة (ج) راهبات: ژنيكه ميتردي نه كات و هميشه له دير و كليساندا بزي.

راهش: پروانه (رواهش).

راهن: گريو دانه، هميشه.

راهن مراهنة: گريودانان، پيمان بهستن.

راهي: رهوان، خوشرؤ، خوشرهوت.

راو (ج) رواة وراون: گيره وه، بيژ، گيره وه.

راوح: پيكتوت (بزه رزش و له شكر).

راود مراودة: دوستايه تي له گه له به كترى كردن.

راوند: راوهنده، رهوند، ريون، بنى پتواسييه.

رؤوف: بهزه بيدار، دلسوژ، جه رگسوژ، ميهره بان.

راووق: رهحه تي، راوهك، كوژف، ماستهك، كوژفك، كوژفك، راووك، كوژفك، بالووينه.

راوي (ج) رواة: گيره وه، باسكه ر، ليندوو.

رأي: بيرو باوهر، بيرو را، را، ته گبير، پروا، پيم، گور.

رأى رأياً ورؤية: ديتن، بينن، روانين.

- **مشتت الرأي:** ردت بلاو، دوودل، نيگه ران.

الرأي العام: بيرو باوهرى گشتي.

رأى العين: به چاو ديتن.

الرأية: دوكوليو، دؤخه وا، دؤخوا.

راية (ج) رايات: به يداخ، به ندير، نالا.

راية الملكية: نالاي ميري، نالاي پادشايي.

حامل الراية: نالادار، به يداخدار.

رايون: چنراوى پيشه سازي، سه ر، سه ركه، سه رميان.

رئيس (ج) رؤساء: نا، ناغا، ناخا، خشه نيته، مير، سه ردار، سالار، سه ركار، سه ركه، سه راك، سه روك، سه روه ر.

راعي الإبل: وشتره وان، حوشتره وان.

راعي البقر: گاوان، گاغان.

راعي البهم: بيچقان.

راعي الجنينة: باخچه وان، باخه وان.

راعي الخرفان: بهرخه وان، بهرقان، ماوه ره وان.

راعي صغار الغنم والمعز: بهرخه وان، كاره وان.

راعي الصوار: گاوان، گاغان، گادار.

راعي الطليان: بهرخه وان، بهرخه له وان، كاره وان.

راعي الطليان والجدايا: ساوه له وان، بهرخه وان، بهرخه له وان، كاره وان.

راعي العجول: گوتلكه وان، گوتلكقان، گوره وان.

راعي الغنم: شوان، شقان.

راعي المعز: بزنه وان.

- **مهنة الراعي:** شوانى، شقانى، شقانيتي، شوانيتي.

- **معين الراعي:** دوا ناژو.

راغب: داخواز، ناره زوومه ند، بينه كهر، بخواز، بينه كار، پيخوش، خواسته ر، دلخواز، ويستهر، هه وه سدار، ناره زووكار.

رأفة: بهزه يي، ميه ره باني، پيار، دل و زگ پي سووتان، دلسوژي، جه رگسوژي، دلسووتان، دلسووتاوي، مير، ميه ره باني، دلنه وايي، دلجو يي، دلدانه وه، لاواندنه وه.

رافد (ج) رقد: جينشيني پادشا، كه سيكه له جيگاي پادشا دانيش له كاتي ديار نه بوني، ياريكار، زي.

رافدان: دوو زي (دهجله و فورات).

رافدين: دهجله و فورات، ناوي زيبه كاني دهجله و فوراتي.

رافض: تهر ك كار، پشت تي كار.

رافضة (ج) روافض: سوننيان بهو شيعانه ده ليتن كه سح ئيمامه كان (نه بو بهر و عومهر و عوسمان) يان به هه ند نه كرتون و به جيبان هيشتون.

رافع: لابه ر، هه لگر، به رزه ره وه.

رافع مرافعة: گله يي برده پيش دادگا، گازانده كردن، گله يي كردن، هه لدر، هه لگر، بلندكار.

رافقه مرافقة: بوونه دوستي يه كترى، بوونه هاوړي و براده ري ريگايه.

راقب: پروانه (راصد).

راقب مراقبة: سه ره رشتي كردن، سه ره رشتي، بهرچا و كرن، ته ما ياري، چاوديري كار.

راقد: نستوو، كورك، كي، كرك، هه لنيشتوو.

راقص (م) راقصة: هه لپهر، سه ماكار.

الراقص فوق الحبل: جانباز.

راقم: نووسهر، نقيسهر، نقيسكار.

رباط (ج) ربط: كه مهن، كه مهند، رشته، ملوانكه، گهر دن بهند.
رباط الحذاء: بهندی قوندره.
رباط الجوارب: بهندی گۆرهوی.
رباعي: چواره، چوارلك، چوار خشتهکی، چارین، چوار پیزه، چوار لا.
رباعية (ج) رباعیات: چوارین، درۆک (ددان).
رباعي: درۆک، چوار ددانه کانی بن چاوانه له شه ویلکهی خوارهوه و سهروهه له هر لایه یه کیکی لیتییه که کهوتونه ته نیتوانی برۆک و کاکیله کان.
- الشكل الرباعي: چواره.
ربان: گهمبیه وان، کهشتیه وان، ناخوا، ناخودا.
رباني: مروی خوداپه رست، یه زدانناس.
ربة البيت، ربة المنزل: کابان، که بیانونوی مال، قوویین، بانوو، بهرمالی، بناوان، بنه دار، خانه خوئی، که یوان، که یوانوو.
ريح (ج) أرياح: سه سه ودا، قازانج، سوود، نایه، بهره، کار، گۆر، هه، دهستگتیر، که لک، هاقل، هۆ، بهرخوهر، بردنه وه، دهستکهوت، وهچ.
الريح: قازانج کردن.
الريح البسيط: قازانجی ساده.
الريح المركب: قازانجی ئاویتته.
رب النوع: پهروه درگار، ترووم پهروه، خودای تاییه تی، یه کیکی له کارگه ره کانی خۆرسکییه له لای نه ته وه کۆنه کانی وه کو یۆنانی، میسری، فهینه قی، بابلی، رۆمی که هر یه کیکی له هیزه کارتگه ره کانی خۆرسکی به یه کیکی له شوتینه واره کانی خودای ده زانن، زایردهش، زهرتووش.
ربض: حه سار.
الربط: گریدان، بهستنه وه، پیک گه یانندن، بهستن، پیچان، جهرد، نژانندن، په تکردن، په ریتانندن، تیکه وه پیچان، دابهستن، پیوهست کردن، په یوهندی، پیتهندی.
- حرف ربط: واژه بهس، نامرزی په یوهندی.
ربط الحيوانات: جهله، سنک، سه مه ندۆک.
الأربطة الضاغطة: بهستنه وه، شه ته ک دهره کان.
ربطة قطرية: بهستنه وهی تیره یی.
الربط على التوالي: لیک بهستن، یهک له دوا یهک بهستن.
ربط محکم: شه ته کدان.
ربطات متوازية: بهستنه وهی تهریبی.
ربطة (ج) ربطات: بهسته، پیچۆک، رهه ل، قه فده، لیکدان.
ربطة الرقبة: ملبه ند، به ندۆک، کرافات.
رب (ج) ربا، ربوع: مال، سه را، ئاوه دانی، گه رهک، قوناخ، نیشته جی.
ربع المسكون: ئاوه دانی سه رووی زهوی.

سه رکرده، ناغا، مه زن، برا گه و ره، باخووه، یه کمان، سان، کلیت، ده مرست، سه ر، کلیت، سه رده سه ته، یه که مین، فه رمانه ووا، گه و ره.
رئيس الأسطبل: میراخوهر.
رئيس أول: سه ره له شکر، سه ره ههنگ.
رئيس البلدية: باژتیرگتیر، سه رۆکی شاره وانی، شاره وان، سه رۆکی شار، سه رشار، شاردار.
رئيس الجمهورية: سه رکو مار، سه رهک کو مار، سه ربیان، سه رۆکی کو مار، پیته ووا.
رئيس الجيش: سوپا سالار، سه ره له شکر، سه ردار ی له شکر.
رئيس الحزب: سه رده سه ته، سه رۆکی پارته یی.
رئيس الدولة: ده و له تگتیر.
رئيس العمل: سه رکار، سه رۆکی کار، سه رپاله.
رئيس الأساتذة (للعمل): سه و ره ستا.
رئيس القافلة: جهله دار.
رئيس القبيلة: سه رخیل.
رئيس المجلس: سه رۆکی نه نجومه ن.
رئيس الطليعة: سه رقۆل.
رئيس الوزراء: سه رهک وه زیر.
رئيس أركان الجيش: سه ره ه زار، سه ره دار.
رئيسي: ناغایانه، سه ره کی.
رب الرمان: رینگی هه ناری، دۆشای هه نار.
رب (ج) رباب، ربوب: رینگ، رب، روب، ئای ترئی و هه نار و ئیتر هینده بکولج تا توند ده بیته وه، مره با، په و ره ده کراو، ئای کوشراو، ئاقدنگ، شیره، رای، ریبچال، ریبچول، لیچال، شیدر، رینگال.
رب: په و ره درگار، خودا وه ند، خودا وه نگار.
رب البيت: مالخو، خاوه ند مال، زووقان، مازووقان، خانه خوئی.
رب السماء: ئاهووره مه زد.
رب السموات: دیاووس پیته ر.
رب تربياً: په و ره دره کردن، به خیو کردن، پیته گیانندن، پیتر اگیانندن، ره نیتو هیتان، به ری بردن.
ربا: سووت، سوود، رۆبیده، مرده، روویین، قازانجی پاره یه کیبیه به قهرز بدری به یه کیکی.
- أكل الربا: سووتخۆر، مرده خوهر.
رباب: ته مسووره، ته نبسووره، ته مسووره، جووره سازتیکه هه ره له تار ی ده چ به لان کاسه کی وی له هی تار ی گچکه تره.
رباب، ربابه: هه وری سپی، هه وریکه پر له بارانه.
ربابي: تارژن
رباح: سوود، قازانج
الرباح: عه نته ر

رُبع (ج) أرباع: چواريهك، چارهك، چارتيگ، چوارين.
ربع ساعة: چارهكه كاتزميرتيك.
ربع (ج) ربوع: ناغهلان.
ربع: سببهرو، سببهرو.
رُبعة: سببهرو (نه خوشبهيه).
ريق: سهمه ندوك، رفاك.
ريقة: ملوانه، ملوهند، كه له گهردني ئيستري ده به ستان.
ريقة (ج) أرباق وريق: رشته، نالقهی ته نافي.
ربعا: (۱) زورجاران، گه ليك جاران. (۲) ويده چين، كاشكي، خوزگه، شايد، له وانويه، رهنكه، قه مي.
لربعا: له وانويه، ويده چين، كاشكي، خوزگه، شايد، له وانويه، رهنكه، قه مي.
الربو: سندان، لات، ته نكه نه فسه، پشوسواري، به رهه ننگ.
مصاب بالربو: ته نكه نه فسه، پشوسوار، به رهه ننگدار.
ربوية: خودايي، پهروه ردگاري.
ربوية: خوداييتي، خاوه نديتي، پهروه ردگاري تي.
ربوة (ج) ربي: ته په، گرد، ته پلاك، پال، كه په ز، پشته.
ربوة صغيرة: ته پوډلکه، گردوډلکه.
ربوة: دهسته مرويه كي ده هزار كه سببه.
ربون: بارمته.
رَبِي: قه له وو پهروه ده كراو.
ربي: خودايي.
الرييب (ج) ريباب: زربا، زربا، زربا، زربا، هه نازا، كوله وهس، ناوه نيا.
ربيبة: زركچ، داين.
ربيطة: داني، دابه ستی، دابه ستوو، نه په به سته، دابه سته.
ربيع: به هار، وه هار، بوهار، بوهار.
غناء الربيع: سهژ، به هاره.
ربيع الأول: سببه مين مانگي قه مه ريبه.
ربيع الآخر (الثاني): چواره مين مانگي قه مه ريبه.
عين ربيعي: بيلو، وهاره كاني، به هاره كاني، بواره كاني، هانه دروزنه.
الريكة: ليلالو، قوراو.
الرت (ج) رتة: به كانه، تاكانه، بره، به رازي نيره.
رتاج: ده رازه.
رتب: پروانه (ترتيب).
رتبة (ج) رتب: پايه، ناغهند، شان، هيم، دلامهت، پيلپه لك، راده، پرده، پله، رزن.
رتج: ده رازه، ناخوتن، دادامان، زمانگيران، زوانبه سچوون، پسكي، فسه زماني.
الرتع: له وهران، له وهرين، چه رين، چه ران، چه ريان، چه رين

رتق رتقا: (۱) چاكردنه وه. (۲) به ستان، گرتن. (۳) دروونه وهی چتی دراو و كون.
رتق وفتق: به ستان و كردنه وه.
رتقاء: نافرته تيكه نه ندامي شهرمي به سترابي.
رتل: رتيك خستن، چاك كردن، پتيكهيان.
رتم: شكان، كوتران، باريك كردني چتيكي.
رتيلا (ج) رتيلوات: جووره جالجالو كه يه كه به هم مرو زبنده واريكي وه كو ميتش و جالجالو كه ش ده لين.
رتمة: پروانه (رتيمة).
رتيمة: به نتيكه بو چت وه بيهر هينانه وه له قامك ده كرى.
رش: جووره به رازتيكه.
رث (ج) رثا: په ربوت، كونه، جلكي ش و كونه.
رثاء: به مردووان هه لگوتن و هه ليه ستان، هه لگوت و هه ليه ستاني جه رگ، تاو تينه وه به سهر مردوواندا به دم كولي گريانه وه خويتنده وه، دل سوزي نواندن، دوولكه بيژي.
رثاء الميت مع البكاء: سهر دوولكه بيژي به دم گريانه وه.
رثاء: دوولكه بيژي، سهر دوولكه.
رثا: شپه بره، ريتك و پيتك، ريت و پيت، خرت و پرت.
رثاءة: كونه يي، ريزوي، ونجر و نجرى.
رثو: لاواندنه وه.
رثي: لاواندنه وه.
رثينة: ده له مه.
رثيث: شپه، كونه، كونه.
رث: شله قاندين، راوه شاندين.
رث رجاء: هه ژاندين، جوولاندين، بزواندين، راجله كاندين، راوه شاندين.
رثاء: تكا، هه ويا، ئوميد، هيو، هوميد، هيو كردن، هيو، هيشي، ماهدر، لاقا، پارانه وه، به رگه رين، پارانه وه، خووازه، هانا، توقه، هيزه.
رثاء: تكا، هه ويا، ئوميد ويايه.
رثب: ناوي هه و ته مين مانگي قه مه ريبه.
رثة القلب: خورپه، كريبه، كورپه، كورترن.
رثحان: (۱) سهر كردني ته رازوو، هه لسه نگاندين، هه لسه نگانگي ته رازوو، سهر كه و تن. (۲) به سهر دا زالبون. (۳) به لادا هاتن، باشتري، به رزرتري، ناياب تري.
رثجة: له رزانه، دوله دؤل، له ره، له ره له ر.
رثج: (۱) جووره هه ليه ستيكي كورته. (۲) يه كتيكه له ده رايه كاني هه ليه ست. (۳) هه ليه ستيكه له كاتي شه ريدا بو شانازي و مه ردايه تي ده بخوتنه وه.
رثس: پيسي، گه ندي، گه مار.
رثعة: زقران، گه رانه وه، وادانه وه پروانه (رجوع).
رثعي: كونه په رست.

- رجعية:** کۆنه پهرستى.
- رجف:** لهرزىن، رکرکين، چه مین، بشه بشف، جووقانندن، لهرز، لهرزه، هه لچه نین.
- **الرعش بالرجف:** بشه بشف.
- رجفة:** بوومه لهرزه، چووقه، چووقه ته، لهرزه.
- رَجَل (ج) رجال:** مېر، پياو، مړو، ئادهم، زهلام، مهردوم، مه رېسته، پياگ، مهر، مرف، مرف.
- الرجل الأول:** يه که مین، سهرده سته.
- الرجل البسيط:** ميترک.
- الرجل الصالح:** پياوچاک، ميترخاس.
- رجل طويل:** لۆزندهر.
- رجل طيب:** پياوچاک، ميترخاس.
- رجل كهل:** سهره ميترد.
- **عظماء الرجال:** بۆکه بۆکه.
- رجال الأرصاد:** پياوانى روانگه.
- رجل (ج) أرجل:** پى، پا، لاق، قاج، پاچک، لنگ، لينگ، پهى، باق، پا، قول، قچ.
- **باطن الرجل:** بهرى پى، ژيبرى پى.
- الرجل من الفخذ الى القدم:** لنگ، قهر.
- رجل الباب:** گرى ژه نه، گيژه نه، گيژه نه.
- رجل الجراد:** زوخم، ريشه ي گيا يه کى تال و بۆنخوشه.
- رجل الغراب:** شنگ، ئه سپنگ (گيا).
- رَجَلًا:** پياويک، مرفويک.
- **كالرجال:** مهردانه، پياوانه.
- رَجَلان:** پياوه.
- رَجَلَة:** پلپينه، بۆنه خوشى شه کهر باشه (گيا).
- رجلة الكف:** پلپينه (گيا).
- رجم (ج) رجوم:** بهرده باران، سهنگه سار کردن، جنيو پى دان.
- رجماً بالغيب:** دلّه باوه ريمه که، نيگه رانى، دوودلى.
- رجمة:** کيل.
- رجوع:** گه رانه وه، رۆيشتنه وه، رۆيینه وه، چه رخانه وه، گلخواردن، بادانه وه، قه زقرين، وادانه وه، گيلاي، گپخواردن، گيتلانه وه، پاش کرن، زقرين، قه گه رين، گه ريانه وه، وه رسوورپانه وه، هاتنه وه.
- رجوع الألم:** کولانه وه، کزانه وه، چووزانه وه، وه ئيش هاتنه وه، ئارهان.
- رجولة:** پياوه تى، پياويتى، جاميترى، جواميترى.
- رجولية:** پياويتى، مرفويتى.
- **أداة الرجولية:** چوو، چووک، قه ميش، کيتر.
- **آلة الرجولية:** چوو، چووک، قه ميش، کيتر.
- رجة:** بهنى به نايان، رسته ي چه که به سهردا کردن يا هه لخشست
- رجيم:** بهرده باران کراو، سونگه سار کراو، جنيو پى دراو.
- رُجِيل:** مرفوي گچکه.
- رحال:** بارخانه.
- رَحَال:** په وهند، کۆچکار.
- رحالة:** کۆچ و بار، کۆچ و مال، کۆچهر، کۆچبار، جۆلپي، کۆچمال، گه رال.
- رحالة:** کۆچهرى.
- **محط الرحال:** بارگه، بارخانه.
- رحب:** فراوان، گوشاد.
- رحب الصدر:** دلگوشاد، دلواز، سينگ فراوان.
- رَحْب:** پروانه (ترحيب).
- رَحْبَة (ج) رحاب، رحبات:** زهويى فراوان، پيش مالان، نيومال و سه رابه.
- رحبة المدخل:** دالان (زاراوه ي نه اندازه يارى).
- رحض:** پروانه (غسل).
- رحل، مرحلة:** قوناخ، چه قز، مه لبه ند، پله، ماودا، مه لبه ن، پله له نه اندازه يارى.
- الرحل:** کۆچهرات، کۆچبار، کۆچمال، بارخانه.
- رَحْلَة:** ميترى نووسيارى، تهخته ي دانبيستن.
- **كتاب الرحلات:** گه شتنامه.
- رحلة (ج) رحلات:** کۆچکردن، مردن.
- الرحم (ج) أرحام:** مندالان، پسدان، دفر، به چه دان، مال زارۆک، پزدان، بيچوودان، شيلاف، پزي، مالکاره.
- رَحْم الحيوان:** پزدان، کاردانه، پزان، پاوور، دهوليپاز.
- **إنقلاب الرحم:** پسدان وه رگه ران.
- رحم المرأة:** پسدان، دفر، مالزارۆک، مندالان.
- **إلتهاب الرحم:** ئاوسانى پزدان، نه ستورى پسدان.
- رحم ورحمة ومرحمة:** دلنه رمى، به زه بي، ميه ره باني، دل پى سووتان، زگ پى سووتان، پياري، سووي بوونه وه، ميتر، ميه ر، لى خوشبوون.
- **صلة الرحم:** به نديوارى خزمایه تى، به نديوارى به زه بيتى.
- رحمة:** ريتزه، ريتزان، پيت، پيتز.
- رحمن:** ميه ره بان، به خشنده.
- رحو:** ده ستار
- رحى (ج) أرحاء:** (۱) ئاش، ئاسياو، ئاساو، هار. (۲) خليته، خليته.
- **حركة رجوية:** جولانى ده ستارى، ده ستاره جووله.
- رحيب:** فراوان.
- رحيق:** خۆروو، مه يى پاک، بى فيل و خلته.

ردیف: (۱) هاوششان، هاوپایه، رزن، هاوقه تار، هاوتا، هاوته ما، هاویشت، هاونیل، نیل، هاوقه تار، هه په، هاویر، هاوړی، لنگ، هاوړی. (۲) نهو کهسه یه له پشتی سوارتیکیدا سواربووی، دوو پشته کی. (۳) وده ووکه وتن

رذاذ: پریشک، برژه.

رذاذ الثلج: پرووشه ی به فری.

رذاذ الماء: پرچک، پرژ، پریشکی ئاوی.

رذاذ المطر: نمه باران.

رذالة: نزمی، که می، پهستی.

رذیل (ج) رذلاء: چرووک، قرنوک، بهرچاوته ننگ، روژد، له چهر، ریسوا، پنتی، چرووک، شریوش، شریول، شروشرول، قرچوک، قرنوک، مه نده بۆر، مه نده مسور، پیسکه، ده ستگرتی، ده سگری، چه په ل، که نهفت، نه گریس.

رذیلة (ج) رذائل: نه ننگ، که موکوری.

رز: ارز، برنج.

- **تقشیر الرز والحیوب:** گه رگاندن، گریگاندن، پاک کردن، تیکول لیکر دهنه وه.

رزاز: برنج فروش، چه لتووکه وان.

رزاق: رۆزی دهر، رۆزی دهه نده.

رزام: به سته به ند.

رزان المطر: نمه بارانه.

رزانه: گرانباری، له سه ره خو، هیدی، ئارامی، سه نگینی، گرانی
رزة (ج) رزات، رزز، رزاز: گولمیخ، سینگ، کولا، پیگوزه ک، ئالقه ریزی دهر کی، ریزی دهر گایه.

رزق (ج) أرزاق: قووت، رۆزی، زاد، نازوو خه، کوویت، رۆزی، پی بژتو.

- **سعة الرزق:** خوادان، خودادان.

- **غرفة الأرزاق:** کونگه ه، ژووری دانه ویتله.

رزمة (ج) رزم: بوخچه، به ند، به سته، پیچوک، قه قند، رهد، تاخه، ره ل، پریسکه، ده ست پیچکه ک.

رزن: کیشان.

رزیمة، رزیة: کاره ساتی گه وره، گونگه ل و گو و گیتچهل و پرووشه ی گه وره.

رزین: سه نگین و گران، گران به ها، له سه ره خو، قایم، گران پوو، به شیتواز.

رس رسا: هه لکه ندن.

الرس: ته زوو، مووچرک.

رساغ: زهنگال، زهنگال، موس پیچ، به له ک پیچ، مووچ پیچ.

الرسالة (ج) رسائل: (۱) نامه، ده ستنوس، په رویتلکه، ره شبه له ک، نووسراو. (۲) پیغام، په یغام، په یغام به ری، پیغه مبه رایه تی، په یام، په یام به ری.

رحیق الزهرة: شیهلی گولی، شیهله.

رحیل: کۆچکردن.

رحیلة: کۆچمال، کۆچ و مال، کۆچ و بار.

رحیم: مبه ره بان، وه شکار، به به بزه بی.

رخاء: (۱) سستی، خاوی، خاو و خلیچی. (۲) هه رزانی، مهیدانی ژیان، خوشگوزهرانی.

رخاف: سستی، ماوی، خاو و خلیچی.

رخام: به رده مه رمه ر، خارا، مه رمه ر.

رخامة: نه رم و ئاسان بوون.

رخاوة: سستی، خاوی، ته نبه لی، ساوه ساوی، نیخانندن، نیخه، نیخه نیخ، نه رمی.

رخص: هه رزانی.

رخصة: ده سوور، بار، ده سوو، ماوا، ماوه، ده ستوور، سانایی، نۆیه، مهیدان، پایدوستی، ورمی، ودم، خولک، رتیدان، دهرفت.

رخم: کورک، کرکه فتن.

الرخم: سیسارکه که چه له.

رخم ورخمة: سیسارکه که چه له (بالنده).

رخو: شلک، شول، شل و شول، فش، سس، سست، شل، خاو، فشه ل، فش و فشول.

رخوة: شلی، سستی، خاوی.

رخص: هه رزان، نه رزان.

رد: گیترا نه وه ی ته یا چتیک، گیترا نه وه، به ره رچ، گه راننده وه، کسزری، هه نارنده وه، دانه دواوه، وهر نه گرتن، دانه وه، وه لامدانه وه.

رد الجمیل: هۆدانه وه، کاردانه وه.

رد الفعل: کاردانه وه، دژه کردار.

رداء (ج) أردية: په رده، سه ریوش، روویوش، بالا پووش.

رداءة: به دی، گه ندی، خراپی، خراوی، چه په لی، دژی، دشی، دشتی.

ردع: گه راننده وه، په کخستن.

ردغة: چلپاو، قوراو، لیزمه، لیباو، لیتاو، لیتاف، لیته، زونگ، زلقه.

ردف: پروانه (کفل).

الردف: فه چناندن.

الردم: پرکردنه وه، زراندن، رزیکاننده وه.

ردم: به سستی نیوان دوو کتیوانه نهو دیویشی ئاو بی یا وشکانی.

ردن (ج) أردان: سه ره قۆل، قۆلی جلکان.

ردیء: گهن، گهن، خراو، خراپ، ناله بار، به د، گهنده ژه، ئاران، ئالوس، دژ، قریوک، ناخاس، پیس، چه په ل، دش، دشت، زار.

ردیان: هه نگله شه تی، هه نگله شه له.

- رسالة شكر:** سوپاسنامه.
- رسام:** نه خشكار، جه خزكيش، شيوه ساز، نيگارنده، وینه گر، وینه كيش، نيگار كيش، شيوه كيش، شيوه نووس.
- الرسب (في الكيمياء):** نيشته.
- رسغ:** گهر.
- رسغ (ج) أرسغ:** مه چهك، نيوانی سم و لوولاکی و لآخ و مالآتانه
- رسغ الید:** مه چهك، ئيسكى سهرى جومگه ی دهستیبه، قهفت.
- رسغ القدم:** گوويزينگ، گۆزهك، چوو، قوله پي.
- الرسغ (للدواب):** ره فيسكه.
- رسل:** شیری جوان.
- رسم:** نيگار كيشان.
- رسم (ج) رسوم:** (۱) شوین، نيشان، ياسا، نايين، باو، دهستور، شيوه، عوورو موور، را، ره وشت. (۲) وینه، نه خش، نيگار، جه خز، شه قل. (۳) باج، پيستاك، خهراج، بييش، خووه، خوويك، مه كاك.
- رسم الإستهلاك:** ميرانه ی شروشالات، ميرانه ی له ناوبردن.
- مقياس الرسم:** پيوه ره كانی روو (ماتماتيك)، وینه پيو، پيوه ری وینه كيشان.
- رسماً:** ناشكرا، به ناشكرايي، ديوانی.
- رسمي:** ميري، ديوانی، ميركاري، پونگالی، ده ولته تی، ياسامه نی، ناشكرايي.
- شبه رسمي:** ساميري.
- غير رسمي:** په تهری، كه ره كهر، كه رنا.
- رسن (ج) أرسن:** سه رگوشه، هه وسار، ره سن، قه وچه، قه راسه، رسته، رس، وه ريس، گوريس.
- رسن اللجام:** دهسكه وسار، دهسته وسار.
- رسوب:** مانه وه، ژيتر كه و تن، نيشتن، خرچان، نيشتنی شله مه نی، نيشتنه وه، كه و تن.
- مادة رسوبية:** نی.
- الرسوب في اللعب وغيرها:** خرچان، نيشتن.
- رسوب الماء والموانع:** نيشتن، خرچان.
- رسوبي:** ليته یی، نيشته نی، نيشته یی.
- رسوخ:** مه حكه م، قايم بوون، مه حكه م و جيگير بوون، خوگرتن، پايه داری، كورس بوون.
- رسوخية:** پي له جيبي، پايه داری.
- رسول (ج) رسل:** ناردراو، خو شه ويستی خوا، پيغنه مبه ر، نارياگ، په يامبه ر، په يخامبه ر، پيخامبه ر، پوسته چی، چه په ر، وه لامبه ر، به رتيكراو.
- رسوم الكلية:** مزی زانستگا.
- رسيل:** هاوئا هه ننگ، هاو دهن گ، كه سيكه له گه ل يه كيكي تر پي كه وه گورانی بلين، نه سپي كه له گه ل نه سپيكي تر پروات.
- رسيلة:** قاقه ز، نامه، نووسراو.
- رش:** رژتن، رژاندين، پرژتين كردن.
- رش رشاً:** رشاندن، رژاندين، ريتژتن، وه شاندين، ناوپرژتين كردن، ناوپرشين كردن، رژتن، ره قشاندين، ره شاندين.
- رش الماء والسوائل:** پرژاندين.
- رش الماء:** ناوپرژتين كردن.
- الرش المستمر:** پرشه پرش.
- رشاء:** گوريس، كه ندر.
- رشاد:** تهره تيزه، تهره تورده.
- رشاد:** به ريگای راستدا ريشتن، راستی، پايه داری.
- رشاد:** راس، راست.
- رشادة:** نازايی، دليري، راستی، هيرك، به رديكي پر به دهستیبه.
- رشاش:** شه ست تير، شيتست تير.
- رشاشة:** (۱) ناوپاش، ناوپرژتين كردن. (۲) شيتست تير، گولله پژتن. (۳) ناوپاش.
- رشاشة الماء:** ناو ريشتن.
- رشاقعة:** به ژن جوانی، بالابه رزی، نالووسی، به ژن شووشی، قه شه نگی، شوخی، جوانی.
- رشح:** ده لاندين، ناره قه كردنی ده فري شله مه نی، ده لانن، ناو ده ردان، ناو دادان.
- رشحة (ج) رشحات:** تکه، تنوکه، نمتهك، ناوی ده لاو، تنوکه ی ده لاو، نم، شی.
- رشد:** پايه داری، به ماف گه يشتن، راه ستاوی، پيشكه و تن، رتي چا كه.
- رشف:** مژيني ناو و چتی تر.
- رشف:** كه مه ناوتي كه كه له جيگايه كي قول مابيته وه.
- الرشق الجماعي الى هدف:** شيلنگ، شيلينگ.
- رشم:** شه قل كردن، مور كردن، شه قلی خه رمانان.
- رشوة:** به رتيل، وه ليشفه ت، ژير زوان، ژير زمان، بنزمان، زوانگوشادانه.
- رشيد:** رابه ر، ري نيشانده ری باش، نازا، تيگه يشتوو.
- رشيق:** (۱) قوز، ره وال، شوخ نه ندام، ناسك به دهن، به ژن و بالا جوان، شه ننگ، شووش، رووال، چه له ننگ، ناسك. (۲) له ش سووك.
- رصاص:** مز، مزيج، خوردهك، لزيج، ليد.
- رصاص أسود:** قورقوشم.
- أكسيد الرصاص:** ليد ئوكسايد.
- أزيز الرصاص:** بروانه (أزيز الرصاص).
- كلوريد الرصاص:** ليد كلورايد.
- إطلاق الرصاص:** گولله ناويتژتن، گه لاويز.
- رصاصه البنادق وغيرها:** گولله، بهرك، ده قانه، زگار.

رصاصی: رهنگی مزی.

رصد: چاودویی کردن، کالیت، کزلیت، چاوتیبیرین.

رصع: پیکهوه نووساندن، هونینهوه، چنن.

رصف: داچناندن، رقصاندن، هلهچه پانندن.

رصد: چاودویی، بایهخ، مایه، پشتیوانه، چاودتیر.

رصد (في الإقتصاد): پشتیوان.

رصف: پیاده رۆ، پیاده ریگا، بهردریژ، پیروه، شۆسه.

رضاء: قایلی، خووشحالی، بهرداری، بهرداریبون، بهششین، پیخوشبون، پهسند کردن، روونیشانندن، دلخوشی.

عدم الرضاء: ناقایلی، نابهدلی.

بدون رضاء أو إرتیاح: بهنابهدلی.

رضاء: خووشحال، قایل.

رضائیة: روونیشانندان، بهدل و گیانی، پهسندکردن، دلخوشی.

رضاب: لیک، رینگاو، بۆراک، ناقدم، تف، رینگ، رینگال، رینگاو.

رضاب: کلوی بهفری، کلوی بهفری.

رضاض: ورده، وردکه، ورتکه.

رضاع: شیرخواردن.

رضاعة: (۱) شیرخواردن، بهرمه مکانهیی، مه مک مژین، شیرخوره یه تی. (۲) تایه نی، دایه نی.

الأخ في الرضاعة: برای شیر، شیربر.

الأخت في الرضاعة: خوشکی شیر، شیر خوشک.

رضایة: خوشی، قایلی، پهسندکردن.

الرضة: تهخته کالووس.

رضع الثدي بشدة: چهکاندن.

رضفة: کلاوهی ئه ژنۆ.

رضوان: بههشت، خووشحالی، شادمانی، دهلین ده رکه وانی بههشتیش ناوی (رضوان)ه.

رضی ورضوان: قایلی، دلنیا، بهشیر.

رضی (ج) أرضیاء: قایل، پهسندکار.

رضیة: پهروه رده.

رضیع (الطفل الرضیع): (۱) کۆریه، کۆریه له، مه لوتکه، شیره خۆره، دووسالان، بهبه له، ساوا، شیرمژ. (۲) برای شیر، هاوشیر.

رضیعة: خوشکی شیر، هاوشیره.

رطب: خورمای ته و تازه.

رطب: (۱) شیدار، ته، تهرو تازه، شل (۲) خورمای تازه گه یشتوو.

رطب اللسان: زمان ته، زمانلوس.

الرطب المائل الى الجفاف: کزره.

رطل (ج) أرتال: ۱۲ ئوقیه به و ۸۴ میسقاله.

رطوبة: ته رایبی، شسر، نم، رهو، تریبوس، ته ری، ته راتی، شه داری، شو، شی، شین، غداری، هیولی، شیلوکه، نیم، نمک، نیم، هیمی، هیمیتی، هیوی.

رطوبة تقرب من الیبوسة: کزری.

مقیاس الرطوبة: شی پیو.

رطیب: ته و تازه.

رطیلاء: ههنگوره.

رغاء، رغاء: شریخه شریخ.

رغاع: ره شوووت، هه رچی و په رچی، نرم و گیل، گهوج.

رغاف: خووتین دارسانی لوت، راسان، دابون، فشیایی، فهلتین، پژیین، فشین، پژان، دارسان، لوت پژان، برناخه پژانی که پوو.

رغام: مرخه، پسکه، ده رفزه، پژه، په سیوی مالاتانه.

رغایة: (۱) ناگاداری، چاودتیری، ئاور لیدانه وه، لا لیکردنه وه، بندهستی، بندهسی، سایه، سه ره رشتی. (۲) له وهراندن، چه راندن، شوانی، شوانیتی.

رغایة الأحداث: له له بیستی.

رغایة البقر: گاوانی، گاوانی.

رغایة المال: دهست پیوه گرتن، دووربینی.

رعب: تۆقین، زندهق چوون، مه ترسی، نهیو.

رعد: شریخه، تریشقه، گرمه گرم، دهنگی هه وری، گرمه ی هه وری، گۆله، بلتیچ، گورپه، گورپن، گرماندن، دهنگ و گرمه ی هه وری، گۆله گۆل، گورگور.

الرعد والبرق: هه ورده تریشقه، گۆله، گۆله گۆل.

صوت الرعد: گۆله، گۆله گۆل.

الرعدة: له رز.

رعد قاصف: گرمه ی سامدار و ناگر بارانی هه وری.

رعرع الماء: شله قا، شله ژا، شتوا.

رعرع رعشاً: بگۆله، گۆله گۆلوانه (رغف).

العرش بالرجف: بقه بڤ.

العرشة: مووچرک، خورپه، خورپاندن، له رزه، له رزیان، له ره.

رغف رعفاً: پروانه (رعاف).

الرعل: کلاوه، لووتکه، قولله ی کتیوان.

الرعن: کلاوه، لووتکه، قولله ی کتیوان.

رعناء: ژنیکه زۆر به ده وری خوئی هه لیب و خوئی برازینیتسه وه، جوان، شوخ و شهنگ، خووش قه و بالا.

رعونة: خۆرازانده وه، سستی، که مهوشی، گیلی.

رعی رعياً: له وهرین، له وهران، چه رین، چه ران، چه ریان.

رعی الحمام: مینا (گوله مینا)، ئاور لیدانه وه، لا لیکردنه وه.

مرعی (ج) مراغ: له وهرگا، پاوان، چیره، چیره گه، گوران.

رعی المواشی: له وهراندن، چه راندن، چه راندن.

رعیب: ترساو.

رصاصی

رصد

رصع

رصف

رصد

رصد (في الإقتصاد)

رصف

رضاء

عدم الرضاء

بدون رضاء أو إرتیاح

رضاء

رضائیة

رضاب

رضاب

رضاض

رضاع

رضاعة

الأخ في الرضاعة

الأخت في الرضاعة

رضایة

الرضة

رضع الثدي بشدة

رضفة

رضوان

رضی ورضوان

رضی (ج) أرضیاء

رضیة

رضیع (الطفل الرضیع)

رضیعة

رطب

رطب

رطب اللسان

الرطب المائل الى الجفاف

رطل (ج) أرتال

رفاق: هاورتیان
رفاقه: هاوالایه تی، هاورتی، هادهسی، هاورایی، ناوالایه تی، هه مرایی، ههوالایه تی، نامرایی، دهسته براییه تی، دۆستایه تی، هه فالتی، نامپایی، نامتایی، نامسه ری.
رفاه: ناشیت، خۆش گوزهرانی، خۆش رابواردن، ناسوده بی.
رفاهه: خۆش رابواردن.
رفاهیه: کامرانی، ناسوده بی، ناشیتی، وهرم، هیتوره.
رفد: دان، بهخشش، یارمه تیدان.
رفرف: شه کانه وه، له رینه وه، هه ژان.
رفرفه الطائر: فره، فره فری، فرتکه، باله ته پی، باله فرکه، باله فرکی، باله فری.
رفرفه ج رفارف: په روه وه، کراس و فره شی رهنگین و به نرخ، رابیخ، داوینی خه رگایان.
رفس: لووشکه و لهقه لیدان، پین لیدان، جووته، هه لئیزان، هه لئیسکان.
رفسه: لهقه، لووشکه، تهکان، پین، جووته.
رفش: سفره ماسی، بیلی ناسن، کهردوو.
رفض: دوورخستنه وه، نه هیشتن، نه هیتن، وه خونه گرتن، فری دان، گه پانه دواوه، به جی هیشتن، دانه دواوه، وه نه گرتن، گیرانه بوون.
رفع: بلتدکردن، بهرزکردنه وه، هه لگرتنه وه، لابرده، نه فری اکرن، برده سه، و دیران، هلدان، هه لدان، هلاتین، راکرن، هه لگرتن
رفع العلم: نالا هه لکردن.
رفع الحجاب: دیناو، په رده لاجوون.
إرفع: لاه، لابه، بلتدکه، بهرزکه.
رفعة: (۱) پایه به رزی، بلندی، بلندی. (۲) بۆرد.
رفعة الرأس: سه به رزی، سه ربلندی.
رفعة المنزل: بالانشین.
رفعة المنزلة: پایه به رزی.
رفعة المقام: پایه به رزی.
رفق: خوړ (ناوی خوړ).
رفق: نه رمی، مبه ره بان، نارامی.
رفقة (ج) رفاق: هاورپی.
رفسوه: درونه وهی کون و که لینی پارچه و جل و ئیتره به چه شتیکی واکه شوتنه واری نه مین، پینه و په رۆکردن.
رفیع: (۱) گه وره، بلتد، بهرز، هه زار به هه زار، بلتد پایه. (۲) باریک، زراو، زراث، له وهن.
رفیع الرأس: سه به رزی، سه ربلتد.
رفیع المقام: پایه به رزی، شاندار.
رفیع المنزلة: پایه به رزی، شاندار.
رفیف: خشخش، خشه خش.

رعیة (ج) رعایا: ژیرده ست، به رده ست، کرمانج، بنده ست، بنده س، خله، گۆران، دیهاتی، خه لک، ژیرده ست، چیرده ست، دی نشین.
الرعیل: ره وه، ره وگ، رفو.
رغاء: قۆره ی گا و وشر و که متیار و وشر مرغییه.
رغام: مل.
رغیة: ناره زوو، ویستی دل، رشت، رشدی، ویست، مگیز، دلخواز، خواست، نه لها، نیاز، بژیان، بینه کاری، پیخوشی، ههز، خوهسته ک، که لوو، مراق، ویستن، مرخ، هه وهس، هه رمین، سه رخوران، سووما، هه وهک، هۆک، دل بۆجوون، دلهاوردن.
— شدة الرغبة والإشتیاق: مه راق، نه وپه ری هه وهس و ناره زوو مه ندی.
رغبة التعشق: هه زلیتکری، هه زلیتکردن.
— عدم رغبة: کوور.
رغم: تووره کردن، خه فه تبارکردن، که پوو له زهوی هه لئسوون به پیچه وانه ی ناره زوو.
— بالرغم: له داخی.
رغم الشيء: بیز و بۆ لیکردن، به پیچه وانه ی... سه ره پای...
— بالرغم من ذلك: سه ره پای.
رغمًا: هه رچه نده، له داخی.
— علی رغمی: له سه رمن، به رکه به رکه ی من، له داخی من.
رغمًا عن أنفه: به کو تیرایی چاوی، له داخی وی، له رقی وی.
رغمًا عنه وعن أنفه: به کو تیرایی چاوی، له داخی وی، له رقی وی.
— بالرغم: هه رچه نده، له گه له وهش، که چی، هه رچۆنی، هه رچۆنیکی.
رغوة: کهف، کهفز، کافزیم، کهفه لئوکه.
رغوة الفم: گلیز.
رغیب (م) رغیبة: چاک و په سندکراو.
رغیف (ج) أرغفة، أرغاف: کولتیره، نه ستوورک، خه پله، دۆرک، مه زره که.
رغیف صغیر: په پۆکه.
رغیف یغلی فی الدهن: نیتوساجی، ناسیلک.
رف ج روف: تاقه، ده لاقه، داق، کولین، تاقچه، خه لانکه، ره فکه، ره فچه، ره فه.
رف الجدار: تاقچه، تاقه.
رف من الخشب: دیوارکۆ.
رفاء: بروانه (اتفاق).
رفاء: پینه و شوتنبری دراوی و کهم و کوربی جلوه رگ و رابیخ
رفادة: پارچه بیکه برین و زامی پی ده به ستری.

الرقص الفردي: سه ماکردن، چۆیی به دوو دسران یا به پیل ته قانندن و چه قه نه لیدانی.

الرقص المنفرد: سه ماکردن.

الرقص الجماعي: داووت، هه لپه پکچی، هه لپه پین.

- **قيادة حلقة الرقص:** سه چۆیی.

رقط: په له، پنک.

رقعة (ج) رفاع ورقع: (۱) ده ستنوس، قاقهز، نامه، نامیلکه، نووسراو (۲) پینه، پسپان، دۆن، شاپینۆز، پارچه ی دا براو.

(۳) په رۆ، پاته، پاچک، په رۆک.

رقم (ج) أرقام: (۱) خهت، نووسراو، نیشانه، دانه. (۲) ره نووس، نیشانه (نمره) که وه کوو (۱-۲-۳-۴-۵ و ئیتر بی)، ژماره.

رقم سري: ره نووسی نهینی، ژماره ی په نهان.

الرقم: ره نووس.

رقم رقماً: نووسین، نوخته و سه و بۆر و ژیر بۆ دانان.

رقود: پروانه (نوم)، نووستن، پالکه وتن، وه رکه وتن.

رقی: به رزی، به رزیتی، پیروزی.

- **أرقى عمل:** شاکار، شاگردار.

رقی رقیاً: سه رکه وتن، به رزیوونه، بهر بژوورچوون، پیروزی.

رقی: شووتی، شفتی، شمتی، هه نی، شامی، شمتوو، شتی.

رقیب (ج) رقبا: ئاگادار، پارتیزگار، خه نیم، پیشکچی، تاسب، به ره ره، به زه ره، چاو لیکه ره، هاوچاو، ملۆزم، هاوخوا، سه ره خه ره.

رقیة: نشتوو، نوشته، ئه فسوون، جادوو.

رفیق (ج) أرفاء: ناسک، نازک، له وهن، نه رم، ته نک.

رفیق القلب: دلنه رم.

رقیمة: نووسراو، نامه.

رکاب: ریتیوار، رارهو، ریتیگار.

رکاب (ج) رکب: ئاوزهنگی، رکیتف، رکیتو، وزهنگی، زهنگوو، ویزهنگی.

رکاز: گه نجینه ی ژیر خاک.

رکاکة: سستی، بی هۆشی.

رکام: کۆمه له به فر.

رکب: پروانه (ترکیب).

رکب رکباً: پروانه (رکوب).

- **القعود فوق الركب:** قه له فیسک، قه له فزکین، قه له قزکین.

رکبة (ج) رکب: ئه ژنۆ، چۆک، چۆنک، وژنگ، زرانی، زهنگۆل، ژنو، زرانوو، چۆنگ، زهرانی.

باطن الرکبة: ره مانه، قارچه.

رکبتین: دوو کونه.

رفیق (ج) رفقاء: هامرا، دۆس، ده سه برا، برادر، دهسته برا، ئاوا، هاو پۆی، هاوال، هاودهنگ، به رده شک، یاوه ره، یاریکار،

هاوده م، نامیا، نامیا، نامتا، نامرا، ئامسه ره، ئاوزا، یار.

رفیق: ئاوزا، هامدهس، هاوتهک، هاودهس، یار، یاریکار.

رفیق السفر: هامرا، هه قه ره، هاو پۆی، له (سفر) دا بیدۆزه وه.

رفیق الطريق: هامرا، هه قه ره، هاو پۆی.

رق: قاقهز و پیستیکه که له پیشدا له سه ری ده نووسرا.

رق: به نده بیستی، نۆکه رایه تی، به نده گیتی.

رقا: پیاویتیکی بالا به رزه.

رقاء: پینه چیتی.

رقابة: (۱) دهسته سه ری، چاو تیبیری، تاسبی. (۲) به ره ره کانیستی، دوو به ره کیتی، ملۆزمی، هاوخوایی، چاولیکه ره ی.

- **تحت الرقابة:** دهسته سه ره، ده سه سه ره.

- **حالة الرقابة:** دهسته سه ریستی، باری چاو تیبیری.

رقاد: پروانه (نوم).

رقاص م رقاصه: سه ماکار، هه لپه ره، بازیکه ره، یاریکار، یاریکه ره، پلته قین، چه قه نه لیده ره، چه قه نه ژهن.

رقاصة الساعة: کلکی که ژمیری دیوار بیه، په روانه ی کاتژمیری گه وه ی دیوار بیه.

رقاع: پینه چی، پینه ساز، پینه کار.

رقاع: پینه و په رۆ.

رقاق: نه رمان، زه بی نه رم.

رقاق: ئافره تیبکی ته نک و بالا به رز و باریکه.

الرقاق: نانی تیری، نانی سیلی، نانی ناسک.

رقاق: رووبار، چۆم، قه راخ چۆم.

رقب: پروانه (نوم).

رقیة: هه زارلۆخانه.

رقیة ج رقاب، رقبات: گه ردن، ههوک، مل، خه ن، ناق، ئه ستۆ، خاک و سامانیکه به که سیکی بدریت که تا هه به سوودی لی وه گریت.

- **ربطة الرقبة:** مله بند، به ندۆک، کرافات.

- **لغافة الرقبة:** مله بند، به ندۆک، کرافات.

رقه: به زه بی، میهره بان، ناسکی، نه رمی، باریکی.

رقه القلب: دلنه رمی، به زه بی، میهره بان.

رقد: پروانه (رقد).

رقش: په له، پنک.

رقص: هه لپه رکی، هه لپه رین، ده سگرتن، دوو ده سه ماله، له هیزتن، له بییز، هه له که، له بییزین، سه ماکردن، گه وه ند، زه ماوه ند، ئاموودی، هۆزیرای، گۆشه ند، شایی، چووزه کی، داووت، ده سگرتن، گۆوه ند.

رکز: چه فاندن، داکوتان، دامه زرانندن، مزاندن.
رکز: مست.
الركزة: چوکلە.
رکس: وه رگیان، سه ره و ژیر کردنه وه، ناوه ژوو کردنه وه.
رکض: غاردان، راکردن، به زین، راکرن، ردتان، فران، لنگدان، لینگدان، لوقاندن، هه راکردن، لوقه، لوقه لوق، هه لینگدان، ته رات.
الركض بسرعة: به پرتاوی غاردان، هه راکردن.
الركض السريع: رکیف کوت، نه به ز.
رکض البرید: راکردنی چه پهر (پوسته)
رکض منتظم: راکردنی ریکوییک.
رکض غیر منتظم: راکردنی ناریک، هۆلته هۆلت، لوقه لوق.
رکض الموانع: راکردنی پیشگیرو.
رکع رکوعاً: چه مانه وه، داها تنه وه، کوور بوونه وه، نوو چانه وه.
رکعة: جاره چه مانه وه یه که له نوو ژیتیدا.
رکل: جووته، لووشکه، شهپ، شاپ، تیهه لدان، شهق.
الرکل بالرجل: شهق و شهپ تیهه لدان.
رکم: کۆکردنه وه، کۆماکردن، له سه ره یه کتری که له که کردن.
رکن (ج) أركان: (۱) پایه، گۆشه، بنچینه، سووچ، ستوون.
**(۲) لای هه ره قایم و پته وی چتیک، پارچه یه کی گه وره تر و به هیتتر له هه موو چتیک، فه رمانیک کی گه وره، ئەندامیک کی گرنگ له سو پاییدا.
رکوب: سوار بوون.
رکوة (ج) رکوات، رکاء: قاوه دان.
رکود: مهندی، مهندایی، وه ستاوی، په نگاو خواردنه وه، نارامی، راوه ستانه وهی ناو و با و ئیتر، دابین بوون.
رکوع: کۆمه و بوون، پشت کوور کردنه وه له نوو ژیتیدا، کوور بوونه وه، داچه مینه وه، دانه وان، له نوو ژیتیدا خو دانه وانده سه ره ژنوویان به پیته، کۆم بوونه وه، نوو چانه وه، نوو چاندن، چۆکدا هاتن، نوو چبردن.
رکوک: کرباس، پارچه ی کۆنه.
رکیب: گۆل، ئەستیر.
رکیب: دوو پشته کی، هاو پشت، که سیکه له گه ل یه کیکی تر سواری ئەسیپکی بووبن.
رکیک (ج) رکاک: له چه ره، چرووک، قرچۆک، رۆد، سست، که مهووش، ناشیرین، ناله بار.
رکین: قایم، پته و، پایه دار، راوه ستاو، سه نگی و گران.
رَم: میشک، مهژی، خاک، زهوی.
رِماح: نیه دار، رِمبازی.
رِماحة: رِمبازی.**

رماد: خۆله مییش، مشکی، تون، خه له کسو، مۆلک، پوول، ئاری، رتام، خۆلی، خۆله که وه، خوولی، خووله لی، سووته کی دار و پووش و ئیتر، سووتوو.
الرماد الحار: بۆله مری، خۆله مییشی گهرم.
رماد السجائر وغيرها: سووتوو، سووته ک، سووخته.
رمادي: بۆر، گهور، خاکی، جوون، ره شه گهور.
الرماعة: مه لاشوو.
رمال: (۱) فالچی، که سیکه ته ماشای هۆی به دبه خستی و به خته وه ری ئەم و ئەوی بکات. (۲) خیز فرۆش، زیخ فرۆش.
- مهنة الرمال: فالچییه تی، فالچی تی.
رمان: هه نار، نار، هه نار.
- حَب الرمان: دهنکی هه نار، هه نار دانه.
رمان السعال: کۆکه نار.
رمایة: تیر ئەندازی.
رُمّة: ئیسیکی رزیو، گوریسی رزیو، میرووله ی بالدار، مۆرانه.
رمت: شریوش، شری و پری، شریو شریو، ریبال، شریو، کۆنه پۆش.
الرمث: براز (اصلاح) کردنی چتیک کی به ده ست پیدامالین.
رمح (ج) رماح: رِمب، رِم، نیه.
رأس الرمح: سه ره تیر.
رمي الرمح: رِمب هاو ریتن.
رمد: چاوتیشه، چاوکولی، چه م ئیشه، چاف پلی، لیلادی، لیلایی، ده ردی چاو
رمز (ج) رموز: (۱) مامک، تیشتانۆک، قه وسه له، هیمما، گۆشه، لم، نیشانه، نیشانک، هه میا، راز. (۲) چت یا ده ست یا چاو و برۆ هه لته کاندن.
الرمز الجبري: هیمما.
رمزي: مامکی، هیمایی.
- الأدب الرمزي: ویتهدی نیشانکاری.
رمس (ج) أرماس، رموس: گۆر، خاک، ته ختکردنی گۆر له گه ل روهی زهوی، دهنگی ناسک و نرم.
الرمص: رپیۆق.
رمضان: مانگی رۆژووانه له تایینی ئیسلامیدا، مانگی نوو مینیشه له سالی قه مه ریدا، سه ختیبه گه رمایه.
رمق: دوو اگیان، ناویلکه، گیانه لالا، سه ره مه رگ، شلال، قنیات، پشو و هه ناسه ی هه ره دوو اییبه، که مه خواردنیک، توانایی.
الرمكة: مایین.
رمل (ج) رمال: (۱) ره تم، ره تم، مل، ماسه، ملت، خیز، زیخ، کیلته، جه رجوور، سیله، چه فت، چه و، چه وت، خار، لم، مووچ. (۲) ناوی زانیارییکیشه که به پیته بیروباوه ری هیندیبه کان که به هۆی ویره وه له ئەودیهی (غیب) ده دوتن و فالی پی ده گرتنه وه. (۳) ناوی نامرازیکیشه که فالی پی ده گیریتنه وه.

رکز: چه فاندن، داکوتان، دامه زرانندن، مزاندن.
رکز: مست.
الركزة: چوکلە.
رکس: وه رگیان، سه ره و ژیر کردنه وه، ناوه ژوو کردنه وه.
رکض: غاردان، راکردن، به زین، راکرن، ردتان، فران، لنگدان، لینگدان، لوقاندن، هه راکردن، لوقه، لوقه لوق، هه لینگدان، ته رات.
الركض بسرعة: به پرتاوی غاردان، هه راکردن.
الركض السريع: رکیف کوت، نه به ز.
رکض البرید: راکردنی چه پهر (پوسته)
رکض منتظم: راکردنی ریکوییک.
رکض غیر منتظم: راکردنی ناریک، هۆلته هۆلت، لوقه لوق.
رکض الموانع: راکردنی پیشگیرو.
رکع رکوعاً: چه مانه وه، داها تنه وه، کوور بوونه وه، نوو چانه وه.
رکعة: جاره چه مانه وه یه که له نوو ژیتیدا.
رکل: جووته، لووشکه، شهپ، شاپ، تیهه لدان، شهق.
الرکل بالرجل: شهق و شهپ تیهه لدان.
رکم: کۆکردنه وه، کۆماکردن، له سه ره یه کتری که له که کردن.
رکن (ج) أركان: (۱) پایه، گۆشه، بنچینه، سووچ، ستوون.
**(۲) لای هه ره قایم و پته وی چتیک، پارچه یه کی گه وره تر و به هیتتر له هه موو چتیک، فه رمانیک کی گه وره، ئەندامیک کی گرنگ له سو پاییدا.
رکوب: سوار بوون.
رکوة (ج) رکوات، رکاء: قاوه دان.
رکود: مهندی، مهندایی، وه ستاوی، په نگاو خواردنه وه، نارامی، راوه ستانه وهی ناو و با و ئیتر، دابین بوون.
رکوع: کۆمه و بوون، پشت کوور کردنه وه له نوو ژیتیدا، کوور بوونه وه، داچه مینه وه، دانه وان، له نوو ژیتیدا خو دانه وانده سه ره ژنوویان به پیته، کۆم بوونه وه، نوو چانه وه، نوو چاندن، چۆکدا هاتن، نوو چبردن.
رکوک: کرباس، پارچه ی کۆنه.
رکیب: گۆل، ئەستیر.
رکیب: دوو پشته کی، هاو پشت، که سیکه له گه ل یه کیکی تر سواری ئەسیپکی بووبن.
رکیک (ج) رکاک: له چه ره، چرووک، قرچۆک، رۆد، سست، که مهووش، ناشیرین، ناله بار.
رکین: قایم، پته و، پایه دار، راوه ستاو، سه نگی و گران.
رَم: میشک، مهژی، خاک، زهوی.
رِماح: نیه دار، رِمبازی.
رِماحة: رِمبازی.**

رهبانية: رهبه نيتى، گوشه نشينى، پشت له خوښى گيتى كردن
رهب رهبه: ترسان، سامکردن، توځين، بزوان، زراوچوون،
 زههله چوون، پرينگانه وه، جهفتين، بههتين.
رهبان: (۱) رهبه، كه سيكه له دپړيدا خهريكى ثاببندارى بيت.
 (۲) ترسه نوک.
رهبص: مؤره
رهبط: (۱) دهسته، كومه له، خيټل، هؤز. (۲) له سنى يانه وه تا
 نؤيان.
رهبق: كه نه فتى و په ريشانى، هه رزه كارى، سه ركيشى.
رهل: راهيشتن، راهي لان، به رله لا كردن
رهل رهلا: راهيشتن، راهي لان، به رله لا كردن
رهن (ج) رهون: (۱) بارمته، گرتو، گرهو. (۲) مهرج
رهنامج: (۱) رينامه، رانامه كه شتى و فرۆكه و نيت. (۲)
 كارتيكه ريگا نيشانى كه شتيوانان ددهات.
رهو: هيتواش، له سه ره خو، هيدى.
الرهو: كه لك، كولنگ، كوركى (بالنده).
رهوان: رهوان.
رهيق: مهى، شيره.
رهين (م) رهينه: بروانه (مروهون).
رواء: بروانه (ريان).
رواء: (۱) تنگه و لاخى. (۲) گوربسيكه بارى سه رپشتى
 ولاخى پي ده به سترى.
رواء: ديهن جوان، جواني پروخسار، چاره.
رواج: بره، باو، رمين، هه رمين، رهوان، به بره و.
رواج: سه رله نيتواره.
رواض: گولكار، باخچه وان، باخه وان.
رواق (ج) اروقاه، رواقات: په رده، سايه وان، هه يون،
 سه رده رگانه، پيشده ركه، پيشده رگا، پيشده رگانه، سه رده رانه،
 هيتوان، ميچى پيش خانوو، ميچى سه رده رگانه.
روال: ليك، ناوى سار.
رواله: ليك.
رواهش: رده گه كانى له پي ده ست و ناو په نجه و باسك، تاكه كه هى
 (راهش) و (راهشه) يه.
رواية: چيرۆك، داستان، ميټريټ، قهواتى، كه قنه شوپ،
 خه برۆشك، چيچه رۆ، چرچرۆك، چيچه رۆك، چيرچيرۆك،
 ميټريټى، گيټرانه وهى وه لام و نيت، گيټرانه وه، ريزك، سه ربهى.
روب: ماست، ميست.
رويه: هه وين، هيتوين، هاقين، هامين، شردان، ناقين، ناميان،
 دؤ، دهو.
روبي: دؤخه.

أرض رملية: زيخه لان، زيخمال.
دقيق الرمل: رهم، رهم.
علم الرمل: مؤره.
الرمال الدقيق: لم، ليو.
رمل ناعم: كيلته، ماسه.
رمل: (۱) بارانه كهم. (۲) ديغى پيى گا كيوبييه كه
 به پيټچه وان هى رهنكى له ش بي. (۳) ناوى يه كيكيشه له
 ده رياهه كانى هه ليه ستان.
رموح: له قه وه شين.
رمي: هاويژتن، هه لخصتن، فريدان، فه زه لاندى، گه پچاندى،
 وه شاندى، هاقين، هاويژتن، هاويټن، ناويژتن، تووره لاندان،
 په ردى، كه وژاندى، ناقين، پيدادان، كه وشاندى، گولله
 ناويژتن.
رمي بالعصاء: پلار پيدادان.
رمي الرمح: رمب هاويژتن.
رمي الشيء: تينگرتن، چت فريدان.
رمي الشيء على الشيء أو على هدف معين: تينگرتن.
رمي القرص: ساپ هه لاندان، ساف ناويژتن.
رميم (ج) رمام: رزيو، پورتكاو، دافه تاو، داقناو.
تراب رميم: زه ندؤل، خو له پوتكه، خاكى رزيو.
رن: دهنگه دهنگ ليوه هاتن.
رنان: زرنكه دار.
رنه: زرنكه.
شوكه رنانه: زرنكه چنگال.
رنه: پاب.
رنق: شلوئ، ليټل، شيلوو.
رنم: بروانه (ترنم)
رنيم: گورانى، ديلا نه، ديلا نئ
رنين: (۱) دهنگ بلنډ كردن، زړاندن، زهنگ و قوژ، زهنگ و
 هؤر، زره، زرنگانه وه، زرينگه. (۲) ناله هى مرازى به زم و
 شادمانيه.
رنين صوت الغناء: لاراندنه وه.
رنين الدرهم: خرينگه، خرينگه خرينگ، زرينگه، زم، زرمه،
 زرمه زم.
رنين النقود: خرينگه، خرينگه خرينگ، زرينگه، زم، زرمه،
 زرمه زم.
رنين المعادن والمعادن: ترينگه.
رهاه: شوټنى فراوان و گوشاد.
رهان: گرهو، گرتو، مهرج، گرهو، گرهو كردن.
الفوز بالرهان: گرتو بردنه وه.
كسب الرهان: گرتو بردنه وه.

روند: راوه‌ند، گیاهی‌ه‌ی گه‌لا پانه بۆ ره‌وانی و هیتزی چیکلدانه به‌کارده‌بری.

روتق: ره‌ونه‌ق، ناوی کار، ناوی تیغ، جیلوه، چاکی چتتیکی (له پرووناکی و ره‌نگ وه‌رگیراوه).

رۆی: هه‌وری پر بارانه، مرۆی ژیر و ساخ، له (عروض) دا پیستی نه‌سلیی قافییه که بنجینه‌ی قافییه له‌سه‌ر ویه.

روی روایه: گه‌یرانه‌وه، فه‌گه‌راندن، مه‌وزۆ.

رۆی: ناوی زۆر.

رۆی: ناوی کتو.

رۆی: روانینه‌گه.

رؤیا: خه‌ون، خاو، وه‌رم، هۆو، هۆرم، خه‌و.

رؤیه: دیتن، چاو پتیکه‌وتن، به‌دی کردن، چاف لی که‌تن، وینستن، چاو تیسوه‌بوون، بینین، چاو لی بوون، دین، روانین، میتزه، نیاکردن، نوارین، نیترن، دیدار، دیداربینی، دیده‌نی.

رویه: شیبوه، له کار و فه‌رمان رامان، یاسا، ره‌وشت، ئایین، ره‌فتار، باو.

رویدأ: له‌سه‌ره‌خۆ، به‌کاوه‌خۆ، به‌ره‌به‌ره، که‌مه‌که‌مه، که‌مه‌که‌م.

رۆی: پروانه (إرواء).

- **مدیر الري:** مبراو، سه‌رکاری ناویاری.

- **مديرية الري العامة:** به‌رته‌به‌راهه‌تیبی ناو‌دیریی گشتی.

ریاه: پیتش چاوی، کلکه‌سسوته، ماستا‌وکردن، خوه لیدانین، مه‌رایی، ده‌له‌چه‌کی، مه‌له‌چه‌ک، راو و روو، به‌درۆ خۆ به‌دۆست و دل‌سۆز نیشاندان، دووروو، رووپامایی.

ریاح: پروانه (ریح).

ریاسة: گه‌وره‌یی، سه‌روه‌ری، سه‌رداری.

ریاسة البلدية: باژارگه‌تیری، سه‌رۆکایه‌تیبی شه‌ره‌وانی.

ریاضة: (۱) دل‌مراندن، دل‌کوژی، ره‌نجکیشان، ریک و چاک کردنی خو و کردار، رامکردنی هۆلمان، گۆشه‌نشینی. (۲) زانیاریتیکه له‌باره‌ی چه‌ندی ژماران باس ده‌کات که بریتیبیه له (ژماره و جه‌بر و مقابه‌له و نه‌ندازیاری).

الرياضة البدنية: وه‌رزشی له‌ش، وه‌رزشی ته‌نی، وه‌رزش، وه‌رجس، وه‌رزین، وه‌رزان، وه‌رزانه‌وه، وه‌رزینه‌وه، کاریتکردن و وه‌کارخستنی ماسوولکه‌کانی له‌شی مرۆیه بۆ به‌هیتزکردنی.

ریاضي: وه‌رزشه‌وان، وه‌رزیار، ماتماتیکه‌وان.

ریاضیات: بیریاری، ماتماتیک.

- **التربية الرياضية:** په‌روه‌ده‌ی وه‌رزشی، په‌روه‌ده‌ی وه‌رزانه‌وه

- **الحدود الرياضية:** راده‌دکانی وه‌رزش

- **العلوم الرياضية:** زانیاری بیریاری، زانیاری وه‌رزه

ریال: (۱) لیک، بۆراک، رینگاو، لیکن. (۲) پارچه دراویتکی زیوه له عیراقی دا بایی دوو سه‌د فلسانه.

ریال الرطب: شبله و دۆشاوی خورما.

روح: کارنگ، ته‌پاله، سه‌رگین، شیاکه، ریخ، ته‌رس، کارنیگ، ریتال، ته‌رسه‌قول، تل، ریتاله، سه‌خور، سه‌لخور.

روح المرامک الیابس: سه‌ر.

روح البقر: سه‌رگین.

روح: پروانه (ترویج).

روح (ج) أرواح: (۱) گیان، ره‌وان، جان، په‌ریمیت‌رگ. (۲) که‌نشست، خوریه‌ی دل (وحي) فه‌رمانی خواایی. (۳) ناواره، گه‌وه‌هر (جوهر).

روح الأرواح: گیانی گیانان.

روح الله: نازناوی عیسا پیغه‌مه‌رییه.

روح الأمین: جویره‌ئیل.

روح القدس: جویره‌ئیل، گیانی پیروژ، ره‌وان، پاک، گیانپاک.

- **أرواح شريرة:** خیتو.

- **خفيف الروح:** گیان سووک، قه‌له‌نده‌ر.

- **علم الأرواح:** ره‌وانوتیزی.

روحاني: گیاندار، خاوه‌ند دل، ئایینی، گیانه‌وه‌ر.

روحي: گیانی.

روحية: گیاندار.

رۆح: وه‌رم، هیوه‌ر، به‌خشنده‌یی، میه‌ره‌بانی، ئاسووده‌یی، خۆشی، شادی، شنه و بۆنی خۆش، شنه‌ی بای.

رۆح: ئاسووده‌یی، سه‌روه و بۆنی خۆش، شادی.

رود: سه‌روه، بای له‌سه‌ره‌خۆ.

روزنامه: رۆژنامه.

روشن، روشنة: رۆچنه، په‌نجه‌ره.

روضة (ج) روضات، ریاض: باخ، گولستان، میت‌رگه‌شه، چیمه‌ن، باخچه، زچک، میت‌رگ، گولزار، گیاجار، میت‌رخوزار.

روضة الأطفال: باخچه‌ی منالان، ساواخانه.

روضة النرجس: نیت‌رگسه‌جار.

روع روعاً: ترسان، دل‌داخورپان، دل‌خورپان.

روعة: شکۆ، به‌شکۆیی، ترس.

رؤوف: دل‌ده‌روه، دل‌دار، دلاوه‌ر، میت‌ره‌وان، جه‌رگسۆز، دل‌سۆز، دل‌سووتاو، میه‌ره‌بان، دل‌نه‌واز، دلاوه‌ر، به‌زه‌بیدار، پیسار، رووخۆش، ده‌فته‌رم، دل‌شه‌وتی، دل‌نه‌وا، دل‌نه‌واز، خۆشروو.

روق: (۱) پالاوتن، پالاندن، پلافتن، نسلاندن، پارزنین، تره‌اندن. (۲) سه‌ره‌تای لاوی و هه‌موو چتتیکی ته‌مه‌ن، به‌شپیک له‌شه‌و، خواره‌وه‌ی خانوو.

روماتیزم: با، باداری، وینک.

- **المصاب بالروماتيزم:** بادار، بادارۆک، وادار.

- **الإصابة بالروماتيزم:** باداریتتی.

روماتيزم الحلق: قارچک.

- ريان (م) رَيَا (ج) رِواء:** تيراو، پاراو، ئاودار، تهر و تازه، ئاڧى، گهش و جوان.
- ريب (م) ريبسة:** (۱) دوودلى، دلهراوكت، ههنا، نيگه رانى، روويتز، گومان، سوو، دلاودلى. (۲) بوختان، شلتاخ، تۆمانج. (۳) نهوسى، نهفسى. (۴) مهرگ، ئاكام، (۵) رووشه، گيتجهل.
- ريباج:** ريتواس.
- ريباس:** ريتواس، ريتفاس.
- ريبه:** بروانه (ريب).
- ريه:** بروانه (رته).
- ريشا:** ههر كوئيهكى، تائهوكاتهى، هه تائهو حلهى
- ريج (ج) أرياح، رباح:** (۱) با، فسا، فه، وا، شهپۆلى ههوا. (۲) بۆن، بۆ، بئين، بيهن.
- ريج أحمر:** باى سوور، سهره ماسى.
- ريج دبور:** رهشهبا.
- ريج شديد:** رهشهبا، وړه.
- ريج سموم:** رهشهبا.
- ريج الشمال:** شهرا، وهشت.
- الرياح العاصف:** بارهش، رهشهبا.
- الرياح اللاهجة:** باى داراوس.
- الرياح مع الثلج:** كرتوه، وهشت، پووك، بادهف، باندهر، بليتك، باپيچ، بابووك.
- الرياح مع المطر:** بۆران، باوبۆران، توف، باپيشك.
- **هبوب الريح:** هاتنى با، هونه، ههلكردنى با.
- **الرياح الموسمية:** باى وهرز، وهرزهبا.
- **رياح البطن:** مله ما.
- **الرياح الجنوبية:** باى شهمال، فای وهشت.
- **الرياح الجنوبية الغربية:** رهشهبا، هورپه، وپره، باهۆل، باهۆس، سهبوون، سهبين، باهۆز.
- **الرياح الغربية الممطرة:** باى بهارانى رۆژاوايى.
- **الرياح الشمالية:** باى باكوور، زريان.
- الرياح العكسية الغربية:** باى پيچهوانهى رۆژاوا.
- **أزيز الرياح:** دقهدف، وژه، وژهووژ.
- **صوت الرياح والدوامه وغيرها:** قنگه، قنگهفنگ، هاشه.
- **عزف الرياح:** شهين، هاشه با.
- **مهب الريح:** له (هبوب) دا بيدۆزهوه.
- رياسة:** بروانه (رئاسة).
- ريحان (م) ريحانة (ج) رياحين:** ريبون، ريان، مۆر، ريتون.
- الريحان الشامي:** موورتك.
- ريحة:** بۆن، بيهن، بهن، بووه، بئين، بۆ.
- ريحة كريهة:** دين، بۆ دين.
- الريذانة:** كزهبا، باگژه.
- ريشة (ج) ريش:** تووك، پهري بالتندان، پۆ.
- ريش الطائر:** تووك، پهري بالتندان، پۆ.
- **مقطع الريش:** كۆتهره.
- ريشة القلم:** نووكى پيتنوس.
- ريشة:** كمت.
- ريح:** (۱) پيتز، پيت، هيتز، كيش، بۆ دهغل و گهنم، ههستان و بهرز بوونهوه وهكو ههوير و برنج. (۲) سوود، قازانج.
- ريطة:** چارشيتو، سهريوش.
- ريعان:** گۆتهل، تاف، تانگ، تافه تاف، ههپهتى جحيلى، باشتين كات، بهرايى و سهره تاي هه موو چتيكى.
- ريعان الشباب:** گۆنهري جوانى.
- ريف (ج) أرياف:** (۱) زهويى پر له گيا و كشتوكال، ولات، ههريم، شويتنى ئاوداره له چۆل و دهشتان. (۲) ناوى ههر تيمكييه له باكوورى مهراكيش. (۳) كه نار، ليتوار. (۴) لادى، گوند، دى.
- ريف البحر:** قهراخ دهريا، زريهپهر، رۆخ، كه نار، ليتوار، له وچك، هيش.
- **سكان الأرياف:** دهشتهكى، دهشتى.
- رَيْق:** ناشتا، خورينى، دلخالى.
- **على الريق:** له خورينى.
- ريم:** ئاسكى سپى، كيم، ههوا.
- رِيم:** كينوى نزم، گۆز، رۆژى دوايى، پترى.
- ريوق:** بهرجا

ز

ز: پیتى يازدهمىنى (ئا بى) ى عەرەبىيە .

زئبق: جىبە، زىوى زىندوو .

– بصيلة الزئبق: جىبەدان .

زائد (ج) زوائد: پىتر، زۆرتىر، لەسەر، بەسەر، كۆ، زۆرىوو .

الزائدة الدودية: پەلە رىخۆلە .

زائر: دىدەنى كار، سەر لىدەر، سەردەر، سەگسەگە، گەرۆك، گەرىدە .

زئر: ژانايە .

زاد: تۆشە، تىشوو، تووتىشوو، خۆراكى رىگاويانان، بەرۆبۆ، داھات .

زأر وزئر: نەرى شىرى و زىكەى پلنگىيە .

زائل: رۆيشتوو، لەنىتوچوو، لاچوو، نەوتىس، نەماو، دووركەوتوو .

زاج أبيض: زاخى سىي .

زاج أخضر: زاخى سەوز، سەوزەزاخ .

زاج أزرق: زاخى شىن، شىنەزاخ .

زاجر: راگر، پەكخەر، دەرکەر، ترسىن، بانگكار .

زاجل: زەنگۆلە، هەتچەك، قافكە .

زاحف: خشۆك، خزندە .

زاحمه مزاحمة: نازاردان، چرووساندنەو، كىشەماندن، تەرىلاندىن، چەوساندنەو .

الزاد الإحتياطي: زاد، تۆشە، تىشوو، تووتىشوو، خۆراكى رىگاويانان .

زاد السفر: تۆشە، تىشوو، تووتىشە .

زاد زيدا: پىتر و زۆرتىر بوون .

زاد الشيء: پىترکردن .

زارع القول: تەركال .

زارع (ج) زراع: چىنەر، وەرزىر، وەرزىار، تۆچىن، فەلەخووى، وەشىنەر، تۆم چىن، كال، خەنبو، كشتىار، تۆ وەشىن .

زارع المخضرات: جەوان .

زاغ: قەلە بەلەك، قەلە سابوونى، قژاك، قازوو، قازى، قەل، قەلا، قەلاجە .

زام يزوم: زرىكاندىنى پلنگان .

زاملة (ج) زوامل: بارەبەر، دەوار، پىرۆ، چاروا .

زاني: داوین پىس، خوارده، ژنباز .

زانية: داوین پىس، خوارده (بۆ مېيانە) .

زاه: كال، رەنگى كال .

زاهد ج زهاد: خۆيارىز، پارىزگار، پارسا، دلمردوو، هەرىس، دىن بەردا، كۆلدر، وارەسە، هەرىس، خواپەرست (مروفتىكە پىشتى لە جىهان و خۆشى كردين) .

زاهق: (١) رۆيشتوو، لەناو چوو، پوچ، بى سوو، (٢) قەلەو، گلوول (بۆ ولاخ)، (٣) ئاوى تىشۆرۆ، (٤) هەلاتوو، رۆيشتوو، نەماو .

زاهل: دل ئاسوودە، دلنيا .

الزاهي: بافە دەنگ، قوودە، خۆش رەنگ و روو، ئاودار، تەر و پاراو .

زاوية (ج) زوايا (من البيت): هارس، گۆشە، قولپىچەك، كونج، سووچ، خانەقا، خانەگا، كونجەك، قوژىن، قولپىچەك، كۆژى، گۆنبا، گۆشەر، كونجول .

زاوية (عند النجارين): گۆشەك، گۆنبا .

زاوية الإرتفاع: سووچى بەرزايى .

زاوية الإنخفاض: سووچى نزمابى .

زاوية حادة: گۆشەى تىز، سووچى تىز .

الزاوية الداخلية: گۆشەى ناووە، گۆشەى ناوینە .

الزاوية الرأسية: سووچى پۆيە .

الزاوية الزوجية: سووچى جووتە .

الزاويتان الزوجيتان: سووچى جووتەنى .

الزاوية القائمة: گۆشەى وەستاو، گۆشەى راوەستاو، گۆشەى رستۆفانە .

- مثلث قائم الزاوية: سنى گوشهى گوشه وهستاو.
 الزاوية الكروية: سووچى گۆبى.
 الزاوية المجسمة: گوشهى دهره پهبو، سووچى بهرجه سته.
 الزاوية المحيطية: سووچى چبوه، چبوه گوشه.
 الزاوية المركزية: چهقه گوشه، چبوه گوشه.
 الزاوية المستقيمة: سووچى راست، گوشهى راست.
 الزاوية المستوية: سووچى تهختى.
 الزاوية المنعكسة: گوشهى پيچه وانه، سووچى پيچه وانه.
 الزاوية المنفرجة: سووچى كراوه وه، گوشهى كراوه وه.
 زاوية الميل: سووچى لار.
 الزاوية الوجهية: سووچى ناو روو.
 زاوية نصف قطرية: سووچى نيو تيره.
 قائم الزاوية: گوشه ستون.
 – قراءة الزاوية: خويتندنه وهى گوشه.
 – ذو زاوية: گوشه دار.
 زاويتان متممتان: دوو سووچى تهواو.
 زاويتان تماميتان: دوو سووچى تهواو، دوو گوشه تهواو.
 الزاويتان الداخيلتان الواقعتان على جهة واحدة: دوو گوشهى هاو ديوى ناوه وه.
 زاويتان متبادلتان: دوو گوشهى لابه لا.
 الزاويتان المتجاورتان: دوو گوشهى هاوسى.
 الزاويتان المتقابلتان: دوو گوشهى بهرانبهر.
 الزاويتان المتقابلتان بالرأس: دوو گوشهى سهر بهرانبهر.
 الزاويتان المتكاملتان: دوو گوشهى پي، دوو گوشهى تهواو.
 الزاويتان المتناظرتان: دوو گوشهى هاوچى.
 زاويتان وضع مناظر: دوو گوشه و لايه كى هاوچى.
 زوايا متجانسة: سووچه يهك رتبه كان.
 زئير: زيره، نه ربه، نه رين، هه قرين، نه ربه نه ربه.
 زئير الأسد: نه ربه شير، فحين، مؤرين، مؤرئتان.
 زئير الخنزير: كووفكووف.
 بزأر: دهنه رپئنى، دهنه رپئنى.
 زبال: زبلرئى و خهوش و خالرئى، زبلكتيش، كرش و كالرئى، گلوشقان، كرش كيش، توونرئى، ريبالرئى، خهوش و خال مج
 زباله: پليته، فتيله.
 زبانه السجاير: قونچه جفاره.
 زباني العقرب: زمانى دوو يشك، جزوى دوو يشك، جز، جزء، باوه زيرك.
 زبد: كهف، كهفى رووى شير و ناو و چتى تر.
 زبد الفم: كهفى زار، گرئى.
 زبدة (ج) زيد: (١) كهره، رونى كهره، نوو يشك، نقشك، بهره
 مهشكه، (٢) سهر پشته، سهر پوتك، سهر گول، كرؤك، بزارده
- الزبدية:** ته شپى، كؤجيله.
زبر: زهر، هبىز، تين.
زبرة: سندان، ميتخ سندان.
زبرجد: بهرزه رين، زوبه رجه د، بهرديكى نرخداره، به شپكه له
 نالووميينى رهنگين رهنكى زهر د يا سه وه، له پيشه شى
 گه وه ره نديدا به كار ده برئى، زمرووتى زهر د.
زبل: زبل، توون، كرش، ريبال، پهن، كرش و كال، سهر رين،
 خشتوخال، كوت، گبؤوك، وشكه گه مار، خهوش و خال،
 دشخوار، خشتوخؤل، زوويل، زوواله.
زبور (ج) مزامير: بهر پتووكى داوود پيغه مبه ريبه.
زبيب: ميتؤز، مهويز، مه هوؤز، هه چكوكى، مه قير، هه چكوكى.
زبيب الرديء: قريؤك.
زبية: جووره ته له يه كه.
زبيل: زدنيل، سه وه ته.
زج: (١) غاردان، راکردن، به زين، راکرن. (٢) پيئدادان،
 ناويزتن.
زجاج: شووشه گهر.
زجاج: شووشه، جام، يامه.
زجاجة الساعة: شووشه كاترئير.
زجاجة: شووشه، جام، وه نه ديك، ميناء.
زجاج صلب: ربه شووشه.
البيوت الزجاجية: شووشه به ند.
قضيب زجاجي: شيشه شووشه، شيشى شووشه.
زجر: (١) ليخورين، دهر كردن، تيخورين، جه زره وه، جه زره به،
 سزا، نازار. (٢) په كخستن، پيشگيره وه بى كردن، دهر كردن.
زحار: زه حيرى.
زحار: نه قاندين.
زحاف (ج) زحافات: خزنده.
زحام: جه نجالى، جه نجالى كردن، زؤروزه وه ندى.
زحام الجماعة: جه نجالى خه لك، حه شيمه ت.
يوم الزحام: بروانه (يوم القيامة).
صوت الزحام: وژه، غه لبه غه لب.
زحر زحراً: زگچوون، ره وان بوون، زگ رؤبين، زگه شؤزه گرتن، زؤر
 چوونه سهر پيئبان.
زحف: (١) زه عهف، پهره سهندن، پهره گرتن، داگرتن، (٢)
 هيرش بؤ سهر دوژمنان بردن.
زحف الحية: خوشينى مار، كمشين.
الزحف: خشان، خوشين، خوشان.
زحل: كه يوان، كهش، كه يوانو، يه كئكه له نه ستيه ركان له
 موشته رى نه بئى له هه موو گه رؤكه كان گه وره تره.

- زحلق:** هه لځلیسکان، خلیسک کردن.
- زحلوقة:** هه لځلادوڅه، جیلانه جووقه، هه لځ مه لځ مه لځ، خشکه، جووره جو لانه بیټکه.
- زحم:** ته نگاو کردن، کومه له بیټکی جه نجالکاره.
- زحمه زحماً:** نازار کردن، په نج پیڼگه یانندن، ته نگه تاو کردن، چه وسانده نوه، زه باندن، که فاندن، کیشه ماندن، ژلووقانندن.
- زحمة:** په نج، نازار، جه فا، سزا، چه رمه سه ری، جه ور، نه رک، کوټه وه ری، ناهین، ناهین، زامهت، دهرده سه ری، سه خله تی، کیشه، سه ره سووری.
- زحیر:** زگچوون، خویندانیشتن، دهنک، پشوو دهر کیشان له سینک به شیوهی ناله و زاری، نالانندن، زگرځوین، زگه شوړه.
- زخار:** پر و لټو ریټر، دهریای پر ټاو و شه پو لاند.
- زخرف (ج) زخارف:** خشل، نه خش و نیگار، زټی، جوانی چټیټکی.
- زخرف الکلام:** هیچ و پووچی وتار، پروپوچی، و ته ی پروپوچ
- الزخم:** ته ووژم.
- زر (ج) أزرار:** گوویک، گووی جلویه رگان، له پکه، پشکوک، پشکوڅ، پشکوڅت، پرزانگ، پشکوڅه، قولوچچی، گو، کانالی، بشکوڅ، پولاک، توکمه (دوگمه)، گوپکه، پشکوڅ، کوټه، کوټه، پوڅره، ول، هه جه، کاتب (پشکووی داران).
- زر الفقرة:** دوگمه ی ټیخه.
- عروة الزر:** کونه دوگمه، کونی دوگمه.
- زراد:** زریدار.
- زرادشت:** زهرده شت.
- زرع:** ههرین، تووچین، تووچینان.
- زراعة:** وهرز، کشت، کال، تووچینی، کردار، کشتوکال، زهوی چانندن، فه له خوویټی.
- زراعة سیحیة:** کشت و کالی به راو، به راوه کیل.
- زراعة دیمیة:** دیمه کار، دیمه کال، دیمه کیل.
- زراعة صیفیة:** به راوه کیل.
- أرض بدون زراعة:** به یار، دیمه کار.
- الملکية الزراعية:** به خاوهن بوونی زهویوزار.
- **قانون الإصلاح الزراعي:** یاسای چاککردنی کشتوکال.
- **مديرية الإحصاء الزراعي:** به ریټه به ریټی کشتوکالی گشتی.
- **مديرية الزراعة العامة:** به ریټه به ریټی کشتوکالی گشتی.
- زرافة:** وشترگا، هیشترا، گاو شتر، حوشترگا.
- زراق:** چاپلوسی کار، دوو روو، فیلټاز.
- زرافة:** ناودزوک (سرنک).
- زرب زرباً:** رهوان بوونی ټاو، جه لال بوون، کیټین.
- الزربية:** قالی، قالیچه، رایټخ.
- زرجون:** رهز، میتو، داری تری، مهی، په نگی سوور.
- زرد (ج) زرود:** زری، زره، کراسی زری، سینگره.
- زرده حليب:** شیربرنج.
- زرده شت:** زهرده شت.
- زرده شتی:** زهرده شتی، مه زده سستی.
- زرور:** سیروو، په شو له، په شو له، سململ، گاوانه، گاوانی
- الزرع:** (۱) وه شانندن، توو وه شانندن، وه ندهی، کشت، چانندن، کشتوکال کردن، وهرزشانای، داچانندن، داچنین، شانندن، فه رک. (۲) گه ز.
- زرع الأخضر:** قرپ.
- زرع الأشجار:** چه قانندی داران.
- زرع البذور بعد مطر (البلة):** گهرد و وهرد.
- زرع البذور قبل مطر (البلة):** هیشکاووز، هیشکاووس.
- زرع الرثة:** سی روانندن، سی چانندن.
- زرع القلب:** چانندی دل، دل چانندن.
- زرعة:** تووی چانندی.
- **قابل للزرع:** چاننده نی.
- نقل الزرع المحصود:** کیشه، کیشه وه.
- زرف:** بازدان، هه لټو اردن، درو کردن.
- زرق:** شین، که وایی، شینی.
- زرق:** دوو په نگی، ساخته.
- زرق:** به هووی دهرزی دهرمان له ناو له ش کردن، دهرزی لټدان.
- زرق، زرقیة:** جیقنه، جیقنه، ریقنه.
- زرقاء:** شین، ژنی چاوشین، شینی تیر، خمی، خومی، رهنگی خمی.
- **مائلة الى الزرقاء:** که ژال.
- زرقاء شاحبة:** شینی کال.
- زرقاء غامقة:** شینی تیر، شینی توخ.
- زرکش:** زټی کیش، به زټی روو کیش کراو.
- زرنیخ:** زهرنیق، نارسینک.
- زرنیق:** زهرنیق، نارسینک.
- زرورد:** خونچه، پشکووژ.
- زرورع خضرة:** ده خل، ده غل.
- زرورع مسقية:** په باس.
- زربية (ج) زرائب:** ده سته په شه و لاخ، لانی شیری، سپه، هه شارگی راوکه ران.
- زربية المواشي:** ټاغمل، گهوړ.
- زربية الأغنام:** ما، به چه ی بز و مه ران.
- زرر (نبات لتصغير الصوف والحيط):** کیټو.

زکوة (ج) زکوات: خاویڻی، پاکی، هه لڙارده، به شخو، مائی خودا، مزه، مائی خوا، به شیکه له مال که له ږنگای خودادا بدرئ.

زکی، زکیه (ج) ازکیاء: باش، خاویڻ، بی په له.

زکیه: دهسته چيله.

زل زلا: نسکو بردن، هه لځلیسکان، شمتهین، هه له نگووتن، هه له نگووتن، خلیسکان.

زل من الحق: له راستی لادا.

زلابیه: زولووییا، زولابییه.

زلاقه: خشوکی به فری، تاخوک، پاخیل، خشوکی سه به فری، عه ره بانه ی سه سه هؤل و به فرییه.

زالل: پاک و خاویڻ، ناوی خوښ و پوون، پوون.

الزالیات: پروتین.

زله (ج) زلات: (۱) خلیسک، خز، خلیسکین، خلیسکان. (۲) هه له، به سه رجوون، په شوکان، جووریان.

زله اللسان: هه لځلیسکانی زمان.

زلجان: فرته فرت.

زلخه: خلیسک، خیز.

زلزله (ج) زلازل: بووله رزه، بومه له رزه، له رزه ک.

زلزلت: کار، داری کار.

زلع: پروانه (شوق).

زلعه: کیم، هه و، زوخ، زنجکاو، زوخوا، ناداب، پرانگوه، هه و

زلق: له خشه، خلیسک، خلیسکان.

زلق: پروانه (زلاقه).

زلل: له خشه.

زمال: شمخال ژهن، لولج ژهن، نایژهن، نه یژهن، بلویر ژهن.

زمارة: شمخال، دوو زه له.

زمال: گویدرئیژ، کهر.

زمالة: ماکهر، ماخهر، ماکهر.

زمالة: هاوشانی، ناویابی، هاوکاری.

زمام: جلّه و، هه وسار، قه راسه، هه فسار، قه وچه، دهسته جلّه و، دهسکه جلّه و، مه هار، هه فسار.

زمام الامور: سه رسته، جلّه وی کار، سه ره په ست.

زمان (ج) أزمنة: چاخ، کات، رږڅگار، سه قمامات، چه رخ، سوورپات، حمل، دم، کات، سه رده م، گهردوون، چه رخ، دهوران، گاف، سووړ.

الأزمنة الماضية: چه مانی پیښو، له و چه ندانه ی پیښو.

زمان طويل: رږڅگاری دوور.

الرمج: زیقاو له، سیوچه، ماسیگره.

زمجرة (ج) زماجر: قیژه، دهنگی بلویری، ژنی خراب.

الزمر: بلویر یا شمخال لیدان، تی تووړاندن.

زمره (ج) زمر: دهسته، کومه له، گهل، کومار، توف.

زمرد: زمرووت، زمروود، بهردیکی نرخداری سه وزه چه نده ی پر ره نگرتر بی گرانتره، له پیشه و هونه ری گه وه ره بنیدیا به کار ده برئ.

زمزم: ناوی چالو (بیر) ټکیبه له نریک که عبه، ناوی زور.

زمزومة: لایبی لایین، زه مزه مه، لایه لایه، گورانی گوتن، له بهر خوا پارانه وه، له ژیر لیوانه وه ناخوتن.

زمل: دوو پشته کی، هاو پشته ی.

زمن (ج) أزمنة: کات، گاف، گاو، رږڅگار، رږڅیار، رږڅیار، سه رده م، ماوه، سه قمامات.

وحدة الزمن: به که ی کات.

الزمن الحاضر: کاتی ناویستا.

الزمن المستغرق: کاتی خایه نراو.

زمهریر: سه ختیبه سه رما، سو له، شه خته.

زمیل (ج) زملاء: برادر، هاوال، کاوکار، هاوشان، ناویاب، به روونکار، کابرا، هاو لاف، هامپا، هاو قه تار، لف، هاوکار.

زمیل العمر: هاوته مه ن.

زمیلة: (۱) دهسته خوشک، هاوال (بو مییانه). (۲) بهر چنه، قه رتاله.

زن یزن: وزه، وزه ووزو زکردن.

زنا: داوین پیسی، خوواره بی، ژنبازی، ژن پهرش، جنده بازی

ولد الزناء: بیژوو، زول، توخمه تخیل، توخمه حیز، بیژک، بیژمونه، بیژمیلک، شه لووف، هه نه زا.

زناد البندقية: نارپه شک، تیژه، په له پیستکه.

زنا: پشتیندی زانایانی فه لانه، زینار، زینار.

زناق: پروانه (تحت الحنک).

زنی: زریشک.

زنیرك: زه نه له ک، فه نر، که فان.

زنیق (ج) زنایق: گوله په موز، گولی له بان، په له زئی، زیوا، زه مق، سووسنی نازاد، جوانه مهرگ، گوله سوویسنه، گوله زیوا.

زنیل: باوه قورت، نیمته نه.

زنیور أحمر (ج) زنايیر: ژهنکه سووره، شه نکه سووره، زه نکه سووره، زفرک، سووره پیباز، زه نکه زیره، سووره موزه، ستینگ، موزسور.

زنیور الاصفر: زه رگه ته، شانده لیک، سیو، زرتک، زرگیته، زه ردو ل، زلگیسته، چه، زه رده واله، قرتک، بق، دهندی، زه رده زیره، سیره موزه، وهندو، زفرک، زه رده ویتله، زه رده واله.

زنیور العسل: هه ننگ، میشه نگووین، میشه ننگ.

طنین الزنايیر: وزانندن، وزه، وزه ووزو.

زکوة (ج) زکوات: خاویڻی، پاکی، هه لڙارده، به شخو، مائی خودا، مزه، مائی خوا، به شیکه له مال که له ږنگای خودادا بدرئ.

زکی، زکیه (ج) ازکیاء: باش، خاویڻ، بی په له.

زکیه: دهسته چيله.

زل زلا: نسکو بردن، هه لځلیسکان، شمتهین، هه له نگووتن، هه له نگووتن، خلیسکان.

زل من الحق: له راستی لادا.

زلابیه: زولووییا، زولابییه.

زلاقه: خشوکی به فری، تاخوک، پاخیل، خشوکی سه به فری، عه ره بانه ی سه سه هؤل و به فرییه.

زالل: پاک و خاویڻ، ناوی خوښ و پوون، پوون.

الزالیات: پروتین.

زله (ج) زلات: (۱) خلیسک، خز، خلیسکین، خلیسکان. (۲) هه له، به سه رجوون، په شوکان، جووریان.

زله اللسان: هه لځلیسکانی زمان.

زلجان: فرته فرت.

زلخه: خلیسک، خیز.

زلزله (ج) زلازل: بووله رزه، بومه له رزه، له رزه ک.

زلزلت: کار، داری کار.

زلع: پروانه (شوق).

زلعه: کیم، هه و، زوخ، زنجکاو، زوخوا، ناداب، پرانگوه، هه و

زلق: له خشه، خلیسک، خلیسکان.

زلق: پروانه (زلاقه).

زلل: له خشه.

زمال: شمخال ژهن، لولج ژهن، نایژهن، نه یژهن، بلویر ژهن.

زمارة: شمخال، دوو زه له.

زمال: گویدرئیژ، کهر.

زمالة: ماکهر، ماخهر، ماکهر.

زمالة: هاوشانی، ناویابی، هاوکاری.

زمام: جلّه و، هه وسار، قه راسه، هه فسار، قه وچه، دهسته جلّه و، دهسکه جلّه و، مه هار، هه فسار.

زمام الامور: سه رسته، جلّه وی کار، سه ره په ست.

زمان (ج) أزمنة: چاخ، کات، رږڅگار، سه قمامات، چه رخ، سوورپات، حمل، دم، کات، سه رده م، گهردوون، چه رخ، دهوران، گاف، سووړ.

الأزمنة الماضية: چه مانی پیښو، له و چه ندانه ی پیښو.

زمان طويل: رږڅگاری دوور.

الرمج: زیقاو له، سیوچه، ماسیگره.

زمجرة (ج) زماجر: قیژه، دهنگی بلویری، ژنی خراب.

- زنبورک:** تزیی گچکه‌ی شه‌ری.
- زنبیل (ج) زنبیل:** زه‌مبیل، قه‌رتاله، سه‌به‌ته، زه‌نبیل.
- زنج (ج) زنج:** کۆخ، قۆخ، زنج.
- زنجار:** دانه‌ی فه‌ره‌نگ، ژه‌نگار، ژه‌نگ، خۆرک، خۆسه‌ره.
- زنجاری:** ناسمانی، دانه، زاخی، ژه‌نگالی، ناوی، سه‌وز.
- زنجبیل:** زه‌نجه‌فیل.
- زنجفر:** زاخاوی مشتومالّ کردنییه.
- زنجفیل:** زه‌نجه‌فیل.
- زنجی:** زه‌نگی، قول، قوله‌ره‌ش، زه‌نگی، زه‌نجباری.
- زنجیر (ج) زنجیر:** زنجیر، پۆت، جۆل، شاران، شازان.
- زند (ج) زند:** زه‌ند، مه‌چه‌ک، ئه‌ره‌ج، زووانده، بازند، بازنگه، بازوانده، بازه‌ند، بازند، جومگه.
- زندقة:** بچ دینی، گاوری له دلدا و خۆ به‌باوه‌پدار نواندن که مه‌به‌ست له کورد بووه.
- زندیق (ج) زندیق:** زه‌ندی، زه‌ندیق، بچ باوه‌ری، بچ نایین، که‌سه‌تکی بچ نایینه که خۆی به‌دیندار بنوینی (مه‌به‌س له کورد بووه)، زه‌رده‌شتی، په‌یره‌وی ناو‌تیه‌ستایه له بنچینه‌دا.
- زندان:** زیندان.
- زندک:** زه‌نک، تووتیا.
- زنیم:** به‌دیه‌سند، حیز، زۆل، بیژوو، قومه‌زه.
- زهار:** به‌ر، تووکی به‌ر، بانه‌گا.
- زه‌د:** دل‌سرا‌ندن، ئاره‌زوولابردن، پارێزگاری، واز له گیتی هینان، دل‌مردویی، هه‌رتسی.
- زه‌ر، زه‌ره (ج) زه‌ره:** گۆل، گۆلۆک، گۆلۆک، گۆلیلک، کولیلک، کلۆک، کۆلۆک، گۆلاله.
- زه‌ر الحدید:** ناسنی جۆشدراو.
- زه‌راء:** (۱) داره‌گۆل، بو‌می‌یینه‌ی (زه‌رییه). (۲) دره‌وشه‌ر، رووسی. (۳) نازناوی فاقه‌ی کچی پیغه‌مه‌ری بووه (د.خ).
- زه‌ره‌ الماری:** وه‌نه‌وشه.
- زه‌ره:** ناهید، ونووش، مژمه‌ه، زیرگۆن، یه‌ک‌تیکه له ئە‌سه‌ستیره گه‌رۆکه‌کان و گۆی له هه‌موانیش له زه‌وی نزیک‌تره، زۆره، زمه، سمه.
- زه‌ر الأشجار:** گۆلی داران، میتک.
- زه‌ر الربیع:** هه‌میشه به‌هار.
- زه‌ر الساعه:** گۆله که ژمیر.
- زه‌ره‌ القرنفل الجلیله:** هولیمه.
- زه‌ره‌ کامله:** گۆلی ته‌واو.
- زه‌ره‌ ناقصه:** گۆلی ناته‌واو.
- زه‌ره‌ اللؤلؤ:** به‌رم بژی، گۆله دوگمه.
- زه‌ره‌ یانسون:** ئاماسۆن.
- جنی الأزهار:** گۆلچینی، گۆلچین، گۆلچنی.
- ورقة الزهور:** په‌ری گۆلان.
- كأس الزهور:** کاسه‌ی گۆلان.
- قلم الزهرة والحشائش:** نیرتک.
- باقة الأزهار:** ده‌سه‌گه‌گۆل، چه‌پکه‌گۆل.
- حديقة الأزهار:** گۆلزار، گۆلستان.
- رحیق الزهرة:** شیله‌ی گۆلی.
- زه‌ری:** کفتی، فه‌ره‌نگی.
- مرض الزه‌ری:** کفتی، نه‌خۆشیی فه‌ره‌نگی.
- زه‌ف:** سووکی، توند و تۆلی، چالاک.
- زُهَم:** بۆگه‌ن، گیایه‌کی تال و بو‌نخۆشه.
- زهو:** فشه‌وه‌بوون، به‌هه‌وابوون، هه‌وا، فیز، قووده‌یی، درۆ.
- زهوق:** گیان چوونه‌ده‌ر، ده‌رچوونی ره‌وان، بیری قوول.
- زواج وزیجه:** هاوسه‌ری، تیکه‌لاوی، تیکه‌لی، ژن هینان، بووکینی و زاویه‌تی کردن.
- زواحف:** خشۆک.
- الزواحف المائیه:** زینده‌واری ناوی.
- زوار:** زۆر دیدنه‌ی کار، زۆر سه‌رلیده‌ر، کاروان.
- زوال:** نه‌مان، دوورکه‌وتنه‌وه، تیکچوون، له باریکه‌وه چوونه سه‌ر باریکی دی، له‌نێچوون، ته‌فروتوونا بوون، ون و نه‌دیو بوون، تیه‌یرین، په‌رین، په‌رینه‌وه، لاجوون، به‌سه‌رچوون.
- لازال، لم یزل:** هیتشتا، هیتژ، هی، هیتلا.
- زوان:** زیوان، خه‌ربه‌ند، زیزان، زیزانه، دنیب، کۆرک، کوویروو، کوویری.
- زوايا السقف:** سه‌راسووی.
- زوايه:** له (زاویه) دا بیدۆزه‌وه.
- زویعه:** گیتجه، گیتژه‌لۆکه، گیتژن، بابه‌لیسک، باپیلیسک، ته‌ندووره‌زه‌نه، کولان، گه‌ره‌پیتجه، گه‌رده‌للوله، گه‌رده‌للول.
- زوج:** جووته، لووشکه، له‌قه.
- زوج (ج) أزواج:** (۱) می‌رد، شوو، هاوسه‌ر، هاوجفت، هاوخه‌ف، هاوجووت، هاوخه‌و، هاوسه‌نیر. (۲) جووت، جۆت، جه‌تک، جووته.
- زوج الأخت:** زاوا، می‌ردی خوشک.
- زوج الأم:** زرباب، باوه‌پیاره، زرباوک.
- ابن الزوج أو الزوجه:** زربو، کۆده‌س.
- ابنة الزوج أو الزوجه:** زربچ.
- زوجاً وفرادی:** یه‌ک و دوو.
- زوجه (ج) زوجات:** ژنی به‌می‌رد، خیتزان، هاوخه‌و، هامخه‌و، هاوخه‌ف، هاوسه‌ر، هاوجووت، هاوسه‌نیر، هامسه‌ر، جفت.
- زوجه الأب:** زردایک، ژن باب، باوه‌ژن، داری، دیماری، زرداک.

- زوجة الإبن:** بووك.
- زوجة الأخ:** براژن، ژنبرا.
- زوجة أخ الزوج:** هيوهرژن، ههوكيان، ژن تى، تى.
- زوج البنت:** زاوا.
- زوجة الخال:** خالژون، ژنخال.
- أخت الزوجة:** گورم.
- زوجة العم:** تاموژن، ماموژن، ژنمام، ناپوژن، هاپوژن.
- أخ الزوجة:** بوورا.
- زوجي:** جووتهنى، هاوسهري، جووت.
- عدد زوجي:** رهنوسيتكى جووت، ژمارهى جووتهنى.
- الزوجية:** هاوسهريتتى.
- بيان قيام الزوجية:** وهرزيتتى نامهى خيزانى.
- زور:** زور، جهور، بيدادى، له قورتايشدا ههيه (**فقد جاوا ظلماً وزوراً**).
- زور:** بروانه (**تزوير**).
- زوراء:** ببرى زور قول.
- زورق (ج) زوارق:** دهسه كه شتى، كه شتتسى چكوله، دهسته كه شتى، قايه خ.
- الزورق البخاري:** كه شتتسى ههلم.
- الزورق الشراعي:** كه شتتسى چاروكه دار.
- زورق صغير:** فلوقه.
- زوغان (مزاوغة):** پى دزى.
- زولية:** خالى، قالى، راييخ.
- زي (ج) أزباء:** باو، داب، شيوه، شكل، چه شنى پو شاك.
- زي جديدة:** باوى نوئى، باوى تازه.
- زيات:** روونى زهيتون فرؤش.
- زياد:** زور، گه ليك.
- زيادة (ج) زيادات:** فره، زهوند، زوروزه به ند، فره بوون، گوژمه، پترى.
- زيادة على:** لهو پتر.
- أزيد:** پتر، بيتتر، گوژمه تر.
- زار:** لهوچه.
- زيارة:** سه رليندان، ديدهنى، ديدار بين، ديدهنى كردن، سهردان، چاوپيتكه وتن، چاوپيتكه فتن.
- زياف:** شتيرى درنده.
- زيبق:** بروانه (**زئبق**).
- زيت (ج) زيوت:** روونى زهيتونى.
- زيت البرتقال:** روونى گولى پرتقالى.
- زيت الخروع:** روونى گهرچه كى.
- زيت الزاج:** روونى زاخى.
- زيت الزيتون:** روونى زهيتونى.
- زيت السمك:** روونى ماسى.
- زيتون:** دارتكه به بهر دهكه شى هه ر ده لئين زهيتون.
- الزيوت النباتية:** روونى شيناوهردى، روونى رووه كان، روونى سه وزابى.
- زيجة:** بروانه (**زواج**).
- زيد:** زورى، ناوى نيرينانيشه.
- زير (ج) أزبار:** كوويه، دهن، كه وار، كه ركه، كولين، كولئين.
- زير الدهن:** كوويه روونى، كوديله.
- زير الرياح:** سواوى.
- زير النساء:** ژنباز، ژنپهرست، ميياز.
- زير:** زير زيرك، زمزموك، وزوزه، قازى بازى.
- زيغ:** له رتتى راست لادان، پشت له راستى كردن و روو له ناراستى و نارو ايبى كردن.
- زيف ج أزياف:** ساخته و قه لى كردن.
- زيق:** زيبى، ياخه، ئيخه، به خه، به قه.
- زينة (ج) زين:** هنگودينگ، هينگودهنگ، خشل، ره شمه، چهك، گولى، لاولوسه، گولى، رازانه وه، خه مل، دهق، ره ووش، چتى خه ملانندن و رازاننده وه، نارايشت، بزهك.

س

س: پیتی دوواژده مینی (تا بی) ی عه ره بییه .

سأ: وشه، وه ششه (بۆ گه رانه وهی که رانه).

سانب: ریسیپی، به رله لا.

سانح (ج) سانحون: (۱) گه ریده، جیهانگه ر، گه شته وه ر پروانه (سیاح). (۲) مه له وان.

ساند (ج) ساده: گه وره تر یا که متر.

سانر (ج) سانرون: (۱) ریبوار، ریوار، ریبگار، گه ریده، ره وه ند، بگه ر. (۲) چتی، چتیکی، تر، ئیتر، ئیدی، دی، دیکه، ئیکه، که، ئه ویتیر. (۳) هه موو.

سائین: ئه وانێ تر، که سانی تر

سائس (ج) ساسه: سائز، مه پته ر، په روه رده کار، رامکار.

سائس الدواب: سه یز.

سائق: (۱) گه لاویژ (ئه ستیره یه که). (۲) پرووین، ئاژوه ر، لیخوهر، رادهر، چه رچه چی، چه رچه چی، پرووین، وه نه خوهر.

سائق السیارة: ئاژوه ر، کارامه وان، رۆوین، رادهر، به زۆکه وان، خۆشبه زه وان، خوشرۆ، خۆشبه زۆکه وان.

سائق الفدان: جووتیار، جووتیر.

سُق: لیخوهر، باژۆ.

سائل: (۱) پرسیارکار، پپرس، پرسیارۆک، لی پرس. (۲) سه واکه ر، ده رۆزه که ر، پارسه ک، خوازۆک، له ته چن، ده رۆزه کار، گه دا، درکوۆ.

سائل (ج) سوائل: شله مه نی، شل، شله، شلاو، روون، رۆن.

سائل مترشح: شله پالوته.

السائل المتطایر: شله ی په رش بوو.

سائل مخاطی: شله بیکی لیج.

سانمة: ئه و مالات و ئاژالانه ن که له ده ره وه ده له وه ریندرین.

ساباط (ج) سوابیط: سابات، که پر، دالان، روو پوشارو.

سابحات: که شتیگه ل، ئه ستیران.

سابع: مه له وان، ئاوباز.

سابع: حه وته م.

السابع: حه وته مین.

سابق ج سابقون: (۱) پیشوو، به روو، به ری، پیشان، رابردوو، نوا، نوایی، به رگین، به رینه، پیشی، پیشین، له مه وه به ر، له مه وه پیش، زووگین، هه رزوو، به رله ئیستا. (۲) پیشکه وتوو، پیشگرتوو.

سابقاً: له وه پیش، له وه به ر، به رله وه، به رله مه، له مه وه پیش، جاران، چه لان، ئه وسا، به روو، به ری، له پیشدا، پیشان، پیشوو، زووتر، له مه وه به ر، زوو، له زوو وه، زووتر.

سابقه (ج) سوابق: رابردوو، پیشوونه، کرده وه ی پیشوو، رابرده.

السابقه: پیشبه ند.

ساتر: داپۆشه ر، پۆشه ر.

ساج: سیل، ساج، داری ساج.

ساجد: کورنۆش به ر

ساج: بالا پۆشی گه وره و فراوان، ته یله سان.

ساحر: جادووگه ر.

ساجله مساجلة: دوو یا چه ند که سیک له ته ک یه که تریدا به هه لبه ست و تووێژ بکه ن.

ساجور: گه ردنبه ند، داریکه له ملی سه گی ده کريت.

ساحة (ج) ساحات: مه یدان، ناوکۆ، گۆر، گۆره پان، جار، کۆر.

ساحة الحرب: مه یدانی شه ری، جه ننگ گا، جه ننگه .

ساحة صغيرة: ناوچه .

ساحة القتال: مه یدانی شه ر.

ساحة كبيرة: مه یدان، مه یدانیکی گه وره، گۆره پان.

- **ألعاب الساحة والمیدان:** یارییه کانی کۆر و مه یدان.

ساحر (ج) سحره: (۱) جادووگه ر، ته له سم باز، باریه ژنگه ر، خوندکار، جاچۆلگه ر، کونه لانی، جادوو باز، زاربه ست، کۆلینانی، کوله نانی. (۲) دلرفین.

- ساحل (ج) سواحل:** کهنار، قهراخ، لیوار، رۆخ، رەخ، ئالی، هیش، هیل، لهوچک، قاج، بەرزقک، بەستی، پەر، زریه پەر، کەش، هیلە، لیسوو، قهراخ و رۆخ دەریا، تنک، سەراو، سەراش.
- ساحل البحر:** کەناری دەریا، زریه پەر، لهوچک.
- ساحل میاه غیر عمیقة:** مەرزاو.
- سکان السواحل:** هەفاش.
- ساخن:** گەرم (موجب).
- سأد:** کولانەو.
- سادس:** شەشەم.
- السادس:** شەشەمین.
- السادس عشر:** شانزەمین.
- سادن:** زیدەوان، گۆرەوان، گۆرستانەوان، دەرکەوان.
- ساذج:** سادە، ساکار، یەکپەنگ، سایە.
- سار:** بروانە (ساری).
- سارح:** شوان، گاو، لەوەرئین، ئاژەل.
- سارح الغنم بقسط معلوم:** شوانکارە.
- سارق (ج) سراق:** دز، دەست پێس، ناپاک، ئەبابۆز، دزۆکار، دەستچەپەل، دزەک، دزۆک، کرۆکە.
- ساري:** (١) رەوان، شەورۆ، کەسپیکە بەشەو پروات. (٢) درم، درمانە.
- أمراض سارية:** پەتا، پەتۆ، درم، درمانە، درمی، تەننەو، گرەو، نەخۆشی پێ درێژ.
- سارية (ج) سوارى:** هۆستۆن، هۆستوون، ئەستوندى خیبود و چاداران.
- ساطر:** قەساب.
- ساطع:** درەوشەر، درەخشان، بریسکەدار، ترووسکەدار، بەرز، بلتد، بلاو و ئاشکرا.
- ساطف:** پێس، چەپەل.
- ساطور:** ساتور، قەسەتۆرە، چەقۆی گەورەبە.
- ساطي:** کلکگیر، دووھەلگیر، کلک ھەلگیر.
- ساع:** ناریاگ.
- ساعاتي:** کەژمیرساز، کاتژمیرساز.
- ساعة (ج) ساعات (الآلة):** کەژمیر، کاتژمیر، سات، خولکە، تەسوو.
- جهاز الساعة:** کاتژمیر.
- الساعة:** ئیستا، ویتستا.
- الساعة الواحدة:** کاتژمیر یەک.
- الساعة واحدة والنصف:** کاتژمیر یەک و نیو.
- نصف ساعة:** نیو کاتژمیر.
- ربع ساعة:** چارەکە کاتژمیریک.
- ملء الساعة:** بارکردنی کاتژمیر، کۆک کردنی کاتژمیر.
- ساعة الحائط:** کاتژمیری دیواری.
- ساعة زمنية:** کاژمیر، سار.
- صوت الساعة:** چرتە، چریه.
- ساع (ج) سواع:** باسک، باهوو، بازۆلە، چەمبیل، پەبک.
- ساع قوي:** بازۆلەى بەتین، باسکی بەهیتز.
- تشمير الساع:** قۆل ھەلمائین، قۆل ھەلکردن.
- ساعده مساعدة:** یارمەتی دان، یاریکاری کردن، کۆمەکی کردن، موسوسابایی، یاریدەدان، زیارە، کۆمەگ، هاری، دەسگرۆیی، ئاریکاری، هاریکاری، یاریکاری، بودرین، دەستگیری، یاری، یاردوم.
- ساعل:** قەلخن، بکۆخ.
- ساعور:** تەندووور، تەنوور.
- ساعي:** (١) تیکۆشەر، کۆشیار، خەباتکار، ھەولندەر. (٢) باج ئەستین، باجگر، رادار، قۆلچی، باجگر، باجەوان، پاکار، کرۆکاشکار.
- ساعي البريد:** وەلامبەر، نامبەر، چەپەرەر.
- سافر مسافرة:** وەرئ کەوتن، کۆچکردن، ئوغر کردن، گەران، رۆیشتن، بەرئ کەوتن، بەرئ بوون، ھاتنەرنگە، رێوینگی.
- سافل:** خوارە، نزم.
- ساق (ج) سيقان:** لوولاک، چۆقل، پیز، لاق، قاج، سووچە، سپیلکی پێ، ساق، قەلەمە، لوولاک، لاق.
- ساق الشجر:** قەدی داران، ویلک، قەلەمە، تەنە، قەف.
- ساق الحشيش:** لاسکی گیایان، لاچک، ساق، توور، زل، قاسک، قاچک، ساقەتی گیایان و ئیتر، زل.
- ساق (ج) سقاة:** ئاودەر، ئاودیر.
- ساقية:** کلکەى لەشکری، کلکەى ھۆردوو.
- ساقط (ج) سواقط:** کەوتوو، لە کار کەوتوو، نزم، سووک، کەتی.
- ساقى (م) ساقية:** (١) ئاودەر، ئاویار، ئاودیر. (٢) مەیدەر، مەیکتیر.
- ساقى المرزة:** وەراز.
- ساقى المزروعات بالليل:** شەودیر.
- ساقية (ج) سواق وساقيات:** جۆگە، چان، جۆ، جۆی، جلال، جەھۆک، خەراف.
- ساقية صغيرة:** جۆگەلە.
- ساقية خشبية أو مصنوعة من الجص وغيرها:** کۆل.
- ساقية كبيرة:** خێ، جۆگەى گەورە، بەند.
- ساکب:** ئاورژین، ئاورژە، بەبورجی (دلو) یش دەلین.

- ساكت:** قهقهه، هپ، هپمن، كپ، كژومات، خپ، هپدی، كش، كشمات، گهراقوب، دهمرگ، هاویش، دینج، بی زمان، هپوور
- ساكن (ج) سكان:** (۱) دانیشستوو، نیشتستهجی، بی جووله، نارام، وهقره گرتوو، روونشتهمان، روونشتی، جیگرتوو. (۲) سات، بیدهنگ، كپ، نارام، هپدی، نهبزوك، وست، كپ، بنگرتی، نهجوول، قهقهه، كژومات، گهراقوب.
- ساكن الحیام:** دهوارنشین، خیتوت نشین.
- سأل سؤال:** پرسین، پرسکردن، پرسپارکردن.
- سالب (م) سالبه:** (۱) دارن، رووتكهر، (نیگاتیف). (۲) نهبزوك، نهجوول، سارد (كیمیا)
- القطب السالب:** پۆلی سارد، (نهگه تیف)، جهمسهری سارد
- سالف (م) سالفه:** پیتشو، پیتشی، پیتشین
- سالك:** (۱) ریتسوار، پارهو، رابووار، روو وی، ریتبگار، رایبی، رۆیار، رۆیو، ریونگ، ریونگی، رپرهو، ریتی، رتوار، رابگا، رازو، راپوار، رایبی، شووتینكهوتوو، خودا پهرست. (۲) خودا ناس، خوا پهرس، خواپهرست.
- سالم:** دروست، ساخ، خووش، بی چهوتی، له دهرد و گیتچهلان به دوور، چاخ، ساز، ساق، سوژدار، دهست لی نه دراو، مۆر، دهس لی نه دریاگ، دهس نه خواردگ.
- غیر سالم:** ناساخ، نه خووش.
- سام:** ژهراوی، ژهردار، ژههرین.
- أقنعة الغازات السامة:** كلای ژههره گاز.
- سامی (ج) سامون:** گهوره، پایه بهرز، بهرز.
- السام الأبرص:** قومقوموك، قومقومه، جانه ودریکه ههر وهكو سوسه ماری وایه.
- سامة:** بیتزاری، ههراسانی، ودهرسی، ودهزی، جارسی، دلتهنگی
- سُم سامة:** پهستی، ماندووویون.
- سامح مسامحة:** چاو لی پۆشین، بهخشین، بوورین، چاوپۆشی، خووشبوون.
- سامر:** نهفسانه بیتژ.
- سامر مسامرة:** نهفسانه بیتژی.
- سامح:** گوئی بیس پروانه (سمیع).
- سامعة:** نهژنه وایی، هپتزی بیستن، گووی، گوویچكه، ژنه وایی
- سامی:** پالشت دهریتته پال سامی كوری نوح كه باوكی هۆزه كانی سامییه و زمانیان له یهك ریشه یه وهكو عهره ب، كلدانی، ئاشووری و جووله كه.
- ساند:** پشتوك، دیرهك.
- سانیه (ج) سوانی:** ناعوور، خهراف.
- ساهر وسهران:** شهوین، شهوینشین، شهف ناتوزوان، بیتدار.
- ساهم مساهمة:** بهشدار، بهشداربوون.
- ساهی:** ههلبوویر، بوویر، بهسهردا بازدهر.
- سایكولوجی:** سهیكلۆجی (هۆلمان).
- سایلو الحنطة:** نهباری دهخل و دانی پاراو.
- ساوم مساومة:** بازاری و سهوداكردن.
- سانح (ج) سوانح:** (۱) مرۆ یا ولاخیکه كه له لای راستی مرۆی بی به رانبه ری (بارح) كه له لای راسته وه دئ. (۲) فالی چاك، نهخشه ی چاك. (۳) كاره سات، گۆنگه ل، بهسه رهات.
- سانحة:** كاره سات، رووداو.
- سایلو:** كه ندوو.
- سب سبأ:** پروانه (شتم).
- سب:** جینو، دژمین، دژوین، شهوچهره، قیسین.
- سبأ:** ههلقراچاندن.
- سبأه:** پروانه (سبی).
- سبأب:** جینو فرۆش، جینو دهر، خراوویش، دم لهق، دوژینكار.
- سبأه:** دۆشاومژه، تلیا دالاستوکی، تلیا هلاقیشکی، قامکی دهست له ملدان، قامکی گه واهی.
- سبأت:** سپوون.
- السبأب الشتوي:** نوستنی زستانی.
- سبأح:** مهله وان، سويا.
- سبأحة:** مهله، مهله وانی، ئاوبازی، مهله فانی، ئاقره نی، تیهه لاتن، سويا، مالاو.
- السبأخ:** جار، بۆر، بایهر (زهوی).
- سبأعی:** ههوت تایی، ههوت پیتی، ههر جیبه کی ههوت گۆشه ی هه بی.
- سبأق ومسابقة:** (۱) ته راد، خور، پیتشبریکه، بۆر بۆرین، قۆشه نیان، کتیرکی، بردان، خوورا، زمه لی، کایه، یاری، مله، کیتوولکانی. (۲) ئاژۆتن، ژهن، رانن، رادان.
- سبأق الحیل:** شه رناختوی، مهقه سته، سوارسوارین، ته راتین، خارخارین، ته رات.
- السبأق في الرکض:** قۆشه.
- سبأق الفرسان:** پیتشبریکه ی سواران، شه رناختوی.
- سبأك:** داریژهر.
- سبأخ:** نه سپه ناخ.
- سبب (ج) أسباب:** هۆ، مایه، بۆنه، روو، نه گهری، سه بارهت، قراغ، بهر، شهوین، نه گهر، سه با.
- بسببك:** سه بارهت به تو.
- بلا سبب:** خۆرا، خۆرایبی، خۆراو بۆرا.
- سبب ذلك:** هۆی نه وه، مایه ی نه وه.
- الأسباب المباشرة:** هۆیه راسته و خۆیه كان.
- الأسباب غير المباشرة:** هۆیه كانی نا راسته و خۆ.

- **سبب:** ممو، داموسك، تاموسك.
سببکة (ج) سبائك: (۱) شوش، گلمهت، سنده، پهل، سمنهگل، گونده، گومتل، كهستهك، كهسهك، كلؤسن، كپستهك، دارشته. (۲) قورسهی زپړ یا زیوی دارژاوه.
سبیل (ج) سبل: پروانه (طریق).
 - **في سبیل:** له پیتناوی.
 - **علی سبیل المثال:** هه به نمونه.
 - **ابن السبیل:** رارهو.
ست (ج) ستات: یای، خان، خاتون.
ستا: فریت.
ستار (ج) ستر، ستائر: په رده، په رده پوښ، كه مه رچین، په یر، كه ز، هجال.
ستار: (۱) گونا پوښ، گوناح پوښ. (۲) پوښه، داپوښه.
ستار العیوب: كه م و كوری پوښ.
 - **كشف الستار:** قه وړاندن، په رده لادان.
ستارة: تیغه.
سته، ست: شهش.
سته عشر: شانزه، شانزه، شانزه.
سته وستون: شهست و شهش.
ستون، ستین: شپست، شهست، شهس، شپس.
ستمانه: شهش سه.
ستر: داپوښین، سه رنانه وه، بارزان، راپاندن، نخافتن، داپوښتن، شاردنه وه، پیداگرتن، حاشاردان، سه تماندن، داکورپین.
ستر: په رده.
سترة: كهوا، چاكهت، كورتهك، كهوی، كوله نجه.
ستوقه: قه لئی بی برهو.
ستون الفقرات: نه ستوندهی پشت، سنسل، پشته مازه، کاربتهی پشتی، پرپړهی پشتی.
ستیر: داپوښراو، پروو داپوښراو.
سبح: پند، قړنو، قړنه، گه نه.
سجاد، سجادة: مافوور، خالی، قالی، مه هفوور، بسکو، لؤپ، فهرش، جانماز، شهقل، شهمل.
سجادة الصلاة: بهر مال، دوو گرد، دوو کورد، شهقل، شهقلک، رووخت، جانماز، مازلؤخ، وهرمال.
سجادة طويلة: لاکیش، که نار.
سجادة صغيرة: قالیچه، خالیچه.
سجارة (ج) سجائر: سیگار، سیگار، جگه ره.
 - **أخذ النفس من السجائر:** جفاره هه لمژین.
 - **مص السجارة:** قوم لیدان.
 - **زبانة السجائر:** قونچکی جفارهی.

- **نفس السبب السابق:** هه مان هوی پیتشو.
سبت: کچه زا.
سبت: سه وه ته، قهرتاله، سه له.
سبت: شه م، شه م، شه م، شه م، شه م.
سبح: بهردیکی رهشی ناسکی ترووسکه داره.
سبح سبحاً: مه له کردن، تپه لانتن، سو به یی و سو یایی کردن، ناژنی کرن.
سبحان: به پاکی یادی خودا کردن.
سبحان الله: پاکی بو خودایه له کاتی واق و وړمانی دا به کار ده بریت.
سبحانی: خودایی، یه زدانی.
سبحة (ج) سبحات: زهره ننگ، پسیسوک، شاران.
سبحة (ج) سبح: شوره کات، شوره ک، شوره زار.
السبر: هه لؤ.
السبط: درژ (حسود).
سبب: دهشت، سارا.
سبط (ج) أسباط: نه وه، نه وی، نه قی (له کچه وه).
سبع (ج) سبع: درنده، جانه وه ری درنده، شپیر.
سبع (ج) أسباع: چه وتیه ک، چه فتیه ک.
سبعة وسبع: چه وت، چه فت، هفت، چه.
 - **يوم السبع:** رژی په سلان (يوم القيامة).
سبعة عشر: چه وده، چه فده، هه فده.
سبعون، سبعین: چه فتا، چه فتی، چه وتا، هه فتا، هه فتی.
سبعمانه: چه وتسه د.
سبع سماوات: فیست.
 - **سبع غسالات:** سی لؤتی.
السبق: وه پیتشکه وتن، که تن پیتش، پیتشقه چوون.
السبق في العمل: پیتشدهستی کردن.
سبق الاصرار: تاوانی کون، رکه گرتنی پیتشو، له بن سه ری خؤدانان.
سبقة: پیتشدهستی، پیتشکه وتن، پیتشدهوی.
سبك: دارژتن، دارژتن.
سبيل: (۱) بارانه په که له هه ور جووی بیتسه وه هیتشستا نه که یشتبیتته سه ر زه وی. (۲) هیتشو، گوله ده خل. (۳) تانه، تم، سه بهل.
سبوح: پاک، خاوین، په کیکه له ره وشت (صفة) هکانی په روه ردگار.
سبورة: تهخته ی رهش، ده پ رهش.
سبي وسباء: ناومالک، ناومال، قافو، دار و هه لاشیکه به دهم سیلا وه ره ریشتی.
 سبیل

سجاف: درز، کۆبه، سهرکۆبه، پهراویز.
سجال: دۆلچەهێ ئاوی.
سجّان: بهندیخانهوان، زیندانهوان، پاسهوان، گرتووخانهوان، دووساخوان، بهنیوان، بهندیوان، زیندانهوان.
سجّة: شاران.
سجد سجداً: کۆپنۆش بردن.
سجدة: کۆپنۆش، نیوچاوان لهسه زهوی دانان بۆ خۆ نزم کردن و خودا پهستی، کۆنۆش.
سجس: شلویی و لیل بوونی ناو.
سجع (ج) أسجاع: (۱) وته و ئاخاوتنی پاشبهند دار (به قافیه) و دوازییک له پهخشاندن. (۲) گمهگمی کۆتران.
سجع سجعاً: دووایی پیکهستن، دووایی رازاندنهوه، سهروادار، وتهی پاشبهند دار.
سجف: بروانه (ستار).
سجل: بروانه (دلو).
سجل (ج) سجلات: تۆمار، زابهند، فهرماننامه، پهراوی دادگا و دیوانهکانی دهولهتییه که فهرمانانی دهولهتی تیدا تۆمار دهکرت.
سجل قید الطلاب الیومی: تۆماری رۆژانهی ناو شاگردان.
سجل الأحوال: ناسنامه، شناسنامه، تۆماری بار.
سجل الأحوال المدنية: ههوالی ژیاوی، زابهند، تۆماری باری شارستانییهتی.
سجن (ج) سجون: بهند، بهندیخانه، گرتووخانه، زیندان، دووساخ خانه، راگرتووخانه، گرتی خانه، زینان، زنان.
سجن التوقیف: راگرتووخانه، راگراوخانه، گرتی خانه.
مديرية السجن العامة: بهرپهوهبهرایهتی بهندیخانهکانی گشتی.
مدير السجن العامة: بهرپهوهبهرایهتی بهندیخانهکانی گشتی.
سجن سجناً: گرتن، زیندانی کردن.
سجن المنفرد: سالوولی.
سجنجل (ج) سناجل: بروانه (مرآة).
سجود: کۆپنۆش بردن، نیوچاوان لهسه زهوی دانان، روو خستنه ئهردی.
سجور: دهستهچیه، چیلکه، چل و چیتو.
سجیة (ج) سجایا: بروانه (خلق (ج) أخلاق).
سجیل: گلمهت، بهردهمرده، بهردهشاخ، تهوهنهپۆی، بهرده رزاک، بهرده پێژه (له سهنگ-گل وهگرهوه).
سجین: گهراو، بهندی، گرتوو، گراو، زیندانی، دووساخ کراو، گرتی، گهراو، بهنی، نیگا دیریاگ.
سجین سیاسی: گهراوی رامیاری.
سحاب (ج) سحب، سحابب: ههور، ئهور، کهرهوه، ئهفر

- قطعة سحب: پهله ههور، گابهل.
سحابه: پهله ههور، گابهل.
- قطعة كبيرة من السحاب: گهواله.
سحاب أبيض: ههوری سببی.
السحاب الخفيف: ههوری تهنک.
السحاب القاتم: ههوری رهش.
- إنقشاع السحاب: ههلبهنگان، ههلبهنگاندن، ههلبهنگاندن.
سحار: بروانه (ساحر).
سحابة: پانیانوکی، کوسکوسانی.
سحب: کیشان، کیشانهوه، کیشاندنهوه، راکیشان، دهفتین، خرکاندن، خشاندن، خوشاندن، فهکشاندن، فهکشاندن، فهکشاندن.
سحب الید: دهست کیشانهوه.
سحج: پاک کردنهوه، تیکۆلی لێ کردنهوه، کهلبتین، کهلبتاندن.
سحر: بهیانی، بهیانهکی زوو، نهخری، تاریگهوور، پهزوو وان، شهوهکی.
سحر (ج) أسحار: مستی، یاتوو، ئهفسوون، ئهفسوونگهری، جادوو، تهلهسم، باربهژن، چاچۆل، چازوو، جاچۆل، جاچۆلگهری، جادوو بازی، جادووگهری، دهمهستی، ئهفسانه، چاوبهست، چاوبهند، چاوبهس.
سحر الحلال: هونهر له ههلبهست و پهخشاندن نواندن، هونهر له کردار و پیشهگهریدا.
سحق: کوت لێ ژهین، خۆ پێوهنان، قهرمچاندن.
السحق: هارین، وردکردن، پلخاندن، پلخاندنهوه، گهرمژاندن، پلخیشاندنهوه، چرتکردن، گهلفاندن، گهلفچاندن، سوونهوه، گژمراندن، ئارین، پهلساندن، داهارین، رچرچاندن، سوون، هاریاندن، هارینهوه، ههپین، ههسووان، ههپاندن.
سحق الشيء تماماً: هارین، قرچهشکین.
سحور: پارشیو، پاشیو، پارشام، پاشیو، پارشیف، پیتش بهری بهیانی.
سحیف: هاری ئاش.
سحاء و سخاوة: بهخشش، جووامیتری، دلفراوانی، دلگوشادی، جۆمهردی، جووانمهردی، جووانمیتری، مهردی، مهردهمیتری، دلفرهیی، بهخشندهیی، دهسهنه، دهسوازی.
سحافة: (۱) نهزانی، نیازانی، بیهایی، لهگامی. (۲) بۆدلهیی، گهوجی، بۆدلی، سووکی، بچ هییری.
- التكلم بالسحافة: فلتاندن، فلتنهکردن
سغام: (۱) خهلووز، پهژوو، پهژی. (۲) تهنی، پهشایی بنی تاوه و مهنجهلان. (۳) تووکی نهرمی بالندان.
سغام المصباح: تهنی، دووهی چرا.
سخاوة: بروانه (سخاء).

سدّة: دەرگا، پیتشدهرگا، پیتشگر، گرفت هینهر، بهر دەرگا.
السّدّة: بهن، بهند، بنکه، ئاوباره، بهرزخ، بهنگه، بهست، بهربه‌ند.
سُدّة: دهریونونه‌یه‌که دهرنه‌چی، دەرگا، پیتشدهرگا، کورسیبه‌کی بلتد وه مینبه‌ری بیجی، دهرمانی گیر.
سدد: نیشانه‌گرتن، سیره‌گرتن.
سدر (ج) سدور: موورد، داری موورتکییه.
السدر: کونار، مؤرد.
سدرة: که‌نار، قه‌راخ.
سدس (ج) أسداس: شەش‌یه‌ک، دانگ.
سدوس: ته‌یله‌سانی سه‌وز، سه‌ریوشی که‌سک.
سدل: داخستن.
سدی: رایهل تان له پیشه‌ی ته‌ون و جۆلا‌ییدا تانه‌ئوه‌یه‌که له‌گه‌ل پۆیه‌کانی دهری له‌ته‌نیدا.
سدی ولحمة: تان و پۆ، رایهل (له‌ته‌ون و جۆلا‌ییدا).
السدی: شه‌ونم، خوناو، قه‌راو.
سدیة: ده‌سته‌به‌ره.
سدید: قایم، راست، دروست.
سر: پرۆ.
سر: گه‌رای ماسیبیان.
سر (ج) أساریر: خه‌تی به‌ری ده‌ست و چیننی نیو‌چاوان.
سر (ج) أسرار: (۱) راز، نه‌یینی، فه‌شار، پنی، لم، فه‌رمانی نه‌یینی، سرته، په‌نامه‌کی. (۲) پرۆز، به‌ند و باو.
المشارك في السر: هاو‌پراز، هام‌پراز.
المشاركة في السر: هاو‌پرازی.
السر الخفی: رازی نه‌یینی.
أسرار صغيرة: ورده‌پراز.
أمین السر: پازدار، پازنووس.
کاتب الأسرار: پازنووس.
إفشاء الأسرار: زمان شری.
مفشي الأسرار: زمان شری.
سراً: به‌دزی، به‌په‌نهانی، له‌پاله‌وه، به‌بی‌ده‌نگی، به‌نه‌یینی
الكلام سراً: سرته.
سر اللیل: نه‌یینی شه‌و.
سراء: خوشی، شادمانی، ئاسانی.
السراء والضراء: خۆشی و ترشی.
سراب: سه‌به‌قی، له‌یلان، په‌وره‌وک، هال، سه‌راو، ورشه، به‌رده تراویلکه، په‌یهرک، په‌یرک، گه‌رگه، په‌وره‌و، هه‌لم و په‌نگی ئاو، به‌رد، دار یان خانوبه‌ره وه یان زیخ ورده به‌ردیکه له دووره‌وه وه‌کو ئاو بترووسکی.

سختیان: تیمانج، چه‌رمی ده‌باغی کراو.
سخر: پروانه (تسخیر).
سُخرَة: بیگار، سۆغره، فه‌رحه، جرار، فزح، قه‌شمه‌رجاری، زۆره‌ملی.
سخریة: مه‌زاق، گه‌پ، قه‌شمه‌ری، ته‌رانه، تیز، زرتکه، سوویار، ته‌وزه، زرتۆله، گالته، قه‌وسه، گه‌مه، قه‌شمه‌رجاری، ریشخه‌نه‌جاری، تیزجاری.
سَخَط: رقی، بیژ لئ بوونه‌وه، قرس، قه‌لس.
سُخَط: رقی، بیژ لئ بوونه‌وه، قرس، قه‌لس.
سخله: ره‌ته‌وی، کاوور.
سخله صغيرة: کۆله‌بۆه.
سخن: گه‌رم.
سَخَن: پروانه (تسخین).
سخونة: (۱) گه‌رمی، گه‌رمایی، تین، گه‌ر، گه‌رماڤ، گه‌رمیتی، گه‌رمایی. (۲) تا، نۆیه‌تی، تی، یاو، پرتاف، ته‌و.
سخي (ج) أسخياء: ده‌سگوشاو، ده‌س و دلدار، سه‌ره‌تی، کورد، خاوند دل، جووامیتر، شاخیس، مه‌رده‌میتر، دل‌فهر، دل‌فراوان، دل‌گوشاد، به‌دل، جوومه‌رد، جووانمه‌رد، جووانمیتر، ده‌ست ئاوه‌له، ده‌ست گوشاد، رهند، مه‌رد، به‌خشنده، ده‌سواز، پاره‌به‌خش.
سَخيف: فشوفۆل، سست، بی‌هیز، که‌م هۆش.
سَخِين: گه‌رم، ئاوی گه‌رم.
السخينة: سایله.
سد (ج) أسداد، سدود: به‌نداو، به‌ند، پیتش به‌ست، تیغه، په‌رژین، به‌رزخ، به‌ست.
سد: به‌ساق، راگرتن، بیندن، په‌رژین، گرتن، قووچاندن، به‌ره‌به‌ست کردن، نژاندن، به‌ره‌ه‌لست کردن، پیوه‌دان، ته‌یمان، چووچاندن، ژهن، داخستن، گاله‌دان، به‌ست.
سد الباب: دهرگه‌داخستن.
سد الفم: دهم قووچاندن.
سد الماء: بناوان.
سداء (ج) أسدية: نه‌خۆشیبه‌کی که‌پۆیه‌تووشی که‌پۆی هه‌ر که‌سیکی بی‌ئیتیر بۆن ناکات.
سدانة: پازده‌ی مائی خوا کردن، په‌رده‌داری، دهرکه‌وانی و پازده‌ی که‌عبه.
سداد: سه‌ره‌شووشه، دهروانه، ده‌مه‌وانه، دهم به‌ست، پشک.
سداد الكوز: سه‌رقاپ، زاره‌وانه، تۆپه‌وانه، سه‌ر، ده‌مه‌وانه.
سداد: راستی، دروستی، راوه‌ستاوی، پایه‌داری.
سدادة: پۆک.
سداسی: شەش‌لۆیی، شەش‌گۆشه‌یی، شەش‌چینی.

سرطان: قرژال، قرژانگ، شپیره نجھ، کهوگیره، کینفرالھ، کینفرالھ، کیمجالھ، قرژنگ.

سرطان: کۆنگره (بورج) یکھ له کۆنگره کانی ناسمانج، کۆنگرهی قرژال، مانگی چواره مه به پیتی ژمبیریایی کۆنگران، بورجی قرژال.

السرطان (مرض): شپیره نجھ، خرچه ننگ، قرژالھ، جوولپ، گرته کوو، برین و زامیتیکی زۆر پیس بی، کهوگیره، چنگار.

سرع سراعاً وسراعاً: تالوکه کردن، پهله کردن، له زین، له زیان، هنجران، له زانندن.

سرعة: چاپوکی، تالوکه، گورجی، ههشتاوی، پهله، خبیریایی، سات، شاتری، فیترز، ههله، ههله داوان، پروهشی، جهخت، تار، گوژمه، ههله مه، تهووژم، لهز، ئەبابوژی، پرتاوی، توندوتۆلی، چالاک، چه سپان، چوستی، گور، توندی، تیژی، گورج، گورجوگۆلی، گوژم، خبیریایی، توندی، تهردهستی، هولوو، پهله.

- **سرعة:** خبیرا، به پهله، به پرتاوی.

السرعة في العمل: ههله کاری.

سرعة التنفس: هه ناسه برکی.

سرعة الحركة والعمل: کرپ.

سرعة المشي: پهوت

- **بأية سرعة:** کووتیرا، چه زوو، کیترا

السرعة المنتظمة: خبیریایی ریک و پیتک، خبیریایی چون یهک

السرعة غير المنتظمة: خبیریایی نارپیک، خبیریایی ناچوون یهک

سرقة الجراد: پاکوره

سرفوت: سه مه ندر

سرق سرقاً وسرقه: دزین، دزی کردن، ئەبابوژی کردن، چربان

سرقه: دزی، دزیتتی، ئەبابوژی، چرپ، دهست پیسی، دزین، قرپ، مالپیرین

سرقة (دودة في مكن الأعشاب تموت الأغنام اذا أكلها):

کرمتیکه له قهفی گیایاندا هه ناژالتیکی بیخوا ده پکوژی به زمانی کوردی (مافه ته) ی پین ده لپین.

سرقین: سه رگین، زیل، ته پالھ.

سرمد: هه، هه میسه، هه هه بوون، ئەوهیه که سه رده تا و دواپی نه بی.

لیل سرمد: شهوی درپژ.

سرمدی: هه میسه بی، هه هه بوونی.

سرو: سه روو، سه رو (دار).

سروال فوقانی: شهروال، پانتۆل، رۆتک، شه لوار، شالوار.

سروال (ج) سرویل: شه لوار، شوال، ده پین، پاپۆش، دامانپۆش، ساتان، پابه ره، پابه ری، پاوه ری.

سراج (ج) سرج: دهسته چرا، دهسه چرا، چرای دهستی.

سراج المساکن: مه به ست له مانگه شه وه.

سراج: زین دروو، زین دۆز، ماره کهر.

سراجة: زین دروویتی.

سرادق (ج) سرادقات: سه رده ق، سه رپۆش، په رده، خیتوه ت، گه رده لوله.

سرادق الخیمة: کۆمانج.

سراک: چینی ناو له پی ده ست و نیوچاوان.

سراط: رینگای گوشاد.

سراعة: له زانندن.

سرای، سرایة: سه رای میری، سه رای ده ولته تی.

سرایة: (۱) په تا، درم، ته نینه وه، لی گرتنه وه، تی گه ران، تی چرژان، په ره ئەستاندن، ته نینه وه، زایین، سه ر ده رخواست، ده رکه وتن، په یدا بوون، ده ران، ده لاندن. (۲) شه ورییی.

السرب: درز، ده رز.

سرب الرجل: پیاوه که رۆیشت.

سرب الماء: ناوه که ره وان بوون، له بهر چوون، ده لاندن.

سرب (ج) أسراب: میتگه لی ناسک و پۆلی بالندانه، ره وه.

سرب الحمير: که ره گهل، هه ره گهل.

السرب (للخزير وغيره): هه وریهم.

سرب الطيور: پۆلی بالندان.

سرب النحل: په وره ههنگ.

سربال (ج) سربیل: پروانه (سروال).

سرة (ج) سرات: نیتووک، ناووک، نافک، نیتفک، نه، نیتفک.

- **تحت السرة:** به رزنگ، به رموو سلدان.

سرج (ج) سروج: زین، باره که، بهر.

- **قربوس السرج:** قه لپووز.

- **حنية السرج:** قالتاخ، ته که لتوو.

سرج اللباس: نیتفک.

سرجون: سه رگین، قه سه قول.

سرجین: سه رگین، قه سه قول.

سرج: پروانه (تسریح).

سرحال: پروانه (دئب).

سرحان: پروانه (قئب).

سرخوب: (۱) چه قه ل. (۲) درپژ و ئەندام ریک. (۳) مایینی کلک درپژ.

سرد: گلگیر.

سرداب (ج) سرادیب: سارداوه ژیرخان، سارداو، ژیرخان، ژیرزه مین، سه رداو، ماران، ژیرزه وی، زیسان، سیزان، ژیرزه وینی.

- سروال صوفي:** په شمه، شال.
- سروال للنساء:** ئاوالكراس، ئاوهلكراس.
- سرور:** شادی، شادمانی، كهيفخوشی، شایبی، سالغی، دلخوشی، بسكه، دهباخ، دلشادی، شهوق.
- ظهور السرور والفرح:** ترينگه.
- سرى:** شهوړيږي.
- سري:** په نامه كى، رازى نهينى، رازى په نهان، ژير جله كى، نهينى، ناديار.
- سريان:** شهوړيږي، ته نينه وه، كار ليك كردن، ليك گرته وه.
- سرية (ج) سرايا:** تپيښكه له له شكرتيكى، لق.
- امر السرية:** سه رلق.
- سرير:** تهخت، تهختى نووستن، قهره ويله، چارپايه.
- غطاء السرير:** كولله، مه چه كدان.
- سريع:** چوست، چه سپان، به گور، خيرا، پيتمار، نه بابوز، به په له، تيژ، چالاک، گورج، هه شتاو، پروهش، توند و تول، فريز، كرژ، گول، گوريز، به گوژمه.
- سريع الاحتراق:** خوش سوت.
- سريع الانتقال:** تيزهوش، بيز تيز، زو تيزگه يشتوو.
- سريع اليكاه:** گرينوك.
- سريع التأثير:** سه ريل.
- سريع الجريان:** خور، خيراړه.
- سريع الحركة:** خوشرو، تيزرو، تيزرهوت، توندرې، چالاک.
- سريع الخطى:** تيزرو.
- سريعاً:** به په له، به له ز، به تالوكه، به گورجى، به زوويى، به توندوتولتى، جيبه جى، خيرا خيرا، زور زو، ده موده ست.
- سريع السير:** توندرې.
- سريع العمل:** چالاک، توند و تول له كاراندا.
- سريع الغضب:** رق نه ستور، جنگز.
- سريع المشي:** تيزرو، خوشرو، به زوك، تيزرهوت.
- سطارة:** خه تكيش، راسته.
- سطام:** كولتووهژ، كولتووهژين.
- سطح (ج) سطوح:** (۱) روو، رووكار، سه روو، رووبه، سه له نده. (۲) پانايى، به رينى، پينايى. (۳) سه ريان، بان خانى، سه له نده، سه رينك.
- سطحن متلاقين:** دوو رووى به په كتر گه ييو.
- سطح أفقي:** سه روويه كى ئاسويى.
- سطح البناء:** سه ريان.
- سطح البحر:** رووى ده رپايه.
- مقاييس السطوح:** پيوه ده كاني روو.
- سطحن متوازيان:** دوو رووى ته ريب.
- سطح الجسم:** سه رلهش.
- السطح الصغير:** بانانووچكه.
- سطح في الهندسة:** بان، سه روو، روو، رووكار، رووى هه ر چتيكى كه پان بين.
- سطح كروي:** رووى خروك.
- سطح الماء:** سه ر ئاوى.
- السطح المائل:** رووى لار، لاره روو.
- سطح المربع:** رووى چوارگوشه.
- سطح المستوي:** رووكارى تهخت.
- سطح المنحني:** رووى چه ماوه وه.
- سطح المنخفض الصغير:** با تيژه.
- حواشي السطح:** سووانده، گوى سووانده.
- فوق السطح:** بان مال.
- قعد السطحي:** رووبه ره كشه.
- سطحي:** ساويلكه، ساده له وح.
- المساحة السطحية:** رووبه رى روو، رووبه رى رووكار.
- حواشي السطح:** گوژگه.
- وحدة السطح:** په كه ي روو.
- سطوح متلاقية:** رووكاره كاني به يه ك گه يشتوو.
- السطوح المتناظرة:** رووه هاو جيكان.
- السطوح المتوازية:** رووبه رى ته ريبى.
- مقياس السطوح:** پيوه ده كاني روو، رووپيو.
- متوازي السطوح:** نميه ك.
- سطر (ج) سطور:** ديز، ديز، گيږ، چير، خيز، قور، داخ، داغ، خهت، بو چوم، ديز، راسه، ريزى وشه، پيت، دار يان ديوارنه، رزن، كه شه.
- سطر سطرأ:** ديز ديز كردن.
- سطرلاب:** پروانه (أسطرلاب).
- سطل (ج) سطل:** سه تل.
- سطوة (ج) سطوات:** زهبر، هيژ، توانايى، تين، زوردارى، دهسته لات، راسه، كه ليژ، زه پروزه نك.
- ذو سطوة:** دهسته لات دار، گوندار.
- سعادة:** خوشبسه ختى، هات، به ختياى، فه ر، كامرانى، به خته وه رى، پيروژكارى، پايه به رى.
- سعادة الحظ:** به خته وه رى، كامرانى.
- سعادة الفلان:** فيسارى پايه به رز، فيسارى به ختياى.
- سعار:** گه رمى، هارى، هاريتى، ناگرى سه ختى برسيتى.
- سعال:** كوڅه، كوڅه، قلخه، قوڅه، كوڅين، كووخك، كووكه، قريزه، كويكه، كوڅين، كوپك.
- السعال البسيط:** نه رمه كوڅه.

- السعال الجاف:** وشكه كۆكە.
- سعال خفيف:** نەرمە كۆكە.
- السعال الديكي:** كۆخەپەشە، كۆكەپەشە، خەندەكوك.
- سعال المواشي:** مەقار.
- كثير السعال:** قَلَخَن، كۆخَن.
- سعاية:** قسەچین، بەدگۆیی.
- سعاية البريد:** شاتری.
- سعت:** سَمَل، سۆتكە، سۆتەكە.
- سعة:** فراوانی، گوشادی، رۆزی.
- سعة الرزق:** خوادان، گونجایش، خودادان.
- سعتز:** جاترە، هەزبە، جەھتر، هەزببە.
- سعد (ج) سعور:** پیرۆزی، چاکی، باشی، بەختیاری.
- سعدان:** عەنتەر، مەمیون.
- سعر (ج) أسعار:** نرخ، مەزندە، بەھا، خاراج، خەراج، کرپۆک، بایی.
- سعر تسعيراً:** نرخ یا بازار و مەزندەکردن.
- سعر الجملة:** کۆبایی، کۆبایتی.
- سعر الصرف (في التجارة):** نرخ گۆپینەوه.
- سعر الفائدة:** نرخ سوود.
- سعر المفرد:** تاک بایتی.
- السعر الحرارية:** کالۆری.
- سعف:** پیکهیتان، یارمەتیدان.
- سعف:** لکی دارانە، لک و گەلای دارە خورمایە، جیازی بووکان
- السعفة:** خەرکانە، زەرە - جۆش.
- السعل:** کۆخین، کۆکین، قَلَخاندن.
- السعلب:** سالمە، سالم.
- سعور:** خۆشبەختی، پیرۆزی.
- السعي:** تەلاش، هەلپەهەلپ، پەلەکووتی، پەل وەشانن، کۆشش، کۆشین، تیکۆشین، هەول، تەقەلا، کۆشەوه، خەبات، کونووکۆ، ولایین، پەلەقاژە، خەفتانی، لۆقەب، هەلپە، چلۆجۆ، خەفتیاتی، خەفتیان، خەفتان، قەپچاندن، قەپچین، کړوکاش، کۆشان، لۆقە، لۆقەلۆق، پراکردن لە نێوانی (صفا و مروە)دا.
- السعي السنوي:** تیکۆشانی سالانە، کۆششی سالانە، ژمارە سالیانە.
- سعی سعياً:** هەولدان، تیکۆشین، خەفتان، خەباتکردن، قەپچاندن، کارکردن، رۆشتن، رووتیکردن.
- سعید (ج) سعدا:** بەختیار، خۆشبەخت، کامران، بەهات، خودان بەخت، بەخت کەنۆک، بەختەوەر، ناوچاو پاک، خۆشحال.
- سعید الحظ:** بەختیار، کامران.
- سعير:** گری ناوری، گوری، سوولی، شید، بلتیسە، دۆژە.
- سف:** توولە مار، تیرە مار، ئەسپە مار.
- سف سفياً:** تیبەرینی بالتدە یا هەور بەسەر زەویدا.
- سفاح:** بروانە (سفاک).
- سفارة:** بالیۆزخانە.
- سفاک:** خۆنپێژ، خۆنخۆز، مێرکۆژ، دەف لحوین، دەم بە خوین، ونرێژ، هونرپێژ، زەراف.
- سفال:** قاپ و دیزە و گۆزە گلی.
- سفال:** نزمی
- سفالة:** (١) سووکی، حیزەبخۆبی، بی شەرمی، بلچی، کنۆسی، هەندەیی، ساتوولی، بلچی. (٢) خوارده.
- سفان:** کەشتیەوان، قەفتان.
- سفاهة:** سەرسەرتی، بی هۆشی، هەرزەیی.
- سفع:** داوینی کیتی، بنار، بنار.
- سفع الجبل:** پەلە، بنار، پال بەندەنی کیتوان، تەلان، داوینی کیتی، پال چیا، قەدی کیتی.
- سفع التلؤل والجبال:** تەلان.
- سَفَع سفوحاً (الدم):** خۆنپێژتن.
- سَفَع الدمع:** فرمیتسک هەلۆهواندن.
- سفر (ج) أسفار:** کۆچ، نۆغر، گەران، چوون، رێسواری، رۆشتن، رازەوی، رێرەوی، رۆیین، گەشت.
- رفيق السفر:** هاوڕێ، هامرا، هاوڕا.
- أدوات السفر:** هور و مور.
- سفرة:** گەشتتیک، گەرانیک.
- سفرة مدرسية:** گەشتی قوتابخانەیی.
- سفرة:** سفرە، خوان، خوانچە.
- سفرجل (ج) سفارج:** بیه، بیهه، بیهوک، بی، بەهە، بەی.
- حب السفرجل:** بیدانە.
- سفعة:** بروانە (لطم).
- سفاك سفكاً (الماء والدم):** رشتن، رشتن، رھتن، رێژاندن، رێژنای.
- سفقة:** بروانە (لطم).
- سفاك الدماء:** خۆن پێژاندن، خۆنپێژتن، ونرپێژی، خۆنپێژی.
- سفل سفولاً:** نزم کردن، دانەواندن.
- سفل:** نزمی، نەورایی، نزمیتتی، نەوری، پەستی.
- سفلة:** سەپلە، بەدئەمەک، نزم، ناکەس.
- سفلى:** نزمی، نزمیتتی، نەویەتی، نەویتی، پەستی، خواروو، ژێرەوه.
- الجهة السفلى:** ژێرایین، لای خوارەوه، لای نزمی، وار.
- من الجهة السفلى:** لە ژێرەوه.
- سفلیس:** فەرەنگی، کفتی.

- مرض السفليس: نه خۆشیی فه په نگی، کفتی.
سَفَه: نه زانی، بېن هۆشی، به دخوویی، خودسه ری.
سفود: سیخ.
سفود البندقية: زمه.
سفور: رووی ناوه له، رووی بې رووبه ند و پیچه.
سفل: نزمی، سووکی، که می.
سفيحان: هۆر، جهوال و تیری زۆر گه وره.
سفير (ج) سفراء: (۱) بالیۆز، بالتویز، سه رشابه ندهر، سه رتیلچی. (۲) نامه، په رتووک.
سفيف النسيج العريض: شو رتک.
سفيفة: قه یاسه، که ژوو، که ژی.
سفيل (ج) سفلاء: هه ززه، سووک، گرزه، حیزه بخو، کنوس، جیسه وه لک، هه رچی و په رچی، دلستک، وهینه ک، به ترف، بلج، دوون، نزم.
سفين: هۆر دی داری یا هی ناسنییه، پوواز، زه مومه.
سفينة (ج) سفن، سفائن: گه می، گه میه، که شتی، پا پور.
سفينة بحرية: که شتی ده ربا یی.
سفينة حربية: که شتی شه ری، که شتی جه نگی.
سفينة شراعية: که شتی با یه وان، که شتی چارۆ که دار، با یه وان.
سفينة الصحراء: که شتی بیبا ن.
سفينة طراد: گه می شه ری، که شتی را ونه ر.
سفينة فضائية: که شتی هه وایی، که شتی ناسمانی.
سفينة مدرعة: که شتی زری دار.
سفينة مدمرة: که شتی رمین، گه میه ی روو خینه ر.
سفينة نوح: قه تنه ره.
- ریان السفينة: گه میه یه وان، که شتی یه وان.
سفیه (ج) سفهاء: گه وچ، نه زان، بې که لله، بوئی، فلیته، سه سه ری، مایه پو وچ، بې هیر، گه لۆر، بې هۆش، ترۆ، چو خستی، سه پنگ، دیلان، دیلانه، وهینه ک، هه ززه، روو هه لمارا و، حه یته.
سق: زه نگ.
السقاء: ماسی گره (بالنده).
السقاء: ناوکیش، پیاله ی ناو خوار د نه وه.
سقاء (ج) أسقية: کونده ی ناوی، کونه، دیمکه، جه وه نده.
سقاطة: واله.
سقامة: نه خۆشی، له ش به باری.
سقاية: ناودیری.
سَقَب: دیره ک، تیره ک، ستون دی ختیه تان.
سَقَر: جه هه ننه م، نه توون، ئارتوون، دۆزه، ناورخان، جه هه نده م.
سُقَط: ناگریکه له کاتی دامرکاندنیدا.
- سقط: بروانه (سقوط).
سَقَط (ج) أسقاط: گه ند، خراب، چپکدار، که موکوری دار.
سقط: به راویژتن، بهر هاویژتن.
سَقَطَة: تاوان، خلیسکان.
سقف (ج) سقوف: میچ، کۆسه ر، سه راپسته، زگی میچ، بن میچ، سقیک، نه رزینج، ساپیته، بان.
- سهم السقف: داری داره رپایه.
- زوايا السقف: سه راسووی.
سقف الحلق: مه لاشوو، ناسمانی دهم.
سقم (ج) أسقام: بروانه (مرض).
سقوط: که وتن، که فتن، گلانه خوار، داکه وتن، کوورپوونه وه، به ربوونه وه، گلیان، پیراهاتن، ته که ربوون، راکه تی، داکه وتن، داکه فتن، رمان، به لاداهاتن، که وتنه خواره وه، که فته ی، وه رو بېن، وه شان، وه ره سیان، وه رده وه بېن، وه رسان، وه رسین.
سقوط من شاهق: خو فری ووجکردن، فریجووک، که تن.
سقوط الأوراق: خه ز له وهران، گه لا ریزان.
سقوط المصارعين جملة على الجانب: گاویار.
سقى سقياً: ناودان، ئاقدان، ناویاری، دیرانن، دیراندن.
السقي ليلاً: شه و دیری.
سقيفة: که پر، سه کۆ.
سقيم (ج) سقام، سقم: بروانه (مرض).
سك سكا (الباب): ده رکه داخست.
سك البئر: چالا و هه لکه نندن.
سك النقود: پاره له سه که دان، پوول لیدان.
سكاف: که وشدروو.
سكافة: که وشدرویتی، قۆنדרه چیتی.
سكالك: سه که لیده ر.
سكان: دانیشتون، رۆنیشتون.
سكان الأرياف: ده شتی، ده شته کی.
سكان السواحل: هه قاش.
سكان القرى: دیمانی، دیتیه تی.
سكان: کیردگار، کیردگه ر.
سكب: رۆتن، ریتتن، ریتنای، رشتن، هه ل رشتن، رۆاندن، رۆانن، ریتزاندن، ریتزنا ی، رهتن.
سكب الماء ونحوه على شيء: ناوییدا کردن.
سكة (ج) سكاك: (۱) ریکا، ری، پی. (۲) پوولی کان، دراوی کان، (۳) کووچه، گه ره ک.
السكة الحديدية: ریکا ی ناسن، ریتی هه سن، هیتلی ناسن.
السكك الحديدية: ریکا یانی ناسن، ناسنه ری.
سكة المحراث: هاله ت.

سکوت: خاموشی، داکاسان، بیج زمانی، دامرکان، دامرکانه وه، ده مکوتی، ده مگرتن، گه ورین، ماتی، مامشی، کش و ماتی، نارامی، بیج دهنگی، نارامگرتن، به لیبیور، شابوون، متعق له خو برین، کپی، هیمنی، هیدیتی.

سکون: نارامی، بیج دهنگی، ماتی، وهستان، نارام گرتن، به لیبیور، تاقه تگرتن، جیگرتن، داکاسان، ده مکوتی، دنجی، دینجی، راوهستان، ستاربوون، سرهوتن، سرهوان، هیمنی، سرهوانه وه، سرهوت، دانیشتن، کپ بوون، کپی، کربوون، کش و ماتی، حه سانه وه، مات بوون، وهرقه، هه دادان، هیجوری، متعق له خو برین، وه قره گرتن، هاله و بوون، هیدی بوون، هیمنی، رام بوون، دامرکان.

السکون المطلق: وهستانی سه ره خو.

سکونه: له ماتی دانیشتن، نارامی، هیمنی.

سکیر: ناره خوخور، مه بخور.

سکین (ج) سکاکن: چه قو، کیرد، کیرک، چیر، کارد، به نبر، کیر، ویرد.

السکین الکلیل: چه قوی کول.

سکینه: نارامی، نارامیتی، هیواشی.

سل: سه له، سه وه ته، قه رتاله.

سل (مرض السل): ده رده باریکه، ده خه ز، دیق، وهرم، نازاره باریکه، ژانا زراف، سنگژاری.

السل الرئوي: دیقی سیپه لاک، وهرم.

السل العظمی: تیراوی.

سلا ب: بهرگی رهش، جلکی تازیه داری.

سلا ت: کاسه لیس.

سلا ح (ج) أسلحة: چهک، چه به، چه کی شه و راوی.

- **مذخر الأسلحة:** چه به خانه، سکدار، چه کخانه، قورخانه.

- **مخزن الأسلحة:** چه به خانه، سکدار، چه کخانه، قورخانه.

- **نزع السلاح:** چه ککردن.

سلا خ: که ولکهر.

سلا س: نهرمی، خوشخویی، رامی، رهوانی وتار و وشه.

سلا طین: که بان.

سلا ق: باری لیتو، به لئی سه رلیتو و پووک و زمان.

سلا قی: تاجی، تاژی، تانجی، بونجی.

سلا ک: شووشه ی زتی و زتیو.

سلالة: نه ته وه، تیره، بنه ماله، بابک، بافک، دوندان، زوم، تووشمال، بهرهباب، خانه واده، په گه ز، جووم، بنه چه، بنه چه که، نه قیچرک، وه چه.

سلالة الأخ: برازا.

سلالة العم: ناموزا، ئاپوزا.

سکته: مرازیکه که پوولی لاژوارد (معدن) به وی لیده دهن.

سکت سکوتاً: خاموش بوون، کپ بوون، مات و بیج دهنگ بوون

سکته: (۱) مهرگی کوتوپر، نه خوشیکه هه موو نه دمامی له شی مرؤفی له جوولان ده خا پشوونه بیج. (۲) ته گه ره.

سکته قلبیه: مهرگی کوتوپر، دل وهستان، په رکهم، دهردی کوتوپر

سکر: (۱) مهستی، سه رخوشی، سه ره مهستی. (۲) پرکردن، تژی کردن.

سکر: شه کر، قهند، چه خمور.

- **نبیذ السكر:** شه کراو.

- **مرض السكري:** نه خوشی شه کری.

- **فحم السكر:** خه لووزی شه کری.

- **رأس سکر:** که لله شه کر.

- **قطعة من السكر:** کولت قهند، که لپه شه کر.

- **کسارة السكر:** قهند شکین، شه کر شکین.

السكر الأحادي: تاکه شه کر.

- **وعاء للسكر:** شه کردان، قهندان.

سکرات الموت: گیاندان، گیانه لالا، ئاویلکه ی مهرگی، چه نه گه هه لته کاندن.

سکر نبات: نه بات.

سکران (ج) سکاری: سه رخوش، مهست، سه ره مهس، سه ره مهست، لوول، گیز، مهس (بو تیرینانه).

سکرة: سه ختی مهرگ، مهستی، گومراهی، بیهوشی سه ره ده می گیاندان.

سکرتیر: سلیف، نه پنی نووس، رازنووس، نه پنی.

السکرتیر العام: رازنووسی گشتی.

سکرتیر المحکمة: رازنووسی دادگا.

سکری: سه رخوش (بو میبینه).

سکری: شه کری.

- **البول السكري:** شه کره میز.

سکری اللون: شه کهری، رهنگی شه کهری.

السکریات المختلفة: شه کره هه موو جووره کان.

سکریة: قهندان، شه کردان.

سکف: سه کز.

سکن سکوناً: (۱) راوهستان، دامرکان، بیج دهنگ و مات بوون.

(۲) دانیشتن.

سکن: بروانه (تسکین).

سکنة (ج) سکنات: بار و چونیته تی، پایه داری.

سکنجین: نه سه که بنه بین، سه که بنه بین.

سکن: (۱) بنه گه، نیشته مه نی. (۲) نیشته جیبی، دانیشتن، جیگر بوون.

- سلالة الحور:** پهريزاده.
- سلام:** چهغه نه.
- سلام:** (۱) رزگاری، نارامی، باش، خوښ، نارامیتي، پاکی، هيمنی، ناشتی. (۲) بادکردن، شه گگه، فهلات، رۆژ و شه وياش، دروود، سلاو، سلاډ، پاته.
- السلام عليكم:** (۱) رۆژتان باش، شهوتان باش، شه گگه، خرتال، فهلات. (۲) له لای عه ره بان بۆ مالیا و ايبش به کارده بری، لای ئیوه مان خوښ.
- دار السلام:** بههشت.
- مدينة السلام:** به عداد.
- نهر السلام:** ده جله.
- سلامة:** پاکی، رزگاری، لهش ساخی، ساغی.
- السلامة الشخصية:** ئیربایتی تن.
- سلامي:** جومگه ئی ئەندامانی لهش.
- سلاميات:** گرتیه کانی په نجه، موورووه کانی گه ی په نجه و شوتینه کانی دیکه یه، کلاوه ی په نجه، ورده جمگه ی لهش، پله کان، پلۆچک، پله کانا.
- سلاميات القدم:** شانە ی په نجه ی پتیانه، ورده ئیسکه کانی په نجه ی پتیانه.
- السلامية:** پلۆچکه.
- السلب:** سهروپین، که لله پاچه.
- سلب:** رفیتراو، گراو، پتست لی کراوه وه.
- سلب سلباً:** رووتکردن، لی ئەستاندن، تالانکردن، دارین، رووتاندنه وه، داپلۆسین، شیلاندن، داپلۆساندن، شه لاندن، لی کردنه وه.
- سلب:** پۆشاکي ره شووشی تازه دارانه، پۆشاکي کوژراوانه که بۆ بکوژ بریاری له سه دراوه.
- سلب الراحة:** نارامی لی هه لگرتن، ستار لی هه لگرتن.
- سلب ونهب:** راووړووت.
- سلبی:** ناتهبایی.
- سلبت:** جوی ره شه.
- سلة (ج) سلال:** سه له، قهرتاله، بهرچنه، تریانه، سه به ته.
- السلة:** چنگنه.
- سلجم:** بروانه (شلغم).
- سلج:** ریقنه، جیقنه.
- سلج:** بروانه (تسلیح).
- السلحفاة البرية (ج) سلاحف:** کیسه ل، کووسی، کیسو.
- السلحفاة البحرية:** رهقه، رهقیاو.
- السلحفاة المائية:** رهقه، رهقیاو.
- فحیح السلحفاة والحیة:** کیفانندن، کیفه، کیفه کیف.
- ترس السلحفاة:** قاپیتلکی کیسه لی.
- سلخ:** دوایی مانگانى قه مهربیه، رۆژی هه ره دوایی مانگانه.
- السلخ:** رووتاندنه وه، دارووتاندن، دارین، قسه رووتاندن، که ولکردن، جه لتاندن، خرتک کردن، که فلاندن، داکه ندن، داکه ناندن، قه رووچکاندن، که فه لکرن، که فلاندن، کووروون، دامالین.
- سلخ الوب:** کۆلکه رنکردن.
- سلخ الجلد بدون تشقیق:** گروون.
- سلس:** نهرم، ئاسان، رهوان، رام، گویتیدیر.
- سلس البول:** میزن، میزه چۆرتکی، ده له میزه، چرته میزه، میزدۆ، میزه چۆرتکی، میزه چرکی.
- سلسال:** ناوی خوښ و سارد و رهوان.
- سلسبیل:** (۱) نهرم، خوښ. (۲) ناوی خوښ و روون. (۳) ده لئین کانی له بهه شتتیدا.
- سلسل:** ناوی خوښ.
- سلسله (ج) سلاسل:** زنجیر، جۆل، شاران، پۆت، سۆلان، زنجیره، رشته.
- سلسله تلجم بها:** قه راسه.
- سلسله الجبال:** زنجیره ی کتوان، ریتزه چیا، سه فان، سه فین، کتیر.
- سلسله دقیقة:** ریتزه، زریزه.
- سلسله رفیعة:** ریتزه، زریزه.
- سلسله ذهبیة:** کوومرب.
- سلسله النسب:** بنه چه که، سه رجه له، ره گه ز، وه جاع، زنجیره ی ره سه ن، تواماری زنجیره ی باو و باپیران.
- سلطان (ج) سلاطین:** شاهه نشا، میری میران، میری گه و ره، به لگه، توانایی خوندکار، خونکار، سان.
- سلطانی:** شاهه نشایی، میری میرانی.
- سلطه:** (۱) دهست و دوو، توانایی، هیتز، دهسته لات، راسه ر، که لیژ، دهسترویی، دهستدریژی، زه بهر، زه به رده ستی. (۲) ناوله پ، ناقله پ
- صاحب السلطه:** کاربه دهست، دهسته لاتدار، دهستدریژ
- فقدان السلطه:** له دهسته لات که وتن، دهست نه ریشتن
- السلطه الإدارية:** دهسته لاتی به رتیه به ری.
- السلطه التشريعية:** دهسته لاتی یاساداران.
- السلطه التنفيذية:** دهسته لاتی هه لسو وړاندن.
- السلطه القضائية:** دهسته لاتی دادوهری، دهسته لاتی ناوېژیکه ری
- السلطه المطلقة:** دهسته لاتی نازادی و به ره لایی.
- سلطه:** سه لانه.
- سلطنة:** میریتي، خونکاری، شاهه نشایه تی، پیتداری، میرینی، شایه نشایه تی.

– **إعطاء السلم:** به سردان.
سلم (ج) سلام: نهر دیوان، په‌یژه، پی بلقه، نیردیوان، سردووک، پی پیلکه، پی پله‌کان، پاچینه.
السلم الخشبي: پی پیلکه دار، په‌ریز، پاییلکه، په‌یجه، سردی، سترد، پیسی برک، پی په‌لاس، پیگه‌ه، سردووک، مه‌ردیوان
سلم نقالی: په‌یژه، نیردیوان.
سلم القياس العددي: په‌یژه‌ی پیوانی ژماره‌یی.
سلم (علیه) تسليماً: شه‌گه‌ی لی کرد، روژباش و شه‌وباشی لی کرد، فه‌تال و فه‌لات کردن.
سلمی: ناوی نافره‌تانه، مارمیلکه‌ی سپی، ناوی هوژیکی عه‌ره‌بانه.
سلب: دریت، بلند (بو مروغان و یه‌کسمان).
سلوان: به‌رد یا موریکه که بو چاو و زار هه‌لده‌گیری.
سلوة: خوژی و شادمانی، نارامی و دل‌تیاپی.
سلوقی: پروانه (سلاقی).
سلوک: ریگا رویشتن، ره‌فتار، شیوه، ره‌وش، سینچی، ئەدا، ره‌وشت، شیوه، جری، هیم، نه‌ریت، ره‌وبه‌ت، خو، کردار، بانک، پره‌نگ.
سلوک جید: خوشخویی.
سلوک رديء: خووی خراب، خووی گه‌ند.
– حسن السلوك: ره‌وش باش، خوشخو.
– سيء السلوك: به‌د ره‌وشت.
سلوی (ج) سلاوي: (۱) شلاقه، شیتلاقه (بالنده‌یه). (۲) هه‌نگوین، هه‌نگفین، هنگفی، کاریت، گه‌زو. (۳) گه‌زو، شوک.
سلی: پزدان، پزدانک، مندالان، پسدان، ده‌ولیباز، پزان، یاوهره.
سلیب: هوژ پراو، مال‌براه، ژن یا وشتری بیچو مردوو.
سلیس: نه‌رم و ریک.
سلیط: زمان پاراو، مروی زمان دریت.
سلیطه: نافره‌تی زمان دریت و زمان پیس.
سلیقة (ج) سلاتق: سه‌لیقه، نهاد، سرشت.
السلیقة: شورباوی گوشتی، گوشتاو، ئاو گوشت.
سلیکون: سلیکون.
سلیل: (۱) شیر له کالانتی هینانه دهر. (۲) کور، کورک، قلووس، زا، زاده.
سلیلة: کچ، کیژ، دوت، که‌نیشک.
سلیم: ساز، ساخ، بی رووشه، دروست، ساق.
سلیم البنية: له‌ش ساخ، ته‌ندروست.
سلیمانی: سلیمانی (ده‌رمانیکی ژهره له جیوه‌ی وه‌رده‌گیری)

دار السلطنة: دهربار، باره‌گای میری، باره‌گای شای.
مقر السلطنة: شانسی.
سلعة (ج) سلع: پروانه (بضاعة) که‌لویه‌ل.
سلعة: لوو، تشپوک، پرزک، سو، لثک، تشپو، لویی، لک.
السلف: هاوژاوا، هاوال زاوا.
سلف سلفاً: وه‌پیشکه‌وتن، ره‌پیشکه‌وتن.
سلف: مالوو کردن، ماله‌ لیدان.
سلف (ج) سلفان: باره‌که‌و، کوواری، بار، کاره‌که‌و، کیتبار، به‌ستی، دووماهک، گووار، گوواری، که‌ویار.
سلف (ج) أسلاف: نه‌ته‌وه، دوندان، پاشکه‌وتوو، وه‌رینان، پیشینان.
سلفاً: پیشه‌کی، پیشین، ده‌ست پیشینی.
سلف تسليماً: به‌جی هیشتن، هیشتنه‌وه، ماوژو، لیگه‌ران.
سلفات الزنك: تووتیا.
سلفات النحاس: مووروی شین.
سلفاح: په‌لوشه (گیاه‌که‌ه).
سلفان: هاوژاوا.
السلفة: به‌رکول، سه‌رکول.
سلفة (أخت الزوج): دش.
سلفة: پیشینه، پیشه‌کی دانی به‌شیکه له پوول یا له هه‌ر چتمه‌کیکی دی له به‌رانبه‌ر پوول یا چتیککی دیکه‌دا، به‌ قه‌رزدان پیشین، ده‌ستگیری پیشه‌کی.
سلفه المال: مالی به‌قه‌رز دایه.
سلفه الشيء: پیشه‌که‌شی کرد.
السلق: سلق، زلق.
السلق: کولاندن، که‌لاندن، که‌لمژاندن، جوژاندن، گرنیای، پژاندن، پلپخانن، که‌له‌اندن.
سلك: پروانه (سلف سلفان).
سلك: پلووسک، لووساووک، سوولاووک.
سلك (ج) أسلاك: (۱) رشته، رسته، کشته‌ک، به‌ند، رسته‌ک، دووماهک، رسته‌ک. (۲) ده‌زوو، مه‌جیر. (۳) تهل، تیل.
– أسلاك المقاومة: ته‌لی به‌ره‌له‌ستی.
سلك: هونین، هونینه‌وه.
سلك حديدي: تهل، تیل، سیم.
سلك شائك: ئاسندرک، دیک ئاسنینه.
سلم سلاماً: رزگاروون، قوتاروون، دهر‌بازوون، ساخ دهر‌چوون
سلم: هپوه‌ره، ناشتی، نارامی، وه‌رم، ته‌وتین.
سلم: داره‌شیلان.
السلم (رحم الحيوان): پاووړ.
سلم: (۱) به‌سه‌ر، ریته‌ده، سه‌له‌م، رویتده، مرده، سووت. (۲) کرین و فروژشتنی ده‌خل و دان. (۳) خو به‌ده‌سته‌وه‌دان، گیران

سمین: (۱) قهلهو، چهور، تیر دۆن، سیروونی، چاخ، گلولول، بهزدار، تیر بهز، پر خهز و بهز، دیمگر. (۲) گۆشتن، پاسۆتی، گپش، خپیشنه.

قصر السمین: پانۆله.

سن سنأ: سونوه، تیر کردن، له چهرخ دان، سوون، سووتن، ساودان، سامرین، مالشندان.

سن (ج) أسنان: ددان، دران، دگان، دان، دیان.

سن العقل: ددانی ههوتسالی.

سن قاطع: برۆک، برهک، شیله.

الأسنان الأمامية لذوات الحافر: ناویژه.

الأسنان الدائمة: ددانی هه میشه یی.

الأسنان الموقته: ددانی شیری، ددانی زووکهوت.

سن مسوس: ددانی کرمی.

تضارب الأسنان من البرد أو الغیظ: دانه رسکی، ددانه چیره.

رجع الأسنان: ددان ئیشه.

طبيب الأسنان: پزیشکی ددانان.

مركب الأسنان: ددانساز.

عدم إنتظام الأسنان: ددان سرک، نهخۆشیه کی مالاتانه.

سن: سن، سوون، یه کیکه له زینده واره زیاخوکانی دهغلودان.

سن: تهمهن، ژبی، سیره، رست.

سن نظامی: تهمهنی دهستوری، تهمهنی یاسایی.

سنة واحدة في سن الكلب: مهرازه.

سناء: سینامه کی.

سناء: رووناک، رۆشنایی.

سناج: دووده ی چرا و ئاگر و ئیستر، هیس، تن، تهنی، رهژهن، زفیر، سهفیر، قورم، دووکه لژهن، فیر، دوورنج.

سناد الكرم: قایمه ی میو، ماهشل.

سنام (ج) أسنمة: دووگی پشتی و شترانه، کوپانه، کوپاره، پیمنه ک.

سنامک: سینامه کی.

سنان (ج) أسنة: سهری نیرزه و ریمب و تیر و هه موو چتیکیه که تیر بی.

سنان الرمح: چز.

سنباذج: سماته، هه سان، سهوتان، ههستان، نهسان.

سنبك (ج) سنابك: که ناری سمی ئیستران، سه رهتای چتی، زهویی سهخت و کهم سوود.

سنبل: سم، سۆتکه.

سنبله (ج) سنابل: (۱) گوله گهنم و ئیستر، وهشی، هووشه، هووشه، وشی دهخل و دان و ئیستره، ئووشی. (۲) مانگی شه شه مه به پیتی ژمار یاری بورجان.

سوء السمعة: به دناوی، قنۆبی.

سمعیة: بۆری گوتیکه یه.

سمک: نهستوری، نهستوری، پۆز، گتیه ره.

سمک (ج) أسماك: ماسی.

سمک أحمر: سووره ماسی.

سمک بني: خره سووره، ماسی قاوه یی.

سمک قطان: قاشه ماسی.

سمک ضخم: نه ققه.

فلوس السمک: پوله که ی ماسی.

بویضات السمک: گهرای ماسی، ولته.

الأسماك الرئوية: ماسیه سیداره کان.

الأسماك الغضروفية: ماسیه گرگرکه داره کان.

سمل: کویر کردنی که سیکی، پاک کردنه وهی هوز، له نیوانی خه لکیدا ناشتی کردن.

أسماك مرقعة: ریندۆل.

سمن: قهلهوی.

سمن: رۆن، رۆنی زهنگ، ته واش، روون، تاوتی، بۆ، دۆن.

سمنت: چیمه نتۆ.

سمنجونی: سه ماگونی، ناسمانی رهنگ، ناسمانی.

السمندر: سه مه ندر.

سمو: پایه بهرز، نیودار، ناودار، سه روو دهه، نیو ده رکه وتوو، بالا.

سموح: چاوپۆش، به خشنده.

سمور: سمۆر، سمبۆره، سه قۆری، سفوری.

السمور الأبيض: قاقوم.

سمور: رووژه (ئلماس).

سموم: بای گهرم و کوژنده، سه بوون، شهرا، وپه، بای گهرم و زهراوی، ره شه با، هورپه، ئاوپه ز.

سموم الحر: گرپه، گرپه با.

السموم الحارة: گرپه، گرپه با.

سمی: نیویردن، ناویردن، ناقیرن.

سمی: هاوانا.

سمیر: نهفسانه بیژ له شه ویدا.

سمیرا: ئافره تیکی گچکه ی رهنگ گهنیه.

سمیره: دیخ، خهت، نووسراو، خه تیکه له سه ره زوی یا قاقه ز بکیشری.

سمیط: بریانی، نیوه برژاو.

سمیع: گوتیک، بیستره، گوئی راگر، شنهوا، نهو که سه یه که ده بیسن، ژنهوا، نه ژنهوا، بیستره، بیسه ر.

سمیق النیر: که له مه.

سمیک: نهستور، ستور، قهوی، تیر، قانج، هه قه تی، کانه، که، ج، کولوفت.

سند سنودا: پال ویدان، پشت پښ بهستان، پشت پښ قایم بوون.
سندان الحداد (ج) سنادین: سندانى ئاسنگه ران، میخ سندان، زنان، زندان.
سندروس: کانیکه وه کاره بای دهچن.
سندس: ناوریسم، جووره پارچه ییکی ناوریسمییه و ناسکه له مه و پیتش له (سندوس) ئی دروستکراوه، ناوریسمی سهوزه.
سندویج: بابوله، بالوله.
سندیان: بهروو، بهری داره بهرویییه.
سنطور: سه متور، مرازیکی ناهنگ و بهزمییه.
سنف: (۱) دهسته، گهل، کو، که لوو، که لی، تیکولی پۆلکه و بهری هموو گیایه کییه. (۲) پۆلکه، که لی، شوقل، که لوکه، ولییره.
سنقر: شمقار (بالنده یه).
سنوت: زیره.
سنوح الفرصة: په رژیان، په رژیان، هه لکه وتن، هه لکه سکه وتن.
سنور (ج) سنانیر: گوریه، کتک، پشیله ی نیره.
سنوط: کوسه یا که سیکه تهنه چنه گه ی مووی لئ هاتین.
سنون الکلب والخنزیر وغیرهما: که لپ.
سنونو: کارده په له، بالئی سووره، چه ورؤکه، بالنده ییکه وه په ره سلیرکه ی دهچن.
سنوی، سنویه: سالی، سالانه، سالیانه، سالی.
– الإنتاج السنوي: بهرهمی سالانه.
– الطاقة السنوية: سانه وزه.
سنی، سنیه: بهرز، پایه بلند.
سنی: سونئی.
سنیع: شل و مل.
سنیف: که نار، لاکیش (رایبخه).
سها: نه ستیره په که.
سهاد: که مخه وی.
سهام: گهرمای سهخت.
سهب (ج) سهوب: دهشت.
سهد: بی خه و، که مخه و.
السهرة: بیداری، خه وزران، شه ونخوونی.
السهرة الى الصباح: سه پهینه کردنه وه.
سهران: شه و بیدار، شه قناتووروان، وربا، به ناگا.
سهره: شه واره، شه و بیداری، شه و بیری، هه زاره، شه ونشینی، شوواره.
سهر اللیل: شه واره، شه و بیداری، شه و بیری، هه زاره، شه ونشینی، شوواره.
سهك: که لیشه.

سنبله القمح: گوله گهنم.
– أهداب السنابل: قه لاس، قه لچخ، قه لداس، قه لداسوو، قه لچخ.
– لاقط السنابل: وشى چن، وشى کار، هیشوو کار، گولچن.
سنبوسه: که لانه، کیتانه.
سنه (ج) سان: ریگا، رهوش، خوو، شپوه، سرشت، سپرهدت.
– أهل السنة: نه و دهسته موسوانانه یه که به خه لافه تی نه بو به کر و عومه ر و عوسمان قایل بوون.
سنة (ج) سنوات، سنين: سال، وهرز، وهد، خرت.
سنة بسيطة: سالی ساده.
سنة التوجيه: سالی ناراسته کردن، سالی ناراسته یی.
سنة جذبة: سالیکی وشک.
سنة خصبة: سالی خوش و پر پیت.
– دوران السنة: سال گه رانه وه.
السنة القابلة: سالیکی تر، سالی دواپی، سالی دادی.
السنة القادمة: سالیکی تر، سالی دواپی، سالی دادی.
سنة کیسیه: رۆژتیک خسته سهر مانگی شویاتییه له چوار سالاندا جاریکی، سالی پر.
السنة الماضية: پار.
السنة الميلادية: سالی بوونی.
السنة الهجرية: سالی کوچی.
– نصف السنة: نیوسال، نیف سال.
– دوران السنة: سال سوورانه وه.
– رأس السنة: سهر سال، سهری سال.
– إتمام السنة: سال بردنه سهر.
سنتين: دوو سال.
– قبل سنتین: له پیتش دوو سالاندا.
– قبل ثلاث سنوات: به سر پیرار، به تر پیرار، له پیتش سین سالاندا.
سنه: وه نه وزه.
سنج: چهنک، وازی شایلوغان و بهزمییه.
سنجاب: مشکی داره خورمایه.
سنجابي اللون: بۆر.
سنجر: سه نگر، سندر، سیپه، هه شارگه، شاردنگه، مه تریز، تابیه، پاریزگا، وه شارگه، خندهک، خندهق، دژ، قه لا، قولله.
سنجق (ج) سناجق: نالا، به بیداخ.
السنخ (ج) سنوخ: ریشه، ته وه، رهگ و ریشه.
سند (ج) أسناد، مستند: قوچان، کوده، قه واله، قاقانی، ده ستاویتز، چاخ، چاک، چهک، قه باله، سه ره له، نووسراویکه قه رز و یا کیشه و بریاریکی تیدا به ناگاداری چه ند که سان تو مار کرایت.

- سهل سهلاً:** سانابون، ناسان و سووک بوون.
- السهل (ج) سهول:** (۱) ناسان، سانا، سووک، شیتان، هه دار، هاسان، گه لگاز، گانگاز، خووشی بی نه رک. (۲) دهشت، پیدهشت، پادهشت، نهرمان، تهختان.
- سهل العبور:** ناسانو.
- السهل المتنع:** هه لبه ستیکه بیستنی ناسان و ده برینی دژوار بیت.
- سهل الوصول:** ناسانگه بیو.
- السهل المنبسط:** کرک.
- أرض سهل:** دهشتانی، دهشتایی.
- سهل (ج) أسهم، سهام:** (۱) تیر، بهشت، تهخش، پش، په بکان، تیراسا (له فیزیکیدا). (۲) بهش، پش، جوون، بهره، قهت، پشک، قسن، مله، بیهش، بههره، بژه.
- سهل السقف:** داری داره رایه.
- سهل:** بهرخی ساوا.
- السهو:** (۱) بهه له جوون، هه له کردن، له بیچوولیان، به سهرچوون، له بیبرکردن، فهراموشکردن، هه لباردن، په شوکان، له سهرچوون، بوردن، سهرداچوون، له دم ده رپه رین، جوورپان. (۲) هه له، خویننگ، چهوتی.
- سهواً:** هه لون.
- سهولة:** ناسانی.
- سهولة:** ناسانی، سانایی، هیتساهی، گانگاری، سانیلکۆلکه، ناسان بوون، ساناهی، هه داری، نیسایی، هیتساهی.
- سهیل:** سیوهیل: نه ستیره یه که له مانگی ته مووزیډا هه لدی
- سهیل الیمانی:** گه لایتر
- سهیم:** به شیه، به شدار، هاویه هره، هاویه ش
- سوء (ج) اسواء:** گهنندی، خراپی، خراوی، به دی، خراپه، نه بانی، گهنده ژیبی، پیسی، چه په لئی.
- سوء السمعة:** به دناوی، قنوی.
- سوء التغذية:** بهد خوراک.
- سوء العاقبة:** دواروژ رهش.
- سوء الحال:** ناخووشی.
- سوء القلب:** به دنیهادی، دل و دهر وون گهندی.
- سوء الحظ:** به دبهختی، چاره ره شیتتی، بی هیری.
- سوء الظن:** به دگومانی، تارینیری.
- سوء اللسان:** به دوژی. به دگویی.
- سوء الهاضمة:** تهبعی، لیمان.
- سوء الهضم:** دها، تورخه، گهنندی، هه پروون، تهبعی.
- سوء الهاضمة:** دل پیکاهاتن، تیکچوونی چیکلدانه.
- اقتراف السوء:** به دی کردن.
- سواء:** راست، نیوه راست، دروست.
- سواء:** جگه، بیجگه، بی له، بیژگه.
- سواد:** ۱ رهش، رهشانگ، تارمایی، رهشایی، سیایی، رهشانگ. ۲ مال و سامانی زور، دهوله تی زور.
- سواد العسکر:** رهشائی و رهشایی له شکر.
- مسودة:** رهشک، روونووسی.
- سواد العين:** رهشکینه ی چاو، رهشینه ی چاو.
- سؤر:** پاشاو، پاشماوه ی ئاو له ناو قاپ وهیا پاشماوه ی خوراک
- سؤر الدابة:** پاش ناخویر.
- سوار (ج) اساور:** بازنه، بازبازک، بازبند، لانگییر.
- سوار القدم:** خرخال، خلخال.
- سواف:** گاقر، گاقران، مشه، نه خووشی ولاخانه.
- سواک:** سیواوک، ددان پاکه ره وه.
- سؤال:** ۱ پرس، پرسیار، پرسین. ۲ دهروزه، سووال، گه دایی.
- حل السؤال:** لیکدانه وهی پرسیار، شیتکردنه وهی پرسیار.
- السوانية:** داره سمه، داره ته قینه (بالنده).
- سوداء (المرض السوداء):** ۱ سهودا، والامهن، والامه نی، نه خووشی، خولیاپی. ۲ رهش (بو میینیه).
- سور (ج) سوار:** شووره، سوور، شووره ی دوری شاری و نیژ، په رژین، شووری گوژستان.
- سور من سلك:** تیتل بهند، تهل بهند.
- سورة (ج) سور:** هونهر، پایه، پارچه یه که له په رتووکان.
- سورنجان:** سورنجان (گول).
- سوس:** میکووک، به لی، حیزم، به لهک، به لگ، شیرشیرنوک.
- سوس وسوسة:** مؤرانه ی خوری و نه سپیتی گهنمیه، مؤرکه، مؤربانه.
- سوس الزرع:** ژهنگ، سن، پشی.
- سوسن:** سوسن، سوتسنه، گولسوسوس، گوله سوتسنه.
- عرق السوس:** بنه به لهک.
- سوط (ج) سیاط واسواط:** قاچی، تاژانک، شه لاه، قه مچی، شولاق.
- سوغان:** غاردانی نه سپ یا وشتر له دووی به کتری، غاردان و وهرزش پیکردنی نه سپ بو پیشبیرکه ی.
- سوف:** له مهودوا، له مهولا، له پاشان، له دواپه، پاش.
- سوفان:** ولای.
- سوق (ج) اسواق:** بازار، باژیر.
- سوق مشتركة:** بازاری هاویه ش.
- سوق:** ئاژوتن، هاژوتن، ژه نین، شووا، کووداندن، ژهنن، لیخویرین، ژه نندن، رانان، راناندن، ئاخاوتن، قش لی کرن، رانین، ئاخوتن، رانن.

سوق الجیش: سپارانی، له شکرکیش.

سوق الغنم: رادان، قش لی کردن.

سوک: لی خست، نازنینه وه.

سولع: گووژالک، شهویار.

سوم: سهودا، مامه له کردن.

سوم المواشی: چریان، له وه پین.

السونة: سن.

سوی: جگه، بیجگه، بی له، بیژ، بهدهر، ژیل، بهرله وه، بی نه وه

- ماسوی الله: هممو گیانله بهر و چتیک جگه له خوا.

سوی م سوية: بهرامبهر، وه کوو یهک.

سوی سوی: بهرامبهر بوون.

مساو: هاوسهنگ، هممهبر.

سویدا: دانه، نوخته ی رهشی دل، دانه و نوخته ی سپله. ۲- سهودا، ماخولیایی.

سوية (ج) سوايا: بهرامبهری، زانه ویتر، قشیک، قشیکرا، که موچک، بههف، پهف، پیکه وه، بهیه که وه، پیکرا، دگهل ههف دوو به دوو، دهگهل یهک، دهگهل یه کتری.

سوية علمية: زانه ویتری زانیاری.

سویق: قاووت.

السویق: کاویت، لاسک.

السویق تحت الورد: ژیر په لکه، لاسکوله.

سیء (م) سیئة: گهن، گهند، دش، خرا، نه باش، نه چی، گهنده، خراو، خراپ، دژ، دشت، زار، بهد، زرب.

سیء السمعة: بهدناو، فنو.

سیء الحظ: چاره رهش، پور کوور.

سیء العاقبة: دواړژ رهش.

سیء الخلق: پلمه پروو، نه ما چل، بلح، بهدخوو.

سیء الطبع: بهدخوو.

سیء الظن: بهدگومان، دلپیس، دلچه په ل.

سیء السلوک: بهدخوو، بهدپه وشت.

سیء اللسان: بهدگو، بهدویژ.

سیء النسب: بهدپه سهن، بهدپه چه لهک.

سیء الهاضمة: تهیح.

سیء القلب: بهد نیهاد، دل و دهر وو گهن، دلپیس، دلچه په ل، بهدگومان، دلکرموژل.

سیتان: رشک، گه رای نه سپی و رشکان.

سیئة (ج) سیئات: کاری خراپ، کرده وهی گهن و وینه چوو، نه باش.

- عادة سیئة: خووی خراپ.

سیاج: په رژین، تهیمان، په رچان، تان، تانوک، چیله، په رژان.

سیاج الحدائق: تانوک، په رژین، ههتان، هۆلک.

سیاج الدار: شووره ی مال، شووره ی خانووبه ره.

سیاج المقابر: غه ل.

سیاج: گرۆک، گه ریده، گه رانق، راتوول، له گام، ریتال، بگه ی، گه ریده، پیگه رمۆک، چه رخه چی، فره گه ی، جیهانگه ی، سه گسه گه، شارانگه ی، گه رانق، ریتوینگ، ریتال، زور گه ی، کیفگه.

سیاحة: گه ران، چه رخین، گه رهان، گه ریان، گه شگه، گه شت، شه لخن، سهیران، پی گه رمۆکی، چه رخین، راتوولی، ریتوینگی، ریتالی، سه گسه گیتی، سهیر، سهیران، گه ردهش، گیل، لا گه شت، سهری خووه گه راندن، سهیران کردن، پی گه رمۆک، گه شت، گیلی.

سیادة: گه وره یی، سهرداری، سهروهری، ناغایی، که لانتیه ری، سالاری، مه زنی، ناغایه تی، پایه بهری، مه زناهی، یه کمانی، خاوه ند گه وره یی.

سیار: گه ریده، گه ریوک، سوو پخو، زورگه ی.

سیارة (الکواكب السیارة) (ج) سیارات: نه ستیره گه ری که کان، نه ستیره ۱- گه ری که کان، سیارات السبع: بجم، رهوان. ۲- خشوک، پیفرک، خوړو، گه ریوک، کارامه، به زوک، خو شبه ز، خو شبه زوک، خو شرو (نو تو موبیل).

- إطار السیارة: تایه ی نو تو موبیل.

سیارة مدرعة: خوړوی زریدار.

- سائق السیارة: ناژوهر، لیخو، پروانه (سائق السیارة).

سیاس: پروانه (سیاسی).

سیاسة: ۱ رامیاری، پلان، که مزی، پیلان، هوورده، به هوورده یی، دۆلاب، خه لک، به ند، زرننگاری، ریک خستن خه لک (سیاسة) به نیشاندانی ریگای رزگاری و سوودی گهل و ولات. ۲ ته گبیر.

السیاسة الدولية: پلانی دهوله تی، پیلانی میری.

سیاسة مدنية: ته گبیری زنده گانی له تهک هممو لایه کیدا له ریگای داد و راستیدا.

سیاسی: رامیاری، زرننگار، که مو، بهرگر، به هوورده، پلانزان، به دۆلاب، خه لکه مند، دوو هوورده.

- توازن سیاسی: له ننگه ری که مزی.

- طین السیاع: کاپول، قوری قورکاری.

سیاف: شیروه شین، شیرلیده، شیرگر.

سیاقه: ناژووتن، لیخوپین، دانه بهر (پیشه و کرده وهی ناژووتن) وه به ردان.

سیاقة السیارة: خو شرو ناژووتن.

سیاقة السفینة: که شتیوانی.

سوق الجیش: سپارانی، له شکرکیش.

سوق الغنم: رادان، قش لی کردن.

سوک: لی خست، نازنینه وه.

سولع: گووژالک، شهویار.

سوم: سهودا، مامه له کردن.

سوم المواشی: چریان، له وه پین.

السونة: سن.

سوی: جگه، بیجگه، بی له، بیژ، بهدهر، ژیل، بهرله وه، بی نه وه

- ماسوی الله: هممو گیانله بهر و چتیک جگه له خوا.

سوی م سوية: بهرامبهر، وه کوو یهک.

سوی سوی: بهرامبهر بوون.

مساو: هاوسهنگ، هممهبر.

سویدا: دانه، نوخته ی رهشی دل، دانه و نوخته ی سپله. ۲- سهودا، ماخولیایی.

سوية (ج) سوايا: بهرامبهری، زانه ویتر، قشیک، قشیکرا، که موچک، بههف، پهف، پیکه وه، بهیه که وه، پیکرا، دگهل ههف دوو به دوو، دهگهل یهک، دهگهل یه کتری.

سوية علمية: زانه ویتری زانیاری.

سویق: قاووت.

السویق: کاویت، لاسک.

السویق تحت الورد: ژیر په لکه، لاسکوله.

سیء (م) سیئة: گهن، گهند، دش، خرا، نه باش، نه چی، گهنده، خراو، خراپ، دژ، دشت، زار، بهد، زرب.

سیء السمعة: بهدناو، فنو.

سیء الحظ: چاره رهش، پور کوور.

سیء العاقبة: دواړژ رهش.

سیء الخلق: پلمه پروو، نه ما چل، بلح، بهدخوو.

سیء الطبع: بهدخوو.

سیء الظن: بهدگومان، دلپیس، دلچه په ل.

سیء السلوک: بهدخوو، بهدپه وشت.

سیء اللسان: بهدگو، بهدویژ.

سیء النسب: بهدپه سهن، بهدپه چه لهک.

سیء الهاضمة: تهیح.

سیء القلب: بهد نیهاد، دل و دهر وو گهن، دلپیس، دلچه په ل، بهدگومان، دلکرموژل.

سیتان: رشک، گه رای نه سپی و رشکان.

سیئة (ج) سیئات: کاری خراپ، کرده وهی گهن و وینه چوو، نه باش.

- عادة سیئة: خووی خراپ.

سیاج: په رژین، تهیمان، په رچان، تان، تانوک، چیله، په رژان.

- سياقة الغدان:** جووتيارى، جووتيتيرى.
- سيال:** زۆرپهوان، ئاو و شلهمهنى پهوان.
- سيب (ج) سبي:** داموسكى.
- سيجارة (ج) سجاير:** سيغار، جغاره، جگه‌ره، جگار، سيگار.
- نفاضة السجاير:** ژيتر جغاره.
- علبه السجاير:** قوتووى جگه‌ره.
- سيح، سيحية:** بهراو.
- زراعة سيحية:** كشتوكالتى بهراو، بهراوه‌كيتل.
- سيد (ج) سادة واسياد:** ئاغا، گه‌وره، سه‌ردار، سه‌رۆك، مه‌زن، سالار، خان، سه‌ره‌ك، سه‌ربيان، يه‌كمان، سه‌راكت، سان، باخوى، كاك.
- سيد (اولاد النبي):** باوه‌لى.
- سيد (ج) سيدان:** گور، گورگ پروانه (ذئب).
- سيده (ج) سيدات:** سه‌لاره، سه‌لارنى، يايى، خات، خانم، ئاغازن، كه‌بيبانوو.
- كالسيدات:** يايانه.
- سيده البيت:** كابان، كه‌بيبانوو.
- سير:** به‌رئىگايه‌ رۆيشتن، گه‌ران، سووران، سه‌لخين، گيلان، په‌وت، گه‌ردش، كه‌ردوخول، گه‌ره‌هان، گيل، ريتگه‌پرين، به‌رئىگايه‌دا رۆيشتن.
- سرعة السير:** گژه، تيرت تيبه‌پرين، تيرتپه‌وت.
- سر:** برۆ، بچۆ.
- عادة سر:** له‌سه‌رخۆ برۆ.
- سيرة (ج) سير:** رتپه‌و، په‌وشت، خو، هيم، كردار، توييم، كرشه، په‌فتار، ژينامه، به‌سه‌ره‌ات، سه‌برده.
- السير ليلا:** شه‌په‌وى، شه‌ورپويى.
- سيرة حسنة:** خۆشخويى.
- سيرة الرجل:** په‌وشتى مرۆ، رووپه‌په‌ى كردارى پياو.
- متساوي السير:** هاوپا.
- سيساء:** مووره‌غه‌ى پشتى، پيرپه‌ى پشتى، مازى
- سيسبان:** ته‌روو، كفر (داره).
- شجرة السيسبان:** كفرچار.
- سيطرة:** ده‌سته‌لات، راسه‌ر، كه‌ليژ، ده‌سه‌لات، زالى، ده‌ست به‌سه‌ردار رۆيشتن، زالبيون، زه‌پروزه‌نگ، ريكيف، ده‌ست به‌سه‌رداگرتن.
- ذو سيطرة:** به‌ده‌سته‌لات، زۆرده‌ست.
- سيف (ج) سيوف:** شير، شوور، شمشير (چه‌ك).
- سيقان الحشيش:** لاسك، قاسك، هووره، ساپ.
- سيقان زاحفة:** تووله، لاسكى خشوك، قه‌دى خشوك.
- سيقان القرع:** ته‌رز، كوله‌كه، تووله بركه‌ى كوله‌كه.
- سيقان النباتات الجوفاء:** قانۆر.
- سيل (ج) سيول:** سيبلاو، لافاو، تيرثاڤ، له‌هه‌ى، پووكن، ليمشت، شه‌س، تيرثاو، لاخير، ليشاو، لاسان، لاشاو، ليزماو
- سيل بشري:** ليشاو (جوغرافيه).
- سيل الالكترون:** ليشاوى نه‌له‌كترون.
- السيلان:** سووزه‌نه‌ك، په‌وانبون.
- سيما:** نه‌خوازه‌لا.
- سيماء:** ئادگار، سه‌روسه‌كوت، سه‌كوت، شپه‌وى مرۆقان، ديمه‌ن، شكل.
- السينما:** سينه‌ما.
- سيولة:** شليتى، شلى.

ش

ش: پیتی سیزدهمینى ئابىتى عەرەبىيە .

شأ: كسه، كسسه، كسس.

شأشأ: وشه وش، وششه، بۆگىرانه وى گوئدرتيزان به كارده برتت

شائب (ج) شوائب: پير، كه هل، زال، سه رسى، پورسى، پيش سى، سهر، كال.

– **شوائب:** خلتە، گرک.

– **الرجل الشائب:** پيره ميتد، كه فنه دار.

– **الشائبة الصفراء في العين:** زهرده په له.

شائع: ئاشكرا، بلاو.

شائق: ئاره زوومند، به هه وش، به شوق، مريكار، خوتن كه ل.

شائكة: دركاوى، نووكن، چقلاوى، درواوى، گرز، دركينه، نووكدار.

شاب (ج) شباب و شبان: لاو، جحيل، گنج، خورت، كال، كال، نه وهال، لاف، نوچ، هه زه، هه زه كار.

شاب المريح: لوتى.

شابة: كه و ره كچ.

شاة: سپيان، له چ نير بين و چه مچ، مه و بزن.

شاجر مشاجرة: به ره ره كانى، رقه به رى، ده مه ته قى، پيله گرتن، ده مه قسرى، دوو گورزه، فه پزلاندن، پيله بازى، دارو گير، راهشتى، هه ف، شه به رپا كردن.

شاحب: كال (ره ننگ).

شاحب اللون: پوت، ره ننگ په رپو، نزار، قه مرتى، كال.

شاخ شيخاً: پيربون، بوونه مه لا، بوونه سه روك.

شاخص: زاق، چاوزه ق، واق، چاوكراوه، كه سيكه چاونه قوچيني، قيت، قندى، گت، زه ق، قووج، ئامرازتيكه له پيش روتى داده مه زرى بۆ ديار بكردى كاتى نيوه رويه، هه لبرتراو، هه لا و بر دراو.

شاد شيداً البناء: بلند كردن، لى هه لختن.

شاد شيداً الحائط: سواخدان.

شادن: كارماز، بيچووه ئاسك، شه مكۆ.

شاذ (ج) شواذ: تاك، ته نيا، ناوتيزه، ناوتيزه، هه لكه وتوو، نه بهيستوو، نه بهيستى، كه م هه لكه وتوو، هه لكه وت، هه لكه فت.

شاذ غير اعتيادي: ناوتيزه نااسايى.

شار (ج) شراة: كرىار، بكرى، سه نيار، داخواز.

شارب الماء: خوره، ئاو خوره وه.

شوارب: سميل، سوويل، سمبيل.

شارح: راقهر، له سه ررۆ، ئاشكراكار، راقه كار.

الشارحة: دووخال، جووتخال، ته قه ل.

شارد: ره مكار، قاچاخ.

شارع (ج) شوارع: شه قام، راره وى گشتى، شه قاو.

شارع الرئيسي: شه قام، شه قامى گشتى.

شارع المقدس: پيغه مبه رى ئيسلام و ئيتير.

شارع فرعي: كو لان.

شارق: ترووسكه دهر، هه لاتوو، خور.

شارك مشاركة: هاو كارى، بوونه هاو كارى به كتر.

شاسع: فراوان، بين نه ندازه.

شاطر (ج) شواطر: شاز، زيره ك، زرنك، توندوتول و بليمه ت، شوخ، بن باك، په يت و پور، زرينك، ده ست بزىو، چالاك، چوست.

شاطي (ج) شواطي من النهر: ده راو، هيله، كه نار، قه راخ، ئاد، ئال، ليتوار، فاج، روخ.

شاع شيعاً: ئاشكراكردن، دهر خست، ده ننگه ده ننگ بلاو كردنه وه.

الشاعر بالخلج: چاوشور.

شاعر (ج) شواعر وشعراء: هه لبه سته ر، بووتيز، هونه ر، هه ستيار، هه لبه ست بيت، هوزانقان، هه ستدار، خاوه ن هه ست.

شاعر الامي: شايهر.

شاعر شعبي: شايهر.

- **مهنة الشاعر:** ههستياريتتى، بوپرتيتتى.
شاعرة: بوپرتى ئافرهت.
شاعل: ئاورهه لىكەر، داگيرسيتنەر.
شاعل النار: ئاورهه لىكەر، داگيرسيتنەر.
شاعب مشاغبة: گيتچهل و پشيتوى و ليشسوز سازكردن، گيره شيتوينى، ئازاوه، نهفرچاندن، هه للاويگر، هه للاهه للا.
شاعر: چۆل، به تال.
شاعر مشاغرة: ژن به ژنه كردن.
شاهه شوقا: مشت و مال كردن، ترووسكه داركردن.
شاعفي: يه كيتكه له چوار مه زه به كاني سوننى كه ده چيته وه سه ر ابو عبدالله محمد كورى ئيدريسى شاعفي كه له ۲۰۳ى كۆچيدا مردوه.
شافي: چاكه ره وه، خۆشكه ره وه
شاق: دژوار، سهخت، بهس، تپيرا
شاقه الطريق: رينگا خۆشكار، ريتخوشكار
شاقول: شاوول.
- خط شاقولي: هيتلى شاولى.
شاقولي: شاولى.
شاك ومشتك: گازانده كار، گله بيكار.
شاكه (ج) شواك: گه رووه خه، مله خه، دوو شاخه.
شاك: پيژان، سوپاسگوزار، سوپاسكار.
شاكلة: چه شن، جوور، وهك، ته رز.
شاكور: سوپاسگوزار، پيژان، سوپاس بژير، شاكوش، چه كوچ، نقوره، كاشو، زه نپ، زه نت.
شاكى: گله مهنه، گله بيكار، هاواركار.
شال و شالة: پارچه، شال.
شال شولا: هه لگرتن، راكرن، بلنكردن، قه تاندن، قه نه رين، وديزان.
شامة: به ده فري، شوومى، بيتوله تى، ناپيروزى، دووموزى، جارسى، دۆپرى.
شامة: هه ستى بونكردن.
- قوه الشامة: به نۆ، هيتى بونكردن.
شامة (ج) شامات: خال، نيشانه، نيشانك، پييك، شان.
- بدون شامة: بى نيشانه، بى خال.
شامخ (ج) شمخ وشوامخ: به رز، بلنك، كيتوى به رز، لووتكه بلنك، به فيز، به هه وا.
شامل: داگر، گشگر، گشتگر، داگيركار، داگرتوو.
شان (ج) شتون: شان، پايه، په ره سه، جينگا، كه روفه ر، فه رمان، كاروبار، هه وال، كه يفت، خو، پيشه.
- في شان: باره، ده رباره، راست، له باره، ده رباره، له راست.
- **عظيم الشأن:** پايه به رز، كورد، نارى.
- قليل الشأن: زه به ره، نزم.
- في شان: له باره.
- بشأن: له باره
شاور مشاوره: پرس پيكردن، ته گبير و راپويز پي كردن.
شاه بلوط: شاهه پروو، خاسه ر.
شاهرج: شاته ره.
شاهد (ج) شهود: گه وا، راستي، دليار، راستى پي، ده ست له ملده ر، ته ماشاكار، بينه ر، ديتهر، زاناک، ديتوو.
شاهده مشاهدة: بروانه (رؤيه).
شاهق (ج) شواق: به رز، بلنك (كيتو)، هه لديتر.
سقوط (من) شاهق: خۆ فرووج كرده وه.
شاهين: شاهين، شاهو، شاور، شههين، شه نهادو، شاهه شين.
الشاي: چا، چايى، چه ه، چاى.
- غلاية الشاي: چادان، قوزى، قوزيه.
شاي يابس: تۆچا، ده رمانچا، گياچا.
الشايانى: چايچى، قاوه چى، چايبه ز.
- مهنة الشايانى: چايچييه تى.
شايح: ئاشكرا، ديار، بلاو، په راگهنده.
شايعة (ج) شايعات: ده نگه ده نگ، هه راهه را، مقو مقو، واته وات، كوته كون، گازه گاز، چراوه چراو، قاوه قاو، ده نگ و دۆر، گۆته گۆت، چاو و راو، به ندويد، به يت و باو
شايعة مشايعة: ره گه ل كه وتن، وه دوو كه وتن، ميوان به رى كردن
شايق: ئاره زوومه ند.
شب: زاخ، زاي.
- محلول شب: زاخو.
شباب (ج) شبببة: جحيتلى، لاوى، هه رزه كارى، لاويتى، لاوين، هه رزه بى.
- باكورة الشباب، فخر الشباب: سه ره تاي گه نجى و جحيتلى.
- ريعان الشباب: گۆنه رى جوانى.
- عنفوان الشباب: هه ره تى جحيتلى.
شباط: ره شه مه، بازه به ران ۲۸ رۆژه، يه كيتكه له مانگه كاني رۆمى و مانگى دوومه.
شباك: له پاندين.
شباك: تۆره وان.
شباك (ج) شبابيك: په نجهره، له پ، رۆده، پاچه، رۆدان.
شبانة: به ربووكى.
شباهاة: لپچوون، ويتاهاى، هه فرتتى، ويچوون، چه شن، لى كردن، هه فراتى، ئەمبایى، ئه ره چى، تۆبور، تۆف بوون، شيتوه، ئەمپايى، ويتايى، وه كوو، وه كى.

- شېب:** گای پیر.
- شېت:** شېوت، شووت، دؤراخ، مه رزه.
- شېح (ج) اشباح:** تارمایی، ره شانگ، تارم، تامؤرای، ره شایی، سامؤتک، جه نده خهون، هه لامهت، سېطاف، به بانى، تا پؤ، ئاسؤ.
- شېح المیت:** خېتو، تارمایی مردووان.
- شېر:** به خشش، چاکه، خېتر.
- شېر (ج) اشبار:** بست، بؤست، بنست، بهؤست، گهر، وهژه.
- الشېرق:** بېچووه پشيله.
- الشېع:** تېرى، تهسه لى.
- شېع شېعاً:** تېربوون.
- شېعان:** تېر، تهسه لى، تېروپېر.
- شېق:** هېرشى ئاره زووى جووتبوون.
- شېق البقرة:** به که لى مانگا.
- شېق الصخلة:** ته گه لى بزنان.
- شېق الفرس:** خالى ماین.
- شېق الکلب:** مېر، گؤتېرى، با.
- شېکه (ج) شېک:** تۆر، توور، خه پک، خه پکه.
- شېل (ج) اشبال:** بېچووه شېر، فه رخنه شېر، به چکه شېر.
- شېم:** کؤرپه.
- شېم (الماء):** ئاوى سارد، چه بېک، چیاو، چيو، رچیاو، تازى، (طازى)، هوونک.
- شېوة:** پروانه (عقرب).
- شېوط، مېروک:** قوراويلکه (ماسى).
- شېه:** پروانه (تشبیه).
- شېه (ج) اشباه ومشابه:** چه شن، وینه، وهک، نازین، ئېسک، مینا، تزبور، نېمچه، بابات، چاقى، چوون، درووف، سهوس، شېوه، وېچوو.
- شېه جدرى:** مېکوته.
- شېه الجملة:** سارسته، دهسته واژه.
- شېه رسمى:** سامېرى.
- شېه جزیره:** نېمچه دوورگه، هه ورنگ، نېوه دوورگه، گراوه، گراوه، گرگراف، کهرگراف، نېچه درووه گه.
- شېه جمله:** دهسته واژه.
- شېه مقطع:** لاپرگه.
- شېه (ج) شېهات:** نېگه رانى، گومان، دوودلى، سوو، دلاودلى له کاروبار تېکیدا که نه توانرئ بریار له سه ر چاکه و یا خراپه بدرئ.
- شېه المنحرف:** نېمچه لاتهرېب.
- شېوب النار:** ئاور تې بهر بوون.
- الشېوبى:** شه وېؤ (گول).
- شېبیه:** لاوان.
- شب یماني:** زاخى سېى.
- شېبینه:** بهر بووک، بؤرسى، پېخه سوو، پاخه سوو.
- شېبه:** وېچوو، لېچوو، هه قېر، هه قرات، بهر بهه ف، مینا هه ف، لېکچوو، وهش، هاوچه شن، هه قېرى، وینه، هه قېه ردا، وه کوو، ئه رچ، چه شن، جوور، وهک.
- عديم الشبیه:** بى وینه.
- شْت:** وشه رېزگرتن.
- شت شتاً:** بلاو و جوايه ز بوونه وه، پشان، پشان، چرژان.
- شت وشتات ومشتت:** په رېشان، بلاو، په خش، یژاو، چرژ، چه فر، به لاف، ولاو.
- شتاء:** زستان، زقستان، جستان، زمسان، زمستان، رووسان، زسان، جستان.
- شتام:** جنېوفرؤش، زمان پېس.
- شتل (ج) اشتال:** شه تل، نه مام، رېشه، ئه شتر.
- شتل الشجر:** نه مام.
- شتل الکر:** قاشؤ مېو.
- غرس الشتل:** شه تل چه قاندن.
- شتم:** پروانه (شتیمه).
- الشتم:** جنېودان، جوویندان، چېرین، قېبېن، خه بهر، دوژمان، دوژمین، سخېف، قېسین.
- کلمة شتم:** کسؤت، سهگ، کندرووس.
- شتوي:** زستانى، تۆویکه زستانان ده چېنرئ.
- شتى:** بلاو، په خش، په رت، جووراو جوور، جووربه جوور، چه ندين.
- شتین:** بلاو، کاروبارى په راگرتن.
- شتم:** جنېودر، جنېوفرؤش، زمان پېس، دووژنکه ر.
- شتیمه (ج) شتاتم:** جنېو، جوون، جووین، دژمین، دژوین، دووژن، دووژمان، جژوین، خه بهر، بېزکارى، جمان، سخېف، خراو وتن، خراپه وتن، وتهى سووک، دوشمین، زمانکېشان، گه زاره کېشان، دوژین، دژمان، خوسن.
- شج:** فرنجاندن، قنجانندن، سه رشکاندن، شهق کردنى ناوى ده ریا به بهؤى که شتیبیه وه.
- شجا:** چشت له گه روو گېران، په رؤش، خه م، دووگورزه، کیشه.
- شجا شجواً:** په رؤش، پیلان، خه فه تبار و خه مناک کردن.
- شجابه:** سى پایه وینه گرتن و هیتتر.
- شجاج:** سه رى يه کترى شکاندن، برینى سه ر.
- شجار:** ده مه قاله، دووگورزه، پيله.
- شجار:** پشتهک، داریکه وه پشت ده رکه لى ده دریت، بزموک، زارېتن، به لامک، ئه و چیلکه یه یه له زارى بېچووان ده کرئ تا دا بکیان نه مژن.

- شجاع (ج) شجاعان:** بروانه (شجیع).
- شجاعة:** نازایی، به جهرگی، رهندي، بیتگه فی، زاتداری، توانایی، گه رناسی، زاخی، پرکیتشی، جوهردی، خوژتی، دل نازایی، زاتکردن، میترانی، دلغایی.
- شجاعة ادبیه:** قالی.
- شجب (ج) شجوب:** له ناوچوون، مردن، پیدایستی، خهم، رهنج، نازاری، بیتماری، په روژش.
- شجب شجبا و شجوبا:** له ناوچوون، مردن، خهمگین بوون.
- شجبة:** سهرشکاویتی.
- شجر (ج) اشجار:** دار، درخت، بهن، کووله که، کودو، کودی، قوندک.
- اشجار متکاففة:** لیتر، لیتره وار، جهنگه ل، شهخه ل، چپرستان، ریل، بیتسه لان.
- شجرة:** تاکه داریک، بنه چه، بنه چه که، ره سه نامه، ره ته وه، ره گه زنامه، نه ته وه نامه، نه ژادنامه، سه جهره، ره چه له کنامه.
- شجرة الاجاص:** داره هه لووچه، داره هه لووژه.
- شجرة الاسفیندار:** داره نه سپیندار، چنار.
- شجرة البطم:** داره بهن.
- شجرة البق:** ناروهن، دارتوفانه.
- شجرة البلوط:** داره بهروو، نهره.
- شجرة التفاح:** داره سیتو.
- شجرة التوت:** داره توو.
- شجرة التین:** داره هه نجیر.
- شجرة الجوز:** داره گوژیز.
- شجرة الحية:** داره سه روو.
- شجرة الخلاق:** داره بی، چکه بی.
- شجرة الرمان:** داره هه نار.
- شجرة الزعرور:** داره گوژیز.
- شجرة السدر:** داره زرشک.
- شجرة السرو:** داره سه روو، سه روو.
- شجرة السفرجل:** داره بی، داره به هج.
- شجرة سیسیان:** کفر.
- مشجرة سیسیان:** سفرجار.
- شجرة الصفصاف:** داره په لک.
- شجرة الطرفاء:** گز، داره گز، گزی چار.
- شجرة العفص:** داره مازوو، داره مازی.
- شجرة البري:** قارج.
- شجرة العلك:** داره بهن.
- شجرة العناب:** لاس.
- شجرة الفرصاد:** داره توو، داره تووی.
- شجرة العنب:** بنه میو، میو، داری تری.
- شجرة العم:** داره به لالووکي گهرمینی.
- شجرة القدس:** گوینی، گیتی، گینوو.
- شجرة الکافور:** داری هه لاهه تشکین، (کالیپتوز).
- شجرة الکثري:** داره هه رمی.
- شجرة اللوز:** داره بادام، داره باوی.
- شجرة المشمش:** داره هه یسی.
- شجرة النبق:** داری موورتک.
- شجرة الوردة:** داره گول، بنه گول.
- شجرة مثمرة:** بهرانی، داری بهردار.
- ورق الشجر:** گه لا، په لک.
- نفص الشجرة:** دارته کاندن، داره هه لوه راندن.
- شجرة تثمر نوع من الحریر بواسطة الحشرة:** که ژ، کیتروک، که ژوک.
- هز الشجرة:** دارته کاندن، داره هه شانندن، داوه شانندن.
- الشجر المتساقط الورق او الثمر:** هه لوه.
- قشر الشجرة:** تیکولی داران، په لکی داران.
- تقليم الاشجار:** قه لت کردن، قه لت و پرکردن.
- شجع شجاعاً:** به زات و نازابوون.
- شجن (ج) شجون:** په روژش، خهم، کزی.
- شجون القلب:** کفت و کوژی دل.
- شجو:** په روژش، خهم، کزی.
- شجی شجياً:** خهمناک و به په روژش بوون.
- شجیع:** سهرشکاو.
- شجيرة (ج) شجيرات:** پرچک، پنچک، تهراش، تهلش، دهوهن، کورس.
- شجیع:** زاووردار، نه ترس، زهله دار، نازا، به ده مار، پرکار، کوربه باف، کورد، زیخ، به جهرگ، به زات، بلهک، بزکه، بی ترس، تهلان، پوزیه ران، پرزاف، جوامیتر، په روو، پرکیتش، چاوسوور، چاقور، چافشار، پیتخاس، جوهره، خووشمین، ناگوره، گه رناس، دلیر، دیواندر، زاتدار، سوور، شیتگییر، شیتگییر، شیتگییر، شیردل، دینه میتر، وهن، شامبوژ، وهن، رهند، مهرد، نه ترس، مهرد، شهله وهند، شامیتر، شه میتر، که له پیاو، شپیر جهنگ، گه رناس، مهردانه، ناگوره، نه بهرد، نه هیسته، وارا، هالان، پاله وان، چیران، دلازا، چاوقایم، رووقایم، رووسهخت، رووه لایوژ: (که سیکه ناویستای پی بی یا له بهری بی یا له لای بی و بیروباوه ری پی بی).
- شج:** بروانه (بخیل).
- شحاد (ج) شحاذة:** سوالکهر، له ته چن، خوازوک، دهروژه کار، خواز خوازوک، ده رکو ده رکو، خوازووک، ده رکودور.

- شحب:** رهنگ هه لَبزِرکان، رهنگ گۆران.
- شحد:** دهرۆزه، سوال، له ته چن، دهرکودۆری.
- الشحد:** سوالکردن، دهرۆزهکردن، پارسکردن، له ته چنی، تیزکردن، سوون، سوونهوه، هیتسون. هیتسین.
- شحدان:** پروانه جوعان.
- شحرور:** سیرو، رهشۆله، تۆقه، رهشکه، ریشۆله، سململ، شالوول، شالوور (بالنده بیکه).
- شحم (ج) شحوم:** پیبو، دۆن، پیم، گووزوو، بهز، پی (چهوری).
- قلی الشحم واذابته:** هه لکراندن، هۆرگرانن.
- شحمة الاذن:** نهرمه ی گورئ.
- شحمة الارض:** گونهلان، دومه لان.
- شحمية:** چهوری.
- شحن شحنا:** بارداگرتن، پرکردن، ئاخاندن، باربهست کردن.
- مشحون:** پر، تزی، بارکراو، داگیراو.
- شحن الحمول:** بارداگرتن.
- شحناء:** پرووشه.
- الشحنة:** بار، بارگر.
- متعادل الشحنة:** هاوبارگه.
- شحوب:** رهنگ هه لَبزِرکان، رهنگ زهردهه لگه ران.
- شحیح (ج) شحاح:** پروانه (بخیل).
- شحیح الحمار:** لووشه لووشی کهرانه که داوی ئالیکی بکات، لوویشکه، فیشکه فیشک.
- شحیم:** قه له و، وهز.
- شخ شخاً:** میزکردن، پیشاوکردن.
- شخاخ:** میز، فۆک، پیشاو.
- الشخاط الامین:** شخارته ی بی ترس.
- شخاطة:** شه میچه، گرته ک، فنده ک، فند، لی خرینه وه، نهفتک، گورت، پیتک، فندک، کفتک، گوگرد، لیخرینه، گوورت، لیخرین، نفتک، شقارته، دهریک.
- شختور:** لۆتکه، که شتی گچکه.
- شخر شخیراً:** قرخ قرخ و لرخ لرخ کردن، مشه مش و فیرمه فیرم به گه روو یا به لووت کردن.
- شخس شخساً الرجل:** شیتوا.
- شخس الحمار:** که ره که زاری له قه وچه دا کرده وه.
- شخشخ:** به میزی جه خزکیشان، خشه خش.
- شخص:** کهس، هووئز، به شهن، خۆ، تارمایی مرۆفان له دووره وه، له ش، قه لافهت.
- شخص تشخیصاً:** ناسین، دیاری کردن، هه لاواردن.
- أي شخص؟: کئ؟ چه کهس؟ کیتها؟ کهس.**
- شخص من بلد الی بلد آخر:** له شاریکه وه بۆ شاریکی تر رۆیشت.
- شخصاً:** یه کئ، یه کئیک، خۆی، خۆ.
- شخصی:** کهسی، هووئزی، که سوک.
- شخصية:** که سیتی، گه ورده ی، پایه به رزی، خۆبینی، که سایه تی، بنیه تی، بونیه تی، که سینیا.
- ملفه شخصية:** فایلێ که سیتی.
- ضعف الشخصية:** بووده له.
- عارف الشخصية:** که سناس.
- شخم شخماً:** خراب و بزگه نیویونی گوشت و چیتشته.
- شخور:** لرخن.
- شخوص:** به رزیووه وه، هه لانتی ئه ستیره.
- شخیخ:** قه وچه، له وچه، قه وچه قه وچ، مچیر.
- شخیخ:** فرمه فورم، قرخه، قرخه قرخ، لرخه، لرخه لرخ، لۆخه لخی، لۆغه لۆغ، مق، مرخه مرخ، مشه مش، مرق، مرقه، مشه، پرخه، پرخه پرخ.
- شخیص:** گه وره، به قه لافهت، قه لافه تدار، به شهن، له ننده هۆر.
- شد شداً:** قایم کردن، داپیچان، داپیچاندن، به ستن، پیتچان، بیندن، نژاندن، پهرتاندن، رادان، پیتچانه وه، دابه ستن، تراژاندن، دوگمه، داخستن.
- شد الحمل:** باربه ستن.
- شد الحبال وغير ذلك بين وتدين او عمودين:** ته ناف رانه نگاوتن
- شدة: ( ) گیره.**
- شدة (ج) شدائد:** توندی، دژواری، سهختی، زه بروزهنگ، تین، هیتز، پیسیر، تورتی، ته وژم، حیل.
- شدة الاشتهاء:** سۆمایی.
- شدة البرودة:** ته شقی سهرما، سهختی سهرما، سړی، سۆل.
- شدة البكاء:** پر مه ی گریان.
- شدة التعب:** پرووکان.
- شدة التأسف:** سوودی بوونه وه.
- شدة الحرارة:** گیران.
- شدة الحسرة:** سوئ بوونه وه.
- من شدة الحسرة:** له سوئیان.
- شدة الرغبة والاشتیاق:** مه راق، ئه وپه ری هه وهس و ئاره زوومه ندی.
- شدة الفرح:** گه شکه، شاگه شگه.
- شده:** گوشت پاره.
- شدد (ج) اشداق:** لغاوه ی زاری مرۆفان، لغاوه، له عاجه، قه مووچکه، له خواوه، له غامه، لاغاجه، که ناری دۆل و دهره و چۆمان.
- شدید (ج) شدائد:** سهخت، گران، دژوار، قایم، توند، به هیتز، نه بهرد، تون، ئازا، به جه رگ.

شد التمسك: گیرا.
شد شذا: تاك هه لكه وتتن.
شذا: پروانه (ارج).
شذام: جزوی دوویشک و ئیتر، خووی، خئی، خوه، خودا، مهکی، نمهک.
شذب: باخ برین، په لئوویژ، چلوجیتو، لقویژ.
شذر: هه لیت، هه لیت و په لیت.
شذر: ریکخستن، هۆئینه وه.
شذوذ: لابه لایی.
شر (ج) شرور: خراپه، بهدی، شه.
– قنی الشر: تووک لی کردن، قواندن، بی هه لکالان.
– دعاء الشر: تووک، له کۆله روو.
شرء: کرین، سهندن.
شر شرء: خراپه کردن.
شرء: کرین، سهندن، ئه ستانیدن، سهندن، ستانیدن، نیانه وه.
شراب (ج) اشربة: مهی، شیله، شیره، گیراوه.
شرابة (ج) شراریب: گولینگ، گفکه، گوله نگ، زهۆک، گولنگ، کیفک، ریشوو.
شرابة ثخینه: مهنگول، مهنگوله.
شرارة: پزیسک، پرووسک، پزیشکی ناگری، په شک، پزیسک، که رکاشی، گری، هالاوی ناوری.
شراز: چریش
شراس: چریش، ئه ستریلک، ئه ستریلک، شیریز، سترک، سرتیش.
شراسة: بی شهرمی، روودامالراوی، بی ناو رووی، به دخوویی، دپندهیی، دپیی.
شراشیب: ریشوو، ریشی.
شرع (ج) اشرة: په دهی که شتی، ئه یاس، بایه وان.
شرع السفینه: بایه وان، باده وان.
شراعي: نینهی دریز.
شرافة: پروانه شرف.
شراك: قهیتان و بهندی قۆندهران.
شراکه: برابهش، کاربرایه تی، کاربرایی، نیفه کاری، هاوکاری، هه قایی، هه قیایی، وه رین، هاودهستی، هاوبهشی، به شداری، نیوه کاری.
شرائق: تفره مار، توویژی ماری، کراسه مارانه.
شرائین: پروانه (شریان).
شراهة: ئاره زووی ژۆر بو چیش خواردن.
الشرب: خواردنه وه، فه خواردن، واردنه وه، واردیه فه، خارنه فه، نۆشان، نۆشین.
شربة: گۆزه لهی ناوی، کووزک، سهویک، قافک، کۆلینکه، کۆلنکه، خۆشاو، مپوژاو.

شرح شرعاً: درۆ کردن.
شرح الشيء: کۆکردنه وه.
الشرح: پۆز، کۆم، کۆمیه.
شرح شرعاً: رافه کرن، دریزه پیدان، رووناک کردنه وه، له سهه رۆیشتن، پشته، روونکردنه وه، هه لپشتن، ناشکرکردن، پارچه پارچه گوشت به دریزایی لیکردنه وه.
شرح (ج) شروع: وهلامه، رافه، دریزه، نه میتر، دریزه پیدان، رافه کرن، رافین، زهند، له سهه رۆیشتن، ناوئستا، زهنداوئستا.
– غیر قابل الشرح: چمانی.
شرحة: په گوشتتیک، په ل، کووز.
شرد شدراً: بیزار و وه ریزوون، بی گوئی کردن، گوئی نه دان.
شرذمة: که میتک چت، تاخم، دهسته پیاویکی که م.
شور: پروانه (شرارة).
الشرس: بی شهرم، بی ناو روو، روودامالراو، به دخوو، چه تون، در، درن، سهگی گیرا.
شرس شراسة: تووردهیی، به دخوویی کردن، دپنهیی کردن.
شرسة (أمرأة): نه به کار، نابه کار.
شرشرة (ج) شراشر: شی و ورکردن، پارچه پارچه کردن.
شرشف (ج) شراشف: چارشیو، چارچه ف، هینزار، که مهه چین، چارشیو، روودوشه گ.
شروشور: قۆلته شینکه، قورته، قۆلته، قورتک (بالنده).
شرط (ج) شروط: په یمان، بریه، فوتوو، مه رج، به ندیوارکردنی چتتیک به چتتیک تره وه، هۆ، هه گه، گهر، ئه گهر، تا، گرتیو، گرهو.
– بلاقید و شرط: به بی چه نندوچوون.
شروط مخصوص التطابق: مه رجه کانی پیکچوو.
شرطة: پروانه (شرطي).
– مدير الشرطة: دارۆغه، که لانتته ر.
– معاون الشرطة: یاریده ده ری که لانتته ری.
– دائرة الشرطة: گزیرخانه، که لانتته ری، دارۆغه خانه.
– مديرية الشرطة: که لانتته ری.
– شرطة السري: زیره وان، شۆفار.
شرطي: گزیر، شاگرد دارۆغه، جاندار، ته نگه چه ری، بالباز، ئاگینجه (پۆلیس).
شرطي في تمثيل ذكرى امبراطورية الكردية باسم (مير):
(میرمیرین)، وشکه رن، ئیشکه رن.
شرطي مرور: قازی به سهه ر، پۆلیسی پتگاوبانان.
– مركز الشرطة: نوخته ی گزیران، جه رکه ی شاگرددارۆغان، ناوچه ی ته نگه چه ری.
شرطية: مه رجی.

شد التمسك: گیرا.
شد شذا: تاك هه لكه وتتن.
شذا: پروانه (ارج).
شذام: جزوی دوویشک و ئیتر، خووی، خئی، خوه، خودا، مهکی، نمهک.
شذب: باخ برین، په لئوویژ، چلوجیتو، لقویژ.
شذر: هه لیت، هه لیت و په لیت.
شذر: ریکخستن، هۆئینه وه.
شذوذ: لابه لایی.
شر (ج) شرور: خراپه، بهدی، شه.
– قنی الشر: تووک لی کردن، قواندن، بی هه لکالان.
– دعاء الشر: تووک، له کۆله روو.
شرء: کرین، سهندن.
شر شرء: خراپه کردن.
شرء: کرین، سهندن، ئه ستانیدن، سهندن، ستانیدن، نیانه وه.
شراب (ج) اشربة: مهی، شیله، شیره، گیراوه.
شرابة (ج) شراریب: گولینگ، گفکه، گوله نگ، زهۆک، گولنگ، کیفک، ریشوو.
شرابة ثخینه: مهنگول، مهنگوله.
شرارة: پزیسک، پرووسک، پزیشکی ناگری، په شک، پزیسک، که رکاشی، گری، هالاوی ناوری.
شراز: چریش
شراس: چریش، ئه ستریلک، ئه ستریلک، شیریز، سترک، سرتیش.
شراسة: بی شهرمی، روودامالراوی، بی ناو رووی، به دخوویی، دپندهیی، دپیی.
شراشیب: ریشوو، ریشی.
شرع (ج) اشرة: په دهی که شتی، ئه یاس، بایه وان.
شرع السفینه: بایه وان، باده وان.
شراعي: نینهی دریز.
شرافة: پروانه شرف.
شراك: قهیتان و بهندی قۆندهران.
شراکه: برابهش، کاربرایه تی، کاربرایی، نیفه کاری، هاوکاری، هه قایی، هه قیایی، وه رین، هاودهستی، هاوبهشی، به شداری، نیوه کاری.
شرائق: تفره مار، توویژی ماری، کراسه مارانه.
شرائین: پروانه (شریان).
شراهة: ئاره زووی ژۆر بو چیش خواردن.
الشرب: خواردنه وه، فه خواردن، واردنه وه، واردیه فه، خارنه فه، نۆشان، نۆشین.
شربة: گۆزه لهی ناوی، کووزک، سهویک، قافک، کۆلینکه، کۆلنکه، خۆشاو، مپوژاو.

شرع: ریگای راست، نایبنا، دستوری نایبنا، دیتزه.
شرع شرعاً و شرعاً: دهستپیکردن، ههری کردن، دانه بهر،

تتیپه ریوون، تیپه چوون، خو له بهر نان .
شرعی: راستی، ریگای راسته گر، راسی، ئه وه په که دهستوری نایبنا له دووی بدات.
الشرعیة: په وایی.

شریان الابهرا: شاخوتنبهرا.

شریان التاجیة: خوینبه ره کانی دل، دلّه خوینبه ره کان، شاده مار.

شریان الرئوی: خوین هینه ری سپی.

شریان الطرفی: بازووه خوینبهرا، باسکه خوینبهرا.

شریان العضدی: باله خوینبهرا.

شریب: هاو نو به ئاو، خوار دنه وه مه نی.

شریحة: پارچه گوشتی قهله و دریتزه، ماهیچه، تویرال.

شرید: که لوز.

شریر: شه رانی، شپردی، که رکاش، شه پرفروش، کهن، ناخار، نه هنگ، خراب، گه ند.

شریس: به دخو، دینده، پلمه پروو.

شریط: نه وار، شریت.

شریط التسجیل: نه واری تو مار، شریتی تو مار.

شریطه: په بیان.

شریعة (ج) شرائع: ده راوی ئاوتیسه بو خوار دنه وه، دهستوری نایبنا، دیتزه، دیتزه، نایبنا، یاسای نایبنا، ری، ریگکا، شیتوه.

شریف (م) شریفة (ج) اشراف و شرفاء: مه زن، کهوره، ئاوپروومهند، هینمن، پایه بهرز، ئاوپروودار، بهریتز، خانه دان، رووسی، کابوش، سه ربهرز، باوه لیج.

شريك (ج) شركاء: هاو پیشک، به شدار، کاربرا، نیوه کار، موچه بهر، ههف، هه قیا، هاوکار، هاو بهش، نیشه کار، به شبهرا، برابهش، به هره پهر، هه میا، هاودهس، هامدهس، ههف، هه قای، هه قبه هره.

شريك في اشغال الدواب: په کدار.

شريك في الحياة: ئامسهرا، هاوسهرا، هاوسه نیر.

شزب: نیوداشت، نیمداشت.

شسع شسوع: دوورکه و تنه وه، به ندی قوندهره.

شص (ج) شصوص: قولایی ماسی گرتتیسه، چه نگالی ماسی گرتتیسه، دالکه دزانه، دایکه دزانه، دزدهسک، دهستکیس.

شص شصاً: که ولکردن، جه لتانندن، پیست لیج کردنه وه، خرتک کردن.

شصب: وشکه سال.

شصر: کارماز، پیچوه ئاسک، شه مکوز.

شط (ج) شطوط: که نار، قهراخ، قاج، رۆخ، بهرگه، زتی گهوره، چۆم.

شط شطوطاً: دوورخسته وه، ده رکردن، له ولات و ده درنان.

شطاً الاشجار: کسه.

شرف: بلندی، بهرزی، ئابروو، گه وره بی، نامووس، نهنگ، رووسیایی، رووسیپیتی، شیاوی، بهرزیتی، رووسیپاتی، ئاوروو، ئابروو، رووممت، رووسیپانی.

- **عديم الشرف:** دوو رووی، بی نامووس.

شرف شرفاً: بهرزیوونه وه، گه وره بوون.

- **قلة الشرف:** سووکایه تی، سووکی، سووکییتی.

شرفة (ج) شرف: کۆنگره، تالار، هه یوان، ئه یوان، بانیتزه، هوره بان، شوین بهرزه له خانوواندا.

شرق (ج) اشراق: خۆر، هه تاو، رۆژه لات، خۆر هه لات، خاوه ره خۆر هه لات.

شرق الادنی: خۆر هه لاتنی نیزیگ، رۆژه لاتنی نیزیگ.

شرق الاقصی: رۆژه لاتنی دوور، رۆژه لاتنی ئه وپه ر.

شرق الاوسط: رۆژه لاتنی نیوه رۆیه، خۆر هه لاتنی ناوه ندی (ناوه راست).

شرقق: داره سمه، دارته قینه (بالتده).

شرك: داو، ته ته، تۆر.

شرك: هاوال بو خودا په یداکردن، و باوه ری پیج کردنی، گاوری، له نایبنا و هه رگه ران.

شركة (ج) شركات: به شگه، به شداری، به شداره کی، هاو به شگه، هه قیاگه، کاربرایه تی، به شدارگه، ناوکۆبی، هاوکاری.

شركة الاشخاص: هاو به شگه ی چه ندکه سی.

شركة النقل: هاو به شگه ی گواسته وه.

شركة المساهمة: هاو به شگه ی به شبه شی.

شركة النفط: نهفتخانه.

شرم: برین، داتلیشانندن.

شرفقة: قۆزاخه کردنی ئاوریشمیبه.

شروال: بروانه (سروال).

شروب: خۆشاو، خۆشافت.

شروع: دهست پییکردن، خو له بهر نان.

شروق: رۆژه لاتن، ده رکه و تنی خۆر، وه رزین، گزنگ.

شري: پروانه (شراء).

الشری: لیبرگ، له پهر، گرمزه، درتله.

شریان (ج) شرایین: چه ند ده ماریکن به دلّه وه به ستراونه ته وه خوینی سووربان تیدا ها توچو ده کات، ده ماری خوینبهرا و

شعبة الاست: دوو له پاننى كؤمى، ناوچهى كؤم، نيوهرووكهى قوون.

شعبة فى النباتات: هؤبه، دهسته، لق، لك، لو، قؤل.

شعبة الحركات: لكى جمان.

شعبة المحاسبة: دهفته ردارى، پهلى ژمىيارى.

شعبه: ههله پاسى، ساخته چيبه تى، جه ربه زه بى، كه ركاشى، گزه ونى، فرت و فيل، ته رده ستى، بروانه (شعوذة).

شعبى: خو ولا تى.

– **عمل شعبى:** زبارى گهل، هه ربه دزى نه ته وا به تى.

شعث: كاروبار بلاوى.

شعر: تووك، موو، بؤر، بؤرت، بهنده، قش، تيسك، پورت، هه قداك.

شعراء: تووكن، پرچن، قژن (نافرته).

شعراوى: تووكى، پرچن، قژن، قژدار.

شعر الرأس: تووكى سهر، مووى سهر، پؤپ، قژ.

شعر رأس المرأة: پرچ، تيتك، پؤپ، گيس، گيسو، قژ.

شعر الجدى: كارهموو.

شعر العانة: تووكه بهر، مووى بهر.

شعر مستعار: پرچى لاوه، مووچاخ.

شعر المجدد: پؤر هه لهك.

شعر المسترسل على الصدغ: زولف.

شعر مضمفور: پرچى هؤنراوه وه.

– **توج الشعر:** كژال بوونى پرچ.

– **توج المنفوش:** بزيف.

– **تويج الشعر:** كژال كردنى پرچ.

– **توج الناصية:** په رچه م.

– **بياع الشعر:** مووتاچى، مووفروش.

– **بيت الشعر:** ره شمال، دهوار.

– **قصير الشعر:** پؤر كور.

– **ضافر الشعر:** پرچ هؤنه وه.

شعره: مووتا.

شعره العين: مووى چاو.

– **تجعيد الشعر:** كاكؤل كردن، گلواز.

– **اوعية شعرية:** موولوله

شعر يشعر شعراً: ههست كردن، تيبگه يشتن، زانين، هه لبهست ريكخستن، هه لبهستدانان، تووك دريژ كردن.

شعر (ج) اشعار: هه لبهست، مالك، دوو ريزان، هؤنراوه.

– **ناظم الاشعار:** هؤنهر، هه لبهست، ريكخهر.

– **مجموعة الاشعار:** كه شكؤل، بهياز.

مشاعرة: بهه لبهستان به ربه ره كاني تى به كتر كردن.

الشاطأ: پهريك، تهرز، چووزه، چووزه له، سووسكه، وهچ، وهجه. **شاطأ النباتات والاشجار:** چه قهره، چه كه ره، سووسكه، شه خهل، شيتخهل، كارت، قجره، كهه، لاه، كهه، وچه.

شاطح: بروانه (ثرثار).

شاطرة: زيركهى، قوون و هونهر.

شاطرة فى المشجرة: دهست بزىوى.

شاطب: سپينه وه، كوژاندنه وه.

شاطبة: نؤ.

شاطر (ج) شطور: نيوه، لهت، لهتك، پارچه بيكه له چيتيكى، شهت، كهرت، نيمه، نيو.

شاطحات: هه لبت و په لبت.

شاطر شطراً: كردنه دوو بهش، كردنه دوو لهت، له تكدن.

شاطرنج: شه ترنج، كشك، شه شونهك.

شاطرية: مهره.

شاطس: ناكؤكى، ناته بايى.

شاطط: زؤر بلتبيى، هه رزه گؤبى، زؤر و بيدادى.

الشاطوط: گؤم و زؤلكاو.

شاطية: ته له زم.

شاطيا القنبلة: پيشكى نارنجؤكى.

شع: ته ونى جالجالووكه، ته باتؤر، ته قنه پرک، پيره هه قؤك، كونكا پيرى، داف، ته قنا پيرى، ته نؤشك.

شعار (ج) شعائر: دروشم، نيشان، نيشانه، نيشانهك.

شعاع (ج) اشعة: تيشك، تريسكه، تريسك، تريژ، بريسك، بريقه، بريقه بريق، تيشكى رؤژى، تاو، پرشه نك، پرشنگ، تيزك، تى، رووناكى، تريژ، تيره ژ، ستاف، رؤناهى، رؤنايى، ليسكى خؤر، رؤژناهى، رؤژنايى، قه تشك، قتشك، ليسك، شيد.

شعاع الشمس: تاو، هه تاو، تى، شيد، هتاف، تيريز، تيشكى رؤژ.

الاشعة فوق البنفسجية: تيشكى ژوور وهنه وشه بى.

شعاف: ديوانه بى، نه ودالى، شيتى، سه وداسه رى.

الشعب: شه تاو.

شعب: گهلى، ريكاي نيو كيتوان، باريكه رى، ريگه باريكه، تووشمال (قبيلة). كافار (ناحية).

شعب (ج) شعوب: گهل، هؤز، نه ته وه.

– **حقوق الشعب:** مافه كانى گهل.

شعبان: دوولك، دووفليقانه، دووفليچقانه، دوولكان، دووله پان، دووپه لان، چه مال.

شعبان: مانگى هه شته مى سالى (قه مەرى) به.

شعبة (ج) شعب: لك، قؤل، بهش، نيتوان، بهر، فليقان، لانه، لق، لپ، پهل.

شعر البنات: په شمهک (شیرینی).
الشعور: ترژی، ترژیوو.
شعري: مووی، موویین، تووکی، قژن.
شعری: گه لایوژ، گولایوژ (نهستیته).
شعری الشرقي: سیوهیل (نهستیته).
شعری الکاذب: کاروان قران، کاروانکوژه.
شعری الیماني: گه لایوژ، گولایوژ (نهستیته).
الشعرية: رشته، هه رشته.
شعشع: دریژ، تروسکه دار، بلاو، سایه دار.
شعشعان، شعشعاني: دره وشهر، ناسک، دریژ.
شعشعة: شیر یا ناو تیکه له بدمه ی کردن، په خشبوونی تیشک و رووناکي خور.
شعف: خوشی، شادمانی، خوشی خوشی.
شعف شعفاً: پی خوشبوون، شادبوون، که بفخوش بوون.
مشعوف: خوشحال.
شعل: سببایی کلک و نیوجوانی نه سپانه.
شعل شعلاً: پروانه (اشعال).
شعلة (ج) شعل: رووناکي ناوری، رژی تایی، رژی ناهی، شوق، شهبهق، رهمی، رقین، رمی، رمان.
شعلة الحاصود: گوله نهستیته.
شعواء: په خش و بلاو و دریژه پیدراو.
شعوب: پروانه (موت)
شعوذ وشعوذة: چاوبهستی، دهست سووکی، ته ردهستی، جادووگه ری، جادوو بازی، فریو فیل، پروانه (شعبذة).
شعور: ههست، خوست.
ذو شعور: ههستدار.
فاقد الشعور: بی ههست، له خوچوو، بی هوش بوو، بووردوو، بی هوش.
الشعور بالحنجل: چاوشوری.
الشعور بالمسؤولية: گیانی لی پرسینه وه، ههست به بهر پرسیری کردن.
الشعور بالهناء: پی خوشبوون.
شعیر: جو، یه، یهوی، یهفه، جهه، جهه، جه، جی.
شعیرات: ده زوله، گه نده بوو.
شعیر بري: گارووس، جو کیتی.
الشعیرات الدموية: ده زوله ی خوینین.
کتل حصيد الشعیر والحنطة: مه لو، مه لوو، مه لووک.
الشعیر (في الطيور): ورده موو، مووچکه، موویله.
الشعیرات الجذرية في النباتات: موویله، ده زوله.
شغار ومشاغرة: ژن به ژنه، ژنا و ژن، ژناوژن.

شغاف القلب: تووی دل، کیفی دل.
شغب: گیتجه له هلا بیساندن، هه لاله لاله و کیشه.
شغف: نهوپه ری دلداریتی و گراوی.
شغب مشاغبة: پروانه (شاغب مشاغبه).
شغفر: پی بلندکردنی سهگ له کاتی میزکردنیدا، بهر زکردنه وی ههردوو پی پی که سبکی.
شغل (ج) اشغال: کار، هه رمان، فه رمان، نیش، کردار، کرده وه، که د، پاد، پژگال، خدی، گژ، کردوکار.
اشغال ناعمة: ورده کاری.
شغل شغلاً: کارکردن.
شغواء: پروانه (لقوة).
الشف: جاجم، لبادیکه له پستی ولاخان ده کربت له سه رمان.
شفاء (ج) اشفیه: چاک و خوشی بوونه وه، له نه خوشی راستبوونه وه.
دار الشفاء: نه خوشخانه.
شفاء العين: پروانه (هدب (ج) اهداب).
شفارج الورد: هه لوای گوله زه ری.
شفاعة: نیوژی کردن، تکا بی کردن، پارانه وه، مه هدهر، بهر وهانی، بهر قانی، پیتناوی.
شغاف: تروسکه دار، روون، نوین، روشن.
نصف شغاف: نیوه روون.
شغاهي: و توویژیکه که رووبه روو به لیبو و زمان نه نجام دری.
شفة (ج) شغاه وشفهات: لیو، لیث، لیج، لهو.
شفة ثخينة: لیوی نه ستور، لیجی نه ستور.
غشاء على الشفة: لیج قوی، لیچن، لهوسن، لیو نه ستور.
شفتان: ههردووک لیو.
شفر (ج) اشفار العين: رووانگه ی مژول، پیلوو.
شفرة: دهمه چه قو.
شفرة العين: مووژانگ، مووژه لانگ.
شفرة: چه رمی، مرزی چه رم درووانه.
شفرة الموس: دهمه گوژان.
شفر شفرأ: شهقه لیدان، شهپ تیپه لیدان.
شفعة: مافی هاوسایه تی، مافی پیتشکه وتن که هاوسخ و هاوکار (شریک) به پی پی کرینی سامانی دراوسخ یا به شی هاوکار.
الشفعة: لووتکه، کلاوه، قولله ی کیتوان.
شفق: شهبهق، رووناکي، شه وهک، سوورایی ناسمانه دوی ناو ابوونی رژی.
شفقة: میروانی، میروانی، زووانشیرینی، به زه بی، میهره بانی، دل سوژی، جهه رسوژی، جهه رسوژی، دلنه وازی، دلنه وایی، دلنقانی، زگ پی سووتان، مرز قایه تی، مه ردا به تی، دل پی سووتان، به زه بی پیتاها تن.

شعر البنات: په شمهک (شیرینی).
الشعور: ترژی، ترژیوو.
شعري: مووی، موویین، تووکی، قژن.
شعری: گه لایوژ، گولایوژ (نهستیته).
شعری الشرقي: سیوهیل (نهستیته).
شعری الکاذب: کاروان قران، کاروانکوژه.
شعری الیماني: گه لایوژ، گولایوژ (نهستیته).
الشعرية: رشته، هه رشته.
شعشع: دریژ، تروسکه دار، بلاو، سایه دار.
شعشعان، شعشعاني: دره وشهر، ناسک، دریژ.
شعشعة: شیر یا ناو تیکه له بدمه ی کردن، په خشبوونی تیشک و رووناکي خور.
شعف: خوشی، شادمانی، خوشی خوشی.
شعف شعفاً: پی خوشبوون، شادبوون، که بفخوش بوون.
مشعوف: خوشحال.
شعل: سببایی کلک و نیوجوانی نه سپانه.
شعل شعلاً: پروانه (اشعال).
شعلة (ج) شعل: رووناکي ناوری، رژی تایی، رژی ناهی، شوق، شهبهق، رهمی، رقین، رمی، رمان.
شعلة الحاصود: گوله نهستیته.
شعواء: په خش و بلاو و دریژه پیدراو.
شعوب: پروانه (موت)
شعوذ وشعوذة: چاوبهستی، دهست سووکی، ته ردهستی، جادووگه ری، جادوو بازی، فریو فیل، پروانه (شعبذة).
شعور: ههست، خوست.
ذو شعور: ههستدار.
فاقد الشعور: بی ههست، له خوچوو، بی هوش بوو، بووردوو، بی هوش.
الشعور بالحنجل: چاوشوری.
الشعور بالمسؤولية: گیانی لی پرسینه وه، ههست به بهر پرسیری کردن.
الشعور بالهناء: پی خوشبوون.
شعیر: جو، یه، یهوی، یهفه، جهه، جهه، جه، جی.
شعیرات: ده زوله، گه نده بوو.
شعیر بري: گارووس، جو کیتی.
الشعیرات الدموية: ده زوله ی خوینین.
کتل حصيد الشعیر والحنطة: مه لو، مه لوو، مه لووک.
الشعیر (في الطيور): ورده موو، مووچکه، موویله.
الشعیرات الجذرية في النباتات: موویله، ده زوله.
شغار ومشاغرة: ژن به ژنه، ژنا و ژن، ژناوژن.

- شفهې:** به زمان، سهرزاره کی، سهرزاری، بهزار، دهماوادم، بهزار
 گه یاندن، زاره کی.
شفوق: پروانه (شفیق).
شفوی: بهزار، پروانه (شفهې).
شفیر: هزاره، که نار، لیواری ههرچتیکی.
شفیف: پروانه (شفاف).
شفیع (ج) شفعا: بهر هوان، ناوه نی، تکاکار، بهره فان،
 نیویریکار، مهده رفان.
شفیق (ج) شقوق: دلنوسوز، بهزه بییدار، دلوفان، میهره بان،
 میره هوان، زووانشیرین.
شق: نیوهی چتیکی، لبار.
الشق: هه لتلیشاندن، یه کالاکردن.
شق: شق، گوچان و داره دهستی شلان و لاق شکاوان.
شق (ج) شقوق: قه له شت، درز، شه قار، جهب، شه قیف،
 که له شته، قلیش، زه ندول، تهرهک، تریز، تیتک،
 شه قارشه قار، که لی، تلیش، ترهک.
شق الحجر: ته لاش.
الشق: قه له شت و درز کردن، قه له شته وه، قه له شانندن،
 شه فکردن، قه لاشتن، که رتکردن، هه لدرین، له تکردن، دراندن،
 درین، قه لاشته وه، قه لشانندن، قه لشانندن، قلیشانندن.
شق الجدار: قه واره ی دیواران.
شق کبیر فی الجدار ونحوه: شه به قه، شه باقه.
شقا واحداً: یه کلا.
شق شقا ومشفقة الامر: دژوار بوون.
شق علی فلان: تووشی نازار و مهینه تکردن.
شقاء: به دبه ختی، چاره پشه ی، سه ختی، دژواری، نه گبه تی،
 شه لشی، مهینه تی.
شقانق النعمان: گوله میلاق، گانگوک، گولاله سووره، چاره
 چه قیله، بووک و زاوا، گوله نیسان، کولووکه نیسان.
شقاق: ناکوکی، دووبه رکه کی، دوژمنابه تی، نه یاری، دووبه رکه کیتی
شقاوة: پروانه (شقاء).
شقة (ج) اشقاء: پارچه ی دراو، له ت، نیوهی چتیکی، نیوهی
 چتیکی که به دریتزایی قه له شتی بی، ئاودر، ماوه، نیوان.
شقة واحدة: یه کاله.
شقراء: زه ری، پرچ زهرد.
الشقراء: سه وزه که و، دارسمه.
شقشقة (ج) شقائق: کهف و کولی زاری و شترانه له کاتی
 تووریه ی و سه خله تیدا.
شقل: شه قل و نیشانه کردن، بهرز و بلندن کردن.
شقوق: قه له شت، درز.
- شقوق الجلد:** چه ت.
شقی (ج) اشقاء: به دبه خت، جهرده، رۆژره ش.
 چاره رهش، به دبه خت.
شقی (ج) اشقیاء: یاخی، قاچاغ، سه رکینش، جهنه، ختم، هه ج،
 که له مه شکین، ناپاک، دلرهق، دلکوچک، دلدیو.
شقیق: له تیکه له وهی که کرابیته دوو کهرت، برای دایک و بابی
شقیق الاکبر: کا، کاک، کاکه.
شقیقة: خوشکی دایک و بابی، دهردی نیوهی سه ر.
شقیق کبری: دیده، دیدی.
شک (ج) شکوک: دوودلی، دؤنگه، سی و دوو، روویز، سوو،
 گومان، شک، نیگه رانی، دلاودلی، هه نا، په ی پی بردن، سی
 و دوو، دل باوه رمه که.
بدون، بلاشک: بیگومان، بی سوو.
شک شکاً: دوودل بوون.
شکاً: برکه.
شکال: پیوهندی ولاخان.
شکاهی: که رته شی (گیا).
شکایة (ج) شکایات: گله یی، گازنده، گازنده، داد، فیزار،
 گلی، قیره، ناله، دادخواری، سکالای دهر و خه م، گله د،
 گلین، هالا، هانا، ناله کردن، هوار له بیدادی کردن، گازن،
 داوا، گازنده، که نژی، داواکاری، کومکاری، کومکاری،
 زارین، زاله بردن.
شکر (ج) شکور: سوپاس بژی، بابایی، مالوایی، پیزانین،
 مالتیوایی، سوپاس، ستایش، پیزانین.
شکراً: سوپاس، مالتیوا، مالا، مالوای.
شکران: پیزانین، سوپاس بژی.
شکر وتقدير: سوپاس و پیزانین.
رسالة الشکر: سوپاسنامه.
شکل (ج) اشکال: چه شن، وینه، تهرز، تزبور، چه شیت
 درووش، رهنگ و روو، شیوه، چاره، جیره، دیمه، وهکو،
 قه لافه ت، ئیسک.
بأی شکل: هیچ جزر، به کامه جزر؟
شکل: ناوی نافر تانه.
شکل شکلاً: گوچان، لیک کردن، دوودل بوون.
بهذا الشكل: به وجزره، به مجوره.
شکل رباعي: چوارلا.
مربع الشكل: چوارگوشه شکل.
شکلان متشابهان: دوو وینه ی هاوشیوه.
شکوة (ج) شکوات: گله یی، گازنده، گله، ناله، گلی، گلین،
 هالا، سکالا، هوار له ده دست زور و بیدادی و ئیش و
 نازار کردن.

شمر تشمیراً: قوّل هه لکردن، داوین هه لدانه وه، هلماشتن، هلماشتن، داچناندن، هه لمالین، هه لدانه وه، سیواخ کرن، خۆهه لکردن، داوین هه لکردن، به تالوکه تیبهرین.

الشمروخ: هیشوو، هۆشه.

شمز شمزاً: پروانه (اشمئزاز).

شمزخ: وورده لقوپی دارانه.

الشمس (ج) شمس: پوژ، خۆر، هه تاو، هه قهره، هوپتر، میه، تاو، خورشید، وهر، هۆر، هتاف.

- **طلوع الشمس:** خۆره لاتن.

- **غروب الشمس:** خۆرئاوا بوون.

- **مضرب الشمس:** بهر هه تاو، بهر بهرۆچکه.

- **طاقة الشمس:** وزه خۆر.

- **ذرور الشمس:** گزنگ، گه زینگ.

- **قرص الشمس:** گۆی پوژئ، گردیله خۆرئ.

- **اشعة الشمس:** هه تاو، تاو، تیشکی پوژ.

- **المجموعة الشمسية:** کۆمه لهی خۆر.

- **اليوم الشمس:** پوژئ خۆرئ.

- **ضربة الشمس:** هه تاو بردن.

- **المصاب بضربة الشمس:** تاو گاز، هه تاو بردو.

شمسية: سه یوان، چه تر، سه یغان، بهر بارانه، سه ویا نه، سایه بان، سایه وان.

شمش: شووش.

شمشار، شمشاد: شمشال، شمشار (دار).

شمط: بۆز، رهش سپی.

شمطاء: بۆز، سه ربۆز، ئەو که سه یه که تووکی سه ر و پرسی پووی له سه پیتی بیت.

شمع (ج) شموع: مۆم، دورمیو، شه م، شه می، فند، فندک

شمع العسل: مۆم، مۆم، میوی هه نگیوینی.

شمعة رفیعة: فند.

شُمع: چت له میوی هه لکیشان و یا میوی تاووه له چتیکی هه لسوون.

شمعدان: شه مدان، مۆمدان، فندانک.

شمعية القوام: مۆم.

شمل شملاً: داگرتن، تووشیوونی خه م و شادی، خۆش و یا ناخۆش، گرتنه وه، ره شتنه وه.

شمّم تشمیماً: بۆن پیی کردن.

شمندر، شمندر: جه وه ندهر، چونه ر.

شمندوك: جه وه ندهر، چه وه نهر.

شمور: ئەلماس، رووژه.

شموز: ته ماشای وشه ی (شموس) بکه.

شموس (الدواب): سرگ، شرمۆس، شه مۆز، چه مووش، زنجک، جوهم، ولاخی بزۆز، چه پخووس، چه مۆش، سه رکیش، له قه وه شین.

شکور: سوپاس بۆتر، سوپاسکار، زۆرسوپاس بۆتر، تۆله ی چاکه، تۆله دهر.

الشکوھنج: په یکوژ، خه سه ک، پییکوژ.

شکوی: پروانه (شکایه).

الشکر: وهج.

شکیح: پردان، وانه دار، دانه دار.

شکیل: که فی خوتناوییه له ده وه ی زاری ئەسپ، جوان، خۆش ئەندام.

شل: که سه یکه ده ست له کارکه وتی و گۆدبووی.

شلا شلوا: هه لگرتن، راکردن، هنگرتن، قه نانندن، ویران، قه نه پین.

شلاقه: ژنی بی شه رم، داوین پیس.

شلاق: قامچی.

شلال: هۆزی په راگه نده، وشته وان.

شلال، شلاله (ج) شلالات: سۆلاف، تاف، قه لیه زه، که لیه زه، که لوه ز، پوژ، که لیه ز، که لوه ز، شووش، تافگه، قه لوه زه، شوژاوه، ئاورپوژ، ئیسوور، شیپ، بهر که تی، ئاوی پوژ، بۆته، خوری، خوراو، پوژا، پوژا، پوژا، سوول، پوژا، بووشیلان، میزفیک، سوولی.

شلاله صغیره: خورخوراگه، خورخوراگه، فووره، پوژا.

شلب: چه لتووک، چه لتک، چه لپ، چه لپک.

شلب: ساپ.

شلجم: پروانه (شلغم).

شلع شلحاً: دا که نندن، ژخووه کرن، ژخووه دانین، ژبه رقه کرن، هلبن، لووچکاندن.

شلحت شلیحاً: پیداکه نندن، شیلانندن، داپلۆسین، روو تکردن.

شلغم: شیلیم، شه له م، شه له می، شه له مه، مه خمه لات، تیتوو.

شلغه، شلفات: دهمه گوپزان.

شلل: گۆجی، شه پله، ره قیته بی، له رزۆکی، شات، سه حتو.

- **الاصابة بالشلل:** شه پله لیدران، ئیفلیج بوون.

شم: بۆنکردن، بین و بیتهن کردن.

شمائل: چاک، شپوه، شکل.

شماتة: پیخوشبوون، که یف پی هاتنی نه یاران.

الشمارة: لۆ.

شماس (ج) شماسة: راژه وانی (خادم) ی کلیسا.

شماطة: سه ربزیوی.

شماع: میتویدهر، میتو فرۆش.

شمال (الریح): رزبان، وه، شه پا، گر، چۆپ، سه روو، بای شه مال، زه لان.

الشمال: باکوور، سه روو، ژووورو، راژۆر، زۆر، راژووور.

شمالي: باکووری، ژوووروی.

شمامة: شه مامه، شه مامۆک، ده سیو، ده ستبو.

شمخ شمخاً: پروانه (صعداً صعوداً).

- شموط:** ريشووی گولّه پيغهمبهره، ريشووی گهغه شامی.
- شمول:** داگرتنی چتنيکه، ويک گه بيشتنه وه، لي نزيککه وتنه وه، داگرتن، داگرتنی هممو گرته وه، ريشتنه وه.
- شميلة (ج) شمائل:** خو، داب، کردار، ئەدا، شپوه، رهوش، پردهنگ، ناکار.
- شميم:** بۆنخۆش، خۆشبوون.
- شن (ج) شان:** کوندهی ئاوئ و ئيديکه.
- شن شئا:** ئاو له مهی کردن، پهلاماردانه سهر، له همموولا رووتیکردن، پهت و بلاوکردن، بهسهردا بلاوکردنه وه، شالاوپردنه سهر.
- شناة:** پیسی، ناشیرینی، گهندی، خراپی، شوورهیی.
- شناق:** پهت.
- شان:** ئەسپۆن.
- الشاناة:** سزگ.
- شنج شنجأ:** قرج و گرژ ههلاتن له گهرمان، قۆلین، تهفزگ.
- شنر عليه:** نیتو و نرتک لي ههلدان، ئابرووپردن.
- شنز، شونیز:** رهشکهی نانی.
- شنع شنعأ:** جنیویدان، جووین دان، لي بیزاریوون، ئابرووپردن.
- شنعة:** جنیو، بیزاری.
- شنف شنفأ:** لي مۆربوونه وه، بهرقه وه تهماشاکردن.
- شنف (ج) شنوف:** گواره، تلمیسک، گوئیرو، گوئشه واره، گوهاره، شوپابه، شوقل، گوئشپاره، گوئشوواره.
- الشنق:** خنکاندن، له سیداردان، بهداراکردن، له داردان، له قه ناردان، به پهتک ههلاوه سپین.
- شنیع:** پیس، گهند، خراب، ناحز، دزیو.
- شنینة:** ماستاو، ماسته و، شیناو، چهقله ماست، ئاقه ماست، دۆ.
- شهاب:** ترووسکه، شوق، ئەستیره ی رهوشه ن.
- شهاب (ج) شهب:** رووناکییه له ئاوری پهیدادهیی، چتنيکه وه ئەستیره ی دهچێ رادهکشێ، گولّ ئەستیره، گوئهستیره، گوھ ئەستیره، سۆله.
- شهاب ثاقب:** گوو ئەستیره، ئەستیره به که رادهکشێ.
- شهادة:** دلباری، راستبیزی، راستی گوتن، له ئەستۆدان، ستووقدان، ئاگایی دهست له ملدان، شایه دی، له ریگی خودایدا کوژران.
- شهادة دراسية:** برونامه، باوه رنامه، بهقانامه، فیترنامه.
- شهادة جامعية:** فیترنامه ی زانکۆیی، برونامه ی زانکۆیی.
- شهادة الجنسية:** رهگهزناسنامه، زیدنامه، باوه رنامه ی رهگهزناسی.
- شهادة المدارس:** باوه رنامه، برونامه، بهقانامه ی قوتابخانان.
- شهادة النقل:** برونامه ی گواستنه وه.
- شهادة النهائية:** باوه رنامه ی دوايي.
- شهام:** رهوال.
- شهامة:** گه وره یی، زیره کی، دهستریویشتن، بیباکی، دلیری، فرمانره وایی، جوامیری.
- شهب:** بروانه (شهاب).
- شهباء:** ناوبانگی شاری ههله بییه.
- شهباز:** شاپاز.
- شہترج:** شاتره.
- شهد:** بروانه (عسل).
- شهد شهودأ:** دیتن، تیگه یشتن، ناماده کردن.
- شهد النخل:** رینگ خورما، شيله ی خورما، دۆشای خورما.
- شهر (ج) اشهر وشهور:** مانگ (سی رۆژ)، هه یف.
- الشهر القادمة:** مانگی دادی.
- الشهر الماضي:** مانگی رابردو.
- شهرة:** نیویانگ، ناوبانگ، شه واره، ئاقدهنگ، سه روه ده ری، دهنگ و ناو، گه یس، نیوداری، نیویانگ، روومهت.
- شهرة حسنة:** ناوبانگی باش.
- شهرة سيئة:** نیتو و نرتک، نه تۆره، ناتۆره، ناوبانگی گهند.
- شهری:** مانگی، مه هی.
- نصف شهری:** نیو مانگی.
- شهرية:** مانگانه، مه هک.
- شهُق شهُقا بالحمار:** که ره که زه ری، زووره زووری کرد.
- شهُق الرجل:** مرۆیه که گریانی له گه روویدا مایی.
- الشهقة:** نزگه ره.
- شهلأ:** چاوکال، ئافره تی دل بهر و جوان چاوکی ره شه به شین بنوینی.
- شهم:** دلوری، فرمانره و، جوامیر، جه وانمه رد.
- شهام:** ئەسپی خوئشو.
- شهان:** نه فسدار.
- شهانوي:** فارزک.
- شهوة (ج) شهوات:** جوولانی هۆلمان، ئیشتایی جووتبوونی، ئاره زوو.
- شهود:** دیتن، ناماده بوون.
- شهوي:** ئیشتیاکار، به تام.
- شهية:** ئیشتیا، مگیز، مزیح.
- فاتح الشهية:** ئیشتیاده ر، ئیشتیا خوئشکه ر، ئیشتیا هیته ر.
- فقدان الشهية:** له خواردن دابرا ن، له خواردن که وتن، له خواردن بوون.
- حفظ الشهية:** ئاره زوو و ئیشتیا پارازتن.

رانان، بلتدکردن، پيشانندان، پيشچاڤی کرن، نواندن، و نارا، رايکرن.

الشوق (ج) اشواق: نارده زوو، تاسه، حز، ويسستی، دل، مگييز، نهها، داوودل، سۆز، گز، نارده زوومه ندى، ويست، خواست. **شوق:** پروانه (تشويق).

شوك (ج) اشواك: دروو، درك، نهستري، قه لچخ، كه پوفه ي، نووك، جزى، چزه، چقل، سستري، په ژهل، دال، درى، زبى، قه له م، لاس، خار، دره ي، درك و دال، سۆ.

شوكة: ۱- چهك و تيرى دى، تيرى هه ر چتتيكى، ۲- توانا، دهسته لات، گه ورده يى و پايه.

شوكة الاكل: چهنگال، چنگال، چه تال.

شوكة الرنانه: زرنكه چهنگال.

شوكة: هيز، توانا، جياگو پايه، گه ورده يى.

شوكي: دركى.

شوكة العقرب: چزووى دوو پيشك، چزى كولازدم، چز، باوه زيرك **شولة:** پروانه (عقرب).

شولم (ه): شيلم.

شؤم وشؤوم (ه): شووم، غه ي، به دفه ي، بى فه ير، ناپيرؤز، كه رافى، دؤير، دوومؤر، قه شقه، قه ش، قوشه، بيوله ت، پنه پيتؤ، سه ره خؤره، نه حس، پتووقه دهم ره ش.

الشؤون الاجتماعية: كاروبارى كؤمه لايه تى.

الشؤون الثقافية: كاروبارى زانبارى.

شونيز: ره شكه ي نانى.

شؤن الطيران: كاروبارى فيرين، كاروبارى فرؤكه وانى.

شوه: پروانه (تشويه).

شوى شياً: برژاندى، برژياندى، برشاندى، براشتن.

- **لحم المشوي المخزون:** قاورمه.

شوي: كؤشتتيكى كرابيته برىانى.

شويك: تيرؤكى نانى.

شيء (ج) اشياء: چت، شت، چتهك، شتمهك، كه لوپه ل، چشت، تشت، ئانگ، نه شته با، تهوا، نه شت، چتن، چتوومت، چتوومهك، چى، خرتو پرت، شتوومهك، شره و پره، شره، شروشيتال، شروشالات، ماده.

- **لاشيء:** چيتر، چيى، نه بوو.

شيئاً: چتتيك، چشتتيك.

الشيء الغير منتظم: گه په گه پ.

- **قبل كل شيء:** بهرى هه ر چتتيكى، له پيش هه موو چتتيكىدا.

- **اشياء:** كه لوپه ل، شروشالات.

- **اشياء عتيقة:** كؤنكه، كه ونه.

- **اشياء مزقة:** شروپي.

شهيد (ج) شهداء: ۱ دهست له مل دهر، ته ماشاكار، بينهر، ديتهر، زاناک، ديتوو. ۲- كوژراو له ريگاي خودا و يا نيشتمانيدا له مهيدانيدا كوژراو.

شهير (م) شهيرة: ناودار، به نيويانگ، ناسراو، نيودار، به ناويانگ، ديار، سهروه دهر، ناقدار، وه نام، نامدار، نيويانگدار.

شهيق: ۱ دوادهنگى زهري كه رتيه، شاخاندن، شريخاندى. ۲- پشوو و هه ناسه هه ل كيشان، هه ناسه وه رگرتن، هه ناسه به كه ده چته دهر وه.

شؤ: كسه.

شواء: كه باب، كؤشتى برژاو، كه واوه.

شواء: كه بابچى.

شواف: كه سيكه زؤر چت بيىنى.

شوال: مانگى دهيه ميني سالى قه مه رييه.

شوال: جووال، ساك، دهر، كوورزه، چاقه، جه به.

الشوب: پيوازاو، پيازاو، كارواناشى

شوب: ۱- چتتيكه تيكه لاوى چتى تر بكرتت، ۲- نهنگوتك، گوندىك، گشتك، گلؤز، كؤشت، گوندى، گشك، گونك، ۳- ههنگويين.

شوح: كاج.

شوحه: كؤلاره، كوركوپه، كؤلاره مار، كؤر كؤزه،

الشوربا: شؤرباو، شؤروا.

الشورية: شؤرباو، شؤروا.

شورى: ته گبير، ته دبير، تانگ، ته فدير، راويژ، تهوم، گه له راويژى.

- **مجلس الشورى:** راويژگه، جقاتى، ته گبيرگه، كؤرى راويژ، نه نجومه نى راويژكارى.

شوش: پروانه (تشويش).

شوش: په ريشان، شله ژاو، داچله كاو، په شيواو، تيكچوو، په شيو، پشيو، تيكه ل و پيكه ل، شل و شؤل، شلوق، گبيره، فيتزه.

شوشب: پروانه (عقرب).

شوصة (ه): شوشتن.

الشوصة: با، رؤماتيزم.

شوط (ج) اشواط: ناوات، نارده زوو، كايه، چه ل، كه رهدت.

الشوط النهائي: دواكايه، كه رهدتى هه ره دوايى

شوف: مالووى جووتى. مالتج شفته، ماله، مالگير، شنگيى، شفنه.

شوفان: خرپوك (گيايه كه).

شوف تشويفاً: ۱- رازانده وه. ۲- نيشاندى، تاگدار كردن،

- شېاد:** سوواخكار، سواخكيتش، ئەوكەسەيە بەقور يا گچ و يا چىمەنتۆ سواخى دىوار و شووتىنانى تىرىكتات.
- شېاء:** درۆزن، ساختەچى، زووانباز، نەرمەبى.
- الشياط:** بۆسۆ، بۆنسۆ، بى سوو، پۆشمىن، بۆكز، بووشمىن.
- الشياع:** ناشىكرابوون، دركان، دركىان.
- الشياع:** ۱- وەدووكەوتىن. ۲- دەستەچىلە، بن ئاگر، چاوتئاگر، چاوپرەشكەنە، دەساور، بەرچاوكە، چاوپروونكە، ئاگرگىرە. ۳- دەنگى بلوتىرى شوانانە.
- شېاف:** دەرمانى چا، شافى ھەلگرتنى.
- شېال:** ھەلگر، داگرتهك، كۆلھەلگر.
- شېب:** سېى بوونى موو، پىرى.
- شېبان:** ھۆزىكە لە عارەبان.
- شېت (ە):** چىت.
- شېع:** ۱- بۆنخۆشكە، ھەوشان (گيا). ۲- ئالەكۆك، پىشۆك، توورك.
- شېخ (ج) شېوخ:** ۱- پىر، كۆچەك، مەلا، پىرەمىرد، زال. ۲- مامۆستا، زانا، ۳- رېش سېى، سەرۆك، دەمراست، ئاغا، كووتىخا.
- شېخ الھم:** قەرتووت.
- الشېخ الھرم:** كەبەر، پىرى بى ددان.
- شېخە:** پىرىژن.
- شېخوخە:** پىرايەتى، پىرى، پىرىتى، زالى.
- الشېد:** سوواخ، كاكل، كاگل.
- شېد شېداً للبناء:** بلىندكردن.
- شېد الحائط:** سواخدانى دىوار.
- شېراز (ج) شوارىز(ە):** چرىش، سرىش، شرىز، شرک، ئەسرىلك، ئەستىرك، شرىس، سىراج.
- شېش:** شېشە.
- شېش النساچىن:** دەستەكى تەونگەران.
- شېشە (ە):** شووشە.
- شېطان:** شەيتان، دىو، مېرك، پەرىمېرك، پەرى رەشك، ئاپتەر، شىدان، مرگ، درنج، كەركاش.
- **عابد الشيطان:** شەيتان پەرىست.
- **عباد الشيطان:** شېدابەزەكى.
- الشېطرح:** شاتەرە.
- شېطنة:** شەيتانى، ئاپتەرى، كەركاشى.
- شېع:** بروانە (تشىبىع).
- شېعە (ج) شېع واشىاع:** دەستە، بەرە، ياد، ئەو كەسەيە پرواى بەو ھەيە كە عەلى يەكەمىن خەلىفە بوو.
- شېق:** مۆدە، دارجگارە.
- شېلم (ە):** شېلم، مۆر.
- شېماء:** ژنى خالدار.
- شېمە (ج) شېم:** خو، رەفتار، ئەدا، پەرىنگ.
- الشېهم:** سووچى، سىخوچى.
- شېوع:** ئاشكرا، بلاوبوونەو، ناوكتوبى.

صامد: خۆگر، نەبەز، كۆلنەدەر.
صان صنواً وصياناً: پارازتن، ئاگا لى بوون، كيشك لى كيشان
صانع (ج) صناع: ۱- پيشەساز، پيشەگەر، پيشەوهر، پەژىدە،
 دروستكار، پيشەساز، پيشەكار، چيكرۆخ، كارساز،
 ئافەرىندە. ۲- شاگرد، بەردەست.
صانع دقيق: وردەكار.
صاهر مصاهرة: بەژن دان، ژن هيتان.
الصب: دارژتن، رژتن، رژاندن، قولباندن، رېژاندن، رېژكرن،
 دارژتتن، رېژتتى، تىكرن. تىكرن، داريتن، ھەلرژاندن،
 ھەلرژتن، رېتن، سەقى، تىكرن.
 - **مسحوق الصب:** ھارپراوى دارژتن.
صبا: باى لاي رۆژھەلاتى سەبا، سەوا.
صبا: مندالىتى، مندالايەتى، لە سەردەمى مندالىتىدا.
صباب: رېژ.
صباح، اصبحه: سەبا، شەوەكى، سەبەينى، بەيانى، بەيانى زوو،
 تارىگەوهر، تارىگەووروك، نەخرى، بەرابى رۆژى، سەردەتاي
 رۆژى، سەبا، سەبا، سووا، سو، نەخرى سو، سوژى، سەبى،
 سووا.
صباح الخير: بەيانى باش، شەگگە.
صباحاً باكراً: قوبار.
صباحيات: سەبەينان.
صباغ: رەنگكار، بۆدەر، بۆكار، رەنگرېژ، رەنگكەرى جلوبەرگ و
 بەن و كالا و چتومەك و كەوش.
صباغ الاحذية: بۆيەچى، بۆياغچى.
صباغ بالنيلة: خىمچى، ھەشچى.
الصباغ: پىخۆر.
صباغة: رەنگرېژى، رەنگكارى، رەنگكردن.
صباوة: مندالى، مندالىتى.
صبة: پەو، پەووك.
صبحكم الله بالخير: بەيانىتان باش.
صبح صادق: ئاشكرايونى رووناكى رۆژتېيە، گورگ و مەر لىك
 جياكردنەو.
 - **كاذب:** سەردەتاي رووناكى رۆژى، جووچكە گورگ، دومگورگ
صبر (ج) صبور: مالى شارى، ھەزوا، ئەزوا، تال، تەھل.
الصبر: ئارامى، ھىمنى، پشوو رېژى، راوہستان، كيشان،
 مەندى، لەسەر خۆيەتى، بەخۆوہستان، وەقرەگرتن، وەرق،
 تۆتكە، ئۆقرە، باربردن، ئارام بوون، ھىدى بوون، ھەلوہستان،
 پشوو خواردەنەو، خۆگرتن، ھىورى، بارقوولى، وەقرە،
 بارھەلگرتن، گلەبى نەكردن، ورتىنگ، بىن، پشوو،
 خۆراگرتن، دلغراوانى، دان بەجەرگى خۆدانان.

صارع، مصارعة: زورەوانى گرتن، مەيداندارى، ھاتنەپەك،
 زۆرانى گرتن، ھەمبازى، مل لەبەر مىلى يەكترى نان، حاردان،
 بناقى، رزمەلى، زۆرانبازى، عاردان
صارم: ۱- شىرى تىژ، تىغى تىژ، تىژ، پرنده. ۲- ئازا،
 بەجەرگ، نەبەز.
صاروج: قسل و خۆلەمىش تىكەلاو.
صاروخ: قىژەك، رۆكيت.
صاع: رپە، كەويژ، كەوچ، كۆل، بەكيشان (۱۳۰) درەمە بەپىوان
 شەش مست دانەوئىلە و ئىترە.
صاعد: سەرکەوتوو، كەسپكە لە خوارەوہ پچىتە سەرەوہ.
صاعقة (ج) صواعق: ۱- ھەورە ترىشقە، شمشە، ترىشقە،
 تەروشقە، بروسكە، بەلەيد، بەلەدى، بلاچە. ۲- مەرگ، ئاكام
 - **مضرب الصاعقة:** شمشە.
صاغ صوغاً الماء: نىشتان، ئەورين.
صاغ الكلمة: دامەزراندنى وشە، دروستكردنى وشە.
صاغر: كەسپكە خۆى گچكە و نزم دابگرى و بەكەمى و
 پەرىشانى قايل بى.
صاف صيفاً: چوونە ھەواران.
صاف: پاك، خاوتن، روون، لووس، شووت، برجەفان، خوربان،
 دەستنەكرى، ويژە، خوړوو، خوړى.
صافح مصاحفة: دەست يەكترى گرتن، دەستى يەكترى كوشين،
 دەس لە دەستى يەكترى نان لە كاتى رۆژ باشىتىدا.
الصافر: كووفين.
صافر الاطفال: فېتفېتە، فېقە، فېزفېزوك.
الصافرة: فېتفېتە، فېقە، فېزفېزوك.
صافي: پاك، پاراو، روون، ساو، ساكار، زكاك، خاوتن.
صافي الحساب: پىكاوپىكا.
صافي القلب: دلپاك، بى قىن، ساويلكە.
صاقر: تەورى بەردشكاندنىيە.
صنل صنيلاً: پروانە (صھيل).
صال صولاً: ھىيرش بردنەسەر، شالاو و پەلاماردان، شاتاول
 بردن، ھەلمەت بردن، پىدادان، پەھين دان.
صالح (م) صالحه (ج) صالحات: ۱- كارچاك، باش، چاك. ۲-
 لەبار، سازگار، كولۆكار، شايان.
 - **غير صالح:** ناساز، نالەبار.
صالون: سەنك، ھەيوان، بىلابى.
صالون الانتظار: پىشخانە.
صالون الخلافة: سەرتاشگە، سەرتاشگە، سەرتاشخانە.
صام صوماً: بەرۆژووبوون، پارتىزگرتن، رۆژوورگرتن.
صامت: بى دەنگ، مات، دژ، كپ، بى ھەست، دىنج، كت،
 كىش، گۆنە، ماتەمات، خامۆش.

- الصبرة:** خرمان، جوخين.
- صبيغ:** رهنك، تن، گون، ماد، وهندي، بويه، دهن.
- صبيغ الاحذية:** رهنك (بويه) قوندوره.
- صبيغ الازرق (النيلة):** خم، خوم، ههش.
- الصبيغ:** رهنكردن.
- صبيغ:** نوسپيکه کلکی یا گوپی یا رانی سپی بن.
- صبيغة:** ۱- رهنك، بويه. ۲- نايين. ۳- تيهه لکيشان.
- صبوة:** منداليتي، مندالايه تي، کاتي منداليتي، مندالي.
- صبوح:** خواردن و خواردنه وهی سبه ينان.
- صبوحي:** مه بي به يانبان.
- صبور:** پروانه (صابر) مهند، لهسه ره خو، هيور، هيوردان، پشوودريژ، بالدريژ، بارقوول، بارهه لگر، پشووفراوان، بهکاوه خو، بين دريژ، خوراگر، دلفراوان، بهپشو، ددان بهجهرگی خودانه، گله بي نهکهر، دهر ووندار.
- **غير صبور:** قيسکه تنگ.
- صبي (ج) صبيان:** مندال، زارو، منال، زاروله، زاروک، بچووک، بهچکه، نایل، زراسک، ساقا، سهحل، روله، لوله.
- صغار الصبيان:** هوورتکه، ورتکه مندال.
- صبية (ج) صبايا:** کچوله.
- صبيغ (م) صبيحة:** جوان، شنگ.
- صبية:** ژني جوان، به يانه کی، کاتي سپيده.
- صغ:** راست.
- صع صحأ:** ۱- ساخ و خووش بوونه وه، له نه خووشی راست بوونه وه، له نه خووشی خووشبوونه وه. ۲- راست و پیک بوون.
- صحا صحوأ:** ساو و سامال بوون.
- صحابية:** هاو پيبي، هادهمی.
- صحابية:** يار، برادر، هاو دهم.
- صحاح:** راست و درست، ساخ، ساغ.
- صحأف:** ۱- رۆژنامه نووس. ۲- نهو که سه شه له خویندنه وه دا ههله بکات یا بيگورين. ۳- شيرازه بهند، بهرگدرووی پهرتوکان.
- الصحافة:** رۆژنامه گهري، رۆژنامه نووسی، رۆژنامه چيتي.
- صحبة:** گال.
- صحبه صحبة و صحابة:** هاو الایه تي کردن، هاو پيبيه تي و هاو دهميتي کردن، خودانی.
- صحبة:** لهش ساخيتي، درستي، بژوون، بژين، بنيات، تهندروستي، ساخی، خووشی، ساخی و خووشی، راستي و درستي.
- صحبة البدن:** تهندروستي.
- صحبة الجسم:** ساخ بوون، تهندروستي.
- **انحراف الصحة:** ناسازی، نه خووشی.
- **حفظ الصحة:** تهندروستي پارازتن، لهش ساخيتي پارازتن.
- **منحرف الصحة:** ناساز، نه خووش.
- **رئاسة الصحة:** بهرپوه بهرپيبي پزشکاری.
- **مديرية صحة الطلاب:** بهرپوه بهرپيبي تهندروستي قوتابيان.
- صحح:** پروانه (تصحیح).
- صحراء (ج) صحراوات:** دهشت، چؤل، بيابان، گوره پان، ناران، بهري، سارا، شه يال، شينه، مه خهر، دهر، دهری، دهر وه، دهرودهشت، نه په ندي، بيوان.
- صحف:** پروانه (تصحيف).
- صحفة:** قابيکی چيشتسييه که بهشي (۵) که سانی تيدا جي بيته وه.
- صحفي:** رۆژنامه نووس، رۆژنامه چي، رۆژنامه گهر.
- صحن (ج) صحون:** قاپ، ئامان، بادی، سينیک، هيته، سافو، کړکاسه، دهر، حاجت، بايه، کړکاسه، قاف، کاسه، دوس، له گهن، قاره وانه، گير، لهنگه ري، هيپته.
- لاحسن الصحن:** کاسه لیس.
- صحن عريض:** ئامانی پان، ئامانی پهل، قاپی پهل، کاسه.
- صحن غير عميق:** له واش، ئامانی پهل.
- صحن الفخاري:** چيني.
- صحن الفنجان:** ژير فينجان، ژير پيالته.
- صحن الدار:** حهوش، حهسار، ههسار.
- صحنان:** چهقه وانه ی سه ماکه رانه.
- صحنة:** زهوی پان و پیک، شوتنی فراوان.
- صحو:** ۱- ساو، سامال، سای، ساهی، سایهقه، بهره، سا، ساوین. ۲- بيداری، هوشیاری، به ناگایي.
- الصحو في الليل:** سایهقه.
- صحي:** بژوونی، سازگار، خووهشی، ئيشنو ته یي، بووژينه وه، درست، بهکه لک بۆ له شي مرو.
- **غير صحي:** ناسازگار، نادرست.
- **المناخ الصحي:** ههوی سازگار، ئاو و ههوی سازگار.
- صحيح (ج) اصحاء:** راست، بیچ چهوتی، راستی، درست، نهستهق، ساز، کۆک، بیچ ههله و چهوتی، بیچ درۆ.
- صحيح البنية:** سارا، تهندروست، لهش ساخ، ساخ.
- صحيح العمل:** راستکار، درستکار.
- صحيح المزاج:** راستکار، درستکار.
- **غير صحيح:** ۱- ناراست، نه راست، پاندروس. ۲- ناساخ.
- صحيفة (ج) صحائف و صحف:** ۱- لاپه ره. ۲- پهري، قاقهزی نووسراو. ۳- رۆژنامه.
- صخب:** بلخاخ.

- صخر:** زاخ، گاشه‌بهرد، تاویر.
- صخرة:** زهرد، چپای چروسه‌خت و داتاشراو.
- صخرة (ج) صخور:** گاشه، گابهرد، تل، تاموور، تات، تاش، خارا، کهمر، کهمه‌ر، یاسه، بهردی گه‌وره و رهق، تاویر.
- صخرة عریضة:** کانگیتر.
- صخرة كبيرة:** بهردی گه‌وره، گاشه‌بهرد.
- صخرة منیعة:** یاسه‌ی سه‌خت.
- صخور رسوبیة:** نیشته‌بهرد.
- صخور ناریة:** تاگره‌بهرد (کیمیا).
- صدأ:** ژه‌نگ، خوره، خوراک، خو‌سه‌ره، ژه‌نگار، باقر، خیرک، زه‌نگ، زنجار، زنگار، مؤریانه، خو‌زکه، خو‌سه‌ره، خوورک.
- صدأ الحديد:** ژه‌نگ، ژه‌نگار، باقر.
- صدأ القمع والجنب:** یشی، ژه‌نگ، کوژک.
- صدأ الدخان:** ژه‌نگ، خلسته، ژار، ژه‌نگی، قه‌لیان و ئیستر، ژه‌نگار، خلته‌ی مودنه و سه‌بیله و ئیستر.
- صدارة:** ۱- پایه‌بهرزی، پایه و شو‌تینی سه‌ره‌ک وه‌زیر، لایه هه‌ره ژووورو دانیشتن. ۲- دانیشتن‌گه‌ی سه‌ره‌ک وه‌زیرییه. ۳- گه‌رانه‌وه، په‌نگاو خواردنه‌وه.
- صداع:** ژانه‌سه‌ر، سه‌رئیشسه، ئەسپه‌ک، ئەسپه‌نه‌ک، دهردی سه‌ر، سه‌رئیشه، سه‌راسی.
- صداق:** ماره‌یی، موهر، هه‌شته‌ک.
- صداق المرأة زیادة عن المهر:** شیرایی، شیروایی.
- صداقة:** ۱- پاسبیتژی، پاسیتی، دۆستایه‌تی، سه‌رپاستی، کارپاستی، ئاشنایه‌تی، جووتی، دۆستی، راستی، دۆستیتی، دووسی پاسی، هاو‌رئییسه‌تی، دروستی. ۲- به‌رپاستی خو‌شویستن، هاودلی.
- صدد:** ئاره‌زوو، نزیک، دل بۆ چوون لایه‌ن.
- الصدد:** لای ژووورو، پیتشه‌وه، پیتشگا، سه‌ره‌وه.
- صدر (ج) صدور:** سینگ، سنگ، سینه، نحر، لای هه‌ره ژووورو چتی.
- **رجع الصدر:** سینگ ئیش.
- **الجوف الصدري:** بۆشایی سینگ.
- صدر الاعظم:** سه‌ره‌ک وه‌زیر.
- **رحیب الصدر:** هسکوور.
- **لطم الصدر:** سنگ کوتان، له سینگی خو‌دان.
- **منشرح الصدر:** هشق‌ه‌کری.
- صدر صدرأ عن المكان وعن الماء:** په‌نگاو خواردنه‌وه، لئ گه‌رانه‌وه.
- صدرة:** سیما، قه‌لافه‌ت.
- صدرة:** سیخمه، ئیله‌ک، قووتک، هیله‌ک، به‌ربوودی، سینگ پۆش، سینه‌پۆش.
- صدرة:** سیخمه‌ی بی‌قۆل، به‌ربووری، قووتک، هیله‌ک.
- صدرة الاطفال:** به‌راونکه، وه‌راونکه.
- صدرة الطباخ:** به‌ره‌ه‌لبینه، پیتشگیره، پیتشگر.
- صدغ (ج) اصداغ:** ۱- لاجانگ. ۲- زولف، کاکۆل، فلکه، گۆدیله، خو‌لامانه، فه‌کله، بسک، ئە‌گریجه.
- صدغة:** لاسه‌ره (خشل).
- صدف:** سه‌ده‌ف، قالك.
- داء الصدف:** هه‌لقرچان، ترک و خوا.
- صدفة (ج) صدف:** ریتکه‌وت، دهره‌فت، هه‌لکه‌وت، پیتشه‌هاتن، ریتکه‌وتن، هه‌لکه‌فت.
- **من حسن الصدف:** خو‌لاو راستان.
- صدفة (ج) صدقات واصداغ:** کیف و قه‌بیلکی دو‌رپیه.
- صدفة:** گوتی ماسی.
- صدفة الاذن:** کرکه‌ی گوتی، کرکه‌چکه‌ی گوتی.
- صدق:** نیزه‌ی تیژ.
- صدق:** راستی، دروستی، راستبیتژی، راست، راستگوتی، راستبیتژی، روون، یه‌کروویی، رووتی، بی‌په‌رده‌یی.
- الصدق:** راستی کوتن، درۆنه‌کردن.
- الصدق في القول:** راستبیتژی، راستی کوتن.
- **قول الصدق:** راستبیتژی، راستیکوتن.
- **الصدق والامانة في المعاملة:** سه‌رپاستی.
- **كثير الصدق:** راستال، راستبیتژی.
- صدق:** بروانه (تصدیق).
- صدقا:** ئا؟ به‌راستی، راسته‌قانی.
- صدقة (ج) صدقات:** قوریانی، گاو‌گه‌ردوون، سه‌گۆز، بریتی، پیتناو، پیتشبا، خیر، خاسی، وه‌به‌گه‌رتین، سه‌غده، ئە‌وه‌یه که له ریتگای خودای دا دهری به‌ی نه‌وايان.
- صدمة صدماً:** پالپیتوه‌نال، ئاسیو پیتگه‌یاندن، لیتدان، زبان، نازار، په‌نج.
- صدور:** دهرچوون، ئاشکرا‌بوونی فه‌رمانیتکی دهرهاتن، دهرکه‌وتن، لیبوونه‌وه.
- صدى (ج) اصداغ:** ۱- تینوویی سه‌خت و دژوار. (۲) ده‌نگ. (۳) ده‌نگدانه‌وه‌ی کیتو و ئە‌شکه‌وتان، پیتن، ده‌نگه‌دان.
- صدى (انعكاس الصوت):** ده‌نگدانه‌وه، ده‌نگه‌دان، دهن، پیتن، رازه، زایه‌له، زایله.
- الصدى:** کونده‌بو، کوه‌ند.
- صدىء:** هه‌وادار، به‌هه‌وا.
- صدید:** کیم، هه‌وا، ئاداب، هه‌و، چرک، زلزله، زۆخ، کیم‌او، زووخ، چلک، برانگوه، ده‌ستیار، ئامبایی، براک، بلیمان، خو‌ازۆ، زیخاو، زوخواو، زامه‌ت، زیزه، نیم.

صرخة: زریکه، شریخه، فہریاد، ویق، وبقہ وویق، مؤزین، مؤزینان، قولہ، قولہ قول، قیرہ، قیرہ قیر، قیرہ.

الصرء: بازور (بالندہ).

صرصر (ج) صراصر: (ہ) سری، سہرما، سہرماوسری، بای سہخت و سارد، بای ریش، رہشہبا، باوہرہک.

صُرُصُر (ج) صراصر، صرصور، صراصیر ویسمی ایضاً صرار اللیل: سیسرینک، سیسرہ، کوسک، کریسک، تیرتیرک.

صرع: ۱- فح، خوو، ٹاہو، گہشکہ، تہپ، لیو لیہاتن، دہردہ کورتان، پەرکہم، فیئداری، دہردہ کویان. ۲- جوور و چہشنی چتیکی.

الصرع: فح گرتن، فح لی ہاتن، گہشکہ گرتن.

صرف: چوانندن، گۆرینہوہ، گۆرین، گۆرانندن، بہختکردن، پارہ گۆرینہوہ، خہرج کیششان، وردکردنہوہ، مہزخانندن، خہرجکردن، زانیارتیکہ باسی ہلگتیرو وەرگتیر و چوانندی و شان دہکات.

صرف الاشتقاق: چواندنی و شان.

صرف (تبدیل الصک): چوانندن.

- **علم الصرف والنحو:** ریزمان، دہستوری زمان.

- **سعر الصرف:** نرخی گۆرینہوہ لہ بازرگاتیتیدا.

صرف النظر: لیخو شسون، وازلیہ پینان، بہخشین، دہست لی کیششانہوہ.

صرف: خووروی چتیکی، بی خہوش، پروت، سہبارہت، راست، ویتزہ.

صُرْف: بروانہ (تصریف).

صُرْف: وشک، ٹیشک.

صرف و نحو: وشہ سازی و پستہ سازی.

الصرم: شکانندن، برین، داتلیشانندن.

صرم: دوورکہوتن.

صرم (ة): ۱- چہرم، پیست، پۆست، پۆس، پیستہ، گووین. ۲- گہ لی پیاو.

صرمایة (ج) صرامی: سؤل، قۆندرہ، تایاخ، کەوش.

صرناية (ه): زوپنا، زرنہ.

الصرود: ٹیلاخ.

صریح: راستوئیز، راست بیژ، راستگۆ، ٹاشکرا، پەیدا، رووناک، پاک، خاوین، بی پیچ و پەنا، ٹافتاوی، پەرت، شتتیار، بہردەر، خوانی، خویا، راستگۆ، لہ روو، یەکزمان، پروت، راست، پۆسکەنہ، روون و راست، راست و رووت، بی پەردہ

صریح اللہجة: راستبیژ، راستگۆ، راستوئیز.

صریر: جیرہ، جیرہ جیر، کتیر، دہنگی نووسینی، دہنگی نووسین قہلہمہ، جیرہی ددانہ، ریکہ، ریکہ وریک.

صدید المخلوط بالدم: شٹ، شٹی.

صدیق (ج) اصدقاء: ۱- برادر، دہستہ برا، ہاودہنگ، دوست، ناشنا، براک، دہستیاری، ہاوری، دؤس، کریف، ہاودن، ہہمرا، ہہوال، یار، ناسیاو، خو شہویست. ۲- راستبیژ، راستگۆ، میہرہبان.

صدیقة: دہستہ خوشک.

صر: بای سہخت، ہورپہ، زیپ، باہؤس، باہؤک، بارؤفہ، بازور، باہور، سیاووا، باہؤز سری، سہخت سہرما، سہرماوسری.

صُرُح: بہہموو چتیکی وا دہلین کہ پاک و بی خہوش بن.

صراع: رووبہروو چتیک کورتن، بہٹاشکرا کورتن.

صراحة: راست و پەوان، پروتی، ٹاشکراییی، بہردہری، راستگۆیی.

- **بالصراحة:** راستہ وراست، راست و پرون.

صراحی: بادہی مہی، کاسہی شیریی.

صراحیة: بادہی مہی، کاسہی شیریی.

صراخ: ہاوار، داد، قیژہ، چریکہ، ٹہی ہاوار، چرکژان، چریکانندن، چریکہ، ہارپانندن، چریکہ چریک، زریکانندن، ہات و ہاوار، زریکہ، زریکہ زریک، زریک و ہؤر، زۆرہ زۆر، زیرہ، زیل، شاتہ شات، قۆرین، ہاوار ہاوار، ہاوار و بانگ، بانگکردن.

صراخ النساء: ٹہیرۆ، وہیرۆ، ٹہی بابانمہ.

صرار: بروانہ (صرصر).

صرار اللیل: بروانہ (صرصر).

صراط (ج) صرط: بروانہ (طریق).

صراط مستقیم: راستہ ریگا، ریگہی راست.

صراع: کیشہ، ہہمسا.

صراف (ج) صیرافة: پوول گۆرہوہ، خوردہ کار، دراوگۆر، پارہ گۆر، وردکہرہوہ، پارہ گہووی، زتیرناس، پارہ ناس، زہرؤفار، پارہ گۆرہو، زہرؤفارا.

صرافة: پیشہی (صراف) ہ.

صرام: چہرم فروش.

صرامة: نازابی، دلیری، ذات، بی باکی.

صرة (ج) صرور: ہہمبانہ، بہستہ، پاکت، پریسکہ، پیازکہ، پریاسکہ، بیادرزگ، پیارکہ، کیسہی پر لہ پارہ.

صررة: شہوی سارد و پریٹیش و نازار.

صرح: بروانہ (تصریح).

صرح مدرج: تہلاری کۆشک یا بورجی پلیکانہ دار.

صرحان مدرجان: (زقورتان) بورجی پلیکانہ دار.

صرخ: بانگکردن، ہاوارکردن، دادکردن، قیژانندن، چرین، چریکانندن، دیقانندن.

- صريفة:** زنج، لکی داره خورمايه.
- صعب (ج) صعاب:** گران، ههستهه، سهخت، دژوار، توش، ناستهه، خنس، چه توون، حاستهه، زخ، ستهه.
- صعب العبور:** دژوار رۆبی.
- صعب العیش:** مەمره مهزی.
- صعب صعباً:** گران و دژوار بوون.
- صعتر:** ۱- جاتره، جههتهه، ههزی، ههزه، ههزییه، ههزویه. ۲- گه رای ماسیان.
- صعدة:** هه وراز، ئەقراز.
- صعد صعوداً:** سه رکه و تن، چونه سهههه.
- صعقة:** بیهوشی له تاوی ترس و یا له بهر بیستنی دهنگی ترسین
- صعلوك (ج) صعالیک:** ههزه گهه، ههزار، بچ کهس، که ساد، زووگورت، قوله وقسوته، قوته، رووته، رووته له، خویری، گه جهل و گوو جهل، گرهویر.
- الصعوة:** فیرنه گوئه، فیهه گوئه، پنده.
- صعوبه (ج) مصاعب:** توشی، سهختی، دژواری، گرانی، گرانیه تی، گیره و کیشه، دوخشاری.
- صعود:** ۱- سه رکه و تن، چونه سههه، بچ هه لچوون، وهزین، وه سهه رکه و تن، پیداهه لچوون، پیداهه لگهه ران، که و تنه سههه، هه لیه زینه وه، بهر بژوچوون. ۲- به رزی، کۆسپه، هه وراز.
- صعيد:** زوورگ، زهوی پان و بچ دار، زهوی بهرز.
- الصعيق:** زوقم، خوس.
- صغار:** وردیله.
- صغار الصبيان:** ورتکه مندال، هورکه.
- صغارة:** گچکه بی، بچووی، چکۆله بی، مندالتی، چکۆله بییتی
- صغب:** رشکی نه سپیانه، نووتک.
- صغر:** چکۆله بی، چکۆله بییتی، گچکه بی، مندالی.
- صغر صغراً:** چکۆله بوون، گچکه بوون، که مبوون، هندک بوون، بچووی، بچووکاهی، بچووکیتی.
- صغر:** پروانه (تصغیر).
- صغری:** چکۆله تر، گچکه تر (بۆ میانه)، له منطق دا کاروباری گچکه و گه وریهه.
- صغیر (ج) صغار:** گچکه، گچکه، خورده، ورده له، چووک، کچک، کووچ، گچکۆکه، گجلۆله، وردیله، وردیلانه، تووژک، تیژک، ورده، ورده له، هورک، بچووک، بچو، بچکۆک، بچکۆله.
- الصغیر:** به چکه.
- صغیر:** چووک له، بچکۆله.
- صف:** له نگه رهه ستنی (بال راگرتنی) بالندانه له هه وادا.
- صف (ج) صفوف:** ریز، پۆل، رز، هیل، قۆر، سان، تهرز، چین، ریزه، ریزه.

صفوة: ۱- راست له خوښوستان، بهدل خوښوستان پاکي، بژاردهيي، خوږوويي چتتيكي. ۲- نوويشک و راستي ههرچتتيكي.

مصفي: پالاونگه، پالافتگه، پالفتگه.

صفي: بروانه (تصفيه).

صفي (ج) اصفياء: پاگژ، بژارده، خاوتين، دؤست.

صفيح: تهنهکه.

صفيحة (ج) صفائح: ۱- تهنهکه، تهنهکه. ۲- پهري کان، تهنهقي کانان. ۳- قههه توره.

صفيحة التنك: تهنهکه.

صفيح: فيتو، فيته، فوت، فيقه، فيکه، زريکه، چريکه.

صغير الصغر: فووتک.

صغير المتکرر: فيتهفیت، فيکهفيک.

صفيق: ۱- بي شهرم، بي نابرو، بانيزوک، بي فهيت، کوله، بي چاوهروو، جهريزه، چهختي چوپان، روودامالراو، روودامالياگ. ۲- چلکن، پيس، چهپل.

صفيق الوجه: رووسهخت، رووقايم.

صقاع: قوله، قولهقول.

صقال: مشت و مالدر، رهوارتهر.

صقر: بروانه (جهنم).

صقر: (ه) سهقر، نلهد، چهرخ، سپر، سيلسانگ، ولهم.

صقر صغير: ناخايوک.

صقع (ج) اصقاع: کاغار، فاج، کهنار.

صقع صقعا: قيراندن، قوقاندن، خوتندن، قوقهه کهلهبابي.

صقل: مشت و مالندان، تروسکه دارکردن، رهوارتن، هوللووکران، زاخاودان، ههسون کلاشين.

صقيع: خووز، خوتيز، خووس، خوسار، زقوم، زوقم، سيخار، سيخوار، خوتيسار، سيخ، سيخور، قهزيسهک، شهخته.

صقيل (م) صقيلة: سوواو، مشت و مالدر، لوس، زاخاودراو، زاخاودرياگ، رهونهقدارکراو.

صک (ج) صکوک: بهرات، چاخ، قاقاني، قهوالهيهکدان، چهک، سکه، قوچان، چان.

صک صکا: سکه ليدان، بهزهر ليدان، دانهيهک، يهکدان، ليکناني پهرتووک و ئيتر.

صل (ج) اصلا (ه): شلهمار، قولهوهيباب، کورهمار.

صل صليلاً (الصلاح): گوژ و هاشه و ويزه له چهک هاتن.

صلاة: رهقيتي، سهختيتي، رهقايي، رهقي، سهختي.

صلاة: سهلا، کهبار، بهربانگ، سروودي ثابيني لهسهرباني ههرشوئيئيكي بي له مرگهوتان و ئيتر.

صلاة، صلوة (ج) صلوات: نويز، پارانهوه، پهيامي خاس.

صفح الوجه: روومهت.

صفح صفحا: روو لي وهرگيتران، قوون تيکردن، لالوت بوون

صفحة (ج) صفحات: ۱- لاپهريه، رووپهريه، رووپهل. ۲- رووکار، ديو، روو.

صفحة التنك: تهنهکه.

صفحة الجبل: لاپال.

صفحة الحد: لاجانگ.

صفد (ج) اصفاد: زنجير، پيوهند، توق.

صفر صفيراً: فيتوليدان، ويکاندن، فوتدان، فيکين، کووينان، کووفين.

صفر صفرأ: ۱- بهتال کردن، رهوارتن. ۲- زهرکردن.

صفر: نوچه، خال، نتک، کاژه، نوخته، پووج، بهتال (سفر).

صفر: ۱- کرمي ناورگ. ۲- زهرتک، زهردويي.

صفر: مس.

صفر: مانگي دووهميني (قمری) يه.

صفر: پووج، بهتال، نتک، نوخته له نهژمارياريدا.

صفر اليدين: دهست بهتال.

صفرأ: ۱- زهرداو، تالاو، زراو، تهول، سهفرا. ۲- زهردويي، زهرتک، وردک.

صفرة: رهنگ زهردي، زهری، زهردي.

صفرة البيض: زهرديتهه هيلکهه، زهرکا هتيكي، زهرتک.

الصفري: پهله (بارانه).

صفصاف: بي، دارهبي.

الصفصاف الباكي: شهنهگهبي، شوپهبي.

صف صف: دهسته دهسته.

صفصف: چؤل، دهشت، دهشتي پان، رتيک و هيمن، هاماري.

صفع: شهپهلاغ، پزمله، توقات، توقه، شهقهزلله، شهپالمه، تهوقات، چهپاله، شهپاله.

صفع صفعا: شهپهلاغه ليدان.

صفعة: زيله، زله، شهپهلاغه، چهپاله، شهپال، شهپالمه.

صفق: شهقههه بالي بالندان، دهنگي چهپله.

صفق صفقا: ليدانتيکه دهنگي ليوهبي.

صفق الطائر جناحيه: بالندهکه ههردووک بالهکاني واليکدا شهقههه ليوههات.

عقد الصفقة (البيع): دهست لهناو دهست يهکتری نان يو فروشتن.

صفن (ج) اصفان: توشههان، ههمبانه، تيشووبهريه، ههوانه، ههمانه.

صفو: بروانه (صفوة).

صفوان: بهردی سهخت و لوس.

صلم: كورتكراوهى (صلى الله عليه وسلم) (د.خ) درودى خوداى له سه ربي.

صلى صلاة: نويتر كردن.

صليب (ج) صلبان: خاج، چهليبيا، چهقز.

- **عباد الصليب:** خاج په رست، خاج پاريز.

صليب الاحمر: خاچى سوور.

- **عبادة الصليب:** خاچپه رستى، خاچ پاريزى.

صليبي: خاچ په رست، خاچ پاريز.

- **الحروب الصليبية:** شهري خاچ په رستان.

صليل: زرنکه زرنګ، زوزره، زړه، زرنګه، دهنگى ناسنانه له کاتي ويک که وتنياندا، زربله.

صم: کهړ.

صم صماً: بهستن، گرتن، پيچان.

صماً: بروانه (أصم).

صمصة: خاموشى.

صماخ: بوري گوتيه، بوري گوتچکه، کرکرک، گوتچکه، کراک، کرکراروک، کرکراکه.

صمام: ده رچه.

الصمام الثنائي: دو زمانه، زمانه دووانه.

الصمام الثلاثي: سې زمانه، زمانه سيباني.

صمامة: زمانه دل.

صميرة (ورق الصميرة): قاقه زى په رداخ، قاقه زى سمپاره.

صمت و صموت: بې دهنگى، بې گوتيبى، مات و کړ و بيدهنگ بوون، هه ست له خوږين، خاموشى.

صمت: هه ست لږ برين، مات و بيدهنگ کردن.

- **كثير الصمت:** که مدوو، که مدوین.

صمد (ج) اصماد العروس: جيازي بووکن.

صمد: يه کيکه له نيوه کاني خودا، بې نياز، بلند، بهرز، هه ميشه.

صمداني: هه ميشه يي.

صمدية: خودا يه تى.

صمصام: تيغى تير، شير.

صمعة: گه وهن (گيا).

صمغ (ج) صموغ: هه نگووژه، که تيره، جهوت، لکه، هه نگووژاوى، تن، جهوى، جيوه داري، شوکى داري، که تيره.

صمغ القتاد: که تيره، جهوى.

صمغ النباتات: که تيره، جهوى.

صمغ البطم: ناواره د قه زوانى (شه پاننتين).

صمغ الشجرة: مې، جيوه داري، جهوى.

صلاة الاستسقاء: نويتره بارانه.

صلاة العشاء: نويترى خه وتنان.

صلاة الليل: شه ونويتر.

صلاح ومصالحة (ج) مصالح: چاكي، خيروباشى، بهرزه وندي، چا که، بهرزه وندي، چه خش، بهره، نه ورام، بهره د کار، بهرزه وندي، چه خشى، کاروبار، راويتر، چا کاني،

عدم صلاح: ناچاكي، دژى بهرزه وندي.

صلاحية: ده ستللات و شياوى، بهرزه وندي.

- **مقتضيات المصلحة العامة:** ويسته مه نييه کاني بهرزه وندي گشتى.

- **ذو صلاحية:** ده ستللات دار.

صلاحية: بهرديکه ده رمانى له سه ر ده سوور يته وه.

صلب: ره پ، ره ق، وشک، سه خت.

صلب صلباً اللحم: برژاندين.

صلب: ره ق، سه خت، پته و، تيغه ي پشتى، برپه ي پشتى، کاربته ي پشتى

الصلب: خنکاندين، له قه نارهدان، هه لا وه سين، له سي دارهدان له داردان.

- **احذر صلب:** گيرودار.

صلب (ج) اصلا ب: ۱- کاربته ي پشتى، تيله قه ي پشتى، گارگار، برپه ي پشتى، تيره قه ي پشتى. ۲- کوچکه بهرد،

نه سوو، ره ق، سه خت، پته و، توند، قايم، رقرقوک، هه ميز، پاله پال، پولا، ره پ، سان.

- **الارض الصلبة:** ره قين.

صلب: هه سان، نه ستان، سان، سه وهان.

صلبة: سه خت.

صلة: ۱- په يوه ستى، په يوه ندي، نيوان. ۲- به خشش، خه لات.

صلة الرحم: به نديوارى خزمایه تى، به نديوارى به زه يي ستى، پاداشتى خزمایه تى.

صلجة (ج) صلج: بروانه (فيلجة).

صلح صلاحاً: ده ستندان، گونجان، ريک که وتن، چاک بوون، لووان، فيس بوون، ژيرى، ناکوکى.

صلح: ناشتى، ته بايى، کوکى، ريکى، ته فايى، ريک که وتن، ناشنايه تى.

صلحية: ناويترى، ناويترى کارى.

صلد صلدة: پته و، ره ق، نه سوو، سه خت.

صلصلة: زره زړ، زرنگووژ، دهنگى زهنگ، زرنکه زرنګ، زړه، زره زړ، زرنګه.

الصلع: قه لشان، تره کين، هه لوه راندينى تووکى پيشه سه ر، سه رتاووسى.

صلعة: پيشى سه رى که مووى هه لوه ريبى.

- صَمَم:** پروانه (تصميم).
صموت: کری، کرپوون، ماته‌مات، وس بوون، خاموشی، بیده‌نگی، دهم قووچاندن.
صمون: سه‌موون.
صمیم: ۱- ویژه، خاویین، بی پهلّه، نوویشک و بنه‌چه‌که‌ی چتی، ناخ. ۲- هیژ و سه‌ختی چت.
من صمیم القلب: له کانی دلّه‌وه، له کانگای دلّه‌وه.
من صمیم الفؤاد: له کانی دلّه‌وه، له کانگای دلّه‌وه، پریه‌دل
صنّاء: پروانه (صني).
صنّار (ه): چنار.
صنار (ج) صنایر: شه‌وک، نهق، قولایی ماسی گرتن.
صناعة (ج) صناعات: پیشه‌گه‌ری، پیشه‌سازی، پیشه‌وه‌ری، سامان.
صناعة وطنية: پیشه‌ی خوکردي.
صناعي: خوکردي، ده‌ستکرد، ده‌ستکار، ده‌ستکاری، ده‌ستکوت، ده‌ستگر، ساخته، ده‌ستی.
- الالیاف الصناعية: ریشالی ده‌ستکرد.
- الثورة الصناعية: شوژی پیشه‌سازی.
- مديرية المباحث الصناعية: به‌رپوه‌به‌رایه‌تی باسی پیشه‌سازی.
صنان: بونی بن باخه‌ل، بۆگه‌نی بنه‌نگل.
صنوبر: شیره (به‌لوعه).
صنة وصنان: بۆگه‌لیشه، بۆگه‌نی بنه‌نگل.
صنح (ج) صنوح: چه‌نگ، چه‌قه‌وانه، دووتاسی زه‌رد و خړ و تهنک و گه‌وره‌یه له شایلوغاندا لیکده‌درین، زرنگه‌ی زور خو‌شه و به‌کینکه له چینی نامراز و که‌ره‌سته‌ی شایلوغان.
صندل: سمل، سنل، سه‌نده‌ل، داریکی بۆنخو‌شی هیندوستانیییه وده‌ی دار گوژی ده‌چی، گینۆ.
صندلي: سه‌نده‌لی.
صندوق (ج) صناديق: سندوق، مجری.
امین الصندوق: سندوق مهند، سندوقی‌یار، باوه‌ی پیکراوی سندوق.
- امین صندوق النقابة: باوه‌ی پیکراوی سندوقی سه‌راچه.
صندوق الضمان: سندوقی بارمته.
- امین صندوق الضمان: باوه‌ی پیکراوی سندوقی دامان.
صنید: پیماوی گه‌وره و نازا، بای سه‌خت، سه‌رمای سه‌خت.
صنصال: ده‌له‌ک.
صنع: دروستکردن، چیکرن، شیانن، کردن، ساخت.
صنع وطني: خوکردي، کرداری نیشتمانی.
صنعة (ج) صناعات: پیشه، کار، کردار، پیشه‌سازی، پیشه‌گه‌ری، پیشه‌کاری.
صنعة الید: ده‌ستکاری، ده‌سکاری، ده‌ستکار.
- أهل الصناعة:** پیشه‌گه‌ر، پیشه‌ساز، پیشه‌وه‌ر.
صنف: پروانه (تصنيف).
صنف (ج) صنوف واصناف: ۱- پۆل، جوور، چه‌شن، تهرز، بابه‌ت، نازین. ۲- کوژی‌ی جلکانه.
صنم (ج) اصنام: بوت، پوت، بت.
- معبد الصنم: بوتخانه.
- عابد الصنم، عباد الصنم: بوت په‌رست، بوتپاریز، دبلو‌فان.
- عبادة الصنم: بوت په‌رستی.
صنوان: کوژه‌له‌دار، خورمایه‌که که له یه‌ک په‌گه‌زی بن.
صنوان: داری دوولک، داری دووفلیکانه.
صنوبر: کاژ، کاج، مه‌رخ، سه‌ویه‌ر، داریکه هه‌میشه سه‌وز و گه‌لای باریکه.
صنوج: زریره.
صني: خو‌له‌می‌ش، مشکی، خه‌له‌کوو، مۆلک، توون، بوول، ناری، رتام، خو‌له‌که‌وه، خو‌لی، سو‌ته‌کی دار و چتی تره، خو‌له‌مه‌ر.
صنيع: کرده‌وه‌ی دروستکراو، په‌روه‌ده‌کراو، شیري مشت و مالدراو.
صنعة (ج) صنایع: هونه‌ر، کاروباری باش، چاکه، په‌روه‌ده‌کراوی به‌رده‌ستی که‌سیکی.
صه: وس، هوس، وست به، کرپه، بی ده‌نگ به، بی هه‌ست به.
صهبا: مه‌ی، شیره، سوور و سیبی.
صهر (ج) اصهار: ۱- زاوا، زاوا، زاما، زهما، یه‌زنه، ز. میژدی کچ یاخوشک و نزیکانه. ۲- خزم، که‌سوکار.
صهرج (ج) صهارج: سارداو، سه‌رداو، ژیر زه‌وی، سارنج، ناویس.
صهریج: سارداو، سه‌رداو، ژیر زه‌وی، سارنج، ناویس.
صهل: حیلاندنی ولاخی به‌رزیه، کوژاندن، هیپین، شهین، شریه‌ن، حیله، کوژان، کوژه‌کوژ، کوژه‌گوژ، گوژه.
صهل والسهال: حیله، حیله‌حیلی ولاخی به‌رزیه، کوژه‌کوژ، حیلاندن.
صهیل الفرس: حیله‌ی نه‌سپ، حیلاندنی یه‌کسمانه.
صواب: دروستی، چاکه، راستی، راست، خیر، به‌جی، په‌وا، راست، دروست، شایان، رجوا.
- غیر صواب: ناشایان، ناشایسته، نادرست.
صوابة (ج) صواب وصائبان: رشک، تووتک، هی نه‌سپییان.
صوار: گاگه‌ل، گاران، گایه‌ل.
- راعي الصوار: گوار، گوان، گاغان.
صواف: خوری فرو‌ش.
صوان (ج) اصنونة: کرتک، جامخانه‌ی جلکانه، یا جامخانه‌ی په‌رتووکانه، بوخچه.

- صوانة (ج) صوان: بهردی چه خماییه.
- لب الصوان: بهردی هه رهردق.
- صوب رأسه: سهری نزم کرد.
- صوب: که نار، لا، لیوار، نک، کن، رهخ، رۆخ، گۆک، ئال.
- صویج: تیروکی نانیهه.
- صوت (ج) اصوات: دهنگ، ئاواز، پهژن، خوست، دهن، شه ماته، کاپک، کهلپ، ناوبانگ، وژه، وژه.
- صوت الاجراس: خرینگ و هۆر، زهنگ و هۆر.
- صوت التهام واحتراق الوقود وغيره: کتیسک، لرفه، لرفه لرف.
- انعكاس الصوت: دهنگدانهوه، پیژن، دهنگ فه دان، شه پۆلدانی دهنگ، رازهر، دهردهنگ.
- صوت انكسار الخشب: قرمه قرمی شکانی، شرقه، قرچه.
- صوت التقبيل: مرچه، ملچه ملج.
- صوت الجاموس: هۆره، هۆقه.
- صوت الحلق: قرخه، قرخه قرخ، لۆخه لوخ، لۆغه لۆغ.
- صوت الحمام: گمهگم، کووکه.
- صوت الحديث: گغهگخ.
- صوت خشن: دهنگی گری.
- صوت خفي: نزه، نووزه.
- صوت الخنزير: ناروونه.
- صوت خيالية: پیره بووک.
- صوت الدجاج وغيرها: قرته.
- صوت الدواب عند رؤية الشعر: لووشه لووش.
- صوت الدوامه: فنگه، فنگه فنگ.
- صوت الديك: قووقه.
- صوت الرعد: گۆله، گۆله گۆل.
- صوت رفيع كصغير: فیزه، فززه.
- صوت الرياح وغيرها: فنگه، فنگه فنگ.
- صوت الزحام: وژه، غهلبه، غهلبه غهلب.
- صوت الساعة: چرته، چرته چرت.
- صوت ضعيف من التألم: نازکه نازک.
- صوت الطنبور: زایله، زایله.
- صوت الطيور ليلاً: نه کراندن.
- صوت عالي: گرمه، گرمه گرم، تهقه، تهق و تۆق.
- صوت القضم: کرپه، کرپه کرپ، کرته، کرته کرت، کرۆژه، کرۆژتن.
- صوت قلي الشحم وغيره: چزاندن، چز، چززه.
- صوت كرية: هۆره، دهنگی ناپهسند.
- صوت الماء: شرک، شلیه.
- صوت المريض: نقه نق، نه نقه نق.
- صوت مهيب: لرمه.
- صوت وقوع الاشياء: گرمه.
- صوت وقوع الاشياء في الآبار: لرمه.
- صوت يساق به الغنم: هسهه.
- صوت يستعمل لايقاف الحمار: وۆش، هۆش.
- صوت يستعمل لايقاف الدواب: هرهر.
- صوت يتشائم به: هرجهل.
- صوت يطرد به السلوقي: وشته.
- صوت يطرد به الكلب: چغه، چغه چغ.
- صوت لادخال الدجاج في عشها: نینه نینه، نینی نین.
- صوت لارجاع البقر: ئۆحه، هوله.
- اصوات خفيفة: سروه.
- الاوتار الصوتية: دهنگه ژئی.
- بحة الصوت: دهنگ نووسان.
- بدون صوت: بی ههست، بی وژه.
- التشابه في الصوت واللحن: هاوئاهاهنگ، یهک ئاههنگ.
- التشابه في الصوت والنغمة: یهکدهنگ.
- صودة الغسيل: سوّدهی شوشتی.
- صودة الكاوية: داخه سوّده.
- صوّر: بیبری لی کردهوه، لییی وردبووه.
- صور: برغ، بورغ (جۆره زورنایهکه)
- صورة (ج) صور: ۱- وینه، نیگار، پهیکه، نهخش، سهره، سهریه، شکل، شیوه، دیمه. ۲- ئهوه یه که وینهی وهریگیری و هیا بیبری لی بکرتیه وه. ۳- دیم، روو، روخسار، دهک و دیم دیدار، دیار.
- بصورة اعتيادية: به شیوه یهکی ئاسایی.
- بصورة خيالية: پیره بووک، وینهی وراوهیی.
- بصورة عامة: به شیوه یهکی گشتی.
- بصورة متوازية: به شیوه یهکی هاوپیکانی.
- بصورة منطقية: به شیوه یهکی لۆجیکانه.
- الصور التذكارية: وینه یادگار یهکان.
- الصورة الحقيقية: وینهی راسته قینه.
- صورة طبق الاصل: وینهی دهقاودهق.
- جمیل الصورة: جوان، شوخ، شهنگ.
- قبيح الصورة: به ئۆک، دژیو، ناحهز، ناشیرین.
- صوّراً: خواربوونهوه، رووتیکردن، وهرگه ران.
- صورناية: زورنا، سونا، سورنا.
- صوف (ج) اصواف: خوری، هری، پهژم، بلوول.
- صوف الحمل: بهرگن، لووا، لقا، وهرگه کن.
- الصوف المنفوش: خوری کراوهوه، وره.
- صوفان: پووشووی داری.

صياد: راوکه، راوکار، راوچی، راویار، نیچیرهوان، نیچیرقان، شکارچی.

صیار و صیارة: کهر، کهرت، کهرد، پارچه‌په که له مه‌ر و په‌ز و مانگیان.

صیاع: زیرینگه‌ر، زیریکه‌ر، زهره‌نگه‌ر، زهرنگه‌ر، زهرنگه‌ر.

صیاعة: زیرینگه‌ری، زهره‌نگه‌ری، داریژی، داریژتن.

صیاعة الکلمة: دامه‌زاندنی وتار، دروستکردنی وتار.

صیاعة الکلام: دامه‌زاندنی وتار، دروستکردنی وتار.

صیب: پروانه (مطر).

صیت: پروانه (صوت).

صیحة: پروانه (صیاح).

صیحة فجائية: گورین، نه‌پره.

صید: نیچیر، گۆر، نیچیر، پاف، راو، شکار.

- موقع الصید: راوکه.

صید الجماعي: راڤ.

مصيد حديدي: لایک.

صیدلة: دهرمانفرۆشتن.

صیدلية: دهرمانگا، دهرمانخانه.

صیدلي (ج) صیدلة: دهرمانفرۆش، داروگیر، دهرمانساز.

صیرفي: پروانه (صراف).

صیرورة: بوون، گه‌ران، بووین.

صیفة (ج) صیغ: بۆ ماورییکی کورت ماره‌کردن ده‌سته‌ییکی

ریتک‌خراو بنچینه‌ی هه‌رچتیکی له قالب داپرۆی. ۲- چه‌شن،

که‌شم، داریشته، شکل، جوور.

الصیفة الاخبارية: دووزان و گور.

الصیفة الشرطية: دووزان و بر.

الصیفة في النحو: ریتزه، دووزان، داپرۆیه.

صیف (ج) اصیاف: هاوین، هاقین، هامن، تاوسان، تاووستان.

صیفي: هاوینی، تاووسانی، هاقینی.

- ملابس صیفية: هاقینی سه‌ر، به‌رگی هاوینی.

صیفة (شوكة الحانك): که‌رکی.

صقل: مشتومال‌کردن، هولووکرن، په‌وارتن، په‌رداخ کردن،

به‌رداخدان، ره‌نه‌قدارکردن.

صین: چین.

الصيني (اهل بلاد الصين): ۱- چینی. ۲- سینی، مجۆعه‌مه.

بلاد الصين: چین.

صينية: خووانچه، سینی، مجۆعه‌مه، به‌رگه‌شن.

صوفي: ۱- ده‌سته‌ییکه له موسولمانان له‌سه‌ر ده‌ستوریتیکی وان

که‌ واز له هه‌موو چتیکی بیه‌ن که هۆلمان بیه‌وئ. ۲-

خورباوی، له خوری، ئی خوری، ده‌رویش.

الصوفية: ۱- په‌شمینه. ۲- ده‌سته‌ییکه له موسولمانان که

خۆیان له هه‌موو چتیکی که هۆلمان بیه‌وئ و یا دووربی له

خودا دوور ده‌خه‌نه‌وه.

صولة: هیرش، هیز، توانایی، هه‌لمه‌ت، زه‌بروزه‌نگ، سام،

ساف، شاتال، شاتاول، دارسان، هه‌لکوتانه‌سه‌ر.

صولجان (ج) صوالجة: دارده‌ست، گۆجان، وه‌کاز.

صولجان معقف: قه‌لانگ.

- لعبة صولجان: گۆبیتن.

- لعبة الكرة بالصولجان: هۆلین، هۆلی.

صوم (ج) صیام: پۆژوو، ناشتایی، پۆژی، پوچی، پاریز،

پۆژک، په‌هریز، په‌ره‌یز، پۆچه.

صیام: پۆژووگرتن.

صومعة (ج) صوامع: ۱- گیتو، جیگای بلنده خودای تیدا

ده‌په‌رستری، په‌رستگه، په‌رستگا. ۲- خانه‌قا، دیر، کلیسا،

که‌نیشه‌ته.

صون: پروانه (صیانة).

صیانة: پاریزگاری، کیشکچه‌تی، به‌راوانی، ئارینه‌ک، پارازتن،

پاریزاندن.

صوندة الماء وغیرها: شیلانک.

صیاح: شریخه، شیه‌ته‌شیت، ده‌نگی ناله‌بار، نه‌عه‌ته، بانگ،

بانگ‌کردن، قیراندن، بره‌ب، گاز، چرین، دادوهاوار، گاله،

گاله‌گال، قه‌، قه‌قه‌ر، قوقه، قووقه‌قووق، قیژه، قیژه‌قیژ،

شریخانندن، کۆره، بانگ، چیری، زاله، زاله‌زاله، زریکه،

زریکه‌زریک، هۆیه، هۆیه‌هۆیه، زبکه، زبکه‌زبک، زیل، هاوار و

بانگ، هاره‌هاری، زیره، گریان و هاواری گیانله‌به‌ران، نه‌په‌نه‌پ،

ویقانندن، زیقانندن، کۆره، کۆراندن، گورپه‌گور، قیراندن،

قۆرین، هرمنین، چریکه، زریکه، زریک و هۆیه، زریکانندن،

قیژاندن.

صیاح الثعلب: واقه‌واقی ریتوی.

صیاح الدجاج: قریشته، قریشته‌قریشت، قریشت و هۆیه.

صیاح الديك: قووقه، قووقه‌قووق.

صیاح للنجدة: قال، هاوار، هاوار‌هاوار، هاوار و داد، داد و

بیداد.

صیاح: هاوارکار.

بصیح: ده‌قووقیتی، هاوارده‌کات، بانگ ده‌کات.

الصیاح العالی: قیری، هاوار و داد، قیژه، قیراندن.

الصیاح المخيف: هولین.

ض

- ض:** پیتی پارذہ مینی نابیتی عہرہ بیہ .
- ضاء ضوئاً:** ۱- پروناکی دان، روژنایی دان. ۲- ھلانتنی مانگ و ئهستیران، دھرکھوتن.
- ضائع (م) ضائعة:** ۱- گھند، خراو، بی سوود، گوم بوو، له کیس چوو، له نیوچوو، له ناوچوو، ون، ون و بزبوو، ئالوس، ژلیشیاگ، له دھست چوو، له دھست دھرچوو، سفت. ۲- فیرو، هویتلیا، ھیمی، بیتکاره، بی سوو.
- ضائع الاموال:** مال له ناوچوو.
- ضائن:** پروانه (ضأن).
- ضابر:** شیرازہ بہند.
- ضابط (ج) ضباط:** سھرکده، سھرؤک، ھومان، ھیزدار، زؤردار، پاریزگار، پاریزہر.
- ضابط الارتباط:** ئهفسهری پھوہندی.
- ضابط الامور:** کار قایم.
- ضابط التجنید:** سھرکدهی سھربازگری.
- ضابط السفر:** سھرکدهی ریتیواری.
- الضاجعة:** ران، میگھل.
- ضاحك:** بہردی سپی چیاپان، ھووری ترووسکھدار، پیتکھن، کھنؤک.
- ضاحكة:** بہردی سپی چیاپان، ھووری، ترووسکھدار، پیتکھن، کھنؤک (بؤ مییانہ).
- ضاحية (ج) ضواحي:** پروانه (طرف (ج) اطراف).
- ضار:** زیاندر، زیانگھیین، زیانہخش.
- ضارب (ج) ضارب:** لیدر، بکوت، ژھن.
- ضارع:** لاواز، لہر، گچکھ.
- ضاري:** خویتی رھوان، گوشتخوری وھکوو سھگ و گورگ و شیر.
- ضارية:** گوشتخۆر.
- ضاضاً:** ھللا ھللائی شہری.
- ضاع ضيعاً:** بزبوون، له نیوچوون، گوم بوون، ون بوون.
- الضاغوطه:** ئال، ئالہ، بؤژنی زھبستان پھیدا دھبی.
- ضاغط:** تھنگا و کار، ئاگادار.
- ضاغن:** گھیگر، گھیگیر.
- الضاغوطه:** ئالہ (ھی مندالان).
- ضافر:** ھونہوہ، ھونہر.
- ضافر الشعر:** پرچ ھونہوہ.
- ضاق ضيقاً:** تھنگ و تیواربوون.
- ضال (م) ضالة:** گومرا، ئاودکی، تار، تاراو، ئاوارہ.
- ضامر:** ۱- شووش و باریک، زھردہلہ، رھقؤلہ، زھبوون. ۲- لہر، لاواز، بی تین، زھردؤلہ، سیس، فیقن، بی تووک، دالگؤشت، رھقلہ، رھقلہ، چھقلہ.
- ضامن:** وھخؤگر، وھخؤگرتوو، تاواندہر، بئیر، بئیر، دھستہ بہرہ، دھستہ بہر، دامان، دھمان.
- ضامنة:** گھیبینجہ، ماشھی تھفہنگی.
- ضأن:** مہر، مہہ، مہی، می، میھی، گؤسپھند.
- لحم الضأن:** گوشتی سپیان.
- ضایق مضايقة:** سھخت گیری له کھسیکی کردن، تھنگا و کردن.
- ۲- درتخی کردن.
- ضئیل:** ۱- کھم، کھمؤلہ، گچکھ، باریک، کز، بی نرخ، نابوت، بی قھدر، بی رتیز. ۲- لہر، لاواز.
- ضئیل المنظر:** مووزہ.
- ضئيلة:** ئهسپھمار، تولھمار، تیرھمار.
- ضب (ج) ضبان:** دایکھ مارانہ، سووسھمار، شینشینک، مارمارؤک، مارماریشؤک، دیلمار، سیسھمار، کیترنگرک، گومگومؤک، چاقسپیک، قؤری.
- ضبة:** ۱- گؤلہی دھرکی (دار بی یا ئاسن) ھزارہ، شوپک، شوؤفک، شوورک، شمشیرہ، شھوژن، دؤریخہ، چلمتیر. ۲- پینہ. ۳- سووسھمار.
- ضباب:** تھپ و مژ، تھم و مژ، تھم، مژ، مژان، مژھکؤر، ژھنگار.

- ضباب خفیف: مژک.**
ضبارة (ج) ضبائر واضبارة: بهسته یهک، پهرتووک، سههه تیر.
ضبر: شیراز.
ضبط: گرتن، ئاگا لی بوون، دروست کردن، چهوتی لایردن، وهراستگیتیران، گرتنه وه، پاریتزگاری، زهوت، زهفت، زهوتکردن، بهرزهفت، دابین کردن.
ضبط الافادات او المحاضر: نووسینه وه.
ضبط النفس: ددان به جهرگی خودانان، خو به ستنه وه.
ضبط الامور: کارقایمی.
- لجنة الضبط: لیژنه ی دابینی.
ضبع (ج) ضباع: که متیار، ههفتیار، ئهفتیار، کهفتیار، کهفتیار، کهفتار.
ضبع ضباع: هاوارکردن و له ترسان گریان.
ضجاج: هاوارکردن و له ترسان گریان.
ضجة: بلخاخ، هه لالا، که پوره، زله، هوپرا، ناله، هاوار، نازهلک.
ضجر: ۱- دلته ننگ، نانارام، زوویر، سه خلهت، بی مشوار. ۲- دلته ننگی، دلته ته پین، بی نارامی.
ضجرة: دلته ننگی، بی نارامی، ته نگاهی.
ضجع ضجعا: دوولوره، له سهه لاتنه نیشتی نوستن، قنگه تلور، قوونه و تلور بوونه وه.
ضجور: دلته ننگ، کز، بی نارام، زیز.
ضجيج: شریخه شریخ، گریان و هاوار له ترسان.
ضجيج الاطفال: زاق و زوق، زاق و زیق، زاک و زووک.
ضجيع (م) ضجیعة: هاوسه نیر، هاوجفت، هاوخه و.
ضحا ضحوا: رۆژدیبار بوون، خوژده رکه و تن.
ضحاء (الضحی): چیشته نگا، چیشته نگا، چاشت، چاشته، چاشته نگا، قاوه لنتی، قاوه لنتوون.
- اكل الضحاء: تاشت، قاوه لنتوون، چیشته نگا.
- طعام الضحی: تاشتی، قاوه لنتوون، چیشته نگا.
ضحاک: دهم به پیکه نین.
الضحك: پیکه نین، که نین، گرژینه وه، تریقاندن، خه نه، خه نه، خه نین، زه قین، به یخده نندین، زرووقانه وه، زرووقیانه وه، زره قیان، تره قیان.
الضحك الشدید: قاقای پیکه نین، قاقا.
ضحكة حلوة: گولخه ن.
ضحی: بروانه (ضحاء).
- نومة الضحی: چیشته خه و.
ضحية (ج) ضحایا: ۱- قوریانی، پینا، سهه رگۆر، بریتی، پیشبار، به لاگیتیر، به لاگیره وه، هه فتم، سهه رگه رد، گۆر، گۆری.
۲- نیوه چیشته نگان.
- ضحية (البقر):** گۆر.
لحم الضحیة: گۆشتی قوریانی، قۆچی قوریانی.
ضخ الماء: رۆتن، رهتن، ریتن، ریشاندن، هه لینگان.
ضخام: درشت، زل، قه له و.
ضخامة: ئهسته ووری، گه وهی، زه لایمی، پۆزایی، قه له و، ریس، کۆف، کلفتی، ئهسته وریایی، ره ووق، قلهت.
ضخم، ضخام: زل، زه لام، لاهیر. ناقۆلا و گه وره، گلاله، قه له و، فیله تن، ئهسته وور، چاخ، خان دان، له نده هۆر، شینه، فلت، کلفت، هور.
ضخیم: بروانه (ضخم).
ضخیم الجسم: به خو وه.
ضخیم الخدین: کولمی گووین.
ضد: رک، قین، داخ.
ضد (ج) اضداد: بروانه (عدو)، دژ.
- اجتماع الضدین: کۆسه وریش.
ضد: نه خو شی، ناساخی.
ضد: زیان، ته ننگانه، سه ختی.
ضد ضدا: زیان پیگه یاندن، تی شکاندن.
- مایض، لایض: قهینا، قهیدئ نا، زیانی نییه.
ضراء: ۱- داری لق و پۆپ تیکچرپا. ۲- ناخو شی ژبان، ژبانی تال، ناخو شی، زیان، ته ننگانه.
ضراب: که سیکه زۆر سکه ی لی بدا.
ضراعة: کویری، نه وینی، نابینایی، که م و کووری.
ضراط: تر، به ره لا کردن، بای ده نگداری لهش بهردان، ترین.
الضراط: تروتۆپ.
ضراط: ترکه ن.
ضراعة: پارانه وه، لالانه وه، ویره، ویره ویر، زاری کردن.
الضرب: ۱- لیدان، کوتان، ته پکردن، ره پاندن، زه ریانن، لیخستن، مه ژه ند، ژه ناندن، هه شانندن، هه رستاندن، گه پچاندن، پیدامالین، ته پساندن، ته زاندن، داکوتان، داگرتن. ۲- لیکدان له ئه ژماریدا. ۳- یه کیکه له چوار کرداره کانی ئه ژماری.
- جدول الضرب: خشته ی لیکدان، دانه دانه ی لیکدان.
- حاصل الضرب: ئه نجامی لیکدان، سهه ره نجامی لیکدان.
ضربان: چلدانی برین.
ضربات النیض: قولدان.
ضربات القلب: دلته خو رپین، دلته ته پین.
الضرب بجمع الکف: مسته کۆله.
الضرب بالمخافر: سمکۆل کردن.
ضرب الشدید: به زه بر لیدان.

ضرب العملة: سکه لیدان	الضريبة الاضافية: باجی سه ربار
- دار ضرب العملة: سکه خانه	ضريبة الاغنام: کۆده، خورازه، شاخانه، سه رانه، قه مچوور، مه رانه، مه کات، خوراسه
ضرب المثل: به ندوباو، نيونوترتک، ناتۆره، ناوونترتک	ضريبة الاملاك: باجی خانوويه ره، باجی سامان
ضرب المفاجيء: زربه	ضريبة الدخل: باجی داهات، باجی دهسکهوت، داهاتانه
ضرب النقود: سکه لیدان	ضريبة الدفاع: بهرگرانه
الضرب غفلة: سروان، تی سرواندن	ضريبة الدفاع الوطني: باجی بهرگری نیشتمانی
ضرب (ج) ضروب: ۱- جوور، چهشن، وهکسو، وهشانندن، ههستانندن، ههرشانندن، لیئوهشانندن ۲- ههنگوینی سپی و پتهو و توند	ضريبة السنوية: سالانه، سالیان
ضربان: ریه، تهپه، خریه، خوریه، دلّه ریه، دلّه لرزی	ضريبة الرأس: سه رانه
ضربة: ههله ره، زهر، کوتهک	ضريبة الرعي: پووشانه
ضربة بالجمام على الرأس: کهشک	ضريبة العقار: مالانه، زهویوزارانه
الضربة القوية: زهر و زهنگ	ضريبة الوحيدة: باجی تاقانه
ضربة الشمس: تاوگازی، هناویردن، خویردن، خویرانگازی	- اخذ الضريبة: باج ئه شاندنو باج وهرگرتن
ضربة: ههوی، نیاز، ریشهی مه مک	- الخاضع للضريبة: بهرباج
- تعایش ضربتین: ههویساری	- دائرة ضريبة الدخل: باجگه
- ذو ضربتین: میتردی دوو ژنه	- مديرية ضريبة الدخل: بهریتوبه رابه تی باجی دهسکهوت
- ذات ضربة: ههویدار، ههویسار	ضرب (ج) ضرائح: ۱- ناوارة، دووره دهنگ ۲- گۆر، گلکۆ، نارامگا، نارامگه، گاگۆر
ضرر (ج) اضرار: زیان، وهژن، وهژند، زوین، وهی، خه بینهت، نهووم	ضرب (م) ضريبة: کویر، پروانه (اعمی)
ضرس: توندخوو، جیهان دیتوو، تووشی خه لک، هاتوو.	ضعف (ج) اضعاف: دووهیئنده، هیئندهی دی، دوو ههنده، چه ند چهنندان، دووچه ندان، پات، قات، دووبه رابه ر، دوو چه ندانه، چه ند چه ندانه.
ضرس (ج) اضراس: خلینه، خرئ، خرینه، هاروو، خلیتف، کاره له، کارتیر، کاکیله، کورسی.	ضعف: لاوازی، له ری، سستی، درژانگ، رژیستی، بی هیزی، بنیستی، رژی، زه بوونی، بی تین، بی توانایی، دالگۆشتی، ناتوانی.
ضرس (ج) ضروع: گوان، گواندین، گوهان، کوهان، مه م، مه مکی مالات و ناژالانه.	ضعفان، ضعفین: پروانه (ضعف).
- حيوان جف احد ضرعها: بیکه ل، بیکه ل گوان.	ضعف البنية: لاوازی، بی تینی، له ری، دالگۆشتی.
ضرعام (ج) ضراعم: شیر، نازا، مهرد، به جهرگ.	ضعف الحال: دهست تهنگی، دهستکورتی، کهم دهستی.
ضرعام (ج) ضراعم: شیر، نازا، مهرد، به جهرگ.	ضعف القدرة: بی هیزی، کهم تینی.
ضرورة (ج) ضروريات: ناچاری، پیئداویستی، گهرهک، زووگور، بقی نه مینه یی، پیئویستی، گهرهکی، فه راتیبا، قهرانی.	ضعيف (ج) ضعفاء: لاواز، بی تین، دالگۆشت، دال، کهم تین، کهرک، زه بوون، له ری، پوت، بی تووک، بی هیز، ته شک، زراف، چیققال، مروگ، رژی، رژی، هه لی، ناشقۆرت، ئیره تی، که تره، بزموک، گهرینه، رازی، رهزا، شیرمرد، چیلار، مسری. چه مچۆر، چه لم، چه چ، مردوخه، وهزا، هه لی، سست، ناتوان.
- بالضرورة: ناچار.	ضعيف البصر والعین: چاوکز، کت و کویر.
ضروي: پیئویست، دیووک، نیازمه ند.	ضعيف البنية: لاواز، پوت، ته شک، زراف، له غه ر، له خه ر، چه کال، دالگۆشت، گرینه، له ری، ره قه له، سیسه له، گهرینه، مرگ، مسری، بی تووک.
ضرب: وهکوو، جوور، چهشن، لیئدراو، لیئدر.	ضعيف الحال: هه ژار، دهستکورت، ناپۆر هال، کهم دهست، دهست تهنگ.
ضريبة (ج) ضرائب: سه رانه، باج، خه رج، خه راج، خووه، عوورو، جوور، خووک، پیئتاک، بدهم.	
ضريبة الاحمال: سه ربارانه	
ضريبة الارض: زهویانه	

ضليل: سهر ليشيتواو، ناوارة، ون بوو، گومرا، دهرهدهر.

الضم: ۱- له ناو خوگرتن، كووخپرکرنه وه، خستنه سهر، گردکردنه وه. ۲- ويکھيتان، راکيش کردن. ۳- خستنه سهر، له سهر دانان، دانه هف ۴- له باوهش کردن ۵- بوو (ٴ) له سهر دانان.

ضم وضعة: بوو (ٴ).

ضداد (ج) ضمائند: زام بهستن، مشه مای سهربرينان، ماده، تيمارکردن، په رۆي برين پيچانتيه، له بيخه، که رسته ي برين پيچانتيه، مه لحم و په رۆي سهربرينانه.

ضداد مرکب من العجين ومن البيض والطحين والسمن يوضع فوق الدامل: نيوهمهک، نيمرو.

ضمان: (ه) دهمان، دامان، وه خوگرتن، بارمته.

الضمان الاجتماعي: دهسته بهري کومه لايه تي.

ضمانه: دهسته بهري، دهسته بهري، چاره کردن، وه گهردني خوگرتن، دايبق دهرهاتن.

ضمد ضمداً: برين پيچان، تيمارکردن، دهرمانکردن.

ضمر: لاوازي، دالگوشتي، له ري.

ضمرة: ژني خو ش نه ندام، ناوقه د باريک.

ضمن: له ناو، دهنيتو، له دوو، ده، زگ، له زگ، ناو زگ، تووي، زگ.

- **في ضمن:** له زگ.

ضمن ضمناً: وه خوگرتن، بوونه دهمان، بوونه دهسته بهر، حاواندنه وه.

ضمور: چرچي، لاوازي، دالگوشتي.

ضمير (ج) ضمائز: دل و دهر وون، نيهاد. ۲- راناو، پرونيو، بهرناو، پرونيو، بوناو، پروناو، جيناو، کيشاک. نه وه به که و تيار و هکو (من) و بيستيار و هکو (تو) و تيار و هکو (نهو) له باري تاكي و گه لي نيشان بدات.

ضمير الاستفهام: راناوي پرسيار.

ضمير الاشارة: راناوي ريك (نیشانندان).

الضمير التملکية: راناوي له مه ري.

الضمير الشخصية: راناوي که سي، بهرناقي که سوک.

الضمير المهم: راناوي ناديار، بهرناقي نه په ندي.

الضمير المتصل: راناوي په يوه ست، راناوي لکاو.

الضمير الموصول: راناوي لیکدر، بهرناقي پيگه.

ضمير المنفصل: راناوي نه لکاو، راناوي جوئ.

ضميران: ريجانه، ريتون.

ضميمة: پتوه ست، په يوه ست، هاورئ، چه سپاو.

ضمين: بروانه (ضامن).

ضنبن: ناکهس، قرچوک، چاو له دوو.

ضعيف الشخصية: بووده له.

ضعيف القدرة: که متين، بي هيز.

ضعيف النظر: نابووت، پووته.

ضغاء: نووزه، نووزه نووز، گاسکه، گاسک، مزه مز.

ضغث: ۱- دهست گيايه کي وشک و ته ري پيکه وه به ستراو. ۲- خهوني نالوز، شپواو.

ضعف: لغه لغی زمان، فلته فلته، فلنجه فلنچ، کاويژکردن، کاوينه وه.

الضعف: ته نگاوکردن، په ستان، په ستانه وه، په ستان، پشافتن، ته وژم، چه ووساندنه وه، نازار کردن، هه لپيچان، پاله په ستو، ته نگ پي هه لچنين، رتيک کوشين، په ستاو تن.

ضغط الدم: ته وژمي خويين، زه بري خويين، خويين په ستان.

ضغط بخاري: ته وژمي هه لمي، پاله په ستوي هه لمي.

الضغط الجوي: ته وژمي هه و، پاله په ستوي هه و، هه واپه ستان.

ضغط الهواء: ته وژمي هه و، پاله په ستوي هه و، هه واپه ستان.

الضغط العالي: بهرزه په ستان، ته وژمي بهرزه.

ضعفة: رهنج، سهختي، ته نگی.

ضعف: گه زتن، قه پگرتن، گازگرتن.

ضعف: له قه، جووته، لووشکه.

ضعف: دهبه، گزني.

ضعفين: رقدار، قيندار.

ضعفة النهر: گوئ روويار.

ضعف (ج) ضفادع: بوو، بهق، هه فنجان، شاقروان.

ضعف ضفراً: هونين، هونينه وه، بادان، گوپيان.

ضعفيرة: پرچی هونراوه وه، په لکه که زي، گوخته، گوپياو، گورزه هون، هونراو، هونراوه.

ضلال: بروانه (ضلالة).

ضلالة: ري لي بزبوون، سهر ليشيتواوي، گومرايي، ناواري، دهرهدهري، بزري، له ري لادان، ريگه گومکردن.

ضلة: سهر گهرداني، گومراهي.

ضلع (ج) اضلاع: ۱- په راسوو، دهنده، پارسوو، پارخان، په راسوو، پارووخان. ۲- پهل، لا، لاي گوشه.

ضلع قائم: لاريک.

ضلع مائل: لار.

الضلع الحقيقي: راسته په راسوو.

الضلع الكاذب: درؤزنه په راسوو.

- **متساوي الاضلاع:** خست، پهل تربيبي.

- **ضلعان والزواية المحصورة بينهما:** دوو لار گوشه که ي نيوانيان.

- **ثلاثة اضلاع متساوية:** به يه کساني سنج لايه کان.

- **متوازي الاضلاع:** پهل تربيبي.

ضباع: گوم و ون بوون، له کيس چوون، هوندابوون، هويليان، به فيرچوون، قه مهين، له دهست چوون، له ناو چوون، تەفروتوونابوون، توقدان، بزبوون، بزرى، رابردن.

ضيافة: بانگهيشتن، ميوانى كردن، مهيامنى، ميثاقنى، مييمانى.

- **دار الضيافة:** ميوانخانه.

- **صاحب الضيافة:** ميواندار.

ضيعة: زوى دهخلى و دان، ناو و زوى و كشتوكال.

ضيغم: شير، شيرى درنده.

ضيف (ج) ضيوف: ميوان، مييمان، ميثاقان، مهوان، مهشان، مهيمان، ميرقان، نيمان.

ضييق: تهنگ، تيوار، تهسك، بهرتهسك، تهنگه بهر، خهفه.

ضييق النفس: پشوو سوار، سپينه تهنگ، تهنگه نه فهس، دفنه دفن، هه ناسه سوار، خوڙه چهره.

ضييقه ضيقاً: پروانه (تضييق).

ضيقة: تهنگانه، تهنگدهستى، ناوسه ركه مى، تهنگايى، جهندهر، ناپوڙه، دهراش، سه خله تى، تهنگ و چه له مه، تهنگاهى، تهسكى، تهنگى.

ضييق النفس: پشوسوارى، هه ناسه سوارى، مينه تهنگى.

ضيون (ج) ضياون: گورپه، پشيله نير.

ضوء (ج) اضواء: شوق، رووناكى، رهوشه نى، روژنايى، بيناهى، رهمى، پرتو، قتشك، رڤينى، روژناهى، پهله دى، تاشك، روژنايى، شمال، شوق، روژنى.

ضوء الباهت: چرووسكه.

ضوء القمر: هه يقه روژن، مانگه شهو، شه به قى.

ضوء الهادي: تريفه.

- **انعكاس الضوء:** بريق و باق.

- **التركيب الضوئي:** تيشكه پيكهاتن، رووناكى پيكهاتن.

الضواك: پيشه خري، خلته نى پيشه وه، ددانه كانى پيشه وهن كه له كاتى پيكه نينى ده رده كه ون.

ضوضاء: ههرا ههرا، ناژاوه، زيل، شهري و كيشه، بهر دهق، بريوه، بگره و بهر ده، چهقه، چهقه چهق، خه ليه خه لپ، دهنگه دهنگ، پرم، زاره زار، هاوارهاوار، هاوارودار، هاواروبانگ، زارين، زارزار، زرمه زرم، زرم و كوت، زلاله، ژاروژهنگ، سرمه سرم، زله، قائمه قال، قاله قال، قاوه قاو، قرته، قلى بلى، زنازنا، قووله قوول، غهوغا، قيژه، قيژه قيژ، قيژو قيژ، گزيه نده، ههرا، ههراوهوريا، هه زاره زيله، هه لاله لالا، دهنگه دهنگ، قووله، زرم و هوڙ، تريفه، زكوم زكوم، زيكه، زيكه زيك، كه پوره.

الضويطة: ليته، چلپاو.

ضياء: پروانه (ضوء ج) اضواء).

ط

- ط: پیتنی سازده مینى نابیتی عه ره بییه .
- طاء: چیشته لیته، ناشپه ز.
- طائر: پروانه (طیر).
- طائر أبتو: قونده، قوله، کونده، بالندهی قونده.
- تجمیم الطائر: هه لئیشاندن.
- جنوم الطائر: هه لئیشتن.
- طائرة: ۱- بالدار، په ره ور، مر، په رنده، مهل. ۲- فرۆکه، بالافری
- طائرة استطلاعية: فرۆکه ی سوسه.
- طائرة انتقاضی: فرۆکه ی پریندکه ر.
- طائرة قاذفة: فرۆکه ی بزمباهاویژ.
- طائر نفاثة: فرۆکه ی تیژرۆ، فرۆکه ی دوو که لدار.
- طائش: ۱- حۆل، سه رچل، گیل، ویتل، هه ل، زلحۆل، گه لحو، هیس، گه وچ، وری، باله، پاتال، تۆلاز، سه پۆل، گه مره ل، خۆیه سند، هه له شه، که سیکه وه شوتین کاروباری پووج بکه وی. ۲- له نیشانه نه دهر، نه نگیه.
- طانع: پروانه (مطیع) له (اطاعة).
- طائف: زیاره تکه ر، دهره دهر.
- طائفة: تیره، زۆم، نۆیه، هۆیه، ره چه له ک، به ره باب، بابک، باقک، به ره، چۆم، تووش، تووشمال، قۆل، ئیل، تووشمال، خیل، بنه چه که، خانه واده.
- طائفة من الخیم: کورنگ.
- طوائف الملوك: دهره به گی.
- الطائفية: تیره گه ری.
- طائل (ج) طائلات: که لک، توانایی، دهوله مهندی، هونه ر، لار، بیج که لک، بیج سوود.
- طاني: له مه ر خیل (طی).
- طاب طیباً: چاک و خوشبوون.
- طابة: (ه) تۆپ.
- طابع: ۱- چاپگه ر، دامه زرتینه ر. ۲- شه قل (جوغرافیا).
- (بریدی) (ج) طوابع: پوولی چه په رخانه، پوول.
- طابع مالي: پوولی سامان، پوولی داهات.
- طابعة: نامرزی چاپکردنی.
- آلة الطابعة: تلئیس (تایب) تیپنوس.
- كاتب طابعة: تیپکار.
- الطابق: نهۆم، ته به قه.
- الطابق الادنی: ژیرخان، بنخان.
- الطابق الاعلی: باله خانه، کۆشک.
- الطابق الثاني: نهۆمی دووه مین، حۆلی.
- الطابق الفوقاني: شانشین.
- ذات طابقین: دوو نهۆم.
- طابق مطابقة: به رانه رکردن، پیک گرتن.
- طابو: تاپۆ.
- مديرية الطابو: کارگیری تاپۆ.
- مديرية الطابو العامة: به رتیوه به رایه تی تاپۆ گشتی.
- طابوق (اللبن المطبوخ): ئاجور، خشتی سوور کراوه، که ره پووج
- الطابوق الناري: خشتی ئاگرین، ئاگره خشت له (کیمیادا).
- نصف طابوق: نیمه.
- طاحن (ج) طواحن: پاشه خری، خلینه، کاژیر.
- طاحن: هاری، ئاش، هاری، هوردکار.
- طاحون، طاحونة (ج) طواحين: ئاش، ئاسیاو، ئاساو، هاری، هاری.
- مخزن ماء الطاحونة المائية: قۆته ره، قۆنته ره.
- طاحونة يدوية: ده ستار (پروانه جاروش).
- طاحونة تقشير الشلب: کرکی، کرگی.
- طاحونة مائية: ئاشی ناوی.
- طاحونة نارية: ئاشی ناوری.
- طاحونة هوائية: ئاشی با.
- اجرة الطاحونة: مز، مزه و ئاساوی.

- طار طيراً و طيراناً:** فرين، بالنگرتن، فريان، پروازکردن.
- طارئة (ج) طارئات و طوارئ:** بهدبهختی، کارهسات، ئاوارهیی.
- طارة: (المنخل والدف):** کهوه، کهمه.
- طارف:** پروانه (طريف).
- طارق:** له شهوی داهاتوودا، له شهوی پهیدا بوودا، ئهستیرهی پهیدا بوو.
- طارقة (ج) طوارق و طارقات:** زۆر زیرهک، تهخت، خزم و خویش.
- طارمة:** (ه) تارمه، ههویان، ئهویان، تالار، بیتلابی، ئیوان، بهریانک.
- طارئ (ج) طواریء:** بهدبهخت، بیانی، ئاواره، مشهخت، له ناکاو.
- طازج:** (ه) تازه، نوو، نووی.
- طأس:** (ه) تاس، قاپ، کاسه، جام.
- طأس الماء و غیرها:** تاس، لیوان، جامۆله.
- طأس معدني:** جام.
- طأس ترابي:** گلینه.
- طأس صغير:** جامۆکه، جامیلکه.
- طاش طیشاً:** کهم هۆشبوون، ئاقل سووک بوون، بهسههچوون، سهه لئ میلچون، سهه لئیشیوان.
- طاع طوعاً:** گویتدیری کردن، گویتدان، سهه بۆ دانهواندن، سهه شوژکردن، دانهواندن.
- طاعة:** گویتدیری، سهه شوژی، رکیف، گویتراپه لئ.
- طاعم:** بخور، خورنده، لئ چیش.
- طاعن:** لئدهه، تهووس ئاویتژ، بهسهه رپۆ، سهه رزه نشکار.
- طاعون (ج) طواعین:** چاوقولکه، پشانهوه، په شه پشانهوه، زهقنه، ئاهۆ، ئازار، زهقنه مووت، قوزه لقورت، په تاو قران، زهقنه، درۆم، ههراوه، وهکوو ده لئین ههراوهی بۆ هاتۆته خواری
- طاعون البقري:** ئاهۆی مانگا، ده رده گا.
- طاغ (ج) طغاة:** سهه رکیش، قاجاخ، سهه رپیتج، ختمی، تۆر، په تیر، سهه رچل، سهه ریزئو، پرکیش، دلرهق.
- طاغوت (ج) طاوغیت:** بوت، بت، چتی پووجه که بهه رستری.
- طاغي (ج) طغاة:** زۆردار، سهه رکیش، پرکیش، سهه رپیتج، که له مه شه کتین، گویشه، هه لگه پراو، یاخی، زۆردار.
- طاغیة:** زۆردار، به فیز، گیل، برووسکه.
- طاف طوفاً:** به ده ورده دا که پان.
- طافي:** سهه راوهه.
- طاق:** (ه) تاق، کل، بینایه کی خه ریشه یه، لنگ، تاک، تهک، ته نها.
- طاق الجسر:** کل، تاق، خه ریشه.
- طاق طوقاً:** توانین، له باردابوون، پتوهستان.
- طاقة: ۱- هبیز، تین، قهژهن، توانایی، رحل، ورینگ، وزه، پلوویا، پیتز، تاب، تهوشه، تاوه، قسوونه بان، یارا، ئه نیسا، بهرگه، پاشهر، په روپۆ، باشار، دهسته لات، ده ره قهت. ۲- په نجه ره، ده لاقه.**
- طاقة الحرارية:** تاش، تاو، وزه ی گهرما، گهرمه وزه.
- طاقة حركية:** وزه ی جوولانه وه، جووله ی وزه.
- طاقة الخيط:** هه ودا، داو، تال، که ل، ته ل، هه قدا، داوه ده زوو.
- رأس طاقة الخيط:** سهه رتال، سهه ره هه ودا.
- طاقة الذرية:** وزه ی ئه تۆمانه، قهژهنی ئه تۆمانه.
- طاقة السنوية:** ساله وزه.
- طاقة الشمس:** وزه ی خۆر، قهژهنی ئه تۆمانه.
- طاقة الكامنة:** وزه ی مات، ماته وزه.
- طاقة كهربائية:** وزه ی کاره یا.
- طاقة الكيميائية:** وزه ی کیمیایی.
- الطاقة المتحركة:** وزه ی بزۆک.
- الطاقة من الخيط:** هه ودا، هه قدا، تاک، تال، که ل، ئا قدا، ته ل، داوه ده زوو.
- الطاقة الميكانيكية:** میکانیکه وزه.
- الطاقة النووية:** ناوکه وزه.
- بقاء الطاقة او حفظ الطاقة:** ده ستووری مانه وه ی وزه.
- طاقية:** ئاره قچن، کلاو، ته قیله، کولاش، کۆلار، کووتووژ.
- طاقية البلوط:** قولکه جهوت.
- طاقية الليل:** کمک.
- طاقية مخروطية طويلة:** زۆپ.
- ذو طاقية:** کلاوون.
- طال طولاً:** دریتژ بوون، کشان، خوازگار، هه وه سکار، هه وه سدار، خواز، خواز، خوازیا.
- طالب (ج) طلاب:** خواست، ویستهه، خوازۆک، داخواز، داوان، سیار.
- طالب العلم:** خویندکار.
- طالب جامعي:** خویندکار.
- طالب خارجي:** خویندکاری هه ندهه ران.
- طالب الصناعة:** شاگرد.
- طالب العلم:** فهقی، خویندکاری زانیاری.
- طالب المتدي:** سووخته.
- مستوى الطالب:** ئاستی قوتابی، پایه ی قوتابی.
- طالح (ج) طالحون:** خراپ، گهن، گهن، گهنده ژه، خرا، توون، بهدگار.

طالع (ج) طالع: ۱- دهرکه و توو، هه لآتوو، مانگی نوئ، مانگی یه کشه وه. ۲- بهخت، کۆلس، کۆست، هیر، هات، بهختیاری، چاره، فرشته، چاره نووس، سه رنویش. ۳- سپیده، سه ره به یانی زوو. ۴- خراب، خرا، گه ند.

طالع مطالعه: وردبوونه وه، په رتووک، خویندنه وه، روانینه چتیک بۆ تیگه بیشتنی، ته ماشاکردن، لی وردبوونه وه، تیبتنی، نهترین.

طالقة: ژنی نازاد و به ره لاکراو.

طالما: له کاتیکی دژژدا، له میژه، ژمیژه.

طامع (ج) طوامع: ژتیگه به بی دهستوری میردی بچیته لای خزمانی خوئی و یا چاو له ده ری بچ، بلند و به رزتر له هه موو چتیک.

طامع: بروانه (طماع).

الطامور: تۆمار.

طان طینا: سواخدان، دووین، هیسین، سه پاندن.

طاهر (ج) اطهار: پاک، خاوین، پاگژ، خووه روو، نافیژه، برجه فان، پیک.

طاهي: چیششت لیتهر، ناشپه ز، ناشچی، شیو لیتهر، چلاوپه ز، شیوکار، چیشته کر.

طاووس: (ه) تاووس، داووس، داوس، له تاو و سی (سیبهر) وهرگیراوه.

طواع مطاوعة: گویدیاری کردن، سه رشوژکردن.

طاولة: ماسه، میز.

طایبه مطایبه: گهمه پیکردن، فشه و قه شمهری پیکردن.

طب: پزشکی، هونه ری پزشکی، پزشکی، چاره ی نه خویشیانی له ش یا هۆلمان (نفس).

- **علم الطب:** زانیاری پزشکی، زانستی پزشکی.

طب الاسنان: ددان سازی، پزشکی ددان.

طب البيطري: پزشکی ماللاتان.

طبایة: تیمارگه ری، پزشکی، پزشکی، پیشه ی پزشکی.

طبایة الصحة المدرسية: پزشکیه وانی ته ندروستی قوتابخانه ی.

طباخ: چیششت لیتهر، ناشچی، ناشپه ز، شیو لیتهر، چلاو په ز، شیوکار، چیشته کار.

طبایحة: چیششت لیتهر، ناشپه زی، زادپاتن.

طباخ، طبایحة: کوره ی فه ره نگی.

طباشیر: قه له می گیتی، گیتی نووس، کری، پینووس گیتی.

طبایع: خوو و په فتاران.

طبایع: چاپگه ر، شیرگه ر.

طباعة: چاپگه ری، کاروباری چاپ.

- **دار الطباعة:** چاپگه، مه زکه.

طباق: به رانبه ر، به رابه ر، ناوی پیشه ی تکبیه له ناو هه لبه ستاندا.

طباق: دژه وئی.

طباقه: قرتینه.

طبال: ته پلژهن، ده هۆلژهن، ته پل لیده ر.

طبه طبأ: دهرمان کردن.

طب تطیباً: دهرمان کردن، چاره و دهرمانی نه خویش کردن.

طبخ: چیششت، شیو، ناش، زاد، چاشتی، گرار، گیرمی، سه رنان، گراو، گراو، چیششت و شیو لیتهر، په هتن لیتهر.

- **رئیس الطبخ:** میرناش، مرناش.

طبخ یصنع من الماء والدهن والطحین: لۆلکه.

طبر: (ه) ته وهرزین، ته به ر، ته ور.

طبر زین: (ه) ته وهرزین، ته به ر، ته ور.

طبطة: شلپه ی ناوی، هاشه ی سیلاوئی.

طبع (ج) طباع: خوو، سروشت، دل، هۆش، په فتار، سرشت.

- **سنحی الطبع:** جووامیتر.

الطبع: (ه) چاپ کردن، شه قل کردن، مۆر کردن.

طبعاً: هه لبه ت، هه لبه ته.

طبوق: چه شن، به رانبه ر، ریک، دهق، تزیوور.

طبوق الاصل: دهق، کوتومت، دهقاو دهق.

طبوقاً لاصله: کوتومت، دهق، دهقاو دهق.

- **صورة طبق الاصل:** وینه ی کوتومت.

طبق (ج) اطباق: ۱- سه ریووش، سه رقاب. ۲- ته به قی نانی، ته به کی نانی له دار، نانه شان.

طبق الاستکان: ژیر ئیستیکان، نالبه کی، ژیر بیاله.

طبق خزفي: شاکاشی.

الطبقة الليفية: ریشاله چین.

طبقة (ج) طبقات: ۱- نهۆم، نهۆم، تا، چین، تووئی، تو، پایه. ۲- لۆ، تووئی، توویش، تووئی، توویش.

طبقة ورق: ته به قه ی قاقه زی.

طبقة متقرنة: تووینی مردوو، وشکه لآتوو.

الطبقة السفلی: نهۆمی خواره وه.

الطبقة الفوقانیة: نهۆمی سه ره وه.

- **ذات طبقتین:** دوو تووئی، دوو نهۆم.

- **طبقات القشرة الارضية:** چینه کانی زهوی.

طبقت طباقاً: به ستان، قووچاندن.

طبقتان: دوو پۆشه، دوو نهۆم، دوو ته به قه.

طبل (ج) طبول: (ه) ته پل، دهول، دههول، دمبهک، کووس.

طبله: (ه) ته پله کی گوئی، په رده ی ژوره وه ی گوئی، ته پله کی گچکه.

طبن: دهسته ی بیکه زۆر.

طالع (ج) طالع: ۱- دهرکه و توو، هه لآتوو، مانگی نوئ، مانگی یه کشه وه. ۲- بهخت، کۆلس، کۆست، هیر، هات، بهختیاری، چاره، فرشته، چاره نووس، سه رنویش. ۳- سپیده، سه ره به یانی زوو. ۴- خراب، خرا، گه ند.

طالع مطالعه: وردبوونه وه، په رتووک، خویندنه وه، روانینه چتیک بۆ تیگه بیشتنی، ته ماشاکردن، لی وردبوونه وه، تیبتنی، نهترین.

طالقة: ژنی نازاد و به ره لاکراو.

طالما: له کاتیکی دژژدا، له میژه، ژمیژه.

طامع (ج) طوامع: ژتیگه به بی دهستوری میردی بچیته لای خزمانی خوئی و یا چاو له ده ری بچ، بلند و به رزتر له هه موو چتیک.

طامع: بروانه (طماع).

الطامور: تۆمار.

طان طینا: سواخدان، دووین، هیسین، سه پاندن.

طاهر (ج) اطهار: پاک، خاوین، پاگژ، خووه روو، نافیژه، برجه فان، پیک.

طاهي: چیششت لیتهر، ناشپه ز، ناشچی، شیو لیتهر، چلاوپه ز، شیوکار، چیشته کر.

طاووس: (ه) تاووس، داووس، داوس، له تاو و سی (سیبهر) وهرگیراوه.

طواع مطاوعة: گویدیاری کردن، سه رشوژکردن.

طاولة: ماسه، میز.

طایبه مطایبه: گهمه پیکردن، فشه و قه شمهری پیکردن.

طب: پزشکی، هونه ری پزشکی، پزشکی، چاره ی نه خویشیانی له ش یا هۆلمان (نفس).

- **علم الطب:** زانیاری پزشکی، زانستی پزشکی.

طب الاسنان: ددان سازی، پزشکی ددان.

طب البيطري: پزشکی ماللاتان.

طبایة: تیمارگه ری، پزشکی، پزشکی، پیشه ی پزشکی.

طبایة الصحة المدرسية: پزشکیه وانی ته ندروستی قوتابخانه ی.

طباخ: چیششت لیتهر، ناشچی، ناشپه ز، شیو لیتهر، چلاو په ز، شیوکار، چیشته کار.

طبایحة: چیششت لیتهر، ناشپه زی، زادپاتن.

طباخ، طبایحة: کوره ی فه ره نگی.

طباشیر: قه له می گیتی، گیتی نووس، کری، پینووس گیتی.

طبایع: خوو و په فتاران.

طبایع: چاپگه ر، شیرگه ر.

طباعة: چاپگه ری، کاروباری چاپ.

- **دار الطباعة:** چاپگه، مه زکه.

طحال (ج) طحل وطحلات: سپل، خالخالک، سیپه‌لک، سیپه‌لاک، سی، شوو، هه‌ناو، پیلاسیبی، پشاسیبی، شوئی، سوئی، سه‌په‌لیک، سوویه، شووشوو، شمش، شوومی

- **ذو طحال:** سیلدار، سیلاوی

- **مرض الطحال:** تهیت و لهیمان، تیرولیمان، نه‌خوشی سپل

طحان: ناشه‌وان، ناسیوان، لووینه، لووینه، کریتج، قه‌راش، نایشه‌وان، ناساوان، مووشه‌کان

- **مکیال الطحان:** که‌پوله، که‌پپله

طحانة: ناشه‌وانی، نارد فرۆشی

طحل (ج) طحالب: قه‌وزه‌ی ئاوی، که‌زوکوز، که‌قس، لیم، خوربه‌جنه، که‌ز، که‌وز، خوربه، جندۆکه، که‌وژ، کویز

طحن طحناً: هارپین، له‌ئاش کردن، کردنه‌ئارد، لیتکردن، داهارپین

طحین: ئارد، ئار، کویز، هارد

- **نخالة الطحين:** که‌په‌ک، سو، سوس، پنس، ئه‌سپرزده، رزبه، والله

طَر (ج) اطرار: هه‌موو، گشتی، لا، کن

طراح: لینه‌رخه‌ر، نه‌خشه‌کیش

طراحة: ره‌نگ رژاندن، نه‌خش کیشان

طراد: ده‌رکار، وه‌ده‌رنه‌ر، که‌شتی شه‌رئ

طرادة: که‌شتی شه‌رئ، گه‌میتی شه‌رئ

طرار: کیسه‌پر، گیرفان‌پر، ته‌رده‌ست

طرار: که‌سیکه‌مووی سه‌رو ملتی درتژکات

طراز: ۱- جوور، چه‌شن، شکل، تزبوور، نه‌شم ۲- جوانی و نه‌خش و نیگاری کراسی

طراوة: (ه) ته‌روتازه‌بی، ته‌راتی، ته‌ریتی، ئاوداری، تریوس

طرب: به‌زم، ئاهه‌نگ، که‌هیف، گۆبه‌ن، گۆبه‌ند، په‌زم، لۆخانه، خرتیف، به‌زم و په‌زم، خووش ئاوازی، خووش‌بیشی، سک و سه‌ودا، شایی، فاک و فیک

- **مجلس الطرب:** به‌زمگا، به‌زمگا

طرب اللیل: شه‌فسازی، به‌زمی شه‌وی

طربال: خانوبه‌ره‌ی بلند، گاشه‌به‌ردی سه‌رکیوان، په‌رستگا

طربوش (ج) طرابیش: فیس، فیس، کۆمسۆر

طرة (ج) طرات: ۱- کاکۆل، کاکل، کودیله، گوودله، فلکه، تووکی سه‌ر نیوجاوانه ۲- ریشووی پیچ و میزه‌ریبه

طروث: وشرخۆره

طرح (وضع الخطط): ۱- په‌نگرژاندن، نه‌خشه‌و دۆلاب، پیلان، په‌نگ کیشانی نه‌خشه، پیلان دانان ۲- فریدان، ده‌رکردن، له‌ده‌رکردن، ده‌رافیتن، هاویژتن، فتدان، ده‌رخستن، فرتاندن، رامالیتن

طَبَن: ته‌نبوره (مراژتکی به‌زمی) یه.

طبنجة: (ه) ده‌مانچه، دووباشچه، ده‌وانچه، شه‌ش ئاگر، شه‌ش لووله.

طبون: پند، پنت، حمم.

طبع: ۱- چنگه، چیکه، که‌پله، ئه‌سپیتی مریشکی. ۲- رشک، گه‌رای کیتج و ئه‌سپین.

طبی: گۆی مه‌مکی چواربیبیان.

طبی: پزشکی، پزیشکی، نووشداری.

- **الادوية الطبية:** ده‌رمانانی پزشکی، ده‌رمانین نووشداری.

- **عدسة طبية:** چاویلکه، دووربینی پزشکی.

- **مدرسة طبية:** قوتابخانه‌ی پزشکی.

- **كتاب طبي:** پزشکینامه.

- **كلية الطبية:** کۆلیجی پزشکی.

- **عمادة كلية الطبية:** سه‌رۆکیتی کۆلیجی پزشکی.

طبيب (ج) اطباء: پزشک، مه‌ره‌نگوز، نوشار، نوژدار.

طبيب الاسنان: پزشکی ددان، ددانساز.

طبيب الاطفال: پزشکی ساوایان، پزشکی مندالان.

طبيب البيطري: پزشکی مال‌اتان.

طبيب العيون: پزشکی چاو.

طبيخ: چیشته، شپو، گرار.

طبيخ الاطرية: رسته‌پلاو، هه‌رشته‌پلاو.

طبيخ البانت: چیشته‌ی شه‌وی (کۆن).

طبيخ المدققة: کفته و شو‌ریاو.

طبيخة: چیشته، کالۆش، گرار. گیرار.

طبيخة الاطفال: چیشته‌قوله، شیوه‌قولانئ.

طبيخة في لهجة الاطفال: (فه، پفه).

طبيخة تصنع من الدهن والبيض: نیمروو.

طبيخة تصنع من الدهن والديس: هه‌لمیشک.

طبيخة من الماء والدهن والطحين: لۆکه، مرتۆخه.

طبيخة تصنع من اللحم والبصل والتوابل: میتکه.

طبيعة (ج) طبائع: سروشت، خوو، قیژ، خه‌یم، په‌وشت، په‌وش، سرشت، خو‌رسک.

طبيعي: ۱- خو‌رستی، په‌مه‌کی، خو‌رسکی، زگماک، خیتروک، سروشتی، سکماک. ۲- که‌سیکه‌شاره‌زای زانیاری سروشتی بئ.

- **حالة طبيعية:** باریکی ناسایی.

- **علم الطبيعات:** زانیاری خو‌رسکی، زانیینی خو‌رسکی.

- **العلوم الطبيعية:** زانیاری خو‌رسکی، زانیینی خو‌رسکی.

- **قوة طبيعية:** گازۆر، هیتزی خو‌رسکی، ته‌وژمی خو‌رسکی.

- **عملية الطرح:** لى دهرکردن
- **المطروح منه (في الحساب):** لى دهرکراو
- طرحه:** تاوله مه، مندالتیکی له بهرچووه که هیتشتا نه دماى لى نه پروایى
- طرخون:** ۱- جه حفه رى، ریشالۆ، ریشالۆک، تهرخوون ۲-
- ترخینه، تهرخینه، شه له مین
- طرحه:** هه سیتر، نه سیتر، گۆل
- الطرد:** تاره دوانیان، رامالنیان، راوانان، راونیان، راندن، دهرکردن، دهرپه راندن، وه دهرنان، راوانان، قهرتاندن، دوورخستنه وه، جه لیاندن، قاودان، تۆراندن، تادنان، دهست پیتوه نان، راپیتجان، راپیتچه لدان، رامالدان، رامالین، ره پیتان، ره ناندن، شه کشکشاندن، وه دوورنان، راپه ناندن، سه ر له دوونان، هه لپین، هه لپژاندن
- طرد (بریدی):** بهسته
- **کلمة لطرده الطيور:** کشه، کشه کش
- **کلمة لطرده وسوق الغنم:** کسه، کسه
- طرز:** (ه) تهرز، شپوه، رهوش، جه له ب، قه لافهت
- طرز:** بروانه (تطرز)
- طرس (ج) طروس:** قاقهز، کاغز
- طرش طرشا:** که ریوون، گوی ته پ بوون
- طرشی:** ترشی، ترشیات، تورشی
- طرطور:** کلای قووچی گه وه ره به ند
- طرف:** ۱- لا، چمک، لایه ن، کن، که نار، رۆخ، ئال، لان، ره خ، کل، ئالی، بهر، په ر، تهنگال، روو، رۆخ، سه ره به ر، نک، رووکار، سه مت ۲- دهسته، کۆمه له
- طرف (ج) اطراف:** دهووریه ر، سوور و پشت، چوارلا، چوارکه نار، نه ملولا، نه ولولا، په ر، هاویردۆر، ئیلاوئه ملا، بهرانبهر، چواردهوره، دهوور، دهووره، دهوورپشت، پی پانه، گرد، گهرد، سوور، سنوور، گرداگرد
- **الاطراف الاربعة:** چوارلا، چوارپهل
- طرف العين:** سیله، گۆشه ی چاو، چاونقاند
- الطرف العلوي:** لای بهرز، بالا
- طرفاء:** گهز، گهزی چار، داره گهز
- **شجرة الطرفاء:** گهز، گهزی چار، داره گهز
- طرف العين (غمضا وفتحها):** ترووکاندن
- طرفة (ج) طرف:** جاره چاو ترووکاندنیک، چتی تازه و خووش، وته ی خووش، سه رسام هینه ر
- طرفة العين:** ترووکاندنی چاو، چاو، ترووکاندن
- طرق:** لیدان، کوتان، ته قه کردن، پیداکیشان
- طرق:** تاوتیکه پر بی له زیندهوار
- طرق:** پیوی مه ر
- الطرقه:** چه شنی
- طرمبة:** ترومپا، په مپ
- الطرموث:** سه نکه ک
- طرها:** ریچ
- طروب:** که سیکه زۆر خه ریکی که یف و خووشی بی
- طري (ه):** ناودار، تهرپوتازه، نه م
- طریان (ه):** تریان که نانی له سه ر داده نری
- طرید:** بی پنا، تهره، تهریده، دهرکراو، تاراو
- طریف:** هه لکه وتوو، ئناویزه ی هه موو چتیکی، سامانی تازه، میوه و چت بی هاوتاو خووش و هه لکه وتوو، دلته روخووش
- طریفه (ج) طرائف:** چتی تازه و نوئی، چتی به کیشان سووک و به نرخ گران، وته ی خووش
- طریق (ج) طرق:** ری، ریگا، را، ری، راگه، ریگه، راره و، رهوز، ریواز
- طریق الدارس:** کویره ری
- طریق دقیق:** ریچکه، ریپه و، باریکه ری
- طریق رئیس:** شاری
- طریق رئیسیه:** شاریگا
- **الطریق الصغیره الضیقه:** کویره ری
- طریق ضیق:** ته نکه ری، ریگای ته نگ، دزه ری، رچه، ریچ
- الطریق العام:** شه قام
- الطریق الفردی:** ریچکه، ریچ
- الطریق المرصوص باحجار صلیبه:** ساچمه ریژ
- الطریق المعبد:** شوسه
- الطریق الوعرة:** رکه
- طریق وعر منبع:** لات
- **اکتشاف الطریق:** ریگا دۆزینه وه
- **اقصر الطریق:** سه رپر، ریگای سه رپر
- **اهداء الطریق:** ریگا نیشانان
- **تنظیف الطریق:** ریگا پاک کردنه وه
- **رفیق الطریق:** هاوری، هاوریگه، هاوریگا
- **فتح الطریق:** رچه شکاندن
- **قاطع الطریق:** ری بر، ریگر، نژده
- **قطع الطریق:** ری برین، ریگری
- **مفرق الطریق:** دوو ریبان
- **موقع اعوجاج الطریق:** گه وه
- طریقة (ج) طرائق:** ری، ریگا، رهوش، شپوه، ئایین، رهوش، ریگا و رهوش، ریپاز، ریگه
- طریقة الاستقرارية:** شپوه ی پایه داری

طغیان: له سنوور لادان، یاخیتی، سهرکیشی، هه لگران، سهریزتیوی، پی له نه ندازهی بهرپی خۆ تپه پاندن، سهریلند کردن، سهریچی، سهریچان، هلگافتن، له سنوور تپه پان **طَفَّ:** لا، که نار، هه وراز، که ندال، جیگایه کیشه له که ره لایه **طفاف:** لجان **طفان:** لپاولیپ **طفاوة:** خهرمانه ی دهوهری مانگ و رۆژییه، جۆخینه، ئاخل، خشت و خال، که فی ئاوی **طفأت (ج) طفوماً:** کوژانه وه، دامرانه وه، خه فه بوون، هیدی و نارام بوون **طفح طفحاً:** ۱- پر و لیو ریژکردن، ترهاندن **الطفر:** بازدان، فه جنجقین، فتلو پاچک، فرتدان، جه نک کرن، ته ول بازخوده دان: به هین، باربران، به رین، هه لپه رینه وه، هه لبه زینه وه، له بلندیه وه فرین، خۆ وزاقدان، هله هین **طفر العریض:** یه کباز **طفرة:** جاره بازدانیک **طفل (ج) اطفال:** مندال، زارۆ، کۆریه، ساوا، شیره خۆره، زارۆله، منال، زارۆک، نایل، پچووک، چیژک، پز، وه چکه، به چکه، بیسیله، زراسک، به چه، به به، به به له **طفل الرضیع:** کۆریه له، شیرمژ، به به، ساوا، شیره خۆره، پروانه (رضیع) **طفل صغیر:** کۆریه، کۆریه له **الطفلة الصغیرة:** کچۆله **الطفل الماشی:** مندالی پیگرتوو، پیگرتی **طفل مترعرع:** مندالی پیژۆکه له **اغنیة خاصة لتنویم الاطفال:** لایی لایی، گۆرانی گورگانه شهوی **- إشراب الطفل الحديث من اللبن:** گۆجکردن، کۆچکردن **- تعلم الطفل المشی:** پی هه لگرتن **- اهلال الاطفال:** واقه واق **- جمعیه حمایة الاطفال:** کۆمهالی پارازنتی ساوایان **طفورة:** بازدان، بازبردن، بازبازان، بازبازین، له لکیکه وه بۆ لکیکتی تر فرین، لکاولک **طفولة:** مندالتی، بچووکاهی، زارۆتی، ساوایی، کۆریه یی، مندالی، منالی، مندالایه تی **طفولة الرضاعة:** ساوایی **الطفولية:** ساوایی **طفولي:** ساوایی **طفیف:** کهم، ناته واو، ناکهس، رژد **الطفیل:** قوراو، لیلانو

طريقة الاستنتاجية: شتیوهی بهر بوو لئ ده رخست **طريقة الالغائية:** شتیوه پوچ کردنه وه **طريقة التقريرية:** شتیوه وه زین **طريقة التکشیفية:** شتیوهی وه دی هینان **طريقة الحث:** ریگهی کار تیکردن، شوین کار تیکردن و هاندان **طست (ج) طسوت (ة):** ته شت، له گهن **الطسة:** له نگه ری **طعام (ج) اطعمة:** چیشت، شیو، گرار، خووری، گبرمی، وارده مهنی، خوارده مهنی، چه شه، خۆراک **طعام الزفاف:** نانی شایی، چیشتی زه ماوه ندی **طعام الصباح:** بهرچا **طعام الظهر:** نیوران **طعام العشاء:** شیو **طعام العید:** نانی جیژی **طعام الفقراء:** کالجۆش **طعام القایض:** گری، زگ راگر **طعام لذیذ:** چیشتی خۆش، چیشتی تامدار **طعام المأتم:** نانی پرسه **- وجبة الطعام:** جه م، ژه م، ژه مهن **- لذیذ الطعم:** خۆش، خۆش مهزه **- شوكة الطعام:** چه نگال **- ادوية (للطعام):** هه ریینه **طعان:** په له ندر، نپزه لیدهر، زۆرنپزه لیدهر **طعان:** نپزه لیدان **طعم:** تام، چیژ، مهزه، میتلاک، چه ش، چهز **طعم طعاماً:** خواردن، وارده ی، هه ردن، خارن، خوارن، کزوه ت، چه شه کردن، تامکردن، چه ژتن **- بدون طعم:** بی تام، که له **- عديم الطعم:** بی تام، که له **- فاقد الطعم:** بی تام، که له **طعمة (ج) طعم:** پروانه (طعام) **طعن:** تانوت، ته شهر، پوالت، تینه، سه رزه نشت، سه رکۆنه، شووره، توانج، ته وس، تانه لیدان، ته وس لیدان، تانوت لیدان، شووره لئ کردن، لیدان، تینه دان، نپزه لیدان **طعنة:** جاره لیدانیک یا تانوت و، تانه لیدانیک **طغراء (ج) طغراءات:** نووسراوی شاهانه له سه ر سکه ی پاره، چه ند دخیکی خوار و ئالۆزه له سه ر پوول و ئیتر له جباتی ناوی ئەم و ئەو ده نووسریت نیشانه و دروشمیکه له سه ر سکه یا له په رده دا، توپره **طغی طفواً:** سه ریلند کردن، یاخی و سه ریزتیووون، پی له نه ندازه ی بهر تپه پاندن، شوو لئ هه لکیشان

- طفيل:** ناوی که سیکی بووه به بی بانگ هیشتان چۆته میوانی
- الطفيلي:** مووشهک، لاپره سه نی، پله ندر، دلنگان، مروومووشکار، فینوو، تهره فه، خو تیهه لقتوتین، لاکوت، خوزه، په لاس، چهل و مهل، میمل، هه لقتون، پیلوس، ره گه لکه وتوو، لاپرسه ن، لاپلار، لاپواز، مه لئوس، مووی دهماخ، ملومو، چهلومل، ره گه ل ره گه ل، ملوزم، که سیکه به بی نه وهی بیناسن وهیا بانگ هیشتان بکه ن خووی له گه ل خه لکی ریک دهخات و ده جیتته سهر سفره شبیان
- طقه:** شریقه، گرمه، گرمه گرم
- طقس (ج) طقوس:** ۱- شپوه، چهن، ری و شوین ۲- ههوا، کهش، کهژ، سوو، گژ، کش
- طقق طقطقة:** ته قه ته ق کردن
- طقم وطاقم (ج) طقومة:** تاخم، دهسته، تاخم
- طل (ج) طلال وطلل:** ۱- ورده بارانه، نهرمه بارانه، وهشت ۲- ناسوگه، ناسوگه، گرد، ته پۆلکه
- طلا:** کارماز، گرده نان
- طلاء:** رونیکه له چتی هه لئوسووی، مهی، روو کیش کردن، تیهه لئوسون، مه قلاندن، دهرمان تیدان
- طلائع الفواکه:** نویره میوه و تهره کاری
- طلاطلة:** زمانه چکۆله، بهرگه
- طلاع:** ناقۆلا
- طلاق:** دهست لی بهردان، نازاد و بهرله لکردن، دهست لیهه لگرتن، ژئی بهردان، ته لاقدان
- طلاقة:** شه هتوتی، دهمه وهری، رهوانیژی، رهوانیژی
- طلاقة:** روو به پیکه نین، روو خووش، زارکراوه وه
- طلاوة:** ۱- جوانی، خووشی ۲- سهرتوی، توتی ته نکه له سه ر ماست و خووس ۳- پاشماوهی خووراکه له زاردا
- طلب:** ویستن، خوازتن، قیان، قین، وایستن، داخوازی، پیج ویستن، پیویست، خواستن، خواهستن، داوا، داوخوازی، قین، گه پریان، ویست، گهرهک، وازش، وسه ی، وستن، خواست، دلچوون، دل بۆ چوون، دۆز
- طلبية (ج) طلاب:** قوتابی، خویندکار
- طلبية:** داخوازی
- طلع:** گه نهی و لاخان
- الطلع:** مۆز، هه نجیری باوا (میوه) پشکۆی خورما
- طليحة ورق:** په ری قاقهزی، ته به قه بییک قاقهز
- الطلع:** قوره رهش
- طلسم (ج) طلاسم:** (ه) ته له سم، جادوو، نه فسوون، جاچۆل، باربه ژن، جادوو به بند، زار بهست
- **کاتب الطلاسم:** جادوونوس
- طلع طلوغاً:** بروانه (طلوع)
- طلع الکرّم:** بۆق
- طلعة:** روالهت، دیدار، دیتن
- طلق طلقاً:** بهردان، بهرله لکردن، دوورخستنه وه، نازاد کردن
- طلق:** نازاد، رزگار، نه به ستر او وه، روو کراوه وه، زمان پاراو
- طلق:** رهوا، چتیکه که سیکی تری تیدا به شدار نه بی
- **اوجاع الطلق عند الولادة:** گهرمه ژان
- طلقة (ج) طلقات:** فیشهک، فیشهنگ، شهنک
- **ازیر الطلقات النارية:** قازه، ویزه، گیزه
- **فرقة الطلقات:** قلاب و قۆپ، قلاب و هوپ
- طلل (ج) طول و اطال:** (ه) ته پ، ته پۆلکه، گرد، گردۆلک، گوویک، ته پلاک، ناسوگه
- طم:** پنه، خوانه، فه ریشه، خانک، رپکه
- طلمة (ج) طلم:** نهنگوتک، گشک، گونک، گوندک، گشتک، گلۆر، گوندی، گزنگی، گوش، گۆنکه، گونکی
- طلوع:** دهرکه وتن، سهره له لدان، وهزین، دهرهاتن، هه لاتن، دهین، وه دهرکه وتن
- طلوع الشمس:** رۆژهه لاتن، وراتنی خۆز
- طلوع القمر:** مانگ هه لاتن
- طلي (ج) طليان:** کاربله، کار، کههرک، کارک، بیچوو، کاژۆله، کاژبله
- **راعي الطليان:** کارهوان
- **الطلي الذي ليس له والدة ويرتضع غيرها:** میژهک
- طلي طلياً:** ۱- به لاق به ستنه وه، له به ندیخانه کردن ۲- هه لئوسون، له به ندیخانه هه لئوسون، تیهه دان، تاوین، تیهه لئوسون، ساوین پیا، ناوین پیا، ساوین
- طليعة (ج) طلائع:** دیده وانی پیش له شکر، پیشه ره، یهک یا چهنده که سیکه بۆ سووسه وه پیش له شکر ده که ون قهره ول، دیده وان، دیده قان، پیششدار، سووسه ی پیش له شکر، سه رجه ننگ، پیششجه ننگ، سه رجه ننگ
- طليعة:** دیده وان، پیش قهره ول، رابه ری نۆردوو
- **رئيس الطليعة:** سه رقۆل
- طليق:** نازاد، سه ربه ست، رزگار، بهرله، نه به ستر او وه، رووگوشاد، زمانلوس، زمان پاراو
- طليق الوجه:** روو خووش
- طماطم، طماطة:** ته ماته، باینجانی سوور، باینجانی فه رهنگی
- طماع:** قرم لی خووشکار، هه تهر، زگن، قارنان، قهرنان، زگ برسی، چاو له دوو، ره چاوکار، چاو برسی، نازوه، جه له، چاقکور، چاو تیبیر، چاو چنۆک، چاونزیر، چنۆک، رژد، چاچ برسی، جه له

طنجرة متوسطة: دهسته مه نجهل
طنز: نازکردن، شادمانی کردن، گه مه کردن
طنطنة: ده بده به، شان و شکو، دمبلی دمباو، پروانه (عظمة)،
 دهنگی زهنگ و تار و تهنوور و ئیتر
طنف (ج) اطناف: ۱- لووتکه ی سهرچیا یان ۲- سهرده رگانه،
 سوانه، سهرده رانه ی سهر دورکئیبه
طنفسه (ج) طنافس: بهر، هه سیر، قالی، پو شاک، پو شه مه نی،
 سهرناز، قژن
طنفسه صغیره: قالیچه
طنور: تهنوور، تهنووره
طنین: ۱- وزه، گززه، گزگز، گشقه، وزه وز، جیزه، زره،
 زرنگانه وه، زرنگه، قیریه، قیریه، گزاندن، دهنگی می ش و
 می شو له و زهرگه ته به ۲- دهنگی ساز و تار و که مانچه
طنین الزنا بیر: وزاندن، وزه، وزه وز
طنین فی الاذن: زرینگانه وه، گوئی زرینگانه وه
طهارة: پاک، پاکیتی، خاوین، پاکژی، دوری
طهارة: سهرتوو، سهرتوی، سهرتویژ
طهر طهراً و طهوراً: پاک و خاوین بوون
طهر: پاک، پوژانی پاکبوونه وه ی نافر تانه له تیکه وتن (حیض)
طهرّ تطهیراً: خاوین و پاک کردنه وه
طهور: پاک و خاوین کهره وه
طهی: چیشیت لینان
طهیر: پاک و خاوین
طوائف الملوك: دهره به گی، پاشا پاشاکی، دهره به گیتی
طواحن: خلینه، کاژیر، پاشه خری، خرتنه، دراتین کورسی
طواد: شاخه وان
طواری: ناکاو، له پر
- حالة الطواری: باری ناکاوی
طواف: گهران، گیلان، خو لخواردن، به ده ورده ا گهران، ریتالی،
 فیسته به ده وره به ده وره ی مالی خودای دا حهوت جارن
 خو لخواردن
طواف: گهریده، گر خور، ریتال، ههرزه گهره
طوال اللیل: شه به نگه، به دریتزایی شه وی
طوايا: دووتوان
طواية (ه) تاوه
طواب (ه) ۱- تۆپ، زهنگول ۲- ناجوور، خرچان
طوبی: ۱- میبینه ی (أطبیب) بیبه: پاگژ، خیر و بهختیاری،
 بهخته وه ری، خو ش، شابه حالی، نه ها، شا، وه شله ۲- گویا
 دارکیش له به هه شتیبه
طود (ج) اطواد: کیتی بلند، ما، ماه، شاخی سهخت، زهره،
 تاش، که سهر

طماع في الاكل: چاو چنو ک، نهوسن، چنو ک
طماعة: قرم لی خو شکردن، چاو له دووی
طمانینه: پروانه (اطمنان)
طمث: ۱- کچی نی بردن ۲- ژاکاندن، گه چراندن، خراپکردن ۳-
 بی نوئی
طمح طموحاً: لی مۆپوونه وه، بهر قه وه ته ماشا کردن، تیکوپک
 کردن
طموح: قرم پروانه (طمع)
طمر: شالی ئه سپ، جل
طمر: هه لیه رینه وه، هه لیه زینه وه
طمس طموساً: دوور که وتنه وه، دوور ته ماشا کردن، زار مالینه وه،
 ناره زوو، هومید، دم داچه قاندن، مرق، مرقه، هه ته ری،
 هۆلمان، قرم لی خو شکردن
طمس طمساً الشیء: له ناو بردن، له ره گو ریشه دهره هینان
طمطراق: شان و شکو، خو توندن
طمع (ج) اطماع: زگ برسی تی، قرم، چاو له دووی، جله،
 زارمالینه وه، ره چاو، چاو برسی تی، هۆلمان، نازوه ری، چاو
 تیبیرین، چاو چنو کی، چا ش برسی تی، شارن، چاونزیری،
 ره چاو کردن، به ته مابوون، ددان لی تیزکردن، چاو پیوه بوون،
 خو لی خو شکردن، قرم لی خو شکردن
الطمع فی: ره چاو کردن
طمل: ده سته کیس، دزه سته ک، ده سته دۆز، دایکه دزانه
طمن (ج) طمون: هیدی، ئارام، هیمن
طموح: پله وه ری
طمیس: کویر، نابینا
طن: تۆن (۱۰۰۰) کیلو
طن: نیوه گیان
طن: طنینا: وزه کردنی می ش، زهنگ و قویر، زهنگ و هۆری
 زهنگیبه
طناب (ه) رسته، رسته، ته ناف
طناز: نازدار، دلبر، داگیرکار، دلفرین، چا ش پارسه ک،
 خه رمان، دل به ست، دیلباز، سهرگران
طنان: به وزه وز، دهنگدار، به ناویانگ
طنب (ج) أطناب (ه): ته ناف، رسته، ریسه
- مدّ الطنب: رایه لکردن، پاجاندن
طنبور (ه) ته نسووره، ته مسووره، جووره سازی کی مل
 دریتزه
طنجرة (ج) طناجر: مه نجهل، سووکره، نه لیه کی، بهر وش، پانی،
 خه زان، پاتی، پاتیل، تیانه، دیزه ی گچکه، مه نجه لۆک
طنجرة صغیره: مه نجه لۆک

طوبه (ج) اطوار: جوور، چهشن، چوئی، بار، چلونی، چهوایی، خشته، ئەندازه

طوطی: توتی

طوع: گوئیتری کردن، فرمانبردن، فرمان بهرداری

طوعاً أَوْ كرهاً: بهخوشی و ناخوشی، خویش و ناخوش، خوشی بخت و ترشی بخت

طوف: بهدهوردهدا گهراڻ، گیلان، فیستهبهدهوره، ریتالی، خوڤواردن، دهورهدان، دهوگرتن، ناخلهدان

الطوف: کهلهک

طوفان: سیلاو، لافاو، کولاک، پوک، لیمشت، لهی، فرتینه

طوق (ج) اطواق: کهلهوه، کهلاهه، کهلهمه، خهلهته، مادانگ، سهنجول، سهنجوور، کهلهته، ستویهک، قلیته، چهلم، چهلهمه، ستویهند، سهنجوول

طوق لوطوء: گهردنیهندی گهوههرین

طول: دریتی، دریتی، دووش، دریتیایهتی

طولی: دریتتر (بۆ مئیبینانه)

طامار (ه): تۆمار، لولوه نامه و قاقهزی نووسراو و تیکخواه

طوی طیا: پیچانهوه، بهرقهکرن، قهکردن، چین کردن، قولزاندن

طوبه: ئارهزوو، ویست، دل و دهروون

طویل (ج) طوال: دریت، شاپ، شپ، کهته، شهپ و شوپ، رهسا

طویل البال: هسکوور، پشوودریت، بیت دریت

طویل الجید: گهردن بلند، گهردن بهرز

طویل القامة: کهلهگهت، بالابهرز

طویل اللسان: در، زماندریت، چهنه سووک

طويلة النهاية: دووقدریت

طي: ۱- پیچان، پیچانهوه، قهکردن، بهرقه، داپیچان، داپیچاندن، دهقدان ۲- ده، له، لهنیو، دوپ، نیو، ناو

طي الملابس: بهرقهکرن

طياً: بهپیچراوهیی، تیبیدایه، لهنیوی دایه، هاوپیچ

طي و نشر: بروانه (لف و نشر)

طیار: فرۆکهوان، بالافروان، فرنده

طیار متطایر: ههلمهزوو (کیمیا)

طیارة: بالافر، فرۆکه، پشوک

طیارة الانقضاض: فرۆکهی پر پیداکار

طیارة ورقية: بادهوه، کولاره، فرۆکهی قاقهز

طیاش: مروی کهم ژیر، هوش سووک

الطیان: قورکاری کار، کهسپکه قورهکاری دهکات و یا گیچی له دیواری ههلسوئی و سواخی بدات

طیب: بۆنی خوش، رهوا (حلال)

طیب (ج) اطیاب: باش، ساخ، بۆنخوش، قهنج، خووهش، چا، چاک، چن خوش، وهش

طیبة (ج) طیبات: باشبوون، باشی، چاکی، قهنجی، پاکی، رهوا، شیرین زمانی

طیبة الحال: گیقهی سمیل هاتن

طیبة الرائحة: بۆنخوش

طیبة: تویی، نیو، ناو، دوپ

طیر (ج) طیور: بالنده، بالدار، فرنده، پهرنده، مهله، مهلهوه، پهروهو، پهراور، پهلهوه، شههتوت، کړکاله، مروو، کیتوک

طیر قصیر الذنب: قوله، قونده

الطیور الجارحة: مهله گۆشتخورهکان، بالندهی راوکار

الطیور الدورية: مهله مالبیهکان

الطیور الکاسرة: مهلی راوکار، بالندهی راوکار

الطیور المائیه: مهله ئاوییهکان

- **اطلاق الطیور والبهاثم:** بهرهلاکردن، ههکردن

- **بحث الطیور عن ماواها:** هیلانهدۆزی

- **تغريد الطیور:** خوتندنی بالندان

- **تقاطر الطیور علی الجيوب:** ورووژان، هورووژان

- **زقوة الطیور:** ویتهویت، جیکه جیکی بالندان

- **نزل الطیور علی غصن الاشجار:** ههلهنیشان، لیسمان، قهناق، قهنشاق

- **کلمة لطرده الطیور:** کسه، کشسه، کشش، کشکش

طیران: بالگرتن، ههلفرجکین، پهپین، فره، فرهفر، فرکه-فرکه

فرکهفرک، فرین، فریان، پهراوز کردن

- **شؤون الطیران:** کاروباری فرین، کاروباری فرۆکهوانی

- **مدیرية الطیران المدني:** بهریوهبهریتی فرینی شارستانی

طیش: زلخولی، ههلهشهیی، ههلهههه، سووکی

طیف: ئهوهیه که له خهوندا دهبینی

طیف: رق، شیتی، وراوه، دوودلی، نیگهوانی

طیف: کهلهکهله هاتنه خهون، بهدهورهی چتیکیدا گهران

طیف شمسی: شهبهنگی

طیفور: ههلهبهزهوه، (پهرنده) ناوی بایزیدی بوسطامیه

طیلسان (ج) طیالسه: (ه) تهبلهسان پۆشاکیکی سهوزه، پیاوانی گهراوهوه بهسهرشانیان دادهدهن

طین (ج) اطیان: قور، کور، بشکوول، پشکوول، تهقن، گیل، ههپرک، چهپرک، زهل، چهپرک، ههپرگ، ههپرگ، ههپرگاو

طین السیاع: کابول، قوری سواخی

طین صناعی: قوری دهستکرد

- **عمل طینی:** قورهکاری

طین کوردی: گلهسه

طینه: خو، رهوشت

طینی: قوری، کوری، بشکولی

طیهوج: سوورهباله، سووسکه، سووسکه، سووسکه

طور (ج) اطوار: جوور، چهشن، چوئی، بار، چلونی، چهوایی، خشته، ئەندازه

طوطی: توتی

طوع: گوئیتری کردن، فرمانبردن، فرمان بهرداری

طوعاً أَوْ كرهاً: بهخوشی و ناخوشی، خویش و ناخوش، خوشی بخت و ترشی بخت

طوف: بهدهوردهدا گهراڻ، گیلان، فیستهبهدهوره، ریتالی، خوڤواردن، دهورهدان، دهوگرتن، ناخلهدان

الطوف: کهلهک

طوفان: سیلاو، لافاو، کولاک، پوک، لیمشت، لهی، فرتینه

طوق (ج) اطواق: کهلهوه، کهلاهه، کهلهمه، خهلهته، مادانگ، سهنجول، سهنجوور، کهلهته، ستویهک، قلیته، چهلم، چهلهمه، ستویهند، سهنجوول

طوق لوطوء: گهردنیهندی گهوههرین

طول: دریتی، دریتی، دووش، دریتیایهتی

طولی: دریتتر (بۆ مئیبینانه)

طامار (ه): تۆمار، لولوه نامه و قاقهزی نووسراو و تیکخواه

طوی طیا: پیچانهوه، بهرقهکرن، قهکردن، چین کردن، قولزاندن

طوبه: ئارهزوو، ویست، دل و دهروون

طویل (ج) طوال: دریت، شاپ، شپ، کهته، شهپ و شوپ، رهسا

طویل البال: هسکوور، پشوودریت، بیت دریت

طویل الجید: گهردن بلند، گهردن بهرز

طویل القامة: کهلهگهت، بالابهرز

طویل اللسان: در، زماندریت، چهنه سووک

طويلة النهاية: دووقدریت

طي: ۱- پیچان، پیچانهوه، قهکردن، بهرقه، داپیچان، داپیچاندن، دهقدان ۲- ده، له، لهنیو، دوپ، نیو، ناو

طي الملابس: بهرقهکرن

طياً: بهپیچراوهیی، تیبیدایه، لهنیوی دایه، هاوپیچ

طي و نشر: بروانه (لف و نشر)

طیار: فرۆکهوان، بالافروان، فرنده

طیار متطایر: ههلمهزوو (کیمیا)

طیارة: بالافر، فرۆکه، پشوک

طیارة الانقضاض: فرۆکهی پر پیداکار

طیارة ورقية: بادهوه، کولاره، فرۆکهی قاقهز

طیاش: مروی کهم ژیر، هوش سووک

الطیان: قورکاری کار، کهسپکه قورهکاری دهکات و یا گیچی له دیواری ههلسوئی و سواخی بدات

طیب: بۆنی خوش، رهوا (حلال)

طیب (ج) اطیاب: باش، ساخ، بۆنخوش، قهنج، خووهش، چا، چاک، چن خوش، وهش

ظ

ظ: پیتی حدئده مینی نابیئی عهده بییه

الظأب: هاوزاوا

الظئر: دایهن، دایان

ظافر: سه رکه وتوو، پیروزی دهستکه وتوو

ظالم (ج) ظلام وظلمة: زوردار، بیداد، زال، خورت، بی پهزا،

ملئوزم، جه رگه، بیداد، چه پگهرد، زپته جه، زورگه، زورکار،

سته مکار، که له گا، گار، چره

ظأم: هاوزاوا، پروانه (عدیل)

ظاهر (م) ظاهرة (ج) ظواهر: ناشکرا، دیار، خوبا، ئافتاوی،

دهرکه وتوو، ئافیژه، پهیدا، خوانی، رهوشه، دیاردی،

روالته، پویشن

ظواهر جویة: دیارده ئاسمانییه کان

ظاهراً: ده لئی، گویا، وادیاره، مهرجه

ظاهرة (ج) ظواهر: رووداو، دهرکه وتوو، خیزاو، ناشکرا، دیارده

ظنورة: لاممه مکه، لامژ

ظبي (ج) ظباء: ئاسک، مامز، بانبز، وهره ماسی

ظبية: ئاسکی مئ، مهر و مانگا

ظرافة: جوانی، شوخی، شهنگی، ناسکی، چه لهنگی، قوژی،

قهر، سه لاری، کهشم، کهشم و نهشم

الظربان: بۆگه نکه (داعبايه که به قهد پشيله یه کی)

ظرف (ج) ظروف: ۱- قاپ، ئامان، بادی، جام، حاجت، گر،

گه بۆل، هیت، سینیک، سافۆ، کپکاسه، دهفر (للسالة): ۲-

پاکهت و به هموو چتیکی و ادلهین که چتی تیگری

ظرف الخروطوش: قهوانه، قابوگی فیشه کی

الظرف (في النحو): نیر، ئاوالکردار، ئاوالناو

ظرف الزمان: ئاوالکرداری چاخی، نیری چاخی، نیری کاتی

ظرف المكان: ئاوالکرداری شوپین، هوکاری شوپین

ظروف: چاخ، ناوهنده کان، دوراف

ظروف اعتیادیه: باری ئاسایی

ظروف الزمان: چاخ، بار

ظریف (ج) ظرفاء: شوخ، شهنگ، ناسک، چه لهنگ، چه لاک،

چاک و جوان، جوان، داوی، دیلباز، سه لار، سه رگران، فین،

شه پال، زبرهک، زیوا، شیرین

ظعان: ئه وکه سه یه زور بار بکات

ظعن: کۆچکردن، پوشتن، بارکردن

ظعينة: کۆچیار، کوچ، کۆچ و کۆچیار

ظفر: پیروزی، سه رکه وتن، فهی، سه رده ست، باو، بای، زالی،

دهره قهت هاتن، پیچ وهستان، دهسه لات دهستکه وتن

ظفر النهائي: پیروزی پاشین، سه رکه وتنی هه ره دوابی

ظفر (ج) اظفار: نینۆک، ناخوین، هه یینۆک، ناخوون، نه یینۆک،

نوخان، نینک

ظفیر: بیباویکه هه ر چتیکی بیه وی تییدا سه رکه وی و پیروزی

دهستکه وی

ظل (ج) اظلال وظلول: سیبهر، نیسی، نسج، سای، نسرم،

نسهی، سه هین، چۆلک، سایه، سه، سیه، سها، ساگات،

سیبهر، سیطاق، چۆلک، سای، سه هه ن، سس

- ذو ظل: سیبهر دار، سایه دار، سایه وان، سایه بان

- جنود المظلات: چه تر باز

- ثقیل الظل: بهد فه سالی

ظلال وظلالة: ئه ودهیه که سیبهری بکات وه کوو هه ور و هتد.

سیبهر، نسا، نزار، خۆرنه وهزان

ظلام: تاریکی، تاریکایی، تاریکیتی، تاری

ظلام: بی داد، سه مگه ر، زوردار

ظلامة: ئه ودهیه که به زور له که سیکی ئه ستیترابن

ظلمة: سابات، که پر

ظلف (ج) ظلوف واطلاف: سم، چم، پیی دووسمانه وه کوو

ره شه و لاخ و بزن و مهر

ظلف البعیر: پیی و شتری

ظهار: يارمه تي يه کتري دان
ظهار: گهنده تووک، پهره کورته کانی بالنده په که له بالی جوئی
 نه بوو بیته وه
ظهارة: پشته کهوا و سیخمه و ئیتر
ظهر (ج) اظهار: نیوهړو، نیوران، نیمهړو، ناقرهژ، نیقره، نیرو،
 نیمرو، نیوروه
 - **بعد الظهر:** پاش نیوهړویه، پاش نیقره، دوانیوهړو
 - **قبل الظهر:** پيش نیوهړویه، پيش نوټیژ
 - **استراحة الظهيرة:** نیوهړو بار، سانه وهی نیوهړویه
 - **في الظهر:** له نیوهړویه دا، نیقره کی
ظهر (ج) ظهور و اظهر: پشت، مازی، مازه
ظهر الاحدب: بروانه (احدب)
ظهر الکف: پشتی دست
 - **وراء الظهر:** پاشمل، له پشتی سهر دوان
ظهور: دهرهاتن، وده درکه وتن، دیاری دان، په یدابوون، دیاردی
 بوون، ټیټیږین، دهرکه وتن، دیاریبوون، سهره لندان،
 ناشکرا بوون، په یابوون، خویابوون، وهدی هاتن، وه دیارکه وتن،
 گولکردن
الظهور بغتة: په خسان
ظهور السرور والفرح: ترنگه، ترنگه، شادی
ظهير: له مپهر، پشتیوان، پشت و په نا، پشت میرد، پشتهک،
 پشت، پشتوک، چاوسور، هه فگهل
 - **بدون ظهير:** بی بال، بی کهس، بیدهر، بی پشت
ظهيرة: نیوهړو
ظهيرة البيت: پاشماله
ظهيرة الحائط: پاله وانه

- **ذوات الاطلاق:** دووسمه
 - **تعفن الظلف:** شه لکه، ته بهق
ظلم: مینای ددانان
ظلم: سته م، بی دادی، سته مگه ری، ده ستریتی، خورتی،
 زورداری، جهور، بی ره زایی، که له زه ری، زور، به توپزی،
 چه پگه ری، چه پگه ردی، خانک، خورتی، خویتمژی، زپته
 جوئی، زوره ملتی
ظلماء: تاریک، تارستان، تاری، ره شه گهور، نزار، نووتن،
 تیریک، تاریتی، شوی تاریک
ظلماء: تینویتی، ټاره زوو
ظلمة (ج) ظلمات: تاریکی، تاریکایی، نووته کی
ظلموم: زور بیدادیکه ر
ظلیل: سیبه ردار، نیسیدار، سه هه ن، نزار
 - **الجمعة الظليلة:** نسرم
ظلم: زور لیکراو، بیچاره، و شتر مرغی نیر
ظلمة: دادخوازی، نه وه په که به زور له که سیکی وهرگیرایی
ظماً: تینویتی
ظمان: تینوو
ظن (ج) ظنون: گومان، هه نا، سوو، لاوا بوون، په ی پی بردن،
 دژنگه، وه گرتن، روویز، وا به بیر داهاتن
 - **حسن الظن:** دلپاکي، دلپاکیتی
 - **سوء الظن:** دلپیس، به دگومانی، تاریتی، چکرین
سبب الظن: به دگومان، دلپیس، دلچه په ل
ظن ظناً: گومان کردن، گومان بردن، وه گرتن، نیگه رانی
ظنان: دوودل، نیگه ران، دلپیس، به دگومان
ظنوب: بروانه (قصبة الساق)
ظنون: مروی به دگومان، دلپیس، تاریته ر
الظنين: بوختان پیکراو، پاشل پیس، که سیکه له راست ویدا بی
 باوه ر و به دگومان بین

ع

عابر: تېپەر، رابردوو، زه‌تەر، رارهو، رېرهو، رېسوار، رېبگار، په‌رېوهو

عائق (ج) عوائق: شان، سهرشان، قه‌لا دووشان
عاج: ددانی فیلی، شفره‌ی فیلی، ددانی ئه‌سپي ئاوی که نرخداره
عاجز (ج) عواجز وعجزة: دهرمه‌ته، په‌ک که‌فتگ، دامه‌نه، بې تاقه‌ت، بې هیتز، داماک، زه‌بوون، کۆله‌وار، داماو، کولۆقان، ناتوان، بېکاره، ولنگه‌واز، سست، ده‌سته و ئه‌ژنۆ، ده‌سته پارچه

عاجل: تالوکه‌کار، به‌په‌له، به‌له‌ز
عاد: خیتلیک بووه له هۆزه‌کانی عه‌ره‌بان له پیش ئیسلامدا
عاد عوداً: ۱- گه‌رانه‌وه، بادانه‌وه، ده‌ست پیتکردنه‌وه ۲- خوو پیتگرتن، راهاتن، پت فیتربوون
عادة (ج) عادات: نهریت، پیشه، باو، خوو، شوین، شیوه، هۆز، با، باو و نهریت، ده‌ستور، یاسا، یاسه، خدوو، توره

عادة: به‌ئاسایی
عادة سر: له‌سه‌رخۆ برۆ
العادة السرية: ده‌ست په‌ری
عادة سيئة: خووی خراب، به‌دخوویی
العادة الشهرية: بې نویتزی

عادل: دادگه‌ر، دادوهر، دادپه‌روه‌ر، دادپه‌رست، راست په‌رست، دادپرس

عادل معادلة: پیتکه‌لپیتکی، هه‌فسه‌ری، هاوسه‌ری، هاوتایی، هاوکیتشی

عادي (ج) عاديات: سووک، کاریتکه که رەفتار له‌سه‌ر وی باو بېت.

عادي (ج) عادة: دوژمن، ده‌ستدریژ
عار: رووت، رووس

عار (ج) اعیار: بروانه (عیب)
كتاب العار: نه‌نگ نامه، شووره‌یی نامه

ع: پیتی هه‌ژده‌میني ئایینی عه‌ره‌بیبیه

عائب: لی‌گر، رهنه‌گر

عائد (ج) عوائد: ناشنا، دۆست، له‌مه‌ر، خۆمل، سه‌ریه، ئی، هی، یا، بې، سه‌ر له نه‌خۆشانده‌ر

عائدية: له مه‌ری، خۆملي

العائر: یه‌کچاو

عائس: قه‌یره (بو‌نیره و مېیه)

عائش: زیندوو، ژیار، که‌سیتکه باش برژی، که‌سیتکی له باری ژباندا بې

عائق (ج) عوائق: وه‌دنه‌نگه‌خه‌ر، ته‌گه‌ره‌تېخه‌ر، به‌رگر، به‌رگیر، کۆسپه، به‌ره‌لست

عائقة: هه‌لووک، هه‌لووپک

عائل: بروانه (فقیر)

عائلة (ج) عوائل: ۱- ما‌ل و مندال، مه‌رفاتی، خانه‌واده، بنه‌ماله، په‌رگال، بندار، خاووختیزان، ژن و مندال، خیتزان ۲-

خیتزان، که‌یوان، که‌یوانوو

عائلة بأسرها: خاووختیزان

عائلة عريقة: زار و زیخ

عائلي: خۆمالي

عائم: مه‌له‌وان

عائن: چاوپیس

عابث: گه‌لۆر، سه‌ره‌ری، بې که‌لک، که‌سیتکه کاروباری سووک و بې هووده بکات

عابد (ج) عباد وعابدون: خوداناس، په‌رستنده، کۆلدر، هه‌ریتس، خوداپه‌رست، یه‌زدی، په‌رست، په‌رسته‌ر، پارسا

عابد الشمس: رۆژ په‌رست

عابد الشيطان: شه‌یتان په‌رست، دیو په‌رست

عابد الصنم: بوت په‌رست، دیلۆقان، بوت پارێز

عابد النقود: پاره‌په‌رست

- عارض: ۱-** چروچهم، چروچاو، جهفهر، رووچک، روخ، شیتوه، روو، روخسار، چاره، دهم و چاو، دیم، دیم، زهره، گونا، دیدار، دیار، رهنگوروو، چاره، ۲- نیشاندهر، پیداکراو ۳- ههور
- عارضه (ج) عوارض:** کوسپه، ههنگامه، گیتچهل، رهنج، گونگهل، وهی، کهلهک، رووداو، پیتشهات، پیتداویستی، روودانی نهویه که بهسهر مروی دادین
- عارضه خشبیه للسقف:** نیرگه، کاربته
- عارضه السقف:** نالوودار، خهمساره، رازه، سههرهرا
- عارضه معارضة:** دژی، بهرههکانی، بهرهنگاری یهکتری بوون
- عارف:** ناشنا، بهلهد، شارهزا، زان، زانا، زوانزان، زانزان، تیگه بشتوو
- غیر عارف:** نابهلهد، ناشارهزا، لاجوور
- عارف الامور:** کارزان، کار ناشنا، کارناس
- عارف الأنساب:** رهچهلک ناس
- عارف بالله:** قهلهندهر، خوداناس
- عارف بالموضوع:** وهرام زان
- عارف الشخصية:** کهس ناس
- عارف النسب:** رهچهلک ناس
- عاری:** بروانه (عریان)
- عاریه:** تلب، تهلپ، گرک، دهستهوا، سپرده، سپارده، چتیکه بو ماوه بیکی بدری و بستیرتیهوه، سپرده، نهسپرده
- عازب:** خورت، ههزهکار، لاهو، بوخچهی نهکراوهوه
- عازیه:** گهوره کچ، بهرهخت، بوخچهی نهکراوهوه
- عازف:** لیدهر
- عازف الکنجه:** کهوانه لیدهر، کهوانهژهن، کهمانچهژهن
- عازل:** نهگهینههر، جیاکههوه
- عازل الحرارة:** گهرمانه کیش
- العازل (في الفيزياء):** نهکیش، نهگهینههر، جیاکار، جووداکههوه
- عازم:** مهیلکار، رووتیکار، ویستی کردنی کاریکی
- عاش یعیش عیشاً وعیشه:** ژیان، زیندهگانی کردن
- عاشر:** دهیم، دههم
- العاشر:** دهیمین
- عاشر - معاشره:** پیکهوه ژیان
- عاشق (ج) عشاق:** کهلهکهلهدار، والامهن، ههوادار، دلدار، گراو، سهوداسهر، دلبراو، مهنگی، سهودایی، عهبدال، ههوادار، سهودال، دلکتهی، سهز لیکار، نهودال، دلپاز، شهیدا، واله، بههوا، نهفیندار، ماس، ههوایی، سهوداسهر
- عاشق المرأة:** دلپاز، دلپارسهک
- عاشوری:** روژی دهیمه می مانگی (موحه ره می) یه
- عاصر:** کوشهر، ریک کوش
- عاصف:** بای توند و سهخت، چهماوهوه
- عاصفة (ج) عواصف:** رهشهبا، کولاک، باروچه، بووران، بازور، تهپ، بای سهخت، هورپه، زیپ، گهرداوی بای
- عاصفة ترابیه:** گهردهلوله
- عاصفة ثلجیه:** کریتوه، پیچ و کلز، وهشت، بووک، بادف، باندر، بلیک
- عاصفة ثلجیه مع المطر:** شرایترک، شلیوه
- عاصفة الريح:** گهرداوی با، گیتزنی با
- الريح العاصف:** رهشهبا، بارهش
- عاصفة مائیه:** گیتزنی ئاو
- عاصم:** پیشگر، پاریزگار، پاریزهر
- عاصمة (ج) عواصم:** پایتیهخت، دووین، دیشین، دیشین، شانشین، پیتیهخت، پاتهخت
- أمانة العاصمة:** پاتهختهوانی، شارهوانی پایتیهخت
- أمين العاصمة:** شارهوانی، سهرداری پایتیهخت، پاتهختهوان
- عاصي (ج) عصاة:** سهرکیش، ریگر، چهته، جهرده، یاخی، لاسار، بی گوئی، ختمی، بارنه بهر، بارنه وهر، پت بر، بهزاج، بی گوش، پت پسین، گوناهکار، ناواندار، پرکیش، تور، جهبه، خرس، شه مۆس، شه مۆز، ههچ، ملهور، سهریزوه، نافهرمان، سهریچ، دهستیژوه، بارنه بهر، پهتبر، نازادبخواز، سهرچل، یاخی، خوده رخر
- عاض:** گهزنده، گهزوک، گازگر، گر، سهگی گیرا، گهز، گهزهک
- الكلب العاض خفیه:** سهگ نهین گر، سهگی نهینی گر
- عاطر:** گولا ولیدهر، زور بونخوش، کهسپیکه زور گولاوی خوش بویت
- عاطف:** میههه بان، دلنهواز
- عاطفة (ج) عواطف:** بهزهیی، میههه بان، دلنهوایی، شهوق، خرۆش، سۆز، کول، نیاز، ههوهس
- عاطفة القلب:** بهدل خوشریستن
- عاطفی:** بهسۆز
- عاطل:** پهک کههفتگ، پهککهوتوو، دهسته پارچه، دامار، دهرمهند، بیتکار، بی فهرمان، گرده نشین، کهپهر، گری، ولوول، چرۆست، پالووته، نهواره، بی تیش، دهسته ووسان، سلۆرت، واوول، ههزه گهر، دهسته و نهژنو، دامنه، بی بههره، بهشبراو
- عافية: ۱-** لهش ساخی، پزین، تیفتونه، تهندروستی ۲- نوش
- عاق:** کهسپیکه گوئی له مستی دابک و بابی خوی نه بی و نازاریان بدات
- عاق عوقاً:** دوخستن، وهدرهنگ خستن، کاشکر، قارقانندن.

<p>عام الآتي: سالی دادی، سالی هاتوو، سالی تر</p> <p>عام بارح: پار، سالی رابردوو</p> <p>عام ماضي: پار، سالی رابردوو</p> <p>عام المنصرم: پار، سالی رابردوو</p> <p>عام القادم: سالی دادی، سالی هاتوو</p> <p>عاماً فعماً: ساله و سال</p> <p>عاماً فعام: ساله و سال</p> <p>عام: گشت، تیکرا، گشتی</p> <p>اسم العام: ناڤوکا گی، ناوی گشتی</p> <p>عامه (ج) عوام: تیکرا، گشتی، همووی</p> <p>عامد: ناره زووکار، ویسته</p> <p>عامر: ئاوا، ئاوه دان، ئاڤا، ئاوه دانکه ره وه، خانووبه ره و چتی تر</p> <p>دروستکار</p> <p>عامرة: ئاوا، ئاوه دان</p> <p>عامل (ج) عوامل وعمال: ۱- کۆلکه، هۆکار، کارگه، پالنه، کاربین، کرێکار، ره زییه، ئیشکار، ره نجبه، بهروه ستا، چیکرۆخ، ره نجده، کدکه، هۆک، کاربین، کرێچ، شاگرد ۲- هۆ، بۆنه، مایه</p> <p>عامل (والي): کاردار</p> <p>عامل اولي: کۆلکه ی خۆیه ش</p> <p>عامل العدد: کۆلک</p> <p>العامل المشترك الاعلی: بهرترین کۆلکه ی ناوکۆبی</p> <p>عاملان متساویان: دوو کۆلی هاوتا</p> <p>مهنة العامل: شاگردی</p> <p>عامي: ناشاره زان، نابه لده، گیل، بی سهواد، نه خوتنده وار، نابینا</p> <p>عانة: ۱- ماکه، مۆکه، ماخه ۲- بهر، برێش، برۆش، مووچک، بانه گا، شه رمگه، شه رمگا، مرداره بهر، جیگی</p> <p>گه نده، تووکی بهری مرۆڤانه</p> <p>عاند (ج) عواند: لاری، که چره، رکه بهریکار، له ریگی راست</p> <p>دهرکه وتوو</p> <p>العانس: مانگۆ، ئافره تیکه میردی نه کردبی و مرۆڤتیکه ژنی</p> <p>نه هینابی، قهیره</p> <p>عائق معانقة: دهسته ملان بوون، مله، دهست له ملی یه کتری</p> <p>کردن</p> <p>عاهة (ج) عاهات: وهی، کاره سات، ههنگامه، گیتچه ل، گه لکه، رووته، قۆرت، ئاسیو، گۆنگه ل، کویره وهری</p> <p>عاهرة: بۆل، جنده، قه لپ، سووزمانی، ئافره تیکه سووکی</p> <p>په دوو که وتوو، یادوو</p> <p>عاهل (ج) عواهل: ۱- شاهه نشا، میری گه وه ۲- بیوه ژن</p> <p>عاود - معاودة: هۆدانه وه</p>	<p>عاقب: دوو باهگ، جی نشین، بهردهستی میری، دواړه</p> <p>عاقبة (ج) عواقب: پرتووک، په رتال، پایان، پامان، دواړه ژ، سه رته نجام، نه نجامی (هه موو چتیکی)</p> <p>سوء العاقبة: دواړه ژهش، خه مره</p> <p>عاقبه معاقيب: وه دوو که وتن</p> <p>عاقبه عقاباً ومعاقبه: لیگرتن، تۆله لی کردنه وه، تۆله لی نه ستانده وه</p> <p>عاقد: گریدهر، گری تیکه، مه حکه مکار، په پمانده، په پمانکار</p> <p>عافر (ج) عواقر: ۱- پیاو تیکه مندالی نه بی، به یچه ل، ئاکاری</p> <p>ماره برینی پیکه پیمان ۲- شوره کات، شوره ک، شوره زار</p> <p>عاقرة: نه زۆک، به یچه ل (ژن) قسر</p> <p>عافل (ج) عقلاء: هۆشیار، وشیار، ژیر، هیردار، ژیرلۆ، مامۆتک، پرمیشک، شامبۆز، به هۆش، هۆشدار، هیر، ژیلله، هۆشمه ند، ژیرلۆ</p> <p>عاقول: وشترالووک، وشترخۆره، وشترخوار</p> <p>عاکف: گۆشه نشین، گۆشه گبر</p> <p>عالق: هه لاهه سراو، هه لاهه سراو</p> <p>عالم: گیتی، گیهان، خوهستان، جیهان، که یهان، گه ردوون، چه رخ، چه پگه رد</p> <p>عالم الكون: که یان، جیهانی گه وه، که یهان</p> <p>فاتح العالم: جیهانگیر</p> <p>عالم الصغير: جیهانی بوچک، گه ردوون</p> <p>عالم (ج) علماء: مامۆتک، لیزان، شاره زان، مه حلان، زان، زانا، زانه، کارناشنا، ئاشنا، زۆرزان، فامیده، حالی، دانا، ناخوه وه ند، بز، زانیار، فره زان، که یان، هۆزان</p> <p>عالم الانساب: په چه لکه ناس، شاره زای زانیاریان</p> <p>عالم الآثار: شوپنه وار ناس</p> <p>عالم ديني عند الاسلام: مه لا</p> <p>عالم ديني عند اليزيديين: کۆچه ک</p> <p>عالم الغيب: نه تین بین، نه تینی زان</p> <p>عالم ديني لليهود: مالم</p> <p>عالم ديني للنصارى: قه شه</p> <p>عالم اللغات: زمانزان، زمانه وان</p> <p>نسئل العلماء: مه لا زاده</p> <p>عالي: بلنډ، بهرز، قییت، راسه ر، لای ژووورو، لای سه ره وه، بانى، بانو، راسه رین، سه رین، سه لیل، قوچ</p> <p>عالي الرأس: سه ره بهرز، سه ربلنډ، سه رفراز</p> <p>عالي المقام: شان بلنډ، پایه بهرز</p> <p>عالية (ج) عاليات: مپینه ی (عالی) یه</p> <p>عام (ج) اعوام: سال، وهرز، وه ند</p>
--	--

<p>عبراني (م) عبرانية: زمانی جووله کان عبرة (ج) عبر: په‌ند گرتن، وه‌ئاگاهاتنه‌وه، په‌ند، مه‌زری عبرة: به‌دناوی عبري: جوو، جووله‌که، زمانی جووله‌که عبس: ترش‌روویی، مؤنی، گرژی عبر: شوپنیکه‌عه‌ره‌ب وایان گومان ده‌کرد که جندوکه‌ی زور هه‌یه عبرة: دره‌وشانی چتیکي وه‌کوو تروسکانی به‌رده‌تراویله‌که عبري: ۱- جوان، زیوا، شیرین، شوخ، بلیمه‌ت، پینگه‌یشتوو، پینگه‌ییبوو، که‌مو، هه‌لکه‌وتوو، ئه‌و که‌سه‌به‌که له‌به‌ر هونه‌ر و زانایی و هیژ و وربایی وی سه‌رسووې بمینتی، به‌هه‌موو چتیک و که‌سیکی وا ده‌لین که جوانی هیژ و پله‌ی به‌رزوی و په‌سندیتی وی سه‌رسام هیئنه‌ر بی، نازدار ۲- رایه‌خانی شیوا و گران و نرخدار عبرية: بلیمه‌تی عبر (ج) عباهر: ۱- نیترگس، یاسه‌مه‌نه ۲- له‌ش پیر و تیتکسرماو، دریتژ عبودية: کۆله‌بی، به‌نیاتی، کۆله‌بییتی، به‌نده‌بییتی، به‌نده‌گیتی، خولامی عبور: تپه‌په‌رین، تپه‌په‌ریبون، بوورین، بوهارتن، په‌رینه‌وه، وپه‌ردن، رده‌تیبون، رده‌ببون العبور من النهر: په‌رینه‌وه، ده‌ریازیبون عبوس: دووپیتره‌کی، نه‌عیمترش، چاره‌ترش، چاره‌دژ، درژ، پرووگرژ، کورزه، گفن، مچومژور، مژمژور، ناچاوانگرژ، دمژور، مژور، مووگرژ، پرووترش، میتر، ترمژوو، مؤن، توندوتیژ، تووش، گرژ، دژ، پرووتال، پلم عبوسية: گرژی، مؤنی، تووشی، درژی، گفن، گفی عبید: به‌نده، به‌نی، خولام، قول، کۆله - شبه العبید: کۆلانه عبید: به‌نده و کۆله و قولی گچکه عبیر: بۆنیکي خوشه‌که له‌چهند چتیکي بۆنخووش پینگه‌وه‌نرابین، ده‌رمانی بۆنخووش عتاب ومعاتبه: سه‌رخسسته‌سه‌ر، به‌سه‌ر رویشتن، به‌سه‌ریه‌کداچوون، سه‌رزه‌نش، سه‌رزه‌نش، سکالا، گازنده، گازنده، گل‌بی، گلین، گلهد عتاد (ذخيرة عسكرية): مراز و که‌لوپه‌لی شه‌رپیه، جه‌به‌خانه - اطلاق عدد من العتاد: شیلنگ، شیلینگ، ده‌ستریژ عتاق: نازادیبون، رزگاریبون له‌کۆله‌بی عتاقه: کۆنه‌بی، که‌ونه‌بی عتب: هه‌نگله‌شه‌له، هه‌نگله‌شه‌ته</p>	<p>عاود الجولوس: کتوت عاونه معاونه: هاری، هاریکاری، کیشک، ده‌سته‌وایی، زیاره عاوي: گومرا عايد: ۱- سه‌ر له‌نه‌خووشان دان، دیدنه‌ی نه‌خووشان کردن ۲- گه‌راوه‌وه ۳- سوود، ده‌رامه‌ت ۴- له‌مه‌ر، هی عایشه: ۱- له‌گه‌ل وی ژیا ۲- زیندوو عایق (ج) عوائق: پیشگر، په‌کخه‌ر عاینة معاينة: دین، لی نوپین، ته‌ماشاکردن، باناندن، تپیرامان، نه‌پیرین، نوپین، نیاکردن عب: هه‌لقۆزاندن، هه‌ل لووشین، لووشین عب: ئه‌رک، هه‌رک العب: ته‌رزه عباء (ج) اعبئة: حابا، عابا، هیزار، که‌مه‌رچین، هه‌ورای، کوومسه‌ر، کوومزه عباد الشمس: ۱- رۆژپه‌رست، خۆرپه‌رست ۲- گوله‌به‌رۆژه عباد الشيطان: شه‌یتان په‌رست، دیو په‌رست، شیداپه‌زه‌کی عباد الصليب: خاچ په‌رست، خاچ پاریز عباد الصنم: بوت په‌رت، بوت پاریز، دیلۆقان عباد النار: ئاور په‌رست، ئاگر په‌رست عبادة: په‌رستان، یه‌ز، به‌نده‌گیتی کردن، خواپه‌رست عبادة الله: خوداپه‌رست، خولاپه‌رست عبار: خه‌ون لیکده‌وه‌وه عبارة: کۆش، ده‌سته‌واژه، له‌سه‌ر رویشتن، خه‌ون لیکدانه‌وه، چهند وشه‌ یا رسته‌بیکه‌که وانا و مه‌به‌ستیکي بنوینتی عبارة عن: بریتیه‌ له عباس: زور مری و مووچ بوون، ناویکیشه‌له‌ناوه‌کانی شیري عباسة: دژی، درژی، مؤنی، گرژی، ناچاوانگرژی عباسي: گۆلی لاله‌عه‌باسی عبث: بئ که‌لک، کاری بیته‌ووده، توپه‌هات، پوچ، پوپوچ، زیف، بادی هه‌وایی، بئ سوود، خۆزایی، فیرۆ، بئ مایه، به‌خۆزایی، هه‌لکوتانه‌سه‌ر کاری بئ سوود عبث عبثاً: چت تیکه‌ل و پیکه‌ل کردن عبثاً: خۆزایی، خۆزا و بۆرا، به‌خۆزایی، بئ سوو، بئ هووده عيد (ج) عیاد و عیید و عیلة: به‌نده، به‌نی، کۆله، به‌نده‌ی خوا، کوول، کۆیله، زه‌ر خریده، زه‌رکریده عيدة: که‌نیز، کراو، زپیر کراید، به‌زپیر کراو عبر: وشتی مییه عبر: رووبار عبر عبراً و عبوراً: په‌رینه‌وه، تپه‌ریبون، تپه‌رین، رابردن عبر تعبيراً: خه‌ون لیکدانه‌وه، رافه‌کرن</p>
--	---

<p>عثر على الضالة: سه‌رگرتنه‌وه، به‌سه‌ر گرتنه‌وه</p> <p>عثر المصايف: واردوژی</p> <p>عثيرة للفرس و نحوه: سه‌رسم</p> <p>عجائب: پروانه (عجیب)</p> <p>عجاج: ۱- تۆز، گهرد، رتام ۲- دووکه‌ل، ۳- گه‌وج، ناکه‌س</p> <p>عجالة: تالووکه</p> <p>عجان: هه‌ویرشیل</p> <p>عجب (ج) اعجاب: سه‌یر، واق و وری</p> <p>عجب: پروانه (تکبر)</p> <p>عجب عجبا: په‌سند کردن، رالی بوون، بی چاک بوون</p> <p>عجبا: نایا، ئه‌ری، ناخو</p> <p>عجد: دهنکی ناو کلوه‌ه ترتیبانه</p> <p>عجة البيض: ۱- کووکی، کووکی، کووکوو، ناسیده ۲- هیلکه‌ورون</p> <p>عجرا: زرک، کال، نه‌گه‌یشتوو</p> <p>عجرفة: ۱- پروانه (تکبر) ۲- هه‌له‌بازی، بی سه‌روبه‌ری، چه‌نه‌دریژی، هه‌له‌وه‌ری</p> <p>عجز: داماگی، واماگی، دامه‌ندگی، ده‌سیانده‌س نیان، دامان، بیچاره‌یی، کوئی و دامای، بی تینی، جارس، هه‌راسانی، داماکی، ده‌سته‌پارچه‌یی، رووپه‌ری، زه‌بوونی، کوئی، گری، له‌پاکه‌فتن، دلانی، خه‌فه‌تباری، په‌ککه‌وتن، په‌ککه‌فتن</p> <p>عجز عجزا: دامان، کوئدان، برنه‌کردن، ده‌ره‌قه‌ت نه‌هاتن</p> <p>عجز (ج) اعجاز: په‌رچه</p> <p>عجز: سمت، که‌فه‌ل</p> <p>العجز (العجزية): سی به‌نده</p> <p>عجزة: پروانه (عاجز)</p> <p>دار العجزة: هه‌زارخانه</p> <p>عجل - عجلا: تالووکه‌کردن، په‌له‌کردن، په‌له‌پهل کردن، له‌زین، په‌له، په‌له‌پهل، هنجارندن</p> <p>عجل (ج) عجل: گوتلک، گوتیره‌که، گوتیره، گوره، گولک، گوره‌که، نه‌وه‌ند، نوین</p> <p>عجل الجاموس: پالاخ، گوویک</p> <p>عجل الحولي: پارگوویری نیر</p> <p>عجل ذو عام واحد: په‌کبه‌ند</p> <p>العجل المسن: پانیر، پارتین</p> <p>- راعي العجل: گوتیره‌وان، گوره‌وان، گولکه‌وان</p> <p>عجلان: نازا، چوست، به‌تالووکه، به‌په‌له، چک، پیتمار، به‌ناو، خیرا، خیراخیرا</p> <p>عجلة: گولکه‌می</p>	<p>عتبة (ج) عتبات: پیئشده‌ره‌که، پیئشده‌رگانه، ناسانه، ده‌رمان، ده‌ریزان، ناخگه، به‌رده‌رگا، به‌رده‌رگانه، شپانه، شپک، دومدر، شوین که‌وش داکه‌ندن، ناسانه، ژیر به‌دان</p> <p>العتة: وری، هیری، گیری</p> <p>عتر: ساقه، هه‌له‌نگوتن</p> <p>العترب: سماق، ترش</p> <p>العترس: که‌له‌باب، که‌له‌شیر</p> <p>عتق عتقا: نازادبوون، سه‌ریه‌ست، سه‌ریه‌خوون</p> <p>عتق: نازادی، له‌کوئله‌بیستی و به‌نده‌بیستی رژگاربوون</p> <p>عتل: پر خو، سه‌رکیش، توندخوو، زوردار، نازارده‌ر</p> <p>عتلة (ج) عتل: مه‌لغه، له‌هاز، نوویل</p> <p>عتم: تاریکی، نووته‌کی، تاری</p> <p>العتمة: تاریکی</p> <p>عتو: بی نه‌ندازه، بیدادی کردن</p> <p>عتود: گیسکی په‌کسالانه‌یه</p> <p>عتيد: ۱- ناماده، ساز، ئه‌یقه‌ز ۲- قه‌لافه‌تدار، زه‌لام، له‌نده‌هوز</p> <p>عتيق (م) عتيقة (ج) عتائق: کون، که‌ون، که‌فن، چه‌پله‌ک، چه‌پره‌ک، چه‌پکه‌ن، که‌ته، که‌چه، فره‌ماگ، که‌فتار، کرونینه، کونه، کونینه</p> <p>- بيت العتيق: مالی خودا (کعبه)</p> <p>عتيقة: شیره، کونکه، کونینه</p> <p>- أمتعة عتيقة: شیره‌وپره، شروشیتال، شروشالای کون</p> <p>- اشياء عتيقة: شیره‌وپره، شروشیتال، شروشالای کون</p> <p>عشار: هه‌له‌نگوتن، سه‌رسم دان، ساقه، سه‌ره‌نگری بوون، سه‌ره‌نگری، سه‌رمه‌قولان، ساقه، سه‌ره‌نگری دان، سه‌رسمدان، هه‌له‌نگوتن</p> <p>عثة (ج) عث و عثث: موزانه‌ی خوری، مریک، مریگه، جیوه، مری، گیوه، خیرک، مه‌رکانه، مه‌ریکانه، مریکانه، مریکه، موزکه</p> <p>عشر، عشار: سه‌ره‌نگری دان، سه‌ره‌نگری بوون، سه‌رسم دان، ساقه، هه‌له‌نگوتن، سه‌رمه‌قولان، ساقه</p> <p>العشرة: هه‌له‌توچان، هه‌له‌نگوتن، سه‌ره‌نگری بوون</p> <p>عشرة (ج) عشرات: خلیسکان، بی هه‌له‌نگوتن</p> <p>عشري: دیم، دیمه‌زار</p> <p>عثمان: فره‌خه‌مار، به‌چکه‌مار، بیچوو هوبره</p> <p>العثوة: زولف، زلف، گیس، گیسوو، په‌رچه‌م، قو</p> <p>عشور: ۱- دیتنه‌وه، دوزینه‌وه، په‌یداکردنه‌وه، بیاندنه‌وه، بیاندنه‌وه، دینه‌وه، نیانه‌وه ۲- ناگاداریبوون، تیگه‌یشتن ۳- هه‌له‌نگوتن، سه‌رسم دان</p> <p>عشور عن البضائع: گردان، به‌سه‌ره‌له‌بوون، دوزینه‌وه، دیتنه‌وه، به‌سه‌رگرتنه‌وه، بیاندنه‌وه، په‌یداکردنه‌وه، ناشکرکردنه‌وه</p>
--	---

عجلة: ۱- ههله تاو، ههله داو، خييرا، دهستويرد، ساتي، تالووكه، ههشتاو، پهله، جهخت، گوژمه، ههريه مه، پهله قازئي، چوستي، خووش ۲- فايستون، عهريه بانه و دوو چهره خه ي دهست ۳- پيچك، چهرخ، ته گه ره، خرخره، دؤل، ره وره وه

عجلة السيارات وغيرها: پيچك، چهرخ، ته گه ره

العجلة في العمل: تالووكه كردن له كاردا

عجم: دهنكي نيو خورمايه، ناوك، چه قاله

عجم: ۱- له راويژي عاره باندا له خو بيان به دهر به هه مسو نه ته وه بيتكي تر ده لئين (عه جه م) ۲- كورده كانى كويستاني به ترك زمانان ده لئين عه جه م

عجم عجماً العود: گه زتن، بو ته وه ي له نهرمي و ره قى بگه ن

عجم السيف: شيره شاندين

عجم الكتاب او الحرف: نوخته بو دانان

عجم تعجماً: زمانگيران، پسك بوون

عجمة الثمر: دهنك و ناوكى خورمايه

عجن عجنأ: شيلان، شيلاني، داشيلان، هه لشي لان

عجوز (ج) عجائز: پيره زن، كو نه زن، قه راده، پيري زن، قه لستاخ، كه فنه زن

عجوز المتصايبة: ته رپير

عجول: بزوز، تولا ز، به تالووكه، جه ريه زه، جرين، تو سن، حالور، هارو هاج

عجي: دايك مردو، دايك مردگ.

عجيب (ج) عجائب: سه ير، ناويژه، نا دين، ناشنا، پر پرس، واق و وركار، چه رگه ه لين، چاف زيلك، زياكار، سوزره ت، فيخووجو، نه نتيكه، چافز يلك، سو سره ت، هو زن، سفن، زور سه ير.

عجيب الخلقه: هو رت، هو ت.

عجيبه (ج) عجائب: سه رسام هينه ر، سه رسوپينه ر.

عجين: هه وير، هه فقير، پان، خه مير، هه مير.

عجين الكلس: پنج.

- **تخم العجين:** هو زامان، هه وير هه لاتن.

- **لقمة العجين للحيوانات:** نواله.

عد: بزار، بزاره، بژاردين، ژمارتن، ژماردين، ژوماردين، هه لدان.

عدا: به بي، خه ين، بژ، هيله، ژبل، به دور، بي، بيله، بيتجگه، جگه، بيتزه، به رجا، بژ، بل، بيتز، بيتزگه، هه، بي.

- **ماعداد:** به بي، خه ين، بژ، هيله، ژبل، به دور، بي، بيله، بيتجگه، جگه، بيتزه، به رجا، بژ، بل، بيتز، بيتزگه، هه، بي.

عداء: دوژمن، دوژمنايه تي، نار ه وايي، بي دادى، ده سترديژي، نار ه وا.

عدا عداً: نه ژماردين، ژماردين، هه ژماردين، ژمارتن.

عدا عن: بروانه (عدا).

عدا ذلك: جگه له وي.

عداة: به خشش، خه لات.

عداد: ژميره ر، نه ژميره.

عدالة: دادگه ري، دادپه رست، دادپرس، دادپه روه ري، دادوه ري، راست په رست، ناحه زي، نه ياري.

عدة: كو مه له، ژماره ي روژاني تتيكه وتني ژنانه و روژاني ته لاقى ژنانه، ماوه به كه كه ژن دواي ته لاقدراني و يا دواي مردني مي ردي نابج مي ردي بكا ته وه.

عداوة: به دخوازي، ناحه زي، نه ياري، حدي، دوژمني، دوژمنايه تي، ناخوش، نه يازين، ناخه زايه تي.

القاء العداوة بين: تتيكه ردان، به گژ به كتريدا كردن.

عدة: ۱- چه ند ژماره به يك، هه ني، ژماره به يك، چه ند دانه، هينديك، هه نديك، چه نديك، گه ليك، هه ني، هنگا، بتوم، گه لي، هنگاري. ۲- كه ره سته.

معدات: ته روتفاق، ره خت.

عدة (ج) عدد: سامان، كه ره سته، له ياري، شياوي، كه ره سته ي ژيان و شه ر وه كوو دانه وي له و خانوويه ره و چه ك.

عدد (ج) اعداد: ژماره، نه ژماره، دانه، ره نووس، دهنك، پرژك، ژوماره، قل، لب.

عدد اولي: ژماره ي به كه م، ژماره ي خو به ش، ژماره ي دابه ش.

عدد بسيط: ژماره ي ساده.

عدد خيالي: ژماره ي به بير.

عدد اجمالي: ژمارا كو زي ك.

عدد الذري: ژماره ي نه تومان.

عدد الزوجي: ژماره ي جو ته ني، ره نووس يكي جو ت.

عدد صحيح: ژماره ي ته واو، ژماره ي ساخ.

عدد عشري: ژماره ي ده يي.

عدد الكتلة: بار سته ژماره (كيما).

عدد كسري: ژماره ي كه رت دار، ژماره ي به كه رت، ژماره ي كه رت.

عدد مختلط: ژماره ي تتيكه ل.

عدد مركب: ژماره ي ناويته.

عدد المطلق: ژماره ي رووت.

عدد تحسوسة: ژماره ي هه ست.

عدد واحد: دانه به ك، يه كي ك.

- **عامل العدد:** كو لك.

عدس: نيسك، نژي، ميژوي، مشوه ش، نو يژي، ميژوي.

- **مرق العدس:** نيسك يته.

عدسة: ۱- دوور بين، ئاسته م بين. ۲- پارچه شووشه يي كيشه له چه شني نيسكي كه بو دوور بينان به كار ده برين.

العدسة اللامة: كو ئاسته م بين، كو زه ر بين.

عجلة: ۱- ههله تاو، ههله داو، خييرا، دهستويرد، ساتي، تالووكه، ههشتاو، پهله، جهخت، گوژمه، ههريه مه، پهله قازئي، چوستي، خووش ۲- فايستون، عهريه بانه و دوو چهره خه ي دهست ۳- پيچك، چهرخ، ته گه ره، خرخره، دؤل، ره وره وه

عجلة السيارات وغيرها: پيچك، چهرخ، ته گه ره

العجلة في العمل: تالووكه كردن له كاردا

عجم: دهنكي نيو خورمايه، ناوك، چه قاله

عجم: ۱- له راويژي عاره باندا له خو بيان به دهر به هه مسو نه ته وه بيتكي تر ده لئين (عه جه م) ۲- كورده كانى كويستاني به ترك زمانان ده لئين عه جه م

عجم عجماً العود: گه زتن، بو ته وه ي له نهرمي و ره قى بگه ن

عجم السيف: شيره شاندين

عجم الكتاب او الحرف: نوخته بو دانان

عجم تعجماً: زمانگيران، پسك بوون

عجمة الثمر: دهنك و ناوكى خورمايه

عجن عجنأ: شيلان، شيلاني، داشيلان، هه لشي لان

عجوز (ج) عجائز: پيره زن، كو نه زن، قه راده، پيري زن، قه لستاخ، كه فنه زن

عجوز المتصايبة: ته رپير

عجول: بزوز، تولا ز، به تالووكه، جه ريه زه، جرين، تو سن، حالور، هارو هاج

عجي: دايك مردو، دايك مردگ.

عجيب (ج) عجائب: سه ير، ناويژه، نا دين، ناشنا، پر پرس، واق و وركار، چه رگه ه لين، چاف زيلك، زياكار، سوزره ت، فيخووجو، نه نتيكه، چافز يلك، سو سره ت، هو زن، سفن، زور سه ير.

عجيب الخلقه: هو رت، هو ت.

عجيبه (ج) عجائب: سه رسام هينه ر، سه رسوپينه ر.

عجين: هه وير، هه فقير، پان، خه مير، هه مير.

عجين الكلس: پنج.

- **تخم العجين:** هو زامان، هه وير هه لاتن.

- **لقمة العجين للحيوانات:** نواله.

عد: بزار، بزاره، بژاردين، ژمارتن، ژماردين، ژوماردين، هه لدان.

عدا: به بي، خه ين، بژ، هيله، ژبل، به دور، بي، بيله، بيتجگه، جگه، بيتزه، به رجا، بژ، بل، بيتز، بيتزگه، هه، بي.

- **ماعداد:** به بي، خه ين، بژ، هيله، ژبل، به دور، بي، بيله، بيتجگه، جگه، بيتزه، به رجا، بژ، بل، بيتز، بيتزگه، هه، بي.

عداء: دوژمن، دوژمنايه تي، نار ه وايي، بي دادى، ده سترديژي، نار ه وا.

عدا عداً: نه ژماردين، ژماردين، هه ژماردين، ژمارتن.

عدسة العين: رهشکینه و بيبيله، نيسکۆ، سيلۆک.

عدسة طيبة: چاويلکهی پزشکی.

عدل (ج) عدول: ۱- لنگه بار، تا، لایار، به سته، لینگه. ۲- چهشن، هاوچهشن، وینه، وهکۆ. ۳- نرخ، بهها

- **جولتی ذو عدلین:** تپیر.

- **نصف العدل:** تا، لنگه بار.

عدل: داد، دادنوس، دادپهروهی.

- **کاتب العدل:** دادنوس.

عدلة: ئەو کهسانه به که شایانی قۆلکیشانن (شاهدی) و یا قۆلکیشان (شاهدی) یان لی دهوه شیتته وه.

عدلية: ۱- دادگه، دادگا، دادپهروهگه. ۲- دیوهخانه، دیوانخانه

عدم: نه بوو، نه بوون، نه بین، قهت، نه بین، هیج، به پیچه وانه ی هه بوون.

عدم المعرفة: نه زانی.

عدم محکومیة: بی تاوانی.

عدم التوافق: ناکۆکی، لنجی، ناپیکی.

عدم المسؤولية: بارسووک، بارسوکی.

عدم استقرار: شله ژاوی.

عدن: به ههشت، هه میسه له جیگایه کی دامه زران بویه ده لئین به ههشتی (عدن) چونکۆ ده لئین مرۆ هه میسه له ویدا ده بی.

عدن عدناً الارض: زبلرێژکردن.

عدن الحجر: بهرد هه لکه نندن.

عدو: راکردن، غاردان.

عدو (ج) اعداء: دوژمن، ناحهز، نه یار، نه تهوی، خه نیم، قاندر، به دخواز، بهرچه پ.

عدوان: دوژمنایه تی.

عدول: گه رانه وه، کشانه وه.

عدول عن الحق: راگومک، پشت له راست کردن، لادان، لاکردن، وهرگه رانه وه، گه رانه دواوه، له راستی لادان، خۆنه زانکردن.

عدو النفس: خۆخۆز.

العدوی: ته نینه وه، په تا، درم، لی گرتنه وه.

- **عدم العدوی:** نه ته نینه وه.

- **انتقال العدوی:** لی گرتنه وه.

عدی: دوژمن، دوژمنایه تی.

عدید، عدیده: ژماره، ئەژمبیراوه.

عدیل (ج) عدلاء: ۱- هاوته مه ن، هاوبه زا، هاوزا، هاوتا، هاوزی، وهکۆ، به رانه بر، لنگه، هاوسال، هاوسه ر، به رامبه ر، به قه دیه ک، هه مبه ر، به ره هه ف، شه راقه ر، وهراوه ر، ته راز، هاوتیه ره. ۲- تاوال زاوا، برازاوا، هامزاوا، هاوزاوا، هاقتارفا.

عدیل المتقارین فی المنزل: هاوزی، هاوپایه.

عديم (ج) عدماء، معادلة: ۱- گه وچ، شیبیت. ۲- نه بوو، نایاب. ۳- همزار.

عديم الفؤاد: بی دل، دل مردوو، دل مردگ.

عديم الحظ: به دبه خت، چاره رهش، کلتۆل، لیقه و ماو، خاکه سار، به خترهش، بی به خت، خاک به سه ر، خۆل به سه ر، قه شقه، کولتۆل، که ره تلی، پۆرکۆور، جیوه له ک، په پووک، بووژمان، بووژما، شەلب، به له نگا ز، به تار، شووهرت.

عديم الطعم: بی تام، که له.

عديم المعرفة: نابه له د، ناشی.

عديم الشرف: بی ناموس، بی تابوو، دوو روو زی.

عديم الشبهه: بی وینه، بی هاوتا.

عديم النظر: بی وینه، بی هاوتا.

عديم الوفاء: سبیله، به دمه ک، بی ئه رک، نانکوویر، نانکۆز.

عديم الثمر: بی بهر، بی به ره هم.

عديم النفع: بی سوود، بی به ره هم.

عذاب (ج) أعذبة: نازار، پهنج، جهور، ئۆزۆر، تالاو، چه ره سه سه ری، سزا، کویره وه ری، دهرده ساری، شکه نجه، ئەشکه نجه، پیچ و تاو، تالاو، دهرده سه ری، دلیشه.

عذار: ۱- روومه ت، لاجانگ ۲- زولف، تووکی که نار ی نیوچاوان، گیسوو.

عذب: ئاوی شیرین و خۆش، رانه رم، شیرن، شیرین، تامدار

عذب الالحان: دهنگ خۆش.

عذبة المنديل او العمامة: له چه ک، له چه ک، لفکه، لیچه ک، لیچه ک.

عذر (ج) اعذار: ته وازۆ، به هانه، بیانوو، ته گه ره، بیانگه، په رچ، مه انه، به هانه.

العذر: په هیله، لیتمه.

عذراء: ۱- کچینیدار، کچ، کیژ، دۆت، کچیکه شوی نه کرد بی.

۲- دورری کون نه کراو.

- **دم العذراء:** چاره، خوتین کچینی.

عذرة: قۆشه، کچینی، بنی کچان.

عذرة: دهسته موو، کاکۆل، نیوچاوان.

عذق (ج) اعذاق: هیشووی داره خورمایه، پۆل.

عذل عدلاً: پروانه (لام لوما).

عذوية: خۆشی، رانه رمی، تام، چپژ، تامداری، مه زه داری.

عذوية الالحان: دهنگ خۆش.

العذی: دیم، دیمه کار، (زهوی).

عراة (ج) عرادات: نامرازیک ی شه ری بووه وهکۆ مه نجه نیق بۆ بهرد فیتدانی.

عدسة العين: رهشکینه و بيبيله، نيسکۆ، سيلۆک.

عدسة طيبة: چاويلکهی پزشکی.

عدل (ج) عدول: ۱- لنگه بار، تا، لایار، به سته، لینگه. ۲- چهشن، هاوچهشن، وینه، وهکۆ. ۳- نرخ، بهها

- **جولتی ذو عدلین:** تپیر.

- **نصف العدل:** تا، لنگه بار.

عدل: داد، دادنوس، دادپهروهی.

- **کاتب العدل:** دادنوس.

عدلة: ئەو کهسانه به که شایانی قۆلکیشانن (شاهدی) و یا قۆلکیشان (شاهدی) یان لی دهوه شیتته وه.

عدلية: ۱- دادگه، دادگا، دادپهروهگه. ۲- دیوهخانه، دیوانخانه

عدم: نه بوو، نه بوون، نه بین، قهت، نه بین، هیج، به پیچه وانه ی هه بوون.

عدم المعرفة: نه زانی.

عدم محکومیة: بی تاوانی.

عدم التوافق: ناکۆکی، لنجی، ناپیکی.

عدم المسؤولية: بارسووک، بارسوکی.

عدم استقرار: شله ژاوی.

عدن: به ههشت، هه میسه له جیگایه کی دامه زران بویه ده لئین به ههشتی (عدن) چونکۆ ده لئین مرۆ هه میسه له ویدا ده بی.

عدن عدناً الارض: زبلرێژکردن.

عدن الحجر: بهرد هه لکه نندن.

عدو: راکردن، غاردان.

عدو (ج) اعداء: دوژمن، ناحهز، نه یار، نه تهوی، خه نیم، قاندر، به دخواز، بهرچه پ.

عدوان: دوژمنایه تی.

عدول: گه رانه وه، کشانه وه.

عدول عن الحق: راگومک، پشت له راست کردن، لادان، لاکردن، وهرگه رانه وه، گه رانه دواوه، له راستی لادان، خۆنه زانکردن.

عدو النفس: خۆخۆز.

العدوی: ته نینه وه، په تا، درم، لی گرتنه وه.

- **عدم العدوی:** نه ته نینه وه.

- **انتقال العدوی:** لی گرتنه وه.

عدی: دوژمن، دوژمنایه تی.

عدید، عدیده: ژماره، ئەژمبیراوه.

عدیل (ج) عدلاء: ۱- هاوته مه ن، هاوبه زا، هاوزا، هاوتا، هاوزی، وهکۆ، به رانه بر، لنگه، هاوسال، هاوسه ر، به رامبه ر، به قه دیه ک، هه مبه ر، به ره هه ف، شه راقه ر، وهراوه ر، ته راز، هاوتیه ره. ۲- تاوال زاوا، برازاوا، هامزاوا، هاوزاوا، هاقتارفا.

عرا: گيايه کي بونخوشه له (حيجازي).
عَراف: ئەستېره ناس، پزیشک، فالگر، جادووگر، له نه ديو دوو
عرا القمار: لاجلاج، قومارزان.
عرافة: ئەستېره ناسی، له نه پيني دوان، فالگر تنه وه.
عراق: که ناری ئاو، سهرتاسه ری لیواری رووبار و یا ده ریا، ناوی
 ولا تیکيشه که پایته خسته که ی شاری به غدايه.
عراك: تیک به ربوون.
عرب (ج) اعراب: ئارهو، عاره ب، تات، تاتک.
 - **اللغة العربية:** تاتی، زمانی ئارهوی، زمانی عه ره بی.
عرب تعریباً: کردنه تاتی، کردنه ئارهو، وه رگیان.
عربانة: گرگروک.
عربة (ج) عربات: کالیسکه، فایتوون، پایتوون، فیتو.
عربة القطار: بارکیشی قه تار (ریگای ناسن).
العربي: کالیسکه چی.
عريدة: به دخوویی، شه رانیستی، به دمه سستی، هه رزه کاری،
 گاله گال، هه رزه بی.
عربي (اللغة العربية): تاتی، زمانی ئارهوی، زمانی عه ره بی.
العرج: شه لین، شه ل بوون، له نگان، له نگاندن.
عرج عروجا: چوونه سهه، وه سه رکه وتن.
عرجان: شه لین، کولین.
عرجة، عرجان: له نگی.
عزال (ه) هه رزال، هه رزل، ته پروال.
عرس (ج) اعراس: زه ماوه ند، سوور، شادی، شایی، داوه ت.
 - **حفلة العرس:** زه ماوه ند.
عرس المرأة: میرد، شوو، زاو، زافا، زه ما، یه زنه.
عرس: دیره ک، تیره ک، ستوونده ی خپوه تان.
عرسیة: سوورانه، زه ماوه ند.
عرش (ج) اعراش وعروش: ۱- ته ختی میسر و خونکارانه،
 کورسی میران، تهخت، کورسی، تهختی پادشا، سیبه ردار.
 ۲- خپوه، میچ، کوشک، ته لار.
عرشة: میچی سه رکه شتی، میچی سه ریان.
عرصة (ج) اعراض وعرضات: ۱- سه وش. ۲- گۆره پان و
 مهیدانیکه که دار و خانووی لئ نه یئ، گۆر، مهیدان.
عرضی: نامووس.
عرض (ج) اعراض: کالا، متاح، ئەوهی به سهه مرۆی دیت وه کو
 نه خوشی چتیکه پایه دار نه بی.
 - **اعراض المرض:** نیشانه کانی نه خوشی.
عرض (مقابل الجوهر): نیوار، چه شه ن.
العرض: پانایی، به رینی، بهر، پانی، به رینایی، په هنایی،
 پینایی، ده رخستن، ئاشکراکردن، په یداکردن.

عرض: وه ج.
العرض: ده رخستن، ئاشکراکردن، وه ده رنان، رانواندن، نواندن،
 هینانه پیتش چاو.
عرضة: ئاشکراکردن و نیشاندانی چتیکي.
عُرصة: ویست، توانا، هیز.
عرضياً: لابه لا.
عَرعر: هه قریست، هیرقست، شانان، هیرق، هیرقست (دار)،
 هه ره هه ی.
عُرف: چاکه، به خشش، ددان پیتدانان، خوو، راویژ، زاراو،
 رهفتار، باو، داب، باو و نه ریت، ناسراو، ناسراوی.
العرف الازرق: پۆپه ره شه، پۆپه ره شه.
عرف الاسد: گوله مه خه ری، مله ک.
عرف الديك: پۆپه، پۆپینه، پۆپسته، پۆپانه، پۆپه ی که له بابیهه.
عرف الفرس: بژ، بژی ئەسپی، ده هف، ژه، ژبی، یالی و لاخانی
 به رزه یه، پوورت.
عرف عرفة ومعرفة: زانین، تیگه یشتن، سهه ر لی ده رچوون،
 ناشنایی، به له دی، شاره زایی، ددان پیتدانان.
عرفات: ئیستگه ی حاجیانه له نزیک شاری (مه که) له (۹) ی
 ذیحجه دا.
عرفان: ناسیاری، ناشنایه تی، زانایی، زانست، زانیاری، ناسین.
عرفة: کیتویکه له نزیک (مه که).
عرفج (ج) اعرافج: گيايه کي چۆلبیهه.
عرفية الديك: په ری ملی که له بابیهه.
عرق (ج) عروق: ۱- ره گ، ره، را، رهه، ده مار، رهو، بیخ،
 ته ته ک، خووز، ریشه. ۲- بنه چه که، ره چه له ک، ره سه ن، نه ژاد
عرق النساء: جووره بایه که له نیکه وه تا ئەژنۆیان داده گری،
 که ژۆک، ره گ ئیشه.
عرق المهل: ریتواس.
عرق: ۱- ئاره ق، میتوژاو، خوشاو. ۲- شیر، شیه، مه ی.
عرق الجسم: ئاره قه، خوئی، خوویه، خوویه.
عرق الغزير: که لئوی.
معرق: ئاره قه کار، ده رمانی ئاره قه کردنی.
عرقلة: ته گه ره، کۆسپه، گری، به ره له ست.
عرقوب (ج) عراقيب: ۱- ئشک، پچ، شاده ماره که ی سهه ره وه ی
 پانیه یه. ۲- فیل، ریگای پیچاویچ له نیو که ژ و کیتواندا.
 ۳- ناوی عه ره بیکی درۆزن بووه و ئیستاش هه ره به وه هۆیه وه
 واتای په یمانی درۆیه.
عرقية: ئاره قچن، کلاو.
عرك عركاً: شه ی و هه راکردن.
العركة بالعصاء: شه ره دار.

- عزل:** لى خستق، دانيشانندن، لهكارکردن، ئىخستاق، لابردن، لهسەر كار لابردن، خستته لاوه، جوئى كردهوه، راکرن، خانه نشين كردن.
- عزلة:** گوشه گيرى، گوشه نشينى.
- عزم:** ۱- پايه دارى له كارتى كيدا، ناره زوو، دل كهوتنه سهر چتتىكى، ئاههنگ، قرم، لى بران، كرتاخ. ۲- زهر (له فيزيادا).
- عزم القوه:** زهرى سهر كر (له فيزيادا).
- عزم المقاومة:** زهرى بهرگر (له فيزيادا).
- عزم القوة:** زهرى سهر كر (له فيزيادا).
- عزوبه:** ره بهنى، ته نهايى، بى ژنى.
- العزى:** ناوى بوتىكى قوره شيان بووه له پيش ئىسلاميدا.
- عزير (ج) اعزاء:** خو شه ويست، له بهر دلان، بهر پيز، هيتزا، گه وره، هه لكه وتوو، ژبكه له، بهر دل، گيتوگول، نر خدار، ئوفلاز، ژبرلو.
- عزيف:** زرووكه، جرووكه، زهمزه مهى شادمانى.
- عزيمه (ج) عزائم:** نيازى قايم و پته و، ويستى بريار له سهر دراو، وره، هويژه، دل بو كار و يا چتتىكى چوون، را، راي، بيرورا.
- عس (ج) عساس:** كوئك، كاسه و قابى پيچكدار و گه وره به و له دارى دروست كراوه.
- عس عسا:** كيشكچيه تى كردن، له شه ودا نويه تجيبيه تى كردن.
- عسال:** ههنگويين فروش.
- عساله:** خلتيف، ههنگخانه، كهوار، گورريك، گوزه ههنگ، كه ندووى ميتش ههنگويين.
- عسجد:** زيرى بى خهوش، زير و گه وهه و هكوو دور و ياقووت، ته لا.
- عسر:** تهنگانه، ناخوشى، گرانبارى، دهست تهنگى.
- عسر البول:** ميزگران.
- عسر الهضم:** دهو، تهبعى، دهوا.
- عسرة:** دژوارى، دوخشارى، سهختى، تهنگانه، تهنگدهستى، دهستكورتى، دژوارى، تووشى، تهنگانه، پچرپچر، پينسير.
- العسرة الدائمة:** ناسازى هه ميشه بى.
- العسرة المؤقتة:** ناسازى جارهكى، دههكى، كاته ناساز.
- عسس:** كيشكچى، نويه تچى شهوى، پاسهوان، چوكدار، ناتور، ناتورفان، ناتوره، شهوگه و.
- رئيس العسس:** سهرنوكه.
- عسكر (ج) عساكر:** پيشمه رگه، سهرواز، سهرياز.
- عسكري:** سوپايى، له شكرى.
- احتلال عسكري:** سوپاگيرى.
- تعليم العسكري:** مهشقى سهريازى.
- ثكنة عسكرية:** سوپاگا.
- الخدمة العسكرية:** سهريازگه رى، سهريازكارى.
- قائد العسكري:** هومان.
- عسل:** ههنگويين، ههنگفين، ههنگفى، كاريت، كوته فر، ههنگف.
- العسل المصفى:** دۆبه، راوى، رهواق.
- ثفل العسل ومثاله:** كرپيى ههنگويينى.
- عسلوج:** گه شهى ميتوى.
- عسلي:** وهكوو ههنگويينى شيرين، له سهر رهنگى ههنگويينى.
- عسود:** كهومار.
- عسى:** ۱- رهنگه، ويده چن، دهش، نيزبكه و ابى، قه مى، به شكوو، به شقم، به شكه، به شكم، به لكه، به لکم، به لكوو، به لکی، گاههس، هه بهيايه. ۲- كاشكى، خوژگه، خوژى.
- عسير:** سهخت، دژوار.
- عش:** بژى، ههريژى.
- عش حراً:** بژى به نازادى.
- عش سعيداً:** بژى به بهختيارى.
- عش (ج) اعشاش:** هيتلانه، هيتلين، لانه، هيتلينك، كولانهى مريشكى.
- تأسيس العش:** گوزووژ.
- مهدم العش:** هيتلانه وازه، شيتوان.
- عشاء (ج) اعشيه:** سهرشيو، بهرشيو، تاريخا بى سه ره تاي شه ويته.
- أذان العشاء:** بانگى خه و تنان.
- صلاة العشاء:** نوپيى خه و تنان.
- اكل العشاء:** نانى شه وئ.
- عشاب:** گيا فروش.
- عشائر:** دهو دوو وهرگر، دههيك بهر، باج نه ستين، رېگر، باجگر، رادار.
- عشاوة:** شه و كوئى.
- عشب (ج) اعشاب:** گياى ته ر.
- أكلة الاعشاب:** گياخوژ.
- عشر:** وشترتيكه به ده رۆژان جاريكى ئاو بدرت.
- عشر:** دامان، دههيك، دههيك، دههيك، يه كيتكه له ده پارچان، سزا.
- عشرات:** له راوييى نه ژماريدا له ۱ تا ۹ آحاد و له ۱۰ تا ۹۰ عشرات: دههان و له ۱۰۰ تا ۹۰۰ مئات و له ۱۰۰۰ بهره و ژووور الوفى پي ده لئين.
- عشرة:** ده، دهه ۱۰.
- عشرة:** به خو ش ژيان و رابواردن، تيبكه لاوى، خو ش ژيان، به زم، كهيف، ئاههنگ، به زم و ره زم.
- عشرة طيبة:** به خو شى رابواردن.

عشرون وعشرين: بيست ۲۰ بیس، قیس.

العشرون: بیستم، بیستمین.

عشری: دهیه کان.

عشق: دل لیتچوون، حسپهن بوون، زامهت، دلداریتی، سهودا، گراوی، شهیدایی، شوو، گز، سهز لیتکه ری، نهودالی، حهبدالی، دلبازی، دلداری، سهوا، سهوداسه ری، سوور، شوق، نه قیینی، که لکه له، ههوا، ههوهس.

عشقة: لاو لاهه.

العشو الليلي: شهو کویری.

عشوة: شهو چرا.

العشوة: شهو کویری، شهو کویری، لیلای، لیلای، کاری پوشر او و نادبار.

عشوق: ناره زوومنه ند، سهوداسه رکردن.

عشی: پروانه (عشاء).

عشوية: کاتی ئیوارئ، سه ره ئیواره.

عشيرة (ج) عشائر: خیل، ئیل، رهم، هوز، دوودهمان.

عشيق: دلدار، نه قیندار (بوتیرینه).

عشيقه: دلدار، نه قیندار (نافرته).

عصاء (ج) اعصاء: داردهست، چه مک، شفتانی، شیفت، رۆمک، دهسته دار، گاران، سفک، سه ریست، شه ریات، تیتلا، خوتره، شا کوئل، گوچان، دارک.

عصاب: شاته ره (گیا).

عصابة: ۱- دهسته مرو یا چه ند ولا خیتکه. ۲- چه ته، جهرده. ۳- مه ندیل.

عصار: ۱- ریتک کوش، کووش، بکوش. ۲- که سیکه له کونجی و گهرچه ک و ئیتر رۆنی بگری.

عصارة: تلتهی چتی کوشراو، ملت، سلپهک، تلپاس، تلپ، تلف، سه ریاته، خشتوخال، چرک، ناووک.

عصارات الغدديّة: ناوگی گلانده کان.

عصارات هضمية: لینجاوی ره وانکار، ناوگی هه رس.

عصارة النباتات: چه قه، شیره، شیله.

عصام: کل، زاره وانهی مه شکه و خیگه، دهسکی دیزه و گوزان

عصَب (ج) اعصاب: ۱- شاده مار، شاره گ، که جومگه و نه ندانمان پیکه وه ده به ستیته وه، رشته ی سپی و دریتزه که له می شکه وه دیتته ده ره وه و به ناو ماسو لکه کاند پخش ده بیته.

۲- سه رۆکی هوز و تیره به. ۳- لاو لاهه، لافلاک، سیانه، له بلایک.

- الاعصاب الحركية: بزوتنه ده ماره کان، ده ماره کانی جوولانئ

العصب الحسي: ده ماری هه ست.

- الاعصاب الدماغية: میتشکه ده مار.

العصب الغليظ في باطن الركبة: ره فیسکه.

- الاعصاب المختلطة: ده ماره تیکه لاوه کان، تیکه له ده ماره کان.

- الاعصاب المركزية: ناوه نده ده ماره کان.

- الاعمال العصبية: ده ماره کراوه کان.

- الافعال العصبية: ده ماره کراوه کان.

- الالياف العصبية: ده ماره ریشاله کان.

- الخلايا العصبية: ده ماره خانه کان.

- النسيج العصبي: ده ماره شانه.

- عقدة عصبية: ده ماره گری.

- الموجة العصبية: ده ماره شه پۆل، شه پۆلی ده ماران.

- الایعازات العصبية: ده ماره راگه یانندن.

- الجهاز العصبي المركزي: ناوه ندی کوئه ندامی ده مار.

- رجع الاعصاب: نه کهس، ده مار تیش.

العصبات: باوان.

عصباني: پروانه (عصبی).

عصبة: کوئه له، دهسته، پالوته، جون، کوئه گ، سلسات، هوومین، جقات، جقین، زیوه، نه لالهت، بتوم.

عصبة الامم: کوئه له ی نه ته وه کان.

عصبي: مرز، مه رس، مووگرژ، تووره، توندوتیژ، ته نگه گرتوو، سه رگه رم، ره به لی، نه نگر، قیسکه ته نگ، رق نه ستوور، قه لیس، رابه ل، برک، پلم، ترۆ، ده هری، توومیر، شیتتگیر، شیتلگیر، ده بری، سه رشیت، دتیوانه.

عصبي المزاج: سه رشیت، سه رگه رم.

عصبية: تووره بی، قه لسی، رابه لی، ملچی، تالی، سه رگه رمی

عصر (ج) عصور: ۱- ژووم، چاخ، سه رده م، سه ده، چه رخ، رۆژگار، رۆچیار، سوور، کات، دم، گاف، رۆژگار، چه رخ، حل. ۲- ئیواره، ئیوارئ، شووم، شیم، ویره گا، هیواره، هه نگۆر، ئیفتار، خووه رزه رد، لای ئیوارئ.

العصر المزدهر: پازیر، پازر.

عصر النهضة: سه رده می وربا بوونه وه و رابه رین.

معاصر: هاوچاخ، هاوکات، هاوده م، هه قده م، هاوچه رخ.

العصر: کوشین، ریتک کوشین، دهوسانندن، دوشان، راکوشین، گفاشتن، تقسوج، گوشانندن، گوشین، وشارده ی، وشین، هه لگوشین، هه لگوشین.

عصعص: باقل، قه مچک، قلیچه ک، کلنجک، کلینچه، کلینچک، کلینچه، کلینچه، نه رگس.

عصف: کا، سه مری، کپی، کو.

عصفور (ج) عصفير: پاساری، بارانه، سوانکئ، سواندۆکه، سواندیلکه، پیتیک، به یتاک، جووچکه، چۆله که، مه لووچک، مه لیچک.

- عصفير:** هه مېشه به هار (گول).
- عصمة:** ۱- نېوى ئافره تانه. ۲- ئاپروو، ئاوروو، شهرم، فهو، ناموس، فهيت، بېن تاوانى، ناموس پارازتن، پاريزگارى له گوناھ، خو له تاوان و كاروبارى سووك پارازتن.
- العصى:** چه مك، چوگان، رۆتك، هوپىزى، چهوگان، سهريست، داردهست، گوچان.
- عصيان:** دانه شاخ، ياخى بوون، خستنه پشتگوئى، نه كيشان، گوئى نه دان، مل نه دان، سهركيشى، سهريپچى، سهريزپوى، ياغيىتى، لى هه لگه رانه وه، به له سه، پت پساندن، بارنه بردن، پت برين، تاوانبارى، لامؤفهك، ختمين، لاسارى، هلكافين، بارنه بهرى، بارنه وهرى، بى گوئى، پويساندن، پؤشكاندن، رېگرى، شه مۆزى، هلكافتن، نافه رمانى، مله وورى، سهريزاوتن، نازادى خوازتن، به زاج، لام و فهك، بى گوئى كردن.
- عصيب:** موودار، چيشتيكىشه له ريخۆله ي پر له دل و سپيه لاک ناخراو.
- عصية:** چيلكه.
- عصية الكوخ:** جيلكه ي زنج.
- عصيدة:** ميوانى (چيشت تاردورۆن)
- عصير وعصيرة:** ۱- راوى، رب، روب، سلپك، شيره، شيله، كوشراو، كوشياگ، شيره ي كوشراو و تكاوى ترى و ميوه. ۲- خشتوخال.
- عصير النباتات:** شيله ي رووه كان، شيلى.
- عَض:** جه وروسته م.
- عض:** گاز، قه پال، قه پ، وهنده.
- العض:** كه زتن، گاز لى گرتن، قه پال ليدان، پيدانوسان، كه زكرن، دهق لى كرن، قه پال لى گرتن، قه پ گرتن، گازگرتن، كه زين.
- عضب:** شير (چهك).
- عضد (ج) اعضاء:** ۱- قوئل، پيل، زندهك، بال، هيچك، باهو. ۲- پشتيوان. ۳- لاشيپانه، لاوانه، پشتهك.
- عضد الذكري:** چوو، نيره ندام.
- عضرفوت:** مارمىلكه.
- عضل الساعد:** پووت.
- عضلة (ج) عضلات:** ماسووله، ماسوولكه، گردك، كوله، ماهيچه، ماييچه، ودرسه، به هه موو پارچه ده مارتىكى ده لىتن بهو گوشته شه وه كه گرتويه تى.
- العضلة الاحشائية:** هه ناوه ماسوولكه.
- العضلة اللساء:** لووسه ماسوولكه.
- العضلة الهيكلية:** په يكه ره ماسوولكه.
- الالياف العضلية:** ماسوولكه ريشال.
- تشنج العضلي:** ده مار وه رگه ران.
- عضلات المخطط:** ماسوولكه ده زووله داره كان.
- عضو (ج) اعضاء:** ۱- نه ندام، پهل، پيچك (ئورگان) (لهش). ۲- نه ندام له نيو بهره و دهسته و كومه له دا.
- عضو شرف:** نه ندامى بهرز و ئاپروومه نند.
- اعضاء الاستجابة:** نه ندامه كانى وه لامدانه وه.
- العضو الذكري:** چوو، نيره ندام.
- العضو العامل:** نه ندامى كارا، نه ندامى كارگه ر.
- العضو المؤازر:** نه ندامى ياریده دهر.
- المصادر العضوية:** زينده سه رچاوه كان، سه رچاوه ئورگانى به كان.
- غذاء عضوي:** زينده خوړاك، خوړاكى ئورگانى.
- مواد عضوية:** زينده ماده، ماده ده ي ئورگان.
- عضوض:** گر.
- عضوي:** نه ندامى، ئورگانى، ئورگانىك.
- عطاء (ج) عطايا:** به خشينه وه، دهس و ده هنه، به خشش، شاباش، دان، دهسه نه، به خشين
- عطار:** ورده وه الوه فرۆش، خورده فرۆش، بوئى خو ش فرۆش، ورده فرۆش.
- مواد العطارية:** ورده، ورده وه الوه.
- مهنة العطار:** ورده وه الوه فرۆشى، خورده فرۆش.
- عطارده:** سيوهيل، زاوه، تير، نه ستيره ي زانست، نزيكترين نه ستيره به له رۆژ و له هه موو نه ستيره گه رۆكه كان گچكه تره، له ۸۸ رۆژاندا جارتىكى به ده وهرى خوئى و خورشيديدا ده گه رى.
- عطاس:** پشمين، پژمين، پشكان، بيهنژين، پشكين، پى گژين، پيركژين، هه پشكرن، پرماندن، پژمه، پژمان، پشمه.
- دواء العطاس:** كوئوش.
- العطاس مرتين:** جهخت هيتان.
- عطالة:** بى فه رمانى، دهسته و ستانى، چرۆتى، بى كارى، بى ئيشى، داماوى، داماگى، دهسته پارچه يى، پهك كه و تن.
- عطب:** شكستى، سه قه تى، زه ده يى.
- عطر (ج) عطور:** بوئى خو ش، بوئى وهش، گولاو، گولاڤ.
- عطس:** پروانه (عطاس).
- العطسة:** جاره پشمينىكه، پشمين، پژمين، هه پش كرين.
- عطش:** تينويتى، تونويتى، تهنى، تهينيتى.
- شدة العطش:** شه رار.
- عطشان:** تينوو، تونوى، تهژنى، تهژنه، تهژنه، تهنى، تينى.

- عطف:** ئاۋرلیدانه‌وه، خوداریبونه‌وه، گه‌رانه‌وه سهر، میهره‌بانی، دلسۆزی، میهر، هاۋر، مووچاندن، مووچاندنه‌وه، هه‌لچهرخاندن.
- عطف الوجه:** لاوه‌کردن، ئاۋر لیدانه‌وه.
- أداة العطف:** ئامرازی به‌ستنه‌وه، پیتوه‌ند، ئامرازی هۆدانه‌وه.
- عطل عطلاً:** په‌ک کهوتن، بیکاربوون.
- عطلة:** ۱- بیکاری، بی‌ئیش و فهرمانی. ۲- وچان، بیین، ئاسووده‌یی، فهرک، پردۆ، پشوو.
- عطلة رأس السنة:** پشووی سهری سالی.
- العطلة الصيفية:** وچانی هاوینی.
- العطلة الربيعية:** وچانی به‌هاری.
- عطلة نصف السنة:** وچانی نیوهی سالی.
- عَطْن:** وشرخان، ئاغه‌لی مه‌ران.
- عطوف:** دلسۆز، میهره‌بان، دلدار، دلگر، دلنه‌رم، میهره‌بان، به‌زه‌بیدار، میهره‌وان.
- عطية (ج) عطایا:** به‌خشش، خه‌لات.
- عظاءة، عظایة:** دایکه‌مارانه، داکه‌مارانه، دالکه‌مارانه، داکه‌مار، مارمیلکه، شینشینک، مارمه‌زولکه، مارمیلوک.
- عظام:** گه‌وره، مه‌زن، پایه‌به‌رز.
- عظمة:** پروانه (عبرة).
- عظم:** گه‌وره‌یی، پایه‌بلندی.
- عظم (ج) عظام:** ئیسک، ئیسک، هیسک، هیسک، هیسک، سووقان، هه‌ستی، پیتسه، هیستی، ئیسقان، سووقان.
- عظم الشأن:** پایه‌به‌رز، کورد، ئاری
- العظم اللامي:** لامه‌ئیسک، مه‌لاشوو
- تجبير العظام:** هیسک گرتنه‌وه.
- مجبر العظام:** هیسک گره‌وه، شکست هه‌لبه‌سته‌وه.
- الهيكل العظمي:** قه‌لافه‌تی ئیسکی.
- عظم الترقوة:** ئیسکی چۆله‌میشکینه، چۆله‌مه.
- عظم الجداري:** ئیسکی لاجانگی سه‌ریبه.
- عظم الرميم:** ئیسکی رزیو.
- عظم القص:** کۆله‌که‌ی سینگ.
- عظمي القوام:** بالایی ئیسکی، ئیسک ئاسا.
- عظمة:** شان و شکۆ، هینگ و دهنگ، گه‌وره‌یی، شکۆ، بی‌یقانی، ئەو رهنگ، ده‌بده‌به، فه‌ر، که‌شم، که‌شم و نه‌شم، فیز، دلامه‌ت، شان و شکۆ.
- عظمي:** گه‌وره‌تر.
- عظیم (ج) عظام:** گه‌وره، مه‌زن، پرشکۆ، به‌ده‌بده‌به، پایه‌به‌رز، که‌لان، که‌له‌زل، باگر.
- عظیم الجثمة:** زه‌به‌للاح، له‌نده‌هۆر، زه‌ده‌دیو، زه‌مه‌ییر، زه‌ته، زه‌ته‌بۆز، فیله‌ته‌ن، زه‌هار، زه‌ها، زه‌وله‌ک.
- عظیم الشأن:** ئاری، کورد.
- عظماء الرجال:** بۆکه‌بۆک، گه‌وره‌پیاوان.
- أعظم:** گه‌وره‌تر.
- الاعظم:** هه‌ره‌گه‌وره، گه‌وره‌ترین.
- عفاء:** هۆلی که‌ر، که‌رخان، ته‌ویله‌ی که‌ران.
- عفاف:** پروانه (عفة).
- عفاوة:** به‌رکۆل، وهرکۆل، سه‌رکۆل.
- عفة:** داوین پاک، پاکداوینی، رووسووری، پارێزگاری.
- العفر:** یه‌کانه، به‌لخه.
- عفريت (ج) عفاریت:** دیو، درنج، ئه‌ره‌زنگ، شه‌بیتان، ده‌ئیشه، خێو، ده‌هۆ، دث، ده‌هۆ.
- عفص:** مازوو، مازی، مازگ.
- عفط:** زرت.
- عفف:** هه‌ره‌هه‌ره.
- عفن:** بۆنی خراو، بۆگه‌نیو، که‌روو.
- عفن عفناً و عفونة:** بۆگه‌ن بوون، خراپ بوون، که‌روو هه‌لینان.
- عفو:** به‌خشین، چاولی پۆشین، بووردن، نۆیه‌خش، وه‌ش، چاوله‌تاوان پۆشین، بووردن، وه‌شکردن، به‌خششان، لێ بووردن، لێ بوورین، لێ خۆشبوون، دلی خۆه‌قه‌کرن، لێ به‌سه‌رچوون، بووراندن، بوورین، جه‌به، چش لێ کرن، خۆشبوون.
- عفو:** خۆتنبایی.
- عفونة:** بۆگه‌ن، کف، که‌روو، گهن، بۆیسی، گه‌نیان، بۆنی پیس، گه‌نده‌زه، که‌ره‌کیف، بۆنی ناخۆش، که‌روال، که‌رۆل، کۆقنگ، گنخی، تیکچوونی تام و بۆنی چتیک.
- العفونة تعلق الحيز:** که‌روو، که‌له‌کیف.
- عفونة الحيز:** که‌روو، که‌له‌کیف.
- العفونة التي تعلق الاطعمة كنسيح العنكبوت:** که‌ره‌وول.
- عفونة الدم النزفية:** خۆین میزکه (ولاخ).
- أكل المتعقنات:** گه‌نده‌خۆر.
- عفيف:** پارێزگار، خۆپارێز، پاکداوین، داوین پاک، پارێزدار.
- عفيفة:** به‌رده‌نشین، رووسوور، رووسی (بۆ ئافره‌ت).
- عقاب:** هه‌لۆ، کۆلاره‌مار، ئەلۆ، ئەیلۆ، کولاله‌مار، ئەله‌هۆ، باوه‌ش.
- عقاب:** شکه‌نجه، چه‌رمه‌سه‌ری، نازار، تۆله، سزا، تۆله‌ی خراپه، نازارکردن، چه‌وساندنه‌وه، ره‌نج پیتگه‌یانندن.
- عقابين:** فه‌لاقه، له‌پیتشدا چوارپایه‌ییکی ئاسن بووه‌گوناه‌کاریان لێ ده‌به‌ست و به‌قامچیان لیبیان ده‌دا.
- عقاد:** گه‌ردن به‌ند هۆنه‌وه.
- عقار (ج) عقاقير:** ده‌رمان، داوو ده‌رمان.
- عقاقير طبية:** ده‌رمان، داووده‌رمان.
- عقال:** ۱- په‌تی ده‌ست به‌ندی و شترییه. ۲- هه‌گال، ناگال، رشته.

عقام: دهردی بی دهرمان، دهردی کاری، دهردی کوژنده.

عقب: بروانه (خلف).

عقب: نهوسا.

عقب (ج) اعقاب: ۱- قونپینی، پانیه، پاژنه، پانی، قونپانیه،

قوومپانیه، قونوپاژنه، پشت په هنی، نالچه، پشتی سهر.

۲- نهتهوه، دوندانه کورهزا، کچهزا، مندال، پشتی سهر.

- **غیر معقب:** وارکوز، وهجاخ کویر.

عقب: نهتهوه، دوندان.

عقب عقباً: وهشوتین کهوتن، وهدووکهوتن، شوتین هه لگرتن.

العقبات والتلاع في رؤوس الجبال: یال.

العقبه: شهوچهله، شهوچهره.

عقبه (ج) عقبات: ههوراز، نه فراز، گهردهنه، نه هیژ، ئاستهنگ،

گیروگرفت، لانت، که نندوگیتیم.

عقبه: باریکه ری، رچه.

عقبی: تولهی کار، رژی دواپی، دواروژ، پاشه ل.

عقج: گرنج، گنج.

مُعج: گنجاوی، گنج گنج.

عقد: ماره پیرین.

عقد: گری.

عقد: ۱- په یوه نندی به ساتن، گریدان، پیچان، بیندن، نژاندن،

گرساندن. ۲- کوچه، کۆلان

عقد الصفقة (للبیع): دهست له ناو دهست نان.

عقد العمل: په یوه نندی کار.

عقد (ج) عقود: ۱- تۆق، قه لاده، گهردن به ند، ملوانه،

خوناوکه، خه ناوکه، گردانه، به رموور. ۲- قه لیته، رسته،

رشته.

عقدة (ج) عقد: گری، خه ریک، سوو، قویک، قه رقهف، قورت،

گره، دلۆ، خهش، خهوش گری (بو پیتوان) = (انج) زاک.

عقدة التحل: گری پووچکه، گری فووتک، گری کویره.

عقد التقصیر: گری کورت کردنهوه.

عقد الخطاب: گری دارکار (دارکه ر).

العقد الشرعية: گری رزگاری.

عقد الصفقة للبیع: دهست له ناو دهست نان بو فرۆشتن.

عقد الصیاد: گری پراوکار.

عقدة عصبية: ده ماره گری.

العقد الكشفية: گری به کانی دۆزینهوه، گری به کانی هه لدان.

عقد لمفاوية: گری لیمف، لیمفه گری.

العقد المرعبية: گری به کانی چوارگوشه بی.

عقد النکاح: ماره پری.

العقد الوترية: گری به کانی سینگی.

عقر: به تیغی کی تیژ په ی کردن، دهست و پتی و شتر پیرین.

عقرب (ج) عقارب: ۱- دوویشک، دوماره کۆل، کولاژدوم،

چزه پیله، دوو قیشک، که لاوزوم، ماره کۆل، کولاژم، دوو پشت.

۲- مانگی هه شته مینه به پتی ژماربیری بوج و کۆنگران.

عقرب الساعة: میلی که ژمیری.

عقرية: مرازه کانی سهر رووکاری کاتژمیران که کات نیشان

دهدن.

عقرة: نه زۆکی، به بیچه لی.

عقص: تاودانی مووی سهر، به دخوویی و له چهری.

عقق: قشقه له، قه له باشکه، قه له به له که، قشقه له، قشقه ره،

قشقره، قه له بازه له، قه جه له، که شکه له، قه له باچکه، قازک،

قشقره، قیشقره، قیشقره له، زاخی، قازک، قشقه له.

عقف: بروانه (حنی).

عقفة المحجن: که مه، قه فی گۆچانی.

العقل (ج) عقول: هوش، فری، ژیری، منه، ناریش، هیری، هس،

ناوهر، هیزی تیگه یشتن، ژیلی، سهودا، سهوران.

- **ناقص العقل:** هۆدهر، که مهوش، که ناریش، کهم ناوهر،

هه ری، ریژگاو.

عقل عقلاً: هوشیار کردن.

- **القدرات العقلية:** بیره توانا، هوشه توانا.

عقلة: توله، تویل.

عقم (للرأة): به بیچه لی، نه زۆکی، له زگ، وه ستانهوه، دهردی بی

دهرمان.

عقوبة: بروانه (عقاب).

العقوبة بالجلد: دارکاری.

عقوة: وه پینی سهگ، سه گوهر.

عقور (کلب): گه زنده، سه گی هار، نیانگر، نیمگیر، گر،

که زۆک، گر، لاگیر، پانی گر، نیهانگیر، نه نینگیر، پانی گر.

عقوق: نافه رمانی کردن، نازاردانی دایک و باوک.

العقوب: مژگره، مشک گره (بالنده).

عقوبة: هۆزه بانه (للروس): نانی هه فته بی بوو کیتیبه.

عقید: سه رههنگ.

عقيدة (ج) عقائد: پروایی، باوه ری، پروا، به قا، گوور، راویژ،

پا، بیر و باوه ری، بیرورا.

عقیر: پیای بی مندال، نه خووش و بریندار.

عقیق: ئاقیق، به ردیکی نرخداری ئاله، هه فتم، هه قیق، هه وتم،

هه فتم.

عقیقة: مه ری که یا ئاژال و یان مالاتی که له رژی هه وته می

مندال بوونیدا ده کرتیه قوربانی.

عقبيل: مرۆی پرهوش.

- عقيلة (ج) عقائل:** نافرتهنى ئاپروومەند و بەرپىزە، گەورەى خىتل
عقيم: ۱- نەزۇك، بەيجەل، بىي وار، نەزاو. ۲- بىي سوود، بىي
كەلك، بىي بەرھەم.
عقيمة: قىسر، نەزۇك، بەيجەل.
عكاز (ج) عكازيز: وەكاز، قۇنداخ، شاكۆل، قەيسك، وەلەك،
گۆيال.
عكاس: لەوچە، لەواش.
عكاظ: بازارپىك بوو لە نىزىك (مەكە) لە پىيش ئىسلامدا
عارەبان لەوئى كۆدەبوونەو سەودايان دەكرد يا ھەلبەستىيان
دەخوتىدەو و شانازيان بەسەر يەكتىدا دەكرد.
العكام: بوخچە.
عكة: پروانە (عقق).
عكر: شلوئى، شىلوو، لىخن، لىتل، لىلاو، لىخن، تارىك.
عكر: دووك، دۆكە، نەخۆشكىكە شىناووردى و پەلكەكانى سىپى
ھەلدەگەرى و وشكى دەكات.
عكس: بەرواژى، ئاوەژوو، بەراوژوو، قەلەواژى، ھەلەوگەر،
پىتچەوانە، چەواشە، وەرگىراو، وەرگىلاو.
عكس الشىي: بەراوژى كردن.
عكس الصدى: دەنگدانەو، رازەر، دەرەنگ.
العكس: ئاوەژوو كوردنەو، بەرواژى كردن، وەرگىران، نخوون،
نخووين، واژى كردن، بەپىتچەوانە رەفتار كردن.
العكس بالعكس: پىتچەوانەش بە پىتچەوانە.
بالعكس: بەپىتچەوانەى ئەو، بە بەرواژى.
عكس: بەپىتچەوانەى.
العكوب: كەنگر، قنگر
عكوس: تانىشكەكان.
علاء: بلىدى، بەرزى، گەورەى، ئەقرا، بلىدەھى، بلىدەھى،
ئاپروو.
علاء: گولپىخ، مېتخ سندان.
علاج ومعالجة: دەرمان كوردن، تىمار كوردن، چارە كوردن، باشا كوردن،
چارەكارى، فې، چارەسازى، چارەسەرى، باشا.
علاج المرضى: دەرەھى دەرد، چارە نەخۆشى.
لم يبق له علاج: فې پراو، چارە نەماو.
علاف: تەراخ، كافرۇش، دەخلى فرۇش.
علاقة: قەلانكى جلكان، قولاپى جلكان.
علاقة (ج) علاق و علاقات: سەرۇكار، پەيوەندى، بەندىبارى،
نىوان، دۆستايەتى، پەيوەستى، پىتناس، پىئوەندى، فې،
سەرۇساخت.
دائرة العلاقات: شۆفارخانە، شۆفارىانە.
علاقات تاريخية: پەيوەندىيانى مېژووى، پەيوەندىت مېژووى.
- العلاقات الثقافية:** پەيوەندىيانى زانىبارى.
العلاقات الخارجية: پەيوەندىيانى دەرەو.
علاقة الجوارب: گۆرەبەند، بەندى گۆرەو.
علاقة طردية: پەيوەندى راستەوخۆ.
علاقة عكسية: پەيوەندىيانى پىتچەوانە.
علاقة العنقود: ساقەتە ترى.
علامة (ج) علامات: نىشانە، بالەتە، خەت، نوونگ، كۆلك،
شەقلە، مشتە، پافت، ناوونىشان، چىخ، داخ، داغ، شانى،
نىشان، شەقل، شۆن، قەرە، مشتە.
بدون علامة: بىي نىشانە، بىي خال.
علامة الاستفهام: پرسەگ، ئامرازى پرسىبارى.
علامة التطبيق: شەقلى جووتاو.
علامة العجيب: سەيرەك.
علامة جيدة: نىشانەى باش.
علامة فارقة: نىئوونىشان.
العلامة المزدوجة: جووت نىشانەكان.
نصب العلامة: جىخ كىشان.
علامة: زۆرزان، جوومە، دووھووردە، سۆ، فرەزان، فرەزانا، كلك
نىشان، كۆلك، نىشان، ھۆزان.
علانية: دىبارى، ئاشكرايى، شتىبارى، ئافتاوى، ئاشكرا.
علاوة: رووكەش، رووكىش، خىستەسەر، بەدەمەوودان، سەربار،
سەربارە، دەرف، ژووپىتقە، سەرموچە، سەرا.
علاوة (راتب): سەرموچە.
علاوة على ذلك: ژووى و پىتقە، سەربارى ئەوەش.
علبة (ج) علب: قوتو، قۆدى، گەروانك، دىخەمر، گەروانكە.
علبة السكاير: قوتووى جغارە، قوتو جگەرە.
علبة: مېگەل، ران، گەلمەھى.
علبة الاثقال: قوتووى سەنگىنان.
علبة (ج) علل: ۱- نەخۆش، دەرد، ئازار، ئاھۆ، ژەھرى، ژەھرەك،
دەغەز، شەوون. ۲- ھۆ، پۆنە، ناوەندى، سەبارەت. ۳-
ورپ، پەلپ، بەھانە. ۴- ھەوئ، ھەو.
علبة اللسان: لۆخەلۆخ
العلاج: ۱- كەر، گویدرېژ. ۲- خوانەناس. ۳- ناننى ئەستور.
علف (ج) علوفة واعلاف (للدواب فقط): ئالىك، ئالك،
دېزى، ئىم، ئىم، گزە، ئالف، زركوو.
علف (للدواب): دان.
بائع العلف: ئالىك فرۇش، كا و جو فرۇش.
علق: پروانە (تعلیق).
علق (م) علقه: ۱- زەررو، زېروو، مارقر، زالو، زەلوو، زىلوو،
زاروو. ۲- خوئىن، پارچە خوئىنكى مەبىبو.

علق: گۆشتپاره.

علقة: ۱- (صدريه الطباخ والاطفال وغيرها): بهروانکه، وهروانکه، پيشگيره. ۲- پارچه خويتى مهيبو.

العلقة: بهرقه لپان، ناشتا، بهردل.

العلقم: کاله که مارانه، گووژالک.

علق: بنيشت، بهنووشت، جاچک، ژاژک، ويژهن، ژاژله، ژاژکه، جاچکه.

علق مر: بنيشته تال، جاچکه تال.

العلق: ژاوين، جرون، جووين، جاکاندين، جاوين، جوتن، جاين (بو بنيشت و خواردهمهنى).

علقم: ۱- تالا، بهيداخ، درهوش، بهندير، بهيرهق. ۲- کيو، چيا، شاخ.

- **رفع العلم:** تالاهه لکردن.

علم (ج) علوم: زانستى، شاره زايى، ناشنايى، زانست، زانبارى، ناخوهه ندى، ئاگايى، زانايى، زانين.

علم الآثار: شوينه وار ناسى، ئهركيتولوجى.

علم البيان: رهوانويژى، رهوان بيژى.

علم الاحياء: زينده وهرزانى، زينده وارناسى.

علم الادب: زانبارى ويژه.

علم الارواح: رهوانگويى، رهوانويژى، رهوان ناسى، زانبارى رهوان و گيان.

علم الانساب: پالاژ، لوکارىتم، لوغارىتم.

علم التشريع: زانستى ياساگه رى.

علم الجنس: زانستى رهگه زناسى، زانستى رهگه زدوژى.

علم حفظ الصحة: زانبارى لهش ساختى.

علم الحيوان: گيانه وهرزانى (زوولوژى).

علم الطب: زانبارى پزشكى، زانست پزشكى.

علم الطبيعيات: زانبارى خوژسكى، زانينى خوژسكى.

علم الغيب: نهين بينى، نهين زانى.

علم الفلسفة: زانبارى پيتوژى.

علم الفلك: ئهستيره ناسى.

علم الكيمياء: زانبارى كيميا.

علم النباتات: رووه كزانى، رووه كناسى.

علم النفس: خوژناسى، زانستى خوژناسى، مگيزناسى، هولمان ناسى.

علم الوراثة: زگماكى زانى.

علم الهندسة: زانستى ئه ندازبارى.

طالب العلم: فهقى، خوژندكارى زانبارى.

علمي: زانستى، زانبارى، زانينى.

- **مرکز علمي:** ناوچهى زانبارى.

علمياً: زانستانه، له رووى زانستيه وه.

- **دراسة علمية:** ليكولينه وهى زانبارى.

- **المجمع العلمي الكردي:** كوژى زانبارى كوردى، ئه نجومه نى زانبارى كوردى.

علم علماء: فيربوون، هيربوون، چه شبوون، زانين، راهاتن، ههوسين.

علم تعليمياً: بروانه تعليم.

علمي: زانستى، زانباريه.

علم: ئاشكرا بوون.

علم: ئاشكارا، پهيدا، ديار، دهركه وتوو، بى پيچ و پهنا، ئافتاوى، شتيار، بهردهر، ئاشكار، ئه شكه ر، خوانى، خوبا، باره بار، سه ولى.

علم: كه ل.

علم: بهرزى، بلئدى، گشاندى، دروك، بلئدايى، بلئداهى، دهار، هه ل، ژورپنى، كه مياز، بهرزايى.

- **سقوط من العلو:** كووربوونه وه، كهوتنه خوار، بهريوونه وه.

- **علو الهمة:** سه رخاسكه فتن.

- **علو الرأس:** سه ربلئدى، سه ربهرزى، سه ربلئداهى.

علم: كلپه، كلپه كلپ.

علوة: كوگا، ئه نبار.

م علوة: دلنه دهرد، دهردى دل، زگنيشه.

علوزة المخضرات: سه وزه وات خانه.

علوق: به لالو و سه ختى، مهرگ، ئه وهى كه به مرؤفداكرپت.

علوي: سه ربلئدى، سه ربلئداهى، ژوورووى، چتتيكه به نديوارى به بلئدى ئه سستيرانه وه هه بى.

على: بلئدى، بهرزى، بلئدايى، بلئداهى.

على: بلئد، پايه بهرز، ناوى ئيمامى يه كه مينى شيعانه.

على: بروانه (علاء).

على: له سه ر منه، له سه ر من.

على: له سه ر، له بان، سه ر، بان.

على الاقل: هه رنه بى، بالو.

على الاكثر: به زوژى.

على أي حال: له هه ر ده قتيكى دابى، به هه ر چو نتيكى بى.

عليا: لاي ژووروو، بهر زتر، بلئدتر.

- **الجهة العليا:** ژووروو، لاي سه ره وه.

على حدة: به لالوه، ته رخان، كلا، جوئى، جووتى، لالوه.

على الخصوص: به تاييه تى.

على الدوام: هه ميشه.

على الرأس: سه ر سه ران، له سه ر سه ران.

على الرأس والعين: به سه ر سه ر و چاوان.

علم: گۆشتپاره.

علقة: ۱- (صدريه الطباخ والاطفال وغيرها): بهروانکه، وهروانکه، پيشگيره. ۲- پارچه خويتى مهيبو.

العلقة: بهرقه لپان، ناشتا، بهردل.

العلقم: کاله که مارانه، گووژالک.

علق: بنيشت، بهنووشت، جاچک، ژاژک، ويژهن، ژاژله، ژاژکه، جاچکه.

علق مر: بنيشته تال، جاچکه تال.

العلق: ژاوين، جرون، جووين، جاکاندين، جاوين، جوتن، جاين (بو بنيشت و خواردهمهنى).

علقم: ۱- تالا، بهيداخ، درهوش، بهندير، بهيرهق. ۲- کيو، چيا، شاخ.

- **رفع العلم:** تالاهه لکردن.

علم (ج) علوم: زانستى، شاره زايى، ناشنايى، زانست، زانبارى، ناخوهه ندى، ئاگايى، زانايى، زانين.

علم الآثار: شوينه وار ناسى، ئهركيتولوجى.

علم البيان: رهوانويژى، رهوان بيژى.

علم الاحياء: زينده وهرزانى، زينده وارناسى.

علم الادب: زانبارى ويژه.

علم الارواح: رهوانگويى، رهوانويژى، رهوان ناسى، زانبارى رهوان و گيان.

علم الانساب: پالاژ، لوکارىتم، لوغارىتم.

علم التشريع: زانستى ياساگه رى.

علم الجنس: زانستى رهگه زناسى، زانستى رهگه زدوژى.

علم حفظ الصحة: زانبارى لهش ساختى.

علم الحيوان: گيانه وهرزانى (زوولوژى).

علم الطب: زانبارى پزشكى، زانست پزشكى.

علم الطبيعيات: زانبارى خوژسكى، زانينى خوژسكى.

علم الغيب: نهين بينى، نهين زانى.

علم الفلسفة: زانبارى پيتوژى.

علم الفلك: ئهستيره ناسى.

علم الكيمياء: زانبارى كيميا.

علم النباتات: رووه كزانى، رووه كناسى.

علم النفس: خوژناسى، زانستى خوژناسى، مگيزناسى، هولمان ناسى.

علم الوراثة: زگماكى زانى.

علم الهندسة: زانستى ئه ندازبارى.

طالب العلم: فهقى، خوژندكارى زانبارى.

علمي: زانستى، زانبارى، زانينى.

- **مرکز علمي:** ناوچهى زانبارى.

عمامة (ج) عمام: مه ندیل، میتزر، شاش، شاشک، شووسه، سهرپیچ، ئهردی، بهلامک، پورتک، پورتک، پیچ، سهروپوتراک، سهروپورتک، جامانه، جامه دانی، کم، سهروپپیچ، کوفی، سهروپورتک، سهروکوفی.

- **ذنب العمامة:** لیچک، لیچک، لیکه.

- **عمامة النساء:** کوفی، کوفیک.

- **عمامة مبهرجة:** چه فیه، چه فته.

عمّة (ج) عمات: پور، پلک، تیتک، میمک، نامک، شهواره، ملک، میم، میمی (خوشکی بابه).

- **اولاد العمّة:** پورزا، پلک زا، تیتک زا.

عمد عمداً: نه نجامدانی کاریکی بهقهستی.

عمداً: بهقهست، دهسه نقهس، ریس، دانسته، دهسنه قهس.

عمدة (ج) عمد: بایه خدار، پشتیوان، جیگای باوه ری، دهسته لقهس.

عمر عمراً: ئا فاکرن، ئاوه دانکردنه وه.

عمر عموراً و عمارة و عمراً: خانوبه ره دروستکردن.

عمر (ج) اعمار: ته مهن، ژیی، رست، ژیوار، ژیان.

- **زمیل العمر:** هاوته مهن.

عمران: ئاوه دانی.

عمرة: چه جی گچک.

عمرة النحل: خهلف، کوندهی ههنگوین.

عمش: بی هبزی بینایی و هه لوه راندنی فرمیسک.

عمق (ج) اعماق: قوولی، بهرناف، بنانی، قوولایی، کووراهی، بنه رت، ناخ.

عمق عمقاً: قوولکردن، قه وارتن.

العمل: کارکردن، کردن، کرن، چیکرن، کردهی.

عمل (ج) اعمال: کار، کرده وه، کروکاش، فره مان، ئیش، کر، کردار، کرده، کردوکار، هرمان.

عمل اجباري: بیگار، سوخره، سوژ.

العمل الاعتيادي: کاری پهمه کی، کاری ئاسایی.

العمل بالاجرة: کریکاری.

العمل بالجنس: گیچکاری.

العمل سراً: کنه کردن، کاری نهیینی.

عمل شعبي: زیاره ی گهل، هه ره وه زی، نه ته وایه تی، گهلکاری، زیاره، هه ره وه زی.

عمل صناعي: دهسکر، دهسکرد، دهسکار، دهسچیگری، دهسکار.

عمل طيني: قوره کاری.

عمل مثير: کاری پر بهرهم، پر سوود.

عمل المعروف والخیر: چاکه کردن.

علی رعم: به پیچیه وانه.

علی رعمي: به پیچیه وانه ی من، به به ره ره کانییتی من.

علی الظاهر: له روو، له رووکار.

علی العمی، علی العمیا: کویر کویرانه.

علی العین: سهرچاوان، سهرچافان.

علی الغفلة: له ناکاو.

علی الفور: بروانه (فوراً).

علی قدر الامکان: هیندهی که بتوانی، به پیی توانا.

علی کل حال: به هه رچویتیکی بی، هه تری و مه تری.

علی مهل: له سه ره خو، به کاوه خو.

علی هذا: له و روه وه.

علی وشک: نزیکه، وه خته، ها کا.

علیق وعلیقة: نالک، دیزی.

علیق الکل: دلیق.

العلیق: ۱- شیلان. ۲- تووترک، توورک، توودری، کروونار، توودرک.

علیقة: تووره که.

علیل (م) علیلة: بروانه (مریض)، ده رده دار، زده دار، ناساز.

- **الهواء العلیل:** سازاخ، هه وای ناساز.

علم: بروانه (عالم).

علیون، علیین: بهرترین پایه ی به هه شت.

عم (ج) اعمام: مام، ئاپ، ئاپو، هایو، مامک، مامو، تاتک.

- **اولاد العم:** ناموزا، ماموزا، هایوزا.

- **زوجة العم:** ئاموژن، ژن مام، ئاپوژن.

عم عموماً: داگرتنی گشتی.

عماً: له چی، له مه ی، له وه ی.

عماء: کویری.

عماد: ۱- دالده، په نا، په ناگا، پشتیوان، پشتک، پالته و پشت.

۲- کوله که، نه ستونده، هه ستون، دووگوئی، پاژهر، نه ستون، دنگ، دنگه، گوز، ستون، هوستون، تیتلا، پایه.

عمادة كلية الطبیة: سه ره کایه تی زانستگای پزشکی، سه ره کیتی زانکوی پزشکی.

- **الخلايا العمادية:** شاووله خانه.

عمار: ئاوه دان بوونه وه.

عمارة: خانوو، خانوبه ره، خانی، پانه، خینیکی، ده زگاوبه ره.

عمارة: خانوبه ره دروستکردن، ئاوه دانکردن.

عماري: که ژاوه، تابووتی مردووان.

عما قلیل: له پاش که میکی، له پاش چه ندی.

عمال: کارگر، ره نجبه ر، کریکار، پالته، کریچ، که دکهر.

عمالقة: به کیکه له خپله کانی پیس ئیسلامی ئاره وان.

العمل المنجز: كاري بيتكها توتو.
 - **اعمال اليد:** كاري دهستي.
 - **بالعمل:** به كرده وه، به كرده.
 - **إنجاء العمل:** روو كار، ناستي كار.
 - **اتقن عمل:** شاكار، شاكاردار.
 - **اجرة العمل:** كارانه، كرتي كار.
 - **ارتكاب العمل:** هه لكو تانه سهركار.
 - **ارقي عمل:** شاكار، شاكاردار، بهر زترين كار.
 - **انهاء العمل:** دهست له كار بهردان، دهست له كار هه لگرتن.
 - **جودة العمل:** پوخته يي كار.
 - **توقف عن العمل:** كنانه وه، پهك كه وتن.
 - **دفتر الاعمال:** كارنامه، بهراوي كار.
 - **رئاسة العمل:** سهركاريتي.
 - **رئيس العمل:** سهركار، سهرزكي كار.
 - **قليل العمل:** بچ دهستاو، دهسته وستان.
 - **الماهر في العمل:** كارهما، كارامه، كارزان، كاراشنا.
 - **مباشرة العمل:** دهست به كار كردن.
 - **ناظر العمل:** سهركار.
 - **نوادير العمل:** شاكار، شاكاردار.
 - **نتيجة العمل:** نه نجامي كار.
علاق: چه ته وول، زرده تيو، كه ته.
عملة: ۱- پاره، پوول، دراو، دراف، دهراف، مز، پاره ي كان.
 ۲- كرتي كار.
 - **ضرب العملة:** سكه ليدان.
 - **دار ضرب العملة:** سكه خانه.
عملي: به كردار، كرده يي، كرده ني.
عملية: كرده وه، كردار.
عملية البناء: كرده وه ي بنيات.
عملية الطرح: لچ دهر كردن.
العمليات الجراحية: نژداری.
عملية الثرميت: تهرميتين.
عمود (ج) اعماد: كوله كه، هه ستون، له وگو ي، نه ستونده، پاژر، نه ستون، دنگ، دنگه، گورز، ستون، هوستون، تيتلا.
عمود جاف: پيل.
عمود ذو رأسين: دوو گو ي، دوو گي.
عمود (العارضة): سهره پا.
عمود الفقري: بره ي پشتي، تيره قه ي پشتي، كاري ته ي پشتي، تيغه ي پشتي، گارگار، پشتمازه، برپراگه ي پشت، تيره غه ي پشتي، كوله كه ي پشتي، سنسل، برپره.

عمود كهربائي: پيل.
عمود الميزان: ميلي تهرازوو.
 - **اقامة عمود:** هه لستاندني ستوونيك، راست كردنه وه و دامه زراندني كوله كه.
 - **تاج العمود:** كيسه له، سهر كؤل، كوته ره، تاتاله، كوتره.
عمودياً (كالعمود): كوله كانه، ستوونانه.
عمودي: راست، ستووني، قيت، قنډر، نه ستووني، شاولي جغزتيكه سهر يكي بگاته نيوه راستي خه تيتيكي نه وتو كه دوو گوشان نيشان بدات.
عمولة: پاره ي نهغد، پاره ي وشك، كرتي كار.
عمولة الطحن من الحبوب: باراشانه.
عموم: گشت، هه موو، تيتيكا، پاك، سهرپاك، هه مي، خي.
عموماً: گشتي، هه مووي، سهرپاكي، سهرانسهر، دهه ف.
عمومي: گشتي، تيتيكا يي، گياني، گراگر.
العمى: كوتريوون.
مثل الاعمى: كوتيرانه.
عمي: كوتري يي، كوتري يي، كوتري، كوتري.
عمياء: كور، كوتير، (بو ميبيبانه).
عميان: كوتيران، نابيينان.
عميد (ج) عمداء: ۱- رابهري هوز، پشتيوان، راگر، رابهري، رتبه ر.
 ۲- سووتاوي سهودا يا نه خوشتي گراوي.
عميد الكلية: رابهري زانكو، رتبه ر زانستگا.
عميق: قوول، ساكول، سووتال، فش، سووتار، چال، كوور.
 - **غير عميق:** تهنك.
عميل: ۱- كرتي گرتنه، به كرتي گيراو. ۲- خو فروشتوو، خو فروش.
عميل للاجنبي: خو فروش.
عميم: ته واو، گشت، هه موو.
عن: له، ج، ژ، نه، كو، نهج، نهژ، بل.
عن بُعد: له دووره وه، دووراو دور.
عناء: رهنج، بازار، دهرده سهر ي.
عناب: سنجه، سنجه ي، سنجوو، سرينچك، ژاگه، ژووژه سووره، شيلان، لاس، بهر هك و نار، دهليق، دارتيكي درواوييه تا شش بال بلند ده يي بهر هكه ي وه زهيتووني ده چن به لان رهنگي سووره و شيرينه. په لكه كاني هيلكه بين و ددانه دارن گوله كاني زهردن داره كه ي سوور و رهقه.
عناد و معاندة: رقه بهري، بهر انبهري، جه يري، ركه بهري، بهر بهر هكه ي، هه قراكي، منجري، جه نه گرتن، لاساري، سهر سه ختي، رق نه ستوري، ناكوكي، ركه، جنه، بي باوهري، كه لله رهقي، سهر رهقي، سهر هسكي.
عناد للأطفال: درناگه، دهر نه گه، گروو.

العمل المنجز: كاري بيتكها توتو.
 - **اعمال اليد:** كاري دهستي.
 - **بالعمل:** به كرده وه، به كرده.
 - **إنجاء العمل:** روو كار، ناستي كار.
 - **اتقن عمل:** شاكار، شاكاردار.
 - **اجرة العمل:** كارانه، كرتي كار.
 - **ارتكاب العمل:** هه لكو تانه سهركار.
 - **ارقي عمل:** شاكار، شاكاردار، بهر زترين كار.
 - **انهاء العمل:** دهست له كار بهردان، دهست له كار هه لگرتن.
 - **جودة العمل:** پوخته يي كار.
 - **توقف عن العمل:** كنانه وه، پهك كه وتن.
 - **دفتر الاعمال:** كارنامه، بهراوي كار.
 - **رئاسة العمل:** سهركاريتي.
 - **رئيس العمل:** سهركار، سهرزكي كار.
 - **قليل العمل:** بچ دهستاو، دهسته وستان.
 - **الماهر في العمل:** كارهما، كارامه، كارزان، كاراشنا.
 - **مباشرة العمل:** دهست به كار كردن.
 - **ناظر العمل:** سهركار.
 - **نوادير العمل:** شاكار، شاكاردار.
 - **نتيجة العمل:** نه نجامي كار.
علاق: چه ته وول، زرده تيو، كه ته.
عملة: ۱- پاره، پوول، دراو، دراف، دهراف، مز، پاره ي كان.
 ۲- كرتي كار.
 - **ضرب العملة:** سكه ليدان.
 - **دار ضرب العملة:** سكه خانه.
عملي: به كردار، كرده يي، كرده ني.
عملية: كرده وه، كردار.
عملية البناء: كرده وه ي بنيات.
عملية الطرح: لچ دهر كردن.
العمليات الجراحية: نژداری.
عملية الثرميت: تهرميتين.
عمود (ج) اعماد: كوله كه، هه ستون، له وگو ي، نه ستونده، پاژر، نه ستون، دنگ، دنگه، گورز، ستون، هوستون، تيتلا.
عمود جاف: پيل.
عمود ذو رأسين: دوو گو ي، دوو گي.
عمود (العارضة): سهره پا.
عمود الفقري: بره ي پشتي، تيره قه ي پشتي، كاري ته ي پشتي، تيغه ي پشتي، گارگار، پشتمازه، برپراگه ي پشت، تيره غه ي پشتي، كوله كه ي پشتي، سنسل، برپره.

- عتاق:** هووشک، کوره به شه.
- عتاق:** دهست له ملی به کتری کردن، به کتری له باوه شکردن.
- عناق (من المعز):** بزنه قسر، چویشستیر، چتیر، کارژله، پشتیر، تشتی، خرت، ساوهر، ساورین، کارژوله.
- عناق الارض:** گۆرهلکه نه، سیاگوش، پشیله کیتی، گۆره ویلک، گۆرکه نک، سیولۆ.
- عناق:** دووشاخه، وهناق، وهناخ.
- عنان:** جلّه، دهسته وسار، دهسته جلّه، دهسکه چله، لغان، پالّه ههنگ.
- ارخاء العنان:** جلّه و شلکردن، له دوودان، جلّه و شوکردن.
- عنایه:** چاوه دیری، خه مخوری، لئ خهفتان، سه رنج له چتییکی دان، خه مخورای، نارزه و کردن.
- بعنایه:** به لئ خهفتان، به چاوه دیری.
- عنب (ج) اعناب:** تری، ههنگور، لوورته.
- عنب أخضر:** هارسم، تری سهوز.
- عنب الثعلب:** تری مارانه، ریژله، رهزله، توله زهده.
- عنب الجن و عنب الحیة:** زهله پیچ.
- عنب الدب:** تهروو کوستانی، تیروو (داریکه).
- العنب المخمر للذیس:** مووزه.
- حبة العنب:** گلوه تری، بۆله تری، گلار، گله، گلوو.
- شجرة العنب:** میتو، بنه میتو.
- عن بعد:** له دوروه، دوراودور.
- عنة العریس في ليلة العرس:** بهسترانی زاوا.
- عنبر:** ناسور، ناسور، تیراوی.
- عنبر:** ۱- نههنگی نای که (۱۰) مهتر دریز ده بی ماکیکی بۆنخوشی له ناو زگی دایه. ۲- چتییکی بۆنخوشه، ده رمانیکی بۆنخوشه، گیایه کی بۆنخوشی ده ربا بییه.
- العنت:** پووف، بهری مرۆقان.
- عنت:** میشی گهوره و شینه.
- عندجد:** کشمیش.
- عند:** کن، لا، له لای، نک، جهم، رهخ، بال، با، تهک، قهه، لال، ئال، لایه، گشک، قهه، لای، لایه، له با، له با، مهز، وئ، ل، مهز، وئ، هند.
- عند الاقتضاء:** له کاتی پیداویستدا.
- عند الحاجة:** کاتی پیداویستی، کاتی پیوستی.
- عند ذاك:** ئه ودهمی، ئه وسا.
- عند الذهاب:** له کاتی ریوشتیدا.
- عند الرؤية:** له کاتی دیتندا.
- عند الضرورة:** له کاتی پیداویست و ناچاریدا.
- عندك:** له کن تو، له لای تو، له با ته.
- عندليب (ج) عنادل:** بولبول.
- عندما:** پروانه (حیما).
- عندم:** خوینی سیاوه شان (جیوهییکی ره شه).
- عندنا:** له لای مه، له کن ئیمه، به مه، له مه.
- عنده:** له لای وی، له نک وی، وئی ههیه.
- عندي:** له کن من، له لای من، له با من.
- عند عنوداً:** به ره ره کانی کردن، رقه بهری کردن.
- عنزة (ج) عنوز:** بز، بز، بزه، سیاوون، بوزه، گویی.
- عنزة احمر الاذن:** کهرگ.
- عزروت:** گووژه، هه نزه پرووت.
- عنصر (ج) عناصر:** ریچه لۆک، هه له کارین، ره چه لهک، نه ژاد، دهوول، ره سهن، بناخه، مه حنهک، ره گهز، توخم، گه وهه ر، مه حسنهک، له لای پیشسونیان چوار ره چه له که کانی بنچینه بییه کانه وه کوو: ئاو، ئاور، ههوا و گله.
- عناصر متعددة:** بنگه رده فره.
- عناصر الاربعة:** با، خاک، ئاو، ئاگر.
- العنصر السائد:** ره گهزی به کهم.
- عنصر (في الكیمياء):** توخم.
- عنصري:** ره گهز په رست.
- عنصل:** پیوازه خووگانه، پیوازه کیتیله.
- عننة (ج) عننات:** یاسا، یاسه، شیوه، رهفتار، شوینی، باب و باپیران، گتیرانه وهی ئاخوتن یا چیرۆک له زمانی چهند که سیکیییه وه بهریتیکی، راقه و هه لرشتنی هومانی شانازی باب و باپیران.
- عنف:** سهخت، مونی، زووری، به درهفتاری، دلرهقی.
- عنققة:** چالی ژیر لیتی خواره وه.
- عنقوان:** تاف، هه رت، تافتاف، جهنگه، بافت، گۆنه ر، گۆنه ل، تانگ، سه رهتا، زاج.
- عنقوان الشباب:** هه رته جیلتی، جهنگه ی لاری.
- عنق (ج) اعناق:** ئه ستو، ستو، سکورد، مل، خه ن، سکورد، گه رده ن، ههوک.
- ثخين العنق:** ملهور.
- جوزة العنق:** که له بابه ی گه ردنی.
- قفاء العنق:** پژمل، پشت مل.
- عنقاء:** ۱- ژنی گه رده ن بلند. ۲- سیمرخ، سیمه رخ، سیمرخ.
- عن قریب:** به و زووانه.
- عنقود (ج) عناقید:** هیشوو، هۆشه، تلۆتهک، کووشی، وشی، ئووشی، ئیشوو، وه شی، پۆل، هوشه، جه ردار.
- عنقود العنب:** وشی تری، لیسک.
- فرع العنقود:** زهنگه ته.

- عوق:** پهت. **عوق:** پهت.
- عوق:** پروانه (تعويق). **عوق:** پروانه (تعويق).
- عول وعولة:** گابور، دهنګ هه ليرين له گريان و هاواريدا. **عول وعولة:** گابور، دهنګ هه ليرين له گريان و هاواريدا.
- العوم تحت الماء:** بينه کيشان. **العوم تحت الماء:** بينه کيشان.
- عون (ج) اعوان:** ۱- يارمه تي دهر، پشتسيوان. ۲- دهست و پيوهند، نوکهر. **عون (ج) اعوان:** ۱- يارمه تي دهر، پشتسيوان. ۲- دهست و پيوهند، نوکهر.
- بعون الله:** ناوخوا، به يارمه تي خودا. **بعون الله:** ناوخوا، به يارمه تي خودا.
- عوي:** وه پيني سهگ. **عوي:** وه پيني سهگ.
- عويجة:** هه رزن. **عويجة:** هه رزن.
- عويل:** زايله، دهنګه دهنګي مندالان، زووق، بانګ هه لندان، دهنګ، شيوهن، زايله، زريك و هوړ. **عويل:** زايله، دهنګه دهنګي مندالان، زووق، بانګ هه لندان، دهنګ، شيوهن، زايله، زريك و هوړ.
- عويل الاطفال:** زاق و زووق، واق و وبق، زيقه زيق، زاګ و زووک، زاق و زيق. **عويل الاطفال:** زاق و زووق، واق و وبق، زيقه زيق، زاګ و زووک، زاق و زيق.
- عوينات:** چاويلکه، چافک، چاف بهرک، چافوک. **عوينات:** چاويلکه، چافک، چاف بهرک، چافوک.
- العوينة:** چاويلکه. **العوينة:** چاويلکه.
- عي:** ماندويتی، شه که تي. **عي:** ماندويتی، شه که تي.
- العی:** گيراوی زمان. **العی:** گيراوی زمان.
- عياب:** به دکو، ورده گير، ره خنه گير، به دوپيز. **عياب:** به دکو، ورده گير، ره خنه گير، به دوپيز.
- عيادة المريض:** ديده ني نه خوستان کردن، له نه خوستان پرسين، هه والپرسی. **عيادة المريض:** ديده ني نه خوستان کردن، له نه خوستان پرسين، هه والپرسی.
- عياذ:** په نابردنه بهر. **عياذ:** په نابردنه بهر.
- العياذ بالله:** لهو بهر و بويه به دوور بي، دووروا، دووربي، خواي نه خوازته. **العياذ بالله:** لهو بهر و بويه به دوور بي، دووروا، دووربي، خواي نه خوازته.
- العياذ بالله منك:** په نا به خولا له دهست تو. **العياذ بالله منك:** په نا به خولا له دهست تو.
- عيار (ج) عيارات:** پيوانه، نه يار، سهنګ، نه نده زي چتي. **عيار (ج) عيارات:** پيوانه، نه يار، سهنګ، نه نده زي چتي.
- عيار:** فروفي تلباز، ته ر دهست، زرنګ، زور هاتوچوکار، گه ريده ي بيکاره. **عيار:** فروفي تلباز، ته ر دهست، زرنګ، زور هاتوچوکار، گه ريده ي بيکاره.
- عيارات نارية:** ته قهي چه کان. **عيارات نارية:** ته قهي چه کان.
- عياش:** خوشرابويز. **عياش:** خوشرابويز.
- عياط:** قبيزه، گوپره، چريکه. **عياط:** قبيزه، گوپره، چريکه.
- عياط:** به قبيزه، هاوارکار، قبيزه کار. **عياط:** به قبيزه، هاوارکار، قبيزه کار.
- عيال:** خيزان، که يوان، که يوانو، ژن و مندال، کاباني مالتی، خيزان. **عيال:** خيزان، که يوان، که يوانو، ژن و مندال، کاباني مالتی، خيزان.
- محکوم العيال:** ژناني. **محکوم العيال:** ژناني.
- عيان:** ناشکراو ديار، ديتن به چاو. **عيان:** ناشکراو ديار، ديتن به چاو.
- عيب (ج) عيوب:** شهرم، شوورهي، تنګ، نيونورتک، به نديو باو، چيک، خهوش، دلو، که تره، فهيت، که م و کووري، کوورتی. **عيب (ج) عيوب:** شهرم، شوورهي، تنګ، نيونورتک، به نديو باو، چيک، خهوش، دلو، که تره، فهيت، که م و کووري، کوورتی.
- عيبه:** زه نبيل، باولي. **عيبه:** زه نبيل، باولي.
- عيد (ج) اعياد:** جهژنه، جهژنه، جهژن. **عيد (ج) اعياد:** جهژنه، جهژنه، جهژن.
- عيد الاضحى:** جهژني قورباني. **عيد الاضحى:** جهژني قورباني.
- عيد الحرية والاستقلال:** جهژنه ي نازادي و سه ربه خوځي. **عيد الحرية والاستقلال:** جهژنه ي نازادي و سه ربه خوځي.
- عيد رأس السنة:** جهژنه ي سهري سالتی. **عيد رأس السنة:** جهژنه ي سهري سالتی.
- عيد الفطر:** جهژنه ي روژووشکاندن. **عيد الفطر:** جهژنه ي روژووشکاندن.
- عيد المظلة (اليهود):** جهژنه ي که پره شيبه. **عيد المظلة (اليهود):** جهژنه ي که پره شيبه.
- عيد الميلاد:** جهژنه ي بووني عيسا. **عيد الميلاد:** جهژنه ي بووني عيسا.
- عيد النيروز:** جهژنه ي نه وروژي. **عيد النيروز:** جهژنه ي نه وروژي.
- العديّة:** جهژنه ي نه وروژي. **العديّة:** جهژنه ي نه وروژي.
- عيدكم مبارك:** جهژنه تان لي پيروزي. **عيدكم مبارك:** جهژنه تان لي پيروزي.
- عبر:** کاروان. **عبر:** کاروان.
- عبر (ج) اعيار:** که ره کيتوي، که ره کولان. **عبر (ج) اعيار:** که ره کيتوي، که ره کولان.
- عيش:** ژبان، زينده گاني، قويت، ژيوار. **عيش:** ژبان، زينده گاني، قويت، ژيوار.
- صعب العيش:** مه مره مه ژي. **صعب العيش:** مه مره مه ژي.
- عيشة:** بزيو، گوزهران، ژبان، ژيوار، زينده گاني. **عيشة:** بزيو، گوزهران، ژبان، ژيوار، زينده گاني.
- عيشة الكفاف:** ژباني کوله مهرگی. **عيشة الكفاف:** ژباني کوله مهرگی.
- فليعش:** هه ريژي، بزي. **فليعش:** هه ريژي، بزي.
- عيط تعيط:** هاوارکردن، قبيژاندن، چرين، چريکاندن، قبيژاندن. **عيط تعيط:** هاوارکردن، قبيژاندن، چرين، چريکاندن، قبيژاندن.
- عيطه:** پروانه (صرخة). **عيطه:** پروانه (صرخة).
- عيل:** عوروجور. **عيل:** عوروجور.
- عيلامي:** عه ينه مهل، کولله خوړه (بالنده). **عيلامي:** عه ينه مهل، کولله خوړه (بالنده).
- عين:** پروانه (تعين). **عين:** پروانه (تعين).
- عين (ج) اعين وعيون:** چاو، چه م، چهو، چه هف، چاف، ديده. **عين (ج) اعين وعيون:** چاو، چه م، چهو، چه هف، چاف، ديده.
- عين الحياة:** سه رچاوه ي زينده گاني. **عين الحياة:** سه رچاوه ي زينده گاني.
- عين ماء:** کاني، سه رچاوه، چاوه، کانياو، چاوه. **عين ماء:** کاني، سه رچاوه، چاوه، کانياو، چاوه.
- عين ربيعي:** به هاره کاني، وهاره کيتي، هانه دروزه، بواره کاني. **عين ربيعي:** به هاره کاني، وهاره کيتي، هانه دروزه، بواره کاني.
- عين المرحيل:** چه شمه. **عين المرحيل:** چه شمه.
- العين المجلق:** چاو زهق. **العين المجلق:** چاو زهق.
- اعوج العين:** قجر، چاولار، خيل. **اعوج العين:** قجر، چاولار، خيل.
- أمام العين:** له پيش چاو ان. **أمام العين:** له پيش چاو ان.
- بشرة في العين (بشورة في العين):** باپشکيو، چنچکه، ديقلوک، سپنچکه سلاوه، سیتکه سلاوه، سپنچکه سلاوه، سپنچکه مزدووک. **بشرة في العين (بشورة في العين):** باپشکيو، چنچکه، ديقلوک، سپنچکه سلاوه، سیتکه سلاوه، سپنچکه سلاوه، سپنچکه مزدووک.
- حملة العينين في دهشة أو ألم العينين:** چاو به مسوله ق وهستان. **حملة العينين في دهشة أو ألم العينين:** چاو به مسوله ق وهستان.
- الشائبة الصفراء في العين:** زه رده په له. **الشائبة الصفراء في العين:** زه رده په له.
- شعرة العين:** مووی چاو. **شعرة العين:** مووی چاو.
- طرف العين:** سيله ی چاو. **طرف العين:** سيله ی چاو.
- فتحة العين:** سو ما. **فتحة العين:** سو ما.
- كرة العين:** گلينه ی چاو، گلاره ی چاو. **كرة العين:** گلينه ی چاو، گلاره ی چاو.
- كفة العين:** کاسه ی چاو. **كفة العين:** کاسه ی چاو.

- ماء في العين: ناوی چاو، ناوی مرواری.
- محجر العين: پیچاچک، پیشچاو، دهوروبهری چاو.
- العين والحسد: چاوینی، چاوانی، چاووزار، چاقتی.
- كان ينظره بأم عينيه: بهسووره سووری چاوی تهماشای دهکرد.
- على العين: بهسهچاو.
- على العين والرأس: بهسهچاوسهر.
- عین (ج) اعیان: دمراس، براگهوره، گهورهی ناوی، گهوره پیاو.
- مجلس الاعیان: کۆمه لگهی پیران، نهنجومهنی براگهوران
- عین: دهق، هه مان، تهق، کوتومت، دهق و دهق، کوت، پیسته نه، کت و مت، دهمنی.
- عیناً: ده لینی، وهکوو، تھف، دهمنی، دهبنی، دهقاو دهق.
- عیناء: ئافره تی سپی و جوان.
- عین الیقین: بهچاو دیتنی کاروبار و ئاکاران.
- عینی: مالیته.
- عیوق: نهستیره کی رهنگ سوور و پرووناکه دوا (کۆ) یه له لای راستی کاکه شان هه لیدی.
- عیون: چاوی بیس.
- عیون الاعمال: کاروباری گهوره.

غ

غ: پیتی نۆزده مینی ئاییتی عه ره بییه.

غائب (ج) غائبون: ون، بزر، ونبار، نادبار، نه دیو، وندا، پیتوار، نه بانۆک، نه دیار، ناپهیدا، قه په نی، نیدیار، نه په نی، نه په ندی

غائر: نغرو، رۆچوو.

غائر السقف: داته پیو، رۆچوو.

غانط: ۱- زهوی نزم. ۲- پیسی مرۆقان، گوو.

غانلة (ج) غوائل: سهختی و زیان، خراپه، شه، به دلداهاتن.

غانم: هه وردار، به ههور.

- **یوم غانم:** رۆژی به ههور و هۆل.

غاب: گۆشتی رژیو و بۆگه نیو.

غاب غیباً: دوور که وتنه وه، ونبوون، بزریوون، ئاوابوون، هوبلیان.

غایة (ج) غایات: دارستان، لیرو لیرو وار، جه ننگه ل، بیسه، میسه، بیسه لان، جه ننگه لستان، ریل، دار و دهون، جنیک، چه، دارسان، ویشه.

غابر: تیپه، رۆینده.

غابن: فیل باز (له کرین و فرۆشتندا).

غادر: زۆردار، سته مکار، بئ نه مهگ، به دمهک، ناپاک.

غادر مغادرة: به جی هیشتن، پشت تی کردن، بواردن، ماووز.

غادی: شیریه جه ننگه ل.

غاذی: خۆراکدهر.

غار: داریکی زلی گه لا گه وره و نه ستوره، له شامی و له چه ندین شوویناندا هه به تا هه زار سالان دهژی گه لایه کانی تال و بۆنخوش و به ریشی وه کو فندقی وایه تیکول و گه لا و

به ره کەشی له پزشکی تیدا به کارده برین

غار (ج) اغوار: ۱- کاسه ی چاو. ۲- غار، نه شکهوت.

غارب: ئاوابو، دوور که وتوو.

غارة (ج) غارات: به سهردادان، تالان، هورووژم.

غارات متقابلة: پینکدادان.

غاز: گاز.

غاز الاستصباح: گازی سووتاندن.

غاز طبیعی: گازی سروشتی، سروشته گاز.

- **المیة الغازیة:** ئاوه گاز اویه کان.

- **اقتعة الغازات السامة:** کلاوی ژه هراوی، کلاوی ژه هره گاز.

- **الحالة الغازیة:** باری گازی، دۆخی گازی.

- **الوقود الغازیة:** گازه سووته مه نی (کیمیا).

غازی (ج) غزاة: شه رکه و تالانگر، که سیکه له ریگای خودایدا

له گه ل دوژمنانی ئایینی شه ری بکات.

غاسق: ۱- تاریک و تنووک، شه وه زهنگ. ۲- ماری رهش، ره شمار.

غاسول: نه سپۆن، پیتسور (سابوون).

غاش: که سیکه بئ نه ندازه به کیکی تری خۆشبو.

غاش: ساخته کار، فیل باز.

غاص: جیگای پپ خه لک و جه نجال، که سیکه پارووی له

گه رووی بگیری و نه توانی پشوو بکیشی.

غاصب: داپر، داگیرکار، دهست به سهرداگر.

غاطة: ده ریاچه، زری، زریبار، زریوار.

غاطس: بناوهر.

غاطی: پۆشینهر، له بهرکار، تاریک.

غاطی: پپ، تژی، زۆر، تیکه لاو.

غاعة: پنگ، پونگ.

غافر: به خشنده ی گوناح.

غافل (ج) غافلون: بئ ئاگا، نابه له د، بئ هوش، فه راموشکار.

الغاق: بروانه (باشق).

غاقه: که سه ره، که سه ری، بالنده بیکی ئاییه.

غال: غار، هۆلی مه ران.

غالب (ج) غالبون: خورت، زۆريا، بهمل، زال، چييره، سهركهوتوو، ژوردهست، زۆردار، قاندر، سووار، شپير، دهستدار، دهستهلاتدار، شيلگير، زهپهردهست.

غالباً: فرجار، زۆرجاران، گهليک جارن، پهريجار.

غالي: گران، نرخدار، هيژا، بههادر، پهبهها، گرانمايه، ناگۆره، گرانبهها، بهنرخ، هۆگ.

غالية (ج) غوالي: دهزمانتيكي پزشكي كۆنه بۆنى زۆر خۆشه بۆ بههيزكردنى ميثك و دل و بۇ ئارامكردنى ژانهزگ بهكاردى

غامر: ۱- چۆل، بهتال. ۲- زوى بهيار و بى سوود.

غامر مغامرة: بى بير لى كردهوه چوونه ناو كاروه.

غامض (ج) غوامض: وتهى پۆشراو و دوور له تيگهيشتى، وتهى ژير ليوان، ناديار، ئالۆز، ليل.

غامق: ۱- تير، تهسهل. ۲- تير، پررهنگ، تۆخ.

احمر غامق: سوورى تۆخ.

غامري: گومرا، ئاواره.

الغاية: مه بهس، ههويا، مه بهست، دلخواز، ئامانج، ئارمانج، نيشانه، مراز، نچك، گاقين، سهردل، خهلهسكوو، سهرك، بنهبانى چتى، ئه و پهري چت، دوا ئه نجام، ئاوات.

غيب: پايان، ئه نجامى هه رچيتيكي، دوايه.

غيب غيباً: جارجاره، جاره ناجارى، نيونيوه، تاوى، تاوتاو، بين بيتنه، هاوړ هاوړ.

غيباً: جارجاره، جاره ناجارى، نيونيوه، تاوى، تاوتاو، بين بيتنه، هاوړ هاوړ.

غبار: تۆز، گهرد، رتام.

غبار الفحم: خاكه ي رهژوو، گهروده.

ذرات الغبار: ريزه، ئاسته مى تۆز.

غباوة: دهبنگى، گيلى، حۆلى، سهركوتيرى.

غيب: گۆشتهكه ي ژير گهرووى كه له بابى. گۆشتى ژير چه نه گه.

غبر: تۆز، گهرد، رتام.

غبراء: پروانه (ارض).

غبشة صباحاً: تاريخه ور، تاريخ و روونى بهيانى.

غبطة: كه يفخوشى، دلخوشى، ئاسوده يى، شادمانى، شايى شايى.

غبغية: بهرخه به به، به بهغه، چۆله مه، خرخره، زرخدان.

غبن (في الوظائف او المعاملات): تيشكان، زبان، زهره، فرت و فيل له كرين و فرۆشتندا، بهشخوران.

غبي: كه وودن، نازيرهك، گه لۆز، گه وچ، گه مشو، گه مژول، گه لحو، باله، بۆدل، حۆل، دهبنگ، گيل، هوړ، بى دهماخ، رهوته له، ريتگايد، زه زيب، سهركوتير، كهركه، بى فام، كهركه ره، كهركوتين، كينسل، لازوان، لاژك.

غبي في القرائة: كه پهر.

الغبير: سنجوو، سرينچك.

غبن: گيل، حۆل، كۆله وار.

غث: له ر، لاواز، سووك، بى كهلك، وشه سست و ناراست.

غشاء: ئاومال، ئاومالك، پووش و په لاش، قافوو.

غشيان: دلبيوان بوون، دلها تنه بهك، دلله لشيوان، بيتهوشبون، دلچوون، هيتلنج دان، هيتلنج هاتنه وه، دلله لاش، گه شكه، بوورده وه، له خۆچوون، خيسانه وه، دل تيكه وه هه لاتن، دل پيكتا هاتن، دل له خيتله وه هاتن، دلله كزى، دل به يه كاهاتن.

الغثيث: زووخ، چلك، زووخاو.

غداً: سبۆزى، سبه ينى، سهوى، سبهى، سارا، ساره، بهيانى، سبه، سبيانى، سبزو، سۆزى، سبهى، سهواى، سهوهى، سۆ، شهوسۆ، سبى، سوا.

الغد المبكر: سبه ينى زوو.

بعد غد: دووسبهى، دووسۆزى، سبه تر.

مساء الغد: سبهى شهوى.

مساء بعد الغد: دووسبهى شهوى.

غداء (ج) اغدية: نيورۆژ، نههار، فراوين، فراقين، قاوه لتوون.

غداء الضحى: قاوه لتوون، قاوه لت، بهرچا، بهرقه ننه، بهرقه ليان.

غدار: زۆردار، جهرگير، جهرگمژ، زۆردار.

غدارة: نيزه و قه مهى سه ر تفه نگانه.

غداف (ج) غدافان: خه رته ل، دالاش، لاشه خۆره، كه په نهك دال، دال، داله كه رخۆره، مردارخۆر.

غدان: سى پايه، سى كوچكه، سيبا.

غدة (ج) غددة: لوو، تشپۆك، تشپۆ، سۆ، لوبى، برزك، لثك، لووبى.

غدة تظهر تحت جلد الرقبة: گهروه خره، مله خره، گاوه ناس، گلانه.

الغدد السماء: كوتيره گلانده كان.

الغدة عرقية: ئاره قه گلاند.

الغدد اللعابية: ليكه گلانده كان.

الغدد الملحقة: پاشكو گلانده كان.

غدة نخاعية: پتبه تهرى، ژير ميثسكه گلاند.

التهاب الغدد اللعابية: برنگ، ئاورنگ، ئاورينگ.

غدر: هه له ت، كه ندى كو سپه.

غدر (ج) غدور: ناپاكى، بى دادى، سته مگه رى.

غدوة: سبهى، سۆزى، شهوسۆ، سبه ينى، سه ر له بهيانى.

غدير: گۆل، گۆم، گۆماو، گۆلاو، هه سيل، هه وراو، رپكه، بهنداو، مه هسه ر، ئه ستيير، په نكاو، په نكاغ، قورى، هۆراو.

غالب (ج) غالبون: خورت، زۆريا، بهمل، زال، چييره، سهركهوتوو، ژوردهست، زۆردار، قاندر، سووار، شپير، دهستدار، دهستهلاتدار، شيلگير، زهپهردهست.

غالباً: فرجار، زۆرجاران، گهليک جارن، پهريجار.

غالي: گران، نرخدار، هيژا، بههادر، پهبهها، گرانمايه، ناگۆره، گرانبهها، بهنرخ، هۆگ.

غالية (ج) غوالي: دهزمانتيكي پزشكي كۆنه بۆنى زۆر خۆشه بۆ بههيزكردنى ميثك و دل و بۇ ئارامكردنى ژانهزگ بهكاردى

غامر: ۱- چۆل، بهتال. ۲- زوى بهيار و بى سوود.

غامر مغامرة: بى بير لى كردهوه چوونه ناو كاروه.

غامض (ج) غوامض: وتهى پۆشراو و دوور له تيگهيشتى، وتهى ژير ليوان، ناديار، ئالۆز، ليل.

غامق: ۱- تير، تهسهل. ۲- تير، پررهنگ، تۆخ.

احمر غامق: سوورى تۆخ.

غامري: گومرا، ئاواره.

الغاية: مه بهس، ههويا، مه بهست، دلخواز، ئامانج، ئارمانج، نيشانه، مراز، نچك، گاقين، سهردل، خهلهسكوو، سهرك، بنهبانى چتى، ئه و پهري چت، دوا ئه نجام، ئاوات.

غيب: پايان، ئه نجامى هه رچيتيكي، دوايه.

غيب غيباً: جارجاره، جاره ناجارى، نيونيوه، تاوى، تاوتاو، بين بيتنه، هاوړ هاوړ.

غيباً: جارجاره، جاره ناجارى، نيونيوه، تاوى، تاوتاو، بين بيتنه، هاوړ هاوړ.

غبار: تۆز، گهرد، رتام.

غبار الفحم: خاكه ي رهژوو، گهروده.

ذرات الغبار: ريزه، ئاسته مى تۆز.

غباوة: دهبنگى، گيلى، حۆلى، سهركوتيرى.

غيب: گۆشتهكه ي ژير گهرووى كه له بابى. گۆشتى ژير چه نه گه.

غبر: تۆز، گهرد، رتام.

غبراء: پروانه (ارض).

غبشة صباحاً: تاريخه ور، تاريخ و روونى بهيانى.

غبطة: كه يفخوشى، دلخوشى، ئاسوده يى، شادمانى، شايى شايى.

غبغية: بهرخه به به، به بهغه، چۆله مه، خرخره، زرخدان.

غبن (في الوظائف او المعاملات): تيشكان، زبان، زهره، فرت و فيل له كرين و فرۆشتندا، بهشخوران.

غبي: كه وودن، نازيرهك، گه لۆز، گه وچ، گه مشو، گه مژول، گه لحو، باله، بۆدل، حۆل، دهبنگ، گيل، هوړ، بى دهماخ، رهوته له، ريتگايد، زه زيب، سهركوتير، كهركه، بى فام، كهركه ره، كهركوتين، كينسل، لازوان، لاژك.

عُرْفَة: بالئندھیبیتیکی رهشی ناوییه به مرآوی دهچن، گه نجی بئ ناگا،
ناشاره زا.
عُرْفَة: زولف.
عُرْد یغرد: خوتندن و چریکاندنی بولبول و بالئندانه.
العُرْز: تیتراکردن، چهقاندن، راجوواندن.
عُرس: پروانه (هرط)، زهرنه قووته، زهرنه قووتله، ساقه ته سوره،
جووچکھی بالئندانه که به تازهبی له هیلکه دهرهاتبج و هیشتا
سهره بالی دهرنه کردبج، تووکنه.
عُرس الشتل: شه تل چهقاندن، ناژتن، دهرخکردن.
عُرس الفسائل: دارچهقاندن، دارناشتن.
عُرش (ج) عُروش: جووره پوللیکی چل پاره بییه، شایب، پلس،
فلس.
عُرض (ج) اغراض: ۱- ویست، مه به ست، مه به س،
پیتداویستی. ۲- نیشانه ی تفهنگییه.
عُرض: مه شکه ژهنه، مه شکه ژهنی.
عُروض: که سمه، که رسمه.
العُرعُر و عُرعُرَة: مریشکه شامی، مره رده شتی، مریشکه چینی،
مامره چینی، چین و ماچین.
عُرعُرَة: گاره گارکردن.
عُرعُرَة: ناو یا دهرمان و چتی شله مهنی له زار و گه روو و هردوان،
تیتوهردان، چه نه و هردای، فلقه، مر.
عُرف: ههنگوبن.
عُرفَة: یه کچاو، یه که له چاو.
عُرفَة (ج) عُرف و عُرفات: دیو، ژوور، بهرکه، چاوه، دوویر،
هژده.
- **عُرفَة الارزاق أو المونة:** کونگه، ژووری دانه ویتله.
- **عُرفَة الاستقبال:** ژووری میوانان، دیوه خانه، قوچکی.
- **عُرفَة التجارة:** ژووری بازرگانی، نه نجوومهنی بازرگانی.
- **عُرفَة التحتانیة:** ژیرخان، زاخون.
- **عُرفَة الجلوس:** ژووری دانیشتن، دیوه خانه.
- **عُرفَة الخطار:** دیوی میوانان، قوچکی.
- **عُرفَة السکنی:** ژووری دانیشتنی.
- **عُرفَة صغیرة:** ژوور و چکه.
- **عُرفَة صغیرة داخل عُرفَة کبیرة:** شان شین، شانوشین.
- **عُرفَة الطعام:** ژووری خوارده مهنی، ژووری نان خواردن.
- **عُرفَة الفوقانیة:** باله خانه، بانه لبان، سهرتاق، سهرخان.
- **عُرفَة المطالعة:** ژووری خوتندنه و له وردبوونه وه.
- **عُرفَة النوم:** ژووری نوشتن، خاوگه، نقینوک، خه خانه.
- **عُرفَة الوقود:** ژووری ناوردو، دیوی ناگردو.
- **العُرف الهوائیة:** ژوور و چکه ی هه وایی.

غدیر المطر و غیرها: جهردام، باراناو، گولی بارانه.
غدیرة (ج) غدائر: گیسو، گیس، پرچی هونراوه وه.
غدیرة وراء القفاء: کاکوژل، فکله.
- **صاحب الغدائر:** کاکوژلدار.
- **منتصب الغدائر:** کاکوژل قیت.
غذاء (ج) اغذیة: خوراکی، خوارده مهنی، تیتشوو، توشه،
وارده مهنی.
- **مادّة غذائیة:** نازووقه، ماده خوراکیه کان، خوراکیه ماده.
عُر: جنده، نافرته ی به دکردار و حیز.
عُر: بایی بوون، به خوقشین.
عُر: وستر.
عُر: مرؤف یا ولاخ و مالاتیکه ناوچاوانی سپی بئ.
عُرَاء: جووان و بهرز.
عُرَاء: جهوی، جیهوی داری، سریشم، چریش.
عُرَاء (ج) اغرَاء: هیلیم، سریش، چریش.
الغرَاء فوق الغصون: هه قدال.
عُرَاب (ج) غرابین: قهل، قالاو، بۆرینه، بولینه، قالاوه.
غراب اسود: قهله رده شه، قازوو، قهلاوره شه.
غراب الزرع: قازوو، قازوی، قاقیزه، قاقیشک.
عُرَابَة: چاقزتیلی، ناوارهبی، دهر به دهری.
غرارة (ج) غرائر: جوانی، له یاد چوون.
غرارة: (ه) خه رار.
غراس: شه تل.
عُرَام: ۱- دلداری، گراوی. ۲- له ناوچوون، نازار.
- **مبادیء الغرام:** مؤزه مؤز، سهره تایی دلداریتی.
غرام: گرام.
غرامة: تو له ی تاوان و زبان یو نه ژماردن، له باتی دان، تاوانه.
غرامی: دلدارانه.
عُرَب (شجرة): په لکه، سپی دار، داره په لک.
العُرب: رۆژاوا، خوراوا.
عُربال (ج) غرابیل: بیژنگ، وهیژنگ، ویتژنگ، ویتچنه، سهرد،
سهره ند، که وگیر، سهره ند.
عُریة: دهر به دهری، ناوارهبی، ویتلی، نه وارهبی، دووری،
دووره و که فتن.
عُرید: پروانه (غرید).
عُریل غریلة الحنطة و غیرها: دابیژتن، گیتزه و کردن، له بیژنگ
دان، گیتزه کردن، ویتژان، ویتژاندن.
عُریب: شه و دیز.
عُرَة: ۱- به رایب و سهره تایی مانگییه. ۲- سپیایی نیوچاوانی
ولاخی به رزه به.

- الغرفة التي تبنى فوق الباب: سهرتاق.**
- ارض الغرفة: ناومال، زهوى ژووران.**
- غرق: خنکان، قوم، نقووم بوون، فهتسان، فهتسين، تاسان، خنکياى، خه ندکين، را، نقووم، نقم، نوقم، نووقم کردن، له ناو بردنه خوار، قوم کردن.**
- عرناس: کوپخا، خاوه ند دئ.**
- غروب: ناو ابون، ناقابون، پهرين، په ناگرتن، نيشستنى خور و مانگ و نه ستيران و، ويزگا، هووتيليان.**
- غروب الشمس: خوراو ابون، روژناو ابون.**
- غرور: هه وادارى، خووه بينى، فيزدارى، خوويه سندی، ههوا، فيز، بارى هه واپى، شوگياى، بسته هى، خرايى، برووغى، باسه رى، فيس، بهر خوارى، بهه واپى، خوويه سندی، دهماردارى، ريشناهى، ژوورقه چوون، قاپانى، که لله بايى، هاشه، لووت بلندی، دهمار.**
- غري: پروانه (غراء).**
- غريب (ج) غرباء: ۱- ناواره، دهره دهر، هه لوه دا، ناپوره، چهرخچى، تووتيل، چهرخه چى، هه له ته، ناوه کى، که رسه له، نه واره، بئ لانه، په رده وازه، پيخاس، تار، گاڭ قه ليش، لاپوره، هه له ته، هه لوه ده، ناواره، که لته وهن، ناشنا، سوژده ت. ۲- نه بيس تراو، نه بهيستی. ۳- نابه له د، ناشنا، بيگانگه، هاقى، بيانى، جهرگه له لين، تاجيک ۴- سهير، ناويژه، نه نتيکه، سهيران، رموزن، فيخوژجو، زور سهير، سقن.**
- غريبة (ج) غرائب: چتى ناويژه و سهير.**
- غير غريب: خو مانه.**
- غريد: بووکتيکه له شهوى بووکتيپيدا ناشکرايى که بئ بنه، بئ بن، بئ کچينى.**
- غريز: چاله که، که نجى ساده و کهم تاقى که ره وه، بهه و او به فيز**
- غريزة (ج) غرائز: نهاد، سرشت، خوو.**
- الغريزة الجنسية: سروشتى تتيکه لاويتى.**
- غريزي: سروشتى، بنچينه يى.**
- غريسة: نه مام.**
- غريفة: کاله، پاپوش.**
- غريق: خنکاو، قوم بوو، نقووم بوو.**
- غريم: قهرزدارتيکه نه توانى بيداته وه.**
- غرين: ليته.**
- غزا: له ريگاي ناييندا شه پرکدن، له گه ل دوژمنان به شه ره اتن.**
- غزاه غروا: پروانه (طلب).**
- غزال: ريسه ر، موو فروش.**
- غزال: ناسک، مامز، بانيز، وهره ماس.**
- غزال المسك: ناسكى مسكى، ناسكى مشكى.**
- غزر غزارة وغزراً: زوربوون، فره بوون.**
- غزل الصوف: ريس، بهن.**
- غزل غزلاً: ريسين، رستن، ريسان، پلدان، بادان.**
- الغزل: ۱- له گه ل ژنان ناخه فتن و به گه پ و گالته رابوردن. ۲- جووره هه ليه ستيكى دلدارييه له (۷) تاكان که متر و له (۱۵) انيش پتر نه بئ زورترين له بابه ت دلداري تيبه وهيه.**
- غزو (ج) غزوات: له ريگاي ناييندا شه پرکدن، چوونه شه پرکدن، په لامار کردنه سهر، هه لکوتانه سهر، داريسان، هيرش، تالانکردن.**
- غزير: زور و زه به ند، فره.**
- غزيرة (ج) غزار: وشترى پرشير، کانى پر ناو، چاوى پر فرميسک.**
- غساء: قوره ي خور، خورماى نه گه يشتوو.**
- غسال: شوهر، جل شور، کولکار، شوشقان.**
- غسال الميت: مردووشور، مريشو.**
- غسالة: نافره تى جلک شور، بالاقي ناويکه چتمه کى پئ شو رايى، ناوى چوراوه وه.**
- غسالة الرأس: سهرشور.**
- غسالة الصابون: ناراو، ناراف، چلکاوى جلکان.**
- غسان: جهنگه ي لاوى و جوانى، ناوى خيلى تى عه ره بانه.**
- غسانى: زورجوان، رووخوش.**
- غسق: تاريخى، تاريخى سهره تاي شه وئ.**
- غسق العين: چاو تاريخ کردن.**
- غسق الليل: شه و تاريخ و تنوک بوو.**
- غسل: خووشوتن، مه له کردن.**
- غسل: شوشتن، شتن، شورين، داشوراندن، شو، شوردن.**
- غسل الرأس: سهرشوشتن، سهرشورين.**
- غسل الملابس: جل شوشتن، کول، بالاڤ.**
- الغسل بالماء سبع مرات: حه فتاو.**
- غسول: ناووسابوون و هى وه کو وان که سهر و لهش و جل و که لوپه لى پئ بشون.**
- غسيل: شوراو، شوشتراو.**
- غش: فهن، فهند، خهوش، فربودان، ناپاکى، ساخته، گزى.**
- غشاء (ج) اغشية: رووپوش، سهرپوش، سقى، په رده، كيف، سيلاهى، تووت، تووتال، به لڭ، بار، لڭخ، مردک.**
- غشاء الجداري: ديواره به رد، ناوپوشى سينگ.**
- غشاء الجنب: په رده ي سى.**
- غشاء الداخلي: سيبى پوش، په رده ي سى.**
- غشاء الرئوى: سيبه په رده، ديواره په رده.**

- غشاء علی الشفة:** باری لیوان، به‌لغی سهر لیوان.
- غشاء المخاطی:** په‌رده‌ی لینج.
- الغشاء الناضح:** تویکی دادهر (له فیزیک).
- الغشاء نصف الناضح:** تویکی نبودا‌دهر (له فیزیک).
- غشاء يحدث فوق العيون:** تارمایی چاوان.
- غشاش:** ناپاک، ساخته‌چی، نادروست، ده‌غل.
- غشاة:** به‌لغی سه‌ماوهر، گه‌ره‌کوویتر، پۆشش، په‌رده، روپۆش.
- غشوة:** به‌لغی سه‌ماوهر، گه‌ره‌کوویتر، پۆشش، په‌رده، روپۆش.
- غشی:** بیپۆش.
- غشیم:** ناشی، نابه‌لده، تازه‌قله‌لا، کۆل، نه‌فام، ده‌ستوی سپی، ساده له‌وخ، ناشارەزا، لاجوور، نه‌زان.
- غص، غصی:** بیپۆشی، ته‌نگانه، خەم.
- غصب غصباً:** ده‌ست به‌سه‌ردا‌گرتن، زه‌وتکردن، زه‌فتکردن، ده‌ست به‌سه‌ردا‌فه‌گرتن، له‌هاندن، خەسم، دا‌پرین، دا‌گیرکردن، دا‌گرتن، سه‌ندن، سه‌نت.
- غصة:** خەم، په‌رۆش، خوینی جی‌گه‌ر.
- الغصة بالباکاء:** ه‌ناری.
- غصن (ج) اغصان (الاشجار وغيرها):** لق، لک، که‌ل، له‌ق، شاخ، چری، فلیقان، لیست، لیسک.
- اغصان:** په‌لویۆ، لق و پۆپ.
- اغصان الشجرة المقطوعة:** چرۆ، چروچۆ، چری.
- اعلی الغصن:** سه‌رچل.
- غض:** پروانه (غض).
- غض النظر:** چاوپۆشی، چش لیکردن.
- الغضا:** تاووک.
- غضاب:** پیپۆقی چاوان.
- غضارة (ج) غضائر:** خوان، خۆش و زینده‌گانی، مووروی شین که بۆ چاوی پیس هه‌لده‌گیرێ.
- غضب:** رق، قین، رک، کین، پشم، که‌رب، خورپن، فرید، کووشان، کینه، توورپیی، توندوتیژی، پشماندن، ه‌یتج، زارچاوان، ژه‌هرچاوان، به‌سه‌ردا‌هاتن، توورپه‌بوون.
- غضب الله:** خودا‌گیری.
- غضب غضباً علی الشیء:** قین لئ هه‌ستان، رک هه‌لانین.
- غضبان:** تووره، توندوتیژ، مه‌رس، مه‌رز، رق ته‌ستوور، ئالۆز، قوشقی، رق هه‌ستاوان، برک.
- غضروف:** کرک‌ارۆک، کرک‌ا‌گه، کرک‌رگ، کرک‌رته، کرک‌رۆچکه، خر‌تیچکه، ره‌قینه، قرق‌تۆک، کر‌تیچک.
- غضروف الاذن:** کرک‌رۆچکه‌ی گووی.
- غضن:** پروانه غضون.
- غضنفر:** شیری د‌رنده.
- غضوب:** پروانه (غضبان).
- غضون:** چرچی روو، لۆج، چینی روو.
- غط غطاً:** به‌سه‌ختی کوشی.
- غط النائم:** نوستوو پرخه پرخی کرد.
- غطاء (ج) اغطية:** په‌رده، سه‌رپۆش، سه‌رقاپ، روپۆش
- **غطاء الحشیة:** سه‌ردۆشه‌گ.
- **غطاء السریر:** کولله، مه‌چه‌کدان.
- **غطاء الصحون وغيرها:** سه‌رقاپ، گۆژنه‌و.
- **غطاء القنينة:** سه‌ره‌شووشه، زاره‌وانه.
- **غطاء المائدة:** سه‌رمیژ.
- **غطاء المواعن:** ده‌رخۆنه، سه‌رپۆش، سه‌رقاپ، گۆژنه، گۆشنه‌و.
- **غطاء وجه النساء:** رووبه‌ند، پیچه، سه‌رپوو، سه‌رپووک.
- **غطاء الوعاء:** سه‌رپۆش.
- غطريس (ج) غطاريس:** خۆپه‌رست، به‌هه‌وا، نقم‌کردن، نۆق‌کردن، مچ‌کردن.
- الغطس:** له‌ ئاویدا قوم‌کردن، له‌ ئاوئ هه‌لکیشان، نقوم‌کردن، مه‌ژه‌ند، جووم‌کردن، ژه‌نن به‌ ئاوان، شلپه‌ شلپه‌ کردن.
- غطس:** شلپه‌کردن، مچ‌کردن.
- غطس البید أو شیء آخر:** تیبه‌لینان.
- غطسة في الماء:** قیبه، له‌ناو ئاوئ هه‌لکیشا، ژه‌نن به‌ ئاوان.
- غطی غطاً اللیل:** ۱- تاریک بوون. ۲- دا‌پۆشین، سه‌رنانه‌وه، شخافتن، راپانندن.
- غفار:** به‌خشنده، بوورهر، گوناه‌پۆش، لئ بوورهر، وه‌شکار.
- غفر غفراً:** پۆشین، په‌نه‌ان‌کردن، به‌خشین، وه‌شکردن، بوورین، لئ خۆشبوون، بوورانندن.
- الغفر:** بیپچووهر بزنه‌کیوی.
- غفران:** به‌خشین، لئ خۆشبوون، لئ بووردن.
- غفرة:** روپۆش، سه‌رپۆش.
- غفل غفلاً:** له‌بیرکردن، به‌جئ ه‌یشتن، ه‌یشتنه‌وه.
- غفلة:** بئ ئاگایی، فه‌رامۆش، له‌بیرچوون.
- غفلة:** له‌په‌ر، له‌نه‌کاوان، نشکۆ، فه‌رامۆش، کوتوپر، کوت و مت، له‌ناکاوان، له‌ پرپا، نیشکفه، له‌ ه‌یکرا، یه‌که‌نده‌ردوو، ژنشکافه، کتوپر، ه‌یکرا، ناکاوان، ناگه‌هان.
- غفوة:** سه‌رخه‌و.
- غفور:** به‌خشهر، به‌خشنده، دا‌پۆشه‌ر، لئ بوورهر.
- غفیر:** زۆر، فره، گه‌لێک، مووی گه‌ردن و روخسار، مووی نه‌رم و ورد.
- غل:** ناپاکی (خه‌یانه‌ت) رق، کین، ساخته، دوژمنایه‌تی.
- غل (ج) اغلال:** ته‌وق، ته‌وق، قه‌لاده، زنجیری مل، که‌له‌پچه.

غليان: كولان، وهكولهاتن، وهجوشهاتن، كولین، گریای، كهلمزین، پژان، جوش، جوشان، قول، قولتدان، قولتهقولت، كولین، كولیان.

- غليان القدر: قولته.

- غليان الدم: مروجه مروج.

- درجة الغليان: پلهی كولان.

غليظ (ج) غلاظ: ۱- توند، پهیت، خهست، چرکه، سؤل، قانج، قهوی، رهنگذار، ههسووهؤل، ههقهتی، تۆخ. ۲- نهستور، ستور، كهماج، كامه، مانج، كولوفت، هؤل، درشت.

- غليظ الرقبة: مل نهستور، گنیخه.

- غليظ الشفة: لچ قهوی، لچن، لئونهستور.

- غليون التدخين: قهلیان، سهبيله، قهلوون، قهلیوون، قهنه، قهنه.

- وساخة القليون: خلتنه، قیر، قیرقهنه.

غم (ج) غموم (ه): خهه، خهفت، پهروش.

غمّاز: ۱- چاو و برۆ ههلتتهكین. ۲- نازدار، نازهنین، نازكه، نازئ.

غمام وغمامة (ج) غمائم: كهشهوور، ههوری سپی.

غمامة بيضاء: كهشهوور.

غمامة (ج) غمائم: زاربین، بزمۆك، بزمك، بهلامك، زاربهست، بهرچاوکه، قهمتەر.

غمد (ج) غمود: كالان، كیلان.

غمّر: مالتی زۆر.

غمّر: بیتهوش، نهگبهتی.

غمّر: تیههلكیشان.

غمرة: تهندهورهنه، گهرداو، گیتزهنی ناوی، گیتز، گیتزینه، گیتزاو، گیتزنگه، شوینی کزبوونهوی چتیکی.

غمز، غمزة: چاو و برۆ ههلتتهکاندن.

الغمز بالعين: چاو ههلتتهکاندن، چاو داگرتن.

غمزة: ۱- چاو و برۆ ههلتتهکاندن. ۲- ناز، گریشمه.

غمس غمساً: شلپه شلپ کردن، مچ کرن، له ناویدا قوم کردن، له ناوی ههلتکیشان، ژهنن بهئاوا.

غمص: رچقاوه، ریبۆقی چاو، چلکی ناو لووت و چاو، ریبو.

غمض غمضاً: چاو ترووکاندن، چاولیکنان، چاو تاناندن، برکاندن، چاو قووچاندن، چاو پۆشی، بهخشین.

غمض العين: چاو ترووکاندن، برکاندن، نوکړاندن، چاولیکنان، چاو پۆشی، بهخشین.

غمغمة: مره مری سهگ و پشیلانه.

غمی: بیتهوش.

غناء: بی نیازی، دهوله مهندی، ههبوون، ههبین، بۆچک، دارایی، سوود، قازانج.

مغلول بالحبل: په تیار، بهگوریس بهستراو.

غلاء: گرانی، قاتی، نیز، وشکهسال، قاتی و قری، قهپ و قری، نههاتی، نهبوونی.

غلاء المعيشة: سهرمووجهی گوزهران.

غلا غلاء: گرابوون.

غلاب: زۆرچیره.

غلاية الشاي: چادان، چایدان، قۆری، قۆریه.

غلاصم: كهوانه پیشه دار.

غلاق: ۱- كالان، كیلان، قهلك. ۲- بهرگ کیف، پۆشته مهنی، پهرده.

غلاق البلوط: قهپوچکه، قولته جهوت.

غلام (ج) غلمان: ۱- نۆکه، بهنده، بهنی، بهننه، بهردهست، ژیردهست، كهدی، كهفانو، پیتشکار، کؤل، زیر کپید، زهخریده، بهرده. ۲- کور، بهچه، نگل، لووسکه.

غلاية: كهتری.

غلب غلباً: بهزاندن، شکاندن، گاردان، بهسهردازال بوون، کؤل پیدان، راوانان، بردنهوه، چیره بوون، بهزاندن، سهرکهوتن، سهرکهفتن.

الغلبة على: خیرنای، چیرهیی، پیروزی.

غلباء: باغی پردار و درهخت و تیکچیرژاو.

غلة (ج) غلات (ه): خهله، دهخل، دان، دهخل و دان، دهغل.

- **بانع الغلة:** دهخل فروش، دهخل و دان فروش.

غلط (ج) اغلاط: ههله، چهوتی، قهسیسه، خویننگ، كهموکورپی، سووچ، کیماهی، پهرتی، بهسهرچوون، کیمایی، له دهم دهرپه رین، نه راست، نادرست.

غلط: گنیپه ره.

غلظة: نهستوری، سهختی، دوژمنایه تی، رق، کین.

غلق: بهستن، پیوهنان، پیوهدان، دایپو، پوهدهای، دادان، ویخستن، داخستن، پیکهوهنان، دانه یهک، ژهنن، ژنیای، داران، سهرکۆم کردن، لیکنان، ویکنان، وزه شه ره، کۆم دان، قفلدان.

غلق الباب: دهرکه داخستن، دهرکه کلیدان.

غلق (الزهرة): سیس بوون.

غلو: له سنور تیهه رین، پتر رۆبشتن، پتر پیوهنان (افراط).

غلول: ناپاکی، نادرستی، ناراستی.

غلونة: روو پۆشین.

الغلي: كولاندن، كهلاندن، كهلهاندن، بلقاندن، پژاندن، پژین، جوشاندن.

غلي الدهن: قرژاندن، قرچاندن، ههلقرچاندنی رۆن.

- غناء واغنية (ج) أغاني:** گۆرانى، قام، مه قام، ديلان، نهوا، ديلۆك، ستراك، تهرانه، چرين، سۆز، ناواز.
- غناء الربيع:** شهژ.
- غناء العرائس:** هه قالى.
- اغنية خاصة لتتويج الاطفال:** لايى لايى، گورگانه شهوى.
- الترنم بالغناء:** گاسكه.
- جماعة يتناوبون في الغناء:** گه ره لاووزه.
- غن غنا:** گۆرانى گوتن.
- مغاني:** هاوچره.
- معيد الغناء:** واخوتين.
- غناج:** دووده.
- غنام:** شوان، ششان، چه مچى.
- غنة:** منگه، منه، منچه، دهنگيکه له لووته وه بى، گنه، گنه گن، منجه، منجه منج، منگه منگ.
- غنج:** ناز، لاروله نجسه، وهيم، چف، عيششوه، كه شم، كه شم و نه شم، گريشمه، لار، لاره، نازونووز، نازونبوناز.
- الغندوب:** گۆشه ك.
- غنص:** بروانه (حزين).
- غنم (ج) اغنام:** ۱- مهر، پهز، مهه، ميهي، گۆسپه ند، مه، كه تره، مهى. ۲- ميگهل، گه له پان.
- اغنام:** دهولهت، ورده مالات.
- الغنم الاطرش:** كه ره.
- غنم قصير الاذن:** كه رى.
- الغنم المجزور:** ساپاج.
- غني:** بروانه (غناء).
- غني (ج) اغنياء:** دهوله مه ند، مالددار، دهوله تمه ند، هه بوو، ساماندار، كۆك، پاره دار، دارا، بى نياز.
- غني بالمواد الحياتية:** بژوتين، بژوتينى.
- غنغنة:** گال، گروگالى مندالان، منه من، منگه، منگه منگ، منگاندن.
- غنم وغنيمه (ج) غنائم:** تالان، تاراج، چه پاو، مالى تالان، فهرهود، په ليسه، مفت، مفت، مفتى، وه ليقهت، نه وه به كه له شه پيدا له دوژمان دهستكه وى، سوود، قازانج.
- غنين:** گال، گروگال، منه من، منگه منگ، منگاندن.
- غواص:** زريه وان، مه له وان، قلىوى، بينه كيش، ناوان، مه له وانى ژير ناو، كه سيكه بچيته ژير ناوه وه سا له رووبار يا له ده راياندا.
- غواصة:** ژير زهريه يى، قولته خوږه، ژير ده رايى، ژيراوى، جووره گه ميته كى شه ريبه به بن ده رايه شدا ده روات.
- غواية:** گومرايى.
- غوث:** به هاواراى كه سيكه وه گه يشتن، فرياكه وتن، ياريدده دان.
- غور:** قوللى، قوللايى، چال.
- الغور في:** به زهويدا چونه خواره وه.
- غور السقف:** داته پين، دانان.
- غوص:** قوم بوون، چه قين، مه له كردن، نقوم بوون، نقوسوم، مه له كردن.
- غوط:** بروانه (انغماس).
- غوطه:** چونه ناو ناوه وه، خو له ناويدا قوم كردن.
- غوغاء:** كوته كوت، هه لالا هه لالا، كيشه كيش، خه ليكي زور كه تيكه له باوى.
- غول (ج) اغوال:** ديو، درنج، ده يشه، ديوه زموكه، ديوه لووكه، ميژده زمه، نه رهنك، داعب، جانه وه ريكه ته نها ناوى هه يه.
- غوي:** گومرا، كه سيكه خه ريكى هه وا و هه وه سى خو ي بى.
- غوي:** گومراهى، ناهومپدى.
- غياب:** ۱- پاشبيژ، پاشدوو. ۲- پاشمله.
- غياب:** بزى، گومى، ونى، په نام، بزربوون، نه ديوى، هويليان.
- غياي:** به ربووره.
- غياث:** دادره سى، فه ريار ره سى، هاوار، هاوارهاوار، هاوارداد، هاوار و بانگ، زاره زار، هاوار كردن، داواى يارمه تى كردن، دهستگرتن، زارزار، زاربيتن.
- الغياث:** نهى هاوار.
- غيب (ج) غياب وغيوب:** بزى، نه ديوى، ون، په نهان.
- صانع الغيب:** نهينكار.
- عالم الغيب:** نهينين.
- علم الغيب:** نهينين.
- غيبه:** ۱- خوسپ، خوسپه، به دوپيژى، پاشمله، پشتى سه ر، پشتمله، نه كامى، خوسپه، پاشگوتين، پاشبيژى، پاشدوويى، پشمه، پشته سه ر، پشتى سه ر، پيوار، خراو وتن، خراوه وتن.
- غيبى:** ناديارى، نه ديوى، په نهان بوون.
- غيبى:** ناديته.
- غيث (ج) غيوث واغياث:** بارانه، گيايه كيشه كه به ناوى بارانه بروى.
- غير:** ۱- تر، ئيتر، ئيدى، ئيديكه، ون، نانگۆ، پاشين، ديتر، مهر، مه گهر، هيله. ۲- بى، بيجه، جگه، به دهر، به بى، خهين، بژ، بل، به رجا، بيته، بيژگه، ژيل، بيژ، بى نه وه. ۳- نا، نه، نهو، نهى، نا.
- اغيار:** بيتگانه.
- غير اختياري، غير ارادي:** دل نه بردن، دلته لته گرتن.
- غير اصيل:** نارپه سن.
- غير اولي:** خوگر (له جه بر) دا.

- غیر رسمی: کرهنا، پتهری، کهره کهر.
 - غیر قابل الشرح: چمانی.
 - غیر متغیر: نه گۆپراو.
 - غیر مختلف: یه کهرنگ، تهبا، به سه رویه ر.
 - غیر مؤدب: له (أدب) دا بیدۆزه وه.
 - غیرة (ج) غیر: ۱- زان، ده مار، ئازایی، پرکیش، هۆره، زاخ، که یفه رات، ناموس په رست. ۲- رق، قین، رک.
 - غیرة: خوتنبایی، ههوا، فیز.
 - غیسان: توو په یی جوانی و جحیتلی.
- غیضة: نزار، نسرم، نسا، نه زار.
 غیظ: بیستان، دارستان.
 غیظ: پروانه (بغض).
 - شدة الغیض: زگ پرپوون.
 - کظم الغیض: هیولی، رق و کین خوار د نه وه و ده رنه برین.
 غیلم: جله، سویتروو، جهله، کیسهل و ره قه ی زۆر گه وره به.
 غیم (ج) غیوم: پروانه (سحاب).
 غیور: پروانه (شجیع).
 غیوم مظلمة: هه ورانی تاریک.

ف

ف: پیتی بیسته مینی نایتی عه ره بییه.

ف: بۆ دواخستنیکی نیتزیک به سهه و شانوه ده نووسی و هکو اقرأ هذه الجریدة فذلك.

ئهم رۆژنامه یه بخوینه وه دوا به هۆه (ئه وه). **قام زید فعمر:** زهید ههستا دوا به عمر.

فؤاد (ج) افندة: پروانه (قلب).

فأر (ج) فئران: مشک.

فأس (ج) فؤوس: بیور، تهور، تهوهر داس.

قَالَ: گه شیبینی.

- **تفاعل:** گه شیبین بوو.

فائدة (ج) فوائد: که لک، سوود، قازانج.

فائز: سهه رکه وتوو، رزگار بوو، پیرۆز.

فائض (ج) فیضان: لیوان، لیپا ولیپ، لیشاو.

فائض العمل: لیشاوی کار.

فائض القيمة في الاقتصاد: لیشاوی نرخی ئابوری، لیشاوی بایه خ.

فاتق: ۱- دهسته لاتدار، چیره، سوار، بهرزتر، زال، زۆرتتر، سهه رکه وتوو. ۲- بیدار، به ئاگا، وشیار.

فاتح (ج) فاتحون: ۱- ئاوه له که ره وه، ده رگا که ره وه. ۲- ولاتگر.

فاتح البخت، عَراف: فالچی، جادوو گهر، جادوو ساز.

فاتح المالك: ولاتگر، کیشوه رگیر.

فاتح الشهية: ئیشتیاده ر، ئیشتیا خوشکه ر، ئیشتیا که ره وه.

اللون الفاتح: کال، رهنگی کال کراوه وه.

فاتحة (ج) فواتح: سهه رتهای کار، به رایبی چتیکی.

فاتحة الكتاب: سهه رته، پێشدهستی.

فاتر، ماء فاتر: شیره و گهرم، شیله و گهرم، شرتین، گهرم و سارد.

فاتك: سست، بی تین، دلیر، بی باک.

فاجر (ج) فجار: ۱- داوین پیس، حیز، به دکار، پاشل پیس.

۲- جادوو یاز.

فاتن: به شتیو کار، گومر کار، له گیچه ل و هه را ئاو یژتن.

فاجرة: له وهن، جنده، سووزمانی، ئافره تی سووک، داوین پیس.

فاجع: ئه وه به که ببیته هۆی خه م و خه فه ت، کاره سات.

فاجعة (ج) فواجع: رووشه، ههنگامه، کۆست، جه رگیر، جگه رپر، دلسووتین، شووره ت، دلسووتاوی، کاره سات، ههنگامه ی پشت شکین.

فاحش: بلخ، زۆر گه ند و خراپ، بی ئه ندازه خراو، ناحه ز، ناشیرین.

فاحشة (ج) فواحش: سهه لیه، سازنده، ده ستما، فه لتوی، فه له یته، سهه ریه، جنده، قاحیه، سووزمانی، ئافره تی حیز، که ولی، کولی، خووارۆ، ترۆ.

فاحص: پشکینه ر، لیکۆله ر، تاقیکار.

فاحم: ۱- ره شتیکی زۆر ره ش. ۲- ئاوی وه ستاوی نه جوولاو.

فاخته (ج) فواخت (ه): کۆتره باریکه، کۆتره کیتیوله، تفتیلک، ترینکه، توپل، عانه.

فاجر: ۱- گرانمایه، هیژا، نرخدار. ۲- بهرز، باش.

فادح، فادحة (ج) فوادح: کاری گران و سهخت.

فادن (ج) فوادن: مرزتیکه به نایان بۆ زانینی راستیتی دیوارانی به کار ده بهن که له سهه ره وه شۆزکریته وه خواری راستی و چه وتی دیواران ئاشکرا ده بیته، شاوول.

فارة (ج) فیران: مشک، مووش.

سم الفار: مه رگه مووش.

فارز: دابرده ر، جوئی که ره وه، هه لوتیست.

فازرة: بۆر، دایر، بیئکه (قیرگول).

فارس (ج) فرسان و فوارس: ۱- سوار، ئه سپ سوار، سوور یار. ۲- خاکی پارس.

الفارس الرشيق: شۆزه سوار.

الفارس الماهر: شاسوار، که له سوار.

فأفأء: کهسیکه له ناخوتن و خوتندنه و هدا پیستی (ف) دوویات کاته وه.

فأفعل: دهیسا، دهیسه، دهیچا، دهجادهی، دهبکه.

فأفة: نه داری، دهستکورتی، ههژاری.

فأقد: ۱- له دهستچوو، گومکار ۲- ژنیکه میرد یا مندالی مرد بی.

فأقد الطعم: بی تام، که له.

فأقد الشعور: بی هوش، هوش له دهست چوو.

فأقد الوعي: بی ههست، بیابان.

فأقع: زهردیگی توخ، بهه موو رهنگیگی بی په لهش ده لاین، گهش.

فأکهة (ج) فوأکه: میوه، میوه، هه سوو، باکو فیه، تهره، تهره کاری، فیتی.

- **فأکهة غیر فأضجة:** زک، کال، نه گه یشتوو.

- **فأضوج الفأکهة:** هر مژین، گه یشتنی میوه.

- **فأباع الفوأکه:** میوه فروش.

- **فأطالع الفوأکه:** نۆیره (میوه).

- **فوأکه حمضية:** میوهی ترش.

- **فوأکه نفضية:** میوهی وهریو.

- **فأمخزن الفوأکه فی الشتاء:** لیان.

فأال (ه): فال، نه خشه ی چاک، نوقلانه.

فأالغ: گۆج، گیت، له گۆکه و توو، ره قیته، گۆت، پینجۆ.

فأمرض الفألغ: شه پله.

فأمفلوج: گۆج، شه پله لیدراو.

فأقالق: قه لشیته وه، ئافه ریننده.

فأقالق الاصباح: قه لشیته ره، ده رخه ری سپیده.

فأقالوذج: پاسوق.

فأالوذج (ه): پالووده.

فأنوس (ه): فانوس، فه نه ره، چرای دهستی.

فأنوس صغیر: فه نه ره.

فأنوس الصید فی اللیل: شوواره.

فأنی: ناپا به دار، ناهه سه، نابوت، له ناو چوو.

فأنیذ: نه بات، نه وات.

فأفوض مفاوضة: له کاردا به رانه ریته یه کتری کردن، هاوکاری و هاو بهش کردن.

فأهی: بی تام، که له، قرتونی.

فأفیض: ۱- داریتزه ره، لیوریتز ۲- به ره گه بیین.

فأفیها: نیتر زورباشه، چهنه باشه.

فأفتاء: جوانی، جوامیری، جحیلی.

فأفتائق: بروانه قتب.

فارسی: له مه ره فارس، زمانی فارس.

فارسیة: زمانی فارسی، زمانی پارسی.

فارغ: بهرز، بلتد.

فارغ القامة: بالا بهرز، که له گهت.

فارغ: به تال، خالی، پووت، پووج، چۆل، فالو، هولول، هیتسا، وه تال، باهر، پووتهل، پووت، پووجهل، هالی، هول.

فارغ البال: دلنیسا، سه سووک، دل ناسووده، نارام.

فارغ: جوئی که ره وه، داپره ره، هه لایر.

فارغة: نافرته تی جوان و شوخ و شهنگ.

فاروق: بروانه (فاروق).

فأسد: خراب، گهنه، بۆگهن، ئالوس، خه لینه، داریزاو، گهن، گهنه ده، خراو، گهنی، گهنیک، گهنیو، نابو، هیمی، چرووک، تهوا.

فأسد الاخلاق: به دخو، به دیره فتار.

فأسق (ج) فأساق: دلکچه ره، پاشل پیس، خورده، خوارده، بی نایین، سوته، لوتی، نهو که سه یه له ریگای خودا لابتات، داوین پیس.

فأصل (ج) فوأصل: تیغه، داپ، ناویره، ده په، بهرچیت، ته باره، ته لاش، چیت، جوئی که ره وه.

ذات فوأصل: شاش.

فأصلة (ج) فوأصل: ۱- میانه، جیایی، بهین، ماودا، دۆژ، ماخ، ناو، نیوان، ناوه ند، ماوه، مهودا، ساقیه ره، ناقیبتین، باخوهر، دووری، دووریتی، فه رک، ناقیرک ۲- وچان، ههوا خوهر.

فأصم: فیوز.

فأصولية: فاسولیه.

فأض: به تال، وه تال.

فأض فیضاً: زوریون، ههستان، ره وان بوونی سیلاو، لافاو ههستان.

فأضل (م) فأضلة (ج) فأضلاء: کارزان، کارناس، زانا، هونه رهنه، ناخو وه نه.

غیر فأضل: بی هونه ره، ناشاره زا، بی ههست، بووردووت.

فأضی: ۱- فراوان، بهرز ۲- به تال، خالی، پووج، پووجهل.

فأطر: ئافه ریننده.

فأطمة: ژنیکه مندالی له مه مک کردیته وه.

فأطن: زیرهک، زرنه.

فأعل (ج) فأعلون: بکه ره، بکر، بکار، کارگر، پیشکار.

- **اسم الفأعل:** ناوی بکه ره.

- **فأعل المختار:** ناقیر، نیچی.

فأغیة: گول و لکی خه نهی، هه خونچیکی بۆنخوش بی.

- **مفتوق:** ١- قوړ، گونک، ددهگون، ړتلو، گوندر او، ددهگونک، گونده، وهتبا، ورگ دراو ٢- هه لته کاو، هه لپچراو.

فتک: کوژتن. له ناکاو له ناو بردن.

القتل (الحبل): بادان، فادان، وادان، هلچناندن، هونین، هونینه وه.

- **محکم القتل و الابرام:** کرژ، کرژ، کشت.

- **قتل الوجه:** روو وهرگپران.

فتن فتناً وفتوناً: دوو زمانې کردن، تیچانندن، پولک کردن، پیکولچانندن، هه فانی کرن، ناپته ری، گژکرن، هیله.

- **اثارة الفتنة بين الاصدقاء والاقارب:** لیک کردن، شت هه لایساندن.

- **اثارة الفتنة:** گژکرن، گژگانندن، گپچهل هه لایساندن.

- **احداث الفتنة:** گژکرن، گژگانندن، گپچهل هه لایساندن.

- **احياء الفتنة:** گژکرن، گژگانندن، گپچهل هه لایساندن.

فتنة (ج) فتن: ١- دوو زمانې، هه فانی، دڅماني، بهی، جوداکاری، پولاو، پولاو، که پووره، زله، هوراء، نازاوه، پشپوی ٢- جوانی.

فتوة: ١- لای، لایتی، گنجی، لایچاک، لایتی، جحیل، جوانی، تولاو، خورتانی، خورتی، گه نجایه تی ٢- رندی، جوامیری، مرویه تی، جامیری، دلفراوانی.

فتوح (ج) فتوحات: ولانگرن، ولانگری.

فتور: ١- بچ هیزی، بچ تینی، سستی ٢- دوی توورپه، هیدی و نارام بوون، دامرکانه وه، قه له منار.

فتورة: بابه تی پیتوان، پارچه (قماش).

فتوی (ج) فتاوی: قولکیشان، پیدان.

- **فتوی دینیة:** پیدانی تایینی.

- **مفتي:** پیدهر، قولکیش، زانایه که به پیتی ده ستورانی تایینی قول بؤ کاران بکیشی.

فتی (ج) فتیان: لای، گه نج، خورت، جحیل، نوچه، جوان، تولاو، تازه پیگه یشستوو، گال، هه رزه کار، رووال، لایچاک، کوپه لای، کوپوکال، نه وهال.

الفتیان: شه وورژ.

فتیت: وردکراو، ورتکه نان.

الفتیقة: ورتکه نان، ریزه نان، ریزه ول.

فتيلة (ج) فتائل (ه): فتیله، پلیته.

فَج: ری، ریگا، را.

فَج: لچن، که سیکه لیتی خواره وهی شورپین.

فجأة، مفاجأة: له ناو، له هیکرا، ناکام، له نه کاو، ژ نشکافه، نشکو، ژ نشکفه، کوتوپر.

فتاة (ج) فتيات: گه وره کچ، گه وره که نیشک، گه وره که مری، به ریه خت.

حياة الفتاة: کچیتی، ژیانی کچیتی.

فتات وفتات: ورده، هوورک، هوورک و پوورک، ورتکه، وردکه، رزیو، داوه شاو، رزیباگ.

فتات الحبز: ورتکه نان، هوورک نان، ریزه نان، کورته ل.

فتات السكر: خاکه قه نند.

فتاح: دهرگای داد و راستی که ره وه، گرتی کاروبار که ره وه.

فتاک: کوژهر، کوژنده، له ناو به ر.

مرض فتاك: سندان.

فتال: باده ر.

فتانة (م) فتان: ١- گپچهل هه لایسپین، سه ریه گپچهل ٢- جادوو گهر، دلرفین، نه شمیله ٣- دز، ناپاک ٤- دیو، درنج.

فتح: کردنه وه، ناوه له کردنه وه، شه کرن، شه دان، وازکردن، داچه کانندن، فالاکردن، بالان ٢- داچه قانندن، دپین ٣- پیرزی له کرده وه و شه پید، ولانگرن.

- **تح الازهار:** پشکووتن، پشکواندنی گولان.

- **فتح الباب:** دهرگا کرده وه، دانه لا.

- **فتح الجرح او الدم:** ناخفانندن.

- **فتح الدم:** ناخفانندن، زاری قونویر کرده وه.

- **فتح الطريق:** ریگا کرده وه، رچه شکانندن.

- **فتح الممالك:** ولانگرن، ولانگری.

- **فتح الموضوع:** دهرگای سفن کرده وه، دهرگای ده ستاویرژ.

فتحة: ١- سهر، بهر (آ) زه بهر ٢- که له بهر، دهره فت، که لپین.

- **فتحة الخروج:** بوودر.

- **فتحة العين:** سوما.

فتر: قولانچ.

فترة (ج) فترات: ماوه، وچان، نارامیبه له نیوانی دوو جاره نوبه تیسیاندا، ماودای نیوانی دوو پیغه مبه ر و یا دوو دهوله تاندا.

فتش فتشاً: لپرسین، لیکولینه وه، گه ران، به سه ر کرده وه، پشکنین، پشکنانندن.

- **مفتش:** لپرس، پشکنهر، پشکنر.

فتق: ١- هه لته کانندن، هه لدرین، هه لدرینه وه، هه لچه رانندن،

هه لپشکاوتن، ورگردانندن ٢- گونکی، دبه یی، وهتیا،

دهردیکه که به هوی درانی په رده ی ریخولان و رژانی پیوی

ناورگ یا هه ندیک ریخوله پیدای ده بی و گونیشی پی

نه ستور ده بی.

- **فتق بطن:** گه ده، ورگه پووست.

- **فتق الملابس ونحوه:** هه لپچه رین، هه لپچرین.

- فجائع الحرب:** په رژه‌نگ.
- فجائي:** له پر، کوتوپر، کوتاومت، له نه‌کاو.
- فجاج:** ری، ریگا.
- فجاج:** فراوان، به‌رین، پان.
- فجاجة:** چه‌قاله.
- فجر:** ۱- سپیده‌دهم، سپیده‌ی به‌یانی، گوترا، نهلند، تاریک و روونی به‌ر به‌یانی، کازبوه، به‌ریانگ ۲- خۆه‌لکیشان.
- فجر الشباب:** سهره‌تای گه‌نجیتی و جحیلی.
- قبل الفجر:** به‌ر به‌یان.
- مع الفجر:** به‌یانه‌کی، به‌یانیان.
- فجر الصادق:** سپیده، په‌نا، سپیده په‌نا.
- فجر الکاذب:** سپیده بالا.
- فجر فجراً وفجوراً:** ۱- درۆکردن ۲- داوین پیسی کردن.
- فجع:** کۆست که‌وتن، پشت شکان، زگ سووتان، تووشی کاره‌سات هاتن.
- مفجوع:** کولافه، دلشه‌وتی، کۆست که‌وتوو.
- فجل:** تور، ترپ، تفر، ترو، تلپ، تلپاس.
- الفجل الملبد من البرد:** قانگ، قه‌م، تووری قانگ.
- فجوة:** جینگای گوشاد و فراوان.
- فجور:** داوین پیسی، پاشل پیسی، گوناح کردن، بچ‌گویی، درۆکردن.
- فجیع:** به‌دبه‌ختی هینهر، وه‌ئیش و ژان هینهر.
- فجیعة (ج) فجائع:** به‌دبه‌ختی، چاره‌ده‌شی، رووشه، کاره‌سات.
- فحاش:** به‌دگۆ، به‌دوئیز، زمان پیس.
- فحام:** خه‌زوولفرووش، خه‌لوووفرووش، په‌ژی فرووش.
- فحست:** فیکه‌ی ماری.
- فحش:** ۱- جینیو، جوون، کرده‌دی خراپ، وته‌ی خراپ، به‌دگویی، کاری به‌د ۲- داوین پیسی.
- فحشاء:** ژنیازی، جنده‌بازی، خراپه، ناپه‌سندی، داوین پیسی، گوناهی گه‌وره، کاری ناشرین.
- فحص:** به‌سه‌ر کرده‌وه، پشکنین، له‌دو‌گه‌ران، لیکۆلینه‌وه، پشکاندن، پشکانین، لی‌گه‌ران، مال‌پشکنین، تی‌روانین، دۆزین، نۆزین.
- فحص طبي:** نۆزینی پزشکی.
- مفحوص:** پشکیتراو.
- فحفع:** پرخه‌برخ کردن له‌کاتی نوستنیدا.
- فحل (ج) فحول:** نیر، که‌ل، نیره، نیره‌وس، بو‌ئه‌سپ و وشتر و ئیتر به‌کارده‌بریت.
- الفحل الغير مخصی:** که‌له‌گا.
- فحل البقرة والکبش:** که‌ل.
- فحل الشجرة:** نیره، که‌له‌دار.
- فحم:** ره‌ژی، ره‌ژوو، خه‌لووز، زووخال، سووخال.
- فحم نباتي:** رووه‌که خه‌لووز.
- فحم حيواني:** نازه‌له خه‌لووز، خه‌لووزی پاژهل له (کیمیا) دا.
- فحم الحجري:** به‌رده‌خه‌لووز، قییرزه، نووره، ره‌ژووی به‌رد، مه‌یانه.
- فحم السكر:** خه‌لووزی شه‌کری.
- دقیق الفحم:** گه‌رده، خاکه‌ی ره‌ژوو.
- غبار الفحم:** گه‌رده، خاکه‌ی ره‌ژوو.
- منفحة:** خه‌زوولدان، سووخال‌دان، ره‌ژوودان.
- فحواء (ج) فحوا:** ۱- ویر، واتا، واتای وتار، مانا ۲- پیتشین (عنوان).
- فحول:** که‌له‌گه‌ل، گه‌وره پیوا، پیواوی یژارده.
- فحوی (ج) فحواي:** ویر، واتا.
- فحیح الحية والسلحفاة:** گیف، گیفاندن، کیفه‌کیف.
- فخ (ج) فخاخ:** فاقه، خه‌پک، خه‌پکه، ته‌له، داو، توو.
- نصب الفخ:** ته‌له‌دانانه‌وه، ته‌له‌نانه‌وه.
- فخار:** نازکردن، شانازی کردن.
- فخار:** گلینه، قاپ و دیزه و گۆزه و چتی تری له‌گل دروستکراو.
- الاناء (من) الفخار:** کاسه و قابی چینی.
- قطع الفخار المكسورة ونحوه:** قاشیله، قاشووله.
- فخاري:** چینی (قاپ و ئامان).
- فخاري:** دیزه و گۆزه‌کار، دیزه و گۆزه‌فرووش.
- فخامة:** نه‌ستووری، قه‌له‌وی، پایه‌به‌رزی، پایه‌بلندی.
- فخت:** مانگه‌شه‌وه، کولانه و روچنه‌ی سه‌ریانی.
- فخذ:** ران، کاماخ، ئیبت، هیبت، په‌هن.
- اصل الفخذ:** قولته‌ی رانی.
- مفصل الفخذ:** کلۆمک، نیک.
- بین الفخذین:** بروانه (عورة).
- انخلاع فخذ الدابة:** فیو‌ته‌رک.
- فخر:** شانازی، شو‌گایی، ناز، سه‌ربلندی، گه‌وره‌یی، قونته، گه‌نحه، پی‌خوپین، فۆرت، فیز، قونهن، کۆلکه.
- فخر فخراً:** شانازی کردن، نازکردن، پی‌خوپین، خۆه‌لکیشان.
- الفخفة:** ۱- شه‌قه‌شه‌قی قاقه‌زی، خشه‌ی جلی تازه، خشه‌خشی پۆشاک تازیه ۲- له‌خۆرا شانازی کردن.
- فخم:** ۱- جاجمیکه له‌ژیر داری به‌ردار ده‌کریته‌وه تا له‌کاتی ته‌کاندن دا به‌ره‌کانی بکه‌ویته‌ ناوی ۲- پایه‌به‌رز، گه‌وره ۳- وشه‌ی زل و شه‌هتوت بی.
- فخور:** به‌خوفش، خاوه‌ند فیز، شانازی کار، سه‌ربه‌رز.
- فخم:** پایه‌به‌رز، گه‌وره، زل، زه‌لام، مه‌زن.

فداء: ۱- قوربان، گۆزی، بالاگهردان، دهبهرمردن، سهردانان، سهرگهررد، له خو بووردن ۲- نه وه به له تۆله ی گهیراواندا بدرئ.

- انا فداك: نه زگۆزی، نه من به قوربانیت بم.

- فداك أبی: باهم به قوربانیت بچ.

فدان (ج) فدن: جوت، هیت، هیتته.

- انتاج الفدان: به ره جوت.

- مرجع الفدان في الحقل: گاگه به وه، گاوه خان.

فدانی: له خو خوشبوو، له بووردوو، سهردهر، له خو بووردوو.

فدر (ج) فدور: پروانه (وعل).

فدوة: گۆز، قوربانی، گاوه گهردووون.

فدیة: ۱- قوربانی، گاوه گهردووون، پیناوه، پینشیار، سهرانه ۲- چتتیکه تیخسیر و دیلی پی ده کرتته وه.

فر فرأ وفرأ: هه لات.

فر: له له (هی داری).

فراء: که ولفروش، که ولبین.

فرات: زبیه کی گه وره به ده زبیتته ده ربای فارسیه وه.

فردای: به که به که، به که به که، تاکو ته نیا، تاقتاق، تاک و لۆک، تاق و لۆق، بی هاوتا.

زوجاً وفردای: به که به که و دوو دوو.

فرار: فریه کردن، ره مکردن، هه لاتن، ره وین، قسچاندن، پرته، پاکردن، ره مین، ره وینه وه، سهردهرکردن، فرکه، وایین، غاردان، به زین، ده ره چوون.

فراک: زۆر غاردهر، زۆر پاکار.

فراکة: تاو له مه.

فرازی: قاچاخ، هه لاتوو.

فراسة: تیگه یشتن، په ی پیبردن.

فراش (م) فراشة: پینشکار، به رده ست، پینشده ست، فه رش، پاخهر، نوین پاخهر، رایبێخ پاخهر.

فراش: نوین، پینخهف، شه ویس، نقین، داخهر، پاخهر، رایبێخ، رایبێخ.

فراش النوم: نوین، پینخوڤ.

فراش من اتقى الصوف: لۆپ.

فراش: لالغاوه، لغاوه ی زاری.

فراشة: په پوهله، په روانه، به لاتینگ، په ره پهریک، به لیتانگ، په ره پوهله، پهلله، منمنیک، به له به لاسینگه، به له به لیتانگ، به ریتانگ.

فراغنه: پروانه (فرعون).

فراغ: بلاوه، گوشادی، ئاسوده یی، له کاربوونه وه، بو شایی، چۆلی، به تالی، فالاه ی، هولۆلی.

فراغ المرح: قهواره ی برین.

فراغة: ده ستپه رژ، ده رفهت، که لپین، له کاربوونه وه، بیتکاری، په ردژ، په رژان، سۆنگه، شیتنه، شیتنه یی، ئاسوده یی، ئارامی.

فراق: دووری، جودایی، جیایی، جودییی.

فرث: سیخوڤ، شیاکه، پیسایی شله به ورگ و پاشلی نازال و ولاخانه وه ده نووسن.

فرج: گوشادی، فراوانی، ئافاقه.

فرج فرجاً: کردنه وه، ئاوه له کردنه وه، گوشادکردن.

فرج (ج) فروج: نه ندامی شهرمی ئافره تانه، شهرمگا، قوز، کوز، کوس.

فرجار (ه) په رگار.

فرجال (ه) په رگار.

فرجة: فلچه، فرچه، قاشاوی و لاخداران.

فرجة (ج) فرج: نیتوانی چتتیکی، قه له شت، که لپین، گوشادی.

- الفرجة بين شفتين: فروج.

- الفرجة بين صنوين: قاپانه.

فرجون: قه شاو، حه نک، تۆزهک، قاشاو، رنه کی و لاخانه.

فرح: خو شیی، که یفخو شیی، خو شیی خو شیی، دلشادی، ره زم، شادمانی، ئافاقه، سوور، شایی، سووری، که یف، دلخو شیی.

- افراح الزفاف: سووران، سوورانه.

الفرح: دلخو شیی بوون، خه نی بوون، که یفخو شیی بوون، شکوتن.

- مجلس الفرح: به زمگه.

- يوم الفرح: چار شه مه سووران، چوار شه مه سووره.

- ظهور السرور والفرح: ترینگه، شادی.

- اغماء من الفرح: شاگه شکه بوون.

- شدة الفرح: گه شکه، شاگه شکه، شایی شایی.

- فرح القلب: دلشاد، دلخو ش، که یفخو ش.

فرحان: که یفخو ش، شادمان، دلخو ش، خه رۆ، هاش، خه نی، دلشاد، شا، گه ش، دلشاد، دلگه ش، رووخو ش، که یفخو ش

فرحة: شادمانی

فرخ (ج) افراخ و فراخ و فروخ (ه): ۱- فه رخه، جووجه، جووجه له، جووجه یی بالنده و بیتچووی نازالانه، بیتچوو، زه رنه قووته له ۲- مندال، رچه، به چکه.

- افراخ كبرى المجل: باره که وه.

- فرخ الحيوانات: بیو له، دۆل.

- فرخ الكلب: تووتک.

فرد (ج) افراد: تاک، کهس، تاق، ته نیا، ته نها، باد، پیتره، تاکه، تهک، بی هاوتا، بی وینه، هه لکه وتوو.

فرداً: به کین، به کیتک.

فرداً فرداً: به کاویهک، به که به که، به که به که.

فداء: ۱- قوربان، گۆزی، بالاگهردان، دهبهرمردن، سهردانان، سهرگهررد، له خو بووردن ۲- نه وه به له تۆله ی گهیراواندا بدرئ.

- انا فداك: نه زگۆزی، نه من به قوربانیت بم.

- فداك أبی: باهم به قوربانیت بچ.

فدان (ج) فدن: جوت، هیت، هیتته.

- انتاج الفدان: به ره جوت.

- مرجع الفدان في الحقل: گاگه به وه، گاوه خان.

فدانی: له خو خوشبوو، له بووردوو، سهردهر، له خو بووردوو.

فدر (ج) فدور: پروانه (وعل).

فدوة: گۆز، قوربانی، گاوه گهردووون.

فدیة: ۱- قوربانی، گاوه گهردووون، پیناوه، پینشیار، سهرانه ۲- چتتیکه تیخسیر و دیلی پی ده کرتته وه.

فر فرأ وفرأ: هه لات.

فر: له له (هی داری).

فراء: که ولفروش، که ولبین.

فرات: زبیه کی گه وره به ده زبیتته ده ربای فارسیه وه.

فردای: به که به که، به که به که، تاکو ته نیا، تاقتاق، تاک و لۆک، تاق و لۆق، بی هاوتا.

زوجاً وفردای: به که به که و دوو دوو.

فرار: فریه کردن، ره مکردن، هه لاتن، ره وین، قسچاندن، پرته، پاکردن، ره مین، ره وینه وه، سهردهرکردن، فرکه، وایین، غاردان، به زین، ده ره چوون.

فراک: زۆر غاردهر، زۆر پاکار.

فراکة: تاو له مه.

فرازی: قاچاخ، هه لاتوو.

فراسة: تیگه یشتن، په ی پیبردن.

فراش (م) فراشة: پینشکار، به رده ست، پینشده ست، فه رش، پاخهر، نوین پاخهر، رایبێخ پاخهر.

فراش: نوین، پینخهف، شه ویس، نقین، داخهر، پاخهر، رایبێخ، رایبێخ.

فراش النوم: نوین، پینخوڤ.

فراش من اتقى الصوف: لۆپ.

فراش: لالغاوه، لغاوه ی زاری.

فراشة: په پوهله، په روانه، به لاتینگ، په ره پهریک، به لیتانگ، په ره پوهله، پهلله، منمنیک، به له به لاسینگه، به له به لیتانگ، به ریتانگ.

فراغنه: پروانه (فرعون).

فراغ: بلاوه، گوشادی، ئاسوده یی، له کاربوونه وه، بو شایی، چۆلی، به تالی، فالاه ی، هولۆلی.

- مفرد (ج) مفردات:** تاک، تاقانه، تاکانه، تاق، تهنها، تک، یهکتا.
- **بائع المفرد:** تاکفروش.
- **افراد قاتل:** تهراک، تاک و تهراک.
- فرده:** تا، تابار، لایبار.
- فردوس (ج) فرادس:** بههشت.
- فردی:** تاکی، کهت.
- الفرز:** شیو، دۆل، دهره.
- فرز:** بریاری پنج بری خوی لهسهردا.
- فرزان (ه)** فرزین له شهترنجیدا.
- فرزدق (ج) فرازق:** ۱- کۆلوی نانیه، کۆله ۲- ئەنگوتک.
- فرس (ج) فروس:** ۱- مایین، ماهین، سههنهک، هیتچک ۲- ئەسپ، ولاخی بهرز.
- **فرس صغیر:** باله
- فرسان:** دهسته سوارتیک
- فرسخ (ج) فراسخ:** (ه) فرسهنگ (۱۲۰۰) گهز و سی میله.
- فرش:** رایبخت، فهرش، شهله، مافوره، بهره، رایهخ.
- الفرش:** ۱- راختن، داخستن، تهپساندن، شهکشاندن، دامداندن، رامهزاندن، تۆل کرن، بیاوه شهره، رایبختن ۲- ناشکرکردن.
- فرشاة:** فرجه، فلجه، قهلهمی مووین.
- فرشة الملابس وغيره:** پرچه، پزنجه، فلجه، ماووقمال.
- فرصاد:** توو، تفی، تووی، تی، شاتوو، گاتوو، تووی سپی.
- **فرصاد مجفف:** هیشکۆلک، تووی وشک.
- فرصة (ج) فرص:** دهرفت، ههل، ههلکهوت، کهلین، چهخش، کهیس، پیلنسیسک، کیس، بهرکهف، پات، پهردژ، پردژ، پشوو، سهرسهده، سۆنگه، کهلهبه، ماوه، مهیدان، وچان، بیین، وربنگ، دهلیقه، دهسپهژ، دهسپهس، سۆنگه، شینهیی.
- **فرصة في المدارس:** وچان، بیین.
- **اتاحة الفرصة:** ماوهدان.
- **انتهاز الفرصة:** بههلهگهیشتن، دهرفت دهستکهوتن، دهرفت دۆزینهوه.
- **سنوح الفرصة:** ههلکهوتن، ههل ههلکهوتن.
- فرض (ج) فرائض وفروض:** ئەوهیه که خودا لهسهردا بهندهی خوی گهرهک کردوه، گهرهک، پیویست.
- **فرض الشیء:** وهگرتن، وهدانان، واگرتن.
- **مفروض:** ۱- گهرهک کرا ۲- دراو (له ئەندازیاری).
- فرضاً:** گریمان، مهگرتی، دهسپه، بگره، وهبگره، گرتمان، وهبزانه، وادانت، وادابنت.
- **لفرض:** گریمان، گرتمان، وهبزانین.
- **فرضنا:** گریمان، وامان دانا، مهگرتی.
- **إفرض:** وهبزانه، وادابنت، وابگره.
- فرط:** له سنوور تپههپین، زیادهپهوی.
- فرط الکرم:** لووچهک.
- فرع (ج) فروع:** ۱- چکۆله، گچکه، بهچکه ۲- لک، لق، پهل، لق و پۆپ، لیپ، لکی داران ۳- لک، لق ۴- مندال، رۆله
- فرع الجبل:** باسک، مله.
- فرع العنقود:** زهنگهته.
- فرعون (ج) فراعنة:** میصرییانی پیشوو بهپادشای خویان دهگوت فیهرهون دهشیان پههست، (۲۶) زنجیره فیهرهون له میصری ژیاون یهکه مینیان ناوی مینیس بووه که ۵۰۰ سال پیش عیسا بووه واتایه که شی: سهرکیش، خۆپههست، زۆردار، فیزداریش هاتوو.
- فرغ فرغاً:** ۱- له کاربوونهوه ۲- بهتال بوون.
- الفرغل:** بیتچوه که متیار.
- الفرق:** جوئی کردنهوه، ههلاواردن، لیک کردنهوه، قهتکردن، ژههفکرن، ژههفگرتن، گهمراندن، جواپهزی، جودایی، جودا، جیاوازی، جیایی.
- **فرق بینهما فرقا:** جوئی کردنهوه.
- **فرق بین المرعین:** جیاوازی نیوانی دوو دووجا.
- **فرق البحر:** دهریای شهق کرد.
- **فرق بین المکعبین:** جیاوازی نیوانی دوو سح جا.
- **فرق الشعر فرقا:** پرچی بهشانه دیغ تی خست.
- **فرق الطائر:** جیقنه، پیقنهی کرد.
- **فرق الشیء:** پهراگهنده و جودا جودای کرد.
- فرق:** بروانه (تفریق).
- فرق، فرقان:** ریگایه له نیوانی تووکی سهردا، شوینی سهری، خهتی سهری.
- فرقان:** قورتان، چتی پهوا له هی نارهوا جودا.
- فرقة:** جودایی.
- فرقة (ج) فرق:** دارودهسته، دهسته، کۆمهله، بتۆم، تیپ، گرو، دارودهسته، لهشکر.
- **فرقة ریاضیه:** تیپ.
- **فرقة الاشبال او الطلائع:** تیپی بهچکه شپیران، تیپی پیشهنگان.
- فرقد:** گوئیلک، ناوی ئەستیرهیه کی له نزیک کی قطبی باکووری.
- فرقدان، فرقدین:** شهنگله بهرکهت، سنجاب، جووتهی ههنجیران، دوو ئەستیره له نزیک قطبی باکووری.
- فرقة:** تهقه، تهقهتهق.
- الفرقة:** تهقهکردن، ترکهندن

شهتوت، به زمان، زماندار، دهمه وې، ديواندې، په اونوټو، دم و پل پاراو، زمانلوس، قه لوودل، زمان پاراو، په وانبيټو، زمانته به دم، كه سيكه له كاتى ناخوتن و خوتنده ودها زمانى رېك و لووس و پاراو و بې گړى و گول بې.

فصيل (ج) فصال: په ل، ديوارى كورتى هوشى، ده بلاغيكه له دايكى جوئ كرابيټه وه.

- **آمر الفصيل:** سهر به ل.

فصيلة: ۱- ۱ بؤر ( ) فبرگول ۲- دهسته، بهره، توف، جهسته، جهسه، ريشه، تيره.

- **فصيلة الاحياء الهوائية:** په قلك.

فضاً فضاً الشىء: ۱- شكاندن، وردوخاش كردن، ۲- رزتن ۳- كون كردن ۴- جوئ كردنه وه.

فضاً البكاره: ژاكاندن.

فضاء (ج) افضية: چولايى نيوانى زهوى و نه ستيرانه، به راوه له، گشيوش، جىگاي گوشاد، پيش ناوه له، به رقه كرى، مه يدان، بلاوه، گوشادى، زهوى گوشاد.

فضاحة: ريسوايى، بې ناپروويى، بې شهرمى.

فضاضه: ورده.

فضالة: بروانه (**فضلة (ج) فضلات**).

فضالة المائدة: پاشخوان.

فضة (ج) فضض: زيتو، زيت، زيو.

- **صانغ الفضة:** زيتوگر.

- **مفضض:** ناوه زيتو، بزيف، رووكيشى زيتوى، زيتوين.

نترات الفضة: ماته.

فضح: ناپرووېردن، ريسواكردن، زيتوكيش.

فضفاض: ۱- شله په ته، خاو، فل، فلت ۲- فش، بلاو، فراوان ۳- جواميټ.

فضل (ج) فضول: ۱- پياوړتى، پتر به سهردا هه بوون، كارزانى، ناخوړه وندى، چاكه ۲- پتري، فره يى، سهر كه و تن، هونه رمه ندى، شياوى، هونه ر پيټز، بيت، به سهر داهه بوون ۳- به خشش، چاكه، نه مهك، سايه، سايا، پياوړتى ۴- زانست، زانا يى.

- **ذو فضل:** هونه رمه ند، به هونه ر.

فضلة وفضال (ج) فضلات: پاشماوه، پارو، شه روک، ماوه وه، پيټما، بهرما، بهرماوه، پاشماگ، گنشته، ماو، مه نه، په شمه نه.

- **فضلة اغصان المقطوعة:** ههژ، ههژگ، ههژگ و بزال.

- **فضلة الطريق:** پاشماوه ي رېگا.

فضلات: پاشه روک.

فضلات المائدة: پاشماوه ي سفره.

فسيلة (ج) فسائل: ريشه، نه مام، نيهال، په ل، لكى دارى چه قاندى.

الغش: كاكول.

فش فشاً (ه): فش كردن، بهردان.

فشا فشواً: راز پېن ناشكرا كردن.

فشافش: دهنك و گيزه ي تيريه له كاتى ناويژتنيډا.

فشفش (ه): فشه فش، فشه فش كردن.

فشفشه الخروطوش: فشه ي فشه كى.

فشل فشلاً: ۱- خاوبوونه وه، فش و شل بوون، سست بوونه وه

۲- سهر نه كه و تن، بؤرخواردن، به زين، ترسان، فشه ل بوون، هه لوه شان ه وه، ژيتر كه و تن.

فص (ج) فصوص: ۱- قاش، نقيمي نه نگوستيله، نه قيم ۲- گلينه ي چاو، په گوشت، كوتيك گوشت.

فص النرد: مؤره ي نردين.

فص واحد: پليك گوشت.

فصاحة: قسه په واني، زمانى پاراوى، زمان تيرى، به زمانى، و ته گوشادى، زمان كراوه ويى، دهمه وې، په اونوټو، زماندارى، زمانلوسى، شه هقونى، په وانبيټو، زواندارى، ته رزوانى، دهمه راشى

فصّاد: خوين بهر دهر، خوينگر

فصال: مندال له شير كرده وه

فصّح: له لاي فه لان يادى روژى چوونه سهر وه ي عيسايه له لاي جووله كانيش جه نه ي دهر چوونى وانه له مصر.

فصد: خووين بهردان، خووين گرتن.

مصد: نه شته ر.

فصّفة: وينجه، بونجه.

فصل (ج) فصول: ۱- كهژ، كهش، پشكسال، گيل، هافر ونگ، وهرز، كژ، گونه ل ۲- بهند، تيغه، به شيكه له په رتووكاندا، گات.

الفصل: جوئ كرده وه، داپرين، هه لواردن، هه لبرين، ترازاندن، داترازاندن.

الفصل الاول: به شى به كه م.

فصل الربيع: كهژ، گونه ل، گونه ر، كژى به هارئ.

- **فصل السنة:** كه شى سالى، كهژ، كژ.

- **فصل للكتب:** گات، بهند، بهش، بر، پار.

فصم: پچرين، پچهرين، پساندن.

الفصوص الرئوية: په كاني سيبى.

الفصول الاربعة: چوار كه شى سالى.

فصيح (ج) فصحاء: زوان ناوه، زواندار، زماندار، دهمپاس، دهمپاست، دهمه راش، زمان تير، دهمه وې، زمان خووش،

- فضوح:** ريسوايي، كهسيكه كاري بين جي دهكا.
- فضول:** دردووك، ههرزهوئيژ.
- فضولي:** پاشماوه خوري، دردووكي، ههرزهوئيژي، مفت ويژي.
- الفضولي:** پروانه (طفيلي).
- فضيح:** ريسوا، بين نابروو، ههتك كراو.
- الفضيحة فضائح:** تهتك، ريسوايي، خراوي، نابروو، نابروو بران، ترويي، بهدناوي، بين نابروويي، بين شهرمي، چهپهلي.
- مفضوح:** ريسوا، ترو.
- فضي:** زيوين.
- فضيلة (ج) فضائل:** پايهبهري، شان، پتري له هونهر و شان و شكو و زانستندا، هونهر، هونهرمهندي، بهسهردا ههبوون.
- صاحب الفضيلة:** سايهدار، هونهرمهند.
- فطام:** مندا له شيرگرتهوه.
- فطانة:** سهليقه، وربايي، تيگهيشتن، هوشيار، هوشداري، زانياري له كاريكيديا، زيرهكي، زرنكي.
- فطر:** روژوو شكاندن.
- عيد الفطر:** جيتزتهي روژوو شكاندن، يهكه مين روژي مانگي شهوالييه.
- فطر:** درز، قرنجان، قهلهشان.
- فطريات مجهرية:** وردبينه كه پروو.
- فطر:** كارگ، قيشفاز، خارچك، خارچك، كشارك، كوراگ، كولاشك، چيلوكا، كاكشلك، ههليج، ههليجي، كفكار، كوماهاچي، پرک.
- فطرة (ج) فطر:** ههست و خوو و شيوهيهكه له سهههتاي پهيدا بووني هه موو كهسيكويهه زگماك ديتتهدي، سروشت و سرشت شيوهه خورسكي مروفتان.
- فطرة:** ههر له خووه، زگماك.
- بالفطرة:** له خووه.
- فطري:** زگماك، سگماك، خورسكي، سروشتي.
- قوة فطرية:** گازور.
- فطرية:** سهدهقه، قورباني.
- فطس:** فليج، پان (كه پز).
- فطس الرجل فطساً:** فليج بوونهوه، پرچه بوونهوه.
- فطس الحيوان:** توئي.
- فطم:** له مه مك كردهوه.
- فطن فطناً:** زيرهك و زانابوون.
- فطن:** زيرهك، هوشيار، زانا.
- فطنة (ج) فطن:** سهليقه، زيرهكي، وشياري، وربايي، تيگه يشتويي.
- فطور الصائم:** بهريانگ.
- فطور (لقمة الصباح) بهرچا، تاشتي، بهرتاشت، بهرقه ليمان، بهرقه ننه، تهيتشت، بهردل، تاشتا، بهريانگ.**
- قبل الفطور:** ناشتا، خورين.
- مفطر:** ناشتاشكين.
- فطير (ه):** ۱- فه تير، ههويري ههلههاتوو ۲- نهويه كه زوو په يي بريت و زوو دهست كه وييت.
- فطيم:** مندالي له شير براوهوه.
- فطين:** زيرهك، تيگه يشتوو، زانا، هير، بهسه ليقه، بهخووهوئي، ژير، شاك، شيار، وشيار، هوشدار، هوشيار.
- فطاطة:** دلرهقي.
- فطاعة:** دژواري، سهختي كار، شوو لي ههلكيشان.
- فطيع:** كاري ناشيرين، كاري نارهوا.
- فعال:** بهكار، كاريين، شههه، بكره، كاري، كارگر، كارگره، كروكاشكار، گورج و گول، چالاک، ناقولا.
- غير فعال:** بين كار، ناچالاک.
- فعاليات المدارس:** جموجوئي قوتابخانهكان.
- فعالية:** گورج و گولي، چالاکي، جموجولي.
- فعنة:** كسهه، كسهه كس.
- فعل (ج) افعال:** كار، كردهوه، كردار، فرمان، باس.
- الفعل:** كردن، كرن، كردهي، كار كردن.
- إفعل:** بکه، كاريكه، دهي، سادهي، دهيجا.
- رد الفعل:** دهسادهي، كاردانهوه.
- الفعل (في النحو):** كرده، كردار، پيشك، كردهوه.
- افعال الآلية:** تاميره فرمان، كرداري تاميران.
- فعل البسيط:** كرداري ساده.
- فعل سماعي:** كرداري بيستيايي، كرداري بين سهرويهه.
- فعل الطلب:** كرداري داخواري.
- افعال الشخصي:** كرداري كهسي، پيشكين كه سوک.
- فعل قياسي:** كرداري دهستووري.
- افعال غير قياسية:** كرداري نادهستووري، نهوهقتيا هن پستان.
- فعل اللازم:** پشكان لتگر، كرداري تينهپهه.
- فعل المتعدي:** كرداري تيههه، پشكا دههنگيف.
- فعل الماضي:** كرداري رابردوو.
- فعل مجهول:** كرداري نه ناسراو، كردهوي نافرتمكي.
- فعل المركب:** كرداري ليتكدراو.
- فعل المساعد:** كرداري ياريكار.
- فعل المضارع:** كرداري رانه بردوو.
- فعل معلوم:** كرداري ناسراو.
- فقات الخبز في التنوير:** هورتتهقان كولوو.

- فقاح:** خونچه.
- فقاح الکرمة:** خونچه و گۆپکه‌ی میبوی تری.
- فقار (ج) فقرات:** مؤره‌ی پشت، تیغهره‌ی پشت.
- ذو الفقار:** شیری امامی عه‌لی.
- فقارة:** همژاری، لیتقه‌وماوی، که‌ساسی، پارسه‌کی، زیقاری، بارچه‌وتی، بی چاره‌یی، بایده‌ستی، پارس، ژارۆیی، ده‌رکۆ ده‌رکۆیی
- فقاع:** ۱- مه‌بیکه له جۆ یا برنج وه‌یا له میبۆژی دروست کری ۲- خونچه‌ی ههر جووره رووه‌کیتی بی.
- فقاع الکر:** ژیل، گۆپکه‌ی داره‌ میتوان.
- فقاعة:** بلق.
- فقاعة المطر:** قه‌بووچه‌کی بارانه.
- فُقاعی:** ناوی جۆفروۆش، مه‌یفروۆش.
- فقاق الورد:** مه‌ول.
- فقاها:** زانایی، بوونه‌فه‌قی.
- فقد:** گومکردن.
- فقدان:** گوم کردن، له ده‌ست دان، بزر کردن، له کیس چوون.
- **فقدان البصر:** کویریایی داهاتن.
- **فقدان الحس:** ته‌زین.
- **فقدان الشهیة:** له خواردن داپران، له خواردن که‌وتن، له خواردن بوون.
- **فقدان السلطة:** له ده‌سته‌لات که‌وتن.
- **فقدان الوعي:** له هۆش چوون، بی هۆش بوون.
- **فقدان المعنویة من الرعب:** زاره‌ تره‌ک بوون.
- فقر:** ئاتاجی، ئاوسه‌رکه‌می، بایده‌ستی، که‌ساسی، بارچه‌وتی، به‌له‌نگازی، بی نه‌وایی، ته‌نگده‌ستی، ده‌رکۆدۆزی، ده‌رویشی، ده‌ست ته‌نگی، زیقاری، قه‌له‌نده‌ری، که‌ماهی، که‌دایی، لیتقه‌وماوی، ناته‌واوی، ناگوزیری، نه‌بوونی، نه‌داری، همژاری، هاوسه‌رکه‌می.
- (ج) فقراء:** ره‌ش و پرووت، قه‌له‌و قووته.
- فقر فقراً:** همژاریبوون، که‌ساس بوون، ده‌ستکورت بوون.
- فقر الحال:** همژار، ده‌ستکورت.
- فقر الدم:** که‌م خوینی، خوین که‌می.
- الفقرة (ج) فقرات:** ۱- تره‌خته، برپرگه، مؤره، مرۆخه، برپر، برپرگه ۲- رسته، وتار، به‌ندیک، وته‌ی ناسک.
- فقرات الظهر:** مازی پشتی، مؤره‌ی پشت، مرۆخه‌ی پشتی، مووره‌خه، برپره‌ی پشتی، مؤره‌گه‌ل، مازی گه‌ل، بره‌گه‌ل، تره‌خته‌گه‌ل، مرۆخه‌گه‌ل.
- فقریات:** برپرهداره‌کان.
- **اللا فقریات:** بی برپر.
- فقرة:** تیکه، پارچه ۲- برپر، واره، که‌شه، جار، چهل.
- فقس:** هه‌له‌ئینان، جووچه‌که‌ه‌ئینان.
- فقس البیضة:** هیلکه‌که‌ی شکاند، هیلکه‌که‌ی هه‌ئینا، جووچه‌کی هه‌ئینا.
- فقس الطائر بیضتها:** بالنده‌که‌هیلکه‌که‌ی هه‌ئینا.
- فقص:** پروانه (فقس).
- فقط:** ته‌نه‌ها، ههر، تنج، به‌س، ته‌نیسا، ته‌نانه‌ت، سف، ههر نه‌وه‌نده.
- الققع:** دمه‌لان، دو مه‌لان.
- فقم:** شه‌ویلکه، ئارووت.
- فقه:** زانین، تینگه‌یشتن، زانیاری ئاین، په‌ی بی بردن.
- فقه فقها:** زانین، تینگه‌یشتن.
- فقه اللغة:** زمانه‌وانی، زانیاری فرمان.
- فقید:** ونیو، له ده‌ستچوو، له ده‌ست ده‌رچوو.
- فقید الولد:** هۆشه‌نگ، زگسووتاو، مندال مردوو.
- فقیر (ج) فقراء:** همژار، بی ده‌ست، داماو، ده‌ست ته‌نگ، ره‌جال، ده‌سته‌هیشک، ریتینگ، زیقار، قه‌له‌نده‌ر، که‌دا، که‌ره‌والج، نه‌بوو، که‌ره‌واله، بی دار و مال، بی که‌س، بی نه‌وا، بی ده‌ق، بنسی، کزۆک، بی سامان، بره‌ش، بی بال، پرئسی، به‌سته‌زمان، ژار، به‌له‌نگاز، به‌رفاله، ده‌وله‌تکه‌تی، که‌ساس، ره‌یه‌ن، هه‌ژیر، بایده‌ست، ژارۆ، ره‌ش و پرووت، ئاوسه‌رکه‌م، بارچه‌وت، پیداوئیست، بارکه‌وتوو، چهل، بره‌ش، ته‌نگ ده‌ست، چه‌وره، ده‌رویش، بی ده‌ست، نابوو، نابووت، ناهسه، نه‌وار، بی نه‌وا، واماگ، هاوسه‌رکه‌م.
- فقیر الحال:** به‌سته‌زمان.
- فقیح:** سووره‌ول.
- فقیه (ج) فقهاء:** زانا، ژیر، زانای ده‌ستووری ئایینی.
- فک:** ۱- لیک کردنه‌وه، جوئ کردنه‌وه، ترازاندن، داترازاندن ۲- رزگار و به‌ره‌لا و ئازادکردن ۳- شه‌ویلکه، لاشه‌ویلکه، شه‌ویلاک، هاروو.
- فک الاسفل:** شه‌ویلکه‌ی لای خوار، کاژیر.
- فک الاعلی:** شه‌ویلکه‌ی لای سه‌ره‌وه.
- الفکان (فک العلیا والسفلی):** کاچیر.
- فکاهة:** گه‌پ، گالته، فشه، زرتکه، زرتۆله، که‌مه، کایه، تیتالی، دلخۆشکردن، شوخی، پینکه‌نین.
- فکر (ج) افکار:** بیر، ویر، یاد، هۆش، هوبر، بیراهی، هزر، راویژ، وژاره، هور، که‌لکه‌له، واته‌ویره، رامان، راویژ، خه‌یال، نه‌ندیسه.
- **افکار ساسیة:** بیره‌بنه‌ره‌تییه‌کان.
- **فکر عبث:** په‌ژاره.

- فكرة:** بیرۆکه، ئەندیشە.
- کثیر المشاغل الفكرية:** سەرپر.
- فكري:** بیره وەری.
- فکر:** دوو کەلکیش، بوخاری مدبەقی.
- فکور:** کەلکەلەدار، بەبیرە وەر، پریبەرە وەر.
- فل:** گۆلنیکە وە یاسەمەندی سپی دەچێ و، بۆنی خۆشە.
- فلا (ج) فلات:** دەشت، سارا، بیابانی چۆل و بێ ئاو و گیا، بیروون.
- فلاح:** جووتبەر، جووتبەندە، فەلەخوئی، دەشتەوار، دەشتەوان، دەشتەکی، شیفیاری، کشتکار، جووتیار، جفتیار، کینلکار، وەرزیتر.
- فلاح اجیر:** پالە، سەپان.
- فلاح:** رزگاری، قورتاری، هێوان، قوتارکاری، سەرکەوتن، ڕەسین، ئازادی.
- فلاحة:** جووتبەری، جووت بەندەبی، فەلەخوویی.
- فلان:** فیسکە، فیسار، کابرا، هەرامە، جوامبەر، جایی، ئەوک، جوائەردلۆ، واک، وانیک، هین، کێ (ئەردە).
- فلان وفلان:** واکە واک.
- الفلة:** فرۆ، ژەک، زەها.
- فلت:** فرتەفرت.
- فلج:** شەپلە، مینک، ڕەقیتە، دوو هیشە.
- دەردنیکە لە هەر ئەندامێکی مرۆی بدات بێ هەستی دەکات.
- فلج افلاجاً:** لە گۆکەوتن، هسکلنگ، لە کارکەوتنی دەست و پێ شەپلە لێدان.
- مفلوج:** شەپلە لێدراو، لە گۆکەوتن، گۆلۆ.
- فلج:** هەلپشکاوتنی چتیک، ناشکرکردنی کار و فەرمانیک.
- فلز:** ۱- جوورە مسیکی سپییە ۲- کان، ئەردەزین، ئەردەزین.
- فلز النفاش:** بژە میتال (کیمیا).
- شبه فلز:** نیمچەکان.
- لافلز:** نامیتال.
- فلس (ج) فلوس:** شایب، قەرەپوول، پوولی سوور، جوورە دروائیکە لە مسی سوور دەکرێ، (۵۰) یدەرەمیتکییە.
- محب الفلوس:** پارەپەرست.
- فلس احمر:** پوولە سوورە.
- فلوس السمک:** پوولەکە ماسیانە.
- المفلس:** نابوت، مایە پووج.
- فلسفة:** لێکدانەوه، لێ وردبوونەوه، بەراوەردکردن، لیکۆلینەوه، پیتۆری، پیتۆلی، قوول و وردبوونەوه، هونەرماندییە له پرۆژە زانیاریدا، لیکۆلینەوهیە له بارە زانست و زانیارییەوه، قوول پێدا چوونە خوارەوه، له بنچینە و هۆی پەیدا بونی چتان کۆلینەوه.
- علم الفلسفة:** پیتۆلی و زانیاری پیتۆلی.
- فلسطين (ه) فەلەستین، فەلەستان، ولاتی فەلان، خاکیکە فەلان**
ئەستاندوویمانە لە چاخی سلطانی صلاح الدین دا ناوبراوه بە فەلەستین، فەلەستان (فەلەستین).
- فلفل:** دەرمانگەر، ئالەت، ئیسووت، ئیسۆت، بیبار، ئاللات.
- فلفل احمر:** هێچ مار، هێچکار، هەوجهار.
- فلفل اخضر:** بیباری سوور.
- فلق:** قەلەشتن، تروسکاندن.
- فلق الحب:** تۆقراندن.
- فلق:** سپیدە، قەلەشتی کێوان، زەوی نیوانی دوو کێوان.
- فلق:** فەلاقی.
- فلقة:** نیو، لە تک، لە تکێ چتیکێ لیک کرابیتەوه، لیبجقە، فلیجقە، فەلاقی.
- ذات فلقتین:** دوو فلیقانه، دوو فلیجقانه، هاچه.
- ذو فلقتین:** دوو فلیقانه، دوو فلیجقانه، هاچه.
- وضع الرجل في الفلقة:** نەستەق کردن.
- السويق تحت الفلق:** ژبەر پەلک، لاسکۆکە.
- فلک:** کەشتی، گەمی.
- فلک:** کووژە، دەلەک، کووشک.
- فلک (ج) افلاک:** ئاسمان، چەرخ، چەنەر، کەشکەلان، گەردوون، خولگە، چەپگەر.
- دوران الفلک:** چەرخ.
- برج الفلک:** کەلوو، کۆنگرە.
- علم الفلک:** ئەستێرەناسی.
- فلکة:** تەپلەک، کوماجە، تەختەیهکی خری نیوهراست کونە لە سەری ئەستێرە خێوێتی قایم دەکەن.
- فلکة:** ۱- ناوچە چوار ڕێگایان، پارچە زەویێکی خەرە ۲- قایەخ، زەوی خری، چتی خری ۳- چەرخە، پیتچە.
- فلکی:** ئەستێرەناس، ئەستێرە ژمیر، چەرخ ناس.
- الفلو:** جوانووی یەکسالە.
- فلوس السمک:** پوولەکە ماسیان.
- فلوسج:** (ه) پەلۆشە (رەگی گیا یەکییە).
- الفلیفلة:** بیبار.
- قم، فوه (ج) افواه:** زار، دەم، دەو.
- جانبي الفم:** لالغاوه، لغاوه.
- زيد الفم:** گرێز، کەفی زار.
- فتح الفم اثناء العطاس:** مەلاسه.
- واسع الفم:** گاشە دەم.
- فن (ج) فنون:** ۱- هونەر، پیشە، تەکتیک ۲- جوور، چەشن
- صاحب الفن:** هونەرماند، هونەرور.

- **دار الفنون:** هونہر خانہ، ہونہر بیانہ، ہونہر گہ۔
- **فنون الادب:** ہونہر انی ویتھہی۔
- **فنون المنزلی:** ہونہر انی مالہوہ۔
- فناء:** لہنیتوچون، نہمان، نہسہن، نہیین، پووکانہوہ، قہراچو
- تیکہوتن، فت، قران تیکہوتن، ہیچ، تہفرو تونابوون، نہبوونی، ہہرہشیان، ہہرہشین، ہہوش، ہہوشہ۔
- فناء الدار:** حہوشہ، حہسار۔
- فناں (ہ):** فہنہر۔
- فنان:** ہونہرمہند، ہونہرودہر۔
- فناجان (ج) فناجین:** فینجان۔
- فند:** بچ تونابی، تیمایی، دامامی، ہوش گہندی، سپلہیی۔
- فندق (ج) فنادق:** میوانخانہ، میمانخانہ، مالمیقان۔
- فنطسیۃ الخنزیر وغیرہا:** لمبوزی بہرازی، لمووزی بہرازی، قہپوز، لموز، پوزہ۔
- فنگ:** دہلہک، کووژہ، کووشک، کوشک، (گورپہی کیتی)۔
- فنی:** ہونہراوی، ہونہرمہندی، ہونہرمہند۔
- **مدیرية الشؤون الفنية:** بہریتوبہہرایہتی کاروباری ہونہری۔
- فہ:** یہکیتی لہ ئاخوتندا دایمینی۔
- فہام:** زورزانا۔
- فہامۃ:** زانایی، تیکہیشتن
- فہد (ج) فہود:** دورپہرہشیرہ، بہور، بہوری بہیان، پارس، وشہک، ودیشہک، بہفر، یوز، جانہوہریتیکہ لہ نیوانی سہک و پلنگی دایہ۔
- فہرس (ج) فہارس وفہرست:** (ہ) پیتہست، دیباچہ، ناواخن، ناوہرؤک۔
- فہم:** زانین، تیکہیشتن، تیکہیین، لی زانین، سہر لی دہرکردن، ئافسین، زانایی، سہر لیتدہرچوون، زانست، زاناهی، شارہزایی، سہلیقہ۔
- فہیم (ج) فہماء:** شارہزا، لیزان، ژیر، فامیدہ، تیکہیشتنو، زانا، ماموتک، ئاشنا، کوریناس، ئاخوہوہند، پریپر، ہوشیار، پرمیشک، حالی، دہماخدار، بہدہماخ، زانیار، زورزان، مہند، مہن، بہہوش، ہوشیار، ہوشدار، ہیردار، مہحلان، زمانزان، زوانزان۔
- فوات:** تیکہیرین، رابردن، لہناوچوون۔
- فواج:** بوندار، بہبؤن۔
- فوارۃ:** سہرچاویہکہ ہہلقولتی، ہہلقول، زور ہہلقول، قولقولہ، جوش۔
- فواق:** نزگہرہ، بہرچیچکہ، نزگہرہ۔
- فؤۃ (وقوۃ):** روتیاس۔
- فوت:** ۱- لہ دہستدہرچوون، لہ دہستچوون، روتیین، نہمان، لہنیتوچوون، نہبوون، تہرت و تونابوون، تیکہیرین، مردن، مرن
- ۲- تیکہیرین، رابردن، رابردان، بہسہرچوون۔
- فوج (ج) افواج:** لہشکر، تیپ، بتوم، سویا، پیکگہہ، نوردوو، ہژردوو، پؤل، ہژردی، گرؤ، تابوون۔
- **آمر فوج:** سہرلہشکر، سہرتیپ۔
- فوج:** بوندار۔
- فودنج:** پنگ، پونگ۔
- فور:** بروانہ (سرعة)۔
- فوراً:** دہستبہجی، کوتوپر، دہردہم، راستہوخو، خرپ، گورج، دہم و دہست، گہرماو گہرم، یہکہندہردوو، تاقل، جہدہ، جیبہجی، زو، رپوراست، یہکاویہک، کرژ، فرز، زو، ئازا۔
- **علی الفور:** دہستبہجی، کوتوپر، دہردہم، راستہوخو، خرپ، گورج، دہم و دہست، گہرماو گہرم، یہکہندہردوو، تاقل، جہدہ، جیبہجی، زو، رپوراست، یہکاویہک، کرژ، فرز، زو، ئازا۔
- فوران:** ۱- ہہلقولتین، ہہلقولان، قولتہ، جوشین، ہہلچوون، کولین ۲- کولین و گریان لہبہر ئیش و ئازار۔
- **الانکباب من الفوران:** ہورشین۔
- فوز:** ۱- رزگاری، قوتاربوون، دہریازبوون، ہیان، دہرچوون ۲- بہسہر دورژماناندا زال بوون، پیروزی، سہرکہوتن، سہرکہتن، سہرکہفتن۔
- الفوز بالرہان:** گرتوپردنہوہ۔
- فوض:** بروانہ (تفویض)۔
- فوضی:** ئاژاوہگیتی، سہرہگیتچہل۔
- فوضی:** ئاژاوہ، گژہند، پاشاگہردانی، پشیتی، پاشاگہردانیتتی، بگرہوبہردہ۔
- الفوضی السیاسی:** پشیتی رامیاری۔
- فوطۃ:** (ہ) فوتہ، لؤنگ، لوونگ، خاولی، پہشتہمال۔
- فوق:** لای سہرک، لای ژوورک، ژوو، پاژور، ژور، ژوو، سہر، بان، بلند، ہہوراز، ژووورو، بالا، لہسہر، لای ژووورو، سہرہوہ، لای ژووورو۔
- فوق العادۃ:** سہراسا، لہئہندازہ بہدہر، لہ سنووری نہریت بہدہر، لہ دہستووور و یاسا پتر۔
- فوقانی:** نہؤمی سہرہوہ، حؤلی، بانگ، بالہخانہ، ژووورگ، سہرہوہ، لای ژووورو، ژوووروی، سہرک۔
- **غرفۃ الفوقانیۃ:** بالہخانہ۔
- **الطرف الفوقانی:** سہرہوہ، لای سہرہوہ۔
- فوق البنفسجی:** سہروو بنہوشہیی۔
- فوقی:** ژووورک، سہرک، بانگ، لای سہروو۔

- فول:** پاقله.
- فول مجروش:** پاقله‌ی هارپراو.
- فولاذ (ج) فوليد:** (ه) پۆلا، پهره‌ندار.
- الفولاذ الصلب:** رهقه پۆلا، پۆلاي رهق.
- فوم:** لويبيا.
- فونوگراف حاك:** گرامافون.
- فوه (ج) افواه:** پروانه (فم).
- فوهه (ج) فوهات:** ۱- ريگا ۲- زار، دهم، دهف، دهو ۳- گون، دهرک، دهرگا، دهرگه، سه‌رچاوه، زارکی چالاو و جوگه‌ی سه‌ر داپوشراو.
- في:** له، ده، کن، ناو، دناو، له‌ناو، دهنیو، توئ، دور، د، دلجی، تۆلۆ، بال، به، تیتدا، دا، تی، زیوار، زیوال، نیو، ناو، نه.
- **في البديهية:** به‌بئی یهک و دوو، به‌بئی لیکنده‌وه، یه‌که‌نده‌ردوو، ده‌موده‌ست.
- **في الجملة:** کرۆکی وشه و یا وتار، کورته‌ی قسه.
- **في الحال:** به‌بئی رامان، ده‌ستیه‌جی.
- **في الحقيقة:** به‌راستی، له‌راستیدا.
- **في المثل:** به‌چه‌شنی وینه، له‌ وینه‌دا.
- **في الواقع:** له‌راستیدا.
- **في المدرسة:** له‌ قوتابخانه‌دا.
- فيه، فيها:** له‌ویدا.
- فيء (ج) افیاء:** سیبیه، نیسی، ساگات، سه‌ههن، نسی، سای، نسرم، سه‌ی، سه‌هین، چۆلک، سایه، سه، سیته، سه‌ها، ساییک، سیوه‌ر، سیطاف، چۆلک، سای.
- فیاض:** ۱- لیوپیژ، جوگه‌ی پر ناو، ریژنده، ترهان، ازاو ۲- به‌خشنده، جوامیتر، رهند، زۆر به‌خشنده.
- الفیتن:** چیتوتاش.
- فيج:** شاتر، باله‌بان، خۆشپۆ، نه‌وه‌ن.
- فيح:** هاتنی بۆنی گول و مسک، کولانی دیزه.
- فیروز، فیروزج (ه):** پیروژه (به‌ردیکی نرخداره).
- فیروزج:** پیروژه (به‌ردیکی نرخداره).
- فيزيك:** فیزیاء.
- الفيش (ه):** لاف، فیشال، بافیش.
- فیصل (ج) فیاصل:** فه‌رمانه‌وا، داددان، فه‌رمانیته‌که که نیوانی راست و پووچی لیکن ده‌کاته‌وه. چاکه و خراپه‌ لیکن جووی کهره‌وه.
- فیض (ج) فیوض:** ۱- ئاوی زۆر، چتی زۆر، پریوون، لیوپیژبوون، زۆربوونی چت، به‌خششی زۆر ۲- پیت، پیژ، برشت ۳- تاشکراپوونی راز.
- فیضان:** ۱- لافاو، لیتمست، لیشاو، تیژاف، سیلاو، لاشاو، پوک، لیوپیژبوون، سه‌رشار، ئه‌وله‌و، لاپاو، له‌په‌له‌پ، لینگیز، هه‌ره‌س، هه‌سه‌م، سه‌رواز ۲- به‌خشش.
- فیفاء:** بیابان، ده‌شت، چۆل.
- فیل (ه):** فیل، پیل.
- فیل (من ادوات الشطرنج):** یه‌کیکه له‌ نامرازه‌کانی شه‌ترنجی.
- فیلمجة (ج) فیالج:** پیله، قوزاخه‌ی ئاوریشم.
- فیلسوف (ج) فلاسفة:** پیتۆل، راستی بیژ، لیکنده‌ره‌وه، هۆزان.
- فیلق (ج) فیالق:** ۱- له‌شکرکی زۆر گه‌وره ۲- پیاوی زه‌لام و له‌نده‌هۆر.
- فیما بعد:** له‌مه‌ودوا، له‌وه‌پاش.
- فیما مضی:** له‌مه‌وبه‌ر، له‌مه‌وپیش.
- فیه:** له‌ویدا (بۆ چتی نیتر).
- فیها:** له‌وی دا (بۆ چتی می).

ق

- ق: پیتی بیست و یه که مینی نابیتی عه ره بییه .**
قائمه: هیلکه .
- قائد (ج) قواد:** فه رماندهر، سهرداری سوپا، سوپاسالار، فه رماندار، پیتشدار، فه رمان بین، لیخوپ، ئاژوهر، شوپاژو، جلّه ودار، فه رمانده، دهسککش، دهسککش، رابه، رینوین، رانما.
- قائد الاسطول:** ده ریدار.
- قائد الجیش:** سهرداری لهشکری، رابه رخشه ئیته، سوپار، چه ترمان، سوپاسالار، فه رماندهی سوپا.
- قائد الحاصدین:** سه رپاله.
- قائد العام:** سوپاسالاری گشتی، فه رمانداری گشتی.
- قائد العسکری:** سه رلهشکر، هومان.
- قائد الفرقة:** سه رلهشکر، فه رماندهی لهشکر، سه رگه فاز.
- قائد القافلة:** سه رکاروان، پیتشک.
- قائد القوات المسلحة:** سوپاسالار.
- قائده (ج) قواد:** مله بیکی درتزه له سه ر زهوی، یا کیتی.
- قائف:** شوین هه لگر، شتیه ناس، شوپ، ئاژو، شوپ گه رین.
- قائل:** بیژنده، بیژهر، ئاخوهر، وژهر، و تهر.
- قائم:** ویستیاگ، قیت، راست، رهپ، سه ره وژوور، راوه ستاو، وه ستاو، به پیچه وانه ی شوپری و خواری.
- قائم زاویه:** گوشه ستون.
- قائم الليل:** شه و بیدار، شه قناتووروان.
- قائم باعمال:** کاربین، کارگوزار.
- قائمة (ج) قوائم:** ۱- راوه ستاو، دهسکی شیری ۲- سیایی، لزگهی سه ودا و کرین و فرۆشتن، سیاهه.
- قائمة الاخراج:** سیایی ده هیتان.
- قائمة المجد:** سیایی به سه رکرده وه.
- قائمة الراتب:** سیایی مووچه.
- قائمة السفر:** سیایی ریبواری.
- قائمة الايراد:** لزگهی هاتوو، لزگهی داهات.
- قائمة الحساب:** فرۆژمارنامه، سیایی، سیاهه، بارنامه.
- قائمة الورق:** به رنامه، بارنامه، کارنامه، رتپاز، پرۆژه، ستون.
- قائم مقام:** جیگر، جیگیر، جینیش، وهرت، ویرت، بنه دار، جیگه دار، ناوچه دار، هه ریمدار.
- قاب:** هیند، نیوان، نیوهیه له که وان نیوانی جیگای دهسگرتن و گوشه ی وی.
- قاب قوسین:** مه بهس له نیتزیکیه.
- قابض:** له دهسنگر، ده رمانی گیر، ده رمانی گرفت.
- قابض من الطعام:** تفت، گیر.
- قابض من الادوية:** ده رمانی زگراگر، ده رمانی گیر.
- قابض الارواح:** گیانکیش.
- القابل:** سالی تر، سالی دادی.
- قابل:** شیباو، شیباو، لیها توو، لیزان، کارزان، شایان، په سند، ناماده ی، کاره شاک، سه لیه دار.
- قابل الحمل:** وه خوگر، هه لگرتنه ی، بقورس، بکوزس، قه کووداد.
- قابل للزرع:** چانده نی.
- قابل للاحتراق:** سوته نی، بسووت.
- قابل الملاحظة:** گراگر، گراگر.
- قابل مقابلة:** به کتر دیتن، روو به رووی، به رامه ری به کتری کردن، به ربه رکانی به کتری کردن، پیتشگرتن.
- قابله (ج) قوابل:** مامان، په ژاج، مامچه، مامه چه ر.
- القابلة:** سبه ی شه وی.
- قابلية:** سه لیه داری، کارزانی، لیزانی، لیها تووی، شابازی، توانست، سه رپشته، گیروفهن، شایسته گی، یارا، توانایی، له بارابوون، هونه ر، حونه ر، رایه ک، توان، شاکی.
- قابلية القسمة:** باره ش.

قائمة: سهراسهر، هه موو، گشت.
قاطر: جيوه يا شله مه نيكي تره كه تنوك تنوك بتكي.
قائمة: ماشيني ريگاي ناسن، شه مه نده فهر.
قاطع (ج) قواطع: ۱- په رده، تيغه، دابر، هه لپي ۲- بر، بره، بپر، برين، برنده، هه لپي، دابر ۳- برؤك، شيله، بره (ددان).
- الآلات القاطعة: تيغ.
- قاطع الامل: هيو ابره.
- قاطع الطريق: دزگه رده نه، راگر، ريگر، رادار، چه ته، ته ريده، جه رده، نژده، نژده كار، ري بر، ريگاگر، ريگر.
قائمة (ج) قواطع: نهو بالنده انه كه به هاران روو له كوستان و زستانان روو له گهرمي ډكه نه.
قطن: دانيشتوو، جيگير، جي گر.
قاع: دهشتيكي پان و نهرم و بي بهرد و دوور له ته پولكه و گرد و كيوانه، نهرمان، دهشت، كرک، ناخ.
قاعة (ج) قاعات: مهيدان، گور، ناوكو، گوره پان، ناوان، تالار قاعة وسيعه: گوره پان.
قاعد: دانيشتوو، ژنيكه كه له ميتر و مندا لي بهش بي يا مندالي نه بوو.
قاعدة (ج) قواعد: دهستور، بنكه، بنكا، بنكه، بنه، كوماج، بنكه هين، جيگا، بنواشه، دههكر، نايين، بناوان، بنيات، ريسه، بنيان، راستهك، پنج و بناوان، ياسا، ري نيشان، سه رمه شق، ريسا، ۲- په وش ۳- هول.
قاعدة (مادة كيميائية): تفت، نهلكالي.
قاعدة (في الهندسة): بنكا، بنار.
- قاعدة الاستناد: بناواني راگيربوون.
- القاعدة الثلاثية البسيطة: ريساي سي لانه ي ساده.
- القاعدة الثلاثية المركبة: ريساي سي لانه ي ناويته.
- قاعدة الشجرة: بنه دار.
- قاعدة عسكرية او جوية: بنكه ي هه وايي.
- القاعدة المشتركة: بنكه ي هاو بهش.
- قواعد اللغة: ريزمان، دهستوري زمان.
قاعدة: نهلكالي، تفتي (له كيمياء).
قافلة (ج) قوافل: كاروان، مه كاره، گه قه ل، قه تاري ولاخان.
- دليل القافلة: كاروانچي.
- رئيس القافلة: جله ودار.
- صاحب القافلة: كاروانچي، مه كاره چي، كاروانه وان، ولاخدار.
- منزل القوافل: خان، قوناخ، كاروانسه را.
قافية (ج) قواف: ۱- پزمل، پشتمل، دواي چتي ۲- پاشه ند، دوايه ند، بهش شه ند، له ننگه ر، سه روا، بو دوايي پاشه ندي هونراوه و هه لبه ستان.

مفني: ريك، به شافه نه دار، پاشه ندي ريك.
قاق: ماسيگره، ماسيگرک (بالنده) مرو ي بالا بهرز و قه د باريك و لاوازه.
القاقلي: قاخلي، كارتيله، وه نه سپوني ده چي، گيايه كي سويته.
قائلة: دارتيكي كورتي گولداره، گولي ورد و سپي زوره هه وه پاقله ي ده چي به ركه ي گچكه يه، تيكله كه ي بو رتيكي تاريخه، دهنكه كانيشي له پز شيكا به كار ده برين.
قاصم (ه) قاصوم: زينده واريكه له هاو ويندا سوور و له زستانيدا سپي دهنوي تي و هكو سنجاب وايه كه وله كه شي سپي و نهرم و گرانبه هايه.
قال قولاً وقيلاً ومقالاً: كوتن، گوتن، وتن، گوهتن، مووشن، وهشن، بيژتن، ويشتن، نووشن، فتن، ميدين، بيژان، واتن، ونستن، ويژتن، واته ي، وهتن.
قالب (ج) قوالب: ۱- قالب، لهش، به دن ۲- قالبی قونده ره و ئيتر، توويته.
- قالب الصناعة: داريزگ، ده ريجه.
قام قوماً وقامةً وقياماً: هه ستان.
قامة (ج) قامات: بالا، بهژن، نه ندام، قه د، نادگار، ثاكييل.
- قصير القامة: كورته بالا، قوله بنه، قوله پانكه، كوله بالا، گرگن، هزين، بالا هوت، خشپن، كوتا، سيخن، قوته، قوله.
- طويل القامة: بالا بهرز، كه له گه ت.
- فارغ القامة: بالا بهرز، كه له گه ت.
- مليح القامة: شه پال، شوخ نه ندام، بالا شيرين.
- معتدل القامة: دهسته، بالا شوش.
- وسط القامة: نيوقه د، ناوقه د.
قاموس (ج) قواميس: ۱- فهرهنگ، په رهنك، ۲- ده ريا، زري، قولترين جيگايه له ده ريا ياندا.
- قاموس اللغات: فهرهنگ.
- قاموس صغير: فهرهنگوك.
قانت: گویدتر، فرمانبر، سه رشوركار بو خودا، نويزكار.
قائمة: سبقه توره ي بالنده.
قائمة الذباب: ميتشگره.
قانس: نيچير، نه وديه كه اشكرا ده بيت.
قانت: ناهوميد، بي هيو، نوميدبراو، دلسارد، ته راسيان.
قانع (ج) قانعون: ۱- چاوتير، چا تير، به قنيات، به ست، ته با، چا تير، بمالي خوه رازي، كه مخور، داکاساو، فهرهنگه ت، كه موهر ۲- په سندكار.
قانون (ج) قوانين: ۱- دالنگ، باو، نازين، دهستور، ياسا، دالنگ، پنجينه، بنه رت، سه رمياني. دهستورتيكه له لايه ن ميريه وه بو پاريزگاري و هيمن و ريكي كاروباري ولات داده نريت ۲- به كيكه له مرازه كاني به زم و موسيقا.

- **قبل عام الأول:** پیتار.
- **قبل كل شيء:** بهری هەرچتی، له پیتشهوه.
- قبلاً:** له پیتشدا، زووتر، له مهوبه، له وه پیتش، له وه بهر، نوا، زوو، له مهوبیتش.
- قبلة (كعبة):** خانوویکه له مهکهی عه ره بستانی سعودی که ده بی موسولمانان نویتتی به ره و وی بکهن و کۆرنو شیشی بو بیهن، پرووگه.
- قبلة:** ماچ، موچ، راموس، چک، ماچک، ماچۆ، موچ.
- قبو:** خانووبه ره یه که به شه کانی لیک گری درابن.
- قبو الارض:** زهوی به سه ره به که وه.
- قبوة:** سهرداو، سارداو، سهرداب، ژیتزه مین، نهومی هه ره به وه.
- قبوضیه:** گیری، گرفت، گرفتاری.
- قبوع الکلاب:** وه ره که وتنی سهگان.
- قبوعه:** کۆچکه، قۆچکه.
- قبوعه الاطفال:** کۆچکه، کۆچک.
- قبول:** پروویشاندان، په سندرکردن، سهنن، وه رگرتن، لیخ خوشهاتن، وه خوگرتن، هه ری کرن، هه لگرتن، و به ردهن، گیرابون، گیرا، به لیاندن، په سندرکردن، پی خوشبوون، دلته لگرتن، گلدهانه وه، وه گیران، هه لگیران، گله ودان.
- قبول الطالب:** وه رگرتنی قوتابی.
- قبیح (م) قبیحة، (ج) قبانح:** گهند، زشت، ناشیرین، دزیو، ناحهز، پووج.
- **قبیح السیما:** گهند، زشت، ناشیرین، دزیو، ناحهز، پووج، به دده سال.
- **قبیح الصورة:** په زاتال، په زاگران، خوین تال، ئیسک قورس، مرغن، دزیو، به ئوک، ناحهز، ناشیرین، پووجک.
- **قبیح المنظر:** په زاتال، په زاگران، خوین تال، ئیسک قورس، مرغن، دزیو، به ئوک، ناحهز، ناشیرین، پووجک.
- **قبیح الوجه:** په زاتال، په زاگران، خوین تال، ئیسک قورس، مرغن، دزیو، به ئوک، ناحهز، ناشیرین، پووجک.
- قبیط، قبیطه:** مرازیکه به رداشتی پی تیز ده کریت.
- قبیل:** دهسته، گهل، کۆمهل.
- قبیل:** پروانه (کفیل).
- قبیلة (ج) قبائل:** تیره، به ره باب، خوشین، خزم، خیل، هۆز، گه وره مان، تووشمال، دوو ده مان.
- **قبائل رحالة:** خیله سات، خیره سات.
- **رئیس القبيلة:** سه رخیل.
- قتائق:** پروانه (غصیب).
- قتاد:** گوینی، گینی، گینوو.
- **صع القتاد:** که تیره، جهوی.
- قتال:** کۆژنده، زۆر کۆژنده، بکوژ.
- **مرض قتال:** سندان.
- **داء قتال:** سندان.
- قتال:** حوله سنج، شه ره وان، شه روکتشه کردن، شه روینار، کۆژتن، به زانندن، لهه فکه تن، خره پیچک، شه ره کانی، کۆژتار، شه، جهنگ، خوین پیژی، ده نگه شه.
- **ساحة القتال:** شه رگه، مهیدانی جهنگ.
- قتام:** تۆزی رهش، تهپ و دوامانی شهوی.
- قتب:** زه وونگ، مووار، دولمه جهرگ، دۆلمه بیته که له ریخۆلهی مهر و قیسه و برنج و به هارات دروست ده کری.
- القترة:** کۆلیت، مه رده زینده.
- قتل:** کۆژتن، کوشتهی، مراندن، له گیان کردن، کۆژتهی، خوین پیژتن.
- قتم:** تۆز، گهرد.
- قتیل (ج) قتلی:** کۆژاو، کۆژاو، کۆژیاو، کۆژیاو.
- قتاء:** تریزوو، ته رۆزی، تریزی، مه خلیلات.
- **قتاء البری:** که کره.
- **قتاء الحمار:** که کره.
- **نبته القتا و نحوه:** برکه، پرک، یاره ما.
- القجة:** کوکی، کوکوو (چیشتیکه).
- قح (ج) اقحاح:** پروانه (خالص).
- القحاب:** کۆخه ره شه، به دکاری، کۆکه ره شه.
- قحبة (ج) قحاب:** جنده، سوورمانی، فه لیته، فه لتوی، بۆل، فلار، ژنی سووک.
- قحبة وقیحة:** فیکنه.
- قحة:** کۆخه، کۆکه.
- قحط (ه):** قاتی، گرانی، وشکه سالی، قاتی و قری، قه پوقری، نیتز، نه هاتی، نه بوونی.
- **قحط المصادف موسم الحصاد:** گرانی نیو مه لژیان.
- قحطانی، قحطانية:** یه کتیکه له دوو هۆزه کانی بنجینهی عه ره بان که له نه ته وهی سامی کوری نووحن.
- قحطي (ه):** سوژ، قاتی و قری، نیتز، دلاخیت، قاتی.
- قحف (ج) اقحاف:** که شکۆل و کاسهی دارینه.
- **قحف الرأس:** کاسهی سه ر، قافی سه ر، قافلۆک.
- قحوان:** پروانه (اقحوان).
- قد (ج) اقداد و قداد (ه):** قه، بالا، به ژن، (ه) به قه، هیندهی، تیرا.
- قَدْ:** قه لشین، دووله ت کردن.
- قد قداً (ه):** برین، قه دکردن، قه لت و بر کردن.
- قداح:** کاسه گهر، کاسه ساز.

قدرة: له دست هاتن، باشار، دهره قهت، توانایی، تهوان، قسونه بان، تاب، لیتوه شانوه، یارا، پرکیشتی، تاقهت، بهنده ری، دهست و دوو، تهوشه، توانست، بالادهستی، پرشت، پهک، په لویو، پرت، پرزه، پلوویا، دهره قهت، دهسته لات، دهست و دوو، زه بهره دستی، سه ررشته یی، کارین، مه ندین، گلوکوئیز، گوردی، ویرین، توانست، دهسیاو، زات، هیتز، تین، ههست گیر، زووخ.

- **عدم القدرة:** نه کاری.

- **ضعیف القدرة:** په پووک، کهم توانا.

- **القدرات العقلية:** بیره توانا، هوشه توانا.

قدرة استمرارية الحركة، القدرة لراحة الحركة: پرکردن.

قدریه: نهوانه که دان به قضا دهردا ناهیتن.

قدس: پاکیتی، خاوین، ثورشلیم.

- **روح القدس:** جویره نیل، له لای فه لان (اقنوم سوم).

قدم قدماً وقدماً: وه پیشه که وتن، پرکردن.

قدم (ج) اقدام: پین، لاق، پاچک، پا، قاج، په ی، چیق، باق، قول.

- **اثر القدم:** پاچن، جی پین، جی پا.

- **اخص القدم:** له بان.

- **قدم قدوماً:** هاتن، تامای.

- **قدم من سفره:** گه راوه، فه زقری.

- **قدم الى الامر:** پوو تیکردن.

قدم: بروانه (سابقه) پیشینه، کون، کونینه، کونی.

- **تعید القدم:** کونه په رستی.

قدمة: زات، نازایی.

قدوة: پیشه و، رابه.

قدوس: پاک و خاوین له هه موو که موکوپیه کی، یه کیکه له ناوه کانی خودا.

قدوم: هاتن، گه رانه وه، ته قشوو، ترشته.

قدید: قاورمه، قح، سوورکراوه، گوشتی، وشک کراوه و دبه جا به هه ر جوړتکی بئ.

قدیر: بروانه (قادر).

قدیر (في القوة والمعنويات): برژن.

قدیره: دیزه ی گچکه، دیزی.

قدیس: پیر، پاک و خاوین، زور پارتیزگار، دیریند، بی سه رته تایی

قدیم (ج) قدماء: له مه و بهر، له مه و پیش، زووکین، دیرینه، بی سه رته تایی، کونه، کونینه، میژ، وهرین، کون، کهون، کهونینه، کهفن، چه پکه ن، فره ماگ، که فنار، بهرئ، هه ره بووه و هه ربووه گه.

- **قدیم الايام:** رۆژگاری پیشوو.

قداحة (للسلاح): تیزه، پاشماشه.

قداحة: بهره دستی.

- **فتيلة القداحة:** کشته ک.

قداد: بروانه (بروع).

القداد: زگ نیشه، دلنیشه، دلنه دهرد.

قداسة: پیروزی، پاکیتی، خاوینی، پاکي، پاگژی، پییری، پیرویتی، گه وره یی.

قدام: بروانه (امام).

قدح (ج) اقداح: نیستیکان، پیاله، سته کان، بهرداخ، ناوخوره، لیوان.

- **قدح الخمر:** باده، جام.

- **قدح الشاي:** سته کان، نیستیکان.

- **قدح الشراب:** جام، باد.

- **قدح كبير من الخشب:** کوکت، کوکتکه.

قدح قدحاً: پلار تیگرتن، لا ناو پیدادان.

قدح: پزبسکه.

قدح: سه رزه نشکردن، به دگویی.

قدح واقتداح: نهستی و بهرد لیکدان.

قدر (ج) اقدار (ه): ۱- به قه د، به رانبهر، هینده، چه ندایه تی، چه ندپتی، نه ندازه ی چتی، پایه ۲- توانایی، هیتز، گور.

- **بقدر:** هینده ی، به قه د.

- **جليل القدر:** گه وره، پایه به رز.

- **عالي القدر:** پایه به رز.

قدر: ۱- به سه رهات، سه رتقشت، رووداو، سه رهات، نه ندازه ی چت، هیتزوگور، چاره نووس ۲- بریاری خودایی، فه رمانی خودایی.

مقدار: بارستاتی، تیه ن، نه ندازه، نه و چه ند، باته فه، بارس، بارست، به قه د، تباب، سه نگاتی، چهن، چه ندئ، چه ندتیک.

قدر (ج) اقدار: چاره نووس.

- **ليلة القدر:** شهوانی ۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۷ ی مانگی رۆژوو ان که خواپه رستی تیدا ده کړئ.

قدر: ریز.

قدر (ج) قدور: مه نجه ل، مه نجوک، پاتی، نه لبه کی، سوکره، خه زان، پاتیل، دهر پووشک، دیزه.

- **قدر خفي:** دیزه، به رۆش، گوشتی، دهر پووشک.

- **قدر خفي صغير:** دیزه له، دیزک، کوخچانه، کیته له.

- **القدرة الكبيرة:** مه نجه لی گه وره، دست.

قدر قدرأ: توانین، ویران، شین، پرکردن، دهره قهت هاتن، کارین، شیان، یارای، ناوای.

قرار: ۱- نارامگرتن، هه دادان، ته بتین، نارامبون، ئۆفره گرتن، تاقه تگرتن، ستار، وهرقه ۲- بریار و قول له سه رکیشان.

- **قرار قطعی:** بریاری دهمبر.

- **قرار المحکمة:** بریاری دادگا.

قرارة: ناخ.

- **قرارة النفس:** ناخی دهررون.

قراصیا: ئالووبالوو، له یۆنانی وهرگیراوه.

قراضة: برادهی ئاسن و ئیتر.

قُرافة: تیکولی داران.

القرامة: کۆله.

قرامینه: قهره بینا (جووره چه کیکه).

قران: لیک نزیک بوونه وه.

قران سعدین: به پیتی بیروباوه ری پیشینان نزیک بوونه وه دی دوو ئه ستیره ی مشتری و زهره به له بورجیکدا.

قُرآن: سی پاره، قورئان ۱۱۴ سووره ته ۸۲ی له مه که و ۳۲ سووره تیش له مه دینه هاتۆته خوارئ.

قُرْب: نزیکی، نزیکاهی، دۆن، قهره، تخوون، قه ورخه.

- **بقر:** له نزیکی.

قُرْب: نزیکه، هاگا.

قربان (ج قربان (ه): قوربان، قوربانی، ههرچیتیکه که به هوی ویه وه مرۆ له خودای نزیک بیته وه وه کو مهر و ره شه و لاه.

قربان: نامانیکه نزیکه پریت.

قُرْبَة: پروانه (قُرْب).

قربَة (ج) قرب: کونده ی ئاوئ، لولکه، خبیگه.

- **قربَة الحلیب:** شیارۆک.

- **موقع القرب:** کونده لان، کونه لان.

قربوز (ه): قه لپووزی زینی، گوزگرک، زینکۆ، بهرکۆ.

قربوس (ج) قربیس: (ه) قه لپووزی زینی، زینکۆ، گوزگرک، بهرکۆ.

قربی: نزیکی، خزمایه تی.

قرب: قرنجان.

قَرَة: رووناکی چاو، نیشانه ی شادمانی له چاو په یدابوون.

قَرَة العين: مایه ی رووناکی چاو، چاو روون بوونه وه، ناوی گیایه کیشه له سهر ئاو یا له مه جرای ئاویدا ده روئ.

أقر الله عينك: چاوت روون.

قربان: پروانه (دیووث).

قروح (ج) قروح: زام، برین، کولک، زخم، کووفان.

- **قروح تسبیق الفرع في الرأس:** واز، مووخۆرکه.

قرحة: برین، کووفان، کولک، زام، زهخم.

- **الأثار القديمة:** شوینه واری کۆنینه، دیرینه.

- **من القديم:** له میژه، له زووه وه.

- **منذ القديم:** له میژه، له زووه وه.

قدماء: پیشینان، وهرینان

قذاة السهم: دووخ

قذارة: چه په لئ، پیسی، چلکنی، دژوینی

قذاف: ئاوئێژ، ئاوئێژر، مه نجه نیق.

قذال: پژمل، پشت گهردن.

قَدْر (ج) اقدار: چلک، پیسی، چه په ل، چلکنی، دژوینی.

قَدْر: پیسی، چلکنی، پیسایی.

قَدْر: پیس، چلکن، چه په ل، پلکن، پیس و په لئوس، پیس و په لئوخ، چه و چلیک، چه وک، مه ردال.

قذف: هلوه شانندن، هیلاییتن، ئاوئیزتن، فریدان، ئاقییتن، پیدادان، شانین، وه زین، و زاق، هاقییتن، هاقییزتن، بوختان پیتکردن، قهراخی رووبار و ئاوان.

- **قذف البول:** په له میزه، په لامیز.

- **قذف الى الاعلی:** هه لئاوئیزتن، هلاقیتن، هیلاییتن.

- **القذف من الاعلی:** خۆه لئدان، خۆ فریدان.

- **القذف الثقل:** هه لئانی تۆپ.

- **قذف الحجر وغيرها:** پیدادان.

- **القذف الشیء:** تییه لئدان.

قذیفة (ج) قذائف: بزمبا، گولله تۆپ.

قز: کهژ، قوزاخه ی ئاوریشمییه، ئاوریشمی داری کهژ.

قَر: سه رما، ساردی، چه ییگ.

قراء (ج) اقراء: کات، پاشبه ند، (قافية).

- **اقراء الشعر:** ده ریایانی هه لبه ست، جوور و چه شنانی هه لبه ست.

قراءة: خوئندن، وه نه ی، خینندن، خوهندن، وانان، واندن، وانای، وانای، خوئن، هۆن، خوئندن، سایه، خوئندنه وه، وانیاری، سه ر لیده ره جوون، سه ر لیده ره کردن، هۆرن.

- **قراءة الزاوية:** گۆشه خوئندنه وه.

- **تكرار القراءة:** خوئندنه وه، ده ورکردنه وه.

- **معرفة القراءة والكتابة:** سیواد.

- **إقرأ:** بخوئینه.

قراب (ج) اقربة: کالانی خه نجه ر و ئیتر، کیلان، کیلان.

قراية: خزمایه تی، تیکه لای خزمی، لیزقی، خنامی، نامتایی، نامپایی، تیکه لئ، خوئنه تی، خوئیشی.

قراءة: قران، وه با، تازار، ئاهۆ، چاو قوولکه، رشانه وه.

قَرّاح: پاک، ئاوی خاوین، زه و بییه که که دار و ئاوی تیدا نه بی.

قرد: ۱- پند، گه نه ی و لاهانه ۲- قرنوو، قرنه، کړنوو.

- القرحة الحبيثة:** كوزره كه، تيراي، بهوره شيبه، كولكه پيروره، كووان.
- قرحة خبيثة (للداوب):** نيوكه ره شه.
- تجدد القرحة:** هه لئانه وهى برين.
- قرد قردة (ج) افراد و قرد:** مهيمون، مهيمينك.
- مربي القرد:** لوتى.
- القررة:** بنكري.
- قرز:** نقورچك.
- قرس:** ۱- (ه) قهسرين له سه زمان، له گۆچون، چايمانى، سه رما خواردويى، باپه رى ۲- سه رماى سه خت.
- قرش:** جووره ماسيه كه.
- قرش (ج) قروش:** جووره پوولبكي كه م نرخه.
- قرشوم:** چنگنه.
- قُرس (ج) اقراص:** ۱- كولليتره، ماده، ئه ستوروك، مه زره قه، خه پله، له واشه، ئه ستووك ۲- كولۆ، ته پله كه، گووده، توپ، خه پله، په پكه.
- قُرس الشمس:** گۆى رۆژى، گوودهى خۆر، هۆلى رۆژ، گرديلهى خۆر.
- قُرس عجین يغلی في الدهن:** له له نگی.
- قرص (بالاصابع):** هه لئورينجاندن، كوئجرانندن، قورنجك، نقورچك لئيدان، قورويچك، قونچرك، قونچركه.
- قرص:** پتوه دان (بو مار و دوو پشك و ئيتير).
- القرصة:** خه پله، كولليتره، ئه ستوروك.
- قرصة:** پتوه دان (مار و دوو پشك).
- قروض (ج) قروض:** ۱- (ه) قهرز، قهر، قهره، دهسى، واره ۲- برين، هه لئيه ست دانان.
- قرط (ج) اقراط و قراط:** گواره، تلميسك، گوپروو، گۆشه واره، گوهاره، شۆزايه، گۆشواره، گۆشپاره.
- القرط:** كنيوال (گيايه كه).
- قُرت (من الموز والبالح):** هيتشوى مؤز و خورما.
- قرطاس:** قاقهز، كاغەز.
- قرطبان:** گهواد، تهرهس، دهبيوس، دهويس.
- قرطلة (ج) قراطل (ه):** قهرتاله، سه وه ته، توولينه، قرتاله، بهرچنه، بهردارك، مه لكه ب، سهوى.
- قرطمان:** گاگۆز، قه لۆ گاگۆز.
- قرع:** بروانه (يقطين).
- قرع ليف:** كودووليفكه.
- القرع المجفف:** كۆشك.
- القرع المحشي:** دۆلمه، نژلۆنك، نووچاو، هه لپچراو.
- قرع:** كه جه لى.
- قرع قرعاً:** لئيدان، كووان.
- قرع الباب:** له ده ره كه دان.
- قُرعة:** ۱- لئيدان، دهنگدان، لئيدانيك ۲- پشك ناويژتن، چه شنه، پارو پارتين، پشك خستن، دهو، فال، ناو نووسى، بهش، پش، تيروپشك.
- قرف:** قرقماغه، توپتو سهر برينان، كه مره، كه ميئه.
- قرفة:** گۆشته زوونه.
- القرفة:** كۆله.
- قرفدان:** مشى كردار، خورمايه.
- قُرفصاء:** چۆك، ئه ژنۆ، له سه ر چۆكان، چينچكان.
- قرفص:** هه لئوروشكاندن، هه لئوتره قانندن.
- قرق الدجاج:** قرته قرت.
- قرقرة (ه):** قۆره قۆر، قۆره قري، قۆره رى زك.
- قرقعة:** خره، خره خي، كره كره.
- قرقعة الطقات:** قلق و قۆپ، قلق و قۆر.
- قرفف:** مهى، ئاوى سارد.
- قُرلي:** بالئنده ييكه وه قازى ده چى.
- قرفيل:** فه ركه ي و شترى.
- قرفموص:** جووره تر ييه كه.
- قرفموص:** هيتلانه.
- قرن:** ۱- وشتر ييكه به وشتر ييكى تروه به سترابيتته وه، گوريسيكيشه دوو وشترى يى به سترابيتته وه ۲- تير، تيردان، شير.
- قرن:** سه ده، چه رخ، سه رده م، بابلوسك، بابلييسك، بابلييسك، سه دسالى.
- قرن الحيوان (ج) قرون:** شاخ، سترۆ، ستره، قلوچ، قوچ، قوئچ، كلۆت.
- ذو قرون:** شاخدار، قۆچدار، به قۆچ، جه رنه.
- قرناء:** شاخدار، قۆچدار، ئافره تيكه پله گۆشتييك يا پارچه ئيسسيك لئناو ئه ندامى شه رميدا جيتگير بوويى و په كى جووتبوونى به خات.
- قرني:** جووره قالۆجه ييكى يى دريژ و گهر دن باريكه و خو شى له قالۆجه ي زراوتره.
- قرنيبط:** داشكه له م، كه له م بوهار.
- قُرنة (ج) قرن:** گۆشه، كه لين، قولينچك، كونج، قوژبن، سوو، كه لوو، كه لى، كۆژى، كوئچك.
- قرنس البازي:** هه ر دووك چاوى بازى تازه راوكه رى به ست و له بو سه ي دانا.
- مقرنس:** له شيتو هى نيرديوان و كۆنگره دا.
- قرنفل:** ميتخه ك، خه ناوكه، گوله ميتخه كه له بيژنانى وه رگير او ه.

قصّ قِصاً: برین، هه لپاچین، پاچین، قه پانندن، هه لپاچان، پاچینه وه، هه لقاچین، داپاچین.

- **مقص:** مقهست، تۆرتان، دوارد، نافیره، برهک، مه گریجه نی، جابری، دویردک، مه جریکه نی، دویرده، زلیپنک، شه میپر، هه لقاچین.

قصاب: ۱- گوشتفرۆش، گوشتکار ۲- کوژیار، کوژکار، کوژتکار، کوشتیار، کوشتکار.

قصابه: هه ژگ، هه ژگ و بژال، هه ژگ و هه ژال.

قِصَار: جالشۆر، کۆلکار.

قِصَارَة: گازری، جل شۆشتن.

قُصَارَة: ۱- مالی گچکه ۲- کووزهری دهغلی، کۆزر، که پهک.

قِصَارِي: کۆتایی، نه و په ری.

قِصَارِي جِهْدَا: نه و په ری تیکۆشانی.

قِصَاص: تۆله ی خراپه، سزا.

قِصَاص: ۱- چیرۆکیژ، نه فسانه خوتین ۲- هه لپاچ، هه لپاچه ر، هه لپاچین.

قِصَاص: پۆلکه خاتونه.

قِصَاصَاتِ الْاقْمِشَة: بریشتی بهرگدرووان.

قِصَالَة: کۆته ل، کۆزه ره، کۆتان (الحبوب الباقية في السنابل).

- **دق القِصَالَة:** کۆزه ره کۆتان.

قِصَب: لوه له.

قِصَب: مرواری ناودار، جووره پارچه ییکی جوانه له پیتشدا له که تانی دروست ده کرا.

قِصَب: قامیش، زه ل، له قهن، لیلک، پیکه، قه میش، نه بیجه، نه ی، قامر، قه له مه، گهنج. به هه موو جووره گیاه کیش ده لیتن که نیوه ره کۆکه ی پووک و به تال بی.

قِصَب السکر: قامیشی شه کری.

قِصَب لِيْنُ يَصْنَعُ مِنْهُ الْحَصِير: چه گهن، له بان.

قِصْبَة (ج) قِصَبَات: هیتشه ت، شارۆلکه، شارۆچکه، شاره دئ، نیمچه شار، شاری چکۆله و بۆر.

- **قِصْبَة الساق:** لوه لاق، لوه لاک، موجه.

- **قِصْبَة المزار:** پیک.

- **قِصْبَة هَوَانِيَة:** قرقرتۆک، هه فک، بۆری هه ناسه، بۆری هه وا، قرقرۆچکه، قوروو، هه فک، قه قارک، قورقورآگه، قورقورآچکه، قورقورۆچکه.

قِصَبَات: بۆریچکه، قورقورۆچکه.

قِصْبَة المریء: ترپۆک، سوورینچک، بابه نیشک، ئوربه لیشک، سیپۆچکه، سوورچک، سوورناتک، سوورناسک، سوورینته، قوروو، سوورینچه، بۆری خوار دنییه.

قشار: کراسه مارانه، تویژی ماری، پیستی ماری، تویژک، کیفی ماری، تویشک، تفره مار، تفری ماری، کیفه مار.

قشب: قه لشیینی دهست و پییانه.

القشة: بیتچه مه میون.

قشدة تعلقو الخائر: قه میاغ، سهرتوو، سهرتوی.

قشر (ج) قشور: تیکۆل، تویژ، تۆخ، تیشل، شکوولک، شکه لووک، تفل، تۆفر، توول، تفر، توی، قاپیلک، قلاش، تویک.

- **قشر البیضة:** تیکۆلی هیلکه، هه قه.

- **قشر الجلد:** تۆخ، تویخ، تویژ.

- **قشر الجوز الاخضر:** که مکۆله وهز، هۆله وهز.

- **قشر الحية:** تویژی ماری، پیستی ماری.

- **قشر الجروح:** قرتماغه، قه تماغه، قه تمزه، قامووشک، قه بار، کییر، کنی، تویژی سه برینان.

- **قشر الخنطة والشعير:** کاپک.

- **قشر الشجرة:** تیکۆل، تویک، تیشل، شکوولک، شکه لووک، تفل، تۆفر، توول، تفر، توی، قاپیلک، قلاش، توونک.

- **قشور رقيقة:** که لپ.

قشرة: توری، تویژ، قپیلک.

- **قشرة الرأس:** کریژی سه ر، تۆشکه، که فشک، که لیک، کریش، کریشک، کریژک.

- **تسلخ القشر:** مه رتین.

- **طبقات القشرة الارضية:** چینه کانی زهوی.

قشط الرجل: پیاوه که ی رووتکرده وه.

- **تقشطت السماء واتقشطت:** ئاسمان بی هه ور بوو.

مقشط (ج) مقاشط: مرازیکه پیستی ئاژه ل و مالاتانی پی لی ده که نه وه، مرازای که ولکر دنییه.

قشطه: سهرتوی، توی، قه میاغ، تووک، تۆ، تۆژ، سهرتوو.

قشع: ره وان وه و په رتبوونی هه ور و چتی تره.

قشعريرة: راستبوونه وهی تووک و مووی له شه له بهر ته وژی مه سا یا نه خویشی، چۆقه چۆقی ددانانه، مووچرک، مچوورک.

قشعريرة الحمى: له رز.

القشم: قاورمه.

قشمر: کورته بالا، کورته بنه، خه پانه، خشپن، قوله پانکه، خروپر، خرین، خدیله، خریلانه، خرومی، پانوکه، کورته له، قوله بنه، کوله بنه، تیکسیرماو، دووگوردی، دوو قوولری، خه په تۆله، خه پله، خه په ره، خه په تۆره.

قشو: رنهک.

قص: ئیسیکی پانه له بهر سینگی مرۆی له سه ره وه به دوو ئیسیکه کانت (ترقوه) وه نوو ساوه.

قصه (ج) قصص: ۱- گوته، وته، كوته، راز، سهرهه، كهش، پهيف، كوتن (قسه) ۲- چيرۆك، داستان، سهرهه، خهبرۆشك، قهواتي، بهيت، چيرچيرۆك، ويژهي چيرۆك، چيچه رۆك، چرچرۆك، رتيزك، كهفته شۆب، راز.

قصه قصدا: پروو تيكردن، ناره زوو كردن، گافين، دل بۆچون، به دوو اداچون، بهري خۆدان.

قصه: مه بهس، نياز، ناره زوو، قرم، به نيوي ريگايه دا رويشتن.

قصدا: به قه ستي، ده سنه قه س.

قصدير: قه لايي، قا.

قصر (ج) قصور: ۱- كووشك، سهرا، سهره پهرده، تاق، تالار، خانوبه هري خووش و بهرز ۲- كه موكوري، كه موكورتی.

- لايقصر: دريغي ناکا، كو تايي ناکا.

قصر: كورتی، كورت كردن.

قصر النظر: كورت بينی.

قصي (ج) اقصاص: دوور.

قصر النظر: كورت بين.

قصر اللون: رهنگ لايبردن.

القصري والقصري: ۱- كو ته ل ۲- نه وهی دواي داييژتن به سه ربيژنگه وه ده مينتي ۳- نه وهی دواي گيره له ناو قه فی گوله كاندا ده مينتي.

القصري: چيرۆكه وان.

قسطل: گرگل.

قصعة الاكل (ج) قصح: قاپی چيشتي، قاره وان، له ننگه ری، نامانی شيوئ.

قصف قصفا الشيء: شكاندن.

قصف الريح السفينة: با كه شتي شكاند.

القصف بالقنابل او بالرصاص: ناگر باران كردن.

قَصَلَ (ه): قه سل، قه ره سل، قه ره سيل.

قَصَلَ قَصلاً: برين.

قَصَم: شكاندن و جوي كردنه وه.

قصور: دريغي كردن، كو تايي كردن.

قصورى: (ميتيبينه) (أقصى) يه: دوورتر.

قصي: دوور.

قصب: قاميش.

قصبية (في النباتات): لوولينه.

القصبيات الهوائية: لوولينه هوابی.

قصيدة (ج) قصائد: بهيت، بهند، چامه، چامه تيبكه، ژماره ی له (۱۶) بهيت پتره.

قصيدة منظومة: چامه ی هونراوه وه.

- آخر القصيدة: پاشبه ند.

- مطلع القصيدة: سهره بند.

قصر (ج) قُصار: كورت، كوله، گورج، كو تا، نيمچه، قوله، قورووچك، كه ژ.

قصر الاذن: قوت، گوي كورت.

قصر السمين: پانو له.

قصر الشعر: پۆركووي، پۆرقوت.

قصر الملابس: كول.

قصر القامة: خشپن، دووگوردی، كورته بالا، قوله بنه، گپن، سيخن، قوته، قوله، قوله پانكه، كو تا، مه ندين، كوله بالا، گرگن، هۆين، به ژن هووت.

قصر وملوء الجسم: كنك، قوله بنه، گپن.

قصر (للنبات): ده سكه نه، به ده ست رينينه وه.

قصب: كه ما.

قصب: كه مخور.

قصيل: كو لوش، كلوش، قه ره سيل.

قض الاسنان: چيره، چيره چيري ددان، ركرك.

قضاء (ادارة): ۱- ناوچه، ناچه، هه ريم ۲- دانه وه، دانه وه دواوه.

قضاء: فه رمان كردن، دادوهری، هاتنه دی نه دازه ی هه ر چتتيكي، ره واديتن، پي كه پيتان، دروست كردن.

قضاء الحاجة: چاره سازي، چاره كاري، پي كه پيتان و ري كه خست.

القضاء على: شه براندن، له ناو بردن، فر كردن.

قضاء وقدر: چاره، سه رنوويشت، سه رنقيشت، چاره نووس، وهی، خوارك، خودا و راستان.

قضاء الوقت: به سه ربردن.

قضاء الله: چاره نووس، خوارك.

مقضى: ته و اوويو، ره و.

مقضى المرام: كامران، به تاوات گه يشتوو.

قضائي: داوهری.

قضاة: سه گاو، سه گالا.

قضاة: دادپرسی، دادپه رستي، دادگه ری، داوهری، فه رمان كردن

قضم: ۱- قه پ، قه پال، گاز، كرمه ۲- كرمه، كرمه، كرمه، كرمه.

القضم: كرتاندين، كرماندين، كرۆژتن، خرماندين، داخرماندين، داكرماندين، وه رين، به كه تاري ددانی شكاندنی چتتيكي، داكرۆژتن، قه پ ليدان، قه پال ليگرتن، كرۆته ی.

صوت القضم: كه لپك، كرمه، كرمه كرم، كرمه كرم.

قضى قضياً بين الخصمين: پي كه پيتان هوهی دوو دوژمانان.

قضى الشيء: دروستی كرد به فه رمان و به هيتز.

قضيب (ج) قضبان: ۱- ميل، شيش، شيشه، شوش، ميل، توول، لكی دار، لكی داری براو، شوول ۲- سبره تي مرويان.

قصة (ج) قصص: ۱- گوته، وته، كوته، راز، سهرهه، كهش، پهيف، كوتن (قسه) ۲- چيرۆك، داستان، سهرهه، خهبرۆشك، قهواتي، بهيت، چيرچيرۆك، ويژهي چيرۆك، چيچه رۆك، چرچرۆك، رتيزك، كهفته شۆب، راز.

قصه قصدا: پروو تيكردن، ناره زوو كردن، گافين، دل بۆچون، به دوو اداچون، بهري خۆدان.

قصه: مه بهس، نياز، ناره زوو، قرم، به نيوي ريگايه دا رويشتن.

قصدا: به قه ستي، ده سنه قه س.

قصدير: قه لايي، قا.

قصر (ج) قصور: ۱- كووشك، سهرا، سهره پهرده، تاق، تالار، خانوبه هري خووش و بهرز ۲- كه موكوري، كه موكورتی.

- لايقصر: دريغي ناکا، كو تايي ناکا.

قصر: كورتی، كورت كردن.

قصر النظر: كورت بينی.

قصي (ج) اقصاص: دوور.

قصر النظر: كورت بين.

قصر اللون: رهنگ لايبردن.

القصري والقصري: ۱- كو ته ل ۲- نه وهی دواي داييژتن به سه ربيژنگه وه ده مينتي ۳- نه وهی دواي گيره له ناو قه فی گوله كاندا ده مينتي.

القصري: چيرۆكه وان.

قسطل: گرگل.

قصعة الاكل (ج) قصح: قاپی چيشتي، قاره وان، له ننگه ری، نامانی شيوئ.

قصف قصفا الشيء: شكاندن.

قصف الريح السفينة: با كه شتي شكاند.

القصف بالقنابل او بالرصاص: ناگر باران كردن.

قَصَلَ (ه): قه سل، قه ره سل، قه ره سيل.

قَصَلَ قَصلاً: برين.

قَصَم: شكاندن و جوي كردنه وه.

قصور: دريغي كردن، كو تايي كردن.

قصورى: (ميتيبينه) (أقصى) يه: دوورتر.

قصي: دوور.

قصب: قاميش.

قصبية (في النباتات): لوولينه.

القصبيات الهوائية: لوولينه هوابی.

قصيدة (ج) قصائد: بهيت، بهند، چامه، چامه تيبكه، ژماره ی له (۱۶) بهيت پتره.

قصيدة منظومة: چامه ی هونراوه وه.

- آخر القصيدة: پاشبه ند.

- قضیب زجاجی:** شیشه شووشه، شیشه‌ی شووشه.
- قضیب مغناطیسی:** شیشه میغناطیسی، شیشه‌ی میغناطیسی.
- قضیه (ج) قضایا:** ۱- کار، وه‌لام، فرمان، رووداو، کاروبار، کرده‌وه، سهرهات، رسته‌بیکه له‌وانه‌به راست و درۆی تیدابن ۲- رووداو، گیروگرفت، قه‌وماو، به‌سهرهات، هه‌نگامه.
- قط (ه):** ۱- قهت، هه‌و، هه‌یج کاتیکی، هه‌یج ۲- برینی سه‌ری پینوس و ئیتر.
- قط (ج) قطات:** پروانه (سنور).
- قطائف (حبوب العجین):** پرپۆله، نه‌نگوتکه هه‌وریکه پانه که شه‌کر و بادام و پوسته‌ی تیده‌که‌ن ده‌ینوشتیینه‌وه له‌ روئیدا سووری ده‌که‌نه‌وه.
- قطایی:** که‌لانه، کیتلانه.
- قطاة (ه):** قه‌تن، که‌ت، کورکوره.
- قطار (ه):** ۱- قه‌تار، خشۆک، خوشبه‌ز، چند باره‌به‌ریکه به‌ریز له‌ پشت یه‌کتریسه‌وه لیک گرتدراين ۲- قه‌تاری ریگی ئاسن، شه‌مه‌نه‌فه‌ر.
- جرار القطار:** قه‌تارکیش، پینسه‌نگی قه‌تار.
- قطارة:** تکین، تنۆکار، تنۆکرمیر، تنۆکرمار، دلۆپینه‌ر، چپ بۆری، دلۆپه‌ژمیر، دلۆپین، دلۆپژمار.
- القطارة الطبیة:** دلۆپینی چاو.
- قطاع:** برنده، زۆریر.
- قطاع الطريق:** ته‌ریده، ریگر، جه‌رده.
- قطاع (في الجغرافية):** برکه.
- قطاع خاص:** (له‌ جوغرافیا‌دا) برکه‌ی تاییه‌تی.
- قطاع عام:** (له‌ جوغرافیا‌دا) برکه‌ی گشتی.
- قطاع مختلط:** (له‌ جوغرافیا‌دا) برکه‌ی تیکه‌له.
- قطاف:** کاتی میوه‌ چینی.
- قطامي:** سه‌قر، ولهم، ئله، چه‌رخ.
- قطب (ج) اقواب:** ۱- ته‌وه‌ره، بلسک، میتل جه‌رجه‌ره، ئاسنیکه له‌ به‌رداشی خواره‌وه ده‌گیرئ، تا به‌رداشی سه‌ره‌وه بسورپینی ۲- پیاوچاک، خاس، پیری ئایینی.
- قطب:** لایه‌ک له‌ ته‌وه‌ره (محور) ی گۆی زه‌وی، جه‌مسهر.
- قطب:** ده‌غده‌غان، مه‌گه‌نی، نه‌زمین، مه‌گنی، کوره‌ک (ئه‌ستیره)، پۆل، ده‌غده‌غان، هه‌یتم، دگدگان، مه‌گه‌نی نه‌زمین، (ئه‌ستیره‌ی قیبله).
- قطب الجدی:** هه‌یتم، دگدگان (ئه‌ستیره‌ی باشووریه).
- قطب الجنوبي:** هه‌یتمی باشووری.
- قطب السالب:** پۆلی سارد (نیکاتیف).
- قطب الشمالي:** هه‌یتمی باکووری.
- قطب الموجب:** پۆلی گرم (پۆزتیف).
- البعد القطبي:** دووری پینه.
- قطبان:** په‌یکوله، پیکوله (گیا).
- قطبین:** دوو لای ته‌وه‌ره (محور) ی گۆی زه‌وی که یه‌کیکیان قطبی باشووری و نه‌ویتریشیان قطبی باکووریه.
- قطرة (ج) قطط:** پشیله، کتک، پشی، پسک، پشه، پشۆ، پسنگ، ده‌لک، نازی.
- قُطر:** بارانه.
- قُطر:** داری بوئخۆش.
- قُطر (ج) اقطار:** ۱- که‌وه، کولاک، تیره، (له‌ حساب و کیمیادا) ۲- که‌نار، قه‌راخ، لیسوار ۳- ولات، هیل، نه‌شکیتل، ناوچه، ریس، ریس، ره‌ووق، قله‌ت.
- قُطر:** گیه‌ره، نه‌ستوری، ره‌وق، قه‌باره، تیه‌ن.
- نصف قُطر:** نیوه نه‌شکیتل.
- قُطر الدائرة:** قه‌باره، قه‌واره‌ی جه‌غز.
- قطران (ه):** قه‌تران.
- قطران الخشب:** قه‌ترانی دار.
- قطران:** تکان، تنۆک.
- قطرة (ج) قطرات:** تنۆکه، دلۆپه، تکه، زه‌نگۆل، چپ، پژاک، پشکاو، ئمتک.
- قطرة قطرة:** زه‌نگوله زه‌نگوله.
- مقطر:** تکاو، کۆت، هه‌لچۆراو.
- ماء المقطر:** هه‌لماو، ئاوی تکاو، ئاوی دووباره، ئاوی دلۆپاو
- قطرب:** گه‌ینجه.
- قطع:** برین، پساندن، قه‌تاندن، قرتاندن، پچه‌راندن، جوئی کردنه‌وه، برینه‌وه، ژیکرن، قه‌له‌مکردن، په‌لکردن، قه‌دکردن، قه‌رتالاندن، قه‌تاندن، بره‌ین، پچرین، کرتاندن، له‌تکردن، لی برین، هه‌لبراندن، هه‌لبرین، هه‌لپساندن، ژئ برین، لی‌کردنه‌وه
- قطع الراتب:** مووچه‌بری.
- قطع الطريق:** ته‌ریده‌یی، راوو‌رووت، ری برین، ریگری.
- قطع النفس:** خیب، پشووبران.
- مقطع (ج) مقاطع:** ۱- برکه، پچرگه ۲- دوا‌یی وتن، به‌یتی دوا‌یی غزل یا به‌ند (چامه).
- شبه مقطع:** لاپرگه.
- متحد المقطع:** هاو‌برگه.
- مقطوع:** براو، پارچه‌کراو، پساو، براوه، پسیتراو.
- غیر مقطوع:** نه‌براو.
- مقطوع الید:** یه‌کده‌ست، ده‌ست براو.
- قطعا:** به‌ ئیگجاری.
- قطع:** نه‌ویه که له‌ داری ده‌بری، پارچه‌بیکه نیوه‌براو، سه‌ری نیزه و تیری پان.

قطعة (ج) قطع: ۱- کولۆ، که لپه، قه تک، له ه، پارچه، له ت، که رت، کوز، کوت، جزار، کارتک، که رتک، پنک، زوولاک، جه نه که، ساد، دهر قه ل، دۆن، زۆلاک، که رتک، که رت، تیلمه، تیکه، ژه نیک، پیچ، زۆل، باقوور، دهق، بیلوور، پهل، قه تک، له خسته، له ته، له ه، به ش، زقار، ژه نیک، فهل ق، که رد، که لپ ۲- هه ریم، گنا.

- **قطعة السحاب:** په لئه هه ور، که به ل.

- **قطعة من السكر:** کلۆ، کولۆ شه کر، که لپه شه کر، کولۆ قه ند.

- **قطعة صغيرة:** له تک.

- **قطعة كبيرة من السحاب:** که واه.

قطعة المتخالفة الاخرى: پارچه هاو پشته که ی تر.

قطعة قطعة: پارچه پارچه، بره بره، پلپله.

القطعتان المتخالفتان: دوو پارچه ی جیاواز.

قطعتین: دوو لۆ، دوو قه د، دوو تیکه.

مقاطعة: لیتک، جواپه زبوونه وه، نامه له یه کتر برین، واز له هاموشوی یه کتری هینان، برینه وه ی چتیکه له گه ل که سیکی

مقاطعة: ۱- کار له بره گرتن، په یانکاری ۲- پارچه خاکیتک ۳- به گلک، خوهر.

قطعي: بی گومان، وه کات.

قطعیاً: هه تاهه تایح، ببری، ببری، به ئیگجاری.

قُطِف: گیایه کی کتیوییه وه کوئه سپه ناخی وایه، چه ند جووره چتیشتیکی پی لیده نری.

قطف: رنین، لیکردنه وه، چین.

قطف الثمرة: به رچنی، به لیکردنه وه، میوه چین، دارین، رنینه وه.

قطف الازهار: گول چین.

مقطفة: سه ووت، قه رتاله.

القطم: چرتانندن.

قطمیر، قطمار (ه): ۱- قرتماخه، قه تمزه، قاموشک، کنی، قه بار ۲- قه له شتی ده نکی خورما و پتسته که ی وی.

قطن (ج) اقطان: لۆکه، په مۆ، په مبوو، په مه، په مبه.

قطن محلولج: لۆکه ی په رکه راوه وه.

- **جوزة القطن:** گاله، گال.

- **حب القطن:** په مۆدانه.

- **غلاف القطن بعد النفع:** گۆزک.

قطن: دانیشته گه، نیشته گه.

قطني: لۆکه بی.

قطنية: خاله گه.

قطوب: چینی ناچاوان.

قطور: هه وری پر بارانه و ئه ستوور.

قطوع: زۆرپر، زۆر جودایی کار.

قطيع وقطاع (ج) قطعان: میگه ل، ران، په وه، رووماگ، رین، که ر، که رد، گه له، رفۆ، گیله، هیتشت، باقوور، پیلک، دیش، بر، بره، جه له ب.

- **قطيع الاغنام:** میگه له مه ر، رانه مه ر.

- **قطيع البقر:** گاگه ل، گارانی ره شه و لاخی.

- **قطيع الحملان:** به ر خه گه ل، هه قشی.

- **قطيع الخيل والبغال:** په وه ی یه کسمان.

- **قطيع الفخار المكسورة وغيره:** قاشیله، قاشوله.

- **قطيع المعز:** بز نه گه ل.

القטיפفة: سووراو، قه دیفه (گول)، خاوتی وشک کردنه وه.

القטיפفة: گالگالی، له وزینه.

قطنانف: چیتشتی هه ر شته ی، جووره هه لویه کیشه.

قناع: شو راو.

قعد: پروانه (قعود).

القعدة: ۱- قالیچه، رایبیک ۲- ده فریکه مندالی له سه ر راده دپیلن و له بن نه خو شانیس داده نری.

قعر (ج) قعور: ته ک، ته رک، به ر هت، بن، په ی، بنی ده ریا و چتی قول، بنک.

مقعر: قویاو، کلۆر، ناوچال.

قف: پروانه (قیف)

قَف: ته ره و سه وزی وشک.

قعقع: قشقه له، قه له باشکه، قه له به له که، قه له باز ده له، قه چه له، که شکه له، قاز هک، قه له باچه که، قشقیزه، قیقره له، قیقره له، ققوله، کلک مه قلی، قشقه ره، قشقه ره.

قعقعة: خره، خره خر، خرنگه، خرینگه، خرینگه خرینگ، شه قه، چۆقه چۆقی ددانان، دوانه چیره، دیانه ریکی.

- **قعقعة السيف:** شه قه ی شیری.

قعل: کاکۆل.

قعود: دانیشتن، رۆنیشتن، نیشتن، نیشته ی، رۆنین، ئه ره نیشته ی، نیشته ی ره.

القعود فوق الركب: قه له فیسک، قه له فزکین، قه له فزکین، له سه ر چۆکان دانیشتن.

قفاء العنق: پژمل، پشتمل، پشته سه ر، پاتک، پاتن، به وشمل، پشتی سه ر، ستو.

- **القفاء بالحذب:** هیس، ملخوار.

- **أغم القفاء:** هیس، ملخوار.

قفاز (ج) قفافيز: ۱- ده سه وانه، ده سه وانه، ده ستکیش، ده ستینه، له پک، په نجه وانه، باز نه ۲- پاوانه ی مورووی ئافره تانه.

309

- قَفَّال:** قفّال ساز.
- قَفَّة:** لوتکه، که شتی گچکه، دهسته که شتی.
- قَفَّة (ج) قَفَف:** زهمبیل.
- قَفَر (ج) قَفَار:** بیابانی چۆل و بِنِ ئاو و دار و بار و گیا.
- قَفَز:** گومه ته، بازی دا، له دهستی دهرچوو.
- القَفَز:** بازدان، قهله مبارزان، چهنک کرن، فتلۆیاچک، هلقه وازتن، فرتدان، شه جنجقین، خوهچهنگ کرن، بههین، فهراندن، دهقلوو، بازبران، خۆهلهدان، قهله مبارزان، وزاق، هلجنقاندن.
- **قَفَز العالی:** بازدانی بهرز.
- **القَفَز بالزانه:** بازدانی بهدار.
- **قَفَزات علی البقع:** له جینوه ههله پهرین.
- قَفْزَة:** فرت، جاره بازدانیتک.
- قَفْزَة هوائیة:** سهرمه قولات.
- قَفْص (ج) اقفاص:** په کهه، قهفهز، بپترکم، بپتر، تووله، پهنگ، پهک، پهکک، کالک.
- **قَفْص الاتهام:** چه پهری تاوا.
- **قَفْص الصدري:** قهفهزه سینگ، پهک.
- **انطلاق الطير من القفص:** فجووج کردن، به په لایه بونی بالنده له قهفهزیتوه.
- قفل (ج) اقفال (ه):** فهراشه، قفل، کۆدک، کۆد، کلۆم، قلف، قوئف، کولۆم، له (قوئف) دوه وهگرراوه.
- القفل:** بهستن، ژهنن، ژهنن، کلۆم دان، داخستن، گاله دان.
- قفوف:** له سهه چینچکان دانیشتن، ههله تروشکان.
- قفیز:** مکیال یسع حوالی (۸۰) کیلو من الحبوب، ۱- کهویژ، کیله، دوو په پیه، په میانه ۲- کهو، سه رهند، کهوگیر، گل گیر، کهویژ.
- قفیزی:** سنج باز.
- قُل:** بلنج، بیژه، بووشه، واچه، بووژه، بووژه، بیج، بواج، باچه، بییش، ئووشه، باخووه، بۆش.
- قُل له:** پییی بلنج.
- قُل قُلًا وَقَلَّةً:** کهمیون، له کورتی دان، چک بوون، بهچکین.
- قلا قلاوا:** سوورکردنه وهی گوشت و چتی تر.
- قلا قلیاً اللحم:** سوورکردنه وهی گوشت و چتی تر.
- مقلي (ج) مقال:** تاوه، کهرسوون، ئاخلیقینک، لینک، پرمیژ، پرمیشک، روون پیژ.
- قلا فلاناً:** له سهه ری دا.
- قلاء:** چیتشت لیتنهر، شپوه کار، ئاشپهز.
- قلاية:** چیتشتخانه.
- قلاية:** نان بریشک.
- قلاية اللحم:** قه نارهی گوشتی.
- قلاية (ج) قلايد:** ملوانه، مله وانه، ملوانکه، بهرموور، گهردن بهند.
- قلاية النساء:** گهردانه، خه ناوکه، گرته مر، خوناوکه، گهردن بهند.
- قلاية خاصة بالمهد:** گه لوازه.
- قلاية خاصة لعنق العجل:** گولینگ.
- قلاية من القرنفل:** میخه کهبه ند.
- قلاش:** وردونزم و کوشراو.
- قلاش:** بیکاره، هیج و پووج، بی باک، بپمار، پرووت.
- قلاخ:** ههله کیش، ههله کن، له په گوریشه دهرهینهر.
- قلب (ج) قلوب:** دل، فتراق، قیز.
- **قلب الجیش:** ۱- جهرگهی له شکر، ناو کۆرگهی سوپا، ناوهندی له شکر ۲- جهنگه، نیوه راست.
- **ارتعاش القلب:** دلّه له رزی، راجله کین، راجله کان.
- **اضطراب القلب:** دلّه ته پی، دل شتیوان.
- **انكسار القلب:** دلشکان.
- **تشنج القلب:** دلّه کزی.
- **جاذب القلب:** دلگیر، دلکیش، دل بهر.
- **الحاجز الطولي للقلب:** درپژه تیغه ی دل.
- **خفقان القلب:** دل بوورین، دلّه کوتی، دلّه ته پی، دل بووردنه وه، دلّه لایه پیژتن.
- **دقات القلب:** دل لیدان، دلّه ته پی، دلّه په پی، په په.
- **رجة القلب:** کرپه، خورپه، کورپه، کورترژن.
- **رقيق القلب:** دل نه رم.
- **السکنة القلبية:** دل وهستان، دلراوهستان، مه رگی کوتوپر.
- **سوء القلب:** بهد نیهادی، دل و دهروو گهندی.
- **سئ القلب:** بهد نیهاد، دل و دهروو گهند، دل پیس.
- **شجون القلب:** کفت و کۆی دل.
- **صافي القلب:** دلپاک، بی قین.
- **ضعيف القلب:** بی دل.
- **عن ظهر القلب:** له بهر، له یاد.
- **قاسي القلب:** دل په ق، دل په ش.
- **کسر القلب:** دلشکاندن.
- **ملء القلب:** پر به دل.
- **من عمق القلب:** له کانگای دلّه وه.
- **نشيش القلب:** کزه ی دل.
- **هبطة القلب:** قرچه ی دل.
- **هبوط القلب:** دل داکه وتن.
- **وجع القلب:** دهردی دل، دل ئیشه.

قلب قلباً: وەرگیتپانهوه، سه ره وژتیرکردن، نخوون، نخووبین، هه لگیتپانهوه، هۆرگیتپایی، نخوون کردنهوه، قَلپ کردنهوه، وەرچه رخانندن، هه لگه پاندنهوه، دهرنخوون کردن، بهرواژی کردن.

قلب: شیتواندن.

مقلوب: هۆکدار، ئاوه ژوو، سه ره وژتیر، په له واژه، چه واشه، دهرنخوون، دهمه ونخوون، واژی، هه لگه پارهوه، بهرواژی، قه له واژی، چه واشه، بهراپشت، هه لگه پیاو، سه ره وخواو، سه ره ونخوون، سه رنخوون، سه رنیگون، قازی، قه له واژه، لاتر قه وچ، وەرگه پاو، وەرگه پارهوه، وەرگیتپراو، وەرگیتپلاو، هه لا وگیتپ.

قلباً: به دل، له کانگای دله وه، به داو و دل.

قله (ج) قلیل (ه): قولله، ته پۆلکه ی سه ر کیتوان، لووتکه ی سه رچیا یان، بازگه، ته رازن، تیبیا لک، قۆپ، که مک، به راز، پچووک، قۆچ، کۆپ، کۆت.

قله: که می، کیمی، چکیتی، که ماسی، که ماهی، که مایه تی، که مایه سی، که مایی.

قله التجربه: ساده کاری، تازه قه لایی.

قله الحياء: بی شه رمی، چه قه سوویی، بی ئاپروویی.

قله الشرف: بی ئاپروویی، سووکی، سووکایه تی، سووکیتی.

قلد: بروانه (تقلید).

قلزم: دهریای سوور.

قلع: قه لایی، قا.

قلع: هه لکه نندن، هه لکشکاوتن، له ریشه دهره تیان، ثانیف کرن، ریشه که نکرن، هلکرن، هنگوستوک.

قلع: کاو، که ور، که ورگ.

قلع السن: ددان کیشان، دیانکیشان.

قلع: لادرگه.

قلعة (ج) قلاع (ه): قه لا، قه لات، دژ، که لات، بورج، برج، کۆت، هه وراز، باروو.

حامي القلعة: قه لاتنه وان.

هادم القلعة: قه لاشکین.

قلن: په ریشان، په شوکاو، نه سه روت، که ورپ، شپه زه، شپه زیباگ، شپه پتو، خۆنه گر.

قلن قلناً: په ریشان و شپه پتو بوون.

قلن: په ریشانی، شه پتویی، شه لته ژان، قه له قازی، شپه زه بی، شپه پتویی، نا ئارامی، بی ئارامی، ئازاوه، ئازاوله، پشیتونه، په ریشان بوون، په شوکی، په شوکاوی، جارسی، جه رگا ووسی.

القلعاس: په تاته، سیف زه مینی.

قلقلة: که لکه له، سه ودا، شو.

قلم (ج) اقلام: (ه) قه له م، پیتنوس، خامه، ئامرازیکه که پیتی ده نووسری.

قلم الحکاکین، قه له می مؤر هه لکه نان.

قلم الزهرة والحشایش: نیرک، نیرتک، نیرۆت.

قلم السري: رازگه، جتپراز.

بری القلم: (ه) قه له م برین، پیتنوس دادان، قه دکردنی قه له م.

حق القلم: سه ر قه له مانه.

ریشه القلم: نووکی پیتنوس، دمک.

سراع القلم: ژاژ.

قلم قلماً: دادانی پیتنوس، قه له مکردن، چرپاندن، قه لته کردن.

قلم الشجر: دهره که ی بری.

قلم: مشقه، تول، قه له می دار و گول و ئیتر.

قلنسوة: جووره کلاوتیک.

قلولاء: قازو قولینگ.

قلي: زاخی رهش.

قلى قلباً: بروانه (قلا قلوأ).

قلى اللحم: که مرین.

قلية (ج) قلايا (لحم): بریانی.

قلي الشحم: هۆرکاندن، هه لکه زانندن، هۆرکانن.

صوت قلى اللحم والشحم وغيره: چزاندن، چزه چزه، کززه کززه.

قليل الشان: نزم، سووک، زربه هره.

قليل (ج) قلیلات: که م، کیم، نهخت، چک، تۆز، پت، پچک، پیچ، پچکوک، پیچ، چهن، داپیچ، که مؤله.

قليل الادب: که م شیتواز، ترهک، چارقاپ، چاونز.

قليل الاهتمام: که مته رخم.

قليل الكلام: که مدوو، که مدوتین.

قليل التجربة: چاقتگرتی، ساده کار، تازه قه لا.

قليل الحياء: بی شه رم، سووک.

قليل العمل: دهسته وهستان، بی دهستاو.

قلیلاً: تۆزۆ، چکی، چکیتک، پچک، نهختیک، که می، نهختی، پچیتک، پچین، که مهک، هیتندیک تۆزیتک، به ره به ره، که میتک، بریتک، بریره، برراگه، قیچیتک، هندهک.

قلیلاً قلیلاً: که مکمه، تۆز تۆزه، نهخته نهخته، به ره به ره، بریره، له سه ره خۆ، پچک پچک، پیچ بیچه، چه پیت.

قلیلاً جداً: خه می.

قُم: ههسته، هه لسته، ئوروز، هۆرزه، وه رزه، رابه، هه لته ره، هه لئو، هولوو، هولوو.

قمار (ه): قومار.

عراف القمار: لاجلاج، قومار باز.

قماش (ج) اقمشة: کووتال، چۆخ، پارچه، کالا، نه هین، سیپال.

قلب قلباً: وەرگیتپانهوه، سه ره وژتیرکردن، نخوون، نخووبین، هه لگیتپانهوه، هۆرگیتپایی، نخوون کردنهوه، قَلپ کردنهوه، وەرچه رخانندن، هه لگه پاندنهوه، دهرنخوون کردن، بهرواژی کردن.

قلب: شیتواندن.

مقلوب: هۆکدار، ئاوه ژوو، سه ره وژتیر، په له واژه، چه واشه، دهرنخوون، دهمه ونخوون، واژی، هه لگه پارهوه، بهرواژی، قه له واژی، چه واشه، بهراپشت، هه لگه پیاو، سه ره وخواو، سه ره ونخوون، سه رنخوون، سه رنیگون، قازی، قه له واژه، لاتر قه وچ، وەرگه پاو، وەرگه پارهوه، وەرگیتپراو، وەرگیتپلاو، هه لا وگیتپ.

قلباً: به دل، له کانگای دله وه، به داو و دل.

قله (ج) قلیل (ه): قولله، ته پۆلکه ی سه ر کیتوان، لووتکه ی سه رچیا یان، بازگه، ته رازن، تیبیا لک، قۆپ، که مک، به راز، پچووک، قۆچ، کۆپ، کۆت.

قله: که می، کیمی، چکیتی، که ماسی، که ماهی، که مایه تی، که مایه سی، که مایی.

قله التجربه: ساده کاری، تازه قه لایی.

قله الحياء: بی شه رمی، چه قه سوویی، بی ئاپروویی.

قله الشرف: بی ئاپروویی، سووکی، سووکایه تی، سووکیتی.

قلد: بروانه (تقلید).

قلزم: دهریای سوور.

قلع: قه لایی، قا.

قلع: هه لکه نندن، هه لکشکاوتن، له ریشه دهره تیان، ثانیف کرن، ریشه که نکرن، هلکرن، هنگوستوک.

قلع: کاو، که ور، که ورگ.

قلع السن: ددان کیشان، دیانکیشان.

قلع: لادرگه.

قلعة (ج) قلاع (ه): قه لا، قه لات، دژ، که لات، بورج، برج، کۆت، هه وراز، باروو.

حامي القلعة: قه لاتنه وان.

هادم القلعة: قه لاشکین.

قلن: په ریشان، په شوکاو، نه سه روت، که ورپ، شپه زه، شپه زیباگ، شپه پتو، خۆنه گر.

قلن قلناً: په ریشان و شپه پتو بوون.

قلن: په ریشانی، شه پتویی، شه لته ژان، قه له قازی، شپه زه بی، شپه پتویی، نا ئارامی، بی ئارامی، ئازاوه، ئازاوله، پشیتونه، په ریشان بوون، په شوکی، په شوکاوی، جارسی، جه رگا ووسی.

القلعاس: په تاته، سیف زه مینی.

قلقلة: که لکه له، سه ودا، شو.

- قماش ذو سمك خفيف: پارچه یه کباب.
- قماش صوفي: هرین، چۆخی خوری، چۆخ.
- قماش غلیظ: قهستۆر.
- قماش قطني ملون: چیت.
- قماش القطن الاسمر: خام، جاو.
- قماش الکتان: کهتان.
- اقمشة حريرية: کالای ناوریشمی، کهسرهوان.
- اقمشة صوفية: کرباس.
- قماط (ج) قماط:** دهسرازه، پین پیچه، پین چهنه، دهسسترازه، قونداغه، قنۆرک، ئەو پەرۆ و پالات و کهژویه کهلاق و لهتهنی مندالی ساوای پین دههستری.
- قمة (ج) قمم:** ههلهم، بهراز، کهپک.
- قمة التل:** سهريستوو.
- قمة الجبال:** بازگه، قوللهی سهري کیتی، تهپله سهري کیتی، تهپلاک، تهفینگ، سهري چیا، قولله، سهركهل، تهپۆلکهی سهري چیا، قام، قوتکه، کهلک، کلاوه، کلۆپینگ، کمت، لووتکه، کلیفانک.
- قمة الجبل المائلة الى جهة:** پهسارگه.
- قمة الرأس:** تهپلی سهري، تۆقی سهري، گاسک، بانه سهري، بۆلک، تۆقه سهري.
- القمم النامية:** لووتکه کانی گه شه.
- قمح:** بروانه (حنطه).
- سنابل القمح: گۆله گه نم.
- فريك القمح المشوي: قه ره خه رمان.
- قمحة:** دهنگ، دانگ، نۆک.
- قمحدوة (ج) قماحد:** ئیسیکی پشتی سهري.
- قمر (ج) اقمار:** مانگ، ههوی، ههیف، ههیف، هه موو، کاووت، مۆنگ، هه فی، ما.
- خسوف القمر: مانگ گیران.
- ضوء القمر: شه به قی مانگ.
- لون القمر: رهنگ مانگ.
- ليلة قمرء: مانگه شهو، ههویه شهو، ماتاو.
- قمرء:** سپیکی لیل، مانگه شهو.
- قمرن:** کوللهی ده ریایی.
- قمری:** قومری، که شو، کوپرک، تنتسک، فانتک، جووره کوتریکه تهوقی له گهردنی دایه.
- قمصان:** سه ره قۆل.
- قمطر (ج) قماطر:** دۆلابی په رتوکان، فهلاقه، مرۆی کورته بالا و تیکسرهاو.
- قمطیر:** گرژ و تاریک، په رتیشان، که نهفت کردن، به دارلیدن، سه رکوتانه وه.
- قمع:** بروانه (قلع).
- قمع (ج) قموع:** بروانه کشتبان.
- قمع (ج) اقماع:** رهحه تی، کۆف، کۆفک، گۆفک، ماستهک، کووفک.
- قَمقام:** دهریا، ژماره ییکی زۆر، مرۆی گه وره و دلفراوان و به خشنده.
- قمقم و قمقمة:** تونگه ییکی گه رووته نگه ناوی قوم قوم لی دیتته ده ری.
- قمل:** ئەسپین، سپهه، سپهه، سپهک، سپین، عه بوویژ، مۆربان، هه سپین.
- صغار القمل: بانگه، متوولکه.
- قمل الدجاج: کهپله، کهوری، چیکنه.
- قمل الدجاج والمعز وغيرها: کهوری.
- القمية:** خهپله، کولیر، کورته بالا، کورته ل، خرین، کوله بالا، کوله بنه.
- قميص (ج) اقمصة:** کراس، گجی.
- قميص العروس: چار.
- قميص النوم: کراسی شه وی.
- قنأ:** کهسیکه کاریژی هه لده که نت.
- قن:** قۆپ، زیترکید، زه خرید، نوکهر.
- قنابل محرقه:** بۆمبای سووتینه ر.
- قناة (ج) قنوات:** ۱- جۆگه ی ژیر زهوی، کاریژ، که نداو، نۆکه ند ۲- مۆدنه، دارجغاره.
- القناة الاصطناعية: نۆکه ند.
- قناة السمع: بۆری گۆی.
- قناة شوكية: بۆری بربره، بره بۆری، بره جۆگه.
- قناة الماء: کاریژ.
- القناة الهضمية: بۆری هه پروون.
- قناده:** گوتینی.
- القنأد:** شه که رچی، شیرنیاساز، شیرنیاتفرۆش.
- قنأدي:** بروانه (حلوانی).
- قناص:** بروانه (صیاد).
- قناع (ج) اقنعة:** ۱- سه ریۆش، پیچه، رووبه ند ۲- سیننی، مجوعه، لهنگه ری، مه رسه ف.
- قناع (ج) أقنعة:** سه رکلاوه، سه ریۆشی ژنان.
- مقنع: سه ریۆشی ژنانه به.
- قناع:** سارۆخ.
- قناعة:** چاوتیتری، چاوتیتری، بمالی خوه رازی، دابینی، رۆکه وتن، که مخۆری، که موهری، دلنیایی.
- قناعة:** سه رکلاوه، کلاووزی، سه رنل، تلی، تله.

- **اقنعة غازات السامة:** کلاوی ژههره‌گاز.
- القنال:** پروانه (ترعة).
- قَنْب (القَنْب)** گیا، که‌ندری، گیابه‌ن، به‌نی گیای.
- **خِیْط قَنْب:** که‌ندر، کندری.
- قنبرة (ج) قنابر:** پروانه (قنبرة).
- قنبلة (ج) قنابل:** بزمبا، نارنج، نارنجوک، دانه.
- **قنبلة ذرية:** بزنیای ته‌تومی.
- **قنبلة يدوية:** نارنجیک، نارنجوکی ده‌ستی، دانه.
- قنبیط:** داشکه‌له‌م، که‌له‌م بوهار.
- قَنْة (ج) قن:** پروانه (قنلة).
- قَنْدر:** سه‌گاو.
- قَنْدُس:** سه‌گاو.
- قندیل (ج) قنادیل (ه):** قندیل، چرا، لامپا.
- قندیل البحر:** ته‌ستیره ماسی.
- قنص:** راو، نیچیر.
- قَنْصَل (ج) قناصل:** شاه‌نده‌ر، شاه‌نه‌ر.
- القنصل العام:** سه‌رشابه‌نده‌ر.
- قنصلية:** شاه‌نده‌رخانه، شاه‌نده‌رخانه.
- قنطار (ج) قناطر:** مائی زور، کیشیککی ۱۰۰ ره‌تلیسه، (۱۰۰۰) مه‌نه، خه‌وار.
- قنطرة (ج) قناطر:** کئی پرد و نییدیکه‌یه.
- قنق قنعا:** چاوتیریون، دابین بوون.
- قنغذ (ج) قناغذ:** ژووشک، کوله، ژیشی، ژژو، ژیشک، ژیشک، ژووشی، ژقشی، ژووشک، ژووشو، ژوو، ژژژو، کودو، ژیروو.
- قنوت:** خو نزم‌گرتن، فه‌رمانبه‌رداری، له‌نویتی‌دا راه‌ه‌ستان، پارانه‌وه له‌نویتی‌دا.
- قنوط:** بی‌ه‌ه‌ویا، ناهومید، بی‌هیشی، بی‌هیسوا، دل‌سارد، ته‌راسیان، تومید پراو.
- قنوع:** پروانه (قانع).
- قنینه (ج) قنانی:** بوتری، شووشه، ده‌سکه‌له، که‌مووله.
- **قنینه الرش:** پرژه شووشه، شووشه‌ی پرژین.
- **قنینه الکثافة:** که‌مووله چری.
- **قنینه الوزن النوعي:** که‌مووله‌ی کیشانه‌ی تاییه‌تی.
- قنیوات:** جوگه‌له.
- قنهار:** پروانه (قاهر).
- قهر:** دل‌نه‌خوارانه، به‌ه‌وی و نه‌ته‌وی، بوژه، پشم، چیره‌بوون، تووره‌بوون، تیکشکان، به‌زین، زوری، زور، نوودلان، زوری‌گیر.
- قهرقهر:** پی و یران، زور لیکردن، که‌نفت کردن، تیکشکان، لی تووره‌بوون.
- القهر:** پشماندن، تووره‌بوون.
- **مقهور:** مه‌رس، وستو.
- قهرأ:** به‌زوری، به‌خورتی.
- قهرمان (ه):** قاره‌مان، نازا، پالنه‌وان.
- قهری:** زوره‌ملج. زوره‌مله، زوریایی، زوری‌گیر.
- قهر قهرة:** کشانه‌وه، پاشه‌وپاش، گه‌رانه دواوه، پشتاوپشت.
- قهری:** کشانه‌وه، پاشه‌وپاش، گه‌رانه دواوه، پشتاوپشت.
- قهقهة (ة) پرقة، پرکه، تریقه، قاقا، تریق و هوپ، قاقای** پیته‌نین.
- قهقهة الاطفال الصغار:** زرووقانه‌وه.
- قهقهه قهقهة:** له قاقای پیته‌نین دان، تریقاندن، زرووقانه‌وه، زرووقانه‌وه به‌قاقا پیته‌نین، قاقاگردن، زره‌قیان.
- قهواتی:** ۱- چاچی، چایچی، قاوه‌چی ۲- ره‌نگی گه‌می، ره‌نگی قاوه‌یی.
- **مائل للقهواتی:** قاوه‌یی باو، قاوه‌یی نوین.
- قهوة:** قاوه، چاخانه، قاوه‌خانه.
- **ساقی القهوة:** قاوه‌چی، چایچی.
- **مقهی:** چاخانه، چایخانه، قاوه‌خانه.
- قواد (ه):** گه‌واد، ته‌ره‌س، جاکیش، ژن به‌مز، ژن حیز، قورمساح، قه‌لته.
- قواد الطيور:** شاپه‌ر، جخ، جخه، شمشیره‌ی په‌ری که‌له‌باب و نیتر، په‌ره هه‌ره‌دریژه‌کانی سه‌ر بالی بالندانه.
- قوارة (ه):** قه‌واره‌ی له‌ش یا دیوار و یا به‌رگ و نییدیکه‌یه.
- قواس:** که‌واندار، که‌وانگه‌ر.
- قواع:** که‌رویشک.
- قواطع:** بره‌ر.
- قواعد اللغة:** ریژمان.
- القواقع الحلزونية:** هیلکه‌ی شه‌یتانۆکه.
- قوأل:** زوریلج، رووخوش، ده‌نگخوش، گورانیبیتز.
- قوام:** ریکی، راستی، ریکویتیکی بناغه‌ی چت، پاس، داد، ناونجی.
- **قوام الانسان:** بالا، به‌ژن، قه‌د، جوان و دریژی.
- **ثخين القوام:** خه‌ست.
- **شمعية القوام:** بالا، میتوبن.
- القوب:** جووچک، جووجه‌له.
- قوباء:** لیر، خارشت، تاوره، ناگرۆکه، سه‌ودا.
- قوة (ج) قوات وقوي:** ده‌سته‌لات، باشار، هیز، تین، زه‌بر، گوی، کوه‌ک، گریک، گز، پییز، ته‌ووژم، گوژمه، گف، تووک، ده‌ستودوو، ویه، گوژم، هه‌فل، وژه، ته‌وش، خورتی، هاز، توانایی، نیره‌وان، په‌لوپز، توانایی، هیل، به‌زه، زور، ته‌نیا،

- بره، زهبروزهنگ، پچل، گاز، زاخ، نه نیا، بهرگه، برشت، بره، تاو، زووخ، زه بهر ده ست، كه له زه پری، گلوکویتز، گوردی، مه ندینه، وهرگه، ههفل، هیل، کیش، سه رگر (في العتلة)، دهره قهت، پچل، وزه، ههست، گیر، یارا، باره.
- **قوة الانتاج:** هیزی بهر هه مهیتان.
- **قوة التناقل:** هیزی قورسه کی.
- **قوة التجاذب:** هیزی به کتر کیشکردن.
- **قوة تنفيذية:** هیزی به جیهیتان.
- **قوة جاذبية:** هیزی پاکیشان، سرن.
- **قوة الجذب:** هیزی کیش، ته وژمی کیشان.
- **قوة جذب الارض:** هیزی کیشکردنی زهوی.
- **القوة الجوية:** هیزی هه وایی.
- **قوة دافعة:** پالهیتر، هیزی پال پیتوه نه ر.
- **القوة الدافعة الكهربائية:** پالهیتری کاره با.
- **قوة الدفع:** هیزی پالتان.
- **قوة الشامة:** بهنو، هیزی بۆنکردن.
- **القوة الصاعدة:** هیزی سه رخر.
- **القوة الطبيعية:** گازور، هیزی خۆرسکی، ته وژمی خۆرسکی.
- **القوة فطرية:** گازور.
- **القوة العسكرية:** هیزی سوپایی.
- **قوة لامسة:** ساوایی، ههستی لیکه و تن.
- **قوة محرکه:** هیزی بزوین.
- **قوة معنوية:** هه ترهش، زندهق، زه هله، کۆم، نه تره، هیزی وره، زراو، زاره ترهک، زار، زندهق.
- **ترکیب القوة:** پیکه وه نانی هیزی.
- **عديم القوة:** بی وزه، بی تین.
- **القوة النووية:** هیزی کانی ناوکی ته تۆم.
- **ذو قوة:** بهر گرگی، هیزدار.
- قوت (ج) اقوات (ه):** قسوت، پۆزی، بژیوی، بژیوی، پۆزی، هۆی، ژیان، نه مه له (قوتدان) هوه وهرگیراوه.
- القود:** یه دهک، یه دهک.
- قود:** تۆله، خوینپۆزی کوژتن.
- قوس:** مانگی نۆیه مهینه به پیتی ژمار یاری بورجان.
- قوس (ج) اقواس:** که وانه، که فانه، کفان، قاپ، که فان، که مان، که وان، کفارک، گهو.
- **القوس الانعکاس:** په رچه که وان.
- **القوس الدائري:** که وانه ی باز نه یی.
- **قوس الفقري:** که وانه پشت، برپه ی که وان.
- **قوس منتظم:** که وانه ی ریکوپییک.
- **قوس النصر:** تاقی پیرۆزی.
- **مقوس:** که وانه دار، گهو دار.
- قوسرة:** بهر چنه.
- قوس قزح:** کۆلکه زه پینه، په لکه شه به بنده، رۆژ زه پینه، شه و بنده رۆژ، هه ساره زه پینه، په لکه رهنگینه، نه ستوونه، که وانی رۆسته م، که سک و سۆر، تیره ژه، کۆله زه پینه.
- **نفس القوس:** هه مان قهوس.
- **قوسین صغیرین:** جوت که وانه.
- قوصرة:** زه نبیل.
- قوق پروانه (قوأة):**
- قوفاة الدجاج:** قدهقد، قرته قرت، قرتان دن، گاره، گاره گار، گاران دن، قاره قاری مریشکان.
- قو قعة:** چه قچه قۆکه، قاقله جنۆکه.
- قو قئل:** کهوی نیر.
- قو قلة:** به چیاو کتیوان هه لگه ران.
- القول:** وستن، ویترن، ویتشتن، هوتتن، کوتن، گوتن، گوهتن، بیترتن، بیتران، وتن، فتن، واتهی، مووش، واتن، میهن، وهش، په یف.
- قول:** وته، کوته، گۆته، واژه، که فنه ر، شۆب، وژه، واته، گوفتار، وتوویتز.
- **قول الصدق:** راستویتی، راستی، وته ی راست.
- **صادق القول:** راستی.
- قُل:** بلتی، بوواج، بیژه.
- **لا تقل:** مه لئ، مه بیژه.
- قول (ج) اقوال:** به لئینی، هه ری، گوفت.
- **اقوال مأثورة:** قسه ی نه سته ق.
- **اقوال فارغة:** گلته و فلته.
- قوم (ج) اقوام:** ۱- هۆز، نه ته وه، تیل، جۆم، دووده مان، لیتیم، نه قیچرک ۲- گرۆ، کۆمه لیکه له خه لکی ۳- گه لیکه هاونه ژاد و هاو زمان ۴- خزم و که سوکار، خۆبی، خۆش
- قومي:** نه ته وه په رست.
- قومية:** نه ته وایه تی.
- **أقلية قومية:** که مه نه ته وایه تی.
- قوتس:** پروانه (شعبان).
- قوي (ج) اقویاء:** به هیز، به تین، هیزدار، تیندار، زه بردار، بگه وده، کاریگه ر، داگرتی، بۆکه، دووتا، به زاخ، خووه پروو، مایه دار، وه هاز، هازوار، دووباد، دووتا، زه به رده ست، زۆردار، به گوشام، گوندار، توانا، دهسته لاتدار، زه به رده ست.
- **قوي البنية:** ساخ، ته ندروست، به خۆوه، ئیقنۆته، مه ندین.
- **قوي الجسم:** ساخ، ته ندروست، به خۆوه، ئیقنۆته، مه ندین.
- **قوي الذاكرة:** به یاد، بیریتر.

- قوى العشرة:** هيتزه كانى ده، دهچاوكه دى دل، دهچاوكه، دهسگاي تهن.
- قويم:** راست و دروست، راس، سيخ، بهژن جوانى و ناوئجى، بالاچوان، وهك دووخى راست.
- قوى:** رشانه وه، فهران، دلهاوردنه وه، دلغه ليهك، هيتلنج هاتن، قورپ، قلىپى رشانه وه، هيتلنج هيتانه خو يو نه وهى خوارده منى ناوژگى بهزارى دابيتنه وه دهري.
- **تجشؤ للقيء:** هيتلنج هاتنه وه.
- **تحرك الى القىء:** هيتلنج، قورپ.
- **مقدمة القىء:** قلىپ، قورپى رشانه وه.
- **مقىء:** ريشينه وه، فهران.
- قيادة:** ۱- رى نيشاندان، لهشكرگيرى، لهشكركه شى، سهركرده يى، سهروكيتنى لهشكر، سپارائى، ريبه رى، رابه رى، به له دى ۲- ناژوتن، ليخوپين.
- **قيادة الاسطول:** دهريادارى.
- **قيادة الجيش:** فهريماندارى سويا، سهروكيتنى لهشكر، سپارائى، سوپارائى، سوپاسالارى.
- **مقر القيادة:** باره گاي لهشكرى.
- مقود:** جلّه و، رست، لغان، ههوسار.
- مقياد:** جلّه و، رست، لغان، ههوسار.
- قياس:** نه اندازه بهراورد.
- القياس:** پيوان، بهراورد كردن، نه اندازه گرتن، ليكدان، واژتين، ليكدانه وه، پيچواندن، ويچواندن، پيمان، پيخان.
- **قياس الحجم:** بارستپيوتو.
- **قياس الزاوية:** پيوانى گوشه.
- **اجراء القياس:** پيوان، نه اندازه گرتن.
- **آلات القياس:** مرازه كانى پيوانه.
- **فن القياسات:** نه اندازه گهرى.
- **مقياس (ج) مقاييس:** مرازي نه اندازه، نه اندازه گر، پيونه، پيوانه.
- **مقياس الارتفاع:** پيونه رى به رى.
- **مقياس التثاقلي:** پيوانه رى قورسه كى.
- **مقياس الحارطة:** پيوانه رى نه خشه.
- **مقياس الرسم:** پيونه رى وينه كيشان، ويچواندن، وينه پيوتو.
- **مقياس الرطوبة:** شى پيوتو.
- **مقياس السطوح:** پيونه رى ريو.
- **مقاييسه:** خه ملى كردن، وه گرتن، دانان، بهراورد كردن.
- **مديرية المقاييس:** به ريو به ريتى پيوانه.
- قياسي:** پيوانه يى.
- **لاقياسيان:** هاوپيوانه نين.
- **النسب القياسية:** ريتزه هاوپيوانه.
- قيافة:** توويزم، قه لافهت، سيما، فهسال.
- قيافة الرأس:** سهروسه كوت.
- قيام:** ههستانه سه ريبى، راسه وه بوون، ههستان، ههستان، ههستان، هالبوون، هلبوون، هوسته رى، هورسه رى، هيتز كردن، رابهستان، رابهوين، رابهوين، هوريزان، هوريزان، هوريزان، هالبوون، ناخيتز كردن، راسته بوونه وه، راسته وه بوون، ههچ، ههچ، له زاراوه رى منالاندا، زيندووبوونه وه رى ريو پيوانه.
- قياما:** به پيوتو.
- قم:** ههسته، بروانه (قم).
- قيامه (يوم القيامه):** پهسلان، پاشه ريوژ.
- قيارة:** مرازيكى مؤزيقه به.
- قيح:** كيم، ههوا، زوخ، ناداب.
- قيد (ج) قيود واقياذ:** ۱- پيوتو، پابه ند، زنجير، نه شكيتل، پابه ست، په يوتو، خه ليلى، مه ريه ن، مه ريه ن ۲- تومار، زاينه ند.
- قيد (للدواب):** دهستبه ند، پيوتو، پابه ند.
- قيد (للرجل):** كوت.
- قيد الكتاب:** تومار كردن، نه كه پورز كردن.
- قيد (لتحديد الفرس):** سندم.
- **مقياد:** ههوسار، ههفسار، قه راسه.
- **مقود:** كه مهن، كه مهنه ند.
- **مقياد:** پابه ست كراو، پابه ند، گرفتار، ده ريه ست، گير، گيراو، گيرى، گيرى، گيرى، گيرى.
- القيد:** تومار كردن، پهت كردن، سندم كردن، پيوتو ند كردن.
- قيد تقيداً:** سندم كردن، پيوتو ند كردن.
- قيد الدواب:** ولاخ به ستنه وه.
- قيد الفرس:** پيوتو ند كردن.
- قيد:** په دوو كه وتوو، رادوو.
- قير (ه):** قير، قيرل.
- قيراط:** له يونانى وه رگيراه، نيودانگ كه به قه د ۴ جويه.
- قيران، قيروانات (ه):** كاروان، مه كاره.
- قيصر (ج) قياصرة:** نازناوى پيشووى پادشايانى رومى بووه.
- قيصري:** قه يسه رى.
- قيصوم:** كاردوو.
- قيطان:** قه يتانى بارىك كه له ناوريشمى دروست ده كرى.
- قيطوس:** نه ههنگ، له يونانى وه رگيراه.
- قيطون:** دولاپ.
- قيظ:** سهختى گه رما.
- **المقيظ:** تيبلاخ، هاوينه وار.

قیف: رده‌تتی.

قیغال: ره‌گیکه له باسکی خوتینی لئ به‌رده‌دریت.

قیقب: ۱- قه‌لتاخ‌ی زین ۲- دارکه‌وت، که‌ویت، که‌فوت ۳-

ئاسنیکه له نیوانی لغاو و ئه‌و پارچه‌یه‌ی که له زاردایه.

قیم: نرخدار، به‌نرخ.

القیماق: قه‌یماخ.

قیلوله: سه‌رخه‌وشکاندن، چاو‌گه‌رم کردن، خه‌و بو‌حه‌سانه‌وه‌ی

نیبه‌رۆ.

قیمة: نرخ، بایی، مه‌زنده.

- **مقوم:** سه‌ودا‌گه‌ر، مه‌زنده‌کار، نرخ پرس.

القیمة المطلقة: به‌های تایبه‌تتی، نرخ‌ی پرووت.

قیم: سه‌ریه‌رست، سه‌ریه‌رشت، کاربه‌ده‌ست.

قین: پروانه (حدگاد).

قیوم: نه‌مر، پاینده.

- کافور (ه):** کافور، دەرمانتیکی بۆنخۆشه، چینهی دارتیکیشه، گیایهکی بۆنخۆشه، به بهری داره که ش ههر ده لاین کافور.
- کافی:** بهس، بهسه، تیرا، وهس، رهس.
- مقدار کافی:** تیچن.
- مکافیء:** بهقه د.
- مکافاة:** تۆله ی چاکه.
- کال:** کول، کۆل، نه بر (بو تیخ).
- کال یکیل:** پیوان.
- کالبتوز:** ژاگر.
- کالچ:** ۱- مۆن، پرووترش، گرژ، تووش، مۆر، دوومیره کی، گفن، قرمۆز، میچ و مۆر، میتر ۲- سهخت، دژوار.
- کاله مکالئ:** دواندن، له گه ل که سیکی ناخه فتن، شته غالی، به کتر دواندن.
- کامل:** ۱- ته واو، دروست، خشت، سه ریاک، ره به ق، خری، ده ق ۲- ناماده.
- غیر کامل:** ناته واو، که موکوری دار، کهم و کورت.
- کاملأ:** به ته واوی، تهف، ته فده، خری، خشت.
- کامن:** شارراوه، په نهان.
- کان:** بوو.
- ماکان:** نه بوو، نه وو.
- لم یکن:** نه بوو، نه وو.
- کانه:** گۆیا، وهسه، سایکه.
- کان، کانه:** ده لئی، ئیتر، ئه یتر، ئه ره چییا، سایکه، مه ره چیه، هه ره کو.
- کاتما:** هه ره کو.
- کانون:** ئاگردان، مه قه لئ.
- کانون الأول:** مانگی دوا زده مینی رۆمییه ۳۱ رۆژه، به فرانبار، که وه ردار.
- کانون الثاني:** مانگی یه که مینی رۆمییه، چله، رتبه ندان، هه وه لژستان.
- کاهل (ج) کواهل:** ۱- نیوشان، ناومل، سه رشان، کاهیل، ناوشان ۲- سست، ته وه زل، دا که وتوو.
- کاهن (ج) کهنه:** کۆنه مرۆ، پیر، که سیکه وا خۆی نیشان دا که رازی نه سینی (غیب) ی ده زانی، که سیکه له ریگی خواپه رستیته دا رهنج و نازاریکیشی.
- کاهن الیهود:** مالم.
- کثیب:** خه مناک، دلته نگ، داماو، په رۆشدار، دلزار، په ست، په نزه هار، خه مبار، زنج، خۆل به سه ر، خاک به سه ر، دلشاد.
- کب کبأ:** رۆژن، وه رگی ران، دهر نه قووترکن، قلپ کردنه وه، رۆژاندن، رۆژن، رشتن، سه رکز، قولپاندن.
- مکب:** که سیکه هه میسه سه ری خۆی شو رکا ته وه و ته ماشای زه وی بکات، سه رشۆر.
- کبابه:** به ری دارتیکییه پتر له هیندوستانه دهر وی وه کو ده نکی به له سانی وایه پیتی ده لاین (حب العروس).
- کباد:** جه رگ ئیشه، ئیشی جه رگ، که بات.
- کبار:** گه وره.
- کبارة:** گه وره یی.
- کبه (ج) کبب:** قانگلی ده زوو و ئیتر، که لاف، کلافه، گونه له، گلۆله، کرۆز، گرۆفک.
- کبه (طبخ) (ه):** کفته، کوفته، کووته، کووتلکه، کرک.
- کبه البرغل:** کووتلک.
- کبه تلح:** کلوی به فری، تۆیه به فر.
- کبه الخیط:** گلۆله ده زوو، که لاف، کلافه، گونه له.
- مکبه (ج) مکبات:** غه رغه ره، خریله، نارماز، خه بینه، خه بینه ت.
- کبت:** ئا پروو بردن، سووک و نزم کردن، به سه ختی به سه ر دوژمنان دادان.
- کبج:** لغاو و جلّه و کیشان بو راکرتنی و لاج.
- کبد (ج) اکباد:** جه رگ، جیگه ر، یه هه ر، پیلاره ش.
- التهاب الکبد:** جه رگ ئیشه.
- تضخم الکبد:** جه رگ ئاوسان.
- تورم الکبد:** جه رگ ئاوسان.
- متورم الکبد:** جه رگ ئاوس.
- حلزونی الکبد:** مار پیچی جیگه ر.
- لوعه الکبد:** کزه ی جه رگ.
- کبد السماء:** که شه شانی فه له ک.
- کبداء:** نیوانی ئاسمانه، ده ستار، که وانه یه که ده سه که هی پر به ده ست یی.
- کبدت الشمس السماء:** رۆژ گه یشته نیوه راستی ئاسمانه.
- کبر:** گه وره بوو.
- مکبرة:** بلندی، بلینه بیتر.
- کبر:** ۱- گه وره یی، مه زنی، پایه به رزی، زلی، شانازی، فیز، فیزداری ۲- فیز، هه وا، لووت بلندی.
- مکابرة:** خۆ به فیز و گه وره نواندن.
- کبری:** مینیینه ی (اکبر) ه.
- کبریا:** ۱- گه وره یی، تریلی، تریلیتی، مه زنی، مه زناهی ۲- زه بره زنگ.
- کبریت:** گوگرد، که و کورت، ککرت (سه لفه ر) ۲- شه مچه، لیخرتنه (شخارته).
- الکبریت:** نوکساید (کیمیا).

- اسید کبریتیك: ترشای گوگردی، سولفرید نه سید.
- کبریتات: گوگردان، (سولفان).
- کبس کبساً: ۱- پهستاوتن، پهستین، پهستان، له سنگ و بهردنان، پهستاوتنهوه، داگرتن، داپهستان، ناخینهوه، پهستانهوه، پهستن، داپهستاوتن ۲- له پرتیکا پیدادان.
- کبس الحمل: بارداگرتن.
- مکبس: پهستینهه.
- مکبس (ج) مکابس: مهنگنه، جهړ و مهنگنه.
- مکبس دوار: پهستینهه گهړوک.
- المکبس المانی: مهنگنهه ناوی.
- مکبوس: ناخراو، پهستاوتراو، پهستراو، داپهستراو، پهستو.
- کبش (ج) کباش: بهران، وهرن، وهران، قوچ، نگل.
- کبش ذو سنتین: مازماز.
- کبش المخصي: هوگهچ.
- کبش المخصي ذو سنتین: مازماز خهساندی.
- کبکیه: بروانه (دبديه).
- کبل (ج) کبول: زنجیری بهندیخانه.
- کبو: سه رسمدان، سه رنگری دان، نسکو، هله نگووتن، سه رنگری، سه رسم، سه رمه قولات، ساقه.
- کبیر (ج) کبار، کبراء: مهزن، زل، گیر، زوپ، سه ر، زهلام، بوړ، بیتمیز، درشت، شینه، کهلان، کهله، لوفه، یه، زنک، گر، گره.
- الاکیر: گه وره ترین، زلترین، هه ره گه وره، گه سوونه.
- الاکیر في السن والقیافة: هه راش.
- کبیره (ج) کبائر: گوناهاهی گه وره وه کوو کوژتن و داوتین پیسی
- کبیس: ۱- جووره خورمایه که ۲- جوور خشلتیکی ناو به تاله و پر له بوئی خوشه.
- کبیسه: له چوار سالاندا جاریکی روژتیک خستنه سه ر مانگی شویاطی.
- کبیسه الکبانس: سالی سیزده مانگ.
- السنة الکبیسه: سالی سیزده مانگ.
- کتاب: دوگمه تیر، تیری دوگمه دار.
- کتاب (ج) کتب: پهړتووک.
- کتاب (رسالة رسمية): نامه، ره شبه لهک، نابادی، دهستنقیس.
- کتاب طبي: پهړتووکي پزشکی.
- کتاب رسمي: نامه ی دیوانی، نامه ی یاسامه نی.
- کتاب العار: نهنگنامه، شووره بی نامه.
- کتاب اللغة: فرههنگ.
- کتاب القانون: دالنگو.
- کتاب مخطوط: دهستنوس، دهستنقیس.
- باع الكتب: پهړتووکفروش.
- کتابکم: نامه که تان.
- کتابه: نووسین، نووسین، نقیسین، نووسان، نووسه وهری، نووسان، نووسه ری، نووسیاری.
- معرفة الكتابة والقراءة: سیواد.
- کتابه الید: دهستنوس، دهستخت.
- کتب کتباً: بروانه (کتابه).
- مکتب (ج) مکاتب: قوتابخانه، فیرگه، ده بوستان، خویندنگه، مه کاره.
- المکتب الخاص: نووسراوخانه ی تاییه تی.
- المکتب السياسي: شوینی رامیاری.
- مکتب للمحامة وغيره: شوینی پاریزه ران.
- مکاتبه (ج) مکاتب: نامه بو یه کتری نووسین.
- کتابي: خاوه ند پهړتووک.
- کتان: گیایه کی لاسک باریک و بلنده گولی لاجوه ردی هه یه، که تان، گوله که تان، له ساقه کانی گوله که تان دروست ده کړی.
- قماش الكتان: قوماشی که تان، پارچه ی که تان.
- دهن الكتان: روژن که تان.
- کتباً: به نووسین.
- کتبی: پهړتووکفروش.
- کتف (ج) اکتاف: شان، پیل، مل، پیچ.
- کتف الجبال: مله.
- لوح الكتف: ده فیه شان.
- كتلة (ج) کتل: ۱- قهواره، کومای چت، کوگای چتی، ماسه، بارسته، توپه ل، بارستایی، بارست ۲- ته پو لکه، کومای قور
- كتلة حصيد الشعر والمنطة: مه لو، مه لوو، مه لووک.
- عدد الكتلة: بارسته ژماره.
- کتلي: که تری، قوری ته نه که.
- کتم: گه لای نیل، وه سمه.
- کتم: شار د نه وه، داپوشین، حاشاردان، به ژیر لیوه وه کردن، په نام کردن.
- مکتوم: پوشر او، په نهان کراو.
- کتماً: به په نهانی، به داپوشر او.
- کتمان: په نهان کردن، رازشار د نه وه.
- کتوم: رازدار، پوشر، به راز، رازراگر، رازشپره وه.
- کتیبه (ج) کتائب: ۱- دهسته بیته که له له شکریتیکی ۲- په وه، په وگ، دهسته بیته که له په وه ی یه کسمان ۳- دهسته سوارتیکه، دهسته، له شکرتیکه ۴- نووسراو تیکه له سه ر دهرگا یا دیوار، وه یا له سه ر به ردی، و یا له سه ر کاشی بی.

- كتيم:** په نهان، نهيتي.
- كتار السؤال:** قهره هه وال، پيرس.
- كتافة:** نه ستووری، ستووری، که ماچی، چری، خهستی، پهيتی، توندي، پیسی، چلک.
- کثرة:** زوری، زه به ندى، فرهی، گه لیک، مشه یی.
- کثرة:** زوریون، مشه بوون، په ره سه نندن.
- کثرة المشاغل:** په ژاره، بارگرانی، سه رقالتی.
- غایة الکثرة:** فت و فراوان.
- بکثرة:** زوریه، زوریه یه تی، زوریه یی.
- کثیب:** ته یولکه ی خیزی یا لیمی.
- کثیر:** زه عف، زور، فت و فراوان، فراوان، که ماچ، مؤلفی، گه له ک، گه لیک، زه به ندى، زوریه، فره، زه عف، مشه، زه هف، قه وی، زه مه، ژه مه ندى، بوش، گژومه، زه حه ف، بۆر، پر، زه حف، زه حف، زه عف، گه ل، گه لچ، مشه مهر، (نه رده).
- کثیر الاضلاع:** خاوندی چه ندى لاگوشه.
- کثیر جداً:** ئیجگار زور، ئیجگار فره.
- کثیر العدد:** ژماره زور.
- کثیرا (ه):** که تیره.
- کثیراً:** زور جارن، فره جار.
- کثیر الصدق:** راست بیژ، راستال.
- کثیر الصمت:** که مدوو، که مدووین.
- اکثر:** زورتر، زه به نه تر.
- الاکثر:** زورترین، فره ترین.
- کثیف:** ۱- نه ستوور، ستوور، که ماچ، بۆر، چي ۲- توند، چي، خهست ۳- گرانجان، په زاگران ۴- پیسی، چه په ل، ناپاک.
- مکثاف، مکثف:** خهستکار، خهستهر، چرکه ره وه، خهست که ره وه
- کح (ه):** کۆخه، کۆخین.
- کحال:** ۱- چاوپرژ، کل له چاوکار، سوورمه له چاوکیش ۲- پزشکی چاوان، باپیش.
- کحالة:** پزشکیتی چاوان، باپیشی، سوورمه له چاوکیشان.
- کحل، الکحول:** ئالکؤل.
- کحل:** کل، کلّه، سوورمه.
- کحل کحلاً:** کل له چاوکردن، چاوپشتن.
- کحلاء:** مپینه ی (اکحل) ه، ژنیکه چاوی رشتی.
- کحیل:** چاوپشتوو، کل له چاوکراو.
- مکحل:** کلچیک، کلچوک، پارووشک، کلچوڅ، کلتوور، مپیل.
- مکحلة:** کلدان، کلدانک، کلّه دان.
- کد:** دنگ، دینک، کلتوور.
- کد:** رهنج، کوشه وه، خه بات، نازارکیشان له کارکردندا.
- کداس:** کیلیه به فر، کومه له به فر.
- کداس:** پیمانندی ولاخ و ئاژال و ئیتر.
- کدح:** ره نجبه ری.
- کدر:** لیل، شلوئ.
- کدر:** ۱- په رۆش، خه فته، خه م، کزی، پشیتوی، بووشکول ۲- شلوئ، لیل، شیلوو، شلوو، لیلوو، تیکل، شیلوئ، لیخن.
- کدر:** خه مبار، خه فته تبار، دلکول.
- کدره:** شلوئیی، لیخن بوون.
- مکدر:** خه مناک، دلکول، خه فته تبار، خه مگین، کز، داماو، برهش
- کدس (ج) اکداس:** تابه، گیشه.
- کدسه وکداس:** پشمینی چوارپی، پشمین. جار جاره بو مرؤقانیس به کارده بری.
- کدمه:** خوین تیزان.
- کدوره:** دلته نگی، ئالوژی.
- الکدیة (ه):** گه دایی، سه ختی رۆژگار.
- کدیش (ج) کدش:** بارگیر، بارگین، کادانه.
- کذا:** هه روا، هه ما، هه نگووره، هۆ، هۆتۆ، وهتۆ، وه سان، وه ک وهی، واته، واسه، واوا، وایه، ئاوا، بهو جووره، بهو چه شنه، وا، وه سا، ولۆ، ئه وها، هووسا، قه هه، ئه ئاوا، ئه یوا، پاسه ن، ساما قایه، وه تی، وه ها، وه هات.
- کذاب:** بروانه (کاذب).
- کذک:** بروانه (کذا).
- اليس كذلك:** وانیه.
- کذب:** زوانبازی، نهرمه بری، درۆ، هه لات، ده له سه، فر، فرکا، قه وانه، گه زاف، گزنی، هه لبه ست، هه لبه ستراو، دهره ونا راست، هه لات، خواری، پۆت، چاپ، چاپ و چوپ، چاوپراو، چپین، درۆکردن، درۆزنی.
- کذوب:** زور درۆزن.
- کُر:** پینوانه ییکى ئاوتیه که دریزی و قولی و پانی هه ره به که ی سی بست و نیو بی، ئامانیکه (۳۵۰) لیتر ئاو بگریت.
- کُر:** په لامار بو سه ر دوژمن، هه لمه ت بردن.
- کُر وقر:** وه رگه رانه وه سه ر دوژمن له مهیدانی شه پتدا و له پاش گه رانه وه هیرش بردن.
- کرا:** (ه) کری.
- کراث:** که وهر.
- کراث بری:** کوراده، قوراده، سیمۆکه، کتی وال.
- کراث البغل:** کوراده، قوراده، سیمۆکه، کتی وال.
- کراج:** گاراج، گاراژ، خو شبه زخانه، خو پزخانه، خو شروخانه.
- کرار:** زور هیرش به ر، هه لمه ت به ر، به ته ژوژمه وه شه پرکردن، په لامار بردن.

- کراز:** تونگه‌ی گه‌رووته‌نگه، پیپۆک.
- کراز:** به‌ران.
- کراسه (ج) کراس:** به‌ند، په‌راوی، په‌لدانک، به‌نده په‌رتووکیتک.
- کراع (ج) کوارع:** پاچه، سه‌روپیی، که‌لله‌پاچه، سه‌روپاچک، که‌لله و پاچه.
- کرام:** په‌زه‌وان.
- کرامه:** ۱- قه‌در گرتن، ریزگرتن ۲- قه‌در، ریز، گه‌وره‌یی، ئاپروو، ئاپروو، خو‌شه‌ویستی ۳- فه‌رمان و کاروباریتیکی سه‌یرو نه‌دیتر او له‌که‌سیکیه‌وه‌دیتن.
- کراوة:** وال (جوغرافیا).
- کراهه:** بیزان، بیزوبۆ لیکردن، بیزیان، خو‌شنه‌ویستی، ناپه‌سندی
- مکروه:** بیزوبۆ لیکراو، گه‌ند، گه‌نده‌زه، ناپه‌سند، ناشیرین، نارپه‌وا.
- کراهیه:** ناپه‌سندی، بیزران، لئ بیزران.
- کرایه (ه):** کری.
- کرب (ج) کروب:** ۱- خه‌م، په‌رۆش، ناخۆشی ۲- نازار، په‌نج، مه‌ینه‌ت.
- کرب:** وه‌رد، کیلان.
- کرباس (ج) کرابیس (ه):** (پارچه‌ی لۆکه‌یی).
- کربال:** بیزنگ، که‌وانه‌ی په‌ره‌که‌ری.
- کریه:** حزن، خه‌م، په‌رۆش.
- گرتة (ج) کرات (ه):** که‌رته، جار، چه‌ل، هه‌ل، چه‌ل، چین، کایه، گل، کاو، گه‌ر، خول، نۆیه، نۆره، هه‌یتتی.
- گرتة (ج) کری وکرات:** گۆ، کووده، تۆپ، هه‌نارک، خرۆک، به‌هه‌موو چتیکی خه‌ر ده‌لین.
- الکرة الارضية:** گۆی زه‌وی.
- الکرة بيلسان:** تۆپی به‌یله‌سان.
- کرة الثلج:** تۆپه‌ به‌فر، تۆپه‌له‌ به‌فر.
- کرة حجرية صغيرة التي يلعب بها الاطفال:** مه‌رمه‌ر، که‌للا، گولله.
- کرة خشبية:** هۆگه‌گ.
- کرة الريشة:** تۆپی په‌ر.
- کرة السلة:** باسکه، یاری سه‌به‌ته، تۆپینی شه‌به‌که.
- کرة الطين:** تۆپه‌له‌ قور.
- کرة العين:** کلینه‌ی چاو، گلاره‌ی چاو.
- کرة القدم:** چه‌پیر، ساقول، تۆپ، تۆپی پین، تۆپی تۆپینتی.
- کرة المنضدة:** یاری تۆپینی سه‌رمیتز.
- کرة اليد:** تۆپی ده‌ستی.
- لعبة الكرة:** تۆپین، تۆپان، تۆپه‌راکردن، هۆلانه.
- لعبة الكرة بالصولجان:** هۆلین، هۆلی، شه‌قین، شه‌قانی.
- کرج:** که‌ره‌کیفه.
- گرد (ج) اگرد:** کورد، کرمانج، کاردۆ، کاردۆخ، کوردۆ، کاردۆک، پالنه‌وان، هۆزیک، ئاری نه‌ژاد و ناسراوه و له‌هه‌موو شویتینکی گیتیدا به‌نازایی و جوامیری و به‌زه‌بیداری و دلفراوانی و نه‌به‌زی و میوان په‌روه‌ری و به‌خشنده‌یی ناویانگی ده‌رکردوهه. ناوی نیشتمان‌که‌شیان (کوردستان) ی پیروژه له‌رۆژه‌لاتی ناوه‌راستیدا به‌سه‌ر ئییران و روسیا و تورکیا و سووریه و عیراقیدا دا به‌شکارون.
- کردستان:** کوردستان، شویتنی کورد، جیگای کورد.
- الکردوس:** په‌وه، په‌وه‌گ، رفو.
- کردی:** مرۆقی کورد، زمانی کوردی.
- اللسان الكردية:** زمانی کوردی.
- اللغة الكردية:** زمانی کوردی.
- کرز:** گه‌لاز، هه‌لۆچه، هه‌رووگ، هه‌لۆژه، گه‌وجه، هه‌لۆیچکه، هه‌رووک.
- کرسف - کرسوف:** لۆکه، لیکه‌ی ده‌واتیبیه.
- کراسی (ج) کراسی (ه):** کورسی.
- کروش (ج) کروش:** ورگ، خۆرگه، گه‌یه، گه‌ده، ئورگ.
- ذوکروش:** ورگن.
- مکرش:** ورگن، زگن، سکن.
- المکرشة:** گیپه.
- کریع:** زار له‌ناو ئاوانان و ئاو خوارنده‌وه.
- کریع (ج) کوارع:** سه‌روپیی، که‌له‌پاچه، که‌لله‌پاچه.
- کرفس (ه):** که‌ره‌وز، چه‌وف، که‌ره‌سپ، که‌ره‌وس.
- کرفس الماء:** کووزه‌له.
- کرکدن (ه):** که‌رگه‌ده‌ن.
- کرکرة (ه):** کرپه‌ کرپه.
- الکرکرة:** ده‌له‌مه.
- کرکم:** زه‌عه‌فران.
- کرمی (ج) کراکی:** قولینگ، قورینگ (بالتده).
- کرم (ج) کروم:** میتو، داره‌میتو، داری تری، مه‌رده‌میری، مییتو، زیج، زیج.
- الکرم الجبلي:** نزبه.
- سناد الکرم:** قایمه‌ی میتوی.
- شتل الکرم:** قاشۆ میتوی، هسه‌ل.
- ورق الکرم:** گه‌لامیتو، په‌لکی میتوی.
- طلع الکرم:** بلوقی داره‌ میتوی، گۆیکه.
- کرم:** دلفراوانی، به‌خشنده‌یی، په‌ندی، جوامیری، پیساوه‌تی، جوامه‌ردی، جوامیری، چاکه، ده‌ستدریژی له‌به‌خشنده‌یه‌تی، نان به‌ی، ده‌س و ده‌هه‌نه.

- **الفرط في الكرم:** لووچه ک.
- کرمانج:** پروانه (کرد، اکراد).
- کرنب:** داشکله له م.
- کره کراهه:** پروانه (کراهه).
- **مکروه:** بیزویۆ لیکراو.
- کری:** خریله، گرد، گردیله، گۆیی، گرمۆچه، گرمۆله، گۆیانه، گرمووله، خرۆک.
- **البعد الکروي:** دووری گۆیی.
- کروي:** که ره واله.
- کری:** نه وهیه که له خهوندا ده بپنریت.
- کریات الدم الحمراء:** خرۆکه سووره کانی خوتین.
- کریات الدم الابيض:** خرۆکه سپیبه کانی خوتین.
- کریز:** پروانه (اقط).
- کریص:** شیریتز، براج.
- کریم (ج) کرام:** ره ند، جوامیتر، نان بده، ناندر، جوامیتر، جوامهرد، به خشنده.
- **غیر کریم:** چرووک، نه میتر.
- کریمة (ج) کریمات:** نافرته تی ره ند.
- کریه:** گه ند، گه نده ژه، ناپه سندن، ناشیرین.
- **صوت کریه:** هۆزه.
- **کریه المنظر:** ناحه ز، ره زاگران، دزیتو، خوتین تال، بچ ره زا، ئیسک قورس، مرقن، ئیسک گران، خوتیسارد، سه رفلت، سیخن.
- **مکروه:** ناحه ز، ناپه سندن، بیزویۆ لیکراو، نار هوا.
- کراز:** ۱- گوی ره په یی و لاخ و ماللاتانه، دهرده کوپان، قه سه ر ۲- له سه رمان قه سرین، سپیون، پیتستی له ش قرچ هه لاتن ۳- ناوی نه خو شتی که که به هۆی برینه وه میکروبه که ی ده چیتته نیو له شه وه.
- کزیرة:** گزنیژ، کزنیژ، (گیایه) ۲- ره شکه
- کساء:** پۆشاک، بهرگ، جل، پۆشامه نی، جلویهرگ، په لاس.
- کسابه:** سه وداگری، کرین و فرۆشیاری، دان و ستانندن، مزباری، گرد و کوژ، سه و، سه ودا، هه ول و ده و.
- مکسب (ج) مکاسب:** نه وهیه که له کرین و فرۆشتندا ده ست ده که وی قازانج، سوود.
- کساح:** راده ر.
- الکساح:** ئیسکه نه رمه.
- کساد:** نار هواج، بچ بره و.
- کساره:** شکین.
- کساره:** چکن، که من له ههر چتیکی بچ، ورتکه، ورده، نه ختن.
- کساره الخبز:** ورتکه نان، کورته ل.
- کساره السكر:** شه کر شکین.
- کسالة:** ته نه لئی، ته وه زه لی، پیکانی، بلحی، ته پی، خه مساری، خه مساردی، له ش گرانی، سستی، له ش داهیزران.
- کسب:** سه وداکردن، ده ست خستن، ده ستگیر، قازانج، سوود و ده ده ست هینان.
- کسب کسباً:** سه وداگری کردن، به شوین مالدار ی و خوتیندن که و تن.
- کسب الرهان:** گرتو بردنه وه.
- کسب الوقت:** کات بردنه سه ر.
- کسع کسحاً:** پروانه (کئس کنساً).
- مکسحة:** پروانه (مکسحة) له (کئس) دا.
- کسر (ج) کسور:** که می، کیمی، ئلؤل، ساتن، که ل، شکست، که رت، پارچه، نیو، سیبیه ک، چواریه ک، پینج یه ک، شه ست یه ک، هه وت یه ک، هه شت یه ک، نۆیه ک، ده یه ک نه وهیه که له نه ژمارباری شایانی دابه شکردن نه بیته.
- الکسر (ج) کسور:** ۱- شکاندن، که رتکردن، داشکاندن، شکیانندن، قه رستن، قه یستانندن، قه رستانندن، مخمخاندن، راشکانندن، ساتن، تووخاندن، دهرزاندن، ماردی، هه رستانندن، ئلؤل کردن، په راندن، شکاندنه وه، هه راندن ۲- راونان، ره پی نان، شکست تیتختن، قه تی خستن.
- **کسر اعتیادي:** که رته ئاسایی.
- **کسر بسيط:** شکانی ساکار، شکانی ساده.
- **کسر حقيقي:** که رته راسته قینه، که رته په راستی.
- **کسر الخبز:** ورتکه نان.
- **کسر عشري:** که رته ده بی.
- **کسر قطعي:** شکاندن گرده بر.
- **کسر لفظي:** که رته زاری.
- **کسر مرکب:** که رته ئاویتته.
- **کسر العظام:** شکاوی ئیسک.
- **کسر الید:** ده ست شکانندن.
- **ارقام کسرية:** ژماره ی که رته.
- مکسر، مکسور:** شکاو.
- کسرة (ج) کسرات:** ۱- ژیره (-) ۲- کوت، له ت، تیکه، پارچه ۳- هه لاتن، شکان.
- کسرا، کسری (د):** که یسه را، کیسرا، په پادشایه کانی ساسانیان ده کوت کسرا که زنجیره که بیان له سه ره تا وه تا نه نجامی کوردی فه یلی بوون.
- کسری (ج) اکاسرة:** پروانه (کسرا) ناوبانگی پادشایه کانی ساسانی بووه که فه یلی بوون.
- کسع:** تیتته لدان.

کشف: ناشکرکردن، ناسینه‌وه، دۆزینه‌وه، پشکنین، په‌یخواری، په‌یجۆیی، دهرخستن، په‌یدۆزی، پشکناندن، مه‌ره، ره‌خساندن، پیتخواری، په‌رده له‌سه‌ر چتی لابردن، نۆزین، ناسینه‌وه.

- **مکشوف:** به‌ریه‌ره‌لا، ئاوه‌له، سه‌رئاوه‌له، راست شه‌کری، سه‌ریه‌تاک، والا، سه‌ریه‌ره‌لا، سه‌رواز، سه‌رنه‌وه‌سیاگ، سه‌رنه‌به‌سیاگ، سه‌رنه‌گیراو.

- **المکشف:** چپیر، دۆزه‌روه، دهرخهر، ناشکرکار.

- **مکاشفة:** ناشکرکردن، دهرخستن.

کشف السر: راز په‌خشکردن، راز رانه‌گرتن.

کشک (ه): کۆشک، باله‌خانه.

کشکول (ه): که‌شکۆل.

کشمش (ه): کشمیش.

کظامة: سه‌رچاوه‌ی رووباران، میزگه‌ی ئافره‌تان، ئالقه‌ی که‌ناری شه‌هینی ته‌رازوو، ئاسنیکه‌ی رسته‌ی پیوه‌ به‌ستنه‌وه.

کظم: دهرکه‌ داخستن، به‌ستن، به‌ندکردن، زارگرتن، رۆکه‌وتن، داکه‌وتن.

کظم الغیظ: هیولای، پیش خواردنه‌وه، رق نیشتنه‌وه، قین خواردنه‌وه.

کظیم: بروانه (کاظم).

کعب (ج) کعاب: گه، جومگه، جمگه‌ی ئیسکانه له‌ هه‌موو شوپیتیکی له‌شدا.

کعب (ج) کعوب: گه‌ی قامیشییه.

- **کعب الرجل:** گوتزنگ، قاپ، چوو، گوزه‌ک، قاپه‌ره‌قه، کاپ، ره‌قیته، قولایه، قوله‌پن، گوزنگ، گوتزینگ.

- **کعب الاناء:** پری کرد.

- **کعب البندقية:** قۆنداغ، قۆنداخ.

- **کعب الحذاء:** نالچه، پانیه، پاژنه‌ی که‌وش.

- **کعب الشیء:** کردیه سێ جا.

- **کعب اللعب:** جگ، میچ.

- **کعب الکعاب:** جگین، جگانی، میچین.

- **ورم الکعب:** قاپک.

- **مکعب:** (اس ۳ قوه ۳) سێ جا.

- **مکعب:** زارسا، زاراسا، شه‌ش پالوو، خشته‌ک، چتییکه‌ خاوه‌ندی شه‌ش رووی چوار گوشه‌یی بیته.

- **مکعب الشكل:** زارسا، زاراسا، شه‌ش پالوو، خشته‌ک.

- **مجموع مکعبین:** سه‌رجه‌می دوو سێ جا.

- **مکعب:** مۆره‌ی ته‌خته‌ نهردی به‌دوو تاسی ته‌خته‌ نهرد.

کعبه: خانووی چوارگۆشه، دیو، ژوور، (بیت الحرام) مال خودایه له‌ (مه‌که‌) موسولمانانی هه‌موو شوپیتیکی له‌ کاتی نوژی کۆرنۆشی بۆ ده‌به‌ن.

کسف: برین، گیرانی مانگ یا رۆژ.

کسل: ته‌پلۆسی، ته‌مه‌لی، سستی، دل‌سستی، ته‌وه‌زله‌ی.

کسل: بروانه (کسلان).

کسل کسل: بروانه (تکاسل).

کسلان: له‌شگران، که‌له‌پ، بێ قوونه‌بان، ته‌پ، ده‌خه‌ل،

دل‌سست، ته‌نه‌ل، ته‌وه‌زله‌، خاو، سست، منۆغ، بێ کار،

ته‌پلۆس، فسۆس، چه‌ل، ترال، ته‌پان، قوون فره، بله‌وه‌ز،

ته‌واساو، برانگوه، برانگویا، برانگه‌د، باپیکان، خنۆک،

ته‌پله‌تر، ته‌سه‌ل، باپیشان، باره‌نگه‌ف، بلح، ته‌سه‌ل،

خه‌مسار، خه‌مسارد، ده‌ستگران، فسۆس، منۆخ.

کسمه: مووی پیتچراو و لوول دراو له‌ که‌نار روو، په‌رجه‌م.

کسوة: بروانه (لباس).

کسور: پارچه‌کان، که‌رته‌کان.

- **کسور المتر:** که‌رته‌کانی مه‌تر.

کسوف الشمس: رۆژگیران، گیرانی خۆر، په‌ناگرتنی رۆژ، خوور

دوور گرتن، هوپیرگیران.

کسول: بروانه (کسلان).

کش (ة): کششه (بۆ ده‌رکردنی بالتدان).

کشاف: ناشکرکار، پیتخواز، دۆزه‌روه، واتازان، دیده‌وان،

په‌یجۆ، په‌یخواز، گه‌مار، ناشکرکه‌روه، پیتشپه‌و، ریناس،

ریتان، دهرخهر، ژوور ده‌ستی گه‌سک لیدهر و کۆلان و شه‌قام

و مالان.

- **الکشاف الکهربائي:** کاره‌با دۆزه‌روه.

- **کشافة:** دیده‌وان، قلیتر، پیتشپه‌وان.

- **انوار الکشفة:** شه‌وق ئاوپژ.

- **التربية الکشفية:** په‌روه‌ده‌ی دیده‌وانی.

- **قائد الکشفة:** سه‌ر دیده‌وان، سه‌رکرده‌ی دیده‌وانی.

- **قنينة الکشفة:** که‌مووله‌ چری.

- **کشافة او استطلاع الجیش:** دیده‌وانی پیش له‌شکری.

- **المخيم الکشفي:** خپوه‌تگه‌ی دیده‌وانی.

کشته: ۱- گوودله، گوودله ۲- نیوچاوان، ناوچاوان.

کشتبان: کلک واته، نه‌نگوستیله‌ی دروومانی، هنگوستۆک،

کلکه‌وانه‌ی دروومانی، ده‌ق، سه‌رتلیلیک، قووچه‌که،

سه‌رتلیلیک.

کشخ: قه‌برغه.

کشر: مراندنی سه‌گ، مه‌مه‌ی.

- **مکاشر:** ددان گری.

کشطه: دامالین، کراندن.

کشط (مصطلح هندسي): کراندن.

كعبرة: گرمۆله، گرمولته، گرمۆچه.
كعك: كولپچه، كولوچه، كاك، كيتك.
كعل (ه): كاكۆل.
مكعل: كاكۆلدار، گونگل.
كعوب: كهنگر، قنغر، نهنگينار، قۆنك، كنگر، نهرتى چۆك.
الكعبت: بولبول، چورپه بازارى.
كف: مست، لاگوپيل، لامشت.
ملء الكف: مست، مشت.
كف (ج) كفوف: ۱- بهرى دهست، قول، له پى دهست، له واشهى دهست، مهج، ناودهست، ناو له پ، بهره له پ ۲- چه پاله، شه پاله، شه پالمه، مست.
الضرب بجمع الكف: به مسته كۆله ليدان.
جمع الكف: مسته كۆله.
الكف: دهست بهردان، واز لى هينان، ليگه ران، وازهاوردن، وازهينان.
الكف عن البكاء: ژير بوونه وه.
الكف عن المساعدة: ليگرتنه وه.
مكفوف: كويز، نابينا.
كفاء: سزادان، پاداش دان.
كفاء وكفاءة: ۱- باريكه چتى تيدا وهك يه كترى لى بكرت ۲- وهك يه كترى بوون، ليها تويى، هاوچه شن، وهكوو يه كترى، هاوتا.
كفاءة لادارة الامور: باشار كردن.
مكافيء: بهرانبهر، هاوتا، هاوشان.
مكافئة: پاداش، تۆله ي چاكه.
كفاح ومكافحة: دهگژراچوون، پيشگرتن، نه هيشتن، نه هيشتن، چه رخه، بهر بهر كهانى، بهرانبهرى كردن، بهر بهر نگارى، تينكوشين، قهلاچۆكردن.
مكافح: تينكوشهر، پيشگر، بهر بهر كهانى كار.
مكافحة: قران تينخستن.
مكافحة الامية: نه هيشتنى نه خوينده وارى.
مكافحة الحشرات: قهلاچۆكردنى زينده واران.
كفارة: گونا هپوش، چتتيكه له تۆله ي گونا ه بدرى و يا چتتيكه له تۆله ي سوپند ليكه وتن به خۆراك و بهرگ و رۆزوو بدرت.
كفاف: رۆزى، چتتيكه مرؤى له پيداويست بى نياز بكات.
عيشة الكفاف: كوله مهرگن.
كفالة: دهمان، دامان، وهخوگرتن، ياريكارى، يارمه تيدان، دهسته بهرى، دهمانى، دامانى، دهسته بهرى، هه لگرتن، شان دان بهر.
كفاية: ۱- ره سالى، پيراگه ييشتن، به شکردن، به سبون، بايى، باوى، ته سه لى، تى هه لينا نه وه، تى هه لينا نه، تيرابوون، به سى، تيجن، گوربزه ۲- ليها تن، شيان، زرنكى، گروفه ن، وريايى، چه له ب، قۆچاخى، گورجى، گوربزه.
كفة: تاي تهرازوو، لنگه تهرازوو، په له، كووه هر.
كفة العين: كاسه ي چاو.
كفة الميزان: تا، تايه، تاكه، لنگه تهرازوو، تاي تهرازوو.
كفت (ه): كفتى، ماندويتى.
كفر كفرة الشى: داپوشين.
كفر (ج) كفران: ناسوياسى، بى باوه رى، به درايى، گومرايى.
الكفر: بروانه (قرية).
كفرى: پشكۆزه ي خورما، خونجه ي خورما.
كفل (ه): كه فه ل، قالچه، سمت، كلۆله، كلۆك، كولۆت، سورين.
كفل (بكسر الفاء): دوو پشته كى، هاو پشته ي.
كفن (ج) اكفان: خه لات (كفن).
كفن كفنأ: داپوشين، شاردنه وه، پوشين، خه لات له بهر كردن.
كفوء (ج) اكفاء: ۱- هاوتا، هاولف، هاوال، هاوشان، هاو كار، ليها توو، هاوه ل، هاو چار شيتو ۲- توانا، له بار، سازگار.
غير كفوء: له ونه ش، لى نه ها توو، ناله بار.
كفور: بروانه (كافر).
الكفى: په له (باران).
كفى: بروانه (كفاية).
كفيل: دهسته بهر، دهمان، دامان، وهخوگر، ته نخوا، وهخوگرتوو.
كُل: هه موو، گشت، تيكرا، سه راپا، گه، هه ر، خپ، هه مى، هه كس، رايگه م، هاماو، خشت، ته فده، گردى.
الكل اكبر من الجزء: گشت گه وره تره له پارچه يهك.
كُل يوم: گرۆزى، هه موو رۆزتيكى، هه ر رۆ، هه ر رۆزه ي.
الكل يساوي مجموع اجزائه: گشت ده كاته كۆى هه موو پارچه كانى.
في كل حين: هه موو دهم، هه ميشه.
كُل: بخۆ، حه م، حه مى كه (له زاروه ي مندالاندا).
كَلَّ (ه): كول، كۆل، كه رخ، كوه، هال، نه بره، تيغى كول.
كَلَّ: گرانى، سه نگينى، گيجه ل، خيژان.
كَلَّ: هه موو، تيكرا، پاكي، يه كشه ق.
كَلَّ: وانبه، نه خيتر، هيج وانبه، نا، نه و.
كلاء: ۱- گيا، گژوگيا، گيو، سه وز، سه وزه، سه وزايى، كراش، گره ۲- هه ر دوو، هه ر تك، هه ر دك، هه ر دوو.
كَلَّاب (ج) كلاليب (ه): قولايى چت پيدا هه لا وه سين.
كلاية: گاز، گيره.

كعبرة: گرمۆله، گرمولته، گرمۆچه.
كعك: كولپچه، كولوچه، كاك، كيتك.
كعل (ه): كاكۆل.
مكعل: كاكۆلدار، گونگل.
كعوب: كهنگر، قنغر، نهنگينار، قۆنك، كنگر، نهرتى چۆك.
الكعبت: بولبول، چورپه بازارى.
كف: مست، لاگوپيل، لامشت.
ملء الكف: مست، مشت.
كف (ج) كفوف: ۱- بهرى دهست، قول، له پى دهست، له واشهى دهست، مهج، ناودهست، ناو له پ، بهره له پ ۲- چه پاله، شه پاله، شه پالمه، مست.
الضرب بجمع الكف: به مسته كۆله ليدان.
جمع الكف: مسته كۆله.
الكف: دهست بهردان، واز لى هينان، ليگه ران، وازهاوردن، وازهينان.
الكف عن البكاء: ژير بوونه وه.
الكف عن المساعدة: ليگرتنه وه.
مكفوف: كويز، نابينا.
كفاء: سزادان، پاداش دان.
كفاء وكفاءة: ۱- باريكه چتى تيدا وهك يه كترى لى بكرت ۲- وهك يه كترى بوون، ليها تويى، هاوچه شن، وهكوو يه كترى، هاوتا.
كفاءة لادارة الامور: باشار كردن.
مكافيء: بهرانبهر، هاوتا، هاوشان.
مكافئة: پاداش، تۆله ي چاكه.
كفاح ومكافحة: دهگژراچوون، پيشگرتن، نه هيشتن، نه هيشتن، چه رخه، بهر بهر كهانى، بهرانبهرى كردن، بهر بهر نگارى، تينكوشين، قهلاچۆكردن.
مكافح: تينكوشهر، پيشگر، بهر بهر كهانى كار.
مكافحة: قران تينخستن.
مكافحة الامية: نه هيشتنى نه خوينده وارى.
مكافحة الحشرات: قهلاچۆكردنى زينده واران.
كفارة: گونا هپوش، چتتيكه له تۆله ي گونا ه بدرى و يا چتتيكه له تۆله ي سوپند ليكه وتن به خۆراك و بهرگ و رۆزوو بدرت.
كفاف: رۆزى، چتتيكه مرؤى له پيداويست بى نياز بكات.
عيشة الكفاف: كوله مهرگن.
كفالة: دهمان، دامان، وهخوگرتن، ياريكارى، يارمه تيدان، دهسته بهرى، دهمانى، دامانى، دهسته بهرى، هه لگرتن، شان دان بهر.

- كلال:** ماندوويتی، شه که تی. **كلال:** گه مېږل، گه مېږل.
- كلال السگین:** که رخی، کولی چه قو. **كلال الماء:** سه گاو، سه گلاو، سه ماسی، سه گاوی، سه یاغ، سهی ناغی، سهی ناغی.
- كلالة:** ماندوويتی، شه که تی. **كلب المجذور:** سه گی گړوډل.
- كلام:** بیږه، واته، گونه، راز، وته، کوتن، واشه، ناخه وفتن، **الكلب ينبح:** سه گ دوه وړی.
- قسسه، گوفتار، وتن، پچه پیچ، وتار، په یف، ناخوتن، واژه، **حويك الكلب:** گه زگه زک، گه سگه سک.
- وته، واشه. **ولغ الكلاب:** له پانندن.
- كلام باطل:** گه زاف. **ذكر الكلاب:** گوډل، گه مال، گوردی.
- الكلام المباشر:** وتهی سه ربه خو. **سبق الكلاب:** به بابوونی سه گ.
- الكلام التافه:** زرت و پرت، زلت. **كلية:** دیتله سه گ، دیتل، دهل.
- الكلام سرأ:** سرته، پچه پیچ، سرته سرت. **كلبتين (ه):** جووره گازیکه، گاز، له (که لپ) هوه وده رگیراوه.
- كلام سخيف:** قسهی قوړی. **كلثوم:** رووېر، روخسار پر گوشت، گوپن، گورپن.
- كلام طيب:** قسهی خوښ. **گلد:** ره قین، ره قین، زهوی زق و سهخت و چه قین.
- كلام فارغ:** هه لیت و په لیت، قسهی پروپوچ، گه زاف. **كلس:** قسل، ههک، ته هک، جارو، نا ههک، ساپوچ.
- كلام قاس:** قسهی رهق. **كلس الحی:** قسلی زیندوو.
- الكلام المستهجن:** فلته فلته، زار. **حجر الكلس:** به ردی قسلی، سه مبه به رد.
- زخرف الكلام:** هپچ و پروچی وتار، وتهی پروپوچ. **طين الكلس والرماذ:** جارو.
- قليل الكلام:** که مدوو، که مدووین. **ماء الكلس:** قسلاو، شوریا و پریژ.
- كثرة الكلام:** زور بلایی. **الملاط الكلسي:** قورو قسل.
- كثير الكلام:** زور بلایی، چه نه باز، چه نه دریت، چه نه دریت. **مكلس:** قسلدار.
- صياغة الكلام:** دروستکردنی وتار. **كلع:** ۱- شوقای (نه خوښکی ولاخانه) ۲- که مره، که میله.
- مضغ الكلام قبل التلفظ به:** گلماندن، قسه جوونه وه. **كلف:** وشکه بېرژ.
- قاسي الكلام:** زمان رهق، قسه رهق. **گلف:** ۱- تانهی سه رچاو ۲- په نگی رهش و سووری تیکه لاه، ۳- په له کانی.
- ناقل الكلام:** قسه گپړه وه، قسه چپن، دووړو، دووگ، پشپونه. **نیتو قوارهی مانگ و روژتیه.**
- كلام الله:** فه رمایشی خودا. **كلمة:** ۱- مرخیش مرخیش، هه رک، مرکیش، ۲- په نج، نازار، ۳- دهرده سه ری، چه مره سه ری ۳- گرانی، ته رک.
- كلاهما:** هه موویان. **كلاهما:** هه دوو کیان، هه دوو ک، هه دوو.
- كلب (ج) كلاب:** سه گ، گه مال، سه، کسوک، سهو، کوچک، سپه، سه، تووته، سه ناتوو، سپلوت.
- مباطحة الكلاب:** به کتر گه وزانندی سه گان، گلماندنه وه. **كلب افرنجي:** فینه، مندو.
- كلب الذكر:** گوله سه گ. **كلب صغیر:** کووچک، گوجیله.
- كلب سلوقي:** تاجی، تازی. **كلب الضخم:** گه مال، گوډل.
- كلب:** تینویتی سهخت، نه خوښی هاری له سه گ یا له تینساندا. **الكلب العاض خفية:** نهینی گر، سه گی نهینگر.
- كلب عقور:** سه گی هار. **كلک (ه):** که لهک.
- كل کل:** پیاوی قوله بڼه، کورته بالا. **كلل:** ۱- کولی، کولی ۲- ماندویتی، فلی، نه رخن.
- كلما:** هه کاتینکی، هه ده میکی، هه جارینکی، هه رچه نده، هه رچی، هه رچیه کی، هه رچیکوو.

- کلمات فارغة اغرائیة:** گالھی دم.
- کلمة (ج) کلمات:** وشه، وتہ، واژہ، پرس، واتہ، پھیٹ، واجہ، بیٹہ.
- **الكلمة البسيطة:** وشہی سادہ.
- **الكلمة المركبة:** وشہی لیکدراو.
- کلمہ تکلیماً:** بریندار و زامدارکردن.
- کلمة تکلاماً وکلاماً:** دواندن، ناخفتن.
- **متکلم:** بیٹندہ، گوچار، بیٹہر، ویتہر، ناخفتہر.
- **مکالمہ:** یہ کستر دواندن، پیکہوہ ناخفتن، ناخشانندن، پشتہغالی، ناخافتن، ناخوتن، ناخفتن، ناخوتن، ناخوتن.
- کلی:** گشتی، ہمووی.
- کل شیء:** ہرچی، ہرچیہکہ.
- کل من:** ہر کہسیکی.
- کل نوع:** گجور، ہموو جووریک.
- کل نحو:** گجور، ہموو جووریک.
- کلیاً (مجموع الکلی):** سہرجم، تیکرا، بہتہواوی.
- کلیۃ:** ۱- سہرانسہر، سہراپا، سہراسہر، ہماویان، ہموو، گشت، سہرتاسہر ۲- کؤگہ، کؤگا.
- کل یوم:** ہررؤ، ہررؤ.
- کلوراید الرصاص:** لید - کلوراید.
- کلون:** ماندوو و فل بوون.
- کلیۃ (ج) کلیات:** زانستگا، ہیرگہ، ہیرگا، زانستگہ، کولیٹ.
- **رسوم الکلیۃ:** مزی زانکو.
- **کلیۃ الاحتیاط:** زانکو دہیاری.
- **کلیۃ الحریمیۃ:** زانستگای شہری، زانکو جہنگ.
- **کلیۃ الحقوق:** زانکو دادیہروری، زانکو مافیہروری.
- **کلیۃ الزراعة:** زانکو کشتوکال.
- **کلیۃ الصناعة والفنون:** زانکو پیشہ و ہونہران.
- **کلیۃ الصيدلۃ:** زانکو دہرمانگہری، زانکو دہرمانیاری.
- **کلیۃ الطبیۃ:** زانکو پزشکی.
- **کلیۃ الطب البیطری:** زانکو پزشکیتی مالآتان.
- **کلیۃ الهندسۃ:** زانکو ئەندازیاری.
- کلیۃ، کلوہ:** گورچیلہ، گورچہویلہ، وٹک، گورچیلک، گرچوو، گورچوو، گورچیسک، گولچیسک، گونچیلکہ.
- **کلیۃ الحيوانات:** زووغوو.
- **مغص کلوہ:** دہردی گورچیلہ.
- کلیل:** زوویر، خہمناک، سست، کہسیکہ چاوی باش نہبینی، کول، کؤل، کہرخ، نہہر (تیغ).
- کلیم:** ۱- ناخفتہر، بیٹندہ، بیٹہر، قسہکەر ۲- بریندار ۳- هاودہنگ، هاوگوفتار.
- **کلیم اللہ:** نازناوی موسا پیغہمبہریہ.
- کُم:** تان (پاناوی لہ مہری لکاوہ) بؤکہسی دووہ لہ باری گہلدا وہکو: **کتابکم:** پەررتووکتان.
- کُم:** چہند، چہندہ، چقاس؟
- کم (ج) اکمام:** قؤل، (ئی کراس و کہوا)، سہرقؤل، سہردہست.
- **کم طویل للقميص الكردي:** ئەنگوچک، گوچک، ئاسووتنہ، ناوہستہ، ئوچک.
- **الکم الكردي:** سؤزانی، وچک، ئەنگوچک، فہقیبانہ.
- **الکم المتدلی:** کلکہنگوچک.
- کما، کماۃ:** دومہلان، دمہلان.
- الکم:** چل، چرؤ.
- الکم:** مست، مشت.
- کما:** گونہلان.
- کُما:** پاناوی لہ مہری لکاوہ بؤ دووکہسی نامادہ **رأيت رجل في دارکما:** پیاویکم لہ مائی ئیوہدا دیت.
- کما:** وکو، ہرودکو، مینا، واکینو، وچکو، وەر، وەرگہ، وها، ہالؤ، ہرودکی، ہرودی، ہوسہ، ہہقتونہ.
- کما تشاء:** کیفا تہ، کہیفی خوتہ.
- کما:** تہشہنہ، ئاوکوت.
- کماذۃ:** مادہ، مہزکہ، نیوہمہک، پەرؤی گہرم (ضما).
- کمال:** تہواوی، بہسہردابوون، راپہران، گزؤری، دہست بہریوون، شتوہ تہواوی، بی کہموکووری.
- کمالیات:** بابہتی دلخوازی، فہنتازی، زیدہ خوری.
- کمان:** کہمانچہ، رباب، روباب، مرازیکی سازوئاوازہ.
- کمامۃ (للحيوان):** زاریہست، دہمبہست، قہمستہر، بزموک، دہمکوت، زاریتین، بزمک، دہمبہس، دہمکوش، زارہوانہ، کلاوہ، کہلہوہ.
- کماء (ج) اکمام:** سؤزانی، ئەنگوچک، کلکہنگوچک، کہلانگوچک، ئاوہستہ، لہوہندی، ئاسوتنہ، ئەنگوچک.
- رأس الاکمام:** دیدار، سہدہقؤل، لہوہندی.
- کمثری:** ہرمی، ہررو، کارچف، ہمرؤ، مرؤ، مرؤی، کارچک، ہرؤ، ہرمی، گولآوی.
- **کمثری البری:** ہرمی کتیولہ، کرؤسک.
- **کمثری الجیلی:** شہقؤق، کرؤسک.
- **حب الکمثری:** ہجوچک.
- کمر (ہ):** کہمہرہی دیواران.
- کمع:** کہوا.
- کمل کمالاً وتکامل:** تہواوہوون.
- کمل واکمل:** تہواوکردن، لیبوونہوہ.
- کمنجہ (ہ):** کہمانچہ، کہوانہ، کہمان، کہمانہ.

مڪنسة: گهسڪ، گيسڪ، سقنڪ، سيزگه، ريش، کوبنسڪ، گزه، گهزڪ، گزڪ، گزى، جريفڪ، ريژ، ريس، كس، كويسڪ، مل كسڪ، ملكس، كسى، مهلكهس، گسى، گسڪ.

ڪنف (ج) اڪناف: پهنا، دالده، قهف، هممهت، ههنوان، شهقوٽ، دهرهتان، رزگارگه، نهوا، كولپن، بابوٽير، پورگه، نوان، قوژين، پهناگه، نهولهگا، بابوٽير، لا، كهنا، سيبهر (بالي بالنده).

ڪن فيڪون: چهقوتف، چهقاوتف، گروپف، ڪولپزه.

ڪنود: بهگڙ راستيدا چوون، ناسوپاسى.

ڪنود: ناسوپاس.

ڪنه: ۱- گهوههر و ناوهرى چتى ۲- بنهبان، بنهپهت، رهچهلهكى چت.

ڪنية: كهسناو، ناسناو، سهرناوٽيڪه بڙ ريزگرتن له سهرهتايهكهيدا به (اب) يا به (ام) و يا (بنت) و يا (ابن) دهست پيئدهكات وهكو: ابو المعالي، أم كلثوم.

ڪنيسة (ج) ڪناس: دٽير، پهريستگا.

- **ڪنيسة النصرى:** ڪليسا، دٽير.

- **ڪنيسة اليهود:** كهنيشته.

الڪنيف: ڪوتان، ههسارگهله.

ڪنين: گهنهگهنه (دهرمان).

- **محلول ڪنين:** گهنهگهناو.

كهانة: نهستپرهناسى، له نهپيني دوان.

كهرباء: كارها، كارفين، نهلهڪتريڪ، زهردوويى، زهردهيى.

- **آلات الكهريائية:** مرازهڪانى كارهابيى.

- **تيار الكهرياء:** رهوتى كارها.

- **طاقة الكهريائية:** وزهى كارهابيى.

- **قوة كهريائية:** هيتى كارهابيى، تهوژمى كارهابيى.

- **الڪهر ضوئية:** كههرووناكى.

- **الڪهرياء الاسود:** كارها، شهوه، شهقه (مووروو).

- **الڪهريائية:** كههراو.

- **بطارية كهريائية:** پاترى.

كهريائي: كارهبائى.

- **جهد كهريائي:** پهستانى كارهابيى.

- **القوة الدافعة الكهريائية:** پالهيٽى كارها.

كهف (ج) كهوف (ه): نهشكهوت، غار، خار، ڪوٽ، ڪومزهخ، راهند، غولوليف، زاخوور، مهره، ڪاو، كهوپ، نهشكهفت، شكهفت، مهر، كهوپرڪ، زقنگ، زايهند، كهوورڪ، هال، موغاره له ڪيو، ڪيٽ وهريگراوه.

عازف على الڪمنجة (ه): كهمانچهژهن، كهوانهژهن.

ڪمود: دهقادان، وتوو لپدان.

گمون: زيره.

ڪمون اسود: زيره.

گمون: پهنهان بوون، نيهان و نهديو بوون.

گميت (ه) (ڪميد) (ه): ڪويت، كهويت، نهسپيڪه رهنكى له نيوانى رهشى و سوورى داين.

گميه (ه): هيند، ههند، بر، هينده، قاس، بارستايبى، چهندى، هندی، ڪومايڪ، تيباب، چهنديتى، قهر، چهندهتى، پريڪ،

كه كهم و كه مى و كهميتى وهريگراوه.

- **الڪميات الاتجاهية:** بره ناراستهكان.

- **الڪميات غير الاتجاهية:** بره نااراستهكان.

گميتان: دووهيند.

گميل: بچوڪڪراوهى (ڪامل) بيه.

گمين (ه): كهمين، كهلپن، پوسه، پهيجوڙ، سبيٽر، كهلهن، مهلاس، مهڪو، ميل، نوريگ.

- **گمين الصياد (ه):** سبيپ، سبيپه، شاردنگه، كهمين.

گنا: بووين.

- **نحن كنا هناك:** نيمه لهوى بووين.

گناره (ه): مرازيكى شاپلوغانيتيه (موسيقا).

گناري (ه): كهناره (بالنده).

گناس (ه): ڪونى ناسكى، شوتنى لي حاوانهوهى ناسڪ.

گناس: گهسڪ ليدهر، مالسته، مالهر، ڪوتكيش، گهسڪدهر، پاكهوان، گيسڪقان، جتريفڪقان.

گنانه: تيردان، ڪيشڪ.

گنايه: مهبهس، پلار، تهشههر، توانج، تانوت، هيمما، دوورنيازى، لاتاو، گوشه، مهبهس، مهبهست، درگه، ڪاسهى رهش، همژارى. وشهيهكه لهجياتى واتاى تايهتى خوى بڙ واتايهكى تر به ڪاربيريت وهكو نهمانهى سهروهه.

گنڀ: قرماغه، رهقيته، رهقيله، كهميله.

گنيد (ه): گومبهز، گومهز، ناقد.

گنه (ج) گنائن: بووك، وهوى، (كه ژنى ڪور يا هى برابى).

گنجد (ه): كهندوو، نووسره، ڪوار، كهنوله، كهنوو.

گندس: قهلهباچكه، قشقهله، قهلهبازدهله، ڪلك مهقتى.

گنز (ج) گنوز: گهنج، گهنجيه، گهنجيهى زيروزيوى. مال و پوولتيكه رڙى رهش ههگيرى.

گنز گنزا: ڪوڙدنهوه، نهنبارڪردن، پاشهكهوت ڪردن.

- **گنز اللغة:** فرههنگى وشان.

گنس گنسا: ۱- مالن، ماشتن، گهسڪ لپدان، دامالين، ماليان، ماللاى، رادان، رامالدان، رامالين، مالينهوه ۲-

راوانان، تهراندن، دامالين.

كهل (ج) كهول: پياويكە ژنى هيتايى، ناحيل، كهسيكە نه پيريى و نه جحيل و له نيوانى ۳۰-۵۰ سالى دايى، كۆنه پياو، گيتى تاقىكە ره وه.

كهلة: پيريتىن، سه لاره، سه لارنى، ژنى زانا و چاو كراوه وه.

كهولة: پيرى، پيريتى.

كوارج: پاچه، سه روپى، كه لله پاچه.

كواز (ه): گۆزه گهر.

كواس: دههۆلژهن، ته پل ليدهر.

كوب (ج) اكواب: گۆزه يى دهسك و لووله ييه.

كوبه: مرازىكى شايوگانبييه (موسيقا).

كوة (ه): كون، رۆچنه، كولانه، رهوزنه، كلاورۆژنه، كونه باجه، كولهنگ، كولاوكه، كولانكه، كولينگ، رۆژنه، رۆژهن، رۆژين، سوسه، كولاورۆژنا، كولهك، كونه رۆچنه، ده لاقه..

كوثر: ۱- چتى زۆر به سه ره كترى داكه وتوو، ۲- مرۆقى به خشنده و گهره ۳- رووبارىكي شه له بهه شتى.

كوخ (ج) اكواخ (ه): كوخ، زنج، قووخه ل، كومانج، قوخ، قفه، كۆژگه، قوورچك، كۆليت، چارداخ، نه نلۆك، خانووجكه، كۆريت، كۆژگه، هۆلك، ژوورى بى په نجه ره، دۆنگز، ته پلهك

- **كوخ الدجاج:** كۆليت، كۆليتته.

- **كوخ صغير:** كۆچك.

كور (ج) اكوار (ه): كورره، سوپه، سوپه، زۆپه، چهره تون، كورره خانه.

- **صاحب الكور:** كورره چى، خاوه ند كورره.

- **كور اوانى الخزفية:** كل، كلئى ديز و گۆزان.

كورة (ج) كواره: ههنگدان، خه لئف.

كوز (ه): گۆزه، كافك، سهويك، كوز، كافك، هالۆ.

- **كوز صغير:** گۆزه له، گۆزك، گۆزكه، گۆسكه.

- **كوز الماء:** گۆزه.

- **كوز الماء الخزفي:** شه ربه، گۆزه له.

- **لعب الكوز:** كاسه گهر دانئ.

كوس (ج) كوسات (ه): ته پل، كوس، دمبهك، گۆشه ر.

كوسج (ج) كواسج (ه): سه گماسى، ماسييه كه قورتمى وه كو مشارى وايه.

كوسى: كوله كه، كودوو، قوندك، كودى.

كوع (ج) كوع: جومگه، جمگه، جومژگه، جمژگه، جومشگه، گه مووچه، زه ند، زه ننگه، ورده له.

كوفية: ملح پيچ (بو كاتى سه رما و نه خو شى).

كوكب، كوكبة (ج) كواكب: ۱- نه ستيه، ستيه، هه زمين، هه ساره، چناره، نان، نه خته ر ۲- ئاو، ۳- سه ختى گهرما، ۴- شير، ۵- شيرى تروسكه دار، تروسكه شيرى، ۶- زيندانى گهره، ۷- گهره هۆز.

كوكبة: ستاره، گهل، دهسته، دهسته سواران.

كوليرا: ره شه پشانه وه.

- **كوما (ج) اكوام (ه):** كوما، كۆمه له، كۆمك.

- **كوما الحصاد:** شارا.

- **كوما من الاحجار:** شكير.

- **كوما من الحطب (ه):** كۆمايه ك دار، كۆلنده ر.

- **كوما من النباتات المحصودة:** تا، تايه، گيشه.

كۆم تكومة (ه): كۆما كردن، كۆكردنه وه، كۆمكرن.

مكوم: كۆما كراو، هه لدراره وه.

- **الحصيد المكوم:** قرشه.

كون: ۱- بوون، بين، هه بين، هه نى، په يدا بوون ۲- گيتى، گيهان، خۆستان، جيهان، رۆژگار، رۆچيار، گهر دوون.

كونية: (مثلث قائم الزاوية): گۆنيا.

كوي: وتوو، ده قاق.

كوى كيا: داخ كردن، ده قاقدان، وتوو ليدان.

مكواة (ج) مكاو: وتوو، ئوتى، ده قاق.

مكوي: وتوو چى، وتوو ليدهر، وتوو كيش.

كي: داخ، داغ، وتوو.

الكى: وتوو ليدان.

كي: هه تا، تاكى، تاكوو، هه تاكوو، هه تاكى، هه يا، بو، هه ياتى.

كي لا: نه وه كوو، نه با، مه بادا، نه كوو، نهك، نه بادا.

كي لا يكون: وه نه بى.

كياسة: زبه ركه، وريايى، ساتۆزى، جه رجه يى، بژيرى، فيرسى، هوورده.

كيال: بيتوهر.

كيان (ه): ۱- هه بوون، هه بين، هه نى، ۲- قه باره، قه وان، گه يان.

- **كيان الدولة:** ساباتي، سايار، قه واره.

كيد (ج) اكياد: پروانه (حيلة).

كير (ه): كورره.

كير الحداد: كورره ي ئاسنگه ران.

كيس (ه): ۱- كيسه، جاخ، تووره كه، ۲- پۆرگ، كيسى پر له هه وا و كيم.

- **كيس الحمام:** كيسه ي گهرماوى.

- **كيس الحصى:** گونه ويكه، كيسه ي گون.

- **كيس الدراهم:** كيسه پوولئى، جزدانى پاره.

كهل (ج) كهول: پياويكە ژنى هيتايى، ناحيل، كهسيكە نه پيريى و نه جحيل و له نيوانى ۳۰-۵۰ سالى دايى، كۆنه پياو، گيتى تاقىكە ره وه.

كهلة: پيريتىن، سه لاره، سه لارنى، ژنى زانا و چاو كراوه وه.

كهولة: پيرى، پيريتى.

كوارج: پاچه، سه روپى، كه لله پاچه.

كواز (ه): گۆزه گهر.

كواس: دههۆلژهن، ته پل ليدهر.

كوب (ج) اكواب: گۆزه يى دهسك و لووله ييه.

كوبه: مرازىكى شايوگانبييه (موسيقا).

كوة (ه): كون، رۆچنه، كولانه، رهوزنه، كلاورۆژنه، كونه باجه، كولهنگ، كولاوكه، كولانكه، كولينگ، رۆژنه، رۆژهن، رۆژين، سوسه، كولاورۆژنا، كولهك، كونه رۆچنه، ده لاقه..

كوثر: ۱- چتى زۆر به سه ره كترى داكه وتوو، ۲- مرۆقى به خشنده و گهره ۳- رووبارىكي شه له بهه شتى.

كوخ (ج) اكواخ (ه): كوخ، زنج، قووخه ل، كومانج، قوخ، قفه، كۆژگه، قوورچك، كۆليت، چارداخ، نه نلۆك، خانووجكه، كۆريت، كۆژگه، هۆلك، ژوورى بى په نجه ره، دۆنگز، ته پلهك

- **كوخ الدجاج:** كۆليت، كۆليتته.

- **كوخ صغير:** كۆچك.

كور (ج) اكوار (ه): كورره، سوپه، سوپه، زۆپه، چهره تون، كورره خانه.

- **صاحب الكور:** كورره چى، خاوه ند كورره.

- **كور اوانى الخزفية:** كل، كلئى ديز و گۆزان.

كورة (ج) كواره: ههنگدان، خه لئف.

كوز (ه): گۆزه، كافك، سهويك، كوز، كافك، هالۆ.

- **كوز صغير:** گۆزه له، گۆزك، گۆزكه، گۆسكه.

- **كوز الماء:** گۆزه.

- **كوز الماء الخزفي:** شه ربه، گۆزه له.

- **لعب الكوز:** كاسه گهر دانئ.

كوس (ج) كوسات (ه): ته پل، كوس، دمبهك، گۆشه ر.

كوسج (ج) كواسج (ه): سه گماسى، ماسييه كه قورتمى وه كو مشارى وايه.

كوسى: كوله كه، كودوو، قوندك، كودى.

كوع (ج) كوع: جومگه، جمگه، جومژگه، جمژگه، جومشگه، گه مووچه، زه ند، زه ننگه، ورده له.

كوفية: ملح پيچ (بو كاتى سه رما و نه خو شى).

- **کیس المصنوع من الجوت:** تەلیس، گونیه، گوش.
- **کیس هوائی:** تووره کهی ههوا.
- **جدید الکیس:** نهدیتکه، نوپکیسه.
- **حامل الکیس:** کیسه دار.
- کیف (ه):** کهیف، بهزم، خوش.
- کیف:** چلۆن، چۆن، چاوا، چهوا، چاشا، چاوان، چاوانکی، کتۆبی، کووسه، چتۆ، کوو، کتۆ، چوتیم.
- کیف انت:** تۆ چلۆنی، چۆنی، چاوا.
- کیفما:** هه رچۆنیک.
- کیفیه:** چۆنه تی، چلۆنی، کتۆبی، چهوایی، پاودان، چلۆنیتی، چۆنیتی، ژیوار، هال، بار.
- الکیفیه فی الضمان:** بابه تین بهرناش.
- کیل (ج) اکیال:** پیتوان، پیقان، پیمان، پیتوانه.
- کیلو:** کیلۆ.
- کیمیا:** کیمیا، زانیاریکه له لای پیتشوونیان گۆیا به هۆی (ئیکسیر) چەند جووره کانیک دهکرانه زێر و یا زێو به لām لهم سهردهمه دا زانیاریکه باسی سرشت و چۆنیه تی ههموو له شیکه دهکات به هۆی توواندنه وه و تیکه لاو کردنیان.
- **الاحساس الکیمیا ئی:** ههستی کیمیا ئی.
- **آصرة کیمیا ئی:** کیمیا به ند.
- **علم الکیمیا:** زانیاری کیمیا.
- **تفاعل کیمیا ئی:** کار لیکردن.
- **جزئیة فی الکیمیا:** گهردیله.
- **الکیمیا العضویة:** ئۆرگانه کیمیا.
- کیمیا ئی:** کیمیا گهر، کیمیا زان.
- کیمیا ئی:** کیمیا گهر، کیمیا زان.
- **فعال کیمیا ئی:** کیمیا چالاک.
- کینا:** گه نه گه نه.
- کینونە:** بوون، بووین، هه بوون، هه نی، هه یین.

ل

ل: پیتی بیست و سیتیهمینی نابیئی عه ره بییه.

ل: بۆ، لۆ، له بۆ، ژ، هی، دیار.

لا: نا، ن، نه، نهو، نه خیر، نه خیر، چ، هه، هه، هه، چوو، ناو، هه، چ، چوو، نا، نه، هه، هه، هه.

لا ابالی: باکم نییه.

لاتح: دره وشهر، ئاشکرا، روون، دیار، خویا.

لاتحه (ج) لوانح: گه لاله نامه، ژمیرنامه، ژمیرنامه، بهرچاو، دیمه.

لاتحه قانونیه: گه لاله یاسا.

لاتق: له بار، لیتوه شاهوه، لیتهاتوو، شایان، لیتوه شاهوه، به ژمیر، رهوا، ستیله، هیترا، شان، شانو، شیوا، خورهن، یاسان، لیکهوت، لیکهوتوو، شایسته، ژیتهاتی، لیتوه شاهوه.

- **غیر لاتق:** نه شیوا، ناشایسته، ناشی، هرچکی.

لا اقل: هه نه بچ، بالۆ، به لای کهمهوه.

ملاقم: نهرم، نارام، گونجاو، ساز، سازگار، بژوون، کیس، رهوا، نهرمه نیشک، له واش، سه رزه نشکار.

- **غیر ملاقم:** ناساز، ناسازگار، ناخوش، نه گونجاو، ناوهش، ناهه موار.

ملاقمه: سازگاری، خوشخویی، پهفتاری نهرم، گونجان.

- **غیر ملاقمه:** نه گونجان، نه لوان.

لائمه (ج) لوانم: چاکه له گه ل کردن، سه رزه نشکار.

لائمه: برونه (بخاله) پیسکه بی.

لائلا: نه با، نه بادا، نهک، نه کوو، نهوه کوو، وه نه بی.

لائن: گه، نه گه، نه گه، هه گه، که.

لائیم: برونه (بخیل).

لا باس: له (باس) دا بیدوزهوه.

لابد: ده بی، گه ره که، پیوسته، گه ری، مه شیا، مشیو، ناچار، ناگوزیر، هه رده بی، بلا، وی، ناچار.

لات: ناوی بوتیکی بووه له پیش ئیسلام عه ره ب ده یان په رست.

لاجرم: به راستی، راستی، بی سوو، ناچار.

لاجل: ژبوئا، ژبوئی، له بۆیه، سه بارهت به، بۆ، تۆ، لۆ، په ی،

سه با، سه بۆ، سه بوئا، سه بوئی، له بهر.

لاجلک: سه بارهت به تۆ، بۆ تۆ، په ی تۆ.

لاجورد (ه): لاژوارد (کانیکه).

لاجیء: په نابه.

لاح لوحا: ده رکه وتن، دره وشان، په یدابوون، ترووسکان، برووسین، چرسان، ته یسان.

لاحس: لیتسهوه.

لاحس الصحون: کاسه لیتس.

لاحظ ملاحظه: ۱- چاوه دتیری کردن، ئاور لیتدانهوه، لی و ردبوونهوه، سه رنج لیتدان، به گۆشه ی چاو ته ماشا کردن، روانین، ته ماشا ۲- سه رنج، تیبین ۳- یارمه تی.

ملاحظ: چاوه دتیر، چاوه دتیر، سه رنجدهر، نه یرقان، تیبین، چاوه دتیر، چاوه دتیر، دیده وان، تیبینیار، تیبینکار.

ملاحظه: ۱- یارمه تیدان، داروونی، داروونیار، چاوه دتیری، چاوه دتیری، زیره قانی ۲- تیبینی، سه رنجدان، نه یرین، ته ماشا کردن، لی و ردبوونهوه، بهراوه رد.

- **قابل الملاحظه:** شایانی تیبینی، گرگه، گراگر.

- **دقه الملاحظه:** وردبینی، ورده ناسی.

- **دقیق الملاحظه:** وردبین، ورده ناس.

ملاحظیه: تیبینگه، بهراوردگه.

ملحوظ: دیتراو.

لاحق: میوه یه که له دوا میوه ی پینشیدا بگات، پیوه نووساو، به که سیکی یا به چتیکیه وه گیشت، پاشهنگ.

لاحقه (ج) لواحق: پاشهنگ.

لا حول ولا قوه إلا بالله: هیت و توانا نییه ته نها هی خودای نه بی.

لاذغ: گهز، پیوه وه، گهزهک، وه زهن.

لاذغ: گه زنده.

لازم (ج) لوازم: ۱- پیوست، گهرهک، تار، پیداوپیست، سه‌ره‌مې، هم‌میشه، شهو و روژ به‌بیت پسانه‌وه ۲- (غیر متعدی): تی نه‌په‌ر، سالنگر، یه‌کلایی، پایه‌دار.

- **المصدر اللّازم:** چاوه‌گی تی نه‌په‌ر.

لازمة: مېینه‌ی (لازم)ه.

لوازم: به‌سات.

لازم ملازمة: هم‌میشه له‌گه‌ل که‌سیتی یا چتیتی بوون.

ملازم: ۱- که‌سیتکه هم‌میشه له‌گه‌ل یه‌کیتی یا چتیتی بی ۲- سه‌رکرده‌ی سوپا.

ملازمة: له‌گه‌ل که‌سیتی یا چتیتی هم‌میشه بوون.

لازورد: پروانه (لاجورد).

لاسع: پروانه (لادغ).

لاسلکی: بی سیم، بی تیل، بی تل.

لاسیما: ۱- نه‌خوازه‌لا، نه‌خوازه، خواه‌سهر، نه‌مازه ۲- به‌رادایی، به‌تاییه‌تی.

لاشیء: ۱- چیتر، چیدی، هیچ چتیتک ۲- نه‌بوو.

لاصق: نووسه‌ک.

ملاصقة: پیکه‌وه نووسان.

لا طائل: بی سوود، هونه‌ر، توانایی، ده‌وله‌مه‌ندی.

لاطيء: هه‌تیبویاز، به‌چه‌باز.

لاعب: گه‌مه‌کار، لیزوان.

ملاعب: گه‌مه‌کار، لیزوان.

- **اللاعب علی الحبل:** ته‌نه‌باز.

ملاعبیة: له‌بیزین، له‌هیزین، لیزین.

لاعن: جنتی‌وده‌ر، بی‌زیویو لئ کار.

لا عنه ملاعنة: جنتی‌پیدان، بی‌زیویو لئ کردن.

لاغی: پروپوچ بیژ، زوربلیت، چه‌نه‌سووک، چه‌قه‌سووو.

لاغیة: ئافره‌تی پروپوچ بیژ، ته‌ی بی سوود.

لافظ: درکیننه‌ر، درکین.

لاقح: ئاووسکار.

- **الریاح اللاحقة:** بای داراوس.

لاقط: چن، چنه‌وه، هه‌لگره‌وه.

- **لاقط السنايل:** وشی چن، وشی کار، هیتشووکار، گولچن.

لاک اللقمة، یلوك، لوكا: پاروه‌که‌ی جوو له زاریدا گتیرای.

لاک الفرس اللجام: ئه‌سپه‌که لغاوه‌که‌ی جوو.

لاقید: بی باک، بی‌مار.

لالا: نانا، نه‌ئه‌ه.

لام لوما: به‌سه‌ر رویشتن، مناکردن، رواله‌تکردن، به‌چاو و روو دادانه‌وه.

لامة: کۆ.

لامس: ده‌ست لی‌ده‌ر.

لامسة: هه‌ستی ده‌ست لی‌دانی، یه‌کیتکه له (۵) هیزه‌کانی مروفقان که به‌هوی وانه‌وه مروق له ساردی و گهرمی و زووری و نهرمی ده‌گات و مرازی وان پیستی له‌شه.

ملاسة: ده‌ست لی‌کدان، ده‌ست به‌یه‌کتری دامالین.

- **القوة اللامسة:** هه‌ستی لی‌که‌وتن، ساوایی.

لامع: دره‌وشه‌ر، بریسکه‌ر، ترووسکه‌ده‌ر، برووسکه‌دار، شه‌وقدار، ورشه‌ده‌ر.

لامعة (ج) لوامع: ورشن، ترووسکه‌داری.

لامکان: بی جیتگا، بی دالده.

لائن: چونکوو، چونکه، له‌و، له‌ورا، پاشکۆ، له‌وما، چکۆ، چمکۆ، مافر، چونکی، چون.

لايق: پروانه (لائق).

لائن: که، ئه‌گه‌ر، ئه‌گه، هه‌گه.

لا نهائی: بی پایان.

لائیم (ج) لئام: پیسکه، رژد، ناکه‌س، نرم، پنتی، به‌رچل، تهره‌س، زه‌خه‌ل، کنوس، له‌چهر، نفسرات، ده‌ست‌وشوک، قسرنوس، چه‌پخوس، بی‌چهل، ریشوو، چرووک، رژد، نه‌گریس، که‌نس، به‌رچاوته‌نگ.

لا هوت: خودایی، خولایی، (لاء) خودایه (وت)ی بو ریز پتر لئنانی لئ پترکراوه.

لا هوتی: زانای ئه‌و باوه‌ریانه‌یه که به‌ندیواریان به‌خوداوه هه‌یه.

لا یحصی: بی ژمار.

لب (ج) لباب: ۱- ناو، ناوگه‌ره، نیسک، ناوه‌رۆک، ویژه، خۆروو، ئاواره، قاقل، کاکل ۲- هۆش، دل، ئاریش.

- **لب الجوز وغیره:** کاکل، قاقل، مه‌ژگه، کاردۆژه.

- **لب الصوان:** به‌ردی هه‌ره رهق، به‌رده‌سان.

- **لب اللوز:** مه‌غراو ناوکی بادام.

لبا: ۱- ژه‌ک، فرچک (أول حلیة) ۲- فرۆ، که‌ره، لئیه، ژه‌ک.

- **اللبا الخالص:** که‌ره‌فرۆ، ژه‌ک، زه‌ها.

- **اشراب المولود الحديث عن الحليب (اللبا):** گۆجکردن، گۆچکردن، گۆشکردن.

لباب: بژارده، هه‌لبژارده، خۆروو، کاکلی بادام و گوئیز و ئیتر.

لبابة: چارۆکه.

اللباد: نه‌دمال، کارگه‌چی، نه‌دفرۆش.

لبادة: که‌رک.

لباس (ج) البسة: ۱- جلوه‌رگ، پۆشاک، به‌رگ، جل، جلک، پۆشته‌مه‌نی ۲- ده‌ری، پابه‌ری، پاوه‌ری.

ملابس: جل، به‌رگ.

ملابس رثة: جلوه‌رگی که‌نه‌فت و شر و وپ پرتوکا، پرتال، پرتوک، پرتوکا، جلوه‌رگی رزیو و که‌نه‌فت.

لازم (ج) لوازم: ۱- پیوست، گهرهک، تار، پیداوپیست، سه‌ره‌مې، هم‌میشه، شهو و روژ به‌بیت پسانه‌وه ۲- (غیر متعدی): تی نه‌په‌ر، سالنگر، یه‌کلایی، پایه‌دار.

- **المصدر اللّازم:** چاوه‌گی تی نه‌په‌ر.

لازمة: مېینه‌ی (لازم)ه.

لوازم: به‌سات.

لازم ملازمة: هم‌میشه له‌گه‌ل که‌سیتی یا چتیتی بوون.

ملازم: ۱- که‌سیتکه هم‌میشه له‌گه‌ل یه‌کیتی یا چتیتی بی ۲- سه‌رکرده‌ی سوپا.

ملازمة: له‌گه‌ل که‌سیتی یا چتیتی هم‌میشه بوون.

لازورد: پروانه (لاجورد).

لاسع: پروانه (لادغ).

لاسلکی: بی سیم، بی تیل، بی تل.

لاسیما: ۱- نه‌خوازه‌لا، نه‌خوازه، خواه‌سهر، نه‌مازه ۲- به‌رادایی، به‌تاییه‌تی.

لاشیء: ۱- چیتر، چیدی، هیچ چتیتک ۲- نه‌بوو.

لاصق: نووسه‌ک.

ملاصقة: پیکه‌وه نووسان.

لا طائل: بی سوود، هونه‌ر، توانایی، ده‌وله‌مه‌ندی.

لاطيء: هه‌تیبویاز، به‌چه‌باز.

لاعب: گه‌مه‌کار، لیزوان.

ملاعب: گه‌مه‌کار، لیزوان.

- **اللاعب علی الحبل:** ته‌نه‌باز.

ملاعبیة: له‌بیزین، له‌هیزین، لیزین.

لاعن: جنتی‌وده‌ر، بی‌زیویو لئ کار.

لا عنه ملاعنة: جنتی‌پیدان، بی‌زیویو لئ کردن.

لاغی: پروپوچ بیژ، زوربلیت، چه‌نه‌سووک، چه‌قه‌سووو.

لاغیة: ئافره‌تی پروپوچ بیژ، ته‌ی بی سوود.

لافظ: درکیننه‌ر، درکین.

لاقح: ئاووسکار.

- **الریاح اللاحقة:** بای داراوس.

لاقط: چن، چنه‌وه، هه‌لگره‌وه.

- **لاقط السنايل:** وشی چن، وشی کار، هیتشووکار، گولچن.

لاک اللقمة، یلوك، لوكا: پاروه‌که‌ی جوو له زاریدا گتیرای.

لاک الفرس اللجام: ئه‌سپه‌که لغاوه‌که‌ی جوو.

لاقید: بی باک، بی‌مار.

لالا: نانا، نه‌ئه‌ه.

لام لوما: به‌سه‌ر رویشتن، مناکردن، رواله‌تکردن، به‌چاو و روو دادانه‌وه.

لامة: کۆ.

- ملايس شتوية: بهرگی زستانی.
- ملايس صيفية: هافيني سهر، بهرگی هاوینی.
- ملايس ضيقة: جلو بهرگی تهنگ، بهرگی چهسپ.
- ملايس عتيقة: جلو بهرگی کۆن.
- الملايس المفتوحة: جلو بهرگی هه لپچه راو.
- دست الملايس: دهسته جلو بهرگ.
- حاشية الملايس: په راويتز، کۆبه، سپانده.
- غسل الملايس: کۆل، جل شوشتن.
- فتق الملايس ونحوه: هه لپچه پين.
- قصير الملايس: کۆل، کوله، بهرگ کورت.
- طي الملايس: بهرغه کرن، بهرگ پيچانه وه، قه دکردنی جلکان.
- ملايس الحداد: ره شپوشی، کوتين.
- الملايس الرثة: جلو بهرگی تيتال، تيتول.
- الملايس المعزقة: جلو بهرگی تيتال.
- ملايس (ج) ملايس: جل، جلک، بهرگ.
- ملايس: ۱- پۆشراو، بهرگ له بهرکراو ۲- هيلکه چۆله که (جووره شه کروکه يه که ناوکی باداميه کراسيکی شه کر به سه ره وه يه، نو قلی بادام.
- غير ملايس: نه پۆشراو، له بهر نه کراو.
- ملايسه: تیکه لاو بوونی کاروبار.
- لبان: شيرفرۆش.
- لبان: سينه پۆش.
- اللبان: کاژ، داری سنه و بهر.
- لبه: قايش.
- لبخة: شه لته، نيوه نمهک.
- لبد (ج) لبود والباد (ه): لباد، نمه، نهو، نهوه، نه مهده، نه مه، تاتی، که چه، نهو وگ، نه مل، نهوو.
- لبدة: يال.
- لبدة الاسد: يالی شيری، نهو توو کانه يه که له نيوانی دوو شانەکانی شيری و سه روگو تياکی دهروين.
- لبدة صوفية قصيرة: کولبال.
- لبس، ملايس (ج) ملايس: جل، بهرک، پۆشاک، پۆشه مهنی.
- لبس لبساً: پۆشين، له بهرکردن، لخواه کرن.
- اللبس: له بهرکردن.
- ملايسه: تیکه لاو بوونی کاروبار.
- ملبوس: له بهرکراو، پۆشراو.
- لبطة: له مه، لووشکه.
- لبق: گولندام، گول نه ندام.
- لبلاب (ه): لاو لاه، سيانه، له بلابک، رتزه، لاقلاشک، له لاولاه
- لبلاب الجبلي: مالوتچه، مالوتينچه.
- لبن: خشت.
- اللبن المطبوخ: خشتی سوورکراو وه.
- انقاض اللبن: که ستهک.
- لبن (ج) البان: شير، ماست، سپيايی، سپيلقی.
- لبن الرائب: ماستی کۆن.
- لبن زبادي: ماست.
- لبن الحضي، مخيض: دۆ، ماستاو.
- البان: شيره مهنی، ريجال، سپيايی، سپياهی.
- مکبنة: شيردان.
- لبنة: پارچه، تیکه، لهت، نوواله.
- لبوة: دتله شيره.
- لبون (ج) لبونة: شيردهر، شيردار، کوندۆ، تهره زهن، شيررا، که ندۆ.
- بنت لبون: فهرخه و شتری دوو سالانه يه.
- لبيب (ج) الباء: زانا، شاره زا، ژير، هير.
- لبيس: وهکو، هاوتا، پۆشه مهنی کۆن.
- لبيك: نامادهی ريزگر تنتم.
- اللتيفي: ته نه که چی.
- لثام (ج) لثم: ده مامک، زار به ست.
- اللثة: پووک، پدوو، خازمیک، پوو، پدبی، هاروو.
- التهاب اللثة: کيسی ددان، نه خووشی پووک، ناوسانی پووک، پووک په نمان.
- لثم: ماچکردن، راموسين، راميسان.
- لثمة: ماچ، مووچه، راموس، ماچک، ماچۆ.
- لثوغ: تووره توور.
- لج: شه رکردن، تهوژمی ناکوکی.
- لج: شه پۆل، که نار دهريا، خه لکيکی زۆر، جيگای لنج و تاريک له چياياندا.
- لجاً لجاً: سه رووی هيتان، په نابردن.
- ملجاً (ج) ملاجي: لاپهري، لاپه رگه، په نا، لووا، دالده، رزگارگه، په ناگا، په ناگه، پيچ و په نا، دهروو، کولتين، کون و کاژير، کون و که ليتن، کون و قوژين، نهوا، قهف، رزگارگه، هه مهت، هه نوان، نوا، شه قووق، ده ره تان، بابویر، بابهيير، نيورگه، نهوله گا، بابوهيير، په سار، په سارگه، ده ره تان، گه وهري، نوان، په سيبو، قهف، هه نوان، بوړگه، قوژين، نهوا، هه مهت، په نگا، دالده
- بدون ملجاً: بي په نا، بي په سيبو، بي دالده.
- لجاج: ۱- له سه ره رويشتن، پيداگرتن ۲- شه رکردن، سه ره ختيتی نواندن.
- لجاجة: ۱- بنار، هه تهر، رهک، رکه بهری، هه شرک، رکان، رکه ۲- نازاری برسپه تی.

- لجام:** لغاو، لئاو، گم، گمک.
- **لجام السلوقی:** سنک، رستهی تاژی.
- لجب:** قرم و هۆر، قرمه، گرم و هۆر.
- لجە (ج) لجم:** زوربهی ئاو، گهرداو، گرداڤ، زیتو.
- لجلاج:** پسک، کهسیتکه له کاتی قسه کردنی زمانی بگیری.
- لجلجة:** ژاوه، ژاوه ژاو، فلته فلته، دم بهیه کاهاتن.
- لجنة (ه):** لیژنه، کۆمهله، هومومین، بتۆم، ئەلالهت.
- **لجنة اعمار الشمال:** لیژنهی ئاوه دانی باکوور.
- **لجنة اعمار واستثمار الاراضي:** لیژنهی ئاواکردهوه و بهرهمه پێنانی زهویوزار.
- **لجنة التجارة:** لیژنهی بازرگانی.
- **لجنة التقدير:** لیژنهی نرخاندن.
- **لجنة الثقافية:** لیژنهی رهوشه نیبری.
- **لجنة الحبوب:** لیژنهی دانه ویتله.
- **لجنة الضبط:** لیژنهی دابینی.
- **لجنة النشاط المدرسي:** لیژنهی چالاکی قوتابخانه.
- لجوج:** بنارکار، رکه بهری کار، شه پانی، رکه کار، رکه گر، سه هنده.
- لجین:** زیتو، زیف.
- لجین:** کهفی زاری وشتری، گه لای کهوتوو، گیایه کی وردکراو تیتکه له به ئارد کراو.
- اللحاء:** نیان، فلوم.
- **الاوعية اللحائية:** نیانه لوله کان.
- **لحاء الشجر:** قالووشک.
- اللحاظ:** تیلای چاوی، دوواسک، گوشتی، گوشتی چاوی.
- لحاف:** لیفه، ئۆبه ره، ئۆبه ری، شپ، میشرهف.
- **ملحفة:** لیفه و ههرچیتیکه به خو دادرئ و یا له خو پیچری.
- لحام:** گوشت فروش.
- لحام:** له حیم کار، جۆشده.
- اللحم (ج) اللحاج:** قوولایی چاوی، گوشتی مالی، کورتان، نهوال، نزمی له زهویدا، لای رووبار.
- **مكان لحم:** تهنگه بهر، جیگای تهنگ.
- لحد:** گۆریچه.
- لحد لحداً:** ۱- شاردهوه، له گۆرپان، ۲- گوناح کردن.
- ملحد:** بئ نایین، گوناحکار، دلکوچهر، دووروزی.
- لحس (ه):** لیسان، لیسستی، رالیشتی، لستهوه، لیسانهوه، ئالاستن، لیستهوه، ئالیستان، لستن.
- **لحس التصاع:** کاسه لیس.
- لحظة:** ۱- دم، تۆزئ، چکئ، تاوئ، تاوئیک، کیلتئ، تاو، گر، سات، ۲- چاولیکنانیک.
- لحظه لحظاً:** به سیلهی چاوی ته ماشا کردن، روانین به ماسلا ولادا، جارتیکی به گوشتی چاوی روانین.
- لحظة لحظة:** ده مدهمه.
- ملاحظ:** تیبین، سه رنجدهر.
- ملاحظة:** روانینه یه کتری، ئاور لیتکدانهوه، لی وردبوونهوه، سه رنج دان، تیبینی.
- ملحوظ:** دیتراو، سه رنج دراو.
- لحق لحقاً:** پیکه گه یشتن، پیراگه یشتن، پیوه نووسان، چونه زگ.
- **ملحق:** ره گه له کهوتوو، پاشهر، پاشه رۆژ، پاشکو.
- **ملحق الثقافي:** پاشکوئی زانیاری.
- اللحم:** جۆشدان، له حیم کردن.
- لحم (ج) لحوم:** گوشت.
- **لحم بدون عظم:** نه رمه، گوته.
- **لحم الترائب:** چه قالتته.
- **لحم الساق:** پوز.
- **لحم الضأن:** سپیان، گوشتی مهر.
- **لحم الضحیه:** قوچی قوربان.
- **لحم محمص:** قاوورمه.
- **لحم مشوي:** گوشتی برژاو، که باب.
- **لحم المخزون:** فئ، قاوورمه.
- **لحم مفروم:** قیمه، گوشتی قیمه.
- **صوت قلي اللحم وشوانه:** کزه کز، چزه چز.
- ملحم:** خرۆله، خرۆپ، خرۆم.
- لحم لحمياً:** له حیم کردن.
- لحمة النسیج:** پۆ، تار.
- لحن (ج) ألحان:** ئاوازه، ئاواز، ئاههنگ، دهنگ.
- **لحن الموسيقى:** ئاههنگی مؤزیه، کاری گۆرانی.
- **الحن موسيقية شجية:** کازکازه.
- **التشابه في الالحن:** هاو ئاههنگ، هم ئاههنگی.
- **التشابه في الصوت والالحن:** هاو ئاههنگ، هم ئاههنگی، هاو ئاوازی.
- **التوافق في الالحن:** هاو ئاوازی، هاو ئاههنگی.
- **التوافق في الصوت والالحن:** هاو ئاوازی، هاو ئاههنگی.
- **علم الموسيقى والالحن:** په ردهی ئاوازاناس.
- ملحن:** ئاوازه بیژ.
- لحوق:** قاله پیکردن، ناوقه د باریک، وه شوین چتیکه کهوتن.
- لحي:** ئالۆشه.
- لحيان:** پیاویکه ریشی دریتزی هه بئ.
- لحیة (ج) لحي:** ۱- شه ویلکه، ئارووت، کازتیر ۲- ریش، ردین، ره، رهدین، رندین.
- لحیانی:** مرۆی ریش دریتزه.
- لحیة التیس:** ئه سپنگ، شنگ (گیا).

- لحيم:** ۱- گۆشتن، خيپيشنه، قهلهو، خرپن، ۲- پيئكه و نهووساندن، لكاندننى كانيك له كانيكى تر، لكانن، له حيم، جوش، جوشدان، راکوتان.
- لحين:** هه تاكوو.
- لحين:** دوو شه ويلكه.
- لخّص:** كورت كردنهوه، كرۆك دهرهيتنان.
- ملخّص:** كرۆك، كاكل، سهردهووس.
- لخناء:** بۆگه نكه، ژنى بۆگه ن.
- لخنة:** كه له م، كه له رم.
- لد، لدود:** دوزمنى سهخت، جهوال.
- اللدة:** هاوسال، هاوزا، هاوزى.
- لداغ:** هاوسال، هاوته مهن، هاوبهزا، پيئودهه، چزينه ر.
- لدائن:** پلاستيك.
- لدغ:** پيئوده دان، چزاندن، گه زتنى مار، زمانتال، زوانتال، زمان پيس، زمانش، به دزوان.
- ملدوغ:** مارانگاز، پيئوده دراو، مارگه زتوو.
- لدم:** ته په ته پ، په پره پان، ته پته په، زرمه، گرمه، ترپ، زرمه، ترپه، دهنگى كه وتنى چتبه.
- لدن، لدونة:** نهرم بوون، كيشهاتن.
- لدن:** كن، نك، لا، له لا، له كن، لال.
- لدنئا:** له لاي ئيمه.
- علم لدنى:** زانباري كه كه مرۆ به بى ماموستا فيرى بوو بى.
- لدود:** دوزمنى سهخت.
- لدى:** له كن، له لا، له نك، لبا، كن، لا، نك، لال، له تهك، وئ.
- لدى الاقتضاء:** له كاتى پيئويستدا.
- لدى الورود:** له كاتى گه يشتندا.
- لدى:** له لاي من، له كن من.
- لديغ:** پيئوده دراو، مارانگاز.
- لديك:** له كن تو، له لاي تو، لات.
- لديه:** لاي وى، وئى هه يه، هه سى، هه سين.
- لذا:** له بهرتهوه، بهو هۆيهوه، بهو پيئيه.
- لذاذة:** خۆشكردن.
- لذاك:** له بهرتهوه، بهو هۆيهوه.
- لذلك:** له بهرتهوه، بهو هۆيهوه.
- لذة (ج) لذات:** خۆشى، تامدارى، چيتر، تامى خۆش، مهزه، پانهرمى، تام.
- لذيذ:** پازراف، پانهرم، خۆش، تامدار، پانهرم، مهزه دار، چهژده دار، به تام، تامخۆش، خووش.
- غير لذيد:** بى تام، ناخۆش، ناوهش، بى مهزه.
- لذيد الطعم:** تامخۆش، خۆشمهزه.
- الذّ:** خۆشتر.
- لذيع:** گه زتراو، پيئوده دراو.
- لرما:** به شكوو، به چكه م، به چكو، به لكو، له وانه يه، ويده چى، په نكه.
- لراق:** نهويه كه به هۆى ويهوه به چه سپيترى.
- لرج (ه):** چه سپ، لئج، چه سپين، گرتن، نووسان، پيئوده نووسان، ليچ، ليچن، لبق، ليخن، پچ، لينج.
- لزم لزاماً ولزاماً:** هه ميشه مانه وه، پيئويستى.
- لزن القوم لزماناً:** كۆبوونه وه له سه ر ئاوى و يا له بهر هه ر كاريكى.
- لزوجة:** چه سپ، شيره، شيله، كيشهاتن، لپچقى، لينجى.
- لزوم:** ۱- مانه وه، پايه دارى، پيداويستى ۲- گه رهك، پيئويست، تار.
- يلزم:** پيئويسته، دقّ.
- ملزومة:** به ند (۱۶) لاپه ره.
- ملزوم (ج) ملازم:** گيره ي پيشه گه ران.
- لسان (ج) ألسنة:** زمان، زوان، زبان، گه زاره، نه زمان، پل.
- لسان الامان:** زمانه ي پاريزگارى.
- لسان الثور:** گاوه زوان، گوزروان (گيا)، زمانه گا، گوزمه.
- لسان الحمل:** بارهنگ، تۆركيشه، په كيشه.
- لسان خصوصي:** زمانى تايبه تى، زوان لوترانه.
- لسان المزمار:** پيكي زورناى.
- لسان القلب:** زمانى دل.
- لسان العصافير:** تۆوى داره بناوى، بناوا.
- لسان الميزان:** ميللى ته رازوو، زمانه ي ته رازوو، زوانه ي ته رازوو.
- لسان النار:** زمانه ي ئاورى.
- أخس الله لسانه:** لالايى گاتى.
- اطالة اللسان:** گه زاره كيشان، زمان دريژى.
- بياض لسان المريض:** بارى زمان، به لغى سه ر زمان.
- سوء اللسان:** به دييژى.
- سيء اللسان:** به دييژ.
- لسع:** پيئوه دانى دوو پيشك، چه ليه وهاتن، پخاندى، چزاندن، تيرۆ كردن، داران، گه زتن، نچكدان، وهزه.
- ابرة اللسع:** چزووى پيئوه دانى.
- ملسوع:** پيئوده دراو، گه زراو، گه زتراو.
- اللش:** ماش.
- لص (ج) لصوص:** پروانه (سارق).
- لصق:** لكان، پيئوه نووسان، چه سپان، ده بووش، پيئوه نان، قاريسهك.

- **ملصوق:** پیتوونوسا، پیتوولکاو.
- **لصقة:** له بیخه، شه ماوی، موماوی، مشه ما.
- **لصوص البحر:** دزده ریا.
- **لطفة:** ناسکی، باریکی، جوانی، شیرینی، رانه رمی، زرافی، له وندی، نازکی، نهرمی.
- **لطحه لطحا:** به بهری دهستی لیتی دا.
- **لطخ:** پیسکردن، تی هه لسون، ناوین، تیتوهدان.
- **اللطخ:** که میٹک (بو هه موو چتیکی).
- **لطحه:** گهوج، که ودهن، گیل.
- **لطسه لسطا:** به ده مانچه لیدان به چتیکی پان لیدان.
- **ملطاس (ج) ملاطس:** کوتکی بهرد شکانندییه.
- **لطش:** خوئه ننگاوتن، پاشو لیکدان، په یزه.
- **لطم:** هه لتیزان، هه لتیسکان.
- **لطف:** چاکه، میهره بانئی.
- **ملاطفة:** میهره بانئی، پیساو ته، دلدانه وه، دلخوشی دانه وه، ته بتاندن، لاواندنه وه، روودانه وه، نهرمی، روو پیدان.
- **لطم (في العزاء):** شین، شه پوری، شیوه و له خودان.
- **اللطم:** ۱- زلله لیدان، شه قه زلله لیدان، چه ریاندن، شه په لاغه، زیله ۲- تم، تم لیکردن، پرمه، چه پالنه، زیله، شه پالنه، شهق وه شانندن.
- **لطم الصدر:** سنگ کوتان، له سنگی خودان.
- **لطم الصفع:** زلله ی پرمه، شه په لاخه.
- **لطم القفاء:** زلله ی پرمه، شه په لاخه.
- **لطمه (ج) لطمات:** ۱- زلله، شه قه زلله، شه قل، شه قام، چه باز لله، سه تره، شلب ۲- ریپ، فیئل.
- **لطمه بقیضة اليد:** چه پوک.
- **لطمه من بعد:** گزکه، چه مؤله.
- **لطمه لطمها:** زلله لیدان، شه په لاخه لیدان.
- **لطيف:** ناسک، نازک، خووش ئەندام، خووشخوو، نهرم، روون، رانه رم، رازراف، میهره بان، رقت، گول ئەندام، گولندام، نازنین، جوان.
- **لطيف الجسم:** گولبه دهن، گولبه ژن.
- **لطيفة (ج) لطائف:** ناسکۆله، ناسکۆلن، ناسکین، وته، رسته ی خووش و په سندکراوه که هوی شادمانی بیت.
- **لطيم:** هه تیو، بی دایک و باب.
- **لُعاب:** لیک، ناوی زار، رینگ، رینگال، رینگاو، شوئی کۆتالی تاز، لیکاو، ملت.
- **لُعاب الحیة:** ژه هری مار.
- **لُعاب النحل:** هه نگوین.
- **ذو لعاب:** لیچق، لیخن، لیچ.
- **لعام:** لیکن.
- **لَعَان:** جنیو پیدهر، بیژو بوکار.
- **اللعب:** یاری کردن، گه مه و کایه کردن.
- **لعب (ج) العاب:** ۱- گه مه، گالت، گه پ، کایه، تیتالی، له بییز، شوخی، گۆهن، گۆهند، فشه، هه نهک، جه فهنگ، ته وشه، له بییزین، هه نهک، تۆلازی، هه نهق، زرت، قومار (کایه) قه وسه، لیزین ۲- قومار.
- **لعب الاختفاء:** قه ره قه ره، کاکله شیران، خوشارکی.
- **لعب بالجوز:** گۆیزین، واغین.
- **لعب بالجوز او الدعبول او العفص:** مت، ماتین، ماتانی، مه رمه رین.
- **لعب بالدعبول وغيرها:** ماتانج، ماتین، مه رمه رین، مت، هه لمتان، هه لمتین، مووشانه، میتین.
- **لعب بالنار:** ناوریازی، گرگانی، ناگریازی.
- **لعب بواسطة (١٤) حفرة:** ماره زیچکانی.
- **لعب البيض:** هیلکه شکانی.
- **لعب بين الفريقين يخبأ خاتم ونحوه في طاقية: كلاوين.**
- **لعب التخفي:** قه ره قه ره، کاکله شیران، خوشارکی.
- **لعب التمليل:** شابازی، حاکمه کانئی، خانخانئی.
- **لعب ثلاثة قفزات متوالية:** که وشین، که وشه کین.
- **لعب الحفرة:** قورت قورتانئی.
- **لعب الزوج والفرء:** تا قمانه جوت.
- **لعب الطاولة:** نهرد، نهردین.
- **لعب فوق الجمد:** خلیسک، خلیسکانئی.
- **لعب الكرة:** هۆلانه.
- **لعب الكرة بالصولجان:** هۆلین، هۆلی.
- **لعب الكعاب:** قاپانئی، قاپانه، قان، محانچین، میچین، میرگه میرکی.
- **لعب الكعب:** قاپانئی، قاپانه، قان، محانچین، میچین، میرگه میرکی.
- **لعب الكوز:** کاسه گهردانئی.
- **لعب مطاردة الكرة:** شه قانئی، شه قان، شه قین.
- **لعب النرد:** نهردین.
- **لعب الورق:** په رانتوو، په یاز.
- **لعبة:** ۱- بووکۆکه ی مندالان، بووکک، بووکله، وهوله ۲- یاری، گهر، گالت، گه پ.
- **لعبة صولجان:** گۆیزین.
- **لعبة كرة السلة:** یاری باسکه.
- **لعبة كرة الطائرة:** یاری باله.
- **لعبة كرة القدم:** یاری توپانئی (توین).

- لعبة كرة المطر: وهولته بارانى.
- لعبة الهوكي: چهوگانین.
- آخر دورة في اللعب: وړهوپر.
- ألعاب الساحة والميدان: ياربيبه كانى گۆره پان و مهيدان.
- الالعاب المنظمة: ياربيبه ريځخواوه كان.
- وقت اللعب: كاتى يارى.
- ملاعبة: گمه له گه ل يه كترى كردن، له بيزين، لى بيزين.
- ملعب (ج) ملاعب: يارىگا، كايه گا، خشتهك، يارىگه، زرتخانه.
- ملعب الادارة المحلية: يارىگه يه رتيه به رايه تى ناوځيى.
- لعقه لعقا: لستنه وه، خواردن به زمان يابه كه وچكى.
- لعقة الدم: خوين لستنه وه.
- ملعقة (ج) ملاعق: چه مچه، كه قچه، كه قچى، كه وچك، كه چك.
- ملعقة اشعال: كه وچكى سووتاندن.
- ملعقة خشبية كبيرة: نه سكوى، كه وچييز.
- ملعقة الشاي: كه وچكى چاى.
- لعل (ه) گه وهه رى شه وچرا، لال، له حل، جوړه به رديكى نرخداره
رهنكى سووره
- لعل مذاب: مه يى سوور.
- لعل: ۱- خوزگه، خوزى، نار، كاش، كاشكى، هه يهايه، بريا، برى، خوه زى، وهك، كاش، به شقى، به شقم، به شكوو، به شكم، به شكه، به لكه، به لكو، به لکم، هك، هه ليه ت ۲-
ده بى، ده شى، ده توانرى ۳- ناك، نهك. نهوا، نه وهكو، نه وهك.
- لعله يذهب: ناكا بروا.
- لعن: بيزويو كردن، جنيتويدان، دهركردن.
- لعن: نشتوى شه ر.
- اللعنة: جنيتو، مووتج، په لم، تف ليكردن، نازاردان، پووشل، بيزويو ليكردن.
- ملعنة (ج) ملاعن: ۱- ريگاي كوتراو، پيسى قوناخى خه لک، مايه ي جنيتو و بيزويو، فيل و فه ره ج ۲-
ناوده ستخانه.
- لعين: بيزويو ليكراو، نازاردراو، خوداگير، دهركراو، ماړو.
- لغة (ج) لغات: دهو، دم، زمان، زار، واژه، وته يه كه زاراوه ي هه موو هوزيكي يى ته واويى.
- لغة الأم: زمانى زگماک.
- اللغة الكردية: زمانى كوردى، كوردى، كورده وارى.
- ابن اللغة: هاو زمان.
- خبير باللغة: زمانزان.
- قواعد اللغة: ريزمان.
- كتاب اللغة: فرههنگ.
- المشارك في اللغة: هاو زمان، هه قزمان.
- المشاركة في اللغة: هاو زمانى.
- اللغز: مه ته له داهيتان، لوته ر.
- لغز (ج) الغاز: مه ته له، مه ته لوك، مامك، قه وسه له، تشتانوك، مه ته ل، هه له يين، وته ي سه ريوشراو و دژوار.
- حل اللغز: مه ته ل هه له يين، هه لهاوردن.
- معرفة اللغز: مه ته ل داهيتان.
- لغز لغزا: روو به لادا وهرگيران، روو تيكردن.
- اللغم: په چه، پيچه، روو به ند، روو پووش.
- لغو: وته ي بى كه لك، وته ي پووج، فره كاندن، پووج، پړوپووج، پووج بوونه وه.
- لغو الكلام: جابري.
- لغوب: ماندوو بوون.
- لغوي: كه سيكه له زانبارى وشاندا شاره زابى.
- المجمع اللغوي: كوزى زمانه وانى، كومه له زمانه وانى، كوزمان.
- لف: پيچانه وه، تتيكه وه پيچان، نالاندن، پيچدان، داپيچان، په ريتاندن، داپيچاندن، هه لكردن، هه لپيچان، لوله كردن، لوواران، مهرگونه.
- لف الحبل وتكويره: هه لوه زنين، هه لوتيزنين.
- ملفه الخيط والحريز: گلوله، گولوله، ماشه ر.
- ملفه شخصية: فايلى كه سيطي.
- ملفوف: پيچراوه وه، پيچراو، لوله، هه لپيچراو.
- ملفوفة: پروانه محشى له (حشو) دا.
- لف ونشر: پيچان و كورنه وه، سچ به شه له زانبارى ويژه دا ۱-
- لف ونشر المرتب: نه وه يه له مصراعى يه كه مددا وشه ي يه كه م له گه ل وشه ي يه كه مى مصراعى دووهم و وشه ي دووهمى مصراعى يه كه م به دووهمى مصراعى دووهمه وه و هتد به نديواربان هه بى ۲- لف ونشري معكوس: وشه ي يه كه مى نشر به نديوارى به وشه ي دوايى لفه وه بى ۳- لف ونشر المشوش: نه وه يه كه شيوه يتيكى ريكيوييكي تايبه تى نه بى.
- لغافة: په رپيچ، لئيمى.
- لغافة الرقبة: ملوانه، گه رديبه ند، شانان، گه رده نى، مله وانه، ستوياريز، شالگه ردن، گه رديبه س.
- لغافة الساق، (ج) لغائف: به له ك پيچ، پوزوه وانه، پوزوپيچ، بى پيچ، پاپيچ، پيتاد.
- لغافة الرأس: سه ريپيچ.
- لغافة الرقبة: مله بند، به ندوك، (كرافات).

- **لفاف اليد:** دهست پیتج.
- لغة (ج) لغات:** میزهر، تیلاک، پیچ، مؤمینی، مهنیدیل، شاشک.
- **لغة الرأس:** پیچ، سه ریچ.
- **لغة من الحبز:** بابوئه، بالوئه، مهوچن.
- لفت:** شیلیم، شلهلم، شلهمه، تیتوو، مهخمه لات.
- لفتة:** ناووی.
- لفظ (ج) الفاظ:** وته، واژه، وشه، پیژه، بیژه، کرک، پیستیکه له زار دیتته دهرهوه.
- لفظي:** زاری، بهزاری، واژهیی.
- لفلاف:** لاولاوه (گولیکه).
- لفیف:** تیکه لاول، تیکهوه پینچراو، تیکچرژاو، بو مرؤ و داران.
- **لفيفة الخيط أو الصوف:** که لاف، کلافه.
- لقاء:** تووشبوون، پیگه یشتن، راست هاتن، دیتن، بهرانیهری، دوزینهوه، دیدار، دیدارکردن، دیدهنی، دیداریینی.
- **الى اللقاء:** لای تویمان خووش، تا دیدهنیکی تر، (مالیباوا).
- **اللقاء السرى:** دیدهنی دووبه دوو، دیدهنی نهیینی.
- **ملاقاة:** یه کتردیتن، په رگی، دیدهنی، دیداریینی، سهردان، دیدهنی کردن، چاوپیتیک کهوتن، روو بهروبوون، چوونه دیدهنی، چاوپیتیکهفتن، لارؤیین.
- **ملاقى:** دیدهنی کار، بینهر، دیتهر، تووشیار، دووچار.
- **ملقى، ملتقى:** دیتنگه، ژوانگه.
- لتاح (ج) لتوح:** په یوهند، فروونه، زگسپوون، متووربه، بهرگرتن، توپوون
- لتاح (ج) لتوح:** ماک، منهنی و لاخانه و نهو توژهشه که با له سهرداری نیری دهگوتیزیتتهوه سهرداری می و وهبهری دهخات.
- **حبوب اللقاح:** هه لاله.
- **حبیبات اللقاح:** تووی نیرهکی.
- **رغبة الحيوان في اللقاح:** هاتنه با، بهبابوون، هاتنه که ل، به که ل بوون، وهبه رها تن.
- لقب (ج) القاب:** سه رنیسو، سه رناو، بهرناف، نازناو، ناویکه مرؤی به ناویانگ به ناسین ده دات بیجگه له ناوی تاییه تی خوئی جا به پیته لگوت بیج و یا به سهروگوتیلاک دامالین بیج.
- مَلَقَب:** نازناودار.
- لقط لقطاً:** چت هه لگرتنه وه له سهرداری.
- ملقط (ج) ملاقط:** ماشه، چهنگال، مهقاش، کلافه، گاسک، په لگر، په نگرگر، په نگرکیش، گاز.
- **ملقط الشعر:** مووه نان، مووچنگ، مووکیش.
- مَلَقَط:** مووه نان، مووچنگ، مووکیش.
- **ملقط صغيرة:** به لگرک، مووچنگوک.
- لقلق (ج) لقلق (ه):** له گلهگ.
- لقلقة (ه):** لاقه فرتی، جولان و پشیتی، تهقه تهقی له گلهکی.
- لُقمة (ج) لُقَم:** پاروو، تیکه، گاز، پاره، پاری، پاریک، قهپ، قهپال، قهپاله، نهواله، نوال.
- **لُقمة الصباح:** بهرچا، بهرقه لیان.
- **لُقمة العجين (للحيوانات):** نواله.
- لقن (ه):** له گهن.
- لقوة:** ۱- نه خویشیکه له رووی مرؤی په یدا ده بی لیو و ددان و یا شه ویلکه ی به لایه کیدا خوار دهیی ۲- هه لؤی مییه.
- لك (ه):** شیرهی داران، جبهوی داران، له لکان و لیکی دارانه وه وهرگیراوه.
- لكات:** ولاخی کامدار.
- لکة لکاً:** شه په لاخته له پڑمل دان، توقات لیدان.
- لکز:** به مست لیدان.
- لكمة:** مست، مشت، مشتته کؤله.
- **المضاربة باللكمات:** شه ره مست.
- لکن:** به لان، به لام، لی، ته نانهت، بلام، نه مان، بلان، لی هئی.
- **ولکن:** که چی، وه لی، ده لی.
- لکن (ه):** له گهن.
- لکنه:** پسکی، فسه زمانی، زمان گیران، گه یگرتن.
- لم:** نا، نه، نه، مه، مرازی یه کخستنه و بجیتته سه ره ره وشه ییکی دواپیته که ی زه نه دار ده کات که بشگاته سه ره ره کرداریکی دوارؤژ (مستقبل) واتایه که ی وهرده گیتزیتته سه ره رابردوو وه کو: **لم أرى احداً:** که سم نه دیت.
- لم:** پروانه (لماذا).
- لَمَ لماً:** ماشینه وه، مالینه وه، کوکردنه وه، بره افکر، گلیر، له ل.
- لما:** تاکو، تاکی.
- لماً:** کاتیککی، دهمیککی، که، که ی، که ی، که بگاته سهرداری دوارؤژ واتایه که ی ده کاته رابردوو و دوا پیته که ی زه نه دار ده کات.
- لماذا:** له سهرداری، لؤ، بو، له بهر چی، له بو، لاجن، بوچی، پیچی، وهرووچی شسی، په یچی شس، چرا، چره، چه را، نه راجووی، نه رایچی، بووچه، چهنی، چما، چمان.
- لماز:** پروانه (لغام).
- لماع:** دره خشان، شه وقدر، شؤر، ترووسکه دار، شه به قدر، بریسکه دار، برووسکه دار، بهوش، ورشه دار، بهر داخدار، هولوس، گهش، به لوق، رهونه قدر، خشه نیته، دره وشه دار، دره وشهر، هولوس، نارنگدار.
- لمة (شعر رأس المرأة):** کاکول، پرچ، کهزی.
- لمجة:** ۱- شهوچه له، شهوچه ره ۲- بهرکول، سه رکول.

لمح: دزین، به تالوکه ته ماشای لای چتیکه کردن، به دی کردن، برووسکه، نه ستیره.

لمحة: چاو لیکنانیک، تاویکی، چاو پیکه و تینیکی کورت، جاره ته ماشا کردنیک به کورتی.

لمزه لماً: نهنگ (عیب) لیگرتن، چاوی لیداکرت، لیتی دا، دووری خسته وه.

لمس: دهست لیدان، ته مس کرن، په لاندن، دهست لیخشانندن، دهست لیخستان، دهس پیاهاوردن، ویکه و تن، ساوا.

- **ملموس:** دهست لیدراو، ههست پیکراو، لیخراو.

- **غیر ملموس:** دهست لی نه دراو، ههست پی نه کراو، مؤر، مؤرنه شکاو.

لمص العسل و لمصاً: به سه ری قامکی ههنگوینی هه لگرت و لستیه وه.

لمص الصبی: منداله که میزی کرد.

لمص فلاناً: نازاری پیگه یاند و په خنه ی لیگرت و زاری لی خوار کرده وه.

لمطه (بالمرح لمطاً): به نیزه لیتی دا.

لمظ الماء: به لایه کی زمانی ناوی خواره وه.

لمظ فلاناً: پی چیت.

لمع لمعاً: زریوه، ورشه، ورشیان، زریوه زریو، ورشه ورش، ترووسکان، درهوشان، برووسکان، چرسکان، چرسین، چریسکان، برووسین، کزین، درهخشان، ته پسین، ته پسان، خشان، شوق دانه وه، بریقه دانه وه، کزین، وریشه، وریشه.

لمعان: پروانه (لمع لمعاً)، نارنگ، زریوه، زفه، تریقه، برووسکه، بریسکه، په رداخی، بریقانه وه.

لمعان الحجر: فلق.

لمعان النار: گرشه، گرشه گرش.

لمعة: ترووسکه، بریقه، شه به ق، برووسکه، پرشنگ، تریشقه، برووسکه، جرووسکه، تورووسکه، په ونه ق، چریسکه، ته بیس، گه شی، ناورنگ، ناورینگ، برووسکه، بریسکه، گه ش، پرشه پرش، بریقه، بریقه بریق، تریسکه، جرووسکه، درهوش، درهوشه، ورشه، وژه، باقه گیایه کی وشک، دهسته یه ک مرؤف، په لای سپی، په لای مووی سپی له نیسو مووانی په شدا.

- **المعت الشاة بذنبها:** بزنه که کلکی بلند کرد (نیشانه ی ته گه یه تی).

- **ملمع:** ۱- ترووسکه دار، په نگا و په نگ ۲- له ویزه دا هه لیه ستیکه که له تیکه (مصراع) یا به تیکه به زمانی کوردی بی و ئه ویتریس به ناره وی و ئیتر بی.

لموص: دروزن، فیلبان.

لن: قهت، هه رگیز، بو نه هیشتن و یه کخستنه له دوا رۆژدا بجیتنه سه هر وشه ییکه دوا پیته که ی سه ردار ده کات وه کو.

لن ترانی: نامبینی، لن أفعال: ناکه م.

له (م) بها: هه به تی، پییه تی، له لایه تی، له ته کبه تی، هه سی، هه سین، بو وی، بو سوودی وی.

اللهة (ج) لهوات: زمانه چکوله، بهرگه، زوانی ناوگین، زوانه بوچکه له.

لهاد: نزگه ره، نزگه ره.

لهانته: که له م، که له رم.

لهب الرجل لهباً: پیاوه که تینو بوو.

لهب (م) لهبة: گری، هالاو، زمانه ی ناوری، سوولی، بلتیه، کلکوز، گوری، نیله، شیر، شول، زیانه، نیله نیل، زمانه، زوانه، گلپه، گلپه گلپ، گره، گره گره، گلپه، کلپه گلپ، گه رمه ژوویی، گری، ناوری، پیل.

لهب ساطع: گری بریسکه دار.

- **توج الهب:** هیله هیل.

لهبان: زمانه کیشانی ناگر، سه ختی گه رما، رۆژی گه رما، تینوتی.

لهبة النار: گری ناوری، گره، گوری.

لهجة (ج) لهجات: راویژ، شیوه، گویش، راناو، زاراه، زار چه شنه شیوه ناخه فتتیکه مرؤ له مندالیدا فیری بو بی.

لهذا: له بهرته وه، به هو ی نه وه.

لهزمة: لالغاوه.

لهزمتان: هه ردووک لالغاوه.

لهف: حه یف، موخابین.

لهفة: تاسه، شوق، ناره زوو، حه یف.

- **ملهوف:** خه مگین، دل سووتاو، زور لی کراو، لیقه و ماو.

لهو: گه مه، گالته، کات رابواردن، خو خه ریک کردن.

- **ملهی (ج) ملاحی:** گۆبه ند، ته ماشا، گه مه گه، یاریگا، گه مه گا، هه لپه رگه.

لهیب: بلتیه، هالاو، گلپه، زیانه.

لهب النار: بلتیه، هالاو، گلپه، زیانه.

لهیبة: مه لاشوو.

لهیف: دل سووتاو، لیقه و ماو، به په رۆش، خه مگین.

لو: نه گه ر، گه ر، که، خو، هه که.

لو کنت: نه گه ر من بام (یا) بام، پیتی مه رجه.

لواء (ج) الوية: ۱- له شکر، تیپ ۲- جووره نالایه کی گه وره یه له کاتی پیداو یستیدا نه بی هه لنادری ۳- هه ریم، خاک، شارسان، ئاستان.

اللواء: ملکیره (بالنده).

لمح: دزین، به تالوکه ته ماشای لای چتیکه کردن، به دی کردن، برووسکه، نه ستیره.

لمحة: چاو لیکنانیک، تاویکی، چاو پیکه و تینیکی کورت، جاره ته ماشا کردنیک به کورتی.

لمزه لماً: نهنگ (عیب) لیگرتن، چاوی لیداکرت، لیتی دا، دووری خسته وه.

لمس: دهست لیدان، ته مس کرن، په لاندن، دهست لیخشانندن، دهست لیخستان، دهس پیاهاوردن، ویکه و تن، ساوا.

- **ملموس:** دهست لیدراو، ههست پیکراو، لیخراو.

- **غیر ملموس:** دهست لی نه دراو، ههست پی نه کراو، مؤر، مؤرنه شکاو.

لمص العسل و لمصاً: به سه ری قامکی ههنگوینی هه لگرت و لستیه وه.

لمص الصبی: منداله که میزی کرد.

لمص فلاناً: نازاری پیگه یاند و په خنه ی لیگرت و زاری لی خوار کرده وه.

لمطه (بالمرح لمطاً): به نیزه لیتی دا.

لمظ الماء: به لایه کی زمانی ناوی خواره وه.

لمظ فلاناً: پی چیت.

لمع لمعاً: زریوه، ورشه، ورشیان، زریوه زریو، ورشه ورش، ترووسکان، درهوشان، برووسکان، چرسکان، چرسین، چریسکان، برووسین، کزین، درهخشان، ته پسین، ته پسان، خشان، شوق دانه وه، بریقه دانه وه، کزین، وریشه، وریشه.

لمعان: پروانه (لمع لمعاً)، نارنگ، زریوه، زفه، تریقه، برووسکه، بریسکه، په رداخی، بریقانه وه.

لمعان الحجر: فلق.

لمعان النار: گرشه، گرشه گرش.

لمعة: ترووسکه، بریقه، شه به ق، برووسکه، پرشنگ، تریشقه، برووسکه، جرووسکه، تورووسکه، په ونه ق، چریسکه، ته بیس، گه شی، ناورنگ، ناورینگ، برووسکه، بریسکه، گه ش، پرشه پرش، بریقه، بریقه بریق، تریسکه، جرووسکه، درهوش، درهوشه، ورشه، وژه، باقه گیایه کی وشک، دهسته یه ک مرؤف، په لای سپی، په لای مووی سپی له نیسو مووانی په شدا.

- **المعت الشاة بذنبها:** بزنه که کلکی بلند کرد (نیشانه ی ته گه یه تی).

- **ملمع:** ۱- ترووسکه دار، په نگا و په نگ ۲- له ویزه دا هه لیه ستیکه که له تیکه (مصراع) یا به تیکه به زمانی کوردی بی و ئه ویتریس به ناره وی و ئیتر بی.

لموص: دروزن، فیلبان.

- لوع لوء (ج) لئالی:** دور، مروازی، دانه.
لواذ: په نابردن.
لوازم: پیتداویستی.
لوازم مدرسیه: پیتداویستی فیرگه.
لواس: نهوسن، لرین، زگبرسی.
اللواش: له واشه.
لواط: نیرباز، لوتی، هه تیویاز، لوسکه باز.
لواطه: لوتیتی، هه تیویازی، نیربازی.
لواف: مووتابچی، بهرچن، تهونگر.
لوان: په ننگکار، په ننگ کمر، په زار.
لوام: به سه ررؤ، سه رزه نشکار.
لوام: به سه ررؤیشتن.
لوب: کرپل.
لوبیا: لوبیبا، لؤوک، لؤفک، لؤد، لوک.
لوثا: تیکه لای، تیتوه دراوی.
لوث تلویثا: تیتوه ردان، قوراو و لیل کردن، شلوی و تیکه لکردن.
ملوث: پیس، گوای، چلکن، چرکن. قخه، گخ، (له زاراوه ی ساوایاندا).
لوح (ج) الواح: تهخته ی داره یا هی ناسن و ئیدیکه، دهبک، دهبکه، دهبه، دیبهک، مردیاک.
لوح الحجر: تهخته بهرد.
لوح الحجري: سه لیه ند.
لوح الخشب: شه پیک، شه پیکه دار، تهخته دیبهک.
لوح القبر: کیل.
لوح الکتف: ده فیه شان.
لوحه: ۱- تهخته یهک، وهر، دهپ، ۲- شقل (تابلؤ).
لوحه الاعلانات: تهخته ی ناگانامان.
لوحه النرد: تهخته نورد.
لوحه یغسل علیها المیت: تهخته شور، مهشفه ن.
لودعی: بیبرتیژ، تیبریر، زیرهک، زرنک.
لوز: بادام، باوی، بادهم، لرز، قسه وارؤک، باهیث، به هیث، بایه و، ده بندک، پیام، باقی، دیندک.
لوز اخضر: چوواله، چهقاله، گولیه.
لوز جبلي: چوواله شینکه.
لوز مُر: شرت، بادامی تال.
لوز ملبس: هیلکه چوله که، نقلی بادام.
لُب اللوز: مه غزی بادام، کاکلی بادام.
لوزة الخلق: نالوو، مه لازه.
لوزة المعدة: پانکراس (توزیه ی زراوییه) له ژیر چیکلدانه و شیره ی هزمی له چیکلدانه ده تکیتنی.
- اللوز الهندي:** کاکاو.
لوزي: بادامی.
لوزینج: له وزینه.
اللوزتان، اللوزتین: ههستی، کهلاله، نالوو، مه لازه، مه لآزوو، نالنگ، مه رازه، دوو بادامه، دوو گرتیه له مه لآشودا له نزیکی زمانه بچکوله ی.
- التهاب اللوزتین: نالوکوه وتن. مه لآشوو که وتن، مه لازه که وتن، سؤی مه لازه.
لوطي (ه): لوتی، هه تیویاز، نیرباز، به چه باز، هه رزه کار.
لوعة الکبد: کزه ی جهرگ.
لوف: گیاه که له نزاران ده روئ و چه ند لاسکیکی نه ستووری هیه لکه کانی قایم گه لایه کانی وه هی لاولاوه ی ده چی به ریش به هی شوو دینی له پيشدا پیسه و دوا به زهر هه لده گهری.
لوك: جوین، جون، له زاردا هینان و بردن.
- لوك الکلام من قبل شیخ هرم لاسنون له: که په که پ.
ملوک: دهرمؤز، دهریه سته، مؤز نه شکاو.
لوکان: که بیوایه، گهر دی.
لول: دنا، نخؤ، که نه بایه، نانکؤ، نه گهرنا، نه گینا.
لولب (ه): لوله یی مه شکیه، ده سته خورت، لوله پ.
لؤم: رژدی، ناکه س.
لوم وملامة: سه رکؤنه، به سه ررؤیشتن، شیلان، هه لشیلان، روالهت، به روودادانه وه، سه رخسنتنه سه ر، سه رگؤ، منا، هه ینه هه ینه، سه رزه نشت، سه رزه نشکردن، ده ملؤت.
ملمات: به سه ررؤیشتنان.
ملوم: سه رزه نشکراو.
لون (ج) الوان: دهن، په ننگ، ونده ی، تن، گؤن، ماد، په نیید، تووک، وه ننگ، ونده ی.
- ذو لون واحد: ساده، ساکار.
- لون البرتقالي: نارنجی، نارووجه.
- لون حناتي: که ژ، په نگی خه نه ی.
- لون ساده: په نگی ساده.
- لون غامق: پر په ننگ، په نگی توخ.
- لون فاتح: په نگی کال، په نگی کراوه وه.
- لون معتم: په نگی تاریک.
- لون نباتي: رووه که په ننگ، نه باتی.
- سکري اللون: شه که ری.
- مزرق اللون: شینباو.
- ملون: په ننگ کریاگ، په نگا و په ننگ، په نگی، نه خشاو، په ننگدار، گؤلگول، هه زار په ننگ، په نگی، په ننگامه، په نگا و په ننگ، تال و والا.

ليقة (ه): كه ميٽڪ دوزو، يا تاوريشم، ليقه ي نيو دوهوانى مه ركه يى.

ليل (ج) ليالي: شهو، شهف، شيف.

ليالي: شهقان، شهوانه.

الليل والنهار: شهو و رُوژ.

ليلاً: به شهو.

ليلاً او آخر الليل: شهو هكى.

ليلة: شهو يكي، تاكه شهو يكي.

الليلة: نه مشه و.

ليلة أمس: دوى شهو، دويته شهو.

ليلة اول أمس: پيره شهو، پيرى شهو، شهفتر.

ليلة باردة: شهو يكي سارده.

ليلتكم سعيدة: شهوتان باش، شهوتان خوش، شهوتان خوشه.

ليلة قراء: تاقهدى، مانگه شهو، ههويه شهو.

ليلة قاسية: شهو زهنگ، تاريخه شهو.

- **بين ليل وليلة:** شهو بيري.

- **تقضى الليل:** راشكاني شهو.

- **سهرة الليل:** شهو بيدارى، هه زاره.

- **السير ليلاً:** شهو روي، شهو روي.

- **طوال الليل:** شهو كار، شهبه نكه، به دريژاي شهو.

- **قائم الليل:** شهفنا توروان، شهو بيدار.

- **مدى الليل:** شهو كار، به دريژاي شهو.

- **معادلة الليل والنهار:** به رانبه ريتى شهو و رُوژان.

- **نصف الليل:** نيوه شهو، نيمه شهو.

- **هذه الليلة:** نيمشه و، نيمشه و، نهوشو.

ليمون (ه): ليمون، ليمون، ترنج، ترنجوك، ليم، هاله پيريزاننه

لين: ۱- نهرم، شل، شلك، بوقل، پي بر، تهر، چيپ، مژوك، فش، فش و فوژ، ناسك ۲- مژوك.

- **مليّن:** دهرمانى نهرمكه ردهه.

لين العربية: خوشخوو، نهرمخوو.

لينة: نهرمى، شلكى، شلى.

لينوفر (ه): نيلووپهري، لهيل و پهري، نيلوفهري، ليل و پهري، لولوفهري، لولوفهري.

ليوان (ه): هه ليوان، نه ليوان، ليوان، بيري، بيتلايى.

لون: بروانه (تلوين).

- **ملون:** رهنگينه، رهنگ كار، رهنگ كهر، رهاز.

- **ملون بالالوان الوردية:** گولگولتى.

- **ملون بالوان مختلفة:** رهنگا ورهنگ، گوناگون.

- **وحدة اللون:** يه كرهنگى.

- **مختلف اللون:** هه رهمه.

- **مرقس اللون:** كور كورى.

لوي: چه رخانندن، هه لچه رخانندن.

لوي: نيگه ران، دلواپهس، دوودلى.

لوي، لى: نيگه ران، دلواپهس، دوودلى.

الويحق: قه له بانه يى.

لي: هه مه، له لامه.

لي: ژاوه، ژاوه ژاوه، سرته، دم و په، فلتته، ژاوه.

لي المسار وغيره: په رچر كرده وه.

لياقة: شايان، شيان، شياوى، ليوه شان، ليوه شانندن، ليهاتن،

ليهاتوويى، ليوه شاننه وه، هيترايى، ليكهوتى، ئاقه ند، ژيهاتن،

به ژيري، هونهر، حونهر، رايهك، ژئ هاتن.

- **عديم اللياقة:** بي حونهر، بي دم و پل.

ليالي: شهو كار.

الليالي الخالكة: شهو زهنگ.

ليانة: نهرمى، شلكى، چيپى، نهر يايى.

لية: داف، دافك، داو.

ليت: خوژگه، خوژى، خوژيا، كاشكى، بريا، برى، ئار، خوژه،

برى، بريان، كاش، خوژى، برى به برى خوواى بايه.

ليث: ۱- شيرى نير ۲- جووره جالجالو كه يه كه.

ليس: نا، ناء، نه، نهء، نه خير، نهو، نيئه، توننه، نينه، نانا،

نيو، چه، جء، چوو، چوو، خير، هاء، ههء، هين.

ليف (ج) الياف: تيكولى داره خورما، ريشال، كه ميٽڪ دوزو يا تاوريشم.

الياف صناعية: ريشالى دهستكرد.

الياف العصبية: ههسته ريشال.

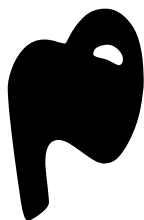
الياف العضلة: ماسولكه ريشال.

الياف النساء: شه دانكه.

الياف نباتية: رووه كه ريشال.

الطبقة الليفية: ريشاله چين.

- م: پیتی بیست و چواردهمین نایبی عه‌ره‌بییه و پیتی‌که بۆ‌گه‌لی
نیری تاماده به‌کار ده‌بریت و ه‌کو: ذلکم، کنتم.
ما: چ، چی، ئا، چر، نامرازی پرسیاره وه‌کو **ماذا ترید؟**
ما عندک؟ چت له‌لایه.
ما فعل: چی کرد؟
ما: بۆ‌نه‌هیشتنه وه‌کو: ما هذا رجل، نه، نا، نیه، ناء.
ما: بۆ‌سه‌ر سورمانه وه‌کو **ما أحسن زیداً**: زه‌ید چهند جوانه، یا
چهند باشه.
ما **ميوء و امواء**: میاوه‌میاو و میاوه‌میاو کردن.
ما **ماء (ج) میاه و امواه**: ئا، ئاف، یاو.
ما **ماء الاجاج**: تالاو (گیراوه‌هی کنین).
ما **ماء الاسود**: ره‌شاو، ئاوی ره‌ش، ئاوی مرواری.
ما **مأبض**: ژیرزرائی، بنچۆک، ژیر ته‌ژنۆ، قوولکه‌ی ژیر ته‌ژنۆ یانه.
ما **ماء التبلور**: ئاوی کریستال، کریستالو.
ما **ماء الجرب**: گراو، گه‌راو.
ما **ماء الجبر**: قیراو.
ما **ماء الحمیس**: هورناو، خورناو.
ما **ماء الحیاة**: ئاوی زنده‌گانی.
ما **ماء الراكد**: کاماف، ئاوی مهند، ئاوی راوه‌ستاو.
ما **ماء ساخن**: ئاوی گه‌رم.
ما **ماء المسکر**: شه‌کراو.
ما **ماء شیم**: ئاوی پچیاو.
ما **ماء الشرب**: ئاوی خوارده‌وه.
ما **ماء الشعیر**: ئاوی جۆ.
ما **ماء عذب (حلو)**: ئاوی خۆش.
ما **ماء العسر**: ئاوی ناسازگار.
ما **ماء فاتر (دافی)**: ئاوی شیره و گه‌رم، ئاوی شیله‌وگه‌رم.
ما **ماء في العين**: ئاوی چاو، ئاوی مرواری.
ما **ماء قاصر**: ئاوی بین‌گیا و سارد.
- الماء قليل التدفق**: نزاو.
الماء القليل المتعفن: کویراو.
ماء الکلس: شورباو‌ریتز، شۆروا ریتز، ئاوی قسلی، قسلاو،
دۆغاو، دۆخاوه.
ماء مالح: ئاوی سویر.
ماء المثلج: به‌فراو، ئاقه‌روو.
ماء المجد: سه‌هۆلاو، ئاوی به‌ستوو.
ماء المطر: باراناو، واراناو.
ماء معدني: گراو، ئاوی گراوئ.
ماء المقطر: هه‌لماو، ئاوی دووباره، ئاوی تکاو، ئاوی پالتیوراو.
الماء المنحدر: لیژاو.
ماء الموحول، الماء الموحول: قوراو، لیپاو، لیته، لیتاو، لیتاف.
ماء نار: ئاگراو، ئاگره‌ئاو له (کیمیا) دا.
ماء نجس: ده‌قۆش، ئاوی پیس، پیساو.
ماء نقی: ئاوی بین‌گه‌رد، ئاوی خاوین.
ماء الوجه: ئاوی روو، ره‌نگی روو.
ماء الورد: گولاو، کولاف.
مرشة ماء الورد: گولاو پزین، گولاو‌پاش.
ماء یخرج من المعادن الجصية: گه‌چۆره.
ماء الیسر: ئاوی سازگار.
مصدر الماء: سه‌رچاوه، بناوان.
بخار الماء: هه‌لمی ئاوی.
تجرع الماء: هۆرش قۆرنی، قوم له‌ ئاوی دان.
- **تدفق تيار مائي او هوائي**: ته‌وژمی ره‌وتی ئاوی یا هه‌وابی.
- **تيار الماء**: ره‌وتی ئاوی، ته‌وژمی ئاوی.
- **حب الماء**: کوپه‌ی ئاوی.
- **خبر المياه**: هه‌ژهی ئاوی، هه‌شهی ئاوی.
- **زرب الماء**: کیژین، ره‌وان بوونی ئاو.
- **صدر الماء**: بناوان.

- صوت الماء: دهنگی ناوی، هاشه‌ی ناو.
- صوت انصباب الماء: قولیه، قولیه‌قولپ، قلبه، قلبه‌قلپ.
- قطرة ماء: دلۆپتیک ناو، تنۆکتیک ناو.
- مخرج الماء: دهراو، دهراش، دهراقۆک.
- مخزن الماء: هه‌ماراو، حه‌نباراو، سارنج، سارداو، سه‌رداو.
- مخزن ماء الطاحونة المائية: قۆته‌ره.
- مصب الماء: شۆراوگه.
- ملتقى المياه: یه‌کاو.
- المواقع التي تجمدت مياهها من البرد: یه‌خبه‌ندان.
- مورد الماء: سه‌راو، سه‌رکانی.
- نتح الماء أو نزحه: هه‌لگوزین، هه‌لینجان.
- مآب (ج) مأوب: په‌نا، په‌ناگا.
- مئبرة: ده‌زی دان.
- مأبعد: دوا‌ی وی، ئه‌وه‌ی دوا‌ی چتتیک‌ی بی.
- مابعد الطبيعة: ئه‌وه‌ی که له سروشت به‌ده‌ره، زانیاری خودایی.
- مائة (ج) مئات: سه‌ت، سه‌د.
- مائة و واحد: سه‌دویه‌ک.
- مئات: سه‌دان، له یاوێژی ئه‌ژماریدا له (۱) تا (۹) آحاد و له (۱۰) تا (۹۰) عشرات و له (۱۰۰) تا (۹۰۰) مئات(ی یه‌ ده‌لێن.
- مأثره (ج) مآثر: کاروباری باش و په‌سندکراو.
- مئاتان، مائتین: دووسه‌ت.
- مائة الف: سه‌ده‌ه‌زار، له‌ک.
- مات (موت): مردن.
- مأتم: پرسه، چه‌مه‌رگرتن، شین، شیوه‌نگا.
- مأندة (ج) مؤاند: سفره، خوان، پینده‌که‌ر، سه‌خردان، خۆراک، چیش، وارده‌مه‌نی، خووری، گیرمی، میتز.
- مأندة الطعام: میتزی خوواره‌مه‌نی.
- غطاء المائدة: سه‌رمیتز.
- مأرب (ج) مأرب: نیاز، پیداو‌یستی.
- مائس: به‌خته‌باران، (مانگیکه).
- مائع (ج) موائع: رۆن، شله‌مه‌نی، رۆهی، روون، رهن، شل، ره‌وان، تراو، گازاو (له‌ فیزیادا).
- الوسيط المائع: تراو، گازاو (له‌ فیزیادا).
- موائع الجسد: شیبلاق.
- ادخال في الموائع: کۆسی.
- المأقة: هه‌نیسک.
- مائل: ۱- خواسته‌ر، هه‌وه‌سکار، رووتتیکار، خوازۆک، چه‌وت، لار، خووار، گه‌ردیاو ۲- لیژ، سه‌رنشیتو، سه‌رشۆر، خوار، گه‌ردیاو، لیژ، سه‌رنشیتو، سه‌رشۆر، چه‌ساوه‌هی لاره‌که، به‌لاداهاتوو.
- خط مائل: هیتلی لار.
- مائل الاذن: عدکافی، گوئی لار.
- مائل للاصفرار: زه‌ردباو.
- ماتم (ج) مآتم: بانگ، پرسه، تازیه، شوتین تازیه.
- مائل مائلة: ویچوون، هه‌مه‌بری.
- مائل بفلان: ویچواندن، پیچواندن.
- مأثوم: گوناه‌کار.
- مأثور: ئاخۆتنیکه له کۆنه‌وه ده‌م به‌ده‌م گبیراپیتته‌وه.
- مأج: که‌سیکه له‌به‌ر پییری گرفتاری ده‌ردتیک‌ی وابی هه‌میشه‌ لیکاو‌ی به‌زاری دابی.
- ماجد (ج) ماجدة: گه‌وره، خۆشخوو، به‌خشنده، جوامیر.
- مأجری: سه‌برده، سه‌رهات، به‌سه‌رهات، رووداو، سه‌برده.
- ماجن: سه‌رسه‌ری.
- مأجوج: پروانه (یأجوج).
- مأجور: ره‌نجبه‌ر، پاله، کرێکار، کرێگرته.
- ماخض، ماخضة: ژین، ژینه، مه‌شکه‌ژین.
- مأخوذ: وه‌رگیراو، براو.
- مأدام: تا، هه‌تاهه‌یه، تاکو‌وايه، تاکاتیک‌ی، تا‌هه‌بی.
- مأدبة (ج) مآدب: سفره‌ی نان له‌ کاتی میواناندا.
- مادة (موضوع): باهت.
- مادة (ج) مواد: سفن، بابوار، واده، سفن، مه‌ته‌ر، مایه، پان، که‌د، گه‌وه‌د، ماک، که‌ره‌س، که‌ره‌سته، مراز، پارچه، تیکه، بنچینه‌ی چتان (مادة) جه‌وه‌ر، ئه‌وه‌یه چتی له‌ دروستکری وه‌یا پیتی ریکخری و یا به‌هتیزی وی چت په‌یدا بکری.
- مادة انفجار: ته‌قه‌مه‌نی.
- مادة رسوبية: نتی.
- مادة التطعيم: ماکی کوتانی.
- خواص المادة: خۆماله‌کانی ماده.
- مواد أولية: که‌ره‌سته‌ی سه‌ره‌تایی.
- مواد خام: که‌ره‌سته‌ی خاو.
- مواد العطارية: که‌ره‌سته‌ی ورده‌واله‌فرۆشی، ورده‌واله.
- مادح: هه‌لنه‌ر، یه‌ هه‌لگۆ.
- مادون: ژێرده‌ست، نزمتر، خوواره‌وه‌نی.
- مادی: ۱- بشون، ئه‌نسووه‌ن، پوله‌کی، ده‌ه‌ری ۲- که‌سیکه هه‌موو چتتیک پالپشت بداته به‌ر ماده و پروای به‌ په‌روه‌ردگار نه‌بی.
- ماذا: چی، چیش، چوو‌یست، چه، چوو‌ی.
- ماذا بعد: چیتز.
- مأذنة (ج) مآذن (مئذنة): جیگای بانگ لیدانی.
- مأذون: رێدراو، ده‌ستوور دراو، وه‌دراو.

- مار: روویبگ، رۆیشتوو، رابردوو.
- مأرب (ج) مأرب:** نیاز، ئاتاجی.
- مارت:** له ۲۱ی مارتدا سه‌ره‌تای مانگی کوردانه، نه‌ورۆز، خاکه‌لیتوه، هه‌رمه‌ پشکوان، ئادار، ئاخه‌لیتوه، ئاخلیتف مانگی سیتیبه‌مینى رۆمییه.
- مارد (ج) مرده:** سه‌رپیچ، سه‌رکیش، بئند.
- مارس ممارسه:** تاقی کردنه‌وه، چاره‌کردن، ده‌ست پیکردن، ئه‌رک کیشان، هه‌میشه‌ خه‌ریکی کاریکی بوون.
- مارق:** دیوه‌ده‌ر، دیواوده‌ر.
- مارکه:** شه‌قل، سه‌رده‌و.
- مارکه مسجله:** سه‌رمۆر، سه‌ربه‌مۆر، شه‌قل کراو.
- فتح المارکه:** سه‌رده‌ق شکاندن.
- مارن (ه):** به‌لنگه‌ی گوئی، نه‌رمه‌ی گوئیچکه.
- المارنه:** شنگ، ئه‌سینگ.
- مازح:** شوخیکار، گه‌مه‌کار.
- مئزر (ه):** مئزهر.
- الماس:** ئه‌لماس، رووژه.
- ماسه:** ئه‌لماس، رووژه.
- ماسک:** گیر، ئه‌وه‌یه‌ که چتی بگری.
- ماسکه:** گیره، پارێزه‌ر له تاوان و سووچ.
- ماسوی الله:** هه‌موو گیانه‌به‌ر ته‌نها خودا نه‌بێ.
- الماسوره:** سه‌بیله.
- الماش (ه):** ماش.
- ماشاءالله:** ۱- ناوه‌خوا، نامه‌خوا ۲- جارجاره له جیاتی ئافه‌رین و یا واق و یرمان به‌کارده‌بری.
- ماشطه:** شانه‌ لیدهر، جوانکه‌ر، رازینه‌ر، وه‌رازین.
- ماشک (ه):** ماشه.
- ماشي (ماش):** خاوه‌ندی گه‌له‌وره‌مه، رۆینده، پیاده، په‌یار، جودار پیتی وه‌کو ئازال و ره‌شه‌ولاخ و وشتر.
- ماشیه (ج) مواشي:** ئازال، مالان، ولت، چوارپێ، ئازهل.
- امراة ماشیه:** ژنی زۆر مندالدار.
- تجمع المواشي في المأوی:** مۆل بوون.
- ماص:** مژ، مژۆک، مژهر.
- ماصه:** مژ، مژۆک، مژهر.
- يُمص:** مژ، مژۆک، مژهر.
- ماضي:** رابردوو، تپیه‌پیه‌و، بگردک، بوه‌تیک، روویک، رابردوو.
- ماضي انشائی:** رابردوو دانان.
- ماضي استمراري:** رابردوو درێژه‌دار.
- ماضي البعید:** رابردوو دوور، مئزبه‌هتیر.
- ماضي شهودي:** رابردوو بپه‌راوی.
- ماضي نقلي:** رابردوو گتیره‌ویی.
- الزمن الماضي:** کاتی رابردوو.
- العام الماضي:** پار.
- في العهد الماضي:** جاران.
- ماطل:** دواخه‌ر.
- ماطل ماطلة:** دواخستنی کاروبار، ئه‌مپۆ و سه‌به‌ی پیکردن، قه‌رزکوژی، سه‌رچه‌وتی.
- ماعد:** جگه، بێجگه، به‌ده‌ر، به‌بێ، خه‌ین، بژ، بل، به‌رجا، هێ له، بێ له، بێژگه، ژبل، بێژ.
- ماعر:** پروانه (مَعز).
- مَاعون (ج) مَواعين:** ۱- قاپ، قاچاخ، هه‌وه‌ر، قاره‌وانه، هه‌وو، کاسه، ده‌وری، به‌قاپ و مه‌نجه‌لی چیشته‌ش ده‌لێن. بارانه ۳ ئاو. چاکه‌ چاکه، خێر و پیاوه‌تی.
- مَاعون خزفي كبير:** مۆده، کاسه.
- مَاعون خشبي:** کۆتک، کۆجیله، ته‌شپێ.
- مَواعين معدنيه:** ئاسن جاو، هیربار.
- مافوق:** له ژوووروتر، له سه‌ره‌وه‌تر.
- ماقبل:** پێش، له پێش ئه‌وه، رابردوو.
- ماقة:** هه‌نيسک.
- ماکر:** پروانه (مکار).
- ماکس:** باجگر، باج ئه‌ستین، رادار، قۆلچي، باجیگر، قۆلچي، گومرکچي.
- مأكل (ج) مأكِل:** خواره‌مه‌نی.
- مأکولات:** خواره‌مه‌نی، خۆراک.
- ماکينة (ج) مکائن:** چه‌رخ، مه‌نگه‌نه، ماشینه.
- مأل:** ئه‌نجام، گه‌رانه‌وه، شوینی گه‌رانه‌وه.
- مال (ج) اموال:** مال، دارایی، ئه‌وه‌یه‌ که مرۆ هه‌بێ.
- الاموال المجمده:** مالتی ده‌ست به‌سه‌ر داگیراو.
- بيت المال:** شوینی دارایی گشتی.
- رأس المال:** سه‌رمایه، ده‌سمایه، ده‌ستمایه.
- رعاية المال:** دووربین.
- الاموال العطارية:** ورده‌واله، خورده‌وات.
- مالج (ج) موالج (ه):** مالتج، ماله، مۆله، هه‌رین، هه‌ریبی.
- مالج:** سوور، سۆل، سۆله.
- مياه مالحة:** سویراو، شوړاو، شوړاڤک.
- مالشة، مالمشة (ه):** مالمشت دان، ده‌ست پێدا مالتین، چه‌ورکردن، هه‌نوو، هه‌نوو، هه‌نوو، هه‌نوو، هه‌نوو.
- مالتی (ه):** مالتوی جووتیبه.
- مالك (ج) ملاک:** خیتوی، خودان، خاوه‌ند، ماخۆ، خاوه‌ندمال، مالتخۆ، مالتخوێ، خاوه‌ن، خودی، خوه‌دی، ئه‌ریاب، خاوه‌ندمال، خوه‌هی، دارا.

ماهي: ئەوھ چىبە، چەس، چىش؟ (بۆ مېيانە).

ماهيە (ج) ماهيات: رەجەلەكى چىتى، مايە، پرۆژە، پرۆژە، چەبوونى، چۆنى، چلۆنى.

ماوراء: لە پىشتەسەر، ئەوھى كە لەو پەرى چىتىكى بى.

- **ماوراء البحار:** ئەوپەرى زەرباكان.

- **ماوراء الطبيعة:** مېتافىزىك.

مأوف: توشى دەردەسەرى و كىشەھاتوو.

مأوى: پەنا، مەلەبەند، دالەد، نىشتمان، نووان، نىشتنگە، كولېن، دەرەتان، بابوتېر، نىشتنگا، ئىئورگە، ئەولەگا، خانومان، مەلەبەن، كۆزك، شەقۆك، كون و كاژىر، بووم، كون و كەلېن، كون و قوژىن، لان، لۆر، ئەوا، ژىرمەلەن، مەلەبەند.

- **مأوى البهائم:** كۆزك.

- **مأوى المواشي ليلاً وفي الظهر:** مۆلگە، ھەفسى، مەغەل، مەغلا، مېل.

- **بحث الطيور عن مأواها:** ھىلانەدۆزى.

- **بدون مأوى:** بى دالەد، بى خانومان.

مئوي: سەتى، سەدى، سەتى.

- **الخطأ المئوي:** ھەلەسەدانە.

مايس: بەختەباران، جۆزەردان، باران بران. لە ۲۱ مەيسەوھ تا ۲۰ حوزەيران مانگى بەختە بارانئىبە، بى ھىقى.

مأيس: ناھومىد، ھەناسەسارد، دلئسارد، بى ھىوا، تەراسىياگ، دلئەلکەنراو، دلئەلکەنرىياك.

مباح: مشە، مۆل، زۆر و زەبەند، مەفت، رەوا، بەرەوا دىتراو.

مباح: رەوا، رچوا، شايان، دروست.

مباحث: پروانە (باحث).

مباحثة (ج) مباحثات: وتووېژ، لىدوان، ژوورو ژىر ئانېن، سەرو ژوورکردن، ھىنان و بىردن.

مبادئة: دەست رەپىشخىستان، دەست پىشكەرى، دەست رەپىشخەرى، دەست پىشخىستان.

مبادرة: پىشگرتن، تالووكەکردن، دەست بەكارپىكى كردن.

مبادلة: سەروەسەر، پىك گۆرپىنەو، گۆرپىنەو، ئازوگويىزکردن، ئالوگويىزکردن، سەرىك، بان يەك، دادوبىست، سەرىكەسەر، ئالشت، دادوبىست، سەروەسەرى، سەرىكەسەرى.

- **مبادلة العمل:** دەستەوا، دەستىوا، ھەروەز.

مبادئ: بنچىنە، ھۆ، بېروباوەر، سەرتا، رەوشت، كردار، ئاكار.

- **مبادئ الغرام:** موزە، مۆز، سەرتاى دلدارىتى.

مباريات: تەراد، تەراتىن، تەرادىن، رزمەلى.

مبار: رىخۆلەى ئاژالانە كە پر لە گۆشت و قىمە و برنج كرابى و لىتراپى.

مباراة: تەراد، پىشېرېكە لە نىوانى دوو كەسان و يا دوو بەراندان، زرمەلى، تەراتىن، تەرادىن.

مالك الحزين: ماسىگرە، سەقا، بالتدەبىتىكى ئاويبە كە ئا و وشك بى، كز دەبى.

مالكية: ھەبوونى، ھەبىنى، دىدارى، ساماندارى.

- **مملوك:** بەنى، بەندە، نۆكەر.

مالوش (ج) مواليش: مەلە، جۆرېكە، گولېر، ولە، قوزېرېكە، ھوولە، خووزەبە، كرمې، كوزېرە.

مألوف: پروانە (اليف).

مالي: ئى منە، ھى منە، بى منە، يامنە.

ماليات: خەراج.

مالي (م) مالية: ھەبوونى، ھەبىنى، مالى، مالى، كالاى نىتومال و دووكان و داھات و سامان، داراىى.

ماليّة: داراىى.

مدير المالية العامة: بەرپىو بەرايەتى داراىى گىشتى.

مأماً مأمأة: بالاندىن، قاراندن، كووراندن، بارىن، كالاندىن، كالين.

مأماً: مەمە، بارە، بارەبار، باح، باعەباح، قارە، قارەقار، مە.

مأمن: پەنا، شوتىنى ئارام و ھىمن.

مأمور: مووچەخۆر، كاردار، فەرمان پىدراو، جىرەخۆر، فەرمانبەر.

مأمور تنفيذ: گزىر.

مأمورية: مووچەخۆرى، كاردارى، جىرەخۆرى.

مانع: بەخشندە، بەخشەر.

مانع الدم: خوتىندەر، خوتىن بەخش.

مأمول: ئارەزووكراو.

مأمون: بى ترس

مانع (ج) موانع: لە مېەر، رىنگى، رىنگاگر، پىنگر، خەباتكۆز، راگر، پەك تىخەر، پەكخەر، تەگەرە، بەرگر، بەرگر، پىشگر، پىشگر، يەكخەر، پىشگىرەو، بەرگىرەو، نەھىر، نەھىل، بەرگر، بەرگىر، بەرھەلس، بەرھەلس، بەست، بەرىست، بەرەست، بەرەست، جەوگر، پاگر، داينەگر، رى نەدەر، سكر.

- **مانعات الصواعق:** بەرىستكارى ھەورە ترىشقە.

مأنوس: رام، ھۆگر.

ماهنذا!?: ئەمە چىبە؟ ئەمە چەس؟

ماهر (ج) مهرة: مەحلان، كارناشنا، نكول، شىواو، كارزان، وريا، زىرەك، كارساز، بەسەلىقە، سەلىقەدار، پىشەپىشە، بۆمبىر، زىرەك، جەرچەسە، زىنگ، زىت، شاك، شاباز، شەھباز، كرمكار، كارامە، لىتھاتوو، بەھورە.

- **ماهر في العمل:** كارەما، كارامە، كارزان، كارناشنا.

ماهو: ئەوھ چىبە، چەس، چىش؟

- مبارز:** جه‌نگاوهر، دلپیر، مه‌ندار، شه‌رکهر.
- مبارزة:** دلپیری، جه‌نگاوهری، مه‌یدانداری.
- مبارک:** به‌فهری، فهدار، پیروز.
- مباسطة:** رووخوشی.
- مباشر:** ده‌ست پیکار، کاربه‌ده‌ست، کاربین.
- مباشرة:** کاربینی، ده‌ست به‌کارکردن، ده‌ست پیکردن.
- مباشرة:** راسته‌وخو، یه‌که‌نده‌وو، یه‌کسه‌ر، راسته‌وړی، بئ لاره‌که، راسته‌وړاست.
- مباشرة العمل:** ده‌ست به‌کارکردن.
- مباطحة:** یه‌کتر گه‌وزاندن.
- مباحة الکلاب:** یه‌کتر گه‌وزاندنی سه‌گان، یه‌کتر گلماندن.
- مباع:** فروشراو، که‌لویه‌لی فروشراو.
- مباعدة:** دوورکردنه‌وه.
- مباغطة:** هپرش و په‌لاماردانه له شه‌وئ، خوړتی، زوړداری، زالی، شه‌ونخوونی، شه‌به‌یخوونی، شه‌فخوونی، شه‌فخوینی، ناکاوی، پیشده‌ستی، ده‌ست پیشخه‌ری، داوین پیسی.
- مباکرة:** سبه‌ینی زوو.
- مبال:** ناوده‌ست، ناوده‌ستخانه، پیشاو، پیشاوگه.
- مبال:** سه‌رنجده‌ر، خه‌مخور، خه‌م لی خوړ، دل‌سوژ، ده‌ریه‌ست.
- غیر مبال:** لاسار، شوخ، گوئی نه‌ده‌ر.
- مبالاة:** خه‌مخوړی، لی خه‌فتان.
- مبالغ:** بافیشکار، هووشه‌کار، فوڑته‌که.
- مبالغة:** لاف، پیوه‌نان، له هه‌لتان و یا له شکاندنی هم و نه‌ودا بئ له سنوور تپیه‌راندن.
- مباهاة:** خو‌هه‌لکیشان، شو‌گایی، شانازی، قوونه‌ت، نازیپوه‌کردن، پیداخوپین، خو‌شه‌کاندن، خو‌هه‌لشه‌نگاندن.
- مباهلة:** بیروبو لیک کردن، جنیو.
- مباهی:** پیکدان، شانازی کار، به‌خوفش، سه‌ریلند.
- مبايع:** فروشیار، پیکفروش.
- مبايعة:** کرین و فروشتن، کرئ و فروشیاری، دادوبسه‌ت، سه‌ودا، دانوستاندن.
- مباينة:** له یه‌کتری جوئی بوونه‌وه، له‌گه‌ل یه‌کتری ناکوکی په‌یداکردن.
- مباين:** دوور، جیا، جودا، جیواز.
- مبتدع:** داهینه‌ر، له نوپوه دروستکار.
- مبتدی:** تازه‌کار، تازه‌قه‌لا، تازه‌فیربوو، نوکار.
- مبتذر:** ده‌ست بلاو.
- مبتذل:** مؤل، مشه، زوړزه‌وه‌ند.
- مبتر:** کلک پراو، بئ پاشماوه.
- مبتکر:** داهینه‌ر.
- مبتلی:** پیوه‌بوو، گرفتار.
- مبتهج:** شاد، دل‌خوش، دل‌کراوه‌وه.
- مبحث (ج) مباحث:** دوانگه، سو‌راخگه، پشکیننگه.
- مبحوح:** ده‌نگ نووساو، ده‌نگ که‌رخ.
- مبخره:** شوینی بخوور لی سووتاندنی.
- مبدأ (ج) مبادئ:** سه‌ره‌تا، بنچینه، هو، مایه، بیروپا، به‌ریبئ، رچ، (رچ) بنه‌رته‌ت، ری بیسر، سه‌ریه‌ر، ره‌وشته، کردار، بیروباوهر، پیشکوژتن، پیشه‌کی، پیشگوژنگ، ده‌ستیکی، به‌ره، پیشخه‌به‌ر، پیشه‌نگ، به‌رزه‌نگ، پیشپوژ.
- مبدع:** داهینه‌ر، هه‌له‌تینه‌ر.
- مبدل:** گوژراو، گوهارتوو.
- مبدل عمداً:** ده‌سگوژ، ده‌سگوژ.
- مبذر:** بلاوکار، ده‌ست بلاو، ده‌ست پیوه‌نه‌گر، له‌به‌ردی دهر، پاربه‌ه‌خش.
- مبذول:** ۱- مشه، زه‌به‌ند، زوړزه‌وه‌ند ۲- به‌خشراو.
- مبداً:** دوور، پاک، بئ په‌له.
- مبداً:** کارتییخ، کارتییخ، بریه‌ند.
- مبداً:** فینک که‌روه‌وه.
- مبدة:** باسارک، فینک کار، ساردکه‌روه‌وه.
- مبۇز:** قیت، قنچ، ده‌رکه‌وتوو، دیار، پیشکه‌وتوو.
- مبۇز:** متمیز: سه‌راو، ناوده‌ست، ناوده‌ستخانه.
- مبۇز:** ده‌رخه‌ر، نیشانده‌ر، ناشکرکار، دیارده‌ر، درکینه‌ر.
- مبۇش:** ره‌نده‌ی په‌نیبری.
- مبوعم:** گوپکه‌دار، گوپکه‌کردنی دار، زنیباگ.
- مبوم:** بادراو، فادراو، وادراو، قایم، پته‌وه، مه‌حکهم.
- مبوهن:** ناشکرکار، به‌به‌لگه و ده‌ستاویش.
- مبور:** په‌سندکراو، داخوازکراو، خواپه‌رستی لی وهرگیراو.
- مبورک:** پیروز، پیروزکراو، پیروزبوو، پیروزبایی لی کراو.
- مبوی:** پاکانه‌کراو.
- مبزل:** مه‌ته‌وه‌که‌وانه، داشوژگه.
- مبسم:** مؤدنه، دارجفاره، ده‌منه، به‌رده‌فک.
- مبسوط:** که‌یفخوش، خوشحال، داخراو، راخراو.
- مبشر:** مرگینیده‌ر، موژده‌ده‌ر.
- مبصر:** بینه‌ر، چاودپیر.
- مبصر:** بیناکار، ره‌وشه‌نکه‌روه‌وه.
- مبطن:** ناوپوشراو.
- مبطل:** پووچکه‌روه‌وه.
- مبعث:** رۆژی په‌یامی پیغه‌مبه‌رایه‌تیبه.
- مبعذ:** دهرکراو، دوورخرایه‌وه، ده‌ریه‌ده‌رکراو، سرگوم کراو.
- مبعوث:** ناردراو، کل کراو، نپیراو، ناریاک، په‌وانه‌کراو.

- مبغض:** كينه و رِق لَئِ كِراو، شهنی بیزویۆ لیتکراو، دوورخراوهوه، تار، له بهرچاوه و توتوو.
- مبقع:** خالخال، خالدار، گولگول، منتک، پنتک، پنک پنک.
- مبقله:** بیستان، سهوزیخانه.
- مبکرة:** خلینکه گه (له فیزیا دا).
- المبکرة الثلاثية:** خلینکه گه لی سببانه.
- مبیل:** تهرکار، فرمیتسکیار.
- مبیلط:** بهردچنکراو، بهردهچن، چهوپیژ، قیره تاو کراو.
- مبیلط بالرمل:** خیز ریژکراو.
- مبیلغ:** پینگه بیین، راگه بیین، په سین، گه بیین.
- مبیلغ (ج) مبالغ:** گوژمه، بپ و هه ندیک پاره.
- جملة المبالغ:** مایه و سوود.
- مبلور:** کلۆ، کولۆ، مینا، بۆته بللور، گه راوه به بللور.
- مبلول:** تهر، تهرکراو، شل، فمدار، ناخی، هیمی، نمین.
- مبلول کثیر:** شه تالی ناوی.
- مینی (ج) مبانی:** پایه، بنیان، بنچینه.
- مبهدل:** له (بهدل) دا بیدۆزهوه.
- مبهرج:** پروانه (مزخرف).
- مبهیم:** نه ناسراو، نه زاتراو، نادیار، پۆشراو، کۆنگ.
- مبهوت:** سه رسام، مات، سه رگه ردان.
- مبهولة:** ناودهست، ناودهستخانه، پیتشاو، پیتشاوگه.
- مبیت:** دانیشتهگه، خهوگا، جیگای نوستن.
- مبید:** له ناویه، تهر و توتوو ناکار.
- مبید الحشرات:** زیندهوار له ناویه، میتش و مهگهز قریکه ر.
- مبیض:** هیلکه دان، شوینی هیلکه کردنی.
- مبیع:** که لوپه لی کراو، فرۆشراو.
- مبیع:** فرۆشهر، فرۆشیار.
- مبین:** راقهر، دهرخهر، وده رخرهر، وده رزینهر، رهوشه نکه رهوه.
- مبین:** ئاشکرا، دیار، بهردهر، ئافتاوی، رهوشه ن.
- متابع:** وده ووه و توتوو، په پیریۆ.
- المتابعة:** وده ووه و توتوو، له سه ره ریشتن، هاریکاری.
- متأثر:** له (تأثیر) دا بیدۆزهوه.
- متاجرة:** بازرگانی.
- متأخر:** دواکه و توتوو، درهنگی به سه رداهاتوو، پاشکه و توتوو، پاشکه و فتک، دواکه و فتک.
- متأذب:** به شیواز، په لیبار، سه لار.
- متاركة:** دهست له جهنگ هه لگرتن، واز له شه ری هینان، واز لیک هینان.
- متأسف:** په روشار، خهفه تبار، داخدار، به تاسه.
- متاع (ج) امتعة:** که لوپه ل، پرتال، بزگور، پرپۆل، تشت، شیره، شروشالات، چتیکه سوود و قازانجی لئ وهریگه ریتریت.
- امتعة عتیقة:** شروشالات، شروشیتال.
- متأكد:** دلنیا، پشت قایم، جهخت.
- متأكسد:** ئۆکسیدکراو، ئۆکسیددراو، ژهنگ گرتوو، ژهنگاوی.
- غير متأكسد:** ژهنگ نه گرتوو، نه بۆته ئۆکسید.
- متأكل:** خوراو، داخوراو، کلۆر، ددانی کلۆر، پووک، پووت.
- متألف:** دهسته خه ریۆ، کهوی، دهسته مز، هۆگر، رام.
- متأله:** خوداناس، که سیکی به زانیاری خوداییه وه خه ریگ بی.
- متألم:** له (تالم) دا بیدۆزهوه.
- متأمر:** پیلانگیتیر، ده هۆگیتیر.
- متأمل:** راماو، سه رنجدهر.
- متأنت:** پروانه (انیت).
- متانة:** قایمی، پتهوی، رهقی، قایمیتتی، هیزداری، سه نگی و گران.
- متأتی:** وده رنهنگ خه ر، که سیکه له فه رمانی کیدا به شینه بی بی، سسته په له، دره نگی خیز.
- متأهل:** خیزاندار، خاوه ند ژن.
- متبادر:** به دلداهاتوو، به خه یالدا هاتوو.
- متباعد:** خو دوورخه ره وه.
- متباكي:** گریزکی درۆزن، فینکه کار.
- متباهي:** به فیز، خو هه لکیش، تریز، لووت بلند، به خو فاش.
- متباين:** لیک جیاواز، پیتچه وانه ی یه کتری.
- المتباينات:** له یه ک نه چوه ده کان.
- متبع:** په پیره وی کراو.
- متبحر:** زانا، زۆرزان، هۆزان.
- متبخر:** عیشوه گه ر.
- متبلور:** چتیکه بوویته بلوور و یا وه بلووری بچی.
- متتابع:** په پیره وی کار، یه ک له دوا بی.
- متبرعم:** پروانه (میرعم).
- متتالي:** یه ک له دوا بی یه کتری.
- متجاسر:** پرکیش، زاتکار.
- متجافي:** لووتخوار، لالووت.
- متجانس:** هاوچه شن، یه کشیوه، یه کسان، چوون یه ک.
- متجاهر:** که سیکه کاروباری خو ی به قهستی ئاشکرا بکات.
- متجاهل:** خو نه زانکار، خو ناشی نیشاندهر.
- متجاوب:** هاودهنگ.
- متجاوز:** دهست دریت، پی دریت، که سیکه له سنوور و نه ندازه ی خو ی پتر پی دریت بکات.
- متجدد:** تازه په رست، تازه خواز، که سیکه شیوه و ده ستوری تازه فیربو بی.
- متجر:** بازرگانی، کالای بازرگانی.

متخلخل: لتيك دوور، والا، ناوه له، لتيك بلاو	متجره (ج) متاجر: بازرگانبيخانه.
متخلص: كه سيكه نازناوتيكي بوخوي هه لئيرتي	متجره: رووت، قه له ندهر.
متخلف: دواكه توو، دژكار.	متجزأ: پارچه پارچه، كوتكوت.
متخلق: هاو خود، رام بوو	متجسس: شوڤار، زيره وان، سبخور، كه سيكه وهدوو رازي نهيني
متداخل: خو تتهه لئوتين، خو تتهه لئكيش	كه سيكي تر بكه وي.
متداعي: كه سيكه له گه ل يه كيكي تر كيشه ي بكات	متحلي: ناشكرا، ديار.
متداول: به كاربر او، هه روني، ده ستاوده ست پيكر او	متجمد: رچياو، سي، ته زيو، هه لئه ساردراو.
متدين: ناييندار.	متجسس: نهو كه سه به بوويته هاو رپه گه ز.
متخدر: ته زيو	متجنب: كه نار هگر، لاشه رپه.
متخلف: دواكه وتوو	متحارب: شه رپه لايستين.
متخلق: هاو خو، رامبوو	متحاشي: سل، زيز، سر، كه نار هگر.
متخمر: هه لاتوو، ترشاو، هه لاته	متحالف: هاو سوپند، هاو پشت، سوپند خو، هاو په يمان .
متدقيق: رژاو، په خش و بلاو	متحجر: گه رپه به بهرد
متدل: نازدار.	متحد: رتيك كه وتوو، ته ما، به كده ست
متدخل: خو تي هه لئوتين، هه رجايي	متحد المال: يهك نامانج، يهك نه نجام
متدمر: رماو، رووخواو	متخرج: تهنگاو
متذبذب: قسه چين، دوو روو، بچ مشوار، چنگنه، كه سيكه له	متحزر: سه ربه ست
نيواني دوو فه رمانی پر نيگه رانی بي	متحرش: شه رپه رپوش، مل گر، ئيخه گر.
متذبذب في الصوت: له روک، دنگ له رينه وه	متحرك: له (تحرك) دا بيدوزه وه
متدرج: كه سيكه كه مکه مه و په پله پله پرواته پيشه وه	غير متحرك: نه بزوک، نه جوول، مات
متدرع: په لپ گر.	متحرري: پشکينه ر.
متذکر: به بیره وه، هينه وه ياد	متحزب: لاگر، لاگير، لايه نگر، لايه نگر.
متذمر: به بوله بول، به پرت پرت، بوله کار.	متحسر: ناخ و هه ناسه هه لئكيش
مترادف: هاوتا، هاوواتا	متحصن: په ناهنده، په ناگرتوو، چوونه ناو قه لاره
متراس (ج) مترايس (ه): مه ته ريز، سه نگر، تالاد	متحضر: شارستانی، ژيوهر.
متراسب: به سه ربه كدا كه وتوو و كه له كه كراو	متحف (ج) متاحف: نه نتيكه خانه، كه ونينه خانه، كونه خانه،
متراکم: به سه ربه كتری داکه وتوو، كو بووه وه، پاشماوه، يهك	شوتينه وارخانه
له سه ربه ك، به كيان يهك، كه له كه	متحلي: رازاوه وه، خشل پتوه كراو
مترتب: راست و دروست، رتيكوييتي	متحمل: له (تحمل) دا بيدوزه وه
مترجم: وه رگه رپاو، وه رگه رپاو، پاچه كراو	غير متحمل: بي چيكلدانه، به رنه گر، دهرنه بهر، به رگه نگر،
مترجم: ته رزمان، وه رگير، پيچقان، په رچقان، نه زمانزان،	قيسكه ته ننگ، ترو
پاچقان، پاچه زان، زمانزان، زوانزان	متحير: له (تحير) دا بيدوزه وه
مترسب: نيشتوو	متحير العين: زاق، واق، چاو به موله ق وه ستاو كه له بهري
متردد: له (تردد) دا بيدوزه وه	سه رسامتيكه كه هيج نه بيني
مترشح: نمدار، شه دار، شيندار.	متخاصم: كه سيكه له گه ل يه كيكي تر دوژمنايه تي بكات
مترصد: چاو هري	متخالف: دژ، نه يار، دژي بيروپاي يه كتری
مترطب: پروانه (مرطوب)	المتخالفة: هاو پشت
متررع: بزوز، به جووله جوول	متخدر: سي، رچياو، گوو
طفل المتررع: مندالي پتو كه له	متخدر: گراو
متزلق: هه لئليسكاو، ته فره خواردوو	متخصص: پسپور، شاه رزا، كاردار، ورده ناس

متزلزل: په‌ریشان، له‌رزوګ

متزهد: ګۆشه‌نشین، پارسا، دل‌مراندوو، که‌سیکه‌وازی له خویشیانی گیتی هینابن

متزوج: ژندار، خاوه‌ندژن

متزوجه: ژنی به‌میرد، شوودار.

متسالم: له‌گه‌ل‌یه‌کتری ساز و ناشتی کار.

متسامی: بلنډبوو، هه‌لچوو

متساهر: ئاسانی نیشانده‌ر.

متساوي: یه‌کسان، ړیک، وه‌ک یه‌ک، هاوتا، به‌رانبهر، ړیک، راست، دووخ، ساوی.

- **متساوي الاضلاع:** خشت، پهل‌تربی.

- **متساوي البعد عن:** یه‌کسان دوورن له، وه‌ک یه‌ک دوورن له.

- **متساوي السير:** هاویا.

- **غير متساوي:** جیاواز، ناهه‌موار، نایه‌کسان.

- **عاملان متساويان:** دوو کۆی هاوتا.

متسع: فراوان، ګوشاد.

- **متسع (في الهندسة):** نۆلا، نۆ‌ګۆشه.

متسلسل: زنجیره‌دار، به‌رودوا.

متسلط، مُتسلط: چیره، خاوه‌ند ده‌سته‌لات.

متسلع: نانی نانی.

متسلل: به‌روله‌لا، له‌په‌نهانی ده‌رکه‌وتوو.

متسلی: دل‌دوره‌وه، دل‌خویشی خو‌ده‌روه.

متسمم: ژهر خواردوو، ژه‌هراو ده‌رخوارد، دراو، ته‌واوکار.

المتسم المباشر: ته‌واوکاری سه‌ریه‌خۆ.

المتسم غير المباشر: ته‌واوکاری یاریده‌دراو.

متسوس: کلۆر، ناوخوراو، ناوچۆل.

متسول: سوال‌کەر، ده‌رۆزه‌کار، پارسه‌ک، خودازۆک، له‌ته‌چن، گه‌دا، ده‌رکو دۆ، خازخازۆک.

متشائم: به‌دین، نه‌خشه‌ی خراب لیده‌ر.

متشابه: وه‌کو یه‌کتری، یه‌کجوور، ویچوو، ویکچوو، لیکچوو.

- **متشابه في الصوت والنغمة:** هاوده‌نگ، هاوتواواز.

متشايك: ئالۆز، ئالۆزکاو، ئالۆزاو، ته‌نراو.

متشاجر: پیله‌باز، شه‌رفرۆش.

متشاكل: هاوچه‌شن، هاوشکل، یه‌کجوور.

متشبهت: ده‌ست و داوین‌گیر، تکاکار، داوین‌گیر، داوانگیر، دامانگر، دامانگیر، داینه‌گیر، ده‌سه‌وداینه.

متشبت: په‌رپش و بلاو، به‌لاش، چرڅ، په‌راگه‌نده.

متشخص: بژارده، دیار، گه‌وره.

متشدد: سه‌خت، قایم.

متشرد: له (تشرده) دا بیدۆزه‌وه.

متشرع: په‌یره‌وی نایینکار.

متشرف: سه‌ریلند و گه‌وره، شیبوه‌گه‌وره.

متشقق: شه‌فارشه‌قار، فه‌تار، شه‌ق بردوو، داوه‌شاو.

متشکر: سوپاس بژیر، پاپ، به‌رپار، پیتزان، سوپاسکار، سوپاسگوزار.

متشکک: گوماندار، دوودل، دل‌پیس.

متشکي: گازانده‌کار.

متشنع: ئه‌وه‌یه که به‌چه‌شن و شیبوه‌ییکی تایبه‌تی خو‌ی بنویتن.

متشکی: ته‌زیو، له‌رزان، گرنجاوی.

متشهی: ئاره‌زوو مگیزدار.

متشيع: که‌سیکه‌ی رووی له‌شيعه‌ییتی کردب.

متصادف: تووشه‌اتوو، هه‌لکه‌وتوو، رووبه‌رووبوو.

المتصابي (م) المتصابية: دلته‌ر.

متصادم: تیک هه‌له‌نگوتوو.

متصاعد: سه‌رکه‌وتوو، به‌ره‌و ژوورچوو.

متصالح: ناشت، ناشته‌وه‌بوو، که‌سیکه‌ی له‌گه‌ل‌یه‌کبکی تر سازش و ناشتی بکات.

متصدی: ژه‌نگاوی، ژه‌نگه‌اوردگ، ژه‌نگاوبین.

متصدی: کارگه‌ر، کار به‌ده‌ستی کار و فه‌رمانیکی ئاوربشی که‌سیکی هاتوو، له‌کاره‌وه‌چوو.

متصرف: له (تصرف) دا بیدۆزه‌وه.

متصرفية: شارداری، فه‌رمانداری.

متصف: هه‌لنراو، پیح هه‌لکوتراو.

متصلب: وشک و په‌قه‌ه‌لاتوو، وشکه‌وه‌بووگ.

متصل: ۱- پیکه‌وه‌نوساو، به‌ییک گه‌یشتوو ۲- هه‌میشه، یه‌ک له‌دوایی یه‌کتری.

متصلاً: یه‌کسه‌ره، یه‌کشه‌ق، یه‌ک له‌دووی یه‌کتری.

متصور: گومانکار، گومانبه‌ر، که‌سیکه‌ی وینه‌ی که‌سیکی یا چتییکی له‌که‌لکه‌له‌ی خو‌یدا بینن و بسات و گه‌وره‌ی بکاته‌وه.

متصوف: له (تصوف) دا بیدۆزه‌وه.

متضاد: له (تضاد) دا بیدۆزه‌وه.

متضارب: لیکده‌ر.

متضامن: هاوته‌رک، ئه‌و که‌سه‌یه له‌گه‌ل‌یه‌کبکی ړیک که‌وتب و بوویته‌ ده‌مان (ضامن) ی.

متضایق: ته‌نگاو، ناچار، ته‌نگه‌تاو.

متضجر: ته‌نگاو، ته‌نگه‌تاو کراو، بیزار، ناتارام.

متضخم: هه‌لامساو، ئاوساو.

متضرر: زیانکردوو، تیشکاو.

متضرع: ئه‌و که‌سه‌یه بکرووزیتته‌وه، زاری کار.

متزلزل: په‌ریشان، له‌رزوګ

متزهد: ګۆشه‌نشین، پارسا، دل‌مراندوو، که‌سیکه‌وازی له خویشیانی گیتی هینابن

متزوج: ژندار، خاوه‌ندژن

متزوجه: ژنی به‌میرد، شوودار.

متسالم: له‌گه‌ل‌یه‌کتری ساز و ناشتی کار.

متسامی: بلنډبوو، هه‌لچوو

متساهر: ئاسانی نیشانده‌ر.

متساوي: یه‌کسان، ړیک، وه‌ک یه‌ک، هاوتا، به‌رانبهر، ړیک، راست، دووخ، ساوی.

- **متساوي الاضلاع:** خشت، پهل‌تربی.

- **متساوي البعد عن:** یه‌کسان دوورن له، وه‌ک یه‌ک دوورن له.

- **متساوي السير:** هاویا.

- **غير متساوي:** جیاواز، ناهه‌موار، نایه‌کسان.

- **عاملان متساويان:** دوو کۆی هاوتا.

متسع: فراوان، ګوشاد.

- **متسع (في الهندسة):** نۆلا، نۆ‌ګۆشه.

متسلسل: زنجیره‌دار، به‌رودوا.

متسلط، مُتسلط: چیره، خاوه‌ند ده‌سته‌لات.

متسلع: نانی نانی.

متسلل: به‌روله‌لا، له‌په‌نهانی ده‌رکه‌وتوو.

متسلی: دل‌دوره‌وه، دل‌خویشی خو‌ده‌روه.

متسمم: ژهر خواردوو، ژه‌هراو ده‌رخوارد، دراو، ته‌واوکار.

المتسم المباشر: ته‌واوکاری سه‌ریه‌خۆ.

المتسم غير المباشر: ته‌واوکاری یاریده‌دراو.

متسوس: کلۆر، ناوخوراو، ناوچۆل.

متسول: سوال‌کەر، ده‌رۆزه‌کار، پارسه‌ک، خودازۆک، له‌ته‌چن، گه‌دا، ده‌رکو دۆ، خازخازۆک.

متشائم: به‌دین، نه‌خشه‌ی خراب لیده‌ر.

متشابه: وه‌کو یه‌کتری، یه‌کجوور، ویچوو، ویکچوو، لیکچوو.

- **متشابه في الصوت والنغمة:** هاوده‌نگ، هاوتواواز.

متشايك: ئالۆز، ئالۆزکاو، ئالۆزاو، ته‌نراو.

متشاجر: پیله‌باز، شه‌رفرۆش.

متشاكل: هاوچه‌شن، هاوشکل، یه‌کجوور.

متشبهت: ده‌ست و داوین‌گیر، تکاکار، داوین‌گیر، داوانگیر، دامانگر، دامانگیر، داینه‌گیر، ده‌سه‌وداینه.

متشبت: په‌رپش و بلاو، به‌لاش، چرڅ، په‌راگه‌نده.

متشخص: بژارده، دیار، گه‌وره.

متشدد: سه‌خت، قایم.

متشرد: له (تشرده) دا بیدۆزه‌وه.

<p>- غير متعدي: يهكلايى . - متعدى عليه: دهستدرىژى لىن كراو . متعدى (مصدر): زۆردار، ناخاز، تىبهر، دهرهنگيئف . متعدّب: نازار و ئهشكه نجه چيژتوو . متعدّر: كهسيكه په لپ و بههانه يا تهواژۆ بينيتهوه . متعرب: كهسيكه خو و رهفتارى عهريهان بگرئ . متعرض: داوينگير، دهستدرىژى . متعسر: دژوار، سهخت . متعسف: زۆركار، سهخله تكار . متعصب: بهدهمار، دهماردار . متعفن: گن، بۆگن، بۆگه نيو، كف، گه ندهژه، بۆگه ندى، گفگۆ . متعقل: بههوش، هۆشمه ندى، بهستراو، خۆبيوه گر، په يوه ندى كراو . متعلق: به نديواردار، وابهستوو، وابهست، پيئوه به بستراو . - غير متعلق: به ريك، نازاد، سه ريه ست . متعلقة (ج) متعلقات: ژن، مال، دارايى، سامان . متعلل: په لپگر، بههانه خواز . متعلم: داهانگ، خويئنده وار، فيربوو، قوتابى، راهاتوو، رام، قال، خاراو . - غير متعلم: نه خويئنده وار، ناشى . متعمد: كهسيكه به قهست كاريكى بكات . متعمداً: به قهستى، به عانقه ست . متعمق: دووربين، قوول نۆره، دوورته نديش . متعمل: كوششكار، سهختى چيژتوو . متعمد: ركه گر . متعهّد: دهسته بهر، به لئيندر، نكولكيئر، په يماندر، وه خوگر، هاوپه يمان . متعين: ناشكرا، دياركار، گه وره و دهوله مه مند . متغاي: له (تغاي) دا بيدۆزه وه . متغلب: چيره، ژوورده ست . متغمز: پروانه (متدلل) . متغنج: نازدار، نازكار، نازو گريشمه كار، به ناز و گريشمه . متغير: گۆراو، شتيواو . غير متغير: نه گۆراو . متغيظ: رقهه ستاو، زوير، زيز، قه لس . متفائل: فالگر، فالگره وه، چاكبين . متفاحش: جنبيوده، به دگۆ . متفاخر: خۆه لگيش، هوشه كار، شانازيكار، به خو فاش . متفاعل: كار ليكراو . متفاهم: تتيك گه يشتوو، ريكه وتوو . متفاوت: جياواز، جودا .</p>	<p>المتطابقات الحسابية: هاو جووته ژمي ره بيبه كان . متضايق: تهنگاو . متضمن: داگر، داگرتوو، له بهرگرتوو . المتطابقة: هاو جووت . متطواع: گوويرديئر، فهريمان به ردار . متطاول: دهستدرىژ . متطاي: په رش و بلاو، هه لمه زۆر . متطرف: شوو لى هه لگيش، سه رچل، سه ريه ر . متطفل: هه رجاى، ره گه لره گه ل، پيلتوس، مه لاس، په لاس، سيبال، هه له وه ر . متطرق: ريكه دۆزه ره وه، پيشه وا، رينوين . متطور: گۆراو، جووراو جوور . متطوع: خۆبيست . متطرف: گه رۆك . متظاهر: دووروو، خۆنوين، دووراز، يواله تبار . متظلم: دادخواز، بيچاره، گازنده كار، داواكار، كه نو، كومكافر . متع النى: بهر خوردار كردن، دريژ كردن . متعال و متعالي: زۆر بهرز و بلند، بۆ (خودا) به كار ده بري . متعادل: هاوتا، هاوكيش . متعادل الشحنة: هاوبارگه . متعارج: شه له شهل، به شه له شهل . متعارجاً: به شه له شه له وه . متعارض: دژ، سه ريپچ . متعارف: كهسيكه ناشنا يه تى له گه ل يه كيتكى تر بكا . متعاقب: دواكه وتوو، به دوا دا هااتوو، گوراو گوري . متعاقباً: زووزوو، په ساي پرس، په يتا په يتا، زۆر زوو، به گوري . متعاقباً: سه ريه ك، بان يه ك، له سه ريه كترى، تتيكرا . متعامل: كهسيكه سه ودا و مه زنده له گه ل يه كترى بكات . متعاهد: هاوپه يمان . متعاون: ياريكار، هاريكار . متعب (ج) متاعب: ماندوو كار، نازار ده ر . متعبد: خواپه رستى، كهسيكه به نده گيتتى بكات . متعة: ۱- هه ر چيئكى مرۆ له بهر وي سوود وه رگري (متعة) ي پي ده لئين ۲- ژنيكيشه كه بۆ له گه ل رابواردنى بۆ ماويه كى دياريكراو له لاي شيعان ماره ده كرئ . متعة المرأ: ماليكه ژنان له پاش به ريه لاکرانيان وه رى ده گرن . متعجب: له (تعجب) دا بيدۆزه وه . متعجرف: فيزار، قسه ره ق، بي باك . متعدد: چه ندين، فره، زه هف، گه ليك، زۆر، بي ئه ژمار . متعددي: تتيپه ركار، ناخاز، بي داد، ده ستاويژ، مل لئينهر، ده ستدرىژ، دوولايى، داوينگر، ئيخه گر، دامانگر .</p>
--	---

- متفتت:** رزبو، شه قارشه قار، فه تار، وه ريو، هه لوه ريو.
- متفجر:** ته قيو، ته قاو.
- متفجر (ج) متفجرات:** ته قه مهنى، ته قاو.
- متفحص:** دواكه وتوو، پشكپنه ر.
- متفحم:** بوته خه لوز، رهش هه لگه راو، رهش داگه راو.
- متفرج:** كه يفخوش، سه يرانكار، گوشاد.
- متفرد:** ته نها و يه گانه.
- متفرع:** لك لئ بووه وه لك لك.
- متفرعن:** به فيز، خود خواه، خود بين.
- متفرغ:** بيكار، دهست به تال، دانه كاو، جوى بووه وه.
- متفرق:** په راگه نده، په رشوبلاو.
- متفرقة:** جود اجودا.
- متفسخ:** رزبو، دافه تاو، رزاو، داقتاو، دارزاو، رزانه وه.
- متفطر:** قه لشاو، قه ليشاو.
- متفطن:** زيرهك، به ته گيسر، كه ستيكه به زيره كي له ناخوتن يا فهرمانتيكي بگات.
- متفق:** له (اتفاق) دا بيدوزه وه.
- متفق الرأي:** هاو بيرو را.
- متفق القول:** هاو په يمان.
- متفق الكلام:** هاو وتوو يژ.
- متفقد:** ليپرس، به سه ركه ره وه.
- متفكر:** راماو، مات، به بيروه ر، رامين، پرامان، بيركه ره وه.
- متفنن:** له (تفنن) دا بيدوزه وه.
- متفوق:** سه ركه وتوو، زال، به دهسته لات.
- متقابل:** روويه روو، به رانبه رى يه كترى.
- متقارب:** ليك نزيك.
- متقاضى:** تكاكار، هيو اكار.
- متقاطر:** تنوك تنوك تكاو.
- متقاطع:** پچر پچر، يه كترى.
- متقاعد:** كار كه نار، ليكه وتوو، كه نار ه گير، خانه نشين، ديمانى.
- متقبض:** كرژ، هه لقرچاو، قرچاو، ژوولياگ.
- متقبل:** وه رگر، وه خوگر.
- متقد:** داگير ساو.
- متقدم:** پيشكه وتوو، سه ركه وتوو، له پيش، پيشوو.
- متقدمون:** پيشينيان، پيشينان.
- متقرب:** نزيكى خواز، كه ستيكه بهه وي خوى له يه كيتكى تر نزيك كاته وه.
- المتقرنة:** ليك نزيك، له سه ريه كترى نيشتوو.
- طبقة المتقرنة:** تووى ليك نزيك، چينى له سه ريه كترى نيشتوو.
- متقطر:** تكاو، دلژباو.
- متقطع:** له توپهت، شه توپهت، شيتال، له تلهت، له تك له تك.
- متقطعاً:** به له تله تى.
- متقلب:** ساخته چى، ناراست، شه شلويه، وازى وازى، ده غه ل.
- متقلد:** قه لاده له گهر دن كراو، كار وه خو گرتوو.
- متقلص:** كه ژ، كشت، كورژ هه لاتوو، هه لقرچاو.
- المتقلص من شدة البرد:** له سه رمان كرووژم هه لاتوو.
- متقن:** له (اتقان) دا بيدوزه وه.
- متقي:** خو پاريز، خو پاريز، پاريزدار، پاريزگار، خود ا په رست، پارسا.
- متك:** داردوخين، داردوخين، هوجه نه كيش، هوجه كيش.
- متكاً (ج) متكات:** له (اتكاء) دا بيدوزه وه.
- متكاثر:** كه ستيكه مالى له كه ستيكى تر پترى و به خو بفشى، زور و مشه بوو.
- متكاثف:** به سه ريه كترى كه وتوو، نه ستوربوو.
- متكافى:** هاو هيتز، هاو روويه ر، هاو جى، هاو تا.
- متكاسل:** خاو و خليچك.
- متكيد:** گرسياگ، خو راگر.
- متكبر:** له (تكبر) دا بيدوزه وه.
- متكحل:** چاو رشتوو، كل له چاو كراو.
- متكدر:** خه مبار، خه فه تبار.
- متكدى (ه):** گه دا، سوالكه ر، ده روزه كار.
- متكرر:** دوو پاته كراو وه.
- متكفل:** وه خوگر، وه مل گر.
- متكلف:** كه ستيكه كار تيكي وه خوگرى و خوى له رهنج و سه خت باو يژى.
- متكلم:** له (تكلم) دا بيدوزه وه.
- متكهن:** له نهينى دوو.
- متكون:** هاتوو ته دى، هاتوو هدى، په يدا بوو، هاتو ته بوون.
- متكى، متكىء:** پالداوه وه، كه ستيكه كه پشتى به كه ستيكى بهه ستى.
- متلاشي:** شيتال، په رشوبلاو.
- متلاً:** ترووسكه دار.
- متلاصق:** پييكه وه نووساو.
- متلاطم:** شه پو ل به سه ريه كدا كه وتوو، به زلله و ده مانچه ليكده ر.
- متلاعب:** پييكه وه گه مه كار.
- متلاقى:** كه ستيكه له گه ل يه كيتكى تر روويه روو ببى، توشى يه كترى هاتوو.
- متلبس:** به رگ له به ر كر دوو.
- متلجج:** به پلته پلته، به بغه بغه، پسك، فسه زمان.
- متلذذ:** خو ش، به تام، تامدار، مه زن دار.

- متلف:** له ناوبهر.
- متلفط:** ناخوهر، کرککار.
- متلق:** (ه): له قه له ق.
- متلقاً (ه):** به له قه له ق.
- متلقى:** دۆزهره وه.
- متلف:** خه مگین، په روشار.
- متلون:** رهنگاو رهنگ، رهنگین، هه مه رهنگه.
- متائل:** لیکچوو، هاوچوو، به کجوو، هاچه شن.
- غیر متائل:** ویک نه چوو، ناچون به ک.
- متلون المزاج:** دهمده می.
- متم:** ته اوکار.
- متعادی:** هه میسه.
- متعادی:** هه میسه.
- متعارض:** خۆنه خۆشخهر.
- متمازج:** تیکه لآو.
- متماسک:** گیراوه وه، گیرساوه وه.
- متماشی:** پیکه وه رویشتن.
- متمازج:** لیک جوایه ز.
- متمایل:** لار، لاریوه وه، روو له چتیک.
- متمتع:** به هره مه ند، به هره وه، به هره بهر.
- متمثل:** وینه هینه ره وه، لاسایی کار، ویکچوو، هاچه شن.
- متمدح:** خۆه له کیش، خۆه له نهر.
- متمدد:** کشاو، پاکشاو.
- متمدن:** شارستانی، شارنشین.
- متمدد:** له (تمرد) دا بیدۆزه وه.
- متمرکز:** چه قیو، هاوچه ق.
- متمرق:** ونجرونجری، شه تویه ت، هه پروون به هه پروون، دراو، دریاگ، شر.
- متمسک:** ده دست لیدهر، چه ننگ لیدهر، پاریزهر، ناگادار.
- متمشي:** ریره وه، ریتگا دۆزه ره وه.
- متمکن:** جینگیر، ساماندار، توان.
- متملق:** له (تملق) دا بیدۆزه وه.
- متمم:** ته اوکار، کۆتایی پیهینه ره، کۆتایی پیدهر، کۆتایی کار، مهنه، برینه وه.
- التمم المباشر:** ته اوکار ریدراو.
- التمم الغير مباشر:** ته اوکاری ری نه دراو.
- متمتنی:** ئاواته خواز، ئاواتواز.
- متمتنیات:** ئه وهی که شویتنی ئاره زوه.
- متموع:** شه پۆل لیدهر، شه پۆلدهر، شه پۆلدار، لوه له په ری.
- متمول:** مالدار، ساماندار.
- متميز:** جودا، جیابووه وه.
- متناثر:** رزیو، داوه شاو، رزیباگ.
- متن (ج) متون:** شویتنی بلند، زه وینه، پشت، ناو چتی، زه وی بلند، ناو لاپه ره ی په رتووکان، به رانبه ری که نار و په راویز.
- متن الجبل والقلاع:** پال، قیتکه.
- متن الكتاب:** بنچینه ی په رتووک، سایه.
- متنازع:** له (نزاع) دا بیدۆزه وه.
- متنازع فيه:** ئه وهی که کیشه ی به سه ره وه بی، سه ره گیچه ل.
- متناسب:** دوو ریژه، راسایی، هاو ریژه، ویکچوو، هاوگر.
- الوسط المناسب:** ئه وهی که مایه ی کیشه و که شه که ش بی.
- الرابع المناسب:** هاو ریژه ی چوارهم.
- متناسخ:** به کتر له ناوبهر.
- متناسق:** ریک، خشت، ریکو پیک.
- غیر متناسق:** ناریک.
- متنافر:** بیژوبوکار.
- متنافس:** به ره ره کانی کار.
- متناقض:** نادرست، چتیکه به پیچه وانه و نه یاری چتیکه تر بی.
- متناقض:** چتیکه که دژ و به پیچه وانه ی به کیکه تر بی.
- متناوب:** نۆبه گۆزی، نۆبه راگر.
- متناول:** لیک وه رگر.
- متناول الید:** به رده ست.
- متناهی:** به پایان که یشتوو، بی په ری.
- متنبه:** ناگا و هوشیار، له خه و هئاگا هاتوو.
- متنبی:** له (تنبو) دا بیدۆزه وه.
- متندم:** په شیمان، ژیوان، ژوو فان، پی له پاش.
- متنزل:** هاتوو خوار.
- متنعم:** ده وله مه ند، سه رمایه دار، خدا پیداو.
- متنفخ:** به خوفش، باتیکراو، باکراو، هه لپزاو.
- متنفذ:** که سیکه به سه ره خه لکی تر دا ده سه لاتی هه بی.
- متنفر:** له (تنفر) دا بیدۆزه وه.
- متنفس:** گیاندار، گیانله بهر، زیندوو، پشوو هه لکیش.
- متنقط:** بلزقدار، پفکه دار.
- متنقط:** پلپل، نوخته دار.
- متکلم:** بیژنده، گۆبار، بیژهر، و بیژهر، ناخه فته ره.
- متنقل:** جی گۆز.
- متکلف:** له (کلفه) دا بیدۆزه وه.
- متنوه:** له ق.
- متنکر:** که سیکه خۆی و انیشاندات که که س نه یناسی.
- متنوع:** له (تنوع) دا بیدۆزه وه.
- متنور:** رووناک، روژن، گه ش.

- متهاجم:** هيرشبهه.
- متهافت:** به شوتين يه كتريدا هاتوو و جه نجالتي كا.
- متهاون:** سووك، هيمن، سست.
- متهتك، مهتوك:** ريسوا، ئابرووچوو.
- متهجد:** شهو زيندهدار.
- متهريء:** دافه تاو، داوه شاو، دارزاو.
- متهم:** له (تهمه) دا بيدوززهو.
- متهور:** بيت ترس، بيت باك، ئازا، دلپير.
- متهيء:** ناماده، كه مهربه سته.
- متواتر:** يه كه له دواي يه كترى، په بده رپه رى، له راويژى (عروض) دا پاشبه نديكه كه له نيوانى دوو پيىتى بيت دهنك و ديا يه كه پيىتى دهنگداردا بيت.
- متوارد:** له (توارد) دا بيدوززهو.
- متواري:** په نهان، پوزشراو، دهره دهر، ئاواره.
- متوازن:** له (توازن) دا بيدوززهو.
- **غير متوازن:** لاسهنگ، سهنگه لا.
- متوازي:** رتيك، راست ههف، به رانبهر.
- **متوازي الاضلاع:** په ل ته ريبى، لاته ريب.
- **متوازي السطوح:** نيمهك.
- **متوازي المستطيلات:** لاکيشه ته ريبه كان.
- متواصل:** بيتك گه يشتوو، بيتك بينه، بيت برانهوه، بيت پسانهوه، بيت وچان.
- متواصل:** بيت پسانهوه، په ياپه ي، په يتا په يتا.
- متواضع:** دلنزم، خوږه كه مزان، خاكى، هيمن، سهركز.
- متوافر:** فره، زور و زوهوند.
- متوافق:** يه كه كه وتوو، سازاو، رتيك كه وتوو.
- متوال:** وه دوو كه وتوو، ره دوو كه وتوو.
- متوالد:** ليتكى بوو، ليتك بوو.
- متوالي:** به روو دووا.
- متواليا:** به بيتا پسانهوه، په يتا په يتا.
- متواليه:** يه كه به دواي يه كتريدا.
- متوج:** تاج له سه رناو.
- متوجع:** كول، ئيشدار، ژانكر دوو.
- متوجه:** روو له چتتيكى كار.
- متوحد:** تاك، تاقانه، ته نها.
- متوحش:** له (توحش) دا بيدوززهو.
- متويع:** پارتيگار.
- متورم:** له (تورم) دا بيدوززهو.
- **متورم الكبد:** جه رگ ئا ووس.
- متوسخ:** پيس، چلكن، كپيژاوى.
- متوسط:** له (توسط) دا بيدوززهو.
- متوسطه:** قوتابخانه ي ناوه ندى.
- متوسع:** فراوان، گوشاد.
- متوسل:** داوتينگر، پارينه وه، پارينه ر.
- متوضأ:** ده سنتويژ شور، ده سنتويژ هه لگر.
- متوطن:** نيشته جي.
- متوفر:** زور، فره.
- المتوفر الكثير:** زور و زه به ند، زور و زه وه ند.
- متوفى:** مردوو، كوچى دوايى كردوو.
- متوقد:** گهش، هه لكارو، ئايساو.
- متوقع:** ئوميد هوار، موزكار، خواهيشكار.
- متوقف:** راوه ستاو، ماوه وه.
- متوقف عليه:** به ويه وه به ستراو.
- متوكل:** پشت قايم، پست به ست.
- متولد:** زاو، له دايك بوو.
- متولدة:** زاو، له دايك بوو.
- متولى:** جي نشين، سه رپه رشت، سه رپه رشتى كار، سه ركار.
- متوهج:** داگيرساو.
- متوهم:** دوو دل، دردو ننگ، گومانكار.
- متى:** كه ي، كه بينى، كه نكي، كه نكيى، هه رگا شتيكى، هه رده ميكي، هه ركاتي، هه رگا.
- **الى متى:** تا كه ي، تا كه بينى.
- متياس:** نائوميد، ليتك كراو.
- متيبس:** وشك، رهق، سهخت.
- متيح:** خو تي هه لتوتين.
- متيسر:** گونجاو.
- متيقظ:** ناگادار، بيدار، وشيار، به ناگا، بريث.
- متيقن:** بيتگومان زان، بيتگومان.
- متيمن:** راسته، راستلهر، كه سيكه چوپه نه بين.
- متين (ج) متان:** قايم، مه حكه م، يه خته، داگرتى، دوو ياد، دوو بهر، زووگورت، سفت، كه يار، جير، گوربخ، به هيىز، توند، پته و، رهق، سهخت، قرار، كورس، پاله پال، رهخته، چيى
- **غير متين:** خام، ئيره تي، ناقايم.
- مثاب:** پاداش ده سته كه وتوو.
- مثابه:** نه ندازه، پايه، پله، جفانگه.
- مثال (ج) امثلة:** وهكو، وينه، چه شن، وهك، نمونه، هينده، توله، نه ندازه.
- مثالي:** نمونه يى، مرؤ يا زينده وار و چتتيكى له بهر باش و به رى و..... به نمونه نيشان بدرت.
- المادة المثالية:** ماكى نمونه يى.

- مثنائے (ج) مثنائات:** مييزدان، مييزلدان، مييزلان، مييزهلان، کيتسكى نووزئى.
- مثنائى:** پروانہ (مثنى).
- مثبت:** راگر، سووکه رهوه، پاينده، پاژمار، قايم كه رهوه، قايم.
- مشرية:** دهرزیدان.
- مشروم:** ئه نجنراو.
- مشرى:** دهولمه مند، ساماندار.
- مثنال (ج) مثناقيل:** کيتشیکه بهرانبه رى (۲۴) دنهکه نوکانه
- مثنقب:** مهته، مهته وکوه وانه، کونکار، دره وشه، دريشه، مرزى کونکردنئى.
- مثنقب من حديد:** مهتهى ناسن، مهته فهرهنگى.
- مثنقف:** سهواددار، مييززا، بهسه واد، رهوشه نيبير، خوهندا، خوهندقان، خويندهوار، تيتگه يشتوو.
- مثنقوب:** کونکراو.
- مثنل (ج) امثال:** ويته، چهشن، وهک، وهر، واکينؤ، فنا، ناسا، وهکو، سار، شيبوه، وهرگه، وهچکوو، وهش، وهى، وهسه، ودها، ههروه، ههر، وهک، ههروه کوو، هؤسه، ههمبه، هاوتا
- المثل الاعلى:** ويتهى بهرز.
- المثل بالمثل:** سهروه سه رى، نالوگؤز، سه ربه سه رى.
- مثل (ج) امثال:** زا، وهک، وهکو.
- قليل الامثال:** بئى هاوتا، بئى ههمبه، بئى هه قبه.
- مثلاً:** بؤ ويته، ههروه کوو.
- مثنل تمثيلاً:** پروانہ (تمثيل).
- مثنل:** بنه دار، نويته، نويته.
- مثنلاً (على سبيل المثل):** ههر بؤ نمونه.
- مثنل مثولاً:** ۱- وهک دى بوون ۲- ده رکه وتن، خويا بوون ۳- ويته گرتن.
- مثنليه (ج) مثنالب:** كه م و كوي.
- مثنلة:** نازار، له كاتئى نازاردا گويى يا كه پؤ يا ليتو پرين.
- مثنلث:** سئى گؤشه، سئى سووچ.
- مثنلث الحاد:** سئيبانهى تير.
- مثنلث حاد الزاوية:** سئى گؤشهى گؤشه تير.
- مثنلث الزاوية:** سئيبانهى سووچ وهستاو، سئى گؤشهى گؤشه وهستاو، سئى گؤشهى ستومانه، گونيا سئى سووچ.
- مثنلث الحاد الزاوية:** سئى گؤشهى گؤشه تير.
- مثنلث القطبي:** سئيبانهى قوتبى.
- مثنلث القوي:** سئى گؤشهى هيتز.
- مثنلث مائل الزاوية:** سئيبانهى سووچدار.
- مثنلث متساوي الاضلاع:** سئيبانهى جووتباسك، سئىگؤشهى يه كلا، سئىگؤشهى يه كسانى.
- مثنلث متساوي الساقين:** سئى گؤشهى دوولا، جووتلا.
- مثنلث مختلف الاضلاع:** سئيبانهى جيبا باسك، سئىگؤشهى جيبالا.
- مثنلث المنتظم:** سئىگؤشهى رتيك، سئىگؤشهى جيبالا.
- مثنلث المنفرج الزاوية:** سئيبانهى سووچ كراوه وه، سئى سووچى گؤشه كراوه وه.
- المثلثات:** سئيباناه.
- المثلثات ذات الهيئة الواحدة والسعة المختلفة:** سئىگؤشه كانى گؤشه يه كسان و پرووبه ره جيبا وازه كان.
- مشمز:** ۱- بهردار، بهرانى، خاوه نديبه ر ۲- به سوود، به كه لك، پرسوود، به ره همدار.
- غير مشمز:** بئى بهر، به رنه گر، قسر، زر (دار).
- مشملة:** چاره گه، چارؤكه.
- مشمئن:** ههشت گؤشه.
- مشمئوي:** چه شنه هه لبه سئيبك كه پاشبه ندى هه ردووك تاكه كان وهكو يه كترى بن.
- مشمئى (ج) مثنائى:** ۱- ناوى دووه مينه له ناوه كانى عود ۲- به قورتان و نايه ته كانيش هه ر ده لئين مثنائى ۳- پيرچ، په لكه ۴- نوشتاوه وه، داشياگ، مووچيا گه وه ۵- دووباد، دوولؤ، پته و، قايم، دوولا.
- المثنئى:** پروونوسى دووه مى هه موو نووسراوتيكى.
- مثنوية (ج) مثنويات:** تۆلهى چاكه.
- مثنول:** بؤ رازّه راوهستان، هاتنه بهروونكار (حضور).
- مثنوى:** دالده، نارامگه، نهوا، پهنا.
- مثنور:** زرياگ، وازر، ته ريو، رهم كردوو، تاراو، بؤ نيچيرى ترساو به كارده برئى.
- مثنيل:** هاوتا، هاوچه شن، به رديكك، چه شن، هاوشان، هه قراست، هه قسه ر، هاوته قا، هه قبه ر، هه قروو، ههروه، هه قهر، هه مپا، هه قبه ردا، ئاوتا، ته راز، كوتومت، وهك يهك، لنگه، ليتچوو، وهش، ويشى، هامدهس، هاوجئى.
- بلا مثنيل:** بئى هاوتا، بئى هاوشان.
- مئج:** ماش.
- المج:** تفت، داتفاندين، تفينه وه.
- مجاب:** وهلام دراوه وه.
- مجاناة:** چؤك به چؤك، زرائى به زرائى،
- مجادلة:** له (جدال) دا بيدؤزه وه.
- مجاراة:** له گه ل يه كترى به رانبه رى كردن، هاويريى، هاوسبيى.
- مجارى:** دهراو، ديراو.
- مجارى تحت الارض:** زيراو، نووان.
- المجارى التنفسية:** بؤزى پشوودان و هه واكيشان.

- مُجَاز:** پیدراو، ودمدار، دستوردراو، وچاندار، ودمگر.
- مَجَاز:** وشه بییکه به پیچه وانهی واتای راسته قینهی خوی به کار بریت و بخریتته سهر واتایه کی تر که هه لیگری، خوازه، خوازراوه.
- مَجَازَة:** سزادان، تۆله دانه وه، تیبهرین، بوار، بگار، شوتینیکه. بتوانری به ویدا له رووبار و زتیاندا بیهریتته وه.
- مَجَازِی:** به پیچه وانهی راستی، دهمی، خوازمانی.
- مَجَاعَة:** پروانه (جوع).
- مَجَال:** شینهیی، دهلیف، مهودا، کایه، ماوه، دهرفت، کهلین، جیگای هاتوچوو جولان، دهرتان، بوار، بواره، پهردژ، پهرژان، سۆنگه، که له بهر، ماودا، وچان، ورینگ، ههرهت.
- **مَجَال المَغناطِیسی:** کایه میوگناطیسی، ماوه میوگناطیسی.
- **مَجَال الکهرِباتِی:** بوار کارهیا.
- **اعطاء المَجَال:** ماوه دان، به دهمه وه دان، له دوودان.
- مَجالس:** پروانه (جلس).
- المَجالس الرُوحانیة:** ئه نجوومه نی تایینی (پهوانی).
- مَجالسَة:** پییکه وه دانیشتن، هاوشینی.
- مَجامعة:** پییکه وه کۆبوونه وه، هاوسه نیریون.
- مَجامل:** روو خوش، خوشهفتار، زمان شیرین، زمان خوش.
- مَجاملة:** چاکه و خوشهفتاری کردن، به خیرهاتن کردن، زمان شیرین.
- مَجَان:** سوهر، خۆزایی، مفتی، فیرۆ.
- مَجَانا:** خۆزایی، مفتی، فیرۆ، لاپۆر، رایگان، فیرۆیی، ههروا.
- مَجانیة:** روو لی وه رگتیران، پشت تی کردن، دووری کردن.
- مَجانس:** هاوچهشن، هاوجسن.
- مَجانسة:** هاوچهشن، هاوجسن.
- مَجانی:** خۆزایی، مفتی، خۆزایی، به فیرۆ.
- مجاهد:** تیکۆشهر، شه رکار له گه ل دوژمن.
- مجاهدة:** خه بات کردن، تهقه لادان، شه پر کردن.
- مجاهرة:** ناشکر کردن، به دهنگی بلند ناخۆتن.
- مجاهز:** ناماده کار، دهرخهر، ناشکرکار، که سییکه که رهستهی کارتیکی ناماده بکات.
- مجاویة:** دهنگدانه وه، وهلامدانه وه، وهلامی یه کتری دانه وه.
- مجاور:** دراوسێ، هاوسێ.
- مجاور:** دراوسێیه تی، هاوسێیه تی، ناسایی، هاوسایی، هاوسییی.
- مُجَبَّر:** شکست هه لیهسته وه.
- **مُجَبَّر العظام:** ئیسک گره وه، شکست هه لیهسته وه، ئیسقان گره وه.
- مجبور:** ناچار، زۆر لیکراو، تهنگا و کراو.
- مجتاز:** ره تیار، تیبهر، په تهر.
- مجتبی:** هه لپژارده، په سندکراو.
- مجتبی:** کۆکه ره وه، په سندکار.
- مجمع:** له (اجتماع) دا بیدۆزه وه.
- مجتنب:** خۆ دوور خه ره وه، دووره پارێز، خۆ پارێز، پارێزگار، لادهر.
- مجتهد:** تیکۆشهر، کۆشیار، که کۆشه وه، هه ولدهر، کۆشهر، زانایه که له زانیاری تایینی گه یشتبیتته په لی لیکۆلینه وه و چت لی دهرهینان.
- مُجَد:** تیکۆشهر.
- مُجَد:** تازه بووه وه، له نۆتیه په یدا بوو.
- مجدود:** به ختیار، کامهران.
- مجدور:** ۱- شایان، شایسته ۲- گرویی، ئاولاوی.
- مجدوب:** کیشراو، فریودراو، شهیدا.
- مجدور:** پروانه (جذر).
- مجرَّب:** تاقی کراوه وه، که سییکه له کاران راهاتی.
- مِجْرَة التَّبَن:** رپچکا کادزان، کاکه شان، رپگهی کاکه شان.
- مِجْرَة:** رپچکا کادزان، کاکه شان، رپگهی کاکه شان.
- مجدر:** گروی، ئاولاوی.
- **مجدور الوجه:** گروی، ئاولاوی، خرووکاری.
- مجد (ج) امجاد:** سه ره وه، شکۆ، ئه وزهنگ، به رزی، خۆشه ویستی.
- مجدد:** تازه نوئی که ره وه، نوئخواز، هم، هه میسان.
- مجدداً:** سه ره له نوئی به تازه کی، دیسان، دیسا، دیسانه وه، دووباره.
- مجدب:** بیج بارانه، نه بار.
- مجداف:** دارسه و له، بیتلی سه و له لیدانی، سه لپی.
- مجدوم:** گول، دووزام.
- مجدع:** موره.
- مجدوب بالهوق:** به که مان کیشراو.
- مجرَّب:** تاقی کراوه وه.
- مجرَّب:** تاقیکه ره وه، تاقیکار، قهیره.
- مجرة:** رپگای کاکه شان، کارس، کاکیشان، کاکۆش، کاکه سین، که شه که شان، هۆک.
- مجرَّد:** ته نه، سه لت، ره بهن، تاکوون، به کتا، زوگورت.
- **مجرد:** له تهک، هه ره نه وه نده.
- مجرشة:** دهستار، دهستهار.
- مجرفة:** پیتمه ره، بیتل، مه ره، خاکه ناز، مه رپیر، خاکه نداز.
- مجرفة الثلج:** بیتلی به فری، وه ره ره.
- مجرم:** له (جرم) دا بیدۆزه وه.
- مجروح:** بریندار، زامدار، کووفاندار، زامار.

- مجروور:** كيشراو، ژير (-) دار.
- مجروش:** پاكر او، تيكول ليكر او وه.
- مجري:** به جتهينه، پينكهينه.
- مجري (ج) مجاري:** دهراو، ديرو، ناوهرو، ناوير، باو، بو، كهر دوو، گول، بو، مشار.
- مجري البولي:** ميزهرو، ميزهرو، دهراو ميري.
- مجري معمول في المزرعة او البستان لمرور الماء فيه:** ديرو.
- مجري الماء:** دهراو ناوي، رانو، راكوزر، ديلا، وهزن.
- مجز:** له (جزاً) دا بيدوزوه.
- مجزة:** كوشتگا، كوژگه، سهريگه، كوژتارگه، كوشتارگه
- مجزي:** كوكتوكتراو، پارچه پارچه، كهر كهر، كهرت كهرت
- مجس، مجسه:** شواركه، جينگاي دهست ليدان
- مجسر:** بربنگ، كه له خ، برهك، مقهستي ناژال پرينه وهيه
- مجسم:** بهر كراوه وه، دهريه پيو، دهركه وتوو، زل، زهلام، زها، دهركه وتو، شه شپالوو، تهن دار، له شدار، په يكار.
- مجسمه:** تابيده، تويزم، كوژتل، سهكوت، بهرجهسته، سهكوت
- مجسمه الهندسة:** نه ندازه ي بهرجهسته
- مجصص:** گينجكاري كراو
- مجعد:** له (جمع) دا بيدوزوه
- مجعول:** دروستكراو، بيار له سهراو
- مجفف:** وشك كراو
- مجلة (ج) مجلات:** كوژار.
- مجلة (ج) مجال:** پورگ، پفكه، بلوق، دلوق، بوقله، تلوق
- پورگي كه له بهر سووتان يا كاروباري سهخت و دژار له نه نداماني له ش پهيدا دهبي
- مجلد:** بهرگ ساز، بهرگ تيگر.
- مجلس (ج) مجالس:** كوژگه، نه نجومه، ديوان، جقات، كوژ، كوژا، دانيشتگه، ديقان، كوژگه، كوژمه لگه، كوژمه لوك، نيشتنگه، نيشتگا، روونشتگه، روونشتاخ.
- مجلس الآباء والمعلمين:** نه نجومه ني باوك و ماموستايان.
- مجلس الادارة:** نه نجومه ني بهر يوه بهر ايه تي.
- مجلس ادارة اللواء:** نه نجومه ني بهر يوه بردني شار.
- مجلس الاعمار:** ديواني ساز كردني ناوه داني.
- مجلس الاعيان:** نه نجومه ني پياوماقوولان، كوژمه لگه ي پيران، نه نجومه ني براگه ووران.
- مجلس الامة:** نه نجومه ني نه ته وه يي، كوژمه له ي نه ته وا يه تي.
- مجلس الامن:** نه نجومه ني ناسايش.
- مجلس الامهات والعلماء:** نه نجومه ني دا يك و ماموستايان.
- مجلس البلدية:** نه نجومه ني شاره واني.
- مجلس الحربي:** ديواني جهنگ.
- مجلس الخدمة:** ديواني راژه.
- مجلس السيادة:** نه نجومه ني دهسته لات، ديواني دهسته لاتداري، ديواني گه وره يي.
- مجلس الشورى:** كوژي راويژ، راويژگه، نه نجومه ني راويژكاري، ته گبيرگه.
- مجلس الشيوخ:** نه نجومه ني پيران.
- مجلس الطرب:** بهر زمگه، بهر زمگا.
- مجلس العموم:** نه نجومه ني گشتي.
- مجلس النواب:** نه نجومه ني نوينه ران.
- مجلس النيابي:** نه نجومه ني نوينه ران
- مجلس الوزراء:** ديواني وه زيران، نه نجومه ني وه زيران
- مجلس الوصاية:** نه نجومه ني سپاردن
- مجلس الوطني:** نه نجومه ني نيشتماني
- رئيس المجلس:** سهروكي نه نجومه
- مجلد:** گه وره، خاوه نديشكو، بو زورگه وار، زرين گانه وه، زرين گيان
- مجمعه:** رينگه رينگ، فلتته فلت، ژاوه ژاو، ژاوه، قسه ي نانا شكارا، دم به يه كا هاتن، ملچه ملچ، بوله بول، **مجمد:** به ستوو، هه ليه سيري دراو
- الماء المجدد:** سههولاو
- مجمرة (ج) مجامر:** مه قه لي، مه نكل، مه نكله، گه سه مين
- مجمع (ج) مجامع:** كوژي، له (جمع) دا بيدوزوه
- المجمع العلمي:** كوژي زانباري
- المجمع العلمي الكردي:** نه نجومه ني زانباري كوردي، كوژي زانباري كوردي، كوژانيني كوردي
- المجمع اللغوي:** كوژمان، كوژي زمانه واني
- مجمعة:** سيني، مجوعه
- محمل:** كورتيه كه ي، قوله، كورتيه كراوه وه، سهرده وس، كوژا، سهروپور، سهروپورت
- مجموع:** ته واو، سهرا سهرا، سهرا سهرا، سهرا سهرا، كوژا وه وه، سهرا سهرا، كوژمه له، همي، تيكر، گشتي، همي، هه موو، گشت، گشتي، گرده، كوژ، كوژرد.
- مجموع مكعبين:** سهرا سهرا دوو سهرا جا.
- مجموعه:** كوژمه له، كوژمه، دهسته، گلاله، كوژا وه وه.
- المجموعات الغذائية:** كوژمه له خوراكيه كان.
- مجموعه الاشعار:** كه شكول، به ياز.
- مجموعه جذرية:** كوژمه له ي رهگ، دهسته ي بنچينه يي.
- مجموعه جزئية:** به شكو (ماتما تيك).
- مجموعه جزئية متكاثفة:** به شكو هاوتا (ماتما تيك).
- المجموعه الشمسية:** كوژمه له ي خور (خور).
- مجموعه مجموعة:** دهسته دهسته، هه ند، كوژمه له.

- مَجْن:** قه‌لخان، سوپەر.
- مَجْنَس:** دوورده‌نگ، دووبابه‌ت، دوورده‌گ.
- مَجْنُون (ج) مَجَانِين:** دهیری، دهه‌ری، دیلان، لیویاگ، شیتت، دین، دیتوانه، جندار، جنۆکه‌دار، په‌تیاره، لیوه، شیتتکه، شیتتوشی، هه‌رد، شه‌یدا، واله، دهیری.
- مَجْنِي:** چنه‌وه.
- مَجْنِي الازهار والثمار والسنابل:** به‌رچن، گولچن، وشى چن، وشکار، گولچنه‌وه.
- مَجْنِي:** چنراوه‌وه، دهسته‌چنکراو.
- مَجْهَر:** ئاسته‌م بین، وردبین، دووربین (مایکروسکۆب)، توزقالبین، تۆسقالبین، (زه‌ررهبین).
- المجهر البسيط:** وردبینی ساده.
- المجهر المركب:** وردبینی ناساده، مایکروسکۆبی ناویته.
- مَجْهَر:** ئاماده‌کار.
- مَجْهَر:** ئاماده.
- المجهره:** به‌راویژتوو، به‌راویته.
- مَجْهَل:** بیابانی بچ سهر و شوتین.
- مَجْهود:** کۆشه‌وه، خه‌بات، کۆشه، توانایی.
- مَجْهول:** له (جهل) دا بیدۆزه‌وه.
- مَجْهول الاسم:** بچ ناو، ناوانادیار، ناوکۆتیربۆوه.
- مَجْهول الهوية:** گوم ناو، بچ ناوونیشان.
- مَجْوز (ه):** جووزه‌له، دووزه‌له.
- مَجْوز:** ده‌ستوورده‌ر، ره‌واکار.
- مَجْوس:** ئاورپه‌رست، ئاگرپه‌رست، رۆژپه‌رست، خۆرپه‌رست.
- مَجْوسِي:** ئاور پهرستییک.
- مَجْوف:** هولۆل، کولۆل، قورقال، بۆش، ناویه‌تال.
- مَجْوهر:** گه‌وه‌ره‌بند، ده‌بان، ده‌وان، به‌زاخ.
- مَجْوهرات:** خشل، چه‌ک.
- مَجْي:** هاتن، ئامان، ئامای.
- مَجْی و ذهاب:** هاتوچۆ، هاتن و چوون.
- مَجْیِب:** وه‌لامده‌ره‌وه، به‌لیانه‌ر، هه‌رتده‌ر.
- مَجْیِب:** بچ ده‌نگ.
- مَجْیِد:** گه‌وره، خاوه‌ندشکۆ، به‌رز، به‌ختیار.
- مَجْیِر:** به‌کری دهر، به‌فریابه‌ییوو، فه‌ریاد ره‌س، په‌ناده‌ر.
- مَجْیِر:** ودمیتر، ودمده‌ر.
- مَجْ:** ته‌پکردن.
- مَجْاباة:** یارمه‌تی و لاگری کردن.
- مَجْاجة:** دوژمنایه‌تی، په‌لپ گرتن.
- مَجْادثة:** وتووێژ، پیتکه‌وه ئاخه‌فتن.
- مَجْاددة:** لیتک گه‌پانه‌وه.
- مَحَاذَة:** له به‌رانبه‌ر چیتیکى دامه‌زران، به‌رانبه‌ربوون، نزیک که‌وتنه‌وه.
- مَحَاذِي:** رووبه‌روو، به‌رانبه‌ر.
- مَحَارِب:** له (حرب) دا بیدۆزه‌وه.
- مَحَارِبَة:** له (حرب) دا بیدۆزه‌وه.
- المحاربة بالاحجار:** شه‌ره‌به‌رد.
- المحاربة بالبنادق:** شه‌ره‌تفه‌نگ.
- المحاربة بالسلح الابيض:** شه‌ره‌نیزه.
- المحاربة بالعصا:** شه‌ره‌دار، شه‌ره‌گۆپال.
- المحاربة بالمدافع:** شه‌ره‌تۆپ.
- مَحَارَة:** کووژه‌که، له‌پکه، گوئی ماسی، گویتچکه ماسی، هاژتله.
- مَحَارِشَة:** دارپسکان، پیتکداهاتن، به‌ره‌نگاری به‌کتری بوون.
- مَحَارِشَة الكلاب:** شه‌ره‌سه‌گ.
- مَحَاسِب:** ژماره‌گر، ژمیتیار، ئه‌ژمیتیر، په‌راویدار، ژماریار.
- مَحَاسِب النشأط المدرسي:** ژماره‌گری چالاکی قوتابخانه‌یی.
- مَحَاسِبَة:** ژماره‌گری، ژماریار، ژمارتی، ژماردن، ژمیتیار، په‌راویدار.
- مَحَاسِبَة (إدارية):** لیتیرسینه‌وه.
- مَحَاسِن:** چاکی، باشی، به‌ریش و سمیتلیش ده‌لین.
- مَحَاصِر:** ده‌وره‌گر، گه‌ماپۆده‌ر.
- مَحَاصِرَة:** چوارلاگرتن، گه‌ماپۆدان، ده‌وره‌دان، هه‌وشه‌دان، دانه‌بنار، ئاخله‌دان، ته‌وه‌نه‌دان، ته‌نووره‌دان.
- مَحَاصِيل:** به‌روبو.
- مَحَاصِيل صِيفِيَة:** به‌روبو، هاوین، ته‌ره‌کاری، ته‌ره‌کال.
- مَحَاضِر:** ئاخوهر له کاتی وه‌لام و پرسیار، روو به‌روودا، لی دوو، ئاخوهر.
- مَحَاضِرَة:** گفتوگۆ، وتووێژ، پرسیار و وه‌لامی رووبه‌روویی.
- مَحَاط:** ده‌وریه‌ر گیراو.
- مَحَافِظ:** پشتمیتیر، پشتویه‌نا، پیتبه‌ر، پارێزگار، پارێزه‌ر.
- مَحَافِظ المُوخِرَة:** دواپارێز، نۆرشان، پاسه‌وان، نۆیه‌تچی، کیشکچی.
- مَحَافِظَة:** پارێزگا، پارێزگاری، پاسه‌وانی، دیده‌وانی، ناتۆرقانی، هلاتین، پارێزگه.
- مَحَافِظَة المُوخِرَة:** دواپارێزی.
- مَحَاق:** په‌ناگرتنی مانگ، سێ رۆژه‌کانی دواپی، مانگی قه‌مه‌ریبه‌ که مانگی تیدا نابینرێ.
- مَحَاكَاة:** چرۆک کوتن، وه‌چتیک چوون، دووباره‌ کۆتته‌وه.
- مَحَاكِمَة:** گله‌یی بردنه‌ لای دادوان، دادپرسی، له داد پرسین، له ماف پرسین، به‌سه‌ر گله‌یی راگه‌یشتن.
- مَحَال:** دووره، له نه‌بووانه، نابانی، هه‌رنابج، نه‌بوویی، له نه‌بووان.

- مُحال:** بهرات کراو، گه واله کراو.
- محام:** پارټيزهر، بهره وان، بهره فان، ناوه نی، سه رپارټيزهر.
- محاماة:** پارټيزه ری، بهره فانی، شه رکړی، شه چړی.
- محامي:** پارټيزهر، ناوه نی، بهره وان، بهره فان، پارټيزگه، بهراوان، داديار، وانهر، پارټيزو، پارازو، پيښه، که لار، شه رکړی، شه رخړی
- محاوره:** وتووېژ، پيښه وه دوان، گفتوگو کردن.
- محاوَل:** هه ولدهر، داوان، خوازگار.
- محاوَلَة:** هه ولدان، تپکوشان، فیل کردن.
- محايد:** گۆشه گیر، لاشه ر، که ناره گیر، بچ لایه ن.
- **غير محايِد:** لایه نگر.
- محب:** هه واخواز، دؤست، سه وداسه ر، دلدار، گراو.
- **محب الاستطلاع:** قهره هه وال، ناگاداری خواز.
- **محب السلم:** ناشتی خواز.
- **محب الوطن:** نیشتمانپه روه ر.
- محبِب:** دانه دار، دانه دانه.
- محبية:** خۆشه ويستی، دؤستايه تی، دؤسی، نه قیښی.
- محبيرة (ج) محايِر:** دهوات، هورنک، هورنقیسدان، دهویتی، دویت، خوالسته، مده که پدان.
- محبِس:** نه نگوستیله.
- محبِس (ج) محابِس:** به ند، زیندان، گرتووخانه، گرتیخانه.
- محبِك:** هؤجه گا.
- محبِل:** سه رده می ناوسی و تؤل پری.
- محبِل:** مندالان.
- محبوب:** له (حب ومحبة) دا بیدوزه وه.
- محبوبية:** له (حب ومحبة) دا بیدوزه وه.
- محبوس:** گرتی، گرتو، گیراو، به ندی، زیندانی.
- محت:** رهق، سهخت، پوژی گهرم، هؤشمه ند، پاک و خاوین.
- المحة:** زهر دینه ی هیلکه، زهرکا هیککی، زهر تک.
- محتاج:** له (احتياج) دا بیدوزه وه.
- محتاط:** چه گناس، دوربین، پیش بین.
- محتال:** پروانه (حیال).
- محتالَة:** نافرته تی فیلبار.
- محتجب:** په ناگر، رووگر، گۆشه نشین.
- محترز:** پارټيزگار.
- محترف:** پیشه وهر، پیشه گهر، پیشه ساز، بوونه پیشه ساز.
- محترق:** سووتاو، ناگر تپه ریوو.
- محترم:** سه لار، خوهر یرتیک، سه نگیڼ، گران، رتیزدار، به رتیز، نووده، به قهر، قهرگران، قهر و رتیز گیراو، به پروو.
- محتسب:** نه ژمیر، ژمیریار، داروغه، موچه خوری دادگه ر.
- محتشم:** پویشکو، خاوه ند شان و شکو، شکو دار.
- محتضر:** له (احتضار) دا بیدوزه وه.
- مُحتقر:** سووککار، نا پروو به ر.
- محتقر:** سووک، له بهر چاوان که وتوو.
- محتکر:** مالگر.
- محتل:** داگیرکراو، زه وتکراو، داگیراو.
- محتلم:** بالق، له خه وندا ناو هاتووه وه.
- محتمل:** قه یکردن، ویده چی، رهنکه، ده شی، ده بی.
- **من المحتمل:** ده گونجی، له وانه یه بی.
- **غير محتمل:** ناشی، ناگونجی
- محتوم:** گهره ک، جینگرتوو، قایم
- محتوی (ج) محتویات:** له (احتواء) دا بیدوزه وه
- محتالة:** قوچه قانی، به رده قانی
- مُحتجب:** په رده پویش
- مُحتجر:** بوته به رد، وه کوو به رد لی هاتوو
- محتجر:** ده ورو به ری گوند و مالان
- محتجر العين:** پیښچاو، پیچاچک، ده ورو به ری چاو
- محتجم:** قوشقی، تووره
- محتجم، محجمة:** نه شته ر، مرازی خوین به ردانیه
- **رأس المحتجم:** نووکی مه ودا
- محتجن:** گۆچان، مه رتال، هاچو، هه چک، هه چی، چه وگان، گۆپال
- **حنية المحتجن:** قه فی گۆچانی
- **عقفة المحتجن:** قه فی گۆچانی
- محتجوب (م) محجوبية:** له (حجاب) دا بیدوزه وه
- محتجور:** که سیکه به هؤی که مهوشی و که م ژیری له به کار بردن و دهست تیدانی مال و سامانی خوی دهستی بکیشریته وه
- محتجوز:** دهست به سه رداگیراو، راگیراو، زه وتکراو، دهسته سه ر، دهست به سه ر.
- مُحد:** ره شیویش، پرسه دار، قه لایه پویش
- مُحدَب:** قوقر، کوور، چه ماوه، پشت ده رپه ریو،
- مُحدَث:** نه وکه سه یه فه رمایشی پیغه مبه ری ده گیتیریتنه وه، وتوویتزکار.
- مُحدَد:** تیزکراو، سنوور دیار بیکراو، سنووردار.
- مُحدَل، مُحدَلَة:** باگردان، بانگوز، بانگوهر، شه وله بان، بانگلین.
- مُحدود:** راده دار، سنوورکراو، سنووردار.
- المُحدَل:** بانگوتی، بانگوش.
- مُحدود:** چتیکه که سنوور و پایانی هه بی، سنووردارانو.
- مُحدَأ:** پاشدوو، له پاشمله دوو، زورلیتی، هه له پاس، زمانشر.
- مُحدور:** پارټيزراو، نه وه که ترس لی بگری.

محراب (ج) محارِب: ۱- رووخستگه، شویتیکه له لای هره ژوورووی مزگهوتی بۆ پیتشونوژکاری تهرخان دهکریت ۲- ژوورووی مال، لای ژوورووی کومهله، گۆرنۆشگه.

محدوف: فریدراو، په پیندراو، براو.

محرث: گاسن، گیس، ناقیله و ماقیلله، ئیش، نیرو و ناموور، گاواسن، گاوهس، هیش.

محرار: تهریمۆمتر.

محرک: کۆلۆوهژ، کهمچه.

محرّج: تهنگاوکار، سهخله تکار.

محرر: له (تحریر) دا بیدۆزهوه.

محرز: ودهدست هینراو، ناگاداری لئ کر او.

محرق: سووتین، سووتینه، شارا.

محرک: بزوتین، جوولین، بزقانۆ، تاودهر، ژین، جوولینه، نامیری سووتینه ووه و جوولاندن (ماتۆر)، (داینه مۆ).

محرّم (ج) محارم: له (حرّم) دا بیدۆزهوه.

محرّم: مانگی یهکه مینه له سهری سالی کۆچی.

محرمة: دهسته سې، خاولی.

محروث: کیتراو.

محرور: گهرم داهاتوو.

محرّوس: پاریزراو، کیشک لئ کیشراو.

محرّوسه: پاریزراو، کیشک لئ کیشراو.

محرّوق: سووتاو، ئاور تی بهریو، سفته.

محرّوقات: سووته مهنی.

- **محرّوم:** ناهومبید، بی بهره، بی بهش، بهش براو، بی بهری، بهشخوراو.

محرّوم من الفوائد: رهنجه پۆ.

محرّم: ۱- باقه بهس، باقه بهند ۲- فیشه کدان، رخت.

محرّزن: خهفه تدهر، په رۆشدهر، خه مهینه.

محرّزون: خه مناک، کۆفاندار، خه فه تبار، به په رۆش، قوروه سهر، دلته ننگ، کز، بی که یف، داماک، خۆل به سهر، مات، خه فه تناک، خه مگین، خاکه سار، گرس، خاک به سهر، خه فه تدار، په رۆشدار، په نه هار، خه مدا، خه مخۆر، داماو، خه مبار، خدۆک، مالووس، بارگران، پرامان، دلپیر، دلپکول، دلزار.

محس محسأ (المجلد): دامالین، رنهک لیدان، دهباغکردن

محس، محسة: رندک، قهشاو، تووزهک، قاشاو، رندکی و لاخان.

محسن: کارچاک، جوامپیر، رهند.

محسوب: ژمیرراو، ژمیرراو، جهل، بایه خدار.

محسوس: به رههست، دهستکراو.

محشر: کومه لگه، شویتنی لئ کۆبوونه وه، رۆژی په سلان، شویتنی په سلان.

محشو: پرکراو، هه لاخنراو.

محشوة: دۆلمه، نژلونک، نوچاو، هه لپپچراو.

محشور: له که نار و دهو روه بری یه کتری کۆبوونه وه، هاو ده م، هاو پراز.

محشّی: په رتووکیکه په راویز (حاشیة) له که نار و داوینتی لا په ریکانی نووسرا بیته وه.

محشی (الطعام): نژلونک، نوچاو، هه لپپچراو، (دۆلمه).

محصد: داس.

محصل، محصلة: په یداکار، دۆزه ره وه، وده دست هینه، خویندکار.

محصلة: تیکرا، تیکرای، به ره نجام.

محصن: پیاوی ژندار، قه لا به ند.

محصنة: ژنی شوودار.

محصول: درواوه وه، دروینه کراو.

- **مزرعة محصودة:** کشتوکالی دروینه کراو، فریزه.

محصور: دهو ره دراو، گه مارۆ دراو، قه تیس ماو.

محصول (ج) محاصيل: به روپۆ، باره چه، ده سگیر، داهات، ده سکه وت، ده سکه وت، به روپوم، ده خل و دان، به ره هم، ده سکه فت، که لک، قازانج.

محصولات الفلاحة والكسابة: به روپاو، خولندۆت، زاد.

محصولن: پاریزراو، له په ناگیراو.

محصي: ئەژمیر، به سه ره که ره وه.

محصي النفوس: سه ره ژمیر.

محض: زه لال، زه ننگ، پاک، خاوتین، وشک، سۆنگه.

محض: سه باره ت، راستی، خۆپوو، په سه ن، زه ننگ، پاک و بی خه وش، له بهر، له به ردلی، بۆنه، هۆ.

- **محضاً لله:** له ریتی خودایدا، سه باره ت به خودا.

- **بمحض:** سه باره ت به.

محضج، محضاج: ۱- کوتک، گه را کوتک، تیتلا، دار کوتک، جل شۆر، شوونک، دا قۆق، گه لا کوتک، مکۆ ۲- کۆلۆوه ژ.

محضر (ج) محاضرات: دیارگه، هه مبه رگه، پیتشگا، کۆنوس، توژمار، زا به ند، ئاماده گا، شویتنی، ئاماده بیون، جیتگای نووسینی قۆچان و سه نه د و ناگاداری و قۆلکیشان، رووداو.

- **محضر السلطان:** دیوانی میری میران، دیوانی پادشا.

محضرة: دوو شاخه، دوو حچه، دوو فیلقانه، دوو له پان، دوو په لان، چه تال.

محط: جیتگا و شویتنی دانان، دانانگه.

محطات: دوو ریبین.

محط: جیتگا و شویتنی دانان، دانانگه.

محطات: دوو ریبین.

- محطة (ج) محطات:** ئىستىگە، ويىستىگە، ويىستىگا، شويىنى راوهستانى قەتارى رېنگاي ئاسن و ئىيتر.
- محطوب:** دائرا، رۆنرا، دائىراگ.
- محظور:** پەكخرا، دروست نەكرا، نارپەوا.
- محظوظ:** كامران، خوداپىدا، بەختەوەر، بەهرەوەر، بەهرەمەند.
- محفة:** تەختى رەوان، وەكو كەژاوه وا بووه بەچوار كەسان هەلئەگىراو نەخۆش و رېبوارى تىدا دادەنرا.
- محفظة:** جانتا، كىف، كىلاھى، دۆسيه.
- محفظة الابرة:** دەرزی دان.
- محفل (ج) محافل:** له (حفلة) دا بىدۆزەوه.
- محفور:** هەلئەگىراو
- محفوظ:** پارىزرا، وانەى لەبەر و رەوان
- **غير محفوظ:** نە پارىزرا، لەبەر نەكرا
- محفوظات:** لەبەر كەرنى، لەبەر وەرى
- محفوف:** پىچراو وە
- مُحق:** مافدار، خاوەندماف
- مُحق:** تىكدان، خراپ و گەندەكردن
- مُحقَر:** نزم، بى رېز، بى بەهرە
- مُحقَّق:** راست، دروست، وەكات، سوور.
- مُحقَّق:** لىكۆلەو، لىكۆلەرهو، لىپرس، وەراستگىر، پەسادەر، پەسارۆك
- مُحقن:** دەرزی، حوقنە، دەستوور.
- محك:** بەردى زىرناس، زىرناس
- مُحكك:** بروانە (محكوك)
- محك:** توندوتۆل (لە فيزيادا) قايم، پتەو، سەخت، مەحكەم، گت، كەيار، سفت
- **محك القتل والابرام:** كشت، كرژ
- **غير محكم:** لەق، ناقابىم، حامى، ئىيرەتى
- مُحكَم:** سەرپشك
- محكمة (ج) محاكم:** ديوان، دادگا، دادگە، دادستان، ديوانى دادگا
- **محكمة الاستئناف:** دادگای دووبارە، دادگای بەسەر كەردنەو
- **محكمة البدائة:** دادگای سەرەتاى
- **محكمة التحقيق:** دادگەى تۆژىنەو
- **محكمة التمييز:** دادگای جىكارى
- **المحكمة الجزائية:** دادگای سزايى
- **المحكمة الكبرى:** دادگای مەزن
- **محكمة الصلح:** دادگای ناشتى
- **المحاكم المحقوية:** دادگای مافپەرەرى، دادگای دادپەرەرى
- سكرتير المحكمة:** رازنووسى دادگا
- محالة:** شارەزايى، توانايى، چاره
- لامحالة:** ناچار.
- محكوم عليه:** كەسيكە فەرمانى دادگا بەزىانى ئەو درابىن
- محكوم:** خورا، كرا، هەلكرا، خوراندرا، لىكخشاو
- محكوم:** فەرمان بەسەردا درا، داد دۆراندوو، داد لە دەستچوو، ژىردەست
- محكوم العيال:** ژانە، گەردن كەچ
- محل (ج) محال:** بروانە (مكان)
- محل الاستعارة:** خوازتنگە
- محل الاقامة:** نشىنگە، دانىشتگە
- محل الجلوس:** دانىشتگە.
- محل الولادة:** زىد، زانگە، زايىشگە، بوونگە.
- محلقات النباتات:** توولەى شىناوهردييان.
- محلَب:** گادۆشه، هەودل، لاپەرە، ئامانى شىر تىدا دۆشىنى.
- محللة:** گەرەك، كۆلان، تاخ، كۆ.
- رئيس المحللة:** كەلانتەر، سەرەك كۆلان.
- مختار المحللة:** كەلانتەر.
- محلج:** كارگەى هەلاجى.
- محلِق:** گۆزان، كافرمان، چەقۆ، تىغى تراشى.
- محلل:** ۱- شىكار ۲- رەوايىن، بەرەوا (حلال) زان ۳- جاشى ژىنىكى سى تەلاقە دراو.
- محلوب:** دۆشرا، دووشياگ.
- محلوج:** پەرەكرا، هەلاجى كرا.
- محلوق:** تاشرا.
- محلول:** لە (تحليل) دا بىدۆزەوه.
- محلول الامونيا:** نۆشادرا، گىراو وەى نۆشادرى.
- محلول شب:** زاخا.
- محلول المركز:** گىراو وەى تىروپ، تىزاووك.
- محلِي:** خۆجىيى.
- محلِي:** رازاو وە، خشل پىداكرا.
- محمحة:** ژاوه، ژاوهژاوه.
- محمّد:** پى هەلكوترا، هەلئرا.
- محمدة:** شىوهاباش، مايەى پى هەلكوتن.
- محمص:** برىشكە.
- محمل (ج) محامل:** كەژاوه، دوو سندووقى دوو چاوهيىيە لەسەر پشتى ولاخى دادەنرى مرۆى گەرە و يا بووك و نەخۆش تىدا دەگۆتيرىتەو.
- محملق:** بز، چاوبز، چاوزهق.
- محمود:** پى هەلكوترا، هەلئرا.
- محمول:** هەلگىرا، كۆل، پشتى.

- محموم:** تادار، نۆبە تیدار.
- محنة (ج) محن:** ستم، تالی، رهنج، کویره وهری، ناخوش، چه رمه سهری، مهینهت، نازار، دهر، کۆتەفر، خهفت، ناراو، سهخه تە، زامەت، سهختی.
- **تکبد المحنة:** رهنج کیشان.
- محنک:** پروانه (تحت الحنک).
- محنک:** له بار، ژبهاتی، راهاتوو.
- محو:** نه بوو، تووناوتوو، قهلاچۆ.
- محور:** میلیکی ئاسنه پیچکه عاره بانه و ئیتری له سهه دهخولیتنه وه، توو، تهوره، تهوره، خشسته، دووخ، کورهک، میل جه رجه ره، بلسک، بندک.
- **محور الكرة:** هیلکی راسته له نیوانی دوو قوتبی زهوی.
- **محور الطاحونة:** تهوره، تهوره ی ئاش.
- محوطه:** زهوییه که دیواری له کهناری دروست کرابی، ههوش، چهسار، ههوشه.
- محوّل:** وهرگبیر، گویره ره وه، هه لده ره وه.
- المحوّل الهندسي:** ریژه ری ئه ندازه.
- **محوّلات الكهربائية ذات الفولتية العالية:** کاره بای به رزه قوّلت.
- **افران محوكة:** گۆره کووره.
- محوّل:** مندالی یه کسالانه یه.
- محي:** بووژینه وه، زیندوو که ره وه.
- محيّا:** روو، روخسار، چاره، جهفر، په یکه ر، چروچاو، چروچه م، ده موچاو، دیدار، سکوم، زه ره.
- **نضارة المحيّا:** ئاوی روو، رهنگی روو.
- محيّر:** واق و رهینه ر، سه رسامکار.
- محيّر العقول:** سه رگه ر دانکار، گبیر و پرکار.
- محيص:** هه لاتنگه.
- محيط:** ۱- ناوچه، هه ریم، ده ریا، زه ریا، ده ریا لوش ۲- چیه وه، داگر، ده وره ده ر، داگر توو، چه نه ره، که مه، که مه ر.
- **بحر المحيط:** ده ریا ی داگر، زرتی داگر، ئوقیانوس
- **محيط (هندسي):** په راویز.
- **محيط الدائرة:** چه نه ره.
- محيّل:** له (حیال) دا بیدۆزه وه.
- مخ (ج) مخاخ:** میتشک، میژک، مهژی، مهژگ، ژهم، میژی، مهژالک، ده ماخ، ژهمه ن، مه خز.
- **التهاب المخ:** ماخۆلان.
- مخابرة:** پییک راگه یان دن، ده نگدانه وه، وه لامی یه کتری دانه وه، و توویژ به دوور ده ژنه وه، ته له فۆن و ته لگراف کردن.
- مخادع:** ته فره ده ر، له خسته به ر، که له کباز، فیلباز، ده ست شکین، هه ل خه له تین.
- مخادعة:** له (خدعه) دا بیدۆزه وه.
- مخاريط:** قووچه که.
- **مخاريط فخارية او حجرية:** قووچه کی کاشی یا به ردی.
- مخاساة:** گویتین، میتشان.
- مخاص:** بیچوو و شتری یه کسالانه یه.
- بنت المخاصي:** پیچوو و شتری میی یه کسالانه یه.
- مخاصم:** دوژمنایه تییکار.
- مخاصمة:** دوژمنایه تی کردن، ناکۆکی.
- مخاص:** ژانه زگ، زگ ئیشه، ژانی کاتی ژانی.
- مخاضة من الحشب:** برمیبل، نیره.
- مخاط (ج) أمخطة:** چلم، کلم، لنجاو.
- **كثير المخاط:** چلمن، کلمن.
- مخاطب:** دوین، دوینه ریکی ئاماده.
- مخاطب:** بیستیاری، دوینراو.
- مخاطبة:** پییکه وه و توویژ کردن.
- مخاطر:** ۱- که سیکه خوی بیئیتنه وه یاد ۲- که سیکه خوی له ته له زگه باوی.
- مخاطرة:** خۆ خسته نه وه یاد، خۆ له ته له زگه ئاویژتن.
- مخاطی:** چلمی.
- مخافة:** ترس، ترسان.
- مخافة:** له ترسان.
- مخالصة:** دوستانه تی بیچویه نا.
- مخالطة:** تیکه لای.
- مخالفة:** سووچ، تاوان، سه ریچی، لاملی، ناسازگاری.
- مخالف:** دژ، نه یار، ناکۆک، نه گوئجاو، پیشگر، پیشگیر، ناتبا، میمل، به رگر، به ره له ست، روومار، به رگیر، سه ریچ، به دکار.
- غير مخالف:** دوست، کۆک، پینش نه گر.
- مخبا (ج) مخابی:** مه کۆ له (خبا خبا) بیدۆزه وه.
- مخاوف:** ئه وانه یه مایه ی ترس و هه راس بن.
- مخباط:** جل شوژ، داقۆق، تیتلا، شوونک، شوۆک، شوۆک، کۆتکی جل شوشتنیه.
- مخبر:** وه لامده ر، راگه یین، بی راگه یین، په یامبه ر، په یامبه ر، شوۆفار، زمان لیده ر.
- مخبر:** نانه واخانه، شوینی نانکردنی.
- مخبط:** که سیکه تووشی نه خووشی میتشکی بووی.
- مخبوء:** شارراوه وه، شاردراره وه، شاراره.
- مخبوز:** نانکارا، په هتی.
- مخبون:** نوشتاوه وه، داشیاگ، مووچیاگ.
- مختار:** بژارده، ناقبر، نیچگی، ته رخان، هه لبریراوه، سه ریشک، دلخواز، دلخوا، دانسته.

- **مختار القرية:** كوتخا، كوخا، كيتخوا.
- **مختار المحلة:** كوتخا، كه لانتەر.
- مختال:** قووده، خۆيه سئند، بهههوا.
- مختبر:** تاقیقخانه، تاقیقگه، زمونگه (لابۆر).
- مخترع:** له (اختراع) دا بیدۆزهوه.
- مختزل:** لیکه رهوه.
- مختزل:** لیکراوهوه.
- مختص:** تایه تی، هیین، له مه پ.
- مختصر:** له (اختصار) دا بیدۆزهوه.
- مختصر:** کۆتایی بیدەر، کۆتایی کار، کورتیه پ.
- مختص:** بزر، گوم، ون، شار دراوهوه.
- مختل:** شپهزه، ئالۆز، شپه پو، شپواو.
- مختل التوازن:** لاسه ننگ، سه ننگه لا.
- مختلس:** رفیتن، خۆ نابووتکار.
- مختلق:** دهستکرد، دهسته له بهست، ساخته، دارپۆتراو.
- مختلط:** تیکه لاو، رۆانه پال یه کتری.
- مختلف:** له (اختلاف) دا بیدۆزهوه.
- مختلف اللون:** هه رهمه، هه مه رهنگه.
- مختنق:** خنکاو، خه فه کراو.
- مختوم:** مۆزکراو، کۆتایی هاتوو، دهرمۆر، سه رمۆر.
- مخدر:** سړکار، بچ هه سئکار، هۆشبهه.
- مخدرة (ج) مخدرات:** ئافره تی په رده نشین، دهرمانی بیهوشی.
- مخددة:** له (خُد و خدود) دا بیدۆزهوه.
- مخدع (ج) مخادع:** گه نجینه، ژووری گچکه یه له ناو ژووری گه وره دا.
- مخدع العروس:** په رده ی بووکی.
- مخدع:** ته فره دهر، که له کباز، فیلباز، له خسته بهر، دهست شکین هه لئه تین، ساخته چی.
- مخدوش:** دارپوشاو، پتراو، پنیاغ.
- مخدوع:** دهسته ره، هه لئه تاو، فریودراو.
- مخدوم:** گه وره، بهگ، ئاغا، پاژه کراو.
- مخدفة:** له (خذف) دا بیدۆزهوه.
- مخدول:** وازلج هینراو، بچ بههه.
- مخدراق:** پیاوی خۆش ئه ندام و دلفره.
- مخرب:** ویرانکار، کاولکار، خاپوورکار، پووختینه، گیسره، شپوین.
- مخربش:** پندراو.
- مخربط:** شپواو.
- مخرج (ج) مخارج:** دهرگه، دهرک، دهراو، ژیره، کۆم، دهره تان، شوین چوونه دهر.
- مخرج:** کۆم، داو دهرچه.
- مخرج:** دهرخه ر، دهره پنه ر.
- مخرز:** درتسه، دهره وشه، قولایی چنینه.
- مخرم:** کونکراو، هه لئیشاو، هه لئراو.
- مخروب:** کاول، ویران، داغان.
- مخروط (ج) مخاريط:** ۱- له خه رتدراو، خرت، قوته ک، قووجه ک ۲- گومه رزه، قووجه که، قووجه ک، گرد، کومبه ز، چتیکه وه شپوه ی ره حه تی ده چی.
- مخروط دائري:** قووجه کیتی بازنه بی.
- مخروطي:** شپووری، گومبه زی.
- **دور مخروطي:** ئه رلنمایه ر (کیمی).
- مخزم:** رچه، باریکه ری.
- مخزن (حکومي):** عه نبار.
- مخزن (ج) مخازن:** کۆگه، ئه نبار، ژووری که لویه ل و دانه ویتله یه.
- **مخزن الارزاق:** ئه نباری نازووخه.
- **مخزن الاحمال:** بارخانه.
- **مخزن الاسلحة:** پروانه (مذخر الاسلحة).
- **مخزن التبن:** کادان، کادین.
- **مخزن الجمد:** سه هۆلخانه.
- **مخزن الحنطة:** ئه نباری ده خلی، تهره ک.
- **مخزن الخبز:** ناندین، مزاخه.
- **مخزن الفواکه في الشتاء:** لیان.
- **مخزن ماء الطاحونة المائية:** قوته ره.
- مخزوم:** خه زیمدار، که سیکه که پۆی کون کرابی و خه زیمی تیکرابی.
- مخشات:** خشل، چه ک، ره شمه.
- مخصّصات:** تهرخانه کان، دهرماله.
- مخصوص:** خۆمالی، تاییه تی، رادایی، ته له خان، به لاوه، پوخته، دانسته، ده سئنده.
- مخصوصاً:** به تاییه تی، به رادایی، نه خازه، ته نانه ت.
- مخص من مخصاً اللبن:** مه شکه ژاندرن، ژه ندرن، ژه نین، ژه نیای، ژه نیای، که یاندرن، شله قاندرن.
- المخصی:** خه ساو، خه سینراو.
- مخضرات:** پروانه (خضر و خضروات).
- المخص من الدواب:** تیکته.
- مخضع:** سه ریچ نزمکار، سه ریچ دادینه ر.
- مخضوض:** ژاندراو.
- المخط:** چلم ئه سترین، فم کردن، لووشاندرن، لووت خاوینکردنه وه.
- مخطط:** له (تخطيط) دا بیدۆزهوه.

مدانة: کلکه سووته، پۆن له بهری پیدان، زمانلوس، فیل کردن، تهره دان، شوونی وهبن ههنگل دان

مداواة: دهرمان و تیمارکردن، چاره کردن، چاره سازی، چاره دهوهی

مداوم: که سیکه له نهجماندنی کاریکی پشوودریژ و خۆراگری، گیر.

مداومة: پشوودریژی و خۆراگرتنه له نهجماندنی کاروباراندا، راگراوی، پایه داری، درێژه پیدان، گیری.

مدبب: نووک تیز.

مدبر: راویژکار، راویژیار، بهمشور، چاره ساز، ژیرلۆ، راویژگر، مامۆتک، تهگبیرکار.

مدبر الاطفال: له لهی مندالان.

مدبر الامور: کارساز، خودا.

مدبغة (ج) مدايع: بۆنگخانه، دهباغخانه.

مدبوع: دهباغکراو، بۆنگکراو، خۆشکراو.

غير مدبوع: خام، چهرمی خاو و پیستی بۆنگ نهکراو.

الجلد المدبوع: قایش.

مده: زوخواو، کیم.

مده: بهم ریکه (آ)ی دهلین، که شه، کشاو.

مده (ج) مدد: ۱- دهم، بین، تاو، چهنی، قاس، کات، چاخ، گاوگاڤ ۲- ماوه، ماودا.

مده اخرى: دهمیکی که، تاویکی دی، گاڤا دی.

مده قصيرة: پین جین، دهمیکی.

مده قليلة: تاوی، ماوه بیکی کهم، دانگ.

مده وحيزة: کهمیکی تر.

بعد مده اخرى: له پاش دهمیکی دیکه، تاویکی دی، گاڤا دی

مدتر: که سیکه خۆی له پرده و یا کراسیکه وه پیچابین.

مدجامة: مینزه، پیچ.

مدح: ههنگوتن، پینهنگوتن، ههنگوت، سوپاس، ستایش، پهسناندن، پهسن کردن، چاکه کوتن، ههنگوتن، پاسین، ههنگوتن، پهسن، نهفراختن، وهسپ، وهسپکردن، ههنگوت، ههنگوتن.

مدحاة: رهوهوه.

مدحض: ههنگوتراو.

مدخر: پاشه کهوت.

مدخل (ج) مداخل: دهرکه و دهروازه، ئاستانه، دهرگا.

مدخن: جغاره کیش، دووکه لکار.

مدخنة: کووره، سۆیه، بوخاری، دووکه لکیش، دووکه لگیر.

مدخنة التبخ: سهردهقه نه، سهبیله.

مدخول: چوه ژووری، له ژووری کراو.

مد (ج) امداد ومداد ومددة: کیشانه بیته که پر به دوو مستان به رانهری (۱۸) لیترانه.

المد: لیشاو، خیزاو، کیشان، رانهنگاوتن.

مد البحر: بهرزبونه وه و کشانه وهی ئاو.

مد الشیء مدأ: راخستن، داخستن.

مد الطنب: رایه لکردنی ته ناف، راچاندن، راکیشان.

مد يد العون: دهسگرۆیی، دهسگرۆیی، یاریکاری.

مد و جزو: پروانه (جزو ومد)

مدان: شاریک بووه له نزیک به غدا ی نه مۆکه دا که سهراپه رده و ئه یوانی کیسرای لیج بووه، ناوی پیشووی (تیسفون) بووه، میدیبیان به ناوی خۆیان ناوانه یه که مین پادشای بنچینه ی کیسرایان ئه رده شیری بابه کانه و ئیی هه ره دوایییان یه زدی کورده و له ره چه له کدا کوردیکی فهیلی بوون.

مداح: هه لتهر، هه لتهیر، هه لگۆت، هه لتهر، هه لگۆ

مداخلة: خۆتیه هه لگۆتاندن، دهست له کاری یا له کاری که سیکه بیه وه دان

مداد: پروانه (حبر)

مداد: ۱- ته رسه قول، قه رسه قول ۲- مه ره که پ، پینووسی مزی

مدار: ۱- خولگه، سوورگه ۲- ته وه ره ی ئاش، ۳- مۆره، تفه، دیواری قورین

مدار الجدی: خولگه ی کارژۆله

مدار السرطان: خولگه ی قرژال

مدار الطاحونة: ته وه ره و بسته ی ئاشی، مۆره

مدارة: رابواردن، پیکه وه هه لکردن، له گه ل یه کتری رابواردن، له گه ل که سیکه نه رمی کردن، به سه ربردن

مداس: سۆل، پیتا، که وش، کاله و پیتا

مداعب: ده ستباز، ده ستواز

مداعبة: ده ستبازی، ده ستوازی

مدافع: به ره ره کانی کار، پیشگیره وه، لاکۆشکه، لاگیر، له سه ره، پارێزگار، پارێزه ره، به ره وان، به ره فان، هه قالدار.

مدافعة: به ره ره کانی کردن، پیشگیری، ده سته کردنه وه، هه قالداری، ده سته وه که ره ی

مدافعة: له فه رمانیکی وردیبینی کردن

مدالات: پروانه (تسلية)

مدالسة: ته فره دان، زۆر لیکردن

مدام: هه میشه

مدام: شیهله، شیلوا، مه نی، شیره، بارانه ی بچ پسانه وه

مدامة: شیهله، شیلوا، مه نی، شیره، بارانه ی بچ پسانه وه

مداهمة: به سه ردادان

مداهن: سه ر زمانخۆش، دووزمان، سابوون له به ری پیدان، مرایی

مدد: یارمه تی، یاریکاری، هاویشتی، ناری، هامه یاری، هاری، ناریکاری، هاویشتی، فریا، کۆمه گی، هانا، یاری، یاریده.

مُدَد: دهرمان و یا میوه و تهره کاری میزکردنی.

۱- گلمهت، سنده گل، گلۆسن، سنده، گومتل، گومتیل، کونده، کهستهک، کهرسهک، پهل، سمته گل، کیستهک، کلۆس، گلۆته، مۆزه.

مَدَر: قور، هرپک، هرگاو.

- **مَدَر المکان:** سواخی کرد.

مدر مدرأ: زک لی هاتن، ههلامسان.

مَدْرَاء: ژنی زگ نه ستوور.

مدرَب: خارین، راهینه، مهشق، پیکار.

مدرَب: تاقی کراوه، راهاتوو.

المدرَة: بروانه (الودقة).

مدرَج: پله پله، پایه پایه.

مدرَج (ج) مدارج: راکه، پله، پایه.

مدرس: وانهویش، نامۆژگار، وانه بیژ، وانه دادر، وژه بیژ، نامۆژیار، مامۆستا، مامۆسا، وژه، وانه واچ.

مدرسة (ج) مدارس: قوتابخانه، فیرگه، خوتینگا.

- **المدرسة الابتدائية:** قوتابخانهی سه ره تایی.

- **مدرسة ادبية:** قوتابخانهی وێژهیی.

- **مدرسة الاعدادية:** قوتابخانهی نامادهیی.

- **مدرسة الثانوية:** قوتابخانهی دوا ناوهندی.

- **مدرسة الحقوق:** قوتابخانهی مافه روهری.

- **مدرسة الطبية:** قوتابخانهی پزشکی.

- **مدرسة عالية:** هیرگا، زانکۆ.

- **مدرسة الفنون البيئية:** فیرگه ی کابانی.

- **مدرسة الفنون الجميلة:** قوتابخانهی هونه ره جوانه کان.

- **مدرسة المتوسطة:** قوتابخانهی ناوهندی.

- **مدرسة المهنية:** قوتابخانهی پیشهیی.

مدرعة: کهشتی زرتداری شه ری، زری پۆش.

مُدْرَك: هۆشیار، وشیار، ری پێبه، پرمیشک، تیگه یشتوو، قوته، شیت.

مُدْرَك (ج) مدارك: به لگه، پاژه.

مدرّوس: کۆنه، کهویننه، شیت.

مدس مدسأ: دامالین، که له زووسک، خه شک کردن، دهست پیدامالین.

مدعو: بانگه یشتراو، وهسته، وهسه، ویستراو، باسکراو، ناوبراو.

مدعوك: هه لشه پاو له ئاوی.

مدعي: داواکار، داخواز، کومکافر، گلیشان، که نو، به گلهیی، داخواز پێشمار، گازانده کار، داوان، گازنده، خوازگار.

مدعی: داواکار، ویستراو، دادیار.

مدعی علیه: گلهیی له دهست کراو، دادوگازانده لی کراو، داد له دهست کراو.

مدعی العام: دادوانی گشتی، دادبیری گشتی.

مدعی العموم: داواکاری گشتی، دادوانی گشتی.

مدَعْم: تێبه لکشانی پیتیکی له پیتیکی تر.

مدفنة: کووره، سوپه، سوپه، زویا.

مَدْفَع: گۆم، گۆل، دهراو.

مَدْفَع (ج) مدافع: تۆپ (چهک).

- **مَدْفَع الرشاش:** تۆپی رشین، شیت تیر.

مدفعي: تۆپچی.

- **حامل المدفع:** تۆپچی.

- **صانع المدفع:** تۆپساز.

مدفن (ج) مدافن: گۆز، شاردنگه، ناشتگه، ناشتنگه.

مدفوع: دراو، پیدراو، دوورخراوه، پال پتوه نراو.

مدفون: شارداوه، شاردراوه، به خاک نه سپیراوه.

- **المدفون تحت الاحجار:** سه ننگه سارکراو.

مدق، مدقة: چه کوچ، نقووره، زه نپ، په ماخ، چۆماخ، زۆنب، زۆنت، کوتک، مشتتهی زیندرووان، کوتهک، ماوه ر.

- **مدق الهاون:** دهسکاونگ.

مدقة: مچ نه ندام.

مدقة: کوتک.

- **مدقة خشبية:** کوتکی دار، مه یکوت.

مُدَقَّق: سه رنجده ر، لیکنده روه، وردبین، وردکه روه، هوننده نپیر، بهراوه ردکار.

مدقوق: کوتراو، وردکار، لیدراو، ره قباگ.

مُدَل: ری نیشانده ر.

مدلّس: ساخته کار، که سیکه که موکوری خۆی یا کالا و که لویه لی خۆی له خه لکی بشارتته وه.

مُدَلَل: نازدار، به لگه بۆ هینراوه وه.

مدلهم: تاریک، شه وه ننگ.

مدلول: وانا، ناوه رۆکی مه بهس، ری نیشانده ر.

مدمر: ویرانکار، رمین، کاولکار، رووختنه ر.

مدمرّة: ویرانکار، رمین، کاولکار، رووختنه ر.

المدمكي: نانی تیره.

مدمن: به سه ر کار و یا پیشه و رهفتاریکیسه وه چر بووه وه، له سه ر رۆ، هه میشه خه ربکی.

- **مدمن المسكرات:** تاره قخۆز.

مدموغ: گیل، گه وچ، که سیکه سه ری واک شاکابن که زیان به میتشکی گه یشتی ویا کاره ساتیک به میتشکی وی گه یشتی.

مدد: یارمه تی، یاریکاری، هاویشتی، ناری، هامه یاری، هاری، ناریکاری، هاویشتی، فریا، کۆمه گی، هانا، یاری، یاریده.

مُدَد: دهرمان و یا میوه و تهره کاری میزکردنی.

۱- گلمهت، سنده گل، گلۆسن، سنده، گومتل، گومتیل، کونده، کهستهک، کهرسهک، پهل، سمته گل، کیستهک، کلۆس، گلۆته، مۆزه.

مَدَر: قور، هرپک، هرگاو.

- **مَدَر المکان:** سواخی کرد.

مدر مدرأ: زک لی هاتن، ههلامسان.

مَدْرَاء: ژنی زگ نه ستوور.

مدرَب: خارین، راهینه، مهشق، پیکار.

مدرَب: تاقی کراوه، راهاتوو.

المدرَة: بروانه (الودقة).

مدرَج: پله پله، پایه پایه.

مدرَج (ج) مدارج: راکه، پله، پایه.

مدرس: وانهویش، نامۆژگار، وانه بیژ، وانه دادر، وژه بیژ، نامۆژیار، مامۆستا، مامۆسا، وژه، وانه واچ.

مدرسة (ج) مدارس: قوتابخانه، فیرگه، خوتینگا.

- **المدرسة الابتدائية:** قوتابخانهی سه ره تایی.

- **مدرسة ادبية:** قوتابخانهی وێژهیی.

- **مدرسة الاعدادية:** قوتابخانهی نامادهیی.

- **مدرسة الثانوية:** قوتابخانهی دوا ناوهندی.

- **مدرسة الحقوق:** قوتابخانهی مافه روهری.

- **مدرسة الطبية:** قوتابخانهی پزشکی.

- **مدرسة عالية:** هیرگا، زانکۆ.

- **مدرسة الفنون البيئية:** فیرگه ی کابانی.

- **مدرسة الفنون الجميلة:** قوتابخانهی هونه ره جوانه کان.

- **مدرسة المتوسطة:** قوتابخانهی ناوهندی.

- **مدرسة المهنية:** قوتابخانهی پیشهیی.

مدرعة: کهشتی زرتداری شه ری، زری پۆش.

مُدْرَك: هۆشیار، وشیار، ری پێبه، پرمیشک، تیگه یشتوو، قوته، شیت.

مُدْرَك (ج) مدارك: به لگه، پاژه.

مدرّوس: کۆنه، کهویننه، شیت.

مدس مدسأ: دامالین، که له زووسک، خه شک کردن، دهست پیدامالین.

مدعو: بانگه یشتراو، وهسته، وهسه، ویستراو، باسکراو، ناوبراو.

مدعوك: هه لشه پاو له ئاوی.

مدعي: داواکار، داخواز، کومکافر، گلیشان، که نو، به گلهیی، داخواز پێشمار، گازانده کار، داوان، گازنده، خوازگار.

- مدني:** ۱- شارستانی، شاری، باژیری، ماژاری، ژیاری، ۲- خه لکی شاری مه دینه.
- مدنیة:** شارستانی، شارسانیه تی، شارستانه تی، جهزیبی .
- مدنی:** (مقابل عسکری) به یاره وان.
- مدهش:** واق و رکار، سه رسامکار، سامدار، به سام، سه رسامی هینهر، زه هله بهر، سوژره، سوهره، ناویزه، ناشنا، ژۆسه ییر.
- مدهن:** چه ورکار.
- مدنه:** رۆندان، یه خدان، که له شاخ.
- مدهوش:** سه رسام، سه رگه ران، واق و پرمو، سه رسوورماو، مه نده هوش.
- مدهون:** چه ورکارو، چه وروچلیک.
- مدود:** کرمن، کرمن، رژیو، کرماوی، گرد، گروفری.
- مدور:** خری، گر، خشت، هتارک، گرک، گرده، گه ی، گروقه، به گه ی، گردیله، گه ودار، پلیف، چه رخی، گونینه، خرپ، خریخشت، خریله، خریلان، شبوله، گرموچه، گرموله، گرموله.
- مدور (کمصطلح مالي):** گه پاره.
- مدون:** کۆکراوه، تۆمارکراو.
- مدون:** ریکخهر، کۆکه ره وه.
- مدون القانوني:** تۆمارگه ری یاسا.
- مدی (ج) مدیة:** ۱- مه به ست، دلخواز، گاقین، پایان، بنه بان، شوین، هه ره دوایی، درژیایی، نه و په ری ۲- برکردن، ماوه (له فیزیا).
- مدی تأثیرها:** نه ندازه و پله ی کاریگه ری.
- مدی الحرارية في الجغرافية:** ماوه ی گه رمی، پله ی گه رمایی.
- مدی الليل:** شه وگار، به درژیایی شه وی.
- مدی المقدره:** نه و په ری توانا و برکردن.
- مدیة:** سیکارد.
- مدیح، مدیحة (ج) مدائح:** پی هه لکوتن، هه لنان، ستایش.
- مدید:** دریتژ، کشاو، کیشراو، ناوی به کیکیشه له ده ریایانی هه لبه ست له سه ر کیشی: **فاعلاتن فاعلن فاعلاتن فاعلن.**
- مدیر (ج) مدراء:** کارگییری، هه لسه سووریتنه ر، به ریوه بهر، ره نیته هینهر.
- مدیر الادارة:** به ریوه بهری .
- مدیر الری:** میراو، سه رکاری ناویاری.
- مدیر التسوية العامة:** به ریوه بهری کۆک کردنی گشتی.
- مدیر الشرطة:** که لانتنه ر، داروغه.
- مدیر صحة الطلاب:** به ریوه بهری ته ندروستی قوتابیان.
- مدیر المدرسة:** به ریوه بهری قوتابخانه.
- مدیر الناحية:** په رگه نه دار، مه لبه ندار.
- مدیرية:** به ریوه به رایه تی، هه لسه سووریتنگه، بگییری، کارگییری، که ویتنگه، سه ره رشتی.
- مدیرية الاصلاح الزراعي:** به ریوه به رایه تی ناماری کشتوکال.
- مدیرية الادارة:** کارگییری کارداری، به ریوه به رایه تی که ویتنگه.
- مدیرية البناء:** به ریوه به رییتی ساختمان.
- مدیرية التجارة والاحصاء:** به ریوه به رایه تی بازرگانی و ناماده یی.
- مدیرية الدعاية العامة:** به ریوه به رایه تی چاو و پراوی گشتی.
- مدیرية الری العامة:** به ریوه به رایه تی ناودیری گشتی.
- مدیرية الزراعة العامة:** به ریوه به رییتی کشتوکالی گشتی.
- مدیرية الشرطة:** که لانتنه ری، داروغه.
- مدیرية الطيران المدني:** به ریوه به رییتی فرینی شارستانی.
- مدیرية المباحث الصناعية:** به ریوه به رایه تی باسی پیشه سازی.
- مدیرية المحاسبات العامة:** به ریوه به رییتی ژماره گه رییتی گشتی.
- مدیرية المدارس:** به ریوه به رایه تی قوتابخانان.
- مدیرية المیرة والتموین:** به ریوه به رایه تی نازووقه و تفاق.
- مدیرية الواردات العامة:** به ریوه به رایه تی ده رانه تی گشتی.
- مدینة (ج) مدائن ومدن:** شار، باژیری.
- مدیون:** قه رزدار، قه ردار، له سه ر، مشکلوژمه.
- مدیونية:** قه رزدار، قه ردار، مشکلوژمه یی.
- مذ:** پروانه (مند).
- مذاب:** تاووه، تاواوه وه.
- مذاق:** چیتژگه، چه شگه.
- مذاکرة:** له گه ل که سیکی و توویتیژکردن و لیدوان.
- مذبحه (ج) مذابح:** کورتارگه، سه لاقخانه.
- مذبذب:** له (ذذب) دا بیدوژه وه.
- مذبوح:** سه ریپراو، سه ر ژیتکراو.
- مذبول:** سیس، چرچ، گه چراو.
- مذخر (ج) مذخار:** گه نجینه، نه نبار.
- مذخر الادوية:** نه نباری ده رمانان.
- مذخر الاسلحة:** جه به خانه، چه کخانه، قوړخانه، سکار.
- مذراة:** بژارچن، بژاریر، پیشک.
- مذروع:** پیپوراو.
- مذعن:** درکیتنه ر، مل که چکار.
- مذکر:** مه رد، نیر، نیرینه، نیرزا، نیره.
- مذکرات:** بیره وه ریان، یادداستان.
- مذکرة:** بیره وه ری.
- مذکرة:** یادداشت، یادگارنامه، بیره وه خهر.
- مذکور:** ناوبراو، نیپوراو، باسکاراو.

- مُدَل:** كه نه فتكار، په ريشانكار. **مُدَل:** كه نه فتكار، په ريشانكار.
- مُدَل:** كه ساسی، په ريشانی. **مُدَل:** كه ساسی، په ريشانی.
- مُدَمَة:** به دگژی، به سهر رويشتين. **مُدَمَة:** به دگژی، به سهر رويشتين.
- مذموم:** له پاشملي دواو، پاشگوتن کراو. **مذموم:** له پاشملي دواو، پاشگوتن کراو.
- مُدْتَب:** کلکدار. **مُدْتَب:** کلکدار.
- مذنب:** له (ذنب) دا بيدوزه وه. **مذنب:** له (ذنب) دا بيدوزه وه.
- مدهامتان:** دوو باخی سهوز و تيرتاوه كه له بهر سهوزی بهر په ش بنوتی. **مدهامتان:** دوو باخی سهوز و تيرتاوه كه له بهر سهوزی بهر په ش بنوتی.
- مذهب:** ناوه زيتي کراو، زيتن، زيتي کيش، زيتي کفت، زاف، سهر دلکری، روو کيشی زيتی. **مذهب:** ناوه زيتي کراو، زيتن، زيتي کيش، زيتي کفت، زاف، سهر دلکری، روو کيشی زيتی.
- مذهب (ج) مذاهب:** نايين، زاف، ريباز، رهوشت، سهرديتگه، بهر ده گه. **مذهب (ج) مذاهب:** نايين، زاف، ريباز، رهوشت، سهرديتگه، بهر ده گه.
- مذهب الادبي:** پاروهی ويژه یی. **مذهب الادبي:** پاروهی ويژه یی.
- مذهب الاقطاعي:** ريبازی دهره به گی. **مذهب الاقطاعي:** ريبازی دهره به گی.
- المذاهب الدينية:** باوه رپانی نايینی، پاروهی وپانی نايینی. **المذاهب الدينية:** باوه رپانی نايینی، پاروهی وپانی نايینی.
- المذاهب السياسية:** ريبازانی رامیاری. **المذاهب السياسية:** ريبازانی رامیاری.
- مذیاع:** نامرزی بلاو کړدنه وه، پښتن، په خشهر، بلنديتير، گيتړه وه، مرازی په خشکار. **مذیاع:** نامرزی بلاو کړدنه وه، پښتن، په خشهر، بلنديتير، گيتړه وه، مرازی په خشکار.
- مذیب:** توتينه ره وه، تاوتينه وه. **مذیب:** توتينه ره وه، تاوتينه وه.
- مذیب:** په خشکار، په خش و بلاو که ره وه، په خشهر. **مذیب:** په خشکار، په خش و بلاو که ره وه، په خشهر.
- مُدَيْل:** داوتیندار، داوتین دريتز. **مُدَيْل:** داوتیندار، داوتین دريتز.
- مُرّ (ج) امراء:** ۱- تال، ته هل، ژارو، ژهر، ژه هراو ۲- جيوه یا شیره يتيکيشه که له داران په پيدا ده بیج و رهق ده بیج و بونی خوښه و تاميشی تال. **مُرّ (ج) امراء:** ۱- تال، ته هل، ژارو، ژهر، ژه هراو ۲- جيوه یا شیره يتيکيشه که له داران په پيدا ده بیج و رهق ده بیج و بونی خوښه و تاميشی تال.
- مُرّاً و مورراً:** پروانه (مورر). **مُرّاً و مورراً:** پروانه (مورر).
- مرء:** مرؤ، پياو، ميتر، مهردوم، مهريته، پياگ، مهريته، مهرد، مرؤف، ميتر، مهرف. **مرء:** مرؤ، پياو، ميتر، مهردوم، مهريته، پياگ، مهريته، مهرد، مرؤف، ميتر، مهرف.
- مراء:** چاپلوسی، زمانلوسی، مراپی. **مراء:** چاپلوسی، زمانلوسی، مراپی.
- مرائی:** دووړو، شه شخاپين، دووړو، مراپی. **مرائی:** دووړو، شه شخاپين، دووړو، مراپی.
- مراپ:** سووتخوړ، مرده خوړ. **مراپ:** سووتخوړ، مرده خوړ.
- مراپحة:** سوود و قازانج کردن. **مراپحة:** سوود و قازانج کردن.
- مراپطة:** بهنديواری له گهل په کتری په پيدا کردن. **مراپطة:** بهنديواری له گهل په کتری په پيدا کردن.
- مراة:** زورجان، فرهجان. **مراة:** زورجان، فرهجان.
- مرأة:** ژن، نافرته، ژنک، هاوسه رژه نی، هه وخه و، پت، پتکو، ژنک، ناوسه ر. **مرأة:** ژن، نافرته، ژنک، هاوسه رژه نی، هه وخه و، پت، پتکو، ژنک، ناوسه ر.
- مرأة العجوز:** پيريتن. **مرأة العجوز:** پيريتن.
- مرأة علی وشك وضع الحمل:** ژنی له سهر دهستان. **مرأة علی وشك وضع الحمل:** ژنی له سهر دهستان.
- مرأة الفاتنة:** زهری، په ری. **مرأة الفاتنة:** زهری، په ری.
- مرأة المتزوجة:** ژنی به ميتر، ژنی شوودار. **مرأة المتزوجة:** ژنی به ميتر، ژنی شوودار.
- المرأة المرتحلة:** كه سكه. **المرأة المرتحلة:** كه سكه.
- المرأة المرضعة:** ژنی مندال له بهر. **المرأة المرضعة:** ژنی مندال له بهر.
- المرأة المسيحية:** كيلو، نافرته تی فله. **المرأة المسيحية:** كيلو، نافرته تی فله.
- حقوق المرأة:** مافی نافرته. **حقوق المرأة:** مافی نافرته.
- خمار المرأة:** هيزا. **خمار المرأة:** هيزا.
- مرأة (ج) مرايا:** ناوتينه، جام، نهينک، جامهک، نهينوک، رو نايی، درووش، ناده نه، درووش، قودک، قباله. **مرأة (ج) مرايا:** ناوتينه، جام، نهينک، جامهک، نهينوک، رو نايی، درووش، ناده نه، درووش، قودک، قباله.
- جعبة المريا:** قودی ناوتينه، قوتووی ناوتينه. **جعبة المريا:** قودی ناوتينه، قوتووی ناوتينه.
- مراجع:** گه راوه وه، رووتيتکار، شرگه ر، له شويتن گه راو، به دوودا خول خواردو. **مراجع:** گه راوه وه، رووتيتکار، شرگه ر، له شويتن گه راو، به دوودا خول خواردو.
- مراجعة:** گه رانه وه، گه رانه وه سهر، رووتيتکردن، وه دوو که وتن، شه گه ران، بادانه وه، گرگر، پيتداچوونه وه، وهر گه رانه وه، هژدانه وه، فلخواردن، خو لخواردن. **مراجعة:** گه رانه وه، گه رانه وه سهر، رووتيتکردن، وه دوو که وتن، شه گه ران، بادانه وه، گرگر، پيتداچوونه وه، وهر گه رانه وه، هژدانه وه، فلخواردن، خو لخواردن.
- إرجع:** بگه رتوه. **إرجع:** بگه رتوه.
- مراح:** مؤلگهی وشترانه. **مراح:** مؤلگهی وشترانه.
- مراح الغنم (حظيرة):** په چه. **مراح الغنم (حظيرة):** په چه.
- مراد:** خواست، مه به ست، نامانج، خه له سکوو، دلخواز، مه به س، ناوات، ويست، داخاز، مرز، مه رازنچک، گاقين، سهر دل، مکيز، خواستراوه وه. **مراد:** خواست، مه به ست، نامانج، خه له سکوو، دلخواز، مه به س، ناوات، ويست، داخاز، مرز، مه رازنچک، گاقين، سهر دل، مکيز، خواستراوه وه.
- مرادف:** هاوتا، هاوواتا، هاوونگه، هاومه به س. **مرادف:** هاوتا، هاوواتا، هاوونگه، هاومه به س.
- مرادفة:** پروانه (ترادف). **مرادفة:** پروانه (ترادف).
- مراؤ:** زورجان، گه لتيک جارن، فره جار. **مراؤ:** زورجان، گه لتيک جارن، فره جار.
- مِرارة (ج) مرار:** ۱- تالی، تالو، تارو، تالایی، زاره، زاوور ۲- زراو، زالو، زالو، زاره، زاله، توره که يه که زهرداوی تيتدايه و به جهر گه وه نووساوه، زاوهره، زاوهره. **مِرارة (ج) مرار:** ۱- تالی، تالو، تارو، تالایی، زاره، زاوور ۲- زراو، زالو، زالو، زاره، زاله، توره که يه که زهرداوی تيتدايه و به جهر گه وه نووساوه، زاوهره، زاوهره.
- مراسل:** په ياميه ر، وه لاميه ر، سليف. **مراسل:** په ياميه ر، وه لاميه ر، سليف.
- مراسلة:** نامه يو يه کتری نووسين. **مراسلة:** نامه يو يه کتری نووسين.
- مراعاة:** چاوه ديتری، ريتزگرتن، ناوړ ليدانه وه، ناگا لئ بوون، پاريتزگاری کردن، ناگاداری، سهر به رشتی. **مراعاة:** چاوه ديتری، ريتزگرتن، ناوړ ليدانه وه، ناگا لئ بوون، پاريتزگاری کردن، ناگاداری، سهر به رشتی.
- مراغة:** شويتنيکه چوار پيتيان خويان لئ ده گه وزيتن. **مراغة:** شويتنيکه چوار پيتيان خويان لئ ده گه وزيتن.
- مرافة:** دادخوازی، گازنده له يه کتری برده لای دادوان. **مرافة:** دادخوازی، گازنده له يه کتری برده لای دادوان.
- مرافق:** هاوړی، برادر، ياريکار، ياوهر. **مرافق:** هاوړی، برادر، ياريکار، ياوهر.
- مراقة:** هاوړيتی، نامرایي، ياريکاری، براده رايه تی. **مراقة:** هاوړيتی، نامرایي، ياريکاری، براده رايه تی.
- مراقب:** له (راقب مراقبة) بيدوزه وه. **مراقب:** له (راقب مراقبة) بيدوزه وه.
- مراقبة:** له (راقب مراقبة) بيدوزه وه. **مراقبة:** له (راقب مراقبة) بيدوزه وه.
- تحت المراقبة:** ده ست به سهر. **تحت المراقبة:** ده ست به سهر.
- مرام:** دلخواز، خه له سکوو، ناوات، ناره زوو، ناروزمگيز، نياز، ويست. **مرام:** دلخواز، خه له سکوو، ناوات، ناره زوو، ناروزمگيز، نياز، ويست.
- نيل المرام:** به ناوات گه يشتن. **نيل المرام:** به ناوات گه يشتن.
- مرامة:** تير و يا گولله پيتکه وه نان، شه ره گولله، شه ره به رده. **مرامة:** تير و يا گولله پيتکه وه نان، شه ره گولله، شه ره به رده.
- مِرامِح:** ريمباز. **مِرامِح:** ريمباز.

- مرامحة:** رِمبازی، نيزه بازی.
- مراهق:** ههزره کار، جحیل، لاویکه له دهوویه ری پازده سالی و خۆناسینی بچ، دهرووت، سپیه.
- مراهقة:** ههزره کاری.
- دور المراهقة:** سهردهمی ههزره کاری.
- مراهنة:** گرتی و مهرج له گهله یه کتری کردن.
- مراودة:** له گهله یه کتری دۆستایه تی و هاتوچۆ کردن.
- مراوز:** پهستان پیو.
- مرئوس (مرؤوس):** کهسیکه له ژیر دهست سهروۆکیکی کار بکات
- مراوغة:** زۆرهوانی گرتن، فیل لیک کردن.
- مرئي:** دیار، ناشکرا، بهرچاو، له بهرچاوان، خوبا، ده رکه وتوو، بهرز.
- غیر مرئي:** پانوۆک، نه په ندی، نه په نی، ون، نادیار، نه دیو، گوم، بز، په نهان.
- مرّب، مرئی:** پروانه (مرئی).
- مریض:** که له خان، گهور، مۆلگه ی ناژالان.
- مربع:** چوارگۆشه، چوارسوچ، دووجا، چارسوچ، چوارگه، چوارین، چارگۆشه، چارنیچک، چواچمک، دامه دامه.
- مربع الشكل:** چوارگۆشه شکل.
- مربع الضلعین المتناظرین:** دوولای دووجایی هاوجی.
- مربع الکامل:** دووجای ته و او
- المربعات الخیالیة:** چوارگۆشه سپیه کان.
- مربع:** به هاره هه وار، به هاره وار، هه وارگه ی به هاران.
- مربع الحيوانات الوحشیة:** نۆرینگ.
- مربعة:** شه غره.
- مربوط:** به ستراوه، پیوه نندیدار.
- مربوع:** چوارشانه.
- مرئی:** مرهبا، ریچال، ریچۆل، رب، روب، ره نیوهینه ر، داشدیار.
- مرئی:** پهروه رده کار، به خیتوکار، پهروه دیار، ره نیوهینه ر، له له، پیتره گه بیتن.
- مرئی الاطفال:** له له، دادووک.
- مرئی القروء:** لۆتی.
- المربیة:** دایه، دایان، تایه، فهره نگار، مامان.
- مرة (ج) مرات ومراراً:** جار، چهل، که رت، دان، وههله، هۆن، چین، کژ، را، گهر، گل، ههل، ههل، دم، ده رب، باو، جارتیکی، ههین، نۆیه، ههل، هه، کاو، سه ر.
- مرة اخرى:** جارتیکی تریش، هه میسان، جارتیکی تر، دووباره
- مرة واحدة:** یه کجار، یه کجاره کی، به ئیکجاری، یه کدان، چه لیککی.
- بالمرة:** به یه کجاری، یه کجاره کی.
- هذه المرة:** ئەم جارە، ئەمسا، ئی جارە، ئنجار.
- مرتاد:** گهراوه وه.
- مرتاض:** وهرزشکار، کهسیکه بۆ خاوتینکردنه وهی هۆلمان (نفس) ی ئه رکی وهرزینه وه بکیشی.
- مرتان:** دوو جارن، دوو چه لان.
- مرتّب:** ریک، ریکوییک، به سه رو به ر.
- غیر مرتب:** ناریک، بچ سه رو به ر.
- مرتّب:** ریکخهر، ریکوییک کار.
- مرتّب الحروف:** پیت چن، پیت چین.
- مرتبة (ج) مراتب:** پروانه (رتبه).
- مرتبط:** به ندیوار، په یوه ندرکراو، په یوه ست.
- مرتبك:** شیتاو، سه ر لیشیتاو، په شوکاو، شله ژاو، شیرزه، ئالکاو، بچ سه روین، سه رسووړماو.
- مرتجع:** له (ارتجاع) بیدۆزه وه.
- مرتجف:** له رزه ک، به له رز، له رزۆک، له رز.
- مرتجل:** هاکوو، کهسیکه له بهر و هه ر به سه ر پیوه، هه لبه ست یا وتار و پیوه ر بخوینیتته وه، کهسیکه وتاریکی سه ریپیتی بخوینیتته وه یا هه لبه ستییک.
- مرتجی:** ئومیدده وار.
- مرتخی:** سست، شل، خاو.
- مرتد:** هه لگه پراوه وه، رووگه ردان، هه لگه پیاگ، وه رگه پراو، له ناین ده رچوو.
- مرتشی:** به رتیل وه رگر.
- مرتضی:** به خشراو، په سندکراو، که یفخۆش، بژارده.
- مرتع (ج) مراتع:** له (رتع) بیدۆزه وه.
- مرتعب:** ترساو، زه هله چوو.
- مرتعش:** له رزین، هه ژین.
- مرتفع:** له (ارتفاع) بیدۆزه وه.
- مرتکب:** کهسیکی سواری کاریکی بیی یا کاریکی بکات و یا گوناهیکی لی روویدات.
- مرتکز:** پراوه ستاو، جیگهر، جیگرتوو.
- مرتهن:** بارمته، چتیکه له گره دانرا بچ.
- مرتین:** دوو جارن، دوو چه لان.
- مرتبة (ج) مرات:** سه ردوولکه، دولکه، سه ردولکه بیژی، به دهم شین و شه پۆره وه به مردوان هه لکوتن.
- مرج (ج) مروج (ه):** میترگ، میترگه شه، چیمه نزار، شه کار، چیمه، زرجک، سه وزه لان، گیاجار، میرخوزار.
- مرج مزروع بالاشجار:** هیتسار.
- مرج الملتف النباتات:** قاروون.
- مرجام:** قۆچه قانی، کانک، به رزه قانی، به رکانی، قه فکانی، کدک، که فرکانی، که فکانۆک، که هنی، کانیک.

مرزوق: رۆزی پیدراو، بههره‌مه‌ند.

مَرس: کارکرده، شاره‌زای کاروشهر.

مَرس: خووساندنی دهرمان له ناوی و به‌دهستی و یا به‌چتیکی تاواندنه‌وه، ساوینه‌وه، سوونه‌وه.

مرساء: پروانه (مرسی).

مرساة (ج) مراس: له‌نگه‌ری گه‌می.

مرسب: نیشتوو.

مرسح: که‌وانه، که‌فانه، سه‌ماگه، هه‌له‌پگه.

مرسل (م) مرسله: نیرهر، په‌یامنیتر، به‌ریکار.

مُرسَل: ناردراو، نیرراو، ناردراو، نارباگ

مرسم: نیگارگه

مرسوم (ج) مراسیم: شیوه، نیشانه‌کراو، دروشم، لیدراو

فه‌رمان، ده‌ستوو، شوین، فه‌رمانیکه له‌لایه

فه‌رمانه‌واپیکه‌وه نووسرابی

المرسوم السلطاني: فه‌رمانی شاهانه

مرسی: له‌نگه‌رگه، له‌نگه‌رگا، پندهر.

مَرس: رووشاندن، رین، زه‌وییه‌که بارانه رووشاندییتی

مرشة الماء او الدواء: ریشینه

مرشة: ناوپاش

مرشح (للاتخاب): ناودیر، نامزه

مرشح: ناوهاتوو، نیولینراو، پالینوراو

مرشد: رابه‌ر، رتیه‌ر.

مرصد: که‌مینکه، ته‌ماشگاه، کولیتکا، روونگه، چاوه‌ریگه، کالیتکا، روانگه، دیارگا، ناسوگه، کالیتکار، کولیتکا

مرصد الصيد: بازگه، په‌یجور، نۆرینک

مرصاد: ری، ریتگا، ریگه، که‌مینگا، تپیه‌رگه

مرشد: رابه‌ر، رتیه‌ر، ری نیشاندەر، ری نوین، ری پيشاندەر.

مرصع: سه‌ردلکری، گه‌وه‌ریه‌ند، زپین، زپین، داوه‌نیشان، گه‌وه‌رنیشان، رازاوه‌وه.

مرصوص: قایم، پال ویکدراو، قایم دامه‌زراو، یه‌ک گرتوو.

مرض (ج) امراض: نه‌خۆش، دهره‌د، هۆ، ناهۆ، ناساخی، نه‌ساختی، نه‌وه‌ش، کرمکیس.

مرض إرثی: نه‌خۆشی پستی.

مرض الاقترنجی: ناته‌شه‌ک.

مرض جلدي: خارشت، خورشت، خارشتی، پیستی.

مرض الحبلی من الحمل: نه‌بیرانی، ژانی مندال بوونی.

مرض زهري: کفتی، ناته‌شه‌ک، فه‌رپه‌نگی.

مرض ساري: دوم، په‌تا، په‌تۆ.

مرض السرطان: شپیره‌نجه، خرجه‌نگ، قرژاله، جوولپ، گرته‌کوو، که‌وگیره، چنگار.

مرجان: ورده‌دور، دوری گچکه، بستام، به‌سد، مه‌رژان، شیلان، موورووی سوور، زینده‌واریکی ده‌ریاییه‌وه گیای ده‌چن وه‌کو گیاش به‌زه‌وییه‌وه ده‌چه‌سپیی، له‌پیشدا به‌گیایه‌کی ده‌ریایی ده‌زانرا به‌شیکیان مه‌رجانی سووره له‌گه‌وه‌ریه‌ندی به‌کارده‌بری.

مُرجَب: سامدار، گه‌وره، خاوه‌ند شان و شکۆ.

مرجع: به‌سه‌ردا هه‌بوو، په‌سندکراو، په‌سند.

مرجحة: پروانه (ارجوحة).

مرجع (ج) مراجع: سه‌ده، شوینی گه‌رانه‌وه، سه‌رچاوه.

مرجع الفدان في الحقل: هۆگان، گاگیته.

مرجع: گیته‌وه.

مرجل (ه): مه‌نجه‌ل، سوکره، خه‌زان، پانی، په‌رۆش، ئەله‌کی.

مرجل صغير: ده‌سته مه‌نجه‌ل، په‌رۆش.

مرجو: ئومیده‌وار، به‌هه‌ویا.

مرجوع: گه‌راوه‌وه.

مرجوم: به‌رده‌باران و سه‌نگه‌سار کراو.

المرج: شادمانی، خۆشی خۆشی.

مرحاض (ج) مراحيض: ۱- ئاوده‌ست، ئه‌وده‌ستخانه، پيشاو

۲- کوتکی جلك شوشنییه.

مُرحَب: گوشاد، فراوان.

مَرحَب: گوشادی، خۆشی

مرحبا: شا، خۆشا، شاه‌حالی، به‌خیره‌تی، خۆشه‌اتی.

مرحبا بك: تووشی خۆشی و گوشادی هاتوو.

مرحبا مرحبا: به‌خیره‌تان کردن، خۆشه‌اتن کردن.

مرحلة (ج) مراحل: قوناخ، په‌له، چه‌قز، مه‌له‌ند.

په‌له (ماتاتیکی)

مرحمة (ج) مراحم: میهره‌بانی، دلسۆزی، دلسۆزی، به‌زه‌بی

مرحوم: به‌خسراو، خوا لی خۆشبوو، به‌هه‌شتی، ژ دنیا پچا

مچاندی.

مَرخ: ده‌سته‌چپه‌له.

مرخ مرخاً جسده بالدهن: هه‌نوو، هه‌نووین، هه‌نین.

مرخص: ماوه‌دراو، ده‌ستووردراو، ئازاد، سه‌ریه‌ست، پیدراو.

مُرحَم: چتیکیه دواییه‌کی برابری. کلک پراو.

مرجی: خاو، سست که‌روه.

مِرداس: سه‌ر، به‌ردکوت، به‌ردیکه له‌چالاویتی باویژن تا بزنان ناوی تیدایه یانا.

مردد: ۱- هاوچه ۲- دوودل، نیگه‌ران، سه‌رگه‌ردان.

مردود: وه‌رنه‌گیراو، گپراوه‌وه، خول پی دراوه‌وه.

مرزبان (ه): مه‌رزه‌بان، ناوی فه‌رمانه‌واپیکه کورد بووه.

المرزة: چه‌لتوو کجار، مه‌ره‌ره، شالیتکا.

- **مرض السفلیس:** کفتی، ناتہ شہک، فہرہنگی، نہخوئی فہرہنگی.
- **مرض السكر:** نہخوئی شہکری، نہخوئی قہندی.
- **مرض السل:** دہخز، دیق، دہرہدباریکہ، وہرم، سیل.
- **مرض السن:** نہخوئی ددان.
- **مرض السوءاء:** نہخوئی سہودا، والامہنی.
- **مرض السیلان:** سووزہنہک.
- **مرض الشدقین:** لخواہبرکہ.
- **مرض الصرع:** فحی، فحی لئی ہاتن، خو، تاهو، دہرہدکورتنان.
- **مرض الصنار:** زہردووی، زہرتک.
- **مرض الطحال:** نہخوئی سپل، تہین و لہیمان، تیرولیمان.
- **مرض الطبور:** دانکہ.
- **امراض العظام:** نہخوشیانی نیسک.
- **مرض العین:** چاوتیش، چاوکولی.
- **مرض الفالج:** شہپلہ.
- **مرض فتاک:** نہخوئی سندان.
- **مرض قتال (قاتل):** نہخوئی کوژندہ.
- **مرض الکساح:** نہخوئی نیسکی.
- **امراض المتوطنة:** نہخوشیانی نیستہجیبی.
- **مرض مزمن:** نہخوئی کوئینہ، دہردی کاری، دہردی کوژندہ، دہردی بی دہرمان، ژاری، نہخوئی کون.
- **مرض المعدي:** نہخوئی پی دیرژ، نہخوئی تہشہنہکار.
- **مرض المعدة:** نہخوئی چیکلدانہ.
- **مرض مهلك:** نہخوئی کوژندہ.
- **الامراض النباتية:** نہخوشیہکانی شیناوردی.
- **تشخیص المرض:** نہخوئی دوزینہوہ، لہ نہخوئی سہرہدکردن.
- **عودة المرض:** ہلدانہوہی نہخوئی.
- **مرضة:** خویشحالی، قایللی.
- **مرضة:** تاپین، مہمک داپین، شیردہر، داپان، مندالہبہر، داپین، تاپین.
- **مہنة المرضة:** داپینی، تاپینی.
- **مرضی:** پہسند، پہسندکراو.
- **المرط:** بہرہ، راپیتخ.
- **مرطوب:** شیدار، شہدار، ہیمن، نمین، نماوی، پاراو، نہمین، نیمدار، نمدار، نمہوونگ، زہوونج.
- **مرعب:** ترسین، ترسینہر، بہسام، سامدار، بہترس.
- **مرعز (ہ):** ۱- بزہ مہرہز ۲- مہرہزہ مہرہز، مووی نہرمی بزنان.
- **مرعش:** ۱- کوتری سپی تہقلہباز، ۲- ناوی شاریکی کوردانہ کہوتوتہ باکووری کوردستان و دیل و نیخسیری ژیر دہستی تورکہ مغولزادہکانہ.
- **مرعوب:** ترساو، ترسینراو.
- **مرعوف:** دارساو، خوین لہ لووت پڑاو.
- **مرعی (ج) مراعی:** لہوہرگا، پوان، چیرہ، چیرہگہ، گوان.
- **مرغوب:** پہسند، پہسندکراو، بہرچاو، خوازتراو، رووبازاری، دلگر، دلخوا، دلخواز، دلچہسپ.
- **مرفا:** بہندہر، دہرہگہ، لہنگہرگہ، لہنگہرگا، مینای دہریان.
- **مرفق (ج) مرافق:** ٹانیشک، بہلہمرک، قوونانیسک، ٹانیشک، ہنیشک، ہرہژہنی، قوونہتیشک، ٹانیشک، ٹانیشک.
- **مرفقات:** ہاوپیتچراو، ہاوپیتچ.
- **مرفہ:** ٹاسوودہ، گوئی دینج، خویشگوزہران.
- **مرفہ الحال:** ٹاسوودہ، گوئی دینج، خویشگوزہران.
- **مرفوض:** فریدراو، پشت تیکراو، بہجی ہیشتراو.
- **مرفوع:** ۱- بلندکراو، ہلنگیراو، بہرژکراوہوہ، ۲- بژردار (مضموم) (م).
- **المرق، مرقة:** گوشتاو، شوژیابو، شلہ، شلاو، شوژوا، پیتہ، خوژشت، مہدہنی، مہدہفین، مہدہفونی.
- **مرق البربور:** شلہی برویشی، برویشین.
- **مرق الحصرم:** شوژیابوی قورہ، ہالاو.
- **مرق الشلغم:** ترخینہ، شلمین، شہلمین.
- **مرق العدس:** نیسکینہ، میژوینہ.
- **مرق اللحم:** گوشتاو، شوژیابوی گوشتی.
- **مرق اللفت:** شیلماو.
- **مرق الليمون:** تاسکہبانی.
- **مرق مصنوعة من الخضروات:** لخنج.
- **مرقاة:** پین پلکانہ، پین پلیکانہ.
- **مرقَب:** کہمین، کہمینگا (تہلہسکوب).
- **مرقد (ج) مراقد:** ٹارامگا، نووستنگہ، تہختی خوئی، گوڑ.
- **مرقش:** رہشباز، پلپلی، پنک پنک، گولگولی.
- **مرقش اللون:** کورکوری.
- **مرقَص:** سہماگہ، ہلپہرگہ، سہماگا.
- **مرقط:** پنک پنک، خالخال، پلپلی، رہشہلہک، رہشباز، رہش و سپی تیکہلاو.
- **مرقَع:** پینہچی.
- **مرقَع:** پینہکراو.
- **مرقوم:** نووسراو، خہتدار، دیخدار.
- **مرقومة:** نامہ.
- **مرقی:** بروانہ (سلم).
- **مرکب (ج) مراکب:** کہشتی، گہمخ، ولاخی سواری.
- **مُرکب:** ٹاوتہ، پینکھاتو، تیکہلاو، گیراو، گیراوہوہ، ناسادہ، پیکخراوہ، ہقہبند، دوومل.

مرورة، مروءة: مروءه تی، پیاوہ تی، جوامیتری، ئەمەگداری، ئەمەگ، پیاگی، جامیتری، دادمەردی، مەردایە تی، مەردی، مروءفایە تی، میتیدی، میتی، دلنەرمی.

مروءج: وەبرەوخەر، برەوپیئەدر، وەباوخەر.

مروحة (ج) مراوح: باوہشین، باژەن، باوہشینک، بارووشە، بارووشە، (پانکە).

مروحة صغيرة: باوہشینک.

مروحة كهربائية: پانکە، باوہشینێ کارەبایی.

مروخ: ئەوئەبە کە لەشی مروءی پێ دەهەنوون و چەور دەکەن.

مرود (ج) مراود: لە (رود) دا بیدۆزەوہ.

مرور: رابردن، تێپەڕین، بوورین، تێکشان، ویاران، وێردەن، بورھاتن، بوورینۆ، پیاخشان، تەورین، داہوورین، رەتەوون، رابردن، رەو، کشان، رەدبوون.

مرؤوس: کارمەند، ژێردەست.

مروؤض: باخچەوان، لە کار دەرھاتوو، پام، باخ و باخچەدار.

مروؤع: تۆقینەر، زەھلەبەر، ترسینەر.

مروؤق: پالتیوەر، روونکەرەوہ.

مروؤق: پالتیوراو، روونکراوہوہ.

مرونة: نەرمی، چیری، پیتز.

المرونة (في الفيزياء): چیری، چیری.

مروي: گیتەرەوہ، ئەو کەسی چیرۆک یا میتزوو و باسی ئەم و ئەو بکێیتەوہ.

مروء (ج) مروء: ۱- سوورتینچک، سیرۆچکە، سوورچک، تپرتۆک، سیرۆچک، ئوربەلێشک، بابەلێشک، سوورسۆزک، سوورناتک، سوورناسک، سوورتینە، بۆری خواردنیتییە ۲- رەوا، نۆشی گیان، گوارا.

مروپ: گومانگر، گومانکار، دوودل، نیگەران، گوماندار، بێ ئیپ و زێپ.

مروخ: بارام، بەھرام، یەکیئە لە ئەستێرە گەڕۆکەکان و لە ھەمووانیش لە رۆژ نزیکتەر.

مريد (ج) مرداء: نافەرمان، سەرکێش، شەرفروش.

مريد: داخواز، لاگر، خواستەر، ویستەر، بخواز، خوازۆک، دلسوۆز.

مریض (ج) مرضی: نەخۆش، ناساز، ساخ، نەوہش، بێمار، دەرناک، دەرەمەند، نەساخ.

استفسار احوال المريض وغيره: لێپرسین.

صوت المريض: نەقەنەق، نکەنک.

المریق: قاخلی، کاژیلە، کاخلی (گیایە).

مرین: قایم، چر، چیری.

مَزَّ الشَّيْ مَزَّآ (ه): مژتن، مژین.

المصدر المركب: چاوگە ناوتیتە.

مرکب، مرکبة: ریکخەر، پیکەوہنەر، گرەوہ، گیرەوہ، لیکدەر، تیکەلاوکار.

مرکب الأئسان: ددانساز.

مرکبات: پەیوہستگەل، گیراوەگەل.

مرکبات العضوية: پیکھاتوہ ئۆرگانییەکان.

مرکبه: پیکەوہنەر لە (فیزیقا).

مُرکُز: ۱- چەقیو، پایەدار ۲- پەیت، خەست، مەییو، گیراوەوہی تیر و پیر و تیر.

مرکز (ج) مراکز: ناوچە، کەوہ، کورەک، ناچە، بنگە، نێوہراست، ناوہند، ھنگ، کورک، ناچە، پونگال، نافند، مەگەن، مەیدان، ھنگ، چەق، جەرگە، بنگە، سەرئشەک، قزگە، نافەند، نێوہراستی جەغزییە.

مرکز (هندسی): بئە.

مأمور مرکز: کەوہگێر، ناوچەگێر.

مرکز الاجتماعي: بنگە کۆمەلایەتی.

مرکز الثقل: کیشکا، کیشگە، چەقی قورسایی، چەق.

مرکز الجذب: کیشگە، راکیشگە.

مرکز الذكاء: مەلئەندی زێرەکی.

مرکز الشرطة: ناوچە تەنگەچەری، ناوچە گزیران، جەرگە شاگرد دارووغان.

مرکز علمي: ناوچە زانیاری.

مرکز وسط: ناوچە ناوہندی.

مرکز الهندسي: ناوچە ئەندازەیی، ناوچە ئەندازیاری.

المركز (د): مەرکانە، دۆلە، تەسە، تەبەک.

مرکن: تۆراغان، تۆراغان.

مرکوب: ولاخی سواری.

مرمر (ه): مەرمەر (بەرد).

مرقم: پینەچی، پینەکار، ریکخەر.

مرکوز: پایەدار، قایم دانراو، قایم جێ گرتوو.

مُرمد: چاوکول.

مرموز: پۆشراو، چتیکە لە نێوانی دوو کەساندا بەرپەک (اشارە) دیاری کرابێ.

مرموق: بەرکەتی، بەرچاو، پێشچاو.

مرمی: فریئدانگە، توورپەلدانگە، ناویژتنگە.

مرمی الاحیاف: شیومرە.

مرن: پروانە (تمرین).

المرن: جیری، چیری.

مرهم (ج) مراهم (ه): مەلئەم، چرک، ھەتوان.

مرهون: بارمەتە، لە گرتوودانراو، چتیکە لە بارمەتە دانرابێ.

- مَز، مَزَّة (ه):** مزر، مه‌یخووش، مز، مه‌زهدار، ترش و شیرین، مه‌یخووش.
- مز:** نه‌ندازه، زوری.
- مَزَابَة:** بریه، گوتره، ته‌خمین، (له‌کاتی کرین و فروشتن).
- مَزَاد:** مه‌زات.
- مَزاج:** ۱- سرشت، خو، ئەدا، که‌نشست ۲- ئەوه‌یه که‌چتیکی تری تیکه‌ل کرابین.
- **مَزاج البدن:** ئەوه‌یه که‌له‌گه‌ل له‌ش تیکه‌ل کرابین وه‌کو خو و ره‌وشت.
- **حديدي المزاج:** مه‌رس، قه‌لس، تووره.
- **صحيح المزاج:** ته‌ندروست، ساخ، خووش، له‌ش باش.
- مِزاج ومزاحة:** گه‌مه، گه‌پ، گالته، فشه، کایه، تیتالی، گه‌پ به‌زار، شوخی، هه‌نه‌ک، یاری، قه‌وسه، قه‌رف، فشقیات، گه‌مه‌وگالته، شوخی، گوله‌ز.
- مِزاج:** له (فیزیا) دا لادراو.
- مِزاج:** گالته‌کار، گالته‌چی، زور گه‌مه‌کار.
- مِزاجم:** شه‌رئیشهر، شه‌رئیشه‌ده‌ر، نازارده‌ر، میمل، ره‌نجده‌ر.
- مِزاجم:** هۆ و مایه‌ی بازار و شه‌رئیشه.
- مِزاحمة:** نازاردان، شه‌رئیشاندن.
- مِزاد:** هه‌راج، پترکردنی نرخ‌ی چتیکی.
- **مِزاد علني:** هه‌راجی ناشکرا
- مِزادة:** هه‌مه‌بانه، توشه‌به‌ر.
- مِزار:** دیده‌نیگا، گوپ، ئارامگا، گلکۆ.
- مِزارع:** چین، زه‌وی چین، دپهاتی، تووچین، فه‌له‌خوئی، وه‌شینهر، تووم چین، کال، خه‌نیوه، کشتیار، توو وه‌شین.
- **مِزارع حكومية:** میره‌کیتل.
- مِزارعة:** بیتکه‌وه کشتوکال کردن.
- مِزاع:** پروانه (قنغد).
- مِزاولة:** له‌فه‌رمانیکی کارکردن، ده‌ست به‌کارکردن.
- مِزاوجة:** بیتکه‌وه تیکه‌لاوی کردن، هاوسه‌ریتی یه‌کتری کردن، هاوسه‌نبری.
- مِزاید:** زورکار، زورگر.
- مِزایدة:** نرخ‌ی که‌لوپه‌له‌ی له‌یه‌کتری پترکردن، له‌سه‌ر یه‌کتری پترکردن، هه‌راج، زورگری.
- مِزیر:** دابه‌سته، دابه‌ستوو، کوشتی.
- المزیر:** قه‌له‌م، پینوس، خامه.
- مِزيلة (ج) مِزابيل:** سه‌رگووتیلک، سه‌رگووتیلک، سه‌رانگووتیلک، گووفه‌ک، سه‌رنووتیلک، گله‌خانج، گه‌مارگه، سه‌رگۆ، سه‌یرکوه، بنگ، گیفۆک، کیووک، سه‌رلووینک، سه‌رینگولان، خووه‌لپسدانک، کۆریناخ، زیلگه، په‌لک، ئاریدانک، کرسگه، زیلدان.
- مِزبور:** گوژین، تایین، باسکراو، نیتویراو، گولقار، یارۆ، کابرا، هه‌رامه، وانیک، پیتونا، ناوه‌اتوو، نووسراو.
- مِزج:** تیکه‌لاوکردن، که‌ملاندن، به‌رناقدان، جه‌مجقاندن.
- مِزجاة:** چتی که‌م و سووک.
- مِزح:** گه‌مه‌و گه‌پدان.
- مِزخرف:** به‌چت فریوده‌ر رازاوه‌وه، وته‌ی بی‌سوود و ناراست درۆیه‌که وه‌کو وته‌ی راست رازابیتته‌وه.
- مِزحِم:** له (ازدحام) بیدۆزه‌وه.
- مِزحَم:** قه‌ده‌غه، هه‌زاره‌زیله، ژلووقیاگ، گه‌له‌کۆمه‌گی، جه‌نجال، که‌له‌که.
- مِزدهر:** گه‌ش، خه‌ملیو.
- مِزدوج:** هاوجووت، تیکه‌لاو.
- مِزراب (ج) مِزاريب:** ئاودان، لووساوک، سوولاوک، مه‌رزم، مه‌زرووب، بوختک، پلووره، پلووسک، شرک، سوولی، سوولک، چه‌مبلوونک.
- مِزراح المغزل:** سه‌ری ته‌شی، سه‌ردووک.
- مِزراق:** ریمب، نیتزی سووک.
- مِزدوج:** هاوجووت.
- مِزرعة (ج) مِزارع:** کیتلگه، مووچه، مه‌زرا، چاندگه، پرواندنگه، ده‌شت، زه‌وی زار، زه‌وی و زار.
- **مِزرعة محصورة:** فریزه، کشتوکالی درواوه‌وه.
- مِزروع (ج) مِزروعات:** چینراو، کردار، چاندراو، داچینراو، وه‌شیباگ، کشتوکال، کشتوکیتل، شیناوه‌ردی، شینایی، فرقاندی.
- **مِزروع يدویاً:** ده‌ستچین.
- **مِزروعات خريفية قبل موسم المطر:** هیشکاوز، هیشکاس.
- **مِزروعات الصناعية:** چانده‌مه‌نی پیشه‌سازی.
- **مِزروعات الصيفية:** هاوینه‌چین.
- **مِزروعات المشتتة:** فیک.
- مِزركش (ه):** زیتیکیش، زیتیکیش.
- مِزریج:** قۆر قۆره.
- مِزعج:** جارسکار، بیتزارکار.
- مِزعفر:** به‌زه‌عفه‌ران بوخووش و په‌نگ کراو و رازاوه‌وه، زه‌رد، خۆراکیتکه.
- مِزَعَم:** شویتیکه قرمی لئ خووشکراو و جی پروا نه‌بێ.
- مِزوعوم:** داتاشراو، به‌گومان دروستکراو.
- مِزَق مِزقاً:** دراندن، پارچه‌پارچه‌کردن، هلقرتاندن، قه‌رساندن، زقارکردن، چراندن، جییراندن، ده‌نواندن، دپین، دادپین، تلپیشاندن، شپکردن.
- مِزلاج:** ریزه، ئالقه‌ریز.

مساجلة: وتووتی دوو یا چه ندین که سانه بهه لبه ست له گهل به کتری.

مَسَاح: زه مین پیتیم، پیتوهر، زهوی پیتو، زه مین بین، نهو که سه یه زهوی و زار و خانوویه ره و باخ و باخچه و ئیتر پیتوی.

مساحة: پانایی، روویه، زانیاری که باسی چند و چونی دتخان ده کا.

مَسَاحَة: ته خته س، خه تکووزه وه، جیل.

مساحة: زهوی پیتوان.

مساحة: رووپیتوی، پیتوهری.

– **مساحة الجانبین:** روویه ری رووی لایه نه کانی، روویه ری ته نیش.

– **مساحة الحجمية:** روویه ری قه باره

– **مساحة سطحية:** روویه ری روو، روویه ری رووکار.

– **مساحة الكلية:** روویه ری هه موو رووه کان..

– **مديرية امور المساحة:** به ریتو به رایه تی کاروباری پیتوان.

– **مديرية المساحة العامة:** به ریتو به رایه تی پیتوانی گشتی.

مَسَاح: پیتوهر.

– **المساحة السطحية:** روویه ری رووی.

– **المساحة الحجمية:** روویه ری جولا یی.

مساد: خبگه ی روو و هه نگوین.

مَسَادَة: گویتان، میشان.

مَسَادِن: پاسه وانی گوپرستان.

مَسَار: ریتوهر، ریتاز.

مَسَارَة: له تالوکه لیتک کردنی پیتش به کتری که وتن.

مَسَاس: دهست لیدان.

مَسَاس: دهست لیدهر.

مساعد: پروانه (ساعده مساعدة).

– **مساعد الفقراء:** رووگر، هه ژاریه روهر.

مَسَاعِي: پروانه (مَسَعِي).

مَسَافَة: ماوه، ماودا، نیتوان، مهیدان، دووراقه، به کهر، ناوه ند،

مهودا، رووژ، دووران، دووراهی، دوورایی، دوور، روویه،

دووری، دریتوی، مهیدان.

– **مَسَافَة الغوث:** ماوه یی که هاوار و بانگی لئ بیستری.

– **مَسَافَة القصر:** دوو قوتاخه ری.

– **المسافة المقطوعة:** ماوه ی براو، دووری براو، دووری کورتکراوه وه.

مَسَافَة: داوین پیسکردن، خوارده یی کردن.

مسافر: پارو، ریوینگ، ریتوی، ریتینگ، ریتوار، رای، رابوار،

پارو، رابوار، ریتوهر، ریتوهر، ریتوهر، ریتوهر، کوجکار،

رووی، ریتوهر، نوغریار، رهون، رهوند، رابکار، رهون،

ریتوار، رابوار، ریتوار.

مَزَلَة (ج) مزال: خلیسکگه، شوتنی خلیسک و خلیسکینتی.

مَزَلَقَة: شوتنی که داو و ته پکه و یا ته له ی لئ داده نینه وه.

– **مَزَلَقَة على الثلوج:** خیتچک.

مَزمار (ج) مزامیر: بلووتیر، بلوور، لوللی، هه شان، زرته، شمشال، شمشاد، فیتقه، نه ی.

– **قصبة المزار:** دهسکی زورنای.

– **لسان المزار:** پیککی زورنای.

مَزْمَل: له کراس و یا له به ره وه پیتچراوه وه.

مَزَن: خو و پروشت.

مَزمن: کوژ، کوژینه، فره ماگ، دریتخایان.

مَزنة: بارانه، هه وری سیی.

مَزهرية: گولدان، گولدانک، ئینجانه، هنجان، هنجانه.

مَزَن: هه وری پر ئاو.

مَزوَج: ژندار، خاوه ندژن.

مَزود و مَزاد: هه مبان، زادان، توشه دان.

مَزوَر، مَزورة: له (تزویر) بیدوژ وه.

مَزوَر: ساخته، دارشته.

مَزولة (ج) مزاوَل: کات نوین، نیوه رو نوین، کاتژمیتری به هه تاویتی که به هوی سیتوهری نامرزی سه ریبه وه نیوه رو یه دیاری ده کری.

مَزِيَة (ج) مزیایا: به سه ردا هه بوون، له لایه ن و جوانی و نرخداری و تازاری و گه وره ییبه وه.

– **ذو مزیایا:** هونه رمه ند، به هونه، به زاج.

– **فاقد المزیایا:** بی زاج.

مَزِيَج: ناویتی، نامیتی، تیکه لاو.

مَزِيَد: پتری.

مَزِيَف: پارهی قه لب، پوللی ساخته، سکه ی ساخته.

– **مَزِيَف النقود:** قه لبه ژهن، سکه ی ساخته لیدهر.

مَزِيل: لایه، وه لایه، راکر، له ناویه.

مَزِيَن: رازاوه وه، خه ملتیو.

مَزِيَن: رازیتنه وه، خه ملتیو.

مس مسأ: دهست لیدان، سوون، دهست لئ هه لسوون، دهست پیتداهیتان، توشوون، پیتگه بشتن.

مَسَاء (ج) امسية: ۱- هیتواره، تیزواری، شوم، شیم، ویره گا، هیتار، شام، هه نگور ۲- سه رده تای شهوی.

– **مَسَاء الغد:** سه ی شهوی.

– **مَسَاء بعد الغد:** دو سه ی شهوی.

– **مَسَاء الحیر:** تیزواره باش، تیزواره خووه ش، تیزواره خووه ش، باشه فار.

– **هذا المساء:** ئەم تیزواره یه

مَسَابَقَة: پروانه (سباق).

- مسافرة:** رارهوى، كۆچكارى، رېبوار.
مساك: گرگ
مسئلة (ج) مسائل: پرس، پرسيار، كاروبار، فرمان، نيش.
المسالك التنفسية: رېبازى پشودان.
مسالم: ناشتيخواز، خۆشرفتار.
مسالمة: ناشتيخوازی، خۆشرفتاری.
مسام: كون، كونۆله، كونىچكە، كونوچكە، وردهكون، كونه ورديلهكانى پيشى كونيله.
مسامج: گوى پېنهدراو، خراوه پشت گوى، سهرباس.
مسامج: چاو لى پۆش، هېل، هەلبووئير، لى بوور، لى بووردهو، هشازا، سهرباس، لى بوورەر.
مسامحة: هېلان، لى بووردن، چاوپۆش، لى خۆشبوون، دهقساندن، بهخشين.
مسامرة: بروانه (سمره).
مسامي: كونوچكەدار، كونيلهدار.
مساند: پشتگر، پشتگير، پشتيوان.
مساندة: داکۆكى، پشتگرتن، پشتيوانى كردن.
مسانهة: سالپەر، سال نەسال، سال ناوەر، بۆرۈهكىكى بەكار دېتىرى كە سالى بەر بېنى سالى نا.
مساهر: شهوبېدار.
مساهرة: شهوبېدارى، شهوى پىنكەوه بهبېدارى رابوردن
مساهلة: ئاسانى و نەرمى نواندن.
مساهم: بهشدار، هاويهش، مووچهبەر.
مساهمة: بهشدارى، مووچهبەرى، هاويهشى.
مساو: بهرايەر، بهقهديهكترى، هەقروو، هاوتەراز، هاوشان، هاولف، هەقسەر، يەكسان، هەقبەر، پىنكەلپىك، بهرانبەر، هاوسەنگ، هەمبەر، تەنگال، بەردىلك، هاوسەنگ.
مساواة: يەكسانى، بهرانبەرى، وهكەهقى، پىنكەلپىكى، يەكى، سەنگا.
مسئول: بهرپرسيار، لىپرسراو.
مسئولية: بهرپرسيارى، مل گرى، له مىلى خۆگرتى، لىپرسراوى
مساومة: له بابەت نرخهوه لىكتتر پرسين، بازار و سهوداكردن، چەند لىدان.
مساوي: بروانه (مساو).
مساويء: كردار و وتەى ناشيرين و گەند.
مسيب: هۆ، هوسار، مايهى هۆ.
مسيح (ج) مسايح: مەلەگە، مەلەكا.
مسيح: ئەوكەسهيه بهپاكي يادى خوداى بكات.
مسيحة: بروانه (سبحة).
مسير: ميل.
- مسبغ:** حەوت لا.
مسبغة: شوپىنكە جانەوه رانى درندهى زۆربى.
مسبك (ج) مسابك: رېژگە، دارپژگە، دەريچە.
مسيوق: پيشكەوتوو، پيشوو، پيشووتر، رابردوو.
مسيوك: دارپژاو، دارپژراو.
مستبعد: دوور، دوورى خواز، چىتىكە له دوورهه دياربى.
مستاجر: كرگرتە، بهكرگرتەر، تەفاريك.
مستأصل (مستأصل): له رەگ و پوكەوه دەرھاتوو، بنپى، رېشەبى، بېخ بى، بىشەبى.
مستأنس: هۆگر، كەوى، رام، مالى، گرۆ.
مستأنف: گلەوگازانده دووپاتەكەرەوه بهسەرگرەوه، پيداچووهوه.
مستبد: له (استبداد) بيدۆزەوه.
مستبشر: شادمان، مزگينيدەر.
مستبصر: كەسپكە بيهوى كارىكى ئاشكرا بكات، خاوند بىرو تىپرامان.
مستثنى: له (استثناء) بيدۆزەوه.
مستجاب: وهلام دراوهوه.
مستجد: تازه پىگەيشتوو، كەم شارەزا، تازهقەلا، نوپكار، ناشى، تازهتپوهچوو، تازهكووره.
مستجدى: سوالكەر، گەدا، دەرۆزەكار، پارسەك، خوازۆك، لهتەچن، دەرکوڈۆر.
مستحب: شايايى خۆشهويستى، باش و پهسندكراو، خۆشويستراو.
- غير مستحب: خۆش لى نهھاتوو، ناپەسەند.
مستحدث: تازه پەيدا بوو.
مستحسن: چاك و پهسند، بهچاك زانين، ئافەرىن لى كردن، تەتە، رالى بوون.
مستحضر: ئامادەكار، كەسپكە داواى ئامادەبوونى كرابى، ناگادار، بهناگا.
مستحکم: قايم، پتەو.
مستحفظ: له يادگر، پارتزەر.
مستحق: شايان، لىتوہشاووه.
مستحلب: دۆشيدەنى، دووشا.
مستتر: پۆشراو، پەنھان.
مستتم: تەواو، داواى تەواوکار.
مستثمر: بەرھەم وەرگر.
مستجلب: كيشەر، داواى كيشانكردن.
مستجمع: كۆكەرەوه، كۆ، تەواو، كەسپكە بهھموو چىتىك و مەبەستى خۆى گەيشتىن.
مستجيز: دەستورخواز.

- مسترد:** دراوه، وهرگیراوه. **مسترب:** په شرم، شهرمین، رووگیر، رووده ریاییس.
- مسترضع:** شیره خوره، خواستهری شیردهر.
- مسترق:** بچ تین. کم و کوریدار.
- مسترحیل:** دوور، له نه بووان، هیچ نابچ.
- مستخبر:** وهلام وهرگر، وهلامیرس.
- مستخلم:** له (استخدام) دا بیدوزوه.
- مستخرج:** دهرهینراو.
- مستخرج:** دهرهینهر.
- مستخف:** په سووک ته ماشاکراو.
- مستخلص:** رای، نازاد، رزگار.
- مستدام:** پایه دار.
- مستدبر:** سهرنجدهری نه نجامی کار.
- مستدرک:** تیگه بیو، په ی پچ بردوو، دهسته وتوو، ناماده.
- مستدعی:** په لاتهر، ویسته، داواکار.
- مستدل:** داواکاری به لگه، به لگه خواز.
- مستدیر:** خړ، گرد.
- مستدر:** داپوشهر، په نهانک.
- مستزاد:** پترکراو، له راویژی زانیاری (بدیع) دا هله به ستیکه له دوايي هر پارچه (مصراع) یکی چند وشه بیکی له کیشی خوی پتر بهیینه وه.
- مستسعد:** که سیکه خوشبین بچ، به ختباری خواز.
- مستسقی:** ناوبه ند، که سیکه ناوبه ند بچ، نه خوشییکه له زگیدا ناوی زهرد کو بوویته وه.
- مستسلم:** خوی دهسته وه. دهر.
- مستسهل:** پیس، گوواوی.
- مستشار:** راویژگر، ماموتک، پرس پیکراو، راویژکار.
- مستشرف:** بهرزه لکه وتوو، دهسته لاتدار، که سیکه چاوی بریینه چتیکی .
- مستشرق:** رۆژه لاتیبه وان، رۆژه لاتنی ناس، خاوهرناس.
- مستشفى:** نه خوشخانه، بیمارخانه، بیمارستان، نه خوشگه، مارستان.
- **مستشفى الاطفال:** نه خوشخانهی مندالان.
- **مستشفى الامراض الصدرية:** نه خوشخانهی سینگ.
- **مستشفى الامراض العقلية:** نه خوشخانهی هوشیاری.
- **مستشفى العزل:** نه خوشخانهی کلا، (به ولوه).
- **مستشفى المجانين:** شیتخانه.
- مستشیر:** راویژخواز.
- مستضعف:** بهلاواز له پینوسدراو، سست، گیل.
- مستضيء:** رووناکی خواز.
- مستطاب:** پاک و خاوین، خوشهاتوو.
- مستطرف:** تازه، نووی، سهیر و واق ورهینه.
- مستطعم:** دانه خوره، چه شه خوره.
- مستطع:** کلک هه لگر، دوو هه لگر (بوئ سپ).
- مستطیع:** توانا، دهسته لاتدار، به دهست و دوو، دهوله مه ند، دهره، بهرگه گر.
- **غیر مستطیع:** بچ دهسته لات، دهرنه بهر، بهرگه نه گر.
- مستطیل:** دریژکوله، لاکیشی، لاکیشه، دریژووک، دریژووک، چوارگوشه، دریژووکانی.
- مستظرف:** جوان، که سیکه جوان و شوخ هه لکه وتی.
- مستظل:** سایه نشین.
- مستظهر:** یارمه تی خواز، پشتویه ناخواز.
- مستعار:** خواستراوه، دهسته وا، خواز ته مه نی.
- مستعان:** که سیکه یارمه تی لی خواستراویته وه.
- مستعبد:** به نده گر.
- مستعجل:** له (استعجال) بیدوزوه، خیرا.
- مستعجل جداً:** زۆریه په له، به هه له داوان، له زکین.
- مستعد:** ساز، ناماده، له بار، گه لاله، ته بار، که مه ریه سته، په رداخ، نه یقه ز.
- مستعر:** خواز دهره وه، مالخواز دهره وه.
- مستعرب:** بوته عه رب، که سیکه لاسایی عه ربانی کردیته وه.
- مستعرب، مستعربة:** نهو که سیه بیته عه رب، نهو که سیه لاسایی عه ربان بکاته وه، که سیکه ناو عه ربانه وه و بوویته عه رب.
- مستعصم:** په نابه، دهست لیته دهر.
- مستعفی:** چاوپوشی خواز، که سیکه له کارو فرمان گۆشه گیری بخوازی.
- مستعمار:** له (استعمار) دا بیدوزوه.
- مستعمل:** به کار بهر.
- مستعمل:** به کار براو.
- مستعیر:** به دهسته وا خواز دهره وه.
- مستعین:** یارمه تی خواز.
- مستغاث:** که سیکه هاواری بریینه لا.
- مستعرب:** کۆکم، به سهیر زان، سهرگهردان و سهرسورماوی هینه.
- مستعرب:** سهیر، سهرسورماو.
- مستغرق:** سهرگرم، تیوه چوو، خایه نراو.
- المستغرقة:** خایه نراو.
- مستغفر:** داواکاری به خشین، که سیکیسه په شیمانی بکیشی.
- مستغل:** داگیرکار، به کارهینه.

مستغلة: به کارهینراو، ده دست به سهرداگیراو.
مستغنی: دهوله مه ند، بئ نیاز.
مستغیث: یارمه تی خواز، که سیکه داوای به هاناگه یشتنی بکات
مستفاد: سوود لی وهرگیراو، ئاشکرا و دیارکراو.
مستفر: راجه نیبو.
مستفرك: پروانه (فربک).
مستفسر: لیپرس، پرسهر، پرسکار، وهلام پرس.
مستفید: سوودمه ند، پریژ.
مستفیض: که سیکه داوای به هرو به خشش بکات.
مستفیع: ناشیرین و خراو.
مستقبل: له (استقبال) بیدۆزه وه.
المستقبله: وهرگر له (فیزیا).
مستقر: له (استقرار) بیدۆزه وه.
مستقل: له (استقلال) بیدۆزه وه.
مستقیم: له (استقامة) بیدۆزه وه.
 - غیر مستقیم: ناراست، نادروست.
 - المستقیم المماس: هیتلی لیکه وت.
 - مستقیم السلوک: راسترۆ، راستکار.
 - المستقیم المتغیر: هیتلی بئ بار.
 - المستقیم المتوسط: هیتلی ناوه ند.
المستقیمات المتوازية الثلاث: سئ تهریبه هیتل.
مستقیماً: یه کسه ر، راست و په وان.
مستکبر: به ههوا و فیز، خۆپه رست.
مستکره: ناپه سند، بیژوبۆلیتیکراو.
مستل: دهره اتوو.
مستلذ: که سیکه چتی خۆش و تامدار بخوازی.
مستلم: وهرگر.
مستلزم: ئه وهی که بیژیستی چتیکی تره.
مستلقى: له سه ر پشت پاکشاو.
مستمر: له سه رۆ، هه میشه بی، درێژه دار.
مستمراً: هه میشه، به بئ برانه وه، په یداپه ی، پییده، لیکدالیکدا.
مستمسك (ج) مستمسكات: له (استمساک) دا بیدۆزه وه.
مستملح: به تام، خویدار.
مستمع (ج) مستمعین: گویدتیر، گویدهر، گوئیگر، بیسته ر، گووتیرایه ل.
مستملك: داگیرکار، که سیکه دهستی به سه ر سامانیکه داگرتی
مستملکه: ئه وهیه که که وتیته ژئیر دهسته وه.
مستنبط: دهره ینه ری چتیکی له چتیکی تر، له مه به س که یشتوو
 به هۆی زهره کی و تیکۆشین و سه لیه ی خۆی.
مستنجد: یارمه تیخواز، ئازا، توانا.

مستنجدش: پروانه (مئور).
مستند (ج) مستندات: له (استناد) دا بیدۆزه وه، پالگه، به لگه، پالپشت.
 - **مستند للجدار:** گولته.
 - **مستند الیه:** پالپتیه دراو.
مستنسخ: روونوسهر، روونوسیبار، روونوس، له بهر نووسه وه، روونقیس.
مستنصر: یارمه تیخواز.
مستنطق: لیپرس، پرسکار، پرسهر.
مستنقد: رزگارکار.
مستنقع: زق، زوهۆر، زنه ک، ئاوه زئ، زنه ک، زلقیاگ.
مستنکر: لالوت، لووته لا.
مستنکف: گۆشه گیر، که ناره گیر.
مستنیر: په وشه ن بوو، رووناکیخواز.
مستهام: سه رگه ردان.
مستهان: که نه فت، بیچاره.
مستهجن: ناشیرین، ناپه سند.
مستهزه: که مه پیکار، فشه کار.
مستههل: مانگی نوئ که دهره که وهی، رووی گه ش له بهر شادمانی، هه وری به بارش و سه ره تای بارانی وی، فیرن.
مستهلك: له ناویه ر، به کار به ر.
مستهلك: له ناویراو، له کارکه وتوو، تیچوو، زه بوون.
مستوجب: شیوا، شیان، لیوه شاوه وه.
مستودع: ۱- ئه نبار، عه مبار، جیگایه که چته کی تیدا هه لگیری و تاقت کرئ ۲- مندالدانی ناو زگی ئافره تان.
مستودع الماء: ئه نباراو، عه نباراو.
مستودع: که سیکه چتی به بارمته و یا به ته لپ (أمانة) له جیگایه کی و یا له لای که سیکه دابنی.
مستور: په رده پۆش، داپۆشراو، پۆشراو، نه که پوز، تانک، شلیماتک، شاریاگه وه.
مستورد: که لوپه ل هینهر، مال و سامان له دهره وه خواز.
مستوردة (أموال): هاورده.
مستوصف طبي: تیمارخانه.
مستوصف متنقل: تیمارخانه ی گه پۆک.
مستوطن: نیشه جئ.
مستوفي: ماف وهرگر.
مستولي: داگیرکار، چیره، زال، سه رکه وتوو.
مستولی: داگیرکراو.
مستوی: راستایی، هاماری، خشت، تهخت، ئاست، به رانه ر، پایه، ریک، راست و ریک، راست و دروست، ریکار، پله.

مستغلة: به کارهینراو، ده دست به سهرداگیراو.
مستغنی: دهوله مه ند، بئ نیاز.
مستغیث: یارمه تی خواز، که سیکه داوای به هاناگه یشتنی بکات
مستفاد: سوود لی وهرگیراو، ئاشکرا و دیارکراو.
مستفر: راجه نیبو.
مستفرك: پروانه (فربک).
مستفسر: لیپرس، پرسهر، پرسکار، وهلام پرس.
مستفید: سوودمه ند، پریژ.
مستفیض: که سیکه داوای به هرو به خشش بکات.
مستفیع: ناشیرین و خراو.
مستقبل: له (استقبال) بیدۆزه وه.
المستقبله: وهرگر له (فیزیا).
مستقر: له (استقرار) بیدۆزه وه.
مستقل: له (استقلال) بیدۆزه وه.
مستقیم: له (استقامة) بیدۆزه وه.
 - غیر مستقیم: ناراست، نادروست.
 - المستقیم المماس: هیتلی لیکه وت.
 - مستقیم السلوک: راسترۆ، راستکار.
 - المستقیم المتغیر: هیتلی بئ بار.
 - المستقیم المتوسط: هیتلی ناوه ند.
المستقیمات المتوازية الثلاث: سئ تهریبه هیتل.
مستقیماً: یه کسه ر، راست و په وان.
مستکبر: به ههوا و فیز، خۆپه رست.
مستکره: ناپه سند، بیژوبۆلیتیکراو.
مستل: دهره اتوو.
مستلذ: که سیکه چتی خۆش و تامدار بخوازی.
مستلم: وهرگر.
مستلزم: ئه وهی که بیژیستی چتیکی تره.
مستلقى: له سه ر پشت پاکشاو.
مستمر: له سه رۆ، هه میشه بی، درێژه دار.
مستمراً: هه میشه، به بئ برانه وه، په یداپه ی، پییده، لیکدالیکدا.
مستمسك (ج) مستمسكات: له (استمساک) دا بیدۆزه وه.
مستملح: به تام، خویدار.
مستمع (ج) مستمعین: گویدتیر، گویدهر، گوئیگر، بیسته ر، گووتیرایه ل.
مستملك: داگیرکار، که سیکه دهستی به سه ر سامانیکه داگرتی
مستملکه: ئه وهیه که که وتیته ژئیر دهسته وه.
مستنبط: دهره ینه ری چتیکی له چتیکی تر، له مه به س که یشتوو
 به هۆی زهره کی و تیکۆشین و سه لیه ی خۆی.
مستنجد: یارمه تیخواز، ئازا، توانا.

- مسعی (ج) مساعي:** ههول، خهبات، تیکۆشین، ههول و تهقه لالا.
- مسقاط:** بهراویژ، بهراویژنو، بهرخهر.
- مسقط:** کهوتگا، کهوتگه، کهوتنگه، ههلدیر.
- مسقط الرأس:** شوینهزا، زید، زایینگه، مهلبه ند.
- مسقط (في الفيزياء):** کهوتگا.
- مسقط الماء:** پیژگه، تافگه.
- مسقف:** داره‌ای سه‌ریانکراو، سه‌ریان داپۆشراو.
- المسقي:** بهراو، ناوه‌نیا، ناوی، ناویه، ناویژه، پاراو.
- الاراضي المسقية:** ناویژه، زه‌ویانی بهراو.
- مسك (ة):** مسک، مشک، چتیکی بۆنخۆشه.
- مَسك:** ۱- گرتن، گرتی ۲- په‌نابردن، خو پیتوه هه‌لاوه‌سین.
- خشبة المسك:** نیره‌ژهن.
- كثير المسك:** گرک.
- إمسك:** بگره، ها، هانج.
- مَسكِب:** پیژگه.
- المسكة:** کهره، رۆنی کهره.
- مُسكِر:** مهستی هینه‌ر، هۆشپیر.
- مسكر:** شه‌کراو.
- مسگن:** دامرکین، دامرکینه‌ر، نارامیده‌ر، ده‌رد دامرکین.
- مسكن (ج) مساكن:** دانیشته‌گه، مه‌لبه‌ند، مه‌لبه‌ن، زید، لان، مال، شینی، یاگه، مه‌لوه‌ند، نیشتگه، دالده، نه‌وا، مه‌لوه‌ن.
- مسكوب:** پژاو، پیژراو.
- مسكوك:** له‌سکه‌دراو، پوولی لیدراو.
- مسكون:** دانیشته‌وو، دانیشته‌گه، جیگایه‌که شوینی دانیشته‌ن بێ.
- مسكين (ج) مساكين:** پروانه (فقیر).
- المسلاة:** سینه‌ما.
- مسلخ:** کراسه‌مارانه، توپژی، ماری، کیفی ماری.
- مسلة (ج) مسلات:** سووژن، شووژن، گوندووش، گوچه‌وه‌نی، برووژن، جه‌والدروو، گوونووش، گنۆژ، پرووژن، جالدووز، گندۆش.
- مسلخ:** شوینی که‌ولکردن، سه‌لاقخانه.
- مسلط:** چیره، زال، ده‌سته‌لاتدار.
- مسلفة:** ماله، مۆله، شقنه، شنکینی، مالمو.
- مسلك (ج) مسالك:** نایین، خوو و په‌فتار، رۆیشتنگه، ری و شوین، ری، پیگا، شپوه، په‌وشت.
- مسلم:** مسولمان، مل که‌چ، وه‌دووی نایینی ئیسلام که‌وتوو.
- مسلم:** سووتخۆر، مرده‌خۆر.
- مسلوب:** تالانکراو، دارنراو، رووتکراو.
- مسلوبق:** کولاو، پژاو، په‌لوول.
- مسلول:** دیق‌دار، ده‌خه‌زدار، ده‌رده‌باریکه‌دار، سنگ‌زاری، سییبار، سیلدار.
- مسلى:** دلده‌روهه، دلخۆشکه‌روهه، خه‌مبه‌ر.
- مسمار (ج) مسمير (ة):** بزمار، بسمار، مه‌تره‌باز.
- مسمار الرجل:** میخه‌که، بزمار پی.
- مسمار القدم:** میخه‌که، بزمار پی.
- مسمار محوي:** بورغی، بورغوو.
- مَسْمَع (ج) مسماع:** گوئی، گوپچه‌که، بیستنگه.
- مسمن:** چه‌ورکراو، قه‌له‌وکراو.
- مسماك:** که‌پر، سابات، دالیت، دالتوت، که‌پری میوان، چه‌فته، چتیوه‌س، داریه‌س.
- مسموع:** بیستراو، ژنه‌وتراو، ژنه‌وراو.
- مسموك:** پروانه (مسماک).
- مسموم:** ژه‌هراوی، ژاراوی، ژه‌هر خواردوو، ژه‌هرین، ده‌رمانخواردوو، ده‌رمانداوکراو.
- مسمى (ج) مسمية:** نیویراو، ناوبراو، نیویراو، تایین، گۆزین، باسکراو، پیژنا، هه‌ره‌مه، وانیک، هین، ناولی نراو.
- مُسن:** به‌ته‌مه‌ن، پیر، کۆنه‌پیاو، پیار، داکه‌وتوو.
- مسن:** هه‌سان، سان، سه‌وتان، هه‌ستان، به‌رده‌ساو.
- مُسنة:** نینگوتینی دوو سالانه‌یه.
- مَسند (ج) مساند:** دیره‌ک، پشته‌ک.
- مُسند:** راگر.
- مُسند:** پالدراو، هه‌له‌په‌سیراو، هه‌له‌په‌سیراو.
- مُسند اليه:** پالپشت.
- مُسند كامل:** پالدرای ته‌واو.
- مُسند ناقص:** پالدرای ناته‌واو.
- مسنن:** ساوراو، تیژکراو.
- مسنن:** ددانساز، تیژکار.
- مسهل:** ده‌رمانی ره‌وانی، ره‌وان، زگچووین.
- مسواة:** ره‌ندی دارتاشان.
- مسواك (ة) ۱-** پووش و چیلکه‌ی ددان ناژنینه‌وه، سیواوک (له‌ سوونه‌وه‌یه)، ددانسۆر، فلچه‌ی ددان شوشتنی، فرچه، دیان پاکه‌وکه‌ر ۲- گووینی، گینی، گینۆ.
- مسودة:** په‌شه‌ک، روونووس، روونقیس، سه‌واد، روونویس، روونویشت.
- مسور:** جیگای بازنه، بازند، مه‌چه‌ک، زوانده.
- مسوس:** کرمی، کرماوی، کرم.
- مسؤل:** به‌رپرس، پیتاودار، به‌رپرسیار، لپیرسراو، وه‌بال به‌ستۆ
- المسؤولية:** ئۆبال، له‌ملی، پیتاوداری، گپچه‌ل، لپیرسراوی، وه‌بال، نازربان، به‌رباری، لپیرسینه‌وه، پیتاوداری، به‌رپرسیاری، به‌رپرسی.
- الشعور بالمسؤولية:** هه‌ست به‌به‌رپرسیاری کردن، هه‌ست به‌لپیرسینه‌وه کردن.

مشاعب: ناشووبگير، سهربه گيچهل، بزوز، گيره شيتوين، پشيتوکار، گروز، تاژاودگير، ئەفه جان، هاروهاج

مشاغبة: پشيتوکاری، گيره شيتوينی، گيچهل و پشيتوی.

مشاغرة: ژن بهژنه، ژن بهژن کردن، ژناوژن، ژناوژن.

مشافهة: رووبهروو ناخوتن و وتووئژ کردن.

مشاكس: لاسەر، بهدكار.

مُشاكل: وهكو، ويچوو، هاوچەشن، ناوی يه كيتكه له دهريابه كانی ههلبهست له سهه كيشی: فاعلاتن، مفاعيلن.

مشام: بۆنگه، دهماخ، كه پۆ، لووت.

مشاهد: بينهر، چاوپينكه وتوو.

مشاهدة: چاوپينكه وتن، ديتن، بينين.

مشاهرة: مانگانه به مانگانه به كرى گرتنى كه سبكي.

مشاور: راويتزه، وهزير، راويتزيار، ته گبيركار.

مشاورة: ته گبير پيكردن، راويتژ، واته و ويره.

مشاية: ره وره وه.

مشايح: وه پيخهه، كه سبكيه وه دووی كه سبكي تر بكه وئ يا ميوان و يا كه سبكي بهرئ بكات.

مشايعة: بهر پيكردن، هاوكاری، به شويتن كه سبكي رويشتن، ميوان يا كه سبكي بهرئ كردن.

مُشَيح: تيروپر، تيركراو.

مشيك: نيره و ميتيه له جياتي دوگمه به كارد بهرئ، توپردار، كونكون.

مُشَبه: ليتچون، ليتكردن.

المشبه به: له وچوون، له وكردن.

مشبوه: ئەنت و پههت، چاڤ زوورك، بۆن ليتهاتوو، چاڤ زۆرك

مشتاق: ئاره زوومه ندى دیدار، به تاسووخ، به داو و دل، بينهكار، كه لکه له دار، مريكا.

مشتت: بلاو، پهريشان.

مشتت الرأس: دوودل، نيگه ران.

مشتبك: ئالۆز و تيتكالاو.

مشتبه: دوودل، نيگه ران، ناديار، تيتكه لالو، دووگومان.

مشتت: په رگه نه، پرش، په رش و بلاو، پرش و په شيتو، ولاو، داخان، پرژ، تارومار، ته خشان، ته خشان و په خشان، پهريشان، شيتاو.

مشتد: سهخت، قايم، پتهو.

مشتري: بروانه (مشتري).

مشترك: دوو كۆبي، دووبه شى، هاوبه شى.

مشترك: هاوبه شى، به شدار، نيهه كار، هاوكار، هه قپا، لف، هه قبه ره، هه ق، هه مپا، پشت هه ق، ناو كۆبي له (جه بر) دا.

- عدم المسؤولية: به رسووكى، بارسفكى.

- عديم المسؤولية: بارسووك، بارسفك.

مسيح: ۱- كه سبكيه به روئى پيروژ هه نوابى ۲- پارچه بيتك له زيو و زيو ۳- زۆر په ر ۴- زۆر گه رۆك ۵- ناويانگى عيسا پيغه مبه ريبه (د).

مسيحي: فهله، فهلهه، ديان.

مسيحي الاصل: بنه فهله، بنديان.

المسيحية: فهله بيتى، ديانى، كيتلو، تايينى عيسايى.

مسيء: بهدكار.

مسيخة: مالى سواخى، هه ريبى.

مسير: ۱- راگه، ريتواز، ريتباز، شويتنى پيدا رويشتن ۲- كاراژ (كاراج) شيلگر.

مسيطر: زال، جلوه و كيش، قه له مرؤ، چيره، دهسته لاتدار، توانا، دهسته لاتدار.

مسيعة: مالهى سواخيبه، هه ريبى.

مسيف: كور مردوو، زگسووتاو.

مسيل: لافاوگه، سيتلاوگه، سيتلكا، كه ند، كه نده لان، ئاوهرؤ.

مشاء: ۱- كه سبكيه زور بهر پيگايه دا بروات ۲- پاشدوو، دوو روو

مشابه: هاوتا، ويچوو، ليتكردوو.

مشابهة: ويچوون، ليتكردن.

مشاة: پياده، به ييار، په ياده.

مشاجرة: پيله، به ره ره كانى، داروگير، قه، جهنگ، شه ر، دنگه شه.

مُشار: ريك (اشاره) كراو.

مشارك: به شدار، هاوبه ش

- المشارك في السر: هاوپراز، هامراز.

- المشارك في اللغة: هاو زمان.

مشاركة: به شدارى، هاوبه شى، نيهه كارى.

- المشاركة في الحياة: هاوسه رى، هاوسه نيرى، تامسه رى.

- المشاركة في السر: هاوپرازى، هه مرازى.

مُشاش (ج) مشاشة: زهوى نهرم، بنچينه، پشوو، سروشت، خو، نوكه ر.

مشاط: شانكار، شهكار.

مشاطة: ۱- رازينه وه، روخسار به هه نيه هه لگر، ئافره تيتكه بووكى برازيتيئته وه ۲- به ربووك، پورسپى، پاخه سوو

مشاطة الصوف: شانهى خورى

مشاع: ئاشكرا، بلاو، به ش نه كراو، سامانتيكه له نيوانى دوو يا چهند كه ساندا به ش نه كرابئ

مشاعر: ههسته كان

مشاعرة: هه ليه سبتين، به ره ره كانيئى يه كترى به هه ليه ستان كردن

- المشتری:** ۱- کریار، بکری، سه نیار ۲- بهرجیس، هۆرمز، هۆرمز، پهرچس. ناوی ئەستێرەبێکییە و ناوی مانگیکییە ۱۲۳۰ هەندى زەوییه و له ۱۲ سالاندا جارتیکی بە دەورەى خۆرى دەگەرى.
- مشتعل:** داگیرساو، هەلایساو، گەش، ئاییساو، رەوشەن
- مشتغل:** خەریک، لەگژ، کاردار، لەکاره‌وه‌چوو، خاوه‌ندکار.
- مشتق (ج) مشتقات:** پارچه‌کراو، شەق کراو، خورده، زاد، بەرھەم لێ دەرھێنراو.
- مشتقات:** دەرھێنراو.
- مشتقات الفعل:** پارچه‌کانی کردار.
- مشتکی:** گلیشان، دادخواز، گلهیی کار، گازاندۆک، داخواز، گله‌مەند، گانده‌کار، داواکار، کەنۆ، زالەبەر، کومکافر.
- مشتکی علیه:** داد لە دەست کراو، گازانده لێ کراو.
- مشتل (ج) مشتال:** شەتلگا، شەتلجاری، شەتلزار، باخلە.
- مشمعل:** داگر، گیره‌وه.
- مشتەر:** ناویانگدار، بەناویانگ.
- مشتھی:** بەئیشتیا، بێژوودار، ئیشتیاکار، مگیزدار.
- مشتھیات:** ئەوانەى خوازتراونەوه و ئارەزوو کراون.
- مشتوم:** جینتو پیتدراو.
- مشتی:** زستانه‌وار، قشلاخ.
- مشتجب:** سێپایه‌ی وێنە‌گرتن و چەک و ئیتر.
- مَشجر (ج) مشاجر:** دارستان، پیدارویار، لێر، لێره‌وار.
- مَشجر:** گۆلگۆل، گۆلگۆلی، گۆلدار، پیر دارودره‌خت، وه‌کو دار، رازاوه‌وه.
- **مشجر السیسان:** کفرجاری.
- مشجّع:** هانده‌ر، تاووه‌ر، گالده‌ر.
- مشحذ:** هەسان.
- مشحط:** قایه‌ی مێوی، دالیت، دالوت.
- مَشحوب:** رەنگ هەلبێزپکاو.
- مَشحون:** پێ، تژی، بارکراو، داگیراو، پیرکراو.
- مشخرة:** شەغره‌کیش.
- مَشخَص:** گه‌وره و دیار، بژارده‌کراو.
- مَشخَص:** دیارکراو، بەدی کار، بژارکار.
- مشدد:** ۱- سەخت و قایم ۲- پیتیکه‌ گیره (شده‌ی هەبێ).
- مشدود:** بەستراو.
- مشدوه:** کاس، وری.
- مشذب:** توه‌رداس.
- مَشرب (ج) مشارب:** ۱- چتیکه‌ به‌پیتی ئایین بێ ئاوخۆرگه، جینگای ئاو لێ خواردنه‌وه. ۲- خوو، رەفتار، ویستی هولمان (نفس).
- مشربة:** ئاوخۆری، لیوان، جامۆل، شەربه.
- مشرح:** نەشته‌رکار.
- مشرّد:** بێ ئەوا، دەرپه‌ده‌ر، پنتی.
- مشرط:** نەشته‌ر، نیشته‌ر.
- المُشرع:** یاسادانه‌ر، ده‌ستووردانه‌ر.
- مشرّف (ج) مشارف:** له (اشراف) بیدۆزه‌وه.
- مشرق (ج) مشارق:** بروانه (شرق)
- مشرک:** گاور، له ئایین وه‌رگه‌راو، که‌سه‌یکه‌ ددان به‌تاک و ته‌نیاى خودای نه‌هیتن.
- مشروب (ج) مشروبات:** خواردنه‌وه‌مه‌نى، خواردنه‌وه‌مه‌نى
- مشروح:** کراو، رووناک کراوه‌وه، راقه
- مشروط:** په‌یمان له‌سه‌ردراو، بربار له‌سه‌ردراو
- مشروطة:** له (شرط و شروط) دا بیدۆزه‌وه
- مشروع (ج) مشاريع:** کارنامه، پرۆژه، گه‌لآله، ده‌ست پیکراو، ئەوه‌ی که ئایین به‌رپه‌واى بزانن.
- المشروعات الخيرية:** پرۆژه‌کانی چاکه، کاردار له کاره‌وه‌ چوو، خاوه‌ندکار.
- مشنز:** نەنگین
- مشط (ج) مشاط وامشاط:** شانە، شەه، شە، شەهک، شەرشەه
- **مشط صغير:** شەهک
- **مشط الصوف:** شانەى خورى
- **مشط القدم:** شانەى پێ، شانەى په‌نجەى پێ
- **مشط اليد:** شانەى پشتى ده‌ستى مرویان
- مشط مشطاً:** شەکردن، شانە‌کردن
- مشطور:** دووقاق
- مشع:** تیشکده‌ر، تیشکده‌ره‌وه، تیشکه‌وه‌ر.
- مشع:** خرماندن
- مُشعبذ، مشعوذ:** ته‌رده‌ست، چاوبه‌ست، فیتلباز، ساخته‌کار.
- مُشعر:** هه‌ستده‌ر، ئاگاده‌ر.
- مشعشع:** رەوشەن، دره‌خشان، سێبه‌رى روون و بلاو و تەنک.
- مشعل:** داگیرسینه‌ر، هه‌لگیرسینه‌ر، هه‌لگیرسین، ئاگر هه‌لکه‌ر.
- مشعل النار:** ئاووره‌هه‌لکه‌ر.
- مَشعل (ج) مشاعل:** چرادان، ساپلیته، سووکه‌ چرا، قه‌ندیل، مه‌خشه‌ل، مه‌شخه‌ل، ئاوورگ، ئاگردان.
- مشعوف:** که‌یفخۆش، خۆشحال، شه‌یدا، دلبراو، شاد، دلشاد، شادمان.
- مشعول:** هه‌لکه‌راو، پیکراو، ئاییساو، داگیرساو.
- مشغلة (ج) مشاغل:** کاروبارتیکه‌ مرۆی به‌خۆه‌ خه‌ریک کات و نه‌په‌رژیتته‌ سه‌ر ئیشیکى تر، له‌گژى، سه‌رقالی، رهنج، ئەرک، خه‌ریک.

- **كثرة المشاغل:** بارگرانی، سهرقالتی.
- **كثير المشاغل الفكرية:** سهرپری.
- مشغول:** خهريك، لهگژ، سهرگهرم، گژووژ، پیتگری، خووهبی، لهزگ، سهرقال، له کارهوهچوو، به کار، سهرجهنجال، سهرگهرم
- **مشغول بكثر المشاغل:** سهرگهرم، سهرپری، سهرقالتی، پهژاره.
- مشغولية:** پرکاری، سهرپری، سهرقالتی، پهژاره.
- مُشَقَّق:** دلئسوز، ميههربان.
- مشقة (ج) مشقات ومشاقت:** رهنج، دهردهسهري، کيشه، مهينهت، سهخت، ئهرك، دژواری، ئازار، دوخشاری، سهخلهتی، تالی.
- مُشَقَّق:** هلدري، هلدپری.
- مُشَقَّق:** قهلهشت قهلهشت، ترهكاو، قهلهشاو.
- مشقوق:** دراو، ههز، پارچهکراو، دریاو، قلیشاو، تللیشاو، هلدراو.
- مشكاة:** ۱- پیرسوز ۲- تاقه، کولین، خولانکه، تاقچه، دهلاقه، خهلانکه، داق، شویتیکه چرای له ناو و یا له سهردابنیت.
- مشکل (ج) مشاکل:** سهخت، دژوار، گران، ئاستهم، کاری سهخت، گژنگ، پچهپر پچهپر، ستم، دوخشار.
- مشکل:** بهقهلافهت، بهتهن و مهن.
- مشكلة (ج) مشاکل:** دژواری، سهخت، دژیا، پیتسیر، کوتهک، تیگیگر، گیروگرفت، کولیتزه.
- مشكوك:** جیگای گومان، دوویهختی، جیگای نیگهرانی.
- مشكور:** سوپاسکراو، پهسندکراو.
- مشكلة:** گهردن بهس، گهردن بهند، ملبهند.
- مشلول:** شهپله لیدراو، رهقیتته، رینجۆ، کهسیکه دهست و لاقتیکی له کار کهوتبئ، شان، شهحتویوی.
- مشكوك:** خۆویهخت، له گوماندا، ئهنجام نادیار.
- مشمّر:** له (شمردا) بیدۆزهوه.
- مشمّر:** ههلهدهروه، قول و یاداوین ههلهکر.
- مشمّتز:** بیتزار، ههراسان، لؤس، وههز، کهوهری.
- مشمس:** خۆرهتاو.
- مشمس:** قهسیسی، مژمه، زهردهلّو، شلانه.
- مشمس جبلي:** هلالک.
- مشمع:** میتوای، مؤماوی، مؤمین، مشه ما.
- مشمول:** داگیروا، داگیبرکراو، بهرکهوتوو، وهبهرکهوتوو.
- مشموم:** بۆنکراو، ههست پینکراو.
- مشنقة (ج) مشانق:** خنکاندنگه، سیداره، قهناوه، سچ پیتک، سههپا.
- مشنوق:** خنکینراو، خنکیای.
- مشة:** ئیشتیاکهروهه، ئیشتیادهرد.
- مشهاب:** سهلهکه بزوت.
- مشهد (ج) مشاهد:** ناسوگه، کومهلگه، شوینی دهست له ملدان
- مشهود:** دیتراو، بینراو، نامادهکراو.
- مشهور (ج) مشاهیر:** نیویانگذار، نیودار، نافدهنگ، خووهیناف، ناقدار، دهنگانه، بهناو، سهروهدهر، بهناویانگ، ناودار، دهنگینی، بهنیویانگ، ناسراو، دهنگین، رهمو.
- مشهئي:** ئیشتیادهرد، ئارهزوو ئیشتیا و ههوا و ههوهس ههینهر، دلبهه، ئیشتیا ههینهر، دلقهکهرد.
- مشواة:** شیشهی کهبابی.
- مشورة:** تهگیگر، راویژ، بیرورا دهرپری.
- مشوش:** ئالۆز، پهژتو، قیزه، چهواشه، ئالووز، شپریو، زلفیاگ، داچلهکاو، پهشیتو، پشیتو، تیکچوو، تیکهک و پیکهک، شل و شۆل، شلووق، شپهزه، ژولیاگ، شلهژاو، پهشیتاو، شیتاو، پهریشان، گیره.
- مشوش البال:** نیگهران، دوودل.
- مشوق:** هاندهر، فیتدهرد.
- مشؤوم (ج) مشائیم:** بروانه (شوم و شوم).
- مشؤه:** شیتاو، شلهژاو، پهشیتو.
- مشوي:** برژاو برژیاو، بریانی.
- مشي، مشیة:** چوون، ریکهوتن، وهریکهوتن، رهوت، رهوانه بوون، پهیاداری، ریکه رهیشتن.
- **المشي بدون انقطاع:** گاتهگات.
- **مشی الطفل بعد الحبو:** پیتگری، پچ ههلهگرتنی مندال.
- **مشی القبح:** قندقن، رهوتی کهو.
- **اسلوب المشي:** شیهوی رهیشتن.
- **بطيء المشي:** سست، کهمهروت.
- **تعلم الطفل المشي:** پیتگری، پههلهگرتنی مندالی ساوا.
- **سرعة المشي:** تیزرهوی، خوشرهوی.
- **سريع المشي:** تیزرهو، خوشرهو، بهزوک، تیزرهوت.
- مشی:** رهیشتن، ریکه رهوی، ریکه برین.
- **مشياً على الاقدام:** بهپچ، بهپیتیان.
- مشيب:** پیری و مووی سیی.
- مشية:** پیاسهکردن.
- مشيئة:** خوازتن، ویستان.
- مشيخة:** پیریتی.
- مشيد:** بلند، بهرزکراوهوه، ههلهچنراو.
- مشيد:** گیتچکاری کراو، ئهوهی که بهگیتچ یا قسل سواخ درایی.
- مشير:** ریک کار، تهگیبرکار.
- المشيط:** بنکری.

مشيعة: سهوقانی، چنگله.
مشيعة: کووله که ی ناوی وشک

مشيعة (ج) مشائم: ۱- پسدان، پزدان، م. ندالان، ناوالدان، سهراو، یاوهر، یاوهری، هاوالمندال ۲- نهو پیسته تنکه به که له گهل مندالی دیتته دهرهوه.

مُصالح: ناشتیخواز.
مُصالح: بهرژه وندی، چاکه.

المص (ه): مژین، مژتن، هلمژین، هلمچینی ناو، ملچاندن، مین، چلپاندن، فه مستن.

مصالحة: له گهل یه کتری ریک که وتن، ناکوکی لابردن، ناشت بوونه وه، ریک که وتن وه.

مص السجائر: قوم له جگهره دان، مژ له سیغاردان.
مُصَلب: ریشکن.

مصاهرة: بوونه زاوا، له گهل که سیکی خزمایه تی کردن بهژن دان و یا ژن لیخ خوازتن.

مصاب: ههنگراو، پیکاو، گرفتار، نهنگیوراو، توشهاتوو، نهنگافتراو، گیروده، نهنگوتراو، پاگیر، گرفتار، دووچار، تیخ نالاو، بهرکه وتوو.

مَصَب (ج) مَصَاب: له (صَب) دا بیدوزهوه.
- **مَصَب المَاء:** ریژگه.

- **مصاب بالربو:** تنهنگه نه فهس، پشووسوار، توش بهرهنگرداری هاتوو.

- **مصب ماء الرص حيث يتلاقى مع الفلك:** دوزهقه.
مصباح (ج) مصابيح: چرا، لامپا، له میا، لاله، له میه.

- **مصاب بالروماتيزم:** بادار، فادار.

مصباحية: دیان، رۆله، دانووله، چیشتیکیکه به بوئه ی دهرچوونی ددانی مندالان لیده نری.

- **مصاب بحصر البول:** میزگیراو، میزه سپنهک.
- **مصاب بضربة الشمس:** تاوگاز، هه تاو بردوو.

مصبغة: رهنگریژخانه، خمخانه.
مصبغة النيلة: خمخانه، هه شخانه.

- **مصابرة:** هیمنی.

مصبوغ: رهنگ کراو، رهنگ کرباگ.
مَصْح: له (صحة) دا بیدوزهوه.

مصاحب: هاوړی، برادر، هاوال، هه مرپا، هاوهدم، ریتههف، هه هره، هه مدم، هاوهدم، نامتا.

مصحح: هه له لابه، هه له بر، بیرازکار، وه راستگی، بیرازه وان.
مصحف (ج) مصاحف: له (صفحة) دا بیدوزهوه.

المصادر العضوية: زینده سهراوه کان، سهراوه تورگانیه کان.
مصادر المواد: سهراوه، سهراوه، زیدهر چاوگه، بنیات.

مُصْحَف: که سیکی له کاتی خوتندنه وه و یا نووسینیدا چه ند وشه ییکی به به سهراوون و یا به هه له بگوری.

مصادرة: دهست به سهراو مالی که سیکی داگرتن.
مصادف: توشهاتوو، توشی یه کتری هاتوو، تیکه هه له نگووتوو، توشیار، دووچار، نادقه.

مِصْدَاق: که سیکی یا چتیکی که راستی گوتنی که سیکی تر ساخ و روونکاته وه.

مصادفة: پیک که یشتن، توشی یه کتری هاتن، دووچار بوون، توشیار بوون.

مصدر (ج) مصادر: سهراوه، چاوگه، بنج و بناوان، ژیدهر، کانگا، بنیان، بنیات، ماکدر، بنگه، چاو، کانگه، بنگا، بن و بناوان، بنگه، سهراوه.

مصادفة: له گهل که سیکی دۆستایه تی کردن، له رووی دلپاکیتییه وه له گهل که سیکی دۆستایه تی و پهیمان بهستن.

مصدر العمل واصلها: بنج و بناوان.
المصدر المذكور سابقاً: سهراوه ی ناو براو.

مصادم: که سیکی یا چتیکی له یه کتری تر هه له نگووی و یالیک بدن و لهو هه رایه دا رهنج و تازاریک روو بدات.

مصدرة: نارده، هه نارده.
مصدع: زبرهک، زنگ له کاروباراندا.

مصادمة: لیکدان، تیکه هه له نگووتن، لکوماندن، بهرگی بوون.
مصارع: زۆرانی گر، زۆرهوانی گر، زۆرانی باز، تۆکه رانی، تیکه رانی، تیرووچانک، خۆلیکدان، بچه نگان، زۆرانی، زۆرانیازی، زۆرمه زمی، زۆرمه زمی.

مصدع: سهرئیشهر، مایه ی سهرئیشه.
مُصْدَعُ الحمص: له تکه نوک، له په.

مصارعة: زۆرهوانی، بچه نگان، مل ملانی، زۆرانی، زۆره بان، **مُصَاص:** راز، نهپینی، کرۆکی چتی.

مُصَدِّق: باوه ریکار.
مُصَدِّق: باوه ر پیکراو، باوه رمه ند.

مُصَاف: مهیدانی شه ری، شوینی ریژبوونی.
مصافحة: دهست له دهستی یه کتری نان، دهستی یه کتری کوشین، دهسدان، چوونه دهستی یه کتری.

مُصَر: پیداکر، ریکه گر، براندو، رغن.
مصر (ج) امصار: ۱- تیخه، سنوور، شووره، ۲- به ولاتی

مصر و شاری قاهره شه ده لئین مصر ۳- شار، باژیری.
مصر مصرأ: هه له دوشین، به قامکی دوشین، دادوشین.

- مضاد الحیاة:** دژه ژبان.
- مضادات الحیاة:** دژبان، (دژه ژبان).
- مضادة:** دژی به کتری جوولانه وه.
- مضار:** بروانه (مضرة).
- مضارب:** لیدهر، لیکدر، بکون، ژهن.
- مضاربة:** لیکدان، شه ره بونج.
- مضارع:** ویچوو، وهکو، کرداریکه سهرده می نیستا و دواروژ نیشان بدات، ناوی به کیکیشه له ده ریایانی هه لبه ست، له سهر کیشی **مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن**.
- مضاف:** تیبوه دهر، پالقدار، وه پالدهر.
- مضاف الیه:** وه پالدر، پالقدیر.
- مضاعف:** له (ضعف)، (ضعاف) دا بیدوژه وه.
- المضاعف المشترك:** چند جاره ی هاویه ش.
- مضاعفة:** دوو چندانه کردن.
- المضاعفات (للأمراض):** ماگ لی پیسکردن، درژانگ، ماکه کان لی پیسکردن.
- المضایقة:** سه ختگیری کردن، تهنگاو کردن، درتیخی، درتیغی، کوژتایی.
- المضایقة في الدين وغيره:** هه لچنین.
- مضبطة (ج) مضابط:** هه لنامه، بریارنامه.
- مضبوط:** راست و دروست کراو، پاریزراو، باش ریکخراو.
- مضجع (ج) مضاجع:** خه وگه، نارامگه، گوپ، گلکو.
- مضجع:** لیگرتن، تانه لیدان، تانوت لیدان.
- مضحك:** وه بیکنه نین خهر، به سخهل، لیقوک، زرته ک.
- مضحكة:** تیزه زاروک، لیسوکی، ناواوکی، کوسه وهوی، کوسه بووکه، لیقوک، قهر، لیپووک.
- مضخة:** ۱- فیچقه ی ناو یی ناویژتینییه ۲- ترومپا، تیروچکه، فیقژن، ناو پاش، خوپی، فیسقه، ناوفرین، ناو پرتین، فیسقه.
- مضخة الكابسة:** ترومپای پالپتیه نهر، په ستوک.
- مضخة الماصة:** ترومپای مژوکی.
- مضخة ماصة كاسبة:** ترومپای مژوکی په ستوک.
- مضرة:** زیاندهر، زیانه خه یو، زیانکار، زیانگه بیین.
- مضراب:** مرانگی گچکه ی کانیه تاری یی لیده درئ.
- مضرب:** لیدانگه.
- مضرب الريح:** باگر، بهریا.
- مضرب الشمس:** به ره تاو، به ره روچکه.
- مضرب الصاعقة:** شمشه.
- مضرة (ج) مضار:** زیان، به پیچوه وانه ی قازانج.
- مضرس:** ددانه دار، له گنجهل و کیشه وه چوو.
- مضروب:** لیدراو، کوتراو.
- مضروب فيه:** ژماره بیته که ژماره بیته کی تر درایی.
- مضروب (في الحساب):** لیدراو، لیکدراو.
- مضروب الشمس:** تاو گاز.
- المضربة:** دژکولیو، دۆخه وه.
- مضض:** ورته، ورته ورت، پرته، پرته پرت.
- مضطجع:** قوونه و تلور که وتوو.
- مضطرب:** ناچار، بیچاره، شی، ناجه سه.
- مضطرب:** له (اضطراب) دا بیدوژه وه.
- مضطهد:** چه وساو وه، ژیر چه پوکه، ژیر چه په لوک.
- مضعف:** ۱- دووتا ۲- سستکار، بی هیژکار، له هیژخهر.
- مضعف المعنوية:** جه رگبری.
- المضع:** جوون، جووین، جاکاندن، جووتن، جایین، جاوین، هلیچاندن، هلیه کین.
- مضع الكلام قبل التلفظ:** گلماندن، قسه زور دهر نه برین و جوونه وه.
- مضعفة (ج) مضغ:** گوشت پاره.
- مضعفة:** زارجوو، پارچه خوراکیکه له ناو زاری بجووری، دهمه جاو.
- مضغوط:** په ستراو، په ستیوراو.
- مضلل:** ته فردهر، له خسته بهر، گومراهکار، سهر لیثیوتین.
- المضلع:** په لپهل، په لپه لای، چه ندلا، لادار.
- المضلع المحدب:** چه ند لای قوژر.
- المضلع المقعر:** چه ند لای ناو چال.
- المضلع المنتظم:** چه ند لای ریکویتیک.
- مضمار:** مهیدانی ئەسپ غاردانی، شوینی ههره دوا بیسه که ئەسپ له پیشبیرکه دا ده بی بیگاتی. (شار).
- مضمحل:** له (اضمحلال) دا بیدوژه وه.
- مضمذ:** له (تضميد) دا بیدوژه وه.
- مضمز:** داپوشراو، به دل ئەسپیراو.
- مضمض ومضمضة:** ناو یا دهرمان له زار وهردان، زار شوشتن.
- مضموم:** کۆکراوه وه، وشه بیته که به بوری هه بی، بۆردار.
- مضمضة:** دهنگی مار و هی تره.
- مضمون (ج) مضامين:** له ناوه وه پیچراو، انا، مه بهس.
- مضى مضواً ومضياً:** رۆیشتن، رابردن، تیبه رین، بوورین، وباران.
- فيما مضى:** له مه وه بهر، له وه پیش.
- مضيء:** رووناکى دهر، تیشکدهر، رۆشنا بیدهر.
- مضي:** بۆله، بۆله بۆل، وهرته، ورته ورت، پرته، پرته پرت، پسه.
- المضي المتكرر:** پرته پرت، پسه پسه، پسته پسته، بۆله بۆل، ورته ورت.
- مضیاف:** نان بده، ده ست بلاو.

- مضيرة:** دۆكولبو، دۆخهوا.
- مضيف:** قوناخ، كوچك، ميوانگه، ميوانخانه، ميமானخانه، ديوان.
- مضيفة:** ديوان.
- مضيق (ج) مضايق:** ۱- دهرهوند، دهرهبن، دهرهنگ، خرتهنگ، تهنگه، گهروو، تهنگه، دهرهبن، گهري، گهلي، دهرهوهت
- ۲- بهشه دهرهبايه كيشه كهوتبيته نيواني دوو پارچه خاكانهوه، خرتهنگ، دهرهفوك، دهره، دهرهوهند.
- المضيق بين البحرين:** درگه، درنال، كانال.
- المضيق بين الجبلين:** دهرهبن، گهلي، دهره.
- مضيقه (ج) مضائق:** تهنگه، تهنگايي، شويئي تهنگ.
- المطابقات الحسابية:** هاجووته ژميربييهكان.
- مط مأ:** كيشان، راکيشان.
- مطابق:** بهكچين، هاوتا، هاوچهشن، بهرانبه، رتيككهوتوو.
- مطابقة:** بهرانبهري، پينگرتن.
- مطار:** فرگه، بالافرگه، فرۆكهخانه، بالافرخانه.
- مطارد:** پارفيتن، راونه، راونير.
- مطاردة:** بروانه (الطرد).
- مطارق بخارية:** ههلمه چهكوج.
- مطاط:** جيل، جبر، لاستيک.
- مطاط الصلب:** لاستيکي پتهو، جيلي.
- مطاطي:** جيلي، جيري، لاستيک.
- مطاع:** گوئي پيدراو، رازه كراو، كهسيكه مهردوم گوئديري بكن.
- مطاعمة:** ماچ و موج.
- مطاف:** سوورپانگه، خولگه، شويئيكه مرۆ بهدهورهيدا بخوليتتهوه.
- مطالب:** داخواز، ويستهر.
- مطالبة:** داخوازي، ويست، داواي قهرزو و مافکردن.
- مطالع:** سهرنجدر، خويته، ناگادار.
- مطالعة:** ناگاداري، سهرنجدان، خويتهوه.
- مطالعة الكتاب:** سهرنجدان، پهرتووک خويتهوه.
- مطاوع:** گوئديري، گوئي له مست، كارتتيكه.
- مطاوع للحرارة:** گهرمي كارتتيكه.
- مطاوعة:** گوئديري، گوئي له مستي.
- **غير مطاوع للحرارة:** گهرمي كار تي نهكه.
- **عديم المطاوعة:** لاسار، بچ گوئي.
- مطاوي:** تالقاي و تالوز وهكو دهزوو و پسته و ريخوله.
- مطايبة:** رووخوش و خوش رابوردن.
- مطب:** پزشكخانه.
- مطبخ (ج) مطابخ:** مدبهق، ناشپهزخانه، چيشتخانه، كوانوو، ناشگه، سهرتهنوور، ناشتخانه، چيشتكه.
- مطبعة (ج) مطابع:** چاپخانه، مزرکه، مزرهكه.
- مطبعة كردستان:** چاپخانهي كردستان.
- المطبقة، مطبّق:** گرانهتا، كهوتويي، كهفتهيي، نهخوشي سوورتيژهيه كه تاي سهختي ههيه، تيكهوه پيچراو، لهسهريهكتري دانراو، يهك له ناو يهكتري نراو، سهرپوشدار، شهو و رۆژي، سهرهمر، بهبيچ پسانهوه.
- مطبوع:** كولاو، ليتراو، پههتي.
- **غير مطبوع:** نهكولاو، كال، خاو، چيشستي نه لي نراو، چيشستي نهكولاو.
- مطبوع:** چاپكراو، پهسندكراو.
- مطبوع:** رووكاري دهرهوه، سهريلكي.
- مطحن (ج) مطاحن:** ناش، ناساو، ناسياو، هار، هارپر.
- مطحون:** هارپراو، هاردرارو، هيردراو.
- مُطر:** فرنده، فرين.
- مطر مطراً:** بارين، فارين، وارين.
- مطر (ج) امطار:** اران، بارانه، ساران، قاران.
- مطر اثناء ظهور الشمس:** گورگهزي.
- المطر بغزارة:** بروانه (هطول المطر بغزارة).
- امطار خفيفة:** نهرمه بارانه، نمه بارانه، وهشت.
- المطر الشديد:** بارانهي سهخت، لهنگيژه.
- المطر العاصف:** بوژان، باو باران.
- المطر الغزير:** ليزمه، ريتنه بارانه.
- المطر المصاحب مع الرياح:** وهشت، وهشن، بارش، بارفت.
- المطر المصحوب بالثلج:** شليوه، ژيل.
- الامطار الموسمية:** كژه بارانه.
- المطر الوابل:** ليتنگيژه، هووچم، خوورمه بارانه.
- انقطاع المطر:** ههلبرينگان، ههلبرينگاندن، ههلبركان، بارانهبران، باران بران.
- **رزان المطر:** نمه بارانه.
- **عودة المطر:** دادانهوهي باران.
- **فترة بين المطرين:** كژ.
- **فقاعة المطر:** قهپوچكهي بارانه.
- **ماء المطر:** باراناو، واراناو.
- **نزول المطر:** بارين، وارين.
- **هطول المطر:** بارين، فارين، وارين.
- **هطول المطر بغزارة:** بهليزمه باران بارين.
- **هطول المطر والثلج معاً:** شليوه، ليتلاف.
- مُطر:** ناودار، تهروتازه.
- مطران:** سهروكي قهشانه.
- مطرب:** سازنده، چاوهش، خوشاواز، خوشبيتر، ناوازه خوان، بهزمساز، ناههنگيگي.

مطمئن: له (اطمئنان) دا بیدۆزهوه.

مطمع: جیڭایه که قومی لئی خوشکری و چاوی تی بیبری

مطمع (ج) مطامع: چاوتی برگه، نهوهیه که قومی لئی خوشکری

مطمورة (ج) مطامیر: ۱- چاله گهنم، زیندان ۲- ژیرخانی دهخا و دانه ویتله.

مطموس: ناپهیدا، نادیار، گوم، ون، دورکه و توهوه. نابینا.

مطمهر: خاوتیکه رهوه، پاکه رهوه.

مطمهر: پاک، خاوتین، بی پهله.

مطوف: نهو که سه به دیدنه شویانی پاک و ئایینی به خه لکی نیشان بدات.

مطوق: توقدار.

مطوقه: کۆتری توقدار.

مطول: درتیز، درتیزه بیدراو.

مطوي: پیچراو، پیچراوه، لوله کراو، نوشتاوهوه، هه لپیچراو.

مطیب: بوخوشکار.

المطیبة: ولاخ.

مطر: بارانه دیتوو، بارانه خواردوو.

مطیر: فرین، هه لفرین.

مطیع: له (اطاعة) دا بیدۆزهوه.

غیر مطیع: له (اطاعة) دا بیدۆزهوه.

مظاهر: رواله تکار، پاریزه، یاریکار.

مظاهرة: گه له کۆمه، ئیلاجاری، خویشاندان، خلوو، خرتوول، هاویشتیوانی کردن، یارمه تی به کتری دان، پشتی به کتری گرتن، وی نیشاندا.

مظفر: سه رکه و توو، پیروزی دهستکه و توو.

مظل: سیبه ردار، سایه دار.

مظلات الهبوط: چه تری هاتنه خوار، (پاراشوت).

مظلة (ج) مظلات: خیهوت، چادری گه وره، سه یوان، چه تر، سایه وان، سایه بان.

مظلم: تاریک.

مظلمة (ج) مظالم: نهوهیه که به زور که سیکی نهستی تری.

مظلوم: زور لیکراو، کتول، سته مبار، بیچاره، ته په سه را، په یوک.

مظمنی: دیمه زار، دیمه رۆ، دیم

مظنة (ج) مظان: شوینی گومان.

مظنون: گوسمان لیکراو، چکرین، نهنت و په هت، بون لیکراو، چاقزورگ.

مظهر (ج) مظاهر: ئاسوگا، روالهت، چاوه، رووکار، دیارگه، دیمه، شوینی دیاربون و ده رکه و تن، قه لافهت، شکل، بهرچاو، روخسار.

مطرح (ج) مطرح: فریدانگه، شوینی، لئی فریدانی.

مطرده: نیزی کورت.

مطرف: چاوتروو کینه ر.

مطرق (ج) مطرح: کوتکی ئاسنی به ردشکاندنیسه، په باخ، چوماخ، کاشو، کوتهک، ماوهر، میکوت.

مطرق کبیر: کووین.

مطرقه: چه کوچ.

مطروح: فریدراو، ده رکارو.

مطروحاً منه: لئی ده ریچیت.

مطرود: ده رکارو، راونراو.

مطعم (ج) مطاعم: چیشتخانه، شیوه خانه، ئاشخانه، ئاشگه، چیشتگه.

مطعم: خوراکدهر، نامدهر، نان بده

مطعم: کوتراو، په یوه ندرکارو، موتربه کراو.

مطعم: دانه خوهر، چه شه.

مطعموم: ۱- چیترترو، خواردن ده ر خواردراو ۲- مایه و ماکی خروترکه ۳- په یوه ندرکارو، فه تروونه، موتربه کراو.

مطعون: لیدراو، تانوت لیدراو، سه رزه نشکارو، تانه لیدراو.

مطفاة: مرازی ئاگر کوزاندنه وه.

مطفيء: له (إطفاء) دا بیدۆزهوه.

مطلاء: روو کیش کراو، ئاوه زتیرکراو، روو کهش، دیمه، روومال.

مطلب (ج) مطالب: ویست، ئاره زوو، خوازه مه نی، ویسته مه نی.

مطلع (ج) مطالع: ده رگه، ده رکه و تگه.

مطلع الشمس: ۱- رۆژه لات ۲- یه که مین شیعی غه زهل یا چامه به

مطلع: ئاگادار، به ئاگا، شاره زار، چاوتیر، په ی بهر.

- **غیر مطلع:** ناشاره زار.

مطلق: ئازادکار، به ردهر، به ره لاکار، په تی، ساده، راست.

مطلق: ئازاد، به ره لاکراو، رایبی.

مطلق التصرف: سه ربه ست، ته رخان، ده ست به ردا بی.

مطلق السراح: به ردارو، ئازاد کراو، به رداری.

مطلق العنان: خو سه ر، ئازاد، سه رگه ردان.

مطلقاً: هیچ، به هیچ جو ریک، هیچ کاتیک.

مطلقة: ئازاد و به ره لاکراو، ژیه ردا ی، ته لاقدر او

مظلمة: له (ظلمة) دا بیدۆزهوه.

مظلمة: فه رشه، پنه، خوانه، خانک، رپکه.

مطلوب (ج) مطالب: له (طلب) دا بیدۆزهوه.

مطلوب اثباته: دا و اکراو.

مطلی: پروانه (مطلاء).

- المظهر الخارجي:** شتيوه، ديمهن، رووکاری دهرهوه.
- مُظهِر:** دهرخهر، دهرهينهر، نوويتنهر، ودهرهنهر، ئاشكركار، وركيننهر.
- مع:** لهگهَل، پيئكهوه، لهبيل، لهتهك، ويكرا، لهگه، وهرد، دهگهَل، پهري، چهنی، به، دهوول، دگه، ههف، بههف.
- مع الاسف:** داخهكهم، بهداخهوه، داخی گرانم، پهككو، موخابين، نمابين، وای، داخم ناچن، داخی داخانم، دهستی شكاو، حهيف، ئاخ، داخ، وای.
- مع أن:** ههرچهنده، ههرچونى، ههرچونيكى، سهربارهى ئهوه، كهچى، گهرچى، ئهگهرچى، ژژرپيشهر، لهگهَل ئهوش.
- معاً:** لهسهريهكترى، تيكرا، پيئكهوه، پيئكرا، دگهلههف، قتيك، قتيكرا، بهديهكهوه، ويكرا، كهموچك، سهريهك، بان يهك.
- معاء:** ريخوله.
- مِءَاءٌ دَقِيْقٌ:** ريخولهى باريك.
- مِءَاءٌ:** مياوه، مياوهمياو.
- معاتب:** سهرزهنشكار، بهسهريو.
- معاتبة:** سهرزهنشى يهكترى كردن.
- معاد:** ۱- شويتنى گهړانهوه ۲- پهسلان (قيامهت).
- معاذة:** دوژمنايهتى يهكترى كردن.
- معادل:** تهراز، ههقههر، بهرديلك، تنگال، هوسهنگ، هامسههر، ههقهسههر، بهرانبههر، ههفروو، سهتگاتى.
- معدالة:** تهراز، هاوكيشى، بهرانبهري، هوسهنگى، هوسهري، هامسهري، ههقهسهري، هاوكيشه.
- معدالة آنية:** هاوكيشه پيئكهوه.
- معدالة في الجبر:** هاوكيشه.
- معدالة الليل والنهار:** بهرانبهريتي شهو و رۆژان.
- **احد طرفي المعادلة:** تايهكى هاوكيشهكه.
- معاذ:** له (لجأ) دا بيدوزهوه.
- معاذ الله:** پهنا بهخولا.
- معار:** خوازراو، خواستراوهوه، خواسته.
- معارض:** له (عارضه معارضة) دا بيدوزهوه.
- معارف:** له (معرفة) دا بيدوزهوه.
- مُعارف:** زانيار، شارهزا، بهلهد.
- معارفة:** يهكترناسين، لهگهَل يهكترى ئاشنايهتى نواندن.
- مُعارك:** شهركار، شهريانى، شهرفروش.
- معاركة:** پيئكهوه بهشهريهاتن، شهري لهگهَل يهكترى كردن.
- معاش (ج) معاش:** هوى ژيان و گوزهران، ژيوان، جيره، دهقن، دهره، مووچه، بهرات، جهمهكه، پيچ بژيو.
- معاشر:** هاودنگ، هاودم، هاموشوكار، بهديهكهوه رابويتر.
- معاشره:** له (عشرة) دا بيدوزهوه.
- معاشقة:** سهوداگهري، دهسهخلافكى، دهستبازى، دهستوازي، دلداريتى، دهزگيرانبازى.
- معاصر:** هاوچهرخ، هاوچاخ.
- معاضد:** ياريكار، هاوکار، يارمهتيدهر.
- معاضة:** ياريكارى، هاوکارى، يارمهتيدان.
- معاطاة:** دانه دهست يهكترى، بهخشين، پيئك بهخشين.
- معاطف:** لوجى لهشى مرويانه.
- معاف:** تهرخان، بهريههولا، بهخشراو.
- معاقب:** سزادر، ئازاردهر، بهوداداگهري.
- معاقبة:** سزادان، ئازاردان.
- معاقد:** هاوپهيمان، هاوپهليين.
- معاقدة:** هاوپهيماني، هاوپهليينى.
- معاكس:** سهههنه.
- معالج:** چارهكار، چارهساز، دهرمانكار.
- معالجة:** پروانه (علاج).
- معالي:** گهورهى، ئابروومهندى.
- معامل المد:** هاوكولكهى كشان.
- معاملة:** خريدوفرؤش، دانوستاندن، دادوست، سهودا، مهزندهكردن، نرخ پرسين، سهوداكردن، چهند و چوون، دادوبسهت، بازاركردن، كرين و فروشتن، تيئكهولتيكه، ماملهت، كروفروشى.
- معاملة رسمية:** كاروبارى ميري.
- معان:** پروانه (مكان).
- معاند:** پروانه (عنود).
- معاندة:** له (عناد) دا بيدوزهوه.
- معانقة:** دهست له ملي يهكترى كردن، يهكترى له باوهش كردن.
- مُعاهد:** پهيماندهر، بهلييندهر، ههوالبهند، هاوپهيمان، هاوسويتند.
- مُعاهدة:** هاوپهيمان، پيروهوى، يهكيتى، هاوپريارى، ههوالبهندى، نيكول، پهيمان، بريه.
- معاود:** ئهوكهسهيه بگهريتهوه.
- معاودة:** گهړانهوه، بادانهوه، وهرگهړانهوه.
- معاوضة:** سهروهسههر، ههروههز، سهريهسههر، پيئك گورپينهوه، دهستهوا، دهستياو، ئالوگور، ساقى و باقى، ئالشت.
- معاون:** ياريكار، ئاريكار، ياوهر، كومهلكار، ياريددهر، ياريددهر، دهستيار، دارونيار، يارمهتيدهر.
- معاون الشرطة:** ياوهري كهلانتهري.
- معاونة:** دهستگرتن، داروونى، يارمهتيدان، كومهگى، ياريكارى، زياره، هارى، يارمهتيدان، هاويشستى، ياربه، دهستيارى، هاريكارى، ياردوم، هامهيارى، ياريددهان.
- معاوية:** دپيلهسهگ، بيتجوو رتوى.

- معاونة:** دهستهوا، ههروهز، دهستياو.
- معايب:** خراپان، شوورهيي بان.
- معاينة:** بهچاوديتن، رووبهرووي چتيك ديتن.
- معيد (ج) معابد:** له (عبادة) دا بيدۆزهوه، په رستنگه، په رستنگا.
- معيد الصنم:** بوتخانه.
- معيد النار:** ناگرخانه، ئاته شكه ده، ئاترخانه، ئاتركه ده.
- معيبر (ج) معابر:** راگوزار، سه ره پيگه، به ره گه، تيبه پيگه، شويني تيبه پيگه و په رينه وه، بيلالايي، ريبياز، ريبواز، راره، دالان، رپيرهو.
- معيبر:** خهون ليكده ره وه.
- معبلة:** په يكانى پات، سه ره تير، لاويته.
- معيود:** په رستراو، يه زه ته.
- معتاد:** چارش، راهاتوو، رام، مقو، ژيها تي.
- معتبر:** له (اعتبار) بيدۆزه وه.
- معتد:** زۆردار، له سنور پي دريژکردن.
- معتدل:** له (اعتدال) بيدۆزه وه.
- معتدل القامة:** دهسته (نه كه له گهت و نه كورته بالا).
- معتذر:** ته واؤخواز.
- معتدي:** ده ستريز، زۆردار.
- معترض:** په لپگر، ره خه گر.
- معترضة:** رسته بيكي لاهه بخرتيه ناو وتوويزيكي تايبه تيبه وه.
- معترف:** دركيتن، دركيتنه، ددان پيدانه، پي ليتنه.
- مُعترف:** ددان پيدانراو، دركيتنراو.
- معترك:** مه يداني شه، جه ننگا.
- معتز:** به خو شه ويست و به ريز له پينوسدراو.
- معتزل:** كه ناره گير، گوشه گير، گوشه نشين.
- معتزلة:** دهسته بيكي له موسولمانان وه دواي (واصل) ي كوري (عطا) كه وتوون كه به كييك بووه له شاگرده كاني (حسن بصرى) له زنجيره ي وانه ي وي ده رچوو، جووره بيرو باوه ريتكي تري گرتوه.
- معتصم:** داوئينگر، په نابه، واز له گونا هيننه.
- معضد:** ياريكار.
- معتق:** به ندى نازادكراو.
- معتقد:** بروكار، باوه ركار، به قاكار، باوه رمه ند، تمه ز.
- مُعتقد:** باوه ر پيكر، سايكه.
- معتقل:** به نديخانه ي دوور، زيندان، گرتووخانه، گرتيخانه.
- معتكف:** گوشه نشين، كه سييكه سه بارهت به خوا په رستى گوشه بيكي بگري.
- مُعتل:** نه خو ش، ده رده دار، له راويژي صرف و نحو دا وشه بييكه تيبى (و، ا، ي) تيدايين.
- معلم:** تاريخ، ليتل.
- معلمد:** له (اعتماد) بيدۆزه وه.
- غير معلمد:** بى بايه خ، درده ننگ.
- معنى:** چاودير، خه مخور، غه مخوار، ئاگادار.
- معنى به:** خه م بو خوراو، خه م ليخوراو.
- غير معنى به:** گوهره، خه مسار، خه مسارد.
- معنوق:** نازادكراو.
- معنوه:** ور، وروكاس و گيتش، سه رگه ردان، سه پهل، سه پوول، سه پوول، چه پوول، چه ننگ.
- معجب:** خو بين، خو په سند، سه رسو په يينه ر.
- معجب بنفسه:** به خو فش، تيزل، تيزو.
- معجز:** كوفي ژنانه، سه رپوشي ئافره تان، سه رو پيچي ئافره تانه.
- معجز:** سه رتيشه ر، سه خله تكار.
- معجزه:** په رجو، كار يكه له پله و ياساي سنور ده رچووي، فه رمان يكي ليها توو و هه لكه وتووي وايه كه كه سيكي تر نه تواني بيكات.
- مُعجَم:** پيستی نوخته دار، نووسراوى نوخته بو دانراو، په ره ننگ، فه ره ننگ، فه ره ننگ.
- مُعجَم صغير:** فه ره ننگوگ.
- معجن:** له (عجن) بيدۆزه وه.
- معجون (ج) معاجين:** ۱- هه ويريكراو، تيبكه لاه، هه ويري ۲- دؤشاو، چه ند ده رمان يكي تيبكه لاه و هه ويريكراو.
- معجون يوضع على الدم والقرح:** نيوه نمه ك، نيمرؤ.
- معد:** ئاماده.
- معد:** ئاماده كراو، سازگر.
- معدات:** سامان، ره خت، ته ر و تفاق.
- معدة (ج) معد:** چيكلدانه، ئاشك، ئاشگه، خو رگه، چيكلدانه، گه دک، گه وو، خرگه، په ريزانگ، سيق، به رچلك، خواردندان، سيقه دان، سيقه تو ره، به رچينؤك، جقه تو ره.
- اصابة باضطرابات المعدة:** ته بع بوون.
- اضطراب المعدة:** ته بعى، خيسانه وه.
- تمدد المعدة:** له بهر يه ك كشانه وه ي چيكلدانه.
- مضطرب المعدة:** ته بع.
- وجع المعدة:** ژانى ئاشك، ده ردى چيكلدانه.
- معدّل:** ريكخه ر، هاو كيشكار.
- معدّل:** له (عدل) عدول) بيدۆزه وه.
- معدّل الاسبوعي:** تيبكرايى چه فتانه.
- معدّل السنوي:** تيبكرايى سالانه.
- معدّل الشهري:** تيبكرايى مانگانه.
- معدّل السعي السنوي:** كو ششى سالانه به تيبكرايى.

معدلاً: به تیکرایی.

معدلة: داد و مروّقایه تی.

معدم: دهروتیش، ههژار، نیازمه‌ند.

معدن (ج) معادن: میّتال، لاژوهرد، کان، لاژوهرده، ئه‌ردزین، چنک.

معدن اصرفر: گوگرد، مسی زهره.

معدن التراب: گلّه‌جان، گلّه‌خانج، گلکه‌ند، گلئینجان.

المعادن الثقیلة: کانه قورسه‌کان.

معدنی: کانی، لاژواری، چنگوو، به‌ره‌کانی.

معدود: ئه‌ژمیراو، بژیراو، حمل، ژمارده.

معدول، معدولة: پیچراوه‌وه، گه‌راوه، پیستیکی وایه که له شکل و ده‌نگی وی ده‌نگی گوژیایی.

معدوم: ۱- نه‌بو، نه‌ماو، ونسو، له‌ناوچوو، تینداچوو ۲- خنکاو، له سیداره‌دراو.

معدی: درم، په‌تا، په‌تۆ، درمانه، درمی، ته‌نینه‌وه، گره‌وه، نه‌خۆش، پیدریژ.

معدار: به‌لکه، په‌لپ.

مع ذلك: سه‌ررای ئه‌وه، سه‌ررای ئه‌وه، له‌گه‌ل ئه‌وه‌ش، له‌گه‌ل قیقاسی، ژوو پیقشه، ژووی پیقشه، سه‌ره‌رای ئه‌وه.

معدّب: ئازارده‌ر، چرووسینه‌ر.

معدّب: ئازارچیژتوو، ئازاردراو، چرووساوه‌وه.

معدرة: بروانه (عذر).

معدور: ته‌واژخواز، به‌هانه‌دار.

معدر: ئه‌ندازه‌گر، هه‌ندگر.

معراج (ج) معارج: له (عروج) دا بیدۆزه‌وه.

معرب: ۱- وه‌رگیتی بۆ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی که‌سیکه وشه‌بیکی یا رسته و یا وتار و په‌رتووکیکی له هه‌ر زمانیکه‌وه وه‌رگیتیته سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی ۲- که‌سیکه په‌چه‌له‌ک و نه‌ژاد و که‌سیکی یا هۆز و نه‌ته‌وه‌بیکی بکا له عه‌ره‌بی.

معرب: ۱- که‌سیکه بوویته عه‌ره‌ب، وشه‌یه‌که له زمانی تر وه‌رگیرایی و خرابیته سه‌ر شکلی عه‌ره‌بی، وه‌رگه‌راوه‌ته سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی ۲- بوته عه‌ره‌ب ۳- وشه‌بیکیسه به‌هۆی (اعراب) دواییه‌که‌ی سه‌ر (-) دار بی.

معربد: هه‌رزه‌کار، به‌دخوو، به‌دمه‌ست، قه‌ره.

مُعرة: گوناوه و خراپه، په‌نج و ئازاری سه‌خت.

معرج: نه‌ردیوان، پلیکان.

معرض (ج) معارض: له (عرض) بیدۆزه‌وه.

معرض: که‌سیکه پووی وه‌رگیتی له که‌سیکی، پوو وه‌رگیتیان.

معرف: به‌ناسینه‌ر، پیتناسین.

معرف: ناسراو، دیار.

معرفة (ج) معارف: تینگه‌یشتن، ره‌وشه‌نی، ره‌ووز، زانین، زانیاری، ئاخوه‌ه‌ندی، زانست، زانستی.

معرفة الارض: زه‌وی ناسی.

معرفة الأنساب: ره‌چه‌له‌کناسی.

مدير المعارف: به‌رتیوه‌به‌ری زانیاری.

مديرية المعارف العامة: به‌رتیوه‌به‌رایه‌تی زانیاری گشتی.

معرفة علم التاريخ: میژوو‌زانی، میژووناسی.

معرفة القراءة والكتابة: سیواد، سه‌واد، خوینده‌واری.

معرف: ئاره‌قه‌بیکار، ده‌رمانی ئاره‌قه‌کردن.

معرف: دالگۆشت، لاواز، مه‌بیکه که‌میکه تینکه‌ل به‌ناوی کرابی.

معركة (ج) معارك: شه‌رگه، کوژتارگه، کوشه‌نگه، جه‌نگا، جه‌نگه، جه‌نگگا، جیگه‌ی شه‌ر، مه‌یدانی شه‌ر.

معروض: نواندراو، نیشان‌دراو، بیج و تراو.

المعروض للبيع: فرۆته‌نی، فرۆشته‌نی.

معروف: له (عرف، عرفة و معرفة) بیدۆزه‌وه.

معری: پووت، بی په‌رده، دانه‌پۆشراو.

معز: بز، ره‌شان، سیاون، گدی، به‌بزن و کور و هه‌موو چه‌شنیکی ئه‌و تیره‌یه‌ی ده‌لین.

معز الجبل: بز نه‌کیوی.

مُعز: خۆشه‌ویست.

معزفة: هه‌سکووبی، هه‌سکو، هه‌سک.

معزفة: بژارچن، پیشک، پارچه‌کوئه، ئادۆده، بژارپی، بیله‌قان، بیله‌کان.

معزول: لیکه‌وتوو، لیخراو، جیاکراو، له کار دوورخراوه‌وه، گوشه‌نشین.

معزی: سه‌ره‌خۆشیکار.

معزی الیه: که‌سیکه پالپشتی چتیکی درابیتته پال.

مُعسر: نیازمه‌ند، ته‌نگده‌ست، ته‌نده‌ست.

معسکر: له‌شکرگا، ئۆردوگا، هۆردوویه‌ز، سوپاگه، هیتز، سوپاخانه، سه‌ریاخانه، له‌شکره‌ز، سه‌رواخانه، سه‌رای پیتشمه‌رگان.

معسکر الاعتقال: ئۆردوگای به‌ندیان، له‌شکرگای گیراوان.

معسور: سه‌خت، دژوار.

معشار: ده‌یه‌ک، به‌شیکه له ده به‌شان، وشتری پر شیر.

معشر (ج) معاشر: کوگه، کوگا، که‌س و خزمان، دووده‌مان، خیل، هۆز، خانه‌واده.

معشوق: نیره و مییه.

معشوق (م) معشوقه: دۆست، یار.

معشوقه: ئافه‌رتیکه خوشه‌ویستی و یاری.

معصر (ج) معاصر: کوشنگه، مزاتیکه ناوی ترتی پین ده‌کوشری و ده‌لا ئاوه‌کانیان ده‌گری.

معدلاً: به تیکرایی.

معدلة: داد و مروّقایه تی.

معدم: دهروتیش، ههژار، نیازمه‌ند.

معدن (ج) معادن: میّتال، لاژوهرد، کان، لاژوهرده، ئه‌ردزین، چنک.

معدن اصرفر: گوگرد، مسی زهره.

معدن التراب: گلّه‌جان، گلّه‌خانج، گلکه‌ند، گلئینجان.

المعادن الثقیلة: کانه قورسه‌کان.

معدنی: کانی، لاژواری، چنگوو، به‌ره‌کانی.

معدود: ئه‌ژمیراو، بژیراو، حمل، ژمارده.

معدول، معدولة: پیچراوه‌وه، گه‌راوه، پیستیکی وایه که له شکل و ده‌نگی وی ده‌نگی گوژیایی.

معدوم: ۱- نه‌بو، نه‌ماو، ونسو، له‌ناوچوو، تینداچوو ۲- خنکاو، له سیداره‌دراو.

معدی: درم، په‌تا، په‌تۆ، درمانه، درمی، ته‌نینه‌وه، گره‌وه، نه‌خۆش، پیدریژ.

معدار: به‌لکه، په‌لپ.

مع ذلك: سه‌ررای ئه‌وه، سه‌ررای ئه‌وه، له‌گه‌ل ئه‌وه‌ش، له‌گه‌ل قیقاسی، ژوو پیقشه، ژووی پیقشه، سه‌ره‌رای ئه‌وه.

معدّب: ئازارده‌ر، چرووسینه‌ر.

معدّب: ئازارچیژتوو، ئازاردراو، چرووساوه‌وه.

معدرة: بروانه (عذر).

معدور: ته‌واژخواز، به‌هانه‌دار.

معدر: ئه‌ندازه‌گر، هه‌ندگر.

معراج (ج) معارج: له (عروج) دا بیدۆزه‌وه.

معرب: ۱- وه‌رگیتی بۆ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی که‌سیکه وشه‌بیکی یا رسته و یا وتار و په‌رتووکیکی له هه‌ر زمانیکه‌وه وه‌رگیتیته سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی ۲- که‌سیکه په‌چه‌له‌ک و نه‌ژاد و که‌سیکی یا هۆز و نه‌ته‌وه‌بیکی بکا له عه‌ره‌بی.

معرب: ۱- که‌سیکه بوویته عه‌ره‌ب، وشه‌یه‌که له زمانی تر وه‌رگیرایی و خرابیته سه‌ر شکلی عه‌ره‌بی، وه‌رگه‌راوه‌ته سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی ۲- بوته عه‌ره‌ب ۳- وشه‌بیکیسه به‌هۆی (اعراب) دواییه‌که‌ی سه‌ر (-) دار بی.

معربد: هه‌رزه‌کار، به‌دخوو، به‌دمه‌ست، قه‌ره.

مُعرة: گوناوه و خراپه، په‌نج و ئازاری سه‌خت.

معرج: نه‌ردیوان، پلیکان.

معرض (ج) معارض: له (عرض) بیدۆزه‌وه.

معرض: که‌سیکه پووی وه‌رگیتی له که‌سیکی، پوو وه‌رگیتیان.

معرف: به‌ناسینه‌ر، پیتناسین.

معرف: ناسراو، دیار.

- معصم:** بازوانده، بازه‌نده، بازنده، باق، مه‌چه‌کی ده‌ست، شوینی بازنه و ده‌سته‌وانان، زوانده.
- معصور:** کوشراو، کوشیاگ، هه‌میز، گوشراو.
- معصوم (م) معصومة:** بئ تاوان، بئ سووچ و گوناھ.
- معصية (ج) معاصي:** تاوان، سووچ، گوناھ.
- معضد:** باسکبه‌ند، قۆلپه‌ند، باهوویه‌ند، تۆلپه‌ند.
- معضلة (ج) معضلات:** دژواری، پیسییر، گیروگرفت.
- مُعَطَّر:** بۆنخۆش، بیخۆش، بۆده‌ش، بۆندار، خۆشبوون.
- معطر بالمسك:** مسکین، مشکین.
- معطف (ج) معاطف:** قاپووت، ورپه، پالتۆ، ساقۆ، پالتاو.
- معطف من الصوف:** که‌په‌نه، که‌په‌نه‌ک، که‌په‌نه‌ک.
- معطل:** بروانه (عاطل)، بیتکار، بیتکارماو.
- معطل:** په‌کخه‌ر.
- مَعَطْن:** مۆلگه‌ی وشران.
- معطوب:** زه‌ده، زه‌ده‌دار، له‌کار که‌وتوو، بئ خیر، بئ که‌لک.
- معطوف:** لکینراو، به‌ستراو، هودهر، پیچراوه‌وه، میهره‌بان‌ی له‌ته‌کدا کراو.
- معطوف علیه:** پیوه‌به‌ستراو، هۆلیدراو، پیوه‌لکاو، پیوه‌نوساو.
- معطي:** دایه‌نده، به‌خشنده، بده‌ر، ده‌ستگوشاد، دلفراوان.
- معطي الدم:** خوینده‌ر، خوینیه‌خش.
- معظم:** ۱- گر، گه‌وره، مه‌زن، زه‌ند ۲- گه‌لنیک، زۆریه.
- معفو:** به‌خشراو، تهرخان.
- معقاد:** ملوانه، ملوانکه.
- معقب الاثر:** په‌ی به‌ر، په‌ی دۆز.
- معقب:** په‌یدۆز، شوینگه‌ر، شوینکه‌وتوو.
- معقبات:** فرشته‌کانی رۆژ و شه‌و په‌سپسوک (تسییحات) یه‌ک له‌دووی یه‌کتری.
- معقّد:** گرئگرئ، قه‌فقه‌ف، گرئ تیکه‌وتوو، گرئچن، ئالۆز، ئالۆزکاو، سه‌خت، گیره، قیزه، ئالۆزاو.
- معقرب:** خوار، چه‌ماوه‌وه، یاریکاری به‌هیتز.
- معقل (ج) معاقل:** مکۆ، په‌ناھ، په‌ناگاھ، دالده.
- معقّم:** پاکۆکار، خاوتنکار، میکروبوکوژ، نه‌زۆکار.
- معقّم:** بئ میکروژب، برژاوه‌وه، خاوتنکراوه.
- معقود:** گرئیدراو، به‌ستراو، به‌ندکراو.
- معقوف:** داچه‌ماو، کۆماو.
- معقول:** له‌ (العقل) بیدۆزه‌وه.
- معك:** له‌گه‌ل تۆ.
- معکم:** له‌گه‌ل ئیپوه.
- معکوس:** له‌ (عکس) بیدۆزه‌وه.
- معکوسة:** بۆر، (فیرگول).
- معلاة (ج) معالي:** به‌رزی، ئابروومه‌ندی، پایه‌به‌رز.
- معلاج:** قانتک.
- معلق:** قه‌لانگ، شالۆک، قانتگه، قه‌ناره، به‌هه‌موو چتیکی وا ده‌لین که‌ چتی پیوه‌هه‌لباوه‌سری.
- معلق (ج) معالف:** ئاخویر، ئافر، ده‌لاف، کۆل، ئاوهر، له‌وه‌رگا
- معلق فوق الثلج:** دانگه.
- معلقة:** تووره‌که، تووربیتن.
- معلق:** هه‌لاوه‌سراو، هه‌لواسراو، پیتدار.
- معلقة:** ژتیکه‌ میردی گوم بئ و یان نه‌به‌میرد و نه‌به‌ره‌لابئ.
- معلم (ج) معالم:** ئه‌و نیشانانه‌یه‌ له‌ سه‌ر رینگایانی داد. ده‌نبن بۆ
- شاره‌زایی راره‌وان.
- معلم (م) معلمة:** مامۆستا، فیرکار.
- معلم اليهود:** مال.
- معلول:** چتیکه‌ که‌ به‌هۆی به‌لگه‌ سوورکرا بیته‌وه، نه‌خۆش،
- ده‌رده‌دار، ده‌خه‌زدار.
- معلوم:** دیار، ئاشکرا، زانراو، په‌نی.
- معلومات:** ئاگاداری، زانیاری، زانست، ئاشکرای، شاره‌زایی،
- ناسی، سه‌واد، ئاخوه‌وه‌ندی، سه‌یدایی، سیواد.
- معمّر:** سالدار، کۆنه‌سال، سالخورد.
- معمّر:** کۆنه‌پیاو، پیر، ئاوه‌دان.
- معمعی:** که‌سیتکه‌ خۆی له‌ خه‌لکی هه‌لبقتین، که‌سیتکه‌ خۆی له‌
- خه‌لکی هه‌لسه‌پین.
- معمار:** هونه‌رمه‌ند له‌ دروستکردنی خانووبه‌ره و کۆشک و سه‌راو
- په‌رداندا، په‌نگرپژ.
- معمل:** کارگه، کارخانه، ده‌زگا، ده‌ستگا، ده‌زگاوبه‌ره، ده‌سگا،
- ده‌زگه‌ه، ده‌ستگه‌ه.
- معمل البارود:** بارووتخانه.
- مدير المعمل:** کارگپر، ده‌زگاگپر، کارخانه‌وان.
- معمل النسيج:** تهنخانه، تیزتیزک، کارگه‌ی جۆلابی.
- معمور:** ئاوا، ئاوه‌دان، ئافاهی، ئافا.
- **غير معمور:** چۆل، کاول.
- معمورة:** ئاوابی، ئاوه‌دانی، ئافاهی.
- معمّم:** میزده‌سه‌ر، مه‌ندیل به‌سه‌ر.
- معمال:** دروستکراو، کراو، مه‌هرکی، زه‌وته‌لی.
- معمول:** کراو، مه‌هرکی، دروستکراو، زه‌وته‌لی، خوده‌ستی.
- معمول يدوية:** ده‌سکر، ده‌ستکرد، شپوه.
- غير معمول:** ناباو، ناشپوه.
- معمی:** وشه‌ یا وتاریکه‌ واتایه‌که‌ی داپۆشراپی یان له‌ناودا بزر
- کراپی.
- معن:** درپژ، کورت، ئاسان، زماندار، تاردهر، دوین، پیوه‌ر.

- معمولي:** ده مانگه.
- معنا:** له گه ل ئيمه.
- معنبر:** عه نبرين، چتتيكه به عه نبري بونخوش كرابي.
- معنون:** په رتووكي پيشدهستي هب.
- معنوي:** واتادار، مانايي، چتتيكه به نديوارى به واتاوه هب هب و هكو نازايي، دادگهري.
- معنويات:** ته ترهش، هووټر، وره، به شارهت، زهله، ناريشنه، بژوون.
- **ذو قوه معنويه:** ناريشنه.
- **فقدان المعنويه:** وره بهردان، زراوچوون، زاره ترهك بوون.
- **قوه معنويه:** وره، ته تره، ته ترهش، زندهق، زهله.
- **فاقد المعنويه من الخوف او الرعب:** زاره ترهك.
- معنى (ج) معان:** وانا، مانا، وټر، چه مك، بهسه، نانكو، چه م - **ذو معنى:** واتادار.
- مع، معها:** ۱- له گه ل وى، فيراوى ۲- له كنيه تى، له لايه تى.
- معهد (ج) معاهد:** ۱- بونگه، بنگه، ناموزگا، بنگا، بونگا، په يمانگا، خويندنگا، ناموزگه ۲- ژوانگه.
- المعهد العالي:** ناموزگاي بهرز.
- المعهد العلمي:** ناموزگاي زانباري، ناموزگاي زانستى.
- مع هذا:** له گه ل ته وهش، لگه ل فيته ندى، دگه ل فيته ندى، له گه ل فيته ندى، لگه ل فيته ندى، لگه ل فيته ندى.
- معهود:** ناسراو، يارو، هه رانه، كابر، په يماندراو، كوڼ، كوڼيه.
- مُعْج، معجزة:** خوار، چهوت، خيچ، چهوتهك، كه چ.
- معجزة:** جهوته، جهوتهك (كيميا).
- معوذ:** خوويځگرتوو، راهاتوو.
- معور:** په كچاو، په كچه هف.
- معوق:** راگيركراو، به نديكراو، داخراو، دواكه وتوو، پاشكه وتوو، دواكه فتك، چيگه ماگ.
- معوق:** راگر، گوسپه، پيشكر.
- مُعول:** بروا پيكر، قايم، پشت و په نا.
- معول:** كولنگ، قولينگ، زهنگه، زهنگن، پاچ، لاويته، كولانك، نوټل.
- معول صغير:** پاچوولكه.
- معهد (ج) معاهد:** شونينكه برباري له سهر درابي.
- معونة:** يارمه تى، ياريكاري، باربوو، باره بور، ياریده.
- معوى:** زئيخوله يي.
- معى:** له گه ل من.
- معى، معى:** ريخوله، ريله خو.
- معى (ج) امعاء:** ريخوله.
- معى الاعور:** ريخوله كوټره، ماسوولكه كوټره.
- معى الدقيق:** ريخوله ي باريك.
- معى الغليظ الصاعد:** ريخوله ته ستوره، ريچك، روو قير هست.
- **التهاب الامعاء:** سوى ريخولان.
- **قرقرة الامعاء:** قوره ي زگ.
- المعى:** مه تهل، لوتهر، ريخوله.
- معيار:** له (عيار) و (عيارات) بيدوزه وه.
- معيب:** بروانه (معيوب).
- معيد:** دووپاته كه ره وه، نيوه چل، تاقيكه ره وه، كه سيكه كاريكي دووپات بكاته وه، كه سيكه وانه بوقوتاييان دووپات بكاته وه، چاكه كار، رخنه گر.
- معيد الغناء:** واخوين.
- معير:** خوازگر، خوازده وه، نه اندازگر، كه سيكه له نه ياري پاره سهري ده ريچي.
- معيشة:** له (عيش) بيدوزه وه.
- معيل:** به خيوكار، به روه رده كار، كه سيكه خاوه ندى خانه واده يتيكي زوري.
- معين:** له (اعانة) دا بيدوزه وه.
- معين الراعي:** دواناژو.
- معين:** رهوان، ناوى كانى كه به سهر زهوى پروات.
- **ماء معين:** ناوى پاك و رهوان.
- معين:** دياريكراو، ناشكرا، بهرچاو، ديار، پيار له سهر دراو، نيشانه كراو.
- معيوب:** رموزن، هاجري، زده دار، كه م و كوريدار، خه ليخه، نه نكين، شكست.
- مغاث:** دارتيكه.
- مغارة (ه):** غار، نه شكه وت.
- مغازل:** ده ستياز.
- مغازلة:** له دلداريتي دوان، دلداريتي كردن، ده ستبازي.
- مغازلة مع النساء:** دلداريتي له گه ل زنان.
- مغالبة:** به سهر به كترى چيره بوون.
- مغالطة:** يه كتر خستنه هه له وه، به لگه ي سست و چهوت.
- مغامر:** كه سيكه به بون ليكدانه وه خو باويته تته ناو گيتره نى مهرگه وه.
- مغامز:** چاوداگر، چاوترووكين.
- مغامزة:** چاو له يه كترى هه لته كاندن، چاو له يه كترى داگرتن.
- مغاني:** هاوچره.
- مُغَايِرَة:** جياوازي، به پيچه وانه يه كترى بوون.
- مغبر:** توژاوى.
- مغضب:** به رخنه به به دار.
- مغبن:** به غه ل، بيخي پان.

- مغبوط:** شادمان، دلخۆش.
- مغبون:** تيشكاو، فريوخواردوو.
- مغتال:** دهستكوز، دهسكوز.
- مغتبط:** خوشحال، شادمان.
- مغتدى:** چيشخۆ.
- مغتسل:** دهستشۆركه، سهرشۆرگه، جيگاي شوشتن، سهرشۆرگا.
- مغتصب:** زهوتكراو.
- مغتظ:** قيندار.
- مغتم:** تالانگر، كهدهروهه، دهرهفت دهستكهوتوو.
- مغث الدواء في الماء:** دهرمان له ئاوى سوونهوه.
- مغذي:** خۆراكدەر، ساكى خواردهمهنى، چتتيكه خاوهندى كهرهستهى خواردنئ بئ.
- مغرب:** له (غروب) بيدۆزهوه.
- مغرب الاقصى:** مهراكيش.
- مغربل:** ۱- له بيتزنگ دراو، دابيتراو ۲- نرم، ناكهس، ههلامساو.
- المغرة:** قورهسور.
- المغرس:** شهتلجار، باخله، چهقينگه.
- مغرف:** نيسپى تيزرۆ، سوارى توندرۆ.
- المغرض:** بهدخواز، نياز پيس.
- مُغرم:** دووچارى تاوان و قهرز، ههوهسكار، شيتواو و قرمدارى چتتيكى.
- مغرور:** له (غرور) بيدۆزهوه.
- مغروس:** چهقاو، دهستنيژ.
- مغري:** هاندهر، فيتدهر، دهست له پشتدهر.
- مغرى:** فريودراو، دهستشكاو، له خشته براو، تيركرباگ، داسپيرباگ، ههلهخرباگ، هانداراو.
- مغزل:** تهشى، ريسهر، دووخ، دووك.
- رأس المغزل:** سههتهشى، سههه دووك.
- مغزلي الشكل:** تهشيله.
- مغسل:** دهستشۆرگه، شۆرتكه، سههشۆرتگه.
- مغسل الموتى:** پاشۆر، تهختهشۆر، مردهشۆر.
- مغسول:** شۆراو، شوشتراو.
- مغشوش:** ساخته، پووچكراوهوه، نهههفگرتى.
- مغشى:** له پريتكا گيراو.
- مغشى عليه:** بيهۆش.
- المغص:** ژان، ژوار، ليهاتن، ئيشى دژوار، دهره.
- مغص البطن:** زگ ئيشه، ژانهزگ.
- المغص الكلوي:** ژانى گورچيلكه.
- مغص المعدة:** ناقيش.
- مغضوب:** داگيركراو، زهوتكراو، زهفتكراو.
- مغضوب:** رق لئ ههستاو.
- مغضوب عليه:** خواگير، خوداگير، رق و پشم لئ ههلتگيراو.
- مغطى:** داپوشراو، سههرناوهوه.
- مغطى:** داپوشهر، پيدادهر، لئبوور، لئبوورهر.
- مغفر:** فهريبيكه كه له ژيتر كلاو له سههركرى.
- مغفرة:** زرتيهكه، بووردن، لئ خوشبوون.
- مغفل:** نهزان، كه مهوش.
- مغفور:** داپوشراو، بهخشرراو، خوا لئ خوشبوو.
- المغل:** ژهك.
- مغلاق:** مرازتيكه دهركه و پهنجهرهه پئ دادهخريت، ريزه، نالقه ريز، كلۆم.
- مغلطة:** وشهبيكه كه كهسيكى له ههله و نيگه رانى باوى.
- مغلق:** بهستراو، ئاخوتتيكه كهس تئى نهگات.
- مغلق:** پتيكه وهنههر، پيوهنههر.
- مغلوب:** له (غلب غلباً) بيدۆزهوه.
- مغلوبه:** له (غلب غلباً) بيدۆزهوه، ژيتركهوتن.
- مغلول:** چهوت، چهوتى دار، ههلهدار.
- مغلول:** بهستراو، داخراو، پيوهه دراو، سههريه مۆر.
- مغلول:** كهسيكه زنجير و تۆقى له مل كرابئ.
- مغلي:** كولاو، كوليو، پژاو.
- مغماز:** زهخته، پلار، پلار، تانوت.
- مغموم:** خه مبار، خه فه تبار، به په رۆش.
- مغمى:** بئ هۆش، كاس.
- مغمى عليه:** بئ هۆش.
- مغنطيس ومغنطيس:** كانكيش، ئاسنكيش، ئاسن فريتن، مهگن، مهگنار، كاتتيكه هيزى ئاسن كيشانى تيدابئ.
- المغنطيسية:** مهگناتيزم.
- مغني:** بئ نياز.
- مغنى:** گۆرانبيژ، دهنگخۆش، گۆوين، سترانببيژ، ئاوازهخوان، سترانشان، ئاوازهبيژ، خوشخوان، لاوك بيژ، ديلا نه بيژ، دهنگبيژ، لاوژبيژ، لاقه بيژ.
- مغوار:** تۆيز، تالانگر و شه پرفروشى سهخت.
- مغيب:** دووركهوتوهوه، په نهان بوو، بزر، ناپهيدا.
- مغيث:** به هاناگه يشتوو، دادرهس، فهريادرهس.
- مغير:** تالانگر.
- مُفاخر:** به خوفش، شانازيكار.
- مفاخرة:** شانازى كردن، شانازى به به كترى كردن.
- مفاد (ج) مفائد:** واتا، مه بهس، چه م.
- مفأدة (ج) مفائد:** كۆلۆوهژ.

- مفارق:** دوور، جیا، جودا، جیاواز.
- مفارقة:** جودایی، جیاوازی، لیتک دوورکه و تنهوه، لیتک هه لبران.
- مفازة:** چۆل، دهشت، سارا، جینگای رزگاری، شوینی له نیوچوون.
- مفاعل:** کارکەر، کارلیکه.
- مفاهات:** دهم به دهمه وه نان.
- مفاوض:** رووبه روو، هاوکار، بهرانبه ری کار و فه رمان، وتووێژه، له کارێکی بیروباوهری خۆ دهرخهر.
- مفاوضة:** له (تفویض) دا بیدۆزهوه.
- مفتاح (ج) مفاتیح:** کلیل.
- مفتت:** داقتینهر، داپزینهر، دافه تینهر.
- مفتع:** کرهوه، ناوه له کرهوه.
- مفتخر:** خزه له کیش، سه ریلند، شانازیکار.
- مفترض:** گهرهک و پتویست زابین.
- مفترس:** درینده، جانه وهر.
- الحيوانات المفترسة:** درینده، جانه وهر.
- مفترق:** په راگه ننده.
- مفتري:** بوختانکار، شلئاخبار.
- مفتش الاسرار:** دهمدراو، پشکنهر.
- مفتش:** پشکنینهر، لیپرس، لیتکۆله رهوه.
- مفتض:** بچ ئابروو، ریسوا، ئابرووچوو، بچ شهرم، ترۆ، به دناو.
- مفتعل:** کاری سه خت.
- مفتقر:** نیازمه ند، ئاتاج.
- مفتقد:** گوم بوو، وه دوو که وتوو.
- مفتکر:** بیرکار، بیرکه رهوه.
- مفتن:** له (فتنة) دا بیدۆزهوه.
- مفتوح:** سه رئاوه له، سه رنه به سیاه، سه رنه وه سیاه، کراوه وه، ئاواله، به رواله، به تاک، وا، از، والا، وه تاک، راست
- قه کری، قالا، کریاوه، وه لا، سه رواز، سه رنه گیراو.
- مفتوق:** له (فتق) دا بیدۆزهوه.
- مفتول:** بادراو، وادراو، کشتهک، قادراو.
- مفتول من الليف:** که ندر، کندر.
- حبل المفتول:** خرتینه.
- غير مفتول:** خاو، بانه دراو، بچ باف.
- مفتون:** ۱- له ئاژاوه و گیتچه له که وتوو ۲- گراو، شهیدا، سه و داسهر، دیتوانه، دهیری، دههری.
- مفتي:** هیریزان، رتدهر، قۆلکیش، زانایه که به پیتی ده ستوورانی نایینی قۆل بو کاران بکیشن.
- مفجوع:** کۆست که وتوو، کولاقه، دلشه وتی، دلسووتاو.
- المفحم:** پسک، فسه زمان، زمان گیراو.
- مفحمة:** خه لووزدان، سوخالدان، رهژوودان.
- مفحوص:** پشکنراو، پشکنینراو.
- مفخرة (ج) مفاخر:** مایه ی شانازی و سه ر بلندی.
- مفخم:** گه وره، زۆر پایه بهرز، به ریز
- مفدي:** قوربان، به لاگتیه وه.
- مفر:** په نا، په ناگا، هه لاتگه.
- مفرح:** بووژینه وه، گه شینه وه، دلخۆشکار.
- مفرح:** بووژاوه وه، شادمان، که یفخۆش، خه رۆ، دلخۆش.
- مفرح القلب:** دلخۆش، دلگه ش، دلکراوه وه.
- مفرد:** له (فرد (ج) افراد) بیدۆزهوه.
- **بائع المفرد:** تاکفروش.
- **بائع المفردات:** ورده و الله فروش، خورده و اتفروش.
- مفرش (ج) مفارش:** رایب، رایب.
- مفرط:** فیشالکار، هه فشک، پتیه نهر، به فیشال، بافیشکار، تپیه ر، له سنوور تپیه ر.
- مفرغ:** مه فره ق.
- مفرق (ج) مفارق:** ۱- دوو رتبان، چوار رتبان ۲- تهوقی سه ر.
- مفرق:** جوداکار، جیاکار، دابر، هه لبر، هه لبرین.
- مفرقة (ج) مفرقات:** تهقه مهنی، تره قه.
- مفروز:** جوئ کراوه وه، جوئ بووه وه، هه لبراو، دابراو.
- مفروش:** راخراو، داخراو.
- مفروض:** ۱- گهرهک، پیتکه اتوو ۲- دراو (له نه دنازیاری).
- مفروق:** له (فرق) دا بیدۆزهوه.
- مفروم:** نه نجرناو، جنراو.
- مفزع:** داچله کتین، رزاویه ر، ترسین.
- مفزع:** ترساو، رزاویه ر، داچله کاو.
- مفسد:** له (فساد) بیدۆزهوه.
- مفسدة (ج) مفاسد:** هۆی دوو زمانی و خراپی و گهندی.
- مفسر:** لیتدوو، راقهر، واتا لیتکه ره وه، له سه ره رۆ، زمانزان، زوانزان.
- مفشي:** ئاشکرکار، زمانش، پچ لینه ر.
- مفشي الاسرار:** رازده رخر، راز رانه گر، درکین، پچ لینه ر، درکینهر.
- مفصد:** نه شته ر.
- مفصل:** بهش بهش و لیتک جوئ کراوه وه، دوورودریت، دریتزه پیتدراو، لیتدواو، به پیتچه وانهی کورته، دوو قدریت.
- مفصل (ج) مفاصل:** له (فصل) دا بیدۆزهوه.
- مفصل الفخدين:** نیتک، کلۆمک.
- مفصلاً:** به دوورودریت.
- مفضال:** که سیتکه زۆر زانا و هونه رمه ندی.
- مفضض:** زیتوکتیش، ئاوه زیتوکر، زیتوین، رووکتیشی زیتو.

- مفضّل:** پهسند، پهسندکراو، بهباشترین هه لږ تیر دراو.
- مفضوح:** ټاږو ویرا، هه تک کراو، ترؤ، ریسوا.
- مفطر:** ناشتاشکین، روژووشکین.
- مفطور:** ټافه ریده کراو، په بیدابوو، سروشت و دهر وونی ټافه ریده کراو.
- مفطوم:** مندالی له شیر کراوه.
- مفعول:** کراو، کریاک، پیشکبه.
- مفعول العمل:** کاری کراو، کار ټه انجام.
- مفقود:** بزر، گوم، ونبوو.
- مفقود الاثر:** شوتین براو.
- مفقود الشعور:** کاس، تاساو.
- مفكرة:** یادنامه، بیره و هخر.
- مفلان (ج) مفلان:** سووک، نزم، دهست به تال.
- مفلح:** رزگار، پیروز، سه رکه و توو.
- مفلس:** نابوت، لات، مایه پووت، بی پوول و پاره، دهست به تال، مایه پووج، ناویت، هالکهنی، رووشاوان حال، سالووک.
- مفلق:** بوژیټیکه و تهی سهیر به کار بیات.
- مفلوج:** گوج، شه پله لیدراو.
- مفگر:** پریپر، بیرکه ره وه، زور بیرکه ره وه، رامین، تیرامین.
- مفگرة:** هوشینه، هوشینه، یاد هینه، بیر نامه، یادینه.
- مفني:** له ناویه.
- مفهوم (ج) مفاهیم:** واتا، چه مک.
- مفوض:** له (فوض) دا بیدوزه وه.
- مفوض الحفر:** سه ریاسه وان، سه رکیشکچی.
- مفوض الشرطة:** سه ریولیس.
- مفید:** سوودمه ند، به قازانج، به ردار.
- **غیر مفید:** بی سوود، سه ر، سه رک، بی که لک، به یار.
- مقابل:** به رانه بر، روویه روو.
- **بدون مقابل:** بی به رانه بری، خورا، خورایی.
- مقابله:** به رانه بری، روویه روو کردنی دوو یا چند چتان. روو برار، روویه روویی، له زاراهوی بدیع بریتسیه له وه که له نیوانی پارچه کانی دوو رسته یا دوو له تکه هه لسه ستان دژی و جیاوازی هه بی.
- مقابله صحفية:** دیده نی.
- مقاتل:** شه رکار، شه رفروش، شه ره وان، بکوژ، کوژنده.
- مقاتلة:** لیکدان، شه ر له گه ل یه کتری کردن.
- مقاربة:** له (قراة) دا بیدوزه وه.
- مقارن:** نزیک، هاورئ.
- مقارنة:** بوونه یار و هاورپی یه کتری، نزیک، به رانه بری، به راره د، لیک نزیک بوونه وه.
- المقارنة:** له چاو.
- مقاسمة:** چتیکی له گه ل یه کتری به شکردن، سویتند خواردن، سویتندان.
- مقاس:** ده مکانه، ده موکانه.
- مقاساة:** له به رانه بر سهخت و رنج و نازار خوراگرتن، چهوسانه وه، رنج کیشان.
- مقاطعة:** له (قطعة) دا بیدوزه وه.
- مقال:** وتووژ، قسه، وته، گوته، گوته، قهواتی، که فنه شوب، وتار.
- مقالة (ج) مقالات:** وتار، قهواتی.
- المقالة الادبية:** وتاری وژیټی.
- مقام:** له شویتنیکی نارامگرتن و داکاسان، جیگا، زهمینه.
- مقام (ج) مقامات:** کوگه، کوهمه لگه، پایه، جی، جیگا، ده قهر، دیله ف، ژیره له (جه بر) دا.
- مقامة (ج) مقامات:** وتار له تصوف، په شیمانیه (تویه).
- مقامر:** قومار باز، قومارچی.
- مقامرة:** بیتکه وه قومار کردن.
- مقاوّل:** وه خوگر، وه ستوگر، به لینه در، به لینه دار، دهسته به ر.
- مقاولة:** له باره ی کارو فه رمان یا وتووژیټیکیه وه به راردان بیتکه وه.
- مقاوم:** به رگر، به رگه گر، به ربه رده کانی کار.
- مقاوم:** پیشگر، به ربه رده کانی کار.
- مقاومة:** بروانه (قاوم مقاومة).
- مقايسة:** ۱- ټه اندازه ی دوو چت یا دوو کاران بیتکه وه گرتن، خه مل کردن، وه گرتن، دانان، به راره رد کردن، به راره رد کردنی دوو چت ۲- ژیره، بنه، له ژماره و پیوانی.
- مقايضة:** هیلکه شکان، هیلکه شکین، ټالشت.
- مقاييس السطوح:** پیته رده کانی روو.
- مقبرة (ج) مقابر:** گوستان، گوستان، زهمان، گوستانه، موغبه ره.
- مقبض:** دهسه، دهسک، دو فک.
- مقبّل:** رووتیکه ر، هاتوو، داهاتوو، دادی، ټاینده.
- مقبّل:** رووتیکراو، ټاینده، داهاتوو.
- مقبلاً:** ۱- هه لتهک هه لتهک، رووتیکردن ۲- له داهاتوودا.
- مقبوض:** وه رگیراو، گیراو.
- مقبول:** وه رگیراو، پهسندکراو، پی خوشیوو، پهسهن، پهسند، ههویان، خوشهاتوو، له خوا خوشهاتوو، به جی.
- مقت:** دوژمنایه تی که سیکی کردن.
- مقتبس:** سوود وه رگر، رووناکی گیر.
- مقتحم:** بی پروا، که سیکه به بی لیکدانه وه دهست له کاریکی بقه داره وه بدات.

مقدم: پيشوو، پيشى، هاتوو، پيشايى.

مقدمه: سهره‌تا، به‌رايى، پيشدهست، پيشرو، پيشه‌نگ، به‌ريژى، به‌گوتن، ده‌رامه‌د، ده‌سپيكي، پيشه‌كى، ده‌ست پيشى، به‌رايى.

مقدور: نه‌وى له‌ توانا دايه، توانا.

مقذوفات برگانیه: هه‌لپژاوى ناگرپژيئى.

مقر: باره‌گا، ئارامگا، ئارامگر.

مقر السلطنة: شانشين، ميرنشين.

مقر عسكري: بنكه.

مقر القيادة: باره‌گاي له‌شكرى.

مقرار: خويندنه‌گه، خويندنه‌خانه.

مقر: ددان پيئانه‌ر، پيئ لئنه‌ر.

المقرية: ده‌سته‌ك.

مقرر: بربار دراوه، بربار له‌سه‌ر دراو، ئارامگر توو.

مقرنس: مبيج يا گونبه‌زيكه به‌گيچى نه‌قش و نيگارى ده‌ره‌پيو و پيله دروست كرا بيئ.

مقروء: خويئندراوه‌وه.

مقروض: قه‌رزدار، بپراو، گه‌زتراو.

مقرب: نزبىك.

مقروع: كوتراو، گه‌وره و مه‌زن.

مقرون: نزبىك، نيزبىك.

مقدمة الكتاب: پيشده‌ستى، ديباچه، ديباچه.

مقريء: خويئنه‌ر، كه‌سيكه خويئنده‌وى قورئانى فيرى خه‌لكى بكات.

مقدمة الجيش: سه‌رجه‌نگ، پيشجه‌نگ، سه‌ره‌نگ.

المقرحة: خويئدان، نه‌كدان.

مقسط: دادگه‌ر، دابه‌شكار.

مقسم: بروانه قصابه.

مقسم: دابه‌شكار، دابه‌شه‌ر.

مقسوم: به‌شكارو، دابه‌شراو.

مقسوم على (+): نيشانه‌ى داره‌به‌ش به‌رکه‌وتوو.

مقسوم عليه: به‌شدارو، به‌سه‌ر دابه‌شكارو، ژماره‌بيئكه كه ژماره‌بيئكى ترى به‌سه‌ردا دابه‌ش كرابيئ.

مقشتر: دارنراو، دامالراو، پاككارو، تيكول يا پيئست لئ كراوه‌وه، دارووشاو.

مقشتر: دارن، پيئست يا تيكول لئكه‌ره‌وه.

مقشط (ج) مقاشط: مرازى كه‌ولكرديئيه، ئامرازىكه پيئستى ماللات و ئاژه‌لانى پيئ لئ ده‌كه‌نه‌وه.

مقشور: بروانه مقشتر.

مقصب: زه‌رى، زه‌ربان، نه‌ستور و رهق، زيرپاف، زيرپاخن، زه‌رين.

مقتدر: له (اقتدار) دا بيدۆزه‌وه.

- **غير مقتدر:** بيئ توانا، ناتوان.

مقتدي: وه‌دوو كه‌وتوو.

مقتدى: نه‌و كه‌سه‌يه رووى تئ بكه‌ن و وه‌دوو بكه‌ون.

مقترح: داهيئنه‌ر، پيشنيازكار، زوه‌ه‌لبه‌س.

مقترن: ليك نزبىك، دۆست، يار.

مقتصد: به‌ئابوور، ئابووريناس، ئابووريزان، ئابووركار، ئابووريكار.

مقتصر: كورتكراوه، قوله‌كراوه‌وه.

مقتضب: بپراو.

مقتضي: پيداويست، هو.

مقتضي: داخواز، داواكار، ويسته‌ر، خواسته‌ر، خوازوك، بخواز.

مقتضيات المصلحة العامة: ويسته‌مه‌نيه‌كانى به‌رژه‌وه‌ندى گشتى.

مقتفي: له‌به‌ر بيئ كه‌سيئى رويشتوو، وه‌شويئ كه‌وتوو.

مقتل (ج) مقاتل: كوژتنگه، كوژتارگه.

مقتنع: چاوتئير.

مقتني: خاوه‌ند، ده‌ست كه‌وتوو، وه‌ده‌ست هاتوو.

مقتول: كوژراو، كوژاو، كوژياگ.

مقحم: ضعيف، سست.

مقدار: له (قدر (ج) (قدار) دا بيدۆزه‌وه.

مقدار اتجاهي: بربى ريبازى، بربى ريبازانه.

مقدار غير اتجاهي: بربى ناريبازى، بربى ناريبازانه.

مقداراً: هه‌نديك، هه‌نج، هه‌نديئ.

مقداراً آخر: هه‌نديكى تر، كه‌ميئكردى.

مقدار الجبري: چه‌رده‌ى جه‌بر، هه‌نده‌ى جه‌برى.

مقدار ذلك: هه‌نده‌ى دى، هه‌نده‌ى دى، هه‌ندو، هه‌فقاس.

مقدار ضئيل: كه‌مى، چكى، توژى، نه‌ختى.

مقدار كافي: گوژمه.

مقدار قليل: كه‌ميك، نه‌ختيئك.

مقدام: ئاماده، بو‌شه‌ر و هه‌لمه‌ت، ئازا.

مقدح: نه‌ستى، ستيئ، هه‌سته، سته.

مقدر: سه‌رنوويشت، چاره، چاره‌نووس، هه‌نگامه، رووداو.

مقدر: خه‌ملچى، واگر، وادانه‌ر.

مقراض: دووارد، توژتو، مه‌گرجه‌نى.

مقدر: به‌ر كه‌تى، له‌ چاره‌نووسراو، بربار له‌سه‌ر دراو، چاره‌نووس.

- **مدى المقدرة:** يارا، توانا.

مقدس: پاك، پيرۆز، ده‌وله‌تى.

مقدم: له‌ كوچ گه‌ر، نه‌مه‌كاتى هاتن.

- مقصبة:** قاميشه لان.
- مقصد (ج) مقاصد:** له (قصد) دا بيدۆزهوه.
- مقصر:** كورتكه رهوه، قوله كار، كوتايي كار، سستی كار.
- مقصلة:** سه ربي، چه شنه مرازيكي خنكاندنپيه سه ري مرؤي له له شي جووي ده كاتهوه.
- مقصود (ج) مقاصد:** نامانج، ويستراو، ناره زوو كراو، مراز.
- مقصور:** كورتكراوهوه.
- مقصورة:** له (قصر ومقصور) دا بيدۆزهوه.
- مقضي:** ته واو بوو، په واو بوو.
- مقطر:** تكيين، داچوره.
- مقطر:** تكاو، چكا.
- مقطع (ج) مقاطع:** برگه، پچرگه.
- متحد المقطع: هاو برگه.
- شبه مقطع: لاپرگه.
- مقطع:** ناوارة، دهر به دهر.
- مقطف:** دهسه چينه، دهسته چينه.
- مقطفة:** قهرتاله.
- مقطع:** براو، بردراو، پارچه كراو، پساو، پستيراو.
- مقطع الريش:** كوته ره.
- مقطع اليد:** دهستبراو، په كدهست.
- غير مقطع: نه براو.
- مقعد (ج) مقاعد:** دانپيشته، نيشته گه. قوون، كوون، كووميه، كووم.
- مقعد:** نالوز، گريچن، گري گراو، به پيچوپه نا، ناسازگار.
- مقعر:** قوياو، كلور، ناوچال، قوول.
- مقعر الوجين:** ههردووك روو قوياو.
- مقفع:** سه رشوږ، سه رهوږږ، كه سيكه دهسته كاني كرڅ و هه لقرجا بڼ.
- مقفل:** قفل دراو، به ستراو.
- مقفي:** پاشبه ند رتيك، به شي قه ننددار، دوا رتيكوييتك.
- مقل:** دهر و تيش، دهستكورت.
- مقلاة:** تاوه، ناخليشينك، پيږو، رمپيشك، روون پيږ، لنگ.
- مقلاع (ج) مقاليع:** له (قلع) دا بيدۆزهوه.
- مقلب:** وه رگيږ، ناوه ژوو كه رهوه، سه ره ونخونكه رهوه.
- مقلة (ج) مقل:** (مقل العين: گلينه چاو)، گلينكه، گوزا چاښ، گلاره كاني چاو.
- مقلد:** لاسايي كه رهوه، په سخه لي، هه نه كچي، هه نه كار، هه نه كو، لاسايي كار.
- مقلع:** هه لکه نهر.
- مقلق:** جاريسكار، جاريس و هه راسان و تهنگاوكار.
- مقلم:** خهت خهت، خيت خيت، دتغ دتغ.
- مقلمة:** قه له مدان.
- مقلوب:** له (قلب) دا بيدۆزهوه.
- مقلوع:** هه لکه نراو، هه لقه ندر او.
- مقلي:** سوور كراوهوه.
- مقمر:** مانگه شهوه، ماتاو، مانگه رږڅ، هه ويه شهوه، هه ويوك، تاقيه ي.
- مقمعة:** گوږيال.
- مقمل:** نه سپيږون، دژووږين.
- مقنع:** سه رپوشی ژنان.
- مقنع:** تتيگه پيڼ، دا پيڼكار، لاسدهر، ته فره دهر.
- مقنع:** سه ر و پوتراك دا پوشر او.
- مقنن:** ياسا دانهر، دهستور ناس.
- مقنى:** كاريزكه ن، كاريز هه لکه ن.
- مقهور:** شكاو، رقوقين لي هه لگيراو.
- مقهى (ج) مقاهى:** چاخانه، چايخانه.
- مقوال:** خوشرمان، قسه باش، زمان پاراو.
- مقود (ج) مقاود:** كه مه نده، كه مهن، جلوه، هه وسار، هه قسار، قه راسه، دهسته وسار، دهسكه جلوه، دهسته جلوه.
- مقوس:** كه وانه دار، گه ودار.
- مقوقس:** بالنده ي تو قدار و ناو ي پادشايه كييه.
- مقولة:** وتار، گوتار، گوفتار.
- مقوم (ج) مقومات:** راستكار، مه زنده كار، نرخپرس، سروداگر، راگر، راستكار، راستكه رهوه، ساخكه رهوه.
- مقوى:** مقه با.
- المقوى الموج:** موقه باي لوجدار.
- المقوي:** هيزدهر، توانا بيدهر، به هيزكار، هيزبه خش، بووژينه وه.
- مقيء:** رشينه وه، ده رمانی هه راڅ، ده رمانی رشان وه.
- مقياد (ج) مقاود:** هه وسار، هه قسار، قه راسه، رست، جلوه، لغان Livon.
- مقياس (ج) مقاييس:** پيټوهر، پيټوانه، نه اندازه گر، نه اندازه مرازيكي وايه نه اندازه ي جي پي ديارى بكرى، نه اندازه ټميتر.
- مقياس الارتفاع:** پيټوهرى به رزي.
- مقياس التثاقلي:** پيټوهرى و پيچوواندى، پيټوهرى قورسه كي، پيټوهرى و يته پيټو.
- مقياس الخارطة:** پيټوهرى نه خشه، پيټوانه ي نه خشه كه.
- مقياس الرسم:** پيټوهره كاني روو (ماتماتيک)، پيټوهرى و يته كيشان.
- مقياس الرطوبة:** شى پيټو.
- مقياس السطوح:** پيټوهرى روو.
- مقييد:** پابه ست كراو، پيټوهره كراو، گرفتار، دهر به ست، گير، گيراو، گيرى، گيرو، گيروده، دهر به س، دهر به ن، دهر به ند.

- المقيظ:** هاوینه هوار، ئیلاخ هاوینه وار.
- مقیم:** له (اقامه) دا بیدۆزهوه.
- مک:** له جی چوواندن، له گه بردن.
- مک العظم مکأ:** ئیسک مژین، مژتن.
- مکاء:** شووانه له خه له تینه، شکانشته خلیک.
- مکابرة:** خو به فیز و گه وره نواندن.
- مکاتبة:** نامه بو یه کتری نووسین.
- مکأر:** فیله زان، دفنان، چقۆ، خاپۆ، تافته خوۆر، چاتانه، گزهوون، جامباز، جانباز، خوۆقه باز، نازکار، خاپینۆک، ریبیۆکار، ریبۆر، فهنباز، که یووا، نیاته کار، وپ وره، فیلباز، ته فرده ده، که له کباز، شپوه باز، فریوباز.
- مکاری:** به کردیدر، که سیکه ئەسپ و وشتر و هموو جوۆره چوار پیبه کی به کری بدات.
- مکأس:** باجگر، رادار، گومرگچی، باج ئەستین، راگر.
- مکاس:** دوودلی و نیگه رانی له فرۆشتندا، نرخ که مکردنه وه، چه نه لی دان، کریار و فرۆشیار.
- مکاشر:** دهراوستی نزیک، ددانگر.
- مکاشفة:** ئاشکرکردن، دهرخستان فه رمانیکی کراوه له رووی چتیکی نهیتی وانه مان.
- مکافاة:** پاداشت، دفنان، تۆله ی چاکه دانه وه، پاداش، ئییزا، ئەمهک، ئەمهگ، خه لات، به خشش.
- مکافح:** پیشگر، به ربه ره کانیکار، تیکۆشه.
- مکافحة:** تیکۆشین، پیشگرتن، به ربه ره کانی کردن، قیران تیکخستان.
- مکافحة الحشرات:** گه زنده قیران، میش و مه گه ز له ناو بردن، قه لاجۆ تیکخستنی زینده واران.
- مکافی:** هاوهیز، تۆله ده وه.
- مکالمة:** له (کلمة تکلم) دا بیدۆزه وه.
- مکافیء:** ئەوه به که له گه ل چینیکی تر به رانه و هاوچه شن بی.
- مکان (ج) امکنه:** جیگا، جیگه، جی، حاس، جا، گا، گه، وهند، جهی، ده قهر، کۆ، لۆر، دپله، جاگه، ته فگه ر، دان، سار، سان، شوین، هه رهمین، (یاگه) کورت کراوه وه.
- مکان لمح:** ته نگه به ر، شوین ته نگ.
- المکان الوعة والمنیعة فی الجبال:** یاس.
- مکانة:** پایه، یله، شان.
- مکانفة:** یارمه تی یه کتری دان.
- مکانی:** شوین، کلۆس.
- مکب:** که بابخانه.
- مکب:** غه ر ده ی ده زوو.
- مکب:** سه رشۆر که سیکه هه همیشه ته ماشای زه وی بکات و سه ری خوۆی به رز نه کاته وه.
- مکبر:** بانگده ر.
- مکبرة:** بلند بیدر، بلتینه بیدم.
- مکبرة:** زلکار، گه وره که ره وه.
- مکبس (ج) مکابس:** مه نگه نه، جه ر و مه نگه نه، مه نگه نه ی په ستاو تنی، په ستینه ر.
- مکبس دوار:** په ستینه ری گه رۆک، په ستینه ری خو لاه.
- مکبس المانی:** په ستینه ری ئاوی، مه نگه نه ی ئاوی.
- مکبس:** په ستینه ر.
- مکبوب:** رژاو، سه ره و ژیر، به ره و خوار، قلیپ بو وه.
- مکبوس:** ئاخراو، په ستاو تراو، داپه ستاو تراو، داپه ستوو.
- مکتب (ج) مکاتب:** نووسینگه، فیرگه، خو تندن گه، قوتابخانه.
- المکتب الخاص:** نووسینگه ی تایبه تی.
- المکتبة:** په رتوو کخانه.
- المکتبة العامة:** په رتوو کخانه ی گشتی.
- مکتتم:** په نهان راگر.
- مکتحل:** که سیک چاوی خوۆی ره ش کردی.
- مکتسب:** وه ده ستها توو، ده سته که وتوو.
- مکتشف:** داهینه ر.
- مکتوب (ج) مکاتیب:** نامه، ره شبه له ک، قاقه ز، ده ستنووس، ئابادی، نووسراو.
- مکتفی:** به س، هه ره نه.
- مکتف:** ده و ره ده ر، یاریکار.
- مکتوم:** پۆشراو، په نهان کراو، راز، نهیتی، په نهان.
- مکت:** راوه ستان، مدران، مدرای، جیگه ر بوون، گیر بوون، وه دره نگ که وتن، چاوه روان بوون، دره نگ کردن.
- مکتاف ومکتف:** خه ستکار، خه سته ر، چکه ره وه، خه سته که ره وه.
- مکتش:** ده و له مه ند، دارا.
- مکتف:** خه سته که ر، خه سته ر.
- مکتحلة:** کلدان، کلتوو ر.
- مکتحول:** کل له چا و کراو، ره ژیاگ، کل له چا و کیشراو، چا و رشتوو.
- مکتدر:** ئازارده ر، چرووسیتنه ر، ئازار چیترتوو، چرووساده وه، دلگیر، شلوۆ، دلگران، دلته نگ، دلره نج، دلخوهر، دلنه، دلنه، دلنه.
- مکتدی:** (ه) گه دا، ده رۆزه کار، سوالتکار.
- مکتذب:** وه درۆ خه ره وه.
- مکتذوب، مکتذوبه (ج) مکاذیب:** درۆ.
- مکر (ج) مکور:** فیله، فروفیل، ته له که، به ند، باو، به ندوباو، فریو، ریب، ئاردا، ناز، چف، خاپۆ، گو به ند، گزهوون، چاپ و چوپ، خاپ، راو، ره نگ، فه نبازی، که له ک، داو.
- مکرو:** دوویات، دوویات کراوه وه له (تکرار) دا بیدۆزه وه.

- المكرشة: كيبه.**
مكرم: ريزگر، قه درگر.
مكرم: ريزكراو، قه درگيراو.
مكرمة (ج) مكارم: گه وره يي، مه زن.
مكرة (ج) مكاره: رهنج و سه ختی و ناخوش، نه وديه بيتز و بونی لیج بکری.
مکروه: ناحهز، بيتزو و بولیکراو، ناپه سند، نارپه وا، گه ند، گه نده ژه، ناشيرين، قول بۆ نه کيشراو.
مکس: خه راج، باج و درگرتن، راداری، باج.
مکسب (ج) مکاسب: نه وديه که له کرين و فرۆشتندا ده ست ده که وي، قازانج، سوود، ده ستکه وت.
مکفوف: کويز، نابينا.
مکسر: شکاو، تیکشکاو.
مکسور: شکاو، تیکشکاو.
مکشوف: له (کشف) دا بيدۆزه روه.
مکعب: له شتيکه خاوه ندى شه ش رووی چوارگوشه بيت.
مجموع مکعبين: سه رجه می دوو سی جا.
الفرق بين المكعبين: جياوازی نيوانی دوو سی جا.
مکعب: کهوش، قوندره، سؤل.
مکمل: کاکۆلدار، خولا، نه دار.
مکلف: ناچارکراو، به سه ردا پراو، به سه ردا سه پاو.
جندي مکلف: قاف، پيشمه رگه می زۆربايی.
مکلل: له (تکليل) دا بيدۆزه روه.
مکمل: دواکه وتوو، به جیماو، دواکه وته.
مکمل: ته وواکار، برکار، پرکه روه.
مکمن: له (کمین) دا بيدۆزه روه.
مکمن الصياد: له (کمین) دا بيدۆزه روه.
مکن، تکن: گه رای کولله و مار و ئيتر.
مکنة: هيز، توانايی، ده وله مه ندى، مال، ده وله ت، سامان.
مکنة: له (کنس) دا بيدۆزه روه.
مکئف: چی ده وره دراو.
مکنة: مه کانيزمه.
مکنوز: له گه نجينه دانراو.
مکنون: پۆشراو، شار دراوه، په نهان.
مکوة (ج) مکاو: وتوو، ئوتوو.
مکوس: گومرگ، باجی گومرگ، باجگيری.
دار المکوس: گومرگ.
مکوک (ج) مکاکیک: تاسی ئاوييه، ميکوکي جۆلايی و ئيتر، مه کۆ، شه پۆل، مه کۆک.
مکوکب: نه ستيره دار، نه ستيره نيشان.
مکوم: کۆماکراو، به سه ربه کدا هله دراوه وه.
- مکون:** پيکه يته ر، داهينه ر، پيکه وه نه ر.
مکوي: له قاقدر، ده قدر، وتووچی، وتوليدهر، وتوکيش.
مکياج: نارايشت.
مکيال: پيوانه، نه بار، کۆل.
مکیال الطان: که پوله، که پيله.
مکين: جیگرتوو، خاوه ند و جی و پايه.
مکينة (ج) مکانات: پله، پايه، هيمنى، نه رمی.
مکينة (ج) مکائن: ماشين، ماشينه.
المکائن البسطة: ماشينه ساده کان.
مک الساعة: کۆک کردنی کاتژميتر، بارکردنی که ژميتر.
مک ملا: کز و خه مناک بوون، نه خۆش و ناساز بوون.
ملا: ئاوکيش، ئاوه له تينج.
ملاء: پر به کاسه می.
الملاء: پيروتژی کردن، رقتانن، سيله کردن، ده سته بيتک مرۆ.
ملاء ملاء: پيروتژی کردن، رقتانن، سيله کردن، ده سته بيتک مرۆ.
ملاء الساعة: که ژميتر بارکردن، کاتژميتر کۆک کردن.
ملاء القلب: پر به دل.
ملاء الکف: گۆل، گۆلم، لاويچ، پر به مستی.
ملاء البید: پر به ده ستی، پر به مستی.
الملاء: په سيوی، هه لامه ت.
ملاء (ج) ملاء: په سيوی، هه لامه ت.
ملائكة: فرشته، فرشته.
ملائم: نه رم، سازگار، له بار، کيس، بژوون، ده ستدان.
- غير ملائم: ناله بار، ناسازگار، توش.
ملايس: پۆشه مه نی، جلويه رگ.
ملايس الحداد: کوويتن، ره شپوشی.
ملايس الرثة: جلويه رگی دراو، جلويه رگی ريزو و که نه فت.
ملايس الشتوية: جلويه رگی زستانی.
ملايس صيفية: جلويه رگی هاوینتی.
ملايس ضيقة: جلويه رگی تنک، به رگی چه سپ.
ملايس عتيقة: جلويه رگی کۆن.
ملايس مفتوحة: جلويه رگی هه لپچراو، جلويه رگی هه لوه شاو.
ملايس ممزقة: جلويه رگی له کارکه وتوو.
ملايسة: تیکه لاهو بوونی کاروبار، سه ر لی شتيوان.
ملاح: مه له وان، مه له فان، ئاویاز، که شتيبيه وان.
ملاح بحرية: که شتيبيه وان، مه له وانی ده ربايی.
ملاح العمامة: که له که وان.
ملاحة: مه له وانی، که شتيبيه وانی، مه له فانی، ئاقره نی.
ملاحة بحرية: که شتيبيه وانی، مه له وانیته ده ربايیه.
مديرية الملاحة العامة: به رتوبه رايه تی ده رباوانی گشتی.
ملاحة: جوانی، شرينی، شوخی، چاکي، زرتوانی.

ملتحظ: بروانه لاحظ، ملاحظه.	ملتزم: وهؤگر، لهؤؤگر، دهسته بهر، دهسته بهره.
ملاحظه: بهگؤشه ی چاو ته ماشا کردن، روانین، سهرنجدان، ورده وه بوون، سهرنج یا سهرنجه.	ملتصق: پیتوه نووسا و یا لکاو.
ملاذ: له (لجاً) دا ته ماشایه کی (ملجاً) ی بکه.	ملتطم: دهریای ههستا و شه پؤلدان.
ملاذ الانام: پشتوپه نای مرؤقان.	ملتف: تیکنالو، پتیج خواردوو.
ملاریا: لهرزوتا، سببه رؤ.	ملتفت: لا لیکه ره وه، روو تیکار.
ملازم: هه میشه له گهل، هاوری.	ملتقط: هه لپتر، چنینه وه.
ملازم العسكري: سه کرده ی سویایی.	ملتقی: دیننگه، ژوانگه، شوینی پیکه گه یشتن.
ملازمة: هه میشه له گهل که سیک ی چینیکی بوون.	ملتقی النهرین: دوو تاوان.
ملاسة: مالو، نهرمی، ریکی.	ملتئم: ساریژ، ویکها توه وه.
ملاصق: پیکه وه نووسا، لیک نزیک.	ملتسم: ویسته ر، تکاکار، داینه گیر، دهسته و دامان، دهسته و داوین.
ملاط: گل، گتیج، قوری سوواخی.	ملتهب: بلتسه دار، ته شه نه دار، گرگر توو، داگیرساو.
الملاط الکلس: قور و قسل، گل و گتیج.	ملتف: ناگری زمانه کیش.
ملاطفه: له (لطف) دا بیدؤزه وه.	ملتوی: گپ، لول، مژخواردوو، په پؤکه خواردوو، پتیج خواردوو.
ملاعیه: گمه له گهل په کتری کردن.	ملتوی المفاصل: جومگه وهرگه پراو.
ملاعنة: جنیو پیکدان.	ملح ملجأ: (ه) ملجاندن، ملجه، ملجه ملح کردن، چلپاندن، مرچه مرچ کردن.
ملاقاة: له (لقاء) دا بیدؤزه وه.	ملجأ (ج) ملاجی: له (لجاً) دا بیدؤزه وه.
ملاقي: له (لقاء) دا بیدؤزه وه.	ملجم: لغاو کراو.
ملاک: گول، بنچینه و مایه ی چی، بهندیواری کار و فرمانان یا نه وه یه که چتیک به ویبه وه پاره ستا بی، (کادر).	ملح: پیداکر.
ملاک: خاوند مال و سامان، ساماندار، ختیوی، دیدار.	ملح: سپیکه تیکه له بهر پش کرا بی.
ملاکمة: شه ره مسته کؤله، مسته کؤلان، به مسته کؤله لیکدان، زؤره دان، زؤرانبازی، ململانی.	ملح (ج) املاح: خوی، خی، خوه، خوا، مه کی، نمک.
ملالة: بیزاری، دلته نگی.	ملح بارود: شوره.
ملاال: خه فه تباری، کزی، په رۆشی، په ریشانی، ناسازی، دلته نگی.	ملح الصخر: بهرده خوی، خوی بهردی (کیمیا).
ملام: سه رزنشت کراو.	ملح الطعام: خوی چیشتن.
ملامة (ج) ملاوم: له (لوم و ملامة) دا بیدؤزه وه.	ملح مغذی: خؤراکه خوی.
ملامح: ناوکار، دیهن، پوکار.	ارض ملحیه، منبع الملح: خوویلین.
ملاسة: دهست لیکدان، دهست به یه کتری دامالین.	املاح معدنیة: خوی کانی.
ملآن: پ، تزی، کهیل، تراز، تهژی، دنگ.	ملحد: له تایین دهرچوو، له تایین وهرگه پراو.
ملیس: پؤشراو، له بهر کراو. نوقلی بادام، هیلکه چوله که.	ملحفة: (ه) لیفه.
ملبوس: له بهر کراو، پؤشراو.	ملحق: ره گهل که توهو، پیکه بشتوو، پیکه بیوو، پاشکو، هاوری، پاشهر، پیکه یاندر او.
ملة: خؤله میشی گهرم، ژبله مو.	ملحق الثقافی: پاشکوی زانیاری، پاشهک.
ملة (ج) ملل: ریگا، تایین. هؤز، گهل، نه ته وه.	ملحمة (ج) ملاح: داستان. شه ریکیشه کوشتاری زؤر تیدا روو بدات.
ملتئم: ویکه اتنه وه ی برین و چاک بوونه وه.	ملحن: تاوازدانه ر.
ملتیس: ویچوو، ویکچوو، داپؤشراو.	ملحوظ: دیتراو، به گؤشه ی چاو ته ماشا کراو.
ملتجی: په نابهر، هانا بهر.	ملحیة: شوره کات.
قبول الملتجی: په نادان.	ملخص: سه رده وس، کرؤک، کاکل، پوخته، کورته، به کورتی
ملتحق: پیکه بشتوو.	مراقه کراو، کورتکراوه.
ملتئم: له جیم کراو، جؤش خواردوو.	ملدوغ، ملسوع: پیتوه دراو، مارانگاز، مارگه زتوو.
ملتحمه: دیوی ژووره وه ی په لکی چاو.	

- ملذة (ج) ملذات:** خۆش ههوهس.
- ملزم:** كهسيكه كارتیک یا فهرمانيك له سهروى گهرهك كرا بێ، دابین بوو، داكهوتوو، دامرکاو.
- ملزم:** بهزینه، فستۆق، دابینکار.
- ملزمة (ج) ملازم:** بهند (له لای چاپخانان بهند (١٦) لاپه‌رهیه).
- ملزوم:** چى پیتویست و بهكه‌لك.
- ملساء:** لووس.
- ملصة:** دز گۆژگه، دز گۆشگه، دزگا.
- ملصق، ملصوق:** پیتوه‌نووساو، پیتوه‌لكاو.
- ملطاس (ج) ملاطس:** كوتكى بهرد شكاندنییه.
- ملطخ:** تیتوه‌دراو، پيسكراو.
- ملطخ بالدخان:** دووكه‌لاوى.
- ملطفة:** نامه، پر له ميه‌ره‌بانى.
- ملعب (ج) ملاعب:** له (لعب) دا بیدۆزهوه.
- ملعبه:** كراسى بى قۆل كه مندان له كاتى گه‌مه‌دا له بهرى ده‌كهن.
- ملعقة (ج) معالق:** كه‌وچك، كه‌فچك، كه‌فچى، كه‌فچه.
- ملعقة اشتعال:** كه‌وچكى سووتان.
- ملعقة خشبية كبرى:** ئه‌سكوى، چه‌مچه، ئه‌سكوى، كووده.
- ملعقة الشاي:** كه‌وچكى چای.
- ملعنة (ج) ملاعن:** له (لعنة) دا بیدۆزهوه.
- ملعون (ج) ملاعين:** بروانه‌ لعین.
- ملغي:** پوچ كراوه‌وه، تیتكدراو.
- ملف:** ليفه، غه‌ر غه‌ره. (له فیزیک) دا: كۆیل.
- ملف في الكهرباء:** گۆلۆه، گۆلۆه.
- ملفة:** فایل.
- ملفة الخيط الحرير:** گۆلۆه، گۆلۆه، ماشهر.
- ملفة شخصية:** فایل كه‌سیتی.
- ملفق:** ریتكه‌خراو، پیتكه‌هاتوو.
- ملفوف، ملفوفة:** له (لف) دا بیدۆزهوه.
- ملقاط، ملقط (ج) ملاقط:** له (لقط) دا بیدۆزهوه.
- ملقب:** نازناودار.
- ملقح:** په‌یوه‌ندكراو، كوتراو. په‌ریتندراو.
- ملقح:** په‌یوه‌ندكار. په‌ریتنه‌ر.
- ملقن:** خه‌مبار، ده‌نگ و هه‌رايه‌كه كه تیتكه‌ل ناسازگارى بێ.
- ملقى:** ئاویتتر، فریتدراو.
- ملقي:** ئاویتزه‌ر، فریتده‌ر.
- ملك الموت:** فریشته‌ی گیان ئه‌ستین (عیزرائیل).
- ملك (ج) املاك:** ملك، سامان، بۆچك، ده‌وله‌ت.
- ملك (ج) ملكاً:** بوونه‌ خاوه‌ند سامان، بوونه‌ خاوه‌ند، خاوه‌ندیتی كردن. داگیر كردن، ده‌ست به‌سه‌رداگرتن.
- ملك (ج) ملوك:** شا، پادشا، میر، خوسره‌و. میره‌ك، خاوه‌ند سامان، ساماندار.
- ملك الملوك:** شاهه‌نشا، میری میران.
- ملك النمل:** شامپروو، كه‌له‌مپروو.
- اولاد الملوك:** شازاده.
- بلاط الملكي:** شانشین، ده‌ربار، ئه‌رك.
- ندیم الملوك:** شایار، شالیار، هاوده‌می پادشا.
- ملكة:** شازن، ژنمیر، خیزانی میری، شاره‌بانوو.
- ملكة النحل:** شازنی هه‌نگان.
- ملكوت:** سامانی زۆر و فراوان، گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لات، ده‌سه‌لاتی ناسمانی شكۆ، جیهانی فریشتان.
- ملكة (ج) ملكات:** سامان و توانایی كاری یا چالاکی تیتگه‌یشتن له ئه‌نجامی راهاتن و تاقیکردنه‌وه‌دا.
- ملكي:** هی منه، مالى منه، سامانی منه.
- ملكي:** شایانه، شاهانه، پادشایانه.
- ملكیة:** پادشایی، پادشایه‌تی، شاهانه، ماف، مال.
- ملكیة:** خاوه‌ندیتی، خودانی، خیتیتی.
- الملکیة الزراعیة:** به‌خاوه‌ند بوونی زه‌ویوزار.
- ملل:** بیزاری، هه‌راسانی، ماندویتی.
- ملم:** مه‌حلان، کارناشنا، شاره‌زا، به‌له‌د، لیزان، ئاشنا.
- غير ملم:** نه‌زان، نابه‌له‌د.
- ملمة (ج) ملمات:** کیشه، هه‌نگامه، کاره‌سات، سه‌ختی، دژواری.
- ملمح:** تروسکه‌دار، ره‌نگاوه‌ره‌نگ، ولاخ و مالاتیتیکه كه په‌له و خالی لێ به‌پیتچه‌وانه‌ی ره‌نگی خۆی پیتوه‌ بێ، مه‌لان له راویژی (بیدیعی) دا که‌رته (مصراع) یا به‌یتیکى به‌زمانی کوردی و ئه‌و که‌رته‌که‌ی تریش به‌زمانی بیانیان بێ.
- ملموس:** ده‌ست لیتدراو.
- ملهوج:** کال، کرچ.
- ملهوف:** خه‌مگین، دل‌سووتاو، لێ قه‌وماو، زۆر لیتکراو.
- ملهيم:** دل‌خورپیتن، به‌دل‌ده‌هیتنه‌ر.
- ملهيم:** دل‌خورپاو، به‌دل‌ده‌هاتوو.
- ملهی (ج) ملاهی:** سه‌ماگه، گۆبه‌ندخانه، گه‌مه‌خانه، ته‌ماشگاه، یاریگا.
- ملوان:** شه‌و و رۆژ.
- ملوث:** له (لوث) دا بیدۆزهوه.
- ملوحة:** شۆری، سویری.
- ملول:** لالوت، ئالۆز، دل‌ئیشاو، خه‌مبار، خه‌مناک، خه‌فه‌تیار، خه‌فه‌تناک، دل‌گیر، به‌په‌ره‌وشن، کز، هه‌راسان، دل‌پس، دل‌ته‌نگ، دل‌شکاو، ناساز.
- ملوم:** سه‌ره‌نشت کراو.

ملون: له (لون) و (تلون) دا بیدوژه وه.	ممتحن: تاقیکار، تاقیکه ره وه، تاقهر، نازمووکار.
ملون: رهنګین، رهنګین.	ممتد: کشاو، کشاو، دريژه پیدراو، کیشراو، دريژ بوو.
ملي: توانګه، دهوله مه ند، توانا.	ممتزج، مزوج: تیکه لاه، ناوخته، نامیته.
ملي (ج) ملیون: نهو کهسه به که به نندیواری به گهل و هوزه وه هه بیخ.	ممتک (ج) ممتکات: سامان، دارایی.
مليارد: هزار میلیون.	ممتک: هه بوو، دارا.
مليان: پری، تژی، تهژی، کهیل.	ممتلی: پری، تژی، تهژی، کهیل، لیبوا، لیب.
مليح: جوان، شهنگ، شبرین زمان. سووتیر، شور.	ممتلی الوجه: رووپری.
مليح القامة: شوخ نه ند، بالاشیرین.	ممتنع: دوور، کهسیکه له کاروباریکیدا سه ریچی بکات و سه ر شور نه کات.
ملي: نهرمکار، شلکه ره وه.	ممتن: ههچو بووچ.
مليون (ج) ملایین: ده جاران سه د هزار (۱,۰۰۰,۰۰۰) هزار هه زار.	ممتل: نویتن، بندار، کارگوزار، نه کتر.
مم، ما: له چی، له وهی که.	ممتو: له ناو چوو، له ناو براو، کوژاوه وه.
ممت: مردن، مرن، له کاتی سه ره مه رگیدا.	ممتحي: قیران تیخراو، دووا براو.
ممتل: هاوچه شن، هاوتا، وه کو یه کتری.	ممتحي: دوا برین، له ناو بهر.
المائل في الاسم: هاو نیو، هاوناو، هه فثاف.	ممتخض: ژاندر او.
مماثلة: وه کو یه کتری بوون.	ممتخضة: مه شکه.
مماراة: شه رکردن، جهنگ کردن.	ممتخوض: بروانه مخیض.
ممارس: دهرزین، مه شقکار، خه ریکی، راهاتن، نه رک کیش.	ممد: یارمه تیدر، یاریده دهر، یاریکار، یارمه تیکار.
ممارسة: چاره کردن، خه ریکوون، ده ست پیکردن، نه رک کیشان، مه شق کردن، خه ریکی راهاتن.	ممدوح: هه لئراو، پی هه لگوتراو.
ممازح: گه مه پیکار، سه ره له دوونه ر.	ممدود: کیشراو، دريژکراوه وه. راخراو، داخراو.
ممازحة: سه ره له سه ر نان، گه مه پیکردن.	ممر: سه ره ری، چه قی ریگا، رارهو، ریباو، ریواو، شوینی هاتوچو، راگه.
المماس: لیکه وت، لیک سودان.	ممر الجبل: دهر به ند، دهر یازگه.
مماشاة: له گهل یه کتری هه لکردن، له گهل یه کتری به ریگایه دا ریویشتن.	ممر مائي: بووار.
مماطل: سه رچوون، ناراست.	ممرض: نه خو شه وانی نیرینه.
مماطل في الدين: قهرز کویر.	ممرضة: نه خو شه وانی ثافره ت. دایه ن، تایه ن.
مماطلة: نه مرپو و سه به ی پیکردن، سه رچه وتی، قهرز کویری، ده ستاوده ست پیکردن، ده ستی ده ستی پیکردن، ته فره دان، ته فره.	ممرن: راهیننر، وه کارهیننر.
الممالك المتحدة: ولاته به گگرتووه کان.	ممرن: راهاتوو، کارکرده.
ممالیک: نوکه ران.	ممزق: هه لدر، دادرین.
ممانع: به رگر، په کخه ر، دلوتیخه ر.	ممسحة: په رپو، جیل، ته خته سه ر، په رپو یا مرانیکه چی پی بسریته وه وه یا بکوژیته وه.
ممانعة: یاساخی، په کخستنی کاروباری کهسیک، به ره به ست کردن، قویخ، به رگری، به ره ه لستی، به رگرتن، پیگرتن، دلوتیخست، ریگری، ری نه دان.	ممسك: به رچاو ته نگ.
ممتاز: ته رخان، ناقی، نایاب، سه رگول، بژارده، هه لبرارده، هه لبریدراو، سه رتوپ.	ممسك: ده ستاویژ، بالگه، قوله.
ممتحق: پووچکراوه وه، له ناو براو.	ممسك: قولف، هه نگل، قلف، ده سک.

- مخصوص:** مژراو، مژتراو.
- مطر، مطرة:** هه وری به باران، بارانی به بارش.
- مقوت:** دوژمندار، که سیکه خه لک رقی لی بیتته و دوژمنایه تی بکهن.
- ممکن، ممکن:** ده شین، ده بین، ده گونجی، له وانیه بیی، رهنگه بیی، له توانادا دایه، گونجاو، ئاسان.
- ممکن الوقوع:** له وانیه پروبدات.
- مملحة:** خوتیدان، نه کدان، خوتیدانک. خوتیلین.
- مملسة:** مائوو.
- مملكة (ج) ممالك:** ولات، ولگه، هیل، خاک، کیشوهر، ماد، ههریم، شانشین.
- مملول:** نه وهی که مایه ی بیزاریه.
- ممنوع:** قه دهغه، قه دهغه کراو، قورغ، یاساغ، پاوان، به ند، په کخراو، نه هیلراو، به ربه سترکراو.
- ممنون:** به ربار، پاپا. سوپاس، مالیاوا، مالاته ئاڤا.
- ممنونیه:** به رباری. سوپاس کردن.
- مموح:** شه پۆلدار، گولدار، گول گول.
- ممیز:** هه لئیر، هه لایتر، جیاکه ره وه، جیاکار.
- ممیز:** بژارده، ماخ، سه رده سته.
- ممیزة:** ره وشت، خوورپفتار.
- ممننا:** چاکه له سه ر دانان، چاکه به چاو دادانه وه.
- ممن (ج) امانان:** (ه) مهت، پووت، باتمان.
- ممن:** گه زو، شوک، گه رگوله.
- ممن:** کئی، چ که س؟
- ممن انت؟:** تو کئی.
- ممن انتم؟:** ئیوه کئین.
- ممن هو:** نه و کئیه، کئیه (بو تاکیکی نیرینه ی نه دیوه).
- ممن هي:** نه و کئیه، کئیه (بو تاکیکی مئینه ی نه دیوه).
- ممن هما:** کئین، بو دوو که سی نه دیوه که نیر بی یا می.
- ممن هم:** کئین، نه وان کئین (بو گه لیک نیرینه ی نه دیوه).
- ممن هن:** کئین، نه وان کئین (بو گه لیک مئینه ی نه دیوه).
- کل ممن:** هه ر که سیکی.
- ممن:** له، ل، ژ، د، ج، نه، نهج، نهژ، ج، لی، منه، له دی.
- ممن البدوء الى الختم:** له سه رده تاوه تا بنی.
- ممن حيث المجموع:** له رووی گشتییه وه.
- ممن أين؟:** له کوئی.
- ممن بعد:** له پاشان، له دوایه، له مه ولا، له مه وپاش، لییره و دوا، له وه به و لاوه، له گره و دوا.
- ممن حيث:** له بهر نه وهی، چونکو، چونکه، به هژی نه وه.
- ممن هنا:** له وه، له مه.
- من هنا:** لیتره وه، هیته.
- مناب:** جیگرته وهی که سیکی، کاری که سیکی کردن.
- المنابع الربعية:** به هاره کانی، بیتوو.
- مناجاة:** پارانه وه، لالانه وه، ئاوردانه وه، رازونیا له ده رگای خودای خوازتن. سرکه سرک، وره، ورته ی نهیئی.
- مناخ:** کهش، وار، ئاووه وه، جیگا، هه وا.
- المناخ الصحي:** هه وای سازگار، ئاووه وای سازگار.
- رداءة المناخ:** ناسازی ئاووه وه، ناخوشی هه وا.
- ردئ المناخ:** ئاووه وای ناسازگار.
- مناد:** بروانه (منادی)
- مناداة:** بانگ کردن، گاز کردن، بانگ راهیشتن، گازی کرن، های کرن.
- منادی:** بانگ کار، گازکار، جارچی، ده لال، هاوارکاریک، جار راهیل.
- منار:** له (نور) دا بیدوزه وه، شوینی رووناکی.
- منازع، منازعة:** له (نزاع) دا بیدوزه وه.
- منازل:** شه رکار، مه پیداندار.
- منازلة:** شه رکاری، مه پیداناری.
- مناسب:** له بار، سازگار، شیوا، هیژا، ریک، گونجاو.
- غير مناسب:** ناسازگار، ناریک، ناپه لبار، هه رچی.
- مناسبة:** له (نسبة) دا بیدوزه وه.
- مناص:** په نا، په سیو.
- مناصحة:** ئامۆزگاری یه کتری کردن، په ندی یه کتری دادان.
- مناصفة:** دوو نیوه کردن، دوو به شکردنی مال یا چشتیکی تر.
- مناضل:** تیکوشهر، خه باتکار.
- مناط:** ئاوویژتنگه، ته رازوو، جیگای هه لاوسین.
- المناطق الانتخابية:** ناوچه ی هه لئیران.
- المناطق القطبية:** هه ریمی پۆلییه کان.
- المناطق الكثيفة:** هه ریمه چره کان.
- مناظر:** پیله باز، پیله گهر، چاودیر، وتوویرکار، چاودهر، بینهر، چاودیر.
- مناظرة:** پیله بازی، له بابته فه رمانیکییه وه وتوویرکردن، به ربه ره کانی، روونینه یه کتری.
- مناغ:** نه هیل، کۆسپ، په کخهر، به رگر، به ره لست.
- مناغة:** به رگری، پایه داری، هیژی به ربه ره کانیستی، به ره له سستی، ریگری.
- مناغة مكتسبة:** به رگری ده سته و توو.
- مناغاة:** به پیچه وانیه یه کتری جوولانه وه.
- منافس:** رقه به ری کار، به ربه ره کانی کار، هاوچاو.
- مناغسة:** رقه به ری، رقه به ریتی، هاقرکی، هاوچاوی، هه قراکه تن، ناکۆکی، دووبه ندی.

- منافق:** ناراست، گيڙه شپيڻ، دووڙو، دووڙمان.
- منافقة:** دووڙووي، گيڙه شپيڻي.
- منافي (ج) منفي:** له (نفي) دا بيدۆزهوه، دژ، نه يار، له ناوبه.
- مناقش:** وشتومپرکار، ليکۆله رهوه، وتوويزکار، پيکه وه گفتوگوکردن.
- مناقشة:** وشتومي، چهقه چهق، بهرکه بهرک، پيله بازي، ليکۆلينه وه.
- منافص:** به سهره له لوتست، نرخ که مکه ره وه، که مگر.
- مناقصة:** بهر بهرکه کاني تي به کتري کردن له که مکردنه وهی نرخی چشتاندا له کاتي فرۆشتنياندا، که مگر بي.
- مناقض:** هه لوه شپين، ناتها، ناکۆک، به پيچه وانه.
- مناقضة:** پروانه (نقض).
- مناقلة:** گفتوگو له گه له کتري کردن، چيرۆک و به سهرهات بۆ به کتري گيڙانه وه.
- منال:** دهستکه وتگه، شوپني سوود لي وه رگرتي.
- منام:** نووستگه، ژووري نووستن.
- المنامة:** پيخهف، نووين.
- منان (م) منانة:** زۆر چاکه کار، زۆر به خشنده. زۆر چاکه کار و به خشنده.
- مناهي:** کار و کردارانی قه دهغه کراو.
- مناهج والکتب:** له (نهج) دا بيدۆزه وه.
- مناوب:** هاوتوبه، نۆبه گر.
- مناوبه:** نۆبه له گه له کتري کردن.
- مناورة:** مه شقی قوتابی و پيشمه رگه کان، رينه بهر.
- مناوش:** دهمه قاله کار.
- المنافسة في القتال:** تتيکه ريوون، پيکدادان.
- منبسط:** کراوه وه.
- منبع (ج) منابع:** سه رچاوه، کانياو، کيني، کاني، سه رچاوه، کانگا.
- بعد:** ليڙه به دواوه، له پاشان، له وه دوا، له وه پاش.
- منبه (ج) منبهات:** وربا که ره وه، وشيار که ره وه، وه هوشه پينه ر.
- منبهات:** وربا که ره وه کان، وه هوشه پينه ره کان.
- منتاف:** موکيش.
- منتبه:** بيڙدار، هوشيار، ناگادار، وربا.
- منتج:** بهر هه مدهر، بهر هه مه پينه ر، بهر هه م هاوهر، بهر هه مه پين.
- غير منتج:** بي بهر هه م، بي ده ستاو.
- منتجات:** بهر هه مه کان.
- منتجات الالبان:** سبپايي، بهر ويۆ شيري.
- منتجات ورقية:** قاقه زي بهر هه م.
- منتخب:** بژارده، هه لبيژدرارو.
- منتجع:** له وه ږگه.
- منتحر:** خۆکوژ.
- منتخب:** هه لبيژير.
- منتخب:** له (انتخابات) دا بيدۆزه وه، هه لبيژيردارو، ته رخان، سه رپشک، ناياب.
- منتدب:** ده ست به سه رداگر، نيڙهر.
- منتزع:** هه لکه نراو، جو يکراوه وه.
- منتزه:** له (تنزه) دا بيدۆزه وه.
- منتسب:** سه ربه، له مه ر.
- منتشر:** له (انتشار) دا بيدۆزه وه.
- منتصر:** سه رکه وتوو، زال، ده سته لاتدار، ده ستکه وتوو، به پيرۆزي گه يشتوو.
- منتصف:** نيوان، نيوه راست، ناوقه د.
- منتصف الليل:** نيوه شه و. نيقه شه ف.
- منتظر:** له (انتظار) دا بيدۆزه وه.
- منتظر:** چاوه چاوه، چاوه روانگه.
- غير منتظر:** چاوه ږي نه کراو، به دوور زانين.
- منتظم:** له (انتظام) دا بيدۆزه وه، رتيک، رتيکوييک.
- غير منتظم:** نارتيک، ناپوخت.
- منتعش:** بووژاوه، ژياوه.
- منتعم:** مالدار، خاوه ند سامان، که سيکه له ناو و به هرده ا په روه رده و بهر خودا بي.
- منتفخ:** ناوساو، فوودراو، په نماو، په نميگ.
- منتفع:** که سيکه له کار تيکي سوود و که لکي ده ستکه وي.
- منتفش:** فش، فش و فۆل، گفت.
- منتفي:** دوور خراوه وه، له ناوبراو.
- منتقد:** ليگر، په خنه گر، لي دوو، ورده گير.
- منتقل:** گويزراوه، بوژاندک له شوپنيک وه بۆ شوپنيکي تر ږيشتوو.
- منتقم:** تۆله ته ستين، تۆله کار، تۆله که ره وه.
- منتقم الدم:** خوږين ته ستين.
- منتكس:** سه ره وژيږ، سه رنخون.
- منتهز:** هه لپه رست، ده رفه ت ده ستکه وتوو.
- منتهاك:** بي ټاږوو، په رده دراو، لاوازکار، ره نج پيگه ياندن.
- منتهي:** به پايان گه يشتوو، کو تايي هاتوو، براوه.
- منتوج:** بهر، بهر ويۆ، بهر هه م.
- منتوج:** زه ري، زيږ ياف.
- منتوف:** هه لکه نراو.
- منثني:** قوپاو، نوشتاوه.
- منثور:** په راگه نده.

- منجد (ج) مناجد:** گوریس کورت، به رسووری گه وهه ریه ند.
- منجز:** رهوا، به رههم، دهستکهوت، پیکهاتنی کار.
- منجز ناتج:** به رههم.
- منجل (ج) مناجل:** داس، داسک.
- منجل صغیر:** داسوکه، داسک.
- منجلی:** رهوشه و ئاشکار.
- منجلیق:** (د) منهجه نیق، کهفک، کهفکانی، مراز و جوژه چه کیکی شه پئی بووه له پیشوودا.
- منجم:** ئەستیره ناس، ئەستیره ژمیتر، ئەخته ره ژمیتر، هه ساره ژمیتر، ستیرناس.
- منجم (ج) مناجم:** کانگه، لاژوارد، ریگای ئاشکرا.
- مکان المناجم:** کانگا.
- منجم المیزان:** شههینی تهرازو، شهین.
- منجمد:** سههۆلبه ندان، بهستوو، رچیاو، پلۆر، ریج، رچاو، بهسته لک.
- منجلیق:** بروانه (منجلیق).
- منجود:** رهنج دیتوو، خه مناک.
- منجور:** تاشراو، داتاشراو.
- منجی:** رزگارکار، قوتارکار، دهر یازکار.
- منج:** دان، پیدان، بهخشین، پیشکه شکردن، خه لات به شینه وه، بهخشش.
- منج الاجازة:** دهستوردان، پاسدان.
- منحت (ج) مناحت:** ته شووی، ته پیشوو.
- المنحة:** بهخشش، دۆخه، خه لات.
- منحة العریس للعروس في ليلة الزفاف:** سهه رمه شکانه، سهه رمه شکانه.
- منحة لعمال النسیج:** سهه ردی، سهه ردانه.
- منحدب:** دهر په ریو، قوقز.
- منحدر:** سهه ره وژیر، سهه ره و نخون، که سیکه له سهه ریوه بیسته خواره وه.
- منحر:** بۆقه ته ی ملی.
- منحرف:** له (انحراف) دا بیدۆزه وه.
- **منحرف:** نیمچه لاتهریب، چوار لایی، دوو لاتهریبی.
- منحصر:** کورت کراوه، دهوره دراو.
- منحط:** له (انحطاط) دا بیدۆزه وه.
- منحل:** له (انحلال) دا بیدۆزه وه.
- منحنی:** له (انحناء) دا بیدۆزه وه.
- منحوس:** له (نحس) دا بیدۆزه وه.
- منحوت:** تراشراو.
- منحول:** وتار یا هه لبه ستیکی به کیکی تر به هی خو نیشان دا.
- منخاس:** مامیژه. نه قیزیه.
- منخزم:** هه لدر او و براو، که پز براو.
- منخر (ج) مناخر:** لووت، که پز، دفن، تفنک، کونه که پز.
- منخرین:** هه ردووک کونه که پز.
- منخفص:** پهست، چال، لیژ، نزم، نشیو، نهوی، نفز، نزمان، چالایی.
- منخل (ج) مناخل:** له (نخل) دا بیدۆزه وه.
- منخور:** کلۆر، قوڑقال، کولۆر.
- منخول:** دابیژراو، والاوتین.
- مندرج:** ره گه ل خراو، گونجینراو.
- مندرس:** رزیو، کۆنه، کراسی کۆن.
- مندف:** که وانه و کوتکی هه لچه بیبه.
- مندل:** دهسته س، خاوتی.
- مندل:** لاله، گوله مه ندیله، گوله باخ.
- مندمج:** ره گه ل خراو، تیتیه لکیشر او.
- مندوب:** هه لپیژراو، داواکردن.
- مندھش:** تاساو، چه په ساو، دوور پماو.
- مندور:** په روژدار، به دبهخت.
- مندیل (ج) منادل:** دهسره، دهستیره، دهسته س، دهسروکه، دهستمالۆک، دهستمال، هه وری.
- مند، مذ:** له کاتی، له دهمی، له وساو، له وپرا، وهتی، له وهتی، وهستی، را.
- مند هناک:** له وپرا.
- مند امس:** له دویتیه، وهستی دووهو.
- مند ذلك الوقت:** له ده مییه وه، ژیلی، ژیریکی.
- مند زمن بعيد، مند القدم:** له میژه، ژمیتره.
- مند القديم:** له زووه وه، له میژه.
- مندر:** ترسدر، ترستین.
- منزه:** دوور، بیج په له، پاک.
- منزجر:** له (انزجار) دا بیدۆزه وه.
- منزع:** دارنراو.
- منزعج:** له (انزعاج) دا بیدۆزه وه.
- منزل:** هاتۆته خوار.
- منزل (ج) منازل:** قوئاخ، چه قز، هه وار، بنه گه، باره گا، بارگه، کۆچخانه، هه وارگه، ئارامگه، جیگای هاتنه خوار و دابه زین.
- منزل القوافل:** خان، کاروانسه، قوئاخ.
- منزلة:** پایه، پله، شان.
- رفیع المنزلة:** پایه دار، پایه بهرز.
- منزلق:** خزیو، هه لخیلسکاو، هه لدیراو.
- منزه:** پاکو خاوتین.

منساة: داردهست، چه مک، رۆتک، سفک، شفتانی، شیف.	منصب (م) منصبة: سێ کوچکەى ناوری که بەرد بێ، سێپایەى ناوری سێپا.
منسب: دانراوی کاتی، دانراوی جارەکی.	منصة: کورسیتیکە بووکی لەسەر دانیشین.
منسجم: کۆک، پوخت، رێک، لەبار، سازاو.	منصة الخطابة: دو انگه.
غير منسجم: ناله بار، گه پ، نه گونجاو.	منصرف: په شیمان بووه وه، گه راوه وه.
منسحب: کیشراو، خۆکیشهره وه دواوه.	منصرم: کۆتایی هاتوو.
منسحق: هارپراو، وردوخاشکراو.	منصف: دادپهروهه، دادگهه، راستیپهروهه، له پرووی داد و مرۆفایه تیبیه وه پهفتارکار.
منسد: به ستراو، داخراو، نوقاو.	منصف: له تکار، پارچه گهه.
منسر (ج) مناسر: دندوک، ده نوک.	منصهر: شل، تاواوه وه، شل بووه وه.
منسرح: له (انسراح) دا بیدۆزه وه.	منصب: دانراو، دامه زراو، به ردار.
منسق: رێکخراو، رێکوپێک، خنج.	منصوح: ئامۆژگاری کراو، په نندا دراو.
منسك (ج) مناسك: جینگای قوربانی، رینگای نایین، شیشهی په رستی، غاردان له نینوانی صفا و مهروه دا.	منصور: رزگار بوو، یاریده دراو، سه رکه وتوو، پیروزی ده سته وتوو.
منسكب: رژاو، رژیاو.	منصوص: له (نص) دا بیدۆزه وه.
منسلك: رینگاگرتوو، هاتوو، كه سێكه چوو بیته ناو رینگا و بیروباوه رێکییه وه.	منضاج: شیشهی كه بابی.
المنسم: پێ یا نینوکی وشتر و فیلیه. نیشانه، رینگا، په وشته ده نکی بۆنخۆش.	منضج: پروانه (ناضج).
منسوب: وابه ست، هاوگهه، ده ست و پێ.	منضج: پێ گه بیین.
منسوب الی: له مه ری، وابه سته ی.	منضجر: سه خه له ت، خه فه تیار، دلشكاو، ملول.
منسوج (ج) منسوجات: چنراو.	منضجة: ئاوپاش، ئاوپژین.
منسوخ: پووچکراوه، له ناو پراو.	منضدة: میز، هه رزال، هه رزه له، ئه رزیل، ستیترک.
منسی: له بیترکراو، فه رامۆشکراو.	منضدة الطعام: میزی ناخواردنی.
منشأ: سه رچاوه، په چه له ک، بناوان.	منضم: هاو پێ، خراوه سه ریه ک.
منشآت: دامه زراوان، ساختمان.	منطاد: چشتیکی خری پێ له هه وایه بۆ حوا به رز ده بیته وه.
منشئة: ده رگا، داموده رگا.	منطبع: چه سپان، چاپ بوون، به رواژی بوون.
منشار (ج) مناشیر: (ه) مشار، هه ره، هه یزار، گۆزه، به ره ک، به ره ک، ئه را. جۆره ماسییه که لموزی درێژه وه مشاری ده چی.	منطبخ: له سه ره یه کتری دانراو، به رانه ری یه کتری.
منشار رفیع: گرده به ی.	منطفيء: کوزاوه وه، خامۆش، کوزیاو، کوزیاک.
منشار الكبير المستعملة لشخصين: شه مشار، گوشاد.	منطق: له ژتیر (نطاق) دا بیدۆزه وه.
منشرح: دلکراوه، هه شقه کری، ئاوه له.	منطقة (ج) مناطق: هه رتیم، قه ره، قۆل، هه رهم، هیل، ناوچه.
منشرح الصدر: بێن درێژ، پشوو درێژ، هه شقه کری.	منطقة الاستواء: هه رتیمی یه کسانیتی.
منشرح القلب: دلکراوه، هه شقه کری.	المنطقة الباردة: سارده سیر، کویتستان.
منشعب: ده سته ده سته.	منطقة البروج: هه رتیمی کۆنگران.
منشقة (ج) مناشف: له (نشف) دا بیدۆزه وه.	المنطقة الحارة: هه رتیمی نینوانی دوومداری سه ری سرطان و سه ری جهدی که گه رمایی رۆژ لێره زۆر ده بێ.
منشوق: قه له شاو، شه قار شه قار، تلێشاو.	المنطقة الكردية: هه رتیمی کوردی.
منشل: که وگه ی.	المنطقة المنجمدة الشمالية: هه رتیمی به سته له کی باکور.
منشور: هه لخواو، په رتوبلاو، په رتکارو.	منطقي: به جی، (لۆژیک).
منشيء: دامه زرتینه، دانهر، نوسه ره، ده ویر، میرزا.	منطمس: رووچوو، له ناوچوو.
منصب: رژاو، رژیاو.	منطلق: ده ره په ریو، رزگار، رایی، پسگار، سه ره به ست.
منصب (ج) مناصب: پایه، پله، جینگا.	منطوق: کوتراو، بێرژاو.

منطوق النظرية: وتهى بيدوژه.	منطوق النظرية: وتهى بيدوژه.
منطوي: پیتچراوه، نوشتاوهوه، لوج لوج.	منطوي: پیتچراوه، نوشتاوهوه، لوج لوج.
منظار: دووربین.	منظار: دووربین.
منظر (م) منظره (ج) مناظر: بهرچاو، دیمه، پیتچراو، دیتنگا.	منظر (م) منظره (ج) مناظر: بهرچاو، دیمه، پیتچراو، دیتنگا.
ضعیف المنظر: نابوت، پووجهله.	ضعیف المنظر: نابوت، پووجهله.
منظف: پاک، خاوتینکراو، پاککراو.	منظف: پاک، خاوتینکراو، پاککراو.
منظف: خاوتینکهرهوه، پاککار، پاکهوان.	منظف: خاوتینکهرهوه، پاککار، پاکهوان.
منظم: پوخت، ریکویپیک، بهسهروبه.	منظم: پوخت، ریکویپیک، بهسهروبه.
منظم: ریکویپیک کار، سازگر.	منظم: ریکویپیک کار، سازگر.
منظمة: له (نظام) بیدوژهوه.	منظمة: له (نظام) بیدوژهوه.
منظمة الدفاع المدني الدولي: ریکخراوی بهرگری نهتهوهیی نیتوانی دهولهتان.	منظمة الدفاع المدني الدولي: ریکخراوی بهرگری نهتهوهیی نیتوانی دهولهتان.
منظور: دیتراو، رهچاوکراو، لهچاوگیراو.	منظور: دیتراو، رهچاوکراو، لهچاوگیراو.
منظوم، م. منظومة: ههلهبهستراو، پتوهکراو، ههلهبهست.	منظوم، م. منظومة: ههلهبهستراو، پتوهکراو، ههلهبهست.
منظومة حماسية: ههلهبهستی دهماربیتو، ههلهبهستی ههست بزیتو، چریکه.	منظومة حماسية: ههلهبهستی دهماربیتو، ههلهبهستی ههست بزیتو، چریکه.
منع: پیتشگیری، نههیشتن، پهکخستان، پیتشگیریوهیی کردن، بهرگری کردن، نههیشتن، ژ بهرفهکرن، بهرهبهست کردن، بهرگرتن، بهرگری، پیتشگرتن، تخ لیدان، وهبهرگرتن، یاساخی، یاساخ کردن، ری نهدان، ریکرتن، بهرههلهست کردن.	منع: پیتشگیری، نههیشتن، پهکخستان، پیتشگیریوهیی کردن، بهرگری کردن، نههیشتن، ژ بهرفهکرن، بهرهبهست کردن، بهرگرتن، بهرگری، پیتشگرتن، تخ لیدان، وهبهرگرتن، یاساخی، یاساخ کردن، ری نهدان، ریکرتن، بهرههلهست کردن.
منعش: بووژتینهوه، گهشینهوه.	منعش: بووژتینهوه، گهشینهوه.
منعطف: خوار بووهوه، وهرگهراوهوه.	منعطف: خوار بووهوه، وهرگهراوهوه.
منعطفات: پیتچوپهنا.	منعطفات: پیتچوپهنا.
منعقد: بهستراو، گریدراو، ریککهوتوو.	منعقد: بهستراو، گریدراو، ریککهوتوو.
منعكس: وهرگهراو، وهرنهگیراو.	منعكس: وهرگهراو، وهرنهگیراو.
منعم: بهخشنده.	منعم: بهخشنده.
منغص: شلوئی، لیل، ناخوش.	منغص: شلوئی، لیل، ناخوش.
منغمس: نقوم بوو له تاودا، نقوم له تاو ههلهکیشراو.	منغمس: نقوم بوو له تاودا، نقوم له تاو ههلهکیشراو.
منفاح: دهمه ی کورهی ناسنگهران و نیتتر.	منفاح: دهمه ی کورهی ناسنگهران و نیتتر.
منفجر: تهقیبو، پهقیبو، تهقاوه، سهراوه و کانی تهقیبو.	منفجر: تهقیبو، پهقیبو، تهقاوه، سهراوه و کانی تهقیبو.
منفذ (ج) منافذ: له (نفوذ) دا بیدوژهوه.	منفذ (ج) منافذ: له (نفوذ) دا بیدوژهوه.
منفرج: له (انفراج) دا بیدوژهوه.	منفرج: له (انفراج) دا بیدوژهوه.
منفرد: له (انفراد) دا بیدوژهوه.	منفرد: له (انفراد) دا بیدوژهوه.
منفسخ: رزاو، رزیو، رزاوهوه.	منفسخ: رزاو، رزیو، رزاوهوه.
منفصل: له (انفصال) دا بیدوژهوه.	منفصل: له (انفصال) دا بیدوژهوه.
منفعة (ج) منافع: قازانج، سوود.	منفعة (ج) منافع: قازانج، سوود.
منفعل: له (انفعال) دا بیدوژهوه.	منفعل: له (انفعال) دا بیدوژهوه.
منفوخ: دهمه کراو، پفدراو، فوو پیداکراو.	منفوخ: دهمه کراو، پفدراو، فوو پیداکراو.
منفور: بیتزو بژ لیکراو، دوورخراوهوه، له بهرچاو، کهوتوو، له بهردلان گران.	منفور: بیتزو بژ لیکراو، دوورخراوهوه، له بهرچاو، کهوتوو، له بهردلان گران.

- منهضم:** خۆراکی هه پروون (هضم) کراو.
- منهل (ج) مناهل:** جیگای ئاو خواردن، سهراوهیی که ئای لی بخۆنهوه.
- منهکم:** سهراقال، سهراگهرم و تیکۆشه له کاریکیدا.
- منهوب:** تالانکراو.
- منهی:** وهلامدهر، ناگادارکار.
- منهی:** قهدهغه کراو.
- منهبات:** کاروباری خراپ که ئایین قهدهغه ی کردبێ.
- منهج (ج) مناهج:** ریتگای راست، ریتگای ئاشکرا و دیار.
- منکس:** سهرهوژێر، سهرنخون.
- منکس الرأس:** له (نکس) دا بیدۆزهوه.
- منکسر:** شکاو.
- منکوه:** کولاهوهوه.
- منکوب:** بهدبهخت، پهنج دیتسو، نازار چیژتوو، پۆژرێش، چاره رێش، تووشی نهگهتهی و کارساتان هاتوو.
- منکشف:** رووت، ئاشکرا، دیار.
- منکوس:** له (نکس) دا بیدۆزهوه.
- منکوحه:** ژنی ماره کراو.
- منهج، منهج:** رێ، ریتگا.
- منهار:** کاول، رووخواو.
- منهج:** له (نهج) دا بیدۆزهوه.
- منهزم:** له (انهزام) دا بیدۆزهوه.
- منهل:** سهراوهیی ئای شیرین.
- منهکم:** شهل و پهت، سهراگهرم و تیکۆشه له کاروباردا.
- منوال:** دهستگای چینی حۆلا بیهیه، بهرانبهر، رووکار، بار، شیوه، کردار، دهسگای خودایی.
- منوب، منوب عنه:** کهسێکه له کاریکیدا جینشینی وی بی.
- علی هذا المنوال:** بهو چهشنه، بهو شیوهیه.
- منور:** رووناک، رهوشه. خوتندهوار، شارهزا، رهوشه نیبیر.
- منوط:** بهستراوهوه، وابهسته.
- من لدن:** کهمن، له لای، له لایهن.
- منول:** کههرستهی جۆلا بیهیه.
- منوم:** نوین، خهفین.
- المنوم المغناطیس:** نوینی موغناطیسی.
- منون:** مهراگ، گل، تاکام. رووشه ی پۆژگار.
- منوی (ج) منویات و منادی و منایا:** ویست، دلخواز، نارهزوو.
- منها:** لهو، لهو داشکاوه.
- منهج (ج) مناهج:** ریتگای راست، ریتگای رووناک و ئاشکرا.
- منی:** هیوا، هتوی، ههوهس، گاقین، مهراز، مراز، ههویا، نارهزوو، خواست، نیاز، دلخواز، ئاوات، داخاز، سهراک، کام، کرن، هیتقی.
- نیل المنی:** بهئاوات گهیشتن.
- منی (ه):** مهنی، ئای مروقان، تو، توو، توخم، ئای تووم، تووم.
- نزول المنی:** ئاو هاتنهوه، وهسان، وهسین.
- منهتک:** دراو، پهردهی دراو، بێ ئابروو.
- منیب:** پهشیمان، ژبیوان، پاشگهز، گهراوهوه، پژمان.
- منیه (ج) منایا:** مهراگ، مردن، تاکام، چاره نووس.
- المنیحه:** رهشه و لایخ، گامیش یا وشتر یا نازه لیکه خوری و شیر و بیچوهه که ی ده به خشن.
- منیر:** درهوشهر، رهوشه نکه رهوه.
- منیع:** راز، لات، تیتوهر. جیگای سهخت و قایم و بلند.
- منیف:** بلند، بهرز.
- مهات:** مانگاکیوی.
- منهوب:** تالانکراو.
- اموال منهوب:** تالانی.
- مهاج:** لانهواز، دهربه دهه.
- منهی:** تخ لیکراو، قهدهغه کراو.
- مهاجرة:** دوورکه وتنهوه، جوئی بوونهوه، دهربه دهه ی.
- مهابة:** ترس، رق، گهورهیی و شانوشکۆ.
- مهاجم:** پهلاماردهر، شالاو بهر.
- مهاجاة:** خراپه و کهموکوری به کتری به پرووی به کتری دادانهوه.
- مهاجمة:** پروانه هجووم.
- مهاد:** سهنبیر، بهره، زهوی نهرم، لانک.
- مهاده:** دهست هه لگرتن، روو له ئارامی کردن.
- مهارة:** پوزه وانه، دارتکی گچکه به که له په پهی که پوی وشتری دادنه تین وه به به نیش ده بیهستن، ههوسار.
- مهارة:** سهلیقه، کارزانی، زهرکی، وریایی، زرنگی، شاره زایی، شابازی، شههبازی، کارسازی، مهحلائی، شیواوی، شک، لیتها تووی، هوردهیی
- مهارة فنیة:** سهلیقه ی هونه رمه ندانه.
- مهام:** گرنک، کاروباری سهخت، جله و.
- مهامة:** سرته سرت، چه چه له گه ل یه کتری کردن.
- مهان:** که نهفت، بیچاره، پیکراو، پيسوا کراو، ئابرووبراو.
- مهانة:** پیکران، ریسوایی، سستی، بهدناوی.
- مهب (ج) مهاب:** بهریا.
- مهب الريح:** بهریا، با گر، با ئهنگیو، باگه، باگا، باگیر، بهروا.
- مهبط (ج) مهابط:** شوینی هاتنه خوار، نشیوی، نرمی.
- مهبل:** زئی، مال، ئه ندامی شهرمی میبینهانه. پسدان، پزدان، میزدان.
- التهاب المهبل:** زئی ئاوسان.
- مهتر:** له روک، له ریتنهوه.

- مهتلك:** زگ له وهرين، نهوسن، چلیس، زگی، زگبسی.
- مهتم:** له (اهتمام) دا بیدۆزهوه.
- مهتوك:** ئابروو براو، بچ ئابروو، ریسوا، سووك، تۆ، بهدناو، سیاسه تکرار.
- مهجر:** رهوگه، نیشتمانی نوئ، شویتیکه له نیشتمانی یه که مهوه بچییه وئ و بیکه یه نیشتمانی دوهم.
- مهجع:** گیلی، ئەو که سهیه که زوو له لای هه موو که سیکی رابی.
- مهجور:** به جی هیشتراو، دهر به دهر کراو، ئاواره، ئاواره کراو.
- مهد (ج) مهرد، مهاد:** لانک، بیشکه، دهرگوش، فال، گافاره، لاندک.
- أثاث المهد:** مه دهنده.
- محرك المهد:** لۆری، راژین.
- مهده، مهده:** راهه، راده.
- مهده:** ترستین، هه ره شه کار.
- مهدم:** ویرانکار، کاولکار.
- مهدم:** ویران، کاول، خاپور، کامیخ.
- مهدم العش:** هیلانه وازه، هیلانه شیتوان، هیلانه ویران.
- مهذار:** زۆریلی، زۆریلی، چه نه باز، هه زه بیژ، چه نه دریت.
- مهذب:** پاکخوو، خۆشکردار، ئابروو مه ند، هیتمن.
- مهر (ه):** ماریه، هه شتیه کی، هه شته ک. مۆر، موهیر.
- مهر الموجل:** ماریه.
- مهر مهرا:** ماره کردن.
- مهر (ج) امهار:** چوانوو، جانی، کوره، نۆما، کورگ، کور کوره.
- مهر ذو سنة واحدة:** یه کپه.
- مهر ذو سنتین:** کۆله بژه، دوو بپه.
- مهرا (مهرا):** دارزاو، کولاو، هه لا هه لا بوو (گۆشت)، زویو، زۆر کولاو.
- مهراس:** هاوونگ، ئاوان، دۆل، هاوان، هاوهن، دنگ، دینگ.
- مهراسی:** دهسکی، دنگی.
- مهرب (ج) مهارب:** قاچاچی، قاچاخ.
- مهرة (ج) مهرات:** مۆرییکه به هۆیه وه پیاو و ژنان گرفتاری نه قینی یه کتری ده کهن.
- مهراج (ج) مهراج:** زۆریلی، چه نه باز، قهر چه ناخ، چه نه هه راش، چاوهش، چهو چهو، دهمدراو، زاردراو، ده قدیپاو.
- مهراج:** چاوهش، هه راجکار.
- مهرجان (ه) میهرجان:** ناوی جیژنه بیکی زۆر کۆنی کوردانه که ده که ویتته یه که مین رۆژی پاییزی زوحاک که له رۆژی یه که مینی به هاریدا گیرا ناویان نا نورۆژ (نه ورۆژ) که له یه که مین رۆژی پاییزی کورزا کرا جه ئنی شادمانی و ناوی نرا میهری گیان وانا دل و گیان هه سایه وه و ئاسوده بوون.
- مهری:** کولین، دارزین، هه لا هه لاکار.
- مهمز:** به زین، به زینه ر.
- مهزول (ج) مهازیل:** لاواز، بچ تین، ره قه له، له ر، سیس، چرچ.
- مهزوم:** هه لاتوو، به زیو، شکاو، ته قه تیکه و توو.
- مهشم:** ئه نجراو، جنا تراو.
- مهضوم:** هه پروون هه پروون کراو.
- مهضوم الحق:** ده مچه وت، ده مچه فت.
- مهفة:** باوه شین، باژهن، باوه شینک، بارووشه، بارۆشه.
- مهك:** سوونه وه، به توندی سوونه وه.
- مهل:** باب و باپیر، باو و باپیر.
- مهل:** خاو، سس، له سه ره خۆ و نهرم، کار کردن.
- مهل مهلا في العمل:** به کاوه خۆ کار کردن و په له نه کردن.
- علی مهل:** له سه ره خۆ، به کاوه خۆ، هیتوران.
- مهل:** زووخوا و پشانه وهی مردووان، زهرداوی پشانه وهی مردووانه.
- مهل:** کانانی وه کوناسن، مس، زپه، زیو، قه تران و رۆنی زهیتونوی و هیتیر.
- المهلي:** فرنی.
- مهلة:** وچان، مۆله ت، پشوو، کاوه خۆ. زیله مۆ، ژیله مۆ، زیل، زیلک، ژیلی، ته راف، خۆ له م، خووه لی، مه رمۆتک.
- مهلك:** له ناو بهر، ته فروو تونا کار.
- مهلكة (ج) مهالك:** شوینی له ناو بر دنی.
- مهلال:** چه ماوه وه، کوور وه کو مانگی یه که شه وه.
- مهلال:** تووکی ته نک، کراسی ته نک چنراو.
- مهم (ج) مهم:** گرنک، پی شه م، گرگه، بهر که تی، پۆته، باکدار.
- مهما:** هه رچی، هه ر چاخکی، هه ر جارکی، هه ر کاتیکی، هه ر نا، هه ر تاکه، هه ر تاوه کو، هه ر چه نده، هه رگا.
- مهما أمکن:** به پیی توانایی، تا ئەو ئەندازه یه ی، که بگۆنجی، هه ر چه ندیکی ریکه وهی.
- مهماز (ج) مهامیز:** مامزه ی پشت پانیه ی ماره گهنز، (چه که م) و پۆتین و ئیتیره، موو مووز، مامیز. نه قیزه.
- مهمة (ج) مهمات:** فه رمان، کار، کردار، پۆگال، ئه رک.
- مهمز:** بروانه مهماز.
- مهمل:** له (اهمال) دا بیدۆزه وه.
- مهموز:** هه مزه دار، وشه ییکه که به یه کینک له پیسته بنچینه کانی هه مزه بی.
- مهموم:** خه مبار، دلته نگ، خه فه تبار، بچ ده ماخ.
- مهنا:** نۆشی گیان.
- مهنة مهنة:** په رای و راژه کردن، ئوودا (خزمهت) کردن. کار کردن له پی شه ییکدا.

- مهنة:** شيرى هيندى.
- مهنة (ج) مهن:** پهراى، پاژ، ئودا. پيشه، كر.
- مهنة البناء:** بهنابى، بيناتسازى.
- مهنة التلميذ:** شاگردىتى، قوتابىتى.
- مهنة الراعى:** شوانى، شئانى.
- مهنة الرمال:** فالچىپه تى، فالچىتى.
- مهنة الشاعر:** بوويرىتى، ههستيارىتى.
- مهنة العامل:** شاگردىتى.
- مهنة العطارية:** خورده فرۆشى، ورده واله فرۆشى.
- مهندس:** ئەندازبار.
- مهنى:** پيروزيابى كار.
- المهوى:** ته رزه، ته گر.
- المهوى:** رشپينه وه، ئەويه كه هوى رشانه وهيه.
- مهنى:** كاكبوى.
- مهنى، مهنياً:** له (تهيهته) دا بيدوززه وه.
- مهنياً للاطلاق:** له سهر تيزه.
- مهيب:** سامناك، كه سى يا چشتىكى كه لى بترسىن.
- مهيج:** هاندر، فيتدر، دهست له پشتدر، تووژينه ره وه.
- مهيل:** شوىنى سامدار، جىگاي ترسان.
- مهين:** نرم و سست.
- موا:** (ه) مياواندن، مياو، مياو.
- موات:** مردوو، زوى بهيار و ويران و بى خاوند.
- مواثم:** ئەو كه سهيه له رۆبشتنىدا راوهستى و يا درنگ به سهه خوى بىنى.
- مواثقة:** له گهل يه كترى به لىن و پهيمان به ستن.
- مواج:** زور شه پۆل لىتدر.
- مواجة:** رويبه رويو كار.
- مواخاة:** دۆستايه تى، براده رايه تى.
- مواخذ:** لى گر، سه رزه نشكار.
- مواخذة:** سه رزه نشت، لى گرتن.
- لا تواخذني:** لىم مه گره.
- مواد:** كه ره سته.
- مواد اولية:** كه ره ستهى خاو.
- مواد عضوية:** زنده ماده، ماده دى ئورگان.
- مواد العطارية:** ورده، ورده واله، خورده، خورده وات.
- مواد مستهلكة:** شره.
- مواد موداعة:** واز له دوژمنايه تى هينان، له گهل يه كترى ناشت بوونه وه.
- مواز:** ته ريب (ماتماتيك).
- موازي:** هاوكيش، به رانبه ر، هاوپىك، باته فه، راست هه ف.
- خط الموازي:** هيلى هاوپىك.
- موازاة:** رويبه رويو و به رانبه رى يه كترى بوون.
- موازر:** ياريكار، يارمه تيدر، ياريدده ر، هاوپشت، هاريكار.
- موازره:** ياريكارى، هاوپشتى، يارمه تيدان.
- موازن:** ته راز، هاوته رازوو.
- موازنه:** هاوسه نكى، هاوسه نكيىتى، له نگره، به راورد، لىتكدانه وه، هه لسه نگاندن، سه نگاندن، سه نگانن.
- الموازنه القلقة:** هاوسه نكيىتى نه سره وت.
- الموازنه المستقرة:** هاوسه نكيىتى جىگر.
- الموازنه المستمرة:** هاوسه نكيىتى هه ميشه بى.
- موازي:** پروانه مواز.
- موازي في الهندسة:** هاوپىك.
- خط الموازي:** هيلى هاوپىك.
- مواصاة:** دلدانه وه، دلنه وايى، يارمه تى كردن، هاوكارى يه كترى كردن.
- مواصاة الميث:** تازيمانه، پرسه.
- مواش:** ئاژهل، وشتر، ره شه ولاخ، چوار بى.
- مواصل:** سه رلىتدر، هاوچو كار.
- مواصلات:** رىگايوان.
- مواصله:** پىنگه يشتن، ويكهاتن، هاموشو، هاوچو، پيداهاتن، كه يشتنه يه كترى.
- مواصعة:** پىكه وه له كار و يا له فرمانىكى هاوبير و باوه ر بوون و رىك كه وتن.
- مواطاة:** له كارتىكيدا له گهل كه سىكى رىك كه وتن.
- مواطن:** له (وطن) دا بيدوززه وه.
- مواظب:** هه ميشه ئاگا له كار و چر و پايه دار، برىف، كار قايم، گويدىتر، گوهدىتر.
- مواظبة:** كار قايمى، چاوه دىرى، هه ميشه ئاگادارى كاروبار كردن.
- مواعد:** پهيماندر.
- مواعدة:** پهيمان و به لىنى پىكدان.
- موافق:** هاوكار، هاوپى، يه كده ست، سازگار، رىككه وتوو، هاودهنگ، هاوپا، ساز، له بار، به دل را لى.
- غير موافق:** ناساز، بى كيش، ناقولا.
- الموافقة على:** را لى بوون.
- موافقة:** سازگارى، رىككه وتن، هاوپايمى، هاودهنگى، را لى بوون، قۆل بو كيشان، ره زامه ندى.
- مواكلة:** هه م خوراكى، پىكه وه خوراك خواردن.
- موالات:** دۆستايه تى له گهل يه كترى، به نديوارى يه كترى، وه دووى يه كترى كه وتن.
- مؤالف:** كه وى، رام، هوگر.
- غير مؤالف:** سل، سه ركيش.

- مؤالفة:** له گهڭ كه سيكي هؤگر بوون، دؤستايه تي و هاوده مي.
- مؤالي:** ئاواره، دهره دهر. ئه و كه سه به كه له بنچينه دا ئاره و نيبه و بؤته ئاره و يا بؤته موسلمان.
- مؤاليا:** جؤزه هه ليه ست وه يا ته رانه يتيكه نؤكه ر و ژيردهستان بؤ ناغا و خاوه ند و گه وره كانى خؤيان ده خوتيد، له دوايي هه ر هه ليه ست و يا به نديكيده ده يانگوت: (يا مؤاليا) و (اشاره) يان بؤ ناغايه كانيان ده كرد.
- مؤاليد:** زيد، زاينگه، جيگاي له دايكبوون، شويتن و كاتانى له دايكبوون.
- مؤاليد ثلاث:** سى گه وهه ر، زاگان.
- مؤامر:** پيلانگي، كه له كبا.
- مؤامره:** كه ينويه ين، ده هؤ، پيلان، كه له ك، ره واسه، قومه قوم.
- مؤانسه:** له گهڭ كه سيكي هؤگر بوون و يتيكه وه هه لكردن.
- مؤيد:** هه ميشه يي.
- مؤيق:** شويتنى له ناوچوون، په يمانگا، زيندان.
- مؤوت:** مردن، مرن، گياندان، مه رگ، به لاداهاتن نه بوون، له ناوچوون، له گهڭ كه وتن.
- مؤوت الابيض:** مه رگى ئاسايي.
- مؤوت الاحمر:** مردنيكه بكوژري.
- مؤوت الاسود:** مردنه به خنكان.
- مؤوت الفجائي:** مه رگى كتوپر، په ركه م.
- على وشك الموت:** بى حال.
- مؤوتة:** (ه) مؤتة، ديوه زمه، ته نته ل، مؤتة كه، كابووس، ميژده زمه، ميژده زمؤكه، كاموسك، ديوه زمؤكه. گو يا ئه وه به كه له خه ويده سوارى سينگى مرؤقى ده بي.
- مؤقر:** ئه نجوومه ن، كؤمه له، كؤمه گ، چشانگه، كؤر، جئين، جقان، كؤمه ك، كؤنگره، ئاپوره، پونگال، رايوژگه، رايوژگا.
- مؤقر الادب:** ئه نجوومه نى ويژه.
- مؤقر اللغة:** ئه نجوومه نى زمان.
- مؤقر الوطني:** كؤنگره ي نيشتمان.
- مؤقن:** جيگاي دلنبايي، مرؤى ده ستپاك و هيمن.
- مؤثر:** كاري، كاريگه ر، كارتتيكه ر، كارگه ر، ته زوودار، به سو، جه رگي.
- مؤثرات الحسية:** كارتتيكه ره هه ستبييه كان.
- مؤثم:** كه سيكه به كيكي تر هان بداته سه رگؤنا ده كردنى.
- مؤثوق:** پروانه معتبر له (اعتبار) دا.
- مؤوج (ج) امواج:** شه پؤل، پيبل، پيلچوك، وشتره، وشتراژ، سيبيل، لياو.
- مؤوج طويل:** كيخ، شه پؤلى دريژ.
- الموجات الطويلة:** شه پؤلانى دريژكؤله.
- الموجات مستعرضة:** شه پؤلانى پانكؤله.
- هدير الامواج:** هوونه، هوون.
- موجب:** هؤ، مايه، بؤنه. گه رم (پؤزيتيف) خؤگر، وه خؤگر.
- بموجب:** به پيى.
- مؤوجب:** وتارتيكه كه به ره له ست (نفى و نهى) و پرسيارى تيدا نه بي. وه خؤگر (پؤزيتيف).
- مؤجبة:** كاري گه وره، سا چاك بى يا خراب.
- مؤجة:** شه پؤل.
- الموجة العصبية:** ده ماره شه پؤل، شه پؤلى ده ماران.
- مؤجد:** داهيئنه ر، ئافه ريننده.
- مؤجر:** به كريتده ر.
- مؤجز:** له (ايجاز) دا بيدؤزه وه.
- مؤجز:** كورته، كورته يه ك، كورتكراره.
- مؤجة:** به روو، بايه خدار، بايه خ پيدراو، وتار يا وشه و ته وازؤى په سندراره.
- مؤجوء:** خه ساو، خه سيناو.
- مؤجود:** ئاماده، ساز، په يدا، هه س.
- غير موجود:** نيبه، نه ماو.
- مؤجودية:** هه سين، هه بوون، هه ستى.
- مؤحد:** خودا په رست، خوا به تاكناس كه سيكه باوه رى به تاك و ته نبايي خوداي هه بي.
- مؤحش:** خه مه يئنه ر، ترسيئ، خه فته يئنه ر.
- مؤحل، مؤحول:** قوراوى، باتلاخ.
- مؤخر:** لاي دوايي و پشته وه به پيئچه وانه لاي پيشه وه، دوا، پاش، پشت، دوايين، دواكه وتوو، پاشكه وتوو.
- مؤخر:** هيله وه، په كخه ر.
- مؤخرة:** دوا له شكر، دوايي له شكر، پاشه وه، پاشپاريز، كنگ.
- مؤخرة الجيش:** دوا له شكر، پاش پاريز، دوا جه نك.
- مؤحافظ المؤخرة:** دوا پاريز.
- مؤدب:** گران، هيمن، به شيواز، سه لار، په ليار، سه نكين.
- غير مؤدب:** بى شيواز، بى توره، ناتوره، گران، ئارام، له سه ره خؤ.
- مؤدب:** فه ره نه نگكار، شيوازكار، له له.
- مؤدة:** سه ودا، خؤشه ويستى، دلنه وايي، دلنه وازى، مه ره بانى نيشان دان.
- مؤدع:** پيئ ئه سپيتر، به رتيكار.
- مؤدع:** پيئ ئه سپيتراره.
- مؤدي:** بده ر، گه ييئ.
- مؤذ:** شه رفرؤش، نازارده ر، زيانده ر، گه لاج، پياوخراو، هه زار فه ند، زيانكار، زيانؤ، زيانه خه رؤ.
- مؤذن:** بانگده ر، بانگ راييئ، بانگ راهيئل.
- مؤذي:** نازار و ره نج گه يين، دلشكئين، زيانكار، زيانگه ييئ.

- مورث:** هۆ، بۆ، مايه.
- مورث:** ميراث له پاش به جيتماو.
- مؤرخ:** له (تاريخ) دا بيدۆزهوه.
- مورد (ج) موارد:** دهسكهوت، دهسكهوت، سهرحاوه، بنيات، بنيان. گه بيشتنگه، شويتنى دابه زين.
- مورق:** گه لادار، په لك دار، گه لاگردوو.
- موروث:** شيره، سه ره ستي، ميراث سامانتيكه به ميراث به كه ستيكي بگات.
- موز:** مۆز، هه نجيري باوا (ميوه).
- موزع:** دابه شكار، به خشه، بلاوكه ره وه.
- موزع البريد:** به خشه ري چه پهر.
- موزون:** كيشراو، هه لسه نگا، هه لسه نگيراو. هاوده نك، هاوكيش، رتيكه وتوو.
- موسخ:** چلكن، پيس.
- موسر (ج) مياسير:** دهوله مه ند و توانا.
- مؤسس:** دامه زرينه، بناخه دانهر، بنيادكار، دامه زرين، دروستكار، رتيكه خهر، سازگار، چه قين.
- مؤسس:** دابينكراو، تاقه تراكراو، دامه زراو، رتيكه خراو، به گرتوو، دامه زرينراو، پتيكه وه نراو، جيتگرتوو، تاقه تراكراو، دابينكراو.
- مؤسسة:** دامه زراو، ساختمان، داموده زگا، ده زگا، بنگا، بونگا.
- موسع:** گوشاد، فراوان.
- موسم:** كهژ، كژ، گر، گيل، وهرز، گۆنه ر، دم، كهش، كانگه، جه نكه، گۆنه ل، پشكسكال.
- موسم البيار:** جۆخينان، كاتي خه رمانان.
- موسم الزراعي:** وهرز.
- موسوم:** ناوبراو، نيشانه كراو، داغكراو.
- موسوي:** موسايي، جوو، جووله كه، جهوو.
- موسى:** موسا، ناوى پيغه مبه ري جووله كان بوو.
- موسى الحلاقة:** گوويزان.
- موشرة الموس:** دمه گوويزان.
- موسيقى:** باله بان، شايلىغان، موزيقه، ساز و ئاواز، دووده ك و باله بان.
- موسيقى:** سازليده ر، ساز و ئاواز ليده ر، موزيقار.
- الحان موسيقيه:** كازه كاز.
- جوقه الموسيقى:** توتوك و باله بان، دهسته ي موزيقه، دووده ك و باله بان، شايلىغان.
- عالم الموسيقى والالحان:** په رده ناس.
- علم الموسيقى:** په رده ناسي.
- موشع:** رازاوه وه، سه مايه ل له گه ردن كردن، له ويژه شدا هه ليه ستيكه كه له سه ره تاي هه ر مصراعتيكيديا يا به يتيكي ويدا پيستيكي بيتن كه له ته واوى واندا ناوى كه سي يا چينيكي يا رسته بيتك رتيك بخري.
- مؤشر:** نيشانده ر.
- مؤشر:** نيشاندراو.
- موشور (ج) مواشير:** پارچه بلوورتيكي سي سووچه رووناكي داده به خشي.
- الموص:** كا.
- موصل:** گه يه نهر، رسيين، راگه بيتن، به بيتك گه بيتن، ليتكده ر، گه بيتنه ر.
- موصل القطعتين:** گه بيشته وه يه كترى دوو پارچان.
- الموصل:** شويتنى په يوده ندى و پتيكه گه يشتن، شويتنى به ستان و گري ليدان له به ن و گوريس و ئيتر. ناوى شارتيكيشه له باديناندا كه له سه رده مي ساسانييه كاني كورددنا ناوى كورددنا ناوا بووه.
- موصوف:** پي هه لگوتراو.
- موصول:** گه يشتوو، پتيوه نيشتوو.
- موصي:** راسپيتر.
- موصى:** راسپيترراو.
- موصى به:** پي نه سپيترراو.
- موضه:** داب، باو.
- موضع (ج) مواضع:** جتي، جتيگا، جاگه.
- موضوع:** بابته، سه ر باس، دانراو، پرۆژه. مه به س، بابته، ده ستاويژ، ئييور، سفن، باس، هۆ.
- موضوعي:** بابته ي.
- موطن (ج) مواطن:** له (وطن) دا بيدۆزه وه.
- موظف:** مووچه خۆر، جيره خۆر، فرده وه ر، فه رمانبه ر، كارمه ند.
- موظف صحي:** فه رمانبه ري ته ندروستي.
- موظف المسؤول:** كاربه ده ستي لتيبرسراو.
- موعد، موعود:** له (وعده) دا بيدۆزه وه.
- موعظة (ج) مواظ:** وتارى پر په ند و ئامۆزگاري.
- موفر:** زۆر و فراوان كراو.
- موفق:** سه ركه وتوو، وه سه ركه وتوو، به مه به ست گه يشتوو.
- موفقيه:** سه ركه وتن، به مه به ست گه يشتن.
- موفور:** زۆر، فره.
- موق:** قولينچكي چاوه به لاي كه پوه.
- موقت:** له (وقت) دا بيدۆزه وه.
- موقد النار:** ئاگر هه لكه ر.
- موقد (ج) مواقد:** ئاگردان، ئاوورگ، كوچك، كوچكادور، كوچكاني، سووتگه، سووچتيو.
- موقد:** مه قه لي، مه نقه لي.
- موقر:** له (وقار) دا بيدۆزه وه.
- موقع (ج) مواقع:** له (وقع وقوع) دا بيدۆزه وه.
- موقع التأخر:** گيبرگه، كارمه ندگه.

<p>مؤهلات: شایسته‌کار.</p> <p>موهه ومواهه: ئاوی پروو، ره‌ونه‌قی پروو.</p> <p>موهبة (ج) مواهب: به‌هره، به‌هره‌وه‌ری، به‌هره‌مه‌ندی.</p> <p>موهن: په‌ست و که‌نه‌فت‌کار، سست‌کار، بیخ‌تین‌کار.</p> <p>موهوب: به‌هره‌وه‌ر، به‌به‌هره، به‌هره‌مه‌ند.</p> <p>موهوم: گومان‌لی‌کراو، به‌دل‌دا هاتوو، ئه‌وه‌یه که گومان‌ی لی بکری.</p> <p>موهون: سست، لاواز، نزم و په‌ست.</p> <p>مؤید: لاگر، لایه‌نگر، پشتیوان، پالپشت، هه‌قالدار، لاکیش.</p> <p>المياه الغازية: ئاوه گاز‌اویبه‌کان.</p> <p>المياه الكبريتية: گه‌راو و ئاوی گوگردی.</p> <p>المياه المالحة: ئاوی خوتی‌اوی.</p> <p>المياه المعدنية: ئاوی مه‌عه‌نی.</p> <p>مياه النابغة في الربيع فقط: کووی‌راو.</p> <p>میت (ج) موتی: مردوو، مردی، مری.</p> <p>– تأبين الميت: به‌مردوو هه‌ل‌گوتن.</p> <p>– تجهيز الميت بالكفن والدفن: په‌خت کردن.</p> <p>– حيوان الميت: تۆییوو، هه‌رمین.</p> <p>– کالمیت: مرده‌له، مردۆخه.</p> <p>الميت الجيفة: مندار، مرار.</p> <p>میتم: هه‌تیوو‌خانه.</p> <p>میثاق (ج) موثیق: په‌یمان، به‌لین، هه‌ری، هه‌رتینی، ژوان، خوله‌سی، گفتم، بریه.</p> <p>میدان (ج) میداین: (ه) مه‌یدان، ناوکۆ، گۆره‌بان، کۆر، پراسایی.</p> <p>میره: خۆراک، خوارده‌مه‌نی، چیشتم.</p> <p>میراث (ج) موراث: پروانه (ارث). مال‌تیکه که له لایه‌ن مردوو‌انه‌وه بۆ شه‌گران ده‌میتینتیه‌وه.</p> <p>میز: پروانه (تمیز).</p> <p>میز الشيء او لمحہ: به‌دی کردن.</p> <p>میزاب: (ه) میزاب، میزای، پلوسک، سوولی، سوولاوک، لووسا‌ووکی، بۆختک، چه‌مبلوک.</p> <p>میزان (ج) موازین: ته‌رازوو، ته‌رازو، پلور. مانگی چه‌وته‌مه به‌پیتی ژمارباری بورجان. ته‌رازوو هه‌ستیار (له‌ فیزیا) دا.</p> <p>ته‌رازوو، کۆمکانسی‌تویا (ئه‌ستیره). کیش، ده‌مه‌ه‌ق‌ری، دۆخ، بار، ئه‌ندازه، سه‌نگاتی.</p> <p>میزان اعتیادي: ته‌رازوو ره‌شۆکی.</p> <p>میزان البرودة: پله‌ی ساردی، پله‌ی سه‌رمایه.</p> <p>میزان الحرارة: پله‌زانی گه‌رما، گه‌رما‌پیتو، گه‌رمانووتین.</p> <p>میزان الحساس: ته‌رازوو هه‌ستدار.</p>	<p>موقع الصید: پراوگه.</p> <p>موقع: خستراو.</p> <p>موقع: ئیمزاکار، مۆرکار، ئیمزاکراو.</p> <p>موقف (ج) مواقف: جیگای پراوه‌ستانییه، ئیستگه، ئیستگا، پراگرگه، گرتوو‌خانه. هه‌ل‌ئوست.</p> <p>موقف السيارات: مۆلگه.</p> <p>موقوف: پراویستیتراو، گیراو، پراوه‌ستراو، ده‌ست به‌سه‌ردا گیراو، پراگیراو، گرتوو، گراو، دووساخ.</p> <p>موكب (ج) مواكب: کۆره، ده‌سته مرۆیه که سوار بی یا پیاده.</p> <p>موكب الملوك: کۆره‌وی پادشایان.</p> <p>مؤکسد: ئۆکسید دراو، ئۆکسید کراو.</p> <p>مؤکسد: ئۆکسید ده‌ر.</p> <p>مؤکد: قایم، پالپشت دراو.</p> <p>– غير مؤکد: دوو به‌ختی.</p> <p>موکل: که‌سیکه یه‌کیتی تر بکاته ده‌مراستی خۆی.</p> <p>موکول: بیخ‌ئه‌سپیتراو، به‌ندیوارییه به‌یه‌کیتی تره‌وه.</p> <p>مولی: سه‌رۆک، سه‌ردار، سه‌روه‌ر.</p> <p>مولد (ج) موالد: زید، زایینگه، مه‌ل‌به‌ند، جیگای له‌ دایکبوون.</p> <p>مولع: قرم لیخ خۆش‌کهر، زۆر ئاره‌زوو‌کار، ئازا، ئاره‌زوومه‌ند.</p> <p>مولد: دروست‌کار، داهیتنه‌ر، زایین.</p> <p>المولد الكهربائي: پیکه‌هینه‌ری کاره‌با، دینه‌مۆ.</p> <p>مولد الحموضة: ترشی په‌یدا‌کار.</p> <p>المولدة: مامان، دایه‌ن.</p> <p>مؤلف: دانهر، ریکه‌خه‌ر.</p> <p>مؤلم: به‌ئیش، به‌ژانۆژوو‌ار، به‌سووی.</p> <p>مولود (ج) موالید: زاو، زاک، تازه‌بوو، زا، زاگی، زاده، رۆله، به‌چکه، مندال، وه‌ند (بۆ کۆر و کچ).</p> <p>المولود حديثا: تازه‌بوو، نوو زا، نه‌و زاک، کۆریه، کۆریه‌له.</p> <p>مولوي: پالپشتدار.</p> <p>مولي: پشت هه‌ل‌کردوو.</p> <p>مؤمن: پروادار، باوه‌ره‌یتنه‌ر.</p> <p>موميا: مۆمیا، مۆمنای. ده‌رمانیکه پینشوونیان له‌ مردوو‌انیا‌ن ده‌دا تا نه‌رژن.</p> <p>موما اليه: لیدواو، (اشارة) بۆ کراو.</p> <p>مؤنة: ئازوو‌خه، په‌تله، تفاق، دانه‌وێله، قووت، دانه‌وێر، دانێله، دانه‌پێرک، داناش، ئازوو‌قه.</p> <p>– مخزن المؤنة: هیشته‌خان.</p> <p>مؤنث: مێبینه، ما، مێزا، ئافه‌ت.</p> <p>مؤنس: هاو‌ده‌م، هاوال، هه‌م‌ده‌م، هاو‌پاز، هاو‌ده‌نگ، ها‌شده‌م، به‌رده‌فک، ئاوال، پام، هۆگر، هاو‌را، هاو‌ری.</p>
---	---

- میزان الهواء:** بانوین.
- میزانیة:** تواز، لهنگه، بودجه.
- میزة:** پروانه (میز).
- المیزة الرئيسية:** جیاکهرهوهی بنچینهیی، جوویکهرهوهی سهرهتایی، جیاکهرهوهی سهرهکی.
- میزراب:** پروانه (میزاب).
- میس:** کهوت، کهویت، کهقوت.
- میسر:** قومار.
- میسر:** ناسان، ناماده.
- میسرة (ج) میاسر:** چهپهنگ، لای چهپه، بهپیچهوانه لای راسته، لای چۆپه، چهپگه، چهپگا. دهوله مهندی، ناسانی، چهپگه.
- میسرم:** چز، چززه، داغ.
- وضع المیسرم:** چز کردن.
- میسور:** ناسان و نهرم، دهوله مهنند.
- میسور (ج) میاسیر:** ناسان، سانا، نهرم.
- میشوم:** (ه) شوم، نهحس.
- میطة:** داریکه بۆ قایمی له نیو دیواری دهنری.
- میقات (ج) مواقیت:** کات، گاف، جیگایه که بۆ لئ کۆبوونهوه.
- میکانیک:** چهرخه گهر. وشه بیکی رۆژناواییه.
- میکروسکوب:** مرازی وردبین.
- میکروفون:** گهره که رهوه، بلتیندیتر، دهنگه وهر، (وشه بیکی فهرهنگییه).
- میل:** فرسنگ (۴۰۰) ههنگاوه.
- میل:** کلچتوک، میلی پزشکی و برینانه.
- میل:** ههوهس، هۆک، ههز، رشتی، نیاز، کهلوو، ویستن، روتیکردن، ئاور لیدانهوه، ئاره زوو، قین، خووهستهک، ههوهسکردن، دل هاوردن، ویستی دل. بهلادا خوار و لار بوونهوه، لاره که، هاور لیدانهوه، لاری.
- المیل الى الشيء:** دل بۆ چوون.
- میلاد:** کاتی له دایکیبون، رۆژی له دایکیبون.
- میلاد المسیح:** رۆژی بوونی عیسا پیغه مبه ربیه که سهره تایی میژووی مهسیحییه.
- عید المیلاد:** جهژنهیی له دایکیبون عیسا پیغه مبه رب (خ).
- میلان:** بهلادا خوار بوونهوه، بهلادا هاتن، لاری، لاری.
- میمنه (ج) میامن:** پیروزی. لای راست، راستگه، راستگا، راستهنگ.
- میمون (ج) میامین:** پیروزی، بهفه ر.
- میناء (ج) موان وموانی:** که ناری دهریا یان، شوینیکی تاییه تیبیه که که ششتیان لیبی راده و هستان و لهنگه ریشی لئ رۆ دهیلتن، لهنگه رگا، لهنگه رگه، پور، بهندهر، پهسارگه، قهف، مینا، بنکه، دهره گه، که شتیگا، لهن، بهنهر، پهسار، دهره، دهراف. ناوینه، جام، نهینوک.

ن: پیتی بیست و پینجھ مینی ثابتی نارہویہ۔
نا: راناوی لکاوہ بز کہ سی یہ کہ مہ لہ باری گہلدا: مہ، مان، وہ کوکنا: بووین۔ کتابنا: پھرتو کمان، لدینا: لہ لای نیمہ، لہ کن نیمہ۔
نائب (فی البرلمان): نوینہر۔
نائب (وکیل): جیگر۔
نائب المحافظ: جیگری پارٹیزگار۔
نائب (ج) نواب: نوینہر، بندار، جیدار، جیگر، جی نشین، کہ سیکہ جیگای یہ کیتی تر یا ہوزتیکی بگریتہ وہ۔
مجلس النواب: ٹہجومہ نی نوینہران۔
نائبہ (ج) نواب: ہنگامہ، پروداو۔
نائب عریف: دوو خہت۔
ناحہ: سہردوولکہ بیژ۔
النائرة (ج) نائز: ناژاوہ، ناگری ہلکراو، دوژمنایہ تی۔
نائل (م) نائلہ: پینگہ یشتوو، پی گہ ییوو، پی راگہ یشتوو، دہستکہ وتوو، گہ یشتوو۔ بہرہ مہند۔
نائل المراد: بہ تاوات گہ یشتوو۔
غیر نائل المراد: ناکام۔
نائلہ: ناوی بوتیکی بووہ کہ قورہ یشیان لہ پیتش ئیسلا میدا دہیانپہ رست۔
نائم (م) نائمہ: نوستوو، نوستوو، نوستی، دہرکہ وتوو، خہ وتوو، پازہر، مہرگ۔
نائی: دوور، دیر، دوویر۔
ناب (ج) انیاب: درپوک، کہ لہ، گیرہ، گیرکہ، چوار ددانہ کانی ژتیر چاوانہ دووی لہ سہرہوہ و دووش لہ خوارہوہن۔
ناب فحل الخنزیر: برہ، شفرہ، درموولہ۔
ناب الفیل: شفرہ فیلی، ددانی فیلی۔
نابت: ہہموو چشتیکہ کہ بروی و ہکو گژوگیا و داروبار۔
نابض: تیراویژ، رق، کین، سپرنگ۔

نابض حلزونی: سپرنگ۔
نایغ (م) نایغہ (ج) نایغ: ہلکہ وتوو، ہلیمہت، ہلکہ وتوو، میرکوپ، کہ سیکہ خاوندی ہوش و سہلیقہ بیکی بی ہاوتا بی۔
ناتج: بہرہم (کیمیا)۔
ناتج: کہ سیکہ راژہی رہشہ و لاخی ٹاوس دہکا تا دہزی، بہرہ مہیتہر۔
ناتج ثانوی: بہرہمی ناوہنجی۔
ناتج القسمة: ٹہنجامی داہہ شکردن۔
ناثر: پہخشین، بلاوکہرہوہ، پہخشبار۔
ناثر الجوهر: گہوہر پہخشان، گہوہر پہخشین۔
ناجح: رزگار بوو، رزگار، دہرچوو، سہرکہ وتوو، پہسیو، رسکار، پیرۆز۔
ناجد (ج) نواجذ: چوار ددانہ کاتی خۆ ناسینیبہ۔
ناجی، منجی: رزگارکار، قوتارکار، دہریارکار۔
ناحت: تراشہر، تاشہر۔
ناحل: پروانہ (نحیل)۔
ناحي (ج) نحاہ: خاوندی زانیاری نہجو۔
ناحية (ج) نواحي: کافار، قاج، پہرگہ نہ، بہرہووم، مہلہ نہند۔ لادئ، گہورہ دئ۔
مدیر ناحیة: مہلہ نہندار، پہرگہ نہدار، پہخشدار، سہرۆکی ناوچہ۔
ناحية (۳): کہنار، لا، گۆشہ و کہنار۔
ناحية الطبيعية: رووی فیزیکی۔
ناخب: ہلہ بیژیر۔
ناخذات (ج) نواخذ: (ہ) ناخوای، کہشتی، کہشتیہ وان۔
نادر (ج) نادر: ناویژہ، ہلکہ وتوو، دہگمہن، چک، نایاب، بہرکہ تی، ہلکہ وت، میکہوت، دہگمہ، ٹہوہیہ کہ ہی و ہکو وی و ہاوتای کہم بین۔
نادراً: تاکولۆک، بہہلکہ وت، بہدہگمہن۔

- نوادير العمل:** شاكار.
- نادم:** پژمان، په شيمان، پاشگه ز، ژووفان، پي له پاش، خاو، پوژمان، ژيوان، گه راوه وه، بهر وه دوا، ژيفان، هه لگه راوه وه.
- نادي مناداة ونداء الرجل:** بانگ کردن.
- نادي (م) نادية (ج) نوادي:** بانگياري، هورگه، يانه، کوزگا، مال، ديوان. بانگکار، گازکر.
- نار (ج) نيران:** ناوور، ناگر، ناقير، ناتر، نازهر، دوژ، نايهر، ياگي، ناهير.
- النار الكردية:** ناوور، ناگروکه، هه وله زلزلنه.
- اهل النار:** دوزخ، دوزخه، دوزخه يي.
- ايقاد النار:** ناوور گه شانندنه وه، گه شکر دنده وه.
- حرارة النار:** تيني ناگري، هالاوي ناگري.
- اللعب بالنار:** ناوور بازي، گر گراني.
- لهيب النار:** هيله، نيله، نيله نيل.
- معبد النار:** ناته شکرده.
- في النار والسقر:** تخ، چش، به جه جه نندهم.
- نارجيل:** گويزي هيندي.
- نارجيلة:** نيرگه له، قه ننه ي ناوي، قه ليناوي، قه ليناوي، ميتلاو.
- ناري:** ناوورين، ناگرين.
- نازك:** (ه) ناسک، رقت، رازراف.
- نازل (م) نازلة:** دابه زيو، هاتووه خوار.
- نازلة:** کيشه، کاره سات، هه نگاهه.
- ناسخ:** پووچکه ره وه، له ناو بهر. پوونووسکار، پوونووسييار، پوونووسهر.
- منسوخ:** پووچکراوه وه، له ناو بهر. پوونووسکارو.
- ناسك:** خودا بهرست.
- ناسور (ج) نواسر:** برينتيکی ناوه وه له که ناري کوم و يا گوشه ي چاو و يا بني دداني مروژان.
- ناسي:** فهراموشکار، بين زهين.
- ناشئة:** سه ره تاي پوژي، سه ره تاي شه وي، کاتر ميري يه که مينی شه وي.
- ناشر:** هه لخر. بلاوکه ره وه، په خشين، په خشکار، په خشکه ره وه.
- ناشر الاخبار:** راگه بين، پيراگه بين، وه لامدر، باخير.
- ناشز:** قوقر، قيت، قوت.
- ناشزة:** (ه) ناچيزه، نافر تتيکه گوئ نهداته ميترده که ي و له گه لي ناپيک بي.
- ناشي (م) ناشئة:** نوپکار، تازه کار، تازه قه لا، که سينکه هيشتا له کاري خویدا هيشتا باش شاره زا و مه حلان نه بو بي.
- ناصر (ج) نواصب:** دامه زرينه، بهرپا کار، له (نحو) دا سه ر (-) دانه ر.
- ناصر:** ناموژگار، موژيار، راموشگه، ناموژيار، رامشگه ر، موچگار، موچيار، موژياريار.
- ناصر:** ياريکار، ياوهر، يارمه تيدهر، رزگاريدهر.
- منصور:** رزگار بوو، يارمه تي دراو، ياريده دراو.
- ناصر:** کال.
- ناسي:** دهسته بهک بووه له نه ياراني عه لي. بوتيه رست.
- ناسية (ج) نواصي:** نيوچاوان، ناوچاوان، پيشانگي، کالانوک. کاکوئي لاي ناوچاوانيش.
- اغر الناصية:** قهش، قهشان.
- شعر الناصية:** په رجه م، فکله، فوکه.
- ناصر (الفواکه):** گه يشتوو، گه ييوو (ميوه)، گه هيشتوو، لال. کولاو، پينگه يشتوو، پوخت، سروا (چيشت).
- فواکه غير ناصية:** زرک، نه گهايي، نه ياداي، هه له ژاژ، نه گه ييوو، کالک، کالوکوچ.
- ناصر:** ناوپرژ، ناوپرژينکر، داده ر.
- ناط:** هه لبه ز.
- ناطق (م) ناطقة:** دووين، درکين، واته گهر، واته کار، بيژنده، درکين به دهم، به ده مويل، به زمان، ليقه ژين، درکينه ر، گويا.
- ناطق:** هيزي ناخوتن و راقه کردن.
- منطوق:** کوتراو، بيژراو.
- نفس ناطقة:** که سي ناخوهر.
- ناطور (ج) نواطر:** په زهوان، باخه وان، جه وان، قوخل، په زهان، هولکفان.
- ناظر (ج) ناظر:** ديدنه فان، کيشکچي، بينه ر، ديتهر، ديدنه وان، بيننده، چاوويژ، چاووتيري، چاووتير، تيرامين، سه رکار. هاوتا، هاوته قا، بارته قا.
- ناظر الامور:** سه ره پرشتکار، سه ره پرشتيار.
- ناظر العمل:** سه رکار، سه ره پرشتيار.
- ناظر المتصرفين:** شانديار.
- ناظر المدرسة:** چاووتيري قوتابخانه، ياوهري قوتابخانه.
- ناظره مناظرة:** وهک وي هه لسووران، يه کيتيکي وهکو به کيتيکي تر کيپان. پيله بازي، پيله گه ري.
- ناظم:** رتيخهر، دانه ر، رتيخهر، به سه ته کار، هونه ر. بنه وانه (له جواغرافيايدا).
- ناظم الشعر، الاشعار:** هون، هونه ري هه لبه ستان، هه لبه ست رتيخهر.
- ناظور:** دوورين.
- ناظورة:** چاويلکه.
- الناعس:** خه فوک، نهو که سه يه وه نه وه بيپاته وه.
- ناعش:** ژيان و زينده گاني بي به خش.

ناعم: نهرم، پئی بر، چیت، پخ، لووس، نهرموشل، نهرمونزل، نهر، هوور، مژوک، بۆقل، شلک، مل. ورد.

ناعم الجسم: ناسک به دهن.

ناعورة: چدرت.

نافذ (م) نافذة (ج) نوافذ: رهوان، رهوا، کاری، کارتیتیکهر، کاریگهر. تیبهر، گشتی.

نافذة (ج) نوافذ: په نجهره، کولانکه، کولانه، دهلاقه، دوو دهری، سووسه، کولانهی سهربان و دیواری رهوزنه.

سد النافذة: سووسه برین.

نافر: قوشقی، رهمه کی، بیروویوکار.

نافسه منافسة: مملانج، ناکوکی، به ربه ره کانیتتی، به رانبه ری کردن، رکه به ری، دووبه ره کی، دووبه ره کیتی، قینه به ریتی.

منافس: به ربه ره کانی کار.

نافض، نافضة: ناوله رزه.

حی النافضة: له رزوتا.

نافع: پیر سوود، به که لک، به سوود، پیگه یین، سوود دهر، سوود به خش.

نافلة (ج) نوافل: نوه، تالان، په رستی، به خشش، خهلات.

نافورة: ئاوهاویژ، ئاوه لقلول، هه لقلول.

ناهي: نه هیل، گپه وه.

ناقة (ج) ناق وانواق: وشتری من، حیشتتر، ئارقان، ئاروانه، وشتر ما.

ناقد: لئ گر، ره خنه گر. که سیکه پولوپاره ی چاک له هی خراپ جووی کاته وه.

ناقشه مناقشة: پیله بازی کردن، چهقه، چهقه چهق، به کتر دواندن.

ناقص (م) ناقصة (ج) ناقص: که م، که موکورت، که موکوپیدار، که موکور، لهت، نادروست، نیثجۆ، نیوه چل، پاندرووس، پچریاگ، سووک، ناته و او، کهل، که موکورتی، نادروست. که مکه ره وه، داپاچین.

ناقص الخلقه: شه هت، به راویته، به راویژته.

ناقص العقل: بی میشک، گه وح، بۆدل، تۆلاز، هویر، هه ری، خریۆ، ریژگا، هوهر.

ناقصه مناقصة: به ربه ره کانیتتی به کتری کردن، له که مکرده وه ی نرخی چستاندا له کاتی فروشتنیاندا، نرخی لیک که مکرده وه.

ناقص: خوارپۆ، په یمانشکین، شکین، تیکدهر.

ناقص العهد: په یمانشکین.

مناقض: ناته با، ناکوک، هه لوه شینه ر.

ناقل (م) ناقلة (ج) ناقول: گوئز ره وه، که سیکه خۆی یا مالی خۆی له شوئیتیکیه وه بگوئزیتته وه شوئیتیکی تر، گپه وه.

ناقل الکلام: قسه گپه وه، قسه چین، دووروو.

ناقل الحمولة بالاجرة: کرتیارچی.

ناقلات النفط: که شتی نهفت گوئز ره وه.

ناقلة (ج) ناقول: کوچهر.

ناقور (ج) نواقير: بۆری، که ره نا، شتیپور.

ناقوس (ج) نواقيس: زهنگی گه وره به له کلیسایه یدا لئ ددهن.

نارقة: نه خوشیکه تازه چاک بوویته وه هینشتا که مییک تینی مایج.

ناکح: ماره کهر، ماره بر، ئه وه که سه یه ژنان له خه لکی ماره بکات.

ناکر: نه ناس، نه زان.

ناکر الجمیل: بی نه زان، سپله.

ناکس: سه رشۆر، چه ماوه وه یا سه ره وژتیر.

نام نوماً ونیاماً: نووستن، خه وتن، چاو، چوونه خه و، وهر که وتن، رازان، خه فتن، چاو گهر مکردن، هویتن، بووسان، وته ی.

ناموس (ج) نواميس: (ه) خاوه ندی راز، نه یینی زان، نامووس، ئابروو، ئابروویینی، ئابروو. که مین، بۆسه ی راوکه ران. درۆزن.

ناموسة: لانی شیری. میتشوله، نه هووره، پیشکه، ته پۆ.

ناموسية: کولله، میتشوله به ند، پیشکه به ند.

نامي (م) نامية: روواو، فراژی و نموکار، فراژی بوو.

نامية: میتینه ی فراژی به، هیزی فراژی و بووژانه وه یه.

ناهي: زه ره کار، زه ره کهر، به زهر.

ناهي (م) ناهية (ج) نواهي: نه هیل، پیشگر، پیشگیر.

ناوب، مناوية: سزاکردن، هه لگه راندن.

مناوب: نۆبه گر.

المناوية في الحراسة: نۆبه گوپیینه وه له کیشکدا.

ناوش مناوشة: وهر گرتن، به گژ به کتری داهاتن، ئیخه ی به کتری گرتن، دهمه ته قی، دهمه قاله، شوو قک.

المناوشة في القتال: تیکبه ر بوون، پیکدادان.

ناوش لفلان الشيء: تیکه لا وکردن.

ناول مناولة: دانه دهست به کتری، دهست به دهست پیکردن.

ناي (ج) نایات: (ه) بلوویر، بلوو، نای، نه ی، لوللیج، نه ی، بلۆر، پلوور.

صوت الناي: فیتته ی بلوویرتیری.

نبأ (ج) انباء: وه لام، ئاگا، کوته، باس، قاو، قاو، قه و، ده نگویاس، خواس، په یام، په یقین، په یک، پیسغه م، تهرزه نوو، باسو خواس.

الانباء الداخلية: ده نگویاسی کوو، ده نگویاسی ناوخۆ.

موجز الانباء: کورته ی ده نگویاس.

نبات (ج) نباتات: رووه ک، رووه گ، شینایی، گیا، گیوا، شیناوه ردی، سه وز، سه وزایی، شیناهی، گژگیا، روواو.

ناعم: نهرم، پئی بر، چیت، پخ، لووس، نهرموشل، نهرمونزل، نهر، هوور، مژوک، بۆقل، شلک، مل. ورد.

ناعم الجسم: ناسک به دهن.

ناعورة: چدرت.

نافذ (م) نافذة (ج) نوافذ: رهوان، رهوا، کاری، کارتیتیکهر، کاریگهر. تیبهر، گشتی.

نافذة (ج) نوافذ: په نجهره، کولانکه، کولانه، دهلاقه، دوو دهری، سووسه، کولانهی سهربان و دیواری رهوزنه.

سد النافذة: سووسه برین.

نافر: قوشقی، رهمه کی، بیروویوکار.

نافسه منافسة: مملانج، ناکوکی، به ربه ره کانیتتی، به رانبه ری کردن، رکه به ری، دووبه ره کی، دووبه ره کیتی، قینه به ریتی.

منافس: به ربه ره کانی کار.

نافض، نافضة: ناوله رزه.

حی النافضة: له رزوتا.

نافع: پیر سوود، به که لک، به سوود، پیگه یین، سوود دهر، سوود به خش.

نافلة (ج) نوافل: نوه، تالان، په رستی، به خشش، خهلات.

نافورة: ئاوهاویژ، ئاوه لقلول، هه لقلول.

ناهي: نه هیل، گپه وه.

ناقة (ج) ناق وانواق: وشتری من، حیشتتر، ئارقان، ئاروانه، وشتر ما.

ناقد: لئ گر، ره خنه گر. که سیکه پولوپاره ی چاک له هی خراپ جووی کاته وه.

ناقشه مناقشة: پیله بازی کردن، چهقه، چهقه چهق، به کتر دواندن.

ناقص (م) ناقصة (ج) ناقص: که م، که موکورت، که موکوپیدار، که موکور، لهت، نادروست، نیثجۆ، نیوه چل، پاندرووس، پچریاگ، سووک، ناته و او، کهل، که موکورتی، نادروست. که مکه ره وه، داپاچین.

ناقص الخلقه: شه هت، به راویته، به راویژته.

ناقص العقل: بی میشک، گه وح، بۆدل، تۆلاز، هویر، هه ری، خریۆ، ریژگا، هوهر.

ناقصه مناقصة: به ربه ره کانیتتی به کتری کردن، له که مکرده وه ی نرخی چستاندا له کاتی فروشتنیاندا، نرخی لیک که مکرده وه.

ناقص: خوارپۆ، په یمانشکین، شکین، تیکدهر.

ناقص العهد: په یمانشکین.

مناقض: ناته با، ناکوک، هه لوه شینه ر.

ناقل (م) ناقلة (ج) ناقول: گوئز ره وه، که سیکه خۆی یا مالی خۆی له شوئیتیکیه وه بگوئزیتته وه شوئیتیکی تر، گپه وه.

نبات التي يصنع منه الورق: گابری.

نباتات بصلية: پرواوه کانی پیوازی، پروهکی پیوازی.

نباتات سنبلية: پروهکی گوله گهنم.

نبات حولية: سالت پروهک.

نبات متکافئة: گه پهل، پروهکی چری.

نبات مسهل: مالتویچه، مالتوینجه.

- انتاج نباتي: پروهکه به رههم.

- جذور النباتات: کورک، ریشه، ده ماری پروهکان، ره گوریشی پروهکان.

- خبیر النباتات: گیاناس، پسرپوری گیا و پروهکان.

- عصارة النباتات: چهقه، شیره، شیللهی پروهکان.

- علم النباتات: پروهکزانی، پروهکناس.

کومة من النباتات المحصودة: تا، گیشه.

- ورقة النباتات: گهلا و په لکی پروهکان.

نباتي: پروهکی، گیایی، داس.

نباح: وهپه، سه گودر، چهپه، عه و عه و، ریلین، زابه له، گهف، گهغه، گهغه گهف، گهنین، گهف، گهف، لووره، لووره لوور، لووراندن، ههوت، ئورین، وهپین، چه پاندن. دهنگ گری.

نباح الکلاب: رهئین، وهپین.

نباش: گور هه لکه ن، گورکهن. کفن دز، چت له گور دهرهینا، راز دهرخه.

نباشة: کفن دزی.

نبالة: خانه دانی، گه ورهیی، مالهاتی، ره سه نی.

نباهة: گه ورهیی، به رزی، به ناوبانگی، زیره کی، هونه رمه ندی، وربایی، وشیری.

نبت: بروانه (نبات).

نبت نباتا: پرووین، پروان، رسان، ریسکان.

نبت بري: گیای کیوی.

نبت طبيعي: گیای خوروو، گیای خورسک.

- الانبات الهواني: هه ورهوان.

النبتة: گژو گیا، پنچک، ده و ن.

نبتة القثاء وغوه: برکه، یاره ما.

- منبت: پروانگه، جینگا پرووینی گیا.

نیح نباحاً ونیوحاً: وهپین، عه و عه و کردن، چه پاندن، چه و چه و کردن، هه و تکریدن.

نبد: نه فهر رز.

نبتة: سه ریوتک، نوویشک، خوروو، کرۆک.

النبتة: سه مهنی.

نبراس (ج) نبریس: بروانه (مصباح).

نبرة (ج) نبر: پارووی زه لام.

النبز باللقاب: نرتک، ناوونرتک.

نبش: هه لکه ندنه وهی گور، چت له ژیر زهوی دهرهینان.

نبش الماضي: کای کون به با کردن.

نبض (ج) انباض: نه زله، شوواره، شووارو، ترپه، پت، پته پت، پرته، پل، پند، خرپه، دل لیدان، لیدانی دل، جوولانی ده مار.

نبض الجرج: پلدان، پلدان، تروان، ترنیوینگ.

نبض دقات القلب: ترپه ی دل.

- جس النبض: شووار گرتن، شووارو گرتن.

نبط (ج) انباط: یه که مین ئاوتیکه له بنی بیروی بیتنه دهری که لیکه که له (بطانح) ه ده هاتنه ناو عیراقیان.

نبط الماء نبطاً ونبوطاً: ئا و له زهوی و کانی هه لثقولا.

نبط الشيء واستنبط: دوا ی په نهانی ناشکرای کرد، به دی کرد.

نبح: که ووت (دار).

نبح نبعا الماء: هه لثقولینی ئا و له کانی، به لثقاندن.

نبح الحار: گهرمک.

- منبع (ج) منابع: کانی، سه رچاوه، پناز، سه روکانی، کانگه، کانگا، سه روچاوه، سه روکانی، ده هنگاله، چه شمه، کانیاو، کینی، چاوه، هانه، چه مه.

- المنابع الربيعية: به هاره کانی، بیتلو، ده هنگابه.

نبحان: بلقه، بلقه بلقی ئاوی.

نبق العجم: سنجوو، سرینچک.

نبل (ج) انبال ونبال ونبلان: تیر، بهش، تهخش، تیری که وانی.

نبل: خانه دانی، باشتین، چاکترین.

نبلة (ج) نبلات: پاداش، پاروو، بهخشش.

نبلة كل الشيء: بزاردهی هه موو چشتیکی.

نبهة نبهاً: وه ناگا هاتن.

نبهه من نومه: وه ناگا هیتان، له خه و هه ستاندن.

منبهات: وربا که ره وه کان.

نبهه علی او الی الامر: وشیار کردنه وه.

نبوة: پیغهمسبه رایه تی، په یامسبه ری، پیغهمسبه رایه تی، په یخامسبه ری. وه لام له چشتی نه دیوو پروونه داوه و ه دان.

نبوة: کول بوونی شیر، که م بوونی هیزی بینایی، ناشیرین بوونی پوخسار.

نبوة السيف من كثرة الاستعمال: سووان، کول بوون.

نبوخ: هه ویره لانتن، هورامان.

نبوغ: په یدابوون، هه لکه و تن، هه لثتوقان، هه لثتوقین، دهرهاتن، ناشکرابوون، هوشیاری و زرنگی و باشی بییر.

نبوي: پیغهمسبه ری.

نبي (ج) انبياء: په یامسبه ری، وه خشوور، وه لامسدر، په یخامسبه ری.

نبیب: قاره، قاره قار، قیره، قیره قیر.

نبات التي يصنع منه الورق: گابری.

نباتات بصلية: پرواوه کانی پیوازی، پروهکی پیوازی.

نباتات سنبلية: پروهکی گوله گهنم.

نبات حولية: سالت پروهک.

نبات متکافئة: گه پهل، پروهکی چری.

نبات مسهل: مالتویچه، مالتوینجه.

- انتاج نباتي: پروهکه به رههم.

- جذور النباتات: کورک، ریشه، ده ماری پروهکان، ره گوریشی پروهکان.

- خبیر النباتات: گیاناس، پسرپوری گیا و پروهکان.

- عصارة النباتات: چهقه، شیره، شیللهی پروهکان.

- علم النباتات: پروهکزانی، پروهکناس.

کومة من النباتات المحصودة: تا، گیشه.

- ورقة النباتات: گهلا و په لکی پروهکان.

نباتي: پروهکی، گیایی، داس.

نباح: وهپه، سه گودر، چهپه، عه و عه و، ریلین، زابه له، گهف، گهغه، گهغه گهف، گهنین، گهف، گهف، لووره، لووره لوور، لووراندن، ههوت، ئورین، وهپین، چه پاندن. دهنگ گری.

نباح الکلاب: رهئین، وهپین.

نباش: گور هه لکه ن، گورکهن. کفن دز، چت له گور دهرهینا، راز دهرخه.

نباشة: کفن دزی.

نبالة: خانه دانی، گه ورهیی، مالهاتی، ره سه نی.

نباهة: گه ورهیی، به رزی، به ناوبانگی، زیره کی، هونه رمه ندی، وربایی، وشیری.

نبت: بروانه (نبات).

نبت نباتا: پرووین، پروان، رسان، ریسکان.

نبت بري: گیای کیوی.

نبت طبيعي: گیای خوروو، گیای خورسک.

- الانبات الهواني: هه ورهوان.

النبتة: گژو گیا، پنچک، ده و ن.

نبتة القثاء وغوه: برکه، یاره ما.

- منبت: پروانگه، جینگا پرووینی گیا.

نیح نباحاً ونیوحاً: وهپین، عه و عه و کردن، چه پاندن، چه و چه و کردن، هه و تکریدن.

نبد: نه فهر رز.

نبتة: سه ریوتک، نوویشک، خوروو، کرۆک.

النبتة: سه مهنی.

نبراس (ج) نبریس: بروانه (مصباح).

نبرة (ج) نبر: پارووی زه لام.

انبذ (ج) انبذة: مهی، شیله، شیره، بیره، تاوجۆ، مهزر.
نبیذ السكر: شهکراو.
نبیل (ج) نبلاء: خانه دان، مالتهات، تۆران. گهوره، قهلهو.
نبیه (ج) نبهاء: زیرهک، بهئاگا، ئاگادار، زانا.
نتاج: بهر، بهرههم، بهروبوؤی هه موو چشتیتیکی.
نتاج الغنم الصغار: بهرخ و کاری ساوا.
نتج نتجاً ومنتجاً: روودان، دهرکهوتن، سه رهه لدان.
النتح: هه لمین: ئاره قه ی له شی مرؤ و ئیتر ده لاندن، ئاودادان، ئاو دهردان.
نتح الماء او نزحاً: ئاو هه لگوزین.
نترجة: نهترین.
نتف: رنینه وه، کهندن، که نن، هه لکه نندن، شه رووچکاندن، شه رووتاندن، په رتان.
نتف الریش والزغب الطور بالماء الساخن: رنینه وه، ئاو په رووتکردن، په رتان، په رتاندن.
نتف صوف الغنم: وشکردن.
النتفة: به قامک رنینه وه ی گیا و ئیتر.
منتوف: رنراو، هه لکه نراو.
منتاف: مرازی موو هه لکه نندن برینگ.
نتق الجراب نتقاً: هه بنانه که ی ته کاند تا تۆزه که ی بروات.
نتقت المرأة او الناقة: ژنه که یا وشتره که فه رخه یان زۆر بوو.
نتل الشيء نتلاً: ئه وی کیشایه پی شه وه.
نتل الجراب: هه رچی له هه بنانه دا بوو دهریبه ئینا.
نتلة: راته کاندن.
نتل، نتل: هیلکه ی وشتر مورغیبه که پر بوو له ناو بیابانیدا له ژئیر خاکیتی دا ده شارنه وه.
نتن: بوگه ن، بوگه نیسو، بیگه ن، گهن، گهنی، گهنیو، کف، بوگه نندی، کفکو، گهنه ژه، گهنه ن، گهنیک.
نتوء: دهریبه رین، هه لامسان، مالووسکه، مه میله له (کیمیا) دا.
نتیجة (ج) نتایج: نه نجم، پرتووک، په رتال، بهر، داوی، شهوت، ده ستاو، بهروبوؤ، بهروبو، زا، سه ره نجم، زاووز، زاووزی، ده ستاو، ده ساوئیز، ئیوهر، که لیژ، زاووزوه، بیتچوو، به چکه، بهج.
نتیجة العمل: کاره نجم.
النتیجة المستحیلة: رینگه ی سته م نه نجم.
بالنتیجة: سه ره نجم.
منتوج: بهر، بهروبوؤ.
نغار: بهخشش، خه لات، پاره هه لدان، شاباش کردن، نوقل و شه کرۆکه به سه ر بوو کاندن کردن، شاباش، بهخشین، شاداش، بلاوکرده وه، بهخشیش، زهروه شان، زهراوشان، زیره وشان.

النثر: وه راندن، وه رانی، وه شانندن، هه لپرووکاندن، ترکاندن. وئژامه، وه ژهگ، نفیسکی، په خشان، په رکه.
نثرية: ورده خه رچی.
منثور: بلاو، په خشراو، دهراو. وته ی نه هۆنراوه وه.
نجابة: خانه دانی، مالتهاتی، کابوشی، نابروومه نندی، ئاو روومه نندی، ره سه نی.
منجی: رزگارکار.
نجامة: رزگاری، دهریازبوون، ئازادی، ره سین، قوتار بوون.
نجاح: پیروزی، به سه ر دوژمناندا زال بوون، سه رکه وتن، سه رکه تن، سه رکه فتن، سه رگرتن. رزگاری، دهریازبوون، دهریازی، دهرهاتن، ره وایوون، پیکه یینانی کاروبار و پیدایستی، قوتاری، قوتارکاری، هتوان، بردنه وه، پیکه اتن، ریکه وتن.
نجار: دارتاش، دارتراش، خزارچی، هه یژارچی، داتاش، چیتوتاش.
نجارة: دارتاشی.
نجاسة: ناپاکی، پیسی، پیسایی، چه په لی.
منجر: بی کار، ریتزهک، ره نده ی دارتاشان، کووله ک.
منجر: رندرراو، رنراو.
منجور: تاشراو، داتاشراو.
نجارة: دارتاشی، دارتراشی، دارتاشین. ئارده مشار.
مهنة النجارة: دارتاشی، دارتراشی.
نجاسة الانسان: پیسایی مرؤ (گوو).
نجاسة بولوغ الكلب والخنزیر: گلاوی، ئاوه گلئی.
نجاشي: سه رناوی پادشایانی هه به شه یه.
نجد فجوداً: ئاشکرا بوون.
نجد (ج) فجود: هه وراز، جیگای بلند، به رزی، درۆک. زه ویکی پانویه رین و خه یزه لانه پارچه ییکه له خاکی عه ره بستانانی سعودی.
نجدة (ج) نجدات: هانا، فریاکه وتن، به هاوار گه یشتن، هیز، تین، نازایی.
نجس: پیس، چه له م، لیتۆکه، ئاشوو، ناپاک، چه په ل.
نجس في لهجة الاطفال: قخ، قخه، قخه قخ، گخه، گخه گخ.
نجف: گرد، هه وراز. ناوی شاریکیشسه له عیراق له رۆژتاوای فوراتییدا.
نجل: منال، به چکه، زاووزوه، مندال، رۆله، زارۆ. ئاویکیشه له خاکی بیته ده ری و ره وان بیته.
نجم (ج) فجوم: ئه ستیره، ستیر، هه ساره، چتاره، ئه خته ر، هه سیره.
نجم البحري: ئه ستیره ماسی.
نجم ثابت: ئه ستیره ی جیگیر.

- نجوم السيارة:** ئەستېرە گەرۆكەكان.
- نجمة القبلة:** ئەستېرە ڕووكە.
- النجم المذنب:** ئەستېرە كلكدار.
- نجمة:** ئەستېرە يەكە.
- نجمة الصباح:** ئەستېرە بياىنى.
- منجم:** ئەستېرە ناس، هەسارە ژمىر، ئەختەر ژمىر، ئەستېرە ژمىر.
- منجم الميزان:** شەهين.
- منجم (ج) مناجم:** لە (منجم) دا بېدۆزەوه.
- نجو:** راز، نهيىنى.
- نجود الجبل المتسلسلة:** سەريال.
- النجوم من الارض:** سەريەل، سەرقەل.
- نجوى:** پچە، چچە، ژيەر لچەكى، فته فت، رازكوتن، لەسەرەخۆ ناخاوتتى دوو كەسان و لە راز دووان.
- نجيب (ج) نجباء:** زارووتىخ، رەسەن، بناو و نيشانباش، خانەدان، تۆن، مالهاست، گەورە، هەلپژيەردراو، خانوومان، هەلپژيەراو.
- نج:** لايە، وەلابە.
- نجات:** دارتاش، تاشەر.
- منحوت:** تاشراو، داتاشراو.
- نحاس:** مس (كەپەر).
- نحاس اصفر:** مسى زەرد.
- نحاس احمر:** مسى سوور.
- نحاس:** مسگرەر، مسفرۆش.
- نحافة:** لاوازی، بارىكى، دلگۆشى.
- نحب:** پروانە (نجيب).
- نحت نحتا العود:** تاشين، تراشى، رەوارتن، تەلاشتن، كرووزكرن، داتاشين، داتراشين، رنين.
- نحت الحجر:** بەرد تاشين و ريتكخستنى.
- منحت (ج) مناحت:** تەشووئ.
- نحر نحرأ البهيمية:** سەربرين، وشتر كوژتن.
- نحر:** سنگ، سینه.
- نحرية:** سینه بەند.
- نحرير (ج) نحرير:** زانا، وريا.
- نحس:** شووم، نەگبەت، ناوچاوان سيبى.
- منحوس:** شووم، نەگبەت، بەدئەختە جووتە، نەها، بيوولەت، دۆبى، دوومۆر، بەدبەخت، بەدووم، قەشقە، قەشان، سەرهخۆرە، چارەپەش، شەلب، بۆز، قەش، ناپيروۆز، بەدپەش، دەستەش.
- نحل:** هەنگ، مېشەنگ، مېش هەنگووين.
- رئيس النحل:** سەرەنگ.
- ذكر النحل:** نېرە هەنگ.
- ملكة النحل:** شاژنى هەنگان، شاهەنگ.
- نحن:** ئيمە، ئەمە، مە، ئەم.
- نحن بانفسنا، شخصياً:** ئيمە خۆمان، بۆ خۆمان، خۆن، ويمان.
- نحو (ج) انحاء:** وەكو، وەكى، مينا، لا، كن، نك، تەنيشت، ڕووبە، بەرە، بەرەو.
- علم النحو:** زانباريىكە باسى دەستوورى ريتكخستنى و شان دەكات. هەقۆكسازى، زانبارى هەقۆكسازى.
- كل نحو:** هەموو جوژيەك، گجوور.
- نحوسة:** شوومى، دوومۆرى، دۆبى، بەدبەختى، بيوولەتى، بەدپەش، بەختەش، دەستەش، چارەپەش، ناپيروۆزى.
- نحول:** زراوى، بارىكى، لاوازی.
- نحوي (ج) نحويون:** هەقۆكساز، كەسيكە لە زانبارى نحودا شارەزا بېت.
- نحوى:** پارانەوه و نزا.
- نحى (ج) انحاء ونحى ونحاء:** كوندە، خيگە، مەشكە، هيبە.
- النحى من الجلد البقر:** مەشكەى گاوس.
- نحى اللبن نحياً:** ماست ژاندىن، مەشكەى ماستى ژاندىن، ژەنيای، ژەنين، ژنيای، كەياندىن.
- نحى الحليب:** مەشكەى شيرى.
- نحيب:** گرى، گريان، رۆرۆ، وەيشيەرە، هۆلە، هويلە، شين، شيوهن، بانگ، گريانى سەخت، هويلە هويل، هۆلە هۆل، زارى، زاريان.
- مناحة:** شينوشيوەن كردن.
- نحيج:** هانكە، هانكە هانك، هانەمان، هەنە هەن، هەلكە، هەلك.
- نحيف (ج) نحفاء:** بى تين، كەساس، كەنەفت، بارىك، لاواز، لەپ، دالگۆشت، مردەلە، فيقن، مردۆخە، يەكبال، بى تووك.
- نحيل:** بارىك، زراو، رەقەلە، سيس، لاواز، ژاژ.
- نخ:** بەرەى دريژ.
- نخاريب النحل:** شانەى هەنگووينيى، خلیف، خەلقى هەنگووينى.
- نحاس:** بەندەفرۆش، دەلالى چوارتيان.
- نخاع (في النباتات):** كرۆك، ميتشك، ماددەى چەور و نەرم و سيبى وەكو دەزوو لە پرپەرى پشتيادا.
- النخاع الشوكي:** پرپەرميتشك.
- نخال:** بېژ، دابېژ، دالەبېژ.
- نخالة الطحين:** كەپەك، سۆ، سۆس، پنس، ئەسپەزە.
- نخالة الحبوب:** كۆتەل.
- نخامة:** چلم، کلم، بەلغەم.

- نخبة:** بژارده، وژانه، ههلبژیرراو.
- نخر:** خپه، خپه خپ.
- نخر نخرأ:** فشه فش کردن به لووتی.
- منخر (ج) مناخر:** که پۆ، لووت، تفنک، کوونه لووت، قوولبیقل.
- منخر الحيوانات:** تفنکی ماللاتان و ولاخان. لمیۆز، لهوجه، لمۆز، لموز، لیبیۆز.
- منخور:** کلۆر، کولۆر، فرنک، کرمیتون.
- نخروب:** کون، درز، قهلهش.
- نخس:** نهقبزه لیدان.
- منخاس:** نهقبزه.
- نخل نخلا:** له هیلله گدان، دابیژتن، ویزاندن، دابیژتن، بیژتن، پیژتن.
- نخل باي شيء:** والله بیژی.
- منخل (ج) مناخل:** هیللهگ، ئیلهگ، ههلهگ، وهریپیش، هیزنگ، وهریپیش.
- منخول:** دابیژراوه، والاویت، ههروی.
- نخل، نخیل:** دارخورما.
- قشر النخلة:** لیف، توتیکلی دارخورما.
- نخوار:** ترسنۆک، لاواز، بهههواوفیز.
- نخوة:** گهوهیی، بهخۆ هه لگوتن.
- نخیر:** هه ناسه.
- نُد:** ته په، گرد، ته پۆلکه، داری بۆن خۆش.
- ند:** هاوکوف.
- نداء:** بانگ، گاز، گال، هاوار، چریکه، دهنگه، قاو، جار، هه راله، بانگه واز.
- حرف النداء:** تشکۆک، مرازی بانگ کردن.
- مناداة:** بانگ کردن، چین، گازکردن، بانگ واهیشتن، قاوکردن، گازی کرن، هایکردن.
- منادي:** بانگ کار، چارجی، گازکار، ده لال، هاوارکار.
- نداء تدليل من الفتاة الى الفتى:** لاوژه، لاوۆ، لاویژه، لاویژگه.
- ندابة:** سهردوولکه بیژ.
- نداف:** ههلاج، ههلاج، په په کار، په په وان، په مۆکوت، په په کهر.
- ندافة:** ههلاجی، په په کهری.
- مندف:** کهوانه و کوتکی ههلاجییه.
- ندامة:** په شیمانی، پاشگهزی، ژووفانی، په ژیوانی، پڙمانی، پی له پاش، گه ریانهوه، سهرخۆفه هاتن.
- ندامة:** نم، شی، ته رایبی.
- ندب، ندبة (ج) ندوب:** خانه دان، وه دووی هونه و چاکه کهوتن. دوولکه، بۆ مردووان گریان و پی هه لگوتنیان.
- ندرة:** چکبوون، تاقولۆق. کم، ویزهیی، چکییتی.
- ندف ندفا:** ههلاجی کردن، په په کاری، په په کردن، ژندن.
- الندم:** په شیمانی، خه، خهفت.
- ندمان:** په شیمان.
- ندوة:** نه نخوومه، ناپۆره، دیوان، کۆر.
- ندی (ج) انداء:** ئاوونگ، شه ونم، شه قنم، شو، قهراو، نم، خوناو، خوناث، خوناووک.
- ندی تندية:** ته په کردن.
- ندید (ج) ندواء:** هاوتتا، وهکو، هاوچهشن.
- ندیم (ج) ندماء:** هاوهدم، هاوتشین، هاقددم، ئه ریاب، هه مددم، ری ههف. په شیمان، ژووفان، پاشگهز.
- ندیم الملوك:** شایار، شالیار.
- نذر (ج) نذور:** په میان، فووتوو، مه رج.
- نذر نذراً:** له خۆ گرتن، له سه رخۆ، په پیمان کردن، مه رج کردن.
- نذر:** ترس، هه راس.
- نذیر:** شاتر، ته تهر. ترسین، ترسینه، ترسده. پیری.
- نرجس:** نیرگس، نه رگس، زه ریم.
- روضة النرجس:** نیرگسه جار.
- نرد (ه):** نه رد، تاووله.
- فص النرد:** مۆرهی نه ردی.
- لعب النرد:** نه ردین، تاووله کردن.
- منضدة النرد:** ته ختهی نه رد.
- نز:** زه لکاو، زۆنگ، زه نهک، زناو، زه نهک، زه هاو، ئاوهزی، زوهۆر، ئاوهزا، ئاوهزۆ.
- نزاء:** گیتچهل، کیشه، هه را.
- نزاح المراحیض:** چه شمه چی، ئاوده ست پاکه ره وه.
- نزاع:** کیشه، کیشه کیش، گه لش، کیشمه کیش، گژ، گیره و کیشه، شه پ و کیشه، شه پفرۆشی، رقه بهری، دوو گورزه، به هانه، ده مه قاله، بۆ نه و دیو، قه قی، شووفاک.
- نزاع:** ده مه قاله، دوو گورزه، داوا، مشتومی، هه راوکیشه، ده مه قری، پیله، پیله بازی، قه، خرچۆتک، گیتچهل، مملانه، مرکیش مرکیش.
- منازع:** پیله، باز.
- منازعة:** له به کتر به ربوون، هاتنه په ک، شه په پۆپانن، قه کردن، پیله گرتن، به ره ره کانیستی به کتری کردن، شه پ، دنگه شه، گیتچهل.
- نزاكة:** (ه) پاکی، پاکیتی، شتیوازی، ناسکییتی.
- نزاهاة:** پاکی، بی په له بی، خاوتینی، پووسوری، دوری.
- منزّه:** پاکو خاوتین، بی په له.
- نزع الماء او نتحه:** ئاوه لنینجان، هه لگۆزین.

- نزع:** گیانندان، سهره مهرگ، گیان که نیست، له ریش هه لکه نندن، هه لکیشان، لی کردن. دغ دغه (وه سه سه ی شهیتان).
- نزع السن:** ددانکیشان، دیانکیشان.
- نزع الملابس:** داکه نندن، روت بوونه وه.
- منزع:** دارنراو.
- نزعته:** سهودا، هه وهس، ویست.
- نزعته علمیه:** سهودای زانستی.
- نزع بین القوم:** دووزمانی کرد.
- النزع:** فیتدان، دهست له پشتندان، هاندان.
- نزع نزعاً:** ئاوی چالاوی تهواو هه لکینجان تا وشک بی.
- به نه شته ری وه یا به چشتیکی تر خوتین بهردان.
- النزع الدموي الوراثي:** زگماک خوتین بهریبون، بنه ماوه (زگماک) خوتین بهریبون، سکماکه خوتین بهریبون.
- نزع الدم:** خوتین بهریبون له لوت یا له رهگ وه یا له شویتیکی تر.
- توقف نزع الدم:** خوتین گیسانه وه.
- نزع (ج) انزال:** بهخشش، خهلات، پیاهوتی، خوارده مه نییه که له پیتش میوانان دابرتیت. ئاوی نیرینان.
- نزع نزولاً:** بروانه نزول.
- نزع:** هه لامهت، په سیوی، فرینگ. جاره هاتنه خوارتیک.
- النزع الشعبي:** پزوو (نه خوشییه کی مالاتانه).
- منزل (ج) منازل:** قوناخ، هوار، بنه گه، بارهگا، بارهگه، بنه، کوچخانه، لاگا، هه وارگه، نارامگه. جیگای هاتنه خوار و دابه زین.
- منزل:** هاتوه خوار.
- منزل القوافل:** کاروانسه را.
- منزلة:** پایه، پله، شان.
- نزهة:** پاک سرشتی، خوشی، شادی. سهیران، گهیران، دورکه و تنه وه.
- نزول:** هاتنه خوار، دابه زین، داچون، چوونه خواره وه، سه ره و خوار چوون، دادن، وه زهران، وه رها تن، په یابوون، داهاتن، نیشتنه وه.
- نزول الاطفال:** باژده له.
- نزول ضیقاً:** داکوتان.
- نزول المطر:** دادانی بارانه، داکردن، داکوتان.
- نزیز:** داخواز، شه هه تدار، زبرهک.
- نزیز الماء:** ئاوه زئی، پاتلاخ.
- الاراضي النزیزية:** تهرازن.
- نزيف:** خوتین بهریبون، دارسانی لوت.
- نزيف الانف:** لوت پژان، که پز دارسان.
- ایقاف النزيف:** خوتین راگرتن.
- نزیل (ج) نزلاء:** میوان، میتان، مهوان، مهقان.
- نزیه:** پاک، بی په له، رووسی، خوتین.
- منزه:** خوتین، دوور، داوتین پاک.
- المنزه عن العیوب:** بی خهوش.
- نساء و انساء:** دهمارتیکه له له شی مرویاندا له نیتو قه ده وه تا پانیه به نه خوش و باداری.
- عرق النساء:** دهردتیکه له رهگی ناوقه ده وه په پیدا ده بی تا پانیه ی.
- نساء و نسوة:** ژن، ئافرهت، پتکو، پتو، ژهنی، ژنک.
- خطف النساء:** ژن هه لگرتن.
- نسابة:** ره چه له کناس.
- نساج:** ته وونگه گر، جو لا.
- نساجه:** ته وونگه ری، جو لایی.
- نساخ:** له ناوبه ر، تیکدر، کوورژتیه وه، روونوسه ر، روونوسیار.
- نसार:** سه هه ند.
- نساریة:** هه لئو.
- نساف:** تیکدر، تیکوپه کاندهر.
- نسافة:** تیکدان، تیکوپه کاندان.
- نسب (ج) انساب:** ره گه ز، ریشه، ره چه له ک، نه ژاد، ره سه ن، بابک، ره گوریشه. خزما یه تی، له پیتش، نزیکتی هاویشتی.
- سلسله النسب:** بنه چه که، ره گه ز، وه جاخ، زنجیره ی ره سه ن.
- سواء النسب:** به دره سه ن، به دره چه له ک.
- عارف النسب:** ره گه زناس.
- علم الانساب:** پالاژ، لوگاریتیم.
- معرفة الانساب:** ره چه له کناسی.
- نسبه:** پالشت، هاوگری، چاو، راده، دانه پال، ریژه، وه پال، نیزیکی دوو چشتان له یه کتری، هاوگری، خزما یه تی، له گه لختی، ریژه (له ژماره و پیواندا).
- بالنسبة الى:** له چاو، به پیتی، له باره ی.
- النسبة الثابتة:** ریژه ی نه گور.
- النسب القیاسية:** ریژه هاو پیوانه کان.
- النسبة المتویة:** ریژه ی سه دانه (ریژه ی سه دی).
- الخطأ النسبی:** هه له ی ریژه.
- منتسب:** سه ر به، له مهر.
- منسب:** دانراوی کاتی.
- مناسبة:** گونجان، راستکه تی، به راورد، به رژه وه نند. سه روساخت، ئاشنا یه تی.
- منسوب:** وابهست، هاوگر، دهست و پا، دهست و پیخ.
- المنسوب الى:** له مهر.

- النسیج (ج) نسائج:** چنن، چناندن، تەنن، راجاندن، هەلبەست، هۆناندن، هیتازتن، هۆناندەو، تەوونکردن.
- منسوج (ج) منسوجات:** چنراو، تنراو، تەنراو، کوتال، پارچە.
- منسوجات الصوفية:** کوتالی خوری.
- منسوجات القطنية:** کوتالی لۆکەبی.
- الانسجة الناقلة:** شانە گوێزەرەووەکان.
- منحة لعمال النسيج:** سەردەر، سەردپانە.
- محکم النسيج:** بۆر، پڕ، سفت.
- غير محکم النسيج:** شاش.
- معمل النسيج:** تەوونخانە، دەزگای جۆلابی، کارگهی جۆلابی.
- نسخ نسخاً:** لەبەر نووسینەو، پوونووسکردن، شکل نووسی. تیکدان، فەرکاندن.
- نسخة:** پوونووس، دانەبەک، پوونووس، پوونقیس، زاوژۆ.
- نسر (ج) نسور:** سەرگەپ، سیسارکە کەجەل، سیسارک، سیسالک، کەرگەز، کەرگەس.
- نسخ:** لێنجاو.
- النسخ الصاعد:** ئاووگی بەرزەرۆ.
- النسخ النازل:** ئاووگی نزمەرۆ.
- نسف:** هەلکەندن، ویران کردن، سەرەوژیر و سەرۆبن کردن. تیکوپەکاندان، تیکدان. بەبا کردن، شەنە و شانە کردن.
- نسف الحبوب والتبغ:** تەتەلە کردن.
- منسفة (ج) مناسف:** شەنە کا و خەرمانانە، ملیب، مەلهیب، شەن.
- نسق:** ریتیک و پوخت کردن، وشە ریتیک هۆنینهو. هۆنینهو، پیتوکردن.
- نسك الرجل نسكاً ونسكاً:** بوونە پارسا (زاهد).
- نسك لله:** پەرستگاری و قوربانی کرد بۆ ئەوێ لە خودا نزیک بپیتەو.
- منسك:** جیگای قوربانی، ریتیکای نایین، شیتوێ پەرستان.
- نسل:** بەرەباب، رەچەلەک، بنەچەکە، جیل، بناچە، توخم، بابک، پشت، دەفل، دەوول، رۆلە، منال، بەچکە. زاوژۆ، زاوژۆ، زاوژوو.
- نسمة:** سەر، کەس، مەرۆف، مەردوم، پشوو، گیانی ئینسان.
- نسناس:** دپووباو، جۆرە مەپوونیکە زۆر وەمەرۆی دەچت، عەنتەر.
- نسول:** پزاندن، هەلئوهراندن، داوہساندن.
- نسياً منسياً:** لەبیر کردن، لەیاد چوونەو.
- نسيان:** لەبیرکردن، لەیاد کردن، فەرامۆش کردن، لەبیر چوونەو، فەرامۆش.
- نسيئة:** وەدرەنگ خستن، کپین و فرۆشتنی چشتیکێ بەو مەرجه کە دواپە پارەکە بەدرئ.
- منسي:** فەرامۆش.
- نسيب:** خزم، مەرۆی پایە بەرز.
- نسيج حريري:** خامەک، چنراوی ئاوریشمی.
- نسيج شعري رقيق:** گلیم، بەرە.
- نسيج العنكبوت:** کاکلە مووشان، کەرتینە، کونکا پیرئ، تەباتۆر، تەوونی جالجالووکە، تەون، داف، دافک.
- نسيلة:** رینگ، رینگال، رینگاو.
- نسيم (ج) نسام:** سەرۆ، سەر، سەرپو، سوور، بای هیدی، بای نەرم، سەرپو، سەرپو، سەرپو، سۆزە، شەبا، شتۆ.
- نسيم البر:** شەنە وشکانی.
- نسيم البحر:** شەنە تەر، شەنە تەپایی.
- نسيم السحر:** شەنە بەرەبەییانی.
- نفحة النسيم:** سۆزە بای.
- هبوب النسيم:** نزه، سەرۆ.
- نشئ:** تازە پەیدا بوون، پووان، فراژی بوون.
- نشأ نشوءً ونشأة:** پەیدا بوون و بوژانەو، دروست بوون.
- منشأ:** سەرچاو، رەچەلەک، بناوان.
- نشأ و نشأ (ه):** نیشاستە.
- نشأ المنسوجات الجديدة:** شۆ.
- نشاب، نشايب:** تیر.
- نشابة:** تیرۆک.
- نشئة:** تازە دەرکەوتن، فراژی بوون، زاخاو، هەوہس.
- نشارة الخشب:** وردە داری پراوہویە، ئارەدار، کەپەکی داری، ئارەدار، مشار، ئەسپەزە تەلاش.
- منشار:** (ه) مشار، باگوژە، پڕەک، پڕەوک، گۆرە، هەرە.
- نشاط:** زرنگی، سەرگەرمی، هەوہسکار، لەش سووکی، تیکۆشین، گورجی، توندوتۆلی، پەرداخ، هەولدان، تەر دەستی، هەوہسکاری، جەختی، چالاک، خیرایی، سەرخۆش، چاپوکی، گورجوگۆلی، شادمانی.
- عديم النشاط:** خاووخلیچک.
- نشاط الفني:** چالاکى هونەری.
- نشاط المدرسي:** چالاکى قوتابخانەیی.
- محاسب النشاط المدرسي:** ژمارەگری چالاکى قوتابخانەیی.
- قلة النشاط:** خاوی، سستی.
- نشاف:** مژۆک، هەلمژ، وشککەرەو، مژەک.
- نشال:** کیسەپ، گیرفانپ.
- نشب:** مال، کەلوپەل.
- نشد نشداً:** بانگ کردن، لی پرسین، داواکردن.
- نشر:** پشاندن، قەگەراندن، پەخشین، پەرتکردن، پزاندن، پزاندن، راخستن، بلاو کردن، پەخشکردنەو. زیندوو کردنەوێ مردووان لە پەسلانیدا.

- **يوم النشر:** رۆژى پەسلان (قيامة).

نشر الملابس: جلک ھەلخستن، ڤاکردن، پەخش کردن، ڤادان.

- **منشور (ج) منشورات:** ھەلخراو، پژاو، پشاو، پەرتکراو، پەرتيات، پەخشيات.

- **منشور في الهندسة:** پووازک.

- **منشار رفيع:** گردهپي.

نشرة: نوشتەبەيکە بۆ چارهى شىستان و يا لەبەر چاوى پيس دەنووسى.

نشرة (ج) نشریات: پەخشيات، پەرتيات، رۆژنامە، پەخشەمەنى، پەخشە.

نشط: ئاو ھەلکيشان، ئاو ھەلچينان.

نشف: مژين، ھەلمژين، ئاو ھەلچين.

نشف نشفاً: وشک بوونى ئاو، چکبوون، وەشان، چۆرانهو، ھەلچينى ئاو.

منشفة (ج) مناشفة: خاولى، دەستەسې و خاولى دەست و رووى پىن ئەستىرین، روومال، مەخمەل، پەشەمال، ھورى، ھەورە، ھەولە.

نشل: ڤاندن، گيرفان بېرین.

- **المنشل:** کەوگير.

نشوار: کاوژ.

نشوان: سەرخۆش، مەست.

نشوة: مەستى، سەرخۆشى.

نشور: زیندووکردنەو.

يوم النشر: رۆژى زیندووکردنەو (پەسلان).

نشوز: تۆزان، زیز بوون، پىن گوپى، ناسازگارى ژن و مېردان.

نشيج: دەنگ، ئاواز.

نشيد (ج) اناشيد وناشد: بەست، سروود، ھەلبەستىکە لە کۆڤ و جقاتاندا بەدەنگ بخوێنرێتەو. بەرزى دەنگ، دەنگى بەرز.

نشيش: دەنگى ئاو و شەمەنبیە لەکاتى کولانیدا.

نشيط: چالاک، وربا، گورج، کۆک، توندوتۆل.

نشيف: کزر.

نشيف قابل الحرث: کەش.

نص ناصاً: بلندکردن، دەرخستن، ئاشکرا کردن، ھەلگرتن.

نص الحديث: وەلامىکى گرت و پالپشتى وەپال ئەو کەسەدا کە لىنى دوواو.

نص (ج) نصوص: پارچە، تىکە، دەق، ناوئاخن، بنەرەت، کارۆش، زەوینە، سايبە. وشەبەيکە تەنھا واتا بەکى ھەلگرت و وەرنەگيرى، و تەى بايەخدار و ئاشکرا کە لە واتا بەک بەدەر ھەلنەگرت.

- **منصوص:** و تە و يا ئاخۆتن کە بەنص کوترا پى و يا لە رووى پشکين و وە يان گيران سوور کرا بېتەو.

نصاب (ج) نصب: سنوورى دياربکراو لە چشتىکى ئەو ھەندە مالىە بە کە زەکاتى لەسەر پى، سەرچاو، بنچينە، بنەچە کە دەسکى چەقۆ. بەشە سامانىکە زەکاتى لى بکەوئ.

نصب: نيان، بەرپاکردن، دامەزراندن. سەر.

نصب الشيء: ھەلگرت و داينا.

نصب العين: پيش چاو، بەرچاو، بەرانبەرى چاو.

نصب الفخ: تەلە نانهو، تەلە دانانەو.

- **منصب (م) منصبة:** کوچکەى بەردى، سى پاپەکەى ئاورى، سى پى.

- **منصب:** دانراو، دامەزراو. سەردار، بەردار.

النصح: رېتوشوتن.

نصح نصحاً: رېتوشوتن نيشاندان، ئامۆژگارى دادان.

نصر ونصرة: يارمەتى، يارىکارى، ھاوپشتى.

نصر نصراً: يارمەتى دان، کۆمەگى کردن، يارىکارى کردن.

نصرانية: فەلە، ديان (بۆ مېيانە). ئايىنى فەلان، گاورى.

نصف (ج) انصاف: نيو، نيڤ، نيم، نيمچە.

النصف الخارجى: لەتکەى دەرەکى.

النصف دائرة: نېويازنە.

النصف الداخلى: لەتکەى ناوہکى.

- **مناصفة:** دوو نيوەکردن.

- **منصف:** نيوەگەر.

- **منتصف:** نيوە، نيوەراست.

نصفين: دوو لەت، دوو نيمە، دوو بەش.

نصل (ج) انصال و نصال: سەرى تېرى، لەپ، ناولەپى دەست.

نصل الحاد: قوولە.

نصل الرمح: پەيکان.

نصل الورقة: گەلا.

نصلة، نصيلة: قۆزاخە، دووکلە.

نصوح: ئامۆژگار، راموشگەر. راست. ویتە.

- **توبة نصوح:** پاشگەزبوونەو ھەيىکى راستە کە ھېچ نەشکينى.

نصول: کالبوونەو، کالى.

نصيب (ج) نصب: بەش، پشک، بەھرە، بژە، بەر، مل، دۆ، مووچە.

نصيبية (ج) نصائب: ئەو تەختە بەردانەبە کە لە قەراخ ھەوزان دەگيرى.

نصيح (ج) نصحاء: پەنددادەر، ئامۆژگار.

نصيحة (ج) نصائح: ئامۆژگارى، مۆچ، مۆژبارى، بەسەر داھاتن، بەسەر رۆيشتن.

مناصحة: ئامۆژگارى يەکتري کردن، پەندى يەکتري دادان.

نصير: يارىکار، يارىدەدەر، يارمەتيدەر، کۆمەگ، ھاوشت.

- **يوم النشر:** رۆژى پەسلان (قيامة).

نشر الملابس: جلک ھەلخستن، ڤاکردن، پەخش کردن، ڤادان.

- **منشور (ج) منشورات:** ھەلخراو، پژاو، پشاو، پەرتکراو، پەرتيات، پەخشيات.

- **منشور في الهندسة:** پووازک.

- **منشار رفيع:** گردهپي.

نشرة: نوشتەبەيکە بۆ چارهى شىستان و يا لەبەر چاوى پيس دەنووسى.

نشرة (ج) نشریات: پەخشيات، پەرتيات، رۆژنامە، پەخشەمەنى، پەخشە.

نشط: ئاو ھەلکيشان، ئاو ھەلچينان.

نشف: مژين، ھەلمژين، ئاو ھەلچين.

نشف نشفاً: وشک بوونى ئاو، چکبوون، وەشان، چۆرانهو، ھەلچينى ئاو.

منشفة (ج) مناشفة: خاولى، دەستەسې و خاولى دەست و رووى پىن ئەستىرین، روومال، مەخمەل، پەشەمال، ھورى، ھەورە، ھەولە.

نشل: ڤاندن، گيرفان بېرین.

- **المنشل:** کەوگير.

نشوار: کاوژ.

نشوان: سەرخۆش، مەست.

نشوة: مەستى، سەرخۆشى.

نشور: زیندووکردنەو.

يوم النشر: رۆژى زیندووکردنەو (پەسلان).

نشوز: تۆزان، زیز بوون، پىن گوپى، ناسازگارى ژن و مېردان.

نشيج: دەنگ، ئاواز.

نشيد (ج) اناشيد وناشد: بەست، سروود، ھەلبەستىکە لە کۆڤ و جقاتاندا بەدەنگ بخوێنرێتەو. بەرزى دەنگ، دەنگى بەرز.

نشيش: دەنگى ئاو و شەمەنبیە لەکاتى کولانیدا.

نشيط: چالاک، وربا، گورج، کۆک، توندوتۆل.

نشيف: کزر.

نشيف قابل الحرث: کەش.

نص ناصاً: بلندکردن، دەرخستن، ئاشکرا کردن، ھەلگرتن.

نص الحديث: وەلامىکى گرت و پالپشتى وەپال ئەو کەسەدا کە لىنى دوواو.

نص (ج) نصوص: پارچە، تىکە، دەق، ناوئاخن، بنەرەت، کارۆش، زەوینە، سايبە. وشەبەيکە تەنھا واتا بەکى ھەلگرت و وەرنەگيرى، و تەى بايەخدار و ئاشکرا کە لە واتا بەک بەدەر ھەلنەگرت.

- **منصوص:** و تە و يا ئاخۆتن کە بەنص کوترا پى و يا لە رووى پشکين و وە يان گيران سوور کرا بېتەو.

- نصیص:** قولته.
- نضاخه:** تاویکه له زهوی ههلقولت.
- نضار:** زتر و زیو و خشل.
- نضارة:** رهنک، تهراپی، تیراوی، رهونهق.
- نضال:** تیکۆشان، خهبات، کۆشش.
- نضال:** تیکۆشار، خهباتکار.
- نضج:** گهیشتن، پوخته بوون (میوه یا گوشت).
- نضاج:** شیشی کهبابی.
- نضج وانضاج:** حهوز، لی چون، دلزیه کردن، ناوڕشینی کردن.
- منضخه (ج) مناضح:** ناو پاش، ناو پزین.
- نضخه نضخاً:** ناو پزین کردن، ته پکردن، ناو ههلقولتین، رشتن کردن.
- نضر:** ههلقین، له سهه ریه کتری دانان.
- نضرة:** تیراوی، جووانی، رووگهشی، ناوداری، رهونهقداری، رهونهق.
- نضوب:** چک.
- نضج:** پین گهیین.
- نضیده:** دۆشگ.
- نضیر:** تیراوی، تهروتانه، جودان.
- نضیض:** جزه، چززه.
- نط نطاً:** ههلبه زینهوه، بههین، چربشیت، لۆتکین.
- نطارة:** باخهوانی، باغهوانی.
- نطاق:** قسهکار، ئاخهفتهر، زووان ناوهر، زووندار، زمانته پ.
- نطاق:** پشتیتنه، نیسوقهده بهند، شال، کهسهه بهند، شوۆتک، کهسهه، شینک، کهسهه.
- منطق (موقع الحزام):** نیسوقهده. تهرازووی وتار وتن. ناوی زانیاریتیکیشه. لۆژیک، زمانهوانی، وته، گوفتار.
- نطح:** شاخ لیدان، قۆچ لیدان.
- مناطحة:** شه رهشاخ، قۆچ قۆچانی.
- نطفة (ج) نطف:** ناوی روون و پاک، تۆم، تۆو، مهنی، مهنی، ناویکه مایه ی زاوژتیه له ئەندامی شه رمی مرۆ و ژناندا. زیندهوه ریکی ورده که له ناو مه نیدا پس (جنین) ی لی به رههم دیت. دامار، نهژاد.
- نطق نطقاً:** بروانه تکلم.
- نطق:** کوتن، کرک کردن، په یقین، ده موپل.
- حلو المنطق:** شیرین زمان.
- منطوق:** وتراو، گوتراو.
- منطوق النظرية:** وته ی بیردۆز.
- نطوق:** به دهم، بهزار، به ده موپل، به زمان، ده مراست، ده مهه راش.
- نطول:** تاویکه ده زمانی تیدا ده کولتین و له شی مرۆی پین ده شووری.
- نطیحة:** قۆچ لیدراو.
- نظائر (في الكيمياء):** هاووینه کان.
- النظائر المشعة:** هاوتیشکه وهره کان.
- نظارة:** وردبوونهوه، سه پکردن، روانین، ته ماشا کردن.
- نظارة:** ته ماشا کار، ته ماشا چیان، دووربینی.
- نظارة:** چاویلکه، چافک، دووربینی، دیدهوانی، دیدهقانی، چاودتیری.
- منظار:** دووربین.
- نظافة:** خاوتینی، پاکیتی، پاکی، پاگژی.
- نظام:** نه ریت، خشتی، یاسا، سازگاری، سازی، پوختی، ریتباز، په پیره، ریکویتکی.
- نظام الادارة:** رژیتمی کارگتیری.
- نظام الاقطاعي:** ریتبازی ده ره به گی، نه ریتی ده ره به گیتی.
- منظمة (ج) منظمات:** ریکخراو.
- نظر:** میتزه، هتیره، بینایی.
- النظر:** تی ریمان، بینینی، دیتن، روانین، ته ماشا کردن، نۆزین، نوارین. درهنگ کردن، مۆلته دان، لی وردبوونهوه، لیکدانهوه.
- النظر بدقة:** تیتوهریمان، لی ورد بوونهوه.
- الاخذ بنظر الاعتبار:** ره چا وکردن، ره چا وگرتن.
- بالنظر:** له چا و، به پیتی.
- بعد النظر:** پاشه رۆژ بیننی، پاش بیننی.
- نظرة:** جاره ته ماشا یه ک، ته ماشا یه کی سه رپیتی.
- نظرة حادثة:** خه زربین.
- نظرية (ج) نظريات:** تیتوور، بیروباوه ری، ری، یا، بیردۆز.
- نظرية حق الالهي:** تیتووری مافی خودایی.
- نظريات الاسس:** تیتووری بنچینه کان، تیتووره کانی تووانه کان.
- منظر:** دیتنگا، دیتنگه، بهرچا و، پیتش چا و.
- ضعيف المنظر:** نابوت، پووچه ل.
- منظرة (ج) مناظر:** دیمه، چا وئه نداز، بهرچا و.
- مناظر:** چاودتیر، پیله باز.
- مناظرة:** رووانینه یه کتری، پیکه وه له چشتیتکی دووان، پیله بازی کردن.
- منظور:** دیتراو، ره چا وکراو، له چا و گبیرا و.
- نظم:** داستان.
- نظم:** هۆنینه وه، هۆنن، ریکخستن، ههلبه ستن، دامه زراندن، ریک کردن، هۆنراو، ههلبه ست. سامان، سه قام، یاسا.
- منظم:** به ریک، به سه روبه ر، ریکخراو، سه قامگیر، ریکویتک.
- منظوم (م) منظومة:** ههلبه ستراو، پیتوه کرا و.

- منظومة حماسية: ههلبه سستی ده مار بزیو، ههلبه سستی ههست بزیو.
- نظير (م) نظيرة (ج) نظراء: پروانه (مشيل).
- عديم النظير: دانسته، دانسته.
- نظيرة (ج) نظائر: چهن، وهكو.
- نظيف: پاک، خاوتين، پاگژ، پاکوپاراو، بئ پهل، پووس، پوخته، بئ گهرد.
- مُنظَف: خاوتين.
- مُنظَف: سري، خاوتينکار.
- نعاء: مرناو، مرناو مرناو (جوره دهنگيکي پشيلانه).
- نعارة: قوم قومه.
- نُعاس: وهنهوزه، قنگه خه، بووژان، وهنهوزه، خه وه پيشسوک، خه وه کوتکه، چورتم، ويژينگ، بيره خه.
- نعال: پيش ده رگانه، بهر ده رگانه.
- نَعَال: نالبه ند.
- مهنة النعال: نالبه ندي.
- نعامة (ج) نعائم: وشترمر، وشتر مرخ، حوشتر مورغ.
- نعت (ج) نعوت: پئ هه لگوتن، رانان، رانان دن.
- نعيج: کاوړه نير.
- نعجة (ج) نجاج: مهر، مهه، مهی، ميهی، ميبی، په ز.
- نعجة جبلية: مه رې کيوي.
- بنت سنتين من النجاج: بهرديل.
- نعره: (ه) نهړه، نهړه، نيرپه، هاوار، شاخاندن.
- نفس: وهنهوزه.
- نفسان: خه الوو.
- نعش: تابوت، دارتهرم، سه ره جه، دارياس، داره باس، داره به سستی، چوارداره، داره بازه.
- نعل (ج) نعال: کهوش، پيتلاو، سول، کاله، پيتلاويکي سووکی چه رمينه.
- نعل الدواب: نال، سولا هه سپي.
- نعل يصنع من نسيج القطن والصفوف: که لاش، کلاش.
- نَعَم: به لئ، هوو، نا، ثارئ، ها، ئه رئ، ئي، هه رئ. بهو چوار جوره ئاژه لومالانانه ده لئين: وشتر، گا، مهر، بزن، مالات، ره شه ولاخ، زينده مال، چوار پئ. ج انعام: بههره، خه لات، بهخشش. بهه موو جوره چوار پئيه کی ده لئين مالات: مهر، بزن، چيل، وشتره گا.
- نَعَم: چاک، باش، باستر، چاکتر.
- نعم الاتفاق: خودا کرد، خوشه ختانه.
- نعمة (ج) انعام ونعم: بههره، خه زويه ز، جزو به ز، چاکه.
- منعم: مالدهر، بهخشنده.
- متنعم: به ناز و خوراکی باش په روه رده کراو.
- نعناع، نعنن ونعنة: هيتزا، پنگ، پونگ.
- نعنع: پروانه نعناع.
- نعوذ: په نا ده به ين.
- نعوذ بالله: په نا به خودا.
- نعومة: نهرمی، سازگاری.
- نعي: دهنگدانی مرو فانه به بونه ی مردنی که سيکييه وه تا کوي به وه و بيبه نه سهر گورستان. قيران دن، قيران دن.
- نعيب: قيردی قه له ره شه و ئيتر.
- نعير: زړه، نه رپه نهر، نرکه، نرکه نرک.
- نعيق: قاره، قيره، قاره قار، قيردی قه له ره شه و قه له سابوونی.
- نعيم: خوشی ژيان، ژيانی خوش، بههره، خوشگوزهرانی، مال، خه زويه ز.
- النفز بقبضة اليد في الجنب غالباً: نفوورچ، نفوورچک، سيمرخ ليان.
- نفز: چاک، ناسک، سه ير.
- نغف: که ميته.
- نغف الجلد: ههنگ، لويه که له ژير پيستی مالاناندا په يدا ده بئ.
- نغل: بيژو، زول، بيژي.
- نغمة (ج) نغمات: نهوا، ئاوازه، دهنگ، دهنگي خوش، ناههنگ، ديان.
- نغغ: پيوانه، پيوانه ده غلي.
- نغية: سووسه (که ميک له مه به ست).
- نغيل: گه ند، بيژو، زول.
- نفاث (ج) نفاثات: جادو و گهر، فووکار، فووتیکه ر، ته کانه ر، فووکهر.
- نفاخة: ميزل دان، ده بده به.
- نفاذ: به پايان گه يشتن، نه مان، له ناو چوون، به سه رچوونی کات.
- نفاذ: پيکها تن، ريککه وتن، دروستيون.
- نفاذ: تيرپو.
- نفاذ: چوونه ناووه، که وتنه ناووه، به جئ هينانی فه رمان.
- نقار: سله مينه وه، دوور که وتنه وه.
- نقاسة: به هاداری، نر خداری، پر به هايی، په سندی، چاکي.
- نقاش: بزکاری، په رکاری، شی کردنه وه.
- الفلز النفاش: بزهميتال.
- نقاش: بزکار، په رکار، شیکار.
- نفاض: راوه شينهر، هه لته کينهر، ته کينهر.
- نفاضة السجائر: ژير جفاره، ژير سيغاره.
- نفاط: که سيکه نه فتی له کانگه ی دهرتني، نه فت فروش.
- نفاطة: بلوق، تلوق، دلوق.

- متنفظ:** بلۆقدار، پفكه دار.
- نفاغ:** بادهی مهیه.
- نفاق:** لنجی، نارپیکى، دوورویى، دووبه ره كى، دووپه ندى، دووپلیتی.
- منافق:** گیره شیوین، دوورو، دووزمان.
- منافقة:** دوورویى.
- نفاق الحيوان:** تۆپین، تۆیان.
- نفاية:** چشتیکه له بهر خراپی و گه ندى و نرمی له چشتی تر جووی کریتنه وه.
- نفع (م) نفعه (ج) نفعات:** به خشبوونی بۆنی خووش.
- نفتح الريح:** با هات.
- نفع اللمة:** زولفی جوولاند.
- نفعه:** جاره هاتنیکی بایه یا بۆنی خووش، بۆن، فرچک، فریشک، فرسک.
- نفع نفعاً:** فوو پیداکردن، فوو لی کردن، فت کردن، بهرچفاندن، پفو، پف کردن. هه لاساندن، په مانندن.
- النفع بالمنافع:** به کووره ده مانندن.
- النفعه:** پف، فوو لی کردن، جاره پف کردنیکه. هه لاسان، ناماسی.
- منفاح (ج) منافع:** دهمه، کوورهی ئاسنگهران و ئیتره.
- منفوخ:** دهمه کراو، فوو لی کراو، پفدراو.
- نغد نفوذاً:** جیبه جی کردن، به جی هینان، ئه نجام پیدان.
- نفر (ج) انفار:** دهست که سیکه له (۳) یا ئه وه تا ده. کهس، قهس، کهسهک.
- نفر واحد:** کهسیک، کهسهک.
- نفر:** سله میه وه و دوورکه وه وه.
- نفره:** هه راسانی، بیژیوی، جارپس، په لم، موونج، پووشل، له بهرچاو کهوتن، بیژیوی لی کردن، پاشه کشه.
- متنفر، منافر:** بیژیویکار، بیژیواو، جارپس، هه راسان.
- منافرة:** بروانه نفره.
- منفور:** بیژیوی لی کراو.
- نفس:** پشوو، هه ناسه، پش، قوم، په نگ، مشه.
- ضيق النفس:** پشوو سوار، هه ناسه سوار.
- نفس (ج) نفوس:** گیان، خوین، په تو، خوئی، تهق، کهس، مروث، ره چه له کی، هولمان، نهوسن، هوویژ، هوترک، هولاک، دهروون.
- النفس الامارة:** نهووس.
- نفس:** هه مان، هه ره، هه ره، هه ره.
- نفس السبب:** دهق هوپه که.
- بنفسه:** خوئی، ویش، ویشه.
- نحن بانفسنا:** ویمان، خویمان.
- نفس:** پشوو، هه ناسه، بیین.
- نفساء (ج) نوافس:** ژنی تازه زاو، زه بیستان.
- نفسی:** هوویژی، دهروونی.
- نفس:** شی کردنه وه، قشویلاو کردنه وه. ته کاندن، رچاندن، هه ژاندن.
- منفوش:** شی کراو، بژ.
- النفص:** ته کاندن، هه ژاندن، داوه شانندن، داکوتان، داته کاندن، راته کاندن، هه لته کاندن، هه لدرین.
- نفص الشجر المتمر:** راوه شانندن، ته کاندن، رچاندن، هه لوه راندن، دار ته کاندن، بهری دار هه لوه راندن.
- نفص الماء:** پرژاندن.
- منفوض:** هه لوه ریو، ته کاو.
- منفص:** فلچه.
- نفظ:** (ه) نهفت، نهوت.
- النفظة:** بلۆق، تلۆق، پۆرگ.
- نفع:** که لک، سوود، به هره، قازانج، هۆ، هافل، ده رامهت، دهسکه وت، دهسگیر، کار، باو، ئایه، بهرگه، چه خش، دهسکه وت، دهسگیر، سوو وهچ، هه و.
- لا ینفع:** بی که لک، له کار که وتوو.
- منفعة (ج) منافع:** بروانه نفع.
- ذو منفعة:** سووددار.
- المنافع المتبادلة:** سوودی بهرانبه ری.
- نقق:** نووین، له غه م، له خه م.
- نفقة (ج) نفقات:** رۆژانه، بژیوی، خه رجی، رۆژی، مووچه، هۆی ژیان و بهرپوه چوونتی.
- نفل (ج) نفال:** وینجه، سی په ره، (گیا).
- نفل:** په ره سستییکه گه ره ک نه بی.
- نفود:** قاتی، گرانی.
- نفوذ:** تینپه رین، کار تیکردن، چوونه ناوه وه، دهسته لات، هیتی کار پیکه یینانی، دهستریشتن، کارکردن، ته زوو.
- منفذ (ج) منافذ:** رینگا، راپه، ده رتانه، ده لاقه، که لیتن.
- نفور:** تاربوون، په وین، هه لاتن، ره وان بوون، دوورکه وتنه وه. بیژیوی لی کردن، دلپه لکه فتن، دلگیری.
- منفور:** تار، شه نی، بیژیوی لی کراو، دوورخراوه وه.
- نفوس:** کهس، دانیشتون.
- نفي:** نه هیشتن، په کخستان، پالپیوه نان، لابردن، نه هیژتن، دوورکردنه وه، گومکردن، ده ربه ده ر و شاربه ده ر کردن، ناواره کردن، قول بۆ نه کیشان، په سند نه کردن.
- منافاة:** به پیچه وانهی په کتری جوولانه وه، دوورخستنه وه، باس و وتوو یژکردن.

- **منافی:** له ناویهر، دهرکار، دژ، نه یار.
- **منفی:** ناواریگا، شاره و دهرگا.
- **منفی:** ناواری، دهریهدر، سرگوم، شاره و دهرکارو.
- نغیر:** شیبور، ناله، زاری، دادوهارو. هیرش به دس گهل، گهل کومه، گهل کومه، هه لائن، رهوین.
- نغیر العام:** ره شبکیری، حیلاجاری، ئیلجاری، راپه پینی تیکرایی.
- نغیس (ج) نغانس:** گران، نرخدار، هیترا، په سند، گرانبه ها، پر به ها، به هادار، گرانبار.
- نغیضة (ج) نغانص:** قهر و ولی پیش و پاش له شکری.
- نغاء:** پاک، خاوینی.
- نغاء (ج) نغی:** پاک، بژارده.
- نغاب:** پیچه، په چه، روویهند، روویوش، چاره پوش.
- نغاب:** کولر، لیکولوه.
- نغابة (ج) نغابات:** بژارگه، رابه ری، هه لیسو و پاندنی کاروباری گهل.
- نغاد:** ره خنه گر، وره گیر، لی گر.
- نغار (م) نغارة:** هه لکن، به در تراش، به شوین کاردا گهر، ده هول لیدر.
- نغار:** دهمه قاله، شه ره دندو وکی.
- نغارة:** ده هول و زورنا، دوله سرنا.
- نغارة:** پیشه ی به در تراش.
- نغاری:** ده هول لیدر، ده هول ترهن.
- نقاش:** ره نگکار، ره نگین، نه خشین، نه خشکار، ره نگریژ، شیوه ساز، نیگار ساز.
- نقاش:** دووکه، دهمه قاله، و توویژ.
- **مناقشة:** گفتوگو، دهمه ته قن، پیله بازی، چه قه چهق، لی کولینه وه.
- نقاض:** ناراست، به پیچه وانه ناخه فته ر.
- نقال:** گوینده وه، گینه ره وه، چیر و کیژ.
- نقاله:** پروانه (نعش).
- نقاله:** مرازیکه که بو نه اندازه گرتنی گوشه و که ناران به کار دهریت.
- نقاهة:** له نه خوشی راست بوونه وه، چاک و خوش بوونه وه.
- نقاوة:** پاک، چاکي خو ووبوون.
- نقب:** کونکردن، قوولکردن، سو راخ کردن، ریگای باریکه له ژیر زه ویدا.
- نقب:** پروانه (منقب).
- نقب عن الاخبار:** به شوین دهنگواسدا گه را.
- نقد:** په سند کردن، جووی کردنه وه ی پوولی خراو له هی باش باشی و خراوی و وتار دهرخستن. ره خنه لی گرتن، ورده گیری.
- نقد فنی:** ره خنه ی هونه ری، نرخ شوناسی.
- نقد (ج) نقود:** نه و پارهیبه که له به های چشتدا دهری به پیچه وانه ی قهرز.
- نقداً، بالنقد:** به نه غدی، وشکه، وشکه سپی.
- سك النقد:** دراو لیدان.
- نقد ادبی:** ره خنه ی ویزه یی.
- نقد علمی:** ره خنه ی زانیاری.
- نقداً:** دهست به دهست، دس به دس.
- نقدي:** نه غد، وشکه، نهخت، نه خدینه.
- نقر نقراً:** لیدان، کونکردن، هه لکنه ندن، کولین.
- نقرة:** چالی پشتنه سه ریبه، پارچه ی تو اووه له زیو یا له زتی.
- نقرس:** دهر و زامیکه له ناو ساویگه و جومگه کانی قامکان په ویدا دهریت.
- النقس:** مهره کب، زوخالو.
- نقش نقشاً:** ره نگانندن، نه خشانندن، جوان کردن.
- نقش (ج) نقوش:** نه خش، رهنگ، نیگار.
- نقش:** ره نگانندن، نه خشانندن، نیگار کردن.
- نقشة:** قاقه زیکه که له سهر رووی وی پارچه زه ویبه ک یا شار و ولایتیک نیشان دهریت.
- نقص (ج) نواقص:** پروانه (نقصان).
- نقص نقصاً ونقصاناً:** لی که مبوونه وه، کورتی هیتان.
- نقصان:** ناتو اووی، کورتی، که می، کیمی، که موکورتی، که موکوری، کیماهی.
- نقض:** هه لوه شانندن، هه لدرین، هه لپه پینه وه، رووخانندن، هه لرووشان.
- نقض العهد:** په ایمان شانندن.
- **مناقض:** به پیچه وانه.
- **مناقضة:** پروانه نقض.
- نقطة (ج) نقاط ونقطة:** نوخته، نوک، خال، تک، هووتک، تنوک، نچک، نتک، دهر قهل، پت، پنت، نیتک.
- نقطة الاستناد:** شاراگر، پنتی راگیربوون.
- نقطة الاصل:** نچکی سهره تا، نچکی بنچینه.
- نقطة التماس:** خالی لیکه و تن.
- نقع:** توز و گهرد.
- نقل:** چشتیکه دهیکه نه مهزه ی می یا چیژی زار بگوژی وه کو فستق و پوسته و بادام و جوژه شه کرژکه بییک.
- نقل:** گوینده وه، نالگویتز، گوینده وه، گوازته وه، راگویتزن، تاوتوی کردن، گوژانندن.
- النقلة:** گه وره کچ، مانگوژی.
- نقلية (ج) نقلیات:** بار کیشی، بار گوینده وه.

- نقمة ع نقم:** رِق، قین، نازار.
- نقود:** دراو، پوول، پاره، دراث، دهراف، سکه.
- **ضرب النقود:** سکه لیدان.
- **مهنة سك النقود:** کیمیا.
- نقوع:** خووساو.
- نقي:** بروانه نظیف.
- نقي الحد:** ناوچاو پاک.
- نقيب (ج) نقباء:** زانای گهل، سهرۆک و رابهری گهل.
- نقير:** دهنگ، له بهرد یا له داری هه لکه نندن.
- نقصة (ج) نقائص:** په لئه، که موکوری، چپک، نهنگ، شوورهبی.
- نقيض:** نه بار، ناحهز، دوژمن، بهرگر، بهرپه رچ، بهرچه پ، میتمل، کرچه، کرچه، کرچه کرج.
- نقيضة:** نه وه به که به پیچچه وانه ی چشتیکی تر بی، چالاوی پر ناو.
- نقيع (ج) انقعة:** ناوی راوه ستاو و خویش، خویشاوی خورما و یا میسوژی ناوی سارد و خویش. خووساو، خووس، خووسار، خوویسار.
- **منقوع:** خووساو.
- نقيق:** قریه، قرته، قرته قرت، گاره، گاره گار.
- نكأ:** نارهندن، کولاندنه وه، ئیشانه وه، چووزانه وه، هاتنه وه سو.
- نكاح:** ماره بپین.
- **مناکحة:** لیک ماره کران.
- **منکوحه:** ماره کراو.
- نکاف:** مله خپه، مله خپی، گوئی په په.
- نکال:** نازار کردن، نه تراندن.
- نکایة:** چووزاندنه وه، نازار پینگه یاندن، کوشتن یا بریندارکردنی دوژمن، کولاندنه وه ی برین.
- نکب عنه نکباً ونکوباً:** لئ وهرگه پانه وه.
- **منکب:** په گ، باسک، شان.
- النکباء:** زریان، په شه با، گهرده لولو، بای ناسازگار.
- نکبة (ج) نکبات:** (ه) نه گبه تی، نه هاتی، ناوه کول، بار که وتوویی، مهینه تی.
- **ابتلاء بنکبة:** لئ قه ومان.
- **منکوب:** لئ قه وماو، فه له کزاده، نه گبه ت، چاره په ش، به دبه خت، پایه مال، که تی.
- نکة (ه):** نکه، نکه نک.
- نکته (ج) نکات:** راژو، وته ی باریک و ورد و ناسک، نوخته ی په ش له سپیاییدا و یا نوخته ی سپی له په شاییدا.
- النکت:** ته کاندن، داوه شانندن، په میانکشاندن.
- نکئنة:** هه لکه فاندن.
- نکح نکاحاً المرأة:** ژنی ماره کرد.
- نکحت المرأة:** ژنه که میتردی کرد.
- نکرة:** زیره کی، بلیمه تی، فه رمانی سهخت.
- نکراء:** زیره کی، ژنی زیره ک و تیژییر.
- نکر نکراً ونکوراً:** خو لئ نه زان کردن، ددان پیدانه نان.
- نکرة:** نه ناسراو، نه ناس.
- **منکر:** ددان پئ دانه نه ر.
- **منکرة:** چشتی پر زیان و خراب.
- نکس:** سهره وژییر کردن، هاوردنه وه سو.
- نکسة:** کاره سات، لئ قه ومان.
- **منکس الرأس:** سهر شوپ، سهر نزم.
- **منکوس:** سهر نخوون، دهر نخوون، سهره وژییر.
- نکفة:** لالغاوه.
- نکفتان:** هه ردووک لالغاوه.
- نکهة:** بوئی زار، بوئی خویش.
- نکول:** لاری گرتن، کشانه وه، لادان، ترس و بین تینی نیشاندان، کشانه وه دواوه.
- نکیر:** بهر په نکیتی تر خو نیشاندان، فه رمانی سهخت و دژوار.
- نم:** بنو، بخه وه، بخه فه، وهرکه وه، بوئی، بوئی، بوئی.
- النمأ، (صفار القمل):** میشوولکه، متکنه، میشووله، میتکنه.
- نماء:** پتیربون، بلتدبون، فراژی بوون.
- نماء النباتات:** شین و سهوز بوو نه وه ی گژوگیایان، گه شه کردنیان واژی بوون.
- نمأم:** قسه گپه وه، قسه چین، پاشدوو، دوو روو.
- نمأم:** ریش، توویل.
- نمر (ج) نمور:** پلنگ، پالینگ.
- نمر صغير:** پلئ.
- نمرة:** هه ژمار، ژماره.
- نمس:** که ره کیفه، که روو.
- النمس:** مشکه خویره.
- نمش:** درو گوتن، قسه چین.
- نمط:** شیوه، ره فتار، جوړ.
- نمق نمقاً:** زلله لیدان، دامه زانندن، نووسین.
- نمق الكتاب:** نامه ی نووسی.
- نمل (ج) نمال:** میروو، گپه، میرووله، مؤریله.
- النمل الصغير:** گپه، گپه رنگ، میرووله.
- النملة:** میتکوته.
- نمن:** خاکی، زهنگیانه.

- النمو:** پروفرازی بوون، گه شه کردن، رووان، زاخا و نه شو نما کردن، بهرزبوون، هه لچوون، زۆربوون، گه شه و گه وره بوون، فهرازی بوون.
- نموذج:** (ه) نمونه، تیپ، نمینه، سه رمه شق.
- نمودجي:** نمونه یی.
- نمیر:** ناوی زۆر و خاویین.
- نمیق (م) نميقة:** نووسراو، نه خشاو، په نگیین.
- نمیم (م) نمیمه (ج) نمائم:** بروانه (نمأم).
- نمیمه (ج) نمائم:** پاشدوویی، خوسپه، نه کامی، پۆلک.
- نهاء:** بروانه نهاییه.
- نهائیا:** به کجاره کی، نه بی کجاری.
- نهائی:** کوتایی، بنه پر، هه ره دوایی، دمای، دماهی سهر.
- نهاب:** جهرده، ریتگر.
- نهار (ج) انهار:** رۆژ، رۆ، رۆش، رۆجبار، رۆژگار.
- نهای:** زه دهی کهری، سه ره، زۆره، زه ره، زۆره، زووره زوور.
- نهامی:** ره بن، ریتگای ناسان.
- نهاییه (ج) نهاییات:** پایان، بنه بان، بنه رت، کوتایی، دوایی، نه وپه، دۆر، دوا دۆل، سه ره نجام.
- الللهاییه:** بی په ری.
- **لا نهائی:** بی په ر.
- **بلا نهاییه:** بی به روودوایی.
- **الی نهاییه:** هه تاسهر.
- **فی نهاییه:** له نه نجامدا.
- النهاییات الطلیقه:** کوتایی به ره للاکان.
- نهاییه طویله:** دوو قدریژ.
- نهب:** تالان، فه رهوود، چه پاو، گالات.
- النهب:** تالان کردن، چه پاو کردن.
- **منهوب:** تالان کردن.
- نهج:** ریتگای ناشکرا و گوشاد، پیته ری، ریتاز.
- **منهج (ج) مناهج:** بهرنامه، بارنه مه، کارنامه، پرۆژه، په پیره ری، ریتاز، لیسه.
- نهد:** بروانه (ئدی).
- نهر (ج) انهار:** چۆم، رووبار، چه م، چا، ده ره، گه لال، رووخانه.
- نُهزة:** ده رفهت، نیتچیر.
- نهش:** چه پگرتن، گازگرتن.
- نهض:** بروانه (نهوض).
- نهضة:** راپه رین، ته کاندانه خو، جووله، ناخیز، هیز، تین.
- نهی:** زه ره، زه پره زه پره.
- النهی:** زه رین، سه ره کردن، زۆرین.
- نهل الابل نهلاً ومنهلاً:** وشتره که ناوی خوارده وه تینووتیراو بوو.
- منهل الماء:** دهراو.
- نهم:** نهوسن، چا و برسی، چل، چلیس، زگه رۆ، زکپه رست.
- نهم:** چا و برسی، بلامکاری.
- نهمه:** نیاز، ناتاجی.
- نهوض:** ههستان، بلندیوون، هۆریتان، رابوون، راسته وه بوون، راست بوونه وه، هه لسان، هه لستان، له خه و وه ئاگا هاتن، راپه رین.
- نهی (ه):** پیشگری، نه هیزتن، نه هیزتن، به ره له ست کردن، په کخستن، ژ به رفه کرن، تخ لیدان، قه ده خه کردن.
- **منهی:** نه هی کراو، تخ لی کراو.
- نهیق:** زه دهی گویدریتزان، نه پره نه پره، نه پره، عه پره.
- نوء (ج) انواء:** ته شق.
- نوء الهواء:** ته شقی هه وا.
- نواة (ج) نوی ونویات:** دهنک، ناوکی قه یس و خورما و میوه ی تر، چه قاله، ناوکه.
- نواجد:** دیانکاکیله، خرتنه، خلیته.
- نواح:** بروانه (نوحه).
- نوادر العمل:** شاکار، شاکردار.
- نوال (ج) انوال، منوال:** کهرهسته ی جو لایی و ته ونییه، به هره، به ش.
- نویه:** قان، نویه، نۆره، نوگه، نووگه، دان، کهرهت، چه ل، هه ل. نۆیه تی.
- نوحه:** گریان و رۆ رۆ، گریان و شیوهن، گریان و زریک و هۆر.
- نور (ج) انوار:** (ه)، روونکی، رۆشنایی، رهوشه ن، رۆژبه یانی، بیناهی، قتشک، سووما، به له دی، ره می، رۆشنی، رۆشنا، له (روون) وهرگیراوه.
- نور القمر:** تریفه ی مانگ.
- نورة:** به رده قشل، قسل، هه ک. ده رمانی گه رماوییه له قسل و زه رنیقی دروست ده کرت، داروو.
- نورج:** داروو.
- نورس:** قاقلی بازان (بالنده)، زیقاوله، ماسیه و چه نه، ماسیگره، ماسی خوژ.
- نوط:** به ستنه وه، هه لاهه سین.
- **مناط:** ناویژتنگه.
- **منوط:** به ستراوه وه، هه لاهه سراو، وا به ست.
- نوع (ج) انواع:** جوژ، چه شن، جهسته، بابهت، توخم، پل، تاخم، جه له ب.
- **متنوع:** تامه تام، جیباواژ، جوژاوجوژ.
- نول:** گورد، نه وهرد، نامرازی ته ون و جو لایییه.
- نوم:** خه و، وهرم، خا و، خه ف.

- نومان:** نوستوو.
- النوم:** نوستن، خفتن، خوتن، رازان، رازانهوه، راکه تن.
- **منام:** نوستنگه، ژووری نوستن. خهون.
- **المنامة:** پینخهف، نووتین.
- نون:** دهوات، خووالسته شیر، کلکی شیر، ماسی.
- **ذو النون:** ناوبانگی یونس پیغه مبه ریبیه.
- نوم، نومی:** خه والوو.
- نوی نواة:** ویستن، ناره زوو کردن، گرتنه پیش، له بن سه ری خؤدانان.
- منوی (ج) مناو و منايا:** دلخواز، ناره زوو، ویست.
- نوی:** پروانه نواة.
- نیء:** کال، کرچ، نه کولواو، خاو، خام، کالوکرچ، کرچکولہ، نه کولویو، هله ژار.
- نیابة:** جیات، بر، بات، له جیاتی، له بری، له بریتی، له باتی. نویتنه ری، بنداری، جی نشینی.
- نیابة:** له جیاتی.
- نیاح:** پروانه (نوحه).
- نیازک:** گولته ستیره، شوله، سوله، گوته ستیره.
- نیة (ج) نیات:** ویست، مرار، ناره زوو، گافیین، نیهاد، هه وهس.
- نیده (ربط الحيوانات):** سه مه ند، سه مه ندوک.
- نیدلان:** کابوس.
- نیر:** روشنایی دهر، دره وشهر.
- نیر (ه):** نیری جووتی، ریش، نیتله.
- نیسان:** شهسته باران، گولان، بانه مه، شیسته باران. شهسته بارانی نیمه له ۲۱ ی نیشان دهست پیده کات تا ۲۰ ی مالس مانگی چواره مینی مانگانی رومییه و (۳۰) روزه.
- نیل:** (ه) پروباریکه له مصر سالتی دوو جاران سه رکیشی ده کات. نیل، ههش، گیایه که به شیله ی وی خوری و موو و ناو ریشم رینگ ده کتیت.
- نیل:** گیشتن، به ناره زوو و ناوات گیشتن.
- نیل المنی، نیل المراد:** نه فدی، به ناره زوو گیشتن.
- **منال:** دهسکه وتگه، شوینی سوود لی و درگرتن.
- نیلج (ه):** نیل، ههش. ته نی، هیتس، دژنج (کیمیا).
- النيلة:** خم، ههش.
- نیلوفر:** له یلوویه، نیلوویه، نیلوفه، گیایه که له ناو ناویدا ده پرووی.
- نیو:** کالی.

ه

ه: پیتی بیست و شه‌مینی نایبی عه‌ره‌بییه.

ه: رانای نیرینه‌یه‌کی نه‌دیوه به‌دوای وشانه‌وه ده‌نوسه‌ی وه‌کو کتابه: په‌رتووی وی.

ها: رانای میتینه‌ییکی نه‌دیوه به‌دوای وشانه‌وه ده‌نوسه‌ی وه‌کو: والدتها: دایکی وی، داکا وی.

ها: بۆ بانگ‌کردنه، پروانه (یا). بۆ ناگادار‌کردنه‌وه.

ها (ه): ها، بگره، هانی.

هائج: وه‌جۆش‌خورۆش هاتوو، هار، رقوقین. حالور، دلگه‌رم، هاندراو، تاو دراو بۆ جوت بوون.

هائل: سامدار، ترسین، به‌سام. سه‌خت، قورس، گران.

هائم: ده‌سه‌سه‌ر، واق ورماو، تاو‌اره، ده‌ره‌ده‌ر. سه‌رگه‌ردان، سه‌وداسه‌ر، شه‌یدا، دوودل.

هابط: لاواز، نرم. ئەو که‌سه‌یه‌ بئته‌ خورای.

هابل: کړوکاشکار (کاسب‌ی فیلباز، پاوکه‌ریکه‌ فیل له‌ نیچیر بکات.

هات: بده، بی‌ره، بیته.

هاتف: ئەو که‌سه‌یه‌ ته‌نھا ده‌نگی بییسترئ و په‌نگی نه‌دیترئ. ته‌له‌فون، دووره‌ژنه‌و.

هاتل: هوری زۆر به‌بارش.

هاجر: وته‌ی پروویوچ، جووی که‌ره‌وه.

هاجر (ج) مهاجرة: شه‌خت بوون، په‌هنی، روو لئ وه‌رگیران، ده‌ره‌ده‌ر بوون.

- **مهاجر:** تاو‌اره، لانه‌واز، په‌هه‌نه.

- **مهاجرة:** لانه‌وازی، ده‌ره‌ده‌ری.

هاجرة: نیو رۆژ، سه‌ختی گه‌رما.

هاجس: ئەوه‌یه‌ به‌دلدا تئیه‌ری.

هاجم: په‌لامار ده‌ر، دارساو.

هاجن: ژنه‌کچ، کچیکه‌ له‌پیش خۆناسینیدا شووی کرد بچ.

هاجی: حوچه‌بی کار. پاشییز، نرتک بیژ، نرتک بیژیر، پاشدوو، داشۆر.

هادم: کاولکار، ویرانکار، کاوولگه‌ر.

هادی: رابه‌ر، یاریکار، پیشه‌وا، رتبه‌ر، ری نیشانده‌ر، رانما.

هادئ: هیدی، سست، هیمن، سه‌نگین و گران، ئارام، مات، ته‌پس، سه‌روتوو.

هادیه: دارده‌ست، به‌ردیکه‌ له‌ ئاویدا ده‌رکه‌وتبی.

هار: (ه) هار، سه‌گی هار.

هارب: هه‌لاتوو، ره‌ویو، ته‌قیو، راکردوو.

هارش مهارشة: تیکبه‌ردانی سه‌گان.

هاروت: ده‌لین ناوی فریشته‌ییکیه‌که‌ به‌رکوبینی خودای گرفتار بووه و له‌گه‌ل فریشته‌ییکی تر که‌ ناو (ماروت)، له‌ چالای بابلیدا سه‌ره‌وژیر هه‌لاوه‌سراون.

هارون: ناوی برای موسا پیغه‌مه‌ری بووه.

هاشم: شکین، وردوخاشکار.

هاخم: هه‌پروونکار، په‌رتویلاوکه‌ره‌وه.

هاخمة: هه‌پروون.

هاطل: لیزمه، په‌هیله‌بارانه، په‌یل، شه‌سس.

هاقل: مشکی نیر، رزق.

هال: به‌رده‌تراویله‌که، سه‌راو، سه‌راب.

هالة (ج) حالات: خه‌رمانه‌ی ده‌ره‌ی مانگییه، جۆخینه، ئاخله.

هالك: له‌ناوچوو، تئیداچوو، ته‌فروتونا بوو، مردوو.

الهالوك: گورگه.

هامة (ج) هوام: جانه‌وه‌ری خزنده و گه‌زۆکی ژه‌هردار وه‌کو مار. زینده‌وار.

هامة: سه‌ر بۆ هه‌موو چشتیک، که‌لله.

هامة: کونده بۆ، شایوو.

هامش: شیرا، په‌راویز.

ها هنا: ئە‌لیته.

ها هو: وا، ئە‌وا، ئاته، ئە‌مه‌تا، تی، ئە‌مه‌تانئ، ئە‌وه‌تا، ئە‌وه‌تانئ، فا، ها هه‌وه، بۆ تاکیکی نیرینه‌ی که‌سی سییه‌م به‌کار ده‌بریت، له‌وییه، وا له‌وییه.

قاموس الباكورة

ها هي: هەر وەكو (ها هو) وایه بەلانی بۆ تاکیکی مێینە ی کەسی سێبەم بەکار دەبریت.

هاون (ه): هاون، ئاوانگ، ئاوان، ئاوان، ئاوان، ئاوان، هاوون، هاونگ، هەوان، هۆد.

هاویە: جەهەنەم، دۆژە.

هبا: دوورکەوتنەوه، نەدیوویون.

هبا (ج) اهبا: تۆز، گەرد. مرۆی بێ هۆش و هێر، هێر، گەوج.

هبا: بەخۆزایی.

هباب: تۆز و خۆل، تۆزیکە کە لەناو تیشکی رۆژیدا بەناو روچنە و کۆلانا دا دەبێنریت.

هبار: قوونسو، عەنتەر، سەگسار مەمیونی نێر.

هباش: زۆر کۆکەرەوه، گەردو کۆکەرەوه.

هبة (ج) هبات: بەخشش، بەخشین، دیاری، خەلات، پێشکەش، پێشکیش.

- **موهبة (ج) مواهب:** بروانە (هبة).

- **موهوب:** بەخشراو، پێشکەش کراو.

هبت هبوا: هاتنی با.

هبر: گۆشتی نەرمە، نەرمک، گۆلمە، گۆلمە.

هبرە: گۆشتپارە.

هبش تهيشا: کۆکردنەوه.

هبطة القلب: قرچە ی دل.

هبول: بوتیک بوو لە کعبە لە پێش ئیسلامدا دەپەرسترا.

هبوط: هاتنەخوار، کەم بوونەوه، لاواز بوون، لە کورتی دان، نەوین، نیشتن، وەزەران دابەزین.

- **مهبط (ج) مهابط:** نزمی، نشیوی.

هتاف: هورپا، شاباش، چەپلە پێزان، ئافەزین، بژی، هەربژی.

هتاك: ئابروویەر، بەدزمان، پەردەدر.

هتر: بروانە هتک.

هتر (ج) اهتار: درۆ، ناراستی. سووچ، تاوان، هەلە.

هتف، هتاف: دەنگی وشک و رەق و بلند.

هتک (ه): ئەتک، هەتک کردن.

هتک الحياء: ئەبروویەردن، ئەتک کردن، سووک و ریسوا کردن.

- **مهتوك:** ریسوا، ئابروو براو، بێ ئابروو.

هتم: شکاندن، شکانی ددانی بۆک.

الهنن: رەهێلە، لێزمە.

هت هتا: درۆکردن.

هتاث: درۆزن.

هج هجا: بروانە (هدم هدماً).

هجا: بروانە (هاجی).

هجا: پاش ملەکردن، لەپشتی سەردان، پاشگۆتینی، پاشبێژی، نرتک بێژی، جنیودان. پچرانندی وتە و ئەژماردنی پێستەکان بەسەر و بۆرمانەوه، حوئجیی کردن، چەچە، حینجە.

حروف الهجاء: ئەلف و بیبە لە (أ) تا (ی).

مهاجاة: جنیویتکردن، لە پاشملە یەکتەری دووان.

هجر (ج) اهجار: جودایی، دووری. ورتنە، وراوە.

هجران: دووری، دووری.

هجرة: بەجی هێشتن، جووی بوونەوه، جیگۆری کردن، رەوکردن، کۆچکردن. دووری.

هجرة مهاجرة: دەربەدەرکردن، شارەو دەرکردن، جی بێ گۆزین، رەوکردن.

مهاجر: لانهواز، رەهەنە.

مهاجرة: دوورکەوتنەوه، جووی بوونەوه، دەربەدەری.

هجس: ورتە ورت.

هجم هجماً وهجوماً: پەلاماردان، هێرش بردنەسەر، شالاو بردنەسەر.

هجنة: وتە ی شوورەبیدار، شوورەیی و ناشیرینی.

هجو: خراپەگوتن، بەخراپە هەلبەستن بۆ کەسیکی دانان، بەهەلبەست لە خراپە ی کەسیکی دووان، بەدگۆیی، بەدوویژی، داشوشتن.

هجو: بەشەو نووستن.

هجوم: هێرش، شالاو، تەکان، شاتاوول، پەلامار، هەلمەت، پێدادان، دارپان، دارپان، هژووم.

- **مهاجم:** پەلاماردەر، شالاو بەر.

- **مهاجمة:** پروانە (هجوم).

هجير: نیوەرۆ، کاتی نیوەرۆیە، گەرمای نیوەرۆیە.

هجير: دەریاچە، باهە، حەوزی گەورە.

هجين (ج) هجن: دوورەگ، ئەو کەسە یە باوکی ئارەو و دایکی بێگانە بێ و یا باوکی باشتەر و خانەدانە تر بێ.

هجين: ولاخی رەسەندار لە لایەن دایکیبەوه.

هداب، هدبة: ریشوو، ریشی.

هداف: دەستپراست، پلۆتکە، سەگمانە، نیشانە ئەنگیتو، ئەنگیتو، نیشانچی، سەگقان.

هدام: وێرانکار، رمین، رووختنەر.

هدام: گێژی، سەرسوویان.

هداية: رێ نیشاندان، شارەزا کردن، رێبەری، رابەری.

هدب (ج) اهداب، (اهداب العين): قەرۆل، مژوولانگ، مژە، مژگول، موژانگ، بژانگ، بشکول، بشکۆل.

الهدب: دۆشین، چنن، برین.

هدة: گرمە، گرمە گرم.

ها هي: هەر وەكو (ها هو) وایه بەلانی بۆ تاکیکی مێینە ی کەسی سێبەم بەکار دەبریت.

هاون (ه): هاون، ئاوانگ، ئاوان، ئاوان، ئاوان، ئاوان، هاوون، هاونگ، هەوان، هۆد.

هاویە: جەهەنەم، دۆژە.

هبا: دوورکەوتنەوه، نەدیوویون.

هبا (ج) اهبا: تۆز، گەرد. مرۆی بێ هۆش و هێر، هێر، گەوج.

هبا: بەخۆزایی.

هباب: تۆز و خۆل، تۆزیکە کە لەناو تیشکی رۆژیدا بەناو روچنە و کۆلانا دا دەبێنریت.

هبار: قوونسو، عەنتەر، سەگسار مەمیونی نێر.

هباش: زۆر کۆکەرەوه، گەردو کۆکەرەوه.

هبة (ج) هبات: بەخشش، بەخشین، دیاری، خەلات، پێشکەش، پێشکیش.

- **موهبة (ج) مواهب:** بروانە (هبة).

- **موهوب:** بەخشراو، پێشکەش کراو.

هبت هبوا: هاتنی با.

هبر: گۆشتی نەرمە، نەرمک، گۆلمە، گۆلمە.

هبرە: گۆشتپارە.

هبش تهيشا: کۆکردنەوه.

هبطة القلب: قرچە ی دل.

هبول: بوتیک بوو لە کعبە لە پێش ئیسلامدا دەپەرسترا.

هبوط: هاتنەخوار، کەم بوونەوه، لاواز بوون، لە کورتی دان، نەوین، نیشتن، وەزەران دابەزین.

- **مهبط (ج) مهابط:** نزمی، نشیوی.

هتاف: هورپا، شاباش، چەپلە پێزان، ئافەزین، بژی، هەربژی.

هتاك: ئابروویەر، بەدزمان، پەردەدر.

هتر: بروانە هتک.

هتر (ج) اهتار: درۆ، ناراستی. سووچ، تاوان، هەلە.

هتف، هتاف: دەنگی وشک و رەق و بلند.

هتک (ه): ئەتک، هەتک کردن.

هتک الحياء: ئەبروویەردن، ئەتک کردن، سووک و ریسوا کردن.

- **مهتوك:** ریسوا، ئابروو براو، بێ ئابروو.

هتم: شکاندن، شکانی ددانی بۆک.

الهنن: رەهێلە، لێزمە.

هت هتا: درۆکردن.

هتاث: درۆزن.

هج هجا: بروانە (هدم هدماً).

هجا: بروانە (هاجی).

- هَدَد**: پروانه تهديد.
- هدر هدرا**: به خورايي چوون.
- هدر**: پروانه معتوه.
- هدر**: خورايي، فيرۆ، لاپوره، لاپوره، مفت، خوراو پورا، بيت نرخ، بادی ههوايي، بايي ههوايي.
- هدرا**: به فيرۆيي، به خورايي.
- هدرجه**: هايدرين.
- هدف (ج) اهداف**: تامانج، نيشانه، نيشان، بالهته، كۆلك، خال، نارمانج، شهقل. مهبهس، مهبهست، نارزهو، تاوات. شوپيني بلند.
- هدل**: گمه گمي كۆتري.
- الهدم**: تيكدان، تيكويه كاندان، ويرانكردن، كاولكردن، خاپووركردن، تيك شانكندن، داته پانندن، هه رستاندن.
- مهديم**: ويرانه، كاوول، خاپوور، خرتك، خرتگه، خستراو، كه مباح، داخان، كاوولكراو.
- هدنة (ج) هدن**: دهست هه لگرتن، وازهينان، ناشتي، جهنگ وهستاندن، شه ر اكرتن.
- هدهد وهدودا**: ويرانكردن، شانكندن.
- هدهد (ج) هداهد**: هه پۆ، په پوو، په پووسله مانكه، په پووك.
- هدهدة**: راژانندن، ژانندن.
- هدوء**: هيديتي، شينهي، نارامي، هيمني، ناشتبي، كسي، ناسپايي، سرهوت، داکاسان، كش، كشوماتي.
- بهدهوء**: به ناسپايي، به حاسته.
- هدود**: گهردنه.
- هدی**: رتيگه ي راست، راسته رتيگا.
- هدی**: هديء: بووك، مه پي قورباني.
- هدی**: رابهري، ياريكاري، رتيگاي راست.
- هدی**: مه رتيگه بو قورباني و يا نازه لومالاتيگه به دباري بيريته كه عبه و له وي بکريته قورباني.
- هديد**: هه رده شه، هه رده شه و گوپه شه، گهف. گرمه، گرموهۆر، گيف، قرمه، قرمه قرم، قرمهوهۆر، هارپه ي ئاو يا ههور.
- هدير**: گمه گمي كۆتر و دهنگي وشتری. وژه وژ، هاژه. گهف.
- هدا**: ئەمه، ئەم، ئەيدا، ئيسد، ئيم، ها، ئەيه، يه، ئينه، ئەف، ئەفه، ئي، ئاته.
- هدار**: چه نه باز، وپ وپه.
- هذه**: هه ر وهكو (هدا) وايه به لان بو ميبينه به كار ده بريت. ئەف، ئەوي، وئ، ئەويته.
- هدب هدبا**: برين، خاوتين كردن، رتيكوييگ كردن. هيمن و پاكوو كردن.
- هدر**: فيشال، لاف، پي بيريدي.
- هدلول**: مرۆي سووك، تيري سووك، گورگ گرد و ته لي گچكه.
- هذي**: ئە ئوه (بو ميبينه).
- هذيان**: وريته، فراقه، چشتي پرووپوچ، برسكاندن، په رتوبلاو، وه رينه، هه ليتويه ليت.
- هر (ج) هررة**: گورپه، پشيله نيتر.
- هر (ه)**: هرپه، هه رپه، برۆ.
- هرَب هربا**: هه لاتن، راکردن، رهمکردن، په كين، پشتندان، تاران، ته ورين.
- مهرب**: هه لاتگه، ده رته تان.
- هرة**: پشيله.
- هرج**: هه را هه را، هه راوه رپا، هه را، كيشه، كيشه كيش، نازاوه، تينكه لاوي، پشيو، شپرتوي، ناشووب، سه خله تي، شلوقي.
- هرج مرج**: ناخوران، تالان و برۆ.
- هرج هرجا**: تووشی گيچهل و كيشان هاتن.
- مهرج**: زۆربلتي، چه قه چناوه، زۆروه پي.
- هرد**: زه رده چپوه، زه رده چوو.
- هرس هرسا الشيه**: کوتان، به زه بر هارپين.
- هرس**: (ه) هه ريس، رووخاني رونووه به فری كيوانه.
- هرط**: ساقه سووره، جوچكه ي بالندانه كه تازه له هيلكه هاتبيته ده ري په ر و بالي ده رنه كـرد بي، تووكنه، زه رنه قـووته، زه رنه قووته له.
- هرطمان**: گاگۆز، گلينه، كزن و وليته.
- هرع هرعاً اليه**: به په له بو لاي وي چوون.
- هرل**: زپكوپ، كۆله وهس، زپمندال. مندالي ژنيكييه له ميتردي پيشووي.
- هرم**: پيري، كۆنه سالي، هه رهم.
- الهرم**: پۆيه تيژ (له ئە نـداز ياريـدا).
- الهرم (ج) هرمون**: زۆربير، پۆرسپي.
- هرم**: ئەوپه پي پيسرييه. پۆيه تيژ، قووجه كه يه كي سني يا چوار كۆشه يه.
- هرم (ج) اهرام**: قيسـتكا يـتيـكي سـني يا چـهـند سووچه كه له كاتي پيشوودا بو گۆرستاني پادشاياني ميسري دروستكراوه.
- هرماس**: شيري درنده، بيتچووه پلنگ.
- هرميس**: كه رگه ده ن.
- هروب**: هه لاتن، پشتندان، راکردن، رهمکردن، فرته كردن، فركانندن، هه لهاتن، غاردان، ده رچوون.
- مهرب**: راگه، ده رته تان، هه لاتگه.
- مهرب (ج) مهارب**: قاچاخ، قاچاچي.
- مهرب**: كه لويه لي قاچاخ.
- هروور**: گلوو، گله، گلار، بۆل (ئي تري).

هزبل: له‌ر، زه‌بوون، لاواز، بئ تووک، بئ تین، سییس، ژاژ، کهرته‌له‌ر.

هزیم: قرمه، قرمه قرم، گرمه، گرموهۆر، هارپه‌ی ناش.

هزیمه (ج) هزائم: رهو، کۆل، کۆلدان، هه‌لاتن، رهو تیکه‌وتن، په‌م، په‌مین، په‌وین، په‌قین، شکان.

هس: چیه، سرته.

مه‌اسه: چیه چپ و سرته سرت له‌گه‌ل په‌کتری کردن.

هسیس: ورد و هه‌راشکردن، کوتراو، سرته.

هش (ه): هه‌ش، خم.

هش (ه): هۆش، هۆش، هۆش، بۆ راوه‌ستاندن، گویدریتزان به‌کار ده‌بریت.

هش: خاو.

هشاشه: شادمانی، گوشاده روویی، شادبوون.

هشام: جوامیتری، به‌خشش.

هشیم: گزره. گیای تیکشکاو و ژاکاو و گه‌چراو.

هض: هضاً: شکاندن، کوتان.

هضیه: بان، بان، بلندی، به‌رزایی.

هضم: هه‌پروون کردن، هه‌رس، تواننده‌وه‌ی خۆراکه له‌چیکلنده‌دا، تواننده‌وه و بلاوکرده‌وه، به‌گیان که‌وتن.

- **الجهاز الهضمي:** ئامرازی هه‌پروونی.

- **سوء الهضم، الهاضمة:** ده‌وی، ته‌بعی، ده‌وا.

- **سوء الهاضمة:** ته‌بع.

هطول المطر بغزارة: شه‌سته‌بارانه، شیتسه‌بارانه، دادان، دابارین.

هطول المطر خفياً: نمه‌بارانه.

هه‌هفة: جریوه، خشخش، خشه، خشه خش.

هه‌فوة (ج) هه‌فوات: تاوان، سووچ، چه‌وتی.

هک: کوت لیج دان، کوت لیج ژه‌نین.

هکذا: بروانه (کذا).

هک: ئایا، ئه‌ری، هه‌ری، هه‌یاران، مه‌ر، مه‌گه‌ر، داخووا، چما، ما، چمان، ئه‌یه، ئاخۆ، ئه‌یدا، داخۆ.

هلا: بروانه (هل).

هلاب: بۆران، ناوی چهند پوژتیکی ساردیشه له‌مانگی رتیه‌ندانیدا.

هلاس: ده‌رده باریکه، دیق، وه‌رم.

هلاک: له‌ناوچوون، پیچوون، ته‌فرووتونا بوون، تیدا چوون، سه‌ردانان، فه‌تاره‌ت، فه‌ته‌رات، قی، له‌ناوچوو. مردن، تۆپین، منداریبوون.

هلاکه: له‌ناوچوون، تیدا چوون.

هلال: مانگی یه‌ک شه‌وه، مانگی تازه، نووی هه‌یف.

هلام: جوژه خۆراکیکه له‌گۆشتی گۆلکی دروست ده‌کری.

هروول (ج) مه‌رولاً: گورگه، گورگه‌لۆق، پویشتیکیکه له‌نیوانی پویشتن و غاردانیدا، به‌هه‌لته‌ک هه‌لته‌ک پویشتن.

هرووله: گورگه‌لۆقه، هۆرته هۆرت.

هروم: ژنی به‌دخوو و به‌دروشت.

ههره: (ه) هه‌را هه‌را، ده‌نگه ده‌نگ.

هه‌ری: مپه‌ مپه، مپاندنی سه‌گ، هه‌را هه‌را.

هه‌ریسه: (ه) هه‌ریسه، که‌شکه‌ک، که‌شکین، چیشتیکیکه له‌گه‌مه‌کوتا و گوشت دروست ده‌کری.

هه‌ریه: پشیلای گچکه و مپ.

الهز: له‌راندنه‌وه، شه‌کاندن، هه‌ژاندن، قه‌راندن، له‌راندن، له‌نگاندن، پاره‌نین، له‌راندن، له‌سین، له‌رزه، پاره‌شاندن، جوولاندن، هه‌ژاندن، هه‌ژاندن.

الهز بشده: راته‌کاندن.

هه‌زاز: هه‌ژین، جوولین، هه‌ژینه‌ر، له‌رزین، له‌رزۆک.

هه‌زه: قه‌شمه‌ری، گالته‌پیکردن.

هه‌زار: بولبول.

هه‌زاک: له‌رزۆک، له‌رزین.

هه‌زال: لاوازی، له‌ری، له‌جه‌ری.

هه‌زال: بژانگ.

هه‌زاک: گه‌مه‌کار، شوخی کار.

هه‌زاله: گه‌مه‌کاری، شوخی کاری.

هه‌زبل هه‌زبله: زۆر هه‌ژار و ده‌ستکورت بوون.

هه‌زه: جوولان، جووله، ته‌کان.

هه‌زه ارضیه: بووله‌رزه، بوومه‌له‌رزه، شه‌کان، له‌ره، له‌رزه‌ک.

هه‌زج: گۆله و ده‌نگی هه‌وری، ده‌نگی خۆش.

هه‌زر هه‌زرا: لیدان، ده‌کردن.

هه‌زع: بروانه اضطراب.

هه‌زل: قه‌شمه‌ری، گه‌مه، گه‌پ، شوخی، قسه‌ی پووچ.

هه‌زل هه‌زلاً: بئ تووک و لاواز بوون.

هه‌زله: لاوازی کرد.

هه‌زلی (ج) هه‌زلیات: قه‌شمه‌رجار، زارۆک، لیبۆک، گالته‌چی.

هه‌زم: که‌شه‌وو، قرمه.

هه‌زم العدو هه‌زماً: دوژمن شکاندن، شکست تیکه‌ستن، پارفاندن.

- **مه‌زوم:** به‌زیننه‌ر، پارفیننه‌ر، پاوننه‌ر.

- **مه‌زوم:** شکاو، هه‌لاتوو، ته‌قه‌تیکه‌وتوو.

هه‌زمه: چالی، لغاوه، لاغواوه‌ی زاری. په‌له، تانه، هه‌ور (له‌که‌که).

هه‌زهاز (ه): هه‌زه‌ه‌ز، هه‌شه و هه‌زه‌ی ناوی.

هه‌زه‌ز هه‌زه: که‌نه‌فت کردن. جوولاندن، بژواندن.

هه‌زیز: هه‌شه‌ه‌ش، شه‌نه، هه‌رپه‌ی ناو یا هه‌ور، هه‌زه، هه‌زه‌ه‌ز، هه‌شه‌ی با.

و

و: پیتی بیست و حوتهمینی ئابیتی عه ره بییه.

و: وه، (W.U) نامرزی ویکخستنه بۆ لیک نزدیک کردنه وهی دوو وشه یا دوو رستان به کار ده برین.

وا (ه): وا، وای، ئه یوای، ئه یوا، ئاخ، ئای، ئۆه، ئه ی، ئۆف، ئۆ، هاوار، هاوار هاوار، هاوار و بانگ. (بۆ هاوار و داده).

واهر: کولکن.

وابل: بارانه ی تنۆکه گه وره یه، تاقی، خویره مه بارانه، ره هیله، ره هیل، ره هیله بارانه، لیزمه، شهس، شهسته بارانه.

واهب: هه لبه زه وه.

واثق: پرواکار، باوه رکار، قایم، دلنیاکار.

واجب (ج) واجبات: پیتویست، گه ره ک، تار، مقام، دبووک، ئه رک، فه رمان، هه رک.

واجب الوجود: ئه وه که سه یه که هیچ جوژه پیتاویستییه کی به که سیتیکی تره وه نییه که بریتییبه له خودا، یه زدان، توانا، دهسته که وتوو، دهوله مه مند.

واجهه مواجهه: دیتن، روویه روو بوون، یه کتر دیتن.

واحه: میترگ، ئاواپی گچکه یه له چۆلی.

واحد (م) واحده: یه ک، ییتک، ئیتک، یوو - وه، هیتک.

واحداً: یه کتی، یه کتیک.

وآد: زینده به چال، زینده به گۆر، زینگه به چال.

وادق: به فال.

وادي (ج) اودية: دهره وهن، شیوو، دۆل، دهره، نهال، گه روو، گووه ژور، دۆپ، دهره ند، نه قاب، گلال، گه ری، گه لی، قه م، شیف، کوندر.

وارث (ج) وراث وورثة: شووینگر، شه ره گر، شووینگر، خووینه خورا، خووینه خووی، به شبه ر، پاشماک گر، خاوند که له پوو، میراتگر.

وارد: هاتوو، گه یشتوو، گه بیوو، نزاو، وه رگرتنه.

واردات: داهات، دهرامهت، هه جهل.

وارع: پروانه (زاهد).

وازنه موازنه: به راورد کردن، پیتک کیشان، پیتک گرتن، جووته نی، ته ریب کردن، به یه کتری گرتن.

واسط: نیونجی، که سیکه له نیوه راستیدا دانیشی، ناوجیگه ر.

واسطه (ج) وسائط: هۆ، بۆنه، ناوه ندی، کۆسته کی، به ره وان، روو، مایه، ناقه به ر، ده ستاویژ، ئیوه ر، سادار، سه بارهت.

بواسطه: به هۆی، به بۆنه ی، له و، له ورا، ژووی.

واسع: به دهره تان، گوشاد، فراوان، دهره تان، به رو ده ر، پانویژ، به ر به ره لا، وراق، پان، راهی، فره، فلت.

الواشي، واشي: قسه چن.

واصف: هه لنه ر، پی هه لنگۆ.

واصل: گه یشتوو، گه بیوو، په یوه ست بوو، نزاو.

مواصل: هاتوو چۆکار، سه ر لی دهر.

مواصله: پیتک گه یشتن، ویکه اتن، هاموشۆ، هاتوو چۆ، پیتداهاتن، گه یشتنه یه کتری، ویکه اتنه وه.

واضح: ئاشکرا، دیار، په یدا، خویا، خووانی، ئافتاوی، شتیار، ره وشه ن، روون، رووناک، بی په رده.

واضع: زاو، زاگ، زاییگ، زیتان، زه یستان.

واضح: دانه ر، روژه ر.

واطی: نزم، نه وی، نشیو.

واظب مواظبه: لی خه فتان، ئاگاداری کردن، له سه ر رویشتن، پایه داری، له سه ر روین، نه تراندن.

واعظ (ج) وعاظ: مۆچکار، پیتوه ر، مۆچیار، مۆژیار، په ند داده ر، ئامۆژگار.

واعده مواعده: په یمان پیتکدان.

واعي: هۆشیار، تیگه یشتوو.

وافد: هاتوو، گه یشتوو.

واف: ته واو، ره به ق، ته ف، به س. تپیرا، تپچن.

وافر: زۆر، گه لیتک، فراوان.

قاموس الباکورة

وباء (ج) أوبئة: (هـ) وهبا، نازار، ناهو، قمران، درم، درمانه، رشانه وه، نهخوشییه کی ترسناک و کوژندهی گشتییه، گو یا نیشانه کانی: میزگیران، زور سهرما بوون، زور تینوو بوون، دهنگ نووسان، پیست و شک بوون، چاو قوول بوون و رشانه وهیه.

وبائی: درمی.

الوبال: (هـ) نازوباز، سهختی، نازار، خراپه ی دوابی.

وتر (ج) اوبار: کولکی و شتر و کهرویشک و ئبتر.

وبیل: سهخت، دژوار، کاروباری گران.

وتار: ژتیساز.

وتد (ج) اوتاد: سنگ، گولمیخ، کولا، پیگوزهک، سنگک، پیسیر، بهر، پزی، کهله مۆک.

وتر (ج) اوتار: ژتی کهوانی کارگه چی و تیر و ئیدیکه یه، ژی. دهمار، رهگ، په.

وتر هندسی: تیره.

الوتر الرفیع: داڤ، داو، هودا.

وتر ووتر: ته نها، تاڤ، تاک.

وتیره: ریگا، رهووش.

وتین: رهگی دل.

وثاب: تهختی نووستنی، نووسن.

وثاب: هه لمهت بهر، هه لمهتدهر.

وثاق: بهند، رسته، بهن و یا په تیکه مرزی پی به ستری.

وثب: بلندبوون، فه چنقاندن. بازدان، هله په هین. په رین.

وثبان: قوته قوت.

وثبة: پردان، خو هه لدان، راپه رین، هه لمهت، شوړش. قه له مبارز، گومه ته، وزاق.

وثن (ج) اوثنان: بوت، پوت.

وثنی: بوتیه رست.

الوثنیة: بوتیه رستی، بوتیه رستی.

وثوب: ده رچوون، چوونه دهه، ده رپه رین، جـوولان، وه زین، هه لسه زینه وه. به رۆژ به سهه ر دادان، په لامار بردنه سهه ر له رۆژتیدا.

وئوق: پروانه (اعتبار).

میشاق: به لین، په میان.

وئیق: قایم، مه حکم، پکیت.

وئیقة (ج) وئائق: بروانامه، به فانامه، باوه رنامه، گرتیوئیکه که جینگای دلنیاپی و باوه ری بی، نه وهیه که بایه خی پی بدری و پشتی پی به ستری.

وئیمة: شه غره.

وجاء: جینگای که متیار، نارامگه ی که متیار.

الوافرة: دووگ، بهز.

وافق موافقة: سازگار بوون، ریکه وتن، لووان، پیکه اتن، دهستان، سازگاری، قول کیشان.

- موافق: هاودهنگ، هاوړا، ساز، سازگار، له بار، به دل، را لی، په کدهست.

- غیر موافق: ناساز، بیکیس، ناقولا.

- موافقة: سازگاری، هاوړایی، هاودهنگی، را لی بوون، قول کیشان.

واق، واقی: بالنده بیکه وه مروی ده چی و له که نار تاوان ده چی، رهنگی بوژیکی مه یله وه شه چند په ری به رزی سپی وه کو تاجی هه یه رهنگه ماسیگره بی، چونکه ماسی ده خوا دهنگه که ی وه (واق واق) ده چی.

واقع: که وتوو، که فتوو، که تی، پی له چی دامه زراو، بنچینه ی کار، روودای هاتوو خوار.

واقعة (ج) وقائع: ههنگامه، رووداو، به سه رها، سه رپیته تی.

واقعی: راسی، راستی، راستییه که ی.

واقف: ویستاو، راوه ستاو، وه ستاو، ویستاو. زانا، ناگدار. که سیکه هه ندیک یا هه مو سامانی خو ی پیشکه ش به ته کیه، خانه قا و یا مزگه وتان بکات.

واقی: خو پاریز.

والا: ئانگو، دنا، ئانه، ئانی، ئه گه نا، وه گه رنه.

واله: شیفته، سه رگه ردان، سه وداسه ر.

والد (ج) والدون: پروانه آب.

والدان: دایک و باب.

والدة (ج) والدات: پروانه (ام ج) امهات).

والدة: زاو.

والدین، والدان: دایک و باب.

والي (ج) ولاية: سه ردار، فه رمانه ر.

وئام: ناشتی.

وامق: دۆست، گراو، یار، سه وداسه ر، ناوی یاری عذراپه و داستانی دووردریژه.

وامی: قهرزدار، داماو.

واه (ه): هه پری، ئاه، واه.

واها: له کاتی سه رسوورمانیدا به کار ده بری، ئاه، هاها. واهب: به خشنده.

- موهوب: پی به خشراو، به هه رمه ند، به هه روه ر.

واهمة: دردیونگی، کو، هه راسه، هه سستی دل بوچوون.

واهن: شلوشول، چرووک.

واهی: سست، بی بونیان، ناقایم، ئیره تی، حامی چرووک.

وجیهه (ج) وجهاء: روودار، بهروو، پایه‌به‌رز، ریش‌سپی، به‌دیمه‌ن، به‌ریز، قه‌درگران، روو‌باش، روو‌خوش، خاوه‌ند پایه.

وجهیه: که‌بلان، ژنی‌جوان و خاوه‌ند پایه.

وح: (ه) وه‌حه، وه‌حه‌وح، وه‌له‌بو‌درکردنی‌ره‌شه‌ولاخان‌به‌کار‌ده‌بریت.

الوحام: مه‌گیرانی، بی‌زوو.

وحد: تاک، تاق، ته‌نیا، تیق.

وحدان: یه‌کان.

وحدانی: تاک و ته‌نیا.

وحدانیته: تاکوته‌نیایی، ته‌نیایه‌تی، ته‌نهایی، یه‌کیستی، باری‌ته‌نهایی.

موحد: که‌سی‌که‌باو‌دری‌به‌تاک و ته‌نهایی‌خودای‌ده‌بی.

وحده: تاک، سله‌تی، ته‌نهایی، تنانی، ته‌نایی، ئیکاتی، تاکه، یه‌که، یه‌کیستی، بی‌هم‌پایی، یه‌کتایی، یه‌کته‌نی، یه‌کیه‌تی، یه‌گانه‌گی. یه‌که (کیمیا).

وحده الزمن: یه‌که‌ی‌کات.

وحدات: یه‌کان.

وحش (ج) وحوش: کیسوی، ناکه‌وی، ره‌مه‌کی، کوئی، هوئی، پروویل، ره‌هگ، جانه‌وه‌ری‌بیابانی.

وحشة: کیسوتی، هله‌تاوی، ره‌مه‌کیستی. ترس، سام، سه‌هوو، دلته‌نگی.

وحشی، یتوحش: کیسوی، ره‌مه‌کی، ره‌هگ، پروویل، سرگ، شاخی، کوئی، کوئی، هوئی، نامز، ناهوگر.

وحل (ج) اوحال: قور، هرگ، هر، هر، هرگا، کوور، لیتاو، گیل، هرک، هرگ.

موحل، موحل: باتلاخ، باتلاک، قوراوی.

وحم (للرأة): مه‌گیرانی، بی‌زه، بی‌زه.

وحوچه (ه): وه‌حه‌وح بو‌ناژوتی و ده‌رکردنی‌ره‌شه‌ولاخان‌به‌کار‌ده‌بریت.

وحي وحياً: به‌سرتنه‌ئاخفتن. (اشارة) لینی‌کردن، کورته‌ژن. شازن‌ناردنه‌لا.

وحي: دل‌لیدان، خرپه، سرووش، خورپه‌ی‌دل، خورپیان، دلته‌خورپ، کورپه، دلته‌په‌بی. وه‌لام، نامه، ده‌لین‌ئه‌و.

وحید: تاک، تاق، تاکانه، تاقانه، باد، بی‌کس، بی‌هم‌پا، تاق و ته‌نیا، ته‌راخ، ته‌ک، سه‌لته‌زه‌لام، یه‌کانه، یه‌کانی، یه‌کتا، یه‌کته‌ن، یه‌ک‌ره‌نک.

وخامة: سه‌ختی، گرانباری‌ناسازگاری.

وَحْشٌ: چشتی‌بی‌سوود، مروی‌سووک، ته‌به‌قی‌ره‌شه‌ولاخان.

وجاهاً: رووبه‌روو.

وجاهة: ماقوولی، به‌روویی، جوامیتری، جوامه‌ردی، پایه، ری‌زه، قه‌در، جووانی.

وجب وجوباً: گه‌ره‌ک‌بوون، پی‌ویست‌بوون.

موجب: هو، بوئه، گه‌ره‌ک، پی.

وجبة (ج) وجبات: جار، چهل، ههل.

وجد: شه‌وق، چه‌زه، خوشی، سه‌ودا، نه‌قینی.

وجد وجداً ووجوداً: ده‌ست‌که‌وتن، وه‌ده‌ست‌هینان، دوزینه‌وه، په‌یداکردن، تووشه‌اتن.

وجد: بوون، بین.

وجدان: دل و ده‌روون، هومان، دل‌هه‌لگرتن، ده‌روون، نفس و هیزی‌ده‌روونی، هیزی‌ژووره‌وه‌یه‌که‌چاکه و خراپه‌ی‌پی‌لیک‌جوایه‌ز‌ده‌کرتنه‌وه. دوزینه‌وه.

وجدانی (ج) وجدانیات: ده‌روونی، دل‌هه‌لگرتن، نه‌وه‌یه‌که‌دل‌هه‌لیگری، نه‌وه‌یه‌که‌هیزی‌دل و ده‌روون‌بی‌دوزینه‌وه.

وجدة، وجدان: دوزینه‌وه، په‌یداکردن، دیتنه‌وه.

وجز وجزاً: کورت‌کردنه‌وه، که‌مکرده‌وه، قول‌کردنه‌وه.

موجز: کورت‌کراوه‌وه، قول‌کراوه‌وه.

موجز: قول و کورت‌کردنه‌وه.

وجس: ده‌نگی‌هیدی. دلته‌کوئی، دلته‌وردنه‌وه.

وجع (ج) اوجاع: ژان، ئیش، ژووار، نازار، هه‌و، سو، کزه، کزره، کولی.

وجل: ترس، هه‌راس.

وجنة (ج) وجنات: کولمه، گونا، ئه‌لیک.

وجه (ج) وجوه: روو، دیار، رووچ، روخسار، رووچک، به‌ر، په‌یکه‌ر، پل، چو، چروچاو، چروچهم، ده‌موچاو، دیم، دیدار، دیم، دیما، دیمه‌ن، رووچک، سه‌روچاو، دیم، ره‌نگوورو، چاره، شپوه.

وجه: ریکا، ری، لا، ناره‌زوو.

لوجه الله: له‌ریگای‌خودایدا.

وجه: روو، رووکاری‌چشتی، لا، کن.

وجه: رووتیکردن.

وجهاً لوجه: رووبه‌روو.

وجهة: لایه‌ن، ته‌نیش، نه‌وه‌یه‌که‌روو‌له‌و‌بکرت.

وجوب: پی‌ویست و گه‌ره‌ک‌بوون، تار، مقام، ناچاری.

وجود: بوون، بین، بی‌بین، هه‌سی‌بوویین، په‌یدا‌بوون، سو‌راخ، گومان، نوونگ.

وجیئة: چیشتی‌که‌له‌خورما و کولله‌ی‌کوتراو‌دروست‌ده‌کری.

وجیز، وجیزة: کوله، قول، کورت.

وجیع: ده‌ردناک، ئیش‌ده‌ر.

- وَسَط:** نیتو، نیتوان، ناوه‌ند، نیتوهریاست، جه‌نگه، ناوه‌ریاست، هاویر، جه‌رگه، دووتووان، کرۆک، نیمچه، میانه، ناوپاره، ناووک، ناچه، ناوگره، نیتوهند.
- **اوساط:** ناوه‌نده‌کان.
- الوسطی:** قامکی نیتوهریاستییه، تلیا نافین، تلیا ناوچار، تیلیا ناوه‌ندئ، زهرنه‌قووته، هه‌لمه‌قووت، ناچار، نیتووک، ناوونجی، په‌نجیه‌ی بالا‌به‌رزه.
- وسعة:** فراوانی، گوشادی، دهره‌تان، فره‌وانی، گوشایش تووانایی، ده‌وله‌مه‌ندی.
- وسق (ج) اوساق:** باری و شتر که به‌ئندازه‌ی ۶۰ که‌ویژه.
- الوسم:** نیشانه، داغ، نیشان دیاری، دروشم.
- وسم و سماً:** نیشانکردن، داغکردن.
- وسمة و وسمة:** گیایه‌که گه‌لایه‌کانی وه‌ی مووردی ده‌چن که گه‌یشت ره‌ش ده‌بن و بۆ خه‌نه به‌کار ده‌بریت بۆ برۆ و شوینی تر.
- وَسَن (ج) اوسان:** نیاز، ناتاجی.
- وسنة:** پروانه (نُعاس).
- وسواس (ج) وساوس:** دوودلی، نیگه‌رانی، خیالاتی پرووپووج، ئه‌ندیشه‌ی خراب به‌دلدا تییهری.
- وسوس و سوسة:** دوودل و نیگه‌ران بوون.
- وسوسة:** وژاره، واته‌ویره.
- وسیط:** نیتوهریکار، کۆسته‌ک، ناقه‌بینجی، پینا، ناوه‌ندیار، ناوچیکگر، نیتوهندیار.
- وسیع:** گوشاد، فراوان، پیتش ناوه‌له، به‌ربه‌رلا، فره، به‌رگوشاد، بالووال، به‌رف کری، پژ، به‌ریلاو، پانویژ، فتوفراوان، فلق.
- وسيلة (ج) وسائل:** هۆ، بۆنه، ده‌ستاویژ، گه‌زه‌ک، نیزیکی، سفن، نیتوهر، ئه‌ویه‌که به‌هۆی و بیه‌وه به‌ندیواری و نزیکی له نیتوانی دوو یا چند که‌س و ئیتردا په‌یدا ده‌کات.
- وسیم (ج) وسما:** جوانۆ، دل‌فین.
- وشاح:** به‌رموور، حه‌مایه‌ل، ئه‌وه‌ی که له شان ده‌کریت.
- وشایة:** زمان لیدان.
- وشق:** (ه) وشه‌ک، کوربه‌شه، قوربه‌شک، کوری به‌چک، هووشاک.
- وشك:** په‌له.
- وشم (ج) وشوم:** ده‌قاندن، ده‌قدان، خالکوتان له‌سه‌ر پیستی له‌ش، دروشم، نیشانه‌ی ئازهلانه.
- وشنة:** ئالووالو، به‌لالووک.
- وشوشة:** چیه، چپاندن.
- وشی:** نه‌خش و نیگاری کراس.
- وشیح:** داریکه له‌نیتو چپایاندا له‌ناو قه‌له‌شتی به‌رداندا شه‌ن ده‌بن.
- وشیح:** به‌ردی ناسک، ته‌خته‌به‌رد.
- وشیعة الغزل:** که‌لافه ده‌زوو، مه‌کاره، غه‌ر غه‌ره.
- وشیمة:** شه‌روکیشه، دوژمنایه‌تی.
- وصاف:** هه‌لزر، هه‌لتیر، هه‌لگۆ.
- وصال:** پیکه‌گه‌یشتن.
- وصایة:** بی سیبری، ئامۆژگاری، راسپاردن.
- وصعة:** گۆربه‌چنه، گۆره‌وی چنه، گۆریچنه (بالنده).
- وصف (ج) اوصاف:** هه‌لگۆ، ئاکار، پت هه‌لکوتن، وه‌سپ، هه‌لگۆن، خاسه، ستایش، ساخوله‌ت، چوونه به‌تانویژ داچوونه خواره‌وه.
- وصف و صفأ:** پت هه‌لگوتن، به‌ته‌نا داچوونه خواره‌وه، به‌تانویژی جوانی و چاکی و نازایی، به‌زه‌بی، دل‌فراوانی داچوونه خواره‌وه، ساخوله‌تکردن.
- وصفة:** چاره‌نامه، (په‌چیتنه)، ده‌میژوری.
- وصفي:** نیشانی، وه‌سپی، ساخوله‌نی.
- وصل:** دقناک، په‌ته، دقناک، پسووله.
- وصل:** گه‌یشت، یاوا.
- وصلة:** په‌یوه‌ندی، پیکه‌گه‌یشتن.
- **موصول:** گه‌یشتنگه.
- وصمة:** سستی له له‌شدا، که‌موکوری، شوورده‌یی.
- وصول:** گه‌یشتن، گه‌ان، گه‌اشتی، گه‌شتن، گه‌ایی، گه‌هیشتی، لی که‌تن، پیکه‌یشتن، راگه‌یین، راگه‌یشتن، گه‌یین، ره‌سین.
- وصلات:** دقناک، دفنان، گرته‌ک.
- **موصول:** په‌یوه‌ست، پیته‌نووسا، گه‌یشتوو.
- وصي (ج) اوصیاء و موصی:** پت ئه‌سپیرراو، پت سپیر، سه‌ره‌رشت، به‌خیتوکار، ره‌نیتو هیتنهر، پت ئه‌سپارده، راسپیرراو، سه‌ره‌وگر.
- **موصی:** (ناوی بکه‌ر) راسپیر.
- **موصی:** راسپیرراو.
- وصیة (ج) وصایا:** راسپارده، سپارده، راسپیری، ئه‌سپارده، ئه‌سپه‌رده، راته‌سپارده.
- وصید:** ده‌رگا، ئاستانه، کیتو.
- وصیف:** پروانه (خادم)، نۆکه‌ر، ژیرده‌ست، کارگر، نگل.
- وصیفة:** کاره‌که‌ر، کلفه‌ت، ته‌یان، دایهن، قه‌ره‌واش، ده‌رمال، که‌نیز، که‌نیزه‌ک، دایین.
- وَصْر:** که‌میله، ره‌قینه‌ر، ره‌قینه، قرماغه‌ی برینان.
- الوضع (ج) اوضاع:** دانان، رۆنان، دانیان، دانین، چلۆنی، هه‌لبه‌ستن، دانین، شیوه، شکل، بار، دۆخ، پاودان، سه‌روه‌سه‌کته، چۆنی، چۆنیتی، چلۆنی.
- **موضع (ج) مواضع:** جی، جینگا، جاگه.
- **موضوع:** دانراو.
- وضعية:** چلۆنی، کتۆبی، چتۆبی، چلۆنیتی.
- وضن:** قه‌یاسه، نه‌وار.

وضوء: دهستنویژ، دهستنمیژ، دهسمنیژ.
وضوح: ناشکرای، شتیار، رووناکیوون.
وضیع: ناکهس، نزم.
وطء: پایه مالکردن، سواری نهسپی بوون.
وطاء: رایبخ، نهویه که لهسه رووی زهوی رادهخری.
وطب: کونده، ههلیز، خیگه.
وطد و طدا: قایم و نهستورکردن.
وطن (ج) اوطان: نیشتمان، زید، مهلهوند، مهلهند، نیشتنگه، دیار، بووم، نوورت، بهروبووم، خاک، کلکۆ، مهلبهن، مهلهون.
موطن (ج) موطن: پروانه وطن.
مواطن: هاوولانی، خوژی، جهزا، ههوشاری، هاووجی، هاووزی، هاوشاری، هاوکهوشهن، ههمشاری، خوچهه، هاوونیشتمانی، هاووزید.
متوطن: نیشتهجی.
وطنی: نیشتمانپه‌رست، نیشتمانی، نیشتمانپه‌روه، ولاتپاریز.
وطنیه: خاکپه‌رستی، نیشتمانپه‌روه‌یتی، ولاتپاریزی.
المجلس الوطني: نهنجومه‌نی نیشتمانی.
الوعي الوطني: وشیاربوونا نیشتمانی.
وطواط: چه‌کچه‌کیله، شه‌مشه‌مه‌کۆره، شه‌مشه‌مه‌کۆیره، چه‌کچه‌کۆله، بارچمک.
وظب و ظوباً: لهسه‌ر کاروباران چر بوونه‌وه، له نه‌ستوی خوگرتن.
وظیفه (ج) وظائف: هرمان، کارداری، کارمه‌ندی، جیره‌خۆری، فه‌رمانبه‌ری، فه‌رمان، مووچه‌خۆری، دلامه‌ت کار و فه‌رمانیکه به‌که‌سیکی نه‌سپاردرا بی، بسپیتری، په‌سا.
موظف: کارمه‌ند، کاردار، کاربه‌ده‌ست، فه‌رمان پیدراو، فه‌رمانبه‌ر، مووچه‌خۆر.
وعاء (ج) اوعیه: قاپ، نامان، ده‌فر، هیبت، بادی، گه‌بۆل، گیر، بایه، لووله، کیف.
وعاء خزفي: شاکاش، کاشی.
الوعاء الديموي: بۆزی خوین.
وعاء یحلب فيه الحليب: لابه‌ره، گادۆشه.
وعث: سه‌خته‌ریگا، ریگای چه‌توون، به‌رده‌لان.
وعدة (ج) وعود: به‌لین، په‌یمان، هه‌رتینی، هه‌ری، ژووان، بریه، گوفت، گه‌ت.
موعد (ج) مواعد: روانگه، خووه‌ندی، په‌یمانگه، کاتی په‌یمان.
وعر: که‌وور، که‌وو، که‌وپک، ناهه‌موار، ناهه‌نجار، ریگای به‌رده‌لان و سه‌خت، ریگای چه‌توون و سه‌خت.
وعظ وموعظة: نامۆژگاری، که‌هانته، مۆژباری، پیوه‌ره، پیوه‌ر، مووچاندن، مۆچ، ته‌می، په‌یشین، ناخه‌فتن، ناخۆتن.

وعل (ج) وعلات: فیله‌گیجه، فیله‌گیژ، نیریه‌کیوی، هه‌فۆ، هه‌فوری، ئافۆز، ئه‌فۆز، که‌له‌کیوی. که‌له‌ناسک.
وعواع: وه‌یه.
وعی و عیاً: ئاگاداری کردن، به‌دل تیگه‌یشتن، کۆکردنه‌وه، پارازتن.
وعی: هووره، وشباری، بیداری، ئاگاداری.
وعید: ترساندن، په‌یمانی خراپه و شه‌ردان.
وعیر: پروانه وعر.
وغاء: شه‌ر، جه‌نگ، له‌ج.
وغی: ده‌نگوهاوار له شه‌ریدا.
وفاء: به‌ینه‌ت.
وفاة (ج) وفيات: مه‌رگ، ئاکام، گل، گیاندان.
وفاق: هاوکاری، سازگاری.
وفد (ج) وفود: بتۆم، کۆمه‌له، زه‌شان، چوون، ده‌ستوکۆمه‌له مرۆشیکه بۆ شوینیکی تایبه‌تی بنیتردین بۆ نه‌نجامدانی کاریک.
وفر (ج) وفور، وفرة: ده‌وله‌مه‌ندی. زۆروه‌وه‌ندی، فره‌یی.
وفق و فقا: به‌به‌رژه‌وه‌ند زانین.
وفق: سازگاری به‌رانبه‌ری کردنی نیوانی دوو چستان.
وفق: وه‌سه‌رکه‌وت، ده‌رچوو. پیروزی ده‌ستکه‌وت.
وفق: به‌پیی، به‌رانبه‌ر، تیرا.
وفور: زۆری، گه‌لیک، فره‌یی.
وفي (ج) اوفياء: نه‌مه‌گذار، به‌وه‌فا، ده‌ف بگۆتن، به‌ئه‌مه‌گ، پیزان، کزری، رووسوور.
وفیر: زۆر، گه‌لیک.
وفاء: پروانه (وقایه).
وقائع: رووداو، کیشه و گنجینه‌لان.
وقاحة: بی‌شه‌رمی، بی‌تابروویی، نخایی.
وقاد: ده‌سته‌چپله، بن‌ئاگر، چاوناگر، چاوپه‌شکه‌نه، ده‌ساوور، به‌رچاوه، چاوپوونکه، ده‌سه‌چپله، ئاگرگیره، ده‌ستاگر، زۆر رووناک.
وقاد: ئاگر زۆره‌له‌که‌ر، زۆر رووناک.
وقار: هیمنی، گرانی، مه‌ندی، مه‌ندایی، له‌سه‌ره‌خۆیی، سه‌نگینی، سه‌لاری، به‌ژمیتری، تابروومه‌ندی، هه‌پواشی، سه‌نگینی و گرانی.
موقر: سه‌نگین و گران، به‌شپواز، به‌ژمیز، به‌ژمیر، سه‌لار، سه‌نگین، سه‌نگین و گران، مه‌ند، له‌سه‌رخۆ، ئارام، هیمن، گران.
وقایه: پارێزگاری، ئاگاداری، به‌راوانی، پارێزگرتن، پارازتن، گۆزاندن.

- وقب:** بروانه نمذ.
- وقت (ج) اوقات:** کات، وهخت، ههنگام، گاش، پیل، تاو، چاخک، تاش، گاو، بپن، سا، سات، کژ، گا، گاهو، دم، چاخ، ژووم، سهقامات.
- موقت:** دهمدهمی، کاتی، دهمهکی، سهردهمی، دهمی، جارهکی، کات دیاریکراو، سهپینی، سهریلکی.
- وقتی:** جارهکی، کاتی، دهمی، جاری، چلی، دهمدهمی، وازی وازی، دهمینی، ههشکهلی.
- وقع:** سههنده، شهپال، ناوهسو، بچ شهرم، چهقهسوو، درنه، بچ روو، چهقاهوهسوو، چوختی، در، روو دامالراو، روو دامالیاک، کووکه، بچ ناپروو، روو ههلمالراو، بچ ناوورو.
- وقد وقدأ:** تروسکان، ههلبوون.
- وقر:** سهنگین، گرانی.
- وقص:** مل شکان.
- وقع:** جینگای بلند له کیوان، پایهی بهرز.
- وقع:** زرم، زرمه، گرم، گرمه، ترپ، ترپه.
- وقع وقوعاً:** کهتن، کهوتن، کهفتن، بهربوونهوه، بهلاداهاتن، گلان، کووربوونهوه، تهکهربوون، پپیراهاتن. روودان، قهومان.
- وقف (ج) اوقاف:** راهوستان، له کاتی ناخوتنیتیدا کهمیتک راهوستان و دوایه دهست پیکردنهوه، چاهودیری سامانیتکه بهخیر بو مزگهوتان و یا بو همزاران تهرخان کرا بچ.
- وقف وقفاً ووقفاً:** بروانه (وقوف).
- موقف (ج) مواقف:** راگیرگه، جینگای راهوستانیتیه، ههلویتست، لاگا.
- موقوف:** راهوستراو، راهوستیتراو، راگیراو.
- وقفه:** جارهراهوستانیتک، درهنگ، نیگهرانی.
- وقواق:** مرؤقی زور بلتی، دهنگیکه.
- وقود:** دهستهچپله، سووتهمهنی، نازاله، بهرچاوهگه، بن ناگر، چاونناگر، دهسهکچپله، ناگردوو، ناووردوو، سووتهنی.
- وقور:** سهلار، گرانیروو، لهسهرهخو، سهنگین و گران، ناپروومهند، بهشیتوار، گران، نارام.
- وقوف:** راهوستان، ویستان، ویسان، مدران، مدرای، مان، قهویتتی، راهوستاوی. ناگاداری، نایینهک، قهویتتی، زانین.
- وقوف:** چهپه، عهوهوی سهگ.
- وقیة:** کیشیتکی تهرارزوویه.
- وقیعة:** کارهسات، ههنگامه، رووداو.
- وکاء:** زارهوانه، زار بپن، دهم بپن، دهم بهست، دهم بهس، بهرهپین.
- وکاف (ج) وکف:** کورتان، پالان، سهکار.
- وکالة:** جیدادی، نویتنهری، دهمپاست، سهرکاری، جی نشین.
- وکر (ج) اوکار:** بروانه عش.
- وکز:** مست لیدان، سیخورمه لیدان.
- وکصق:** کهمهند.
- وکف:** بروانه (وکفة).
- وکفة:** دلئویه، تنؤکه، تکهی سهربانی، دلئوپ، پهشک.
- وکل توکیلاً:** کردنه نویتنهر، کار بچ نهسپاردن.
- الوکن:** کولانه، کولین، (ئی بالئدانه)، هپلانه.
- وکیل (ج) وکلاء:** نویتنهر، دهمپاست، جینگر، جینگیر، بنهگذار، بنگذار، جاگر، جاگیر، جیدار، سهرکار، شان، نمینهکار، یاریدهدهر، بریکار.
- ولاء:** دوستتایهتی، راستیتتی، نیتزیتکی، خزمایهتی. نازادی، پپیرؤزی، سهرکهوتن، پادشایی.
- ولاء وولاء:** سامان، پادشایی.
- ولادة:** زان، مندالتیوون، زابین، بوون، له دایکبوون، زانی گیاندار، زهها.
- ولادة البهائم في الموسم المناسب:** هلچی.
- ولادة الکلب:** ترهکین، ترهکان.
- محل الولادة:** زید، زابینگه، جینگای له دایکبوون، مهلبهند.
- المولدة:** مامان، بهزاج.
- اول مولود:** نؤیرهی مندال، نؤیشسه، نؤزگه.
- ولاية (ج) ولايات:** ولات، دیار، محال، وهلات، ولکه، ولگه. فهرماترهبایی، ناستان، ولانتیکه والی تیتدا دانیشی.
- ولج:** پیتگی ناوخیزجاران.
- ولج:** بیتچوی ههلوویه.
- ولد:** زان، مندالتی بوو، باری دانا.
- ولد (ج) اولاد:** مندال، منال، وهچه، لاهو، لاقک، رؤلله، زان، زاگ، زاگه، زارؤ، زارؤله، بچووک، کؤریه، زارؤک، نایل، چیلی، بیتچوو، بهچکه، وهچکه، سهحمل، جگهرگؤشه، لؤلله، وهند، (بو نیر و می).
- ولد الابن:** نهوه، کورهزا.
- ولد الاحفاء:** نهدیوه.
- ولد الاخ:** برازا، برازگ (که نیر بچ یا می).
- ولد الزوج:** هپوهزا.
- ولد الاخت:** خوشکهزا، دالهزا، (بو نیرینه و میینه).
- الولد البکر:** مندالتی نؤیره، نؤزگه.
- ولد البنت:** کچهزا، (که کوپ بچ یا کچ).
- ولد الجاموس:** پالاغ.
- ولد ذو ثلاث اعوام:** هپوهده.
- ولد الحرام:** بروانه ولد الزناء.

ولد الخال: خالۆزا، لالۆزا، هالۆزا، پسخال (که نیتربنه بی یا میتیبینه).

ولد الخالة: پوورزا، میمکزا، پلکزا، مندالی خوشکی دایک.

ولد الزناء: بیژی، بیج باوک، زۆلهک، بیژوو، بیژمۆته، بیژمیلک، بیژیلک، زۆل، توحمه تخیل، توخمه حیز، قومزه.

ولد الزوج: هه نهزا، سۆره، زپ مندال (که هی میتیرد بی) (جا کور بی یا کچ).

ولد الزوجة: زپ مندال (که هی ژنی بی) (جا کچ بی یا کور).

ولد العم: نامۆزا، پسمام، مامۆزا، هایۆزا (بۆ نیتربنه و میتیبینه).

ولد العمّة: پوورزا، پلکزا، که مندالی خوشکی باوک بی.

ولد الناقة: ده یلاخ.

– **مدبر الاولاد:** له لهی مندالان.

– **مولد:** زید، زانگه، زادان.

ولوح: چوونه ژوور، کۆبیان، زگهەر، ئافره تیکه زگان بکات.

ولود: به ره وووژۆ، زهوۆک، زنگار، بزۆک، به زاوووژۆ.

ولولة: هاوار و بانگ، زار زار، زارین، واوه یلا.

الولع: په روژ، دل پیوه بوون، خو شه ویستن، قارنان.

ولوغ: خواردنی چیشته له ناو قاپاندا به زمانه و یا به زمان قاپ و قاچاغ لسته وهی سه گانه.

ولي: دۆست، پارتیزگار، یاریکار، جیگیر، یارمه تیدهر، سه ره پرشت. خودا پرست، دۆستی خودا.

ولي الامر: کار به ده ست، سه ره پرشت.

– **متولي:** سه رکار.

– **مولى:** سه ردار، سه ره ره.

ولینخة: ده له مهی شیرى.

وليد: له دایک بوو، بیچوو، به په له، بیبیله، زا، زاو، زاده، زاگ، زاگه، مندال، به چکه، پۆله، زهو، زاوووژۆ، به چ.

وليدة البيت: خانهزا.

ولي العهد: میرزا، میرزاده، شازاده، جی نشینی میرى، پشته خت.

وليمة (ج) ولاتم: میوانداریکه به بۆنه ی جهژن و شادمانی بووک هینانی، مندالبوون و یا خانووبه ره دروست کرد بی نه نجم

ده دریت.

وهاب: زۆر به خشنده.

وهايي: چه شنه بیروباوه ریکه له عه ره بستانى سعودیدا به پیتی تیکه بشتنی خو بان به فه رمانه کانی سپارده (قورتان) ی په فتار ده کهن و پشتیان له گه لیک بیروباوه ریانى موسلمانان کردووه، له سه ر گۆران خانوو دروست کردن و یا دیدهنی (زیاره تی) گۆران به گه ندو خراو ده زانن.

وهاج: تروسکه دار، ورشه دار، دره وشه ر، رووناک، روژن، گه ش.

وهبَ وهباً وهبةً: به خشین، وهشکردن، بوورین، خو شبوون.

موهبة (ج) مواهب: پروانه (هبة)، به هره، به هره مه ندى، به هره وه رى.

– **موهوب:** به به هره، به هره وه ر، به هره مه ندى.

وهبي: خوداداد، خودا پینداو.

وهدة (ج) وهاد: جیگای نزم و نهوی، په ل، هه رده، شو تینی بلتد و نزم و به کۆسپه.

وهران: ترساو.

وهرة: له کار تیکى وا ده چوون که تیندا رزگار بوونى نه بی.

وهس: پروانه د عس.

وهق: که مهن، که مه ندى.

– **الجلاذب بالوهق:** که مانکیش.

وهل: ترستین، ترسناک.

وهلة: سه ره تای کار، سه ره تای فه رمان. ترس.

وهم (ج) اوهام: هولۆلی، بیهر، بیهرى پووج، پیهره بووک، پیهره هه ژۆک، دردۆنگى، گومان.

وهمي: نه دیو، چشتى پروو پووج.

وهن: سستى، خاوى.

وهوثة: ئالاندن، نسکاندن، نسکه، نسکه نسک. دهنگى گه رووی نه سپیبه دواى حیلاندنى نسکه نسکى سه گى له ترسان، لووشه لووشى نیتره که ره له کاتى نزیک بوونه وهی له ما که ره.

وي: ئای، ئه یرو، ئایرو، ئه یه رو، واى، ئو، وا، ئه ی قه دکه سسى، هاى، وهى، هه یرو.

ويج: نیرى جووتى.

ويح: ئای، ئایرو.

ويس: هه ژارى، وهکو (ويح) وايه.

ويحك: وشه ییکه له کاتى بی هه لگوتن و یا سه ره سوورماندا ده یلین.

ويل: داد، رو، رو، هاوار، ئای، رو، ئامان، چریکه، قیژه، که سسى، وادو، ئه ی قه دکه سسى، هاواروداد، هاوار هاوار، هه را، له ناو چوون، پیتگه بشتنى شه ر، دادو فوغان، ئه یرو، ئایرو، شیوه ن، گریان، وهى.

ويلة: پروانه بلاء.

ويلل: ئای، واى، ئایرو، ئه یه رو، ئه یرو.

ويم: وه یرو، هه یرو، پروانه وا، واها.

ويمة: بوختان، قسه چین.

یدوی: دهسکرد، دهسکرد، دهسکر (مقابل الآلي).

الیراع: پینووس، قه له م، خامه، جوړه میشتیکه به شه و ده تروشکی.

یراعة: شمشال، بلووتیر.

یراق: چه کینکه وه کو شیر و سوپهر و تیر و که وان و هم زین و پو شاکي نه سپیبه.

یروع (ج) یرابیع: دوو پایله، دوو پا، رسق، مشکه کویره، جوړه مشکینکی دهسکورت، چشتی زور کو ده کاته وه، مشک که رویشک.

الیرقان: زهردوویی، زهرتک، وردک، نه خو شییکه له بهر ناسازی جهرگ و باش کارنه کردنی وی مانه وهی زهرداو له ناو خویندا سه ره هلدهدا، پیستی له ش و سپینهی چاوان زهرد هلدهدگیری.

یرقانة الزرع: پروانه سوس الزرع.

یرمع (ج) یرامع: ورده بهردی سپی و تروسکه داره.

یرقة: پیتویا (کیمیا).

الیرناء: خه نه.

یزد جرد (ه): یه زدی کورد.

یسار: گوشادی و ئاسانی و دهوله مه ندی گوشادی له بهره وه مالدا.

یسار: چه پ، چوپ، لای چه پ.

یساری: چه پوویی، چه پوهی.

الیسر: ئاسانکردن، سازگار.

یسر یسرا: نهرم بوون، ئاسان بوون. که وتنه ژیر دهست، هاتنه ژیر دهست.

یسر: نه سپایی، نهرمی، ئاسانی. دارته سبیب (دارتیکه له بهر که می ته سبیب دروست ده کرت).

یسر: سازگار.

یسری: لای چه په.

یسیر: پروانه قلیل.

یشم: (ه) یه شم له بهر دیکي نرخداره وه زه بهر چه دی ده چی به لان له و ریک و روونتره.

یعسوب (ج) یعاسیب: ههنگی نیره په، سه ره ههنگ، شاههنگ، میر و شای ههنگانه.

یعقوب: که وی نیره.

یعمر: گیسک، بهرخ.

یعوق: بوتیک بووه له پیش ئیسلامدا عاره بان ده پانپه رست.

الیغر والغریر: دهعبایه که له نیوانی سهگ و گور په پدا چوار پهلی کورت و پهنگی بوړه.

یغوث: ناوی یه کینکه له بوتانهی که له پیش ئیسلامدا ئاره وان ده پانپه رست.

یقین: کووله که، کدوو، کولندر، کوندک، قوندک، کولند، کودوو، که دوو، کوندر، کودی، گریتی.

یقط: وریا، زرنک، هوشیار.

یقطان: بیدار، وشیار.

یقظة: ناگاداری، بیداری، به ناگایی، قه ویتی، نارینهک، وریایی، های، هوشداری، هوشیاری.

الیقظة الفكرية: وریابوونه وه.

یقین: بی دلا و دلی، بی سوو، بی گومان، باوه ری.

یلبة: تیردان، کلاوتیکه له پیسته.

یلنجوج: عودی بوخ خو ش.

یم: پروانه (بحر).

یعام و یعامه: گاکوتر، کوتره کیوبله، گاپهل، که قو کورک، تنسک.

یکن: دهستی، ده توانی، رهنکه، گاههس، له وانه یه.

یمن: پیت، پیروزی، بهختیاری، پیروزکاری، فه ری.

یمن: پارچه خاکینکه له ولاتی عه ره بستانیبه.

یمن (ج) ایمن و ایمان: سوویند، کبس، سووین، سووند. راست، لای راسته.

حلف الیمین: کیس خواردن، سویند خواردن.

یمنة: لای راست، راسته، راستگا. پیت، پیروزی.

ینبغی: پیوست، ده بی، نه بی، ده توانی، ده وی، ده ویت، ده ست ددها.

لا ینبغی: نابج، ده ست نادا، گه رهک نیبه.

ینبوع الماء (ج) ینابیع: کانی، کانیاو، سه رچاوه، هانه، چه مه، چاوه، چاوه، دهنگاله.

یهود: جوو، جهوو، جووله که.

یهودی: جووله که بیتک، که سیکه له سه ره ئایینی مووسای بی.

یهودی الاصل: بنه جوو، بنجوو.

یهودیة: مینیبهی (یهود) یبه به (ئورشلم) یش ده لیتن.

یو یو: ماسیگره، ماسی گرک، باشووکری ماسیان.

یوجد: ههس، ههیه، فقی هه ی.

یوح: رۆژ، خۆر.

یوم (ج) ایام: رۆژ، رۆژگار، رۆ، رۆش، رۆچبار.

الیوم: هه ورۆ، نه ورۆ، نه مری، ئیمرۆ، ئارۆ، نه مریکه، ئیمرۆ، ئیمرۆکه.

ایام البیض: نه و رۆژانه یه که شه وه کانی مانگه شه ون.

یوم الاثنین: رۆژی دوو شه ممه، (دووشه ممه)، دووشه مبه.

یوم الثلاثاء: رۆژی سنی شه ممه، (سنی شه ممه).

یوم الاربعاء: رۆژی چوار شه ممه، (چوار شه ممه).

یوم الخمیس: رۆژی پینج شه ممه، (پینج شه ممه).

یوم الجمعة: رۆژی هه یینی، (هه یینی).

يوم السبت: رۆژی شهمه، (شهمه)، شهمه.
يوم الاحد: رۆژی يهك شهمه، (يهك شهمه).
يوم الآخرة: پهسلان، رۆژی دوايي (قيامت).
يوم الاخير: پاش رۆژ، رۆژی دوايي.
يوم الاستحقاق: رۆژی ماف ودرگرتن، رۆژی دانهوه.
يوم الحشر: رۆژی كۆكردنهوه، پهسلان.
يومی: رۆژی.

المصادر - سه‌چاوه‌كان

بۆ به‌شه كوردییه‌كانیشی سوود له‌مانه‌ی خواره‌وه وه‌رگیراوه:

- ۱- فه‌ره‌ه‌نگی كوردستان. له ده‌زگای ئاراس چاپ كراوه.
  - ۲- فه‌ره‌ه‌نگی (كۆلكه زێینه) كه به‌زمانی كوردی، فارسی، عاره‌بی، فره‌نسی و ئینگلیزییه و له بنچینه‌دا (۴۰۰) لاپه‌ره‌ی ده‌ست‌نوسه له سالی ۱۹۵۵دا به‌پیتی كۆن و شكاو و له‌سه‌ر قاقه‌زی گه‌ند بۆ جاری به‌كه‌م ۱۳۲ لاپه‌ره‌ی لێ چاپ‌كراوه به‌لان له سالی ۱۹۶۶دا له‌سه‌ر قاقه‌زی باشتر و به‌پیتی نوێتر چاپی دووه‌می له (۲۴۰) لاپه‌راندانه‌نجام درا.
  - ۳- جه‌مال نه‌به‌ز، فه‌ره‌ه‌نگۆکی زانستی، هه‌ولێر، ۱۹۶۰-
  - ۱۹۶۱ بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌م فه‌ره‌ه‌نگه سوودمه‌ندتر بێچ چاپ‌كیش به‌په‌روه‌رده و زانست و چه‌ند لاپه‌ره فه‌ره‌ه‌نگۆكه‌كانی دوایی په‌رتووكی قوتابخانه سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی و ئاماده‌ییبه‌كاندا خشیتراره، ئه‌وا بۆ وێنه و به‌لگه ناوی هێندیکیان له خواره‌وه ده‌خمه به‌ر چاوانه‌وه: (*)
  - ۱- بنچینه‌ی زانیاری و په‌روه‌رده.
  - ۲- په‌روه‌رده ئایینی.
  - ۳- په‌روه‌رده‌ی نیشتمانی و كۆمه‌لايه‌تی.
  - ۴- جوغرافیا‌ی عێراق.
  - ۵- رێژمانه‌كان.
  - ۶- زینده‌وه‌رزانی و دروستی.
  - ۷- ژماره و پیتوان.
  - ۸- سه‌ره‌تای ئه‌ندازیاری.
  - ۹- سه‌ره‌تای میكانیک و خۆماله‌كانی ماده.
  - ۱۰- فیزیك.
  - ۱۱- كیمیا.
  - ۱۲- میژووی نوێ.
  - ۱۳- ده‌ستوور و فه‌ره‌ه‌نگی زمانی كوردی.
  - ۱۴- دوو ڕشته فه‌ره‌ه‌نگی عه‌ره‌بی و كوردی.
  - ۱۵- رابه‌ری بۆ ئیملا‌ی كوردی.
  - ۱۶- گو‌قاری زانیاری كورد، كۆری زانیاری.
  - ۱۷- نه‌ورۆز (گو‌قاری ژماره ۲ سالی (۱))
- (*) تیبینی: وشه‌كانی ناو گشت فه‌ره‌ه‌نگۆكه‌كانی دوایی كتیبی قوتابخانه‌كان و ئیتر هه‌ندیکیان له فه‌ره‌ه‌نگه‌كانی من وه‌رگیراون به‌لان ئه‌وانی تریشیان كه خراونه‌ته ناو ئه‌م فه‌ره‌ه‌نگه‌وه ئه‌گه‌ر هی وایان تیدایی كه واتا‌کانیان پر به‌په‌ستیان نه‌بێ و یان په‌سند نه‌كړی له ئه‌ستوی خاوه‌نده‌كانیانه.

گیوی موکریانی

- ۱- مصباح المنیر: تألیف احمد بن محمد علي.
- ۲- المنجد تألیف الاب لويس معلوف اليسوعي.
- ۳- القاموس العصري (عربي - انجليزي) تألیف الياس انطون الياس وادوار أ. الياس.
- ۴- القاموس العصري (انجليزي - عربي) تألیف الياس انطون الياس وادوار أ. الياس.
- ۵- الفراند الدرية في اللغتين العربية والفرنسية للاحد الأباء اليسوعيين - بيروت.
- ۶- قاموس في اللغتين الفرنسية والعربية تألیف P. J. Be- lot s. J Belot -V
- ۸- فره‌نگ جامع عربي - فارسی تألیف احمد سیاح (چوار به‌رگه).
- ۹- اختری كبر تألیف مصطفى بن شمس الدين.
- ۱۰- احمدی تألیف شیخ معروفی نۆده‌بی.
- ۱۱- التحفة المصرية (عربي - انكليزي).
- ۱۲- دائرة معارف الناشئين نقلتها الى العربية وازافت اليها فاطمة محمد محجور مفتشة الانجليزية في مصر.
- ۱۳- المبادئ الضرورية الجديدة في تعلم اللغة الانكليزية - تألیف جورج آر تین مراد.
- ۱۴- مرشد المتعلم وترجمان المتكلم في اللغتين العربية والفرنسية تألیف المعلم جرجيس نوفل - بيروت.
- ۱۵- قاموس الجيب العلمي تألیف فياض عبداللطيف النجم.
- ۱۶- المعجم الذهبي (فارسي - عربي) تألیف الدكتور محمد آلتونجي حليبي.
- ۱۷- فه‌ره‌ه‌نگی مه‌ردۆخ - یادگاری شیخ محمه‌د مه‌ردۆخی كوردستانی.
- ۱۸- معجم انجليزي - عربي في العلوم الطبية والطبيعية - تألیف محمد شرف - قاهرة.
- ۱۹- فره‌نگ اورنگ - عربي - فارسي یادگاری پرۆفیسۆر مراد ئه‌وره‌نگ.
- ۲۰- كنز اللغة.
- ۲۱- نه‌وبه‌هاری ئه‌حمه‌دی خانی.
- ۲۲- الزمخشري، اساس البلاغة، القاهرة.
- ۲۳- جبران مسعود، الرائد، معجم لغوي عصري، بيروت، ۱۹۶۷
- ۲۴- مجدالدين محمد بن يعقوب الفيروز آبادي، القاموس المحيط، القاهرة.

فهرست

1	أ
53	ب
67	ت
101	ث
105	ج
119	ح
139	خ
151	د
161	ذ
165	ر
181	ز
189	س
209	ش
223	ص
235	ض
241	ط
251	ظ
253	ع
275	غ
283	ف
297	ق
317	ك
331	ل
343	م
415	ن
433	هـ
439	و
447	ي

